

DEUSŪ JESUSWĒ TAESHŪ YUBA BENA YUINIKI

Novo Testamento
HUNI KUĨ
Kaxinawá do Brasil

Wycliffe®

em cooperação com a Sociedade Bíblica do Brasil

Mapas © Sociedades Bíblicas Unidas, 2002
Ilustrações de Horace Knowles
© The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972

Primera Edición en Perú, © La Liga Bíblica, 1980

Primeira Edição
© Wycliffe Bible Translators 2005.

ISBN: 85-311-0816-0

Edição e diagramação: Sociedade Bíblica do Brasil
Impresso na Coréia, 2005 – 2M

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons Licença

Atribuição-Usa Não-Comercial-Vedada a Criação de Obras Derivadas

Você pode copiar, distribuir, exibir e executar a obra sob as seguintes condições:

- **Atribuição.** Você deve dar crédito ao autor original, da forma especificada pelo autor ou licenciante.
- **Usa Não-Comercial.** Você não pode utilizar esta obra com finalidades comerciais.
- **Vedada a Criação de Obras Derivadas.** Você não pode alterar, transformar ou criar outra obra com base nesta.

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

Conteúdo

<i>Kakape Mateũ hatu keneshunikiaki</i> (Mateus, Mt).....	1
<i>Kakape Marcõs hatu keneshunikiaki</i> (Marcos, Mc).....	94
<i>Kakape Lucãs kenenikiaki</i> (Lucas, Lc).....	147
<i>Kakape Joãonẽ kenenikiaki</i> (João, Jo).....	243
<i>Jesusũ kushipayabũ haska wakubainibukiaki</i> (Atos, At).....	308
<i>Roma anuabu Paulõ hatu kene bumanikiaki.</i> (Romanos, Rm).....	394
<i>Corinto anuabu ha dukũ Paulõ hatu kene bumanikiaki</i> (1 Coríntios, 1Co).....	438
<i>Corinto anuabu Paulõ ha katxu hatu kene bumanikiaki</i> (2 Coríntios, 2Co).....	478
<i>Gálatas anuabu Paulõ hatu kene bumanikiaki</i> (Gálatas, Gl).....	502
<i>Efésio anuabu Paulõ hatu kene bumanikiaki</i> (Efésios, Ef).....	516
<i>Filipos anuabu Paulõ hatu kene bumanikiaki</i> (Filipenses, Fp).....	529
<i>Colossas anuabu Paulõ hatu kene bumanikiaki</i> (Colossenses, Cl).....	538
<i>Tessalônica anuabu Paulõ ha dukũ hatu kene bumanikiaki</i> (1 Tessalonicenses, 1Ts).....	546
<i>Tessalônica anuabu Paulõ ha katxu hatu kene bumanikiaki</i> (2 Tessalonicenses, 1Ts).....	554
<i>Timóteo Paulõ ha dukũ kene bumanikiaki</i> (1 Timóteo, 1Tm).....	558
<i>Timóteo Paulõ ha katxu kene bumanikiaki</i> (2 Timóteo, 2Tm).....	569
<i>Tito Paulõ kene bumanikiaki</i> (Tito, Tt).....	577
<i>Filemom Paulõ kene bumanikiaki</i> (Filemom, Fm).....	581

<i>Jesusũ tsuma betsã Jesusũ enabu Hebreunawabu keneshunikiaki</i> (Hebreus, Hb)	583
<i>Tiagõ hatu kene bumanikiaki</i> (Tiago, Tg)	615
<i>Pedrõ ha dukũ hatu kene bumanikiaki</i> (1 Pedro, 1Pe)	627
<i>Pedrõ ha katxu hatu kene bumanikiaki</i> (2 Pedro, 2Pe)	638
<i>Joãonẽ ha dukũ hatu kene bumanikiaki</i> (1 João, 1Jo)	644
<i>Joãonẽ ha katxu hatu kene bumanikiaki</i> (2 João, 2Jo)	653
<i>Joãonẽ ana ha katxu kene bumanikiaki</i> (3 João, 3Jo)	654
<i>Judasĩ hatu kene bumanikiaki</i> (Judas, Jd).....	656
<i>Haska inũbariai Jesus Cristõ João unãmani hãtxakiaki</i> (Apocalipse, Ap).....	659

Mapas

MATEUS

Jesusū shenipabu eska tanakubirāpaunibukiaki, na hātšarā

(Lc 3.23-38)

- 1** Abraõonē baba inū Davī baba Jesus Cristõ shenipabukiri matu yuinū nīkairakāwē.
- 2** Abraõonē bake betsarā, Isaque inikiaki.
Isaquē bake betsarā, Jacó inikiaki.
Jacõ bakeburā, Judá inū hawē betsabu inibukiaki.
- 3** Judā bakeburā, Perez inū Zerá inibukiaki, hatū ewā kenarā, Tamarrā.
Perezī bake betsarā, Esrom inikiaki.
Esromnē bake betsarā, Arão inikiaki.
- 4** Arãonē bake betsarā, Aminadabe inikiaki.
Aminadabē bake betsarā, Naassom inikiaki.
Naassomnē bake betsarā, Salmom inikiaki.
- 5** Salmomnē Raabe aīwātā bakewa hatū bake betsarā, Boaz inikiaki.
Boazī Rute aīwātā bakewa hatū bake betsarā, Obede inikiaki.
Obedē bake betsarā, Jessé inikiaki.
- 6** Jessē bake betsarā, shanē ibu Davi inikiaki. Hanua Urias mawakē Davī Uriasī aī bishū bakewa hawē bake betsa Salomão inikiaki.
- 7** Salomãonē bake betsarā, Roboão inikiaki.
Roboãonē bake betsarā, Abias inikiaki.
Abiasī bake betsarā, Asa inikiaki.
- 8** Asā bake betsarā, Josafá inikiaki.
Josafã bake betsarā, Joram inikiaki.
Joramī bake betsarā, Ozias inikiaki.
- 9** Oziasī bake betsarā, Jotão inikiaki.
Jotãonē bake betsarā, Acaz inikiaki.
Acazī bake betsarā, Ezequias inikiaki.
- 10** Ezequiasī bake betsarā, Manassés inikiaki.
Manassésī bake betsarā, Amom inikiaki.
Amomnē bake betsarā, Josias inikiaki.

- 11** Hanushũ nawabũ Israelbu hatu dayamakatsi atxishũ Babilônia anu hatu iyunibu Josiasĩ bakeburã, Jeconias inũ hawẽ betsabu inibukiaki.
- 12** Hanua Babilônia anu hiweabũ Jeconiasĩ bake betsarã, Salatiel inikiaki. Salatielĩ bake betsarã, Zorobabel inikiaki.
- 13** Zorobabelĩ bake betsarã, Abiúde inikiaki. Abiúdẽ bake betsarã, Eliaquim inikiaki. Eliaquimnẽ bake betsarã, Azor inikiaki.
- 14** Azorĩ bake betsarã, Sadoque inikiaki. Sadoquẽ bake betsarã, Aquim inikiaki. Aquimĩ bake betsarã, Eliúde inikiaki.
- 15** Eliúdẽ bake betsarã, Eleazar inikiaki. Eleazarĩ bake betsarã, Matã inikiaki. Matãnẽ bake betsarã, Jacó inikiaki.
- 16** Jacõ bake betsarã, Mariã bene José inikiaki. Hanua Mariã bake betsarã, Jesus inikiaki, kenakĩ Messias Cristo nũ amisrã.
- 17** Hanua Abraão anua hatũ ibuwẽ pakea 14 shenipabu hiwekubiranaibutiã hanua Davi kañnikiaki. Haska inũ, Davi anuari ana hatũ ibuwẽ pakea 14 shenipabu hiweabutiã nawabũ hatu atxitã dayamanũ, iwanã, Babilônia anu hatu iyunibukiaki. Hanua hatu iyunibu anuari ana hatũ ibuwẽ pakea 14 shenipabu hiweabu anuri Messias Cristo kañnikiaki.

Haskatã Jesus kañnikiaki, na hãtxarã

(Lc 2.1-7)

18 Jesus Cristo kaĩ eskanikiaki. Matu yuinũ nĩkakãwẽ. Hanua Maria aĩwãkatsi ikĩ hawẽ epa Josẽ yukaima bimariamakẽ Deusũ Yushĩ Papatũ huni bake naneima Mariã unãyã, **19** hanua Maria ma tuya hawenabũ nĩkatã José yuiabu Maria ana aĩwãkatsi ikamabia huni pepakĩ haska yura dasibi bebũ Mariakiri txanikĩ dake wakatsi ikama habe yubakaima hune heshanũ, iwanã, **20** xinãkubaini usha namaya Deusũ nai tsumã yuikĩ: “Josẽ, miarã, mĩ Davĩ babaki. Mia yuinũ nĩkairawe. Deusũ Yushĩ Papatũ Maria bake naneimawẽ taea hawẽ datei hawa dakeama aĩwãshãwẽ. **21** Ha huni bake kaĩtã ewatã hawenabu Deuski petxia txakabumisbu hau hatũ ana Deus txibanũbũ hatu merabewashanaiwẽ taeshũ kenakĩ: ‘Jesus’, washãwẽ”, aka Josẽ haska nĩkatã xinãnikiaki.

22-23 Haska Jesus kaĩtã bebũkiri haskanũbariai hawẽ hãtxa yuishunika Isaías Deusũ yuikĩ:

“Uĩa. Hunĩ txutariama txipaxã bake bima
huni bake kaĩyã kenakĩ: ‘Deus nukube hiweaki’,
ashãkanikiki, Hebreu hãtxawẽ, ‘Emanuel’, wakinã”,
aka nĩkatã kenenikẽ habias haska dasibi bebũkiri inũbariai txanini
Deusũ shabakabi hatu unãmaniki, haska hawẽ hãtxa yuishunika
kenemani keska menekinã.

24-25 José usha bestẽtã haska nai tsumã yuishu hawẽ hãtxa
txibãkĩ Josẽ Maria bikĩ aĩwãtã habe daratamebiashũ txutariamakẽ
hawẽ bake kaĩa Josẽ kenakĩ: “Jesuski”, anikiaki, nai tsumã yuima
keska wakinã.

Txaieka bixi unãnikabũ Jesus uĩnũ ika benibukiaki, na hãtxarã

2 **1-2** Herodes Judéia anu shanẽ ibuaya Belém anua Jesus kaĩkẽ
hanua bixi unãnikabũ bixi bena tashnia uĩtã txaieka bari huai
lestekiria bekubirani Herodesĩ mae ewapa Jerusalém anu
hikituxitã hatu yukabaũkĩ:

—Judeubũ shanẽ ibu bena kaĩmarã, hanimẽ? hawẽ unãti bixi
bena tashnia betxitã kẽwãnũ ika nũ huairã— ikĩ hatu yuka
keyubaunaibũ **3** hanua Jerusalém anuabũ dasibi nĩkai dateaibũ
shanẽ ibu Herodesĩ nĩkariatã xinaĩ: “Ea binushanimẽkaĩ”, ika
datekĩ **4** tapĩnũ ishũ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu
inũ Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu hatu kenashũ yukakĩ:
“Deusũ Katua Messiasrã, hania kaĩshanimẽkaĩ?” hatu wa
yuinametã **5-6** hatũ shanẽ ibu yuikĩ:

—Hawẽ hãtxa yuishunika Miqueas Deusũ yuini nĩkawe:
‘Belémnaã, Judéia mae pakea anu mĩ mae hatiumabiakẽ
mia anua shanẽ ibu kayabi kaĩshanikiki,
enabu Israelbu mekeshanairã’, akĩ yuia keneniki—

akabu

7 Herodesĩ nĩkatã hatu nitxiã buaibũ hanua bari huai lestekiria
bixi unãnikabu bexiãbu haburi hune kenashũ hatu yukakĩ: “Hatiã
bixi bena tashnia mã betxibiranimamẽ?” hatu wa natiã ma
betxibiranimashũ Herodes yuiabu **8** nĩkatã hatu beparãkĩ yuikĩ:

—Belém anu bushũ yuka ikĩ ha bake betxitã kẽwãtã eari yui
betãkãwẽ, eari kashũ ẽ kẽwaĩ kanunã— hatu wa

9-10 nĩkabaini Belémkiri bukĩ bixi bena uĩmabu ana tashnia
txashakaini hatu bebũ kai uĩ benimahairabaĩkĩ txibãbainaibũ hanu ha

bake hiwea mamaki niti ikaya **11** ha hiwe anu hikikaĩ ha bake hawē ewa Mariabe betxituxitā kēwaĩ ha bebū dāti iki beti itā benitā ha bau bekāshu bepēshū ouro mane inū ha kuashūti ininipa inū hawē pushati dau ininipa inākuitā **12** haska watā bua usha namaibū Deusū nai tsumā hatu yuikī: “Shanē ibu Herodes anu ana txītūbaĩyamakāwē”, hatu wa hawaira bestētā bai betsawē inū bunibukiaki.

Egito anu Josē Jesus pashawanikiaki, na hātcharā

13 Bixi unānikabu ma inū buabū habiatiāri José usha namaya Deusū nai tsumā yuikī: “José, hawaira bestēwē. Shanē ibu Herodesi bakeixta detenū, iwanā, hatu benamayuikiki. Hawaira bestētā ha bake hawē ewabe iyukī Egito anu hatu pashawaritāwē. ‘Iwewe’, iwanā, ē mia yuiriana habiari hiweyushāwē”, aka **14-15** hawaira bestētā mexu merā ha bakeixta hawē ewabe pashawakī txaihaira iyukī atimas Egito anu hikimaima shanē ibu Herodes mawariamakē haria dayai hiweyunikiaki. Hawē hātcha yuishunika Oséias Deusū yuikī: “Egito anua ē huni bake ē kenashanai”, aka nīkatā kenenikē haska dasibi bebūkiri inūbariai txanini Deusū shabakabi hatu amaniki.

Herodesĩ huni bake mixtĩ hau detetanũbũ hatu yununikiaki, na hãtxarã

16 Hanua Herodes bixi unãnikabũ parãbaĩxinabu ana beabumakẽ Herodesĩ unãtã sinatahairakĩ haska bixi unãnikabũ yuibãĩxina huni bake bari dabeyariabuma inũ bari dabeyabu hau dasibi hatu detekĩ tenãtanũbũ hawẽ soldadobu yunua Belém inũ ha dapi hiwebaunabu anu bushũ detekĩ tenãkĩ keyunibukiaki. **17-18** Bebũkiri hawẽ hãtxa yuishunika Jeremias Deusũ yuikĩ:

“Jerusalém kema mae betsa Ramá anua

Jacõ aĩ Raquelĩ baba aĩbuaibu

hatũ bakebu hatu detẽ keyũxinabu manui

saĩ ikaibu nĩkakĩ tsuã hatu nesewatirubuma iki kaikiki”,

aka nĩkatã keneniki. Haska keneni nakuxkĩ soldadobũ hatũ bakebu detẽ keyunibukiaki.

Nazaré anu Jesus iyunibukiaki, na hãtxarã

19-20 Hanua Herodes ma mawaxĩkẽ Egito anua José usha namaya Deusũ nai tsuma ana hushũ yuikĩ: “Joséẽ, hanũ bestẽwẽ. Habũ ha bake detenũ ika ikimaburã, ma mawaxinabuki. Hanu Israelbũ mai pakea anu ha bake hawẽ ewabe ana hawẽri iyuriwe”, aka

21 José bestẽtã Maria hawẽ bake Jesusbe iyui Israelbũ mai pakea anu hikia **22-23** hanushũ betsabũ yuikĩ: “Herodesĩ bake Arquelau shanẽ ibuiiki”, akabu Josẽ nĩkatã datei Judéia anu kariama hanua ana usha namaya Deusũ nai tsumã nemakĩ yuia bestẽtã Judéia anu ana kama Galiléia mai pakea anu mae betsa hatiuma Nazaré anu hikitã hanu hiweyunibukiaki. Ha mae anu iyukinã, bebũkiri Deusũ hãtxa yuishunikabũ Jesuskiri kenekĩ: ‘Nazaré anuaki’, ashanaibu hakiri kenenibu menekĩ hari iyuimashũ hiwetanibukiaki.

Hanu tsua hiweamanu Naximanika João hiwenikiaki, na hãtxarã

(Mc 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jo 1.19-28)

3 1-5 Bebũkirihaira hawẽ hãtxa yuishunika Isaiás Deusũ yuimakĩ:

“Hanu tsua hiweabumanushũ beaibu hui kuxipawẽ txanikĩ

hatu yuikĩ: ‘Nukũ Shanẽ Ibu nai anua matuki bayui ma

kemaikiki. Matũ huĩtinĩ xinã pewarikãwẽ, bai kayatapia

keska wakinã’ ”,

ani keska wakĩ Naximanika João hunishũ Judéia anu tsua hanu hiweabumanu camelo dani tima tari sawea inũ bitxi nanesheketi sawea inũ hawẽ piti pe beshmas txãpu inũ ni meranua buna bata

aki hiweshũ harishũ hatu yusĩkĩ taewai bana nĩkatã Jerusalém anua inũ Judéia anua inũ Jordão hene kesha hiweabũ nĩkanũ ika bebirã bebiranaibu hatu yusĩkĩ: “Deus nenu shanẽ ibui ma kemaikiki. Deuskiri xinãma mã txakabumis henerikãwẽ”, hatu wakubainai **6** habũ ikũwãkĩ hatũ txakabu Joãoki txanikĩ hatũ txakabu henekatsi ikĩ xinã betsa waibu hawẽ unãti wakĩ Jordão hene anu Joãonẽ hatu naximapakeaya

7-8 hanua Joãonẽ hau ea naximanũ ika saduceubu inũ fariseubu bebirã bebiranaibu hatu yuikĩ: “Maturã mã paranãbuki, dunũ hatu pimis keskaburã. Mã haska keska matuki Deus sinatakĩ matu kupihairashanaiwẽ taea matũ xinã betsa wakãwẽ. Haskatã matũ txakabu mã ma beshtekea shabakabi mã ea uĩmaya ẽ matu naximashanaii. **9** Hamẽ matũmebi ibubis kẽkĩ mã xinãmis: ‘Nukũ shenipabu Abraão Deusbe haibunameniwẽ taea nũ hawẽ bababu nuku kupiama ishanikiki’, ikĩ, ana xinãyamakãwẽ. Hakia Abraãonẽ bababu dasibi matu yamawakĩ keyutã na mixki manibauna Deusũ damiwakĩ Abraãonẽ bababu benawashũtiruki. **10** Haskakẽ matu yuinũ nĩkakãwẽ. Hi tibi bimi pepa hayama deratã mã kuamis keska wakĩ bestibu Deusũ matu kupishanikiki. Hamẽ tsuabura Abraãonẽ baba kayabibũ hawẽ yusĩa hau txibãkubainũbũwẽ. Hakia mã haska wamakẽ matu kupinũ, iwanã, duewẽ matu dera keska watã txi anu matu urẽnũ, ishũ manaikiki”, **11** iwanã, “Eãnã, hawẽ unãmati wakĩ heneuwẽ besti ẽ matu naximakubainaii. Hakia huni betsarã, kuxipahaira ea binũa txipu hushanikiki. Hawẽ tsumapã hawẽ daya ashũmis keska wakĩ ẽ hawẽ hawaumahairatũ eã merabewakĩ ẽ duawatirumaki, hawẽ bitxi tae meshpũ tsitsaukaĩ ẽ pekashũtirumarã. Hakia matu pepawakĩ Deusũ Yushĩ Pepa matu inãtã bika matu tenemakĩ matũ txakabu yamawashanikiki, txiwẽ hawara txakabu abuama kua keska wakinã. **12** Ha inũ, shekiwã bimi ta keyushũ pepa arutã hawẽ shepa kuamisbu keska wakĩ dasibi hawenabuma danãkĩ hawa txi nukaisma anu urẽshũ kuanũ, iwanã, manakubainikiki”, akĩ Naximanika Joãonẽ hatu yuikubainikiaki.

Joãonẽ Jesus naximanikiaki, na hãtxarã

(Mc 1.9-11; Lc 3.21-22)

13 Hanua Galiléia anua Jesus ewatã Joãonẽ hau ea naximanũ ika Jordão hene kesha anu kashũ João yuka **14** nemanũ, iwanã, yuikĩ:

—Miã ea binushũ mĩ ea naximatibia haskai eanu mĩ hushumẽ?—
aka

15 Jesusū yuikī:

—Ea haska wama ea naximawe, Deusū nuku yununiwē taeshunã— aka

—Haskakenã, peki— ikaĩ, Joãonē Jesus naximakī **16** meneaya neshekei mapekekainaya nai bashnei Deusū Yushĩ Pepa deiwã itsakirã hamamaki butuai Jesusū uĩayã **17** yurabu nĩkamai nai anua hui tashnikĩ yuikĩ: “Narã, ã bakeki. Ë abuhairaii, ã Katuarã”, anikiaki.

Diabo Satanásã parãpaia Jesusū nĩkama inikiaki, na hãtxarã

(Mc 1.12-13; Lc 4.1-13)

4 Habiatiãri hau diabo Satanásã unãti wanũ, iwanã, hanu tsua hiweabumanu Deusū Yushĩ Papatũ Jesus nimakĩ iyua **2** haria 40 shaba inũ 40 mexu Jesusū hawa piama bunihairaya **3** diabo Satanás haki nukutã unãti wanũ ishũ yuikĩ:

—Haska mĩ Deusū bakemẽkãĩ? Mĩ buniairã, na mixki mania damiwakĩ misi watã piwe— aka

4 Jesusū kemakĩ:

—Haska Deusū hãtxa keneniburã, nĩkawe. “Piti besti pirã, yurabu pei hiwetirubumaki. Hakia Deusū hãtxa yuini nĩkatã txibaĩ yurabu pei hiwetirubuki”, aniwẽ taeshũ ha haska mĩ ea yunuairã, ã akamaki— aka

5 hanushũ Jerusalém anuri iyushũ Templo hiwe keyatapa mamaki mapematã habe nishũ **6** Satanásã ana yuikĩ:

—Haska Deusū hãtxa keneniburã,
miãri nĩkawe:

‘Hau mia mekenũbũ

hawẽ nai tsumabu Deusū yunushanikiki.

Mixkiki mĩ hutekepanã

mĩ kawanai mia mekesushãkanikiki’,

aniwẽ taea haska mĩ Deusū bake kayamẽkãĩ mia uĩnũ nenua ea uĩmai maĩ ixtxuwe— aka

7 ana Satanás nemakĩ Jesusū yuikĩ:

—Haska kenenibu mĩ dama ea yuiã ikũbiakẽ ana betsa ãtseri mia yuinũ nĩkawe: “Matũ mekenika yushĩ Deus unãti wayamakãwẽ”, iwanã, kenekĩ yusĩrianiwẽ taeshũ mĩ ea ana yunuairã, ã ikamaki, ixtxuirã— aka

8 hawẽ henekĩ mati keyatapahaira anuri Jesus iyushũ mai hirabi anu mae ewapa hawẽrua tibi inũ hawẽ shanẽ ibubu diabo Satanásã

hawaira uĩmakĩ hawē damiwati kuxipawē uĩmakĩ keyutã **9** Jesus yuikĩ:

—Eki mesei dāti ishū kēwākĩ mĩ ea shanē ibu waya na dasibi ē mia uĩmashurã, ē mia hatu shanē ibu wamakubaĩshanai— akaya

10 ana nemakĩ Jesusū yuikĩ:

—Haska Deusū hãtxa kenenibu ana nĩkawe: “Matū mekenika yushĩ Deus besti duawakĩ kēwākubaĩshākãwē, yushĩ betsaki meseamarã”, aniwē taeshū ha mĩ haska yuiairã, ē mia akamaki. Satanãsaã, kariwe— aka

11 hanushū Satanãsaã heneyubainaya Deusū nai tsumabu beshū Jesus merabewakĩ duawanibukiaki.

Galiléia anushū Jesusū hatu yusĩ taewanikiaki, na hãtxarã

(Mc 1.14-15; Lc 4.14-15)

12 Hanua shanē ibu Herodesĩ Naximanika João hatu bitximaxina banabimabu Jesusū nĩkatã Galiléia mai pakea anu txĩtũkaini

13 Nazaré anu kai baxikuama hanua mai pakea dabe anu Jacõ bake Zebulom inũ Naftali hatũ bababu shukuabu namakis iã kesha mae betsa Cafarnaum anu ka hanus hiwekirãkirãpauniki. **14-16** Hanushū hawē hãtxa yuishunika Isaías Deusū yuikĩ:

“Zebulom mae pakeanu inũ Naftali mae pakeanu iãnēwã

kesha anu Jordão hene kesha betsauri Galiléia anu hanu nawabu nukunabuma hiwebaunabu anushū bĩ ewapa txashahaira keska ea hawa unãbumã uĩshãkanikiki. Ha inũ, mexu merã punu nuka mawa keska hiweabu hatu merabewai bĩ dekua txashahaira keska ishanikiki”,

aka nĩkatã keneniki. Haska yuini keskai Jesus mae Cafarnaum anu hiwekirãkirãpauniki.

17 Hanushū Jesusū yusĩkĩ taewakĩ hatu yuikĩ:

—Nukū Shanē Ibu nai anua matuki bayui ma kemaikiki. Mã Deuskiri txakabumis henetã xinã betsa watã hanũ bekãwē— hatu wakubainiki.

Baka neshenikabu dabe inũ dabe Jesusū hatu katunikiaki, na hãtxarã

(Mc 1.16-20; Lc 5.1-11)

18 Hanua Galiléia iãnēwã kesha Jesusū ketãkubaĩkĩ baka

neshenika dabe Simão, hawē kena betsa Pedro, inũ hawē betsa Andrẽ hatũ shashũshũ hisĩ pũteaibu hatu betxitã **19** kenatã hatu yuikĩ:

—Ea txibākubaĩkãwẽ. Ana baka nesheama hakia mã baka neshemis keska wakĩ yurabu ẽ matu itxawamashanaii, hau ea ikũwãshanũbunã— hatu wa **20** hanushũ hatũ shashu inũ hatũ hisĩ hatũ haibu betsa yunu keyutã hawaira henebaini Jesusbe buaibũ **21** hanua hatube ana ketãbaini kakĩ Tiago inũ hawẽ betsa João hatũ epa Zebedeubetã shashu namaki tsaushũ hatũ hisĩ keshekĩ hunuaibu betxitã Tiago inũ Joãoki nukushũ hatu yuiriakĩ: “Ea txibākubaĩkãwẽ”, hatu wa **22** hawaira hatũ shashu hatũ epaki henebaĩkĩ Simão inũ Andrébetã Jesus txibãbainibukiaki.

Yura itxapabu Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Lc 6.17-19)

23 Hanua Galiléia anushũ yusĩkubaũkĩ mae tibi hatũ itxati hiwe anushũ kakape Deus shanẽ ibui ma kemaikiri hatu yusĩkĩ isĩ betsa betsapa teneaibu hatu shushawakĩ kayawakubainaya **24** hanua Síria mai pakea hirabi anushũ Jesusũ hatu shushawai kakaibu nĩkatã isĩ betsa betsapa teneaibu inũ, yushĩ txakabuyabu inũ, yura txakabu saki saki ikaibu inũ, yura babubu nuitapaibu hatu iwebirãbiranaibu Jesusũ hatu shushawakĩ kayawapakeaya **25** Galiléia anuabu inũ, Decápolis anuabu inũ, Jerusalém anuabu inũ, Judéia anuabu inũ, Jordão hene kesha betsauri leste bari huaikiria bei hatuki dasitã yurã kaiã itxapabũ Jesus txibãkĩ uĩkubainibukiaki.

Mati anushũ Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Lc 6.20-23)

5 Hatibu hatxũ buaibu uĩkĩ mati anu mapekea makẽku anu tsaukẽ hanua hawẽ tsumaburi ha dapi tsauwabũ ha yurã kaiãñeri txibãbaĩ nĩkai maniabũ **2** Jesusũ hatu yusĩkĩ taewakĩ yuikĩ:

3 —Benimaturubukiri matu yuinũ nĩkakãwẽ. Tsuabura kẽkubaĩsbuma Deus shanẽ ibukĩ hatu duawashanaiwẽ taea benimapaketi xinaĩ benimakubaĩkanikiki, manairã.

4 —Ha inũ, tsuabũra hatũ huĩti nixma kashakatsis ikaibuwẽ taeshũ Deusũ hatu xinã txãkãwã benimapaketi xinaĩ benimakubaĩkanikiki.

5 —Ha inũ, tsuabura xinã pepaya keĩsbuma Deusũ mae pepa hatu yubani hatu yunushanai xinaĩ benimakubaĩkanikiki.

6 —Ha inũ, tsuabura hawara pepa besti abutxakayamai hawẽ nuhairaiwẽ manakukĩ Deusũ hatu yaniwama keska washanaiwẽ taea benimapaketi xinaĩ benimakubaĩkanikiki.

7 —Ha inũ, tsuabura nuikipabuwẽ Deus nuiriashanaiwẽ taea benimapaketi xinaĩ benimakubaĩkanikiki.

8 —Ha inũ, tsuabura xinã shũpĩ pepa haya habũ Deus uĩ hiweshanaibuwẽ taea benimapaketi xinaĩ benimakubaĩkanikiki.

9 —Ha inũ, tsuabura duapa unãnuma hatube hiwekatsi yura betsabu sinataibu hatu daewamisbu Deusũ hawẽ bakebu wakĩ hatu kenamiswẽ taea benimapaketi xinaĩ benimakubaĩkanikiki.

10 —Ha inũ, tsuabũra Deusũ hãtxa xinãkĩ txibaĩbu hatu itxakawabiabu txĩtuĩsbumawẽ taea Deus shanẽ ibuai anu hanus shukukatsi ikĩ xinaĩ benimakubaĩkanikiki— iwanã,

11 haki txiti ikaburi yuikĩ:

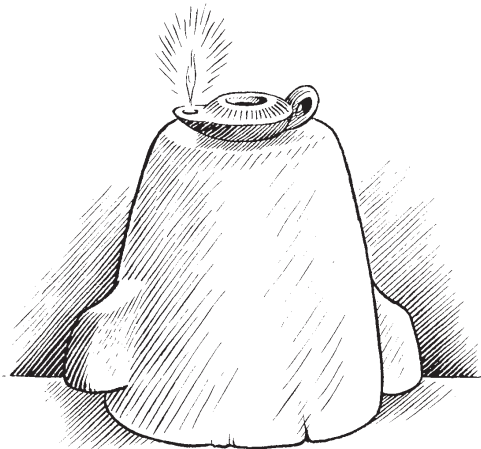
—Ha inũ, tsuabũra mã ea txibaĩbuwẽ taeshũ matu usãkĩ itxakawakĩ matukiri txanitxakakĩ matu danaĩbu matũ benimapaketi xinaĩ mã benimakeriashanaii. **12** Hanua Deusũ hãtxa yuishunikabu itxakawanibu keska wakĩ maturi itxakawaibu nai anushũ Deusũ matu duawashanaiwẽ taea hawa dateama xinã txãkãkubaĩshãkãwẽ— itã,

Jesus ikũwaĩbu tewe keskabu inũ shaba keskabukiri

Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mc 9.50; Lc 14.34-35)

13 —Hamẽ maturã, hawawẽra Deus benimawati yurã kaiã mã yusĩtirurã, Deusũ hau hatu mekeshanũ mã hawẽ meketi tewe bata keskaki. Tewewenã, hawẽ nami txaputimawatiki. Mã ma nami teweya wabia ha tewe payukui hawẽ bata keyu kakẽ tsuã ana mekekĩ bata watirumaki. Mã haska keskaibu tewe batauma hemaĩĩ putabu haki paimisbu keska mã itirubuki, uĩrashãkãwẽ.

14 —Hamẽ betsarã, ekiri mã hatu yusĩshanairã, mã shaba keskaki. Hanu mae betsa mati mamaki hiwe hunetirubuma keska wakĩ ẽ matu yusĩaĩwẽ huneama hatu shabakabi yusĩkubaĩshãkãwẽ. **15** Ha inũ, bĩ dekutã bau namã hunekĩ tsauĩsbumaki. Hakia hanu dasibibũ uĩaĩbu txashamis anu manaũri tsaũtiki. **16** Bĩ txashamis keskai hawa huneama merabenaĩ hiwekubaĩshãkãwẽ, matũ hãtxa nĩkakĩ mã pepaibu xinãkĩ habũri hau Epa Deus kẽwãshanũbunã— iwanã,

**Moisės inũ Deusũ hãtxa yuishunikabũ yusĩnibukiri Jesusũ hatu
xinãmanikiaki, na hãtxarã**

17 ana hatu yusĩkĩ:

—Eãnã, Deusũ hãtxa yuishunikabubetã haska Moisės yusĩnikiri nemanũ ika ẽ huamaki. Haska ekiri xinãyamakãwẽ. Hatũ hãtxa beshtenũ ika ẽ huama hakia Deusũ hãtxa ikũ kayabi shabakabi matu yusĩnũ ika ẽ huniki. **18** Txanima nai anua inũ mai keyuriamakẽ Deusũ hãtxa yuishunikabubetã haska Moisės hatu yusĩni hãtxa ikũnã, eã ẽ matu yuiairã, hawa tsuã nemakĩ inũ hawa betsa wama hãtxa tibi menepakeshanikiki. **19** Hakia tsuabũra yusĩa betsa bikama maewashũ hawenabu hatu yusĩayã Deus hatuwẽ benimama ishanikiki. Hamẽ tsuabũra Deusũ hãtxa nĩka kayabitã hawenabu habias hãtxa betsa maewama yusĩaĩbu Deus hatuwẽ benimahairashanikiki. **20** Haskawẽ taea Deus benimawakatsi iki fariseubu inũ Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu hiwekubainaĩbu keska ikama pe hiwekĩ Deus benimawakĩ mã hatu binuama nai anu Deus shanẽ ibuai anu maturi mã hikitirubumaki— iwanã,

Sinatamisbukiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Lc 12.57-59)

21 ana hatu yuikĩ:

—Moisės nukũ shenipabu yusĩkĩ: “Sinatakĩ huni betsa deteyamakãwẽ. Haskabiakẽ huni betsaki sinatakĩ mã detekẽ shanẽ ibubu itxashũ haska hari unãtã hau kupishanũbũwẽ”, ashũ keneniki. **22** Hawẽ hãtxa ikũki. Ana habiasri matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Tsuara yura betsaki sinatakĩ detekatsi ikĩ mã xinãkubainaiwẽ taeshũ Deusũ matu kupishanikiki, matũ xinã txakabuwenã. Ha inũ, tsuara yura betsaki sinatakĩ itxakĩ: “Mĩ unaĩsmapaki”, ikubaĩmisbu hau shanẽ ibubũ kupishanũbũwẽ. Hamẽ ana yura betsaki sinatxakayamakĩ txitekĩ: “Mĩ hawa unãmahairaki”, ikubaĩmisbu txi hawa nukaisma anu Deusũ urẽkatsi manakubainikiki.

23 Haskakē hanushū Deus kēwāti txi tapu hawē kena fogão anu matū inākuĩ mā buai haki kematā uatiã kanekĩ yura betsa mā txakabuwaxina xinãtã **24** hawē Deus daewati mā buai habianu hanayutã kashū daewakĩ ana haki nukutã ana habe hãtxai pekãwē. Haska watani ana hushū hawara mā Deus inākatsis ikaiwē mā ana kēwãtirubuki.

25 Haska inũ, yura betsa mā devehairawē taeshū ha mā deveatũ nawa shanē ibu anu matu iyuaya hau shanē ibũ hawē policiabu matu bitximayamanũ ha mā devea hawawëra daewakãwē. **26** Mã daewabainama matu bitxiabu mã paka keyuama ikũ mã haskatã kaĩtirumaki. Habiaskari wakĩ ea haibuwatã Epa Deus daewariakubaĩkãwē, matũ txakabuwē hau matu kupiyamashanunã— iwanã,

Kemutimakiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

27 ana hatu yuikĩ:

—Haska inũ, betsarã, Moisés nukũ shenipabu ana yusĩkĩ: “Huni betsã aĩ txutãyamakãwē”, ashũ keneniki. **28** Hawē hãtxa ikũki. Ana habiasri matu yusĩnũ nĩkakãwē. Tsuãra aĩbu kawanai uĩ hawē kemukĩ txutakatsis ikĩ xinaĩnã, ma txuta keskaki.

29 Haskawē taea mĩ beru betsawē hawara uĩ mĩ kemuai beru betsa tseka keskatã hawara xinãkĩ mĩ txakabuwai hawaira henekubaĩkãwē. Mĩ beru dabeyarã, hanu txi nukaisma anu matu puta pemahairaki. Hakia beru bestitxai keskaya Deusbe hiwei kai peki. **30** Ha inũ, mĩ mekē betsawē mĩ txakabuwai mĩ mekē betsa meshtekea keskatã hawara mĩ mekenē mĩ txakabuwai hawaira heneriakubaĩkãwē. Mĩ mekē dabeyarã, hanu txi nukaisma anu mia puta pemahairaki. Hakia mekē bestitxai keskaya Deusbe hiwei kai peki— iwanã,

Aĩbu henetimakiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 19.9; Mc 10.11-12; Lc 16.18)

31 ana hatu yuikĩ:

—Moisés nukũ shenipabu ana yusĩkĩ: “Tsuãra matũ aĩ henekatsi ikĩ hawē taeshū aĩbu heneti kene hau inākubaĩshanũbũwē”, ashũ keneniki. **32** Hanua huni betsã hawē aĩ huni betsabe txutanameamabiakē henekatsis ikĩ hawē aĩ hawamabiakē henebainarã, hanua aĩbu haska xinãmabiakē ha hunĩ ma putabaina hanushū ha hunĩ txakabuwē taea hanu aĩbu hawē benē txakabumaikiki, bene betsa benatikiri xinãmakinã. Hanu aĩbu hawē

benē ma henebainima huni betsā ha aĩbu habe biakanātā habe txutanamei pebiairā, huni betsā aĩbe txutanamei keskaikiki.

**Hawara tibi datā akī hamē hakiri yubakatimakiri Jesusū
hatu yusīnikiaki, na hātxarā**

33 —Haska inū, betsarā, Moisés nukū shenipabu ana yusīkī: “Hawarakiri yubakakī yuikī: ‘Ē yubakai ē akamakē hau Deusū ea kupishanūwē’, ikama parāma Deus benimawakī ashūkubaĩshākāwē”, ashū matu keneshuniki. **34** Haska yusībianikē eānā, ē matu betsa yusīaiī. Hawara betsa tibi datā aki yubakayamakubaĩshākāwē. Eskairā, nai datā akī xinaĩ hawē yubakayamashākāwē, Deusri hari hiwea inū haki tsauriakirā. **35** Mairi xinaĩ hawēri yubakayamashākāwē, na maikirā, Deusū hawē tae kēyākirā. Ha inū, mae ewapa Jerusalém xinaĩ hawēri yubakayamashākāwē, hanuri shanē ibuhaira hiweakirā. **36** Ha inū, matūmebi matū bushkakiri datā akī xinaĩ hawēri yubakayamashākāwē, mā haska washū matū bu mexupa bestitxai maewakī mā hushupawatirumakirā. **37** Haskakē mā yubakatiruma xinākī ikū yuikinā: “Haa, ē atiruki”, ikasmai: “Hamaki. Ē atirumaki”, iki hātxakī besti yuikubaĩshākāwē— iwanā,

**Kupinamei manakunātimakiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātxarā
(Lc 6.29-30)**

38 ana hatu yusīkī:

—Moisés nukū shenipabu ana yusīkī: “Miki sinatakī mia detekī mī beru kasmai mī sheta kasmai haratura matu txakabuwabu shanē ibu mī yuia habianuri manakukī hau mia hatu kupishūshanūwē”, ashū keneniki. **39** Hawē hātxa peki. Ana habia keskari ha binua matu yusīnū nīkakāwē. Tsuara miki sinatakī yusiuri mia ispais aka habebis sinatakī kupiyamakāwē. “Uke betsari ea awe”, ika dabekeshunai keskakī xinākubaĩshākāwē. **40** Ha inū, mī tsuara devea shanē ibu anu mia iyua pakashū mī bishanū mī tima tari hau biyunū shanē ibū mia yunua ināyuwe. “Pakashū hau bishanū dakukuti biātirubumaki”, akī Moisés yunubianikē shanē ibū mia yunua mī dakukutiri yauxiyamawe. **41** Ha inū, tsuara shanē ibukī yunukī quilômetro bestitxai anu hawē mabu mia bumaya bushūkī hanu mia yuia binumabaĩ ana quilômetro betsa anu mā bushūtiruki, sinatamarā. **42** Ha inū, yura betsa nuitapai hawa hayama mī mabu biyukatsi mia yuka yauxiama ināyukubaĩshākāwē— iwanā,

**Matuki sinataibu ana danāma hatuwē nuitikiri Jesusū
hatu yusīnikiaki, na hātjarā**

43 ana hatu yuikī:

—Haska inū, betsarā, matū yusīnābū Deusū hātixa matu yusīkī yuikī: “Matunabuwē besti nuikubaīkāwē, nawabu matuki sinatamisbu abumarā”, akī matu yusīmisbuki. **44** Hakia eānā, hātixa betsawē ē matu yusīaiī. Matuki sinataibu hatuki sinatama hatuwē nuikubaīshākāwē. Ha inū, matu itxaibu inū matu itxakawaibu hatu danāma merabewakī hau Deusū hatu duawanū yukashūkubaīshākāwē. **45** Hakia haska matū Epa nai anuatū yura pepabu inū yura txakabubuwē nuikī hatu bari txashamashūmis inū ui imashūmis keska wakī maturi yura dasibibuwē nuikī mā hatu merabewakubainaiwē taeshū habū uīkī mā Deusū bakebu unāshākanikiki. **46** Hamē governo pei bishunikabu txakabubiai duanamemisbu keskakī tsuabūra matu duawaibu hatube besti mā duanameaya matuwē Epa Deus benimamaki, hawa manakuti pepa matu ināmarā. **47** Ha inū, ikūwai betsabu betxitā habube besti hātixakī yura betsabu danaī ikūwābuma habiaskariamisbuwē taeshū pepakī mā hatu binuamaki. **48** Haskakē matū Epa Deus pepa nuikipa keskai maturi pepai dasibibube nuiriakubaīshākāwē— iwanā,

**Haskai pepatikiri Jesusū hatu yusīnikiaki,
na hātjarā**

6 ana hatu yuikī:

—Yura betsabu mā merabewai hau matu uī bestikī kēwānūbū haskayamakubaīshākāwē. Hakia yurabū berubi besti mā hatu merabewakī duawamiskena, Epa Deus nai anuatū hawa ana betsawē matu manakuama ishanikiki, kēwāmarā. **2** Haskakē nuitapaibu mā merabewairā, tsua hatu banabimakī shabakabi hatu uīmakī pawayamakubaīshākāwē. Hakia habu beparamemisbū nuitapaibu hatu merabewakī hau yurabū ea kēwānūbū, iwanā, itxati hiwe anushū inū bai namakishū hawara hatu inākī shabakabi wamisburā, yurabū manakuti ma hayabuki. Haskawē taeshū ikū kēmishbu Deusū ana hatu kēwāma ishākanikiki. **3** Nuitapaibu merabewakī tsua yuiyamakubaīshākāwē, mī haibuhaira yuikī unāmamarā. **4** Hune pepa aki pepakubaīshākāwē. Hawara hune mā hatu ashūmis matū Epa Deusū unākī ana manakuti pepa betsa tibi matu ināshanikiki— iwanā,

Deus dayuikĩ yukatikiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, ha hãtxarã

(Lc 11.2-4)

5 ana hatu yuikĩ:

—Ha inũ, betsarã, ha hatũmebi kẽmisbũ itxati hiwe anu kasmai hemaĩtĩ anu nishũ hau ea nĩkakĩ kẽwãnũbũ ika hui kuxipawẽ Deus kẽwãmisbuki. Haska waibu Deusũ abuma yurabũ besti hatu abumisbuwẽ taea maturã, haskayamakubaĩshãkãwẽ. **6** Hakia matunã, Deus dayuikatsis iki hanu tsua niama anu ka hune habe hãtxakubaĩshãkãwẽ. Mã haskai Epa Deusũ dasibi hune unaĩwẽ taeshũ nĩkatã pepawẽ matu manakushanikiki.

7 Ha inũ, matu Deusbe hãtxairã, hau Deusũ ea nĩkanũ, ika habias hãtxa hawẽtxaĩs yuiyamakubaĩshãkãwẽ, haska Deus ikũwãbumã amisbu keska wamarã, hamẽ hãtxawaĩnã. **8** Hawa mã hayama mã yukakatsis ikai mã yukariama matũ Epa Deusũ unaĩwẽ taeshũ has xinãkĩ hawẽtxaĩs yukayamashãkãwẽ. **9** Eska watiki, dayuikinã:

—Nukũ Epa nai anuatuũ, mĩ kena meribirã,
mia duawakĩ hau mia kẽwãkubainũbũwẽ.

10 Nai anushũ mĩ yunua haska txibãmisbu keska wakĩ
nenushũri dasibibũri hau mĩ xinã besti txibãkubainũbũwẽ.

11 Ha inũ, nuku mekekĩ na habiatĩã nũ piyunũ
haska mĩ xinaĩwẽ piti nuku inãwẽ.

12 Ha inũ, nuku txakabuwaibu hatu hakimawakĩ
hatũ txakabu nũ ana haska xinãmawẽ taeshũ
nũ mia txakabuwai buashũtã ana haskakiri nuku
xinãmayamawe.

13 Nuku mekekĩ hawẽ txakabuti tibi nuku kaĩmashũyamawe.
Ha inũ, hawara txakabu tibi nuku nemashũriakubaĩwẽ,
atiki—

atã

14 ana hatu yusĩkĩ:

—Yura betsã matu txakabuwxina haki sinatabiatã hawaira habe daekubaĩkãwẽ, ana has xinãmarã. Mã haskaibu matũ txakaburi Deusũ matu buashũtã ana xinãma iriashanikiki. **15** Hamẽ yura betsabũ matu itxakawabu ha xinãkĩ mã pewamakẽ matũ Epa Deusũ matũ txakaburi buama ishanikiki.

Haskai samaketikiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

16 —Matu samakeirã, besu atimapatã iyamakubaĩkãwẽ, habu beparamei kẽmisbu samakei amua mapumisbu keskamarã. Habu

beparamei kēmisbu hatū besu atimapa uīkī ma samakeaibu hau ea unānūbū ika haska mapumisbuki. Txanima yurabū uīkī hatu kēwaību hawē besti hatū manakuti bimisbuki. **17-18** Hakia Deus xinaī mā samakeai hau tsuā matu unāyamanū betxukitā bueshekei pekubaīshākāwē. Samakei mā haskai matū Epa Deusū dasibi hune unaītū mā ikai uīkubaīkī kēwākī matu manakushanikiki— iwanā,

Deus hiweshuni pepatikiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātcharā

(Lc 11.34-36; 12.22-34; 16.13)

19 ana hatu yuikī:

—Na mai anushū huni itxapabu hiweshū mabuwē kemukī itxawamisbuki. Hakia matunā, mabuwē kemukī itxawayamashākāwē. Hawara bikī mā itxawa hawē masānē pesa pesa akī inū nakashā piriaturuki, matu benūkinā. Ha inū, huni yumetsubū matū hiwe anu hikitā matū mabu dasibi mā aru pewabiakē matu biābaītirubuki. **20** Haskakē yura betsabu ikaibu keskakī kemukī mabu itxawama Epa Deus besti benimawakubaīshākāwē. Mā haskakubaīmisbuwē taeshū Deusū matu manakukī hawara hawē masānē pesa pesa aisma inū huni yumetsubū mia biābaītirubumawē matu duawashanikiki, hiwekuīmakinā. **21** Tsuabura hawē hiweti mabuwē kasmai Deuskiri xinaī mā Deus hiweshunairā, habiariri matū xinānē mā nuiai hayaki, nai anu kasmai mai anurā.

22 —Ha inū, matū yura anurā, matū berurā, bī txasha keskaki. Haskakiri matu yusīnū nīkakāwē. Matū beruwē mā uīmiski. Matū xināwē matū yura pepa haya kemuama mā shabakabi meke pewaki. **23** Hakia beru txakabuya haska xinā txakabu haya kemukī uītxakakī mā kanemiski. Ha inū, Deusū xinaī unābiakī tsuāra xinā pewama kanei txakabuhairamisbuki. Maturā, haskayamashākāwē.

24 —Ha inū, haratura dayarū hawē shanē ibu dabe dayashūkī ha dabe merabewatirumaki, betsa abukī txibākī betsa abuama danākī nīkamarā. Habiaskari wakī pei inū Deusri txibākī ha dabe haska washū mā duawatirumaki— iwanā,

Deusū ikūwaību dasibi mekemiskiaki, na hātcharā

25 ana hatu yuikī:

—Eska besti wē taea matūmebi mā hamapaiwē dabanā imisbukiri matu yusīnū nīkakāwē. Hiwe bestia pepakūkaīnū ika piti pi inū tari sawenū ika hawē dabanā iyamakubaīshākāwē. Hiwea hayairā,

pitiwē besti nū itirubumaki. Yura hayairā, tari sawe bestinū ika nū itirubumariki. Haskakē ha dabewē taea nū hiwenū Deusū nuku hiwea ināma iniki. **26** Uīkāwē, peiyabukirirā. Nai anu peiyabunā, habū hawa banama inū hawa bimi tsekatā habū piti aruti hiwe hayamabiakē matū Epa Deus nai anuatū hatu pimakubaīmiski. Haskakē Deusū matu abukī peiyabu matu binumakubaīmiski, merabewakinā. **27** Ha inū, tsuabura ibubis nuikī hawē mabu inū hawē piti xinaīwē taeshū hawē hiwea ana txaipawatirumahairaki.

28 Haskai tariwē taea xinaī mā hawē dabanā imisbumē? Uīkāwē. Ha hua yumei ewamishbukiri xinākāwē. Hua dayakī tari timaisbumabia hua hawērua tuemisbuki. **29** Hua haskabiamiskē nukū shenipabu shanē ibu Salomāo mabuhairayatū hawē tari hawērua karuhaira saweshū hawēruakī hua binuama iniki. **30** Hakia ni mashu huaya sepaxīshū kuamisbuki. Deusū hua hawēruawamistū ha hua binumakī Deus matuwē nuikī matu tari sawematiruki, mā ikū beshmas wabiayarā. **31-32** Haskakē yura dasibibu mai hirabi anuabu piti inū tariwē kemukī benakubaūmisbuki. Hakia maturā, mā betsaki. Matū Epa Deus nai anuatū matu unaīwē taea ha piti inū tari mā bikatsis imisrā, ana has xinaī hawē dabanā iyamakubaīshākāwē. **33** Hakia hawara Deusū abuai txibākī ha dukū Deus shanē ibuwakī xinākubaīshākāwē. Mā haska wai ha katxu hawē hiwetī piti inū tari mā hayakūkaīshanaii, Deusū matu merabewarā. **34** Haskakē mexukiri mī hawara washanaiwē dabanā iki dateyamakubaīshākāwē. Hakia shaba tibi hawāra mia itimaska wai tashnikūkaīmis xinākāwē— iwanā,

Hatu unāti watā txitenametimakiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātstarā

(Lc 6.37-38, 41-42)

7 ana hatu yuikī:

—Tsuara ha akī txitekī unāti wayamashākāwē. Mā hatu haska wamakē Deusūri habiaskari wakī matu txitekī ha akamari ishanikiki. **2** Hamē hatuwē nuiana txitekī mā hatu ha amiskē habiaskari wakī Deusū ha mā hātchai ha imiswē Deusū matu ha akī txiteriashanikiki. Ha inū, habias xināwēri mī hatu unāti wamiswē Deusū maturi unāti washanikiki, kaneamarā. **3** Haskakī ikūwai betsa pewakī merabewanū, iwanā, hawē hamapai ture hawē beruki hikia mī bikatsis ikairā, mina anu ha dukū ha hi ewapa mī haya mī xināmamē? **4** Hi hirabiwē betimanabia hawa xināma yuikī: “Hani mī hi pese beruki ikarā, mia bipa?” akī kanekī mā

yuimiski. **5** Hacia bemakis beparamei hãtxamisbuũ, maturi txakabubia betsã txakabuai uĩkĩ mã ha amiski. Mã hi hirabi betimanabia tsekashũ puta keska watã matũ huĩti meranua matũ txakabu ewapa putatã ana kaneama merabenãkĩ hi pese mã haibũ beru anua bia keska wakĩ huni betsã txakabu beshmas hayari merabewakĩ mã yusĩtiruki.

6 —Haska inũ, hawara pepa Deusuna kamã pubẽ mã inãtirumaki, hawẽ unãti watã matu keyutiruwẽ taeshunã. Habiaskari wakĩ ina yawa pubẽ mã mabu pepa inãtirumariki, txakabuwakĩ hau matu pema pema akãyamanunã. Habiaskari wakĩ tsuabũra Deusũ hãtxa danãhairamistũ hau matu deteyamanũbũ hatu ana yusĩyamakubaĩshãkãwẽ— iwanã,

Deus yukai txikixitimakiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Lc 11.9-13; 6.31)

7-8 ana hatu yuikĩ:

—Haska inũ, betsarã, tsuãra Deus yukakĩ ea akarã, hawẽ hawara inãmiski. Tsuãra hawara benakĩ Deus yukarã, haki nukumamiski. Tsuãra hawara bi hikinũ ishũ Deus kenarã, bepẽshũmiski. Haskakẽ xinãtxakama Deus ea akarã, betsaki. Hawara mã yuka mia ashũtiruki. Benakĩ hawara mã yuka mia betximashanikiki. Hawara bi habe hãtxanũ ishũ mã kena mia bepẽshũshanikiki.

9 —Ha inũ, matũ bakẽ misi matu ea aka haki dakekĩ mixki mã inaĩsmaki. **10** Ha inũ, baka matu ea aka haki dakekĩ dunu mã inaĩsmariki, hatuwẽ nuikinã. **11** Haskakẽ matũ xinã pepamabia matũ bakebu mã duawamis mã unaiĩ. Hamẽ tsuãra Epa Deus nai anua ea akĩ mã yukarã, hawara pepa yauxiama matu inãtiruki. **12** Haska inũ, betsarã, tsuara miwẽ nuikĩ hau mia merabewashanũbũ matũ dukũ haska xinãkĩ uĩmakĩ hatu merabewakubaĩshãkãwẽ, haska wai nuikipakĩ mã kaneamakirã. Habias xinãwẽ Deusũ hãtxa yuishunikabubetã Moisés hatu yusĩnirã, haki dasi watã na habias yununi hakimama xinaĩ mã hatube merabenãkũkaĩshanaii— iwanã,

Bai dabekiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Lc 13.24)

13-14 ana hatu yuikĩ:

—Txi nukaismakiri kairã, hanu hikiti shui inũ hawẽ kati bai hashpa keska hawẽ kai bikamawẽ taea yushĩ txakabũ bai abui yurã kaiã itxapa hawẽ bumisbuki. Hamẽ hiwekuĩakiri kairã, hanu hikiti

shui inũ hawẽ kati bai haxu bika keskawẽ taea ha bai benakubaini atimas nukutã yura eskarabes hawẽ bumisbuki. Maturã, ha bai haxuki nukutã hawẽ bukĩ ea txibãkubaĩkãwẽ— itã

Hi tibi hawẽ bimiwẽ unãtiki, akĩ yusikĩ Jesusũ hatu unãmanikiaki, na hãtxarã
(Lc 6.43-43)

15 —Ha inũ, betsarã, ha parananãmisbu pepa keskakĩ Deuskiri yusĩbiakĩ hawẽ huĩti inu pubẽ keskã txani hãtxa matu yusĩaibu ana nĩkama hatu uĩrakubaĩkãwẽ. **16** Nixi mushaya anua uva bimi mã tsekaismaki. Ha inũ, isne musha anua figueira bimi batapa mã tsekaismariki. Habiaskari wakĩ haskai hiwemisbu pepaibu inũ txakabuibu uĩkĩ ha parananãmisbu mã unãshanaii, haskai hiwemisbu uĩkinã. **17-18** Ha inũ, hi pepa bimiai txakabu ikama pepa bestimiski. Hamẽ hi txakabu bimiai pepamari txakabu besti iriamiski. **19** Hanua hi bimiuma tibi deratã kuamisbuki. **20** Haskakẽ haratura bimi txakabu haya keskatũ tsuabura yusĩ pewakĩ hatu merabewabuma unãtã danãkĩ hatu nĩkayamakubaĩshãkãwẽ— itã

Deusũ yunuawẽ besti amisbu hawenabukiri Jesusũ
hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã
(Lc 13.25-27)

21 —Ha inũ, tsuabũra hatũ kesha besti wẽ ea kenakĩ: “Shanẽ Ibuũ, Shanẽ Ibuũ”, ea wabiakĩ haska xinaĩsbumarã, habũ ẽ Epã hãtxa txibãma nai anu nukube hiweama ishãkanikiki. Hakia ẽ Epa nai anuatũ hawara yununi inũ abuai txibãkĩ akubaĩmisbu besti nukube hiweshãkanikiki. **22** Na haska ẽ matu yuiã keska enabu kayabi hatu itxawanũ ika ẽ ana huaya itxapabũ ea yuikĩ: “Shanẽ Ibuũ, Shanẽ Ibuũ, mikiri yusĩkubaĩkĩ mĩ kena kuxipawẽ yuikĩ yushĩ txakabu nitxĩkĩ dami atimaska betsa betsapa nũ mia ashũkubaĩmiski. Nukuri katuriwe”, ea akaibu **23** hatu yuikĩ: “Parananaĩ txanitxakakĩ mã txakabuwamiski. Mã enabumaki. Turi burikãwẽ”, ẽ hatu washanaii— itã

Unanepabukiri inũ unaĩsmapabukiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã
(Mc 1.22; Lc 6.47-49)

24 Hakia habũ ẽ hãtxa nĩkakĩ akubaĩshanaibukiri miyuiwẽ matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Tsuãra hiwe wakatsi ikĩ mai basãbaĩkĩ uke merã mixkiki pesashũ haki mixki tsamabirãkĩ hiwe waimakẽ **25** hanua ui ika bai matahairabirãkĩ hawẽ hiwe atxia ha hiwe mixkiki

tsamiāwē taea niwēwānē tsibusketiruma keska hawē daya benuama ha huni unānepaki. Ē hātxa nīkamisbu haska keskaki. **26** Hamē hawara ē yuiāi danākī txibaīsbumakiri matu yuinū nīkakāwē. Tsuāra hiwe wanū, iwanā, maxi anu basākī kini txai wama beshātu besti watā mixki tsamabirākī habebis watā hiwe waimakē **27** hanua ui ika bai matahairakī hawē hiwe atxia mixkiki tsamīamawē taea hawaira niwēwā bekī tsibuskea di ika keskakī hawē daya benuhairamisbuki. Haska dayamisbu keska patapabuki, ē hātxa danaīburā— akī hatu yusīkī hātxa meneai **28-29** nīkai: “Betsabū Deusū hātxa nuku yusīmisbu keskamaki. Hakia shanē ibu kuxipa keskakī nuku yusībikaī!”, iki Jesusū hatu yuiāi nīkai e iake iakenibukiaki.

Huni yuraki txamini Jesusū kayawanikiaki, na hātstarā

(Mc 1.40-45; Lc 5.12-16)

8 Hanua Jesusū hatu hātsta wakī menetā mati anua butukiranaya yurā kaiānē txibābiranaibū **2** huni yuraki txamini habias baiwē Jesus huaiki nukutā ha bebū dāti ishū yuikī:

—Yusīnaā, ea kayawakatsis ikī mī ea kayawatiruki— aka

3 hawē txamiwē mesekī danākī tsuā mekatsi ismabiakē Jesus hawē dabanā ikī meshūkaī mekī yuikī:

—Ē mia shushawakī kayawaii— akaya hawē txami sakara iki dashnukui keyuaya **4** Jesusū nemakī yuikī:

—Ē mia yuiāi nīkairawe. Hawara ē mia ashukiri tsua yuiyamayukubaītāwē. Ha dukunā, Deusbe nukunabu hātshashunika anu mī yura mī ma kayashu hatu uīmatāwē. Haska mī ma kayashu hau habū mikiri unānūbū habiaskari inākuī Moisés yununi hatu anu buritāwē. Mī haska buaya mī ma kayashu habū mia unāshākanikiki— abainikiaki.

Romano capitāonē dayaru Jesusū shushawanikiaki, na hātstarā

(Lc 7.1-10; Jo 4.43-54)

5 Hanua Jesus Cafarnaum mae anu hikiaya ea anū, iwanā, Romano capitāo Jesuski nukushū **6** yuikī:

—Yusīnaā, ē dayaru isī tenetxakayamai ma babua ana benitiruma nuitapahairaikiki— aka

7 Jesusū yuikī:

—Haskakenā, ē mia shushawashuī katiruki— akaya

8 ana capitāonē xinātā yuikī:

—Yusīnāã, mĩ ea binua ã hawamaki. Ë hiwe anu kama mĩ kuxipa besti yunuwe, hau ã dayaru ea shushashununã. **9** Ha inũ, hatũ ea yunumisrã, ã shanẽ ibu hayaki. Eãri soldadobu yunui ã shanẽ ibumiski. Betsa yunukĩ: “Kawe”, ã wa kamiski. Betsa yuikĩ: “Huwe”, ã wa humiski. Ë dayaruri yunukĩ: “Ea ashũwẽ”, ã wa amiski— aka

10 Jesusũ nĩkai e itã ha hatxũ beaibu hatu yuikĩ:

—Na haska nawa capitãonẽ ea ikũhairawai nukunabu Israelbũ ikũwaĩbu haska keska ã hatuki nukuriamaki. **11** Eãnã, ikũ ã matu yuiiai. Deus shanẽ ibukĩ mai hirabi anua bari huaikiria inũ bari hikiaikiria ikũwaĩbu dasibibu hatu itxawatã duawakĩ Abraão inũ Isaque inũ Jacóbetã hatu pimashanikiki. **12** Hakia nukunabu Deusũ yubabiani hawẽ hãtxa txibãkĩ ikũwãbumakẽ hatu danãtã hanua kashai sheta yẽsh yẽsh imisbu mexuhaira merã hatu urẽshanikiki— itã

13 Jesus nasaukekawã capitão yuikĩ:

—Haska mĩ ea ikũwaĩwẽ taeshũ ã mia ashũshuki. Mĩ hiwe anu kariwe— akaya habiatiãri hawẽ hiwe anua hawẽ dayaru shushanikiaki.

**Pedrõ dais aĩbu inũ isĩ betsa betsapa teneai bu Jesusũ
hatu shushawanikiaki, na hãtxarã**

(Mc 1.29-31; Lc 4.38-39)

14 Hanua hawẽ hiwe anu Simão Pedrõ Jesus iyua kai hikitã habianuri hawẽ dais aĩbu yuna daka uĩtuxikĩ **15** Jesus hawẽ nuikĩ metsũshũ yuna shushawa benikirã duawakĩ bawashũ hatu pimaya

16 hanua ma bari kai mexuaya ha mae anu hiweakeakeabũ yushĩ txakabu hayabu inũ isĩ betsa betsapa teneai bu Jesus anu iweabu yushĩ txakabu kaĩmakĩ isĩ teneai bu dasibi shushawanikiaki.

17 Deusũ hãtxa yuishunika Isaíasĩ yuikĩ: “Deusũ Katuatũ nũ isĩ teneai maĩwãkĩ nuku shushawashanikiki”, akĩ hatu bebũkiri yuini Jesusũ habiaskari wakĩ hatu anikiaki.

Jesus txibanũ, iwanã, yukanibukiaki, na hãtxarã

(Lc 9.57-62)

18 Shaba betsatiã hanushũ dasibi hatu shushawaxina tsaubaũshũ daketapawaibu uĩkĩ hawẽ tsumabu Jesusũ yuikĩ:

—Iã kesha betsauri huĩrukuĩ nũ bunũbũ matũ shashu pewakãwẽ— hatu wa pewaibũ **19** Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmis betsa hushũ Jesus yuikĩ:

—Yusĩnaã, hanira mĩ kai anu ẽ mia txibākatsis ikaii. Mibe kapa?— aka

20 hawẽ xinã unãnũ, iwanã, Jesusũ yuikĩ:

—Kamã inu hawẽ kini hayaki. Peiyabu hawẽ na hayabuki. Hakia matũ Hutxi Kayabi Iuwa eã ẽ hatu yusĩkubaunai hanu ushathi hiwe ẽ hayamaki. Ẽ ikai keskai mĩ iriatirumẽ?— akaya

21 haki txiti ika betsãri Jesus yuikĩ:

—Shanẽ Ibuũ, ea heneyuwe, ha dukũ ẽ epa mawa maiwatã ẽ mia txipu txibãshanairã— aka

22 nemakĩ Jesusũ yuikĩ:

—Haskamaki. Habũ ea txibãbuma mawa keskabũ mĩ epa mawa mia maiwashũtirubuki. Hakia mianã, na habiatĩã tapĩ ebe kawẽ— abaini

Niwe inũ iãnẽwã Jesusũ nemanikiaki, na hãtxarã

(Mc 4.35-41; Lc 8.22-25)

23 hanua hawẽ tsumabube shashũ inatã tu abaini kaya **24** iãnẽwã besusi pukeaibũ Jesus ma bika shashu txishukiri daka ushakẽ hanua niwe kuxipahaira bekĩ hene buspu tsaubirãkĩ shashu hene matawa ma hiki kemaya **25** datei Jesus anus itxashũ datekĩ bestẽwãkĩ yuikĩ:

—Yusĩnaã, yusĩnaã, menã nuku merabewariwe, hiki nũ hasatirukirã— akabu

26 bestẽtã hatu yuikĩ:

—Haskai mã dateai? Mã ea ikũ kayabiwariamamẽ?— itã benikawã niwẽwã inũ iãnẽwã buspu tsaubiranai nemakĩ:

—Nesewe. Peswe— aka niwe mã neseaya iãnẽwãri betxuruni maiãyã **27** e itã hawẽ tsumabu yuinamekĩ:

—Na hunirã, hawa hunimẽ? mĩ atirumakirã. Niwe inũ iãnẽwanẽri nĩkaikikirã— ibaini bui

Huni dabe yushĩ txakabu haya Jesusũ kaĩmanikiaki, na hãtxarã

(Mc 5.1-20; Lc 8.26-39)

28 hanua kai iãnẽwã kesha betsauri mai pakea Gadara anu keti itã Jesus bututã mapekekainaya hanua huni dabe yushĩ txakabu hayabu hanu mawabu maiwamisbu anu besti hiwea pubẽhairakẽ hatuwẽ datei tsuã dũkebaĩsma maiwati anua kaĩbirani Jesuski nukuaibũ **29** yushĩ txakabũ hatu bis imakĩ yuimakĩ:

—Jesusũ, mĩ Deusũ bake nũ unaiĩ. Nukurã, mĩ nuku haska wai? Hanu kupiãitã iriamabiakẽ unãti wakĩ mĩ nuku kupi huai?— iwanã,

30 ha mati anushũ ina yawa itxapabũ pikĩ mai misheshaibu
31 yushĩ txakabũ uĩtã Jesus yukakĩ:

—Mĩ nuku kaĩmakĩ nitxĩainã, ua ina yawa anu nuku nitxĩwẽ, ha merã nũ hikinunã— akabu

32 Jesusũ hatu yuikĩ:

—Peki. Hari butãkãwẽ— hatu wa ha huni dabe anua yushĩ txakabubu kaĩbaini ina yawa merã hikibainaibũ ha ina yawa datei mawa keyatapa butei niri ibaini iãki pukui keyutã hasai keyuaibũ

33 haskai uĩtã ha ina yawa mekenikabu datei kuxibaini mae anu bushũ huni dabe yushĩ txakabu hayabu haskashu hatuki txaniakeakeaibũ

34 hanua ha mae anua yura itxapa kaĩbirã haskashu uĩnũ ika Jesus anu beshũ ina yawa hasai keyukãshu uĩtã datekĩ Jesus nitxĩkĩ yuikĩ:

—Nukũ mae anua kariwe— anibukiaki.

**Jesusũ huni yura babuni shushawakĩ hawẽ kuxipa
 hatu uĩmanikiaki, na hãtxarã**

(Mc 2.1-12; Lc 5.17-26)

9 Haska wabu hawẽ tsumabube Jesus shashũ nanetã ana txĩtũkaini iãnẽwã pukebaini hawẽ mae Cafarnaum anu hiki keti ikaibũ
2 ma ana Jesus hua nĩkatã huni yura babuni hawẽ dakatiki daka hawẽ haibuaiibũ bakebirã datãtã: “Jesusũ shushawatiruki”, iwanã, xinaĩbũ ikũwaĩbu Jesusũ unãkĩ huni yura babuni yuikĩ:

—Dateyamawe. Mĩ txakabuwẽ Deusũ mia kupikatsis ibiakĩ mã ea ikũwaĩwẽ taeshũ hau ana xinãyamanũ ã mia buashunai— akaya

3 Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbũ nĩkatã Jesuski sinatai yuinamei: “Ha huni txakabuki. Nuku paraĩ Deus keskakatsis ikikiki. Deusũ besti hawẽ txakabu buatiruki”, ikaibũ **4** tsuã Jesus yuiamabia hatũ xinã unãkĩ Jesusũ hatu yukakĩ:

—Matunã, haskakĩ mã xinã txakai ikai? **5** Haratu bikamamẽ, hawẽ txakabu buashunaraka, hawẽ yura beniaraka? **6** Ha dabe bikakẽ Deusũ besti atiruwẽ taeshũ haskakĩ mã xinãtxakai? Ë matũ Hutxi Kayabi Iuwa na mai anua ea ã hawẽ kuxipa hayatũ hawẽ txakabu ã buashũtiru mã unãnũ ã akai uĩkãwẽ— iwanã, huni yura babuni kaya wakĩ yuikĩ:

—Benitã mĩ dakati iabaini mĩ hiwe anu kariwe— aka

7 hawaira yura damesteni kayatã benikawã hawẽ dakati bitã iabainaya **8** mapubaũshũ uĩ datekĩ yuikĩ:

—Habaa! tsuã haska waismaki. Hakia Deus pepahairatũ na huni ma kayawashuki— iwanã, uĩkĩ Deus kẽwanibukiaki.

Governo pei bishunika Mateu Jesusũ katukĩ tashnimabaĩnikiaki, na hãtxarã

(Mc 2.13-17; Lc 5.27-32)

9 Hanua kaĩkaini hanushũ Roma governo pei bishũti hiwe anu ã Mateu tsauwa Jesusũ ea betxitã yuikĩ:

—Ë mia tapĩmai ea txibãkubaĩwẽ— ea wa benitã dasibi hene keyubaĩ txibã taewabaĩ **10** ã hiwe anu iyushũ hatu pimanũ, iwanã, Roma pei bishũmisbu inũ Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu hatu nĩkaisbuma ã haibuaibu itxawashũ Jesusbetã nũ piaibũ

11 fariseubũ uĩkĩ Jesusũ tsumabu yukakĩ:

—Haskakĩ matũ yusĩnã pei bishũmisbu txakabubu inũ nukũ hãtxa nĩkaisbumabetã pimẽkaĩ? Txakabuki— akaibũ

12 Jesusũ nĩkatã hatu txitekĩ yuikĩ:

—“Ë peki”, iwanã, xinaĩbu anu huni dauya kaismaki. Hakia isĩ teneaiibu anu besti huni dauya kenabu kamiski. **13** Deusũ Oséias yuinirã, mã uĩriamamẽ? Matu yuinũ nĩkairakãwẽ: ‘Ea benimawanũ ishũ txashuwã kuakĩ menu keyuaiwẽ besti akama yurabuwẽ nuikĩ hau ea benimawakubainũbũwẽ’, aka nĩkatã Oséiasĩ keneniki. Haskakẽ: “Ë txakabuki”, iwanã, xinaĩbu hatũ huĩti pewakĩ ã hatu merabewa xinã betsa watã hau Deus ikũwanũbũ ã huniki, huni dauya keskairã. Hakia: “Ë txakabumaki”, ikĩ xinaĩbu hatu merabewatanũ ika ã huamaki— hatu waniki.

Samakenikabũ Jesus yukanibukiaki, na hãtxarã

(Mc 2.18-22; Lc 5.33-39)

14 Hanũkaĩ shaba betsatiã Naximanika Joãoki txiti ikabu Jesus anu beshũ yukakĩ:

—Nuku inũ fariseubuki txiti ikabu nukũ txakabuwẽ taea nukũmebi itxakanikai samakei nũ piama ushayumiski. Haskai miki txiti ikabu samakeisbumamẽ?— akabu

15 Jesusũ hatu yuikĩ:

—Huni aĩyaĩ nawaibu anu hawẽ haibuaibu pashkariama manunamei hatũmebi piama itxakanikatirubumaki. Hakia hatu shunũbaini kakẽ manui hawẽ haibuaibu samakei piama ipaketirubuki. Ea iyubũ habiaskariai ewẽ nui ã haibuaibũ piama iriashãkanikiki— iwanã, ana hatu yuikĩ:

16 —Ë yusĩanã, tari bena txukariama keskaki. Matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Tari sheni bashnekea tari bena tuash txukariamawẽ tari sheni tsamĩa patsa estei ana bashnekemiski. Hamẽ matũ yusĩanã, tari sheni bashnekea keskaki. Ë yusĩawẽ tsamĩa keska wakĩ matũ

yusĩa ě pewatirumaki. **17** Ana habiaskari keskawě matu yusĩnũ nĩkakãwě. Bitxi bixtu sheniki uva hene bena buspuriamana manekĩ mata washũ denesh mestẽwã hamebi katsai buspui bitxi bixtu sheni peshemiski, vinho bena inũ bitxi sheni benuirã. Habiaskari wakĩ ě yusĩa bena matũ xinã sheni ě husitirumaki, benukinã— hatu wai

Aĩbũ himi bashneni Jesusũ maĩwãtã Jairõ bakeri bestẽwanikiaki, na hãtxarã
(Mc 5.21-43; Lc 8.40-56)

18 hanua hãtxai meneriamakẽ judeu shanẽ ibu betsa Jesus betxibirani hushũ ha bebũ dãti ishũ yuikĩ:

—Ĕ aĩbu bake mawakatsis ikikiki. Ebe kashũ uĩkĩ hau shushanũ ea meshuniyuwe— aka

19 Jesus benitã kaya nũ hawě tsumaburi nũ habe buaibũ **20-21** hanua aĩbu himi bashneni ha isĩ tenei ma 12 ano kabia hawa neseisma bari betsa tukama ikũkaĩmis nuitapakĩ Jesus txibãkĩ xinãkĩ: “Hawě tari kesha besti mea ě shushatiruki”, iki Jesusũ petxiuri txibãbaini kakĩ hawě tari kesha besti metsa hawaira hawě himi maiãyã **22** Jesus niti itã nasaukekaũ uĩkĩ ha aĩbu yuikĩ:

—Aĩbuũ, mĩ ea ikũwãyã ě mia shushawashuki. Ana isĩ teneama unãnuma kai periwe— aka habiatiãri ana himi ikama kaya

23 haska wabaini buaibũ judeu shanẽ ibũ hiwe anu itxa yurã kaiã kashai saĩ iki biski ikaibũ hikikaĩkĩ hatiritũ teperewe mawaibu Jesusũ **24** hatu yuikĩ:

—Haskai eiskaũ kashai mã biski ikanai? Hawě bakerã, mawa kayabiamaki. Usha bestia ikikiki. Unu tashniyukãwě— hatu waya: “Hawě yura ma mawaki”, ishũ itxapabũ Jesus uĩkĩ usaĩbu **25** hatu nitxiã buaibũ hanu aĩbu dakanu Jesus hikikaĩ txipax metsuã ana hiwei benikaunikiaki. **26** Hanushũ ha mae ewapa anushũ Jesusũ haska waxina dasibibu txaniaibu nĩka keyunibuki.

Huni bekũ dabe Jesusũ shushawanikiaki, na hãtxarã

27 Hanua shanẽ ibu Jairõ hiwe anua kaĩkainaya huni bekũ dabetã txibãkĩ hui kuxipawě yuikĩ:

—Davĩ babaã, nukuwě nuiwe— akubainabu

28 hanua Jesus hiwe betsa merã hikiaya huni bekũ dabe haki nukuabu Jesusũ hatu yukakĩ:

—Ĕ matu shushawatirurã, mã ea ikũwaiĩ?— hatu wa

—Haa. Shanẽ ibuũ, nũ mia ikũwaiĩ— akabu

29 hanushũ Jesusũ hatu bemepitã yuikĩ:

—Haska xinākī mā ea ikūwaïnā, mā shushaii— hatu waya
30 hawaira bepeshetā ūiāibū Jesusū hatu nematxakayamakī yuikī:
 —Ē matu haska washurā, tsua yuiyama mapuyukāwē— hatu
 wabia **31** bushū haska Jesusū hatu shushawashu dasibi hatuki
 txanibaūkī kakapa waibū

Huni huyu Jesusū shushawanikiaki, na hātcharā

32 habiatiāri huni huyu yushī txakabu haya Jesus anu huni
 betsabū iweaibū **33** Jesus hawē nuikī yushī txakabu kaïma kaya
 hātchai taeaya ha dapi mapubirākī uī e itā yuikī:
 —Israelbū haska nū ūiāi keska tsuā aismaki. Ha huni pehairaki—
 akeakeaibū
34 hatū hātcha abuama fariseubū hatu yuikī:
 —Na hunirā, yushī txakabu shanē ibū kuxipa hayaki. Haska
 bestiwē taeshū yushī txakabu hatu kaïmaikiki— ikeakeaibū

**Jesusū dayakapabu eskarabeskē ana mirima yukatikiri
 hatu yusīnikiaki, na hātcharā**

35 hanua hatu haska wabaini kakī Galiléia anu mae ewapabu inū
 mae hatiubuma anushū hatū itxati hiwe anushū yusīkī Deus shanē
 ibuaikiri kakape yusīkī isī betsa betsapa teneaiibu shushawakubaūkī
36 yurā kaiā uī hatuwē nuhairakī habu txashuwā ūnikauma
 keskabuwē taea hatuwē dabanā ikī **37-38** nū hawē tsumabu nuku
 yuikī:
 —Ē tsumabū ē hātcha ikūwākī txibāmisbū hatu yusīakeakebaunaibū
 itxapabū ea ikūwāshākanikiki. Haskakē ikū Deusū bai anu mibā
 mirima ma huxī keyui keska dakaki. Hakia hawē dayakapabu
 eskarabeswē taeshū ana dayakapabu itxapa hau yununū bai ibu Deus
 ana yukakāwē, hawē yunu tsekakī itxawashunai keska wakī yurabu
 hau hawē hātcha hatu yusībaūshanūbunā— nuku waniki.

Jesusū hawē 12 tsumabu itxawashū hatu kuxipa wanikiaki, na hātcharā

(Mc 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 Hanushū nū hawē 12 tsumabu Jesusū nuku itxawashū
 hawē yushī txakabu kaïmati kuxipa inū hawē isī betsa
 betsapa teneaiibu shushawati kuxipa nuku yununiki. **2** Nū hawē 12
 kuxipayabū nukū kenarā: Simão hawē kena betsa Pedro inū, hawē
 betsa André inū, Zebedeū bake dabe Tiago inū, hawē betsa João
 inū, **3** Filipe inū, Bartolomeu inū, Tomé inū, nawā pei bishunika

Mateu ea inũ, Alfeũ bake Tiago inũ, Tadeu inũ, **4** Simão betsã nawabu abuisma inũ, Judas Iscariotes hatũ Jesusu hatu txipu atximashanai nũ hati inibuki, Jesusũ tsuma kuxipayaburã.

Kakape hau hatu yusítanũbũ dabe tibi hawẽ tsuma kuxipayabu Jesusũ nitxĩnikiaki, na hãtxarã

(Mc 6.7-13; Lc 9.1-6)

5 Nuku haska watã hanushũ nũ hawẽ 12 tsuma kuxipayabu Jesusũ nitxĩkĩ nuku yuikĩ:

—Nawabũ mae anu buama inũ Samaria mai pakea hanu hiweabu anuri buyuama **6** hafia Israelbu txashuwã benua keskabu anu besti bushũ **7** hatu yuikĩ: “Deusũ Katua shanẽ ibui ma kemaikiki”, akĩ hatu yusĩkubaũtãkãwẽ. **8** Haska wakĩ isĩ teneai bu shushawakĩ mawabu bestẽwakĩ yuraki txaminibu kayawakĩ yushĩ txakabu hayabu kaĩmakĩ akubaũtãkãwẽ. Na kuxipa hawa pakama mã bishuwẽ taea habiaskari wakĩ habias kuxipawẽ hatu merabewakĩ hawẽ hatũ hamapai hatu yukayamakubaũtãkãwẽ.

9 Kairã, mã eskabaĩtanũbũ matu yuinũ nĩkakãwẽ. Mais butãkãwẽ, hawa buamarã. Ouro pei heshe inũ, prata pei heshe inũ, cobre pei heshe buama, **10** kapãkã buama tima tari betsa buama, matũ bitxi tae betsa buama, hawẽ mestẽti betsa buyamatãkãwẽ. Hafia mã haskakainaya dayakapabu pimamisbu keska wakĩ matu pimariashãkanikiki.

11 Hanua mae betsa anu hikitã huni duapa yuka ikaĩ haki nukutã hawẽ hiwe anu matu iyua hanu kashũ hawẽ mae anua kariama ha huni duapatũ hiwe anu hiweyushũ hawẽ mae anushũ yusĩyushãkãwẽ. **12** Hanua hiwetã hikikaĩkĩ eska yuishãkãwẽ: “Unanuma hiwekãwẽ, Deusũ hãtxa nũ matu beshuainã”, hatu washãkãwẽ. **13** Hanushũ matu beyawaibunã, matũ hãtxa pepa hatu yusĩshãkãwẽ. Hanushũ matu beyawakĩ Deusũ hãtxa nĩkaibu hau Deusũ hatu unãnuma hiwemakĩ duawakubaĩshanũ yunushãkãwẽ. Hafia hanushũ matu beyawabumakenã, matũ hãtxa pepa hatu anu hamẽ benuyamashãkãwẽ. **14** Ha inũ, hanishũra matu danãkĩ nĩkakatsi ikabumakẽ hatu unãti wakĩ hanua kaĩbaikĩ matũ tae anua mai kuru hatuki tabaishãkãwẽ, hau habiaskasi hiwenũbunã, hawa unãmarã. **15** Ikũ ã matu yuiaii. Hanu Deusũ yurabu dasibi hatu kupiaitiã haska Sodoma inũ Gomorra ha mae ewapa dabe txiwẽ Deusũ hatu kupikĩ haska wani binumakĩ habũ matu danãnibu Deusũ hatu kupihairashanikiki— iwanã,

**Hawē tsuma kuxipayabu hatu itxakawashanaibukiri Jesuŝ
hatu yusīnikiaki, na hātẓarā**

16 ana nuku yuikī:

—Eskawē taeshū ē matu yuiyai nīkairakāwē. Kamā inu pubēbu anu mā ē 12 tsumabu txashuwā pepa nitxiā keska wakī ē matu yunuaii, mā ē tsumabu ewē taea matuki sinataibu anurā. Haskawē taea dunu tsuā parātiruma unānepai inū deiwā pepa keskakī tsua sinatamayamashākāwē. **17** Mā ē kakapekiri hatu yusīawē taeshū ikūwābumā matu kupinū, iwanā, hatū mae shanē ibu anu matu iyushākanikiki. Ha inū, hatū itxati hiwe anushū ekiri mā hatu yusīaibu betsabū matu kuxa kuxa ashākanikiki. Uīrashākāwē.

18 Hakia ē kakape ikūwākī mā ea txibaībuwē taeshū tsuabūra matu atxishū shanē ibu kuxipabu anu matu iyuabu ē yusīakiri shanē ibu betsa betsapaki inū judeubuma nawa betsabuki ekiri mā txaniriashanaii. **19** Hakia atxishū shanē ibu kuxipabu anu matu iyuabu hawara mā yuitirukiri Deusū Yushī Papatū matu unāmashanikiki. Haskakē hawa dateama harakiri yuishāpa? ikī bebūkiri xināyamakubaīshākāwē, **20** matūmebi mā hātẓamakē matū Epa Deusū Yushī Papatū merabewakī matu hātẓamashanikikirā.

21 Ha inū, yura betsā hanubi hawē betsabū ea ikūwaību hatu atximateakeriashākanikiki, hau hatu tenānūbunā. Habiaskari wakī hatū ibubū hanubi hawē bakebu hatu atximariashākanikiki. Ha inū, habiaskari wakī bakebu hatū ibubuki sinatakī hatū ibubū ea ikūwaību hatu atximashū hatu tenāmariashākanikiki. **22** Ekiri haska yuibaūkī mā ea txibaībuwē taeshū yurabū matu danaī mirima matuki sinatashākanikiki. Tsuabura matu keskakī ea txibaī heneisbumari ē hatu mekeriakubaīshanaii. **23** Hakia mae betsa anushū matu itxakawaibū hanua kaībaini mae betsa anuri kashū hatu yusīkubaūshākāwē. Israelbū mae tibi anu nati ikī mā hatu yusī keyuriamakē ikū matū Hutxi Kayabi Iuwa ē shanē ibui taeshanaii.

24 Ha inū, hatū tsumabū hawē yusīnā binūtirubumaki. Ha inū, hawē dayarū hawē shanē ibu binūtirumariki. **25** Haskawē taea hawē tsumaburā, hatū yusīnā hātẓa txibaī hau habiaskari keska ikubainūbūwē. Habiaskariai dayarubu hatū shanē ibū yunua nīkai hau hatū shanē ibu keska iriakubainūbūwē. Haskakē ē matū yusīnā ea kenakī: “Yushī txakabu shanē ibu Belzebuki”, ea wamisbuwē taeshū ē yusīa mā txibākubaīmisbuwē taeshū maturi kenakī: “Belzebū enabuki”, akī matukiri yuikī txiteriashākanikiki— iwanā,

Tsuki datetimakiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātcharā

(Lc 12.2-7)

26 ana nuku yuikī:

—Habū matu itxakawaiburā, hawara habu beparametā hune akubaīmisburā, Deusū dasibi shabakabi hatu uīmashanaiwē taea hatuki dateyamashākāwē. **27** Hakia hawara ē matu besti yuiiai huneama shabakāshū hatu yuibaūshākāwē. Ha inū, dītu merā hikitā hawē beputi bepua keska watā hamapai hune ē matu yuimis hemaīti anushū hātxa kuxipawē shabakabi hatu yuishākāwē. **28** Ha inū, tsuabūra matū yura besti tenātirubuwē dateyamashākāwē, tenāshū matu ana itxakawapaketirubumakirā. Haki besti mesei mā datekubainūbū matu yuinū nīkakāwē. Tsuāra matū yushī tenātā txi nukaismanu hawē kuxipawē matu yunutiru bestiki mesei datekubaīkāwē, Deuskirā. Ikūkī ē matu yuiiai ha bestiki datei mesekubaīshākāwē.

29 Haska inū, isa mixtī dabe pei heshe bestitxaiwē bitirubuki, hatiramarā. Haska wabiamisbū isa tibi tanai Deus hakimaismaki. **30-31** Hamē matū bu dasibi mirimabiakē Deusū ma tana keyumistū isa mixtī itxapa abubiakī Deusū isa mixtī binumakī matu abuhairamiski. Haskakē hawaki dateyamakubaīshākāwē— iwanā,

**Habū Jesus ikū kayabi wai haki dakeisbuma unāti washanaibukiri
hatu yusīnikiaki, na hātcharā**

(Lc 12.8-9)

32 ana nuku yuikī:

—Tsuabūra ea ikūwaī dakeama ea datā akī yurabu hatu yuikī: “Ē Jesusunaki”, iki eki hātakubaīmisbu ē Epa Deus nai anuabe hātakī: “Harā, enabuki”, akī ē hatu yuishūshanaii. **33** Hakia tsuabūra ea txibāma ē hātakī dakei: “Ē Jesus ikūwāmaki”, iki eki hātakubaīmisburā, eari ē Epa nai anuabe hātchai: “Narā, enabumaki”, akī ē hatu hātashunamari ishanaii— iwanā,

**Hawenabū ikūwaibu inū ikūwābuma bika tenemashanaikiri
Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātcharā**

(Lc 12.51-53; 14.26-27)

34 ana nuku yusīkī:

—Mai anushū yurabu unānuma hiwemanū ika ē huni dabanē mā xinaīmēkaī? Haskamaki. Hatu pashkatā hatu bika tenemanū ika ē huniki. **35** Ē hatu haska waya huni bake hawē epabe

sinatarabeshākanikiki. Ha inũ, aĩbu bake hawē ewabe sinataraberiashākanikiki. Ha inũ, hawē babawā hawē yayabe habiaskariashākanikiki. **36** Ewē taea hawenabube danānanaĩ sinatanameshākanikiki.

37-38 Hawē ibubu inũ hawē bakebu abuhairakĩ ea abu beshmas wamisrā, enabumaki. Ha inũ, tsuabũra ea txibākatsi iki bika tenei eki hawa dakeama: “Ē habe mawakatsi ikaii”, ikĩ yuiabumarā, habu enabumariki. **39** Hamē tsuabũra hatũmebi mekei: “Ē mawakatsi ikamaki”, ikĩ xināmisburā, eauma mawashākanikiki. Hakia ea ikũwākĩ ē kakape yuikĩ ea txibaĩwē taeshũ tenābu ebe hiwekuĩshākanikiki— iwanā,

Manakuti pepa ha dukũtũ bitikiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hātcharā

(Mc 9.41)

40 ana nuku yuikĩ:

—Haska inũ, ē matu nitxiā mā kakē tsuāra matũ hātcha nĩkakĩ matu beya wakĩ eari beya wakĩ haibu washākanikiki. Tsuabũra ea haibu wakĩ hatũ ea yununiri haibu wariashākanikiki, hawē hātcha nĩkakinā. **41** Deusũ hātcha yuishunikatũ yuiai hawē hātcha nĩkakĩ beya wanishũ habũ Deusũ hātcha akaibũ manakuti pepa bishākanikiki. Deusũ hātcha ikũwākĩ huni pepa beya wanishũ huni pepā manakuti peparĩ bishākanikiki. **42** Ha inũ, eki txiti iki beshmasbiabũ hatu ũpash matsipa yukabu ea txibāmisbuwē taeshũ hatuwē nuikĩ ũpash hatu amakubaĩmisbu ikũ hawē kupiti pepa bishākanikiki— nuku aniki.

11 Hanushũ nũ hawē 12 tsuma kuxipayabu yusĩ menetā Jesusũ nuku nitxiā nũ kaya mae betsa betsapa anuari habia dapikeari hatu yusĩriakubaunaya

Jesus anu Joāonē hawē tsumabu yununikiaki, na hātcharā

(Lc 7.18-35)

2-3 Naximanika João bitxiti hiwe anu bitximabu hiweshũ haska Jesus Cristõ akubainaikiri banabimatātanabu Joāonē nĩkatā hawē tsuma hatira kenashũ yunukĩ:

—Jesus anu bushũ: “Mekenika Cristo Deusũ nukũ shenipabu yubani ha hushanairā, mĩ habiamē? Betsa daka nũ manai?” akĩ ea yukashũtākāwē— hatu wa bushũ yukabu

4 Jesusũ hatu yuikĩ:

—Hawara ũkĩ mā nĩkakubainairā, haska Joāoki txaniritākāwē,

eskaibukirirã. **5** Bekũ inũ beshushbũ uĩaĩbu inũ, haska mapuisbuma mapuaibu inũ, habu bitxiki dasibi txami betsaniki dakemisbu maĩ sakara iki keyuaibu inũ, patabũ nĩkakĩ keyuaibu inũ, mawa ana besteaĩbu inũ, habu nuitapaibũ hatũ pashati kakape nĩkatã benimaiburã, haska João yuitãkãwẽ. **6** Tsuãra ea ikũwaĩ hawa hawẽ xinã txakabui txĩtuĩsmarã, ikũ benimashãkanikiki!— hatu wa

7 João anu buaibũ ha dapi mapubaunabu Jesusũ Joãokiri hatu yui taewakĩ:

—Hanu tsua hiweabuma anuarã, hawa mã uĩtãtanimamẽ? Tawa pei niwẽ bubi bubi wai keska wakĩ hunĩ hawẽ xinã betsa betsapa maewakeakeimamẽkaĩ? **8** Haskamẽ? Haskamaraka? Haskara hakiri kaĩaĩ mã uĩtãtanimamẽ? Hunĩ tari pepa sawea daka? Tari pepa sawea mabu akũhairayabu hatũ shanẽ ibũ hiwe hawẽrua anu besti hiwea ikaibu mã uĩtiruki. **9** Haskakenã, hawa mã uĩtãtanimamẽ? Deusũ hãtxa yuishunikamẽkaĩ? Haki. Joãonã, ikũ Deusũ hãtxa yuishunikaki. Ha inũ, yuishunika betsabũ Deusũ yununi Joãonẽ ma hatu binuaki. **10** Ha inũ, Deusũ hawẽ bake nitxĩkatsi Joãokiri yuikĩ:

‘Nĩkawe. Hanu mĩ kashanũ hau pewai kanũ ã hãtxa yuishunika betsa bebũkiri ã yunushanaii, ã mia nitxĩriamarã’,

akĩ hakiri hawẽ kaka kenenibuki. **11** Ikũ ã matu yuiaii. Yura dasibibũ Deus dayashũkĩ tsuã João binuama ibianibũ hanu Epa Deus shanẽ ibuaitiã ikũwaĩbu haki dasiabu beshmashairabiabũ João binushãkanikiki.

12-13 Naximanika João huriamã matũ itxati hiwe tibi anushũ Moisés yusĩa inũ Deusũ hãtxa yuishunikabũ yusĩpauni matu yusĩ bestikubainimabuki. Hakia João hushũ Deus shanẽ ibushanaikiri bebũkiri hawẽ kaka pepa yusĩkubainaya huni pubenẽ detekatsis ikĩ Deus shanẽ ibushanaĩ ewamamakĩ beshtenũ ika ikanikiki. **14-15** Mã pabĩkiyabuki. Nĩkatã hakimayamashãkãwẽ. Deusũ hãtxa yuishunika Elias hau ana hushanũ Deusũ yubani Joãonã, habiaki. Mã ikũwãkatsi ikairã, hawẽ hãtxa ikũwãkãwẽ— iwanã,

16 —Nukunabu na habiatiã hiweabunã, haskara xinãkanimẽkaĩ? Matu yuinũ nĩkakãwẽ. Mae namakis hemaĩtĩ anu beyuskĩ hatũ ibubu imis mawai bake mixtĩbu shuku dabea tsaushũ shuku betsã yuikĩ:

17 “Teperewe nũ mawabiaya benimai mã nawamaki. Hanua nũ kashei ikaskĩ nũ nuiti nawa mawabiaya mã kashamariki”, hatu wabu hawawẽra beyusti unãbuma keskabuki, nukunaburã. Matũ xinã txãkãti hubiakẽ mã benimamaki. Hamẽ matũ txakabu xinaĩ

kashakatsi ikama mā xinā betsa waismaki. **18** Habiaskariai ha dukū Naximanika João hushū matu yusīkubaĩkĩ misi pepa piama vinho paepa akama matube beyusamakē hakiri hātxakĩ: “Yushĩ txakabu hayaki”, iwanā, mā yuiakeakeimaki. **19** Hanua eari matū Huxi Kayabi Iuwa hushū misi pepa pikĩ vinho paepa aki ě matube nawabiakūkainaya ea yuākĩ: “Uĩwē. Pikeki. Paēkĩ Romano pei bishunika txakabubu inū yura txakabu betsabu haibu wamiski”, ikĩ mā eari yuāmiski. Hamē nuku dabe nū pepabiakē Deusunabu kayabibu besti unānepakĩ habū nukū yusīa nīkatā nuku txibākanikiki— iwanā,

Mae betsa betsapa anushū Jesus nīkabumakē hatu ha anikiaki, na hātxarā

(Lc 10.13-15)

20 Hanushū Jesusū hatu yusīkĩ taewaimanu mae betsa betsapa anushū yurabu uĩmakĩ dami atimaska hatu washūbia hawa hatū xinā betsa wama ikimabukiri yurā kaiā Jesusū hatu yuikĩ:

21 —Corazim inū Betsaida anu mā hiweabu matū txakabu henetā mā xinā betsa wakatsi ikamarā, mā nuitapahairashākanaii. Hakia Corazim inū Betsaida anushū hawē unāti dami kuxipa betsa betsapa ě matu uĩmakubainima keska Tiro inū Sidom anu hiweabūri habiaskari uĩtā hatū txakabu henenū, iwanā, huĩti nixmahairatā saku wati tari besha sheni sawetā txi mapuwē mapu tukutā hatū xinā betsa watā Deus ikūwākeanibuki. **22** Haskawē taeshū hanu kupiaitiā ha nawabu Tiro inū Sidom anu hiweabu hatu kupi mirĩkĩ Corazim inū Betsaida anu hiweaburi xinā betsa wabuma Deusū hatu kupihairashanikiki. **23** Ha inū, Cafarnaum anu hiweabū mā xinākĩ: “Nū pepabuwē taeshū Deusū nuku kēwāshanikiki”, ibiakĩ mā ea ikūwābumawē taeshū hanu txi nukaisma anu Deusū matu yunushanikiki. Hakia Cafarnaum anushū hawē unāti dami kuxipa betsa betsapa ě matu uĩmakubainima keska Sodoma anu hiweabutiāri haskari uĩtā hatū txakabu henenibunā, hatū bababuri nuku dapi hiwekeākanaii. **24** Haskawē taeshū hanu kupiaitiā ha nawabu Sodoma anu hiwenibu hatu kupi mirĩkĩ Cafarnaum anu hiweabu xinā betsa wabuma Deusū hatu kupihairashanikiki, haska Sodoma ani keska binumakinā— iwanā,

Jesus bestitū Deus unaĩkiri hatu yusīnikiaki, na hātxarā

(Lc 10.21-22)

25 hanua Jesus xinā txākaĩ benimakĩ yuikĩ:

—Epañ, nai inū mai hirabi minaski. Mĩ duapa hātxa ha unānepai

kēmisbu mī hatu unāmama habu keĩsbuma besti mī hatu unāmakubainaiwē taeshū ē mia kēwaiĩ— iwanā **26** —Epaã, ikū haska wakatsi mekenishū mī ma hatu unāmaiĩ— itã

yura betsabu mapushū nĩkaibū **27** Jesusū hatu yuikĩ:

—Ē Epã hawē kuxipa dasibi ea yununirã, tsuã ē hawē bake ea unābumaki. Hakia ē Epã besti ea unã keyuikiki. Hakia tsuã ē Epa unāmariki. Ea hawē bakē besti ē Epa ē unã keyuriai. Hakia habū ea txibaĩbu ē Epa ē hatu unāmamiski. **28** Tsuabūra shākama ia inū dayatxakayamai keskai mā punu nukaburã, ē matu huĩrukūmakĩ merabewanū eanu bekãwē. **29** Ha inū, ina awa dabeki hi tekishkūshū hawara shākama bumabu bika dayabiai merabenaĩ punu nukaisbumaki. Habiaskariai earã, duapakĩ matu merabewakĩ ina awa hi tekishkūrabea merabenāmisbu keskai mā ea txibãyã ē kuxipawē ē matu merabewakubaĩshanaii, mā bika tenebiaya matu huĩrukūmakinã. **30** Hanua ebe hi tekishkūrabea keskashū hawara bikahaira ana tenehairama ebe merabenaĩ nū shākapa aka wabaĩtirubuki— hatu anikiaki.

Huĩrukūtitiã hawē tsumabū shekiwã bimi tsekashū pikubainibukiaki, na hãtxarã

(Mc 2.23-28; Lc 6.1-5)

12 Hatiãra ana huĩrukūti sãbado betsatiã shekiwã bai namakis manã baiwē nū hawē tsumabu Jesusbe bukĩ shekiwã bimi tsekashū daxukiri ashū bunikĩ nū pikubainaibū **2** fariseubū nuku txibãkĩ uĩkĩ Jesus ha akĩ:

—Uĩwē. Huĩrukūti sãbadotiã dayakĩ Deusū Moisés nuku nemamani mī tsumabū kanekanikiki— akabu

3 Jesusū hatu kemakĩ:

—Bunikĩ hawara nukū shenipabu pepa Davĩ hawē haibuaibubetã anirã, mā uĩsmamē? Matu yuinū nĩkakãwē. **4** Deus kēwãti tari hiwe merã Davi hikishū Deusū Moisés yusĩniwē taeshū Deusbe nukunabu hãtxashunikabū besti pitibiakē hawē Deus kēwãti misi Davĩ bishū pitã hawē haibuaiburi pimarianiki. **5** Ha inū, Deusbe nukunabu hãtxashunikabu huĩrukūti tibi Deus kēwãti Templo anu dayakubaĩkĩ kaneabumakiri Deusū Moisés kenemani mā xināmamē? **6-8** Hamē ē kuxipawē Templo ē binuaiwē taeshū huĩrukūtitiã haska hau akubainūbū hawē yunuti inū hawē nemati ē hatu yunuriatiruki. Ē matū Hutxi Kayabi Iuwa haska kuxipa ē hayaki. Deusū hãtxa yuishunika Oséias Deusū yuimakĩ: “Yura betsabuwē nuikãwē, ea kēwãkĩ txashuwã kuakĩ menuai bestiwēmarã”, aka hatu keneshuniki.

Matũ huĩti merã na hãtxa xinãkĩ na hunibũ kaneabuma unãkĩ mã hawa yuiama ikeãshuki— hatu abainiki.

Huĩrukũtitiã huni meyuxki Jesusũ kayawanikiaki, na hãtxarã

(Mc 3.1-6; Lc 6.6-11)

9 Habias huĩrukũti sãbadotiã habia baiwẽ kai mae betsa anu hikitiã hatũ itxati hiwe merã hikishũ Jesusũ hatu yusĩayã

10 habianuri huni mekẽ meyuxki hatube itxa tsaukẽ hawẽ yusĩa danãkĩ fariseubũ Jesus yuãnũ, iwanã, yukakĩ:

—Huĩrukũtitanã, Moisés nuku keneshuni txibãkinã, huni isĩ teneai shushawatimẽ?— akabu

11 Jesusũ hatu kemakĩ:

—Matunã, huĩrukũtitiãbiakẽ matũ txashuwã ãpash biti kini merã kawani pukua hawaira kaĩ neshekĩ mã dayariamiski.

12 Huĩrukũtitiã matũ inawẽ nuikĩ mã merabewabiamiskẽ Deusũ matu binumakĩ yurabuwẽ nuhairakĩ habiatĩari hatu merabewamiski. Haskakẽ huĩrukũtitiã tsuãra shushawai dayabiakĩ kaneamaki— iwanã,

13 huni mekẽ meyuxki yuikĩ:

—Mĩ mekẽ mexãwẽ— aka

mexãyã hawẽ mekẽ betsa keskai ma mepekei peaya **14** haska washu fariseubũ uĩ haki sinatai kaĩbaini haska washũ Jesus tenãtimẽ ika yuinamei yubakai taenibukiaki.

Deusũ hãtxa yuishunikã hakiri keneni shabakabi Jesusũ

hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

15 Hanushũ hatũ xinã unãtã Jesus kaĩkainaya yurã kaiãnẽ txibaĩbũ isĩ teneai bu itxapa Jesusũ hatu shushawakĩ **16** mae betsa betsapa anu hau tsuki txaniyamanũbũ hatu nemakubainiki. **17** Habiaskari bebũkiri Jesuskiri hawẽ hãtxa yuishunika Isaiãas Deusũ yuikĩ:

18 ‘Ë tsuma ã katunirã, ã abuai ea benimawamiski. Ë Yushĩ Pepa ã yunua merabewaya pepakiri ã tsumapã yurabu shukuabu tibi yuibaũshanikiki. **19** Hãtxa kuxipawẽ huni betsa ha akama mae tibi anushũ hawẽ hui kũyã ikai nĩkabuma ishãkanikiki. **20** Txakabu maemakĩ binuriama yurabuwẽ nuikĩ tawa yuxtu sãkeama keska wakĩ huĩti babubu danãma ishanikiki, bĩ pahi ibubis nukabiai nukama keskarã. **21** Hanushũ txakabu binuaya nawa shukua betsa betsapabũ ikũwãkĩ ã tsuma manashãkanikiki’,

aka nīkatā keneniki. Haska hakiri keneni menekī Jesusū yusīkī hatu shushawakubainiki.

Jesusrā, yushī txakabū kuxipa hayaki, anibukiaki, na hātxarā

(Mc 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 Habianushūri yushī txakabū huni beshush wakī huyu wani Jesus anu iweabu hawē yushī txakabu nitxīkī Jesusū shushawa hanushū uī pewai hātxaya **23** yurā kaiānē uī:

—Habaa! Yuu! Davī baba mekenika Deusū nukū shenipabu yubani habiamēkaī. Hamaraka— ikeakeaibū

24 hakia fariseubū hatū hātxa nīkakī yuikī:

—Haskamaki. Na hunirā, yushī txakabu shanē ibu Belzebū kuxipa hayaki. Haska bestiwē taeshū yushī txakabu hatu kaīmaikiki— hatu waibū

25 hatū xinānē kaneaibu unākī Jesusū hatu yuikī:

—Mae betsa anu hatūmebi pashkatā detenamei hatūmebi debui keyumisbuki. Ha inū, yurabu shuku betsa pashkatā hatūmebi debui yamai keyuriatirubuki. **26** Habiaskari wakī Satanāsā hawenabu hunibu anua kaīma hatū yura punu nukai babui keyukeanaii.

27 Hamē, eānā, Belzebū kuxipawē ē yushī txakabu kaīmaya tsuā kuxipawē matū tsumabū yushī txakabu kaīmamisbumē? **28** Hamē ikū Deusū kuxipawē eā ē yushī txakabu kaīmamiswē taea Deus shanē ibui matu anu ma huaki. **29** Haska mā kanehairai matu yuinū nīkakāwē. Tsuāra huni kuxipatū hiwe anu hikitā yumetsunū, iwanā, hawē tae inū hawē mekē dukū neatā hawē mabu yumetsutirubuki.

30 Haskakē tsuabūra ea haibuwama ea nemamisbuki. Ha inū, tsuabūra yura betsabu ea txibāmama hau ea ikūwāyamanūbū hatu nemamisbuki, hamakiri xināmakinā. **31** Haskakē matu yusīnū nīkakāwē. Yurabū txakabu betsa betsapawakī txakaburi yuimisbu Deusū hatū txakabu buashūkī hakimawatiruki. Hakia matu keskatū tsuabūra hawē Yushī Pepa danākī yuākubainaiburā, hatu buashūtaskama ishanikiki. **32** Hamē tsuabūra ē matū Hutxi Kayabi Iuwa ea yuābiaibū Deusū hatū txakabu buashūtiruki. Hakia tsuabūra Deusū Yushī Pepa yuaību hatū txakabu Deusū buama xinānūbarikiki, natiā inū bari hawē heneatianā— iwanā,

Hi tibi hawē bimiwē unātikiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātxarā

(Lc 6.43-45)

33 —Hi pepa bimiai hawē bimi txakabuismaki. Hamē hi txakabu

bimiai hawē bimi pepaismariki. Haskawē taeshū hawē bimi tibiwē hi mā unāmiski. Eānā, ē pe yusīkubaīmiswē taeshū Satanāsā kuxipa ē hayamaki. Hakia Deusū kuxipa ē haya ē pepaki. **34** Hakia maturā, mā paranā dunubuaibuki. Matū huīti txakabukē haska xinākī kaīmai hātxakī hawara pepa yuiama txakabu besti mā yuikubaīmiski.

35 Hamē tsuabura duapa huīti pepaya hawa txakabu yuiama hātxa pepawēs hātxamisbuki. Ha inū, yurabu hawē huīti merā xinā txakabu haya hātxakī txakabus yuikī kaīmamisbuki. **36** Matu yuinū nīkakāwē. Hanu unāti washanaitiā: “Hātxa hari yuitimawē mī yuipaunirā, haskakenā ea yui pewawe”, akī yurabu bestibu tibi Deusū hatu yukashanikiki— iwanā, **37** fariseubu ana yuikī: —Hamē matū hātxa tibi xinākī Deusū matu unāti washanikiki, “Mī pemēkaī, mī txakabumēkaī”, akī Deusū unātā matu kupishanikiki— hatu waya

Dami betsa atimaska nuku tashnimashūwē, akī yukanibukiaki, na hātxarā
(Mc 8.12; 3.31-35; Lc 11.29-32, 24-26; 8.19-21)

38 hatu haska wai nīkatā hanushū fariseubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbū Jesus yuikī:

—Yusīnā, nū uīnū naiuria haska tsuā dami atimaska kaīmaisma nuku ashūwē— akabu

39 Jesusū hatu kemakī:

—Nukunabu na habiatīā hiweaburā, mā txakabuki. Hamapai Deus anua unāti tsuā atiruma uīkatsi mā ea yukabiamisrā, Deusū Jonas bakawā sheamaxina ana kaīma hiwenirā, haska keska besti Deusū matu uīmakī matu ashūriashanikiki. Xinākāwē. **40** Nīnive anu kashū hau hatu yusītanū Jonas yunua nīkama hari kama mae betsa anu pashai kai iānēwā merā pukuabu hasapanā bakawā ewapatū sheaxina shaba dabe inū besti mexu habiatiri kaya maxī mapeketā bakawā hanā Jonas besteniki. Earā, matū Huxi Kayabi Iuwa habiaskariai mawa mai anu daka shaba dabe inū besti mexu habiatiri ka ē ana bestēriashanaii. **41** Haska inū, Nīnive mae ewapa anu hiweabu Jonasī Deuskiri hatu yusīa nīkakī hatū xinā betsa wanibuki. Haskawē taeshū hanu kupiaitiā Nīnive anu hiwenibū matu ha ashākanikiki. Ha inū, ē Jonas binuhairabiakē tsuā mā ea nīkakī matū xinā betsa wakatsi ikamaki. **42** Haska inū, betsarā, nawa aību shanē ibu sulkiri txaihaira Sabá mai pakea anu hiwea nukū shenipabu Salomāonē hātxa unānepa nīkatanū ika huniki. Salomāo ē binuhairabiakē mā ea nīkakatsi ikabumawē taeshū hanu matu kupiaitiā ha nawa aību shanē ibū matu ha atxakayamashanikiki— iwanā,

Yushĩ txakabu kaĩkaina txĩtũmiskiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Lc 11.24-26)

43 hatukiri Jesusũ miyui betsawẽ ana hatu yuikĩ:

—Huni betsa anua yushĩ txakabu kaĩma kai huĩrukũkatsi iki hanu ũpash hayama anu kakũkaũkĩ hani huĩrukũti pepa betxiama xinãkĩ:

44 “Ë hanu hiwea ã kaĩkirãxina anu ã ana txĩtũkainaii”, ikaini kashũ ha yura merã hiwe shaka matsua keska hawa hayama betxitã **45** kashũ ana sete yushĩ betsa txakabuhaira hatube dasikirã, ha dukũtũ ha yura itxakawakĩ mirĩwaima ana binumakĩ pikuhairamisbuki. Haska keskariai natiã na yurabu hatũ xinã pewabumawẽ taea hiwe txakakubainaibu txipu Deusũ hatu kupihairashanikiki— akĩ

Hawẽ ewa inũ hawẽ betsabukiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

46 Jesusũ hatu yusĩ meneriama hãtxaya hanua hawẽ ewa inũ hawẽ betsabu bea Jesuski haska kematima hemaĩtĩ mapushũ huni betsã hau yuishũtanũ hawẽ ewã yunua **47** kashũ Jesus yuikĩ:

—Mĩ ewa inũ mĩ betsabũ unu hemaĩtĩshũ mibe hãtxanũ ishũ mia kenakanikiaki— aka

48 Jesusũ kemakĩ hatũ yui ka yuikĩ:

—Tsuamẽ, ã ewa inũ ã betsiburã?— iwanã,

49 nũ hawẽ tsumabu nuku metukĩ yuikĩ:

—Na habiabuki, ã ewa inũ ã betsiburã. **50** Ha inũ, Deusũ hãtxa tsuabũra nĩkatã ikũwãkĩ ashũmisburã, habiabu ã betsabu inũ ã puibu inũ ã ewaburiki— hatu waniki.

Heshe bai anu banamisbukiri miyuiwẽ Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mc 4.1-9; Lc 8.4-8)

13 Habias shabatiã Jesus hiwetanua kaĩkaini iãnẽwã kesha anu ka tsaukẽ **2** yura itxapabu Jesus anu bebirã bebirani haki itxabu hatu yusĩnũ ika shashũ ina tsaushũ iã kesha mapustunũ mapuabu **3** hãtxa hunea betsa betsapawẽ yusĩkĩ hatu yuikĩ:

—Huni betsa hawẽ bai anu shekiwã heshe sa aki kashũ **4** sa akubaina heshe betsa hanu kati bai namaki niri aka peiyabu beshũ keyu sheabũ **5** heshe betsa mixki ewapabu mania anu mai eskarabes bemãtximeia anu kawanarã, hawaira peshei benekaunaya **6** bari hui kukĩ hawẽ tapũ bemakis beweshekea kua utsi shanamiski. **7** Ha inũ, heshe betsa musha hukũriamanu niri aka shekiwã beneai musha hukũkĩ yabua haskatã bimitirumaki. **8** Hakia heshe betsa mai pepa anu niri aka benei bimi itxapahaira hayamiski, betsa 100 hesheyairã,

betsari 60 hesheyairã, betsa 30 hesheyairã— iwanã **9**—Mã pabîkiyabunã, nîkatã hakimayamashãkãwẽ— hatu wa

Haskakî miyuiwês mî hatu yusîaî? iwanã,

Jesus yukanibukiaki, na hãtxarã

(Mc 4.10-12; Lc 8.9-10)

10 hanua nũ hawẽ tsumabu besti Jesuski shukutã haska miyuiwẽ hatu yusîaî nũ yuka **11** nuku yuikî:

—Maturã, haskai Deus shanẽ ibumiskiri Deusũ hawẽ pepa huneni shabakabi mã ã tsumabu matu yusîkî unãmaikiki. Hakia haburã, ã hatu haska unãmamaki. **12** Hakia tsuabũra ã hãtxa besti nîkakî txibaïbu itxapa ã ana hatu shabakabi yusîkubaïshanaii. Hamẽ tsuabũra eskarabes nîkabiakî ea txibaïsbuma ha eskarabes ã hatu mebïshanaii, hakimawakinã— iwanã **13** —Na yurabũ uïbiai uïabumaki. Nîkabiai nîkabumaki, habu hawaumawẽ taeshũ miyui hunea bestiwẽ ã hatuki txanikũkainaii— itã **14-15** —Haskai buaibuwẽ taeshũ bebũkiri hawẽ hãtxa yuishunika Isaías hatukiri Deusũ yuimakî:

‘Habũ hãtxa itxapa nîkabiakubaïmisbu hawa unãma ishãkanikiki.

Itxapa uïbiakubaïmisbu hawa uïsma keska ishãkanikiki.

Hau uïyamanũbũ hatũ beru bekua keskabuki.

Hau nîkayamanũbũ hatũ pabîki pabepukua keskabuki.

Na yurabu bushka kuxibũ hawa tapîkatsis ikabumaki.

Hau ã hatu merabewakî shushawapanã ea danaï ea anu bekatsis ikabumaki’,

aka nîkatã nuku keneshuniki. Habias hatukiri keneni keskai na yurabũ uïyama inũ nîka pewabumariki— iwanã

16-17 —Na haska yuinirã, mã matũ akaii, matũ beruwẽ uîkî inũ matũ pabîkiwẽ nîkai natiã mã benimairã. Txanima nukũ shenipabu Deusũ hãtxa yuishunikabu inũ yurabu pepabũ ea uïpaibiakî ea uïyama inibuki. Ha inũ, na mã ea uïyaïñã, ea uïkatsi ibiakî ea uïyama inibuki. Ha inũ, habias mã nîkairã, ea nîkapaibiakî ea nîkamari inibuki— akî

Heshe miyuikiri shabakabi Jesusũ hatu unãmanikiaki, na hãtxarã

(Mc 4.13-20; Lc 8.11-15)

18 —Haskawẽ taeshũ heshe sa aka miyuiwẽ ã hatu yusîshurã, matu shabakabi yuinũ nîkairakãwẽ. **19** Heshekiri yuiarã, Deus

shanē ibuaikiri yusīti hāt_xaki.
 Ha heshe hanu kati bai anu niri
 akarā, yurabū Deus_kiri hāt_xa
 nīkakī xinābiaibū hamakiria
 Satanás hushū hawē hāt_xa
 pepa hatū huīti anua
 mebīmiski. **20** Ha inū,
 heshe betsa mixki ewapabu
 mania anu mai eskarabes
 bemāt_ximea anu niri akarā,
 tsuāra Deusū hāt_xa nīkakī
 taewai benimabiaya **21** xinā
 pewamawē taeshū hawē
 hiwepanā Deusū hāt_xa
 danāmakī hatu bika wakī hawē

hamapaiwē hatu itxakawabu tenei hawawē haskatima ha uītā ana
 hawēri txītūbaīmiskibi. **22** Hamapai hawē hiweawēs kemui
 heneama hawēs besti nuitxakayamakī Deusū hāt_xa nīkabiakī ana
 tapīkatsi ikama mabuwēs besti kemui pepaisbumaki, haskatū yabua
 hāt_xa pepa txibāma yurabu mibā bimiuma keskabuirā. **23** Hakia
 heshe betsa mai pepa anu banarā, Deusū hāt_xa nīkai pepakūkaikī
 yura betsabu yusīkī hatu ikūwāmamisburā, ha mai pepa anu heshe
 bana benei ewai bimiyatā 100 hesheyai inū, 60 hesheyai inū, 30
 hesheyamis keskabuki— nuku aniki.

**Mibā pepa txakabube husiakiri miyuiwē Jesusū
 hatu yusīnikiaki, na hāt_xarā**

24 Hanushū ana betsatiā miyui betsawē yurā kaiā Jesusū yusīkī:
 —Deus shanē ibui haskamiskiri ana betsa matu yusīnū nīkakāwē.
 Huni betsa hawē bai anu kashū shekiwā heshe pepa banabaini kakē
25 dasibi ushabū hanua haki sinatamis hushū heshe txakabu habe
 husikī sa abaikē **26** hanua shekiwā hukūxina ma bimi taeai uīkī
 mibā txakabu habe beneriai husia betxitā **27** hanua hawē tsumabu
 bai anu bushū ha mibā uībaī bai ibu yuikī: “Mī bai anu shekiwā
 pepa mī banatanima anurā, haskai mibā txakaburi husia
 yumeimēkaī?” akabu **28** bai ibuā hatu yuikī: “Eki sinatamistū ea
 itxakawakī atanimaki”, hatu wa, hawē tsumabū yuikī: “Ha mibā
 txakaburā, hau yumeyamanū betse betse atāpa?” akabu **29** hatu
 nemakī: “Hamaki. Ha mibā txakabu husia betsekī shekiwāri mā

betseriatirubuki. **30** Hau habiaska habe yumeyunū meyamayukāwē. Ha dabe husia ewai hanu huxiaītiā tsekakī ē hatu yunua ha mibā txakabu dukū meshteshū neatā mātxiābu ē kuashanaii. Hanushū ē shekiwā bimi pepa meshtekī itxawariatā ē dayarubū ea arushūshākanikiki”, hatu waniki— iwanā,

Heshe pesheixtakiri inū misi shashawamiskiri Jesusū

hatu yusīnikiaki, na hātstarā

(Mc 4.30-34; Lc 13.18-21)

31-32 ana miyui betsawē hatu yusīkī:

—Deus shanē ibui haskamiskiri miyui betsa nīkakāwē. Hunī hawē bai anu mostarda heshe hawē mibā tibi banaima anua hatube ha mostarda heshe pesheixtahairabia ewakī mibā betsa binumai pūyā ewapabuxina hawē mebiki peiyabu tsauwa haki huīrukūmīsbuki. Deus shanē ibuirā haska keskaki— itā

33 ana miyui betsawē hatu yusīkī:

—Misi wakatsi aībū shekiwā duru mirima kētixa ewapa putxinī kesūshū hawē shashawati eskarabes ūpashki nemustā hawē shashawati shekiwā duru kapā dasibi buspukirākī shashawamiski. Deus shanē ibuirā, haska keskariki. Ha dukū huni betsā Deusū hātixa ikūwaī pepakūkaīkī hawenabu yusīakeakeaya unāshubira mirimabū ikūwātirubuki— hatu aniki.

34-35 Ha shanē ibutā haska hātixanūbariaikiri hawē hātixa yuishunika Deusū yuikī:

‘Mai hirabi ē damiwani anua hawara eā hunenishū ē hatu unāmaisma miyui betsa betsapawē yusīkī ē hatu kaīmashūshanaii’,

aka nīkatā nuku keneshuniki. Habias Deusū yuini keska wakī miyui betsa betsapawē Jesusū yurabu yusīkī hawa miyuimawē yuiama miyui bestiwē hatu yusī txanikūkainiki.

Mibā txakabu husiakiri Jesusū

hatu shabakabi yusīnikiaki, na hātstarā

36 Hanushū Jesusū yurā kaiā yusīkī menetā hatu henebaini hiwe betsā hikiaya hanua nū hawē tsumabu haki itxashū yukakī:

—Mibā txakabu husiakiri mī hatu yusīshurā, shabakabi nuku yuiwe— nū wa

37 Jesusū nuku yuikī:

—Ha mibā pepa sa akarā, ē matū Hutxi Kayabi Iuwaki.

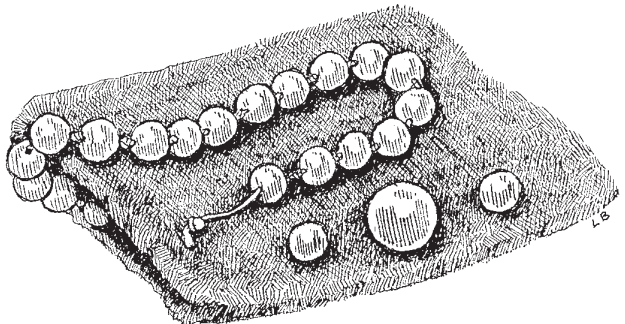
38 Bairã, mai hirabiki. Heshe peparã, habũ Deusũ hãtxa nĩkakĩ pewamisburã, habu enabuki. Hakia heshe txakaburã, habũ ẽ hãtxa nĩkama Satanãsã hãtxa besti txibãmisburã, hawenabuki. **39** Ha inũ, ha haki sinatakĩ heshe txakabu sa ashũmisrã, Satanãski. Ha inũ, hanu tsekatitiã ishanairã, ma mai hirabi keyuikiki. Ha haskaitiã mai anua hau yurabu bimi tseka keska wanũbũ ẽ nai tsumabu ẽ hatu yunushanai. **40-41** Hamẽ ha mibã txakabu meshtekĩ itxawarã, mai hirabi anushũ yurabũ txakabuwakubaĩmisbu inũ yura betsabũ hawa unãma habũ yusĩkĩ hatu dasibi itxakawamisburã, ea ẽ matũ Hutxi Kayabi Iuwatũ ẽ nai tsumabu ẽ hatu yunua habũ ha yura txakabu itxawashũ **42** txi nukaisma anu hatu urẽa hanu hiwei peama kashai sheta yẽsh yẽsh akubaĩshãkanikiki. **43** Hakia habũ Deusũ hãtxa pepa nĩkakubaĩmisburã, ẽ hatu katua hanu ẽ Epã hiwe anu nukube hiwei bari keskai txashai ikibi ishãkanikiki. Mã pabĩkiyabunã, nĩkatã hakimayamakãwẽ— iwanã,

**Haskai Deus shanẽ ibumiskiri miyuiwẽ hawẽ tsumaburi Jesusũ
hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã**

44 ana miyui betsawẽ nuku yuikĩ:

—Tsuãra huni betsã bai anu pei mirima arukĩ maiwani hune benamabia huni betsã pukĩshũ betxitã ibu wakatsi ikĩ hawaira ana habianuri atximatã benimahairakĩ pei hune bikatsis ikĩ hawẽ mabu dasibi peiwẽ taeshũ hatu inã keyutã hune yumetsukatsi ikama hawaira bai ibu anu kashũ hawẽ peiwẽ bai ibu watã ha pei maiwanibu bitiruki. Deus shanẽ ibuirã, pei mirima arunibu hunea keskaki.

45-46 Hamẽ Deus shanẽ ibui haskamiskiri betsarã, nĩkakãwẽ. Mabu inãnãnãnikã pérola txuri mane hawẽruabu benabaũkĩ atimas ha mane hawẽrua hawa txakabuma bestitxai karuhaira betxitã hawẽ kemukĩ bikatsis ikĩ hawẽ mabu

dasibi hatu inã keyutã ha pei bishũwẽ taeshũ ha pérola hawẽrua hawenas wakĩ biniki. Deus mĩ shanẽ ibu wairã, hawara mabu mĩ hayarã, ana hawẽ nuiama henetã ha mabu betsa binũ ishũ ha besti mĩ hawẽ nuiai keskaki— iwanã, **47** ana nuku yuikĩ:

—Deus shanẽ ibui haskamiskiri ana betsarã, nĩkakãwẽ. Huni betsabũ iãnẽwã anu hisĩ ewapa pũtebaũshũ baka betsa betsapa hikia **48** hisĩ matakẽ ninibirã maxi anu mapematã hanu tsaushũ katukĩ baka ewapa piti pepabus kukiki nanekĩ hawẽ txuri txakabu putamisbuki. **49** Hanu bari hawẽ heneaitianã, habiaskari wakĩ Deusũ nai tsumabu beshũ yura pepabube yura txakabu husia unãtã hatu katukĩ pashkatã **50** txakabubu hanu txi nukaisma anu hatu putashãkanikiki, hanua hiwei peama haska nũ tenetiruma tenei kashai hau sheta yẽsh yẽsh inũbunã.

51 Na eska miyuiwẽ ẽ matu yusĩanã, mã nĩkai?— nuku wa

—Haa, nũ nĩkai— nũ akeakea

52 ana nuku yuikĩ:

—Hawẽ hiwe anushũ huni betsã hawẽ mabu betsa tibi arutã mekea unaĩkiki, mabu bena inũ shenirã. Haska tibi arumiswẽ taeshũ hawara mabu pepa bena inũ sheni ha dabe kaĩmamis keska wakĩ Deus shanẽ ibuaikiri ẽ yusĩa bena inũ yusĩa sheni katukubaĩkĩ eari txibãkĩ ea ikũwãriatã Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbũ hatu pe yusĩriatirubuki— nuku watã

Nazaré anu Jesus kanikiaki, na hãtxarã

(Mc 6.1-6; Lc 4.16-30)

53 miyuiwẽ nuku yusĩ keyutã hanua kaĩkaini **54** Jesus hanua yumeni anu kai nũ habe hikixĩkẽ ma hatu yusĩ beyamis hatũ itxati hiwe anushũ Jesusũ hatu yusĩrianũ ika hikishũ hatu yusĩ taewayã hatu yusĩa nĩkai haska yusĩnanaĩsbumawẽ e itã yuinamei:

—Na hunirã, hanishũ haska tsuã hawẽ kuxipa tapĩmaxinãmẽ, ha atimaska nũ atiruma aki unãnepahairairã? **55** Narã, hi mabu wanikatũ bakemamẽ? Hawẽ ewarã, Mariaki. Hawẽ betsaurã, Tiago inũ, José inũ, Simão inũ, Judaski. **56** Hawẽ puiburã, nenu nukube hiweriabuki. Haskatã hanishũ ha mesti haska hawaira tapĩ keyuxinãmẽ?— itã **57** hawẽ hãtxa abuama ikũwãbumakẽ Jesusũ hatu yuikĩ:

—Deusũ hãtxa yuishunika hushũ yurabu hatu yusĩayã betsa betsapabũ nĩkakĩ duawaibũ hakia hawẽ mae anu kashũ hawenaburi

hatu yusīria habũ hawē hātxa danaĩbũ habiatiāri hawē hiwe anuabũ danāriamisbuki— hatu watã

58 hanushũ hawē yusĩa abuama hawa ikũwākatsi ikabuma danaĩbũ hawē unāmati dami atimaska itxapa Jesusũ hatu ashũkĩ uĩmama iniki.

Naximanika João teshtenibukiaki, na hātstrarã

(Mc 6.14-29; Lc 9.7-9)

14 Hanua Jesuskiri yuiakeakeaibu Galilėia anushũ shanē ibu Herodesĩ nĩkatã **2** hawē tsumabu yuikĩ:

—Haskakenã, Naximanika João mawa ana bestēxĩshũ hawē kuxipa hatu uĩmakĩ atimaska dami hawa nũ atiruma hatu uĩmaikiki— hatu wanikiaki.

3-4 Hanua bari betsatiã Jesuskiri Herodesĩ nĩkariamakē Naximanika João mawani matu yuinũ nĩkakãwē. Herodesĩ hawē betsa Filipē aĩ Herodias mebĩmakē Joãonē Herodes ha akĩ yuikĩ:

—Haskakĩ mĩ betsã aĩ mebĩtã mĩ aĩwaĩmamē?

Haskatimahairaki. Aĩwãyamawe— akubainaya hawē aĩnĩ hãtxawē taeshũ shanē ibu Herodesĩ hawē soldadobu João atximashũ mane dispiwē hatu meneshmatã bitxiti hiwe merã hatu bitximaima hanu João hiwekē

5 hanushũ Herodesĩ João tenãkatsis ibiai: “Naximanika Joãonã, Deusũ hãtxa yuishunikaki”, iwanã, yuiakeakeaibuki datekũkainaya **6** hanua hawē bari hanu kaini tashniaya habube shanē ibubu betsa pimakatsi hatu ia itxabu bebũ anua Herodiasĩ bake txipax nawashũkĩ shanē ibu Herodes inũ hatube itxa benimawaya **7** haskai uĩkĩ shanē ibũ hawē aniwa yuikĩ:

—Mĩ ea haskashunayarã, ikũ hawara mĩ ea yuka ě mia inãshanai— akaya **8** hanua txipax kaĩkaini kashũ hawē ewa Herodias yukakĩ:

—Ewaã, hawa yukashãpa?— aka hawē ewã yuikĩ:

—Na habiatiã Naximanika Joãonē bushka yukatãwē— aka kashũ shanē ibu Herodes yuikĩ:

—Naximanika Joãonē bushka ea inãwē, sapa kētxakirã— aka

9 hawē huĩti meteshekei punu nukatã Naximanika João tenãkatsi ikamabia ha hatu pimaibu bebũshũ hawē aniwa ma yubai nĩkakãshũwē taeshũ hawē yuba binumakatsi ikama **10** hakimamari ha soldado bitxiabu hatũ hatu tenãmis shanē ibũ yunukĩ:

—Joãonē bushka teshteshũ ea beshũtãwē— aka **11** soldado kashũ

bitxiti hiwe meranua João teshtetã hawẽ bushka sapa kētxaki nanebirã beshũ ha txipax inã ha txipaxã hawẽ ewa inãnikiaki.

12 Hanua João ma tenãbu hawẽ tsumabũ nĩkatã beshũ hawẽ yura yuka itã bibaĩ maiwatã haska wabaini bushũ txipu Jesuski txaninibuki.

Jesusũ 5.000 hunibu pimanikiaki, na hãtxarã

(Mc 6.30-44; Lc 9.10-17; Jo 6.1-14)

13 Hanushũ João haska waxinabu Jesus banabimabu nĩkatã nũ hawẽ tsumabu nuku yuikĩ:

—Hanu tsua hiweabuma anu benãta huĩrukuĩ buyunãkãwẽ— nuku wa hanua Jesus nukubes shashuwẽ kai hanu tsua hiweabuma anu Jesus kai yurabu tsuã hatu yuiamabia nĩkabaini txibaĩ hatũ mae anua maĩ buaibũ Jesus hikiriama habu dukũ hikia maniabũ **14** Jesus keti itã butukaĩkĩ yurã kaiã uĩ hatuwẽ nuihairakĩ hatunabu isĩ teneai bu hanu iyuabu hatu shushawashũpakeaya **15** hanua ma bari kai mexukiranaya nũ hawẽ tsumabu Jesus anu bushũ yuikĩ:

—Ma bari kaikiki. Nenu tsua hiweabumaki. Na yurã kaiãnẽ hania pitirubumaki. Ha mae urama tibi anua hau misi bitã pitã haskarabaĩtanũbũ hatu nitxĩriwe— nũ wa

16 Jesusũ nuku kemakĩ:

—Hatu nitxiãma matũ hatu pimakãwẽ— nuku waya

17 nũ hawẽ tsumabũ yuikĩ:

—Misi mekẽ besti inũ baka dabe besti nũ hayaki. Hati nũ hatu pima damaki— nũ wa

18 nuku yunukĩ:

—Habiaska ea beshũkãwẽ— nuku watã

19 hanushũ yurã kaiã yunukĩ:

—Ha basiki shukuakeakea tsaukãwẽ— hatu wa manibaunaibũ Jesusũ ha misi mekẽ besti inũ baka dabe tsumashũ naiuri teskãshũ uĩkĩ pitikiri Deus kēwãtã misi inũ baka tũke tũke apakekĩ nuku inãkĩ yunua ha yurã kaiã nũ hatu inãbaũkĩ keyua **20-21** dasibibũ yani wai benimai pepeaibũ hanua ha misi mekẽ besti inũ baka dabe hatu pashkashuna 5.000 hunibũ pikãshu hawa hatũ aĩ inũ hatũ bakebu tanama ha piti teshe wakãshu itxawakĩ 12 kuki nũ hawẽ tsumabũ matawanibuki.

Jesus iãnẽwã bemaki bepai kaĩnikiaki, na hãtxarã

(Mc 6.45-56; Jo 6.16-21)

22-23 Hanua bebũkiri nuku dukũ iãnẽwã nũ pukei kanũ nũ hawẽ tsumabu shashuwẽ nuku yunua nũ kaya yurã kaiãri hatu nitxĩbaini

mati anu ka Deusbe hãtxai mexu merã Jesus ha mesti nikẽ
24 iãnẽwã namakis ma bui nũ nunuabũ niwẽwã besubainaibukiria
 bekĩ iã buspu tsaubirãkĩ shashu tsakama tsakama akaya unãshubira
 nũ kaya **25** ma pena kemaya Jesus nukuki nukuyui iã bepaikiranaya
26 haskakiranai uĩ e itã datei hãtxa kuxipawẽ yuikĩ:

—Yushĩki!— nũ ikaibũ

27 Jesusũ nuku yuikĩ:

—Ë eaki. Ewẽ dateyamakãwẽ— nuku waya

28 Pedrõ yuikĩ:

—Yusĩnaã, mĩ miamẽkaĩ, ã miki nukui kanũ: “Iã bemaki huwe”,
 ea wawe— aka

29 Jesusũ yuikĩ:

—Hani neri huwe— aka

Pedro shashu anua butukaini iãnẽwã bemaki kai Jesuski
 kemayupanã **30** ha niwẽwãnẽ iãnẽwã betxuruaĩki mesei datei
 hikikaĩkĩ hawaira yuikĩ:

—Yusĩnaã, ea neshewe— aka

31 hawaira Jesusũ metsũshũ neshetã yuikĩ:

—Haskai mĩ dateai? Ë mia iã bepaimatiru ikũwãbiai mĩ harakiri
 xinã bushkẽshumẽ?— atã

32 Pedrobe shashũ inaya niwẽwã iã betxurũwaĩ maiãyã **33** hanua
 ha shashũ nũ tsauwabu Jesus namã dãti itã kẽwãkĩ yuikĩ:

—Txanima mĩ Deusũ bakeki— nũ ikaini

34 iãnẽwã pukei nũ besusi kapaya niwẽ hamakiri nuku bukĩ
 shutua mae betsa Genesaré anu keti itã **35** nũ butubainaibũ yurã
 kaiãnẽ Jesus unãtã hatuki txanibaunaibũ mae kesua anua kuxibirãkĩ
 hatunabu isĩ teneaidu iwekĩ hanu Jesus anu hatu iweabu **36** hau
 Jesusũ tari metsanũ, iwanã, Jesus hatu ea ashuãbu hawẽ tari kesha
 ha isĩ teneaidu metsatã dasibi maĩ kayakeakenibukiaki.

Hawara atimapa nũ xinãmistũ nuku txakabuwamiskiaki, na hãtxarã

(Mc 7.1-23)

15 Hanua betsatiã Jerusalémkiria bai bexiãbu fariseubu inũ
 Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmis betsabu Jesuski
 nukushũ uĩkĩ yukakĩ:

2 —Nukũ shenipabũ beya txibãkĩ piriama nũ mepanui taemiski.
 Haskakĩ mĩ tsumabũ nukũ shenipabũ beya txibãma mepanuama
 pikanimẽkaĩ?— akabu

3 haska waibu Jesusũ haturi yukakĩ:

—Matunã, matũ beya txibãkĩ Deusũ yununi betsa watã haskakĩ mã ana txibaĩsbumamẽ? **4** Haska Deusũ yuini matu yuikĩ xinãmanũ nĩkakãwẽ. “Matũ epa inũ matũ ewa merabewakĩ hatu duawakubaĩshãkãwẽ. Hakia matũ ibubu mã hatu itxakawaya hau matu tenãshanũbũwẽ”, akĩ yunubianikẽ **5** hakia matũri huni betsa yusĩtxakakĩ: “Matũ ibubu hawarawẽ merabewati mabu mã haya mã haki tanabia Templo anu inãkuĩkatsi mã butiru mã xinãtiruki. Tsuã matu ana bikawatirubumaki”, iwanã, hatu yusĩmisshũ **6** ana hatu yusĩkĩ hau hatũ ibubu ana hatu duawakĩ merabewayamanũbũ pepaibu haska nemakĩ mã hatu beshtekubaĩmiski. Haska wakĩ Deusũ yununi danãkĩ matũ beya betsa betsapa besti mã txibãkubainaii— iwanã **7** —Bebũkiri Isaías mã beparamenikabukiri Deusũ yuimakĩ:

8 ‘Na yurabunã, hatũ hãtxawẽ ea kẽwãbiakĩ hatũ huĩtiwẽ ea xinaĩsbumaki.

9 Ha inũ, itxatã hawa ea kẽwãkĩ pewaisbumaki.

Hakia hunibũ yunuawẽ besti hatu yusĩkubaĩmisbuki’, aka hawẽ hãtxa yuishunika Isaíasĩ nĩkatã nuku keneshuniki— hatu atã

10 hanushũ Jesusũ yurã kaiãri kenakĩ hatu itxawashũ yusĩkĩ:

—Na haskaibukiri matu yusĩnũ nĩkatã tapĩkãwẽ. **11** Hawara yurabũ piabu hawa hatu txakabuwaismaki. Hakia yurabũ huĩti meranua hawara hãtxa txakabu xinaĩ anua tashnikĩ hatũ hatu txakabuwmiski, Deus sinatamakinã— hatu waya

12 hanua nũ hawẽ tsumabũ xinãbirã Jesus dapi nitã nemakĩ:

—Ha fariseubu mĩ hatu yusĩãĩ nĩkatã mia nĩkama miki sinataiburã, mĩ uĩyamamẽ?— nũ wa

13 Jesusũ nukuri yuikĩ:

—Tsuabũra ea inũ ẽ Epa ikũwãma nukũ hãtxa danaĩbu ẽ Epãri hatu danãriashanikiki, mibã tsuã banama hamebi hukuĩma tatxayabis betsea keska wakinã. **14** Hau xinã inũbũwẽ. Huni bekũmã huni betsa habe bekũ iyupai harakiri iyuai unãma habia dabe mikĩ maebaĩ di irabemisbuki. Ha beparameaibu haska keskabuki, habũ tsua merabewatirumarã. Haskakẽ hawa hatu yuiyamakãwẽ— nuku wa

15 Pedrõ Jesus yuikĩ:

—Na mĩ pitikiri hatu yusĩshurã, shabakabi nuku yuiwe— aka

16 Jesusũ nuku yuikĩ:

—Matũri, mã nĩkakĩ pewariabumamẽ? **17** Shabakabi matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Hawara yurabũ piabu hatũ xinãki naneama hawa hatũ xinã txakabuwatirumaki. Hakia hawara piabu hatũ hatuki nanea

puiabu kaĩmiski. **18** Hafia hatũ xinã meranua hawara txakabu haya hawẽ txakabumisbuki. **19** Hanua eska yurabu haya hatũ xinã uke merã aruabu txakabu xinãkĩ shabakabi tashnimamisbuki, eska tibi xinã meranua shabakabi kaĩkinã, huni betsaki yubakatã tenãkinã, huni betsã aĩ txutãkinã, shebi hayabu txutabaũkinã, yumetsuirã, txani txakairã, yura betsa ha akinã. **20** Haska tibi yurabũ xinã anua tashnikĩ hatu txakabuwamiski, Deus sinatamakinã. Hafia fariseubũ beya txibãma mepanuama pikĩ Deus sinatamatirubumaki— nuku aniki.

Canánawa aĩbu betsã ikũwaĩwẽ taeshũ Jesusũ merabewanikiaki, na hãtxarã
(Mc 7.24-30)

21 Hanua Jesus kaĩkaini mae dabe Tiro inũ Sidom dapi kakẽ
22 hanua judeubuma Canánawa aĩbu betsã Jesus betxitã txibaĩ kakĩ unãshubima huu akĩ kenakĩ:

—Yusĩnaã, mĩ Davĩ babaki. Ewẽ dabanã ikĩ ẽ aĩbu bake yushĩ txakabũ ea bika tenemaĩkikiki. Ea kaĩmashũyuwe— akubiranaya

23 Jesusũ nĩkabiai hawa yuiama kai tinĩ tinĩ ikainaya hanushũ nũ hawẽ tsumabũ yunukĩ:

—Huu ikĩ nuku mese wabiranikiki. Nitxĩwẽ, hau kanunã— akĩ nũ yuikubaina

24 atimas Jesus niti itã aĩbu yuikĩ:

—Israelbu txashuwã benuabu keska besti ẽ hatu yusĩkubainũ Deusũ ea yununiki. Ẽ mia merabewatirumaki— abia nĩkama

25 hukirã ha bebũ dãti itã yuikĩ:

—Shanẽ Ibuũ, ea haska wama ea merabewawe— aka

26 Jesusũ yuikĩ:

— Israelbũ piti biãshũ kamã anu putatimaki— akaya

27 aĩbũ hãtsiri ana yuikĩ:

—Heẽ. Habiaskaki. Shanẽ Ibuũ, ẽ kamã keskaki. Israelbũ tapukishũ piabu hawẽ pese kamanẽ mitumisbuki. Haska keskari wakĩ ẽ bake meranua yushĩ txakabu ea kaĩmashũyuwe— aka

28 nĩkatã Jesusũ yuikĩ:

—Ẽ haska yuiai ikũwãkĩ mĩ pe yuiiai. Haskakẽ mĩ bake anua yushĩ txakabu ma kaĩkaĩshuki. Uřiritãwẽ— akaya

habiatĩari hawẽ bake meranua yushĩ txakabu kaĩkainaya kayanikiaki.

Isĩ betsa betsapa hayabu Jesusũ hatu shushawanikiaki, na hãtxarã

29 Haska wabirani hanua iaketãkirani Jesus kaĩkirani Galilãia iãnẽwã ketãbirãkĩ binubaini mati anu mapekea tsaukẽ **30** hanu

tsauwa xinābirani yurā kaiānē hawenabu isī teneai bu hau Jesusū hatu shushawashunū tiribu inū, bekūbu inū, txātui tseresnibu inū, huyubu inū, isī betsa betsapa teneai bu iweshū ha dapi hatu hanabu shushawai **31** uīkī ha huyunibu hātxaibu uīkī txātui tseresnibu ni peai bu uīkī bekūnibū uīaību uī habaa iake iakekī Israelbū mekenika Deus kēwākī taewakubainaibū

Jesusū 4.000 hunibu pimanikiaki, na hātcharā

(Mc 8.1-10)

32 habianushū nū hawē tsumabu Jesusū kenashū nuku yuikī:

—Ma shaba dabe inū besti ea nīkakī habū piti ma keyuabuwē taea ē hatuwē nuiaii. Hatū hiwe anu piti mais ē hatu nitxiā bui bai putxinī punu nukai babui unāyamastirubuki— nuku waya

33 —Hanu tsua hiweabumanua hania piti bishū hati hunibu nū hatu pimatirumaki— nū wa

34 Jesusū nuku yukakī:

—Hati misi mā hayamē?— nuku wa

—Sete misi inū baka pixta eskarabes nū hayaki— nū wa

35 hanushū Jesusū ha yurā kaiā yunukī:

—Ha maī tsaubaūkāwē— hatu watā **36** ha sete misi inū bakari bishū Deus kēwātā misi tūkepakekī bakari tekepakekī nū hawē tsumabu nuku ināpakea ha yurā kaiā nū inākeakebauna

37-38 hanushū dasibibū yaniwai benimai pepeaibū 4.000 hunibu besti tanakī hatū aībuaibu inū hatū bakebu nū tanama hanushū ha pikāshu hatū teshe itxawakī sete kuki nū matawaya **39** Jesusū hatu yunukī:

—Ma ē kai inū burikāwē— hatu wabaini hanua nū hawē tsumabubes shashū inatā kai Magdala mai pakea anu nū kaniki.

Hawara tsuā atiruma fariseubu inū saduceubū Jesus

yukanibukiaki, na hātcharā

(Mc 8.11-13; Lc 12.54-56)

16 Ana betsiā fariseubu inū saduceubu beshū Jesus unāti wanū, ikī parākī yukakī:

—Deus anua hawē unāti dami nuku ashūwē, mī hawē kuxipa haya nū uīnunā— akabu **2** hatū xinānē kaneaibu unākī Jesusū hatu yuikī:

—Ma bari hikiaya matū yuikī: “Ikis nai taxipaki. Mexukiri penai bari pehairashanikiki”, mā imiski. **3** Hanua penayari yuikī: “Ikis nai taxipa ma nai kuī mexu mexuikiki. Natiā ui bekatsis ikikiki”,

ikĩ haska ui inũ niwe bemis unãbiakĩ hanu hawẽ txakabu kupititiã ma kemai ẽ matu yusĩtxakayamabiakubaina hawẽ unãmati mã uĩtirumamẽ? **4** Nukunabu na habiatiã hiweaburã, mã txakabuki. Hamapai Deus anua unãti tsuã atiruma uĩkatsi mã ea yukabiamisrã, Deusũ Jonas bakawã sheamabiaxĩshũ ana hiwemakĩ kaĩmanirã, haska keska besti Deusũ matu uĩmakĩ matu ashũriashanikiki. Xinãkãwẽ— hatu watã henebaini

Fariseubu inũ saduceubũ yusĩa mesekiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã
(Mc 8.14-21)

5 iãnẽwã kesha betsauri habe kakĩ nũ hawẽ tsumabu habe kakĩ misi buama nũ hakimakainaya **6** Jesusũ nuku yuikĩ:

—Xinaĩrakãwẽ. Fariseubu inũ saduceubũ misi shshawatati meseki. Uĩrashãkãwẽ— nuku wa

7 xinã pewama nũ hawẽ tsumabu yuinamei:

—Nũ misi beama ishukẽ nuku haska yuikiki— nũ ikaya

8 Jesusũ nukũ xinã unãkĩ yuikĩ:

—Haskai: “Nũ misi beama ishukẽ nuku haska yuikiki”, mã ikai? Mã ea uĩbiakĩ mã ea ikũwã txakaii. **9** Hawara ẽ matu yusĩa nĩkakĩ mã tapĩriamamẽ? Ha cinco misi tũkepakeshũ 5.000 hunibu ẽ hatu pimaxina inũ hawẽ teshe itxawakĩ hati kuki mã matawaxina, mã xinãmamẽ? **10** Ha inũ, sete misi tũkepakeshũ 4.000 hunibu ẽ hatu pimariaxina inũ hawẽ teshe itxawakĩ hati kuki mã matawaxina, mã xinãmarimẽ? Mã daka xinaĩ? **11** Haskai fariseubu inũ saduceubũ misi shshawatikiri hãtxai haskai hatũ misi kayabikiri ẽ hãtxamabiakẽ mã xinã txakai?— nuku wa

12 hanushũ fariseubu inũ saduceubũ misi shshawatikiri yuikĩ habũ yusĩkĩ kanemisbukiri nuku nemashu atimas tapĩtã nũ xinãkubainiki.

Mĩ nukũ Messias Cristoki, akĩ Pedrõ yuiniaki, na hãtxarã
(Mc 8.27-9.1; Lc 9.18-27)

13 Hanua Jesus nũ hawẽ tsumabube kai ha mae pakea Cesarẽia Filipe anu hikitã nuku yukakĩ:

—Yurabunã, ẽ matũ Hutxi Kayabi Iuwarã, ẽ tsua ea yuimishumẽ?— nuku wa

14 —Betsabũ yuikinã: “Naximanika João ana bestẽxinaki”, mia wakanikiaki. Betsabũri yuikĩ: “Elias ana butuimaki”, mia wariakanikiaki. Betsabũri yuikĩ: “Deusũ hãtxa yuishunika Jeremias

kasmai hawē hātxa yuishunika betsa daka”, akī mikiri yuimisbukiaki— nū wa

15 —Hamē matū xinākinā, mā tsua ea wamismē?— nuku wa

16 Simão Pedrō kemakī:

—Miarā, Epa Deus hiweatū bake mī nukū mekenika Messias Cristoki— aka

17 Jesusū yuikī:

—Simão Barjonasī bakeē, ē hakē huni betsā mia yuiamabia ē Epa nai anuatū mia unāmakī mia duawaikiki. Benimariwe. **18** Eā mia kenakinā, mia Pedro wakī mixki kuxipa keska ē mia waii. Mī haska hātšakī yuishuwē taeshū yurabu mīwēri itxapa ē hatu ikūwāmashanii. Yura mema mawatirubiakē Satanásā datemakī ea ikūwaību maematirumaki, hatu nemakinā. **19** Haska inū, ikūwaību mī hatu mekekubaīshanū naiuria kuxipa ē mia yunushanii. Nenushū yusīkī mī hawara nemaya Epa Deusūri nemashanikiki. Hawara nenushū mī nemamakē Epa Deusūri nemama ishanikiki— atā,

20 Jesusū nuku nemakī:

—Ē Messias Cristoki tsua banabimayamayushākāwē— itā,

Mawashanaikiri Jesusū hatu banabimanikiaki, na hātšarā

(Mc 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

21 hanua Jerusalém anu ka haska washanaibu nuku yusīkī taewakī:

—Eki sinatakī ea itxakawakī judeu shanē ibubu inū, Deusbe nukunabu hātšashunikabu inū, Deusū hātšxa kenenibu yusīnanāmisbū ea danākī itxakawakī ea hatu tenāmabu shaba dabe inū bestitiā ē ana bestēshanaii— akī **22** nuku shabakabi yuiaya Pedrō ha mesti pashkabaī nemakī yuikī:

—Shanē Ibuū, haskamaki. Deusū mia haska yunuama iniki. Hau tsuā mia tenāyamashanūbūwē— akaya

23 Jesus hawē tsumabukiri nasauketā uīkī Pedro nemakī yuikī:

—Satanásā xināwē mī ea teawakatsis ikai ana hari haskayamawe. Hawara Deusū uīāi keska mī uīyamaki, eska xinākinā, haska yurabū uīmis keskawē mī ea nemairā— abaī

24 hanua Jesusū nū hawē tsumabu nuku yuikī:

—Tsuara eki txiti ikatsis ikirā, haska hamebi xināmis hakimatā: “Ē habe mawatiruki”, ikī hau ea txibākubainūbūwē. **25** Ha inū, tsuāra hatū hiwea ibubis mekekatsi ikamarā, hau benunūbūwē. Hatū hiwea ewē benubiaxinaburā, ea anua ana hiwekuā bishākanikiki. **26** Hamē tsuāra mabu mirimawē kemu bestikī

itxawashū ea ikūwākī txibāma hatūmebi hatū hiwekuīa benushākanikiki, eauma mawairā. Ha inū, hatū hiwea pakatā tsuā ana bitirumahairaki. **27** Hamē ē matū Hutxi Kayabi Iuwarā, ē Epā kuxipaya Shanē Ibuti hawē nai tsumabube ana hushū tsuabūra ea txibaī hiwei pemisbu inū txakabumisbu habu tibi ē hatu manakushanai, pepa inū txakabuwenā— iwanā **28**—Ikū kayabi ē matu yuiāi nīkakāwē. Na habia mā ebe mapuaburā, mā betsa betsapa mawariamakē ē matū Hutxi Kayabi Iuwa ē matu Shanē Ibuti taeshunai mā uīshanai— nuku aniki.

Jesus hawē yura damitā txashahairanikiaki, na hātxarā

(Mc 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 Hanua seis dia binuaya Pedro inū Tiago inū Tiagō betsa João Jesusū hatu dapashkabaīkī iyui kai mati keyatapahaira hatube mapeketā **2** haria Jesus dami hawē besu dami bari keskai txashai hawē tari hushupahairai shaba keskai hushu pūte pūte ikaya **3** Moisés inū Elias Jesusbe hātxai uīāībū **4** hawa unāma Pedrō Jesus yuikī:

—Yusīnā, nū nenu huarā, pehairaki. Peā shubu dabe inū besti matu washūpa, betsa mina inū, betsa Moisésna inū, betsari Eliasnarā?— **5** akaya hanushū nai kuī hushu mayabirākī hatu atxiaya nai kuī anushū hui tashnikī hatu yuikī:

—Na ē bake ē Katunirā, ē abuhairai. Hawē ē benimahairai. Nīkairakubaīkāwē— hatu wa

6 hawē tsumabū nīkai datehairai maī beuwa maniabū **7** Jesus hatu dapi hushū hatu mekī yuikī:

—Ana dateama benirikāwē— hatu wa

8 benitā beru beru ikī uī hanu tsua niama Jesus besti nia uīāībū

9 hanua mati keyatapa butebirākī Jesusū hatu nemakī yuikī:

—Ē matū Hutxi Kayabi Iuwa mawa ē ana matu bestēshūriamakē na eska mā uīshurā, tsua yuiyamayushākāwē— hatu waya

10 hanushū hawē tsumabū ana Jesus yukakī:

—Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbū yusīkī: “Nukū mekenā Cristo huriamā bebūkiri Elias ana hushanikiki”, ikirā, haskai imisbumē?— akabu

11 hatu kemakī:

—Txanima Elias bebūkiri ana hushū dasibi benawakī pewakī taewaimaki. **12** Hanūkaī ikū ē matu yuiāi. Elias ma ha dukū huyama unāma danākī hawē hawara wakatsis ikī Elias akimabuki.

Habiaskari wakī ē matū Hutxi Kayabi Iuwa habū eari danākī itxakawakī ea atxitā hatu ea nuitapawamariashākanikiki— hatu wa

13 hanua Eliaskiri Jesusū hatu yuiama hakia Naximanika Joāokiri hunea hātxawē hatu yuia hawē tsuma dabe inū bestitū atimas xinābiranibukiaki.

Jesusū yushī txakabu huni bake anua kaīmanikiaki, na hātxarā

(Mc 9.14-32; Lc 9.37-45)

14 Hanua Pedro inū, Tiago inū, João Jesusbe hui hanu yurā kaiāki nukutuxiaya habianuri huni betsa hukirā Jesus bebū dāti ishū yuikī:

15-16 —Shanē ibuū, ē huni bake yushinī dushku imakī nuitapawakī txi anu napukī henē pukumiskē mī tsumabu anu ē iwebia haska washū tsuā ea kaīmashūtirimaki. Ē bakewē nuikī ea shushawashūwē— aka

17 Jesusū mapuabu hatu yuikī:

—Ikūwaīšbuma inū txakabubuū, hatiki matu merabewai ana ē matube hiweyushanai? Neri iwekāwē, ha bakerā— aka

18 iwea Jesusū yushī txakabu kaīma kaya hakimamari hawē bake kayai shushaya

19 txipu hanushū nū hawē tsumabū Jesus pashkabaī yukakī:

—Haskakī ha yushī txakabu nukū nū kaīmatiruma ishumē?— nū wa

20-21 Jesusū nuku yuikī:

—Ea ikū kayabihairawariama mā atiruma ishuki. Txanima hātxa ē matu yuiāi nīkakāwē. Mostarda hawē heshe pesheixtabia banabu ewai hi ewapamiski. Habiaskari wakī ea ikū pīxtawabiakī ē kuxipa xinākī na mati yuikī: “Nenua maei betsa anu katāwē”, mā wa matu nīkatā ha mati maetiruki. Hamē ea ikū kayabi wakī dasibi mā haska atirubuki— nuku watā

22 hanua dasibi nū hawē tsumabu habe kai Galiléia anu nū habe kakūkaunaya Jesusū nuku yuikī:

—Ea ē matū Hutxi Kayabi Iuwarā, tsuāra ea hatu atxima **23** ea tenābu shaba dabe inū bestitiā ē ana bestēshanai— nuku wa haska txaniai nīkatā nū nuhairaniki.

Templo hawē pewati pei pakatikiri Jesusū yusīnikiaki, na hātxarā

24 Ana kai hawē mae Cafarnaum anu nū hawē tsumabu Jesusū nuku iyukē Templo pei bishunikabū Jesus betxibaini kashū Pedro yukakī:

—Matū yusīnanā, hawē Templo mekekī pewati pei bari betsa tibi pakakubaīmismē?— akabu

25 Pedrō hatu yuikī:

—Haa. Pakamiski— hatu watā kai hiwetā hikiaya Pedrō xinā unākī Jesusū ha dukūtū hātxa wakī:

—Hawē governo merabewati pei itxawakī shanē ibu kuxipabū tsuabu dukū yukamisbumē, hawenabumēkaī, nawaburaka? Haskara mī xinaī, Simāoneē?— aka

26 Pedrō yuikī:

—Nawabu hatu amamisbuki— akaya hanushū Jesusū yuikī:

—Txanima shanē ibū hatū yunuaītū pakaisbumaki. Habiaskari wakī nū Deusunabū nū pakatirumabiakē **27** nukuki hau sinatayamanūbū sheamatiwē iānēwā anu sheamakī baka ha dukū mī bia hābeshutā pei heshe bestitxai betxitā bishū Templo hawē pewati pei mina inū ena dakē bushū hawē hatu pakatāwē— aka kashū haska Jesusū yunua nīkabaī bitāshū Pedrō hatu pakanikiaki.

Tsua Jesusbe ha katxu nū shanē ibushanai? ikī shinānibukiaki, na hātstarā

(Mc 9.33-37, 42-48; Lc 9.46-48; 17.1-2)

18 Habias shabatiāri nū hawē tsumabu Jesuski itxashū yukakī:

—Mibe shanē ibukī haratu betsā nū hatu binushanimēkaī, nuku yuiwe— nū wa

2 hanushū nuku yusīnū, iwanā, bakeixta kena huai namakis nitxīshū **3** nuku yuikī:

—Ikū ē matu yuiaii. Bake mixtībū hawa dateama ea ikūwaī txītūkatsi ikama ea txibākubaītirubuki. Tsuabura haska keskariakī hawa keāma ea ikūwākī txibāmarā, nai anu mā ebe hiwei shanē ibutirumahairaki. **4** Hakia tsuara huni ewabia na bakeixta keskai ibubis keāma hatu merabewa bestikubaīmisbu ebe shanē ibukī betsabū mā binushanaii. **5** Ha inū, ea duawanū, iwanā, na bakeixta keska wakī tsuara ē kenaya huai ea ikī akawakī mā duawatiruki— iwanā,

Yura betsā hawara hatu txakabuwamai mesekiaki, na hātstarā

(Mc 9.42-48; Lc 17.1-2)

6 ana nuku yuikī:

—Tsuabūra hawara Deusū nemamis inū yunumis txibāma txakabu wamisbū bake mixtībū ea ikūwaī hatu parākī txakabu hatu

amakeakeriamisburā, haskawē taeshū Deusū hatu kupihairashanaiwē taea hawē shekiwā deneti mixki ewapa neshashū teumatā iānēwā merā pukua hasarā, hawē kupiti beshmas mekeanaii. **7** Ha inū, hamapai betsa betsapawē kemukī yurabū txakabuwamisbuki. Hakia tsuabūra enabū Deusū yunumis inū nemamis xinābiaibū huīti babubu parākī hatu txakabu amakeakemisbu haburi Deusū hatu kupia nuitapahairashākanikiki.

8 Haskakē matū mekē kasmai matū taewē hawara mā txakabuwakubainai matū mekē kasmai matū tae meshtea keska watā hawaira henekubaīkāwē. Mā mekē dabeya inū mā tae dabeyakē hanu txi nukaisma anu matu urēa pemahairaki. Hakia mekē bestitxaiya inū tae bestitxaiya Deusbe hiwei kai peki. **9** Ha inū, matū beru betsawē hawara uīkī mā txakabuwakubainai beru betsa tseka keskatā hawara mā txakabuwai hawaira henekubaīkāwē. Mā beru dabeyakē hanu txi nukaisma anu matu urēa pemahairaki. Hakia beru bestitxaiya Deusbe hiwei kai peki— iwanā,

Txashuwā benua benamisbu keska miyuiwē Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātxarā
(Lc 15.3-7)

10 ana nuku yusīkī:

—Na bakeixtā ea ikūwaī keskabu hawa keīsbumarā, Deusū nai tsumabū hatu mekei ē Epabe beisinaī habe hātxakī hatu merabewamisbuwē taeshū hawa hatu itxakawakī danāyamakubaīkāwē— iwanā,

11-14 —Miyuiwē matu yusīnū nīkakāwē. Tsuara 100 txashuwā haya bestitxai benua 99 besti basi mati anu mapukē heneyubāī bestitxai benua mā benamisbuki. Haskamamē? Haskakē ha 99

benuabumawē benimabiakī atimas ha bestitxai benua betxitã mã hawē benimahairamiski. Habiaskari wakī matũ Epa nai anuatũ hawa bestitxai bakeixtã ea ikũwaĩ benukatsi ikamaki— iwanã,

Ikũwaĩ betsã mia txakabuwa hakimawatikiaki, na hãtxarã

(Lc 15.3)

15 ana nuku yusĩkĩ:

—Ea ikũwaĩ betsã kanekĩ mia txakabuwa habes hãtxai pekĩ harakirira mia txakabuwashu hau unãnũ yuiwe. Mia nĩkaya mĩ habe haibunameshanaii. **16** Hakia mia nĩkamakẽ hanushũ ea ikũwaĩ bestitxai kasmai dabe hatu kenatã hariri mia txakabuwaxina habias hãtxari haturi banabimatã hatũ mia txakabuwaxina anu hatu iyuwe, hau habũri mia merabewanũbunã. **17** Hanushũ hatũ hãtxari nĩkamakẽ matũ itxati hiwe anu iyushũ haturi banabimariawe. Hanushũ habũ pewakĩ yusĩaburi binu keyukĩ nĩkamakẽ haskawẽ taeshũ ikũwãbuma inũ governo pei bishunika txakabuwẽ meseisma keska wakĩ hatu danãkubaĩshãkãwẽ.

18 Txanima ã matu yuiaii. Nenushũ ikũwaĩbu yusĩkĩ mã hawara nemaya Epa Deusũri nemashanikiki. Hawara nenushũ mã nemashunamakẽ Epa Deusũri nemama iriashũshanikiki.

19-20 Ha inũ, ikũwaĩbu dabe kasmai dabe inũ besti itxabu ã kenawẽ hãtxakĩ yukaibu ã kuxipawẽ ã hatube naxui ika ikũkaĩshanaii. Habiaskari wakĩ matu dabetũri habias xinãkĩ hawara pepas Deus mã ea aka matu ashũshanikiki— nuku waya

21 hawẽ hãtxa nĩkatã Pedrõ Jesus yukakĩ:

—Yusĩnaã, mia ikũwaĩ betsã ea txakabuwaya hatiki hawẽ txakabu hakimawashãpa? Metutikiraka?— aka

22 Jesusũ nemakĩ:

—Haskamaki. Metutiki bestimaki. Hakia mĩ txakabu Deusũ mia tanaismaki. Haskawẽ taeshũ hawẽ txakabu tanama hakimakũkaĩshãwẽ— iwanã,

Shanẽ ibuhairatũ tsumapã habe dayaru betsã ha deveawẽ nuiama inikiri

Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

23-24 miyuiwẽ habiaskari nuku dasibi yusĩkĩ:

—Deus shanẽ ibui haskamiskiri matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Shanẽ ibuhaira hawẽ tsumabũ deveabu pewanũ, ishũ hawẽ tsuma betsabu yunukĩ: “Ea deveabu ea ishũtãkãwẽ”, hatu wa huni betsã itxapahaira devesa iweshunabu **25** ha hawẽ tsumapã devehaira hawawẽ

pakatirumakē ha shanē ibū hawē tsuma betsabu yunukī: “Na ea devehaira hawawē ea pakatimaki. Haskakē hawara ea devea hau hawē ea pakakī keyunū hawē hawara inū, na huni inū, hawē aī inū, hawē bakebu hatuwē pei bikatsi hatu inākāwē, hau huni betsa dayashunūbunā”, akaya **26** ha devea haska wai nīkatā hawē shanē ibū namā dāti ishū nemakī: “Shanē ibuū, ea haska wama ewē nuiyuwe, txipu unāshubira ē mia pakakī keyukubaīshanairā”, aka **27** haska wa nīkatā hanua hawē shanē ibū hawē nuikī: “Dasibi mī ea devea ē hakimai ana ea pakayamashāwē. Ana hawē nuiama inū kariwe”, aka **28** hanua kaī kaini kakī hawē shanē ibū tsuma betsa haki nukutā eskarabes devebia hawē pei binū ishū tetsūshū yuikī: “Mī ea dewearā, ikis ea pakariwe”, ashū henea **29** ha namā dāti ishū nemakī: “Hawaira ikis hawawē ē mia pakatirumaki. Ewē nuikī manayuwe, txipu unāshubira ē mia pakashanairā”, abia **30** hawa nīkama bitxiti hiwe anu iyukī policiabu hatu bitximaniki, hanushū ha devea pakamakē kātirumawakinā. **31** Haska wai hawē shanē ibū tsuma betsabū uī hawē nuihairakaī hatū shanē ibū anu bushū ha hunī haska washu dasibi yuiabu **32** hanushū hatū shanē ibū hawē tsumabu yunukī hatu yuikī: “Ē tsumapā ea devea ē hakimabiashu ha hatū haska washurā, ea ishūtākāwē”, hatu wa ishūtanabu yuikī: “Mī huni txakabuhairaki. Itxapahaira mī ea devebiashū ea ea akī mī ea nema miwē nuikī dasibi mī ea devea ē mia hakimashūshuki. **33** Haska xinātā ē mia hakimashu keskai miari ē tsuma betsā mia hatira devea mī hakimatixarashuki”, atā **34** hawē shanē ibū haki sinatahairakī bitxiti hiwe merā hari hau bitxitanūbū yununiki, hau harishū ha devehairatū hau pakakī keyushanunā. **35** Matu mā haska keskariai ikūwai betsā mia txakabuwa hawē nuikī hau ewē nuinū, iwanā, mia yuibiakē miari hawē nuiama mī hakimamakē ha shanē ibū keskai ē Epa Deus nai anua matuwēri nuiama ishanikiki, matū txakabu buamarā— nuku aniki.

Hunī hawē aī henetimakiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātstarā

(Mc 10.1-12; Lc 16.18)

19 Hanushū Jesusū nuku yusī menetā Galiléia anua kaīkaini kai Jordão hene kesha betsauria leste bari huaikiria Judéia mai pakea hatiuma anu nū hikiaya **2** Jesuski yurā kaiā itxakī isī teneaiibu iweaiibu hatu kayawakī hatu shushawashūpakeaya

3 hanushū fariseubu hatiritū Jesus unāti watā haki beparamēnū ika haki kematā yukakī:

—Hawē hamapaiwē taeshunā, huninā, hawē aī henetimē?— akabu
4-5 Jesusū hatu yuikī:

—Deusū hātxa Moisés nukū shenipabu yusīshū kenenirā, mā
 uīsmamē? Matu yuinū nīkakāwē. Deusū damiwakī taewakinā, huni
 inū aību damiwaniki. Hanushū Deusū Moisés yurabu hatu yusīmakī
 yuikī: “Hunī aību aīwākatsi hawē ibubu dapashkabaini ka aīyātā
 hawē aībe ketashameawē taea ana yura dabema habias yura
 bestitxai keska hiwetirubuki”, aniki. **6** Haskakē Deusū huni inū
 hawē aī yura bestitxai keska hatu wa hunī hawē aī dapashkabaikī
 henetimahairaki— hatu waya

7 hanushū fariseubū Jesus ana yukakī:

—Hamē Moisés nukū shenipabu yusīkinā: “Haskakī animē, tsuāra
 hawē aī henekatsi ikī habe itimaskatanā, hawē taeshū aību heneti
 kene inākī: ‘Ē mia ana aīwāmaki’, iwanā, kene inātā hau
 tashnibaīshanūbūwē”, akinā, haskakī haska hatu ashunimē?— akabu

8 Jesusū ana hatu yuikī:

—Matū shenipabu huīti kuxikē Moisés haska hatu yununiki.
 Hakia Deusū dasibi damiwakī taewatanā, haska yunuama iniki.
9 Ikū ē matu yuiaii. Hamapai xarabu txani nīkatā sinatakī hawē aī
 henetirubumaki. Hamē henetā kaīkaī aību betsa aīwaīnā, ibubis
 txakabumisbuki. Hakia tsuāra hawē aīnī huni betsa txutamabiatā
 yuiama parāyanā, hawē aīnā henetiruki— hatu waya

10 nū hawē tsumabū Jesus yuikī:

—Huni aīyātā hau ana heneyamashanūbū Deusū nemanīwē
 tearā, aību biama txutauma unānuma hiwea pepamēkaītsa— nū wa

11 Jesusū nuku yuikī:

—Ikūki. Hakia huni dasibibu haska hiwetirubumabiakē habu Deusū
 katushū merabewakī haska yunumis bestibu haskai hiwetirubuki.

12 Huni bestibu hubushkuma kaīyā ewatā txutatirubumaki. Ha inū,
 huni bestibu hubushkuya kaīyā ewai escravo dayaruwakī hubushku
 biabu txutatirubumariki. Hakia huni bestibu hubushkuya kaīyā ewatā
 Deusū hātxa yusī besti dayakī txutaisbumariki. Tsuabura haska
 hiwetiruburā, hau hiwekubainūbūwē— nuku waya

Hau Deusū bake mixtību duawanū Jesusū yukashunikiaki, na hātxarā

(Mc 10.13-16; Lc 18.15-17)

13 hanushū mamepipakekī hau Deus yukashunū Jesus anu hatū
 bakebu habū iweaibu nū hatu nemanū ika ikaya **14** uīkī Jesusū
 nuku yuikī:

—Hatũ bake mixtĩbu ea anu iweaibu hatu nemayamakãwẽ. Deus shanẽ ibuaitianã, na bake mixtĩbu eki dateabuma keskabu besti Deuski dasishãkanikiki— nuku watã

15 bake mixtĩbu mamepipakekĩ Deusũ hau unãnuma duawanũ hatu dasibi yukashũtã hanua kaĩkainaya

Berunã mabu itxapaya Jesusbe hãtxanikiaki, na hãtxarã

(Mc 10.17-31; Lc 18.18-30)

16 hanua berunã betsa mabu inũ bai mirimaya Jesus anu kashũ yukakĩ:

—Yusĩnaã, mia yukapa? Hiwea kayabi bikinã, hawa pepa akubaĩkĩ ẽ hiwea kayabi ẽ bitirumẽ? Ea yuiwe— aka

17 Jesusũ yuikĩ:

—Haskakĩ pepatikiri mĩ ea yukai? Deus besti pepaki, mĩ unãmamẽ? Hakia hiwei ikibi ikatsirã, Deusũ yunuti inũ hawẽ nemati txibãkĩ heneyamashãwẽ— aka

18 berunãtũ Jesus yuikĩ:

—Haratumẽ?— aka

—Huni betsaki sinatakĩ tenãtimaki. Aĩbu mĩ aĩma txutatimaki. Yumetsutimaki. Huni betsaki txani txakatimaki. **19** Matũ ibubu duawakubaĩtiki. Haska inũ, mĩ habube hiweabu duawariakubaĩkãwẽ, ibubis nui mã mekemis keskairã— aka

20 berunãtũ ana yuikĩ:

—Na dasibi mĩ ea yuiairã, bakeixtatũ tapĩnishũ ẽ heneismaki. Hawa betsa Deusũ yununi ẽ ariamamẽ?— aka

21 Jesusũ ana yuikĩ:

—Mĩ ea pe yuiiai. Na besti mĩ xinãriamaki. Mia yuinũ nĩkawe. Nai anua Deusũ manakuti pepa bikatsis ikĩ mĩ hawara dasibi haya hatu inã keyutã ha pei mĩ bixiã ha nuitapaibu inãkuĩtã txĩtuãma ebe kakĩ ea txibãkubaĩshãwẽ. Mĩ haskakũkainaiwẽ taeshũ hiwekuĩa kayabi mĩ bishanai— aka

22 hanushũ berunã mabu itxapa hayatũ Jesusũ haska yuiiai nĩkai hawẽ mabuwẽ taea pes huĩti nixmai keyutã ana hawa yuiama kaya

23-24 Jesusũ nuku yuikĩ:

—Ikũkĩ ẽ matu yuiiai. Ha yuinaka ewapa camelorã, ha shumush hawẽ txishuiki hawẽ yura kaĩmakinã, tsuã atirumaki. Hakia haska keska bikarã, huni mabu itxapayarã, hawẽ mabu besti xinaĩ hawẽ nuikĩ hatũ xinã betsa wama Deuski txiti itirubumaki— nuku waya

25 —Habaa!— iki yuinamei:

—Haskakenã, tsuabu Deusũ nuku mekekĩ pashawakĩ hiwematirumẽ?— nũ ikaya

26 nukuwẽ nuikĩ Jesusũ ana yuikĩ:

—Dateyamakãwẽ. Yurabũ haska watirubumahairabiakẽ Deus nuikipatũ dasibi matu ashũtiruki— nuku waya

27 Pedrõ yuikĩ:

—Yusĩnaã, nukunã, mia txibãkatsi ikinã, hawara nũ haya dasibi baxikĩ keyubirã nũ ma mia txibãpakeaii. Nũ haskakiranimarã, nũ hawa hayashanai?— aka

28 Jesusũ ana nuku yuikĩ:

—Ikũkĩ ẽ matu yuiaii. Bari hawẽ henei keyuaitiã ẽ Epã dasibi benawaya ẽ habe shanẽ ibuaya txĩtuãma mã ẽ 12 tsumabũ ea txibãkubaĩmisbu ebe shanẽ ibukĩ Israelĩ 12 bakebu shukuakeakeabu mã unãti wanũ bariaii. **29** Haska inũ, tsuabũra ea txibãkĩ Deusũ hãtxa kakape yusĩtanũ ishũ dasibi hatũ hiwe henekĩ hatũ betsabu inũ hatũ puibu shunũbaĩkĩ hatũ ibubu shunũkĩ hatũ bakebu baxikĩ hatũ bai henekĩ keyubaĩ yusĩkubaĩmisbuwẽ taeshũ na habiatiã Deusũ ana hatu manakukĩ duawamishũ haska uatiã hiwexinawẽma Deusũ pepawẽ hatu manakuhairakĩ haska tanatirubuma hatu itxawamakubaĩxishũ hana ma bari keyuaitiã hiwea kayabi hatu inãshanikiki. **30** Haska inũ, yura itxapabu na habiatiã kũkĩ yunumisburã, Deusũ hatu kũwãma ishanikiki. Hafia betsabu na habiatiãri hawa kũkĩ yunuisbumarã, Deusũ hatu kũwãkĩ shanẽ ibuhairawashanikiki— iwanã,

Dayakapabu tibikiri miyuiwẽ Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

20 ana nuku yuikĩ:

—Deus shanẽ ibui haskamiskiri ana matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Deus shanẽ ibuirã, bai ibuã dayakapabu katutã hatu yunupakemis keskaki. Penai taeaya hawẽ bai anu hau uva tsekashũtanũbũ dayakapabu katushũ **2** yuikĩ: “Mã ea dayashuni ka bari kai hikiaya shaba hirabi daya pei ẽ matu inaiĩ”, iwanã, dayakapabu hawẽ bai anu hatu yunua buabũ **3** hanua ma 9:00 horaya hawẽ mae namakis hemaĩtĩ anu huni betsabũ hawawama uĩkĩ **4** hatu yunukĩ: “Matũri ẽ bai anu ẽ bimi ea tsekashũtãkãwẽ, bari kai hikiaya ẽ matu paka pewairã”, hatu wa buabũ **5** hanua bai ibu ana bari mananãbi tashnikaũ huni betsabu hatu yunua buabũ ana bari nai putxinĩ dakakẽ huni betsaburi hatu yunua buabũ **6** hanua ma bari hiki kemaya ana hawẽ mae namakis hemaĩtĩ anu

kashū huni betsabū hawawama uīkī hatu yukakī: “Hawai bari txaitanai mā dayama ibaiiai?” hatu wa **7** habūri yuikī: “Tsuā nuku hawa yunuama nū ikaii”, akabu bai ibuā hatu yunukī: “Maturi ē bai anu kashū ē bimi ea tsekashūtākāwē, ma bari hikiaya ē matu paka pewairā”, hatu wa buabū

8 hanua ma mexu beaya bai ibū hatū hawē daya tsumashūna yunukī: “Ea dayashūtākāshu hatu kenashū habianus kesua pei ea hatu meniakeakeshūtāwē. Ha dama bukāshu ha dukū hatu paka taewabaikī ha habu dukū buabu hawē henekī hatu pakakī keyutāwē”, aka kashū **9** ha dama bukāshu habu dukū kenashū shaba hirabi daya pei hatu inākī keyutā **10** hanua ha bari nai putxinī dakakē dayai buabu hatu kenashū habianus kesua pei hatu pakatā hanua ha bari mananābi dayai buabu hatu kenashū habianus kesua pei hatu pakatā hanua ha 9:00 hora dayai buabu hatu kenashū habianus kesua pei hatu pakatā hanua habu dukū buabu bekī xinaī: “Ha hatu pakai binumakī nuku inaīmēkaītsa”, ibiaibū habianus kesua pei binuama habias hatu ināriaya **11** habū pei bitā bai ibuki sinatakī ha akī **12** yuikī: “Barī nuku kua niskaī shaba hirabi nuku besti dayai nū nuitapabaishukē haskakī ha dama bubiakāshu daya eskarabesbiakāshukē nuku itsawakī shaba hirabi daya pei mī hatu pakashumē?” akabu **13** bai ibuā hatu bestitxai yuikī: “Hatishū kesua ma bebūkiri ē mia yuba ē mia pakashuki, mia parāmarā. **14-15** Ana eki sinatama ē mia pakashuya kariwe. Hakia na dama bukāshu matu itsai shaba hirabi daya pei ē hatu ināshurā, hawa txakabumaki. Ha pei mā hawē nuiairā, matunamaki. Enaki. Hameē ē hatu duawayā mī daka ē peiwē nui ikai?” aniki.

16 Haskawē taeshū yurabu babuaibū xinā pepakī ea danāma ē hātxa txibākī taewaibu pepawē ē hatu mekeshanaii. Hakia bari itxapa ē hātxa txibaī ikūwāmisbu ha katxukea habu keskari ē hatu mekekubaīshanaii— nuku waniki.

Mawashanaikiri dabe inū bestiki Jesusū hatu yuinikiaki, na hātcharā

(Mc 10.32-34; Lc 18.31-34)

17 Hanua Jerusalém baikiri nū kaya yurā kaiā nukuberi buaibū hanushū Jesusū nū hawē 12 tsumabu besti kenashū tari pashkabaī nuku yuikī:

18 —Jerusalém anu na habiatiā nū kairā, mā unaiī. Hanushū ē matū Hutxi Kayabi Iuwa Deusbe nukunabu hātshashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusūnanāmisbu tsuāra ea hatu atxima **19** habū

ea tenākatsis ikī nawa betsabu ea hatu yunuabu habū ea kashe wakī ea kuxa kuxa akī cruzki mastashū ea tenāshākanikiki. Ea tenābu hanua mawa shaba dabe inū besti kaya ē ana bestēshanai— nuku wakē

Tiago inū Joāonē ewā Jesus hatu yukashunikiaki, na hātcharā

(Mc 10.35-45)

20 txipu Zebedeū bake Tiago inū João hatū ewabe kai Jesus besti niaki nukutā hatu hātxa washunū ika ha bebū dāti ituxiaya **21** Jesusū yukakī:

—Mia hawa merabewapa?— aka hatū ewā hatu yuishūkī:

—Mī nukū shanē ibuaiatianā, na ē bake dabe hau mibe shanē ibushanū mī inaitiā betsa mī yusiuri inū betsa mī yusmauri ea hatu katubaī tsaumashūshāwē— akaya

22 hawē bake dabe uīkī Jesusū hatu yuikī:

—Mā haska ea yukairā, mā unāriamaki. Hawara ē teneshanairā, mā iriatirumē?— hatu wa

—Nū iriatiruki— akabu

23 Jesusū ana hatu yuikī:

—Txanima ea itxakawaibu ē isī teneshanai keska mā iriashanai. Hakia ē yusiuri inū ē yusmauri tsaūtā tsua ebe shanē ibushanairā, ibubis ē yunutirumaki. Ē Epa Deusū hatu katunirā, haburā, ebe ishākanikiki, shanē ibuirā— hatu waya

24 hanua Tiago inū João haska yuka ikaibu nū hawē dez tsuma betsabū nīkai nū hatuki sinataya **25** hanushū nū hawē tsumabu betsabu ana nuku shuku watā yuikī:

—Haska nawa shanē ibubū hawenabu ha akī hatu mese wabetanā kuxipawē hatu yunumisbu mā unaiī. **26** Hakia matubunā, haska xināyamakubaīkāwē. Matu anua tsuara shanē ibukatsis ikinā, hau dasibi matu merabewakī duawakubainūbūwē. **27** Habiaskariai tsuara shanē ibukatsis ikirā, dasibibū tsuma hau iriakubainūbūwē. **28** Hamē ea iki huirā, ē matū Huxi Kayabi Iuwabiarā, hau ea duawanūbū ika ē huamaki. Hakia matu debushūkī yura itxapabu benuabu meshpamatā matu hiwemanū ika ē huniki— nuku waniki.

Huni bekū dabe Jesusū bepeškī kayawanikiaki, na hātcharā

(Mc 10.46-52; Lc 18.35-43)

29 Hanua Jericó mae ewapa anu nū hawē tsumabube Jesus hikia ibai nū habe kaīkainaya yurā kainē nuku txibaībū **30** hanu bai kaya

kesha huni bekū dabe tsauwabu Jesus huai huni betsa txaniaibu nīkatā hanushū habū unāshubima yuikī:

—Davī baba Shanē Ibuū, nukuwē nuiwe— akubainaibū

31 itxapabū nemapaibiabu ana unāshubimahaira yuikī:

—Davī baba Shanē Ibuū, mī miamēkaī, nukuwē nuiwe— akabu

32 hanua Jesus niti itā huni bekū dabe kena beaibu hatu yukakī:

—Hawa matu merabewapa?— hatu wa

33 ha dabetū yuikī:

—Shanē Ibuū, ana nū uīnū nuku bepushwe ika nū ikaii— akabu

34 Jesus hatuwē nuikī hatū beru mekī hatu bepusha hawaira uīkī pewatā Jesus txibābaini nukube bunibuki.

Jerusalém mae ewapa anu Jesus hikinikiaki, na hātcharā

(Mc 11.1-11; Lc 19.28-40; Jo 12.12-19)

21 Hanua Jesus Jerusalém anu kai Betfagé anu kemai Oliveiras Mati tetābaini Jesus niti itā hawē tsuma dabe **2** hatu yunukī:

—Ha mae besuuri kayābis bushū burro yushā tsua haki katsaumeriama hawē bakebe neshea betxitā tepetā ha dabe beyutākāwē. **3** Ha inū, tsuāra matu yukakī: “Hawakatsi mā tepebaini?” matu wa yuikī: “Nukū Shanē Ibū nuku yunua nū bishūyuaii, samama habianuri nuku bemaikikirā”, hatu watākāwē— hatu wa buaibū

4-5 hanushū bebūkiri hawē hātcha yuishunika Zacarias Deusū yuikī:

“Jerusalém anu hiweabu yuikī: ‘Uīkāwē. Matū Shanē Ibu pepa keisma burro bake kamaki tsauwa hikishanikiki’, hatu yuiwe”,

aka nīkatā Zacariasī yuitā keneniki. Haska yuini menei inū ika hawē tsuma dabe Jesusū yunua **6** ha dabe kashū haska Jesusū hatu yuia habiaskari wakī **7** burro bakeya beshuābu nukū bemakia tari pekatā nū kabekāshuna Jesus haki inatā katsaumekainaya **8** hanua yura itxapabia hatiribū hatū bemakia tari bai namaki nabekābainūbū betsabūri shēpā meshteshū habiaskari wabainaibū **9** habu bebuaibu inū hatxū beaibū benimatxakayamabaikī hui kuxipawē hawētxaīs yuibaikī:

—Aitxu! Aitxu! Deusū kuxipaya huairā, benimawakī duawanākāwē. Yavé Deus dasibi binuatū kuxipaya nuku mekei huikiki, nukū shenipabu Davi ipauni keska hawē baba shanē ibuhairairā. Kēwanākāwē— akubaini bui

10 hanu Jerusalém anu Jesus hikiaya haskakubainaibu nīkatā uīnū ika bei:

—Narā, tsuamē?— ibirā ibiranaibū

11 Jesusbe bukī hatu yuikī:

—Deusū hātxa yuishunika Jesuski. Galiléia mai pakeanua hawē mae Nazaréki— hatu akubainaibū,

Templo hemaĩtĩ Jesusū pewakĩ shūpi wanikiaki, na hātstarā

(Mc 11.15-19; Lc 19.45-48; Jo 2.13-22)

12 hanua Templo hemaĩtĩ kenekawananu Jesus hikikaĩkĩ hawē Deus daewati inabu kuamisbu txashuwā inū, ina awa inū, deiwā inānānaibu inū biaibu hatu nitxĩkĩ pei hanua biananāmisbū tapu narabekĩ deiwā ināmisbū haki aduti hiwe naraberiakĩ **13** hatu ha akĩ yuikĩ:

—Hawē Templokiri hawē hātxa yuishunika Isaías Deusū kenemani matu yuinū nīkakāwē. “Ē hiwerā, hanua ebe hātsexakĩ ea kēwāshākanikiki”, ibianikē na hiwe hemaĩtĩ shabaturu anua mā yumetsubū hiwe wamisbuki— hatu wakĩ hatu nitxĩkĩ tashnimakĩ keyuaya

14 hanua ha Templo hemaĩtĩ anu bekūbu inū kistseresnibu Jesus anu iweabu hatu kaya waya **15** Deusbe nukunabu hātshashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbū haska hawē unāmati damiwai uĩkĩ inū habianushūri bake mixtībū kēwākĩ: “Davĩ baba pepahairaki”, iki xā xāki ikaibū nīkariai haki sinatakĩ **16** Jesus yukakĩ:

—Mia haska waiburā, mĩ nīkai?— akabu

Jesusū hatu yuikĩ:

—Haa. Habia ē nīkaii. Deusū hātxa yuishunikabū haska ekiri keneniburā, mā uĩriamamē? Salmoskiri matu yuinū nīkakāwē:

‘Mĩ pepahairawē taeshū bake mixtību inū txutxu akaibū mia kēwāshākanikiki’,

aka matu keneshuniki— hatu watā

17 hanushū hatu henebaini Jerusalém anua kaĩkaini Betânia anu ushatanū ika nū kaniki.

Jesusū hi bimiuma betxitā yupunikiaki, na hātstarā

(Mc 11.12-14, 20-26)

18 Ushaxini bestēkaini Betânia anua ana Jerusalémkiri Jesus kai bunikaĩkĩ **19** hi betsa figueira benāta tupā bai kesha nia betxitā hawē bimi hayamēkaĩ uĩtanū ika kashū hawa bimi hayama hawē peis besti uĩkĩ Jesusū hi bimiuma yupukĩ yuikĩ:

—Hau tsuã mĩ bimi ana piyamashanũbũ ana bimitaskayamashãwẽ—
akaya

haskabiamã e iskaũ hawẽ pei niri iki shanaya **20** nũ hawẽ
tsumabũ uĩ: “Habaa”! iwanã, Jesus yukakĩ:

—Haskai ha hi hawaira shanaimẽkãĩ?— nũ wa

21 Jesusũ nuku yuikĩ:

—Ikũkĩ ẽ matu yuiãii. Mã haratutũra ea ikũwaĩ xinã dabeyama na hi
ẽ ashu keska wakĩ na mati yuikĩ: “Matipaã, mimebi tsekekaĩ iãnẽwã
merã pukutãwẽ”, mã waya Deusũ haska yunushanikiki. **22** Ha inũ,
Deusũ kuxipa unaĩ xinã dabeyama habe hãtxakĩ yukakubaĩkãwẽ. Mã
haska wai matu merabewashanikiki— nuku abaini

Jesus haskai kuxipaikiri yukanibukiaki, na hãtxarã

(Mc 11.27-33; Lc 20.1-8)

23 hanua Templo hemaĩtĩ anu hikishũ Jesusũ yura itxapabu
kakape yuikĩ hatu yusĩayã Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ
ibubu inũ shanẽ ibu betsabũ Jesus nemanũ ika beshũ yukakĩ:

—Na mĩ eska wairã, tsuã hawẽ kuxipa mia yunuimawẽ mĩ aki
ikai? Tsuã hawẽ kuxipa mia inaĩmamẽ, mĩ haska wanunã?— akabu

24 Jesusũ hatu kemakĩ:

—Ëtseri ẽ matu yukai matũ dukũ ea yui taewakãwẽ, mã ea yuiaya
hawara mã ea yukai ẽ matu yuiriãi nĩkakãshunã— itã **25** —Naximanika
João hau hatu naximanũ yunukinã, tsuã kaya yunuyama mã xinaĩ,
Deusũraka, hunibũraka? Ea dukũ yuikãwẽ— hatu wa

hanua haburi hune yuinamekĩ:

—“Deusũ yunuyamaki”, nũ warã, “Haskakĩ Joãonẽ hãtxa mã
ikũwãma ikimamẽ?” iwanã, nuku kũyã atiruki. **26** Hamẽ Deusũ
João yunuyama yura mirimabũ ikũwaĩbuwẽ taea habuki datekĩ
yuikĩ: “Hunibũ yunuyamaki”, nũ wapanã nũ haska yuitirumaki—
iwanã, **27** habũ Jesus yuikĩ:

—Nũ unãmaki— akabu

Jesusũ hatu yuiriãkĩ:

—Haskakenã tsuãra hawẽ kuxipawẽ ea yunuimarã, eãri ẽ matu
yuiamaki— iwanã,

Huni betsa huni bake dabeyakiri miyuiwẽ Jesusũ

hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

28 habias shanẽ ibubu dake wanũ, iwanã, Jesusũ miyuiwẽ ana
hatu yuikĩ:

—Huni betsa huni bake dabeyakiri yusītā matu yukanū nīkakāwē— ishū, hatu yuikī:

—Hawē bake betsa yunukī: “Epaã, ikis ē bai anu dayakī ē uva bimi ea tsekashūtāwē”, aka **29** hawē bakē yuikī: “Ē dayakatsi ikamaki”, ibia hanua xinā betsatā bai anu ka dayahairaimaki.

30 Hanushū hawē bake betsa hawē epā betxitā hari yunukī yuikī: “Miāri ē bai anu dayakī ē bimi ea tsekashūtāwē”, aka hawē bakē yuikī: “Peki. Ia, ē kiai”, ibia kama ikimaki. **31-32** Haskakenā, matu yukapa? Haratutū hawē epā yunua nīkatā ashūmāmē?— hatu wa

—Ha ha dukū yunuimatū nīkakī ashūtanimaki— akabu Jesusū hatu yuikī:

—Eskatiā ikū ē matu yuiiai. Naximanika João tashnimashū haskai hiwei peti matu yusībia hawa matū xinā betsa watā mā ikūwāma ikimabuki. Hakia ha governo pei bishunika txakabubu inū aību hininipabū Joāonē hātxa nīkakī ikūwaību uībiakī matū mā xinā betsa wama ikubaīxinabuki. Habiaskariai natiā nawa pei bishunikabu inū aību hininipabu Deusū hātxa ē yusīaī habū nīkaibu Deusū hawenabu hatu waikiki, matu binukinā— iwanā,

Dayakapabu mekenika besumakiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātstarā

(Mc 12.1-12; Lc 20.9-19)

33 ana hatu yuikī:

—Miyui betsawē matu ana yusīnū nīkakāwē. Shanē ibu betsā bai washū uva bimi batapa banatā mixkiwē dakēbaūkī keyutā hanua haki uva tsiniti watā hanushū dasibi uībaūti hiwe pixta keyatapa watā hanushū hau bimi dabukū ea ināshanūbū, iwanā, huni betsa dayakapabube habube yubakatā ibu keska wakī ināyubaini txai kaimakē **34** hanu ma kani tsekatiā ikaya bai ibuā hawena dabukū hau yukatā bishūtanū, iwanā, hawē tsuma betsabu yunua buabu **35** habū hawena inākatsi ikama uva bimi mekeabū hawē tsumabu betsa atxishū kuxa kuxa atā betsa debu watā betsa mixkiwē tsaka tsaka atā hawa ināma nitxiābu **36** hanushū bai ibuā ana hawē tsuma betsabu yunuria buabū habū uva mekeshunabū hawē tsuma tibi buabu habiaskas hatu wabu mais bebirā bebiranaibū

37 hanushū tsua ana yunutima hawē bake abuhairabiakī atimas yunukī xinākī: “Ē bake ē yunua ka haki mesekī ē bimi ea inātirubuki”, iwanā, yunua ka **38** hawē bake hatuki kemai kai betxitā yuinamei: “Bai ibu mawaxīkē na hawē bakē hawē bai tibi inū hawē hiwe tibi dasibi hawenawayuikiki. Na bai nukunas nū

wanũ tenãnãkãwẽ”, ishũ **39** huai atxishũ bai kene anua kaĩmashũ tenãxinabuki— iwanã,

40 Jesusũ hatu yukakĩ:

—Hawenabu haskawãxinabunã, ha bai ibu hushũ haskara hatu washanimẽkaĩ?— hatu wa

41 habũri Jesus yuikĩ:

—Bai ibu hushũ ha dayakapa txakabubu hawa hatuwẽ nuiama hawenabubetã hatu tenãtã hanushũ dayakapa betsabu yunukĩ hau habũ ẽ bimi dabukũ ea inãshanũbũ, iwanã, yunutiruki— akabu

42 Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Deusũ hãtxa kenenibu yuikĩ mã uĩsmamẽ? Matu ana yusĩnũ nĩkakãwẽ:

‘Hiwe wanikabũ mixki danãbiaibũ habias mixki Deusũ bishũ deshũ makeresh wakĩ hawẽ kene mestẽwã keska wakĩ nuku uĩmakĩ: Habaa! imakĩ nuku harakiri xinãtima washanikiki’,

ashũ keneniki. **43** Haska keneni keska wakĩ matũ shenipabu Deusũ katubianishũ mã hawenabubiatũ xinãma mã danãnyã hanushũ yura betsabũri nĩkakatsi ikaibu Deusũ katutã hatu habe shanẽ ibumashanikiki. **44** Ha inũ, betsarã, tsuara ha mixkiki sinatakĩ ea maemanũ ika mixki mamaki kawana teke teke ika keska itiruki. Hakia ha mixki haratukira kawani haki tĩ ikĩ txuxakĩ mixpu washanikiki— hatu waya

45 Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ fariseubũ na miyuiwẽ habukiri yusĩã nĩkatã **46** Jesus atxikatsis ibiai yurã kaiãnẽ: “Jesus Deusũ hãtxa yuishunikaki”, ikaibuki datekĩ hawa atxiyuabumakẽ

Shanẽ ibũ hawẽ bake aĩyãwãkĩ hatu pimatirukiri miyuiwẽ Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

22 hanushũ Jesusũ miyui betsawẽ ana hatu yusĩkĩ:
2 —Haskai Deus shanẽ ibumiskiri ana matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Shanẽ ibuhairatũ hawẽ huni bake aĩyãwãkatsi hawenabu shanẽ ibu betsa betsapa hau habe nawai besi benũbũ, iwanã, **3** hawẽ tsumabũ hau hatu itanũbũ hatu yunua bushũ hatu yuibiatanabu beabumakẽ **4** ana hawẽ tsuma betsabu yunukĩ: “Ë hatu ikatsis ikairã, eska ea yuishũtãkãwẽ: ‘Nukũ tsumapã ina awa inũ hawẽ yuinaka ina tibi shuarãwã deteshũ ma matu bawakĩ shui pewashunabuki. Haskakẽ hawẽ bakebe nawai bekãwẽ’, ea hatu

washūtākāwē”, hatu wa bui hatuki txanikubaũbiabu **5** hawa bekatsi ikama betsa hawē bai anu katanũ betsa hawē mabu hiwe anu dayai kakē **6** hanushũ hatiritũ shanē ibũ tsumabu atxishũ itxakawakĩ betsabu hatu tenaĩbũ **7** hanua shanē ibu sinatahairakĩ hau hawē soldadobũ ha sinatapabu tenātã hatũ mae tibi hau kuabaũtanũbũ hatu yunutã **8** hanushũ hawē tsuma betsabu yuikĩ: “Hanu nawati ma dasibi pewabuki. Hakia ē hatu kenaxina txakabui beabumakē ē ana hatu ikatsi ikamakĩ. **9** Haskakē ha bai putxinĩ hiwekubainabu anu bui hatuki nukushũ hau nawai benũbũ hatu yuiriatakāwē”, hatu wa **10** bui bai tanabaini hatuki nukuaibu tibi hatu yuikubaĩkĩ txakabubu inũ pepabu hatu kenatã hatube itxai hiwe teke shaka betsa anu hunĩ kaiã teshke ikabũ

11 hanua hatũ shanē ibuhaira hushũ hikikaĩ nawaibu uĩkĩ huni betsa haya nawati tari danãkĩ saweama betxitã **12** yuikĩ: “Baa, ē tari haya nawati haskakĩ mĩ saweama hikiamē?” aka dakei hawa hãtxamakē **13** hanushũ shanē ibũ ha habũ hatu piti inaĩbu hatu yuikĩ: “Na huni txakabu huneshkĩ meneshatã bukĩ hanu mexuhaira merã urētākāwē, hau hari hiwea bika tenei kashai sheta yēsh yēsh ashanunã”, hatu waniki. **14** Deus shanē ibuaitianã, habiaskari washanikiki. Itxapabu Deusũ hatu kenabiapakeaya itxapamatũ nĩkatã ikũwaĩbu ha hawenawakĩ hatu katumiski— hatu waya

Nawa shanē ibu pei inãtikiri Jesusũ hatu yununikiaki, na hãtxarã

(Mc 12.13-17; Lc 20.20-26)

15 hanua fariseubu Jesusũ hatu haska yuia nĩkatã bua: “Hawawē taeshũ haska washũ Jesus parãtã Romano shanē ibu anushũ nũ txitetirumēkaĩ”, ika yubakatã **16** hanushũ hatuki txiti ika betsabu inũ shanē ibu Herodeski txiti ika betsaburi hau Jesus unãti watanũbũ hatu yunuabu Jesus anu bushũ yuikĩ:

—Yusĩnaã, huni betsabu miki sinatabiaibũ hawa hatuki dakekĩ habu daewama ikũ hãtxa besti yusĩkĩ haska wakĩ Deus txibãtirubu besti mĩ shabakabi hatu yusĩkubaĩmis nũ unaiĩ. **17** Haskawē taeshunã, haskara mĩ xinaĩmēkaĩ mia yukapa? Ha Romano shanē ibu Césarn nuku pei yukamisrã, haska wanãshãpa? Ana pakanãshãpa? Ana pakatimaraka?— aki

18 haki beparameaibu Jesusũ unãkĩ hatu yuikĩ:

—Beparamenikabuũ, hãtxa pewē mã ea beparanũ ika ikanai?
19 Hawē governo imposto pakati pei heshe betsa ea uĩmakāwē— hatu wa hawē pakamisbu pei heshe betsa beshũ tsumashũ uĩmabu

20 uĩkĩ Jesusũ hatu yukakĩ: —Narã, tsuã besu inũ tsuã kena neamẽ? Ea yuikãwẽ— hatu wa **21** habũ yuikĩ:

—Romano shanẽ ibu Césarnaki— akabu hanushũ Jesusũri hatu yuikĩ:

—Césarnawẽ taeshũ matũ shanẽ ibu César duawakĩ hawẽ governo dayashũmisbu pei hatu inãshũkubaĩkãwẽ. Hakia Deusri duawakĩ hawẽ yusĩa txibãkĩ hawara abuai ashũriakubaĩkãwẽ— hatu wa

22 nĩkai e itã: —Nũ haska washũ parãtirumaki— itã henebaini dabekebainaibũ

Mawanibu bestëshanaikiri Jesus yukanibukiaki, na hãtxarã

(Mc 12.18-27; Lc 20.27-40)

23 hanua saduceubu judeubu pashka betsa: “Ha mawabu hawẽ yura tsua ana besteĩsmaki”, imisbu Jesus anu haburi beshũ yukakĩ:

24 —Yusĩnaã, Moisés yusĩkĩ: “Huni betsa aĩyãbia huni bakewariama mawakẽ hanua hawẽ betsã aĩ hanubi aĩwãtã huni bakewashũtiki, hawẽ betsa mawaimatũ kena dabikĩ hawena washũkinã”, nuku waniki. **25** Haskakiri ha hawẽ sete betsabukiri mia yuinũ nĩkawe. Betsatiã ha dukũ iuwatũ aĩbu betsa aĩwãshũ huni bakewariama mawakẽ **26** ha katxukeatũ hawẽ betsã habias aĩwãshũ huni bake wariamari mawakẽ ana ha katxukeatũ hawẽ betsã aĩ habiari aĩwãriatã huni bake wariamari mawaniki. **27** Hanua ha sete hawẽ henekĩ habias aĩburi bishũ habu tibitũ hawa huni bake wabuma mawai keyuabũ hanua hawẽ henei aĩbu huni bake biamas mawarianiki. **28** Ha haskaniburã, mawabu ana besteaĩbutiã ha aĩbu bestitxai ha huni setebũ aĩwaniburã, haratutũ kaya ana ha aĩbu bishanimẽkaĩ?— akabu

29 Jesusũ hatu kemakĩ:

—Matunã, Deusũ hãtxa kenenibu unãma hawẽ kuxipa mã unãmariki. Haska wakĩ mã kanemiski. **30** Shabakabi matu xinãmanũ nĩkakãwẽ. Mawanibu ana bestëshanaibutianã, hawa ana aĩyãĩ inũ ana beneyai ikama ishãkanikiki. Haria Deusũ nai tsumabu keska beneuma inũ aĩyuma hiweshãkanikiki.

31-32 Mawakubainaibu besteĩ ana hiweshanaibukiri matu xinãmanũ nĩkakãwẽ. Hi mashu kua here hi ikai anushũ Deusũ Moisés hãtxa wakĩ: “Earã, natiã ẽ Abraõnẽ mekenikaki. Ẽ Isaquẽ mekenikaki. Ẽ Jacõ mekenikariki”, ikai nĩkayamashũ Moisés kenenirã, mã uĩkĩ yuismamẽ? Deusrã, mawabunamaki. Hakia hiweabunaki. Haskakẽ Abraõo inũ Isaque inũ Jacõ hatũ yushĩ hiweabuki. Txipu ana yura

bona Deusū hatu ināshanai xināma mā kanehairamiski— hatu wai
33 Jesus saduceubube yuinameai yurā kaiānē nīkabaikī Jesus
 haskakiri yukabu hatu yui pewashukiri nīkai: “Habaa!” ikaibū

**Deusū yununirā, haratu bestitū binu keyuamē? ikaikiri Jesusū
 hatu yusīnikiaki, na hātcharā**

(Mc 12.28-34)

34 hanushū saduceubū Jesus yukabu hatu yusīkī hatū beparāti
 hātcha hatu nesewawē taea hawa ana yuiama mapuabū hanua
 fariseubūri nīkatā haburi itxa yubakanametā **35** habūri unāti wanū
 ika yuinamebirā Jesus anu bushū habu betsa Deusū hātcha kenenibu
 yusīnanāmis betsā unāti wanū, iwanā, yukakī:

36 —Yusīnā, haratu yunua kuxipa binua Moisés nuku
 keneshuniwē besti nū txibaīwē taeshū Deusū nuku
 mekekubaītirimē?— aka

37 Jesusū yuikī:

—Na eska yununi betsa betsapa tibi dasibi binuhairarā, na
 hātchaki nīkawe. “Yavé mī Mekenika Deus duawakī abukī mī huīti
 hirabiwē inū, mī yushī hirabiwē inū, mī xinā hirabiwē txibākī
 duawakubaīwē”, ani **38** txibākī na eska bestiwē mī Deus
 benimahaira wakubaītiruki. **39** Ha inū, ana ha katxu yunua betsarā,
 habiaska dabeski. Nīkawe: “Mī habube hiweabu
 duawariakubaīkāwē, ibubis mā nui mekemis keskairā”, **40** ani ha
 dabe txibaī mā haki txiti imiswē taea dasibi Deusū yunua Moisés
 keneni inū Deusū hātcha yuishunikabū kenenibu haki tsamia
 keskawē taea ha txibākī dasibi mā xināriatirubuki— atā

Messias Cristorā, tsuā babamē? iwanā, Jesusū hatu yukanikiaki, na hātcharā

(Mc 12.35-37; Lc 20.41-44)

41 hanu Templo hemaītī anu fariseubu itxa buriabumakē

42 Jesusū hatu yukakī:

—Nukū Mekenika Messias Cristokirirā, haskara hakiri mā
 xināmismē? Tsuā babamē?— hatu wa

habū yuikī:

—Davī baba ishanikiaki— akabu

43 Jesusū ana hatu yuikī:

—Deusū Yushī Papatū Davi yusīa nīkatā haskakī hawē Mekenika
 Messias Shanē Ibu wanimē? Matu yuinū nīkakāwē. Davī yuikī:

44 “Deus Mekenikatū ē Shanē Ibu Messias yuikī:

‘Miki sinataibu ě hatu maemariama manai ě yusiuri tsauyuwe’ ”, aniki. Haska watã keneniki. **45** “Messias ě shaně ibuki”, Davĩ abianikě haskatã hawě shaně ibu hanubi hawě baba itirumě? Ea yuikãwě— akĩ hatu unãtimaska wa

46 hanushũ tsuã hawa ana hãtxa betsa yuitirumahaira dakekĩ hawě beparãkĩ yukatiwě ana hawĕtxaĩs hawa yukama nesea mapuabũ

Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu inũ fariseubu Jesusũ hatu txitenikiaki, na hãtxarã

(Mc 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

23 hanushũ judeu shaně ibubũ nĩkariaibũ Jesusũ yura itxapabu inũ hawě tsumabu ana nuku yuikĩ:

2 —Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu inũ fariseubũ Moisés hãtxa kene ni matu yusĩkĩ ikũ hãtxa kaneama matu yuimibuki.

3 Haska matu yusĩmisbu hatũ hãtxa pe txibãkĩ haka hatũmebi keĩ beparamemisburã, ha hatu mawayamakubaĩkãwě. Pe matu yuibiatã ibubis kanekubaĩkanikiki. **4** Haskawě taeshũ habunã, shãkamahaira matu iama keska wakĩ yusĩa tsuã txibãtiruma matu yusĩbiakĩ habias yusĩa habũri txibãtirubumaki, haska matu yusĩaĩbu keska hiwekĩ matu uĩmamarã. **5** Ha inũ, “Deusũ hãtxa ě txibãhairai uĩkĩ dasibibũ hau ea kĕwãnũbũ”, ika tari txaipa dauya panã panãyã sawetã Deusũ hãtxa kene bitxi bau pixtaki nanea bitxiwě neshea betũku anu sawekĩ netãtã pũti anuri netãriatã hau ea uĩnũbũ ika hatu kĕwãmai mapumibuki. **6** Ha inũ, pi itxashũ shaně ibu dapishũ pinũ, iwanã, benamibuki. Ha inũ, hanu itxati hiwe anu hikikaĩ haki tsauti pepa hanu dasibibũ hatu uĩtirubu anu tsaukatsis imibuki. **7** Ha inũ, bai shesha tibi mapua mabu inãnanãmisbu anushũ: “Yusĩnaã, akĩ hau ea duawanũbũ”, ika mapumibuki.

8 Haka maturã, habu ikai keska iyamashãkãwě. Yurabu kenamakinã, haka matũ yusĩnanã bestitxaiki. Ha ikũwaĩ mã hawě betsabu inũ hawě puibu bestiki. Haskawě taeshũ: “Yusĩnaã”, akĩ hau matu kenayamashanũbũwě. **9** Ha inũ, mai anu hiweabu binu keyua nai anu merabenã Yushĩ Epa Deus bestitxai hiwea mã hayawě taeshũ huni betsa Deus itsa wakĩ: “Epaã”, akĩ

kenayamakubaishākāwē. **10** Ha inū, Deusū Katua Cristo ha bestī matū tapīmanikaki. Haskawē taeshū: “Tapīmanikaā”, akī hau matu kenayamanūbū Deuskiri yusīkī hatu mikiri kēwāmayamashākāwē. **11-12** Hakia tsuara natiā keāma Deusū hatu duawakī shanē ibuhairawashanikiki. Ha inū, tsuara natiā ibubis keī shanē ibukatsis imisbu Deusū hatu dake wakī ana shanē ibu wama ishanikiki. Haskawē taea maturā, tsuara keāma duapakī dasibi mā hatu merabewakubaīmiswē taearā, mā shanē ibu ishanaii— akī nuku yuitā

13-14 nasaukei dabeketā betsaburi metukī yuikī:

—Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu inū fariseubu mā beparamebuū, mā peirawa! Deusū hātxa hawē hiweti unābiai nīka pewama tsuabura Deus shanē ibuai anu hikikatsi ikaibu mā hatu nemamiski. Maturi mā hikitirumabia habu betsabu hikipanābū mā hatu nemakubainaii.

15 Hanua maturā, Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu inū fariseubu mā beparamebuū, maī bukī iānēwā pukebaini bushū nawa betsa matu keska judeu wanū ishū hatū xinā betsa wamakī hatu ikūwāmanū, iwanā, matū beya mirima mā hatu tapīmakī matū txakabu mā hatu binumaibuwē taeshū Deusū hatu kupihairakī txi merā hatu urēa hiwetxakashākanikiki.

16 Hanua maturā, matu bekū keskatū hatu yusītxakakī yuikī: “Txanima Templo Deusū xināmis keska wakī ē mia parāmaki, akī tsuara yubabiatā hawē yuba akama hawē nuiama peki”, akī mā hatu yusīmiski. Hakia “Hawē Templo meranua ouro pei Deusū xināmis keska wakī ē mia parāmaki, akī tsuara haska yubatā hawē yuba hau anūwē. Hawē yuba hātxa akamarā, txakabuhairaki”, akī mā hatu yusīmiski. **17** Mā bekū keskabu inū mā unaīsmabukī. Haratu Deusū abumismē? Peimē? Hawē Temploraka? Matu yuinū nīkairakāwē. Hawē Templo anushū yurabū Deus kēwāmisbuwē taea habū pei xināma hawē kēwāti Templo bestī xinākī Deusū abumiski— iwanā **18** —Hamē ana betsa hatu yusīkinā: “Txanima hawē kēwāti txi tapu fogāo Deusū xināmis keska wakī txani txakakī ē mia parāmaki, akī tsuara yubabiatā txīpu parananaīnā, mā hawē nuiama peki”, akī mā hatu yuimiski. Hakia: “Hawē kēwāti txi tapu fogāo anu inā kuī betsa betsapa Deusbe nukunabu hātshashunikabū mātixītā hatu kuashūmisburā, Deusū xināmis keska wakī txani txakakī ē mia parāmaki, akī tsuara haska yubatā hawē yuba hau anūwē. Hakia yuba hātxa akamarā, txakabuhairaki”, akī mā hatu yusīriamiski. **19** Bekū keska unaīsmabubuū, haratu Deusū

abumismê? Inãkuĩ mania bestimêkaĩ? Hanushũ kuakĩ Deus benimawamisbu tapuraka? **20** Matu yuinũ nĩkakãwê. Tsuara hawê kêwãti txi tapu fogãokiri yubakakĩ hawê inãkuĩkiri dasibi mã yubakariamisbuki. **21** Ha inũ, tsuara Templokiri yubakai Deus hanu hiweakiri mã yubakariamisbuki. **22** Ha inũ, tsuara naikiri yubakai hanu Deus hiwea inũ Deusũ dasibi mekei tsauwa shanê ibumiskiri mã yubakariamisbuki. Bepamei mã haskamiswê taeshũ Deusũ matu kupiaitiã mã nuitapahairashanaii.

23 Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu inũ fariseubu mã beparamemisbuũ, mã peirawa! Matũ piti niswati tibi itxawashũ mekê dabeti mãtxĩwãtã Deusbe nukunabu hãtxashunika mãtxĩ betsa inãbiakubaĩmis haska Deusũ hãtxa Moisés yusĩni mã xinãma hawara hawê pepawati inũ hawê nuiti inũ hawê hãtxa betsa watima yunubianikê matubu hawê hiwekĩ mã hatu uĩmaismaki, kanekinã.

24 Bekũ keska unaĩsmapakĩ matunabũ txakabu peshepixta xiu tiubiakê uĩkĩ mã hatu yusĩmiski, hatu pewanũ, iwananã. Hakia matũ txakabu ewapa camelo tiubiakê matũ txakabu hawa xinãma mã hawa uĩ e itã heneismaki.

25-26 Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu inũ fariseubu mã beparamebuũ, mã peirawa! Matũ beya txibãkĩ matũ kãtxa tibi bemakis besti datxukĩ mã napã pewamisbuki. Hakia beparamekĩ yumetsui yaxikĩ hamapai txakabu tibi wai matũ xinã mã pewaisbumaki. Fariseubu bekũ keskabuũ, ha dukũ matũ xinã txakabu uke meranua pewakĩ taewakãwê, matũ kãtxa tibi mã bemakisa datxukĩ mã amis keska wakinã. Haskatã mã hiwei pekũkaĩshanaii.

27 Hanua maturã, Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu inũ fariseubu beparamemisbuũ, hunibũ pewakĩ hanu mawabu maiwamisbu mixki tãpe hawêrua wanũ, iwanã, bemakis hushupawê dapushmisbuki. Hakia uke merã shau inũ namĩ txapui pisi maiiai mania tsuã meisbuma **28** keskai maturi beparamekĩ yurabu uĩmai bemakis hawêrua bestitã parananãkĩ matũ xinã txakabu mã henekĩ pewaisbumaki.

29 Hanua maturã, Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu inũ fariseubu beparamemisbuũ, Deusũ hãtxa yuishunikabu inũ yura pepa betsabu mawanibũ hanushũ ana hawê shau arukatsi maiwati tãpe pepa washũ hawê xinãmati hawêrua wakĩ mã dami washũ netãbaũmiski. **30** Ha inũ, matũ yuikĩ: “Nukũ shenipabũ Deusũ hãtxa yuishunikabu tenãnibu nukuri hiweshũ nukũ shenipabu nũ hatu merabewama ikeanaii”, mã imiski. **31** Hawa unãmabia yuikĩ:

“Ĕ shenipabũ Deusũ hãtxa yuishunikabu tenãnibuki”, mã imiski, hawa dakeamarã. Haskakẽ mã pubẽnẽ bababuki, hatu keskarã.

32 Matũ shenipabũ txakabuwakĩ taewanibuwẽ taeshũ mã habũ bababũ habiaskari wakĩ hatu meneshũshãkãwẽ.

33 Hamẽ maturã, mã paranã dunu pianã keskabuwẽ taeshũ Deusũ matu kupihairakĩ txi merã matu urẽa mã hawawẽ taea pashatirubumaki.

34 Haskawẽ taeshũ matu merabewanũ ishũ ea ikũwaĩ Deusũ hãtxa yuishunika inũ unãnepabu inũ yusĩnãmis pepabu hau yusĩ benũbũ ĩ yunushanaii. Ĕ haska wabiakẽ matũ hatu danãkĩ betsabu tenãkĩ bestibu cruzki hatu mastamakĩ betsabu matũ itxati hiwe merãshũ kuxa kuxa akĩ mae tibi anushũ mã hatu itxakawakĩ bika tenemashanaii.

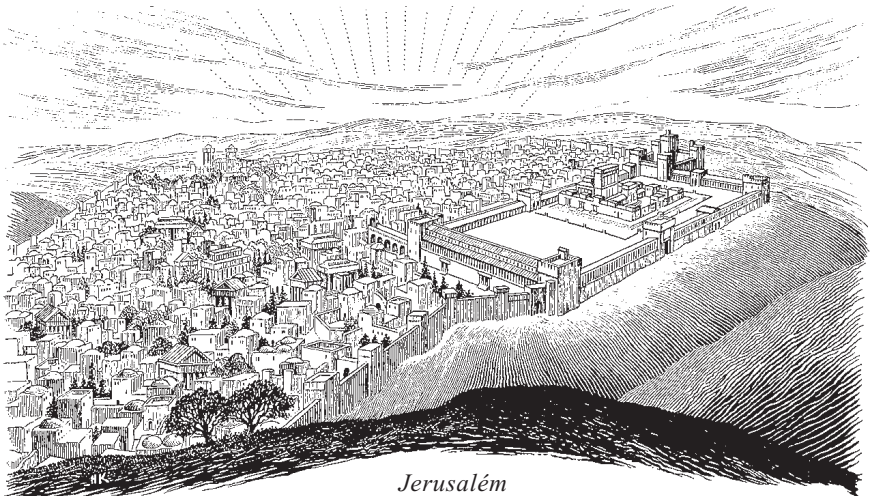
35 Mã hatu haska washanaibuwẽ taeshũ bebũkiri matũ shenipabũ Adãonẽ bake betsa Abel huni pepa tenãnishũ hanushũ huni pepa betsabu hatuki sinatakĩ tenãkubirãkĩ hawẽ henekĩ Baraquiasĩ bake Zacarias na habia Templo hemaĩtĩ anu txi tapu fogão dapikea tenãnibuwẽ taeshũ maturi Deusũ kupishanikiki. **36** Ikũkĩ ĩ matu yuiiai. Matũ shenipabũ hatu tenãnibu keska xinãkĩ habũ txakabuwẽ taeshũ na habiatĩã Israelbu dasibi matube hiweabu Deusũ haturi kupishanikiki— hatu watã

Jerusalém anuabuwẽ taea Jesus punu nukanikiaki, na hãtxarã

(Lc 13.34-35)

37 yurabu uĩbaũkĩ Jesusũ hatu yuikĩ:

—Jerusalém anu hiweabuũ, Jerusalém anu hiweabuũ, Deusũ hãtxa yuishunikabu inũ hawẽ hãtxa hatu bana beshũpakeaibu Deusũ

Jerusalém

hatu yunubiaya hatu danākī hatu tenākī matū shenipabū anibu keska wakī mixkiwē mā hatu tsaka tsaka amisbuki. Takarā hawē bake nushamis keska wakī ēāri matu merabewakī matu mekēnū ika ē hubianikē haska xināma ea danākī mā ea hawa nīkamaki.

38 Uīkāwē. Matū mae matū mesti mā mekēnū Deusū matu heneshanikiki, ana Jerusalém mekeamarā. **39** Hakia hanu ē ana huaitiā: “Yavé Deusū kuxipaya huairā”, ikī mā yuiriamarā, mā ana ea uīyuama ishākanaii— hatu wabaini

Jesus ana huriamama haska tashninūbariai bebūkiri Jesusū

hatu unāmanikiaki, na hātxarā

(Mc 13.1-23; Lc 21.5-24; 17.22-24)

24 hanua Jesus Templo hemaītī anua kaīkainaya nū hawē tsumabu haki nukubaīkī yuikī: “Na Deus kēwāti Templorā, habi hawērua benibī!” nū ikaya **2** nuku yuikī:

—Ikūki. Na mixki hiwe ewapa hawērua wanibu mā uīāinā, hawēruabia habianu mixki betsa ana matsama dasibi ha mixki hiwe tekekī purekī keyushākanikiki— nuku wabaini

3 Oliveiras Mati anu mapeketā Jesus tari ka tsaukē nū hawē tsumabū hune yukakī:

—Ha mixki hiwe tekekī purekī keyushanaibu mī nuku yuishurā, mia yukapa? Mī ma mai hirabi hawē henei keyuaitiā mī ana huashanai kemai taeai haskai nū unātirumēkaī? Nuku yuiwe— nū wa

4-8 nuku yuikī:

—Ē ka ē ana huriamakē eskai nuitapai taeshanaibu Deusū yununi eskashākanikiki. Shabakabi matu yuinū nīkakāwē. Ē kani ma ē hanu hua kemaya huni betsa betsapa beshū yuikī: “Ē Deusū Katua Messias Cristoki”, iwanā, yura itxapabu hatu parāshākanikiki. Hau tsuabura haskariakirā matu parāyamashanūbū uīrashākāwē. Ha inū, yurabu nuitapai taeaitianā, nawabu nawa betsabube detenamei inū tsakanameakeakeaibu mai patxa sakuakeakeaya bunihairai nuitapaibū isī betsa betsapa teneakeakeshākanikiki. Hakia tsakanameakeakeaibukiri bana nīkai datei meseyamashākāwē, na haskairā, isī betsa beai mekī mā uīshanai keska bebūkiri shabakabi ē matu banabimairā.

9 Hanushū mā ea ikūwaībuwē taeshū matu itxakawakī matu bestibu tibi tenākī mai hirabi anushū ewē taea matuki sinatakī matu danāshākanikiki. **10** Matu haska waibutiā itxapabū ea txibaī beshteketā hanushū ikūwaību betsabu danākī hatu

atximakeakeshākanikiki. **11** Hanu haskaibutiã huni itxapabu beshũ yuikĩ: “Deusũ hãtxa matu yusĩnũ ea nĩkakãwẽ”, ikĩ txani txakakĩ yura itxapabu hatu parãshākanikiki. **12** Ha inũ, ikũwaĩbu itxapabu nawabũ hatu itxakawatxakayamaibũ ikũwaĩ betsabu ana abunamei nuiama ishākanikiki. **13** Matu haska wabiaibũ tsuãra ea txibãkĩ heneisma hatu mekekĩ ã hatu pashawashanaii. **14** Ha inũ, betsarã, nawa dasibibũ hau ekiri unãnũbũ ã ana huriamakẽ yurabu maniakeakeabu dasibibu tsuabũra ã kakapekiri habũ hatu yusĩkubaũshākanikiki. Nawa shukua tibibũ hau kakape ekiri nĩkanũbũ hatu yusĩkĩ menetanaibũs ã ana hushanaii.

15 Haska mã unãshanũ ha Deus danãtã txakabu kẽwaĩbukiri Deusũ hawẽ hãtxa yuishunika Daniel yuia nĩkatã bebũkiri keneni matu yusĩnũ nĩkakãwẽ— iwanã, ea ã Mateũs matu keneshunai tsuãra na hãtxa uĩkĩ tapĩkãwẽ, eska Jesusũ ana yuikubaĩkĩ:

—Daniel haska wakẽ Templo hemaĩtĩ anu haska Deusũ danãmis ha dami itsa tashnia nia betxitã **16** ha Judéia anushũ ikũwaĩbu ha mati keyatapa anu hau pashashanũbũwẽ. **17** Ha inũ, betsabu na mai bawa hiwe sapa sheni manaũri maniaiburã, butushũ hawẽ hamapai bikatsis ibiakĩ hau hawẽ hiwe anu hikiana hau hawaira pashariashanũbũwẽ. **18** Ha inũ, ikũwaĩ ha bai anu dayaiburã, mexu merã hawẽ dakukuti bikatsis ibiai hau ana txitũbiranama hau habiariari pashariashanũbũwẽ. **19** Hamẽ ha yumaĩbutianã, tuyabu inũ ha txutxu amamisburã, nuitapahairashākanikiki. **20-21** Haska inũ, Deusũ mai damiwani anua yumaĩbutiã haskashanai anu tsuã haska teneriama inũ ana teneama ishanai tenei dasibibu nuitapatxakayamashākanikiki. Haskashanaiwẽ taea hau uitiã inũ huĩrukütitiã mã pashayamashanũbũ Deus ea akĩ yukakubaĩshãkãwẽ. **22** Ha haskaibutiã Deusũ hawa nemakĩ tsua pashawatirumabia ma hawenabu hatu katuniwẽ taeshũ hatuwẽ nuikĩ hau dasibibu debui keyuyamashanũbũ yumaĩbutiã Deusũ bari ana txai wama txaima shekashanikiki.

23-25 Habiatĩari huni betsabu hushũ hatu parãkĩ yuikĩ: “Earã, Deusũ ea yunua ã hawẽ hãtxa yuishunikaki. Ea nĩkairakãwẽ”, ikaibũ betsabũri yuikĩ: “Earã, Deusũ Messias Cristo matu anu ana ã hushuki”, ikaibu betsabũ nĩkatã hatu yuikĩ: “Uĩa. Nuku anu Cristo ma hushukiaki”, ikaibu nĩkatã ana betsabũ yuikĩ: “Uĩa. Hanu ma hushukiaki, Cristorã”, ikaibũ hanushũ habũ hamapai betsa betsapa yura betsabũ atirubuma habũ akĩ yura itxapa parãkĩ Deusũ hawena wakĩ hatu katuriani parãkatsis iriashākanikiki. Haskaibu nĩkatã

ikūwākī mā kaneyamashanūbū bebūkiri shabakabi ha parananāshanaibukiri ē matu besuūbi bana bimai nīkakāwē
26 Haskakē paranū, iwanā, matu yuikī: “Uīa. Unu hanu tsua hiweabumanu Cristo ma huaki”, ikaibū buyamashākāwē. Ha inū, matu paranū, iwanā, matu yuikī: “Uīa. Cristorā, nenu dītu merā huneaki”, ikaibu hawa ikūwāyamashākāwē. **27** Hakia ē matū Hutxi Kayabi Iuwa ē ana eskakirāshanai matu yuinū nīkakāwē. Hawaira uke bukū kana beri iki bakamis keskatā ē ana huai dasibibū ea uīshākanikiki. **28** Hanu yura mawa daka pisi mayai shetē shetebirā hanu itxai nuyabaūmis keskai ishākanikiki— iwanā,

Nukū Hutxi Kayabi Iuwa ana huirā, eskakiranūbarikiaki, na hātxarā

(Mc 13.24-37; Lc 17.26-30,34-36; 21.25-33)

29 hanushū nuku yusīkī meneriama ana nuku yuikī:

—Yumaī keyuaibu binukainaya nai anua dasibi betsa betsapashanikiki. Bari ana pesheama nukai taeaya usheri ana txashama mexuaya bixi niri iki keyui dasibi nai taka taka iki txuruāyā **30** nai anua haskai yurabū uī mai hirabi anua datehairai kashai keyubaunaibū ē matū Hutxi Kayabi Iuwa shanē ibui kuxipahairai txashahaira nai anua nai kuī meranua ē huai uīaībū **31** Deusū hawē nai tsumabu yunua hawē trombeta txaā akī hawē katuabu mai hirabi anu manibaunabu hatu itxawashākanikiki.

32 Haskakē figueira hiwē mā unātirubukiri miyuiwē ana matu yusīnū nīkakāwē. Hi mebi hawē pei petakatā metubistā peiyai uīkī ma bari kemai mā unāmis keskai **33** hawara ē matu yuishu betxitā ē samama huai mā unāshanai. **34** Haska inū, yurabu dasibi hiwebaunabu yamariabuma ikū dasibi ē matu yuishu haskai taeshākanikiki. **35** Hakia habiaskariai nai anua inū mai anua Deusū damiwani habu keyushākanikiki. Hakia ē hātxawē bebūkiri ē matu yusīaīnā, binuama menepakeshanikiki.

36 Hanua hawatiāra ē ana hushanai tsuā unāmaki. Deusū nai tsumabū unāma inū ea Deusū bakē ē hawa unāmariki. Hakia Epa Deus ha bestitū unaīkiki.

37 Haska inū, Noé hiwekē txakabui hiwekubainibu keskariaibū matū Hutxi Kayabi Iuwa ē ana txītūkirāshanai. **38** Eskanibuki. Hawē nunutiwē Noé hikiriamakē yurabū pikī mabesh aki aīyākī hatū bakebu beneyawakī Deuskiri hawa xināma hiwekubainaibu Deusū yunua Noē txibaī hawenabubes hawē nunuti menetā hikiaya **39** henē hatu atxiaya Deusū yunua nīkaisbuma hatūmebi debui

hasai keyunibuki. Habiaskariai matū Hutxi Kayabi Iuwa ē huai yurā kaiānē ea xinākī manabumakē ē hatu haskari wakī kupishanaii. **40** Ha inū, na habiatīā bai anu huni dabe dayaibu betsā ea txibāmis iyukī betsā ea txibaīisma Deusū nai tsumā henebaīshanikiki. **41** Ha inū, aību dabetā deneaibu betsā ea txibāmis iyukī betsā ea txibaīisma heneriabaīshanikiki. Haska wakī Deusū nai tsumabū bestibu hatu katushākanikiki.

42 Haskakē hatiāra ē ana hushanai mā unāmbia hawa txikixama ea manakakī heneyamashākāwē. **43** Ha inū, ikū hatiara yumetsu huai bebūkiri unākī hiwe ibū beshtekatsi manatiruki, hau hikiyamanunā. **44** Haska keskariai hatiāra ē matū Hutxi Kayabi Iuwa ē ana hushanai tsuā unāmakē matunā, matū hiwea pewakī keyutā ea manakubaīshākāwē— iwanā,

Hawē hātxa habū nīkashanaibu inū nīkama ishanaibukiri

Jesúsū hatu yusīnikiaki, na hātjarā

(Lc 12.41-48)

45 hanushū nuku xināmakī nū hawē tsumabu nuku ana yusīkī:
—Shanē ibu txai kakī hawē tsuma unānepa yunubaīmiskiri matu yuinū nīkakāwē. Hawē tsuma betsabu pimakī hau hawē hiwe mekeshūkubainū hatū shanē ibū hawē tsuma unānepa yunubaīmiski. **46** Hanua shanē ibu ana txītūkirā haska yunubainima ashūkubainaya ha shanē ibu haki nukutuxitā benimahairashanikiki. **47** Txanima ha shanē ibū hawē tsuma dasibi hawē hamapai mekemashanikiki, hawē hiwe inū, hawē bai betsa betsapa inū, hawē inabu inū, hawē tsumabu betsarā. **48** Hakia hawē tsuma xinā pema ha shanē ibū yunubainima xinātxakakī yuikī: “Ē shanē ibu yane huamaki. Uatiā hui kaimēkaī”, iki **49** dayanika betsabu huni inū aību itxakawai inū nawatxakayamai pāekī **50** hatiā hawē shanē ibu huai xinākī manama shanē ibu hui hikituxitā **51** manaka txakabube kupihairashanikiki, beparamemisbubetā hau bika tenehairai kashai sheta yēsh yēsh anunā— iwanā,

Miyuikī dez txipaxbukiri Jesúsū hatu unāmakī yusīnikiaki, na hātjarā

25 hanushū miyui betsawē nuku ana yusīkī yuikī:
—Deus shanē ibui haskashanaikiri matu ana yusīnū nīkakāwē. Txipaxbu mekē dabetibū hatū bī dekutā hatū haibu beneyai anu haki habe nukui kakatsi hawē bene huai haki nukutā

iyushunū ika bai putxinī haki nukui ka maniaabu keskanu Deus shanē ibushanikiki. **2-4** Hanua ha txipax mekē besti bebūkiri unānepakī hatū bī dekua inū netsuai ana maneti bixtu betsa hayabū hanua ha txipax betsa mekē besti unānepama hatū bī dekua besti netsua hawa ana maneti hayabumakē **5** hanu ha huni hatuki nukuti waxina binuaya manatxakayamaxinaibū ha txipax mekē dabeti ushabū **6** atimas huni ha manaibu yamenapū huai tsuāra nīkatā hatu bestēwākī unāshubima yuikī: “Hawē bene mā manairā, ma huikiki. Iyushūritākāwē”, hatu wa **7** dasibi bestēbaū hatū bī ma nuka kemai bī hene manenū, iwanā, **8** ha txipax mekē besti unaīsmapabū ha bebūkiri unānepabu hatu ea akī yuikī: “Hau nukū bī nukayamarianū matū bī hene nuku tusashūyukāwē”, hatu wabu **9** hakia ha txipax unānepabū hatu yuikī: “Haskamaki. Matuna nū matu maneshūkē nukunari netsui nukatiruki. Haskakenā, bushū hanua bī hene bimisbu anua bitākāwē, matuna ibubisrā”, hatu wabu **10** ha unaismapabū bī hene bi hamakiri buabū hatumaki hatū haibū bene huai ha txipax unānepabū itani hua habe nawai hikiabū hanushū beputi ma bepuabū **11** hanua ha katxu ha txipax unānepama beshū hatu kenakī yuikī: “Shanē ibuū, nū mibe hikiai nuku bepēshūwē”, akabu **12** hatu yuikī: “Haskamaki. Mā ea manakakī pewama ishuki. Mā tsuabumēkaī, ē matu unāmaki”, hatu washanikiki— nuku watā,

13 —Na miyuirā, haska mā nīkashumē? Ē matū Hutxi Kayabi Iuwa hatiāra ē ana hushanai tsuā mā unāmawē taea tsuara ebe hiwekatsi iki unānepai hawa txikixama pepakūkaini Deusbe hātxakī ea manakī uīrakubaīshākāwē— nuku watā

**Hawē tsuma pepabu inū txikixbukiri miyuiwē Jesusū
hatu yusīnikiaki, na hātxarā**

14 hanushū miyui betsawē Jesusū nuku ana yusīkī:
—Deus shanē ibui haskashanaikiri betsa matu ana yuinū nīkakāwē. Deus shanē ibuirā, huni txai ka keska ishanikiki. Huni betsa mai pakea betsa anu katanū, iwanā, hawē tsumabu kenashū hau hawē taea dayanūbū hawē pei tanashū pashkatā hatu ināyukī **15** hawē tsuma unānepa betsa hawē pei ha dukū inākī pei heshe itxapa 5.000 inātā ha katxu unānepa beshmas pei heshe itxapari 2.000 ināriatā hanua hawē tsuma betsa unānepa mirī 1.000 ināriatā txai kaxīkē **16** ha unānepa 5.000 inābaīxina hawa txikixama dayai inānanākī ana 5.000 hawē shanē ibu bishūkubaīkī itxawashunaya

17 ha unānepa beshmas 2.000 inābaīxinari habiaskari dayashūkī ana 2.000 hawē shanē ibu bishūkubaīkī itxawashunaya **18** hakia ha 1.000 besti inābaīxinari txikixi hawa dayashūkatsi ikama hune mai pukīshū hanu hawē shanē ibū pei arukī bepukī pewashūxikē

19 hanua hatū shanē ibu bari itxapa hiwetani hushū hawē tsumabu hawē pei inābaini: “Ē pei ea haskawāyamabumēkaī uīnū”, iwanā, hatubetā pewakatsi hatu kena **20** ha 5.000 inābaīyama ha dukū hushū pei itxawashūkubaīxina beshū inākī yuikī: “Shanē ibuū, 5.000 mī ea inābaīyamarā, inānanākī ana 5.000 ē mia bishūkubaīxinarā, naki”, akī 10.000 ināyā **21** hawē shanē ibū yuikī: “Mī ē tsuma pehaira kaneismaki. Eskarabes ē mia yunubiabaini inānanākī hawa benuama mī pe mekekī kaneama ixiāwē taeshū ana daya itxapa ē mia yunushanaii. Haskawē taea natiā ebe benimatxakayamariwe”, akaya **22** hanua ha 2.000 inābaīyamari ha katxu hikishū pei itxawashūkubaīxina beshū hātsiri ināriakī yuikī: “Shanē ibuū, 2.000 mī ea inābaīyamarā, inānanākī ana 2.000 ē mia bishūkubaīxinarā, naki”, akī 4.000 ināyā **23** hawē shanē ibū hari yuikī: “Mī ē tsuma pehaira kaneismariki. Eskarabes ē mia yunubiabaīyama inānanākī hawa kaneama mī pe mekekubaīxinawē taeshū ana daya itxapa ē mia yunushanaii. Haskawē taea natiā ebe benimatxakayamariwe”, akaya **24-25** hanua ha 1.000 inābaīyama hari hawē henei hikishū hawē shanē ibu yuikī: “Shanē ibuū, naki, mī peirā. Miwē datekī mī pei benukatsi ikama bibaini kashū mai pukīshū ē mia arushūyamaki. Dayakī hawa mibā banamabia mī itxawamiski. Hanua heshe sa akamabia mī itxawariamiski. Mī huni mesekē miwē datekī mī pei ē mia arushūyamaki”, akaya **26** hanushū shanē ibū yuikī: “Mī ē tsuma txakabu txikixtxakamaki. Txanima dayakī hawa mibā banaumabia ē itxawamiski. Ha inū, heshe sa akamabia ē itxawariamiski. **27** Ha unātā haskakī banco anu conta watā inānanākī ē pei mī ea arushunama iyamamē, ibubis hushū ē pei shekekūkainai ē biyui kanunā?” atā **28** hawē tsuma betsabu mapuabu hatu yuikī: “Ha txikixī pei ha 1.000 mebītā ha 10.000 haya inākāwē”, iwanā, **29** ana hatu yuikī: “Tsuara na ē tsuma pepa keskatū hawara haya pe mekea unātā itxapa hayawē manakukī ana itxapa ē ināshanaii, binumakinā. Hakia tsuara na ē tsuma txikix keskatū hawara haya pe mekeama ha eskarabes haya unātā ē mebīshanaii. **30** Haskawē taeshū mexuhaira anu hanua bika tenei kashai sheta yēsh yēsh ashanaibu anu na ē tsuma txakabu urētākāwē”, hatu waniki— iwanā,

**Mai hirabi anu hiweabu unātiwatã Jesusũ hatu kupishanaikiri
hatu yusñikiaki, na hãtxarã**

31 na miyuiwẽ nuku ana yusĩ pewakĩ:

—Ë matũ Hutxi Kayabi Iuwa Shanẽ Ibu txashahaira hui ã nai tsumabube hushũ yurabu hãtxa betsa betsapa tibi shukuabu unãti watanũ ika Shanẽ Ibũ tsauti pepaki ã tsaukẽ **32-33** ã nai tsumabũ ea hatu itxawashũkĩ keyushũshãkanikiki. Hanushũ haska txashuwã mekenikã hawẽ txashuwã pashkamis keska wakĩ dasibi enabu txashuwã kayabi keskabu ã yusiuri hatu itxawatã ha enabuma txashuwã kayabi keskabuma ã yusmauri ã hatu itxawariashanaii. **34** Hanua ã shanẽ ibuhairatũ enabu ã yusiuri ã hatu nitxiã mapuabu hatu yuikĩ: “Ë Epã mai damiwakĩ taewakĩ matu habe hiwemakatsi matu katunishũ natiã matu ma kenaikiki. Habe hiweri bekãwẽ, matu duawai benimaikikirã. **35** Matunã, ã buniaya mã ea pimaniki. Ë ãpash manuaya mã ea ãpash amaniki. Ë txaikea hua hani ã ushatima yumãyã ea hawa unãmabia hanu ushati ea inãkĩ mã ea duawaniki. **36** Ë tariumakẽ mã ea tari betsa inãniki. Ë isĩ teneaya mã eki bakĩ mã ea xinã txãkãwaniki. Ë bitxiti hiwe merã nikẽ ka mã eki bakĩ mã ea xinã txãkãwaniki”, ã hatu waya **37** hanushũ habũri ea kemakĩ: “Shanẽ Ibuũ, haskamaki. Mĩ buniairã, hanishũ mia uĩkĩ nũ mia pimanimẽ? Mĩ ãpash manuaĩrã, hatiã nũ mia amanimẽ? **38** Mia unãmabia duawakinã, hatiã hanu ushati nũ mia yununimẽ? Mĩ tariumakẽ hatiã nũ mia tari betsa inãnimẽ? **39** Mĩ isĩ teneairã, hatiã nũ mia uĩkĩ nũ mia xinã txãkãwanimẽ? Mĩ bitxiti hiwe merã nikenã, hatiã nũ miki bai kashũ nũ mia xinã txãkãwanimẽ?” ea wabu **40** eãri hatu yuikĩ: “Txanima ã matu yuiaii. Na dasibi ã betsabu inũ ã puiburã, hawaumabubiakẽ nuikĩ mã hatu merabewakubaĩmiski. Hatu haska wakĩ ikũ eari mã ea duawakubaĩmiski”, iwanã, hawẽ yusiuriabu yui keyutã

41 hanushũ hawẽ yusmauriabu mapuaburi yuikĩ: “Matu mã txakabuburã, mã enabumaki. Turi burikãwẽ. Haskawẽ taea matunamabia hanu txi nukaisma anu diabo Satanás inũ hawẽ nai tsuma txakabubube yumãkĩ tenekubaĩshanaibu anu maturi burikãwẽ. **42** Matubunã, ã buniaya mã ea pimama iniki. Ë ãpash manuaya mã ea amama iniki. **43** Ë txaikea hua hani ushatima ã yumãyã hanu ushati ea yunukĩ mã ea duawama iniki. Ë tariuma yumãyã mã ea tari betsa inãma iniki. Ë isĩ tenei yumãyã ea uĩ mã eki bama iniki. Ë bitxiti hiwe merã nia yumãyã mã eki bamari iniki”, ã hatu wa **44** habũri ea yuikĩ: “Shanẽ Ibuũ, hania mĩ

haskaya hatiã mia merabewakĩ nũ mia duawama inimẽ?” ea wabu **45** eãri hatu yuikĩ: “Txanima ã matu yuiaii. Na dasibi ã betsabu inũ ã puibu hawa hayamabiabuwẽ nuiama ewẽri mã nuiama ikubaĩyamabuki”, ã hatu washanaii. **46** Hanushũ ha yura txakabubu hatu kupikĩ txi merã hatu yumãwãkĩ enabu pepabu besti hatũ pepawẽ manakukĩ ebe ã hatu hiwekuĩmashanaii, ikibi imakinã— nuku waniki.

Jesus atxishanũ ika yubakanibukiaki, na hãtxarã

(Mc 14.1-2; Lc 22.1-2; Jo 11.45-53)

26 Hanushũ nũ hawẽ tsumabu haska dasibi Jesusũ nuku yusĩ menetã nuku ana betsa yuikĩ:

2 —Ha Pãscotianã, Egito anushũ Deusũ yunua debuwanika nai tsumã nawã bakebu tenãkĩ nukũ shenipabu dũkebaini xinãmatitianã, usha dabe ma kemai misi shashama nũ pimis mã unaiĩ. Haska inũ, ã matũ Hutxi Kayabi Iuwa ea tenãnũ ishũ cruzki ea mastakatsi ikĩ samama ea atxitã ea hatu inãkatsis ikanikiki— nuku waya

3 habiatĩari Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ judeu mae shanẽ ibu betsabu bui Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhaira Caifãsi hiwe anu dasitã itxa **4** haska washũ Jesus beparãtã tenãtima yubakaibu **5** betsã hatu nemakĩ yuikĩ:

—Pãscoa nawaibutiã meyamayushãkãwẽ, nukunabu nukuki sinatai berukubaũtirubukirã, betsatiã nũ atirumẽkainã— hatu wa haska xinaĩbũ

Aĩbũ Jesuski sheni maukanikiaki, na hãtxarã

(Mc 14.3-9; Jo 12.1-8)

6 Jerusalém txaima Betânia anushũ Simão yuraki txamini Jesusũ kaya waimatũ hawẽ hiwetãshũ **7** Jesus pimaya aĩbu betsã nẽkati bixtu hushupaki sheni inĩ has karuhaira beshũ tesketã Jesusũ bushkaki mauka haki hababainaya **8** nũ hawẽ tsumabu hatiritũ inĩ mayai shetekĩ uĩ haki sinatai yuinamei:

—Haska wakĩ ha sheni karuhaira hamẽ txakawakĩ maukashumẽ? **9** Hatu inãshũ hawẽ pei mirima bitã nuitapaibu merabewatibĩ!— iki aĩbuki nũ ha ikaya

10 nũ haskaibu Jesusũ nĩkatã nuku yuikĩ:

—Na aĩbũ ea duawaya haskai mã hari hãtxai? **11** Nuitapaibu matube hiweabu mã hatu duawapaketiruki. Hakia earã, hawẽtxaĩs mã ea duawapaketirumaki. **12** Haskakẽ eki sheni ininipa maukakĩ

na aĩbũ ẽ mawariama bebũkiri ẽ yura ea pewashuki, hau hawama ea maiwaxarashanũbunã— itã **13** —Shabakabi ikũ ẽ matu yuiaii. Mai hirabi anushũ kakape ekiri txanibaũkĩ na aĩbũ ea ashu xinãkĩ yuiriabaũshãkanikiki, tsua hau hakimayamashanũbunã— nuku waya

Judasĩ Jesus hatu atximashanũ ika hatube yubakanikiaki, na hãtxarã

(Mc 14.10-11; Lc 22.3-6)

14 hanua Jesusũ 12 tsumabu betsa pashkakaĩ Judas Iscariotes Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubube yubakanũ ika kashũ **15** hatu yukakĩ:

—Jesus ẽ matu atximayarã, hati pei mã ea inãtirumẽ?— hatu wa habu benimakaũ habũ 30 pei heshe prata karuhaira inãbu **16** hatube haskatani hui nukuki ana nukutã: “Hatiã hanishũ Jesus ẽ hatu atximatirumẽ?” ikĩ xinãkubainaya

Bari kaya Jesusũ hawẽ tsumabubetã hawẽ xinãmati hatu pimanikiaki, na hãtxarã

(Mc 14.12-25; Lc 22.7-23; Jo 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

17 ha bari Páscoa besi taemisbutiã habianuri misi shashama pikubaĩmisbutiã ikaya, hanushũ nũ hawẽ tsuma betsabũ Jesus yukakĩ:

—Hani kashũ nawakĩ bari kaya piti bawakĩ mia pewashũtãpa?— akabu

18 Jesusũ hawẽ tsuma dabe nitxĩkĩ yuikĩ:

—Bui Jerusalém anu hikitã ha huni betsa nũ unaĩ anu hawẽ hiwe anu kashũ yuikĩ eska watãkãwẽ: “Nukũ yusĩnã nuku yuishurã, mia yuipa? Ma ẽ mawa kemashũ mĩ hiwe anushũ Páscoatiã nawakĩ xinãmati piti ẽ tsumabubetã pinũ ika huikiaki. Hanishũ bawakĩ pewashũpa?” akĩ ea yuishũtãkãwẽ— hatu wa

19 hawẽ tsumabu kaĩbaini Jerusalém mae ewapa anu hikitã haska Jesusũ hatu yuishu hiwe ibu yukatã hanushũ nawakĩ Páscoa piti bawa menetã txĩtũbaina

20 ibai ma bari kai mexuaya Jesus nũ hawẽ 12 tsumabube kai hikitã tapu anushũ nũ hatubetã piaibũ **21** Jesusũ nuku yuikĩ:

—Ikũ ẽ matu yuiaii. Haratutũra mã ea hatu atximai kaii— nuku wa

22 nuku haska wai nĩkatã nũ hawẽ tsumabu huĩti nixmai keyutã yukakĩ:

—Shanẽ Ibuũ, habia ẽ eamẽ?— nũ iaketãyã

23 Jesusū nuku yuikī:

—Na habias kētxaki ebetā misi pukushū mā piaitunā, hatū ea hatu atximai kaikiki. **24** Haska ekiri kenenibu txibaī matū Hutxi Kayabi Iuwa ē haskai mawai kii. Hakia ha hunī ea hatu atximai kairā, pemahairaki! Haskakē ha huni kaīyāma inirā, pepakeanii— nuku waya

25 Jesus hatu atximai kabiakatsi Judasī beparākī yukakī:

—Yusīnaā, habia ē eamēkaītsa?— aka

Jesusū yuikī:

—Hawaikika! Habiari mī yuiaii— akaya

26 nū piaibū Jesusū misi betsa tsumashū Deus kuxipa yukatā tūketā inākī nuku yuikī:

—Na misi betsarā, ē nami keskaki. Bibaūkī pikāwē— nuku wa ture betsa bitā metesh atākī nū pibaunaibū

27-28 hanushū kētxa vinho mata tsumashū Deus kēwāriatā nuku inākī yuikī:

—Yura itxapa merabewakī hatū txakabu Deus hatu buamai ē mawaya ē himi ea ikūwaību hatu dasibi habashūshanikiki. Na vinho ē himi keskaki, hawē ē yubakai bena xināmatirā, akāwē— nuku wa bitā tusa nū nushabaunaibū

29 —Ikū ē matu yuiaii. Ē Epa Deusbe shanē ibui ē ana huriamana uva vinho ē ana matubetā ayuama ishanaii. Abaūkāwē— nuku waya

Pedro haki dakei kaikiri Jesusū yuiniikiaki, na hātẓarã

(Mc 14.26-31; Lc 22.31-34; Jo 13.36-38)

30 habianuari Salmos Davĩ keneni betsa betsapa nukū huiwē nawai menetã hanua ma Judasĩ nuku pashkabaĩkē Oliveiras Mati anu nuku iyushū **31** Jesusū nuku ana yuikĩ:

—Hawē hātẓa yuishunika ekiri Deusū yuikĩ: “Txashuwã hatū mekenika ē tenãyã hawē txashuwã datei pashai keyushãkanikiki”, aka nĩkatã kenenikē na habia mexutiã habiaskariai matu dasibibũ ea xinãma mã ea henebaini pashariai, txashuwã keskairã. **32** Hakia ea tenãbiabu ana bestētã hanu matuki nukunū ika bebũkiri Galilėia anu ē matu kashũshanai— nuku waya

33 Pedrõ yuikĩ:

—Miwē datei dasibi pashai keyuaibũ eãnã, ē mia hawa henekĩ putamaki— ikaya

34 Jesusū Pedro yuikĩ:

—Haskamaki. Txanima ē mia yuiaii. Na habia mexu merã takara keuriamakē: “Ē ha unãmaki”, iki dabe inũ bestiki eki dakekĩ mĩ yui kaii— aka

35 nĩkamas hātẓa kuxipawē Pedrõ ana yuikĩ:

—Haskamaki. Ē mibe mawabiai kai haskai ē miki dakeamaki— ikaya

nũ hawē tsuma dasibibũ xinãma habiaskasri nũ yuirianibuki.

Getsẽmani anu ka Jesus Deusbe hātẓanikiiki, na hātẓarã

(Mc 14.32-42; Lc 22.39-46)

36 Hanua Jesus nũ hawē tsumabube kai mibã shuku betsa hawē kena Getsẽmani mixkiwē kenenibu anu hikitã nuku yuikĩ:

—Nenu habianu tsauyukãwē, ē Deusbe hātẓai kairã— ikaĩkĩ

37 Pedro inũ Zebedeũ bake dabe Tiago inũ João besti iyui kai punu nuka hawētxaĩs huĩti meteshekei niti itã **38** hatu yuikĩ:

—Ē yurawē mawakĩ ē matu shunũbaĩshanai xinaĩ ē punu nukahairaki. Na habianushũ ushama ea manakãwē— hatu wabaini

39 hanua kai txaima ka beuwa maiki beti ishũ Deus yukakĩ:

—Ē Epa Deusuũ, hamapai dasibi mĩ atiru ē unaiĩ. Hau ea tenãyamanũbũ mĩ hatu nematirubia haska ē xinaĩwē akama mĩ xinã besti wē ea ashãwē— atã

40 hanua hawē tsuma dabe inũ besti anu txĩtũkirã ushabuki nukutã hatu datekĩ Pedro yuikĩ:

—Hawai mã ushamē? Ushama hora bestitẓai beru mestẽwãtã mã

ea manatirumamẽ? **41** Txanima matũ xinã pebia matũ yura babuwẽ taea mã punu nukaya matuki txakabu hikia mã kaneyamanũbũ Deusũ hau matu merabewanũ ushama habe hãtxakãwẽ— hatu awani

42 ana Deusbe hãtxai kashũ yuikĩ:

—Ë Epa Deusuũ, ã yumãyamanũ ea unãti wakĩ mã henekatsi ikamarã, peki. Mĩ xinãnẽ besti ea ashãwẽ— atã

43 ana hua ma usha paẽ hatu atxia ushabuki nuku wani **44** hawa hatu yuiama ana txĩtũkaĩ Deusbe hãtxai kashũ habias hãtxa yuitã **45** hanua hawẽ tsumabu anu ana hushũ hatu yuikĩ:

—Haskaira mã usha nĩkama usha bestia mã huĩrukũsi ikanai? Uĩkãwẽ. Ë Deusũ bake matũ Hutxi Kayabi Iuwa huni txakabubũ ea atxi bei ma kemakanikiki. **46** Benirikãwẽ, nũ kanunã. Ea hatu atximai hatube ma huikiki— hatu wai

Jesus unãmamabaĩ atxinibukiaki, na hãtxarã

(Mc 14.43-50; Lc 22.47-53; Jo 18.2-11)

47 Jesus hãtxa meneriamakẽ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ mae shanẽ ibubu betsabũ hatu yunua huni itxapa nupe txaipayabu inũ kuxati hiyabube Jesusũ 12 tsuma betsa Judas Iscariotẽ hatu iwekĩ **48** Judasĩ bebũkiri hatu yubakĩ yuikĩ:

—Ha ã tãtsu akairã, haki. Atxishũ iyukãwẽ— hatu abirãshuwẽ taeshũ

49 Judas Iscariotes Jesuski nukutuxikĩ yuikĩ:

—Yusĩnaã, ã miki ma nukuyuaii— iwanã, tãtsu akaya **50** Jesusũ yuikĩ:

—Peki, ã haibuũ. Ea haska wanũ ika mã hatube yubakakiranairã, ea hatu amariwe— akaya —Hakiaki. Akãwẽ— ibaĩ atxiaibũ

51 Jesusũ tsuma betsã hatu mepãmanũ ika naxui ikaĩ hawẽ nupe txaiipa sitã Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhairatũ tsuma mapeshpaikĩ maebaĩ pashteaya **52** Jesusũ hawẽ tsuma nemakĩ:

—Ana hatu meama mã nupe ana hawẽri usũwẽ. Tsuabura nupe txaipawẽ detenameaibu habiawẽri mawashãkanikiki. **53** Na ea eska waibu ã Epã hau ea merabewanũ ã yukaya samama hawẽ nai tsumabu 12.000 ea merabewamai hawaira niri ibirã ea ashũtirubu mã unãmamẽ? **54** Hacia Deusũ haska waya hawẽ hãtxa yuishunikabũ ekiri keneama iniburã, ea haska wabuma ikeãkanaii— iwanã,

55 mapuabu uĩkĩ hatu yuikĩ:

—Uatiã shaba tibi Templo hemaĩtĩ anushũ ã matu yusĩkubainai mã ea shabakabi atxiama ikubaĩxinabuki. Haskai natiã mexu merã

yumetsu atximisbu xinaĩ hawē deteti nupe txaipaya inũ hawē kuxati hiya mã bekāshumē? **56** Eskawē taea mã ikaii. Deusũ hãtxa bebũkiri ekiri kenenibu haska yuiniwē taeshũ mã ea atxiai— hatu waya hanua dasibi nũ hawē tsumabu datekĩ Jesus besti henebaini pashai nũ hunei keyubainaibũ

Shanē ibubu Sinédrio anu Jesus iyunibukiaki, na hãtxarã

(Mc 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jo 18.12-14, 19-24)

57 hanua atxitã iyukĩ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibuhaira Caifásĩ hiwe anu hanu mae yununika shanē ibu betsabu inũ, Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu habu dasibibu habu dukũ bua itxa maniabu anu Jesus iyukĩ hanu bitxiaibũ **58** hanua Pedro datei benãta kakĩ txibãkubaina Caifásĩ hiwe hemaĩtĩ mixki kenebaunibu anu hikiriataĩ haska wakanimẽkai? uĩnũ ika Templo mekenikabube tsaushũ uĩayã

59 hanushũ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibubu inũ Sinédriobu dasibi itxashũ Jesus hau tenãnũbũ hakiri txakabuhaira yuiaibuwē txani hãtxa ikũ keska watã hawē unãti watã tenãkatsi benai maniabũ **60** huni betsa betsapabũ hakiri txani txitebiakĩ hakia huni dabetũ habias txani yuiabumakē atimas huni daberi haki txani txakakĩ **61** yuikĩ:

—Nukũ nĩkakinã, Jesusũ eska yuiiai nũ nĩkaxinaki. Matu yuinũ: “Na mixki Templo hunibũ anirã, tekekĩ purekĩ keyutã usha dabe inũ besti kaya hunibũ akamakē ana ě benishanaii”, ikai nũ nĩkaxinaki— hatu wabu

62 haska waibu nĩkabaikĩ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibuhaira Caifás namakis dasiabube tsauwa benitã nishũ Jesus yukakĩ:

—Na hunibũ mikiri txakabu yuiaiburã, miarã, haskai mĩ hatube kenameamamē?— aka

63 Jesus pes hawa yuiama nikē Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibuhairatũ ana yuikĩ:

—Deus hiweatũ mia nĩkaya hau mĩ txanitxakayamanũ ě mia yunuai, ikũ nuku yuiwe. Habia mĩ miamē ikairã, mĩ Deusũ bake nukũ mekenã Messias Cristorã?— aka

64 Jesusũ yuikĩ:

—Habiari mĩ yuiiai. Hamē eã ě mia yuiairã, ě Epa Deus kuxipahairatũ yusiuri ě tsauwa matũ Hutxi Kayabi Iuwa nai kuĩwē ě huai mã ea uĩshanaii— akaya

65 Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibuhaira haki sinatahairakĩ hawē tima tari uxnitã yuikĩ:

—Deus itxaikiki. Ana hatira hãtxai ě nĩkakatsi ikamaki. **66** Na haska hãtxayarã, haskara hakiri mã xinaĩ?— hatu wa habũ yuikĩ:

—Deus ma itxawẽ taeshũ hau tenãnũbũwẽ— iake iaketã

67 itxakawakĩ taewakĩ betsabũ besuki kemu mitxukĩ kuxaibũ betsabũri tãpais akĩ **68** kashe wakĩ yuikĩ:

—Mĩ Deusũ Messias Cristorã, tsuã mia kuxaimẽkaĩ? unãtã nuku yuiwe— akaibũ

Pedro Jesuski dakei kaikiri yuibirana haskanikiaki, na hãtxarã

(Mc 14.66-72; Lc 22.56-62; Jo 18.15-18, 25-27)

69 hanua hemaĩtĩ anu Pedro tsauwa shanẽ ibu dayashũmis aĩbu betsã betxitã yuikĩ:

—Miarã, Jesus Galilėia anuabe mĩ nimiski. Ĕ mia unaiĩ— aka

70 Pedrõ parãkĩ habube itxabu bebũshũ yuikĩ:

—Haskamaki. Ha mĩ hari yuiairã, ě ha unãmaki— abaini **71** hanu hemaĩtĩ kenekawana hikiti shui anu ka nikẽ aĩbu betsãri hanu nia uĩkĩ hatu yuikĩ:

—Ha hunirã, Jesus Nazarė anuabe nimiski— hatu waya

72 hanushũ Pedrõ ana hatu yuikĩ:

—Haskamaki. Deusũ ea kupitiruwẽ taea ě txani txakamaki. Ha hunirã, ě ha unãmaki— hatu wa

73 hanua habianu manishũ betsabũri Pedro uĩriakĩ haki kemashũ yuikĩ:

—Ikũki. Galilėia anuabu mĩ hawẽ hãtxaki. Mĩ Jesusũ tsuma betsaki. Hari mã hãtxamisbĩ nũ mia nĩkai— akabu

74 hanushũ Pedrõ hatu ana parãkĩ yuikĩ:

—Ha huni mã yuiairã, ě ha unãmahairaki. Ĕ txani txakayarã, hau Deusũ ea kupinũwẽ— hatu waya

hakimamari takara keuai **75** nĩkatã haska Jesusũ Pedro yuikĩ: “Dabe inũ bestiki: ‘Ĕ ha unãmaki’, akĩ takara keuriama mĩ yuishanaii”, abirana Pedrõ xinaĩ tashnikaĩ kashatxakayamanikiaki.

Pilatos anu Jesus iyuaibũ Judas eiskaĩ tenesheketã mawanikiaki, na hãtxarã

(Mc 15.1; Lc 23.1-2; Jo 18.28-32)

27 Hanua penaya Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ judeu shanẽ ibu betsabu itxa haska wakĩ Jesus tenãtikiri yubakashũ **2** Jesus meneshshũ Romano shanẽ ibu Põncio Pilatos anu iyuaibũ

3 Judasĩ hatu atximabirana Jesus tenākatsi ikaibu uĩkĩ unākĩ xinaĩ hawē nuikĩ ha 30 pei heshe Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibubu inũ shanē ibu betsabũ inãxinabu ana hatu inanũ, iwanã, **4** hatu yuikĩ:

—Jesus huni pepabiakē hau mã tenãnũ txakabu xinākĩ ě matu atximaxinaki. Na pei mã ea inãxinarã, ě ana haska hayakatsi ikamaki— hatu wa

hawē pei ana bikatsi ikama habũ Judas yuikĩ:

—Mĩ txakabuxina nũ hawē nuiamaki. Mĩ nuku haska wamaxinarã, minaki— akabu

5 hanua huĩti nixmahairai keyutã hanu Templo hikiti shui sheshekaiã nitã ha pei heshe putakĩ sa atã kaĩkaini ka dispiwē tenesheketã dunua mawanikiaki.

6 Ha pei heshe sa abaina Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibubũ tupitã yuinamei:

—Na peiwē huni atxixĩshũ nũ hatu tenãmai kaiwē taeshũ Deus kēwākĩ hanu inãkuĩti bauki nũ haska haki nanetirumaki, ha pei himiwē iruma keskarã— itã

7 hawē hawa haska wanãshãpa? ika yuinamei yubakakĩ xinãtã Jerusalém anu bai bea mawabu meribi hanu hatu maiwati wanũ, iwanã, mai kēti wanikã bai ha 30 pei heshewē bikĩ ibu wanibukiaki. **8** Haska wanibu na habiatiãri kenakĩ: “Himi Baiki”, nũ wamiski. **9-10** Haska Deusũ hãtxa yuishunika Jeremiasĩ bebũkiri hatu yuikĩ: “Habũ 30 pei heshe bishũ mai kēti wanikã bai bikĩ haska Israelbũ hawē karu yubaxina hawē pakakĩ ibu washãkanikiki, akĩ Deusũ ea yuia ě matu yuishuki”, hatu washũ keneniki. Habiaskari kaneama menekĩ Judasĩ peiwē bai bikĩ ibu wanibukiaki.

Pilatõs hau Jesus unãti wanũ hanu iyunibukiaki, na hãtxarã

(Mc 15.2-20; Lc 23.3-5, 13-25; Jo 18.33-19.16)

11 Hanua Romano shanē ibu Pilatos anu Jesus iyuabu kaĩkirã tsaushũ yukakĩ:

—Miarã, mĩ judeu shanē ibubu binu keyuamē?— aka

Jesusũ yuikĩ:

—Hawaikika! Habiari mĩ ea yuiiai— akaya

12 Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibubu inũ shanē ibu betsabũ hakiri yuikĩ txani tibi txiteaibũ Jesusũ hawa yuiama nikē

13 Pilatõs ana yukakĩ:

—Ha mikiri betsa betsapa txakabu yuiaiburã, mĩ hawa nĩkamamẽ?— aka

14 Jesusũ hawa hãtxa betsa yuiama nikẽ:

—Habaa! Haskai hãtxamamẽ? —itã Pilatos harakiri xinãtimawa

Jesus hau tenãnũbũ Pilatõs yununikiaki, na hãtxarã

(Mc 15.6-20; Lc 23.13-25; Jo 18.38-19.16)

15 Romano soldadobũ hatu atxishũ bitximabu bari tibi ha Pãsoa nawaibutiã hau bestitxai tashninũ ha Romano shanẽ ibũ Pilatõs beyawẽ taeshũ maẽ katuaya hatu kaĩmashũpakemiskẽ

16 habiatiãri huni betsa detenameti unã keyuai Barrabás atxishũ bitximabũ **17-18** hanua Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu Jesuski txani txakai haki sinatakĩ haska washũ maematima maemanũ ishũ iyuabu Pilatõs unãkĩ mae anua dasibi itxabu hatu yukakĩ:

—Haratu mã abuai, ha ã matu tashnimashunairã? Barrabásmẽkaĩ? Jesus Deusũ Katua Messias kenamisburaka?— hatu wai **19** hanu Pilatos governador tsauti anu tsauriakẽ hawẽ aĩnẽ hãtxa bumakĩ yuikĩ:

—Jesuswẽ taea ã nama txakaxinaii. Haskawẽ taeshũ ha huni pepa hawa hatubetãs hakiri txakabu yuikĩ hawa yunuyamawe— aka hushũ hawẽ tsumapã yuishũbiaya

20 Pilatos nĩkamama hune Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ shanẽ ibũ betsabũ yurã kaiã Jesuski hatu sinatahairamakĩ yunukĩ:

—Barrabás hau nuku tashnimashũtã Jesus hau hatu tenãmanũ yunukãwẽ— hatu waibu mae anuabũ nĩkaibũ **21** Pilatõs ana hatu yukakĩ:

—Ha huni daberã, haratu mã abuai? hawa meama ha ã matu tashnimashunairã— hatu wa

habũri Pilatos yuikĩ:

—Barrabás nuku ashũwẽ— iake iakeaibũ

22 Pilatõs ana hatu yukakĩ:

—Jesus Messias Cristo kenamisburã, harã, haska wapa?— hatu wa

dasibibũ yuikĩ:

—Cruzki nuku mastashũwẽ— iake iakeaibũ

23 ana Pilatõs hatu yukakĩ:

—Naturanã, hawa txakabuwaxinamẽ?— hatu wa ana unãshubima hãtxa kuxipawẽ yuikĩ:

—Cruzki nuku mastashũwẽ— hawẽtxaĩs ikaibũ

24 Pilatõs hãtxa hawa nĩkama ana keketikubainaibũ habũ xinã hatu mae wamaturuma Pilatõs unãkĩ hatu unãti wanũ, iwanã, hawẽ soldado yunua ũpash beshuã yurã kaiãnẽ berubi mepanukĩ hatu yuikĩ:

—Na huni pepa ẽ hatu tenãmakatsi ikama matu unãmanũ ika ẽ mepanuiai. Matũ mã haska yunuai bestiwẽ taea mawaturuki— hatu wa

25 ha yura dasibibũ yuikĩ:

—Peki. Nuku inũ nukũ bakebũ nũ yunuaiwẽ besti hau mawanũwẽ— akabu

26 hanushũ Pilatõs hatu daewakĩ Barrabás hatu tashnimashũtã Jesus hatu kuxa kuxa amatã hau hiki mastatanũbũ hawẽ soldadobu yunua

27 hanushũ shanẽ ibu Pilatõs hiwe ewapa hemaĩtĩ anu soldadobũ Jesus iyushũ soldado habus haki shukui keshebaũtã **28** hanushũ Jesusũ tari pekatã kashe wakĩ shanẽ ibũ bemakia tari taxihaira Jesus sawematã **29** hanua musha maiti washũ maimatã hawẽ mekẽ yusiuri hi siri hawẽ shanẽ ibũ mestẽti keska tsumamatã hanua haki kashei ha bebũ dãti itã yuikĩ:

—Judeu shanẽ ibu kayabirã, mĩ miaki— atã atãkĩ

30 haki kemu mitxukĩ habias hi siri tsumamabuwẽ makux makux atã **31** kashe wai haki beyusi keyutã bemakia tari taxihaira pekatã hawẽ tari kayabis sawemabaĩkĩ cruzki mastanũ, iwanã, haki mastai kanũ, iwanã, cruz iamatã sharamabaĩkĩ iyuaibũ

Cruzki Jesus mastanibukiaki, na hãtxarã

(Mc 15.21-32; Lc 23.26-43; Jo 19.17-27)

32 hanua huni betsa Simão hawẽ mae Cirene anua huaiki nukushũ Jesusũ cruz hau iashũyubainũ soldadobũ yunua iashũbainaya

33 Gólgota anu Jesus hari iyukĩ mapematã, haska yuirã, Bushka Shau Mati anurã, **34** vinho isĩ nemati dau muka husia amabu metã danãkĩ akamakẽ

35 hanushũ cruz beshuki Jesus mastashũ nitxĩtã hanushũ soldadobũ hawẽ beyustiwẽ maemanãkĩ hawẽ tari pashkanũ iwanã: “Tsuã dukũ hawẽ tari bimẽkaĩ? Akãwẽ”, ikĩ Jesusũ tari pashkakĩ menetã **36** hanua hau mawanũ Jesus keshea tsaushũ uiaĩbũ

37 habiatĩari hawẽ unãti hi besha tuashki kenekĩ: “Narã, judeubũ Shanẽ Ibu Jesuski”, Pilatõs aka bushũ Jesus mamaki mastariabũ

38 habianuri habe huni yumetsu daberu cruz dabeki mastashũ betsa hawẽ yusiuri nitxishũ betsa hawẽ yusmauri akabũ **39** hanua huni betsabũ itxakĩ daĩbaini buri buri ikĩ **40** yuikĩ:

—Uĩwẽ. “Deus kẽwãti mixki Templo tekekĩ purekĩ keyutã shaba dabe inũ besti kaya ẽ ana benishanai”, mĩ xiaĩki. Mĩ ha kuxipa hayarã, haska mĩ Deusũ bakemẽkaĩ ha cruz anua mimebi pashai buturiwe, mawamarã— akaibũ

41 Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ, Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu inũ, judeu shanẽ ibu betsaburi Jesuski kashekĩ yuikĩ:

42-43 —Huni betsabu merabewabiamis hamebi pashatirumaki. Haskakenã, haska Israelbũ Shanẽ Ibu Cristo kayamẽkaĩ cruz anua butuai uĩkĩ na habiatia nũ ikũwãtiruki. Deus ikũwaĩ hakiri hãtxakũkaĩxinaki. Natiãri Deus benimakĩ hau merabewanũwẽ, pashawakinã, haska waya nukũri nũ ikũwaĩnã— ikaibũ

44 huni yumetsu dabe habe mastabũri Jesus itxarianibukiaki.

Jesus mawanikiaki, na hãtxarã

(Mc 15.33-41; Lc 23.44-49; Jo 19.28-30)

45 Hanua bari mananãbibiakẽ bari nuka mexua itsa daka manaibũ ma bari nai putxinĩ dakakẽ bepenakainaya **46** habiatiaĩri Jesusũ hui kuxipawẽ yuikĩ:

—Elí, Elí, lemá sabactãni?— ikirã huni kuĩ hãtxarã, “Ë Deusũ, ẽ Deusũ, haskakĩ mĩ ea heneamẽ?” ikaya

47 ha namã hatiri mapushũ betsabũ nĩkatã yuikĩ:

—Nĩkakãwẽ, Deusũ hãtxa yuishunika Elias kenaikikirã— ikaibũ

48 hanua ha namã mapuabu betsa kuxikirã hanu hawẽ tsiniti vinho muka pu atã tawaki ustãshũ beshũ amanũ, iwanã, sanãshunaya **49** betsabũ nemakĩ yuikĩ:

—Haska wama heneyuwe, Eliasĩ butekĩ pashawayuimẽkainã— akaibũ

50 hanua Jesus ana unãshubima bis itã mawaya **51** habiatiaĩri Templo merã tari dĩtu wakĩ kebẽnibu hamebi manaũria dis iki keyuaya mai patxa sakuaya mixkipãwã bepunibu maei dabekeya **52** hanua hanu maiwati tãpe shabakabiaya habũ Deus ikũwaĩ mawanibu Deusũ hatu bestẽwã **53** Jesus bestẽriamawẽ taea habu dukũ kaĩbaini Jerusalém ha mae meribi anu hikiabu hanushũ yura itxapabũ hatu uĩnibuki.

54 Hanua Romano capitão inũ habũ Jesus mekekĩ mai patxa sakui betsa betsai uĩ datehairakĩ yuikĩ:

—Ikũ kayaki. Na hunirã, Deusũ bakeki— ikaibũ

55-56 hanua aĩbuaibũ Galiléia anushũ duawakĩ Jesus txibãmisbu Maria Madalena inũ Tiago inũ Josẽ ewa Maria betsa inũ Zebedeũ huni bake dabetã ewari Jesus mawai habu benãta nishũ uĩrianibuki.

Jesus mawa maiwanibukiaki, na hãtxarã

(Mc 15.42-47; Lc 23.50-56; Jo 19.38-42)

57 Hanua ma bari kaya judeu betsa mabu pai paimaya hawẽ kena José Arimatéia anua kaĩnitũ Jesus ikũwãkĩ txibãkubaĩxinatũ **58** ana hawaki dateama Pilatos anu kashũ Jesus maiwakatsi hawẽ yura yuka hau Josẽ butetã butanũ Pilatõs haska yunua **59** kashũ Josẽ hawenabubetã butetã tari hushupawẽ dayabutã buaibũ **60** aĩbu dabetã hatu txibaibũ hawẽ yura bakebaĩkĩ bukĩ hawẽ bai neki mixki kini bena hatu amaima anu Jesus datãtã mixki beputi ewapawẽ beputã buaibũ **61** habianuri Maria Madalena inũ Maria betsa maiwati tãpe anu ha bebũ niti ika tsaushũ dasibi uĩnibukiaki.

Jesusũ yura hau yumetsuyamanũbũ soldadobu keshemanibukiaki, na hãtxarã

62 maiwaxinabu judeubũ huĩrukũtitiã Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ fariseubu Pilatos anu habe hãtxanũ ika bua itxashũ **63** yuikĩ:

—Shanẽ ibuũ, ha huni txani txakakĩ mawariama hãtxai nũ nĩkamisrã: “Mawa shaba dabe inũ besti kaya ẽ ana bestẽshanaii”, ixiã nuku yuixinabu nũ xinaĩ. **64** Haskawẽ taeshũ shaba dabe inũ besti binuriama maiwaxinabu hau kesheshũ meke pewanũbũ mĩ soldadobu yunuwe. Mĩ hatu haska wamamakẽ mexu merã hawẽ tsumabu beshũ hawẽ yura hune tsekabaĩ butã txipu yurã kaiã yuikĩ: “Nukũ Shanẽ Ibu ma nuku bestẽshũ kaĩxinaki”, iwanã, dasibibu hatu parãtirubuki. Haska wakĩ hawẽ txani hãtxa hatu pikumatirubuki— akabu

65 Pilatõs hatu yuikĩ:

—Na soldadobu mã hayaki. Maturi maiwaxinabu anu hatube bushũ hatu pewamatãkãwẽ, hau haska yumetsuyamanũbunã— hatu wa

66 bushũ hawẽ beputi mixkiki huni betsã bepeã unãti xarawakĩ hawẽ unãti dispiki tsamĩtã pũtekĩ beweshetã hau mekekĩ uĩnũbũ soldadobu yunukĩ keshematã benibukiaki.

Jesus maiwaxinabu bestêkainikiaki, na hãtxarã

(Mc 16.1-8; Lc 24.1-12; Jo 20.1-10)

28 Hanua ma sábadu huĩrukũti binukainaya penai taeya domingotiã Maria Madalena inũ Maria betsa maiwaxinabu anu bushũ **2** uĩaĩbũ mai patxa sakuaya habiatiãri Deusũ nai tsuma maiwati tãpe anu butushũ mixkiwẽ bepuxinabu bepẽtã hamamaki tsauwa **3** hawẽ yura kana bakai keska txashai hawẽ tari hushupahaira hushu pũte pũte ikai **4** soldadobũ uĩ datei saki saki iki tĩ ika mawa keska tsistibaĩbaina maniabũ **5** hanushũ nai tsumã aĩbu dabe beabu yuikĩ:

—Jesus mastaxinabu mã benai hua ã unaiĩ. Dateyamakãwẽ.

6 Haska bebũkiri matu yuixina keskai ma bestêkainiki. Ana nenumaki. Hanu datãxinabu hikishũ uĩ **7** bekãwẽ. Uĩbaini bushũ hawaira na hãtxa hawẽ tsumabuki txanikĩ: “Jesus mawaxinarã, ma bestêkainiki. Matu bebũkiri Galiléia anu kashuĩkiki. Haria matube ana itxai benai kaikiki. Hari bushũ uĩritãkãwẽ”, akĩ hawẽ tsumabu hatu yuiritãkãwẽ. Haska bestiki, hãtxa ã matu beshuãnã— hatu wa

Aĩbu dabeki Jesus nukui taenikiaki, na hãtxarã

8 aĩbu dabe maiwati tãpe anua uĩtã datei tashnibaini benimatxakayamai kuxibaini hawẽ tsumabu yui buaibũ **9** Jesus hatuki nukui hatu betxãkametã hatu hãtxa wa aĩbu dabe haki nukushũ Jesus kẽwaĩ dãti ishũ hawẽ tae hutsũrabeabu **10** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Dateyamakãwẽ. ã betsabu hau Galiléia anu bunũbũ ea hatu yuishũritãkãwẽ. Harishũ habũri ea uĩ bukanikiki— hatu wa

Shanẽ ibubũ hamakiri txaniti soldadobu hatu yununibukiaki, na hãtxarã

11 aĩbu dabe buaibũ Jesus maiwaxinabu soldadobũ kesheabu hatiri Jerusalém anu bushũ haska uĩkãshu Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubuki txaniaibũ **12** hanua habu shanẽ ibu betsabube hãtxai bua haska wakĩ yurã kaiã parãtirubu yubakatã soldadobu pei mirima inãkĩ **13** hatu yuikĩ:

—Hari mã hatu yuikubaĩtanũ matu yuinũ nĩkakãwẽ: “Mexu merã nũ ushakẽ hawẽ tsumabu beshũ hawẽ yura yumetsubainabuki”, **14** mã ikaya Pilatõs haska nĩkatã hau matu kupiyamashanũ nuku nũ habe hãtxakĩ nũ matu yui pewashũshanaiĩ— hatu wa

15 hanushũ soldadobũ pei bitã haska hatu yuishukiri habu txaniakeakenibu na habiatiãri judeubũ habiaskari hatu yuikubaĩmisbuki.

Hawē daya Jesusū hatu yununikiaki, na hātstarā

(Mc 16.14-18; Lc 24.36-49; Jo 20.19-23)

16 Hanua nū hawē 11 tsumabu Galiléia anu mati betsa anu haska Jesusū nuku yunuxina anu kashū **17** Jesus betxitā ikūwaī ha bebū dāti itā kēwaībū hatiritū xinā txākāma kēwāma huīti kuxikī kēwābumakē **18** Jesus nukuki kematā nuku hātxa wakī yuikī:

—Hawē kuxipa ea inākī hawara nai anua inū hawara mai anua mekekī ē yunukubaīshanū Ē Epā ea Shanē Ibu waniki. **19** Haskawē taeshū matu yununū nīkakāwē. Kakūkaūkī dasibi ē matu yusīmis nawa betsa betsapa shukuabu tibi yusīriakī ē tsumabu ea hatu washūkubaīshākāwē. Hanushū ea ikūwākī hawenabu hau hatu unāti wamanūbū Epa Deus inū ea hawē bake inū hawē Yushī Pepa kena dayuikī hatu naximakubaīshākāwē. **20** Hatu haska wakī haska ē matu yusīmis hau habūri txibanūbū dasibi hatu yusīakeakeshākāwē. Mā hatu haska waya earā, hanu na mai hirabi anu bari keyuriamatiā dasibi mā ea ikūwaībube dasitā bari tibi ē matu merabewapakeshanaii— nuku waniki.

Hatiski, nukū Shanē Ibukiri ē hātxa ikūnā.

Mateu

KAKAPE MARCŌS HATU KENESHUNIKIAKI

MARCOS

Hanu tsua hiweabumanushū Naximanika Joāonē

hatu yusīkī hatu naximanikiaki, na hātstarā

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jo 1.19-28)

1 Ha dukū bebūkiri Deusū hawē bake Jesus Messiasikiri hatu yubani haska hawē kakape tashnimakī taewani matu yuinū nīkakāwē.

2-3 “Naiurishū Deusū hawē bake yuikī: Mī kariama mia bebū ē hātxa yuishunika hau mikiri bebūkiri txanishanū ē mia yunushūshanaii. Hatū hanu tsua hiweabumanushū hui kuxipawē hatu yuikī: ‘Nukū Shanē Ibu nai anua matuki bayui ma kemaikiki. Matū huītinī xinā pewarikāwē, bai kayatapia keska wakinā’, hatu wakī mia hatu yuishūshanikiki”,

ayama Deusū hawē hātxa
 yuishunika betsakiri haska
 yuini txipu Isaíasri haska
 Deusū yuia nīkatā hawē hātxa
 yuishunika Isaíasī keneniki.

4 Hanua haska yuini keskai
 hari tsua hiweabumanu
 Naximanika João kaima hiwea
 tashnituxitā hatu yuikī: “Matū
 xinā betsa watā matū txakabu
 Deusū hau matu buashūshanū
 nīkatā hawara txakabuwē mā benua
 hiwea henerikāwē. Matū xinā
 maewatā mā ea uīmaya ē matu
 naximashanaii”, iwanā, hatu
 yusīkubainaya **5** Judéia mai
 pakeanu hiweabu inū Jerusalém
 mae ewapa anu hiweabu dasibi
 beshū Joāonē hatu yusīāi nīkakī
 habū ikūwākī hatū txakabu Joāoki
 txanikī hatū txakabu henekatsi
 ikī xinā betsa waibu hawē unāti
 wakī Jordāo hene anushū Joāonē
 hatu naximapakekubainikiaki.

6 Hanua Joāonē tari inū hawē
 pitikiri matu yuinū nīkakāwē.
 Camelo dani tima tari sawea inū,
 bitxi nanesheketi sawea inū,
 hawē piti pe beshmas txāpu inū
 ni meranua buna batapa aki
 hiwekūkainikiaki. **7** Hanushū
 yurā kaiā hatu banabimakī:

—Shanē ibu kuxipahaira betsā
 ea binūa ea katxu dama
 hushanikiki. Haskawē taeshū
 mawaira ē kuxipa hayamatū
 kakaī ē hawē hawaumahairatū
 hawē bitxi tae meshpū tsitsaushū
 pekashūkī akawakī ē duawatirumaki.
8 Hamē eānā, henewē besti ē
 matu naximakubainaii. Hakia
 hatunā, Deusū Yushī Pepawē
 matu unāti wakubaīshanikiki,
 naxima keska wakinā— akī
 Joāonē hatu yuikubainikiaki.

Joāonē Jesus naxima kaxikē Satanásā Jesus parāpai inikiaki, na hātcharā

(Mt 3.13-4.11; Lc 3.21-22; 4.1-13)

9 Ha haskaitiā Jesus hawē mae
 Nazaré Galiléia mai pakeanu
 kaīkirani João anu ka Jordāo
 hene anushū Joāonē naximakī
 meneaya **10** neshekei mapekekirākī
 Jesusū uīayā nai uria Deusū
 Yushī Pepa deiwā keska hamamaki
 butuaya **11** nai urishū Deusū
 yuikī:

—Miarā, mī ē bakeki. Ē mia
 abukī katunirā, ē miwē
 benimahairaii— anikiaki.

12 Hanua hari tsua hiweabuma benāta yuinaka mese pianābu anu Deusū Yushī Papatū Jesus iyuxina **13** 40 dia Satanāsā Jesus paranū, iwanā, unāti wakeakeaya kakūkaūkī Jesusū Satanās maemakubaunaya Deusū nai tsumabū merabewakubainibukiaki.

Galiléia mai pakea anushū Jesusū hatu yusīkī taewanikiaki, na hātxarā

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

14 Hanushū bitxiti hiwe anu João ma bitxixinabū Galiléia mai pakeanu kashū Deusū kakapekiri Jesusū hatu yusīkī **15** taewakī:
—Na habiatiā Deus ma nenu shanē ibuikiki. Haskakē mā Deuskiri txakabumis henetā ē kakape ekiri ikūwākubaīkāwē— hatu wanikiaki.

Baka neshenikabu dabe inū dabe Jesusū hatu katunikiaki, na hātxarā

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

16 Hanua kai Galiléia iānēwā kesha Jesusū ketākubaini kakī baka neshenika dabe Simão inū hawē betsa Andrē hatū hisī ewapa pūteaibu hatu betxishū **17** Jesusū hatu katukī yuikī:

—Ea txibākāshū matū daya henekāwē. Mā haska dayamisburā, ana baka nesheama hakia mā baka neshemis keska wakī yurabu ē matu itxawamashanai, hau ea ikūwāshanūbunā— hatu wa **18** hanushū hatū shashu inū hatū hisī hatū haibu betsa yunu keyutā hawaira henebaini Jesusbe buaibū **19** hanua Jesus ana ketākubaīkī Zebedeū bakebu Tiago inū Joāonē shashūshū hatū hisī taras ika hunukī kesheaiibu betxishū **20** Jesusū haturi katukī yuikī:

—Ea txibākubaīkāwē— hatu wa nīkatā habianu hatū ibu Zebedeube shashu namaki habū merabewamisbube baxibaini Jesus txibaī burianibukiaki.

Huni yushī txakabu haya Jesusū kaīmanikiaki, na hātxarā

(Lc 4.31-37)

21 Hatu haska wabaina Jesusbe bui mae betsa Cafarnaum anu hikixinabū sábadu huīrukūtitiā hanu itxamisbu anu Jesus hikishū hatu yusīā **22** Deusū hātxa kenenibu habū hatu yusīkī xinā txākāwaīsma keskama Jesus shanē ibu kayabi kuxipakī hatu yuiāi yurabū nīkai e itā: “Haskamē?” iki benimakubainaibū **23** habianuri huni yushī txakabuya tsauwa yushinē unāshubima bis imakī **24** yuimakī:

—Jesus Nazaré anuaā, haskai nuku anu mī hushumē? Nū yushī txakabu nuku yamawanū ika mī huaraka? É mia unaiī, mī Deusū bake pepa meribirā— ikaya

25 yushĩ txakabu Jesusũ nemakĩ yuikĩ:

—Hanua haskama nesetã ha huni anua kaĩrikaĩtãwẽ— aka

26 ha huni anua yushĩ txakabu kaĩkaĩkĩ unãshubimahaira bis imatã mai pusamatã dushku imatã kaĩkainaya **27** dasibibũ uĩ

—Habaa!— ike ikei yuinamekĩ yuikĩ: —Narã, yusĩa betsa hayaki. Shanẽ ibu keska kuxipahairaki. Hawẽ hãtxa paepaki, yushĩ txakabu shũska yunua nĩkai hawẽ datei kaĩkanikikirã— itã **28** samama bui hakiri hatu banabimai txaniakeakeaibũ Galiléia mai pakeanushũ Jesuskiri kakaibu dasibibũ nĩkabaunibukiaki.

Simaõ dais aĩbu isĩ teneai Jesusũ shushawanikiaki, na hãtxarã

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Hanu itxamisbu hiwe anua Jesus kaĩkaini Simão inũ Andrẽ hiwe anu Tiago inũ Joãobe buaibũ **30** Simãonẽ dais aĩbu yuna tenei daka anu hikitã haska isĩ teneaikiri habũ Jesus yuiabu **31** haki kemashũ metsũshũ benituxia hawẽ yuna damaĩtã benimakĩ hatu duawakĩ bawashũ hatu pimaya

Isĩ betsa betsapa teneaibu Jesusũ hatu shushawanikiaki, na hãtxarã

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32-33 hanua ma bari kai mexuaya dasibi ha mae anu hiweabu Simão inũ Andrẽ hiwe anu itxai bekĩ dasibi isĩ teneaibu inũ yushĩ txakabu hayabu Jesus anu iweaibũ **34** isĩ betsa betsapa teneaibu itxapa shushawakĩ yushĩ txakabu itxapayari yurabu anua kaĩmapakenikiaki. Haska wakĩ yushĩ itxapatũ Jesus unaĩbuwẽ taeshũ Jesusũ hatu hãtxamamakĩ nemapakenikiaki.

Hatũ itxati hiwe tibi anushũ Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Lc 4.42-44)

35 Hanua ushaxini ma penabiai mexuyukẽ Jesus butukaina mae dapi benãta Deusbe hãtxai ka habe hãtxaya **36** Simão bestẽkãwã hawẽ haibuaiubetã Jesus benabaũkĩ **37** atimas haki nukutã yuikĩ:

—Dasibibũ mia benakanikiki— akabu **38** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Deusũ hãtxa yusĩbaunũ ika ã kaĩkirãxinaki. Haskawẽ taea mae betsa urama hanuri yusĩ burinãkãwẽ— hatu wabaini

39 Galiléia mai pakea dasibi anu kakũkaũkĩ hanu Deusũ hãtxa nĩkakatsis iki hanu itxamisbu hatũ hiwe tibi anushũ kakape yusĩkĩ yushĩ txakabu yurabu anua kaĩmakubaunikiaki.

Huni hawē yura dasibiki txami betsani Jesusū kaya wanikiaki, na hātẓarā

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

40 Hanua huni hawē yuraki txami betsani Jesuski nukutā dāti ishū yuikī:

—Ea kayawakatsis ikī mī ea kayawatiruki— aka **41** hawē txamiwē datekī danākī tsuā metsakatsi isbumabiakē Jesus hawē dabanā ikī meshūkaī mekī yuikī:

—Ē mia kaya waii— akaya **42** hawē txami sakara iki dashnukui keyuaya **43** Jesusū nitxikī nemakī:

44 —Ē mia yuiaī nīkairawe. Hawara ē mia ashukiri tsua yuiyamayukubaītāwē. Hari dukū kakī Deusbe nukunabu hātẓashunika mī yura mī ma kayashu uīmatāwē. Haska mī ma kayashu hau dasibibū mikiri unānūbū hawē hatu beparābaikī habiaskari inākuī Moisés yununi hatu anu buritāwē. Mī haska buaya mī kayashu habū unāshākanikiki— abia **45** nīkama kashū haska Jesusū ashūshu huneama tsuaburaki nukuakeakekaini dasibibuki txaniaya shabakabi hamapai mae anu Jesus ana hikitiruma hari tsua hiweabumanu besti niaketanaya mae tibi anushū yurabū Jesus uīnū ika “Hanimē?” iki yuka ibirā ibirani haki itxanibukiaki.

Huni yura babuni Jesusū kaya wanikiaki, na hātẓarā

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

2 Hanua usha eskarabes hawē mae Cafarnaum anu Jesus katani hikiaya banabitā yuinamei: “Ma ana nenu hushukiaki”, ikaibū **2** yura itxapabu hanu bei haki shukui ana hani maputima hemaītī anu ika kai bestuabu ana harakiri tukuama mapuabū Deusū hātẓa hiwe uke merāshū Jesusū hatu yusīayā **3** huni yura babuni hawē baketiki daka huni dabe inū dabetū Jesus anu hawē dakatiki bakebirā **4** hanu yurā kaiā shukuabuwē taea haska watā bitxibaī Jesus uīmatima mai bawa hiwe sapa sheni mamaki inabaī hawē

dakatiki hanu butenũ, iwanã, hanu beshpa wakĩ purekĩ shui watã hanu ha huni yura babuni Jesus anu buteaibũ **5** haska hatũ xinã ikũhairawaibu unãkĩ huni yura babuni Jesusũ yuikĩ:

—Dateyamawe. Mĩ txakabuwẽ Deusũ mia kupikatsis ibiakĩ mã ea ikũwaĩwẽ taeshũ hau ana xinãyamanũ ã mia buashunaii— akaya

6 hanushũ Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu bestibu tsaushũ xinãkĩ: **7** “Ha huni txakabuki. Nuku paraĩ Deus keskakatsi ikikiki. Deusũ besti hawẽ txakabu buatiruki”, ikaibũ **8-10** hanushũ tsuã Jesus yuiamabia hatũ xinã unãkĩ Jesusũ hatu yuikĩ:

—Matunã, haskakĩ mã xinã txakai ikai? Haratu bikamamẽ, hawẽ txakabu buashunarakã? Hawẽ yura beniarakã? Ha dabe bikakẽ Deusũ besti atiruwẽ taeshũ haskakĩ mã xinãtxakai? Ë matũ Hutxi Kayabi Iuwa na mai anua ea ã hawẽ kuxipa hayatũ hawẽ txakabu ã buashũturu mã unãnũ ã akai uĩkãwẽ— iwanã, huni yura babuni kaya wakĩ yuikĩ:

11 —Benitã mĩ dakati bui mĩ hiwe anu inũ kariwe— akaya **12** hawẽ yura damestõtã benikãwã hawẽ dakati bitã iabainaya mapubaunabũ uĩkĩ yuikĩ:

—Habaa! Tsuã haska waismaki. Hakia Deus pepahairatũ na huni ma kayawashuki— iwanã, Deus kẽwãnibukiaki.

Jesusũ Levi katukĩ kenanikiaki, na hãtxarã

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

13 Hanua ana iãnẽwã keshã anu Jesus ka haki yurã kaiã itxabu hatu yusĩbai **14** hanua kakĩ Cafarnaum anushũ Romanobũ governo pei bishũmisbu hiwe anu Alfeũ bake Levi hawẽ kena betsa Mateu tsauwa Jesusũ betxituxitã yuikĩ:

—Ea txibãkubaĩwẽ— aka Levi benitã txibãkĩ taewabainaya

15-16 hanua txipu Jesus inũ hawẽ tsumabũ Levĩ hiwe anushũ piaibũ habianuri Roma shanẽ ibu pei bishũmisbu itxapa inũ habũ fariseubũ yusĩã nĩkaisbumã itxapabũ Jesusũ tsumabu habubetã piriaibũ Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmis fariseubũ Jesusũ habubetã piã uĩkĩ hawẽ tsumabu yukakĩ:

—Haskakĩ matũ yusĩnã pei bishunikabu inũ ha huni txakabũ nuku nĩkaisbumabetã pimẽkã? Txakabuki— ikaibu **17** Jesusũ hatũ hãtxã nĩkatã hatu yuikĩ:

—“Ë peki”, iwanã, xinaĩbu anu huni dauya kaismaki. Hakia isĩ teneãibu anu besti huni dauya kenabu kamiskĩ. Haskakẽ: “Ë txakabuki”, iwanã, xinaĩbu hatũ huĩti pewakĩ merabewatanũ ika ã

hushuki, huni dauya keskairã. Hakia: “Ë txakabumaki”, iwanã, xinaïbu hatu merabewatanũ ika ã huamaki— hatu wanikiaki.

Samakemisbũ Jesus yukanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 Hanua Naximanika Joãoki txiti ikabu inũ fariseubuki txiti ikaburi samakeaibũ huni betsabu Jesus anu kashũ yukakĩ yuikĩ:

—Joãoki txiti ikabu inũ fariseubuki txiti ikabu hatũ txakabuwẽ taea hatũmebi itxakanikai samakekĩ habũ hawa piyuisbumaki.

Hamẽ haskai miki txiti ikabu samakeama pikubaïmisbumẽ?— akabu **19** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Huni aïyaï nawaibu anu hawẽ haibuaibu pashkariabuma piana hatũmebi itxakanikatirubumaki. Hakia hatu shunũbaini kakẽ manui hawẽ haibuaibu samakekĩ piana iyutirubuki. **20** Habiaskari wakĩ ea atxishũ iyuaibũ ewẽ nui ã haibuaibũ piana iriashãkanikiki— iwanã,

21 ana yusĩkubaĩkĩ yuikĩ:

—Ë yusĩanã, tari bena txukariama keskaki. Matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Tari sheni bashnekea tari bena tuash txukariamawẽ tari sheni tsamĩa patsa estei ana bashnekemiski. Hamẽ matũ yusĩanã, tari sheni bashnekea keskaki. Ë yusĩawẽ tsamĩa keska wakĩ matũ yusĩa ã pewatirumaki. **22** Ana habiaskari keskawẽ matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Bitxi bixtu sheniki uva hene bena buspuriamana manekĩ mata washũ denesh mestẽwã hamebi katsai buspui bitxi bixtu sheni peshemiski, vinho bena inũ bitxi sheni benuirã. Habiaskari wakĩ ã yusĩa bena matũ xinã sheni ã husitirumaki, benukinã— hatu wanikiaki.

Sábado huĩrukũtitiã Jesusũ tsumabũ shekiwã bimi

tsekanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Hanushũ ana sãbado huĩrukũti betsatiã shekiwã banaimabu anu manã baiwẽ kakĩ hawẽ tsumabu Jesusbe bukĩ shekiwã bimi tsekashũ pikubainaibũ **24** fariseubũ hatu uĩkĩ Jesus yukakĩ:

—Hawai huĩrukũti sãbadotiã dayakanimẽkaĩ? Dayakĩ Deusũ Moisés nuku nemamani mĩ tsumabũ kanekanikiki— akabu

25 Jesusũri hatu yuikĩ:

—Bunikĩ hawara nukũ shenipabu pepa Davĩ hawẽ haibuaibubetã anirã, mã uĩsmamẽ? **26** Matu yuinũ nĩkakãwẽ. Abiatar Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuaya Deus kẽwãti tari hiwe merã Davi hikishũ ha meribi misi Deus uĩmakĩ hanakubainaibu Deusbe

nukunabu hãtxashunika habũ besti pitibiakẽ hawẽ Deus kẽwãti misi Davi bunikĩ bishũ pitã hawa dateama hawẽ haibuaiburi pimarianiki. Haska wabiaya Deus haki sinatama iniki— hatu watã

27 habianushũri Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Huĩrukũtiwẽ yurabu bikawanũ, iwanã, Deusũ huĩrukũti wama iniki. Hakia hatu merabewanũ, iwanã, huĩrukũti wakĩ Deusũ yurabu ashuniwẽ taeshũ **28** ẽ matũ Hutxi Kayabi Iuwatunã, huĩrukũtitiã hamapai betsa betsapa ẽ atiruki— hatu wanikiaki.

Sábado huĩrukũtitiã huni meyuxki Jesusũ kaya wanikiaki, na hãtxarã

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

3 Hanua ana itxati hiwe merã Jesus hikiaya huni mekẽ meyuxki hari hatube hikia tsaukẽ **2** hanushũ habũ hawẽ yusã danãkĩ Jesus txitenũ, iwanã, huĩrukũtitiã ha huni mepeai uĩnũ, ishũ manai maniabũ **3** huni mekẽ meyuxki betxitã Jesusũ yuikĩ:

—Benikirã ha maniabu namakis niwe— aka benia nikẽ **4** ha dapi maniabu hatu yukakĩ:

—Moisẽs hãtxa pepa txibãkĩ huĩrukũtitanã, haska watimẽ? Pewakĩ merabewatiraka? Txakabuwakĩ itxakawatiraka? Hawẽ hiwea meketiraka? Hawẽ hiwea yamawatiraka?— hatu wa habũ hawa yuiama manishũ **5** yuinameakeakekĩ hatũ xinã bikawaibũ Jesus nĩkakatsis ikabumakẽ hanua Jesus sinatai huĩti nixmashũ hatu uĩkĩ keyutã ha huni mekẽ meyuxki yuikĩ:

—Mĩ mekẽ mexãwẽ— aka mexãyã hawẽ mekẽ ma mepekei peaya **6** fariseubu kaĩ keyubaina judeu shanẽ ibu Herodeski txiti ikabube itxa haska washũ Jesus tenãtimẽ ika yuinamei yubakai taenibukiaki.

Iãnẽwã kesha anu Jesus kakẽ yurã kaiã haki itxanibukiaki, na hãtxarã

7 Hanua Jesus hawẽ tsumabube iãnẽwã kesha anu kaya yurã kaiã Galiléia anuabũ hatu txibaibũ **8** hanushũ hamapai betsa betsapa Jesusũ akai nĩkabirãbiranaibũ uĩtanũ ika bei, Judéia anua bei, Jerusalém anuari bei, Iduméia anuari bei, Jordão hene kesha betsauriari bei, Tiro inũ Sidom anuari beake beakeaibũ **9-12** isĩ teneaibu itxapa shushawaxĩkẽ habũri hawenabu isĩ teneaiburi iwekĩ Jesus mematanũ ika bei haki itxai keyuabũ habianuri yushĩ txakabu yura merã hiweshũ Jesus uĩtã ha yura Jesus anu dãti imatã hãtxa kuxipawẽ yuimakĩ:

—Miarã, mĩ Deusũ bake kayabiki— ibirã ibiranaibu hatu hãtxamamakĩ:

—Hanua ekiri haska hãtxama kaĩkãwẽ— hatu wapakekĩ Jesusũ yushĩ txakabu hatu nitxiaĩwẽ taea ana haki itxai teshke ikaibu uĩkĩ hatu dapashkabainũ, iwanã, hawẽ tsumabu yunukĩ:

—Ë shashũ inai ea shutukãshũ shashu pewai bukãwẽ— hatu wanikiaki.

12 hunibu kuxipa wakĩ Jesusũ hatu katunikiaki, na hãtxarã

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13-15 Shaba betsatiã mananã mati anu mapekeshũ Jesusũ haki txiti ikabu betsabu kenakĩ:

—Ea anu bekãwẽ— hatu wa bei haki itxaibu 12 huni besti katukĩ yuikĩ:

—Matu yusĩnũ tapĩ ebe bukubaĩkãwẽ. Kakape ekiri mã hatu yuikubaĩshanũbũ hãtxa kuxipawẽ yunutixara wakĩ ã matu yunuaii, mã ã kuxipayabu wakĩ matu kenakinã. Haska bitã isĩ teneaibu mã hatu shushawakubaĩshanũbũ inũ, yushĩ txakabu hayabu mã hatu kaĩmariakubaĩshanũbũ ã matu yunuaii— akĩ **16** ha 12 hunibu katukĩ Simão, kena betsa wakĩ Pedro watã **17** Zebedeũ bake dabe Tiago inũ hawẽ betsa Joãobe ana hatu kena betsa wakĩ Boanerges, huni kuĩ hãtxarã, Kana Tĩ Ikaĩkaĩmis Keskãtũ Bakeburã, hatu watã **18** André inũ, Filipe inũ, Bartolomeu inũ, Mateu, hawẽ kena betsa Levi, inũ Tomé inũ, Alfeũ bake Tiago inũ, Tadeu inũ Simão, ha Roma anua shanẽ ibubu hatu danãkĩ hatu nitxĩkatsis imis **19** inũ, Judas Iscariotes, hatũ Jesus txipu hatu atximashanairã, hati katunikiaki, Jesusũ tsumaburã.

Jesus Belzebũ kuxipa hayaki, iwanã, ha akĩ txitenibukiaki, na hãtxarã

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

20 Hanua hatu haska wabirani hawẽ tsumabube hiwe betsanu Jesus hikikẽ ana yurã kaĩã haki itxabu hanishũ Jesus inũ hawẽ tsumabũ pitirubumakẽ **21** Jesus haskai hawẽ ewa inũ hawẽ betsabũ nĩkatã yuinamei:

—Unaĩsmapai tirumai ikikiki. Inũ bukãwẽ— ibiranaibũ

22 hanua Jerusalém anua Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbũ uĩkĩ Jesuskiri yuikĩ:

—Na hunirã, yushĩ txakabu shanẽ ibu Belzebũ kuxipa hayaki. Haska bestiwe taeshũ yushĩ txakabu hatu kaĩmaikiki— ikaibu

23 nĩkatã Jesusũ hatu itxawashũ eska miyuiwẽ hatu yuikĩ:

—Satanãsã ibubis hawẽ yura Satanãs kaĩmatirumaki. **24** Miyuiwẽ

matu yusĩnũ nĩkakāwē. Mae betsa anua nawabu hatũmebi pashkatã detenamei hatũ yura debui keyumisbuki. **25** Haska inũ, yurabu hawenabuyas pashkatã hatũmebi duanameama sinatai hiwea petirubumariki. **26** Haskakē Satanásã hawenabu kaĩma hawē yura punu nukai babui keyukeanaii.

27 Habiaskari wakĩ tsuãra huni kuxipatũ hiwe anu hikitã yumetsunũ, iwanã, hawē tae inũ hawē mekē dukũ neatã hawē mabu yumetsutirubuki. Hamē eãnã, haska keskari wakĩ Satanás maemakĩ hawē kuxipa mebĩtã ě binutiruki— hatu waya

28-30 Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmishbũ yuikĩ: “Mĩ yushĩ txakabu haya iki ikaii”, akaibuwē taeshũ Jesusũ habu yuikĩ:

—Ikũkĩ ě matu yuiái ea nĩkakāwē. Yurabũ habũ txakabu betsa betsapa inũ habu Deuski shetxakamisbu Deusũ hatu hakimawakĩ hatũ txakabu hatu buashũtiruki, pewakinã. Hakia matu keskakĩ tsuãra hawē Yushĩ Pepa danaĩ haki shetxakamisbu hatũ txakabu hatu buashũtaskama ishanikiki— iwanã,

Habu hawē ewa kayabi inũ hawē betsabu kayabikiri Jesusũ

hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

31 Jesusũ hatu yusĩkĩ keyuriamakē hemaĩtĩ anu hawē ewa inũ hawē betsabu habe hãtxanũ, iwanã:

—Jesus ea yuishũkãwē— hatu wa **32** ha dapi tsaubaũshũ Jesus yuikĩ:

—Mĩ ewa inũ mĩ betsabũ unu hemaĩtĩshũ mibe hãtxanũ ishũ mia kenakanikiaki— akabu **33** Jesusũ hatu yukakĩ:

—Tsuabumē, ě ewa inũ ě betsaburã?— iwanã, **34** ha dapi tsauwabu uĩbaũkĩ hatu yuikĩ:

—Na habia ea dapi manishũ ea nĩkaiburã, habiabu ě ewa kayabibu inũ ě betsa kayabibu inũ ě pui kayabibuki, na habiiburã. **35** Ha inũ, Deusũ hãtxa tsuabũra nĩkatã ikũwãkĩ habũ txibãbaikĩ ashuaĩburã, habiabu ě betsabu inũ, ě piibu inũ, ě ewaburiki— hatu anikiaki.

Heshe banakiri miyuiwē Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

4 **1-2** Iãnēwã kesha anushũ Jesusũ ana hatu yusĩkĩ taewayá yura itxapabũ nĩkanũ ika beabu iãnēwã kesha anu dasibi tsaushũ nĩkaibũ iã kesha shashu namaki Jesus tsaushũ miyui betsa betsapawē hamapaikiri hatu yuikĩ:

3 —Miyuiwē matu yusīnū nīkakāwē. Huni betsa hawē bai anu shekiwā heshe sa aki kashū **4** sa akubaina heshe betsa hanu kati bai namaki niri aka peiyabu beshū keyu sheabū **5** heshe betsa mixki ewapabu mania anu mai eskarabes bemātximea anu kawanarā, hawaira peshei benekaunaya **6** bari hui kukī hawē tapū bemakis beweshekea kua utsi shanamiski. **7** Ha inū, heshe betsa musha hukūriamanu niri aka shekiwā beneai musha hukūkī yabua haskatā bimitirumaki. **8** Hakia heshe betsa mai pepa anu niri aka benei bimi itxapahaira hayamiski, heshe betsa yumetā 30 hesheyai inū, heshe betsa yumetā 60 hesheyai inū, heshe betsa yumetā 100 hesheyairā— iwanā, **9** ana hatu yuikī:

—Mā pabīkiyabuki. Nīkatā hakimayamashākāwē— hatu wanikiaki.

Heshe miyuikiri shabakabi Jesusū hatu unāmanikiaki, na hātcharā

(Mt 13.10-23; Lc 8.9-15)

10 Hanūkaī yurā kaiānē ma Jesus henebainabū ha mesti tsaukē hawē 12 tsumabu inū haki txiti ika betsabū haska miyuuiwē hatu yusīshu yukabu— **11** Jesusū hatu yuikī:

—Maturā, haskai Deus shanē ibumiskiri Deusū hawē pepa huneni shabakabi mā ē tsumabu matu yusīkī unāmaikiki. Hakia habū Deusū hātxa nīka bestiaibu miyuuiwēs besti ē hatuki txanikūkainaii, **12** habū txakabu Deusū hatu buashūkatsi ikamawē taeshū nīkabiakubaikī hau shabakabi nīkayamanūbū inū uībiakubaikī hau hatū txakabu beshteketā Deus ikūwāyamanūbunā— akī

13 —Haska hātxa huneawēs ē hatu yusīshurā, mā nīkama ishumē? Dasibi miyuuiwē ē matu yusīanā, mā daka tapīkī nīkama ikubaīkanai?— iwanā, **14** ana hatu yuikī: —Miyui heshe niri akakiri matu shabakabi yusīnū nīkakāwē. Huni betsā Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisrā, heshe sa aka keskaki. **15** Ha heshe betsa hawē kati bai namaki niri ikarā, yurabū Deusū hātxa nīkabiabū hamakiria Satanás hushū hawē hātxa pepa nīkatanais mebīmiski, hakimawakinā. **16** Ha inū, heshe betsa mixki ewapabu mania anu mai eskarabes bemātximea anu niri akarā, tsuāra Deusū hātxa nīkakī taewai benimabiaya **17** xinā pewamawē taeshū hawē hiwepanā Deusū hātxa danāmakī hatu bika wakī hawē hamapaiwē hatu itxakawabu tenei hawawē haskatima ha uītā ana hawēri txītūbaīmisbuki. **18** Ha inū, heshe betsa musha hukūriamanu niri akarā, yura betsabū Deusū hātxa txibā taewabiai **19** hamapai hawē hiweawēs kemui heneama hawēs besti

nuitxakayamakĩ Deusũ hãtxa nĩkabiakĩ ana tapĩkatsi ikama mabuwẽs besti kemui itxa bestiwanũ ika pepaisbumaki, haskatũ yabua hãtxa pepa txibãma yurabu mibã bimiuma keskabuirã. **20** Haska inũ, heshe betsa mai pepa anu sa akarã, Deusũ hãtxa nĩkashũ yura betسابu hatu yusĩkĩ ikũwãmamisbuki, mai pepa anu heshe niri aka ewai benei bimiai betsa 30 hesheyai keska inũ, betsa 60 hesheyai keska inũ, betsa 100 hesheyai keskarã— iwanã,

Bĩ dekutã shabakabi tsaũtikiri miyuiwẽ Jesusũ

hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Lc 8.16-18)

21 Jesusũ ana hatu yusĩkĩ:

—Bĩ dekutã hi bau merã hunetima inũ tapu namã tsaũtima mã unaiĩ. Hacia bĩ dekushũ hau hawenabu hikikĩ uĩxaranũbũ manaũri tsaũmisbuki. **22** Haskakẽ hawara ẽ matu yusĩkubainai yura betسابu hatu yusĩkĩ huneyamakubaĩshãkãwẽ. Haska inũ, hamapai tibi hunekĩ mã hatu ashũamarã, dasibi Deusũ hatu shabakabi washũkĩ keyushanikiki. **23** Haskakẽ mã pabĩkiyabunã, na hãtxa nĩkatã hakimayamakubaĩkãwẽ— iwanã,

24 hanushũ ana hatu yusĩkĩ:

—Mã yura betsa merabewakĩ pewamis habiaskari wakĩ Deusũ matu manakukĩ pepawẽri mã amis keskama ana matu binumashanikiki. Hanushũ mã hatu merabewatxakamis habiaskari wakĩ Deusũ matu inãtxakariakĩ manakukĩ pemawẽri matu kupishanikiki, nuitapawakinã. **25** Haska inũ, tsuabũra ẽ hãtxa besti nĩkakĩ txibaĩbu itxapa ẽ ana hatu shabakabi yusĩkubaĩshanaii. Hamẽ tsuabũra eskarabes nĩkabiakĩ ea txibaĩsbuma ha eskarabes ẽ hatu mebĩshanaii, hakimawakinã— iwanã,

Miyuiwẽ yunu bana ewamiskiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

26 haska keskai na mai anua Deus shanẽ ibumiskiri Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Deus shanẽ ibuirã, eskamiski, matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Hunĩ shekiwã banatanima **27** uĩfamas usha itxapa binutã hanua shekiwã hukuĩ yumei ewamiski. Haskai yumeai ha hunĩ unãmabiakẽ **28** mã yunu benemakĩ ha dukũ hawẽ pei kaĩmakĩ ewa wakubauna ha katxu hawẽ tashuri kaĩ ewatã hanua huatã bimiai beruyai kanimiski. **29** Hanua txuxiaya ibuã tsekakĩ meshtekĩ itxawamiski. Haska keskari wakĩ Deus ikũwaĩbu itxawariashãkanikiki— iwanã,

Heshe peshemixfikiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātcharā

(Mt 13.31-35; Lc 13.18-19)

30 ana Jesusū hatu yuikī:

—Deus shanē ibu haska keskamiskiri miyui betsawē ana matu yusīnū nīkakāwē. **31** Mibā betsa mostarda heshe pesheixtahairabia **32** mai anu bana bestibiabu ewakī mibā betsa tibi binumiski. Haska inū, hawē pūyā ewapaxinaki peiyabu haki huīrukuī utamisbuki. Deus shanē ibuirā, haska keskariki— iwanā,

33-34 yura dasibibu hātxa hunea miyuiwēs Jesusū hatu yusīkī hawara nīkatirubu hatu yuiakeakeaya hanushū hawē tsumabū hawa shabakabi unākī tapīriabumakē miyuiwēs hatu yusīxina hanushū hawē tsumabu Jesusū hatu yui tapīmakī hatu shabakabi yuinikiaki.

Niwewā kuxipahaira inū iānēwā buspu tsaubiranai

Jesusū nemanikiaki, na hātcharā

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

35 Hanua bari kai mexuaya hawē tsumabu Jesusū yuikī:

—Iānēwā kesha betsauri buyunākāwē— hatu wabaini **36** hanushū yurā kaiā shunūbaini Jesus hawē tsumabube shashū inatā shutubaini buaibū hanua shashu betsawē txibaī habe buriaibū **37** hanua niwewā kuxipahaira besubainaibukiria bekī hene buspu tsaunbirākī shashu hene mata waya **38** Jesus hawē teratametiki shashu txishukiri daka ushakē hawē tsumabu datekī bestēwātā yuikī:

—Yusīnāā, nū hikiairā, mī nukuwē dabanā ikamamē?— akabu

39 hanua Jesus bestēkāwā benitā niwewā kuxipa inū iānēwā nemakī:

—Peswe. Nesewe— aka niwewā maī neseaya iānēwāri buspu tsaubiranai maī neseaya **40** Jesusū hatu yuikī:

—Haskai mā dateai? Ea xinaīnā, mā dateama ikeanai— hatu wa

41 e iki dateyabi yuinamekī:

—Na hunirā, hawa hunimē? mī atirumakirā, niwe inū iānēwanēri nīkakanikikirā— ibaini bui

Gadara anu kashū Jesusū huni yushī txakabu

haya kaīmanikiaki, na hātcharā

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

5 hanua iānēwā kesha betsauri Gadara mai pakeanu Jesus kai keti itā **2** shashu anua bututā hawē tsumabube mapekekainaya hanu mawabu maiwamisbu anu huni yushī

txakabu haya Jesus betxitã huaya **3-4** ha huni yushĩ txakabu haya hawawẽ haska watima mane dispiwẽ neshakĩ mestẽwãbiakubainabu hawẽtxaĩs mane dispi nasakĩ tesaya hawẽ tae taneshkĩ inũ hawẽ mekẽ meneshbiabu dasibi pekakĩ ha mane dispi tesakĩ txuri mixtĩwãkĩ keyuaya ana haska washũ tsuã nematirumarã, **5** hanua mexu merã inũ bariri nia bis ikĩ mawabu maiwamisbu anu inũ mati anua bis iriai inũ mixki maniaki ibubis tĩ tĩ iki datxakamemiskẽ **6** hakia Jesus txai huai betxibirani kuxitxakayamakirã ha dapi dãti ikaya **7-9** Jesusũ yuikĩ:

—Yushĩ txakabuũ, ha huni anua kaĩwẽ— atã yukakĩ:

—Harakiri mĩ kena ikai?— aka yuikĩ:

—Ë kenarã, “Itxapahaira Ë Hayaki”, ã yushĩ mirimayarã— iwanã, bis ikĩ hãtxa kuxipawẽ yuikĩ:

—Jesusuũ, mĩ Deus kuxipahairatũ bakerã, ã unaiĩ. Deusũ nuku uĩayã nukurã, kupikĩ nuku nuitapawayamawe!— itã bis ikĩ **10** ana yushĩ txakabũ Jesus ea akĩ yuikĩ:

—Nũ nãta kakatsi ikamaki. Nuku nãta nitxĩyamawe— iwanã, **11** ha mati anushũ ina yawa itxapabũ piaibũ **12** yushĩ txakabũ uĩtã ea akĩ yuikĩ:

—Ha ina yawa anu nuku nitxĩwẽ, ha merã nũ hikinunã— akabu

13 hanushũ Jesusũ hari hatu yunua ha huni anua kaĩbaini ina yawa merã hikibainaibũ ha ina yawa 2.000 datei mawa keyatapa butei niri ibaini iãki pukui hasai keyuaibũ

14 hanua ha ina yawa mekenikabu datei kuxibaĩkĩ mae tibi anu hiweabu inũ bai putxinĩ hiweabu hatu banabimakeakebainaibũ yura itxapabũ nĩkatã uĩ beaibũ **15-16** hanu Jesuski nukushũ itxapahaira ha huni yushĩ txakabu haya ikũkirãxina ma tari sawea ana unaĩsmapa keskama hanu Jesusbe tsauwa ana haska dabanẽ ikĩ datekĩ ha huni haskashu habũ uĩtã hatu yuikĩ ha yushĩ txakabu ina yawa merã hikibaĩshu txaniaibũ **17** nĩkatã ha mae anuabũ mesekĩ Jesus nitxĩkĩ:

—Nukũ mae anua kariwe— akabu

18 hanua Jesus shashũ naneaya hanua ha huni yushĩ txakabu kaĩmashutũ Jesus ea akĩ yuikĩ:

—Mibe kapa?— aka **19** nemakĩ yuikĩ:

—Ebe kayamawe. Hakia minabu anu kashũ haska Deus miwẽ nuikĩ yushĩ txakabu mia kaĩmashu minabu yuiritãwẽ, hau miwẽ benimarinũbunã— abaini kaya

20 hanushũ ha huni yushĩ txakabu haya Jesusũ kaĩmabaina kashũ nawa betsabũ mae Decãpolis yuiarã, huni kuĩ hãtxarã, Mae Mekẽ

Dabeti anu kashũ ha huni haska Jesusũ duahairawakĩ ha yushĩ txakabu kaĩmabaĩshu hatuki txanikũkainaya nĩkai dasibi benimai Habaa! iki keyunibukiaki.

Aĩbũ himi bashneni neseisma Jesusũ maĩwātã Jairõ

bake mawa bestẽwanikiaki, na hãtxarã

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Hanua Jesus iãnẽwã kesha betsauri katani ana hawẽri txĩtũkirani hui keti ikaya hanua iãnẽwã kesha anu yurã kaiã Jesus uĩnũ ika bei itxabirãbiranaibũ **22** hanua hanu itxati hiwe mekemis shanẽ ibu betsa hawẽ kena Jairõ Jesus betxibirani hushũ dãti ishũ **23** ea akĩ yuikĩ:

—Èẽ bake aĩbu mawakatsis ikikiki. Ebe kashũ ẽ hiwe anushũ uĩkĩ hau shushanũ ea meshuniyuwe— aka

24 hanua Jesus habe kaya yurã kaiãri haberi bukĩ Jesus naxui akĩ teshke abainaibũ **25** hanua aĩbu himi bashneni ha isĩ tenei ma 12 ano kabia hawa neseisma bari betsa tukama ikũkaĩmis **26** hanua nuitapaya huni dauyabũ hau ea shushawanũ, iwanã, hawẽ pei dasibi putakĩ keyubia hawa maiãma ikũkaini hakia ana pikuhairakĩ **27-28** Jesuskiri hãtxakĩ yuiaibu nĩkatã ha yurã kaiã supu ibaini habe buaibu anu ha aĩbu isĩ teneya txipu kakĩ: “Hawẽ tari kesha besti mea ẽ shushatiruki”, iwanã, xinãbaini kakĩ naxui ikaĩ Jesusũ tari kesha metsatuxia **29** hawaira hawẽ himi nesei maĩtã: “Ma ẽ shushashubiĩ!” iwanã, xinãyã **30** hawẽ kuxipa kaĩkaĩ tsuara ma shushashu Jesusũ unãkĩ yurã kaiã hatxũ beaibu uĩbaũkĩ Jesus niti itã hatu yukakĩ:

—Tsuã mã ẽ tari metsashumẽ?— hatu wa

31 hanushũ hawẽ tsumabũ yuikĩ:

—Na yura itxapa bei miki supu ibirãkĩ mia akanikiki. Tsuã mia ashu nũ unãmaki— akabu **32** hatũ Jesus metsashu aĩbu uĩnũ ika nasaukekawanaya **33** aĩbũ unaĩ datei saki saki ikĩ hawara Jesusũ ashu unaĩ ha bebũ dãti itã shabakabi Jesuski txaniaya **34** Jesusũ yuikĩ:

—Aĩbuũ, mĩ ea ikũwãyã ẽ mia shushawashuki. Ana isĩ teneama unãnuma kai periwe—

35 aki nikẽ hanua Jairõ hiwe anua hawẽ tsumabu beshũ Jairo yuikĩ:

—Mĩ bakerã, ma mawashuki. Ana huni yusĩnã daketapa wayamawe— akĩ **36** yuiaibu Jesusũ nĩkakĩ Jairo yuikĩ:

—Dateama ea besti ikũwãkubaĩwẽ— abaini kakĩ **37** hanua Pedro inũ Tiago inũ hawẽ betsa João besti Jesusũ hatu iyukĩ **38** Jairõ hiwe

anu habe buaibũ hanua hãtxa biski ikaibu nĩkakĩ yura itxapa kashai saĩ iki bau bau ikaibũ **39** hanua Jesus hatu anu hikikaĩ yuikĩ:

—Haskai e iskaũ kashai mã biski ikanai? Hawẽ bake mawa kayabiamaki. Ushaki— hatu waya **40** hanushũ Jesusũ haska yuiiai yura itxapabũ usãbaunaibũ hanushũ Jesusũ habu kaĩmatã hawẽ epa inũ hawẽ ewa inũ hawẽ tsumabu habe buabube ha aĩbu bake hanu daka anu dĩtu merã hikikaĩ **41** metsũshũ yuikĩ:

—Talitã, cumi— iwanã, nukũ hãtxarã —Txipaxaã, beniwe— aka **42** hawaira ha txipax 12 bariya benikaunaya hawẽ ibubu inũ hawẽ tsumabu e itã yuikĩ: “Habaa!” ikaibũ **43** hanushũ Jesusũ hatu nemakĩ hau tsuki txaniyamayunũbũ ana yuikĩ:

—Matũ bake pimakãwẽ— hatu wabainikiaki.

Nazaré anu ana Jesus txítũkiranikiaki, na hãtxarã

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

6 Hanua Jesus hari katani ana hawẽ mae hanua yumeni anu hawẽ tsumabube hikixinabũ **2** sãbado huĩrukũtitiã hanu judeubu itxamisbu anushũ hatu yusĩkĩ taewaya huni itxapabũ nĩkai e itã habaa! iki yuinamei:

—Na hunirã, hanishũ haska tsuã hawẽ kuxipa tapĩxinamẽ, ha atimaska nũ atiruma aki unãnepahairairã?— iwanã **3** —Hakia narã, hi mabu wanikaki. Hawẽ ewarã, Maria inũ, hawẽ betsaburã, Tiago inũ, José inũ, Judas inũ, Simãoki. Hanua hawẽ puiburã, nenu nukube hiweriabuki— itã ikũwãma danaĩbũ **4** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Deusũ hãtxa yuishunika hushũ yurabu hatu yusĩayã betsa betsapabũ nĩkakĩ duawaibũ hakia hawẽ mae anu kashũ hawenaburi hatu yusĩria habũ hawẽ hãtxa danaĩbũ habiatĩari hawẽ hiwe anuabu inũ hawenabu betsabũ danãriamisbuki— hatu watã **5** hanushũ isĩ teneaiibu eskarabes hatu mekĩ hatu shushawatã hawara atimaska Jesusũ ana hatu ashũkĩ hatu uĩmama **6** haska hatuwẽ nuikĩ yusĩbia habũ ikũwãbumawẽ taea huĩti nixmai e inikiaki.

Mae urama hiweabu tibi besti anu kakũkaũkĩ Jesusũ hatu yusĩkubaũtani hushũ **7** hanushũ hawẽ 12 kuxipayabu kenashũ yushĩ txakabu kaĩmati kuxipa hatu yunukĩ huni dabe tibi yunuakeakekĩ yuikĩ:

8 —Kairã, mã eska baĩtanũbũ matu yuinũ nĩkakãwẽ. Mais butãkãwẽ, hawa buamarã. Hakia matũ mestẽti besti mã butiruki. Ha inũ, misi inũ, kapãkã inũ, haki pei aruti buyamashãkãwẽ. **9** Matũ tae pewetametia inũ tima tari mã saweaya besti bukãwẽ, ana betsa buamarã— akĩ **10** ana hatu yuikĩ:

—Karã, hiwe bestitxai mae tibi anu hiweyushũ yusĩkubaĩtãkãwẽ. Hanushũ yusĩkĩ menetã mae betsa anuri maekubaĩshãkãwẽ.

11 Haska inũ, hanishũra matu danãkĩ nĩkakatsi ikabumakẽ Deus hatuki sinatai unãti wakĩ hanua kaĩbaĩkĩ matũ tae anua mai kuru hatuki tabaĩshãkãwẽ, hau habiaskasi maninũbunã, hawa unãmarã— hatu wa nĩkatã **12** hanua hawẽ tsumabu buake buakeshũ dabe tibi kashũ hatu yusĩ taewakĩ:

—Deuskiri mã txakabumis henetã matũ xinã betsa warikãwẽ— hatu wakĩ **13** yushĩ txakabu kaĩmakĩ kaya wakubaĩkĩ isĩ teneai bu sheniwẽ dapushkĩ hatũ isĩ maĩwãkubaunibukiaki.

Naximanika João tenãnibukiaki, na hãtxarã

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

14 Hanua hawara Jesuskiri txaniakeakeaibu shanẽ ibu Herodesĩ nĩkatã hawẽ tsumabu yuikĩ:

—Naximanika João mawaxina ana bestẽxĩshũ hawẽ kuxipa Jesuski maewa hatũ hawẽ kuxipawẽ atimaska hawa nũ atiruma Jesusũ hatu uĩmaikiki— ikaya

15 hanushũ huni betsã hawẽ xinãnẽ yuikĩ:

—Ha Jesusrã, Elias ana huxiãki. Elias ikibikaĩ— ikaya betsãri yuikĩ:

—Ha Deusũ hãtxa yuishunika nukũ shenipabube hiwepauni betsaki, ha Jesusrã— ikaibũ

16 Herodesĩ hatu nĩkatã yuikĩ:

—Habaa! João ẽ hatu yunua teshteimaburã, ma bestẽxinamẽkaĩ— inikiaki.

17-18 Herodesĩ eska xinãkĩ anirã, matu yuinũ nĩkakãwẽ. Bari betsatiã Herodesĩ hawẽ betsa Filipẽ aĩ Herodias mebĩmakẽ Joãonẽ nemakĩ yuikĩ:

—Haskakĩ mĩ betsã aĩ mebĩtã mĩ aĩwaĩmamẽ? Haskatimahairaki. Aĩwãyamawe— akubainaya atimas hawẽ aĩkiri xinaĩ henekatsi ikama nuikĩ shanẽ ibu Herodesĩ hawẽ policiabu yunua João atxishũ mane dispiwẽ meneshã bitxiti hiwe merã bitxiabũ **19** shanẽ ibũ aĩ Herodias Joãoki sinatakĩ hatu tenãmanũ ikaya **20** hafia Herodesĩ haska João huni pepa unãkĩ hawẽ aĩ nemakubaĩkĩ dasibi hawẽ yusĩa nĩkabiakubaĩkĩ hawẽ xinã pewariama ikũkainaya **21** hanua hawẽ bari hanu kaini tashniaya hanushũ hatu beyusmakĩ nawamakatsis ikĩ habu hatubetã yunumisbu inũ, soldadobu shanẽ ibubu inũ, Galilãia anu pei itxapayabu hawẽ hiwe anu hatu itxawashũ hatu pimaya Herodiasĩ hawẽ bene parãkĩ João hatu tenãmakatsis ikaya

22 Herodiasĩ bake txipax hatu nawashũkĩ shanẽ ibu Herodes inũ ha hatu pimakĩ itxawa hatu benimawaya Herodesĩ hawẽ aniwa yuikĩ:

—Hawara mĩ ea yuka ẽ mia inãshanaii— iwanã, **23** yubakĩ ana yuikĩ:

—Hawara betsa betsapa mĩ ea yuka nukũ mai pakea namakis pashkashũ ẽ mia yunutiruki— akaya **24** nĩkatã txipax nawai maĩkaini kashũ hawẽ ewa Herodias yukakĩ:

—Ewaã, hawa yukatãpa?— aka hawẽ ewã yunukĩ:

—Naximanika João hatu teshtemashũ hau mia hatu bemashunũ ha ea atãwẽ— aka **25** hawẽ epa shanẽ ibu Herodes anu hawaira ana hikikaĩ yuikĩ:

—Na habiatã Naximanika Joãoñẽ bushka ea inãriwe, sapa kãtxakirã— aka **26** hawẽ huĩti meteshekei punu nukatã Naximanika João tenãkatsi ikamabia ha hatu pimaibu bebũshũ hawẽ aniwa ma yubai nĩkakãshũwẽ taeshũ hawẽ yuba binumakatsi ikama **27** hakimamari ha soldado bitxiti hiwe anu hau katanũ shanẽ ibũ yunukĩ:

—Joãoñẽ bushka teshteshũ ea beshũtãwẽ— aka **28** soldado kashũ bitxiti hiwe meranua João teshtetã hawẽ bushka sapa kãtxaki nanebirã beshũ ha txipax inã ha txipaxã hawẽ ewa inãnikiaki.

29 Haska wakĩ João tenãkãshu hawẽ tsumabũ nĩkatã beshũ hatu yukatã hawẽ yura bibaĩ maiwati anu maiwanibukiaki.

Jesusũ yurã kaiã pimanikiaki, na hãtxarã

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jo 6.1-14)

30 Hanua hawẽ kuxipayabu yunua butani Jesuski ana haki dasitã haska wakubaũtãxinabu Jesuski txaniakeakei meneabũ **31** yurã kaiã Jesuski itxabu hanishũ hawẽ tsumabũ pitirubumakẽ Jesusũ hatu yuikĩ:

—Benãta hatu dapashkabaĩ haria huĩrukũyunũ bukãwẽ— hatu wabaini **32** hanua Jesus hawẽ tsumabubes shashũ inatã kai hanu tsua hiweabumanu buaibũ **33** hakiã Jesusũ hatu henebaini kakĩ mae tibi dũkebainai uĩ Jesus dũkenanaĩ betxibaini txibaĩ kuxibaini mae bestibu tibi anuaburi bui Jesus hikiriama habu dukũ bebũkiri hikia maniaibũ

34 Jesus shashuwẽ kai keti itã shashu anua butukaikĩ yurã kaiã uĩ hatuwẽ nuihairakĩ habu txashuwã uĩnikauma keskabuwẽ taea hatuwẽ dabanã ikĩ hatu yusĩ taewashũ betsa betsapawẽ hatu yusĩbaiaya

35 hanua ma bari kaya hawẽ tsumabu Jesus dapi bushũ yuikĩ:

—Ma bari kaikiki. Nenu tsua hiweabumaki. **36** Na yurã kaiãñẽ habũ hania pitirubumaki. Ha mae urama tibi anua hau misi bishũ pitã hau haskarabaĩtanũbũ hatu nitxĩriwe— akabu **37** Jesusũ hatu kemakĩ nemakĩ:

—Haska hatu wama, matũ hatu pimakãwẽ— hatu wa hanushũ hawẽ tsumabũ yuikĩ:

—200 xaba nũ dayai peiwẽ hatu misi bishütãpa, hau pinũbunã?— akabu **38** Jesusũ hatu yukakĩ:

—Hati misi mã hayamẽkai? Uĩtãkãwẽ— hatu wa bushũ uĩtãshũ yuikĩ:

—Mekẽ besti misi inũ baka dabe besti nũ hayaki— akabu **39** hanushũ hawẽ tsumabu Jesusũ yunukĩ:

—Hatu itxawakeakekãwẽ. Ha basiki hau tsaunũbũ hatu yunukãwẽ— hatu wa **40** hatu yunuabu hatiri shuku betasai 100 inũ hatiri shuku betasai 50 maniakeakebaunaibũ **41** Jesusũ ha misi mekẽ besti inũ baka dabe tsumashũ naiuri teskãshũ uĩkĩ pitikiri Deus kẽwãtã misi tũke tũke apakekĩ hawẽ tsumabu inãkĩ hatu yunua ha yurã kaiã inãbaunaibũ hanushũ baka daberu hatu inã hari hatu inã keyuabu **42** dasibibũ yani wai benimai pepeaibũ **43-44** hanua ha misi mekẽ besti inũ baka dabe ha dabe hatu pashkashuna 5.000 hunibũ pikĩ teshe wakãshu itxawakĩ 12 kuki hawẽ tsumabũ mata wanibukiaki.

Jesus iãnẽwã bemaki bepai kainikiaki, na hãtxarã

(Mt 14.22-27; Jo 6.16-21)

45-46 Hanua nuku dukũ bebũkiri iãnẽwã pukei Betsaidauri nũ hawẽ tsumabu kanũ shashuwẽ nuku yunua nũ kaya yurã kaiãri hatu nitxĩbaini mati anu ka Deusbe hãtxanũ ika ka Jesus ha mesti nikẽ

47 mexu merã hawẽ tsumabu iãnẽwã namakis bui nunubainaibũ Jesus ha mesti mã nishũ uĩãiyã **48** hawẽ tsumabũ shashu tueĩ bikaibũ niwẽwã bekĩ shashu txishtekiri butã butanaya ma pena kemaya Jesus hatuki nukuyui iãnẽwã bemaki bepaikirãkĩ hatu daĩbaini **49** ha iãnẽwã bemaki kaya uĩ yushĩ dabanẽ sai iki **50** dateaibũ Jesusũ hatu hãtxawakĩ:

—Ë eaki. Ewẽ dateyamakãwẽ— hatu watã **51** hanua hawẽ tsumabuki shashũ inaya niwẽwãnẽ iãnẽwã betxurũwaĩ maiãyã habu harakiri xinãtima hatu wa Habaa! iake iakekĩ **52** Jesusũ haska hatu misi pimai uĩbiabirãkãshu hawa hatũ xinã shabakabiriabuma haska tapĩriabuma inibukiaki.

Genesaré mae anuabu isĩ teneaiabu Jesusũ hatu shushawanikiaki, na hãtxarã

(Mt 14.34-36)

53 Hanua iãnẽwã pukei besusi bupanãbũ niwẽ hamakiri hatu bukĩ shutua mae betsa Genesaré anu keti itã hatũ shashu neshatã

54 hanua butubainaibũ yurã kaiãnẽ Jesus unãtã **55** mae kesua anua

kuxibirākī isī teneai bu hatū baketiki bakebirākī Jesus anu hatu iweabu **56** hanūkaī mae urama tibi anua inū bai putxinī hiweabu anua isī teneaburi bai tanamabirākī hanushū hau Jesusū tari metsanū, iwanā, hatu Jesus ea ashuābu hawē tari keshā ha isī teneabū metsatā dasibi maī kayakeakenibukiaki.

Hawara atimapa nū xināmistū nuku txakabuwamiskiaki, na hātstarā

(Mt 15.1-20)

7 **1-4** Fariseubu inū judeubu dasibibū hatū shenipabū beyakiri matu yusīnū nīkakāwē. Habū shenipabū beya tibi txibākī fariseubu inū judeubu dasibibū piriama mepanuī taemisbuki, txakabu nemairā. Haska inū, piti bitani hui hikitā hawē beyawē taea hatu meushkeabu mepanukubaāmisbuki. Haska inū, hatū shenipabū beya betsa betsapa txibākī hatū kētxa datxukī hatū xumu napākī hatū mane kētxa datxukī hatū dakati ūpashwē bewax bewax atā tere amisbuki. Haska hatū shenipabū beya txibākī akeakekubaāmisbuki.

Haska wamisbuwē taea fariseubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu Jerusalém anua bexiābu Jesuski kemashū uīkī haska hatū shenipabū beya txibāma Jesusū tsumabū piriama mepanuabuma piaibu uīkī hatu yuākī **5** Jesus yukākī:

—Haskakī mī tsumabū nukū shenipabū beya txibāma mepanuma pikanimēkaī?— akabu **6-7** Jesusū hatu yuikī:

—Mā yusīmis keska akama mā beparamemisbukiri ikū bebūkiri Deusū matukiri yuikī:

‘Na yurabunā, hatū hātshawē ea kēwābiakī hatū huītiwē ea xinaīsbumaki.

Ha inū, itxatā hawa ea kēwākī pewaisbumaki.

Hakia hunibū yunuawē besti hatu yusīkubaāmisbuki’, aka hawē hātxa yuishunika Isaíasī nīkatā keneniki. **8** Haska waniwē taea Deusū yunua xinākī txibāma yurabū beya besti mā txibāmisbuki— iwanā,

9 ana hatu yuikī:

—Matū beya betsa betsapa besti txibākī hakia Deusū yununi xinābiakī mā akī pewaismaki. **10** Eska Moisés yununi ana matu xināmanū nīkakāwē: “Matū epa inū matū ewa merabewakī hatu duawakubaīkāwē. Hakia matū ibubu mā hatu itxakawaya hau matū shanē ibubū matu tenāshanūbūwē”, abianikē **11** haska xināma matūmebi ibubis matū hātxa watā hatu yusīkī: “Matū ibubu

hawarawē merabewati mabu mā haya mā haki tanabia Templo anu inākuīkatsi mā butiru mā xinātiruki. Tsuā matu ana bikawatirubumaki”, akī mā hatu yunutzakamiski, nemakinā.

12 Haska wakī hatu nemakī mā haska wakubainaibu tsuā ana matu yunu yunu atirubumaki, matū ibubu mā merabewanūbunā, akī mā hatu yunumiski. **13** Haska wakī matūmebi ibubis beya betsa txibāti matuna watā Deusū yununi hātxa mā hatu hakimawamiski, yunuti betsa betsapa hatu maewashuākeakekinā, hau ha txibanūbunā— hatu watā

14-16 ana Jesusū yurā kaiā kenashū hatu yuikī:

—Mā pabīkiyabuki. Matu yusīnū nīkakī peirawakāwē. Piti tibi yurabū piabu hawa hatu hawē txakabuwaismaki. Hakia yurabū huīti meranua besti hawara txakabu tashnikī Deus hatu danāmamiski, yurabuki sinatamakinā— hatu watā

17 hanua Jesusū yurā kaiā henebaini hawē tsumabube hiwetā hikiaibū ha miyuiwē hatu yusīshukiri ana hawē tsumabū yukabu

18-19 Jesusū hatu yuikī:

—Matūri mā nīkakī tapīriabumamē? Shabakabi matu yusīnū nīkakāwē. Piti xarabu yurabū piabu hatū xinā merā naneama hawa hatū xinā txakabuwatirumaki. Hakia piti xarabu piabu hatū hatuki naneabu puiyabu kaīmiski— iwanā —Haskakē piti xarabū hawa hatu txakabuwatirumaki— hatu anikiaki. Haskawē taea hawara piti xarabu pikī nukū puku anu nū nanemisrā, pekiaki. Harā, hatū Deus sinatamaismaki. **20** Haskawē taeshū Jesusū ana hatu yuikī:

—Yurabū xinā meranua hawara txakabu hayabu tashnikinā, haskatū hatu txakabuwamiski, Deus sinatamakinā. **21** Haska inū, eska yurabu haya hatū xinā uke merā aruabu txakabu xinākī shabakabi tashnimamisbuki. Eska tibi shabakabi xināwē kaīkinā, kemukī hamapai tibi shebi hayabu txutabaūmisbuki. Ha inū, yumetsumisbuki. Ha inū, yura betsaki yubakatā tenāmisbuki. **22** Ha inū, aīyā inū beneyabia betsabe txutanamemisbuki. Ha inū, yura betsā mabuwē kemumisbuki. Ha inū, txakabu betsa betsapa wamisbuki. Ha inū, yura betsa parāmisbuki. Ha inū, hatū yurawē hawara pae tibi aki paeī txakabumisbuki. Ha inū, yura betsa hawē hiwea keskama hatu uī huni betsa haska hayatirumawē nui hatuwē bika tenemisbuki. Ha inū, txani txakabaūmisbuki. Ha inū, ibubis xinaī keī: “Ē pepaki”, imisbuki. Ha inū, yura betsawē nuikī duawakī merabewaisbumaki. **23** Haska tibi yurabū xinā anua tashnikī hatu txakabuwamiski, Deus sinatamakinā— hatu anikiaki.

Siro-fenícianawa aĩbũ ikũwaĩwẽ taeshũ Jesusũ merabewanikiaki, na hãtxarã
(Mt 15.21-28)

24 Hanua Jesus kaĩkirani Tiro mae pakea anu hunekaĩ hikipanã tsuãra unaĩbũ hiwe betsa anu hikiaya **25-26** hanua judeubuma Siro-fenícianawa aĩbu hawẽ bake yushĩ txakabuya Jesuskiri txaniaibũ nĩkabirani Jesuski nukushũ dãti itã yuikĩ:

—Ë aĩbu bake yushĩ txakabu hayaki. Ea kaĩmashuĩ kawẽ— aka **27** Jesusũ yuikĩ:

—Israelbũ piti bishũ kamã anu putama ha dukũ hau hawẽ bababũ yaniwayunũbũ metirubumaki— aka **28** hawẽ hãtxa nĩkatã Jesus ana yuikĩ:

—Heẽ. Yusĩnaã, nũ kamã keskaki. Israelbũ besti tapukishũ piabũ hawẽ pese kamanẽ pimisbuki. Haska keskari wakĩ ẽ bakeri mĩ ea kaĩmashũtiruki— aka **29** haska ikũwaĩ unãkĩ Jesusũ yuikĩ:

—Mĩ pe yuiaya ẽ mia merabewashuki. Haskawẽ taea mĩ bake anua ma yushĩ txakabu kaĩkaĩshuki. Uĩritãwẽ— akaya **30** kashũ hawẽ hiwe anu hikitã ha aĩbu bake ma yushĩ txakabu kaĩma pes daka uĩtuxinikiaki.

Huni patani inũ huyuni Jesusũ shushawanikiaki, na hãtxarã

31 Hanua Jesus Tiro mae pakeanu txĩtũtani Sidom dũkeataĩ Decápolis kesua anu Galiléia iãnẽwã kesha anu hikikẽ **32** hanua huni betsa patani inũ huyuni Jesus anu iyushũ ea ashũkĩ:

—Mĩ mekwẽ haki mepitã nuku shushawashũwẽ— akabu **33** ha isĩ teneai tari ha mesti metsũbaĩ Jesusũ iyushũ hawẽ metutiniĩ pamistubukũtã hashpa watã hawẽ kemu hamitxutã **34** naiuri besutã huĩsinakĩ yuikĩ:

—Efatã!— iwanã, nukũ hãtxawẽ yuikĩ: —Hau pabepemenũwẽ— aka **35** hawẽ pabĩki dabe ma pabepemea inũ hawẽ hanari ma hãpekea ma hãtxa kayabiaya **36** Jesusũ hatu anu ana iyushũ hatu nemakĩ:

—Tsua yuiyamayutãkãwẽ— hatu wabia kashũ yurabu betsa betsapa hatu banabimakeakeabu **37** e itã Habaa! Yuu! ikĩ yuikĩ:

—Jesusũ hamapai betsa betsapa pepa atiruki, patanibu nĩkamakĩ inũ huyuniburi hãtxamaikikirã— inibukiaki.

Jesusũ 4.000 yurabu pimanikiaki, na hãtxarã

(Mt 15.32-39)

8 **1-2** Hanushũ ana shaba betsatiã yurã kaiã Jesusũ hatu yusĩkubainaya ma shaba dabe inũ besti kaya hatũ piti ma keyuabu hania pitibumakẽ Jesusũ hawẽ tsumabu kenashũ yuikĩ:

—Ma shaba dabe inũ besti ea nĩkakĩ hatũ piti ma keyuabuwẽ taea ã hatuwẽ nuiaii. **3** Hatũ hiwe anu piti mais ã hatu nitxiã bui bai putxinĩ anua punu nukai babui unãyamastirubuki, betsabu txaikea bexiãburã— ikaya **4** hawẽ tsumabũ Jesus yuikĩ:

—Nenu tsua hiweabumaki. Hania piti bishũ nũ hatu pimatirumabĩ— akabu **5** Jesusũ hatu yukakĩ:

—Hati misi mã hayamẽ?— hatu wa

—Seteki— akabu

6 hanushũ Jesusũ ha yurã kaiã yuikĩ:

—Ha mã tsaubaũkãwẽ— hatu watã ha sete misi bishũ Deus kẽwãtã tũke tũke akai hawẽ tsumabũ bibaĩbaĩkĩ ha yurã kaiã hatu inãkeakeaibũ **7** hanua baka eskarabesri haya Jesusũ bishũ Deus kẽwãriatã tekepakeriakĩ hawẽ tsumabu inã habũ hatu inãkĩ mebesa **8** hanushũ dasibibũ yaniwai benimai pepeaibũ ha pikãshu piti teshea itxawakĩ sete kuki matawabũ **9** hanua 4.000 yurabũ pikĩ keyuabũ Jesusũ hatu yunukĩ:

—Ë ma kai buritãkãwẽ— hatu watã **10** hanua hawẽ tsumabubes shashũ nanetã bui Dalmanuta mai pakeakiri bunibukiaki.

Hawara hawẽ unãmati dami atimaska fariseubũ Jesus

yukanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 16.1-12; Lc 12.54-56)

11 Hanua fariseubu Jesus anu beshũ habe ha inũ, iwanã, unãti wakĩ yuikĩ:

—Deus anua hawẽ unãti dami nuku ashũwẽ, mĩ hawẽ kuxipa haya nũ uĩnunã— akabu **12** Jesus huĩti nixmashũ hatu yuikĩ:

—Haskakĩ hawara Deusũ besti damiwatiru uĩnũ ishũ mã ea yukai? Ikũ ã matu yuiari nĩkakãwẽ. Hamapai betsa uĩmakĩ ã ana matu ashũtaskamaki— hatu watã **13** hanushũ hatu henebaini shashũ nanetã ana txĩtũkaini iãnẽwã kesha betsauri hawẽ tsumabu hatu iyua

14 hanua bui misi hakimabaini hawa piti buama misi bestitxaiya besti shashũ buaibũ **15** Jesusũ bebũkiri hatu banabimakĩ yuikĩ:

—Fariseubu inũ shanẽ ibu Herodesĩ misi shasha wati meseki. Uĩrakubaĩkãwẽ— hatu wa **16** hatu haska wa hamakiri xinaĩ hawẽ tsumabu yuinamei:

—Nũ misi beama ishukẽ nuku haska nemaikiki— ikaibũ

17 haskakiri yuinamei hãtxaibu unãtã Jesusũ hatu yuikĩ:

—Haskai bushka kuxikĩ mã nĩkariabumamẽ? Haskai: “Nũ misi beama ishukẽ haska nuku yusĩkiki”, iki mã yuinamekanai? **18** Mã

beruyabia hawara ē matu ashuaĩ mā uĩ pewama ikūkainaii. Mā pabĩkiyabia hawara ē matu yusĩaĩ mā nĩka pewama iriakūkainaii. **19** Eska uĩbiairã, misi mekê besti tũkepakeshũ 5.000 hunĩ kaiã ē hatu pimarã, hati kuki hawē teshe mā itxawaxinamē, ha pitirã?— hatu wa

—Doze kaĩ— akabu

20 —Hanua betsarã, sete misi tũkepakeshũ 4.000 ē hatu pimarã, teshe waburã, hati kuki mā matawaxinamē?— hatu wa

—Sete kaĩ— akabu

21 hanushũ Jesusũ hatu yuikĩ:

—Matunã, haskakĩ mā tapĩriabumamē?— hatu wabaini

Betsaida anushũ huni bekũ Jesusũ shushawanikiaki, na hãtxarã

22 hanua bui mae betsa Betsaida anu hikiabũ huni bekũni hau shushawanũ Jesus anu iweshũ ea ashũkĩ:

—Haki bemepiwe— akabu **23** huni bekũ metsũbaĩkĩ benãta iyushũ hawē beruki kemu mitxushũ bemepitã metseketã yukakĩ:

—Haskara mĩ uĩaĩ?— aka **24** bepeshe mirĩtã yuikĩ:

—Hunibu uĩbiakĩ hi mapua keska buanaibu ē hatu uĩaĩ— aka **25** Jesus ana hawē beruki mepia hanũkaĩ ma shusha shabakabi dasibi uĩkĩ pewaya **26** Jesusũ hawē hiwetã nitxĩkĩ yuikĩ:

—Na mae anu ana hari kama mĩ hiwe anu inũ kariwe— abainikiaki.

Mĩ nukũ Messias Cristoki, akĩ Pedrõ yuiniakiaki, na hãtxarã

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

27 Hanua Jesus hawē tsumabube kai Filipẽ mae Cesarẽia txaima anu ana bai tanabaĩkĩ hawē tsumabu yukakĩ:

—Yurabunã, ē tsua ekiri yuimisbumē?— hatu wa **28** hawē tsuma betsã yuikĩ:

—Betsabũ mikiri yuikinã: “Naximanika João ana bestẽxinaki”, mia wakanikiaki. Betsabũri yuikĩ: “Elias ana huxiãki”, mia wariakanikiaki. Betsabũri yuikĩ: “Deusũ hãtxa yuishunika betsa ana besteĩmaki”, mia wariamisbukiaki— akabu

29 hanushũ Jesusũ haburi yukakĩ:

—Hamē matũ xinãkinã, mā tsua ea yuimismē?— hatu waya hanushũ Pedrõ hatu yuishũkĩ:

—Miarã, mĩ nukũ mekenika Messias Cristoki— akaya

30 Jesusũ hatu nemakĩ:

—Ë Messias Cristoki tsua banabimayamayushãkãwẽ— iwanã,

Jesus mawashanai bebūkiri hatu banabimanikiaki, na hātšarā

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

31 Jesusū ana hatu yuikī:

—Deusū bake ē matū Hutxi Kayabi Iuwarā, ea nuitapawashākanikiki. Eki sinatakī ea itxakawakī mae shanē ibubu inū, Deusbe nukunabu hātšashunika shanē ibubu inū, Deusū hātša kenenibu yusīnanāmisbūri ea danākī ea hatu tenāmabu dabe inū besti shaba kaya ē ana bestēshanai— akī **32** haska wakī hatu shabakabi yuiyai nīkatā Pedrō Jesus ha mesti pashkabaī nemakī yuikī:

—Mī haskatirumaki— aka **33** Jesus hawē tsumabukiri nasauketā uīkī Pedro nemakī yuikī:

—Satanāsā xināwē mī ea nemaii. Ana hari haskayamawe. Hawara Deusū uīai keska mī uīyamaki, eska xinākinā, haska yurabū uīmis keskawē mī ea nemairā— atā

34 hanushū Jesusū hawē tsumabu inū yurabu habe buaibu kenashū yuikī:

—Tsuabura eki txiti ikatsis ikirā, hamebi haska xināmis hakimātā: “Bika tenei ē hawē taea mawatiruki”, ikī hau ea txibākubainūbūwē. **35** Hamē tsuabūra xinaī: “Ē mawakatsi ikamaki”, iki hatūmebi mekeaiburā, eauma mawakī hatū hiwea benushākanikiki. Hakia ea ikūwākī ē kakape yusīkī ea txibaīwē taeshū tenābiabu hatū hiwea benuama hiwekuīshākanikiki.

36 Haska inū, haskati dabanē yurabū xināma mai anua mabuwē inū hamapai tibiwē kemukī itxawai hiwemisburā, haburi eauma mawai benushākanikiki. **37** Ha inū, hawara inānanākī hawē hiwea pakatā hawē hiwekuīti tsuā bitirubumahairaki. **38** Haska inū, tsuabura na yurabu txakabu bebunua eki inū ē hātšaxaki dakemisburā, ē Epā kuxipaya hawē nai tsuma pepabube hua habiaskariai ē hatuki dakeriashanai— iwanā,

9 ana hatu yuikī:

—Txanima ē matu yuiyai nīkakāwē. Na habia mā ebe mapuaburā, betsabu mā mawariamakē Deus Shanē Ibui taei kuxipahairai mā uīshanai— hatu anikiaki.

Jesus hawē yura damitā hatu uīmanikiaki, na hātšarā

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

2 Hanua ana seis dia binuaya Pedro inū, Tiago inū, João Jesusū katubāikī hatu iyui kakī mati keyatapahaira mapeketā hanua hatu bebū Jesus dami **3** hawē tari hushupahairai txashahairai tsuā tari

patsakī hushupa wakī haska waisma keskai ikaya **4** haskaya habianuri Elias inū Moisés Jesusbe hātxai uī **5-6** datehairaibū harakiri xinātima Pedrō Jesus yuikī:

—Yusīnaā, nū nenu huarā pehairaki. Peā shubu dabe inū besti matu washūpa, betsa mina inū, betsa Moisésna inū betsari Eliasnarā?— ikaya **7** hanua samama nai kuī bekī hatu bepuaya nai anua hui tashnikī yuikī:

—Narā, ē bakeki. Ē abuhairaii. Nīkairakubaīkāwē— hatu waya **8** samama beru beru ikī uī ha habe mapukāshu ana niama Jesus besti nia uīaībū

9 hanua mati keyatapa butebirākī Jesusū hatu yuikī:

—Ē matū Hutxi Kayabi luwa matu mawashūtā ē ana matu bestēshūriamakē hawara na haska mā uīshurā, tsua yuiyamayushākāwē— **10** hatu wa tsua yuiama hatūmebi yuinamekī: “Mawatā ana bestēshanairā, haskaramē?” ishū **11** ana hawē tsumabū Jesus yukakī:

—Yusīnābū hatu yusīkī Deusū hātxa kenenibuwē hatu yuikī: “Nukū mekenā Cristo huriama bebūkiri Elias hushanikiki”, ikirā, haskai imisbumē?— akabu **12** hatu kemakī:

—Txanima Elias bebūkiri ana hushū dasibi benawakī pewakī taewaimaki. Ha dikabi, Deusū hātxa yuishunikabū kenekī: “Deusū bake hatū Hutxi Kayabi Iuwarā, habū danākī itxakawabu nuitapashanikiki”, arianibuki. **13** Hakia eānā, ē matu yuiiai. Eliasrā, ikū ha dukū huimashū hatu yusīayā danākī Elias Deusū hātxa yuishunika itxakawakī haskarashanaikiri Deusū hātxa yuishunikabū bebūkiri hakiri kenenibu akī habiaskari wakī itxakawaimabuki— hatu abirani

Huni bake yushī txakabuya Jesusū kaīmanikiaki, na hātxarā

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

14 hanua Jesus hawē tsuma betsabuki nukunū ika hui hanu yurā kaiā hawē tsumabuki itxa Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbube hatube itxa yuinameakeakeaibu Jesusū uīkubiranaya **15** Jesus huai dasibibū uī benimahairai kuxibaini haki nukushū yukakī:

—Mī ma huai?— akabu **16** hanushū Jesusū hatu yukakī:

—Hawai Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbube harakiri mā hātxawē yuinamei ikai?— hatu waya

17 nīkatā huni betsā yuikī:

—Yusīnaā, ē huni bake yushī txakabū huyu wani ē mia anu iweshuki.

18 Ha yushĩ txakabũ atxishũ dushku imakĩ tĩ imatã mai pusama dashka dashka iki bakushyai sheta yêsh yêsh iki bakush kebus iki txarix txarix imakĩ haska wakĩ babu wakubaĩmiski. Haskamiskê: “Hau yushĩ txakabu ea kaĩmashunũbũ ika”, mĩ tsumabu ê hatu xinãbiabirana tsuã hawa ea kaĩmashũtirubumaki— aka

19 mapuabu Jesusũ hatu yuikĩ:

—Ikũwaĩsbumaã, hatiki matu merabewai ana ê matube hiweyushanai? Neri iwekãwê, ha bakerã— aka

20 iweaibũ yushĩ txakabũ Jesus betxitã ha huni bake ana dushku ima maĩ tĩ itã taka taka iki kemu bus bus ikaya **21** Jesusũ hawê epa yukakĩ:

—Hatiã berukui taenimê?— aka hawê epã yuikĩ:

—Bakeixta iki taeniki. **22** Ha yushĩ txakabũ tenãnũ, iwanã, hawêtxaĩs txi merã napukĩ inũ hene merãri pukumiski— atã —Hamapai mĩ atiruwê taeshũ ê bake mĩ ea shushawashũtirumê? Nukuwê nuikĩ mĩ atirurã, ea merabewawe— aka

23 Jesusũ yuikĩ:

—Ê mia merabewatirurã, mĩ xinãmamê? Mĩ ea ikũwãyã hamapai betsa betsapa ê mia ashũtiruki— aka

24 hawaira hawê epã unãshubima yuikĩ:

—Ê mia ikũwaiĩ. Ana ê ikũhairawanũ uĩmakĩ ea merabewawe— aka

25 yurã kaiã itxabirãbiranaibũ uĩkĩ Jesusũ yushĩ txakabu yuikĩ:

—Yushĩ pata wakĩ inũ huyu wamistuũ, ha huni bake meranua kaĩrikaĩtãwê. Txĩtũkirã ana haki hikiyamashãwê— akaya

26 yushinĩ bis imatã ana dushku imabaini kaĩkainaya ha huni bake mawa keska dakakê itxapabũ yuikĩ: “Ma mawaki”, ikaibũ

27 hanushũ Jesusũ metsũshũ benia benikãwã nikê

28 hanua Jesus hiwetã hikiaya hawê tsumabus habe hikibaĩ ana yukakĩ:

—Haskakĩ ha yushĩ txakabu nukũ nũ kaĩmatiruma ishumê?— akabu

29 Jesusũ hatu kemakĩ yuikĩ:

—Na eska yushĩ txakabu kaĩmakinã, Deus dayuikĩ ea a bestikubaĩkĩ mã kaĩmatiruki— hatu watã

Mawashanaikiri ana ha katxu Jesusũ hatu yuinikiaki, na hãtxarã

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

30-31 hanua Jesus hawê tsumabu besti tari iyushũ yusĩnũ ika yurabu uĩmama hatube hune kai Galilêia napaibaini kakĩ hatu yusĩkĩ:

—Ē matū Hutxi Kayabi Iuwarā, tsuāra ea hatu atxima ea tenābu shaba dabe inū bestitiā ē ana bestēshanaī— hatu wa **32** haska hatu yuiiai hawē tsumabū hawa nīkamahaira hawa yuiiai dabanē datekī Jesus ana hawa yukama inibukiaki.

Tsuāra hatu binūtirikiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātjarā

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Hanua Cafarnaum mae ewapanu bei hiwetā hikiabū Jesusū hatu yukakī:

—Bai tanabiranirā, hawakiri mā yuinamekubirākāshumē?— hatu wa

34 bai tanabirani hātjai yuinamekubirani:

—Jesusbe shanē ibukī nukunā, haratu betsā nū matu binūshanimēkaī? En eamēkaī?— iki yuinamekāshu dakei hawa yuiama pes maniabū **35** Jesus tsaushū hawē 12 tsumabu kenashū yuikī:

—Haratura mā shanē ibu pepa ikatsis ikairā, ha dukū yura dasibibu merabewakī hatuwē nuikī habū tsuma keska ikubaīkī hau hatu duawakubainūbūwē— hatu watā

36 hanushū bakeixta betsa hawē tsumabu naxui abirā iweshū ikushū hatu yuikī:

37 —Ea duawanū, iwanā, na bakeixta keska wakī tsuara ē kenaya huairā, ikī ea akawakī mā duawatiruki. Habiaskari wakī ea besti duawama hatū ea yununi Deusri habū duawashākanikiki— hatu waya

Tsuāra nuku danāma nukū haibuki, anikiaki, na hātjarā

(Lc 9.49-50)

38 Joāonē Jesus yuikī:

—Yusīnā, huni betsā mī kena kuxipa paewē yushī txakabu kaīmai nū uībirāxinaki. Nukubetā mia txibāmakē nū nemakī nū beshtepaibia nuku nīkama ixiāki. Hari nū nemaxinarā, pemē?— aka

39 Jesusū hatu yuikī:

—Nemakī mā hatu beshtetirumaki. Tsuara nukuki sinatamarā, nuku merabewaikiki. Hawara atimaska yurabū atirubuma ē kena kuxipawē abiakī samama ekiri txakabu yuitirubumaki. **40** Ha inū, tsuara nukuki sinatamarā, nuku merabewaikiki. **41** Ha inū, mā ea ikūwaībuwē taeshū hamapai tibiwē matu duawakī ūpash amai keskawē matuwē dabanā ikī matu inaīburā, ikū Deusū hatu duawashanikiki, pepawē manakukinā— iwanā,

Tsuára hawara txakabu hatu memairã, mesekiaki, na hãtxarã

42 habias bake ikushũ ana hawẽ hatu xinãmakĩ yusĩkĩ:

—Tsuabũra hawara Deusũ nemamis inũ yunumis txibãma txakabu wamisbũ bake mixtĩbũ ea ikũwaĩ hatu parãkĩ txakabu hatu amakeakeriamisburã, haskawẽ taeshũ Deusũ hatu kupihairashanaiwẽ taea hawẽ shekiwã deneti mixki ewapa neshashũ teumatã iãnẽwã merã pukua hasarã, hawẽ kupiti beshmas mekeanaii. **43-48** Haska mã ikatsi ikamarã, hawãra matu txakabuwamis beshtekekĩ hawaira henerikubaĩkãwẽ. Hanua mĩ mekẽ betsa kasmai mĩ tae betsa kasmai mĩ beru betsa kasmai haratuwẽra mia txakabuwamis ha meshtekea keskakĩ hamapai txakabu mã imis inũ mã amis tibi hawaira beshtekei henetiki. Mĩ mekẽ dabeya kasmai mĩ tae dabeya kasmai mĩ beru dabeyarã, hanu txi nukaisma anu inũ hanu nami shena debuisma anu txi merã mia puta pemahairaki. Hakia mĩ mekẽ bestitxaiya inũ mĩ tae bestitxaiya inũ mĩ beru bestitxaiyarã, Deus anu niti ikama mĩ hiwenũbariai pehairaki.

49 Txi keskawẽ mã ikũwaĩbu tibi txushakĩ akawakĩ matu bika tenemashãkanikiki. Matu haska wabiabu Deusũ hawẽ kuxipawẽ matu mekea mã kuxipashanaii, tewẽ nami mekemis keskairã.

50 Tewerã, nami txaputima wati inũ nami meketibia payukui keyumiski. Matubunã, Deusũ hãtxa mã unaĩbuwẽ taeshũ matunabu yusĩ mã tewe batawẽ meketi keskabuki. Hakia haskai tewe hawẽ bata keyu bumis ana meketiruma keskama Deusũ hãtxa nĩkakĩ pewatã ea txibaĩbube merabenaĩ unãnuma hiwekubaĩshãkãwẽ— hatu anikiaki.

Huni inũ aĩbu henenametimakiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

10 Hanua Cafarnaum anua kaĩkaini kai Jordão hene kesha betsauri lestekiri, bari huaikirirã, Judéia mai pakea anu hikia yurã kaiã ana haki itxaĩbu haskabiranaĩbu hatu yusĩmis keskaĩbu Jesusũ ana hatu yusĩayã **2** hanushũ fariseubu hatiritũ Jesus unãti watã haki beparamenũ ika haki kematã yukakĩ:

—Huninã, hawẽ aĩnã henetimẽ?— akabu **3** Jesusũ haturi yukakĩ:

—Moisésnã, haskara nukũ shenipabu yusĩkĩ yununimẽ?— hatu wa

4 habũri yuikĩ:

—Moisés yusĩanã, aĩbu henekatsi ikinã, hawẽ heneti unaki keneshũ inãtã henebaĩtiki, ani nũ uĩmiski— akabu

5 hanushũ Jesusũ fariseubu hatu yuikĩ:

—Ikūki. Matu keska matū shenipabu huīti kuxikē haska Moisés hatu yununiki. **6** Hafia Deusū dasibi damiwakī taewakinā, huni inū aību hau ha dabe ketashamenūbū, iwanā, Deusū hatu damiwaniki. **7** Haskakē hawē ibubu dapashkabaī huni aīyātā hawē aībe ketashameawē taea **8** ana yura dabema habias yura bestitxai keska hiwetirubuki. **9** Hanua Deusū huni inū hawē aī yura bestitxai keska hatu wa hunī hawē aī dapashkabaīkī henetimahairaki— hatu watā

10 hanua Jesus hawē tsumabube hiwetā hikia maniabū haska hatu yusīshu ana yukabu **11** Jesusū hatu yuikī:

—Tsuabūra hawē aī henetā aību betsa aīwākinā, hawē aī sheni danākī Deusū yununiri danaī txakabumisbuki. **12** Haska inū, aībū hawē bene henetā huni betsa benewakinā, hawē bene sheni danākī Deusū yununiri danaī txakaburiamisbuki— hatu anikiaki.

Bake mixtību unānuma wakī Jesusū Deus hatu yukashunikiaki, na hātcharā
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

13 Hanua hatū bakebu hau ea Jesusū meshūkī unānuma washunū, iwanā, hanu iwebirābiranaibu hawē tsumabū hatu nemaya

14-15 Jesusū uī hawē tsumabuki sinatakī hatu yuikī:

—Hatū bakebu ea anu iweaibu hatu nemayamakāwē. Deus shanē ibuaiitianā, na bake mixtību eki dateabuma keskabu besti Deuski dasishākanikiki— hatu watā

16 hanushū bake mixtību ikushū mamepushū duawakī bestibu hatu yuikī:

—Deus miwē nuikī mia abuaya unānuma yumei pekāwē— hatu wakeakenikiaki, Jesusunā.

Huni mabu itxapa haya Jesusbe hātchanikiaki, na hātcharā
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Hanua Jesus ana kaīkainaya huni betsa kuxikirā haki nukutā ha bebū dāti itā yukakī:

—Yusīnā pepaā, Mia yukapa? Hiwea kayabi bikinā, haska kayatā ē bitirumē? Ea yuiwe— aka

18 Jesusū yuikī:

—Haskakī ea kenakī: “Pepaā”, mī ea wai? Deus bestiki, peparā, mī unāmamē? **19** Mianā, Deusū yunuti inū hawē nematirā, mī unāmamē? Eska yuinirā: “Aību mī aīma txutatimaki. Huni betsaki sinatakī tenātimaki. Yumetsutimaki. Huni betsaki txanitxakatimaki. Parananātimaki. Ha inū, mī epa inū mī ewa duawakubaītiki”— aka

20 ha huni mabuyatũ Jesus yuikĩ:

—Ikũki. Dasibi Deusũ yunuti inũ hawẽ nemati haskarã, ẽ ma unã keyuaii. Bakeixtatũ tapinishũ ẽ txibākubaĩmiski— aka

21 Jesusũ uĩ hawẽ nuikĩ ana yuikĩ:

—Mĩ pe ea yuiai. Na besti mĩ xinãriamaki. Mia yuinũ nĩkawe. Nai anua Deusũ manakuti pepa bikatsis ikĩ mĩ hawara dasibi mĩ haya hatu inã keyutã ha pei mĩ bixiã ha nuitapaibu inãkuĩtã txĩtuãma ebe kakĩ ea txibākubaĩshãwẽ. Mĩ haskakũkainaiwẽ taeshũ hiwekuĩa mĩ bishanai— aka

22 Jesusũ haska yuia nĩkai hawẽ mabu itxapawẽ nui huĩti nixmai keyutã ana hawa yuiama benikainaya

23 Jesusũ hatu uĩbaũkĩ hawẽ tsumabu yuikĩ:

—Huni mabuhairayarã, Deus shanẽ ibuai anu hikinũ ikairã, bikahairaki— hatu wa

24-25 hawẽ tsumabũ hawẽ hãtxa nĩkai Habaa! ikaibũ Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Ikũki. Ha yuinaka ewapa camelorã, ha shumush hawẽ txishuiki hawẽ yura kaĩmakinã, tsua atirumaki. Hakia haska keska bikarã, huni mabu itxapayarã, hawẽ mabu besti xinaĩ hawẽ nuikĩ hatũ xinã betsa wama Deuski txiti itirubumaki— hatu waya

26 hawẽ hãtxa nĩkatã pes huĩti nixmashũ yuikĩ: Habaa! iki yuinamekĩ:

—Haskakenã, tsua Deusũ nuku mekekĩ pashawakĩ hiwematirumẽ?— ikaibũ

27 hatu tibi uĩbaũkĩ yuikĩ:

—Tsuara yurabũ matu haska washũtirubumabiakẽ Deusũ besti dasibi matu ashũtiruki— hatu wa

28 Pedrõ yuikĩ:

—Yusĩnaã, nukunã, mia txibākatsi ikinã, hawara nũ haya dasibi baxikĩ keyubiranimashũ nũ ma mia txibãpakeaii— aka

29 Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Txanima ẽ matu yuiai nĩkakãwẽ. Haratutũra ea txibãkĩ Deusũ hãtxa kakape yusĩtanũ ishũ hawẽ mae henekĩ hawẽ betsabu inũ, hawẽ puibu inũ, hawẽ epa inũ, hawẽ ewa inũ, hawẽ bakebu inũ, hawẽ bai henekĩ keyubaĩkẽ **30** tsuabũra hamapaiwẽ hatu bika tenemabiaibũ na habiatiã Deusũ hatũ pepawẽ manakuhairakĩ ana hiwe betsa inãkĩ, betsabu inãkĩ, puibu inãkĩ, ewabu inãkĩ, bakebu inãkĩ, bai inãkĩ hatu haska washũshanikiki. Hatu haska wanishũ nai anu hatu habe hiwemashanikiki, ikibi imakinã. **31** Ha inũ, yura

itxapabu na habiatiã kēkī yunumisburã, Deusū hatu kēwāma ishanikiki. Hakia betsabu na habiatiãri hawa kēkī yunuisbumarã, Deusū hatu kēwākī shanē ibuhairawashanikiki— hatu anikiaki.

Tiago inũ João daketapaibukiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hãtxarã

(Mt 20.17-28; Lc 18.31-34)

32 Hanua Jerusalém bai tanabainaibũ Jesus bebukainaya haki txiti ikabu hatxũ bui supuibaini haria Jesuski haki sinatamisbu anu kaya hawē tsumabũ haska xinaĩ yuinamekubainaibũ yurã kaiã hatube bui dateyabi txibaibũ hanushũ Jesusū hawē 12 tsumabu besti kenashũ hatu tari iyushũ haska wakī itxakawashanaibu ana hatu yuikī:

33 —Jerusalém anu na habiatiã nũ kairã, mã unaiĩ. Hanushũ Deusū bake ĩ matũ Hutxi Kayabi Iuwa Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibubu inũ Deusū hãtxa kenenibu yusīnanãmisbu habu tsuãra hatu ea atximashanikiki. Habũ ea tenãkatsis ikī nawa betsabu ea hatu inãbu **34** habu eki kashekī eki kemu mitxukī ea kuxa kuxa ashũ ea tenãbu shaba dabe inũ besti kaya ĩ ana bestēshanaii— hatu wanikiaki.

35 Hanua Zebedeũ huni bake dabe Tiago inũ João Jesus dapi kashũ yukakī:

—Yusīnaã, nũ mia haskakiri yukairã, nuku ashãwē— akabu

36 —Mã hawa ea yukai?— hatu wa

37 habũ Jesus ana yuikī:

—Mĩ shanē ibu kuxipai pepaya mibe nũ shanē iburianũ mibe nuku tsaumashãwē, betsa mĩ yusiuri inũ betsa mĩ yusmaurã— akabu

38 Jesusū hatu kemakī:

—Haska mã ea ea akairã, xinãkī mã nĩkariabumaki. Hawara ĩ ishanai keskarã, mã iriatirumē?— hatu wa

39 —Nũ iriatiruki— akabu

Jesusū ana hatu yuikī:

—Txanima ea itxakawaibu ĩ isĩ teneshanai keska mã teneriashanaii. **40** Hakia ĩ yusiuri inũ ĩ yusmauri mã ebe shanē ibutirurã, ĩ matu yunutirumaki. Hakia ĩ Epa Deusū hatu katunirã, ebe shanē ibushãkanikiki— hatu waya

41 hanua Tiago inũ João haska yuka ikaibu Jesusū tsuma betsa mekē dabetibũ nĩkai hatuki sinataibũ **42** hanushũ Jesusū hawē tsumabu keyu itxawashũ hatu yuikī:

—Haska nawa shanē ibubũ hawenabu ha akĩ mese wabetanã kuxipawē hatu yunukī hatũ tsumabu hawē kuxipa hatu uĩmakī hatu

babu watã yunumisbu mã unaiĩ. **43** Hakia matubunã, haska xinãyamakubaĩkãwẽ. Matu anua tsuara shanẽ ibukatsis ikinã, hau dasibi matu merabewakĩ duawakubainũbũwẽ. **44** Habiaskariai tsuara shanẽ ibukatsis ikirã, dasibibũ tsuma hau iriakubainũbũwẽ. **45** Hamẽ ea iki huirã, ẽ matũ Hutxi Kayabi Iuwabiarã, hau ea duawanũbũ ika ẽ huamaki. Hakia matu debushũkĩ yura itxapabu benuabu meshpamatã matu hiwemanũ ika ẽ huniki—hatu abaini

Jesusũ Bartimeu bekũ shushawanikiaki, na hãtxarã

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

46 janua Jericó mae ewapa anu Jesus hawẽ tsumabube hikia ibai hanua Jesus kaĩkaini yurã kaiã inũ hawẽ tsumabube kaya hanu bai kesha anu Timeũ huni bake Bartimeu bekũ tsaushũ pei hatu yukamistũ **47** Jesus Nazaré anua yumeni yui hakiri hãtxabainaibu nĩkatã unãshubima hawẽtxaĩs yuikĩ:

—Davĩ babaã, ewẽ nuiwe— akaya

48 itxapabũ nemabiabu ana unãshubimahaira yuikĩ:

—Davĩ baba Jesusuũ, ewẽ nuiwe— abaũbaunaya

49 Jesus niti itã hunibu hatu yuikĩ:

—Kenakãwẽ— hatu wa

hanushũ huni bekũ kenakĩ yuikĩ:

—Mia kenaikiki. Xinã txãkaĩ benirikirãwẽ— akabu

50 hawẽ yabukuti peputakatã hawaira benikirã Jesuski nukua

51 Jesusũ yukakĩ:

—Mia hawa merabewapa?— aka

huni bekũmã yuikĩ:

—Shanẽ ibuũ, ana ẽ uĩnũ ea bepushwe ika ẽ ikaii— aka

52 Jesusũ yuikĩ:

—Ana uĩriwe. Mĩ ea ikũwaĩwẽ taea shushatã inũ kariwe— aka samama Bartimeu bepushetã Jesus txibãbainaya

Jerusalém mae ewapa anu Jesus hikinikiaki, na hãtxarã

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jo 12.12-19)

11 hanua Jesus Jerusalém anu kai Betfagé inũ Betânia ha mae dabe anu kemai Oliveiras Mati tetãbaĩkĩ hawẽ tsumabu dabe yunukĩ:

2 —Ha mae besuuri kayãbis bushũ burro neshea tsua haki katsaumeriama betxitã tepetã beyutãkãwẽ. **3** Haska inũ, tsuãra matu

yukakī: “Hawakatsi mā tepei?” matu wa yuikī: “Nukū Shanē Ibū biyukatsis ikikiki. Samama habianuri nuku bemashanikiki”, atākāwē— hatu wa

4 ha dabe bushū hiwe beputi dapi burro neshea bai namaki nia betxitā tepeaibū

5 habianuri manishū yukakī:

—Haskakī burro mā tepei?— hatu waya

6 hanushū Jesusū haska hatu yuishukiri yuiabu:

—Peki. Bushūyutākāwē— hatu wa **7** tepetā hanushū hatū bemakia tari burro kamaki kabekābaī Jesus anu bushuābu Jesus haki inatā katsaumekainaya **8** itxapabū hatū bemakia tari bai namaki nabekābainaibū hanua ana betsabūri shēpā meshteshū habiaskari wakī nabekāshūriabainaibū

9 bebubainaibu inū txipu beaibū hui kuxipawē hawētxaīs yuibaikī:

—Aitxu! Aitxu! Ha Deusū kuxipaya huairā, benimawakī duawanākāwē. **10** Nukū shenipabu Davi ipauni keska shanē ibuhairai huikiki. Deus kēwāshunākāwē— akubaini bui

11 hanu Jerusalém anu hikishū hanushū Deus kēwāmisbu Templo hemaĩtī anuri Jesus hikiriashū hanua hawē hamapai dasibi uībaūkī keyutā hanua ma bari kaya kaikaini hawē 12 tsumabube Betânia anu bua

**Hi bimiuma Jesusū yupubaĩ Templo hemaĩtĩ Jesusū
pewakĩ shūpĩ wanikiaki, na hãtxarã**
(Mt 21.12-22; Lc 19.45-48)

12 ushaxini shaba betsatiã mexukiri Betânia anua bunikaĩkĩ **13** hi betsa figueira benãta tupã nia Jesusū betxitã haska bimiyamẽkaĩ uĩtanũ ika kashũ hawa bimi hayama hawẽ peihaira besti uĩkĩ hanu bimimistiã iriamakẽ **14** hanushũ Jesusū hi bimiuma yupukĩ:

—Hau tsuã taska mĩ bimi ana piyamashanũbũwẽ— akai hawẽ tsumabũ nĩkabaini buaibũ

15 hanua Jerusalém anu Jesus ana hikituxitã hanu Templo hemaĩtĩ kenekawananu hikikaĩ hanushũ hawẽ Deus daewati inabu txashuwã inũ, ina awa inũ, deiwã inãnãnaĩbu inũ biaibu hatu nitxĩkĩ taewakĩ pei biananãmisbũ tapu narabekĩ deiwã haki aduti hiwe naraberiakĩ keyutã **16** hanu hawẽ hemaĩtĩ kapukekĩ hau hawara iabaũyamanũbũ hatu nemashũ **17** ana shanẽ ibubu hatu txitekĩ yuikĩ:

—Hawẽ Templokiri hawẽ hãtxa yuishunika Isaiás Deusū kenemani matu yuinũ nĩkakãwẽ: “È hiwerã, hanua yura betsa betsapabu ebe hãtxakĩ ea kẽwãshãkanikiki”, ibianikẽ na hemaĩtĩ shabaturu anua matubu parananãkĩ yumetsubũ hiwe mã wamisbuki— ikaya

18 hawẽ hãtxa nĩkai Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ Deusū hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbũ xinãkĩ habiari yurã kaiãnẽ hawẽ hãtxa ikũwaĩbuwẽ taea haki sinatai Jesusū yusĩkĩ hatu binutiru xinaĩ haki datei haskatã tenãtimẽ ika yubakai taeaibũ

19 ma mexuaya Jesus hawẽ tsumabube Jerusalém anua kaĩbainaibũ

20 hanua mexukiri ana bai tanabaĩkĩ ha hi bimiuma anu ana daĩbaĩkĩ hawẽ tatxa inũ hawẽ ibu ma shanaxĩkẽ **21** Jesusū haska yuiiai nĩkaxĩshũ Pedrõ xinãkĩ Jesus yuikĩ:

—Uĩa. Yusĩnaã, ha hi bimiuma mĩ yupuxinarã, ma shanaxinabĩ— akaya

22 Jesusū hatu kemakĩ:

—“Deusū hamapai atiruki”, ikũwãkãwẽ— itã **23** —Ikũkĩ ã matu yuiiai. Na mati tsuãra yuikĩ: “Matipaã, mimebi tsekekaĩ iãnẽwã merã pukutãwẽ”, akĩ mã xinã dabewẽ xinãwẽ akama mã ikũwãkĩ hari yuiaiwẽ taea Deus matuwẽ dabanã ikĩ matu ashũshanikiki.

24 Haskati ã matu yuiiai. Deusbe hãtxakĩ: “È haska bikatsis ikaii”, ikĩ yuikubaĩkãwẽ. Mã xinã dabeyamakẽ haska Deusū matu yunuaya mã bishanaii. **25** Haska inũ, Deus dayui habe hãtxakĩ tsuãra hawara matu txakabuwaxina haki sinatabiatã hawaira habe daekubaĩkãwẽ,

ana has xināmarā. Mā haskaibu matū txakaburi Deusū matu buashūtā ana xināma iriashanikiki. **26** Hamē yura betsabū matu itxakawabu mā hatube daenameamakē Deus nai anuatū matū txakaburi matu buashunamari ishanikiki— hatu abirani

Haska kuxipakī hatu binuaikiri Jesus yukanibukiaki, na hātcharā

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

27 hanua Jesus inū hawē tsumabu Jerusalém anu ana txītūkirā hikitā hanu Templo hemaītī anu Jesus hikishū ūatani nikē Deusbe nukunabu hātashunika shanē ibubu inū, Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu inū, mae shanē ibu betsabu ha dapi bushū **28** yukakī:

—Na mī eska wairā, tsuā hawē kuxipa mia yunuimawē mī aki ikai? Tsuā hawē kuxipa mia inaīmamē, mī haska wanunā?— akabu

29 Jesusū hatu kemakī:

—Ētseri ē matu yukai matū dukū ea yui taewakāwē, mā ea yuiaya hariri mā ea yukai ē matu yuiriai nīkakāshunā. **30** Naximanika João hau hatu naximanū yunukinā, tsuā kaya yunuyama mā xinaī, Deusūraka, hunibūraka? Ea dukū yuikāwē— hatu wa

31 hanua haburi hune yuinamekī:

—“Deusū yunuyamaki”, nū warā, “Haskakī Joāonē hātxa mā ikūwāma ikimamē?” iwanā, nuku kūyā atiruki. **32** Hamē yura mirimabū Deusū João yunuyamakiri habū ikūwaībuwē taea habuki datekī yuikī: “Hunibū yunuyamaki”, nū wapanā nū haska yuitirubumaki— itā **33** habū Jesus yuikī:

—Nū unāmaki— akabu

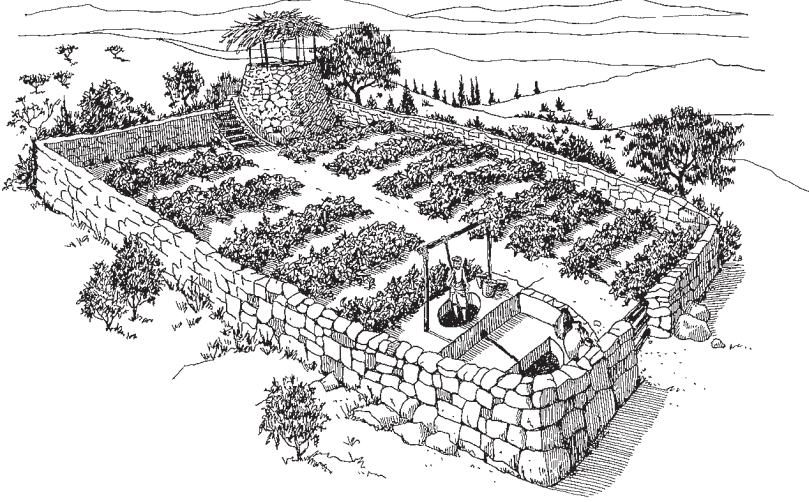
Jesusū hatu yuiriakī:

—Haskakenā, tsuāra hawē kuxipawē ea yunuimarā, eāri ē matu yuiamaki— hatu watā

Dayakapabu mekenika besumakiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātcharā

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

12 habianushūri miyuiwē Jesusū shanē ibubu hatu yusīkī: —Huni betsā bai washū uva bimi batapa banatā mixkiwē dakēbaūkī keyutā hanua haki uva tsiniti watā hanushū dasibi uībaūti hiwe pixta keyatapa watā hanushū hau bimi dabukū ea ināshanūbū, iwanā, huni betsa dayakapabube habube yubakatā ibu keska wakī yunuyubaini txai kaimakē **2** hanu ma kani tsekatitiā ikaya bai ibuā hawena dabukū hau yukatā ea bishūtanū, iwanā, hawē tsuma betsa yunua ka **3** habū hawena inākatsi ikama uva

bimi mekeabū atxishū kuxa kuxa ashū hawa ināma mais kaya
4 hanushū bai ibuā ana hawē tsuma betsa yunuria ka kūyā ashū
 makuxkī mapeshtā nitxīriabu kariakē **5** hanushū bai ibuā ana
 hawē tsuma betsa yunua ka tenābū hanushū betsa betsapari yunua
 buabu hatu kuxa kuxa akī hatiri tenābū

6 hatu haska tibi wabia habū inābumakē hawē bake bestitxai
 abuhairai ha besti niti itanaya hakiri xinākī: “Ē bake ē yunua kaya
 haki mesekī ē bimi ea ha ināshūtirubumēkaī”, iwanā, yunua ka
7 hawē bake hatuki kemai kai betxitā yuinamei: “Bai ibu mawaxīkē
 na hawē bakē hawē bai tibi inū hawē hiwe tibi dasibi
 hawenawayuikiki. Na bai nukunas nū wanū tenānākāwē”, ishū
8 atxishū tenātā bai tsumē putanibuki— iwanā,

9 —Haskakenā, ha bai ibuā haskara hatu washanimēkaī? Matu
 yuinū nīkakāwē. Bai ibu hawenabube hushū bai anu dayamisbu
 hatu tenātā hanushū huni betsabu hawē bai anu hau dayashunūbū
 hatu yunushanikiki— iwanā

10 —Deusū hātxa kenenibu uīkī mā yuismamē? Matu ana
 xināmanū nīkakāwē:

‘Hiwe wanikabū mixki danābiaibū habias mixki Deusū bishū
 deshū makeresh wakī hawē kene mestēwā keska wakī

11 nuku uīmakī “habaa”! imakī nuku harakiri xinātima
 washanikiki’,

hatu waya **12** na miyuiwē hatu ha akī txiteai unākī shanē ibubū Jesus
 atxikatsis ibiai yurā kaiāki mesekī hawa meama heneyunibukiaki.

**Ha governo dayashūmisbu pei pakatimē? ikaibu Jesuŝu
hatu yununikiaki, na hātxarā**
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

13 Hanushū Jesus haska washū tenātima hawē parātā Romano shanē ibu ha amakatsi ikī judeu shanē ibubū fariseubu inū Herodeski txiti ika betsabu Jesus anu hatu yunuabu **14** haki beparamebaĩ yuikī:

—Yusīnā, yura betsabu miki sinatabiaya hawa hatuki dateama ikū hātxa besti yusīkī haska wakī Deus txibātirubu besti mī hatu shabakabi yusīkubainairā, nū unaiĩ. Haskawē taeshunā, haskara mī xinaīmēkaĩ mia yukapa? Ha Romano shanē ibu Césarn nuku pei yukamistrā, haska wanāshāpa? Pakanāshāpa? Pakatimaraka?— akaibu

15 Jesus hawē beparākī hamakiri yuimatā itxakawatirubu unākī hatu yuikī:

—Haskarawē mā ea unāti wakī beparanū ika ikanai? Hawē governo imposto pakati pei heshe betsa ea uĩmakāwē— hatu wa **16** betsa beshū inābu uikī Jesuŝu hatu yukakī:

—Narā, tsuā besu inū tsuā kena neamē? Ea yuikāwē— hatu wa habū yuikī:

—Romano shanē ibu Césarnaki— akabu

17 Jesusūri hatu yuikī:

—Imperador Césarnawē taeshū matū shanē ibu duawakī hawē governo dayashūmisbu pei hatu ināshūkubaikāwē. Hakia Deusri duawakī hawē yusīa txibākī hawara abuai ashūriakubaikāwē— hatu waya

—Nū haska washū parātirumaki— iki e itā ana hawa yuitima buaibū

Mawanibu bestēshanaikiri Jesus yukanibukiaki, na hātxarā
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

18 hanua saduceubu judeubu pashka betsa: “Ha mawabu hawē yura tsua ana besteĩsmaki”, imisbu Jesus anu haburi beshū yukakī:

19 —Yusīnā, Moisés yusīkī: “Huni betsa aīyā huni bakewariama huni mawakē hanua hawē betsa aī hanubi aīwātā huni bakewashūtiki, hawē betsa mawaimatū kena dabikinā”, nuku waniki.

20 Haskakiri ha hawē sete betsabukiri mia yuinū nīkawe. Ha dukū iuwatū aību betsa aīwāshū huni bakewariama mawakē **21** ha katxukeatū hawē betsa habias aību aīwāshū huni bake wariamari mawakē ana ha katxukeatū hawē betsa aī habiari aīwāriatā huni bake wariamari mawaniki. **22** Hanua ha sete hawē henekī habias aīburi bishū habu tibitū hawa huni bake bawabuma mawai keyuabū hanua hawē henei aību huni bake biamas mawarianiki. **23** Ha haskaniburā, mawabu ana besteaībutianā, ha aību bestitxai ha huni setebū aīwaniburā, haratutū kaya ana ha aību bishanimēkaī?— akabu

24 Jesusū hatu kemakī:

—Matunā, Deusū hātxa kenenibu unāma hawē kuxipa mā unāmariki. Haskakī mā kanemiski. Shabakabi matu xināmanū nīkakāwē. **25** Mawanibu ana bestēshanaībutianā, hawa ana aīyaī inū ana beneyai ikama ishākanikiki. Hanua Deusū nai tsumabu keska beneuma inū aīyuma hiweshākanikiki. **26** Mawakubainaibu besteī ana hiweshanaībukiri matu yusīnū nīkakāwē. Hi mashu kua here hi hi ikai anushū Deusū Moisés hātxa wakī: “Earā, natiā ē Abraōnē mekenikaki. Ē Isaquē mekenikaki. Ē Jacō mekenikariki”, ikai nīkayamashū Moisés kenenirā, mā uīkī yuismamē? **27** Deusrā, mawabunamaki. Hakia hiweabunaki. Haskakē Abraō inū Isaque inū Jacó hatū yushī hiweabuki. Txipu ana yura bena Deusū hatu ināshanai xināma mā kanehairamiski— hatu wa

Deusū yununirā, haratu bestitū binu keyuamē? ikaikiri

Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātstarā

(Mt 22.34-40)

28 Jesus saduceubube yuinameai nīkabaikī Jesus haskakiri yukabu hatu yui pewashukiri unāi Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmis betsa Jesuski kemashū unāti wanū ishū yukakī:

—Haratu yunua kuxipa binua Moisés nuku keneshuniwē besti nū txibaīwē taeshū Deusū nuku mekekubaītirumē?— aka

29 Jesusū yuikī:

—Na eska yununi betsa betsapa tibi dasibi binuhairarā, eskaki. Nīkakāwē: “ Israelbuū, nukū Shanē Ibu Deus ha besti ikibi ini hiwepakeikiki. **30** Haskakē nukū Shanē Ibu Deus duahairawakī abukī hawē nuikī matū huīti inū, matū yushī dasibiwē inū, matū

xinã dasibiwê inũ, dasibi matũ kuxipawê heneama akubaĩkãwê.” Mĩ haska tibiwê xinãkĩ akairã, ha yunua betsa dasibi binuhairaki. **31** Ha katxu yunua betsarã, habe ketashnirã, nĩkawe: “Mĩ habube hiweabu duawariakubaĩkãwê, ibubis mã nui mekemis keska wakinã”, akĩ yuini ha yunuti dabe txibaĩ mã haki txiti ikaiwê taea matuwê Deus benimashanikiki— aka

32 Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmistũ Jesus yuikĩ:

—Yusĩnaã, mĩ yusĩanã, peki. Txanima mĩ yui kayabiaii. Nũ abuhairaii. Txanima Epa Deus bestitũ nuku mekekubaĩtiruki, betsã nuku mekeamarã. **33** Haska inũ, nukũ huĩti inũ, nukũ yushĩ dasibiwê inũ, nukũ xinã dasibiwê inũ, dasibi nukũ kuxipawê Epa Deus duawai haska nukũmebi nũ nuimis keskai yura betsabũ tibiwê nũ nuiaiwê taeshũ Deusũ nuku abuhairaikiki. Hamê haskama hatira yuinaka deteshũ kuakĩ Deus nũ inãkuĩmis inũ hatira inãkuĩti betsa betsapa Deus kẽwãti hiwe anu nũ bumisrã, hawama keska Deusũ xinãmiski— akaya

34 Deusũ hãtxa pe nĩkakĩ yuiiai Jesusũ yuikĩ:

—Deus shanê ibuaiki mĩ ma haki dasi kemaki— aka ana tsuã hawa yukama mapuabũ

Messias Cristorã, tsuã babamê? iwanã, Jesusũ hatu yukanikiaki, na hãtxarã

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

35 habianushũri Templo hemaĩti anushũ Jesusũ hatu bepushumakĩ yukakĩ:

—Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbũ matu yusĩkĩ: “Cristorã, Davĩ baba ishanikiki”, ikĩ haskakĩ matu haska yusĩmisbumê? **36** Matu yuinũ nĩkakãwê. Deusũ Yushĩ Papatũ Davi yusĩa kenenitũ matu yuikĩ:

Deus mekenikatũ ã Shanê Ibu Messias yuikĩ:

“Miki sinataibu ã hatu maemariama manai ã yusiuri tsauyuwe”, aniki. Haska watã keneniki. **37** Hakia: “Messias ã shanê ibuki”, Davĩ abianikẽ haskatã hawê shanê ibu hanubi hawê baba itirumê? Ea yuikãwê— akĩ shanê ibubu xinãmaya yura mirimabũ Jesusũ hãtxa nĩkai benimai tse ikaibũ

Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu Jesusũ

hatu txitekĩ dabĩ wanikiaki, na hãtxarã

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

38 habianushũs Jesusũ ana hatu yusĩkĩ:

—Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisburã, hatu uĩrakãwê. Hatũ

tari txaipa hawērua sawea mae hemaĩtĩ ewapa praça anu ã kawanai ea abukĩ ea kēwākĩ hau hātxa pewē ea duawanūbū ika mapumisbuki. **39** Haska inū, hanu itxati hiwe anu hikikaĩ haki tsauti pepa hanu dasibibū hatu uĩtirubu anu tsaukatsis imisbuki. Ha inū, itxatā pinū, iwanā, hanu shanē ibubu dakai bashti ishū pimisbu benariamisbuki. **40** Haska inū, aĩbū bene ma mawakĩ shūnunikē hawē hamapai pepayabi hawē hiwe mebinū itā aĩbu beparākĩ hakiri pe xināmanikapai Deusbe hātchai txaipahairamisbuki. Haskamisbuwē taeshū Deusū hatu unāti watā kupiarā, yumāhairashākanikiki— hatu watā

Aĩbu beneuma nuitapaitū pei pixta inākuĩnikiaki, na hātcharā

(Lc 21.1-4)

41 Jesusū hatu yusĩ meneaya nuitapaibu hawē merabewati inākuĩ pei hanu mistumisbu anu bau bebū tsaushū Jesusū uĩayā yura pei mirima hayabū itxapa mistubirābiranaibū **42** aĩbu beneumari nuitapai hushū pei heshe dabe hawa damahaira mistuaya Jesusū uĩtā **43-44** hawē tsumabu kenashū hatu yuikĩ:

—Eskaki, matu shabakabi yuinū. Ha hunibu pei itxapayabū hatū pei pashkashū teshe besti inākuĩkashuki. Hakia ha aĩbu nuitapaitū dasibi hawē hawara biti pei inākĩ keyushuki— hatu watā

Templo hiwe tekei purekei keyushanaikiri Jesusū hatu yuiniikiaki, na hātcharā

(Mt 24.1-28; Lc 21.5-24; 17.22-24)

13 hanushū Templo hiwe hemaĩtĩ anua hawē tsumabube Jesus kaĩkainaya hawē tsuma betsā yuikĩ:

—Yusĩnaā, uĩwē. Na Templo hiwe wakĩ mixki tsamakeakeniburā, habi hawērua benibĩ!— aka

2 Jesusū yuikĩ:

—Txanimaki. Na dasibi hiwe ewapa wanibu hawērua mā uĩainā, hawēruahairaki. Haskabiakē ha mixki hiwe tekekĩ purekĩ keyushākanikiki, mixki betsā ana matsābaunabumarā— hatu abaini

Mai anua haska tashni keyunūbariai bebūkiri Jesusū hatu yusĩnikiaki, na hātcharā

3 hanua bui Oliveiras Mati anu mapeketā Templo bebū tsauwabū Pedro inū Tiago inū João inū Andrē Jesus hune yukakĩ:

4 —Ha mixki hiwe tekei purekei keyushanai mĩ nuku yuishurā, mia yukapa? Ma kemai taei haskai nū unātirumēkaĩ? Nuku yuiwe— akabu

5-8 Jesusū hatu yuikī:

—Ĕ ka ĕ ana huriamakē eskai nuitapai taeshanaibu Deusū yununi eskashākanikiki. Shabakabi matu yuinū nīkakāwē. Ĕ kani ma ĕ hanu hua kemaya huni betsa betsapa beshū yuikī: “Ĕ Deusū Katua Messias Cristoki”, iwanā, yura itxapabu hatu parāshākanikiki. Hau tsuabūra haska wakī matu parāyamashanūbū uīrashākāwē. Ha inū, yurabu nuitapai taeaitianā, nawabu nawa betsabube detenamei inū tsakanameakeakeaibu mai patxa sakuakeakeaya bunihairai nuitapaibū isī betsa betsapa teneakeakeshākanikiki. Hakia tsakanameakeakeaibukiri bana nīkai datei meseyamashākāwē, na haskairā, isī betsa beai mekī mā uīshanai keska bebūkiri shabakabi ĕ matu banabimairā.

9-11 Hakia matu dukū taewakī betsabū matu kupinū, iwanā, hatū mae shanē ibu anu matu iyushākanikiki. Ha inū, itxati hiwe anushū ekiri mā hatu yusīaibu betsabū matu kuxa kuxa ashākanikiki. Uīrashākāwē. Hakia ĕ kakape ikūwākī mā ea txibaībuwē taeshū tsuabūra matu atxishū shanē ibu kuxipabu anu matu iyubu hawara mā yuitiru Deusū Yushī Pepatū matu yuimashanikiki. Haskakē hawa dateama: “Harakiri yuishāpa?” ikī bebūkiri xināyamashākāwē, hawē Yushī Pepatū matu haska merabewaya ĕ yusīakiri shanē ibu betsa betsapabuki mā txanishanairā. Ĕ ana huriamakē ikū yurabu maniakeakeabu dasibibu tsuabūra ĕ kakapekiri ea ikūwākī hatu yusībaūshākanikiki.

12 Ha inū, yura betsā hanubi hawē betsabū ea ikūwaību hatu atximakeakeriashākanikiki, hau hatu tenānūbunā. Habiaskari wakī hatū ibubū hanubi hawē bakebu hatu atximariashākanikiki. Ha inū, habiaskari wakī bakebu hatū ibubuki sinatakī hatū ibubū ea ikūwaību hatu atximashū hatu tenāmariashākanikiki. **13** Ekiri haska yuibaūkī mā ea txibaībuwē taeshū yurabū matu danaī mirima matuki sinatashākanikiki. Matu haska wabiaibū tsuāra ea txibākī heneisma hatu mekekī ĕ hatu pashamashanaii.

14 Haskakē ha itxakanikakiri Deusū Daniel yuia keneni tsuāra ha yuikī unāmisrā, ha itxakanika tashnia Templo merā nia mā betxiaya ha Judéia anuabu mati keyatapa anu hau pashashanūbūwē. **15** Ha inū, betsabu na mai bawa hiwe sapa sheni manaūri maniaiburā, butushū hawē hamapai bikatsis ibiakī hau hawē hiwe anu hikiama hau hawaira pashariashanūbūwē. **16** Ha inū, ikūwaī ha bai anu dayaiburā, mexu merā hawē bemakia tari keshtupa bikatsis ibiai hau ana txītūkiranama hau habiariari pashariashanūbūwē. **17** Hamē

ha yumaĩbutianã, tuyabu inũ ha txutxu amamisburã, hatu peirawashãkãwã. **18-19** Haska inũ, Deusũ mai damiwani anua yumãshanaiburã, tsuã haska teneriama inũ ana teneama ishanai tenei dasibibu nuitapatxakayamashãkanikiki. Haskashanaiwẽ taea uitiã mã haska teneyamashanũbũ Deus ea akĩ yukakubaĩshãkãwẽ. **20** Ha haskaibutiã Shanẽ Ibu Deusũ hawa nemakĩ tsua pashawatirumabia ma hawenabu hatu katuniwẽ taeshũ hatuwẽ nuikĩ hau dasibibu debui keyuyamashanũbũ yumaĩbutiã Deusũ bari ana txai wama txaima shekashanikiki.

21-23 Habiatĩari huni betsabu hushũ matu parãkĩ yuikĩ: “Earã, Deusũ ea yunua ã hawẽ hãtxa yuishunikaki. Ea nĩkairakãwẽ”, ikaibũ betsabũri yuikĩ: “Deusũ Messias Cristo, earã, matu anu ã ana hushuki”, ikaibu betsabũ nĩkatã hatu yuikĩ: “Uĩa. Nuku anu Cristo ma hushukiaki”, ikaibũ ana betsabũ yuikĩ: “Uĩa. Hanu ma hushukiaki, Cristorã”, ikaibũ hanushũ habũ hamapai betsa betsapa huni betsabũ atiruma habũ akĩ yura itxapa parãkĩ Deusũ hawena wakĩ hatu katuriani parãkatsis iriashãkanikiki. Haskaibu nĩkatã ikũwãkĩ mã kaneyamashanũbũ bebũkiri shabakabi ha paranãshanaibukiri ã matu besuũbi banabimai nĩkakãwẽ— iwanã,

Nukũ Hutxi Kayabi Iuwa huirã, eskakiranũbarikiaki, na hãtxarã

(Mt 24.29-35, 42,44; Lc 21.25-36)

24-25 ana hatu yusĩkĩ:

—Yumaĩ keyuaibu binukainaya nai anua dasibi betsa betsapashanikiki. Bari ana pesheama nukai taeyaya usheri ana txashama mexuaya bixi niri iki keyui dasibi nai taka taka iki txuruãyã **26** ã matũ Hutxi Kayabi Iuwa shanẽ ibui kuxipahairai txashahaira nai anua nai kuĩ meranua ã huai uĩaĩbũ **27** Deusũ hawẽ nai tsumabu yunua hawẽ katuabu mai hirabi kesua anu manibaunabu hatu itxawashãkanikiki.

28 Haskakẽ hi figueirawẽ mã unãtiruwẽ miyuiwẽ matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Hi pei petakatã txipu metubistã peiai uĩkĩ ma bari kemai mã unãmis keskai **29** hawara ã matu yuishu betxitã ã samama ana huai mã unãtirubuki. **30** Haska inũ, yurabu dasibi hiwebaunabu yamariabuma ikũ dasibi ã matu yuishu haskai taeshãkanikiki. **31** Hakia habiaskariai nai anua inũ mai anua Deusũ damiwani habu keyushãkanikiki. Hakia ã hãtxawẽ bebũkiri ã matu yusãĩnã, binuama menepakeshanikiki.

32 Hanua hawatiãra ã ana hushanai tsuã unãmaki. Deusũ nai tsumabũ unãma inũ ea Deusũ bakẽ ã hawa unãmariki. Hakia Epa

Deus ha bestitū unaĩkiki. **33** Haskakē tsuā hawa unāmwē taea matuburā, hawa txikixama pepakūkaini Deusbe hātxakī ea manakī hatiāra haskashanai uĩrakubaĩshākāwē. **34** Haska inū, huni txai kakī hawē tsumabu hawē daya tibi hawē hiwe anu yunuakeaketā hiwe beputi keshemis yunutā bumisbu keska wakī ē matu yunubaĩkī akawaii. **35** Hawa txikixama ea manakashākāwē. Hawa barira hiwe ibu humis keskai eari ē ana hushanai mā unāmariki. Mexui taeayamēkaĩ. Yamenapūmēkaĩ. Takara keui taeayamēkaĩ. Mexukirimēkaĩ. **36** Haskakē hawairakirā ushabu keska ē matu betxiana ishanū **37** ē matu yuiui hakimama uĩrakubaĩshākāwē, habiaskariai dasibibuki ē hatuki txaniriairā— hatu anikiaki.

Jesus atxishanū ika yubakanibukiaki, na hātxarā

(Mt 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jo 11.45-53)

14 Ha Páscoatianā, Egito anushū Deusū yunua debuwanika nai tsumā nawā bakebu tenākī nukū shenipabu dūkebaini xināmatitianā, usha dabe ma kemai misi shashama nū pimis ma kemaya Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmishbū Jesus hune parāshū atxitā tenānū ika yubakaibū **2** haka betsabū hatu yuikī:

—Nukunabu besiaibutiā meyamayushākāwē, hawē taea berukubaūtirubukirā— inibukiaki.

Jesus aĩbū sheni maukaniaki, na hātxarā

(Mt 26.6-13; Jo 12.1-8)

3 Txipu Betânia anushū Simão yuraki txamini Jesusū kaya waimatū hiwetāshū Jesus pimaya aĩbu betsā nēkati bixtu hushupaki sheni inĩ pepa karuhaira hawē kena nardo beshū tesketā Jesusū bushkaki mauka haki hababainaya **4** ha habetā piaibu hatiritū inĩ mayai shetekī uĩ haki sinatai yuinamekī yuikī:

—Haska wakī ha sheni karuhaira hamē txakawakī maukashumē?
5 Hatu ināshū 300 shaba daya pei bitā nuitapaibu merabewatibĩ!— ika aĩbuki ha ikaibū

6 haki haskaibu Jesusū hatu nemakī:

—Na aĩbū ea duawai haskakī mā dakewai? **7** Nuitapai matube hiweabu merabewakī mā hatu duwapaketirubuki. Haka earā, hawētxaīs mā ea duwapaketirubumaki. **8** Haskakē eki sheni ininipa maukakī na aĩbū ē mawariama bebūkiri ē yura ea pewashuki, hau hawama ea maiwaxarashanūbunā. **9** Haka ikū ē

matu yuiiai. Mai hirabi anushū kakape ekiri txanibaũkĩ na aĩbũ ea ashu xinākĩ yuiriabaũshãkanikiki, tsua hau hakimayamashanũbunã— hatu wai nĩkaxinabũ

Judasĩ Jesus hatu atximashanũ ika hatube yubakanikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

10 hanua Jesusũ 12 tsumabu betsa Judas Iscariotes Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubube hãtxai ka haska wakĩ Jesus hatu atximatiru Judas hatube yubakai **11** nĩkai xinã txãkãkĩ pei inãkatsi yubabu txĩtũkirãkĩ: “Hatiã hanishũ ã Jesus hatu atximatirumẽ?” ikĩ xinãkubiranikiaki.

Bari kaya Jesusũ hawẽ henekĩ hawẽ tsumabubetã pinikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jo 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

12 Ha bari Páscoa besi taemisbutiã ha dukũ txashuwã bake tesẽshũ taewamisbutiã habianuri misi shashama pikubaĩmisbutiã hawẽ tsumabũ Jesus yukakĩ:

—Hani kashũ Páscoatiã bari kaya piti bawakĩ mia pewashũtãpa?— akabu

13 hanushũ hawẽ tsuma dabe yunukĩ yuikĩ:

—Bui Jerusalém anu hikitã habianua huni betsã ũpash xumuwã iabainaiki nukutã txibãbaĩtãkãwẽ. **14** Mã txibãbaina hanu hikiai uĩtã ha hiwe ibu yukakĩ eska watãkãwẽ: “Nukũ yusĩnã nuku yunushurã, mia yukapa? Haratu dĩtu anushũ bari kaya ã tsumabubetã nukũ xinãmati Páscoa piti pipa?” mã wa **15** hanushũ dĩtu ewapa manaũri ma pewa matu uĩma hanushũ nukũ piti bawakĩ pewatãkãwẽ— hatu wa

16 hawẽ tsumabu kaĩbaini Jerusalém anu hikitã haska Jesusũ hatu yuishu keska ha huniki nukutã txibãbaini habe kashũ hiwe ibu yukatã hanushũ Páscoa nawakĩ piti bawakĩ menetã bushũ hatu itani

17 bari kai mexuaya Jesus hawẽ 12 tsumabube kai hikitã **18** tapu anushũ habetã piaibũ Jesusũ hatu yuikĩ:

—Txanima ã matu yuiiai. Na habiatĩã ebetã mã piaibunã, haratutũra mã ea hatu atximai kائي— hatu wa

19 hatu haska wai nĩkatã huĩti nixmai keyutã yukakĩ:

—Habia ã eamẽ?— iaketaĩbũ

20 ana Jesusũ hatu yuikĩ:

—Mã ã 12 tsumabũ habias kãtxaki mã misi pukushũ piaibunã, mã bestitxaitũ ea hatu atximai kائي. **21** Haskawẽ taea haska ekiri kenenibu txibaĩ matũ Hutxi Kayabi luwa ã haskai mawashanaii.

Hakia ha hunĩ ea hatu atximai kairã, pemahairaki! Haskakẽ ha huni kaĩyãma inirã, pepakeanai— ikaya

22 piti betsa keyuriabumakẽ Jesusũ misi betsa tsumashũ Deus kuxipa yukatã tũketã inãkĩ nuku yuikĩ:

—Na misi betsarã, ẽ nami keskaki. Pikãwẽ—

23 hanushũ kẽtxa vinho mata tsumashũ Deus kẽwãriatã hatu inãbauna uva bimi vinho abaunaibũ **24** hatu yuikĩ:

—Yura itxapabu merabewai mawakĩ ẽ himi ẽ hatu habashũshanaii. Na vinhorã, ẽ himi keskaki, hawẽ yubaka bena xinãmatirã. **25** Txanima ẽ matu yuiaii. Ẽ Epa Deusbe shanẽ ibui ẽ ana huriana na uva vinho ẽ ana matubetã ayuama ishanaii. Abaũkãwẽ— hatu watã

Pedro datei paranãnai kaikiri Jesusũ yuinikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jo 13.36-38)

26 habianuari Salmos Davĩ keneni betsa betsapa hatũ huiwẽ nawai menetã hanua Judasĩ hatu pashkabaikẽ Oliveiras Mati anu hatu iyushũ **27** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Hawẽ hãtxa yuishunika ekiri Deusũ yuikĩ: “Txashuwã hatũ mekenika ẽ tenãyã hawẽ txashuwã datei pashai keyushãkanikiki”, aka nĩkatã kenenikẽ na habiatã habiaskariai matu dasibibũ ea xinãma mã ea henebaini pashariakanaii, txashuwã keskairã.

28 Hakia ea tenãbiabu ana bestõtã hanu matuki nukunũ ika bebũkiri Galiléia anu ẽ matu kashũshanaii— hatu waya

29 Pedrõ yuikĩ:

—Miwẽ datei dasibi pashai keyuaibũ, eãnã, ẽ mia hawa henekĩ putamaki— ikaya

30 Jesusũ Pedro yuikĩ:

—Haskamaki. Ikũ kayabi ẽ mia yuiaii. Na habia mexu merã takara keu daberiamakẽ: “Ẽ ha unãmaki”, iki dabe inũ bestiki mĩ eki dakekĩ yui kaii— aka

31 ana unãshubima Pedrõ yuikĩ:

—Haskamaki. Ẽ mibe mawabiai kai haskai ẽ miki dakeamaki— ikaya dasibibũri habiaskasri yui hãtxai keyutã

Getsẽmani anu ka Jesus Deusbe hãtxanikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Hanua Jesus hawẽ tsumabube kai mibã shuku betsa hawẽ kena Getsẽmani mixkiwẽ kenenibu anu hikitã hatu yuikĩ:

—Nenu habianu tsauyukāwē, ě Deusbe hātxai kairā— ikaĩkĩ

33 Pedro inũ Tiago inũ João besti iyui kai punu nuka hawētxaĩs huĩti meteshekei niti itā **34** haburi yuikĩ:

—Ĕ yurawē mawakĩ ě matu shunūbaĩshanai xinaĩ ě punu nukahairaki. Na habianushũ ushama ea manakāwē— hatu wabaini

35-36 hanua kai benāta kakaĩ maĩ beui beti ishũ Deusbe hātxakĩ yuka heneama yuikĩ:

—Ĕ Epa Deusũ, hamapai dasibi mĩ atiru ě unaiĩ. Ea haska waibu minaki. Ĕ mawayamanũ mĩ nematirubia ě xinaĩ keskawē ea akama mĩ xinānē besti ea ashāwē— atā

37 hanua hawē tsuma dabe inũ besti anu txĩtũkirā ushabuki nukutā hatu datekĩ Pedro yuikĩ:

—Simāoneĕ, mĩ ushamē? Haskai hora bestitxai beru mestēwātā mā ea manatiramamē? **38** Txanima matũ xinā pebia matũ yura babuwē taea mā punu nukaya matuki txakabu hikia mā kaneyamanũbũ Deusũ hau matu merabewanũ ushama habe hātxakāwē— hatu wabaini

39 ana habianuri Deusbe hātxai kashũ habias hātxa yuitani

40 ana hua ma usha paē hatu atxia ushabuki nukutā ana hatu bestēwā hawa hātxa yuitima maniabũ **41** ana Deusbe hātxatani hushũ hatu yuikĩ:

—Haskaira mā usha nĩkama usha bestia mā huĩrukũsi ikanai? Uĩkāwē. Ĕ Deusũ bake matũ Hutxi Kayabi Iuwa huni txakabubũ ea atxi bei ma kemakanikiki. **42** Ma ea hatu atximai huikiki.

Benirikāwē, nũ bunūbunā— hatu wabirani hatuki dasituxitā hatu yui

Judasĩ Jesus hatu atximanikiaki, na hātxarā

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jo 18.2-11)

43 Jesus hātxa meneriamakē Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inũ Deusũ hātxa kenenibu yusĩnanāmisbu inũ mae shanē ibubu betsabũ hatu yunua huni itxapa nupe txaipayabu inũ kuxati hiyabube Jesusũ 12 tsuma betsa Judas hatube hukĩ

44 Jesuski nukuyukĩ Judas Iscariotē bebũkiri hatu yubakĩ yuikĩ:

—Ha ě tātsu akairā, haki. Atxishũ iyukāwē— hatu abirāshuwē taeshũ

45 Judas Iscariotē Jesus betxituxitā haki nukushũ yuikĩ:

—Yusĩnaā, ě miki nukuyuaii— iwanā, tātsu akaya **46** “Hakiaki, akāwē”, ibaĩ atxiaibũ

47 Jesusũ tsuma betsā hatu mepāmanũ ika naxui ikaĩ hawē nupe

txaipa sitã Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhairatũ tsuma mapeshpaikĩ maebaĩ pashteaya **48-49** Jesusũ hawẽ tsuma nematã ma haki nukuabu Jesusũ hatu yuikĩ:

—Uatiã shaba tibi Templo hemaĩtĩ anushũ ẽ matu yusĩkubainai mã ea shabakabi atxiama ikubaĩxinabuki. Haskai natiã mexu merã yumetsu atximisbu xinaĩ hawẽ deteti nupe txaipaya inũ hawẽ kuxati hiya mã bekãshumẽ? Hamẽ mã ea akamaki. Deusũ hãtxa kenekĩ bebũkiri ekiri yuini haska menekĩ mã ea atxiai— hatu waya

50 hanua dasibi hawẽ tsumabu datekĩ Jesus besti henebaini pashai hunei keyubainaibũ

51 berunã betsa tari hushupa bestiwe yabukua ha pashama Jesus txibaĩ kai policiabu betsã atxipaikĩ **52** hawẽ tari besti tsumaya mepamai hawẽ tari pekabaini tariuma pashai hunekainiki.

Shanẽ ibubu Sinédrio anu Jesus iyunibukiaki, na hãtxarã

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jo 18.12-14, 19-29)

53 Hanua Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu dasibi inũ, mae yununika shanẽ ibubu betsabu inũ, Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu habu dasibibu hanu Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhaira Caifãsĩ hiwe anu habu dukũ bua itxa maniabu anu Jesus iyukĩ hanu bitxiaibũ **54** hanua Pedro datekĩ benãtashũ uĩkubaini ka shanẽ ibũ hiwe hemaĩtĩ anu Templo mekenikabube tsauwa txĩ yukĩ hune uĩayã

55 hanushũ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ Sinédriobu dasibi itxashũ Jesus hau tenãnũbũ hakiri txakabuhaira yuiaibuwe txanii hãtxa ikũ keska watã hawẽ unãti watã tenãkatsi benai maniabũ **56** huni betsa betsapabũ hakiri txani txitebiakĩ hokia huni dabetũ habias txani yuiabumakẽ **57** haskaibũ betsaburi benitã txani hakiri txitekĩ yuikĩ:

58 —Nukũ nĩkakinã, Jesusũ eska yuiã nũ nĩkaxinaki. Matu yuinũ: “Na Deus kẽwãti mixki Templo hunibũ anirã, tekekĩ purekĩ keyutã usha dabe inũ besti kaya hunibũ akamakẽ ana ẽ benishanaii”, ikai nũ nĩkaxinaki— hatu wakeakeaibũ **59** habũ habias txani txakabu hakiri yuiyabuma nĩkai haska washũ kupitima xinaĩbũ **60** haska waibu nĩkatã Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhaira Caifãs namakis dasiabube tsauwa benitã nishũ Jesus yukakĩ:

—Na hunibũ mikiri txakabu yuiaiburã, miarã, haskai mĩ hatube kenameamamẽ?— aka

61 Jesus pes hawa yuiama nikē Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibuhairatū ana yukakī:

—Habia mī miamē ikairā, mī Deusū bake nukū mekenā Messias Cristorā?— aka

62 —Haa. Haska mī ekiri yuiairā, ē haki. Epa Deus kuxipahairatū hawē yusiuri ē tsauwa matū Hutxi Kayabi Iuwa nai kuīwē ē huai mā ea uīshanaii— ikaya

63-64 nīkatā Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibuhaira Caifás haki sinatahairakī hawē tima tari uxnitā yuikī:

—Deus itxaikiki. Ana hatira hātxai ē nīkakatsi ikamaki. Na haska hari hātxayarā, haskara hakiri mā xinaī?— akī hatu yuka:

—Deus ma itxashuki. Hau tenā menūwē— iake iakeaibū

65 hanushū itxakawakī taewakī haki kemu mitxukī hawē beru beputā kashe wakī kuxakī yukakī:

—Tsuā mia kuxaimēkaī? Unātā nuku yuiwe— akubainaibū

hanushū Deus kēwāti Templo mekenikabūri bebas bebas akaibū

Pedro Jesuski dakenikiaki, na hātxarā

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jo 18.15-18, 25-29)

66-67 hanua hemaītī anu Templo mekenikabube Pedro txī yuaya Caifásī tsuma aību betsā betxitā yuikī:

—Miarā, Jesus Nazaré anuabe mī nimiski. Ē mia unaiī— aka

68 Pedrō parākī yuikī:

—Ē ha unāmaki, ha haska mī hakiri hātxairā— itā hanu hemaītī kene hikiti shui anu ka nikē takara keui taeaya **69** hanua ha aībū ana Pedro betxitā hanu maniabu yuikī:

—Na hunirā, Jesusū tsuma betsaki— hatu waya

70 Pedrō ana hatu yuikī:

—Haskamaki— ikaya habianuri mapushū Pedro uīkī yuikī:

—Txanimaki. Mī Jesusū tsuma betsa ē unaiī. Galiléia anua mī hātxa ē nīkaii— akabu

71 Pedrō hatu yuikī:

—Ha huni mā hakiri hātxairā, ē ha unāmaki. Ē txani txakayarā, hau Deusū ea kupinūwē— ikaya

72 hakimamari ha katxu takara keuai nīkatā haska Jesusū yuikī: “Takara dabeki keuriamā dabe inū bestiki: ‘Ē ha unāmaki’, iki mī eki dakei kaii”, abirana xinātā Pedro kashatxakayamanikiaki.

Pilatōs anu Jesus iyunibukiaki, na hātxarā

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jo 18.28-38)

15 Ma penaya Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu inū mae shanē ibubu Sinédrio hirabi itxashū haska wakī Jesus tenātikiri yubakatā Jesus meneshshū Romano shanē ibu Pilatōs anushū txitenū ishū iyuabu **2** Pilatōs Jesus yukakī:

—Miarā, mī judeu shanē ibubu binu keyuamē?— aka Jesusū yuikī:

—Hawaikika! Habiari mī ea yuiaii— aka

3 Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibu betsa betsapabū hakiri txani yuikī txiteaibū **4** Pilatōs ana Jesus yukakī:

—Ha mikiri betsa betsapa txakabu yuiaiburā, mī hawa hatu yuiamamē?— aka

5 Jesusū hawa yuiama nikē: “Haskai hātxamamē?” itā Pilatōs harakiri xinātima tsaukē

Jesus hau tenānūbū Pilatōs hatu yununikiaki, na hātxarā

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jo 18.38-19.16)

6 Romano soldadobū hatu atxishū bitximabu bari tibi ha Páscoa nawaibutiā hau bestitxai tashninū ha Romano shanē ibu Pilatōs beyawē taeshū maē katuaya hatu kaīmashūpakemiskē **7** habiatiāri huni betsa hawē kena Barrabās huni betsabube detenamekī hatū shanē ibu detepaikī hatubetā huni betsa tenāmakē habū atxishū bitximabū **8** hanua yurā kaiā Pilatōs anu ana beshū yuikī:

—Nawaibutiā huni betsa bari tibi mī nuku tashnimashūmis keska wakī natiāri huni betsa nuku kaīmashūwē— akabu **9-10** Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu Jesuski txani txakai haki sinatakī haska washū maematima maemanū ishū iyuabu Pilatōs unākī yurā kaiā yukakī:

—Judeubū shanē ibu kayabi Jesus hawa wama matu nitxīshūpa?— ikaya **11** Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubū yurā kaiā ana Jesuski sinatahairamakī hatu dasibiri sinatamakī keyukī:

—Hau Barrabās nuku kaīmashunū yuikāwē— hatu waibū yurā kaiānē habiaskari yuiaibū **12** Pilatōs ana hatu yukakī:

—Ha huni: “Ē judeubū shanē ibuki”, iki kenamisrā, matu haska washūpa?— hatu wa

13 hātxa kuxipawē ana yuikī:

—Cruzki nuku mastashūwē— ikaibū

14 ana Pilatōs hatu yukakī:

—Natunā, hawa txakabuwaxinamē?— hatu waya ana unāshubima hātxa kuxipawē yuikī:

—Cruzki nuku mastashūwē —aki hawētxaīs ikaibū

15 haskaibū Pilatōs yurā kaiā daewakī Barrabás hatu kaīmashūtā Jesus hatu kakux kakux amatā hau cruzki hatu mastashūtanūbū hatu yunua

16 hanushū shanē ibu Pilatōs hiwe ewapa hemaĩtī anu soldadobū Jesus iyushū soldado habus haki shukui itxatā **17** shanē ibū bemakia tari txaipa taxihaira Jesus sawemashū musha maiti washū maimatā **18** unāshubima hātxa kuxipawē kashe wakī yuikī:

—Judeu shanē ibu kayabirā, mī miaki— akī hawētxaīs yuibetanā **19** hi siriwē makux makux atā haki kemu mitxutātākī haki dāti itā hātxa pepawē yuishunikapaikī kashe wakī **20** keyutā bemakia tari txaipa taxihaira pekatā hawē tari kayabis Jesus sawemashū cruzki mastakatsi kaīmabainaibū

Cruzki Jesus mastanibukiaki, na hātstarā

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jo 19.17-27)

21 hanua huni betsa Simão hawē mae Cirene anua hawē bakebu Alexandre inū Ruforā, bai anu dayatani hui hatuki nukuaya Jesusū cruz hau iashūyubainū soldadobū yunua iashūbainaya

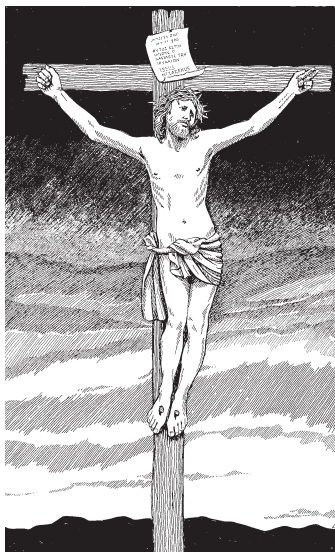
22 Gólgota anu Jesus hari iyukī mapematā, haska yuiarā, Bushka Shau Mati anurā, **23** uva vinho hene isī nemati dau muka husia amapayabu danākī akamakē **24-25** ma bari hui nai putxinī dakakē Jesusū tari peka keyutā mastashū cruzki nitxītā soldadobū xinākī yuikī:

—Tsuā hawē tari tibi biaīmēkā?

Akāwē— ishū hawē beyusti putapakekī hawē tari pashkatā

26 hawē taeshū hatu tenāmai unāti hi besha tuashki kenekī: “Judeubū Shanē Iuhairaki”, aka beshū Jesus mamaki ha hi tuashki kenea mastariashū

27-29 habianuri habe huni yumetsu daberi cruz dabeki mastashū betsa hawē

yusiuri nitxīshū betsa hawē yusmauri nitxīriabu hunibū daībaikī buri buri ikī yuikī:

—Uīwē. “Deus kēwāti mixki Templo tekekī purekī keyutā shaba dabe inū besti kaya ē ana benishanaii”, mī ixiāki. **30** Mī ha kuxipa hayarā, ha cruz anua mimebi pashai buturiwe, mawamarā— akaibū

31 Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbūri Jesus kashe wariai yuinamekī:

—Huni betsabu merabewabiamis hamebi pshatirumaki.

32 Haskakenā, haska Israelbū Shanē Ibu Cristo kayamēkaī cruz anua butuai uīkī na habiatīā nū ikūwātiruki— ikaibū ha haska waibu nīkatā huni yumetsu dabe habe mastariaburi hātxa txakabukī Jesus yuāriaibū

Jesus mawanikiaki, na hātxarā

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jo 19.28-30)

33-34 hanua bari mananābibiakē bari nuka mexua itsa daka manaibū ma bari nai putxinī dakakē bepenakainaya habiatīāri Jesusū hui kuxipawē yuikī:

—Eloí, Eloí, lemá sabactāni?— ikirā huni kuī hātxarā, “Ē Deusū, ē Deusū, haskakī mī ea heneamē?” ikaya

35 ha namā hatiri mapushū betsabū nīkatā yuikī:

—Nīkakāwē, Deusū hātxa yuishunika Elias kenaikikirā— ikaibū

36 hanua ha namā mapuabu betsa kuxikirā hanu hawē tsiniti vinho muka pu atā tawaki ustāshū beshū amanū, iwanā, sanāshūkī xinākī yuikī:

—Ē daka manakayuti Eliasī buteyui huimēkaī— itā nikē

37 hanua Jesus ana unāshubima bis itā mawaya **38** Templo merā tari dītu wakī kebēnibu hamebi manaūria dis iki keyuaya **39** soldado Romano capitāo Jesusū besuuri nishū uīkī Jesus bis itā mawaya yuikī:

—Ikū yakaki. Na hunirā, Deusū bakeki— ikaya

40-41 hanua aībuaibu Galiléia anuabū Jesus Galiléia anu ka habū duawakī txibāmisbū uīaībū hatubetā uīriaiburā, Josē betsa mashku Tiago ha dabetū ewa Maria inū, Salomé inū, Maria Madalenā habū benātashū uīaībū hanua aību betsa betsapabu Jerusalém anu Jesusbe bexiābūri hatubetā Jesus mawai uīnibukiaki.

Jesus mawa maiwati merā hananibukiaki, na hātxarā

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jo 19.38-42)

42 Hanua ma bari kaya habiatīāri judeubu sábadotiā huīrukūkatsi bebūkiri piti pewamisbukē **43** hanua judeu Sinédriobube hatube

shanē ibumis betsa José Arimatéia anua kañitū Cristo Shanē Ibushanai manakubañina hawa dateama Pilatos anu kashū Jesus maiwakatsi hawē yura yuka **44** Pilatos e itā yukakī:

—Ma hawaira haskatā mawashumē?— ishū soldado capitão kenashū yukakī:

—Jesusrā, hatiā ma mawashumē?— aka

45 capitāonē uīshu ha bari mawashu yuia Pilatōs nīkatā hawē yura José yunua kashū **46-47** tari hushupa txaipa bishū Jesusū yura hawenabubetā buteshū tariwē dayabutā bukī hanu maiwati mixki kini waimabu anu dataību Maria Madalena inū Josē ewa Mariā uīaībū mixki beputi ewapawē bepunibukiaki.

Jesus bestēkainikiaki, na hātxarā

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jo 20.1-10)

16 Ma sábadu huīrukūti binuxīkē Maria Madalena inū, Tiagō ewa Maria inū, Salomē hatibū Jesusū yura hawē dapushkatsi sheni inīti bitāxina **2** hanua penayahaira domingotiā maiwati anu bui ma bari kaīyuaya **3** yuinamekūkaīkī:

—Ha mixki beputi ewaparā, tsuā nuku bepēshūkī tarāshūtirimē?— ikubaini

4 hakiri besukaīkī uīkī ha mixki ewapawē bepuxinabu ma hamauri tarāmea betxitā **5** ha maiwati kini merā hikitā uīkī habianuri huni berunā tari hushupa txaipa sawea yusiuri tsauwa uī e ikaibū **6** hatu yuikī:

—Jesus mastaxinabu mā benai hua ē unaiī. Dateyamakāwē.

Haska bebūkiri matu yuixina keskai ma bestēkainiki. Ana nenumaki. Hanu datāxinabu hikishū uībaini **7** bushū Pedro inū hawē tsuma betsabu menā hatu yuiritākāwē: “Harā, matu bebūkiri Galiléia anu kashuīkiki. Haria matube ana itxai benai kaikiki, haska matu yuixina keskairā”— hatu wa

8 aībuaibū nīkatā maiwati kini anua kaīkaini saki saki iki kuxibirani dateyabi bekī hatu daīkubirākī tsua yuiama benibukiaki.

Ha dukū Maria Madalenaki Jesus nukunikiaki, na hātxarā

(Jo 20.11-18)

9 Penayahaira domingotiā Jesus bestēkaini hatuki nukutanū ika kai ha dukū Maria Madalena ha sete yushī txakabu haya kaīmayamaki nukua **10** hanua benimakaini hatu banabimai kakī habū Jesus txibāmisbu pes mania Jesus manui kashaibuki nukushū **11** haska Jesus hiwea uībaī hatu yuia hawa ikūwāma ikaibū

Jesus hawē tsumabuki ana nukunikiaki, na hātxarā

(Mt 28.16-20; Lc 24.13-49; Jo 20.19-23)

12 hanua Jesusū tsumabu dabe bai tanabainaibu haska uĩmisbu keskama hatuki Jesus nukua uĩbirani **13** beshū habū txibāmisbu itxapabu hatu banabima nīkatā habū hātxari hawa ikūwāma iriaibū

14 hanua Jesus hawē 11 tsumabū pi maniabuki nukua uĩ huĩti kuxikī Jesus besteā uĩbirā hatuki txanibiabu hawa hatu ikūwāma ibayaibū Jesusū hatu ha atā **15** hatu yunukī:

—Mai hirabi anu bukī Deusū kakape ekiri dasibibu hatu yusīkubaĩshākāwē. **16** Habū ea ikūwaĩ henewē mā hatu naximaya ē hatu mekeshanaii. Hakia habū ea ikūwākī xinā betsa wabuma ē hatu kupishanaii. **17** Haska inū, tsuabūra ea ikūwaĩ haskakubaĩshanaibu matu yuinū nīkakāwē. Ē kuxipa hayashū ē kenawē taeshū yushī txakabu kaĩmashākanikiki. Ha inū, hātxa bena tapīriamawē hātxashākanikiki. **18** Ha inū, dunu pianā meabu hawa hatu piana ishanai inū, hawara mawati dau hatu amabiabu aka hawa hatu txakabuwatā tenāma ishākanikiki. Ha inū, isī teneaibu hatu meabu shushashākanikiki— hatu watā

Nai anu Jesus inanikiaki, na hātxarā

(Lc 24.50-53)

19 Shanē Ibu Jesus hatube hātxai meneaya hanushū Deusū nai anu ainitā hawē yusiuri tsaumaya **20** hanua Jesusū tsumabu kaĩbaini bukī mae tibi anu yusīkubaunaibū nukū Shanē Ibu Jesusū hatu merabewakī hawē kuxipawē hawara unāti dami atimaska ikū hatu uĩmakubainibukiaki.

Marcos

KAKAPE LUCÁS KENENIKIAKI**LUCAS****Hawē haibu Teófilo kene bumanikiaki, na hātxarā**

1 **1-4** Shanē ibu Teófilo, ē mia kene bumai uĩwē. Haska Jesusū yusīkī taewani anua hawē tsuma kayabibū uĩakeakenibu inū Jesusū hawara hatū berubi uĩkubainima Deusū hatu katua habū hawē kuxipayabu hau txanikubaĩshanūbū habū

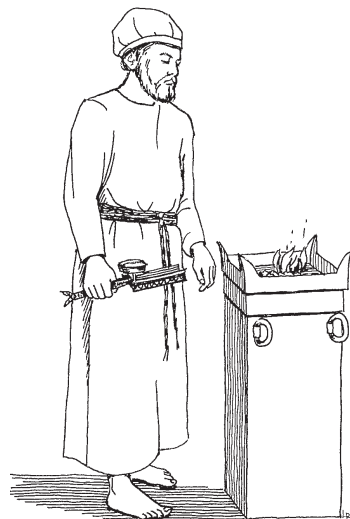
nuku yusĩabu huni betsabũ habiaskari bebũkiri unãkĩ pewatã nuku keneshunimabuki. Hakia hawẽ tsumabũ yusĩmiskiri miãri mĩ nĩkaima: “Txanimaki”, eãri habiaskari xinãkĩ ẽ mia keneshunai mĩ unãkubaĩshanũ haskani Jesuskiri dasibi yuka iki nati itã eãri nĩkakĩ pewatã ẽ mia kene bumaii.

**Naximanika João kaĩshanaikiri bebũkiri hawẽ ibuki
nai tsuma txaninikiaki, na hãtxarã**

5-7 Judéia mai pakea hatiuma anu Herodes hatũ shanẽ ibu ikũkainaya habiatĩari hawenabu Deusbe hãtxashunika Abiasĩ enabu shuku betsa anua hawẽ kena Zacarias hiwekũkainikiaki. Hanua hawẽ aĩnĩ kena Isabel Arãonẽ babari yushabuhairakĩ bake biama hawẽ beneri anibuhairatũ bakewanũ ishũ xinãkubaĩkĩ Deusũ hãtxa txibãkĩ hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati kaneabumakẽ hatuwẽ Deus benimakũkainikiaki.

8 Hanua hanu Deus kẽwãti Templo anu Abiasĩ enabu betsabube Zacarias ushe bestitxai dayakĩ **9** Templo anu hikishũ hau inĩti hatu kuashũtanũ hatũ beya txibãkĩ hatũ kena tibi kenetã ha una ture bitã hawẽ kena betxitã Zacarias katuabu **10** hikishũ txi tsistuki hawẽ Deus kẽwãti inĩti dau Zacariasĩ hatu kuashunaya hemaĩtĩ anushũ yura itxapabu itxashũ Deus kẽwaĩ dãti ika maniabũ **11** hanushũ inĩti kuati txi tapu fogão yusiuria Deusũ nai tsuma damia nia **12** Zacariasĩ uĩ e itã ẽ haskai iki datehairaya **13-16** hanushũ nai tsumã yuikĩ:

—Zacariasĩ, dateyamawe. Hawara mĩ yukai nĩkamishũ Deusũ mia ashũshanikiki. Mĩ aĩ Isabel yushabubiatũ bake bima huni bake kaĩshanikiki. Kaĩyaĩtiã mĩ benimaya minaburi benimashãkanikiki. Kenakinã: “Joãoki”, ashãwẽ. Hanushũ minabu Israelbu txakabubiakubainaibũ João kaĩnishũ hatu yusĩkĩ nukũ merabenã yushĩ Deuskiri yura itxapabu txibãmaya benimahairashãkanikiki. Nanei taea Deusũ Yushĩ Papatũ kuxipa wakubaĩkĩ heneama uva hene vinho inũ hene paepa tibi akama mĩ bakẽ Deus benimawakĩ minabu Yavé Deus

anu ana hatu txītūwāshanikiki, hatu txibāmakinā. **17** Haska inū, mī bake Joāonēnā, Deusū kuxipaya hawē Yushīyā bebū nishū haska Eliasī Deusū hātxa yuishunikatū ani keska wakī hatū ibubu habū bakebu ana danānanaī sinatanameama inū ha patapakī nīkaisuma hau habūri Deus txibanūbū mī bake Joāonē yurabu hatū Shanē Ibu huai manamakī hatu xinā betsa wamashanikiki— aka

18 hawē hātxa nīkabiātā xinākī Zacariasī nai tsuma yukakī:

—Ma ē anibuaki. Ē aī yushaburiki. Haska washū mī hātxa ikū ē unākī mestēwātirumē?— aka

19 nai tsumā yuikī:

—Earā, ē Gabrielki, nai tsuma shanē iburā. Deus dayashuni ē hātxashūmiski. Ē mibe hātханū na kakape Deusū ea yunushuki.

20 Hakia ē hātxa mī ikūwāmawē taea mī bake kaīriama huyu mī hiweyukūkaīshanai. Na ē mia yuiairā, Deusū akatsis ikī ashanikiki— atā kaya

21 haskai nixma dakakē Templo hemaītī anushū manakī hawenabu yuinamei yukai ikī: “Hawa dakiai ikikiki, tashniambī!” iki maniabū **22** atimas tashnitā haska washū hatu hātxa watimakē habū unābaūkī hakiri yuikī:

—Haskakenā, Templo dītu meranushū namai keskakī Deus anua uīshumēkaī?— ikaibū hawē mekē bestiwē hatu unāmatā habiaska hātxama hatube dayakūkaikī

23 Templo anua hatū daya ushe bestitxai nitxītā Zacarias inū kashū **24** hawē aī bakewa tuyaima cinco ushe besti hawenabube hātxakatsi ikama Isabel hawē hiwe anus hiwekūkaikī xinākī: **25** “Ē bake bitirumawē taeshū hau ana enabū ea dake wayamashanūbū Deusū ea abukī ea merabewaikiki”, ika benimakūkainikiaki.

Jesus naneshanaikiri Mariaki nai tsuma txaninikiaki, na hātxarā

26-27 Isabel tuya seis ushe kaya txipax hawē kena Maria txutanamei peseriana hawē epā beneyawakatsi hatū shenipabu shanē ibuhaira Davī baba José yubakī ibu waimakē hanushū Deusū hawē nai tsuma Gabriel hau kakape Maria yuinū Galiléia mai pakea namakis mae betsa Nazaré anu yunua **28** damitā hawē dītu merā hikishū Gabrielī Maria yuikī:

—Ē miki txaniyuaii. Yavé Deus miwē benimahairakī mia abuikiki— atuxia

29 hawē hātxa nīkai e itā Mariā xinākī: “Haskakī ea haska yuimēkaī?” ishū xināyā **30-31** nai tsumā ana yuikī:

—Mariaã, ewê dateyamawe. Miwê dabanã Deus benimahairaiwê taeshũ huni bake mia bimakĩ miki naneshanikiki. Txipu kaĩyã kenakĩ: “Jesuski”, ashãwê. **32** Hamê Shanê Ibu kuxipahairakũkainaya habũ yuikĩ: “Yushĩ kuxipa hatu binuatũ bakeki”, iwanã, kenakubaĩshãkanikiki. Ha inũ, haska matũ shenipabu shanê ibu Davi shanê ibu ini keskai **33** Deusũ yunua mĩ bake Jesus Jacõ bababũ Shanê Ibu ipashanikiki, niti ikama ikibi ikirã— aka

34 Mariã yukakĩ:

—Ë txutanamei peseriamabia haskatã ã bake nanetirumê?— aka **35** hawê nuikĩ nai tsumã ana yuikĩ:

—Kuxipa hatu binuatũ hawê kuxipawê hawê Yushĩ Pepa yunua mikia dami naneima kaĩmashũ hatũ Deus txibãyã: “Harã, meribi Deusũ bakeki”, ishũ kenakubaĩshãkanikiki.

36-37 Hamê betsarã, minabu Isabel ma yushabubia ma huni bake bimaki. “Haskatũ bake bismaki”, iwanã, yuãbiakubaĩmisbu hamapai xarabu Deusũ atiruwê taea ikis ushe mekê bushka ka pustuki— akaya

38 Mariã yuikĩ:

—Peki. Haska mĩ ea yuiairã, hau xinãshũ ea anũwê. Deusũ tsumarã, ã eaki— aka nĩkatã kaĩkainikiaki.

Isabel anu Maria bai kanikiaki, na hãtxarã

39 Gabrielĩ Maria hãtxa wawãxĩkê Judéia mai pakea mawa mati matipa anu mae hatiumanua Maria hawaira maĩ ka haki bai ka **40** Zacariasĩ hiwe anu hikitã Mariã Isabel yuikĩ:

—Ewaã, miki bakĩ ã mia uĩyuaii— atuxiaya **41** Isabelĩ Maria nĩkaya hawê pustu meranua hawê bake tukuaya Deusũ Yushĩ Papatũ kuxipa waya **42** benimakĩ Isabelĩ unãshubima bis iki eai itã yuikĩ:

—Deusũ mia abukĩ aĩbu betsabu binumakĩ mia inũ mĩ bake nanexĩshũ mia habe duahaira waikiki. **43-44** Mĩ ea kena mĩ hãtxa ã nĩkaya ã bakeri benimahairai ã pustu meranua tukushuki. Ë hawayairakê Deusũ ea duawaya ã Shanê Ibũ ewa mĩ eki bayuaii. Haskakê ã benimahairaii. **45** Haska inũ, hawara Deusũ mia ashũshanai mia yuixina mĩ ikũwaĩwê taea mĩ benimahairaii— aka

46-48 hanushũ Mariãri yuikĩ:

“Ë hawê tsuma beshmas hairabiakê

Deusũ ea xinãkĩ ea katuxinaki.

Haska inũ, dasibibũ xinãkĩ:

‘Deusū Maria xinā txākāwāmiski’, iwanā,
 ekiri yuikubaīshanaibuwē taea ē mekenā Deus
 kuxipawē taea
 huīti benimakī ē Shanē Ibu Deus ē kēwaiī.

49-50 Ha inū, duawai hawē kuxipaki mesemisbuwē nuikūkaini
 xinā pepa kuxipa hatu binukī keyuatū ea duahaira waxinaki,
 hawē kena meribi papatunā.

51-53 Haska inū, ibubis yubakatā keīsbuma hatu shanē ibu wakī
 betsabu nuitapai buniaibu piti pepa hatu yani wamakī
 mabu itxapayabu nuitapawakī mekē bestia mais
 hatu nitxīmiski.

Haska inū, ibubis keaību itxakawakī
 hatu huīti nixma wakī ibubis shanē ibui kuxipamisbu
 hatu mitanuma wakī Deusū hawē kuxipa uīmakī
 hatu unāmashanikiki.

54-55 Hanūkaī haska nukū shenipabu Abraão inū hawē bababukiri
 yubashuni xinaī

nukuwē nuikī nū hawē tsumabu Deusū ana nuku
 merabewakī taewani heneama nuku ashūkubainikiki”,

ixiā **56** hanu Maria bayui niti ikima habe hiweshū ushe dabe inū
 besti nitxītā hanua Maria inū kanikiaki, hawē hiwe anu txītūkainirā.

João kaīnikiaki, na hātcharā

57 Hanua Isabelī bake bima ewai pustuhairatā huni bake kaīkē
58-59 ha dapi hiweabu inū hawenabū Deus Isabelwē nuikī
 merabewaya ma bake kaīyā habū nīkatā benimaxiābū hanua kaīxina
 oito shabatiā ibu dabetā hawenabu kena uīnū ika beshū haska hatū
 shenipabū yununi txibākī hawē hina kubitxi meshteshūtā hawē epa
 Zacarias dabipanābū **60** hawē ewā hatu nemakī yuikī:

—Haskamaki. Hawē kenarā, “João” wakāwē— hatu wa **61** habū
 Isabel yuikī:

—Haskakī hari mī kenai? Mī benē enabū kenarā, hari
 hayabumaki— ikeaketā **62** hanushū harakirira hau kenanū hawē
 epa huyuwē taeshū mekenē besti yukabu **63** mekenēri haki keneti
 hau beshunūbū hatu yunua beshuābu Zacariasī kenekī: “Hawē
 kenarā, Joãoiki”, hatu wa uī e itā “Haririkiaki”, ikaibū
64 haskatanaiabūs Zacarias hawaira ana hātchakī Deus kēwanikiaki.
65 Hanushū ha dapi hiweabu dasibi e iki: “Habaa!” ixīshū hanu
 mai pakea Judéia mati matipanu hiweabu anu haskaxina hatuki

txanibaunaibũ **66** haskaibu dasibibũ nĩkakĩ unaĩ haskakenã: “Deusũ ha bake yumewairã, haskarara ishanikika”, iki ha bakekiri hãtxanibukiaki.

Zacariási Deus kēwānikiaki, na hãtxarã

67 Joāonē epa Zacarias Yushĩ Pepatũ kuxipa wa hãtxakĩ Deus kēwai Deus hãtxashũkĩ yuikĩ:

68 “Ē Shanē Ibu pepa Israelbũ Deusũ,
mĩ ma minabu merabewakĩ hatu pekakĩ akawai
huxiãwē taeshũ ě mia kēwaiĩ.

69 Mĩ tsuma Davĩ baba betsa kuxipahaira mekenã kayabi
nuku anu mĩ ma nuku nitxĩshũxinaki.

70 Nukũ shenipabu hatu yubai hakiri habias mĩ hãtxa
yuĩshunika meribi tibi mĩ hatu hãtxamapaunirã,

71 hawē taeshũ nukuki sinatamisbu inũ,
dasibi nuku danāmisbu mĩ hatu hawē maemakĩ nuku
pashawatiruki.

72 Haska bebũkiri nukũ shenipabu hawawē hatu haska wati
nuii hatuwē yubakai
hatukiri hãtxa meribi wai mĩ hãtxapaunirã, hakimama mĩ
xinaiĩ.

73 Haska hawē kanetima wai nukũ shenipabu Abraão mĩ habe
yubakani
natiã mĩ ma ana nuku xinãkĩ abuaii.

74 Ana tsua dateyabi nũ hiwetirubuma inũ nukuki sinatamisbu
mĩ hatu nuku daewashunaki. Hawama nũ mia dayashuni

75 haska pepa kayabiwē bestiwē meribi pepatã
nukũ hiwea hirabiwē mia bebũ nũ pe nikatsis ikaii, itã

76 hanua epaã, miarã, ‘Deus dasibi binu keyuatũ yuishunikaki’,
iwanã,

mia kenashākanikiki. Hanu nukũ Shanē
Ibu Messias hushanai

bebũkiri hawē bai mĩ hatu pewamashũshanaii,

77 hau hawenabũ hatũ txakabuwē taea

Deuski mesekĩ hatũ xinã txakabu henetã

Deus buamatã hau meketi hiwea hatu ināshanunã.

78 Nukũ Deus nuikipa txakamatũ nuku abukĩ

nai anua hawē bake shaba bari bena keska nuku
buteshũshanikiki.

79 Yurabu hatũ txakabuwẽ taea
 atimapanu mawai benui bupanãbũ mexu tẽ ikai anua
 bĩ txasha watã nuku inã keska wakĩ
 nũ habu hiweyuabu nũ hawẽ unãnuma hiwei
 kai nuku yusĩshantikiki”,

inikẽ

80 Zacariasĩ bake João ewai Deusbe haibunamehairai unãnepai
 hawenabu Israelbu yusĩriama hari tsua hiweabumanu
 hiwekũkainikiaki.

Jesus kaĩnã, eskanikiaki, na hãtxarã

(Mt 1.18-25)

2 Hanua ha haskaitiã Romano shanẽ ibuhaira César Augustõ
 hawẽ mai pakea kesua hirabi anushũ huni tibitũ kena netãkĩ
 hau tanashanũbũ hawẽ tsuma betsa betsapabu yununikiaki.

2 Hanushũ tsuã haska tanakĩ taewariama Síria mai pakea anu
 Romano shanẽ ibu beshmas Cirênio shanẽ ibuaya Romano shanẽ
 ibuhaira César Augusto ha dukũtũ hau hawenabu tananũbũ shanẽ
 ibu beshmas dasibibu hatu yunuimawẽ taea **3** hau tananũbũ hatũ
 shenipabũ mae tibi anua besti itxai buaibũ **4** José hawẽ mae
 Nazaré mai pakea hatiuma betsa Galiléia anu hiwebia Davĩ
 babawẽ taea **5** Josẽ hawẽ kena hatu netãmanũ ika hawẽ shenipabu
 Davĩ mae Belém, Judéia mai pakea anu kakĩ Maria José bimakatsi
 ibuama bestimabu daratamea tuyaima iyui habe kai hikia

6-7 Belém anu hiwe pakatã ushati ma keyubia teshke ikabũ hani
 itima ina hiwe anu José inũ Maria ikabũ hanua Mariã huni bake
 iuwa kaĩyã datxutã yabushũ burro pimati hi shãtu wanibuki basi
 nawatã datãshũ uĩaibũ

**Nai tsuma damitã txashuwã mekemisbuki Jesus
 kaĩyãkiri txaninikiaki, na hãtxarã**

8 habiatiãri Belém dapishũ habũ ina txashu mekemisbũ basi
 shukua anushũ mexu merã uĩaibũ **9** Deusũ nai tsuma damia Deusũ
 kuxipawẽ txashahaira hatu dapi nia txashuwã mekemisbũ uĩ
 datehairaibu **10** nai tsumã hatu yuikĩ:

—Dateyamakãwẽ. Matunabu hawẽ benimai keyushanaibu ẽ
 matuki txanikĩ kaka pepa beshũshuki, nĩkakãwẽ. **11** Matũ
 shenipabu shanẽ ibuhaira Davĩ mae Belém anu haska Deusũ yubani
 matũ merabenã Shanẽ Ibu ma kaĩyãki, Cristo Messiasrã. **12** Hanu

benabaũkĩ ina hiwe anu yabushũ burro pimati hi shātu wanibuki datābu mā betxi katiruki. Haska betxitā ē hātxa kayabi mā unāshanai— hatu waya

13 hakimamari nai tsuma mirimahaira damibirā habetā Deus kēwaĩ nawakĩ yuikĩ:

14 “Mai anushũ tsuabũra habũ Deus txibākĩ duawamisbu Deus kuxipahairatũ hau hatu unānuma hiwemanũwē. Haskakē dasibibũ Deus kuxipa nai anua hau kēwārianũbũwē”,

hatu watā **15** nai anu ana buaibũ benimai yuinamekĩ yuikĩ:

—Habaa! Haska Deusũ nuku yuishurā, Belém anu benakĩ uĩnũ bukāwē— itā

16 hawairabaini Belém anu hikitā benabaũkĩ atimas ina hiwe merā José inũ Maria inũ hawē bake burro pimati hi shātu wanibuki datābu

17 betxitā haska nai tsumā bakeixtakiri hatu yuia nĩkabirana hatũmebi txaniaibũ **18-20** haska Deusũ nai tsumā hatu yuishu nĩkabirā uĩwani ikũ habiaska uĩkāshu txashuwā mekenikabu txitũbaikĩ Deus kēwākubainaibũ dasibibũ haska habũ yuikubainaibu yura betsabũ nĩkai e itā xinaĩ: “Hawa yui ikanimēkaĩ?” ikaibũ hanua Mariā haska wanaibu hawē huĩti merās xinā heneama inikiaki.

Templo anushũ Jesus hatu uĩmakĩ iyunibukiaki, na hātstarā

21 Hanua oito dia ka manaxĩshũ hawē shenipabu Abraõnē ani keska wakĩ hawē hina kubitxi meshtekĩ hatu bimatā Maria bake naneriana habias kena Deusũ nai tsumā yuimakiri xinākĩ Josē Mariabetā kenakĩ Jesus wabũ

22 Moisés yunukĩ bake kaĩma nashushatā besti hau itxati hiwe anu hikishanũbũwē, ani haska txibaĩ Maria bake kaĩma ma nashushai petā hanu hawē ibu dabetā ha bake Jerusalém anu hatũ Shanē Ibu Deus hawenawamanũ ishũ iyuaibũ **23** ha dukũ bebũkiri Deus hātchai “Huni bake ha dukũ kaĩyānā, enaki”, ikai Moisés nĩkatā keneni haska txibākĩ hawenawamatanũ, iwanā, **24** iyukĩ ha inātā ana hawena wakatsi ikĩ haska Deusũ yununi keska wakĩ deiwā dabe ha menushũti buaibũ

25 habiatiāri huni betsa pepahaira Deus kēwākĩ kaneisma hawē kena Simeão Jerusalém anu hiweshũ Deusũ Israelbu dasibi ana merabewakĩ hatu pekakĩ akawashanai yubani Simeão manakakubaĩxina hawē Yushĩ Pepa haya hatũ merabewakĩ unāmaya **26** Messias Deusũ yunushanai uĩriama hau

debuyamashanũ Deusũ Yushĩ Papatũ yubaimakẽ **27** hanushũ Templo hemaĩtĩ anu Deusũ Yushĩ Papatũ Simeão yunua ka tsaukẽ haska Moisés yusĩni hawẽ huni bake bianananũ ishũ ibubũ iyui hemaĩtĩ anu hikiaya hanushũ Deusũ Yushĩ Papatũ Simeão yusĩkĩ haratura bake habũ merabenã hau unãnu ishũ unãma **28** benimakai Maria Jesus mebĩtã ikushũ Ibu Deus kẽwãkĩ yuikĩ:

29 “Shanẽ Ibu kuxipatuũ, natiã ea duawakĩ haska mĩ ea yubaima mĩ ma akaki.

Haskawẽ taea hawa dateama unãnuma benima paewẽ ẽ mawashanai ea ana nemayamashãwẽ.

30 Na bakewẽ yurabu pashawakĩ mĩ mekeshanai ẽ ma uĩaiĩ,

31 hawẽ taeshũ na bakewẽ dasibi hiwebaunabu mĩ shanẽ ibuai hawẽ mĩ hatu unãmashanairã.

32 Harã, bĩ ewapa txasha keska nawa betsa betsapabũ uĩkĩ minabu Israelbu mĩ kuxipawẽ mĩ hatu duawai uĩriashãkanikiki”,

akaya

33 haska wai nĩkai José inũ Maria e irabeaibũ **34-35** hanushũ Simeãonẽ hatu yuikĩ:

—Deusũ hau matu duawakubaĩshanũwẽ— iwanã, Maria besti yuikĩ:

—Na bakerã, hawẽ yura Israelbu unãti wakatsi Deusũ katuniki.

Hawẽ yusĩa nĩkatã hatiritũ xinã betsa watã txibaibũ inũ hatiritũ xinã betsa wama danãkubaĩshãkanikiki. Mĩ bake danãkĩ nupe kenuhairawẽ mĩ huĩti txatxia keska wakĩ mia yumãwãkĩ mia nuitapawashãkanikiki— anikiaki.

36-37 Hamẽ betsarã, Israelĩ bake Aserĩ baba betsakiri mia yuinũ nĩkawe. Fanuelĩ aĩbu bake Ana txipax beneyaima sete bari besti habe hiwea hawẽ bene mawanikẽ hanua beneuma 84 bari hiwekũkaini Deusũ hawẽ hãtxa yunua hawenabu hatu yuishũmis Deuski mesei samakekĩ hau hawenabu merabewanũ ika hawẽ kẽwãti Templo hemaĩtĩ anua kaĩama hatu Deus yukashũkubaĩmis **38** José inũ Mariaki nukutã hari benimakĩ Deus kẽwãtã haska Deusũ Jerusalémkiri yubani dasibibũ manaibu Anã uĩwãxĩshũ Jesuskiri hatu yuikĩ kaka wakubainikiaki.

39 Hanushũ huni bake ha dukũ kaĩyã hau haska wai bunũbũ Moisés kenekĩ yununi txibãkĩ menetã Galiléia hawẽ mae Nazaré anu txĩtũwãkĩ ana hawẽri José hatu iyuima **40** haria Jesus ewai hawẽ yura kuxipai unãnepaya Deus hawẽ benimakĩ duawakubainikiaki.

**Jesus berunã Templo hemaĩtĩ anu kaxiã ibubũ
betxinibukiaki, na hãtxarã**

41 Haska inũ, Páscoatiã Egito anushũ hatũ huni bakebu tenãma hatũ shenipabu Deusũ nai tsumã hatu dũkebaini xinaĩ besinũ ika bari tibi Jerusalém anu Jesusũ ibubu bupakemisbũ **42** hanua ma Jesus 12 bariyakẽ hawẽ ibubu hatũ beya txibaĩ buaibu habiatiãri Jesus hatube kai taexina **43-44** hawẽ ibubu besi keyutã hawẽ mae anu hatube hiwemisbube José inũ Maria txĩtũbiranaibũ hanu Jerusalém anu Jesus besti baxikua ibuã unãma benariama xinãkĩ: “Habe berunãbube huikiki”, itã, José inũ Mariã xinãyabi kai ma shaba hirabi txai bushũ bari kaya Jesus hawenabu anu benakĩ nati atã **45** hawenabu anu inũ hawẽ mae anu hiweabu anua hawa betxiamã benakĩ keyutã hanu ushaxini Jerusalém anu benanũ ika txĩtũkaĩxina **46** hanua três dia ibubũ benakubaũkĩ atimas Templo hemaĩtĩ anu haki nukutuxikĩ Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbube tsaushũ hatu nĩkakĩ Jesusũ hatu yukai hatube hãtxanamekũkainaya **47** Jesus unãnepai nĩkakĩ habũ ha yukai tibi yui pewaiwẽ taea dasibibũ nĩkai: “Habaa! Tsuã huni bake berunã unãnepamẽ?” iki habube maniabu anu **48** atimas hawẽ ibubu haki nukui e itã hawẽ ewa Mariã yuikĩ:

—Kukaã, haskakĩ mĩ nuku haska waxinamẽ? Ea inũ mĩ epa miwẽ nuitxakayamai datekĩ nũ mia benakĩ mae nati axiãki— aka

49 Jesusũ hatu yuikĩ:

—Haskakĩ mã ea benabaunai? Ë Epã hiwe anua ma ã hatube yuinametiru mã xinãmamẽ?— hatu wa **50** hawa hatu yuiã dabanẽ ikĩ nĩkabumakẽ

51 hanua kaĩmabaini hawẽ ibu dabebe Nazaré anu txĩtũbainima haria Jesus yumei nĩkanikai hawẽ ibubũ hãtxa tapĩkubainaya ibu Mariã huĩti merãs Jesus haskai hakimama xinãshũkubainaya **52** hanua hawẽ yura ewai hawẽ xinã unãnepaya Deus inũ hawenabu hawẽ benimakubainibukiaki.

**Hanu tsua hiweabumanushũ Naximanika Joãonẽ
hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã**

(Mt 3.1-12; Mc 1.1-8; Jo 1.19-28)

3 Hanua bari itxapa kaya Romano shanẽ ibuhaira betsa Tibério César ma 15 bari shanẽ ibukĩ dasibi hatu yunukubainaya Judéia anu Põncio Pilatos Romano shanẽ ibu beshmasaya Galiléia anuri hawẽ tsuma Herodes Romanoma shanẽ ibu beshmasriaya Ituréia inũ Traconites anuri hawẽ tsuma Herodesĩ betsa Filipe

shanē ibu beshmasriaya Abilene anuri hawē tsuma Lisâniyas shanē ibu beshmasriaya **2** ha haskaibū Jerusalém anuari judeubu Anás inū Caifás Deusbe hawenabu hātxashunika shanē ibuhaira dabe inibukiaki.

Ha haskaibu betsatiā Zacariasī bake João hanu tsua hiweabumanua ewaima hiwea Deusū yunua **3** tashnikirā Jordão hene ketākubaūkī hiweabu tibi hatu yusī taewakī yurabu yuikī: “Matū xinā betsa watā matū txakabu Deusū hau matu buashūshanū nīkatā hawara txakabuwē mā benua hiwea henerikāwē. Matū xinā maewatā mā ea uīmaya ē matu naximashanaii”, iwanā, hatu yusīkubainikiaki. **4** Haska Deusū hātxa yuishunika Isafāsī hakiri kenekī yuini keska ashūī João haskanikiaki:

“Hari tsua hiweabumanua hui kuxipawē txanikī hatu yuikī:

‘Nukū Shanē Ibu nai anua matuki bayui ma kemaikiki.

Matū huītinī xinā pewarikāwē, bai kayatapia keska wakinā.

5 Napaku tibi buakī mata washū

mati tibiri pewakī pāpa washū

shātū shātupari keyu buakī pāpa washū

hawē bai pewashuna keska wakī hatū hiwea pewatā

6 hanushū Deusū merabewati hua dasibibū uīshākanikiki’ ”, akī haska yuini keska wakī Joãoñē akī hatū txakabu Deusū hau ana xināyamakubaīshanū txakabu henekī hatū xinā betsa watā hawenabu hawē unāmati João yukakī: “Ea naximawe”, hau ea anūbū ishū Joãoñē hatu yusīkubainikiaki.

7-8 Hanua Joãoñē hau ea naximanū ika bebirā bebiranaibu hatu yuikī:

—Maturā mā paranā dunu pianā keskabuki. Mā haska keska matuki Deus sinatakī matu kupihairashanaiwē taea matū xinā betsa wakāwē. Haska washū matū txakabu mā ma beshtekē shabakabi mā ea uīmaya ē matu naximashanaii. Hamē haskama ibubis keī xinā betsa wakatsi ikama: “Nukū shenipabu Abraão Deusbe haibunameniwē taea nū hawē bababu nuku kupiama ishanikiki”, ikī, ana xināyamakāwē. Hakia Abraãoñē bababu dasibi matu yamawakī keyutā na mixki manibauna Deusū damiwakī Abraãoñē bababu benawashūtiruki. **9** Haskakē matu yuinū nīkakāwē. Hi tibi bimi pepa hayama deratā mā kuamis keska wakī bestibu Deusū matu kupishanikiki. Hamē tsuabura Abraãoñē baba kayabibū hawē yusīa hau txibākubainūbūwē. Hakia mā haska wamakē matu kupinū, iwanā, duewē matu dera keska watā txi anu matu urenū ishū manaikiki— hatu waya

10 hanushū yurabū João haskai nīkatā yuka ikī:

—Haskakenā, Deus daewakinā, haska washāpa?— akeakeabu

11 Joāonē hatu yuikī:

—Deus daewakinā, mī tari dabeyarā, ha nuitapai tariuma mā betsa inātiruki. Ha inū, mī pitiyarā, yura betsa piti hayama mā betsa inātiruki— iwanā, hatu yuikubainaya

12 habū Romano governo pei bishūmisburi hau eari naximanū ika beshū yukakī:

—Yusīnaā, nukukaī, nū haskatirumē?— akabu

13 Joāonē haburi yuikī:

—Governo pei bishūkī mā itxawashūmisrā, hanu kesua besti shanē ibū matu yunua bishūkubaīshākāwē, ana hatu parāmarā— hatu waya

14 hanushūri soldadobūri yukakī:

—Nukukaī, yusīnaā, xinā betsa watā mia unāmakatsirā, nū haskashanai?— akabu Joāonē haburi yuikī:

—Maturā, matū xinānē itxakanikakī hatū hamapai mebīyamakubaīshākāwē. Ha inū, txani txakakī yura betsā pei parātā mebīyamakāwē. Hakia matū daya pei besti bi benimakubaīshākāwē— hatu waya

15 nīkatā itxapabu hawē hātxawē benimakī habū merabenā manakī Joāokiri xinaī yuka iki yuinamekī: “Deusū yubani nukū Messias Cristorā, hamēkaī?” ikaibu **16** haskaibu Joāonē hatū xinā unākī dasibi hatu nemakī yuikī:

—Txanima, eānā hawē matu unāmati wakī henuwē besti ē matu naximakubainaii. Hakia ha mā hakiri xinaīnā, kuxipahairatū ea binūa txipu huikiki. Kuxipahaira mesetū ea binuhairawē taeshū ē hawē hawaumahairatū haska washū hawē bitxi tae meshpū pekakī merabewakī hawē dayaru itsakī kuxipa mirītū ē ashūtirimaki. Hakia hatū matu pepawakī Deusū Yushī Pepa matu inātā bika matu tenemakī matū txakabu buakī yamawa keska washanikiki, hawara txakabu abuama txiwē kua keska wakinā. **17** Haska inū, shekiwā bimi ta keyushū pepa aruti anu arutā hawē shepa mā kuamis keska wakī dasibi hawenabuma danākī hawa txi nukaisma anu urēshū kuanū, iwanā, manakubainikiki— iwanā,

18 hanushū hātxa itxapawē hatu nemakī yusīkī hatū xinā hatu betsa wamakī kakape Joāonē hatu yusīkubainaya **19** hanushū judeubū shanē ibu Herodesī hawē betsa Filipē aī Herodias mebīxina inū txakabu betsa betsapa wakubainai nīkakubaīkī uītā yurabu

hakiri yuixĩshũ Joãonẽ nemakĩ hawẽ txakabu henemanũ, iwanã,
 betsabũ nĩkaibũ Joãonẽ Herodes nemakĩ ha axiãwẽ taeshũ
20 Herodes haki sinatakĩ Joãõ hau ana hakiri hãtxayamanũ, iwanã,
 hawẽ soldadobu hatu bitximanikiaki.

Joãonẽ Jesus naximanikiaki, na hãtxarã

(Mt 3.13-17; Mc 1.9-11)

21 Joãõ bitxiriabuma yura itxapabu naximakubaĩkĩ Jesusri Joãonẽ
 naxima hawẽ Epa Deusbe hãtxaya nai bashnei **22** Deusũ Yushĩ Pepa
 deiwã keska hui hamamaki butuaya nai anushũ hawẽ Epã yuikĩ:

—Miarã, mĩ ã bakeki. Ë mia abuhairakĩ katunirã, ã miwẽ
 benimahairaii— anikiaki.

Jesusũ shenipabu eska tana keyunibukiaki, na hãtxarã

(Mt 1.1-17)

23 Habiatiãri Jesus 30 bariya hawẽ Epa Deus dayashũkĩ taewayã
 Josẽ yumewaimawẽ taeshũ yurabũ yuikĩ: “Jesusũ eparã, Josẽki”,
 iwanã, yuikubainibukiaki. Hawẽ shenipabukiri mia yuinũ nĩkawe.

Josẽ eparã, Elikiaki.

24 Elĩ eparã, Matate inikiaki.

Matatẽ eparã, Levi inikiaki.

Levĩ eparã, Melqui inikiaki.

Melquĩ eparã, Janai inikiaki.

Janaĩ eparã, Josẽ inikiaki.

25 Josẽ eparã, Matatias inikiaki.

Matatiasĩ eparã, Amós inikiaki.

Amósĩ eparã, Naum inikiaki.

Naumĩ eparã, Esli inikiaki.

Eslĩ eparã, Nagai inikiaki.

26 Nagaĩ eparã, Maate inikiaki.

Maatẽ eparã, Matatias inikiaki.

Matatiasĩ eparã, Semei inikiaki.

Semeĩ eparã, Josẽ inikiaki.

Josẽ eparã, Jodã inikiaki.

27 Jodã eparã, Joanã inikiaki.

Joanãnẽ eparã, Resa inikiaki.

Resã eparã, Zorobabel inikiaki.

Zorobabelĩ eparã, Salatiel inikiaki.

Salatielĩ eparã, Neri inikiaki.

- 28** Nerĩ eparã, Melqui inikiaki.
Melquĩ eparã, Adi inikiaki.
Adĩ eparã, Cosã inikiaki.
Cosãnẽ eparã, Elmadã inikiaki.
Elmadãnẽ eparã, Er inikiaki.
- 29** Erĩ eparã, Josué inikiaki.
Josuẽ eparã, Eliézer inikiaki.
Eliézerĩ eparã, Jorim inikiaki.
Jorimĩ eparã, Matate inikiaki.
Matatẽ eparã, Levi inikiaki.
- 30** Levĩ eparã, Simeão inikiaki.
Simeãonẽ eparã, Judá inikiaki.
Judã eparã, José inikiaki.
Josẽ eparã, Jonã inikiaki.
Jonãnẽ eparã, Eliaquim inikiaki.
- 31** Eliaquimĩ eparã, Meleá inikiaki.
Meleã eparã, Mená inikiaki.
Menã eparã, Matatá inikiaki.
Matatã eparã, Natã inikiaki.
Natãnẽ eparã, Davi inikiaki.
- 32** Davĩ eparã, Jessé inikiaki.
Jessẽ eparã, Obede inikiaki.
Obedẽ eparã, Boaz inikiaki.
Boazĩ eparã, Salá inikiaki.
Salã eparã, Naassom inikiaki.
- 33** Naassomĩ eparã, Aminadabe inikiaki.
Aminadabẽ eparã, Admim inikiaki.
Admimĩ eparã, Arni inikiaki.
Arnĩ eparã, Esrom inikiaki.
Esromĩ eparã Perez inikiaki.
Perezĩ eparã, Judá inikiaki.
- 34** Judã eparã, Jacó inikiaki.
Jacõ eparã, Isaque inikiaki.
Isaquẽ eparã, Abraão inikiaki
Abraãonẽ eparã, Tera inikiaki.
Terã eparã, Naor inikiaki.
- 35** Naorĩ eparã, Serugue inikiaki.
Seruguẽ eparã, Ragaú inikiaki.
Ragaũ eparã, Faleque inikiaki.

Falequē eparā, Éber inikiaki.

Éberī eparā, Salá inikiaki.

36 Salā eparā, Cainā inikiaki.

Cainānē eparā, Arfaxade inikiaki.

Arfaxadē eparā, Sem inikiaki.

Semī eparā, Noé inikiaki.

Noē eparā, Lameque inikiaki.

37 Lamaquē eparā, Matusalém inikiaki.

Matusalémī eparā, Enoque inikiaki

Enoque eparā Jarede inikiaki.

Jaredē eparā Maalalel inikiaki.

Maalalelī eparā, Cainā inikiaki.

38 Cainānē eparā, Enos inikiaki.

Enosī eparā, Sete inikiaki.

Setē eparā, Adão inikiaki.

Adāonē eparā, Deus inikiaki.

Haskakē Jesus huni kayabi irianiki, nuku keskarā.

Diabo Satanásā parāpaia Jesusū nīkama inikiaki, na hātcharā

(Mt 4.1-11; Mc 1.12-13)

4 **1-2** Hanua Joāonē Jesus naximaya Deusū hawē Yushī Pepawē kuxipahaira wa hene Jordão anua Jesus kai hanu tsua hiweabumanu Deusū Yushī Papatū Jesus iyuxina kawanaya yushī txakabu shanē ibu diabō parākī kanemanū ikaya hanua 40 dia hanu hiweshū hawa piama binukainaya haskakainaya Jesus bunihairai **3** uīkī unāti wanū, iwanā, yushī txakabu diabō Jesus yunukī:

—Haska mī Deusū bakemēkaī? Na mixki damiwakī misi wawe, mī buniai ha pishunā— aka

4 hanushū Jesusū nemakī:

—Haskakiri Deusū hātxa keneniburā, nīkawe. “Piti besti xinaī yurabu hawēs hiwetirubumaki. Hakia Deusū hātxa yuini nīkakī txibaī yurabu pei hiwetirubuki”, aniki— iwanā —Haskawē taeshū ha mī ea yunuairā, ē akamaki— akaya

5 haska nīkatā hanushū mati keyatapahaira anu yushī txakabu diabō Jesus iyushū mai hirabi anu mai pakea hawērua tibi inū hawē damiwati kuxipawē hawaira shabakabi uīmakī **6** yuikī:

—Na mai hirabi mai pakea tibi anu inū hawē shanē ibubu dasibi mebinishū ē mekeawē taeshū tsuara ē kuxipa inākatsi ē haska wamishwē taeshū hau mia kēwāshanūbū ē mia hatu shanē ibu

wamatiruki. **7** Haskawē taeshū eki mesei dāti ishū ea kēwākī mī ea shanē ibu waya dasibi mia inātā ē mia hatu mekemakubaīshanai— aka **8** Jesusū ana nemakī:

—Na Deusū hātxa kenenirā, ana nīkawe. ‘Matū merabenā Yavé Deus ha besti duawakī kēwākubaīkāwē, yushī betsa nīkamarā’, aniki. Haska keneniwē taeshū ha mī haska yuairā, ē mia akamaki— aka

9-11 hanushū Jerusalém anuri iyushū Templo keyatapa mamaki nitxīshū diabō ana yuikī:

—Na Deusū hātxa kenenirā, miāri nīkawe.

‘Hau mia mekekubainūbū hawē nai tsumabu Deusū yunushanikiki.

Mixkiki mī hutekepanā mī kawanai mia mekesushākanikiki’, aniwē taea haska mī Deusū bake kayamēkaī ea uīmai nenua itxuwe— aka

12 ana nemakī Jesusū yuikī:

—Haska kenenibu mī dama yuiai ikūbiakē ana betsa ētseri mia yuinū nīkawe. ‘Matū Yavé Deus unāti wayamakāwē’, akī kenekī yusīrianiki. Haskawē taeshū mī ea ana yunuairā, ē ikamaki— aka

13 ana hawawē parākī unāti watima hanu tsua hiweabumanu ana iyushū txipu ana parākatsi Jesus diabō heneyubainaya

Galiléia anushū Jesusū yusīkī taewanikiaki, na hātcharā

(Mt 4.12-17; 13.53-58; Mc 1.14-15; 6.1-6)

14-15 hanua Galiléia anu kashū mae tibi anu hatū itxati hiwe anu hikiakeakekī Deusū Yushī Papatū kuxipa hayawē taeshū Jesusū hatu yusīāi nīkai hakiri hātchakī dasibibū kēwākubaunibukiaki.

16 Haskakūkaūtani hanua yumei ewaima Nazaré anuri ka haskai hatube itxai beyamis huīrukūtitiā hanu itxamisbu hiwe anu hatube hikia Deusū hātxa kenenibu yuishunū ika Jesus benia nikē

17 Deusū hātxa yuishunika Isaíasī kenei hātcha una inābu txuretā hakiri hātcha kenenibu betxitā hatu yuikī:

18-19 “Nuitapaibu kakape ē hatu yusīnū Deusū ea katuniwē taea hawē Yushī Pepa ē hayaki.

Hanushū huīti nixmabu hatu benimawakī

yura betsā hatu tsuma wa henemakī

bekū keskabu bepesha keska wakī

hatu yusī pewakī hatu itxakawaibu nemakī

Deus benimawatikiri dasibibu ē hatu unāmakubaīshanū

Deusū ea yununiki”,

hatu watã keneni hãtxa yuikĩ keyushũ **20** ana sebitã una mekenika inã mebĩtã aruaya ana hatukiri besua tsauwa manibaũshũ beistxakayamaibũ **21** Jesusũ hatu yusĩkĩ taewakĩ:

—Haskakiri Isafasĩ keneni ẽ matu yuishunai mã nĩkashurã, nukunabu merabewakĩ na habiatiã Deusũ ma meneikiki— iwanã, **22** unãnepakĩ hãtxa pewẽ hatu yusĩã nĩkai e itã hawẽ hãtxa abubiakĩ xinaĩ: “Narã, nukunabuki, Josẽ bakeki. Hanishũ haska tapĩtãxĩshũ nuku yuimẽkaĩ?” iki yuinamebaunaibu

23 Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Mã ea itimaska kaya wai ẽ uĩaiĩ. Unanepa hãtxawẽ mã ea yuikĩ: “Mĩ huni dauyakiaki. Mimebi shushakĩ mĩ kuxipa nuku uĩmawe”, ea akĩ, “Cafarnaum anushũ hawẽ unãmati dami kuxipa mĩ hatu uĩmaxinakiaki. Mĩ axiã keska wakĩ na mĩ mae anushũri nuku ashũriawe, nũ uĩnunã”, akĩ mã ea yuitirubuki— iwanã, **24** ana hatu yusĩkĩ:

—Txanima Deusũ hãtxa yuishunakarã, hawenabũ hawẽ mae anushũ nĩkakatsi ikama danãmisbuki. **25** Haska inũ, Deusũ hãtxa yuishunika Elias hiwekẽ bari dabe inũ besti namakis ui ikamakẽ pitiuma nukũ shenipabu nuitapahairaubũ aĩbu hawẽ bene ma mawayama mirimaburi yumãkubainibu mã nĩkamiski.

26 Haskabiaibũ nukũ shenipabu Israelbu beneuma nuitapaibu hau Eliasĩ dasibi hatu merabewanũ Deusũ yunuama iniki. Hakia mae ewapa Sidom dapi mae betsa Sarepta anu nawa aĩbu beneuma nuitapai hiwea besti hau merabewanũ Deusũ Elias yunukĩ nitxĩniki.

27 Haska inũ, Deusũ hãtxa yuishunika Eliseu hiweatiãri hatiri nukunabũ txami buisma teneaubũ nukũ shenipabu hatuki dakekĩ danaĩbu Eliseũ hatu shushawamari iniki. Hakia Sírĩa anua nawa betsa hawẽ kena Naamã Eliseu anu Deusũ yunua ha besti shushawaniki— akĩ

28 nawabukiri hatu yuiã nĩkai dasibi itxati hiwe anu itxabu hatu haska wai nĩkatã haki sinatahairakĩ **29** kaĩmabaĩkĩ Jesus tsumashũ ninikubaĩkĩ hatũ mae mawa keyatapa mamakishũ hanushũ shutunũ, iwanã, iyuaibũ **30** hanua Deusũ kuxipawẽ itxabu namakisa kakĩ hatu mepãmabaini hawẽ mae henebainikiaki.

Huni betsa yushĩ txakabu haya Jesusũ kaĩmanikiaki, na hãtxarã

(Mc 1.21-28)

31 Hanua Galilía mai pakea anu Nazaré henebaini mae betsa Cafarnaum anu hikixĩshũ sãbado tibi hatũ itxati hiwe anushũ hatu

yusíkubaĩkĩ **32** shanē ibu kayabi kuxipakĩ hatu yuiyai yurabũ nĩkai e itā: “Haskamē?” iki benimakubainaibũ **33** habianuri huni yushĩ txakabuya tsauwa yushinē bis imakĩ unāshubima yuimakĩ:

34 —Jesus Nazaré anuaã, haskai nuku anu mĩ hushumē? Nũ yushĩ txakabu nuku yamawanũ ika mĩ huaraka? Ê mia unaiĩ, mĩ Deusũ bake pepa meribirā— ikaya **35** yushĩ txakabu Jesusũ nemakĩ yuikĩ:

—Hanua haskama nesetā ha huni anua kaĩrikaĩtāwē— aka yushĩ txakabu huni meranua kaĩkaĩkĩ hawa wama mai pusamabainai uĩ dasibibu **36** datei:

—Habaa!— ike ikei yuinamekĩ yuikĩ: —Narā, yusĩa betsa hayaki. Shanē ibu keska kuxipahairaki. Hawē hātxa paepaki, yushĩ txakabu shūska yunua nĩkai hawē datei kaĩkanikikirā— itā **37** hanua bui hakiri txaniakeakeaibu dasibi hanu hiweakeakeabũ Jesusũ haska wai nĩkanibukiaki.

**Simāonē dais aĩbu inũ isĩ betsa betsapa teneaibu Jesusũ hatu
shushawanikiaki, na hātxarā**

(Mt 8.14-17; Mc 1.29-34)

38 Ha huni meranua yushĩ txakabu nitxītā hatũ itxati hiwe anua kaya Simão Pedrō hawē hiwe anu Jesus iyua Simão Pedrō dais aĩbu yunatxakayama daka nĩkatuxitā hawē isĩ hau maĩwanũ hakiri Jesus yuiabu **39** hanu dakanu Jesus kashũ hawē yuna nemashuna damaĩtā benikaĩ habiatiāri hatu duawakĩ bawashũ hatu pimaya

40 haska washu nĩkabaikĩ hanua ma bari kai mexuaya dasibi ha mae anu hiweakeakeabũ dasibi isĩ betsa betsapa teneaibu Jesus anu iweabu Jesusũ habu tibi mekĩ shushawakĩ kaya wapakekĩ **41** ha isĩ betsa betsapa teneaibu anua yushĩ txakabu nitxiā kaĩkaĩkĩ unāshubima hātxa kuxipawē yuikĩ:

—Miarā, mĩ Deusũ bakeki— akĩ yuikĩ Deusũ Messias Cristo unaĩbuwē taeshũ hau hariri hātxakĩ ana yuiyamanũbũ Jesusũ hatu hātxamamakĩ nemapakekĩ yushĩ txakabu kaĩmapakenikiaki.

Judeubũ itxati tibi anushũ Jesusũ hatu yusíkubaunikiaki, na hātxarā

(Mc 1.35-39)

42 Hanua ushaxini ma pena kemaya Jesus butukaina mae dapi benāta ha mesti ka benabaũkĩ hawē haibuaibũ betxitā haki nukushũ yuikĩ:

—Dasibitũ mia benakanikiki. Nenua ana kayamawe— akabu **43** Jesusũ hatu nemakĩ yuikĩ:

—Ē Epa shanē ibuaikiri ē hatu yusīkubaunū ea yununiki. Haskakenā, mae betsa betsapa anu ē yusīriai katiruki— hatu wabaini **44** Israelbū mae tibi anu Jesus kakūkaūkī hanu Deusū hātxa nīkakatsis iki hanu judeubu itxamisbu tibi anushū hatu yusīakeakenikiaki.

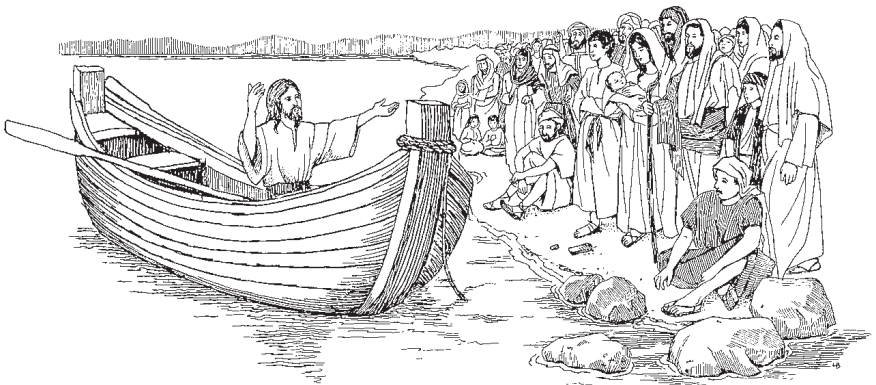
Baka mirima Jesusū hatu neshematā hanubi hatu katunikiaki, na hātstarā
(Mt 4.18-22; Mc 1.16-20)

5 Hatu yusīkubaūtani Galiléia iānēwā ketākubaini kakī hawē kena betsa iānēwā Genesaré anu niti ishū hatu yusīayā Deusū hātxa nīka pewakatsis iki haki mirima itxakī teshke akabu **2** shashu ewapa dabe shaka maxī keti ashū baka neshenikabū hatū hisī txukaibu Jesusū uīkubaini **3** kakaī Simāo Pedrō shashuki inatā hau ana ha katxu shekanūbū yunua hawē betsabetā hawē hisī hawaira neshetā hawē shashu ha katxu shekakī nūtāshunabu ha namaki tsaushū keshu mapubaunabu Jesusū hatu yusīpakekī **4** keyutā Simāo yuikī:

—Ana ha katxu nuahairanu shekashū hanushū baka bikī neshekatsi matū hisī pukubaūkāwē— aka **5** Simāonē yuikī:

—Yusīnāā, yame txai tanakī nū pukuhairabia nū hawa biama ixiaī. Hakia haska mī nuku yunuai ē anū kaī— ishū

6 nuahaira anu shekatā hawē hisī hawē betsabetā pukubaunabu baka mirima hikia ninibiranabu shākamahaira hatū hisī taras iki taeaya **7** shashu betsa anu hawē haibuabu habe dayamisbu hau merabewai benūbū hatu mekē bea bea aka hawairabirā merabewakī hatū shashu dabe baka mata wabu shashu hikikatsis ikaya

8-10 baka mirima neshekāshuwē taea Simão Pedro inũ habe dayamisbu inũ Zebedeũ bakebu hawē haibu betsabu Tiago inũ João e e iki dateaibũ Simão dāti itã Jesus yuikĩ:

—Yusĩnaã, ẽ huni txakabuki. Ea anua butukaini ea henebaini kariwe— abia

Jesusũ yuikĩ:

—Eki dateyamawe. Na ikis mĩ baka nesheshu keska wakĩ yurabu mĩ ea hatu itxawashũshanaii— aka **11** hatũ shashu dabe keti atã hanu hawenabube shashu inũ hisĩ bakayabi baxibaĩkĩ tapĩkatsis ikĩ Jesus txibaĩ habe bunibukiaki.

Huni betsa bitxiki dasibi txami betsani Jesusũ kaya wanikiaki, na hãtxarã

(Mt 8.1-4; Mc 1.40-45)

12 Hanua txipu betsatiã mae betsa anu Jesus kakẽ huni bitxiki dasibi txami betsani Jesuski nukutã ha bebũ dãkui sapakaĩ di itã beushũ ea akĩ:

—Yusĩnaã, ea kayawakatsis ikĩ mĩ ea kayawatiruki— aka **13** hawē txamiwē datekĩ danãkĩ tsuã metsakĩ meisbumabiakẽ Jesus hawē dabanã iki meshũkaĩ mekĩ yuikĩ:

—Haa. Ẽ mia kayawaii— aka hawē txami sakara iki dashnukui keyuaya **14** Jesusũ nitxĩkĩ nemakĩ:

—Ẽ mia yuiiai nĩkairawe. Hawara ẽ mia ashukiri tsua yuiyamayukubaĩtãwẽ. Hari dukũ kakĩ Deusbe nukunabu hãtxashunika mĩ yura mĩ ma kayashu uĩmatãwẽ. Haska mĩ ma kayashu hau dasibibũ mikiri unãñbũ hawē hatu beparãbaĩkĩ habiaskari inãkuĩ Moisés yununi hatu anu buritãwẽ. Mĩ haska buaya mĩ kayashu habũ unãshãkanikiki— abaini kaya

15 yura betsabũ Jesusũ haska wakĩ akaikiri txanibaunaibu nĩkatã hawē hãtxa nĩkakatsis iki inũ hau hatu shushawanũ bari tibi Jesus anu bebirã bebiranaibu hatu shushawapakei **16** hanua hawē Epabe besti hãtxanũ ika hatu pashkabaĩ hanu tsua hiweabumanu kakũkainikiaki.

Huni yura babuni hawē txakabu buashũkĩ Jesusũ

shushawanikiaki, na hãtxarã

(Mt 9.1-8; Mc 2.1-12)

17 Hanua ana shaba betsatiã Galiléia inũ, Judéia mae betsa betsapa anua inũ, Jerusalém anuari bexĩshũ Jesusũ yusĩã nĩkai tsauwabũ habianuri Moisés hãtxa txibãhairanika fariseubu inũ

Moisés hãtxa yusĩnanãmisbu hiwe merã itxashũ Deusũ shushawati kuxipayatũ Jesusũ hatu yusĩayã **18** hau Jesusũ shushawanũ, iwanã, huni yura babuni haki isĩ teneai bu butiki datãtã hawẽ haibuaibũ Jesus anu bakebirani **19** hanu yurã kaiã shukuabuwẽ taea haska watã bitxibaĩ Jesus uĩmatima mai bawa hiwe sapa sheni mamaki inabaĩ hawẽ dakatiki hanu butẽnũ, iwanã, hanu beshpa wakĩ purẽkĩ shui watã hanu ha huni yura babuni Jesus anu buteaibũ **20** haska hatũ xinã ikũhairawaibu unãkĩ huni yura babuni Jesusũ yuikĩ:

—Dateyamawe. Mĩ txakabuwẽ Deusũ mia kupikatsis ibiakĩ mã ea ikũwaĩwẽ taeshũ hau Deusũ ana xinãyamanũ ã mia buashunaii— akaya

21 Moisés hãtxa hatu yusĩmisbu inũ fariseubũ nĩkatã Jesuski sinatai hune yuinamei: “Ha huni txakabuki. Dasibi nuku paraĩ Deus keskakatsi ikikiki. Deusũ besti hawẽ txakabu buatiruki”, ikaibũ **22** hanushũ tsuã Jesus yuiamabia hatũ xinã unãkĩ Jesusũ hatu yukakĩ:

—Matunã, haskakĩ mã xinã txakai ikai? **23** Haratu bikamamẽ, hawẽ txakabu buashunaraka, hawẽ yura beniaraka? Ha dabe bikakẽ Deusũ besti atiruwẽ taeshũ **24** haskakĩ mã xinã txakai? Ë matũ Hutxi Kayabi luwa na mai anua ea ã hawẽ kuxipa hayatũ hawẽ txakabu ã buashũturu mã unãnũ ã akai uĩkãwẽ— iwanã, huni yura babuni kaya wakĩ yuikĩ:

—Benitã mia haki bakebirãkãshu bui mĩ hiwe anu kariwe— akĩ **25** hawaira kayawa benikawã hawẽ dakati bitã buaya mapubaunabũ **26** date paeyabi yuikĩ:

—Habaa! Tsuã haska waismaki. Hakia Deus pepahaira kuxipatũ na huni ma kayawashuki. Natiã haska nũ uĩsma nuku uĩmaikikirã— iwanã, Deus kẽwãnibukiaki.

Levi governo pei bishunika Jesusũ katunikiaki, na hãtxarã

(Mt 9.9-13; Mc 2.13-17)

27 Hanua kaĩkaini hanu bai kesha anu hanushũ Roma governo pei bishũmisbũ hiwe anu Levi tsauwa Jesusũ betxituxitã yuikĩ:

—Ea txibãkubaĩwẽ— aka

28 Levi benitã dasibi henebaĩkĩ txibãkĩ taewai habe kaxĩshũ **29** hawẽ hiwe anushũ Jesuswẽ benimakĩ piti mirima hatu pewamatã shanẽ ibu pei bishuĩ paranãmisbu inũ hawẽ haibu betsa betsapabu hatu itxawa Levi inũ Jesusbetã piaibũ **30** Deusũ yunuti inũ hawẽ nemati yusĩnanãmisbu inũ fariseubũ Jesusũ hatubetã piai uĩkĩ yuãkĩ haki txiti ikabu yukakĩ:

—Haskakĩ matũ yusĩnã pei bishunika txakabubu inũ nuku

nĩkaisbumabetã pimẽkaĩ? Txakabuhairabubĩ!— ikaibu **31** Jesusũ hatũ hãtxa nĩkatã hatu yuikĩ:

—“Ë peki”, iwanã, xinaĩbu anu huni dauya kaismaki. Hakia isĩ teneaiibu anu besti huni dauya kenabu kamiski. **32** Haskakẽ: “Ë txakabuki”, iwanã, xinaĩbu hatũ huĩti pewakĩ ã hatu merabewa xinã betsa watã hau Deus ikũwanũbũ ã huniki, huni dauya keskairã. Hakia: “Ë txakabumaki”, ikĩ xinaĩbu hatu merabewatanũ ika ã huamaki— hatu wa

Samakenikabũ Jesus yukanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 9.14-17; Mc 2.18-22)

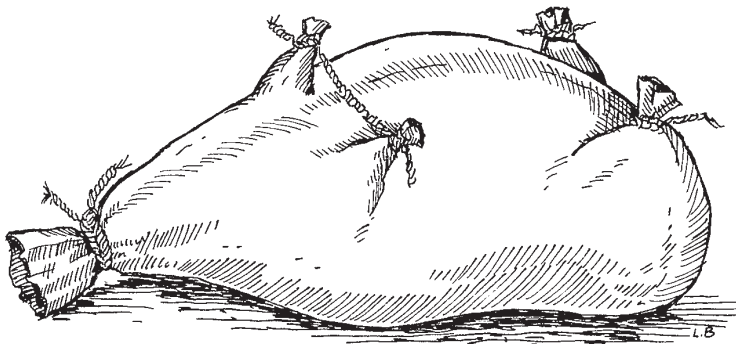
33 hanushũ ana betsa Jesus hatu yukashũkĩ:

—Naximanika Joãoki txiti ikabu inũ fariseubuki txiti ikabũ hatũ txakabuwẽ taea hatũmebi itxakanikai samaketxakayamakĩ Deus kẽwãkĩ hawẽ kuxipa yukatxakayamakĩ hawa piyuisbumaki. Haskai miki txiti ikabu samakeama bari betsa tukama pikĩ neshukubaĩmisbumẽ?— akabu **34** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Huni aĩyaĩ nawaibu anu hawẽ haibuaibu pashkariabuma piama hatũmebi itxakanikatirubumaki. **35** Hakia hatu shunũbaini ma hatu dapashkabaini kakẽ manukĩ hawẽ haibuaibu samakekĩ piama itirubuki. Haska keska kaĩkĩ ã hatu shunũbaina ewẽ nui ã haibuaibũ piama samakeshãkanikiki— iwanã,

36 ana hatu yusĩpakekĩ miyuiwẽ yuikĩ:

—Ë yusĩanã, tari bena esteriana keskaki. Matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Tari sheni bashnekea tari bena tuash esteriana meshteshũ hawẽ tari sheni tsamĩa patsa estei ana bashnekei pikumiski. Hamẽ matũ yusĩanã, tari sheni bashnekea keskaki. Ë yusĩawẽ tsamĩa keska wakĩ matũ yusĩa ã pewatirumaki. **37-38** Ana habiaskari keskawẽ matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Bitxi saku sheniki uva hene bena buspuriana

manekĩ mata washũ denesh mestẽwã hamebi katsai buspui bitxi saku sheni peshemiski, vinho bena inũ saku sheni benuirã. Habiaskari wakĩ ẽ yusĩa bena matũ xinã sheni ẽ husitirumaki, benukinã.

39 Hamẽ vinho sheni ma beya wanishũ vinho bena pepabiakẽ akatsi ikabuma keska wakĩ matũ beya sheni abukĩ matũ xinã bena wakatsi ikama ẽ yusĩa bena mã danaiĩ— hatu wanikiaki.

Huĩrukũtitiã haki txiti ikabũ shekiwã bimi tsekashũ

pikubainibukiaki, na hãtxarã

(Mt 12.1-8; Mc 2.23-28)

6 Hanushũ ana huĩrukũti sãbado betsatiã shekiwã bai namakis manã baiwẽ bukĩ haki txiti ikabu Jesusbe bukĩ shekiwã bimi tsekashũ dashukiri ashũ pikubainaibũ **2** fariseubu haburi hatube kakĩ hatu uĩkĩ Jesuski txiti ikabu hatu yukakĩ:

—Hawai huĩrukũti sãbadotiã mã dayai? Sãbadotiã dayakĩ Deusũ Moisės nuku nemani txibãma mã kaneaii— hatu waibu **3** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Bunikĩ hawara nukũ shenipabu pepa Davĩ hawẽ haibuaibubetã anirã, mã uĩsmamẽ, Deusũ hãtxarã? **4** Matu yuinũ nĩkakãwẽ. Deus kẽwãti tari hiwe merã Davi hikishũ Deusũ Moisės yusĩniwẽ taeshũ Deusbe nukunabu hãtxashunikabũ besti pitibiakẽ hawẽ Deus kẽwãti misi Davĩ bishũ pitã hawẽ haibuaiburi pimaniki. Haska wabiaya Deus haki sinatama iniki, kaneamawẽ taearã— iwanã,

5 —Haskakẽ huĩrukũti sãbadotiãri matũ Hutxi Kayabi Iuwa shanẽ ibukĩ ẽ yunuaiwẽ taea eki txiti ikabũri bunikĩ pikĩ kaneabumariki— hatu wanikiaki.

Huĩrukũtitiã huni mekẽ meyuxkini Jesusũ kaya wanikiaki, na hãtxarã

(Mt 12.9-14; Mc 3.1-6)

6 Txipu ana sãbado betsatiã mae betsa anu kashũ hatũ itxati hiwe merã hikishũ Jesusũ hatu yusĩayã habianuri huni mekẽ yusiuri meyuxkini hatube tsauskẽ **7** hanushũ habũ hawẽ yusĩa danãkĩ Jesus yuãnũ, iwanã, huĩrukũti sãbadotiã ha huni mepeai uĩnũ, ishũ, haska wai uĩtã unãti watã ha anũ ika manai tsaushũ **8** haskaibu Jesusũ hatũ xinã unãkĩ huni mekẽ meyuxkini yuikĩ:

—Benikirã ha maniabu namakis niwe— aka hawenabu maniabu namakis benia nikẽ **9** hanushũ fariseubu inũ Moisės hãtxa hatu yusĩmisbu Jesusũ hatu yuikĩ:

—Ë matu yukai haskaramẽkaĩ, ea yuikãwẽ. Moisės hãtxa pepa

txibākī huīrukūti sábadotianã, haska watimẽ? Pewakĩ merabewatimẽ? Txakabuwatiraka? Yura betsã hiwearã, pashawakĩ meketimẽ? Nuitapawakĩ yamawatiraka?— hatu watã **10** hatũ hãtxa manakĩ Jesusũ uĩbaunaya hawa yuiabumakẽ huni mekẽ meyuxkini nia Jesusũ ana yuikĩ:

—Mĩ mekẽ mexãwẽ— aka mexãyã hawẽ mekẽ ma mepekei peaya **11** uĩ fariseubu inũ yusĩnanãmisbu haki sinatakĩ haska washũ Jesus nematimẽ, ika hune yuinamei haki yubakai taenibukiaki.

12 hunibu kuxipa wakĩ Jesusũ hatu katunikiaki, na hãtxarã

(Mt 10.1-4; Mc 3.13.-19)

12 Hanua shaba betsã bari kaya Jesus ha mesti kai mati mapetã ushama Deusbe hãtxaxini **13** penaya haki txiti ikabu dasibi hatu kena beabu 12 besti katutã hatu kenakĩ: “Mã ẽ kuxipayabuki”, hatu wanikiaki. **14** Ha 12 hunibũ kena mia yuinũ nĩkawe. Simão kena betsã wakĩ Pedro wani inũ, hawẽ betsã André inũ, Tiago inũ, João inũ, Filipe inũ, Bartolomeu inũ, **15** Mateu inũ, Tomé inũ, Alfeũ bake Tiago inũ, Romano nawabu nitxĩkatsis imis Simão inũ, **16** Tiagõ bake Judas inũ, Judas betsã Iscariotes anua yumeni txipu hatũ Jesus hatu atximashanairã, hati Jesusũ katunikiaki.

Yura itxapabu Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 4.23-5.12)

17-19 Hanushũ 12 hunibu katutã hatu iwei bututã mawa tenãmã pãpanushũ haki txiti ikabu Jesusũ yusĩnũ ika tsaukẽ habianuri habũ txibaĩbu inũ mirima yurabu Judéia anua inũ, Jerusalém anua inũ, iãnẽwã kesha betsã Tiro inũ Sidom anua hawẽ hãtxa nĩkatanũ ika bekĩ isĩ teneaiabu hatu kayawamakatsi iwexinabu haki dasiabu isĩ teneaiabu shushawakĩ yushĩ txakabũ hatu nuitapawai kaĩmakĩ hawẽ kuxipa hanua kaĩkĩ Jesusũ hatu kayawaya uĩ abukĩ Jesus mekatsis ikaibũ

Deusũ hatu benimawashanaikiri hawẽ tsuma kuxipayabu

Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

20 hatu shushawakĩ menetã haki txiti ikabu besti beiskĩ hatu hãtxa wakĩ:

—Tsuabura yumaĩ matũmebi mã kěkũkainama Deus shanẽ ibukĩ matu mekekubaĩshanaiwẽ taea mã benimakũkaĩmiski.

21 Ha inũ, tsuabura hawara pepa besti abutxakayamai hawẽ

nuihairaiwē kupikī Deusū hatu yaniwama keska washanaiwē taea benimapaketi xinaī benimakubaīkanikiki.

Ha inū, tsuabūra matū txakabu xinaī huīti nixma mā kashakatsis imisbuwē taeshū Deusū matū huīti xinā txākāwā mā benimakūkaīmiski.

22 Ha inū, matū Hutxi Kayabi Iuwa tsuabūra mā ea txibaībuwē taeshū habū matuki ehē iki danaī matu itxakī hatū itxati hiwe anu mā ana hikiyamanū matu nemakī matu danaībū mā benimakūkaīshanaii. **23** Haska inū, Deusū hātxa yuishunikabu itxakawanibu keska wakī maturi itxakawaibu nai anushū Deusū matu duawashanaiwē taea hawa dateama xinā txākākubaīshākāwē— iwanā,

24 mapuaburi yuikī: —Hamē maturā, mabuwē hiwei keī “Ē mabu mirima hayaki”, iki tsuabura natiā mā hawē benimaii. Hakia uatiā mā nuitapashanaii.

25 Ha inū, tsuabura yauxikī piti yani bestiwatā mā benimakubainaibu ana tsuā matu merabewakī matu duawabuma buni tenei mā nuitapahairashanaii.

Ha inū, natiā tsuabūra Deus xināma matū hamapai besti xinaī mā usāmis ana haskama matū huīti nixma kashai mā nuitapahairashanaii.

26 Tsuara ibubis hawawēra hawēruakī dasibibu hatu abumakī mā hatu kēwāmatirurā, uīrashākāwē, mesekirā. Habū Deus yuishunikapaiaibū hatu parā paepawa matū shenipabū hatu kēwāpaunibu keska iyamashākāwē— iwanā,

Nukuki sinataibuwē nuitikiaki, na hātzarā

(Mt 5.38-48; 7.12)

27 ana hatu yusīkī:

—Mā ea nīkaibu matu yusīnū nīkakāwē. Matuki sinataibu hatuki sinatama hatuwē nuikubaīkāwē. Ha inū, matu danaību hatu bebis danānāma hatu duawakubaīkāwē. **28** Ha inū, tsuabūra matu itxakawai matuki sinataibū hatu bebis manakunama hau Deusū hatu merabewanū hatu Deus yukashūkubaīshākāwē. **29** Ha inū, tsuara miki sinatakī mia detekī ispais aka habebis sinatai kupinameama: “Uke betsari ea awe”, ika dabekeshunai keskakī xinākubaīshākāwē. Ha inū, tsuara mī deveawē taeshū mī dakukuti tari mia biākī buaya mī tari manākiriari yauxiyama hari ināyushākāwē. **30** Hamē tsuara nuitapai hushū mī hawara mia yuka merabewakī

ināyukubaīshākāwē. Hamē betsarā, tsuāra mī hawara buxīshū ibu wakī mia ana inākatsi ikamakē has xinaī haki sinatayamakubaīshākāwē. **31** Hamē betsarā, tsuara miwē nuikī hau mia merabewashanūbū matū dukū haska xinākī uīmakī hatu merabewakubaīshākāwē, haska wai nuikipakī mā kaneamakirā.

32 Haska inū, Deusū hātxa danaī txakabumisbu habiaskariai duanamemisbuki. Haskakē maturi matū haibubes mā duanamei mā hawa binunānāmaki. **33** Ha inū, huni txakabu habetā txakabu wamisbube nui merabenākubaīmisbuki. Haskakē maturi pepabuwē nui habu besti merabewai mā pepamariki. **34** Hamē betsarā, huni txakabubu duanamekī betsā hawē haibū hamapai bushū hawaira ana beshūmiswē taeshū duawakī hawē hamapai ana yuka ināyukatsis imisbuki. Haskakē maturi duanamei pepabiaī tsuāra matū hamapai hawaira ana matu beshūmis besti mā ināmiski, ana manakuti pepa bikatsi xināmarā. **35** Hakiā pepakatsis ikirā, eskatiki. Matuki sinataibuwē nuikī hatu duawākī matū pepa hatu uīmakubaīkāwē. Haskawē taeshū tsuabūra mī hamapai biwāxīshū mia ana beshūmisbu besti ana ha xināma mia yane beshuīsumari hatu ināriakī yura dasibibu hatu duawakubaīshākāwē. Haska wakī mā hatu binumamiskē matū pepawē Deus dasibi binuatū matu manakushanikiki, hawē bakebu matu wakinā. Hanūkaī habū Deus kēwaīsbuma inū huni txakabububiakē betsa betsapa inākī Deusū hatu duawamismwē taea **36** matū Epa Deus nuikipa keskai nuikipariakubaīkāwē— iwanā,

Yura betsa txitekī ha atimakiaki, na hātstarā

(Mt 7.1-5)

37 Jesusū ana hatu yusīkī yuikī:

—Tsuara ha akī txitekī unāti wayamakāwē. Mā hatu haska wamakē Deusūri habiaskari wakī matu txitekī ha akamari ishanikiki. Ha inū, tsuara hatu dake wayamakāwē. Mā hatu dake waismakē Deusūri matu dake wama ishanikiki. Ha inū, tsuabūra matu txakabuwaibu ha xināma hatu hakimawakī buawe. Mā haska waya Deusūri matū txakabu matu buashūshanikiki. **38** Ha inū, hawara mā haya pashkashū huni betsa inākubaīkāwē. Haska wai mā yauxiamakē Deusri matuki yauxiama habiaskari matu washanikiki. Tsuāra mā sheki inākī tana pewatā sakuki deukī yauxiama tsīki tsīki akī mata washū mā hatu ināmis keska wakī habias xināwēri Deusū matu manakushanikiki— atā,

39 Jesusū miyui betsa tibiwē hatu yusīkī yuikubaīkī:

—Huni bekūmā huni betsa habe bekū iyupai harakiri iyuai unāma habia dabe mikī maebaī di irabemisbuki. Haska keskai matū xinā pewakī mae wariama hawa hatu yusīkī mā pewatirumaki.

40 Ha inū, hawē tsumabū hatū yusīnā binutirubumaki. Hakia hatū yusīnā hatu tapīmakubainaya hatū yusīnā keska itirubuki.

41 Haskai ikūwaī betsa pewakī merabewanū, iwanā, hamapai pese hawē beruki hikia mī bikatsis ibiai mina dukū hi ewapa mī uīyamamē? Hi hirabiwē betimanabia hawa xināma yuikī: “Uīa. Mī hi pese beruki ikarā, mia bipa?” akī mī yuimiski, kanekinā. **42** Hakia bemakis beparamei hātxamisbuū, maturi txakabubia betsa txakabuai uīkī mā ha amiski. Mā hi hirabi betimana tsekashū puta keska wakī matū huīti meranua matū txakabu ewapa putatā ana kaneama merabewakī hi pese mī haibū beru anua bia keska wakī huni betsā txakabu beshmas hayari mā merabewakī yusītiruki— iwanā,

Hawē bimi tibiwē hi unāmisbukiaki, na hātxarā

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

43 ana miyui betsawē Jesusū hatu yusīkī yuikī:

—Hi pepa bimia hawē bimi txakabuismaki. Hakia hi txakabu bimia hawē bimi pepaismariki. **44** Haskawē taeshū hawē bimi tibiwē hi mā unāti wamisbuki. Mae musha anua figo bimi mā tsekaismaki. Ha inū, isne anua uva bimi mā tsekaismariki. **45** Habiaska keskari tsuabura duapabu huīti pepaya hātxa pepawēs hātxamisbuki. Hamē tsuabura duapa huīti pepa haya hawa txakabu hayama yui hātxa pepawēs hātxamisbuki. Ha inū, tsuabura hatū huīti merā xinā txakabu mata hātxakī txakabu yuikī kaīmamisbuki— iwanā,

Nīkaibu inū nīkaisbumakiri yusīnikiaki, na hātxarā

(Mt 7.24-27)

46 Jesusū hatu yusīkubaīkī yuikī:

—Shanē Ibuū, Shanē Ibuū, akī mā ea kenabiamis haskakī ē matu yusīa mā aismamē? **47** Ē hātxa ikūwākī ea txibanū, iwanā, hawara ē yuai akubaīshanaibukiri matu yusīnū nīkakāwē. **48** Tsuāra mixki hiwe wakatsi ikī hene kesha mai basākī uke merā mixkiki pesashū ha mamaki mixki tsamabirākī hiwe warā, ē yuiai akubaīmisburā, ha hiwe wanika keskabu ishākanikiki. Hanua bai matahairabirākī hawē hiwe atxia ha hiwe mixkiki tsamiawē taea hawa takash iki tsibusketirumaki. **49** Hamē hawara ē yuiai ea danākī akama

ishanaibukiri matu yuinū nīkakāwē. Tsuāra mixki hiwe wanū, iwanā, hene kesha mai basākī kini keyatapawama beshātu bestiwatā mixki tsamabirākī habebis watā hiwe warā, ea danaiburā, ha hiwe wanikabia unaīsmapabu keskaki. Hanua bai matahairabirākī hawē hiwe atxia mixkiki tsamiamawē taea hawaira tsibuskei di imiski. Haratu mā haskamēkaī? Uīrakāwē— akī Jesusū hatu yusīnikiaki.

Romano capitāonē dayaru Jesusū shushawanikiaki, na hātcharā

(Mt 8.5-13; Jo 4.43-54)

7 Hanushū hatu yusī menetā Cafarnaum anu Jesus txītūtani hikikē **2** hanua habianuri Romano soldado shanē ibu capitāonē dayaru isī tenei mawakatsis ikai abuhairakī **3** Jesus ma hua nīkatā hau shushawashūyunū judeu shanē ibu anibubu nitxīkī Jesus txanimakī hatu yunua **4-5** Jesus anu bushū hau shushawashū kanū ea akī yuishūkī:

—Capitāo nawa huni duapaki. Nukū itxati hiwe nuku hatu amashūyamaki. Ha inū, nukunabu abuhairariamiswē taeshū merabewakī hawenari shushawashū kawē— akeakeabu **6** hatū hātxa nīkatā hatube kai ma hawē hiweki kemai kaya hau yuishunūbū soldado capitāonē hawē haibuaiburi yunua Jesus huaiki nukushū capitāo yuishūkī:

—Shanē Ibuū, ē haibu capitāonē hātxa ē mia yuiyai nīkawe. Ewē dabanā ē hiwe anu huyamawe. **7** Ē pe beshmashairawē taea mianu ē kama ishuki. Haskakē ē tsuma hau shushanū mī hātxa besti yunukī ea shushawashūwē. **8** Ha inū, hatū ea yunumisrā, eari ē shanē ibu hayaki. Eāri soldadobu yunui ē shanē iburiamiski. Betsa yunukī: “Kawe”, ē wa kamiski. Betsa yuikī: “Huwe”, ē wa humiski. Ē dayaruri yunukī: “Awe”, ē wa amiski. Hakia mī ea binuawē taeshū mī hātxa besti wē mī shushawatiruki, ē unānā— akī capitāo hātxa yuishuna

9 Jesusū hawē hātxa nīkatā soldado capitāo ikūhairawaiwē taea Jesus e itā yurā kaiānē txibaī hatxū beaibukiri nasauketā hatu yuikī:

—Haska na nawa shanē ibū ea ikūhairawai keska nukunabu Israelbu ē haska hatu uīriamaki— hatu waya **10** hawē haibuaibu soldado capitāonē hiwe anu txītūbaī hawē dayaru ma shushashuna uīnibukiaki.

Aību hawē benē shūnunitū bake mawa Jesusū bestēwanikiaki, na hātcharā

11-12 Jesusū haska wabaini hawē 12 tsumabu kuxipayabu inū, haki txiti ikabu inū, yurā kaiānē txibaī habe bukī mae betsa hawē

kena Naimkiri kai kemaya aĩbu hawē bene mawayamatū hawē bake bestitxai mawashuna maiwanū, iwanā, huni dabetā baketiki beaibu hawenabu hatxū bei hawē ewabe kashakubiranaibu **13** Jesus haki nukutā hawē ewa nuitapaiwē nuikī yuikī:

—Kashama nesewe— atā **14** berunā mawa beaibuki Jesus kemashū hawē bketi besti tsumaya niti itā tsumabū mawa yuikī:

—Berunaã, ē mia yuiaí bestēwē— aka

15 mawa hawē tariwē yabukī mestēhaira wabu haska peketima bestēkawā natsauwa hātchai taeaya hawē ewa benimawatā hawē bake nitxīshuna iyuya **16** Jesusū haska wai uĩ haska uĩsbuma hawē datei mesehairakī:

—Habaa! Nuku anu Deusū hātcha yuishunika pepahaira ma ana tashnixinaki. Hawenabu duawai Deus ana bayushuki— ikī Deus kēwākubainaibū **17** haska Jesusū ashu nĩkabaĩ Judéia mai pakeanuabu inū mae betsa betsapa anuabūri yuiaibu bana nĩkakeakenibukiaki.

Haki txiti ikabu Naximanika Joãonē Jesus anu hatu yununikiaki, na hātcharā

(Mt 11.2-19)

18 Naximanika João bitxiti hiwe anu hiwea haska Jesusū akubainaikiri hawē tsumabu Joãoki txanikubainaibu **19** nĩkatā hawē tsumabu dabe kenashū hatu yunukī:

—Jesus anu kashū: “Mekenika Deusū nukū shenipabu yubani ikū hushanairā, mĩ habiamē? Betsa daka nū manai?” akī ea yukashūtākāwē— iwanā, hatu yunua

20-21 bushū isĩ betsa betsapa teneaiibu shushawakī yushĩ txakabu betsa betsapa kaĩmakī bekū inū beshushbu uĩmakī Jesusū hatu kaya wapakeaya Naximanika Joãoki txiti ika dabe Jesus anu kashū haska wai betxitā atimas haki nukutā betsā yuikī:

—Mianu Naximanika Joãonē nuku yunuxinaki. Mekenā Deusū nukū shenipabu yubani ikū hushanairā, mĩ habiamē? Mĩ hamaraka? Betsa daka nū manayuai?— aka **22** ha dabe xināmakī Jesusū yuikī:

—Hawara uĩkī mā nĩkakubainairā, haska Joãoki txaniritākāwē, eskaiburā. Bekū inū beshushbū uĩaiibu inū, haska mapuisbuma mapuaibu inū, habu bitxiki dasibi txami betsani haki dakemisbu maĩ sakara iki keyuaibu inū, patabū nĩkakī keyuaibu inū, mawa ana besteaĩbu inū, habu yumaĩbu hatū pashati kakape nĩkatā benimaiburā, haska João yuitākāwē. **23** Tsuāra ea ikūwaĩ hawē xinā txakabui txĩtuĩsmarā, ikū benimashākanikiki!— hatu wa

24 Joāonē hatu yunuxina iwani ana txītūbainabū ha dapi mapubaunabu Jesusū Joāokiri hatu yui taewakī:

—Hanu tsua hiweabumanuarā, hawa mā uītātanimamē? Tawa pei niwē bubu wai keska wakī hunī hawē xinā betsa betsapa maewakeakeimamēkaī? **25** Haskamē? Haskamaraka? Haskara hakiri kaīaī mā uītātanimamē? Hunī tari pepa sawea daka? Tari pepa sawea benimai beyusirā, mabu akūhairayabu hatū shanē ibū hiwe hawērua anu besti hiwea ikaibu mā uītirubuki. **26** Haskakenā, hawa mā uītātanimamē? Deusū hātxa yuishunikamēkaī? Haki. Joāonā, ikū Deusū hātxa yuishunikaki. Ha inū, yuishunika betsabu Deusū yununi Joāonē ma hatu binuaki. **27** Ha inū, Deusū hawē bake nitxīkatsi Joāokiri yuikī:

‘Nīkawe. Hanu mī kashanū hau pewai kanū ē hātxa yuishunika betsa bebūkiri ē yunushanai, ē mia nitxīriamarā’, akī hakiri hawē kaka kenenibuki. **28** Ikūkī ē matu yuiiai. Yura dasibū Deus dayashūkī tsuā Joāo binuama ibianibū hanu Epa Deus shanē ibuaitiā ikūwaību haki dasiabu beshmashairabiabū Joāo binushākanikiki— hatu wai

29 Jesusū hātxa nīkakī habū Naximanika Joāonē hātxa nīkatā xinā betsa waibu hawē unāti wakī Joāonē hatu naximaimawē taeshū yurā kaiā inū Romanō shanē ibu pei bishunikabū yuikī: “Ikūki. Hawara Deusū akairā pepaki”, iwanā, xinākeakeaibū **30** hakia judeu fariseubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmishū Joāonē hātxa nīkama inū hawē unāti naximati danaīmabuwē taeshū Deusū haburi duawapanā danaīmabū **31** Jesusū ana habianuri hatu yuikī:

—Nukunaburā, haskara xinaī imisbumēkaī? Matu yuinū nīkakāwē. **32** Mae namakis hemaīti anu beyuskī hatū ibubu imis mawai bake mixtību shuku dabea tsaushū shuku betsā yuikī: “Teperewe nū mawabiaya benimai mā nawamaki. Hanua nū kashei ikaskī nū nuiti nawa mawabiaya mā kashamaki”, hatu wabu hawawēra beyusti unābuma keskabuki, nukunaburā. Matū xinā txākāti hubiakē mā benimamaki. Hamē matū txakabu xinaī kashakatsi ikama mā xinā betsa waismaki. **33** Eskaki, matu yuinū nīkakāwē. Ha dukū Naximanika Joāo hushū matu yusīkubaīkī misi pepa piama vinho paepa akama matube beyusamakē hakiri hāttxakī: “Yushī txakabu hayaki”, iwanā, mā yuiakeakeimaki. **34** Hanua eari matū Hutxi Kayabi Iuwa hushū misi pepa pikī vinho paepa aki ē matube nawabiakūkainaya ea yuākī: “Uīwē. Pikeki. Paēkī Romano pei bishunika txakabubu inū yura txakabu betsabu haibu wamiski”, ikī

mã eari yuãmiski. **35** Hamẽ nuku dabe nũ pepabiakẽ Deusunabu kayabibu besti unãnepakĩ habũ nukũ yusãa nĩkatã nuku txibãkanikiki— hatu waya

Fariseu Simãonẽ Jesus pimanikiaki, na hãtxarã

36 hanushũ fariseu betsa hawẽ kena Simão hawẽ hiwe anushũ Jesus pimakatsi txanima hawẽ hiwe anu Jesus ka pikatsi ishkeskhanã dakai bashti ibaũshũ piaibũ **37** habia mae anuari aĩbu hininipã Jesusũ piai nĩkatã sheni hene ininipa karuhaira nẽkati hushupa bixtuki beshũ **38** hune Jesusũ tae dapi dãti itã hawẽ txakabu xinaĩ huĩti nixmahaira hune kashakĩ hawẽ beũ hene besti Jesusũ tae petxiki tuis tuis ashũ hawẽ bu txaipawẽ hutekere atã hawẽ tae petsu petsu akĩ keyutã sheni heneuwẽ hawẽ tae txa akaya Jesusũ unãbiakĩ uĩyamakẽ **39** Jesus hatũ iatũ uĩtã Jesuskiri xinãkĩ: “Deus nuku yuishunika kayabitunã ha aĩbũ hawẽ tae meairã aĩbu txakabukũkaĩmis unãkeanaĩ”, ikaya **40** Jesusũ hawẽ xinã unãtã merabewakĩ yuikĩ:

—Simãoneẽ, hawara mia yuipa?— aka fariseũ yuikĩ:

—Ea yuiwe, yusĩnaã— aka

41 miyuwẽ Jesusũ yuikĩ:

—Huni dabetã huni betsa anua pei biyuimabu deveabuki. Betsã 500 shaba daya pei devekẽ betsãri 50 deveaki. **42** Ha dabetũ hania pei bishũ pakatirubumakẽ huni betsã ha dabe pei inãyuima deveabu hatuwẽ nuikĩ ha dabetũ devea hatu kenatã hakimaxinaki, ana xinãmarã. Haskakẽ ha dabetanã, haratutũ ha hatũ pei inãyuima abuhairaimẽkaĩ, betsa binũkinã?— aka **43** fariseũ yuikĩ:

—Ë xinãnã, ha mirima hakimawaxinatũ abuhairaikiki— aka

—Ikũki. Mĩ yui kayabiaai— iwanã **44** Jesus nasauketã aĩbu uĩkĩ Simão yuikĩ:

—Na aĩbũ ea duawairã, mĩ uĩãĩ?— iwanã —Mĩ hiwetã ã hikiai haska wamisbu keska wakĩ hutxukiti ùpash mĩ ea tsaũshunama ibiashukẽ na aĩbũ hawẽ beũwẽ ea hutxushũ hawẽ buwẽri ã tae ea hutekere ashuki. **45** Ha inũ, ea beya wakĩ mĩ ea tãtsu akamakẽ mia anu hikia ã dakakẽ na aĩbũ besti ea beya wakĩ ã tae petsu petsu akĩ heneamaki. **46** Ha inũ, ea beya wakĩ sheni teipa inĩhairawẽ ã bu mĩ ea matxa akamakẽ sheni hene inĩhairawẽ hatũ ã tae txa ashuki, ea beya wakinã. **47** Haskakẽ ewẽ nuikĩ ea abuhairawẽ taeshũ hawẽ txakabu mirimabiakẽ ma ã buashuna mĩ unãtiruki. Hamẽ tsuãra txakabu eskarabes nũ buashuna mawaira ea inũ ã Epa xinã mirĩmisbuki— iwanã, **48** aĩburi yuikĩ:

—Epa Deus ē mia daewashūshuki, mī txakabu mia buashūtā hau ana xināyamanunā— akaya **49** habube hatu iabū piaibū nīkatā basheshē yuinamei:

—Narā, hawa huni ikimēkaī? yurabū txakabu shūska buashūtirurā— iwanā, yuiakeakeaibū

50 haskabiabū aību Jesusū ana yuikī:

—Mī ea ikūwaīwē taeshū mī txakabu mī ma beshtekei peshuki. Ana hawa dakei dateama unānuma inū kariwe— anikiaki.

Ha aībuaibū Jesus merabewanibukiaki, na hātcharā

8 Hanua ana betsatiā haska pepawē inū txakabuwē kupi Deus nenu ana shanē ibushanaikiri mae ewapa betsa betsapa inū mae hatiubuma anushū Jesusū hatu yusīkubaunaya hawē 12 tsuma kuxipayabū tapī habe bukubainaibū **2-3** ha dikabi aību betsa betsapa isī teneaibu shushawakī yushī txakabu kaīmakī Jesusū hatu merabewakī shushawaimakē hatū peiwēri Jesus inū hawē tsumabu merabewakubaini Maria Madalena anua Jesusū sete yushī txakabu kaīmāima inū, Suzana inū, shanē ibu Herodes yunushūmis Cuzā aī Joana inū, aību betsa betsapaburi Jesus anu butā butākī merabewakubainaibū

Heshe sa akakiri miyuīwē Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātcharā

(Mt 13.1-23; Mc 4.1-20)

4 mae betsa betsapa anua bei Jesus uīkī hawē hātcha nīkanū ika itxabirābiranaibū yurā kaiā haki dasi itxabu Jesusū hawē hātcha huneawē hatu miyuikī:

5 —Huni betsā hawē bai anu shekiwā sa aki kashū sa akaya heshe betsa kati bai namaki kawana yurabū pema pema akaibū deiwā hushū shea keyuabū hanua shekiwā hania hukuāmakē **6** heshe betsa mixki ewapabu mania anu mai eskarabes bemātximea anu bana peshēi benekaunaya mai eskarabeskē bari hui kukī mai tsusīwā hawē tapū bemakis beweshekea shanaī utsimiski. **7** Ha inū, heshe betsa musha hukūriama anu niri ika hukuaīki mushā bueshēkī yabua bimitirumaki. **8** Hakia heshe betsa mai pepa anu niri aka benei bimi itxapahaira hayamiski, betsa 100 hesheyairā— iwanā, unāshubima yuikī:

—Mā pabīkiyabuki. Nīkatā hakimayamashākāwē— hatu wabainaya

Heshe miyuikiri shabakabi Jesusū hatu unāmanikiaki, na hātstarā

(Mt 13.10-23; Mc 4.10-20)

9 hawē tsumabu besti Jesuski dasishū haska miyuiwē hatu yusīshu yukabu **10** hatu yuikī:

—Maturā, haskai Deus shanē ibumiskiri Deusū hawē pepa huneni shabakabi mā ē tsumabu matu yusīkī unāmaikiki. Hakia habū Deusū hātxa nīka bestiaibu miyuiwēs besti ē hatuki txanikūkainaii, uībiakī hau uī pewayamanūbū inū nīkabiakī hau nīka pewayamanūbunā— iwanā,

11 —Mā ē tsumaburā, heshe sa akakiri miyui matu shabakabi yuinū nīkairakāwē. Heshērā, Deuskiri yusīti hātškaki. **12** Heshe betsa hanu kati bai anu kawanarā, yurabū Deusū hātxa nīkabiabū hamakiria diabo Satanás hushū hawē hātxa pepa hawē huītiki banai mebīmiski, hau ikūwai mekeyamashanunā. **13** Ha inū, heshe betsa mixki ewapabu mania anu mai eskarabes bemātximea anu niri akarā, tsuāra Deusū hātxa nīkakī taewai benimabiaya xinā pewamawē taeshū hawē hiwepanā Deusū hātxa danāmakī hatu bika wakī hawē hamapaiwē hatu itxakawabu tenei hawawē haskatima ha uītā ana hawēri txītūbaīmisbuki, hatū tatxa itxapama keskawē taearā. **14** Ha inū, heshe betsa musha anu niri ikarā, habū Deusū hātxa abubiai hatū hiweawē nui inū mabu betsa betsapawē kemutxakayamai hayakatsis ikī hatū hatu yabua Deusū hātxa nīkabiapi tapīkatsi ikama unāshubira henekubaīmisbuki, yurabu mibā bimiuma keskabuirā. **15** Hakia heshe betsa mai pepa anu banarā, Deusū hātxa pepa tapītā huīti xinā txākākī heneama mestētā txibākubaīkī hanushū yura betsabū yusīkī hatu ikūwāmamisbuki, mai pepa anu heshe sa aka ewai benei pamis keskairā— hatu watā

Bīkiri miyuiwē Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātstarā

(Mc 4.21-25)

16 hanua yurā kaiā anu ana kashū Jesusū miyui betsawē ana hatu yusīkī:

—Bī dekutā hamapaiwē bepukī hunetima inū tapu namā tsaūtima mā unaiī. Hakia bī dekushū hau hawenabu hikikī uīxaranūbū manaūri tsaūmisbuki. **17** Haskakē hawara ē matu yusīkubainai yura betsabū hatu yusīkī huneyamakubaīshākāwē. Haska inū, hawara hunekī mā hatu yusīama inū hawara hune ibubis mā ikairā, dasibi Deusū hatu shabakabi washūkī keyushanikiki. **18** Haskawē taeshunā, nīka peirawakāwē. Hakia tsuabūra ē hātxa besti nīkakī

txibaĩbu itxapa ẽ ana hatu shabakabi yusĩkubaĩshanaii. Hamẽ tsuabũra ea txibã kayabismabia: “Ë ikũwaiĩ”, ikĩ haska besti xinãmis ha eskarabes ẽ hatu mebĩshanaii, hakimawakinã— hatu wai

Hawenabu kayabikiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 12.46-50; Mc 3.31-35)

19 Jesusũ hatu yusĩkĩ meneriamakẽ yurã kaiã teshke ikabuwẽ taea hawẽ ewa inũ hawẽ betsabu bea Jesuski haska kematima

20 huni betsa yunua yuiakeakebainabu atimas hawẽ ewa huni betsã Jesus yuishũkĩ:

—Mĩ ewa inũ mĩ betsabũ unu hemaĩtĩshũ mibe hãtxanũ ishũ mia kenakanikiaki— akaya

21 hatu yusĩkĩ Jesusũ yuikĩ:

—Deusũ hãtxa nĩkakĩ akubaĩmisburã, habiabu enabu kayabiki, ẽ ewabu inũ, ẽ puibu inũ, ẽ betsaburã— hatu wanikiaki.

Jesusũ niwe inũ iãnẽwã nemanikiaki, na hãtxarã

(Mt 8.23-27; Mc 4.35-41)

22 Ana betsatiã Jesusũ hawẽ tsumabu hatu yuikĩ:

—Iãnẽwã besusi pukei kesha betsauri buyunãkãwẽ— hatu wa hawẽ tsumabube shashũ inatã shutubaini buaibũ **23** hanua iãnẽwã besusi pukeaibũ Jesus ma bika shashu txishukiri daka ushakẽ hanua niwe kuxipahaira besubainaibukiria hene buspu tsaubirãkĩ shashu hene mata wa ma hiki kemaya **24** datei Jesus anus itxashũ bestẽwãkĩ yuikĩ:

—Yusĩnaã, yusĩnaã, nũ hikiaii— akĩ bestẽwãbu Jesus bestẽkawã benitã niwẽwã inũ iãnẽwã buspu tsaubiranai yuikĩ:

—Nesewe. Peswe— aka niwe maĩ neseaya iãnẽwãri buspu tsaubiranai maĩ pesaya **25** Jesusũ hawẽ tsumabu yuikĩ:

—Mã hawawẽ datei ikai, ea xinãmarã?— hatu wa e iki keyutã yuinamekĩ yuikĩ:

—Habaa! Na hunirã, hawa hunimẽ? mĩ atirumakirã. Niwe inũ iãnẽwanẽri nĩkakanikikirã— ibaini bui

Gadara anu kashũ Jesusũ huni yushĩ txakabubu haya

kaĩmanikiaki, na hãtxarã

(Mt 8.28-34; Mc 5.1-20)

26 Galiléia iãnẽwã kesha betsauri Gadara mai pakeanu Jesus kai atimas keti itã **27-29** shashu anua butui hatube mapekekainaya hanua huni betsa yushĩ txakabuya unaĩsmapa tariuma hiwetã

hiweisma hanu mawabu maiwamisbu anu besti hiwekūkaïmis natiã hawenabũ mane dispawẽ neshabiakubaïmisbu yushĩ txakabũ kuxipa wa mane dispĩ nasamis habũ unaïsmapa watã hanu hiweabumanu iyumis Jesus huai betxibirani kuxikirã unãtã bis ikirã Jesus namã dãti ikẽ ha huni anua yushĩ txakabu Jesusũ yunukĩ taewa hanua hãtxa kuxipawẽ yushinẽ huni unaïsmapa yuimakĩ:

—Jesusũ, mĩ Deus kuxipahairatũ bakerã, ẽ mia unaiĩ. Ẽ mia yukai nukurã, kupikĩ nuku nuitapawayamawe!— aka **30** Jesusũ yukakĩ:

—Harakiri mĩ kena ikai?— aka yushĩ txakabu itxapa ma huniki hikinibuwẽ taeshũ yushinẽ huni hãtxama Jesus yuikĩ:

—Ẽ kenarã, “Itxapahaira Ẽ Hayaki”, ẽ yushĩ mirimayarã— akaya **31** hanu kupiti mai kini uke merãhaira anu Jesusũ hau hatu yunuyamanũ yushĩ txakabũ Jesus nematã **32** ha mati anushũ ina yawa itxapabũ pikĩ mai misheshaibu yushĩ txakabũ betxitã Jesus ea akĩ yuikĩ:

—Ha ina yawa anu nuku yunuwe, ha merã nũ hikinunã— akabu hanua Jesusũ hari hatu yunua **33** ha huni anua kaïbaini ina yawa merã hikibainaibũ ha ina yawa mirima datei mawa butei niri ibaini iãnẽwãki pukui dasibi hasai keyuaibũ

34 hanua ha ina yawa mekemisbu datei kuxibaikĩ haskashu hatũ mae anu hiweabu inũ bai putxinĩ hiweabu hatu banabimakekeabũ **35** yurã kaiãnẽ uĩ beaibu hanu Jesuski nukushũ ha huni: “Yushĩ txakabu itxapa ẽ hayaki”, ishu ma tari sawea ana unaïsmapa keskama hanu Jesusbe tsauwa ana haska ikũkaïxina keska dabanẽ ikĩ xinaĩ dateaibũ **36** habũ Jesusũ haska wai uïbaina hatu yui kakaibũ **37** hanu Gadara anuabu datekĩ Jesus nitxĩkĩ:

—Nukũ mae anu ana mapekeama kariwe— akeakeabu hanua Jesusũ hatũ hãtxa nĩkatã kai shashũ inai kaya **38** ha huni yushĩ txakabu kaïmashutũ Jesus ea akĩ:

—Ẽ mibe kai— aka nemakĩ yuikĩ:

39 —Ebe kayamawe. Hakia minabũ hiwe anu kashũ haska Deus miwẽ nuikĩ mĩ yushĩ txakabubu mia kaïmashu minabu yuiritãwẽ, hau miwẽ benimarinũbunã— abaini kaya ha hunĩ haska Jesusũ yushĩ txakabu mirimahaira kaïmashũbaïxina hatu yuikubaunikiaki.

Aĩbũ himi bashneni neseisma Jesusũ maïwãtã Jairõ bakeri

bestẽwanikiaki, na hãtxarã

(Mt 9.18-26; Mc 5.21-43)

40 Hanua Jesus iãnẽwã kesha betsauria txĩtũtani ana hawẽri hui keti ikaya yurã kaiãnẽ manahairaibũ Jesus huai betxitã hawẽ

benimai ii haki itxabu **41-42** itxati hiwe anushũ yunumis shanẽ ibu betsa Jairõ Jesus betxitã hukirã ha bebũ di iki beutã ea akĩ yuikĩ:

—Ë aĩbu bake bestitxaiyaki, 12 bariyarã. Ma eskatiã ea isĩ teneshuni mawakatsis ikaya miki txani ẽ hushuki. Ebe kashũ uĩkĩ ea shushawashũyuwe— atuxia hanua haska Jesusũ nĩkatã hawẽ hiwe anu habe kaya ha yurã kaiã itxapabũri itimaska wai supu ibainaibũ

43 hanua aĩbu himi bashneni ha isĩ tenei ma 12 ano kabia hawa neseisma bari betsa tukama ikũkaĩmiskẽ hanua nuitapaya huni dauyã maĩwãkĩ shushawapaibiabu hawẽ pei dasibi putakĩ keyubia hawa maiãma ikũkaĩkĩ yurã kaiãbetã Jesus txibaĩ **44** ha itxũ kakĩ hawẽ tari kesha metsaya hawaira hawẽ himi beshtekei maiãyã

45 haska hawẽ kuxipawẽ tsuara shushawa Jesusũ unãkĩ yurã kaiã hatxũ beaibu niti itã uĩbaũkĩ hatu yukakĩ:

—Tsuã mã ẽ tari metsashumẽ?— hatu wa

—Tsuã mia metsamaki— akaibũ Pedro inũ Jesusũ tsuma betsabũ yuikĩ:

—Yusĩnaã, na yurã kaiã bei mitxũ supu ibirãkĩ mia aki ikanikiki. Haskakĩ nuku yukakĩ: “Tsuã mã ẽ tari metsai?” mĩ nuku wai ikai?— akabu **46** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Tsuãra ea metsaya ikũ ẽ kuxipa kaĩkaĩkĩ shushawashu ẽ unaiĩ— ikaya

47 aĩbu datei saki saki ikĩ hani hunetima hawara Jesusũ ashũshu unai haki kematã ha bebũ dãti itã shabakabi itxapabũ berubi Jesuski txaniaya **48** Jesusũ yuikĩ:

—Aĩbuũ, mĩ ea ikũwãyã ẽ mia shushawashuki. Ana isĩ teneama unãnuma kai periwe—

49 aki nikẽ habiatiãri shanẽ ibu Jairõ hiwe anua hawẽ tsuma betsa hushũ Jairo yuikĩ:

—Mĩ bakerã, ma mawashuki. Ana huni yusĩnã daketapa wayamawe— akai **50** Jesusũ hawẽ tsumapã Jairo hawara yuiiai nĩkatã Jairo yuikĩ:

—Dateyamawe. Ea besti mĩ ea ikũwãyã mĩ bake shushaikiki— abaini

51 bui Jairõ hiwe anu hikikaĩkĩ ha mapuabu hau hikiyamanũbũ hatu nemakĩ niti atã Pedro inũ Tiago inũ João inũ txipaxã ibu dabe hatu hikimakĩ **52** hunĩ kaiã kashai saĩ iki bau bau ikaibu hatu yuikĩ:

—Haskai e iskaũ kashai mã biski ikanai? Hawẽ bakerã mawa kayabiamaki. Usha bestia ikikiki— hatu waya

53 yura itxapabū: “Ma mawaki”, iwanā, uītā Jesusū haska yui ai nīkatā usaībū **54** hanushū Jesusū txipax metsūshū unāshubima yuikī:

—Txipaxaā, ē mia yui ai beniwe— aka **55** ana besteī samama benikaunaya hanushū hau pimanūbū Jesusū hatu yunuaya **56** hawē ibu dabe benimai e ikaibū haska Jesusū ashūshu hau tsua yuiyamayunūbū hatu nemanikiaki.

Jesusū hawē tsumabū hau hatu yusītanūbū hatu nitxīnikiaki, na hātcharā

(Mt 10.5-15; Mc 6.7-13)

9 Hanushū Jesusū hawē 12 tsumabu kenashū hatu itxawatā yushī txakabu betsa betsapa kaīmati kuxipa inū isī teneaibu hawē shushawati kuxipa hatu inātā **2** nitxīkī yuikī:

—Haska Deus shanē ibushanaikiri yusīkubaūkī isī teneaibu mā shushawatanū ē matu yunuyuaii. **3** Kairā, mā eskakaītanū matu yuinū nīkakāwē. Mais butākāwē, hawa buamarā. Mestēti betsa inū, kapākā inū, misi inū, pei matū txineshetiki usua inū, tima tari betsa buyamashākāwē. **4** Haska inū, mae tibi anu bushū yusī hiwe bestitxai anu hiweyushākāwē. Hanushū yusīkī menetā mae betsa anuri bukubaīshākāwē. **5** Haska inū, hanishūra matu danākī nīkakatsi ikabumakē Deus hatuki sinatai unāti wakī hanua kaībaīkī matū tae anua mai kuru hatuki tabaīshākāwē, hau habiaskasi maninūbunā, hawa unāmarā— hatu wa

6 mae tibi anu buake buakeshū haska Deus shanē ibushanaikiri hatu yusīkī isī teneaibu shushawakubainaibū

Jesus tsuamē? ishū Herodesī unākatsis inikiaki, na hātcharā

(Mt 14.1-12; Mc 6.14-29)

7-8 hanu judeubū shanē ibu Herodesī Jesusū hawara akeakeaikiri nīkaya betsabū yuikī:

—João tenābi axinabu ma ana besteāmēkaī— ikaibū betsabūri yuikī:

—Elias Deusū hātxa yuishunika kabiani hawē yushī damimamēkaī— iriaibū betsabūri yuikī:

—Nukū shenipabu Deusū hātxa yuishunika betsa mawanirā, ma ana besteīmamēkaī— ikeakeaibu Herodesī nīkashū xinaī: “Haratu ikū kayabimē?” iwanā, **9** yuikī:

—João hau teshtenūbū eā ē hatu yunuimaki. Haskakē ha Jesuskiri yuiaiburā, tsuamē?— iwanā, Jesus uīnū ishū manakubainikiaki.

Jesusū 5.000 hunibu pimanikiaki, na hātḡarā

(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Jo 6.1-14)

10 Hanua hawē 12 kuxipayabū Jesus anu txītūbirā haska waxinabu Jesuski txani meneabū Jesusū hawē tsumabu hanu tsua hiweabuma Betsaida dapi anu hatu iyuaya **11** yurā kaiānē unātā Jesus txibaību hawa hatuki sinatama hatu ikī pewashū Deus shanē ibushanaikiri yusīkī isī betsa betsapa teneaidu shushawabaiaya

12 ma bari kaya hawē 12 tsumabu hawē kuxipawē yununikabu Jesus dapi bea itxashū yuikī:

—Ma bari kaikiki. Nenu tsua hiweabumaki. Na yurā kaiānē habū hania pitirubumaki. Hau pitā huīrukūri bunūbū mae urama anu hatu nitxīriwe— akabu

13-15 Jesusū hatu nemakī yuikī:

—Haska hatu wama, matū hatu pimakāwē— hatu wa 5.000 hunibu mapuabuwē taea e itā Jesus yuikī:

—Mekē besti misi inū baka dabe besti nū hayaki. Nū daka hatu piti bishuī kai?— akabu Jesusū hawē 12 tsumabu yuikī:

—Ha basiki 50 tibi shukuakeakea hau tsaunūbū hatu yunukāwē— iwanā, Jesusū hatu yunua hawē tsumabū hatu tsaumakī keyukē **16** hanushū Jesusū ha misi mekē besti inū baka dabe tsumashū naiuri teskāshū uīkī pitikiri Deus kēwātā misi inū baka tūke tūke apakekī hawē tsumabu inākī hatu yunua ha yurā kaiā inābaūkī keyuabū **17** dasibibū yaniwai benimai pepeaibū hanua ha misi mekē besti inū baka dabe 5.000ti hunibū pikī teshe wabu itxawakī 12 kuki mata wanibukiaki.

Mī nukū Messiasiki, akī Pedrō yuinikiaki, na hātḡarā

(Mt 16.13-19; Mc 8.27-29)

18 Hanua betsatiā hanu tsua hayamanu Jesus hawē tsumabube ka Deusbe hātḡai menetā Jesusū hawē tsumabu yukakī:

—Yurabunā, ē tsua ekiri yuimisbumē?— hatu wa **19** habū yuikī:

—Betsabū yuikinā: “Naximanika João ana bestēxinaki”, mia wakanikiaki. Betsabūri yuikī: “Deusū hātḡa yuishunika Elias ana huxiākī”, mia wariakanikiaki. Betsabūri yuikī: “Deusū hātḡa yuishunika betsa ana besteīmaki”, mia wamisbukiaki— akabu

20 hanushū Jesusū haburi yukakī:

—Hamē matū xinākinā, ē tsua mā ea wamismē?— hatu wa Pedrō yuikī:

—Miarā, Deusū yubani mī nukū Messias Cristoki— akaya

Hawē tsuma kuxipayabu hawē mawashanaikiri Jesusū yusīnikiaki, na hātxarā

(Mt 16.20-28; Mc 8.30-9.1)

21 hanushū Jesusū hatu nemakī:

—Ē Messias Cristoki tsua banabimayamayushākāwē— iwanā,

22 ana hawē tsumabu hatu yusīkī yuikī:

—Deusū bake matū Hutxi Kayabi Iuwarā, eki sinatakī ea itxakawakī nukū shanē ibubu inū Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū yusīnanāmisbū ea danākī ea hatu tenāmabu mawa shaba dabe inū besti kaya ē ana bestēshanaii— hatu watā

23 hanushū yurā kaiā hatu itxawashū hatu yusīkī yuikī:

—Tsuabūra ea txibākatsis iki ibubis hawenakiri haska xināmis hau ana haska xināyamakubainūbūwē. Haska inū, “Bika tenei Jesuswē hawa dakeama ha keskai ē habe mawatiruki”, hau ikubainūbūwē. **24** Hamē tsuabura hatūmebi mekei: “Ē mawakatsi ikamaki”, ikī xināmisburā, eauma mawashākanikiki. Hakia ea ikūwākī ē kakape yuikī ea txibaīwē taeshū tenābu ebe hiwekuīshākanikiki. **25** Ha inū, mabu mirimawē kemukī itxawashū ea ikūwākī txibābuma hatūmebi hatū hiwekuīa benushākanikiki, eauma mawakinā. **26** Haskakē tsuabura eki inū ē hātxaki dakemisburā, ē Epā kuxipaya hawē nai tsuma pepabube hua habiaskariai ē hatuki dakeriashanaii— iwanā **27** —Txanima ē matu yui ai nīkakāwē. Betsabu na habia mā mapuaburā, mā mawariamakē Deus kuxipahairai shanē ibui taeai mā uīshanaii— hatu wanikiaki.

Jesus damitā hatu uīmanikiaki, na hātxarā

(Mt 17.1-8; Mc 9.2-8)

28 Hanua hātxaxina oito dia shaba kasmai hatira kaya Pedro inū Tiago inū João Jesusū hatu iyui kai Deusbe hātxanū ika kakī mati keyatapahaira hatube mapeketā **29** hanua Jesus Deusbe hātxaya ma besu betsai damia hawē tari hushupahairai txasha txasha ikaya **30-31** Elias inū Moisés habiaskariai ha daberi txashahaira pūte pūte iki mapushū haska Jerusalém anua Jesus mawashanai yui habe hātxaibu **32** Pedro inū Tiago inū João yura datsupe ika ushakatsis ibia ushama Jesus inū ha dabe habe mapuabu uīaībū **33** ha dabetā Jesus ma dapashkabainaibū shabakabi xināma Pedrō Jesus yuikī:

—Yusīnāā, nū nenu huarā, pehairaki. Peā shubu dabe inū besti matu washūpa, betsa mina inū, betsa Moisésna inū betsari Eliasnarā?— ikaya **34-35** hanua nai kuī bekī hatu bepuaya dateaibū nai kuī anushū hatu yuikī:

—Na ã bake ã Katunirã, nĩkairakubaĩkãwẽ— hatu waya
36 hakimamari samama beru beru ikĩ Jesus besti nia uĩnibukiaki.
 Hanushũ haska hune uĩbiranimashũ tsua yuiyama iyukubainibukiaki.

Huni bake yushĩ txakabuya Jesusũ kaĩmanikiaki, na hãtxarã

(Mt 17.14-21; Mc 9.14-29)

37 Mati anua Jesus damia uĩtã habianu niti ika hatube ushaxini penaya butubiranaibũ Jesuski dasitanũ ika yurã kaiã haki nukui buaibũ **38** hanushũ huni betsa hatu naxui ikaina nishũ hui kuxipawẽ unãshubima Jesus yuikĩ:

—Yusĩnaã, ã huni bake bestitxaiyaki. Ea uĩshũwẽ. **39** Yushinĩ atxishũ bis bis imakĩ dushku imakĩ kemu bus bus imakĩ itxakawakĩ heneismaki. **40** Haskamiskẽ: “Hau yushĩ txakabu ea kaĩmashunũbũ ika”, mĩ tsumabu ã hatu xinãbiabirana tsuã hawa ea kaĩmashũtirubumaki— ikaya

41 Jesusũ mapuabu dasibi yuikĩ:

—Ikũwaĩsbuma inũ txakabubuũ, hatiki matu merabewai ana ã matube hiweyushanai?— iwanã, ha huni yuikĩ: —Mĩ bake uĩnũ neri iwewe— aka

42 iweaya yushĩ txakabũ Jesus betxitã ha huni bake dushku imakĩ maĩ tĩ imatã taka taka imaya Jesusũ uĩkĩ yushĩ kũyã akĩ kaĩmashũtã hawẽ epa yunuaya **43** Deusũ pepa kuxipawẽ Jesusũ hatu uĩmakubainaiwẽ taea dasibi e iki “Habaa”! ike ikeaiwẽ

Mawashanaikiri Jesusũ ana hatu yuinikiaki, na hãtxarã

(Mt 17.22-23; Mc 9.30-32)

hanua “Habaa”! iki mapuabũ hawẽ tsumabu besti Jesusũ yuikĩ:

44 —Eska ã matu yuiyai nĩkatã hakimayamashãkãwẽ. Ea ã matũ Hutxi Kayabi Iuwarã, tsuãra ea hatu atximashanikiki— hatu waya

45 haska Jesusũ hatu yuishu hau nĩkayamanũbũ Deusũ hatu nemaiwẽ taeshũ hawa nĩkamahaira hawa yuiyai dabanẽ datekĩ Jesus hawa ana yukama inibukiaki.

Tsuãra hatu binũtirukiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 18.1-5; Mc 9.33-37)

46 Hanua Jesusũ tsumabu yuinamei: —Jesusbe shanẽ ibukĩ nukunã, haratu betsã nũ matu binũshanimẽkaĩ? En eamẽkaĩ?— ibirãkãshu **47** unãtã hatu yusĩnũ, iwanã, bakeixta betsa ishũ **48** hatu yuikĩ:

—Ea duawanũ, iwanã, na bakeixta keska wakĩ tsuara ã kenaya huairã, ikĩ ea akawakĩ mã duawatiruki. Habiaskari wakĩ ea besti duawama hatũ ea yununi Deusri habũ duawashãkanikiki. Haskakẽ tsuara hawa xinãma keãma dasibibu merabewakĩ ha kẽmisbu hatu binushãkanikiki— hatu waya

Tsuãra nuku danãma nukũ haibuki, anikiaki, na hãtxarã

(Mc 9.38-40)

49 hanushũ Joãonẽ Jesus yuikĩ:

—Yusĩnaã, huni betsã mã kena kuxipa paewẽ yushĩ txakabu kaĩmai nũ uĩbirãxinaki. Nukubetã mia txibãmakẽ nũ nemakĩ beshtepaibia nuku nĩkama ixiãki. Haska wakĩ nũ nemaxinarã, pemẽ?— aka

50 Jesusũ Joãõ yuikĩ:

—Nemakĩ mã hatu beshtetirumaki. Tsuara nukuki sinatamarã, nuku merabewaikiki— hatu wanikiaki.

Tiago inũ Joãõ nemakĩ Jesusũ hatu kũyã anikiaki, na hãtxarã

51 Hanua hawẽ Epa anu Jesus kashanai kemaya dateama Jerusalém anu kai taekĩ **52** hanu ushati hiwe hau unãti watanũbũ hawẽ hãtxa yuishunika bebũkiri hatu yunua bui Samarianawabũ mae anu hikishũ yukabu **53** Jerusalém anu Jesus kaiwẽ taea hanu hau ushayamanũbũ hatu danãkãshu txanituxiaya **54** Tiago inũ Joãonẽ nĩkashũ Jesus yuikĩ:

—Yusĩnaã, haska Eliasĩ ani keska wakĩ nai anua txi kawãkĩ hau Deusũ ha mae hatu yamawakĩ keyunũ Deus yukapa?— ikaya

55 Jesus sinashũ hatu kũyã akĩ nemabaini **56** mae betsã anu ushanũ ika bunibukiaki.

Jesus txibanũ, iwanã, yukanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 8.19-22)

57 Ana Jerusalémkiri bui bai tanabainaibũ huni betsã Jesus yuikĩ:

—Yusĩnaã, hanira mã kai ã mia txibãkatsis ikaii. Mibe kapa?— aka

58 hawẽ huĩti pepamẽkaĩ, unãnũ, iwanã, Jesusũ yuikĩ:

—Kamã inu hawẽ kini hayaki. Peiyabu hawẽ na hayabuki. Hakia matũ Hutxi Kayabi Iuwa eã ã yusĩkubaĩmiswẽ taea hanu ushati hiwe ã hayamaki. Ea keskai mã hiwekũkaĩtirumẽ?— akĩ **59** huni betsari Jesusũ yuikĩ:

—Tapīkī ea txibākubaīwē— aka

—Shanē Ibuū, ea heneyuwe, ha dukū ē epa mawa maiwatā ē mia txipu txibāshanairā— aka

60 nemakī Jesusū yuikī:

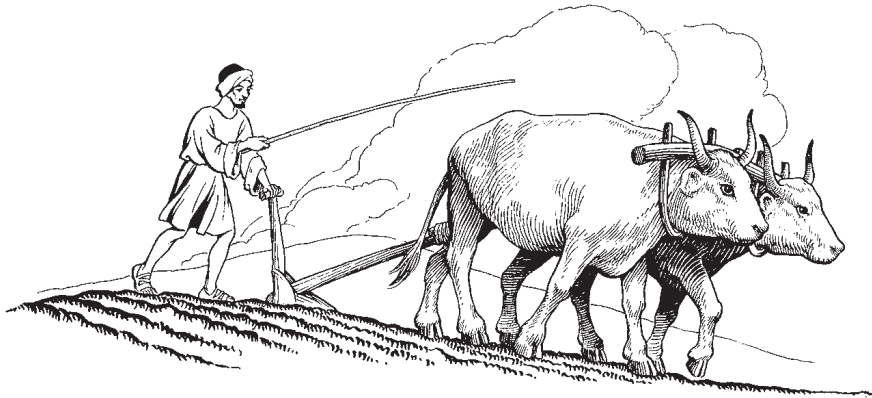
—Haskamaki. Ikūwāma mawa keskabū mī epa maiwatirubuki. Hakia mianā, na habiatīā ebe kai taekī Deus shanē ibushanaikiri yusīkubaīshāwē— akaya

61 hanushū betsāri Jesus yuikī:

—Yusīnāā, eāri ē mia txibākatsi ha dukū ē hiweanua enabuki txaniyutāpa?— aka

62 nemakī Jesusū yuikī:

—Tsuabūra ea txibābiakī hawē xinā dabewē unuri xinaī inū unuri uīāīnā, haska Deus shanē ibushanai pe dayashūtirubumaki— anikiaki.

Jesusū 72 hunibu yununikiaki, na hātcharā

10 Hanushū mae tibi anu hanu Jesus txipu kashanai anu hau bebūkiri yusītanūbū 72 huni haki txiti ikabu katushū huni dabe tibi hatu yunuakeakekī **2** hatu yuikī:

—Ē tsumabū ē hātcha ikūwākī txibāmishū hatu yusīakeakebaunaibū itxapabū ea ikūwāshākanikiki. Haskakē ikū Deusū bai anu mibā mirima ma huxī keyui keska dakaki. Hakia hawē dayakapabu eskarabeswē taeshū ana dayakapabu itxapa hau yununū bai ibu Deus ana yukakāwē, hawē yunu tsekakī itxawashunai keska wakī yurabu hau hawē hātcha hatu yusībaunūbunā. **3** Eānā, kamā inu pubēbu anu txashuwā bake yunua keska wakī mā ē tsuma pepabu matuki sinatashanaibu anu ē matu yunuai yusīritākāwē. **4** Mā haskabaītanūbū matu yusinū nīkakāwē. Mais butākāwē. Haki mabu

aruti kapākā buama haki pei aruti matū txinesheketiki usua nushatiya buama inū matū bitxi tae betsa buyamakāwē. Haska inū, bai tanabaini tsukira nukutā habe hātxai niti ikama daībaīshākāwē. **5** Ha inū, mae anu hikitā tsuanura hiweyukatsi iki hatū hiwe anu hikitā hatu yuikī: “Deusū hau matu unānuma hiwemakubainūwē”, hatu ashākāwē. **6** Mā haska wa yura duapa hana hiweabu matū hātxawē benimashākanikiki. Hakia yura duapama hana hiweabumakēnā, matū hātxa danaībū matū duapa hātxa ana hatu mebībaīshākāwē. **7** Ha inū, hanira mae anushū matu beya waibu anu hana hiweyushākāwē. Dayakapabu pakamisbu keska wakī matu pimakī mabesh amakī hawara matu inābu habianushūri piyushākāwē, hiwe betsa tibi anua piti benabaunamarā. **8** Hanira mae anu mā hikia matu beya waibu anushū hawara piti matu inābu piyushākāwē, danāmarā. **9** Ha inū, habianu hiweabu isī teneabu shushawakī hatu yusīkī: “Deus shanē ibui nenu ma kemaikiki”, akī hatu yuikubaūshākāwē. **10** Hakia hanira mae anu hikitā mā hatu yusīa danaību hatū bai namakishū yuikī: **11** “Deus matuki sinatai mā unānū matū hemaīfī anua matū mai mixpuri buama nū hutakai huxukiri ikainaii. Hakia matu duawayui Deus shanē ibui ma kemabiaya hawē hātxa mā danaī uīrashākāwē”, akī hatu yuishākāwē. **12** Hamē betsarā, hana Deusū yurabu dasibi hatu kupiaitiā haska Sodoma txiwē Deusū hatu kupikī haska wani binumakī habū matu danānibu Deusū hatu kupihairashanikiki— hatu watā

Mae betsa betsapa anushū Jesus nīkabumakē hatu ha anikiaki, na hātxarā

(Mt 11.20-24)

13 hatiri betsabu mapuabu ana hatu yuikī:

—Corazim inū Betsaida anu mā hiweabu matū txakabu henenā mā xinā betsa wakatsi ikamarā, mā nuitapahairashākanaii. Hakia Corazim inū Betsaida anushū hawē unāti dami kuxipa betsa betsapa ē matu uīmakubainima keska Tiro inū Sidom anu hiweabūri habiaskari uīfā hatū txakabu henenū, iwanā, huīti nixmahairatā saku wati tari beshā sheni sawetā txi mapuwē mapu tukutā hatū xinā betsa watā Deus ikūwākeanibuki. **14** Haskawē taeshū hana kupiaitiā ha nawabu Tiro inū Sidom anu hiweabu hatu kupi mirīkī Corazim inū Betsaida anu mā hiweaburi xinā betsa wabuma Deusū hatu kupihairashanikiki. **15** Ha inū, Cafarnaum anu hiweabū mā xinākī: “Nū pepabuwē taeshū Deusū nuku kēwāshānikiki”, ibiakī mā ea ikūwābumawē taeshū hana txi nukaisma anu Deusū matu yunushanikiki— iwanā,

16 habũ txibaĩbu betsabu yuikĩ:

—Tsuabura ẽ hãtxa mã hatu yusĩayã matu nĩkakĩ eari nĩkashãkanikiki. Hamẽ tsuabũra matũ hãtxa danãkĩ enari danãriashãkanikiki. Ha inũ, ea danãkĩ hatũ ea yununiri danãriashãkanikiki— hatu watã hatu nitxiã bunibukiaki.

Ha 72 hunibu haki txiti ikabu txĩtũbiranibukiaki, na hãtxarã

17 Jesusũ hatu yunuima yusĩkĩ hatu shushawakubaũtani xinã txãkãyãbi benimahairakubirani hikibirãbirani ha 72 hunibu Jesus anu itxai keyutã yuikĩ:

—Yusĩnaã, isĩ teneai bu shushawakĩ mĩ kuxipawẽ inũ mĩ kenawẽ taeshũ yushĩ txakaburi nũ yunua nĩkatã kaĩriakubaĩxinabuki. Haska watani hui nũ benimahairakũkiranaii— akeakeabu **18** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Yushĩ txakabubu mã hatu kaĩmakubaunaibũ Satanás kuxipabiakẽ Deusũ hawẽ kuxipa mebiã nai anua kana bakai mai anu tĩ ikai keskai Satanás babutã kawanai ẽ uĩxinaki. **19** Nĩkakãwẽ. Ẽ kuxipa ẽ matu inãkĩ yunuimaki, hau tsuã matu meyamakubaĩshanũbunã. Dunuki mã paia matu pia hawa mã isĩ tenetirumaki. Ha inũ, nibuki mã paia matu pia hawa mã isĩ tenetirumariki. Ha inũ, Satanásã binukĩ matu hawa maematirumaki. **20** Haska mã waxina peki. Haskabia yushĩ mã kaĩmaxinawẽ besti benimayamakãwẽ. Hakia nai anu Deusbe mã hiweshanaibu Deusũ matũ kena tibi ma keneniwẽ taea haska besti wẽ benimakubaĩkãwẽ— hatu waya

Jesus benimakĩ hawẽ Epa kẽwãnikiaki, na hãtxarã

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 hanushũ Deusũ Yushĩ Papatũ Jesus benimawakĩ xinã txãkãwã Jesusũ kẽwãkĩ yuikĩ:

—Epaã, nai inũ mai hirabi minaski. Mĩ duapa hãtxa ha unãnepai kẽmisbu mĩ hatu unãmama habu keĩsbuma besti mĩ hatu unãmakubainaiwẽ taeshũ ẽ mia kẽwaiĩ— atã

22 mapubaunabu yuikĩ:

—Ẽ Epã hawẽ kuxipa dasibi ea yununirã, tsuã ẽ hawẽ bake ea unãbumaki. Hakia ẽ Epã besti ea unã keyuikiki. Hakia tsuã ẽ Epa unãmariki. Ea hawẽ bakẽ besti ẽ Epa ẽ unã keyuriai. Hakia habũ ea txibaĩbu ẽ Epa ẽ hatu unãmamiski— iwanã,

23-24 hawẽ tsumabukiri dabekeshũ hatu besti yuikĩ:

—Matu yuinũ nĩkakãwẽ. Ea ẽ matũ merabenã mã uĩainã, nukũ

shenipabu Deusū hātxa yuishunikabu inū shanē ibubū uīpaibiakī ea uīyama inibuki. Ha inū, na mā ea uīaīnā, uīkatsi ibiakī ea uīyama inibuki. Ha inū, habias mā nīkairā, nīkapaibiakī ea nīkamari inibuki. Haskakē habias mā uīaīnā tsuabūra uīriai benimakanikiki— hatu waya

**Ē habube hiwearā, tsuabumē? ikai miyuiwē Samaritanawakiri
Jesusū yusīnikiaki, na hātcharā**

25 mapushū nīkaibū Moisés keneni yusīnanāmistū Jesus unāti wanū ika benikawā yukakī:

—Yusīnā, hiwea kayabi bikatsi ikī Deus benimawakī haska washāpa?— aka

26 Jesusūri yukakī:

—Moisés kenenirā uīkī hawa mī yuimismē?— aka

27 yusīmistū Jesus yuikī:

—Eska nuku keneshuniki: “Matū xinā hirabiwē inū, matū kuxipa hirabiwē inū, matū yura hirabiwē matū Shanē Ibu Deus duawakubaīkāwē. Ha inū, mī habube hiweabu duawariakubaīkāwē, ibubis mā nui mekemis keskairā”, nuku waniki— aka

28 Jesusū yuikī:

—Mī pe yuiaii. Haska mī yuiaii keska akubaini Deus anu mī hiwea kayabi ishanai— aka

29 ibubis penū ishū Jesus yukakī:

—Ē habube hiwearā, tsuabumē?— aka

30 unāmakī miyuiwē Jesusū yuikī:

—Jerusalém anua huni betsa kai Jericó bai tanabainai huni yumetsubū hawē mabu binū, iwanā, kuxa kuxa ashū dasibi hawē mabu biātā henebainabū xinānea dakakē **31** hanua Deusbe nukunabu hātshashunika betsa hawa xināma hui habias bai tanabirākī huni kuxabainabu daka betxitā hawē nui haki kemakatsi ikama benātashū besti uītā dūkebaīkē **32** hanua Deus kēwāti hiwe anushū hatu merabewai dayamis Levī baba betsa habias baiwēri hukī betxitā hawē nuiamari dūkeriabaīkē **33** ha Samaritanawabube danānanaī mā dakekenāmis betsa habias baiwē hukī matunabu betsa kuxabainabu daka betxituxitā hawē dabanā iki niti itā **34** ha huni detebainabu hawē nui haki kematā hawē dete piti sheniwē inū vinhawē dapushshū neatā hawē burroki katsaūtā hanu txaikea bei ushamisbu anu iyushū duawakī mekexini **35** penaya kakī hawē pei aruti saku anua pei ewapa dabe bishū hiwe ibu inākī yuikī: “Ē ma kai na huni ea duawashūkubaīshāwē. Na pei keyukē ana kawākī

hawē teshe ana ẽ mia pakayushanaii”, abainimaki— iwanã,
36 Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmis Jesusũ yukakĩ: —Ha huni dabe inũ bestirã, ha huni kuxabainabu haratu hawē nuikĩ habube hiwea keskakĩ duawaimamẽ? Mĩ xinãnã, ea yuiwe— aka

37 yusĩmistũ Jesus yuikĩ:

—Ha huni hawē nuimaki— aka hanushũ Jesusũ yuikĩ:

—Miari hatuya habiaskariakũkaĩwẽ— abaini

Marta inũ Mariã hiwe anu Jesus bai ka hikinikiaki, na hãtxarã

38 hanua ana hawē tsumabube kakũkaini mae betsa anu Jesus hikiaya aĩbu betsa Martã hawē hiwe anu iwana **39** hanushũ hawenabu yusĩayã hawē betsa Mariã Jesus nĩkahairakatsis iki hawē tae dapi tsaushũ nĩkaya **40** Martã piti itxapa bawai ha mesti bikakĩ haskawē dabanã Jesus yuikĩ:

—Shanẽ Ibuũ, mia pimanũ ika ẽ mesti bawai ẽ dayatxakayamaya ẽ betsã ea merabewamaki. Haskakẽ ewẽ nuikĩ ea yunushũwẽ, hau ea merabewanunã— aka

41 Jesusũ Marta nemakĩ yuikĩ:

—Martaã, Martaã, dayakĩ piti nuku bawashũkĩ mĩ hiwe nuku pewashuni pebiai mĩ huĩti ma sinaki. **42** Ea duawairã, haskatimaki. Hakia Mariã ẽ yusã nĩkakĩ ea duawai tsuã nematirumaki— anikiaki.

Haskai Deusbe hãtxatikiri Jesusũ yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

11 Ana betsatiã Jesus ka Deusbe hãtxai meneaya hawē tsuma betsã ea akĩ yukakĩ:

—Shanẽ Ibuũ, haska Joãonẽ haki txiti ikabu yusĩma keska wakĩ Deusbe hãtxai harakiri itimẽkaĩ nuku yusĩwẽ— aka

2 Jesusũ hatu yuikĩ:

—Deusbe hãtxakĩ yuikinã eska watiki:

‘Epaã, mĩ kena meribirã, mia duawakĩ hau mia kẽwãkubainũbũwẽ.

Nai anua shanẽ ibukĩ mĩ yunua haska txibãmisbu keska wakĩ nenushũri nũ mia txibãkatsis ikaibu

mĩ xinã besti nuku txibãmakĩ nuku merabewakubaĩwẽ.

3 Ha inũ, nuku mekekĩ na habiatĩã haska mĩ nuku ashuaĩ nũ piyunũ piti nuku inãkubaĩwẽ.

4 Ha inũ, tsuabũra nuku txakabuwaibu hatu hakimawakĩ hatũ txakabu nũ ana haska xinãmawẽ taeshũ

nũ mia txakabuwai buashūtã ana haskakiri nuku
xinãmayamawe.

Ha inũ, nũ kaneyamanũbũ

hawara nũ hawẽ kemumis kaĩyaĩ nuku nemashũkubaĩwẽ’,
atiki— iwanã,

5-6 miyuiwẽ ana hatu shabakabi yusĩkĩ:

—Matuburã, mã haibu tibiyaiki. Yamenapũ mã haibũ hiwe anu kashũ kenakĩ: “Sheshei, sheshei, mã ushamẽ?” mã wa: “Hawamẽ?” ikaya: “Nukũ haibu eki bai hushu ã hawa pimatimaki. Misi dabe inũ besti ea inãyuwe”, mã wa **7** hawẽ hiwe merãshũ mia nemakĩ yuikĩ: “Ma ã bakebube inakĩ beputi ã besheaki. Haska butukaĩ ã mia inãtimaki. Ea txikix wama kariwe”, mia wabia **8** mã hawẽ haibuwẽ taea txikixkĩ mia inãkatsi ikama ibiaya nĩkamas daketapa wakĩ mã yuka heneamawẽ taeshũ butushũ hawara mã bikatsis ikai mia inãtiruki.

9-10 Haska wakĩ tsuãra Deus yukakĩ ea akarã, hawẽ hawara inãmiski. Tsuãra hawara benakĩ Deus yukarã, haki nukumamiski. Tsuãra hawara bi hikinũ ishũ Deus kenarã, bepẽshũmiski. Hawara mã yuka mia ashũtiruki. Benakĩ hawara mã yuka mia betximashanikiki.

11 Ha inũ, betsarã, mã bakẽ baka mia ea aka haki dakekĩ dunu mã inaĩsmaki. **12** Ha inũ, takara batxi mia ea aka haki dakekĩ nibu mã inaĩsmarikiki. **13** Haskakẽ mã pepamabia matũ bakebu mã duawamis mã unaiĩ. Hamẽ haska binumakĩ Epa Deus nai anuatũ mã tsuabũra yukai nĩkatã hawẽ Yushĩ Pepa matu inãmiski— hatu wanikiaki.

Jesus Satanãsã kuxipa besti hayaki, akĩ yuãnibukiaki, na hãtxarã

(Mt 12.22-30; Mc 3.20-27)

14 Ana betsatiã yushĩ txakabũ huni betsa huyu wayama Jesusũ nitxiã kaĩkainaya huni ana hãtxai taeyaya yurã kaiãnẽ uĩ yuinamei: “Habaa! Narã, huni kuxipa pehairaki”, ikaibũ **15** hakia hatiritũ yuikĩ:

—Na hunirã, yushĩ txakabu shanẽ ibu Belzebũ kuxipa hayaki. Haska bestiwẽ taeshũ yushĩ txakabu hatu kaĩmaikiki— ikaibũ

16 betsabũ Jesus unãti wanũ, ishũ Jesus yuikĩ:

—Deus anua hawẽ unãti dami nuku ashũwẽ, mã hawẽ kuxipa haya nũ uĩnunã— akabu **17** hatũ xinãnẽ kaneaibu unãkĩ Jesusũ hatu yuikĩ:

—Mae betsa anu hatũmebi pashkatã detenamei hatũmebi debui keyumisbuki. Ha inũ, habias yurabu pashkai hatũmebi henenamei

yamai keyuriatirubuki. **18** Habiaskari wakī Satanásã hawenabu yurabu anua kaĩma hawē yura punu nukai babui keyukeanaii. Ha inũ, Belzebũ kuxipa ē haya hawenabu ē kaĩmama ikeanaii. **19** Hamē eãnã, Belzebũ kuxipawē ē yushĩ txakabu kaĩmaya matũ tsumabunã, tsuã kuxipawē yushĩ txakabu kaĩmakanimēkaĩ? Haskakē mã kanehairai habũ matu txitekĩ ha ashanikiki. **20** Hamē ikũ Deusũ kuxipawē eã ē yushĩ txakabu kaĩmamiswē taea Deus matuki bai ma huaki. **21** Haskakĩ mã kanehairai matu yuinũ nĩkakãwē. Huni kuxipa hawē pia inũ hawē kuxatimatũ hawē mae pe mekeaya tsua hikikaĩ yumetsutirumaki. **22** Hakia huni betsa ha binũa hushũ maemakĩ hawē yura hunekĩ mekemis inũ hawē pia inũ hawē kuxati mebĩshũ hawē hamapai ibu watã hawē haibuaibu inãbaũmiski. Eãnã, Belzebu binukĩ hawē kuxipa hatuwē dayai mebĩtã ena ē watiruki. **23** Ē haskakē tsuãra ea haibuwama ea nemaikiki. Ha inũ, tsuãra huni betsabu ea txibãmama hatu eki dakemamisbuki— iwanã,

Yushĩ txakabu kaĩkaina txĩtũmiskiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 12.43-45)

24 miyui betsawē hatu yuikĩ:

—Huni betsa anua yushĩ txakabu kaĩma kai huĩrukũkatsi iki hanu ũpash hayama anu kakũkaũkĩ hanu huĩrukũti pepa betxiamã xinãkĩ: **25** “Ē hanu hiwea ē kaĩkirãxina anu ē ana txĩtũkainaii”, ikaini kashũ ha yura merã hiwe shaka matsua keska hawa hayama betxitã **26** kashũ ana sete yushĩ betsa txakabuhaira hatube dasikirã, ha dukũtũ ha yura itxakawakĩ mirĩwaima ana binumakĩ pikuhairamisbuki— ikĩ

Jesusũ hãtxã nĩkai benimati kayabi haya hatu yuinikiaki, na hãtxarã

27 Jesusũ hatu yuikĩ meneriama yurã kaiã naxui ishũ hãtxã kuxipawē aĩbũ yuikĩ:

—Mĩ ewa mia kaĩshũ mia txutxu amaniwē taea benimahairaikiki— aka **28** Jesusũ aĩbu yuikĩ:

—Txanima habiaskaki. Hakia tsuabũra Deusũ hãtxã nĩkakĩ txibãmisbũ ē ewa binui ana benimahairakanikiki— hatu waya

Hawē dami wati kuxipa yukamisbu Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 12.38-42; Mc 8.12)

29 hanua ana haki yurã kaiã itxabirãbirani mapubaunaibũ Jesusũ hatu yuikĩ:

—Nukunabu na habiatiã mã hiweaburã, mã txakabuki. Hamapai Deus anua unãti tsuã atiruma uĩkatsi mã ea yukabiamisrã, Deusũ Jonas bakawã sheamaxina ana kaĩma hiwenirã, haska keska besti Deusũ matu uĩmakĩ matu ashũriashanikiki. Xinãkãwẽ. **30** Nínive mae ewapa anu kashũ hau hatu yusĩtanũ Deusũ Jonas yunua nĩkama mae betsa anu pashai shashuwẽ kai iãnẽwã merã hasa bakawã ewapatũ shea shaba dabe inũ besti ka hanã Jonas ana besteãwẽ taeshũ Nínive anuabũ unãkĩ hatũ xinã betsa watã Deus kẽwãñibuki. Hamẽ earã, matũ Hutxi Kayabi Iuwa mawa ẽ habiaskariaya bestibu mã ea ikũwãshanaii. **31** Haska inũ, betsarã, nawa aĩbu shanẽ ibu sulkiri txaihaira Sabá mai pakea anu hiwea nukũ shenipabu Salomãonẽ hãtxa unãnepa nĩkatanũ ika huniki. Salomão ẽ binuhairabiakẽ mã ea nĩkakatsi ikabumawẽ taeshũ hanu matu kupiaitiã ha nawa aĩbu shanẽ ibũ matu ha atxakayamashanikiki. **32** Ha inũ, Nínive anuabu Jonasĩ Deuskiri hatu yusĩa nĩkakĩ hatũ xinã betsa watã Deus ikũwãñibuki. Hamẽ eãnã, ẽ Jonas binuhairabiakẽ tsuã mã ea nĩkakĩ matũ xinã mã betsa wakatsi ikamawẽ taeshũ hanu kupiaitiã Nínive anu hiwenibũri matu ha ariashãkanikiki— iwanã,

Bikiri miyuiwẽ Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 5.15; 6.22-23)

33 ana hatu yusĩkĩ:

—Bĩ dekushũ hune anu tsauĩsbuma inũ hi bauwẽ atximaisbumaki. Hakia hikikĩ hau uĩnũbũ dekushũ manaũri tsaũmisbuki. **34** Haska keskari matũ yura anurã, matũ berurã, bĩ txasha keskaki. Haskakiri matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Matũ beruwẽ mã uĩmiski. Matũ xinãwẽ matũ yura pepa haya kemuama mã shabakabi meke pewaki. **35** Hakia mã bĩ hayarã, mã mexu merã hiwea keskatirubumaki. Uĩrakubaĩkãwẽ. **36** Hamẽ tsuabura Deusũ mekea bĩ txasha keskawẽ txakabuuma mã pe besti xinãshanaii, kaneamarã— hatu watã

Fariseu inũ Deusũ hãtxa yusĩnanãmisbu Jesusũ txitenikiaki, na hãtxarã

(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40; Lc 20.45-47)

37 hanua Jesus hãtxai meneaya fariseu betsã pimakatsi hawẽ hiwe anu iyua Jesus hikikaĩ tapu dapi tsaushũ piaya **38** fariseũ uĩ e iki tekuitã yuikĩ:

—Nukũ shenipabũ beya txibãkĩ piriama mã mepanuamamẽ?— aka **39** Jesusũ yuikĩ:

—Fariseubũ mã xinãmiskiri mia yuinũ nĩkawe. Matũ beya txibãkĩ matũ kẽtxa tibi bemakis besti datxukĩ mã napã pewamisbuki. Hakia yumetsukĩ hamapai txakabuwatã uke meranua matũ xinã mã pewaisbumaki. **40** Mã unaĩsmapabuki. Bemakia hawara mã uĩturu txukakĩ mã pewabiamis matũ huĩti uke merã txakabubiakẽ mã unaĩsmaki. Matũ mekẽ mã uĩturu inũ hawara uke merã mã haya habias Deusũ damiwaniki. Xinaĩrakãwẽ. **41** Ha inũ, ha dukũ matũ xinã pewatã Deus duawakatsi ikĩ yauxiama nuitapaibu inãkuĩ mã pepakũkaĩshanaii.

42 Fariseubuũ, mã peirawa! Matunã, mã kanekubaĩmisbuki. Matũ piti nis wati itxawashũ maspu mekẽ dabeti washũ bestitxai Deus kẽwãti hiwe anu dayanikabu merabewakĩ mã hatu inãkuĩmiski. Haska pewabiai haska Deusũ hãtxa Moisés yusĩni mã xinãma hawara hawẽ pepawati inũ hawẽ nuiti inũ hawẽ hãtxa betsa watima yunubianikẽ matubu hawẽ hiwekĩ mã hatu uĩmaismaki, kanekinã.

43 Fariseubuũ, maturã, matũ itxati hiwe anu hikikaĩ haki tsauti pepa hanu dasibibũ matu uĩtirubu anu mã tsaukatsis imisbuki. Ha inũ, bai tanai nia hau ea duawanũbũ, ika kemutapa mã nimiski. Mã haskaya Deus matuki sinatamis mã nuitapaii.

44 Maturã, mã beparamemisbuki. Matunabu yusĩ txakakĩ hatu parãkĩ mã hatu kanemakubaĩmisbuki, tsuara mawa maiwanibu anu nitimabiakẽ unãma hamamaki haki paia keskakinã— akaya

45 hawẽ hãtxaki sinatakĩ Moisés kenei yusĩnanãmis betsã Jesus yuikĩ:

—Habaa! Yusĩnaã, haska yuikĩ nukuri mĩ nuku txiteaii— aka

46 Jesusũ yuikĩ:

—Moisés hãtxa yusĩnanãmisbuũ, maturã, fariseubu keskai maturi mã peirawa! Shãkamahaira matunabu iama keska wakĩ yusĩa tsuã txibãtirubuma mã hatu yusĩbiakĩ haska mã hatu yusĩmis ibubis txibãma hanua mã hatu merabewaismariki.

47-48 Maturã, mã dakeisbumaki. Matũ shenipabũ Deusũ hãtxa yuishunikabũ yusĩaĩbu danãkĩ hatu tenãshũ maiwanibu haska besti xinãkĩ matũ shenipabũ ani merabewakĩ matũri habias hawẽ xinãti hiwe hawẽrua besti mã wamisbuki. **49** Haskawẽ taeshũ Deus unãnepatũ yuikĩ: ‘Ea hatu yuishunikabu inũ ẽ tsuma kuxipayabũ hau hatu yusĩnũbũ ẽ hatu yunupakea hatu danãkĩ betsabu tenãkĩ betsabu itxakawakĩ hatu nitxĩshãkanikiki’, iniki. **50-51** Matũ shenipabũ hatu danãpauni keska xinãkĩ Deusũ hãtxa yuishunikabu mã danãriamisbuki, na habiatianã. Habias xinãwẽ Deusũ matu

manakuriashanikiki. Haskawē taeshū mai damiwakī taewani anua hatū Adāonē bake Abel tenāni inū Deus kēwāti txi tapu fogão inū hawē kēwāti Templo namakisshū Deusū hātxa yuishunika Zacarias detenibu inū dasibibū Deusū hātxa yuishunika betsa tibi matū shenipabū tenāpaunibuwē taea ha xināwē Deus hakimamawē taeshū na habiatīā hiweabube mā keaību Deusū matu kupihairashanikiki.

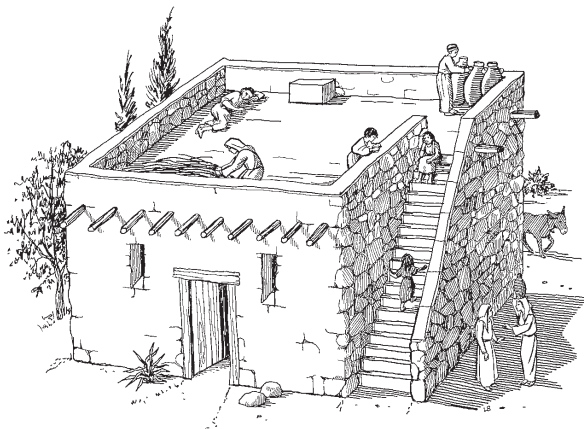
52 —Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbuū, mā peirawa! Deusū hātxa hawē hiweti unābiai nīka pewama tsuabura Deus shanē ibuai anu hikikatsi ikaibu mā hatu nemamiski. Maturi mā hikitirumabia habu betsabu hikipanābū mā hatu nemakubainai— hatu waya

53-54 yusīnanāmisbu inū fariseubū hawē hātxa nīkai Jesuski sinatakī ibubis kanemanū, iwanā, parāpaikī hawē yusīakiri haikaimas hamapai yukanibukiaki.

**Hawara hunea imisbu shabakabi unāshanaibukiri Jesusū
hatu yusīnikiaki, na hātcharā**

12 Hanushū Jesus haska waibū ana mirimahaira haki itxabu hani ni peshū nīkatirubumabia nīkaibū Jesusū haki txiti ikabus dukū yusī taewakī yuikī:

—Fariseubu yusīnanaī beparamemisbu misi shasha wati keskabuki. Hatū yusīa matuki hikitā matu kanematiruki. Hatū yusīa uīrakāwē. **2** Hawara habū hune akubaāmisburā, ana huneama shabakabi dasibibū unāshākanikiki. **3** Hanushū hawara dasibibū yui mexu meranua keska hunea hātchamisbu shaba keska anushū ana huneama shabakabi nīkashākanikiki. Ha inū, dītu merā hikitā beputi beputā hamapai huneshū yuimisbu hemaītī anua hātxa kuxipawē txaniai keska nīkashākanikiki— iwanā,

Haki besti mesei datetikiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātstarā

(Mt 10.28-31)

4 ana betsa haki txiti ikabu yuikī:

—Ē haibuaibuū, ana matu yuinū nīkakāwē. Tsuabūra matū yura besti tenātirubuwē dateyamakāwē, tenāshū matu ana itxakawapaketirubumakirā. **5** Hakia haki besti mesei mā datekubainūbū matu yuinū nīkakāwē. Tsuāra matū hiwea tenātā txi nukaismanu hawē kuxipawē matu yunutiru bestiki mesei datekubaikāwē, Deuskirā. Txanima ē matu yuiairā, ha bestiki datei mesekubaikāwē.

6 Haska inū, isa mixtī mekē besti bikī pei heshe pixta dabeswē bitirubuki, karumarā. Habiaskabiakē isa tibi tanai Deus hakimaismaki. **7** Hamē matū bu dasibi mirimabiakē Deusū ma tana keyumistū isa mixtī itxapa abubiakī Deusū isa mixtī binumakī matu abuhairamiski. Haskakē hawaki dateyamakubaikāwē— iwanā,

Habū Jesus ikū kayabi wai haki dakeisbuma unāti**washanaibukiri hatu yusīnikiaki, na hātstarā**

(Mt 10.32-33, 12.32; 10.19-20)

8 ana hatu yusīkī:

—Tsuabūra ea ikūwaī dakeama ea datā akī yurabu hatu yuikī: “Ē Jesusunaki”, ikubaīmisbu eāri Deusū nai tsumabu bebū nishū mekekī: “Narā, enabuki”, akī ē hatu yuishūshanaii. **9** Hakia tsuabūra ea txibāma ē hātxaki dakei: “Ē Jesus ikūwāmaki”, eki ikubaīmisburā, eari Deusū nai tsumabu bebūshū: “Narā, enabumaki”, akī ē hatu hātxashunamari ishanaii.

10 Hamē tsuabūra ē matū Hutxi Kayabi Iuwa ea yuābiaibū Deusū hatū txakabu buashūtiruki. Hamē betsarā, tsuabūra Deusū Yushī Pepa yuāibu hatū txakabu Deusū buaismaki.

11 Haska inū, matuki sinatakī hau matu kupinūbū hatū itxati hiwe anu kasmai shanē ibu betsa anu kasmai matu iyushū hatū shanē ibubu anu matu nitxiābu: “Harakiri yuishāpa?” iki dateyamashākāwē. **12** Matu haska waibu habiatīā matu hātxamakī Deusū Yushī Papatū matu unāmakī haska matu hātxamashanikiki— hatu waya

Hawē hiwetimabiakē mabuwē kemuarā, mesekiaki, na hātstarā

13 hanushū mapuabu anushū huni betsā hau Jesusū ea merabewanū ishū yuikī:

—Yusīnaã, ẽ ibu mawaxĩkẽ ẽ hutxĩ hawẽ mabu ea pashkashunamaki. Hau ea pashkashunũ ea yuishũwẽ— aka

14 nemakĩ Jesusũ yuikĩ:

—Ë matũ shanẽ ibumaki. Haska watã ẽ matu pashkashũtirumaki— iwanã, **15** yurã kaiã yuikĩ:

—Mã mabuwẽ kemuirã, matu yuinũ nĩkakãwẽ. Mã mabuyabia hatũ matu hiwematirumawẽ taea hamapai mabu xarabu besti abui ha hayanũ ika mã kemukũkainairã, uĩrakãwẽ— iwanã,

16 hanushũ haskakiri miyuiwẽ hatu yusĩkĩ

—Huni betsa mabu mirimayatũ hawẽ bai anu yunu betsa betsapa washũ itxawatã **17** hawẽ xinãnẽ xinãkĩ: “Ë shekiwã mirima ẽ hani arutirumaki. Haska washãpa?” iwanã, **18** “Ë xinãnã, ẽ shekiwã aruti betsa betsapa apakĩ keyutã ana hanu aruti hiwe ewapa wakĩ hanu ẽ shekiwã inũ ẽ mabu ẽ arushanaii”. **19** Haska watã hamebi xinãkĩ yuikĩ: “Ma hanu ẽ mabu inũ ẽ piti itxapa aruti ẽ hayaki. Haskakẽ ana dayama huĩrukũkĩ piti itxapa pikĩ mabesh aki benimakũkaini bari itxapa ẽ hiweshanaii”, ikaya **20** hanushũ Deusũ yuikĩ: “Haskamaki. Haska mĩ yuiairã, mĩ unãmahairaki. Na habia mexu merã mĩ mawaya ha mĩ mabu mĩ pewakĩ keyushurã, tsuabũra pashkashãkanikiki”, akĩ yuitiruki. **21** Ha huni keskakĩ tsuabũra hamebi mabu itxawakĩ yaxukĩ Deus haibuwama Deus bebunua nuitapaikiki— iwanã,

Deusũ hawenabu mekekubaĩmiskiaki, na hãtxarã

(Mt 6.25-34)

22 hanushũ Jesusũ hawẽ tsumabu besti ana yuikĩ:

—Eska bestiawẽ taea matũmebi mã hamapaiwẽ dabanã imisbukiri matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Hiwe bestia pepakũkaĩnũ ika piti pi inũ tari sawenũ ika hawẽ dabanã iyamakubaĩshãkãwẽ. Hiwea hayairã, pitiwẽ besti mã itirubumaki. Yura hayairã, tari sawe bestinũ ika mã itirubumariki. Haskakẽ ha dabewẽ taea mã hiwenũ Deusũ matu hiwea inãma iniki. **23** Hamẽ Deusũ matu mekekubaĩmistũ matu damiwatã matu hiwemakĩ piti inũ matũ tari matu inãkubaĩmiski. **24** Ha inũ, nai anu peiyabukiri matu xinãmanũ nĩkakãwẽ. Habũ hawa mibã banama inũ hawa bimi tsekaisbama inũ habũ piti aruti hayabumabiakẽ Deusũ hatu pimakubaĩmiski. Haskakẽ Deusũ matu abukĩ peiyabu matu binumakubainikiki. **25** Ha inũ, tsuabura ibubis nuikĩ hawẽ mabu inũ hawẽ piti xinaĩwẽ taeshũ hawẽ hiwea ana txaipawatirumahairaki. **26** Mĩ haska bestitirumawẽ taea hawara betsa betsapa inũ ika hawẽ dabanã iyamakubaĩkãwẽ.

27 Haskatã hua tuemis xinãkãwẽ. Hawa dayakĩ turu waismabia hawẽruai tuemiski. Hakia nukũ shenipabu shanẽ ibu Salomão mabuhairayatũ hawẽ tari hawẽrua saweshũ hawẽruakĩ hua tuemis binuama iniki. **28** Hakia ni mashu huaya sepaxĩshũ kuamibuki. Deusũ hua hawẽruawamistũ ha hua binumakĩ Deus matuwẽ nuikĩ matu tari sawematuruki, mã ikũ beshmas wabiayarã. **29-30** Haskakẽ yura dasibibu mai hirabi anuabu piti inũ tariwẽ kemukĩ benakubaũmibuki. Hakia maturã, mã betsaki. Matũ Epã matu unaĩwẽ taea ha piti inũ tari mã bikatsis imisrã, ana has xinaĩ hawẽ dabanã iyamakubaĩshãkãwẽ. **31** Hakia hawara Deusũ abuai txibãkĩ ha dukũ Deus shanẽ ibuwakĩ xinãkubaĩshãkãwẽ. Mã haska wai ha katxu hawẽ hiweti piti inũ tari mã hayakũkaĩshanai, Deusũ matu merabewarã— iwanã,

Deus hiweshuni pepatikiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 6.19-21)

32 Jesusũ hawẽ tsumabu yusĩkubaĩkĩ yuikĩ:

—Ë matu mekeawẽ taea mã ã txashuwã keskabuki. Ha inũ, mã ikũwaĩbu itxapamabiakẽ matũ Epa Deusũ hawenabu matu watã habe matu hiwemakubaĩshanikiki. Haskawẽ taea hawawẽ dateyamakãwẽ. **33** Matũ mabu hawara ma hayawẽ nuiama matũ mabu betsawẽ pei bitã hawẽ nuitapaibu merabewakubaĩshãkãwẽ. Hamẽ ha pei matũ kapãkãki mã arua yumetsubũ bibaĩtirubuki. Ha inũ, hawẽ masãnẽ pesa pesa atiruki. Hakia matũ pei yauxiama mã inãnanãmisbu pewẽ matu kupikĩ nai anua hawa txapui keyuisma Deusũ matu inãshanikiki. **34** Hamẽ tsuabura hawẽ hiweti mabuwẽ kasmai Deuskiri xinaĩ mã Deus hiweshunairã, habiariri matũ xinãnẽ mã nuiai hayaki, nai anu kasmai mai anurã— iwanã,

Usha keskama nĩkai keskakĩ Jesus hushanai manakubaĩtikiaki, na hãtxarã

35 Jesusũ hatu yusĩkubaĩkĩ ana yuikĩ:

—Tari pekariama inũ bĩ nukawariama kesকাশũ mã ea manakubaĩshanũ bebũkiri matu yuinũ nĩkakãwẽ. **36** Hawẽ haibu aĩyaĩ anu hiwe ibu nawai ka hawẽ tsumapã manaya hushũ hikinũ ishũ kenaya hawẽ beputi shui hawaira bepẽshũshanũ ika ushama manai keskakubaĩkãwẽ. **37-38** Hanũkaĩ hatiã huimẽkainã? yamenapũ kasmai takara keui taeaya kasmai hiwe ibu hukĩ hawẽ tsuma ushabuma betxituxiaya hawẽ tsumabu benimahairashãkanikiki. Hanushũ hiwe ibũ hawẽ tsumabu duawakĩ

hau habetã pinübũ hatu bashti imatã hatu pimashanikiki. **39** Ha inũ, hatiara yumetsu huai bebũkiri unãkĩ hiwe ibũ beshtekatsi manatiruki, hau hikiyamanunã. **40** Haska keskariai hatiãra ẽ matũ Hutxi Kayabi luwa ẽ ana hushanai tsuã unãmakẽ matunã, matũ hiwea pewakĩ keyutã ea manakubaĩshãkãwẽ— ikaya

Tsuma txikix inũ tsuma txikixmakiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã
(Mt 24.45-51)

41 hanushũ Pedrõ Jesus yukakĩ yuikĩ:

—Yusĩnaã, na miyuiwẽ mĩ nuku yusĩañã, nukuna bestimẽ? Dasibitunaraka?— aka

42 Jesusũ yuikĩ:

—Eska keskaki. Shanẽ ibu betsa txai kakĩ hawẽ tsuma unãnepa yunubaĩmiskiri matu yuinũ nĩkakãwẽ. Hawẽ tsuma betsabu pimakĩ hau hawẽ hiwe mekeshũkubainũ hatũ shanẽ ibũ hawẽ tsuma unãnepa yunubaĩmiski. **43** Hanua shanẽ ibu ana txĩtũkirã haska yunubainima ashũkubainaya ha shanẽ ibu haki nukutuxitã benimahairashanikiki. **44** Txanima ha shanẽ ibũ hawẽ tsuma dasibi hawẽ hamapai mekemashanikiki, hawẽ hiwe inũ, hawẽ bai betsa betsapa inũ, hawẽ inabu inũ, hawẽ tsumabu betsarã. **45** Hakia hawẽ tsuma xinã pema yunubainima xinã txakakĩ yuikĩ: “Ë shanẽ ibu yane huamaki. Hatiara hushanikiki”, iki dayanika betsabu huni inũ aĩbu itxakawai nawatxakayamai pãekĩ **46** hatiã huai manama ha shanẽ ibu hikituxitã hawẽ yunua ashũamawẽ taeshũ manaka txakaibube kupihairashanikiki. **47** Haskakẽ tsuabũra hawẽ shanẽ ibũ daya unã keyubiakĩ haska abuai akama inũ txibãmawẽ taeshũ hatu kupihairashanikiki. **48** Hakia betsarã, shanẽ ibũ yunuama kakẽ hawẽ xinã haska abuai unãma kanemisbu ha mawaira hatu kupiama ishanikiki. Hanushũ tsuara Deusũ hãtxa itxapa inãxina hawẽ taeshũ hawẽ daya itxapari yukashanikiki. Tsuara Deusũ itxapa mekemamis hani haska wamis itxapari yukariakubaĩshanikiki— iwanã,

Jesusũ hatu pashkakeakẽnũ ika hunikiaki, na hãtxarã
(Mt 10.34-36)

49 Jesusũ ana hawẽ tsumabu yusĩkĩ yuikĩ:

—Ea ikũwaĩbu inũ ea ikũwãbuma hawẽ unãti wakĩ hatu pashkakĩ unãti wanũ ika ẽ huniki. Haskakẽ ewẽ taea hau pashkanübũ ẽ manayuaii. **50** Haskakẽ Deusũ ea unãti wakĩ hatu ea tenãmakĩ ea nuitapawashanaibu manai ẽ yumãyuaii. **51** Mã xinãnã, mai anushũ

unãnuma matu hiwematanũ ika ẽ huni dabanẽ mã xinaĩmẽkaĩ?
 Haskamaki. Yurabu pashkanũ ika ẽ huniki. **52** Haskakẽ na habiatĩã
 taewakĩ hiwe betsa anushũ hau ea txibanũbũ hawenabu mekẽ besti
 pashkakĩ dabe kasmai dabe inũ bestibũ ea ikũwaĩbu dabe kasmai
 dabe inũ bestibũ ea ikũwãbuma ẽ hatu pashkakeakekubainaii. **53** Ẽ
 hatu haska waya ewẽ taea huni bake hawẽ epabe
 sinatanameshãkanikiki. Ha inũ, aĩbu bake hawẽ ewabe
 sinatanameshãkanikiki. Ha inũ, hawẽ babawã hawẽ yayabe
 habiaskariashãkanikiki. Hatu haska wakĩ ẽ hatu
 pashkakeakekubaĩshanaii— hatu watã,

Hanu kupiti huaitiã unãbumakiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 16.1-4; Mc 8.11-13)

54 hanushũ mapuabu Jesusũ hatu dasibi yuikĩ:

—Bari kaikiri mexu mexuai uĩkĩ: “Ui bekatsis ikikiki”, ikĩ uĩkĩ
 mã yuimiski, kaneamarã. **55** Ha inũ, sulkiria niwe bei shũku ikai
 uĩkĩ: “Ikis bari kuhairayukiki”, ikĩ mã yuiriamiski, kaneamarã.

56 Beparamemisbuũ, haska ui inũ niwe bemis unãbiamisshũ hanu
 txakabu betsa betsapa kaĩakeakeai uĩbiakĩ haskai mã hiwea matu
 kupishanai mã unãmamẽ?— iwanã

Deviawẽ hau hawẽ nuinũ daewatikiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 5.25-26)

57 —Haskai matũmebi unãbiakĩ hawara pepa shabakabi matuna
 mã pe waismamẽ? **58** Haska inũ, yura betsa mã devehairawẽ taeshũ
 ha mã deveatũ nawa shanẽ ibu anu matu iyuaya hau shanẽ ibũ
 hawẽ policiabu matu bitximayamanũ ha mã devea hawawẽra
 daewakãwẽ. **59** Mã daewabainama matu bitxiabu mã paka keyuama
 ikũ mã haskatã kaĩ tirumaki. Habiaskari wakĩ ea haibuwatã Epa
 Deus daewariakubaĩkãwẽ, matũ txakabuwẽ hau matu
 kupiyamashanunã— hatu waya

Hawẽ xinã betsa watikiri yusĩnikiaki, na hãtxarã

13 hanushũ habiatĩari huni betsã Jesus yuikĩ:
 —Uatiã mĩ mai pakea hatiuma Galiléia anuabu Templo
 hemaĩti anushũ kẽwãkĩ hatũ txashuwã teseshũ kuakĩ menupanãbũ
 shanẽ ibu Pilatõs hawẽ soldadobu yunua matxatuwẽ hatu detekĩ hatũ
 himi txashuwã himi yabi husixinabukiaki. Haskakĩ Pilatõs hatu
 haska waxinamẽ?— akabu **2** Jesusũ hatũ xinã pewakĩ hatu yuikĩ:

—Mā xinānā, ha hunibu tenāxinaburā, hatunabu Galiléia anu hiweabu habū txakabuhaira wakī hawenabu binūawē taeshū hatu kupixina dabanē mā xinaīmē ikaita. **3** Haskamaki. Hamē matūri matū xinā mā betsa wama mā habiaskariai mawashanaii, Deusū matu kupiaitianā. **4** Ha inū, ana betsa matu yukapa? Jerusalém anu mixki hiwe keyatapa hawē kena Siloé hanushū uībaūti hiwe purekekirā 18 hunibu ha namā mapuabu tenānirā, txakabuwakī huni betsabū Jerusalém anu hiweabu hatū txakabuwē hatu binuawē taeshū kupini mā haska xināriamismēkaī? **5** Haskamariki. Hamē matūri matū xinā mā betsa wama mā habiaskariashanaii, niti ikama nuitapakūkainirā— iwanā,

Mibā bimiumakiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātxarā

6 hanushū habias yusīa Jesusū miyuiwē ana hatu yusīkī:

—Huni betsā hawē bai nemaki figueira hi banayamakiri matu yuinū nīkakāwē. Bimi hayamēkaī? ishū uī ka hawa hayama uītātāmis **7** hawē dayanikaki nukushū yunukī: “Uīa. Dabe inū besti bari ka na figueira hi anu bimi ē hamē benabirābirāmiski. Bimiumaskē ea derashūwē, hamē uībaī niakirā”, aka **8** hawē tsumapā nemakī yuikī: “Ana bari bestitxai manayuwe. Mai pukīkī mixpu bitā ina awa pui husitā ē mia tamātxishūyushanaii. **9** Ē haska wa bimiyashanimēkaī. Bimiyamaskē ē mia derashūshanairā”— akī yuinikiaki.

Huīrukūtitiā aību kakuni Jesusū kayawa kawenikinikiaki, na hātxarā

10 Mae betsa anushū huīrukūtitiā hatū itxati hiwe anushū Jesusū hatu yusīayā **11** habianuri aību betsa yushī txakabū itxakawakī kaku wani 18 bari kabia kawenikitirumahaira hatube tsauwa

12-13 Jesusū uīkī kenashū aību yuikī:

—Aībuū, mī ma shushaki, mī isī tenenirā— akī kamepiaya hawaira kawenikitā hanushū Deus kēwākī taewayā

14 hanua huīrukūtitiā Jesusū haska wai uīkī xinaī hatū itxati hiwe shanē ibu sinashū hawenabu itxabu yuikī:

—Semana tibi seis shaba nū dayamiski. Hau matu shushawanū dayatiā besti bekāwē, huīrukūtitiā shushai huamarā— ikaya

15 hanushū Jesusū hatu txitekī yuikī:

—Mī haska xinaī keska minabubetā xinaī mā beparamemisbuki. Huīrukūtitiābiakē matubū matū ina awa inū matū burro hawē nuikī tepebaī mā hatu ūpash amamiski. **16** Habiaskari wakī na aību matu keska Abraōnē babari 18 bari ka Satanāsā kaneshkī isī tenemani

hawē nuikī huĩrukũtitiã ē kaya wakĩ burro tepea keska washurã, txakabumẽ?— akaya **17** habu haki sinataibu hatu txitea daketxakayamai hawa yuiama maniabũ yura itxapabũ Jesusũ betsã betsapa pepa dasibi waiwẽ taea benimai keyuaibũ

**Deus shanẽ ibuirã, heshe peshemixtĩ yumei ewapamis
keskakiri hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã**
(Mt 13.31-32; Mc 4.30-32)

18 Jesusũ hatu ana yusĩkĩ yuikĩ:

—Deus shanẽ ibui haskamiskiri **19** miyuiwẽ matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Hunĩ hawẽ bai anu mostarda heshe pesheixtabia banaima yumei ewai ewapaxina hawẽ mebiki peiyabu haki huĩrukuĩ utamisbuki. Deus shanẽ ibuirã, haska keskaki. Ha dukũ huni betsã Deusũ hãtxa ikũwãkĩ hawenabu yusĩakeakeaya hawẽ yusã nĩkakĩ abukĩ txibãmisbuki, itxapabunã— iwanã,

**Deus shanẽ ibuirã, misi hawẽ shasha wati keskakiri
Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã**
(Mt 13.33)

20 miyui betsawẽ ana hatu yuikĩ:

—Deus shanẽ ibui haska keskamiskiri ana matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. **21** Misi wakatsi aĩbũ shekiwã duru mirimabiakẽ kẽtxa ewapaki putxinĩ kesũshũ hawẽ shasha wati eskarabes ùpashwẽ nemuskĩ kapã dasibi buspukirãkĩ shasha wamiski. Deus shanẽ ibuirã, haska keskaki. Ha dukũ huni betsã Deusũ hãtxa ikũwãĩ pepakũkaĩkĩ hawenabu yusĩakeakeaya unãshubira mirimabũ ikũwãtirubuki— hatu wabaini

Hanu hikiti shui haxuwẽ hikitikiaki, na hãtxarã
(Mt 7.13-14; 21-23)

22 Jerusalém baiwẽ kakĩ mae tibi anushũ Jesusũ hatu yusĩkubainaya **23** huni betsã Jesus yukakĩ:

—Shanẽ Ibuũ, hanu mĩ shanẽ ibuayarã, eskarabes besti mĩ hatu mekeshanai?— aka

24 —Haa. Txanimaki. Ea txibãkatsis iki menã xinã mestẽwãtã hanu hikiti shui haxu anu hikikãwẽ, txipu itxapa hikikatsis ibiai hikitubuma ishãkanikiki. Haska ã matu yuiãii. **25** Eskaki, matu yuinũ nĩkairakãwẽ. Ikis ã hãtxa ikũwãkĩ mã ea txibãtiruki. Hakia ã Epã mae hikiti shui ma ã bepukẽ tsuabura hikinũ, iwanã, kene

petxiuri nishū kenakī yuikī: “Shanē Ibuũ, nuku bepēshūwē”, mā wa matu nemakī yuikī: “Mā hania ikimēkaī? Ē matu unāmabī!” matu wa **26** tsuāra yuikī: “Mibetā nū piniki. Nukū mae anushū mī yusīniki”, mā wa **27** hanushū matu yuikī: “Mā enabumaki. Mā hania ikimēkaī? Ē ma matu yuishuki. Txakabuwakī matū xinā mā betsa waismaki. Nenua burikāwē”, ē matu washanaii. **28** Hanushū matū shenipabu Abraão inū hawē bake Isaque inū hawē baba Jacó inū Deusū hātxa yuishunika dasibi Deusū mae anu dasiabu uī txai matu urenibuwē taea hatu uī haska mā mapeketirubumawē taea sheta yēsh yēsh iki mā kashakūkaīshanaii. **29** Ha inū, Deus shanē ibukī mai hirabi anua nortekiria inū, sulkiria inū, estekiria inū, oestekiria ikūwaību dasibi dasia tsaushū pishākanikiki. **30** Haskawē taea na habiatīā tsuabura habu shanē ibuisbumarā, habu dukū shanē ibu ishākanikiki. Ha inū, na habiatīā tsuabura shanē ibumisburā, mawaira ana shanē ibuama ishākanikiki— hatu waya

Jesus Jerusalém anuabuwē taea punu nukanikiaki, na hātcharā

(Mt 23.37-39)

31 habiatīāri fariseubū Jesus datekī mese wanū ika beshū yuikī: —Shanē ibu Herodesī mia detekatsis ikikiaki. Nenua hanira pashariwe— akabu

32 Jesusū hatu yuikī:

—Uīa. Ikis inū mexukiri yushī betsa betsapa kaīmakī isī teneaiibu shushawakī ē yusīkubainaii. Haska watā ua betsatiā ē daya ē keyushanairā, ē haskayukūkainaii. Kashū ha kamā inu keska paranā yuiritākāwē— iwanā, **33** ana hatu yuikī: —Deusū hātxa yuishunikabu Jerusalém anua debumisbuwē taea eari habiariri ē kائي. Ikis inū, mexukiri inū, mexukiri betsatiā ē daya ē menei kaiwē taea matū xināwē hana ē niti itirumaki— ikī,

34 —Jerusalém anu hiweabuū, Jerusalém anu hiweabuū, Deusū hātxa yuishunikabu inū hawē hātxa hatu bana beshūpakeaibu Deusū hatu yunubiaya danākī hatu tenākī matū shenipabū ani keska wakī mixkiwē mā hatu tsaka tsaka amisbuki. Takarā hawē bake nushamis keska wakī eāri matu merabewakī matu mekēnū ika ē hubianikē haska xināma ea danākī mā ea hawa nīkamaki. **35** Uīkāwē. Matū mae matū mesti mā mekēnū Deusū matu heneshanikiki, ana Jerusalém mekeamarā. Hakia hana ē ana huaitiā: “Yavé Deusū kuxipaya huairā”, ikī mā yuiriamarā, mā ana ea uīyuama ishākanaii— hatu wabaini

**Jesusū huni betsa hawē yura hene itxai shashani
shushawanikiaki, na hātcharā**

14 Ana huĩrukūti betsatiā fariseu shanē ibū hiwe anushū Jesusū habetā piaya fariseu betsabū uĩaĩbū **2** Jesusū besuuri huni betsa hawē yura hene itxai shashaima tenei tsauwawē taeshū **3** Moisés keneni yusīnanāmisbu inū fariseubu unāti wakī Jesusū hatu yukakī:

—Haska Deusū Moisés yusīni txibākinā, huĩrukūtitiā shushawati yununimē? Yunuama iniraka? Ea yuikāwē— **4** hatu wabia pes hawa yuiama maniabū huni hawē yura hene itxai shashaima tsauwa metsūshū shushawatā nitxiā kaya **5** fariseubu Jesusū ana hatu yuikī:

—Matubunā, huĩrukūtitiābiakē mī bake kasmai mī ina awa ũpash biti kini merā kawana ũsama hawaira kaĩ mī nesheismamē?— hatu wa **6** hatu shabakabi txiteawē taea hawa yuiamabumakē

Aĩyāwākī hatu ishū pimatikiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātcharā

7 hanua fariseubū hiwe anushū hatu pimakatsi hatu ia betsabu binunū ika shanē ibu dapi bashti ikatsis ikaibu uĩkī Jesusū hatu yusīkī:

8 —Ha aĩyākī nawa wai anu mī hua pinū ika shanē ibu dapi bashti iyamakāwē. Hamē mia dukū shanē ibu dapi mī bashti ikē shanē ibu betsa mia binua hukē **9** hiwe ibuā mia yunukī: “Hanu ikama uani iwe. Hau betsa hanu inū ukeri shekeshūwē”, akī mia mebīkiki. Mia haska wa dakehairai benikaĩ hawē henei bashti ishū mī pishanaii. **10** Hakia mia kayabis iwāshū hawē henei mā bashti ika dakakē hiwe ibū mia uĩkī yuikī: “Baa, ha shanē ibu dapi ikiyuwe”, iwanā, mia yunuikiki. Mia haska watā mibetā piaibu mikiri hatu pe xināmashanikiki. **11** Habiaskari wakī tsuara ibubis kēmis Deusū dake washanikiki. Hakia tsuara ibubis keĩsma Deusū kēwāshanikiki. Nīkairakāwē— iwanā,

12 hiwe ibū pimabiashu hari Jesusū yuikī:

—Mī duapawē kupikī hau mia txipu pimariashanūbū pimakī mī haibuaibu inū, mī betsabu inū, minabu betsa inū, mabuya mia dapi hiweabu besti hatu iyamakubaĩshāwē. **13** Hakia nuitapaibu hatu ishū pimakī hawaumabu inū yura babunibu inū, pakebu inū, bekūbu merabewakī mī hatu duawayā **14** haska washū mia ishū habūri mia pimatirubumawē taeshū pepabu mawa ana besteaĩtiā mī pepawē Epa Deusū mia manakua mī benimashanaii— akaya

Piti itxapa itxawaxīshū yura itxapa hatu pimatikiri

miyuiwē yusīnikiaki, na hātstarā

(Mt 22.1-10)

15 haska wai dakashū nīkabaikī betsā Jesusbetā pikī Jesus yuikī:
—Deus shanē ibuaitianā, txanima tsuabūra habetā pirā, habe
benimahairashākanikiki— aka

16 hanushū Jesusū miyuiwē yuikī:

—Huni betsā nawakī piti wakatsis ikī itxapabu yubaxina **17** ma
hanu pia kemaitiā hawē tsuma yuikī: “Hatu yuibaūtāwē, hau ikis
berinūbunā”, iwanā, yunua yuikubaunaya **18** dasibibu beparamekī
ha dukūtū yuikī: “Bai wakatsi huni betsā bai ē biāshuki. Ē ha uīyui
kai ē habetā piyuamaki, ea yuishūyutāwē”, ikaya **19** ha katxu
betsāri yuikī: “Hawē dayati ina awa mekē dabeti ē dama bishuki.
Hatu unānū, ishū iyunū ika ē habetā piyuamaki, ishuki, akī ea
yuishūtāwē”, ikaya **20** hanushū betsāri yuikī: “Ē dama aīyāshuki.
Haskawē taea ē yurāwāyuai ea yuishūyutāwē”, aka **21** nīkatani
txītūkirā hawē shanē ibu haskakāshu dasibi yuia sinatakī ana hawē
tsuma yunukī: “Nukū mae anu hiweabu bai hatiubuma inū bai
ewapabuwē benabaūkī nuitapaibu inū, yura babunibu inū, nia
txakabubu inū, bekūbu hatu itāwē, hau ebetā pi benūbunā”, aka
22 kashū hatu itākī hawē shanē ibu yuikī: “Mī ea yunua ē abiashu
mī nawati dītu merā itxai teshke iriabumaki. Haska wapa?” aka
23 “Ē hiwe anu hau itxai teshke iki benūbū nukū mae dapi hiweabu
daya hayabiabū hatu bikawakī hatu ea ishūtāwē, hau piyui
benūbunā. **24** Txanima habu dukū ē yubaxinabū ē piti piabumaki”,
akī hawē tsuma yuiniki. Deus shanē ibunū bariatianā, Deusū
habiaskari washanikiki— akī Jesusū hatu yusīnikiaki.

Jesus txibanā bikakiaki, na hātstarā

(Mt 10.37-38; 5.13; Mc 9.50)

25 Hanushū yura itxapabū hawē hātsta tapikī txibaību
dabekekawā Jesusū hatu yusīkī yuikī:

26 —Tsuara eki txiti ikatsis ikinā, hau ea dukū abukī
txibākubaīshanūbūwē. Hamē ha dukū hawē ibubu inū, hawē aī inū,
hawē bakebu inū, hawē betsabu inū, hawē puibu abukī heneama inū,
hawē hiwea abukī heneamari ea abukī binumamarā, ē tsuma
iturumaki. **27** Ha inū, tsuabūra ea txibanū ibiai ewē bika tenekatsi
ikamarā, ē tsuma iturumaki. **28** Hamē betsā ea txibākatsi ikinā, mā
eska xinātiruki. Matū bai nemaki hanu mapekea nishū uībaūti

keyatapa wakatsis ikĩ, ě pei damēkaĩ? iwanā, hawē karu tanakĩ mā xināmiski. **29** Hakia mā haska wama hanu mapekea nishū uĩbaũti mĩ taewaima mĩ keyutirumawē taeshū huni betsā mia usākĩ **30** yuikĩ: “Haska hawē karu xināriamabia ha unaĩsmapatū ha dukū hanu mapekea nishū uĩbaũti taewaima haska washū menetirumaki”, mia watirubuki. **31-32** Hamē betsarā, haki sinatakĩ nawa shanē ibu betsā 20.000 soldadobu iweai nemakatsi hawē soldadobu yunuriamā xinākĩ yuikĩ: “Ě 10.000 soldadobū hawē 20.000 soldadobu maematirumē?” ishū atirubuma unātā ha dapi beriabuma haska wakĩ daewatiru hau yukatanūbū hawē tsumabu yunumiski. **33** Haska keskari wakĩ tsuabūra matū hamapai tibi ana xināma hawara dasibi mā haya ana hawē nuiama bestibu mā eki txiti ikubaĩtirubuki.

34-35 Hamē betsarā, tewekiri matu yuinū nĩkakāwē. Tewe hawē nue wa peki. Hakia hawē bata keyu ka paismakē ana haska washū hawē mĩ mibā mĩ pewatirubumawē taeshū putamisbuki. Bestibu mā haskatiruki. Uĩrashākāwē. Mā pabĩkiyabunā, nĩkairakāwē—hatu waya

**Txashuwā bestitxai benua hawē ibuā betxitirukiri
miyuiwē yusĩnikiaki, na hātcharā
(Mt 18.10-14)**

15 governo pei bishunika itxapabu inū yura betsabu kaka txakamisbu itxapabūri Jesusū hātcha nĩkanū ika haki shukuabu **2** uĩkĩ Moisés keneni txibāhairamis fariseubu inū Deusū hātcha kenenibu yusĩnanāmisbū Jesus yuaĩ yuinamekĩ yuikĩ:

—Ha huninā, yura txakabū Moisés keneni txibaĩsbuma beya wakĩ hatubetā pikiki— ıkaibu

3 haska yuaĩbu hatū xinā unātā miyuiwē Jesusū hatu yusĩkĩ:

4 —Tsuara mā 100 txashuwā hayatū bestitxai benua ha 99 bai anu mapukē bestitxai benua mā benamiski. Haskamamē? **5** Atimas ha benua betxituxitā benimakĩ iabirani **6** mĩ hiwe anu hikitā mĩ haibuaibu inū mia dapi hiweabu kenakĩ itxawashū hatu yuikĩ: “Ě txashuwā benuarā, ma ě betxitanaii. Haskawē taea ebe benimahairakāwē”, akĩ mā hatu yuimiski. **7** Txanima habiaskari imisbu ě matu yuiiai. 99 yura itxapabū ea ikūwaĩ pepakubaĩmisbuwē taea nai anu habu Deusbe hiweabu benimabiamisbū hakia bestitxai benua keska txakabui hiwekūkaĩmistū hawē txakabu henetā hawē xinā betsā wakē hawē benimatxakayamai xinā txākāhairamisbuki— iwanā,

**Pei heshe bestitxai benua hawē ibuā betxitikiri miyuiwē Jesusū
hatu yusīnikiaki, na hātjarā**

8 Jesusū ana hatu yusīkī

—Aību dez pei heshe karuhaira haya bestitxai pakea benanū, iwanā, bī dekushū hawē hiwe merā unāshubira matsukī betxiriyama matsu heneismaki. **9** Hanua atimas betxitā hawē haibuaibu inū ha dapi hiweabu hatu kenakī itxawashū yuikī: “Ē pei heshe ē benuxina ē betxishuwē taea ebe benimahairarikāwē”, akī mā hatu yuimiski. **10** Ikūkī habiaskari ē matu yuiai. Yura bestitxaitū hawē txakabu atimas henetā hawē xinā betsa watā ikūwāyā Deusū nai tsumabu benimamisbuki— iwanā,

**Hawē bake mashku benua keska hawē epa anu txītūkiranikiri miyuiwē
Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātjarā**

11 Jesusū ana hatu yusīkubaikī yuikī:

—Huni betsa huni bake dabeyakiri ē matu yuiai nīkakāwē.

12 Hawē bake mashkū yuikī: “Epaā, mī mawariamabia hatiarā mī mawakē hawara enashanairā, pashkashū menā ea ināriwe”, aka xinātā yuikī: “Peki. Ē mia ashūtiruki”, iwanā, hawē hamapai dasibi hawē bake dabe pashkashū hawē bake mashku hawena ināxina **13** usha eskarabes ka txipu hawē bake mashkū pei binū, iwanā, hawē mabu hatu inākī keyubaini ha pei bixiāyā txai kai mai pakea betsa anu kashū hawē pei mekeama hawara betsa betsapawē kemukaūkī hawaira puta keyutā **14** hawē pei yamakē ha mai pakeanuabu buni taeai bū hawē bake mashku buniriakī **15** hanushū daya benabaūkī nawa shanē ibu tsuma wanū, iwanā, daya yuka hawē bai anu ina yawa mapua hau mekēnū yunua **16** ha ina yawa pimakī hawē piti yani wapanā tsuā hawa ināma **17** hanushū shabakabi xinā pewakī yuikī: “Ē epā hiwe anushū hawē dayarubū piti piabu teshe hayabiakē nenua buni ē mawatiruki. **18** Haskakē nenua txītūkaī hikishū yuikī: ‘Epaā, Deusū yunua nīkama itxai miari itxakawai ē txakabukaītanaii. **19** Kanekī ē mia shunūbainima haskawē taeshū ana mī bakewakī ea kenama mī dayaru betsa ea wawe’, akī ē yuishanaii”, iwanā, **20** nawa henebaini hawenabu anu txītūkaini hawē epā hiweki kemariamabiakē txaike hawē epā betxibaini hawē nui kuxikaini haki nukutā benimahairakī ikushū tātsu tātsu akaya **21** hawē bake mashkū yuikī: “Epaā, Deusū yunua nīkama itxai miari itxakawabaini ē txakabu kaītanaii. Kanekī ē mia

shunūbainima haskawē taeshū ana mī bakewakī ea kenayamawe”, abia **22** nīkama hawē epā hawē dayarubu yunukī yuikī: “Tari pepa hawaira bitāshū sawemakāwē. Ha inū, meitxikiti sawematā bitxi tae sawemariakāwē”, iwanā, **23-24** “Na ē bake mawaima keska ma ana besteā keskaki. Benuima nū ma haki nukuawē taeshū ina awa bake shuahaira bitāshū teshteshū ha naiti piti itxapari bawakāwē, pi nū habe benimanūbunā”, hatu wa hawē hātxa nīkai habe benimahairai nawai taeaibū

25 haskaibū hawē bake iuwa bai anu dayatani hui hawē hiwe dapi kemakī nawaibu nīkakubirākī **26** hawē dayaru betsa kenashū: “Haskai e iskaū beyusi nawai ikanimēkaī?” ikaya **27** hawē dayarū yuikī: “Mī betsa mashku txītūkirani hawa isī teneama hikishuwē taea benimakī ina awa bake shua hau bawashunūbū mī epā hatu yunua detetā bawashū pi mī epabe ma benimai beyusi nawakanikiki”, aka **28** hanua sinatai hiwetā hikikatsi ikamakē hawē epā daewanū ika tashnishū hātxa wa **29** hakia hawē epa nemakī yuikī: “Eskai ē sinatai mia yuinū nīkawe. Bari itxapa mia dayashūkī mī hātxa ē nīkakubaīmiski, hawa kaneamarā. Ē haskabiakē ē haibuaibube haya beyusi ē nawai benimanū cabra bake babupa mī ea deteshuīsmaki. **30** Hakia ha mī bake mashkū aību hininipabubetā mī pei puta keyutani mais hubiakē nukū ina awa bake shua mī hamē bawashūshuki. Haska watimaki”, aka **31** daewanū, iwanā, hawē epā yuikī: “Epaā, mī ē bake iuwarā, mī ebe hiwekūkaīmiski. Dasibi ē haya minaski. **32** Haskabiakē mī betsa mashku mawa keska ixiā ma ana hiwea keskaki. Uatiā benuxina ikis nū ma betxiawē taea benimai nū beyusi nawai pehairaii”— hatu watā

**Mabu mekeshunikatū hawē shanē ibu paranikiri
miyuīwē yusīnikiaki, na hātstarā**

16 hanushū fariseubū nīkariaibū Jesusū hawē tsumabu uīkī haburi yusīkī:

—Huni betsa mabuhairaya inū bai itxapaya habu dasibi mekeshunika dayashūmiskiri matu yuinū nīkakāwē. Hawē dayashunikatū kanekī hawē hamapai tibi pe mekeshunamakē haki txaniabu nīkashū **2** hawē tsumapā kenashū yuikī: “Mikiri yuiaibu ē nīkairā, ikūmē? Ē pei inū ē mabu mī ubisita wamiskiaki. Haskakē haska nuku deveabu conta tibi pewashū ea inātā ana ea dayashunama hanira kāriikaītāshāwē”, aka **3** hawē mabu mekeshunikatū xinākī: “Ē tsumapā ea nitxāinā, haskashāpa? Ē yura ma ē babu bai anu pukī

ẽ dayatirumaki. Ha inũ, hamapai hatu ea abauni ẽ daketapakaũtirumaki, pei ea ikirã. **4** Haskakenã, ẽ tsuma deveabũ hiwe anu ẽ ka hau ea merabewakĩ haibuwashanũbũ haska wakĩ ẽ hatu haibu watiru ẽ hatukiri xinaiĩ”, itã **5** hawẽ tsuma deveabu tibi bestibu kenashũ ha dukũ hua bitxitã yukakĩ: “Ë tsumarã, hati hawẽ hawa mĩ deveamẽ?” aka **6** ha deveatũ yuikĩ: “Hawẽ piti sheni 100 corote ẽ deveaki”, aka hawẽ mabu mekeshunikatũ haibuwakĩ yuikĩ: “Haki mĩ devea una conta bitani nenu tsaushũ ana bena wakĩ hawaira na habiatiã 50 corote besti keneriwe, mĩ devea sheni ana xinãmarã”, aka kaĩkainaya **7** hanushũ ha katxu huari yukakĩ: “Ë tsumarã, Hati hawẽ hawa mĩ deveamẽ?” aka, “Shekiwã 1.000 saku ẽ deveaki”, aka: “Haki mĩ devea una conta bishũ ana bena wakĩ 800 besti keneriwe, mĩ devea sheni ana xinãmarã”, akĩ kaĩma kaya **8** deveabu tibi habiaskas hatu wakẽ hawẽ tsumapã hawẽ aka haki txaniaibu unãtã haska nuitapatiruma haskai haibuyai hiweshanai unãtã hawẽ mabu mekenika txakabubia unãnepawẽ taeshũ kẽwãniki. Txanima mabuwẽ kemukĩ inãnãnaĩ hawẽ nuiama unãnepatã Deusunabumã haska wai hiwekĩ habũ Deus nĩkaibu hatu binumisbuki. **9** Haskawẽ taeshũ mabuyatã mã haskakubaĩshanũbũ matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Mabuwẽ kemua mesebiakẽ ha mabu mã hayawẽ merabenãkĩ yurabu haibuwakĩ mã beyawatirurã, yurabube inãnãnaĩ pepashãkãwẽ. Matũ mabu keyuaya hanua mã ea txibãkĩ haska hatu ashũmiswẽ taea Deus matuwẽ benimakĩ nai anu hiweti kayabi inãkĩ matu manakushanikiki.

10 Ha inũ, tsuabura mabu eskarabes haya pe mekemisrã, mabu itxapari hayakĩ itxapari pe meketirubuki. Hamẽ tsuabũra mabu eskarabes pe mekeismarã, itxapari pe meketirubumaki. **11** Haskakẽ mai anua mabuwẽ kemukĩ mã pe meketirumakẽ Deusũ daya pepahaira matu yunuamari ishanikiki. **12** Ha inũ, yura betsã mabu mã pe mekeshũtirumakẽ hawara Deusũ matu yubani matu inãmari ishanikiki. **13** Ha inũ, haratura dayarũ hawẽ shanẽ ibu dabe dayashũkĩ merabewatirumaki, betsa abukĩ txibãkĩ betsa abuama danãkĩ nĩkamarã. Habiaskari wakĩ pei inũ Deusri xinãkĩ ha dabe haska washũ mã duawatirumaki— hatu waya

14 fariseubu peiwẽ kemukĩ abumisbũ Jesusũ yusĩa nĩkakĩ kashe wakĩ usaĩbu **15** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Maturã, bemakis pepakĩ hunibu parãkĩ mã hatu kẽwãmamiski. Hakia Deusũ matũ xinã unãmiski. Ha inũ, kẽkĩ hawara yurabũ abuai Deusũ danãmiski— iwanã,

Deusū hawē yusīa hatu yununi tsuã betsa watimakiaki, na hãtxarã

16 Jesusū hatu yuikubaĩkĩ:

—Hamē Naximanika João huriama matū itxati hiwe tibi anushū Moisés yusīni inū Deusū hãtxa yuishunikabū yusīpauni yusīkubaĩkĩ Joãoki tekiwanibuki. Hanushū Joãonē kaka pepa Deus shanē ibushanaikiri txaniaya itxapabū abuhairai hanu hikinū ika nashukunibukiaki. **17** Habiaskabiakē Deusū yusīni daĩbainai keska wakĩ tsuã betsa watirumaki. Nai inū mai yamashanai bikama keskaki. Hakia dasibi Deusū Moisés yusīa keneni hawa betsa teshe wama meneshanikiki, tsuã betsa watirumahairawē taearã.

Aĩbu henetimakiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hãtxarã

(Mt 19.1-12; Mc 10.1-12)

18 Haskakē Deusū Moisés yusīa eskaki. Tsuãra hawē aĩ henetã aĩbu betsa bikinã, Deusū hãtxa kanei txakabumisbuki. Ha inū, aĩbu hawē benē henebaina huni betsã aĩwaĩnã, ha huni betsari hawē txakaburiaikiki, haska Deusū Moisés yusīa keneni kaneirã— iwanã,

Huni mabuhairaya inū Lázaro nuitapanikiri Jesusū hatu unãmanikiaki, na hãtxarã

19 hanushū Jesusū hawē yusīti betsawē hatu yusīkĩ yuikĩ:

—Huni betsa mabuhairaya inū bai itxapayatū shanē ibukĩ tari pepas sawekĩ pei itxapa putashū hawē haibuibus pimai hatube beyusi nawai benimakūkainiki, hawē xinã betsa wamarã. **20** Hamē habiatiãri huni betsa nuitapai txaminitū Deus ikūwaĩ hawē kena Lázaro hawauma huni mabuhairayatū hemaĩtĩ kene shui sheshekaiã hawenabū hanatãtãmisbu **21** piti teshe shanē ibū putai pikĩ yani wanū ika dakakē kamã beshū hawē txami datashkubaĩmisbu **22** hanua Lázaro nuitapai mawa hawē shenipabu Abraão anu hau pepa besti hiwenū Deusū nai tsumabū hawē yushĩ iyuabu hanua hatiãra ha mabuhairayari mawa hawenabū maiwabu **23** hanu mawabu bumisbu anu huni mabuhairayaima nuitapai yumãkĩ uĩbaũkĩ txaikea Abraõnē Lázaro duawai betxitã **24** sai ikĩ yuikĩ: “Epa Abraõneẽ, ewē nuiwe. Txi here anua ã yumaiĩ. Ũpash metsabirã hau ã hana ea matsi wayunū Lázaro ea yunushūwē”, aka **25** Abraõnē yuikĩ: “Baa, eskaki xinãwē. Mĩ hiwearã, hawa bika teneama mabuhairaya mĩ hiwekūkainimaki. Mĩ haskaya Lázarorã, nuitapakĩ isĩ txakabu besti tenei hiwekūkainimaki. Hakia natĩã Lázaro Deusū duwakĩ mia kupiaiwē taea mĩ nuitapaii. **26** Haskakē

miauria ea anu hau tsua huyamanũ inũ ea anua mia anu hau tsua kayamanũ na kini keyatapahaira washũ Deusũ nemaniki”, aka **27-28** mabuhairayaimatũ yuikĩ: “Haskakenã Epaã, ẽ mia yukaii. Ẽ mekẽ bestiti betsayaki. Nenu ẽ yumaĩ anu hau haburi beyamashanũbũ ẽ epabe hiweabu hau hatuki txanitanũ Lázaro ea yunushũwẽ”, aka **29** Abraõonẽ ana yuikĩ: “Moisés yusĩa inũ Deusũ hãtxa yuishunikabũ yusĩa kenenibu minabu hayawẽ taeshũ hatũ yusĩa hau tapĩnũbũwẽ”, aka **30** mabuhairayaimatũ yuikĩ: “Epa Abraõoneẽ, ikũki. Enabu Deusũ hãtxa hayabia tapĩsbumaki. Hakia huni mawa ana bestẽkaĩ hatuki txania hatũ xinã betsa watirubuki”, aka **31** ana nemakĩ Abraõonẽ yuikĩ: “Moisés yusĩa txanima inũ Deusũ hãtxa yuishunikabũ hatu yusĩni hawa nĩkaisbumawẽ taeshũ huni mawa ana bestẽkaini kashũ minabu hatu yusĩbia hawa nĩkamari itirubuki”, akĩ Abraõonẽ nemaimaki— iwanã,

Yura betsã hawara hatu txakabuwamai mesekiaki, na hãtxarã

(Mt 18.6-7, 21-22; Mc 9.42)

17 **1-2** Hanushũ Jesusũ haki txiti ikabu besti yusĩkĩ yuikĩ: —Tsuãra haska xinãmabiakẽ yura betsã hawara txakabu memakĩ mia beya wamanũ, iwanã, haska Deusũ yunumis inũ nemamis matu amakĩ txakabuwamisbuki. Hakia tsuabũra enabu huĩti babubu parãkĩ hatu txakabuwamamis haburi Deusũ hatu kupia nuitapahairashanaiwẽ taea hawẽ shekiwã deneti mixki ewapa neshashũ teumatã iãnẽwã merã pukua hasarã, hawẽ kupiti beshmas mekeanaii.

3 Haskakẽ txakabuwakĩ mã kanekatsi ikamarã, uĩrakãwẽ. Hamẽ ea ikũwaĩ betsã kanekĩ mia txakabuwa dakeama kashũ shabakabi txitekĩ dakewawe. Mĩ hãtxa pewẽ hawẽ txakabu mĩ hakimawa hawẽ xinã betsa waya hawẽ txakabu ana xinãyamawe. **4** Habias shabatiã tsuãra seteki mia txakabuwashu habiatikiri mia yuikĩ: “Ẽ ana kaneshuki. Ana ẽ haskayamashanũ ẽ txakabu ana xinãyamawe, nũ ana sinatarabeyamanunã”, mia waya habiatiriki hawẽ txakabu ana habetã xinãtimaki— hatu wa

Hawẽ tsumabũ ana ikũhairawati kuxipa ea anibukiaki, na hãtxarã

5 hawẽ tsuma kuxipayabũ Jesus ea akĩ yuikĩ:
—Nũ mia ikũwãbiaya ana ikũhairawati kuxipa nuku inãwẽ—
akabu

6 hanushũ Jesusũ hatu yuikĩ:

—Mā ea ikūwaĩnā, mostarda heshe pesheixta keska mā hayaki. Haska keska hayabū na hi yunukī: “Nenua mī tatxa betsekekaĩ unu iānēwā nemaki ni maewe”, mā aka matu nīkatā itiruki— iwanā,

**Hatū shanē ibuā yunua ashūkī duawai kētimakiri Jesusū
yusīnikiaki, na hātcharā**

7 ana hatu yusīkī:

—Tsuara mā dayaruya matū bai urutani kasmai matū txashuwā inū ina awa matu mekeshūbai hukirā hiwetā hikiyai yuikī: “Tsaushū piriyuwe”, akī mā yuimismē? **8** Mā haska waismaki. Yuikī: “Bari kaya nū pinū bawa taewawe, eā dukū ē piaya txipu mī tari betsa sawetā miāri mī piairā”, akī matū dayaru mā pe yunumiski.

9 Haska yunua hawē tsumapā nīkakī pe akubainaiwē taeshū hawē shanē ibū hawē tsuma: “Peki”, aismaki. **10** Maturā mā habiaskari keskaki. Haskakē hawara Deusū matu yunua atā ibubis keāma yuikī: “Ē shanē ibū ea yunuas besti ē akubainaii. Ē hawē tsuma bestiki”, ikī hawara matu yunua ha besti xinākī ashūkī ha dukū meneshūkubaĩkāwē, hawa txikixamarā— hatu wanikiaki.

**Mekē dabeti hunibu bitxiki txamini buisbuma
Jesusū shushawanikiaki, na hātcharā**

11 Hanua betsatiā Jesus Jerusalémkiri kakūkaini Samaria mai pakea inū Galilēia mai pakea ha dabe namakis anu kai **12** mae betsa anu hikiaya dez hunibu yuraki txaminibū Jesus betxitā benāta mapushū **13** hātcha kuxipawē yuikī:

—Jesus yusīnā, nukuwē nuiwe— akabu

14 Jesus hatuwē nuikī uīkī hatu yunukī:

—Jerusalém anu bushū Deusbe nukunabu hātchashunikabu matū yura uīmaritākāwē— hatu wa hawē hātcha ikūwābaini dabekebaini bukī hatū yuraki txamini ma shusha ana txami hayama uīaībū

15 habu bestitxaitū hawē yuraki txamini ma shusha uītā dabekekirā hui kuxipawē Deus kēwaĩ **16** Jesusunabuma Samarianawabia Jesusū besuuri dāti iki beti ishū kēwāyā

17 Jesusū yuikī:

—Dez huni txaminibu ē shushawashuki. Haskamamē? Hanimē, ha nove huni Israelburā?— ikī **18** —Na nawā besti Deus kēwaĩ txītūkirāshuki. Hawē tapīkāwē— iwanā, **19** nawa dāti ika yuikī: —Benitā inū kariwe. Mī ea ikūwaĩwē taea mī shushashuki— anikiaki.

Haskai Deus shanē ibui ana hushanaikiri yusīnikiaki, na hātẓarā

(Mt 24.23-28, 36-41; Mc 13.15-16)

20 Hanushū fariseubū Deus shanē ibui ana hushanaikiri yukabu Jesusū hatu yuikī:

—Deus shanē ibuirā, ikis beruwē mā uītirimaki. **21** Ha inū, tsuāra yuikī: “Uīwē. Deus shanē ibui naki”, ikasmai: “Uīwē. Unuki”, ikī yuiama ishākanikiki. Ikū ē matu yuiiai. Deus shanē ibuirā, ikis matube dasia niaki, taeirā— hatu watā

22 hanushū hawē tsumabu beiskī yuikī:

—Earā, matū Hutxi Kayabi Iuwa ea uībianishū ana ea uīkatsis ibiakī mā yane ana ea uīyama ishākanaii. **23** Mā haskaya matu parākī yuikī: “Nenu ma huaki, Cristorā”, ikasmai, “Unu ma huaki”, ikaibu nīkabiātā hari hatu txibāyamashākāwē. **24** Hakia ē matū Hutxi Kayabi Iuwa ē ana eskakirāshanai matu yuinū nīkakāwē. Hawaira uke bukū kana beri iki bakamis keskatā ē ana huai dasibibū ea uīshākanikiki. **25** Ē haskariama ha dukū na habiatiā ea danākī yurabū bikahaira ea tenemakī ea nuitapawayushākanikiki. **26** Haska inū, Noé hiwekē txakabui hiwekubainibu keskariaibū matū Hutxi Kayabi Iuwa ē ana txītūkirāshanaii. **27** Eskanibuki. Hawē nunutiwē Noé hikiriamakē yurabū pikī mabesh aki aīyākī hatū bakebu beneyawakī Deuskiri hawa xināma hiwekubainaibu Deusū yunua Noé txibaī hawenabubes hawē nunuti menetā hikiaya henē hatu atxiaya Deusū yunua nīkaisbuma hatumebi debui hasai keyunibuki.

28 —Haska inū, habiaskariai Ló hatube hiweriakē txakabuwakubaīmisbu Deusū hatu kupikī yamawani ana matu xināmanū nīkakāwē. Habū pikī mabesh akī mabu bikī mabu inānanākī bai washū banakī hiwe wakubaini Deuski hawa dateama hiwekubainaibū **29** Ló huni pepa hawē mae Sodoma anua Deusū pasha watā nai anua txi inū enxofre ui keskai niri ikī Sodomanawabu hatu yamawaniki. **30** Habiaskariai matū Hutxi Kayabi Iuwa ē huai yurā kaiānē ea xinākī manabumakē ē hatu habiaskari wakī kupishanaii.

31 —Ē hatu haska washanaitiā na mai bawa hiwe sapa sheni manaūri maniaburā, butushū hawē hamapai bikatsis ibiakī hau hawē hiwe anu hikiana hau hawaira pashashanūbūwē. Ha inū, ikūwaī ha bai anu dayaiburā, mexu merā hatū bemakia tari keshtupa bikatsis ibiai hau ana txītūkiranama hau habiariari pashariashanūbūwē. **32** Hamē betsarā, eskaniki. Xinākāwē. Lō aī

Sodoma anua habe pashabiai hawē mabuwē nui haskaimēkaī uīnū ika nasaukeai Deusū habiari damiwakī tewe wanirā, mā haskariatiruki. Uīrashākāwē. **33** Haskakē tsuabūra hawē hiwea yauxikī benushākanikiki. Hakia tsuabura ewē taea mawanū ika hawē hiweawē nuiama mawaburā, hawē hiwea benuama hiwekuīshākanikiki, niti ikamarā.

34-36 Ha inū, betsarā, mexu merā habias dakatiki dabe ushabu betsā ea txibāmis iyukī betsā ea txibaīisma Deusū nai tsumā henebaīshanikiki. Ha inū, aību dabetā deneaibu betsā ea txibāmis iyukī betsā ea txibaīisma heneribaīshanikiki— hatu wa

37 haska yuiiai hawē tsumabū nīkatā yukakī:

—Shanē Ibuū, dasibi mī nuku yuiairā, hania haskashanimēkaī?— akabu hunea hātxawē ana hatu yuikī:

—Hanu yura mawa daka pisi mayai shetē shetebirā hanu itxai nuyabaūmis keskai ishākanikiki— iwanā,

Punu nukama Deus yukatikiri miyuiwē yusīnikiaki, na hātxarā

18 hanushū hawē tsumabū Deus kuxipa yukai hau punu nukayamashanūbū miyuiwē Jesusū hatu yusīkī **2** yuikī:

—Mae betsa anu juiz hiweshū Deuski meseama huni betsā hātxa nīkaismari **3** habias mae anua yushabu hawē bene ma mawayama hau ea merabewanū ika juiz anu kashū yuikī: “Huni betsā ea itxakawakī paraīkiki. Merabewakī ea pewashūwē”, abirā abirākī txikix waya **4** ha dukū hawē hātxa nīkama ikūkaīkī hanushū atimas xinākī: “Yurabuwē nuiama Deuski ē meseamabia **5** natū ea daketapa wabirābiranaiwē taeshū ē nemashuni kaii. Ē haska washunamakē hukirā hukirākī ea punu nukawatiruki”, ishū merabewaniki— iwanā,

6 ana Jesusū hatu yuikī:

—Ha juiz txakabū haska wamibū **7-8** hamē Deusū nuku merabewakī habū matu txakabuwakatsi ikaibu nemairā, hawē xinā betsahairaki. Hawē katuabu Deusū matu merabewakī bariri inū mexu merā mā ea atā manaibu nīkatā manama hawaira hatu nemakī matu pewashūmiski. Haskawē taea ea matū Hutxi Kayabi luwa ē ana huaitiā habū ea ikūwākī henekubainabuma ē hatu betxituxishanimēkaī?— iwanā,

Fariseu inū pei bishunikakiri Jesusū miyuiwē hatu yusīnikiaki, na hātxarā

9 hanua itxapa mapushū nīkaibukiri habu hatiri ibubis kēkī xinaī beparamei: “Ea besti ē pepaki. Hakia betsaburā, haskaisbumaki”,

ikĩ hatu danāmisbu Jesusū ana miyui betsawē hatu yusĩkĩ hatu dabĩwākĩ yuikĩ:

10 —Templo hemaĩtĩ anu huni dabe Deusbe hātxai bua mapuabukiri matu yuinū nĩkakāwē. Ha huni daberā, betsa Moisés yusĩa inū hawē shenipabu betsabū yusĩa txibāhairamis fariseuki. Ha inū, betsarā, Romanawa shanē ibu pei bishunikaki. **11** Haskakaĩ fariseu nia naiuri besushū Deus dayuikĩ: “Deusuū, yura betsabu keskama ē pewē taeshū ē mia kēwaiĩ. Yumetsumisbu inū, parananāmisbu inū, txutanamebaūmisbu inū, ha pei bishunika txakabu ē hatu keskamaki. **12** Ha inū, semana tibi shaba dabe mia kēwai ē samakemiski. Ha inū, hamapai dayakĩ bishū mekē dabeti pashkatā bestitxai mĩ kēwāti hiwe mekenikabu ē inākuĩmiski”, iki ibubis keāyā **13** hanua ha Romanawa shanē ibu pei bishunika hawa keāma benāta niriashū hawa naiuri besuama dakei aitĩ iki shutirĩ shutirĩ ikĩ yuikĩ: “Deusuū, mĩ hātxa ē kanemisbiakē ewē nuikĩ ē txakabu ea buashūwē”, **14** abaini inū kaya Deus hawē nuikĩ hawē txakabu buashūkĩ pewashunimaki. Hakia fariseū hātxa nĩkama Deusū hawa buashunama ikimaki. Haskakē tsuabura ibubis kēmis Deusū dake washanikiki. Hakia tsuabura keĩsma Deusū duawashanikiki— hatu wa

Bake mixtĩbu unānuma wakĩ Jesusū Deus hatu yukashunikiaki, na hātxarā
(Mt 19.13-15; Mc 10.13-16)

15 hanua hatū bake mixtĩbu Jesus anu iwekĩ hau ea mamepikĩ uĩshūkĩ Deus ea duawamashunū, iwanā, habū hatū bake iwebirābiranaibu Jesuski txiti ikabū uĩkĩ hatu nemaibū **16** nātashū hatu haska waibu Jesusū hatu kenashū yuikĩ:

—Hatū bake mixtĩbu ea anu iweaibu hatu nemayamakāwē. Deus shanē ibuaitianā, na bake mixtĩbu eki dateabuma keskabu besti Deuski dasishākanikiki. **17** Ikū ē matu yuiai. Bake mixtĩbū hawē ibu abumis keska wakĩ Epa Deus abuabuma Deus shanē ibuaitiā haki dasiama ishākanikiki— hatu wa

Huni shanē ibu mabu itxapaya Jesusbe hātxanikiaki, na hātxarā
(Mt 19.16-30; Mc 10.17-31)

18 hanushū shanē ibu betsā Jesus yukakĩ yuikĩ:

—Yusĩnā pepaā, mia yukapa? Hiwea kayabi bikinā, haska kayatā ē bitirimē? Ea yuiwe— aka

19 Jesusū yuikĩ:

—Haskakī ea kenakī: “Pepaã”, mī ea wai? Deus bestiki, peparã, mī unãmamẽ? **20** Mianã, Deusū yunuti inũ hawẽ nemati mī ma unaĩnã: “Aĩbu mī aĩma txutatimaki. Sinatakī yura betsa tenãtimaki. Yumetsutimaki. Yura betsaki txanixakatimaki. Parananãtimaki. Ha inũ, mī epa inũ mī ewa hatu duawakubaĩtiki”— aka

21 haska wa ana shanẽ Ibũ Jesus yuikī:

—Haa. Dasibi Deusū yunuti inũ hawẽ nemati bakeixtatũ tapĩnishũ heneama ẽ txibãkubaĩmiski— aka

22 nĩkatã Jesusũ uĩ hawẽ nuikī ana yuikī:

—Mĩ pe ea yuiaii. Na besti mĩ xinãriamaki. Mia yuinũ nĩkawe. Nai anua Deusū manakuti pepa bikatsis ikĩ mĩ hawara dasibi mĩ haya hatu inã keyutã ha pei mĩ bixiã ha nuitapaibu inãkuĩtã txĩtuãma ebe kakĩ ea txibãkubaĩshãwẽ. Mĩ haskakũkainaiwẽ taeshũ hiwekuĩa mĩ bishanai— aka

23 hakia huni mabuhairayatũ Jesusũ haska yuiaii nĩkai pes huĩti nixmai keyutã ana hawa yuiama hawẽ mabuwẽ nuiaya **24-25** Jesusũ uĩkĩ ana yuikī:

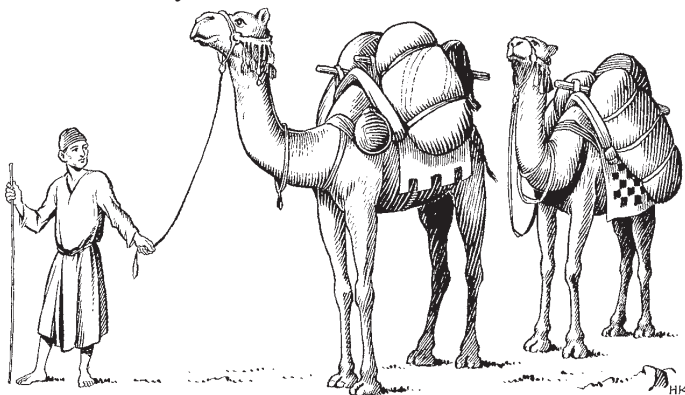
—Ha yuinaka ewapa camelorã, ha shumush hawẽ txishuiki hawẽ yura kaĩmakinã, tsuã atirumaki. Hakia haska keska bikarã, huni mabu itxapayarã, hawẽ mabu besti xinaĩ hawẽ nuikī hatũ xinã betsa wama Deuski txiti itirubumaki— hatu wa

26 hanushũ habũ Jesusũ hãtxa nĩkatã yukakī:

—Haskakenã, tsua Deusũ nuku mekekĩ pashawakĩ hiwematirumẽ?— ikaibũ

27 Jesus hatuwẽ nuikī yuikī:

—Dateyamakãwẽ. Yurabũ haska watirubumahairabiakẽ Deusũ besti matũ xinã matu betsa wamatã dasibi matuwẽ nuikī matu ashũtiruki— hatu waya

28 Pedrō yuikī:

—Shanē Ibuũ, nukunã, mia txibākatsi ikinã, nukū hawara nū haya dasibi baxikī keyubiranimashū nū ma mia txibāpakeaii— akaya

29 Jesusū ana hatu xināmakī yuikī:

—Ikū ē matu yuiyai nīkakāwē. Tsuabūra ea txibākī Deusū hātxa kakape yusītanū, ishū matū hiwe shunūkī matū ibubu shunūkī matū betsabu baxibaĩkī matū aĩ shunūyubaĩkī matū bakebu baxikī keyuyubaĩshanaibu **30** na habiatiāri dayaibu Deusū pepawē matu duawakī manakukubaĩxīshū habiaskari wakī nai anuri matu habe hiwekuĩmashanikiki, ikibi imakinã— hatu wabaini

Mawashanaikiri dabe inū bestiki Jesus hatuki txanikiaki, na hātẓarã

(Mt 20.17-19; Mc 10.32-34)

31 hanushū hawē 12 tsumabu besti hatu kenashū Jesusū hatu tari iyushū yuikī:

—Jerusalém anu nū ma mapekei kairã, mã unaiĩ. Nū hanua haskashanaikiri matu yuinū nīkakāwē. Deusū hātxa yuishunikabū ea matū Hutxi Kayabi Iuwakiri ekiri kenenibu menekī ea ashākanikiki.

32 Hanushū eki sinatakī ea atxishū nawabu anu ea iyushū inābu habū ea txitekī itxakawakī eki kashekī eki kemu mitxukī **33** ea kuxa kuxa ashū ea tenābu shaba dabe inū besti kaya ē ana bestēshanaii— hatu wabia **34** hawē 12 tsumabū hawē hātxa nīkabiakī hawa hatu yuiyai dabanē hawa shabakabi nīka pewatiruma ibainaibū

Jericó bai keshakea huni bekū Jesusū bepehnikiki, na hātẓarã

(Mt 20.29-34; Mc 10.46-52)

35 hanua Jerusalémkiri kai mae ewapa betsa Jericó anu kemaya bai kesha huni bekū tsaushū pei hatu ea akī nīkaya **36** yura itxapabū daĩbainaibu nīkatã yuka ikaya **37** betsabū yuikī:

—Jesus Nazaré anua kawani ikikiki— akabu **38** hātxa kuxipawē yuikī:

—Davĩ babaã, ewē nuiwe— akaya **39** bebubaĩkī nemapaibiabu nīkama unāshubima hatu binumakī yuikī:

—Davĩ baba Jesusuũ, ewē nuiwe— ikaya

40 Jesus niti itã hunibu hatu yunukī:

—Iwekāwē— hatu wa iweabu txaimashū yukakī:

41 —Mia haska wapa?— aka huni bekūmã yuikī:

—Shanē Ibuũ, ana ē uĩnū ea bepehwe ika ē ikaii— aka

42 shushawakī Jesusū yuikī:

—Ana uñriwe, mĩ ea ikũwaĩwẽ taea mĩ shushairã— akaya
43 hawaira bepeshetã Deus kẽwãkĩ Jesus txibãbainaya itxapabũri
 Jesusũ haska wai uĩtã dasibibũ Deus kẽwãbainaibũ

Jesus Zaqueuki nukunikiaki, na hãtxarã

19 hanua Jericó baiwẽ Jesus hikikaini mae kapukekainaya
2 habianuri huni betsa mabuhairayatũ Roma pei
 bishunikabu hatũ shanẽ ibu hawẽ kena Zaqueũ **3** Jesus uĩkatsis
 ibiaya huni itxapabube Jesus kaya Zaqueu huni txãpaixtatũ haska
 washũ uĩtima **4** Jesus uĩnũ ika bebui kuxikaĩ hiwẽ ina tsaukẽ
5 Jesus hukĩ manaũri uĩkĩ Zaqueu betxitã yuikĩ:

—Zaqueuũ, mĩ hiwe anu ẽ ushai kakatsis ikaii. Menã buturiwe—
 aka

6 hanua hawaira butukirã benimakĩ hawẽ hiwe anu Jesus inũ
 hawẽ tsumabu itã iyuaya **7** haska wabainai dasibibũ uĩtã Jesus
 yuãkĩ: “Huni txakabu anu ushai kashuki”, ikaiibũ **8** hanushũ Jesusũ
 hãtxa nĩkakĩ hawẽ xinã betsa watã Zaqueu benitã Jesus yuikĩ:

—Shanẽ Ibuũ, ẽ hatu haska washanai nĩkawe. Ẽ mabu inũ ẽ pei
 tanatã dabukũ ha nuitapaibu ẽ hatu inãbaũturu ẽ xinaiĩ. Ha inũ,
 tsuabura hatu parãshũ hatũ hamapai ẽ biãmis dabe inũ dabeki ẽ ana
 hawẽri ẽ hatu inãshanaii— akaya

9-10 Jesusũ yuikĩ:

—Earã, matũ Hutxi Kayabi Iuwatũ huni txakabu benua keska
 benabaũkĩ merabewanũ ika ẽ huniki. Na habiatã na hiwe anu matũ
 mekenã ma matu anu hikishuki. Haskawẽ taea mĩ xinã betsa waya
 Deusũ minabube mia mekekubaĩshanikiki. Haska Abraãonẽ
 ikũwãpauni keskakĩ ikũwaĩ mĩ ma Abraãonẽ baba kayabiki— akaya

Pei heshekiri miyuiwẽ Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

11 yura itxapabũ Jesusũ yusĩai nĩkakubaĩkĩ xinãkĩ: “Jerusalém
 anu kematã nawabu nitxĩtã Deus samama shanẽ ibuhairai
 kaimẽkaĩ”, iwanã, yuiaibuwẽ taeshũ **12** habũ xinã Jesusũ unãtã
 hatu pewanũ, ishũ miyuiwẽ hatu yusĩkĩ:

—Shanẽ ibu beshmasbiakẽ hau mae itxapa shanẽ ibuhairashanũ,
 iwanã, shanẽ ibu kuxipa binuatũ kena ka ha shanẽ ibu beshmas
 katanima matu yuinũ nĩkakãwẽ. **13** Txai mae betsa anu kariama
 hawẽ dez dayashunikabu kenashũ pei heshe itxapahaira ha tibi hatu
 inãkeaketã hatu yunubaĩkĩ: “Ẽ huriama na ẽ peiwenã, hamapai tibi
 bitã hawẽ inãnanãkĩ ana binumashãkãwẽ”, hatu watã txai kaimakẽ

14 hanushū hawē mae pakea anushū hawenabū ha shanē ibu beshmas danākī abuabumawē taeshū hawenabu betsabu yunikī yuikī: “Shanē ibuhaira binuatū hiwe anu kashū ha huni hau nukū shanē ibu iyamashanū yuitākāwē”, hatu wa buimashū haki nukutā yuiabu

15 habū danākī haska hakiri yuibiaibū ha shanē ibuhaira binuatū ha huni hawenabū abuabumabiakē hau habū shanē ibu inū hatu katushūxikē txītūkirā hikishū ha hawē dez dayanikabu kenashū ha pei hatu inābainimakiri hatu yukakī: “Hati mā ana ea itxawashūxinamē?”, iwanā, bestibu tibi hatubetā pewanū, iwanā, hatu kena **16** ha dukū hushū yuikī: “Shanē ibuū, mī pei heshe itxapa inānanākī ana mirimahaira deztiki binumakī ē mia itxawashūxinaki”, aka **17** hawē shanē ibū yuikī: “Pehairaki. Mī ē dayanika pepaki. Eskarabes mī pe mekexinawē taea mia manakukī dez mae hati mekei ea shanē ibushūyuwe”, akaya **18** ha katxu hawē dayashunika betsa hushū yuikī: “Shanē ibuū, mī pei heshe itxapa inānanākī ana cincotiki binumakī itxapa ē mia itxawashūxinaki”, akaya **19** hari yuikī: “Haskakenā, miāri cinco mae hati mekei ea shanē ibushūyuwe”, ariaya

20 hanua hawē dayanika betsari eskarabes pixta inābainima hushū yuikī: “Shanē ibuū, naki, mī peirā. Benukatsi ikama dakutā ē mia arushunimaki. **21** Mī huni mesekē miwē datekī mī pei benukatsi ikama tari tuashwē yabutā ē mia arushunimaki. Dayakī hawa mibā banamabia mī itxawamiski. Hanua heshe sa akamabia mī itxawariamiski”, akaya **22** hanushū shanē ibū yuikī: “Mī ē dayaru txakabu txikix txakamaki. Txanima dayakī hawa mibā banaumabia ē itxawamiski. Ha inū, heshe sa akamabia ē itxawariamiski. Ha unātā **23** haskakī banco anu conta watā inānanākī ē pei mī ea arushunama ikimamē, hanua ibubis hushū ē pei shekei ana haki itxaxina ē biyushanunā?” atā **24** hawē dayaru betsabu mapuabu hatu yuikī: “Ha txikixī pei mebītā ha deztiki binumaxina ana itxawamakāwē”, iwanā, **25** habū hatū shanē ibu yuikī: “Ma dez binuhaira hayaki. Haskakī mī ana pei inaī?” aka **26** shanē ibū hatu yuikī: “Tsuaara na ē dayaru pepa keskatū hawara haya pe mekea unātā itxapa hayabiakē manakukī ana itxapahaira ē ināshanaii, binumakinā. Hakia tsuaara na ē dayaru txikix keskatū hawara haya pe mekeama ha eskarabes haya unātā ē mebīshanaii. **27** Ha inū, habu eki sinatakī hau hatū shanē ibu ē iyamashanū, habū ea abuama danaīmaburā, itāshū ē besuubi hatu tenākāwē”, hatu akimakiaki— Jesusū hatu wabaini

Jerusalém anu Jesus hikinikiaki, na hātẓarā

(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Jo 12.12-19)

28 hanushū hatu haska yusībaini kaya yura itxapabū Jesus txibābainaibū Jesus Jerusalémkiri ana kai **29** Betfagé inū Betânia ha mae dabe anu kemai Oliveiras Mati tetābaĩkĩ hawē tsuma dabe yunukĩ **30** yuikĩ:

—Ha mae besuuri kayābis bushū burro neshea tsua haki katsaumeriama betxitā tepetā beyutākāwē. **31** Ha inū, tsuāra matu yukakĩ yuikĩ: “Hawakatsi mā tepei?” matu wa yuikĩ: “Nukū Shanē Ibū biyukatsis ikikiki”, atākāwē— hatu wa

32 ha dabe bushū burro neshea bai namaki nia betxitā tepeiabū **33** habianuri burro ibubu manishū hatu yukakĩ:

—Haskakĩ mā burro tepei?— hatu wa **34** habū yuikĩ:

—Nukū Shanē Ibū biyukatsis ikikiki— akabu —Peki.

Bushūritākāwē— hatu wa **35** tepetā hanushū hatū bemakia tari burro kamaki kabekābaĩ Jesus anu butā Jesus haki tsauābu

36 katsaumekainaya hatū bemakia tari bai namaki nabekābainaibū

37 Oliveiras Mati butebirani haki txiti ika itxapabū Jesus txibākĩ Jesusū atimaska betsa betsapa wai uĩkubirāxinabuwē taea benimakĩ hui kuxipawē Deus kēwaĩ nawakĩ **38** yuibaĩkĩ:

—Aitxu! Aitxu! Ha Shanē Ibu Deusū kena kuxipaya huairā, benimakĩ kēwanākāwē. Naiuria unānuma hiwea inū kuxipa binu keyua unākĩ hau kēwānūbūwē— ikubainaibū

39 habianuri fariseubu hatube bui sinataibū betsā Jesus hatu yuishūkĩ:

—Yusīnaā, miki txiti ikabu haskaiburā, hatu nemawe— aka **40** Jesusū hatu yuikĩ:

—Txanima eki txiti ikabu neseaibū na mixkipā ea kēwaĩ sai itirubuki— hatu wabaini **41** Jerusalémki kemakĩ uĩkubaini ha mae ewapa Jerusalém anu hiweabuwē nui kashakĩ **42** yuikĩ:

—Hawē Deus daewati mā ea unāyā matu kupiama ikeāshākanikiki. Hakia natiā ikūwābumawē taeshū hunea keskakē xinākĩ mā ana uĩtirubumaki. Mā peirawa! **43-44** Haskakē Deus matu anu bai huai mā hawa ikūwāmwē taea matuki sinatamisbū matu itxakawakĩ matu nuitapawakĩ matū mae dapi mai kene keyatapa wabaūkĩ matu kebē keyutā mā ana kaĩtiruma watā matuki sinataibū matū mae ewapa mixki kene niri akĩ keyukĩ matu inū matū bakebu detekĩ matū mae yamawashākanikiki, hawa teshe wamarā— ikūkaini Jerusalém anu hikitā

Templo hemaĩtĩ anua inãnanãmisbu Jesusũ nitxĩnikiaki, na hãtxarã

(Mt 21.12-17; Mc 11.15-19; Jo 2.13-22)

45 hanua hanu Deus kēwãti Templo hemaĩtĩ kenekauna anu hikikaĩkĩ hanushũ hawē Deus daewati ina hanubia inãnãnaĩbu hatu nitxĩkĩ **46** yuikĩ:

—Hawē Templokiri hawē hãtxa yuishunika Isaías kenemani matu yuinũ nĩkakãwē: “Ē hiwerã, hanua ebe hãtxakĩ ea kēwãshãkanikiki”, Deus ibianikē na hiwe shabatururã, hanua matu parananãkĩ yumetsubũ hiwe mã wamisbuki— iaketãkĩ hatu nitxĩ keyutã

47 hanushũ shaba tibi Templo hemaĩtĩ anushũ Jesusũ hatu yusĩkubainaya Deusbe nukunabu hãtxashunikabu shanē ibubu inũ, Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu inũ, judeubu shanē ibu betsa betsapabũ Jesus haska datanai detenũ ika yuinamebiakubainaibũ

48 yura itxapabũ Jesusũ yusĩaĩ abukĩ nĩkahairairibuwē taeshũ haska washũ tenãtima bika tenenibukiaki.

Tsuã mia kuxipa inaĩma mĩ aki ikai? akĩ Jesus yukanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 21.23-27; Mc 11.27-33)

20 Hanushũ shaba betsatiã Templo hemaĩtĩ anushũ Jesusũ yura itxapabu kakape yuikĩ hatu yusĩayã Deusbe hawenabu hãtxashunika shanē ibubu inũ, Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu inũ mae shanē ibu beshmasbũ Jesus nemanũ ika haki kemashũ **2** habũ yukakĩ:

—Na mĩ eska wairã, tsuã hawē kuxipa mia yunuimawē mĩ aki ikai? Tsuã hawē kuxipa mia inaĩmamē, mĩ haska wanunã?— akabu

3 Jesusũ hatu kemakĩ:

—Ētseri ě matu yukai ea yuikãwē— itã **4** —Naximanika Joãonē hau hatu naximanũ yunukinã, tsuã kaya yunuyama mã xinaĩ, Deusraka, huniburaka? Ea dukũ yuikãwē— hatu wa

5 hanua haburi hune yuinamekĩ:

—“Deusũ yunuyamaki”, nũ warã, “Haskakĩ Joãonē hãtxa mã ikũwãma ikimamē?” iwanã, nuku kũyã atiruki. **6** Hamē yura mirimabũ Deusũ João yunuyamakiri habũ ikũwaĩbuwē taea habuki datekĩ yuikĩ: “Hunibũ yunuyamaki”, nũ ikaya mixkiwē nuku tsaka tsaka akĩ nuku tenãtirubuki— itã **7** hanushũ habũ Jesus yuikĩ:

—Tsuãra João yunuyama nũ unãmaki— akabu **8** Jesusũ hatu yuiriakĩ

—Haskakenã, tsuãra hawē kuxipawē ea yunuimarã, eãri ě matu yuiamaki— hatu watã,

Dayakapabu mekenika besumakiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātstarā

(Mt 21.33-44; Mc 12.1-11)

9 hanushū yura itxapabū Jesus nīkanū ika beabu miyuiwē Jesusū ana hatu yusīkī:

—Huni betsā bai washū uva bimi batapa banatā hau bimi dabukū ea ināshanūbū, iwanā, huni betsa dayakapabube habube yubakatā ibu keska wakī ināyubaini txai kaimakē **10** hanu ma kani tsekatitiā ikaya bai ibuā hawena dabukū hau yukatā ea bishūtanū, iwanā, hawē tsuma betsa yunua ka habū hawena inākatsi ikama uva bimi mekeabū atxishū kuxa kuxa ashū hawa ināma mais nitxiābu kaya **11** hanushū bai ibuā ana hawē tsuma betsa yunuria ka hari ināshūkatsi ikamari habū kūyā akī kuxa kuxa ariatā hawa ināma mais nitxīriabu kakē **12** hanua bai ibuā hawē tsuma betsa yunua ka habiaskari wakī dera dera atā kene petxiuri putabu isī tenei kakē **13** atimas bai ibuā xinākī: “Hawa haska washāpa?” itā, “Haskakenā ē huni bake ē abuhairai ē yunua ka haki mesekī ē bimi dabukū ea ināshākanimēkaī”, iwanā, xinātā nitxiā kai **14** hawē bake hatuki kemai kai betxitā yuinamei: “Bai ibu mawaxīkē na hawē bakē hawē bai tibi inū hawē hiwe tibi dasibi hawenawayuikiki. Na bai nukunas nū wanū tenānākāwē”, ishū **15** atxibaī bai nekishū tenābū haska waxinabū ha bai ibuā haskara hatu washanimēkaī? Matu yuinū nīkakāwē. **16** Bai ibu kashū hatu kupiriakī dayakapabu hatu tenā keyutā hanushū dayakapa betsabu hawē bai hatu yunushanikiki— hatu wai nīkai e itā yuikī:

—Hau hatu haska wayamashanūwē— ikaibu **17** Jesusū hatu beiskī yuikī:

—Ha Deusū hātxa Isaíasī kenenirā, haskara hakiri mā xināmismē? eska yuinirā: ‘Hiwe wanikabū mixki danābiaibū habias mixki Deusū bishū deshū makeresh wakī hawē kene mestēwā keska wakī nuku duawakī nuku ashūshanikiki’,

anirā. **18** Eskaki, nīkakāwē. Tsuara ha mixkiki sinatakī ea maemanū ika mixki mamaki kawana teke teke ika itiruki. Hakia ha mixki haratukira kawani haki tī ikī txuxakī mixpu washanikiki— hatu waya

19 hanushū Deusbe hawenabu hātxashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmismē Jesusū dayakapabu txakabubukiri miyuiwē hatukiri hātxai habū nīkakī unātā haskaitiā Jesus atxikatsis ibiai yurā kaiāki datekī hawa meama mapushū uīkī

Governo pei bishūmishbukiri Jesus yukanibukiaki, na hātxarā

(Mt 22.15-22; Mc 12.13-17)

20 haskawē unāti watā txitetā Romano shanē ibu Pilatos anu ha amakatsi Jesus paranū ishū huni betsabu Jesusū unāriama judeubū hatu yunukī hau huni pepa itsakī habū unāti watā Jesus yukakī yuimakatsi nawa shanē ibu hau atximashanū yunuabu **21** Jesus anu bushū parāpaikī yuikī:

—Yusīnaā, hunibū hatu kēwāmamisbu keskama txanima hātxa besti yusīkī haska wakī Deus txibātirubu besti mī shabakabi hatu yusīkubaīmis nū unaiī. **22** Haskawē taeshunā, haskara mī xinaīmēkaī mia yukapa? Ha Romano shanē ibu Césarn nuku pei yukamisrā, haska wanāshāpa? Ana pakanāshāpa?

Pakatimaraka?— aki

23 haki beparamebainabu Jesusū unākī hatu yuikī:

—Haskakī mā ea parākatsis ikanai? **24** Hawē governo imposto pakati pei heshe betsa ea uīmakāwē— hatu wa beshuābu uīkī Jesusū hatu yukakī: —Narā, tsuā besu inū tsuā kena neamē? Ea yuikāwē— hatu wa habū yuikī:

—Romano shanē ibu Césarnaki— akabu **25** Jesusū hatu yuikī:

—Césarnawē taeshū matū shanē ibu César duawakī hawē governo dayashūmisbu pei hatu ināshūkubaīkāwē. Hakia Deusri duawakī hawē yusīa txibākī hawara abuai ashūriakubaīkāwē— hatu waya **26** yurā kaiānē nīkaya habū atxikatsis ikī unāti wabiabu haska washū parākī kanematima nawabū nīkatā mī atirumaya Jesusū hātxawē e itā haska watima pes mapuabū

Ana bestēshanaibukiri saduceubū Jesus yukanibukiaki, na hātxarā

(Mt 22.23-33; Mc 12.18-27)

27 hanua saduceubu judeubu pashka betsa: “Ha mawabu hawē yura tsua ana besteīsmaki”, imisbu Jesus anu haburi beshū yukakī:

28 —Yusīnaā, Moisés nuku keneshūtanā, eska nuku baxishūbainiki: “Huni betsa aīyātā huni bakeyariama mawakē hanua hawē betsa aī hanubi aīwātā huni bakewashūtiki, hawē betsa mawaimatū kena dabikinā”, nuku waniki. **29** Haskakiri ha hawē sete betsabukiri mia yuinū nīkawe. Ha dukū iuwatū aību betsa aīwāshū huni bakewariama mawakē **30** ha katxukeatū hawē betsa habias aību aīwāshū huni bake wariamari mawakē **31** ana ha katxukeatū hawē betsa aī habiari aīwāriatā huni bake wariamari mawakē hanua ha sete hawē henekī habias aīburi bishū habu tibibū

hawa huni bake bawabuma mawai keyuabũ **32** hanua hawē henei aĩbu huni bake biamas mawarianiki. **33** Ha haskaniburã, mawabu ana besteaĩbutianã, ha aĩbu bestitxai ha huni setebũ aĩwaniburã, haratutũ kaya ana ha aĩbu bishanimēkaĩ?— akabu

34 Jesusũ hatu kemakĩ:

—Na habiatĩã beneyai inũ aĩyaĩ mã hiweabuki. **35** Hakia Deusunabu kayabi ana hatu unãti wakĩ bestēwaĩtianã, habe hiwei hau benimai hiwenũbũ Deusũ hunibu inũ aĩbu hatu bestēwanã, haria ana aĩyaĩ inũ beneyama ishãkanikiki. **36** Hanua Deusunabu kayabi ana besteãbuwē taea Deusũ nai tsumabu keska beneuma inũ aĩyuma hiweshãkanikiki, ana mawamarã.

37 Mawakubainaibu ana bestēshanaibukiri Moisés yusĩni matu yuinũ nĩkakãwē. Hi mashu kua here hi ikai anushũ mawanibu ana hatu bestēwaĩ kakatsi ikĩ Deusũ Moisés yuia kenekinã, eska waniki: “Earã, natiã ē Abraõnē mekenikaki. Ē Isaquē mekenikaki. Ē Jacõ mekenikariki”, ikai nĩkayamashũ Moisés kenenirã, mã uĩkĩ yuismamē? **38** Deusrã, mawabunamaki. Hakia hiweabunaki. Haskakē Abraõ inũ Isaque inũ Jacó hatũ yushĩ hiweabuki. Txipu ana yura bena Deusũ hatu inãshanai xinãma mã kanehairamiski— hatu waya

39 hanua Deusũ hãtxa Moisés yusĩa keneni yusĩnanãmis betsabũ Jesus yuikĩ:

—Yusĩnaã, mĩ pe hatu yuishuki— akaya **40** hanushũ tsuã ana hawa betsa yukabumakē

Messiaskiri Jesusũ hatu yukanikiaki, na hãtxarã

(Mt 22.41-46; Mc 12.35-37)

41 ha unãnepabu habu mapuabu Jesusũ hatu bepushumakĩ yukakĩ:

—Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbũ matu yusĩkĩ yuikĩ: “Messias Cristorã, Davĩ baba ishanikiki”, ikĩ haskakĩ matu haska yusĩmisbumē? **42-43** Nukũ shenipabu pepa Davĩ Salmos anu keneni matu yuinũ nĩkakãwē:

‘Deus kuxipa dasibi binuatũ ē shanē ibu Messias yuikĩ:
Miki sinataibu ē hatu maemariama manai ē yusiuri
tsauyuwe’,

aniki. **44** “Messias ē shanē ibuki”, Davĩ abianikē haskatã hawē shanē ibu hanubi hawē baba itirumē? Ea yuikãwē— hatu wa hawa yuiabumakē

Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu Jesusū hatu txitenikiaki, na hātcharā

(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40; Lc 11.37-54)

45 yurā kaiānē Jesus nīkariaibū hawē tsumabu Jesusū yuikī:

46 —Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisburā, hatu uīrakāwē. Hatū tari txaipa hawērua sawea mae hemaītī ewapa praça anu ē kawanai ea abukī ea kēwākī hau hātxa pewē ea duawanūbū ika mapumisbuki.

Haska inū, hanu itxati hiwe anu hikikaī haki tsauti pepa hanu dasibibū hatu uītirubu anu tsaukatsis imisbuki. Ha inū, itxatā pinū, iwanā, hanu shanē ibubu dakai bashti ishū pimisbu benariamisbuki.

47 Haska inū, aību hawē benē shūnunitū hawē hiwe bianū, ishū, aību paraī beparani Deusbe hātchai txaipahairakubaīmisbuki.

Aību nuitapaitū inākuikī pei itxapayabu binunikiaki, na hātcharā

(Mc 12.41-44)

21 Templo hemaītī anu tsaushū Jesusū uīayā pei itxapayabū ha haka nuitapaidu merabewati bauki inākuī nanekī mistubaībainaibū **2** ha haska waibu uīayā aību beneumari nuitapabiai hushū pei heshe dabe hawa damahaira nanekī mistuaya **3** Jesusū hawē tsumabu yuikī:

—Txanima na beneuma nuitapaitū hawē pei inākuī nanekī dasibi pei itxapayabu hatu binumakī keyushuki. **4** Eskaki, matu shabakabi yuinū. Ha hunibu pei itxapayabū hatū pei pashkashū teshe besti inākuikāshuki. Haka ha aību nuitapaitū dasibi hawē hawara biti pei inākī keyushuki— hatu watā

Deus kēwāti hiwe tekei purekei keyushanikiri Jesusū hatu yuinikiaki, na hātcharā

(Mt 24.1-2; Mc 13.1-2)

5 hanua hemaītī anu mapushū Templo inū ha mixkipāwāwē hiwe wakī hawēruawanibu inū inākuīti hamapai xarabuwē dau wanibu uī hawē tsumabu bestibu hakiri hātxaibu nīkakī Jesusū yuikī:

6 —Na hiwe mā uīainā, hawēruabia habianu mixki betsa ana matsamanama dasibi ha mixki hiwe tekekī purekī keyushākanikiki— hatu wa

Haska tashninūbariai bebūkiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātcharā

(Mt 24.3-28; Mc 13.3-23)

7 hawē tsumabū yukakī:

—Yusīnā, ha mixki hiwe tekei purekei keyushanai mī nuku

yuishurã, mia yukapa? Ma hanu kema taei haskai nũ unãtirumẽkã? Nuku yuiwe— akabu

8 Jesusũ hatu yuikĩ:

—Ë ana huriamakẽ haskai nuitapai taeshanaibu Deusũ yuini eskashãkanikiki. Shabakabi matu yuinũ nĩkakãwẽ. Ma ã hanu hua kemaya huni betsabu beshũ yuikĩ: “Ë Deusũ Messias Cristoki. Ea nĩkakãwẽ”, ikaibũ betsabũri yuikĩ: “Cristo dama huikiki. Matu uĩmanũ ea txibãkãwẽ”, iwanã, yuiaibu hatu nĩkayamashãkãwẽ, hau matu parãyamanũbunã. **9** Ha inũ, yurabu nuitapai taeaitianã, detenamei kakaibu nĩkabia e iki hawa dateyamashãkãwẽ, haskaibutiã ã huamakirã— iwanã, **10** ana hatu yuikĩ: —Ha yurabu nuitapaibutianã, nawa betsa betsapa nawa betsabube detenameibũ **11** mai patxa sakuakeakeaya piti hayama buni teneabũ isĩ betsa betsapa mae tibi anushũ teneakeakeabũ nai anua hawẽ unãti mese haska tashnisma uĩãibũ hanu ã huriamã ishanaii.

12 Hakia na dasibi eskashanai iriamakẽ mã ea txibãkubainaibuwẽ taeshũ matu itxakawakĩ matu atxitã itxati hiwe anu matu yunuabu hanushũ bitxiti hiwe anu matu bitxitã shanẽ ibu betsa betsapa anu matu iyuabu habũ betsabu matu ekiri yuimashãkanikiki, mã ea txibaĩbuwẽ taeshunã. **13** Matu haska wabiabu kakape ekiri mã hatu yuishanaii. **14-15** Mã haskaibu eã matu merabewakĩ hãtxa pe yuiti xara ã matu inã hawẽ unãnepakĩ ha matuki sinataibũ nĩkakĩ hawa ekiri txakabu yuiama inũ matu nematirubuma ishãkanikiki. Haskakẽ hawa dateama “Harakiri yuishãpa?” ikĩ bebũkiri xinãyamashãkãwẽ.

16-17 Ha inũ, ea txibãkĩ mã ekiri yusĩkubainaibu yura mirimabũ matu danaĩ hanubi matũ ibubu inũ matũ betsabu inũ matũ puibu inũ matunabu betsabu inũ matũ haibuaibũ matu danãkĩ habũ nawabu matu atximashũ betsabu matu hatiri tenãmashãkanikiki. **18** Matu haska wabiabũ Deus matu hakimamahaira ishanikiki. Matu haska waibuwẽ nuiyamashãwẽ. **19** Ha inũ, tsuabũra ea txibaĩ txĩtuãmawẽ taeshũ hanu kupititiã ã matu piskumashanaii, matu kupiamarã.

20 Ana betsarã, nawa soldadobu Jerusalém mae keshebaunabu uĩkĩ hawaira hatu yamawashanaibu mã unãshanaii. **21-22** Ha inũ, Deusũ hãtxa yuishunikabũ Deusũ Jerusalém kupishanaikiri kenenibu samama keyunũ bariyuai unaĩ Judéia anuabu mati keyatapa anu hau pashashanũbũwẽ. Ha inũ, Jerusalém anuabu hau tashniriabaĩshanũbũwẽ. Ha inũ, bai anu dayaibu hatũ hiwe anu ana beama hau pashariashanũbũwẽ. **23** Nukũ mae ewapa hirabi anuabu yumaĩbutianã Deus danaĩbu hatuki sinatakĩ Deusũ hatu kupiaya

betsa betsapa teneabũ tuyabu inũ ha hatũ bake txutxu amamisburã, nuitapahairashãkanikiki. **24** Ha inũ, detenamekĩ nupe txaipawẽ betsabu detekĩ hatiri tenãtã betsabu atxishũ tsuma washũ mai pakea betsa betsapa anu hatu iyuaibũ Deusũ nawa kuxipabu hatu nemakĩ yamawariama habũ Jerusalém anuabu itxakawashãkanikiki— iwanã,

Nukũ Hutxi Kayabi Iuwa huirã, eskakiranũ barikiaki, na hãtxarã

(Mt 24.29-35, 42-44; Mc 13.24-37)

25-26 Jesusũ hatu yuikubaĩkĩ:

—Hanushũ Deusũ bari inũ ushe inũ bixi betsa betsapa tashnimatanaya mai anu nawa shukua tibi hiweakeabu haskai tsuã nĩkaisma betsahairai iãnẽwã tũkash ikaiwẽ date paepai unãyamasi hawa dabanẽ nĩkai mesetxakayamaibũ habiatiãri nai anua betsa betsapai nai txuruãkĩ taka taka akaya ha yurabũ xinaĩ: “Ma nuku yamawaikiki”, ishãkanikiki. **27** Ha haskaibũ ẽ matũ Hutxi Kayabi Iuwa shanẽ ibui kuxipahairai txashahaira nai anua nai kuĩ meranua ẽ huai uĩshãkanikiki. **28** Haskai taeaya mã hawawẽ ana hawa teneama samama ẽ matu pepawẽ hiwemayuai unãtã benimahairai naiuri teskãtã uĩkĩ ea betxishãkãwẽ— iwanã,

29 miyuiwẽ hawẽ unãti hatu yusĩkĩ:

—Hiwẽ mã unãtirubukiri matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. **30** Ha hi mebi hawẽ pei petakatã ana pei bena hui metubistã peiai uĩkĩ ma bari kemai mã unãmis **31** keskai hawara ẽ matu yuishu ikai betxitã ẽ samama shanẽ ibui huai mã unãshanaii. **32** Ha inũ, yurabu dasibi hiwebaunabu yamariabuma ikũkĩ dasibi ẽ matu yuishu haskai taeshãkanikiki. **33** Hakia habiaskariai nai anua inũ mai anua Deusũ damiwani habu keyushãkanikiki. Hakia ẽ hãtxawẽ bebũkiri ẽ matu yusĩãĩnã, binuama menepakeshanikiki.

34-35 Haska tibi kaĩshaniwẽ taea matũ huĩtinĩ kemu betsapa betsapa mekĩ kaneama uĩrashãkãwẽ. Hawara txakabu aki huĩti kuxiyamashãkãwẽ. Eskairã, paẽawẽ inũ hawara matũmebi mã haska xinaĩwẽs besti dabanã iki huĩti nixmayamakubaĩshãkãwẽ. Mã haskai hiweabũ yurabu mai hirabi anu ẽ hatu unãti watanũ ika huaya birũ merã hikitã kebẽmana keskama Deusunabu mã pashashanaii. **36** Hamẽ matunã, ẽ hãtxa txibãkĩ heneama Deusbe bari tibi hãtxakubaĩshãkãwẽ. Haska mese tibi tashnishanai binutã mã ma pewẽ taea hanu matũ Hutxi Kayabi Iuwa ẽ matuki nukuaitiã ea bebũ mã mapushãkanaii— hatu wanikiaki.

37 Hanushũ bariri Templo hemaĩtĩ anushũ Jesusũ hatu

yusikubaini mexu merã tibi Jerusalém anua kaĩkaini Oliveiras Mati anu ushatãtanaya **38** Jesusũ hãtxa nĩkanũ ika yurã kaiã penaya bestẽtã Templo hemaĩtĩ anu haki nukui itxabirãbiranibukiaki.

Jesus atxinũ ika yubakanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 26.1-5, 14-16; Mc 14.1-2, 10-11; Jo 11.45-53)

22 Ha Pãscotianã, Egito anushũ Deusũ yunua debuwanika nai tsumã nawã bakebu tenãkĩ judeubũ shenipabu dũkebaini xinãmatitianã, usha dabe ma kemai misi shashama pimisbu ma kemaya **2** hawenabu Deusbe hãtxashunika shanẽ ibubu inũ Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbũ haska washũ Jesus parãshũ hune atxitã tenãkatsi yubakai yuinamei yura itxapabũ Jesus nĩkamisbuki ika mesei dateaibũ

3 hanua Jesusũ 12 tsumabu betsa Judas Iscariotes Satanás hawẽ huĩtiki hikia hawẽ haibuaibu dapashkabaĩ **4** Deusbe hawenabu hãtxashunikabu shanẽ ibubu inũ habũ Templo mekenika shanẽ ibubube hãtxai kashũ haska watã Jesus hatu atximashanũ ika hatube yubakaya **5** habu benimakĩ yuikĩ: “Nũ mia pei inãshanaii”, akabu **6** Judas hukĩ: “Hatiã hanishũ ẽ Jesus hatu hune atximatirumẽ?” ikĩ xinãkĩ taewabiranikiaki.

Bari kaya hawẽ tsumabubetã pikĩ Jesusũ hatu yuba bena wanikiaki, na hãtxarã

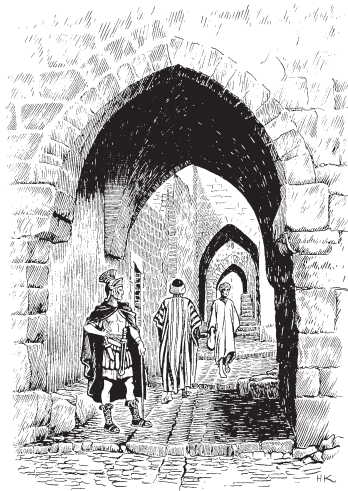
(Mt 26.17-29; Mc 14.12-25; Jo 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

7 Ha bari Pãscoa besi taemisbutiã ha dukũ txashuwã bake tesẽshũ taewamisbutiã habianuri misi shashama pikubaĩmisbutiã **8** Jesusũ Pedro inũ João nitxikĩ yuikĩ:

—Ha Pãscoa xinãti nukũ piti pewatãkãwẽ— aka **9** yukakĩ:

—Hani kashũ bawakĩ pewatãpa?— akabu **10** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Bui Jerusalém mae anu hikitã habianuri huni betsã ãpash xumuwãki iabiranai haki nukutã txibãbaĩtãkãwẽ. Mã txibãbaina hanu hikiãi uĩtã **11** ha hiwe ibu yukakĩ eska watãkãwẽ: “Nukũ yusĩnã nuku yuishurã, mia yukapa? Haratu dũtu

anushũ ē tsumabubetã nukũ Páscoa xinãmati piti pipa?” mã wa
12 hanushũ dïtu ewapa manaũri ma pewa matu uĩma hanushũ nukũ
 piti bawakĩ pewayutãkãwẽ— hatu wa

13 hawẽ tsuma dabe kaĩbaini Jerusalém anu hikitã haska Jesusũ
 hatu yuishu keska ha huniki nukutã txibãbaini habe kashũ hiwe ibu
 yukatã hanushũ Páscoa besikĩ piti bawa menetã butani

14 bari kai mexuaya Jesus hawẽ 12 tsuma kuxipayabube hui
 hikitã tapu dapi dakai bashti ibaĩbaĩshũ piaibũ **15** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Ë mawariama na Páscoa xinãti matubetã pikatsis ikĩ ē
 manakakubaĩxinaki. **16** Ikũ Deus danaĩbu hushũ ē yamawakĩ
 keyuriama ē ana habiaskari piama ishanaii. Hakia Deus shabakabi
 shanẽ ibuaya ē matubetã ana pishanaii— hatu watã

17-18 hawẽ Páscoa piti keyukĩ hawẽ kẽtxa tsumashũ Deus
 kẽwãtã yuikĩ:

—Ikũ ē matu yuiiai. Ë Epa Deusbe shanẽ ibui ē ana huriamana
 uva vinho ē ana matubetã ayuama ishanaii. Abaũkãwẽ— hatu watã

19 Páscoa piti hawẽ henekĩ hatu pima keyutã hanushũ xinãmati bena
 wakĩ misi betsa bishũ Deus kẽwãtã namakis tũketã hatu inãkĩ yuikĩ:

—Na misirã, ē matu mawashũshanai xinãti ē yura keskaki. Ea
 xinãbetanã mã pishanai ikis pikĩ taewakãwẽ— hatu wa

20 bitã tureshũ pikubaunaibũ habiaskari wakĩ kẽtxa vinho mata
 tsumashũ yuikĩ:

—Yura itxapabu matu merabewai mawakĩ ē himi ē matu
 habashũshanaii. Na vinho ē himi keskaki. Hawẽ yubaka bena
 xinãmatiki. Ea xinãbetanã, mã ashanai ikis akĩ taewabaũkãwẽ—
 iwanã,

21 ana hatu yuikĩ: —Hamẽ matu bestitxaitũ na mã ebetã
 piaibunã, mã ea hatu atximai kaii. **22** Haska ekiri keneniburã, matũ
 Hutxi Kayabi Iuwa ē haskai mawashanaii. Hakia ha hunĩ ea hatu
 atximai kairã, peirashãwã!— hatu waya

23 yuinamei yuka irabebaũkĩ yuikĩ:

—Eamẽ, ē hatu amashanaitsa? —iake iakei keyutã

Haskatã hatu binutikiri Jesusũ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

24 hanua hawẽ tsumabu yuinamekĩ yuikĩ: “Jesusbe shanẽ ibui
 haratu kaya nũ binunãnaĩ kai?” ikaibu **25** Jesusũ nĩkatã hatu xinã
 betsa wamakĩ yuikĩ:

—Nawa shukua tibi shanẽ ibubũ hawenabu hatu bika tenemakĩ
 yunutxakayamabiakĩ hawenabu hatu kẽwãmakĩ yuimakĩ: “Mĩ shanẽ

ibu pepaki”, hatu amamisbu, itxakawabia pepawanikapainũ ikarã. **26** Hafia matunã, haska hatu wayamashãkãwẽ. Hatu keskama eska xinãkubaĩshãkãwẽ, matubunã. Tsuara huni ewabia berunã hawa yuiama yunuabu besti txibãkĩ amisbu keskakĩ matunabu betsabu mã binushanaii. Ha inũ, tsuãra hatu yunubiakĩ matunabu betsabu hatu duawakubaĩshãkãwẽ. **27** Eska yurabũ uĩkĩ xinãmisbuki. Na bashti ika dakashũ pimisbu shanẽ ibuki. Hamẽ hatũ hatu pimakĩ duawairã, shanẽ ibumaki, iwanã, xinãmisbuki. Hamẽ eãnã, matu anushũ matu tapĩmanũ ishũ ẽ matu bestibu duwakĩ uĩmakubainaii. Haska keskakĩ haratutũra ea txibãkĩ betsabu mã binuai mã unãtiruki— iwanã,

28 ana hatu yuikĩ:

—Nukunabũ ea unãti wakĩ betsa betsapa ea tenemabiaibũ mã ea heneama ikũkainaii. **29-30** Haska mã bika tenekubaĩxinawẽ taeshũ ebetã pikĩ hawẽ shanẽ ibu haki tsauti ea dapi tsaushũ Israelĩ 12 bakebũ baba shukuabu tibi hau mã hatu unãti watã mekeshanũbũ haska ẽ Epã ea yunua ẽ habe shanẽ ibumis keskakĩ ebe ẽ matu shanẽ ibumashanaii— iwanã,

Pedro haki dakei mesei kaikiri Jesusũ yuiniikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Jo 13.36-38)

31 Simão Pedro besti Jesusũ yuikĩ:

—Simaoõ, Simaoõ, hawena matu wakatsis ikĩ shekiwã shaka tamisbu keska wakĩ matu unãti wanũ, iwanã, Satanãsã Epã Deus ma yukaxinaki. Uĩrawe. **32** Habiaskabiakẽ ea txibaĩ hau mĩ huĩti babuyamanũ eãri Epã Deus ma ẽ mia yukashũxinaki. Mia haska wa kanebiatã ana ea txibã taewakĩ ikũwaĩ betsabu hau txitũyamanũbũ hatu kuxipa wakĩ merabewakubaĩshãwẽ— aka

33 Simão Pedrõ xinã pewama yuikĩ:

—Yusĩnaã, haskamaki. Mibe kai bitxiti hiwe anu ka kasmai hanu mĩ mawai anu ẽ mibe kaii, hawa dateamarã— aka

34 haska waya Jesusũ nemakĩ:

—Pedroõ, mĩ haskamaki. Na habia mexu merã pena kemaya takara keuriama yuikĩ: “Ë ha unãmaki”, iki txanima dabe inũ bestiki mĩ eki dakekĩ yui kaii— atã,

**Jesusũ hawẽ tsumabu henebaĩkatsi mapui hau haskashanũbũ
hatu yununikiaki, na hãtxarã**

35 hanushũ Jesusũ hawẽ tsumabu yunua butanimabu hatu yukakĩ:

—Mã yusĩtanũbũ peiuma inũ kapãkaũma inũ tae pewetametia

benauma ě matu nitxiã mã katanimarã, hawa mã yupaimamẽ?— hatu wa habũ kemakĩ:

—Haskamahairaki. Dasibi nũ hayaimaki— ikaibũ

36 Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Natianã, matu ana nitxĩti ě betsa waii. Tsuara mã pei haya bushãkãwẽ. Tsuara mã piti haya bushãkãwẽ. Tsuara mã hawẽ detenameti hayamarã, matũ dakukuti betsa inãnanãtã hawẽ detenameti bishãkãwẽ. **37** Na eska ě matuki txaniairã, haska ea wakĩ binumama meneshanaibu Isaíasĩ kenekĩ yuikĩ: “Huni txakabu yuibaũshãkanikiki”, ani ikũ ekiri keneni dasibi betsa teshewama ea ashãkanikiki, ewẽ menekinã— hatu wa

38 hawẽ tsumabũ yuikĩ:

—Shanẽ Ibuũ, nũ ma dabe hayaki, hawẽ detenametirã— aka hatu yuikĩ:

—Peki. Harakiri ana ě matu yuitimaki —Jesusũ hatu watã

Getsẽmani anu ka Jesus Deusbe hãtxanikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.36-46; Mc 14.32-42)

39 Jerusalém anua kaĩkaĩkĩ hawẽ tsumabu iyui hanu Kamis anu Oliveiras Mati mapetã **40** hanushũ hatu yuikĩ:

—Matuki txakabu hikiaya mã kaneyamanũbũ Deusũ hau matu merabewanũ ushama habe hãtxakãwẽ— hatu watã

41 hatu henebaini kai tsuãra hatishũ tĩ ikimẽkaĩ ishũ mixki ture putabu kai tĩ imistishũ Jesus ka dãti itã hawẽ Epa yukakĩ **42** yuikĩ:

—Epaã, hamapai dasibi mã atiru ě unaiĩ. Ę mawayamanũ mã nematirubia ě xinaĩ keska ea akama mã xinãnẽ besti ea ashãwẽ— ikaya

43 ha haskaitiã nai anua Deusũ nai tsuma tashnitã merabewakĩ kuxipa watuxiaya **44** hanu bika tenetxakayamai mesteã daka anua niskãhairai himi keska tuis tuis ikĩ mai metxa watã

45 Deusbe hãtxai menetã benikirã hawẽ tsumabuki nukuyushũ huĩti nixmahairatã ushabu betxitã **46** Jesusũ hatu yuikĩ:

—Haskai mã ushamẽ? Bestẽtã txakabu huaya mã kaneyamanũ Deusbe hãtxakĩ hau matu merabewanũ yukakãwẽ— hatu wai

Jesus unãmamabaĩ atxinibukiaki, na hãtxarã

(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Jo 18.2-11)

47 Jesus hawẽ tsumabube hãtxa meneriama huni itxapabube Judas hui hatu bebushũkirani Jesuski nukutuxitã tãtsu akaya

48 Jesusũ yuikĩ:

—Judasiĩ, hawẽ abuti tãtsu akaiwẽ unãmakĩ mĩ Hutxi Kayabi Iuwa mĩ ea hatu atximai?— akaya

49 Jesusbe mapuabũ haskabiranabu unãkĩ yukakĩ:

—Shanẽ Ibuũ, na eskabirãkãshurã, matxatuwẽ hatu detekĩ nemapa?— ikaĩ

50 betsã hawenabu Deusbe hãtxashunikabu shanẽ ibuhairatũ tsuma hawẽ pabĩki yusiuria maebaĩ mapeshpaikĩ pashteaya

51 Jesusũ nemakĩ hatu yuikĩ:

—Mĩ ma ashuki. Hatu haska wayamakãwẽ— iwanã, hawẽ pabĩki pashtea tĩ ika bishũ patsãkĩ Jesusũ shushawatã **52-53** hawenabu Deusbe hãtxashunikabu shanẽ ibubu inũ hatũ Templo mekenika shanẽ ibubu inũ mae shanẽ ibu beshmasbũ Jesus atxinũ ika beabu Jesusũ hatu txitekĩ yuikĩ:

—Shaba tibi hanushũ Templo hemaĩtĩ anushũ ẽ matu yusĩkubainai mã ea atxiana ikũkaĩxinaki. Haskai natiã yumetsu atximisbu xinaĩ hawẽ deteti nupe txaipaya inũ hawẽ kuxati hiya mã bekãshumẽ? Natiã txanima txakabu dayaya ha merabewamai mã ea atxinũ ika bekãshuki— hatu wa

Jesuski Pedro dakekĩ paranikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.57-58, 69-75; Mc 14.53-54, 66-72; Jo 18.12-18, 25-27)

54 nĩkamas Jesus atxishũ hawenabu Deusbe hãtxashunika shanẽ ibuhairatũ hiwe anu iyuaibũ Pedro datekĩ benãta txipu kakĩ txibãkubaina **55** hanu shanẽ ibũ hemaĩtĩ txi ketiã yui tsaubaunabube Pedro hatube tsauwa hune yuaya **56** hanua aĩbu dayaru hushũ Pedro txĩ yuai uĩ kayati watã hatu yuikĩ:

—Na huni matube tsauwarã, hawẽ tsuma betsaki— akaya

57 Pedrõ parãkĩ yuikĩ:

—Aĩbuũ, hamaki. Ẽ ha unãmaki— ikaya

58 hakimamari betsãri betxishũ yuikĩ:

—Miarã, mĩ habia hatube uĩnãmãri— aka Pedrõ ana yuikĩ:

—Haskamaki. Earã, ẽ hamaki— aka

59 hanua hakimatsais katã Pedro metukĩ huni betsã unãshubima mapuabu yuikĩ:

—Ikũki. Na hunirã, habe nimiski. Habia Galiléia anuabu hãtxa nũ nĩkaii— ikai

60 nĩkatã Pedro datekĩ yuikĩ:

—Ha hari mĩ haska yuiairã, ẽ unãmaki— ikayaEn

ha haskaitiã takara keuwaya **61** Jesus nasaukekawã Pedro uĩayã

haska Jesusũ Pedro yuia: “Takara keuriamã yuikĩ: ‘Ë ha unãmaki’, ikĩ txanima dabe inũ bestiki mĩ eki dakei parananãshanaii”, aka haska xinaĩ **62** hanua Pedro tashnikaĩ kashatxakayamaya

Shanẽ ibubu Sinédrio anu Jesus iyunibukiaki, na hãtxarã

(Mt 26.59-68; Mc 14.55-65; Jo 18.19-24)

63-64 habianushũri habũ Jesus atxibirã itxakawakĩ besu beputã kashe wakĩ kuxa kuxa akĩ yuikĩ:

—Tsuã mia kuxaimẽkaĩ? Unãtã nuku yuiwe— akubaĩkĩ **65** betsa betsapa yuikĩ itxakawaxĩkĩ

66 hanua bari txi pesheaya mae yununika shanẽ ibubu inũ Deusbe hawenabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ, Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu na Sinédrio itxabu anu Jesus hatu iyushunabu **67** habũ yukakĩ:

—Habia mĩ miamẽkaĩ, nukũ Messias Cristorã? Menã nuku yuiriwe— akabu Jesusũ hatu yuikĩ:

—“Txanima ã haki”, iwanã, ã matu yuibia mã ea ikũwãtirumaki.

68 Ha inũ, hawara eãri ã matu yukabia mã ea yuitirubumaki.

69 Habiaskabiakẽ ã matu yuiã nĩkakãwẽ. Na habiatĩã mã ea tenãbia Deus kuxipahaira dasibi binuatũ yusiuri ã tsauwa ã matũ Hutxi Kayabi Iuwa ã habe shanẽ ibukũkaĩshanaii— hatu wai

70 nĩkatã dasibibũ yukakĩ:

—Haskakenã, habia mĩ Deusũ bakeraka ikai?— akabu Jesusũ hatu yuikĩ:

—Iububis matũmebi habiãri mã yuiaii— hatu wa

71 hanua haki sinatai haburi yuinaime:

—Hawẽ keshawẽ Deus itxai hamebi txakabuikiki. Haskai nũ nĩkaiwẽ taeshũ hau tenãnũbũwẽ— itã yuinametã

Pilatos anu ana Jesus iyushũ txitenibukiaki, na hãtxarã

(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Jo 18.28-38)

23 shanẽ ibu dasibibũ haska wakĩ unãti wakĩ menetã hanua benibaĩkĩ Romano governador Pilatos anu Jesus iyushũ **2** hakiri txitekĩ Pilatos yuikĩ:

—Na huninã, txakabu betsa betsapa hatu yusĩkĩ nukunabu itimaska wakĩ hatu paraĩkiki. “Mĩ shanẽ ibu Cêsar hau pei inãyamanũbũ nukunabu hatu nemamiski”. Habiãri: “Ë Shanẽ Ibu Messias Cristoki”, imiskiãki— akĩ hakiri yuiaibu

3 Pilatōs nīkakī Jesus uīkī yukakī:

—Miarā, mī judeu shanē ibubu binu keyuamē?— aka Jesusū yuikī:

—Hawaikika! Habiari mī ea yuiiai— ikaya

4 hanushū judeubu Deusbe hawenabu hātxashunika shanē ibubu inū yurā kaiā Pilatōs hatu yuikī:

—Hawa txakabu akamaki. Hawawē taeshū kupiti hayamaki— hatu wabia

5 Pilatōs hātxa nīkama hawētxaīs unāshubima yuikī:

—Judéia anushū hatu yusīakeakekī hatu itimaska wamiski. Galiléia anushū taewaima nenushūri hatu yusīriaikiki— akaibu

Herodes anuri Jesus iyushū txitenibukiaki, na hātxarā

6 haska yuiiaibu Pilatōs nīkatā hatu yukakī: “Aa, ha hunirā, Galiléia anuaraka?” ikaya **7** “Haa, Galiléia anuaki”, akabu Pilatōs tapītā ha Galiléia shanē ibu Herodes na habia mae Jerusalém anu bai huxīkē hawē soldadobu yunukī shanē ibu Herodes anu Pilatōs Jesus hatu yunua iyuabu **8** haska Jesusū hamapai damiwakī betsa betsapa wai kakai Herodesī nīkamis haska hawē berubi dami betsa ashuaī uīnū ishū manahairamis atimas Jesus uī shanē ibu Herodes benimahairakī **9** haska wamis keska yukatxakayamabiaya Jesusū hawa yuiamahairakē **10** habianuri Deusbe hawenabu hātxashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbū Herodes yuiriakī hakiri Jesus txitekī ha akeakeaibū **11** Jesusū hawa ha yukaikiri hatube hātxama kutashna nikē hawē soldadobubetā Herodesī Jesus itxakawakī kashe wakī betsa betsapa watā shanē ibu keska wakī tima tari hawērua sawematā hawawē haska watima ana hawēri Herodesī Pilatos anu Jesus yunua iyuabu

12 Romano shanē ibu Pilatos inū judeu shanē ibu Herodes uatiā sinatanamebianibu na habiatiā daenamei haibunamei taenibukiaki.

Pilatōs Jesus hau mastanūbū hatu yununikiaki, na hātxarā

(Mt 27.15-26; Mc 15.6-15; Jo 18.39-19.16)

13 Pilatos anu Jesus ana txītuābiranabu uīkī Deusbe hawenabu hātxashunika shanē ibubu inū mae shanē ibubu inū yurā kaiā Pilatōs hatu itxawashū **14** yuikī:

—Na huni ana ea anu iweshū matunabu parākī hatu itimaska wamis yuikī mā txiteshuki. Hakia dasibi mā uīyā Jesus yukakī unāti wakī hawa txakabuwakī mexina ē betxiamaki. **15** Hanushūri hau

Herodesī unāti watā haskara wanū, iwanā, ē yunua unāti wakī hawa txakabuwaxina betxiamari ea anu Herodesī ana yunushuki. Hawa haskaxinawē taeshū hau tenānūbū ē yunutirumaki. **16** Haskakē kuxa kuxa a bestitā hau hawama kanū ē hatu yunuaii— ikaya

17-19 bari tibi Páscoa besiaibutiā Romano soldadobū hatu atxishū bitximabu hau bestitxai tashnimanūbū yurabū katua Romano shanē ibū hatu kaīmashūpakemiskē habiatiāri huni betsa Barrabás huni betsabube detenamekī hatū shanē ibu detepaikī hatubetā huni betsabu tenākē habube atxishū bitximabū ha xinākī hanushū yurā kaiānē unāshubima yuikī:

—Hau Jesus tenānūbū yunuwe. Haska watā Barrabás kaīmatā nuku nitxīshūwē— ikaibū **20** Pilatos Jesuswē nuikī hawa wama nitxīkatsis ikī ana hatu yuikī:

—Haskamaki. Matū shanē ibu Jesus matu kaīmashūpa?— hatu wabia **21** nīkakatsi ikama unāshubimahaira ana yunukī:

—Cruzki hatu mastamawe! Cruzki hatu mastamawe!— akeakeabu

22 Pilatōs ana hatu nemanū, iwanā, yuikī:

—Hawa txakabuwaxinamē? Hau tenānūbū unāti wakī hawara txakabuwaxina ē betxiamaki. Hatu kuxa kuxa ama bestitā ē henekatsis ikaii, hau hawama kanunā— hatu wabia

23 nīkamas yura itxapabū unāshubima ana yuikī:

—Cruzki nuku mastashūwē— akī haska xinaību keska hau hatu ashunū yunukī heneabumakē **24-25** atimas haska xinaību keska hau hatu ashunūbū hawē soldadobu Pilatōs yunutā ha huni Barrabás detenameawē taeshū bitximabu yurabū katua kaīmatā hanushū Jesus hau mastatanūbū hatu yununikiaki.

Cruzki Jesus mastanibukiaki, na hātcharā

(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Jo 19.17-27)

26 Hanushū Romano soldadobū cruz Jesus haki mastanū, iwanā, iamabaikī iyukī huni betsa Simão Cirene anua ewani Jerusalém anu hikiai atxishū hau Jesusū cruz iashūbainū yunuabu Jesus bebuaya **27** yura itxapabū Jesus txibābainaibū aībuaibu hawē nui kashai bis ikubainaibu **28-31** Jesusū hatu uīkī yuikī:

—Jerusalém anua aībuaibuū, ewē nui kashayamakāwē. Hakia hanu nuitapaibutiā nenuabū yuikī: “Aībū habū bake bisbuma besti benimashākanikiki”, ikaibū hanushū yura itxapabū habū txakabuwē datekī mawa yuikī: “Nukuki matekei di ikī nuku hunewe”, ashākanikiki. Haska inū, ea ē hawa wama nibiakē ea itxakawakanikiki.

Hamē habū ea itxakawaibu Deusū haburi itxakawatxakayamariakī hatu kupihairashanikiki. Haskawē taea ana ewē nui kashama matūmebi inū matū bakebuwē taea nui kashakāwē— hatu wabainaya

32 hanua huni yumetsu dabe Jesusbe tenānū, iwanā, iyui **33** Bushka Shau Mati anu mapematā Jesus cruzki mastatā hanushū huni yumetsu daberu habianuri habe mastakī betsa hawē yusiuri betsa hawē yusmauri mastashū nitxīkī **34** meneabū soldadobukiri Jesusū yuikī:

—Epaā, ea haska waiburā, hawa hatu kupiyamawe, hawa unāma iki ikanikikirā— ikaya hanushū soldadobū hawē beyustiwe maemanākī hawē tari pashkanū iwanā: “Tsuā dukū hawē tari bimēkaī? Akāwē”, ikaibū **35** habianuri shanē ibubu inū yura itxapabū uīkī kashe wakī yuikī:

—Huni betsabu merabewamiski. Hamebiri hau pasharianūwē. Haska Deusū Katua Messias kayamēkaī cruz anua na habiatā butuai uīkī nū ikūwātiruki— ikaibū

36-38 hi besha sapaki kenekī: “Narā, judeubū shanē ibuhairaki”, akī kenea Jesus mamaki mastashū soldadobū txaima ha dapishū kashe wakī vinho hene muka amapaikī yuikī:

—Mī judeu shanē ibu kayabimēkaī? Nuku unāmai mimebi pashai buturikaītāwē— ariaibū

39 hanua yumetsu dabe habe mastaburi betsa hātxa txakabukī yuākī:

—Mī Deusū Messias Cristomēkaī? Mimebi bututā nukuri buteriwe, nū pashanunā— akaya

40-41 hanua betsā kūyā akī nemakī yuikī:

—Nukunā, nū txakabuwaxinawē taeshū atxishū itxakawakī nuku tenākanikiki. Hakia na huni pepatū hawa txakabuwaismabiakē itxakawakī nukube tenāriakanikiki. Deuski meseama na huni pepa mī hatubetās haska wai? Ana haska yuiyamawe— iwanā, **42** hawē txakabuwē datekī Jesus yuikī:

—Jesusū, mī shanē ibui taeaitianā, ewē nui ea hakimayamashāwē— akaya **43** Jesusū yuikī:

—Txanima ē mia yuiiai. Mī xinā betsa waiwē taea na habiatā pe besti anu ebe ka mī hiwepakeshanai— ikaya

Haskatā Jesus mawanikiaki, na hātcharā

(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Jo 19.28-30)

44-45 hanua bari mananābibiakē bari nuka mexua itsa daka manaibū ma bari kai nai putxinī dakakē bepenakainaya Templo

merã dītu wakī ha tariwē kebēnibu hamebi manaūria namakis dis iki keyuaya **46** hanua Jesus bis ikī yuikī:

—Epaã, mia anu ẽ yushĩ ẽ nitxiaĩ ea mekewe— akĩ haska yuitã mawaya

47 hanushũ Romano soldado capitão Jesus haskai uĩtã Deus kēwākĩ yuikī:

—Ikũki. Na huni txakabumaki— akaya

48 ha dapi yurã kaiã mapubaunabũ haskashu dasibibũ uĩ hawē nui huĩti nixmai shutirĩ shutirĩ ibainaibũ **49** hanua hatiri Jesusũ haibuaibu inũ aĩbuaibu Galilėia anua habe bexiãburi benãta nishũ haskai uĩnibukiaki.

Jesus cruzkia mawa butebaĩ maiwanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Jo 19.38-42)

50-54 Hanua ma bari kaya habiatĩari judeubu huĩrukũkatsi bebũkiri piti pewakĩ dasibi menea bari hikiaya ana dayatirubumawē taea hanu Judėia anua Josė hawē mae Arimatėia anua ewai yumeni, huni pepa inũ duapatũ Deus shanē ibushanaitiã manakĩ judeu shanē ibubiakĩ hau Jesus tenãnũbũ shanē ibu betsabube Sinėdrio hatube ha yubakama ixiã Josė Romano shanē ibu Pilatos anu kashũ Jesus maiwatanũ ishũ hawē yura yukai kashũ yuka yunua ma huĩrukũti kemaiwē taea hawaira kashũ cruz anua hawē haibubetã Jesusũ yura hatu butemashũ tari txaipe hushupawē dayabutã bushũ maiwati mixki tãpe bena kini waimabu anu hanu yura betsa datãriabuma anu Josė hawē haibuaibubetã Jesusũ yura datãtã mixki ewapawē bepubainaibũ

55 hanua aĩbuaibu Galilėia anua Jesusbe bexiãbũ Jesusũ yura buaibu txibãbaini maiwati tãpe inũ haska Jesusũ yura datãtã bepubainaibu uĩtã **56** haria Jerusalėm anu txĩtũbaĩ hatũ hiwe anu hikishũ sheni ininipa pepa inũ hawē dapushti dau betsa hawē yura tashka wakĩ txaputima wati dau pewakĩ meneabũ ma bari hikiaya huĩrukũtiãkē haska Deusũ Moisės yununi xinaĩ aĩbuaibu huĩrukũkĩ manabaixina

Jesus maiwaxinabu bestėkaina benanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Jo 20.1-10)

24 hanua ma huĩrukũti binuxĩkē domingotiã penamahaira maiwati tãpe anu bukatsi hawē dapushti sheni ma pewaxinabu buaibũ aĩbu betsaburi hatu txibaĩ hatube bui **2** kematã ha mixki beputi ewapahaira tsuãra ma tarãbu betxitã **3** hikikaĩ Shanē Ibu Jesusũ yura hawa betxiama **4** hani tsuã haskara waxina

unāma hanua e iki keyutā uāībū habianuri hawaira huni dabe hatu bebū tashnia tari hushupa txashahaira sawea betxitā **5** haska uī datehairai maī beui beti ikaibū huni dabetā hatu yuikī:

—Haskakī maiwati merā huni hiwea mā benakanai? **6-7** Nenumaki. Ma bestēkainaki. Galiléia anushū matu yusīkī yuikī: “Earā, matū Hutxi Kayabi Iuwa huni txakabū ea atxishū hiki ea mastabu mawa shaba dabe inū besti kaya ē ana bestēshanaii, haska Deusū yubanirā”, akī matu yusīkī yuimarā, mā xināmamē? Xinākāwē— hatu wa

8 haska Jesusū hatu yuima ikū xinātā **9-10** maiwati tāpe anua kaībaini Maria Madalena inū, Joana inū, Tiagō ewa Maria inū, aību betsabu habū kaka bushū Jesusū 11 tsuma kuxipabu inū habū Jesus txibāmis betsabu haska uīkāshu hatu yuibiabu **11** hatū hātxa hawa ikūwāma: “Haskatārū haskanū humei ikanikiki”, ikaibū

12 hanua Pedro hari txaniaibū nīkatā: “Eāri uītanū”, ika tashnikaini maiwati tāpe anu kuxikaī uīnū ika kakui denikaī uke merā uīkī hawē yabuxinabu tari hamauri daka uītā haska uī e iki teku itā Pedrō haskaxina xinaī xināyabi kaya

Emaús maekiri bai tanabainaibu Jesus hatuki nukunikiaki, na hātxarā

(Mc 16.12-13)

13 hanua Jerusalém anua bui 11 quilômetro mae betsa hawē kena Emaús anu habias shabatiā Jesusū tsuma betsabu dabe bui **14** haska wakeaketā tenāxinabu bestēkainakiri hātxai **15** yuinamekubainaibū habiatiāri Jesus hatu itxū tashnitā kakī hatu txibaī kai hatuki nukukainaya **16** hau unāyamanūbū Deusū hatū beru betsa wa **17** hanushū Jesusū hatu yukakī:

—Bai tanabiranirā, hawa yui mā ikubaīkanai?— hatu wakī ana hatu nui txipea nuiyabi buaibū **18** hanushū habu betsa Cleopasī yuikī:

—Jerusalém anua haska dasibi waxinabu dasibibū unākanikiki. Jerusalém anu bai hubiaxina haskakī miā besti mī haska uīyama ixiāmē?— aka

19 hanushū hatu yukakī:

—Haskaxinamē? Ea yuiwe— aka ana yuikī:

—Jesus Nazaré anua ewani itxakawakī eskaya tenāxinabuki. Mia yuinū nīkawe. Deusū hātxa yuishunika pepahaira eskakī Deus inū yura itxapabu hawē aka uīmakī daya duapa inū hātxa kuxipai unānepai **20** pepahairabiakē hau tenānūbū Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū nukū mae shanē ibu betsabū nawabu anu Jesus yunuabu cruzki hatu mastamabu mawaxinaki. **21** Ha inū, Jesusū

nawabu nitxíkĩ Israelbu nuku pe mekekĩ Deus nuku daewashũshanaĩ dabanẽ nũ hamẽ dasibi manakakubaĩxinaki. Ha inũ, ma shaba dabe inũ besti binubiakainaya nũ hawa uĩriamaki. **22-23** Haska inũ, nukubetã habũ Jesus txibãriamisbu aĩbuaibu penamahaira maiwati tãpe anu bushũ Jesusũ yura hawa uĩama nai tsuma dabe hatu betxãkamea nia uĩaĩbu hatu yuikĩ: “Jesus hiweaki”, hatu wa beshũkiaki. Haska nuku yuiabu datei nuku dateabu e itã nũ nĩkaki. **24** Haska nukuki txaniaibũ nukũ haibu betsaburi maiwati tãpe anu bushũ haska aĩbuaibũ yuishu keska uĩkĩ hawa Jesus uĩyama iriakãshukiaki— aka

25 hanua Jesusbe hãtxai unãriabuma Jesusũ hatu yuikĩ:

—Deusũ hãtxa yuishunikabũ merabenã Messias Cristokiri kenenibu unãbiakĩ unãshubira ikũ beshmas wakĩ xinã pewariama mã kaneaii. **26** Nukũ merabenã Messias shanẽ iburiama hau haskai yumaĩ kanũ Epa Deusũ yununiki— iwanã, **27** Deusũ Moisés yusĩa keniwẽ hatu yusĩ taewakĩ Deusũ hãtxa yuishunikabu dasibibũ yusĩa hãtxawẽri Jesusũ hatu yusĩkĩ hatu unãmakubainaya

28 Emaúski kemai buaibũ hatu binubainai dabanẽ **29** nemakĩ yuikĩ:

—Ma bari kai mexuikiki. Habianu nukube niti iyuwe— akabu nĩkatã habianu hatube baxikui niti itã **30** habianushũ hatubetã pinũ ika bashti itã misi bishũ piti hayabuwẽ taeshũ Deus kẽwãtã tũkeshũ hatu inãyã **31** habiatiãri Deusũ hatũ beru ana betsa waya Jesus uĩkĩ unãtanaibũs samama ana damikainaya **32** ha dabetã xinaĩ yuinamekĩ:

—Bai tanabirãkĩ Deusũ hãtxa yuishunikabũ yusĩni nuku unãmakĩ nuku yusĩayã nũ huĩti xinã txãkãkũkirãshuki, haskamamẽ?— iki yuinametã **33** ma mexubiakẽ ana hanu ikatsi ikama benibirani Jerusalém anu hawaira txĩtũbaĩ Jesusũ 11 tsuma kuxipayabu inũ hatube hawẽ tsumabu betsabu itxabu anu hatu anu hikituxitã **34** hanushũ habu itxapabu yuikĩ:

—Ikũki! Ma besteãki, nukũ Shanẽ Iburã, ha Simão Pedroki nukukĩ uĩmashurã— iwanã, yui hatuki txaniaya

35 hanushũ haska Jesus unãriamabia bai tanabaĩkĩ Jesusũ ha dabe hatube kakĩ yusĩshu yuitã hanushũ misi tũkeshũ hatu inaĩ anu atimas shabakabi uĩbirã hatu yuiaibũ

Jesus bestẽkaina hawẽ tsumabuki nukunikiaki, na hãtxarã

(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Jo 20.19-23)

36 haskashu yui meneriama hãtxã waĩbũ Jesus hawaira dami naxui itã hatu hãtxa wakĩ yuikĩ:

—Haska mã unãnumamẽ? Ma ã huaki. Dateyamakãwẽ— hatu

wabia **37** datekĩ xinākĩ yuikĩ: “Narã, yushĩmēkaĩ?” ikĩ uĩkĩ xinaĩbũ **38** Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Haskai mesei datei mã e ikanai? Mã huĩti kuximē?— iwanã, **39-40** hawē mekē inũ hawē tae hatu uĩmakĩ yuikĩ:

—Ē tae inũ ě mekē uĩkãwē, habia ě eakirã. Nami inũ shau ě haya keska yushĩ hayaismaki. Mekĩ ea unãkãwē— hatu wa **41** xinã txãkãbiai bika tenekĩ ikũhairawariabuma xinã dabewaibuwē taeshũ Jesusũ ana hatu yukakĩ:

—Piti mã hayamē? Ea inãkãwē— hatu wa **42** baka shui inãbu **43** hatũ berubi pitã **44** yuikĩ:

—“Moisės yusĩni hãtxa inũ Deusũ hãtxa yuishunika betsabũ yusĩni hãtxa inũ Davĩ hawē nawakĩ kēwãti hãtxa Salmoswē Deus yubakaniki, hau dasibi haskashanunã”, iwanã, yuinibu ě mawariama matu anushũ habiaskari matu yusĩkĩ dasibi ekiri na kenenibu bebũkiri ě matu yuikubainimaki— iwanã,

45 ha kenenibu una hau nĩka pewanũbũ **46** hatu yuikĩ:

—Ekiri kenenibu matu yuinũ nĩkakãwē. Deusũ Katua Messias merabenã yumãtã mawa shaba dabe inũ besti kaya ana bestēshanikiki. **47** Haskawē taeshũ hawē kuxipawē hatu yusĩshãkanikiki, hau hatũ txakabu Deuskiri txakabumisbu hau henetã habũ xinã betsa waibu Deusũ buashũshanikiki. Nawa shukua tibi nĩkashanaibu yuini matũ Jerusalém anushũ taewakĩ **48** na kakape ekiri txanibaũshãkãwē. **49** Haska ě Epã ea yununi keska wakĩ eãri ě maturi yunuaii. Deusũ hawē hãtxati kuxipa datetima ě matu yunushanai binũ ika na habia Jerusalém anu hiweyushũ manakayukãwē. Deusũ hawē kuxipa nai anua matu inã bitã nawa dasibibu yusĩkĩ taewashãkãwē— hatu watã

Jesus hawē tsumabũ berubi Deusũ aininikiaki, na hãtxarã

(Mc 16.19-20)

50 haskakũkaĩkĩ shaba betsatiã Jerusalém anua kaĩkaini Betãnia anu Jesus kakĩ hawē tsumabu iyushũ hawē mekē sanãshũ hau Deusũ hatu duawakubaĩshanũ hatu yukashunaya **51** habu henemabaĩkĩ nai anu hawē Epã ainiaya **52** hatu henebainai uĩ hawē tsumabũ teskãbaĩbaĩshũ Jesus kēwãtã benimahairai Jerusalém anu ana txĩtũbirã **53** Deusũ kuxipa manakakĩ shaba tibi hawē Templo anushũ Deus kēwãkubainibukiaki.

Hatiski, Teófiloõ, na kakape ě mia kene keyushũshurã.

Lucas

JOÃO

Deusū hātxa hawē Xinaĩ Hātixati yura
kayabi kaĩnikiaki, na hātixarã

1 Bawakĩ taewariama Deusū Xinaĩ Hātixati Epa Deusbe hiwea habiaska daves Deus ipaunibukiaki, niti ikamarã. Hakiri matu yuinũ nĩkakãwẽ. **2-3** Bai taei yura hayariama habias hawē Xinaĩ Hātixati Deusbe yubakatã habetã dasibi damiwakĩ keyunikiaki. Dasibi damiwakĩ habe pashkama hiwea hauma Deusū hawa wariama hakia hawē Xinaĩ Hātixatibetã dasibi betsa betsapa damiwanũ ishũ damiwakĩ keyunibukiaki. **4** Haska inũ, hawē Xinaĩ Hātixati shaba keskatũ txanima hātxa hiwekuĩakiri hatu xinãmai **5** hubiakẽ txakabu xinãkĩ yurabu mexu merã nia keskabũ txanima hātxa nĩkakatsi ikama ha shaba hiwemanika beshtekĩ nemanũ ibiakĩ atirubuma inibukiaki.

6 Hanua hawē Xinaĩ Hātixati yusĩkĩ taewariama huni betsa hawē kena João Deusū yunua **7** hawē Xinaĩ Hātixatikiri hau dasibibũ nĩkakĩ ikũwãshanũbũ bebũkiri hatu yui huniki, Joãonã. **8** Haskawẽ taea Joãonã, Deusū Xinaĩ Hātixatimaki. Hakia ha txanima hātxa hakiri hau hatu yusĩyunũ Deusū João yununiki.

9 Hanushũ shaba keskatũ hiwekuĩakiri yusĩ hatu unãmai **10** mai damiwani anu hua hatube hiwea hawē yusĩa habũ hawē hātxa nĩkama hatu hawenawakĩ damiwabiani Deusū Xinaĩ Hātixati mirimabũ unãma inibuki. **11** Haska inũ, Deusū Xinaĩ Hātixati hawenabu anu hukẽ habia hawenabũri hawē hātxa nĩkama habũ beya wama danaĩbũ **12** hakia hatiritũ hawē hātxa nĩkatã ikũwãkĩ beya waibũ Deusū Xinaĩ Hātixati hau Deusū bakebu ishanũbũ hawē kuxipa hatu inãkĩ hatu duawakĩ taewaniki. **13** Haska inũ, Deusū hawē bakebu hatu pepa wakinã, txutakĩ akama inũ yurabũ xinãwẽ akama hakia Deusū hawē kuxipawẽ besti hawē bakebu wakĩ hatu hiwekuĩmakĩ taewaniki. **14** Hanua hawē Xinaĩ Hātixati yura kayabi hayanũ ika aĩbu meranu naneima kaĩyã Deusū bake bestitxai ewatã nuku anua yumetã ewani hiwea hawē Epa Deus itxa kuxipa duapahaira nũ uĩpauniki, nuikipa haya inũ txani txakatima hātxa hayarã.

15 Haska inũ, hawē Xinaĩ Hātixati Joãonẽ Jesus unãtã João nĩkai beabu hātxa kuxipawẽ hatu yuikĩ:

—“Ha dukū hiweniwē taea ea katxu kaĩbiaimashū ea binuyushanikiki, shanē ibuhairakinā”, akī haskakiri ē matu yuikubainai— akī Jesuskiri João hātxashūkūkainiki.

16 Deusū dasibi pepa nuku inātiruwē taea nukuwē nuikī nuku tibi hawē aka kuxipa tibi betsa betsapa nuku inākeakemiski, txakabu katumamarā. **17** Haskawē taeshū bebūkiri Deusū Moiséswē hawē hātxa nū ha txibanū nuku yununiki. Hakia txanima hātxa haya inū hawē nui abunameti kayabi huirā, hanua nū binū Jesus Cristowē taea besti huaki. **18** Ha inū, natiā tsuabūra Deus uĩnakamabiakē hawē bake bestitxai Deusbe hātxanameai Deus ha keskahairari hawē Epabe ketashameshū shabakabi hatū besti Deuskiri nuku unāmakubainiki.

Naximanika Joāonē Jesuskiri pepa yuikubainikiaki, na hātxarā

(Mt 3.11-12; Mc 1.7-8; Lc 3.15-17)

19 Haska Naximanika Joāonē Jesuskiri hatu unāmani ē matu yuiyai nīkakāwē. Jerusalém anuabū João kakaya judeu mae shanē ibubū hau João yuka tapītanūbū Deusbe nukunabu hātxashunikabu inū Jacō bake Levī bababū enabu betsabu habu yunuabu Naximanika João anu beshū hatū shanē ibubu yukashūkī:

—Miarā, mī tsuamē? Mī Messias Cristomē?— akabu **20** hatu parāma yuikī:

—Ē ea Messias Cristomaki— hatu wa

21 —Mī tsuaraka, Deus hātxashunika Elias kanirā, mī hamē?— akabu

—Ē hamariki— hatu wa

—“Deusū hātxa yuishunika kuxipa ea keska hushanikiki”, akī Moisés yuinirā, mī hamēkaī?— akabu

—Ē hamariki— hatu wa

22 —Habū nuku yunuxinabu hari nū hatu yuitanū, miarā, mī tsuamēkaī nuku yuiwe, mikiri nuku yunuxinabu nū hatu yuitanunā— akabu

23 hanushū Naximanika Joāonē hatu yuikī:

—Haskakiri Deus hātxashunika Isafasī keneni keskarā: “Hanu tsua hiweabumanushū hātxa kuxipawē hatu yuikī: ‘Nukū Shanē Ibu nai anua matuki bayui ma kemaikiki. Matū huītinī xinā pewarikāwē, bai kayatapia keska wakinā’ ”, akī kenenirā, ē haki— hatu wa

24-25 hanu hau Joāobe hātxatanūbū fariseubū hatu yunuxinabū ana yuikī:

—Mĩ Messias
Cristomaraka. Mĩ
Eliasmaraka. Mĩ Deusũ hãtxa
yuishunika betamaraka.
Haskakenã, hawawẽ taeshũ
daka mĩ hatu naximakubaini
ikai, miki txiti ikabu hatu
wakinã?— akabu

26-27 hanushũ Jesuskiri
Joãonẽ hatu yuikĩ:

—Ikũ txanima henewẽ besti
ẽ hatu naximakubainii.

Hamẽ ea dukũ ẽ kaĩbianikẽ ha
huni betsa matube hiwebia
mã unãriamarã, hawẽ
kuxipawẽ ea binuhairaki.
Haskawẽ taea earã, hawẽ
tsumapã hawẽ daya ashũmis

keska wakĩ ẽ hawẽ hawaumahairatũ eã merabewakĩ hawẽ bitxi tae
meshpũ tsitsaushũ ẽ pekashũtirumaki— ikĩ **28** Jordão hene kesha
betsauri Betânia anushũ Joãonẽ hatu naximakubaini haria haska
hãtxakĩ yuikubainiki.

Jesus Deusũ bakeki, akĩ Joãonẽ hatu unãmanikiaki, na hãtxarã

29 Hanua ushaxini bestẽtã maniabũ Jesus huai txaima betxitã
metukĩ Joãonẽ hatu yuikĩ:

—Uĩkãwẽ. Deus daewakĩ hatũ txashuwã bake menumisbu
keska wai yurabu dasibibũ txakabu hatũ hatu buashũkĩ Deus nuku
daewashũti ma huikiki. **30** Hakiri habias matu yuinũ, nĩkakãwẽ:
“Ha dukũ hiweni ea katxu kaĩbianishũ ea binushanikiki, shanẽ
ibuhairakinã”, iwanã, ẽ matu yuixinaki. **31-34** Ha inũ, mã
Israelbũ ha huni unãkĩ mã xinã betsa washanũbũ matu
unãmakĩ henewẽ naximakĩ ẽ matu taewaimaki, ha huni eãri ẽ
unãriamabiarã. Hakia ea yununitũ ea shabakabi yuikĩ: “Ha huniki
Yushĩ Pepa haki butua haki matsaumea mĩ uĩshanairã, habiatũri
Yushĩ Pepawẽ hatu naximashanikiki”, ea waxĩkẽ ikũ ha huniki nai
anua deiwã keska Deusũ Yushĩ butua ha huni mamaki baxikuai ẽ
uĩmaki. Haskawẽ taeshũ: “Ha huni Deusũ Bakeki”, akĩ ẽ matu
yuiaii— akĩ Naximanika Joãonẽ hatu yuitã

Habu dukūtū Jesus txibākī taewanibukiaki, na hātcharā

35 hanua ana ushaxini Naximanika João hawē tsumabu betsa dabebe nishū **36** Jesus kawanai uīkī nuku yuikī:

—Uīkāwē. Hatū Deus sinatai daewanikaki, txashuwā bake menumisbu keskarā— nuku wa

37 nīkatā ha dabe nū Joāonē tsumabia Jesus txibābaītanū ika xinaī nū kaya **38** nīti itā dabekekaū nuku uīkī yukakī:

—Mā hawa benayuai?— nuku wa

—Yusīnā, mī hani hiwea ikai?— nū wa

39 —Ebe kashū uī bukāwē!— nuku wa habe kai hanu hiwea anu nū habe hikia ma 4:00 hora hikituxitā nū habe hātchaya

40-41 Naximanika Joāonē hātcha nīkatā Andrē Jesus txibābaina habe hātchatā hawaira hawē betsa Simão Pedro yuinū ika benabaūkī betxitā yuikī:

—Messias Cristoki nū nukushuki. Mī tsiri uī kawē— itā

42 hanushū Jesus anu Andrē Simão iyua hanushū Jesusū uīkī dais butā butākī yuikī:

—Miarā, mī Jonasī bakeki. Mī Simāobiakē ē mia kena dabeya waii. Cefas wakī mia kenashākanikiki— aniki. Cefasrā, nawā hātchawenā, Pedroki. Pedrorā huni kuī hātchawenā, Mixki Ewapaki.

Jesusū Filipe inū Natanael katunikiaki, na hātcharā

43 Ana ushaxini Galiléia mae pakea anu Jesus kanū ika yubakaxina kai Filipeki nukutā Jesusū yuikī:

—Tapī ebe kakūkaīwē— aka

—Peki— ikaini **44** ha Filipē maerā, Betsaidarā, habianuri Pedro inū André hiweriakē Galiléia anu nū Jesusbe kai nū hikikē

45 Filipē hawē haibu Natanael benakī hawē hiwe anu kashū yuikī:

—Baa, mia yuinū, ea nīkawe. Hakiri Moisés inū Deusū hātcha yuishunikabū keneniburā, nū ma haki nukuxinaki, Josē bake Jesusrā. Hawē mae Nazaréki— aka

46 Natanaelī yuikī:

—Ha mae Nazaré anua tsua duapa tashnitirumaki— aka

—Ebe kashū ibubis uīkī unāyuwe— atā iwea

47 Natanael Filipebe huai uīkī Jesusū nuku yuikī:

—Uīkāwē, ha Israelī baba kayabitū tsua hatu paraīsmarā— nuku wai

48 hawē hātcha nīkabirā Natanaelī Jesus yukakī:

—Haskakī hanishū ea uīmisshū mī ea unaī?— aka Jesusū Nataniel yuikī:

—Filipē mia kenariama mibā figueira hi namã tsaushũ mĩ xinaĩ ẽ mia unãshuki— aka

49 ikũwãkĩ yuikĩ:

—Yusĩnaã, ikũ mĩ Deusũ bake kayabiki, Israelbũ shanẽ ibu dasibi binuarã— aka

50-51 Jesusũ ana yuikĩ:

—“Mibã figueira namã tsaushũ mĩ xinaĩ ẽ mia unãshuki”, akĩ ẽ mia yuiaiwẽ taeshũ mĩ ea ikũwaiĩ. Ana pepa betsa xarabu ẽ binumai mĩ ea uĩshanaii— iwanã, ana yuikĩ: —Txanima ẽ matu yuiiai. Nai bepemanai anua ẽ matũ Hutxi Kayabi luwa ea anu Deusũ nai tsumabu inabaĩbaini butubirãbiranaibu uĩkĩ Deusũ kuxipa mã uĩshanaii— akĩ nuku yuiniki, Jesusunã.

Unãmati dami wakĩ ha dukũ Jesusũ taewanikiaki, na hãtxará

2 Jesusũ ha dukũ dami wakĩ taewani matu yuinũ nĩkakãwẽ. Ana ushaxini Caná mae Galiléia anu aĩyaĩ nawaibu anu hatu merabewai Jesusũ ewa hukẽ **2** nũ Jesusũ tsumabu Jesusbe nukuri iabu **3** uva vinho akĩ netsuaibũ hawẽ ewã ha dukũtũ unãkĩ Jesus yuikĩ:

—Kukaã, vinho ma netsuabuki. Ana hatu bena washũwẽ— aka Jesusũ yuikĩ:

4 —Ewaã, mia inũ eãnã haskas nũ xinãmaki. Deusũ ea hatu unãmashanairã, iriamaki— ibiaya

5 hawẽ ewã ha habũ hatu pimai yuikĩ:

—Matu yunuayarã, ashũkãwẽ— hatu wa **6** Deus peshuni piriama judeubu haki mepanumisbuwẽ taea dĩtu betsa anu mixki xumuwã 50 kasmai 70 litro ùpash mata wati tiubus seis xumuwã shaka serea **7** Jesusũ uĩkĩ hatu yuikĩ:

—Ha seis mixki xumuwã tibiki ùpash manekĩ mata wakãwẽ— hatu wa xumuwã tibi mata wakĩ bupakemaibũ:

8-9 Jesusũ ana hatu yunukĩ:

—Natianã, kẽtxawẽ beaixtabaĩ ha hatũ hatu besimai shanẽ ibu anu bushũtãkãwẽ, hau menunã— hatu wa ma damia unãkĩ ha dayakapabu betsã beatã bushuãbu haskatã ùpash damishu unãma ha hatũ hatu besimai shanẽ ibũ metã hania bekãshu unãma ha shanẽ ibũ huni aĩyaĩ kenashũ **10** yuikĩ:

—Nawai taekĩ habu dukũ vinho pepa hatu ama netsui betxãtu bestia benimaibũ ana pe beshmas hatu amamisbuki. Hakia mianã, pepahaira arushũ ikis mĩ hatu tashnimashunaii— aka hatu

inābaunaibũ **11** haska wakĩ Caná Galiléia anushũ dami atimaska taewakĩ Jesusũ hawẽ kuxipa nuku uĩmakĩ taewaya hawẽ tsumabũ eskarabes ikũwākĩ nũ taewaniki. **12** Hanushũ hatu haska washũtã Cafarnaum anu hawẽ ewa inũ hawẽ betsabube Jesusbe nũ bai kaxiã hiweyuabũ

**Templo hemaĩtĩ anushũ yumetsui inãnãnaĩbu Jesusũ
betxitã hatu nitxĩnikiaki, na hãtxarã**

(Mt 21.12-13; Mc 11.15-18; Lc 19.45-46)

13 hanua Páscoatiã hanu nai tsumã detekĩ debu wanikatũ nukũ shenipabu dũkebaini xinaĩ besinũ ika judeubu mae tibi anua ma bea kemaibũ Jerusalém anu Jesusbetã nũ uĩ ka **14** hanushũ Templo hemaĩtĩ anushũ ina awa inũ, txashuwã inũ, deiwãwẽ Deus kẽwãkĩ menu keyuti huni betsabu inãnãnaĩbu inũ pei biananaĩ tsauwabu Jesusũ betxituxitã **15-16** haska waibu hatu uĩkĩ abuama bitxi kapikũkĩ mayatã habu inayabu hatu kuxa kuxa atãkĩ Templo hemaĩtĩ anuari hatu nitxĩ keyukĩ hanua pei biananaĩburi hatũ tapu narabekĩ pei heshe hatu sa akãkĩ deiwã inãnãnaĩbu yuikĩ:

—Matũ inabu inũ matũ mabu dasibiya nenua tashniribaĩkãwẽ. Ë Epa Deusũ hiwerã, hanua ana hamapai inãnãnaĩyamakãwẽ— hatu wa datei kaiĩ sharakabaĩbainaibũ

17 Jesusũ haska wai uĩkĩ haska nukũ shenipabu Davĩ Jesuskiri yuikĩ: “Deus kẽwãti hiwewẽ taea hawa dateama nashukui sinatakĩ ã yauxishanaii”, akĩ keneni atimas nũ xinãyã

18 judeu shanẽ ibubu beshũ Jesus yukakĩ:

—Mĩ haska washurã, pemẽ? Ha kuxipawẽ mĩ hatu akairã, hawẽ nũ mia unãti wanũ hawara dami atimaska wakĩ nuku ashũwẽ— akabu

19 hunea hãtxawẽ hatu yuikĩ:

—Na mixki hiwe mã tekekĩ keyuarã, shaba dabe inũ besti kaya ana ã benishanaii— hatu wa

20 haska hãtxaiwẽ taeshũ mixki hiwe xinãkĩ shanẽ ibubũ Jesus ha akĩ yuikĩ:

—46 ano dayakũkaĩkĩ na Templo meneriabumaki. Haska watã shaba dabe inũ besti mĩ ana benikĩ bena watirumẽ?— akabu

21 hakia hawẽ yura hiwe keskakiri Jesusũ xinãniki. **22** Hanua Jesus mawa ana bestẽxĩkẽ: “Shaba dabe inũ besti kaya ana ã benishanaii”, hatu wani nũ xinaĩwẽ taeshũ hakiri haska tibi kenenibu inũ Jesusũ nuku yusĩniri xinãkĩ nũ ikũwãniki.

23 Hanua Jerusalém anu habias Páscoatiã dami atimaska wakĩ

hawē kuxipa Jesusū hatu unāmaiwē taeshū yura itxapabū uīkī ikūwākī taewaibū **24-25** haka haska yurabū hakiri xinākī hawara akaiwē besti benimaibu Jesusū hawa hatu unāmayuama yurabū xinā mestē hayabuma dasibi hatu unaīwē taea: “Ē Messias Cristoki”, ikī bebūkiri shabakabi Jesusū hatu unāmayuama iniki.

Ana kaī benatikiri Jesusū Nicodemos yusīnikiaki, na hātcharā

3 **1-2** Hanua judeubū itxati hiwe shanē ibu betsa fariseu Nicodemos mexu merā hune Jesusbe hātchai kashū yuikī:

—Yusīnā, Deusū mia merabewamarā, mī dami atimaska atirumaki. Haskakenā, Deus anua yusīnanā, mī miaki, ē unānā— aka **3** Jesusū ana yuikī:

—Ikūkī ē mia yuiiai. Tsuara ana kaī benama Deus shanē ibuai anu ka hiwetirumaki. Haka ana kaī benatā Deus shanē ibuai be hiweshākanikiki— aka

4 Nicodemos Jesus nīkama ana yukakī:

—Haskai yura ewabia haskatā ana kaītirimē? Hawē ewā bakē nātiki nanetā ana haska hikikaītani ana kaītirimē?— aka

5-6 hanushū Jesusū yuikī:

—Haskamaki. Txanima ē mia yuiiai nīkawe. Yura kayabi meranua kaīyānā, yura kayabi ikubaāmisbuki. Ha inū, Yushī Papatū kaī benamatā hatuki hikitā hatu yauxikī mekekubaīmiski. Ha inū, hene inū Yushī Pepawē naxiabumarā, Deus shanē ibuai ki mā nukutirubumaki. Haka ha dabewē pepakubainaibu haki mā dasitirubuki. **7** Haskakē: “Hau dasibibu ana kaī benanūbūwē”, iwanā, akī ē mia yuia xinaī: “Haskara betshairamē?” iki Habaa! iyamawe. **8** Haska inū, niwe haikaimas shūku iki dāka imiski. Haka hawē hui nīkakī haniara huai inū hanira kai mī unāmaki. Yushī Papatū tsuara yura betsa bena wairā, haska keskariki— aka

9 Nicodemos nīkai tapiāmahaira ana yukakī:

—Haskatirimē, na haska mī yuiairā?— aka

10 —Israelbu yusībiamis haskakī ē mia yuiiai mī nīkamamē, tapībainamarā?— iwanā **11** —Txanima ē mia yuiiai. Eskaki, mia yuinū nīkawe. Nukū uīkī inū tapīmisshū Naximanika João inū eā nū matu yusīmiski. Haka nukū hātcha danākī nukukiri shabakabi mā xinābumaki. **12** Haskakē yurabukiri ē matu yuikubainai ē hātcha mā ikūwābumawē taeshū Deus anua hamapaikiri ē matu yuiairi mā ikūwātirubumariki. **13** Haska inū, Deuskiri unātanū ika Deus anu tsua inatirumaki. Haka earā, matū Hutxi Kayabi Iuwatū matu

unāmai Deus anua hua ē tashniniki. **14-15** Haska inū, Deusū nukū shenipabu yusīkī unāti wamanikiri mia xināmanū nīkawe. Hanu tsua hiweabuma anu Moisés hatu iyuima hanus nukū shenipabu hiweakeakeakī hawē hātxa nīkabumakē Deusū hatu kupinū, iwanā, dunu mirima itxawashū hatu pima isī teneabū Deusū Moisés yunua mane damiwakī dunu itsa washū hiki netāshū nitxiā tsuāra uīkī ikūwaī shushanibuki. Habiaskari wakī Deusū ea yubani keyukī hiki matū Hutxi Kayabi Iuwa ea mastāshū ea benitā ea nitxīshākanikiki. Haskawē taeshū tsuabūra ea ikūwākī xinaī ebe hiweshākanikiki, niti ikamarā— iwanā,

Yurabu dasibiwē Deus nuhairakī Jesus yunua tashninikiaki, na hātstarā

16 Jesusū ana Nicodemos xināmakī yuikī:

—Yura betsa betsapa dasibi hiwebaunabuwē nuhairakī Deusū eska xinātā ea hawē bake bestitxai yunukī tashnimaniwē taeshū tsuabūra ea ikūwākī hawē hiwea kayabi benutima bitā mawa kayabiamā Deusbe hiwekuīshākanikiki, ikibi ikirā. **17** Hanushū hau ewē taeshū yurabu hatu kupishanū, iwanā, Deusū ea hawē bake bestitxai ea tashnimama iniki. Hakia Deus daewakī hau ewē dabanā matū txakabu buashūkubaīshanū, iwanā, Deusū ea hawē bake bestitxai tashnimaniki. **18** Haskakē tsuāra Deusū bake ikūwaību Deusū kupiamaki. Hakia tsuāra hawē bake bestitxai ikūwāmawē taeshū Deusū hatu danātā kupishanikiki. **19-20** Yurabu hamapai txakabuwē kemui abukī henekatsi ikama Deusū hātxa shaba keska danāmisbuki. Hanushū hatū xinā txakabuwē taeshū Deusū hatu kupinū, iwanā, hawē hātxa shaba keska yunukī tashnimaniki. Haskawē taeshū tsuā hawa nīkama hawē bake danākī txakabuwē besti kemumisbu Deusū hatu kupihairashanikiki, niti akamarā. **21** Hakia tsuabūra Deusū hātxa shaba keska ea nīkatā betsabu unāmakī hātxa txanima yusīkubaīmisbū habū Deusū xinaī keska txibākī ea ikūwāmispuki— aniki.

Naximanika Joāonē Jesuskiri ana hatu xināmanikiaki, na hātstarā

22 Jerusalém anua hātxa menetā Jesus nukube Judéia mai pakea anu kashū nuku yusīayā betsabū Jesus hātchai ikūwākī taewaibu nū hatu naximakubainaya **23-24** hanu haskaitiāri João atxishū bitxiriabuma hanu Jordão hene netsuisma anushū mae betsa Salim dapi Enom anushū Naximanika Joāonē hātcha nīkanū ika beabu habū hawē yusīa nīkatā hatū xinā betsa wakī ikūwaību hatu

naximariakubainaya: **25** “Ha beya ũpashwē txukikī Deus shabakabi ũmai nū pepamiski”, ikī xinaĩ judeu yusĩnã betsabe Joãonē tsuma betsabu hatū beyawē taea ha iki yuinamei menetã **26** João yuinū ika hawē tsumabu bushū yuikī:

—Yusĩnã, Jordão hene kesha betsaaurishū nuku yusĩkī hakiri mĩ nuku kēwaĩmatunã, hatūri dasibi hawenabu wakī hatu naximaya nĩkatã betxibaĩ hari txibãkanikiki— akabu

27 Joãonē hatu yuikī:

—Huni betsa Deusū yunuama shanē ibu kayabi itirumaki.

28 Jerusalém anua beshū ea yukaibu shabakabi txanima hatu yuikī: “Earã, ē Cristo Messiasmaki. Hamē earã, bebūkiri hakiri ē txaninū Deusū ea yununiki”, akī ē hatu yuiã mã nĩkaimarã, xinãkãwē.

29 Ha inū, hunĩ txipax bitã aĩwanã, ha besti hawē beneki. Hakia hawē bene benimai hawē aĩbe hãtxai nĩkatã hawē haibuaiburi benimatxakayamamisbu keskai eãri Jesus haskai nĩkatã ē benimahairariaii. **30** Haska inū, hawē kuxipawē ea binuĩ Jesus kuxipaya hanua earã, ē kuxipa beshtekei ē beshmasai— iwanã,

Joãonē Jesuskiri shabakabi hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

31-32 ana habias xinãwē Joãonē hatu yuikī:

—Tsuara mai anua baarã, mai anu hiweshū haska dasibi mai anuari tapĩ hãtxamisbuki. Hakia ha hunirã, Deus anua tashninishū yurabu dasibi binukī Deus anua nĩkakī ũtã haska txanibiaya tsuã hawa nĩkama danãkanikiki. **33** Hakia tsuabūra hawē bake danãma “Deus txani txakaismaki”, ikī hawē hãtxa mestēwãmisbuki.

34 Hanushū hawē bake yunukī hawē Yushĩ Pepa keyuisma inãkubaĩmiswē taeshū Deusū bake ha yununitū hawē hãtxa yuimiski. **35** Epa Deusū hawē bake abukī hau dasibi ibuã shanē ibushanū hawē kuxipa dasibi inãniki. **36** Haska inū, tsuabūra hawē bake ikũwãkī txibaĩbu hiwekuĩshãkanikiki, ikibi ikirã. Hakia hawē bake danãkī ikũwãbuma hatu danãriakī Deus haki sinatakī hiwekuĩmama hatu kupikubaĩshanikiki, hiwe txakamakinã— iniki.

Samarianawa aĩbube Jesus hãtxanikiaki, na hãtxarã

4 **1-2** João binũkī Jesusū yura itxapa haki txiti ikabu wakī hatū hatu naximamabiakē nū hawē tsumabū hatu naximapakebiaya itxati hiwe shanē ibu fariseubū nĩkai haki sinataibu Jesusū nĩkatã hatube ha ikatsi ikama **3-4** haska nĩkabaini nukubetã Judéia henebaini Galiléia anu ana kai Samaria mai pakea dũkemisbu ana

hanu kama daĩbaĩkĩ napaibainũ ika kai **5-6** mae ewapa betsa Sicar dapi Jacõ hawẽ bai hawẽ bake José yununi anu ãpash bana kini anua dispiwẽ biti Jacõ hatu pukĩmaniki kemai ma bari mananãbi kemaya hĩ iki ãpash bana kini dapi Jesus tsaukẽ **7-8** Sicar mae ewapanua piti bishuĩ nũ kakẽ Samaritanawa aĩbu betsa hushũ ãpash biai Jesusũ yukakĩ:

—Mĩ ãpash biairã, ea amawe— aka

9 judeubu Samaritanawabube hãtxaisbumawẽ taea e itã aĩbũ yuikĩ:

—Ë Samaritanawaki. Miarã, mĩ judeuki. Haskakĩ mĩ ea ãpash ea akai?— aka

10 Jesusũ yuikĩ:

—Hawara Deusũ mia inãkatsi ikai inũ tsuãra mia ãpash yukai unãkĩ mĩ ea yuka ãpash netsuisma ã mia inãkeãshuki— aka

11-12 aĩbũri yuikĩ:

—Shanẽ ibũ, na ãpash kini pukĩkinã, nukũ shenipabu Jacõ anishũ hawẽ bakebu inũ hawẽ inabubetã apauniburã, nuku heneshũbainiki. Haska nuku ashũbainiwẽ taeshũ nukũ shenipabu Jacó kuxiparã, mĩ binũamẽ? Ha dikabi na kini keyatapahairaki. Xumu inũ dispi txai pa mĩ hayamaki. ãpash netsuismarã, hania hawawẽ bitã mĩ ea inãtirumẽ?— aka

13 —Tsuabũra na ãpash kini anua biwãshũ atã hawẽtxaĩs tetsusĩki ana manushãkanikiki— iwanã, hãtxa huncawẽ ana yuikĩ:

14 —Hakia tsuabũra ãpash ã inãĩ atanã, ana tetsusini manuama ishãkanikiki. Habu tibi merã txatxa ãpash netsuisma keskatũ hatu hiwekuĩmashanikiki, ikibi imakinã— aka

15 aĩbũ nĩkabiakĩ Deusũ Yushĩ Pepakiri hãtxai unãma ana yukakĩ:

—Shanẽ ibũ, ana tetsusini ãpash manuama ã ana ãpash bi bika tenekirãkirãyamashanũ ha ãpash netsuisma mĩ ea yuiairã, menã ea inãriwe— aka

16 —Peki. Haskakenã ha dukũ mĩ bene iyutãwẽ— aka

17 —Ë bene hayamaki— aka

—“Ë bene hayamaki”, ikĩ mĩ txanima yuiaii. **18** Ha dukũ cinco mĩ beneyabiakũkaĩmis natiã huni betsabe mĩ hiwearã, txanima mĩ bene kayabimaki— aka

19 nĩkai e iki teku iki huĩti metesheketã yuikĩ:

—Shanẽ ibũ, mĩ Deusũ hãtxa yuishunika ã mia nĩkaii. **20** Na mati anushũ nukũ shenipabũ Deus kẽwãkĩ taewapaunibuwẽ taeshũ nũ Samaritanawabũ habianushũri nũ kẽwãriamisbuki. Hakia:

“Jerusalém anushū besti hau Deus kēwānūbūwē”, ikī mā judeubū yuimiski. Haratu kēwāti kayabi pemēkaī? ea yuiwe— aka

21 —Aībuū, ea nīkairawe. Na mati inū Jerusalém anu kama hani ana kama mā Epa Deus kēwāshanai ma kemaikiki. **22** Hakia unāriamabia Epa Deus mā kēwāmiski. Hamē nū judeubu anu Deus merabenā hushanaiwē taeshū unākī kaneama nū Deus kēwā kayabimiski. **23-24** Deusrā, yushīki, yura kayabimarā. Haska inū, hawē Yushī Pepatū hatu merabewakī xināmaya Deusū yuini txanima unākī ikūwā kayabishanaibū Epa Deus duawakī kēwāshākanikiki, benimawakinā. Haskawē taea na habiatiā ma haska Deusū abuai txanima mā kēwākī taewashanai ma taeikiki, Epa Deusū hawē Yushī Pepatū merabewayarā— aka

25 aībū yuikī:

—Ē unaiī, ha Messias Cristo hushū dasibi nuku unāmashanairā— aka

26 Jesusū yuikī:

—Na habia ē mibe hātxairā, ē habiaki— aka

27 haska watanayas nū hawē tsumabu niri ituxikī Jesus aībube hātxai beshtetuxi e itā:

—Haskai aībube hātxaimēkaī? Hawa yukai habe hātxai ishūmē?— ikī nū yukatirububia nū hawa yukabumakē **28-29** aību hawē xumu henebaini hawē mae anu kashū yurabu yuikī:

—Ebe kashū uī bukāwē. Dasibi ē ipauni ea yui keyushuki, Messias Cristomēkainā— hatu wa hawē hātxa ikūwākī nīkabirani **30** hatū mae anua dasibi Jesus anu bei natsekebirani taeai bū

31 ha haskaibū nū hawē tsumabū Jesus yuikī:

—Yusīnaā, nū mia piti bishūtāshurā, menā piriwe— nū akāwā

32 —Piti betsa mā unāriama ē hayaki— nuku wa

33 yuinamei:

—Hanishū huni betsā piti beshū pima ikimēkaī?— nū ikaya

34 Jesusū nuku ana yuikī:

—Hatū ea yununitū xinā ē hayawē taea hawē daya keyui ē kuxipamiski, yani wa keskairā **35** —iwanā, ana nuku yuikī: —Matū bai mā banaxina uīkī yuikī: “Ana ushe dabe inū dabe ka bimi huxiā nū tsekashanai”, iwanā, mā xinābiaya ana matu yusīnū nīkakāwē. Deusū bai kaiskī uīkāwē. Ma hanu ikūwaību itxawati peki.

36 Tsuabūra hatu itxawakī hawē manakuti pepa bikanikiki, hatū hiwea ikibi ika bikinā. Haskakē tsuabūra mibā bana bimi huxiā hatu tseka keska waiburā, haburi benimakanikiki. **37** Haska inū,

huni betsã banaima huni betsari hushũ tsekamiski, iwanã, nũ yuimistrã, txanima hãtxaki. **38** Haska inũ, haniara dayakĩ Deusũ hãtxa banaimabu ikũwaĩbu mã itxawa bestinũbũ ã matu yunushanaii. Haska inũ, betsabu dayai taeimabũ natiãri matũri hawa bika teneama itxawa bestikĩ mã keyushanaii, hatube benimakinã— nuku waya

39 hanushũ aĩbũ hatu yuiaiwẽ taeshũ hawẽ mae anushũ Samaritanawabu itxapabũ ikũwaĩ Jesus anu **40** beshũ uĩkĩ yuikĩ:
—Nukuki bayuwe— akabu hanushũ Jesusũ yusĩ usha dabei hatu anu baxikua **41** hawẽ hãtxa ana itxapabũ ikũwãkĩ taewakĩ **42** aĩbu yuikĩ:

—Ha dukũ mĩ hãtxa besti nĩkatã mia txibãbaini kashũ nũ uĩxinaki. Hanua txanima kayabi ibubis nukũmebi hawẽ hãtxari nĩkatã Jesusũ yurabu dasibi Mekenika Messias Cristorã, natiã nũ ikũwaiĩ— akabu

Governobe dayanika shanẽ ibu beshmastũ bake

Jesusũ shushawanikiaki, na hãtxarã

43-44 hanushũ: “Deusũ hãtxa yuishunikarã, hawẽ mae anushũ yusĩayã hawenabũs kẽwaĩsbumaki”, imishũ Jesusũ hamebi hatu kẽwãmakatsi ikama usha dabetã hanua ana kai **45** Galiléia mae pakea anu hikia Jerusalém anu Páscoa nawai besiaibutiã habũ uĩ kashũ Jesusũ dami atimaska akai uĩxinabuwẽ taeshũ ikĩ pewa wani haki benimahairakubainaibũ

46 hanushũ Canã mae Galiléia anushũ ũpash dami waimanu Jesus ana txĩtũkaĩ hikiaya habiatiãri Herodesĩ ha dayashũmis shanẽ ibu betsã mae Cafarnaum anua hawẽ huni bake isĩ teneaya **47** Jesus Judéia anua Galiléia anu ana txĩtũkirã hikiyai nĩkatã hanu kashũ uĩkĩ ea akĩ yuikĩ:

—Yusĩnaã, ã huni bake mawakatsis ikikiki. Ë hiwe anu ebe kashũ ea shushawashũyuwe— aka **48** Jesusũ yuikĩ:

—Matunã, hawẽ unãmati dami atimaska ã akai uĩyama mã ea daki ikũwãbumaki— aka

49 hawẽ bakewẽ nuimanũ, iwanã, Jesus daewakĩ yuikĩ:

—Shanẽ ibuũ, haskamaki. Hanũ ã bake mawanũ hawaira ea shushawashũ kawẽ— aka

50 hawẽ nuikĩ Jesusũri yuikĩ:

—Nenua txĩtũkaini mĩ hiwe anu kariwe, mĩ bakerã, mawama hiweakirã— aka ha hunĩ Jesusũ hãtxa ikũwãbaini hawẽ hiwekiri kai

51 hanira bai putxinĩ ushaxini hawě hiwekiri kaya unuriari hawě tsumabu bei haki nukushũ yuikĩ:

—Mĩ bakerã, ma ana hiweaki— atuxiabu

52 nĩkatã hatu yukakĩ:

—Hatiã haskai shushai taexinamẽ?— hatu wa

—Uatiã ma bari kapukeaya 1:00 hora da tarde hawě yuna maĩxinaki— akabu

53 habianuri: “Mĩ bake mawama ana hiweaki”, Jesusũ axiã habiaskari nakuxshunaibuwě taea hikituxitã hatu yuia hawenabubetãs Jesus ikũwãnibukiaki.

54 Na haska ana ha katxu huni bake shushawakinã, tsuã haska watiruma Jesusũ akinã, Judéia anua txĩtũkirã Galiléia anu hikituxixĩshũ ana habianushũri haska waniki, hawě unãmati dami ha katxu ana akinã.

Betsda kesha huni isĩ tenei babuni Jesusũ shushawanikiaki, na hãtxarã

5 Galiléia anushũ Jesusũ huni bake shushawaima ana betsiã Jerusalém anushũ judeubũ hatũ beya betsa txibaĩ besi nawaibu anu Jesus ana txĩtũkaini kakĩ **2-4** hanushũ Jerusalém mae mixkiwě kenebaunibu hanu hikiti shui hawě kenarã, Txashuwã Kaĩtirã, ha dapi hanu ũpash uke merã habai anu mixki pukĩnibu anu ũpash tsauwa hawě kenarã, Betesdarã, hanu utai huĩrukũmisbu anu cinco utati anu bekũbu inũ, tiribu inũ, meyuxkibu inũ, isĩ betsa betsapa tenei maniabu anu mixki pukĩnibu ũpash mata nai tsumã xubimaya: “Ea dukũ ka ĩ pukua ĩ shushatiruki”, iki maniabu anu **5** huni betsa 38 ano bari ka hawě yura babuni **6** daka Jesusũ betxituxitã bari itxapa ka isĩ teneai unãkĩ yukakĩ:

—Mĩ yura shushai mĩ ana kuxipakatsis ikai?— aka

7 —Haa, Shanẽ Ibuũ. Hakia nai tsumapã hene xubimai anu tsuã ea bakebaĩ pukutimakẽ ĩ unãshubira kaya isĩ teneai betsã ea maemaĩ binukaĩ habu dukũ pukukubaĩmisbuki— aka

8 hawě nuikĩ shushawanũ, iwanã, Jesusũ yuikĩ:

—Haskakenã, benitã mĩ dakati iabaini kariwe— aka **9** hawaira hawě yura dakuxi kayatã benikawã sãbado huĩrukũtitiã dayatimabiakẽ habiatiãri hawě dakati iabainaiwě taeshũ **10** judeu shanẽ ibubũ yukakĩ:

—Haskakĩ huĩrukũtitiã mĩ dakati iabaĩkĩ Moisés nuku nemani mĩ txibãma kaneai?— akabu

11 —Ea shushawashutū yunukī: “Mī dakati iabaini kariwe”, ea wa ã kai ikaii— hatu wa

12 —Tsuã mia haska yunushumẽ?— akaibū **13** hanu itxabu anu Jesus hawaira naxui ikawẽ taeshū hatū shushawashu unāma harakiri hawa hatu yuitima nibai kakẽ **14** txipu Jesus Templo hemaĩtī anu haki ana nukushū yuikī:

—Uĩwẽ, ikis ã ma mia shushawashuki. Haskakẽ txakabu xinākī Deusū hãtxa ana kaneyamashãwẽ, mī ana hamapai betsa kaneairã, hawara txakabuhairawẽ mī ana pikutirukurã— aka

15 ha huni haska wa kashū judeu shanẽ ibubu hatu yuikī:

—Na ã shushashu mã ea yukarã, Jesusū ea akakiaki— hatu wa **16** huĩrukūtitiã Jesusū shushawawẽ taea haki sinatakī judeu shanẽ ibubū Jesus danākī yuaĩbū **17** hatū hãtxa nĩkatã Jesusū hatu yuikī:

—Ë Epa Deusū hatu merabewai dayakũkaĩmiski. Eari habiaskariai ã dayariakũkainaii— hatu wa

18 nĩkatã hune judeu shanẽ ibubu yuinamei:

—Sábado huĩrukūtitiã yununi kaneai bestimaki. Txakabu betsa wariai hamebi Deus keskakatsis ikĩ yuikī: “Deus ã Epaki”, ikĩ yuiriaikiki— ikaiwẽ taea haki sinatahairakī Jesus tenākatsis itxakayamaibū

Hawẽ Epã Jesus hawẽ kuxipa inãnikiri yusĩnikiaki, na hãtxarã

19 Jesusū ana hatu yuikī:

—Txanima ã matu yuiai. Deusū bakẽ hawẽ xinãnẽ besti haska atirumaki. Hakia hamapai xarabu Epa Deusū akai uĩkī habiaskari wakī hawẽ bakẽri ariatiruki. Haskakẽ Epa Deusū xinãnẽ ea hawẽ bakẽ ã ariaii. **20** Haska inũ, Epa Deusū hawẽ bake abukĩ dasibi akĩ uĩmamiski. Haska inũ, ana kuxipahairawẽ dami atimaska betsa betsapa hawẽ bakewẽ matu uĩmaya uĩ mã e ikũkaĩshanaii. **21** Haska inũ, ã Epa Deusū mawabu hiwemamiski. Habiaskari wakī hawẽ bakẽri tsuabura katutã hatu hiwekuĩmariatiruki. **22-23** Haskawẽ taeshū tsuara Epa Deusū unãti waismaki. Hakia hau dasibibu hawẽ bakẽ hatu unãti washanũ hawẽ kuxipa inãni hayaki. Haskawẽ taeshū habias Deus kẽwãmisbu keska wakī hawẽ bakeri hau kẽwãshanũbunã. Tsuabũra hawẽ bake ma yununi kẽwãbumarã, haskatã hawẽ Epari kẽwã kayabitirumaki.

24 Txanima ã matu yuikubainaii. Tsuãra ea nĩka pewai hawẽ hiwea txakabukiri kai beshteketã hatū ea yununiri ikũwaĩ hiwekuĩkanikiki, ikisrã. Bikawẽ unãti wama mawa kayabi

tenemama hiwekuiaĩbu txakabuwẽ nũ kupiama ishanaii.

25-26 Txanima ana ẽ matu yuiiai. Ẽ Epa Deusũ hawẽ hiwemati kuxipa hamebi hayatũ habias ea inãniki. Haskakẽ hanu bari hawẽ heneaitiã mawabũ ẽ hui nĩkatã besteĩ ana hiweshãkanikiki. **27** Ẽ matũ Hutxi Kayabi Iuwawẽ taeshũ dasibi unãti kuxipa ẽ Epa Deusũ ea yunurianiki, eã ẽ hatu unãti wakeakeshanunã. **28** Na haska hãtxa ẽ matu yuiiai nĩkatã e iyamakãwẽ. Haskashanai matu yuinũ nĩkakãwẽ. Mawanibu dasibi ẽ hui kuxipawẽ ẽ hatu kena nĩkatã **29** mai anua hanira hatu maiwanibu tashnibirãshãkanikiki. Pepabu hiwekuiaĩbũ habu txakabumisbu ana bestẽbiatã ana hawẽri kai bika tenehairai ikibi ishãkanikiki— iwanã,

Jesusũ ibubis hawẽ xinãnẽ aki huama inikiaki, na hãtxarã

30 Jesusũ shanẽ ibubu hatu nĩkamakubaĩkĩ uikĩ:

—Earã, ibubis e iskaũ ẽ xinãnẽ ẽ ikamaki. Hakia haska ẽ Epa Deusũ ea yunuai besti nĩkatã ẽ akubainaii. Haska hawẽ pepa ea katumairã, ẽ haska xinaĩwẽ ẽ akama hakia haska ẽ Epã ea yununitũ abuai haska yunuaya unãti wakĩ ẽ ashũkubainaii, kaneamarã.

31 Emebi ẽ keãyanã, ẽ hãtxa txani ikeanaii. **32** Hakia tsuabũra ekiri unãti watã ea kẽwaĩnã, hawẽ hãtxarã, pepaki, haska unaĩnã.

33 Naximanika João Messiaskiri mã yukatanima txanima hakiri matu yuimaki. **34** Hau tsuabũra mã ea kẽwãshanũbũ, iwanã, ẽ haskakiri xinãmaki. Hakia hanu kupiaitiã Deusũ hau matu kupiyamashanũ na kaka pepa ẽ matu yuiiai nĩkatã mã benuama ishanaii. **35** Haska inũ, João bĩ ewapa dekua hi ikĩ txashawa keskashũ matu yusĩai nĩkai ushe eskarabes hawẽ yusĩa abui mã benimakũkainimaki. **36** Hamẽ Epa Deusũ ea yununirã, hawẽ kuxipawẽ dami atimaska wakĩ ẽ matu uĩmaiwẽ taeshũ mã ea unãti wakĩ tapĩtirubuki, Deusũ ea yununirã. Haskakẽ ekiri hawẽ unãmati hãtxa Joãonẽ matu yusĩmaki. Hakia eãnã, atimaska betsa betsapa wakĩ haska Joãonẽ aisma akĩ ẽ binuaiĩ. **37** Ha inũ, Deus mã uĩyama inũ hawẽ hui mã nĩkaismabiakẽ habiatũri ea yununitũ ea unãkĩ hawẽ hãtxa hatu kenemani anushũ ekiri hatu yuini mã uĩkubaĩmiski. **38** Hakia matu anu Epa Deusũ ea yununi mã ea uĩkĩ ikũwãmawẽ taea habiaskari wakĩ hawẽ hãtxa uĩkĩ xinaĩ ha txibaĩ mã hawẽ hiweabumariki. **39** Haskakẽ matunã, ha txibaĩ hiwei ikibi iti hãtxa kenenibu betxinũ, iwanã, Deusũ hãtxa yuishunikabũ kenenibu anua mã benakubaĩmiski. Hakia habias kenewẽ ekiri yuini uĩbiakinã, **40** haskawẽ taea matũ ea ikũwãtã hiwekuĩkatsi ikama mã ea danaĩ.

41 Hawara pepa ekiri yuiaibu besti ẽ nĩkakatsi ikamaki, yurabũ hãtxawenã. **42** Hamẽ eãnã, ẽ matu unaiĩ, Deus nuimis keska hayama mã ikũkainairã. **43** Epa Deusũ kuxipaya ẽ hubianikẽ xinã betsatã mã ea nĩkamaki. Hakia huni betsa hamebi kẽkĩ yuiari nĩkakĩ mã txibãmiski. **44** Haska inũ, matũmebi ibubis mã yurabu kẽwãma bestikatsis imiski, ha besti Deus hatu kẽwãmamarã. Haskawẽ taeshũ mã ea ikũwãtirubumaki. **45** Haska inũ, Deus bebũ nishũ ẽ matu ha ashanai xinãyamakãwẽ. Hakia matũ yusĩnã pehaira Moisés mã ikũwaĩ hatũri matu ha ashanai xinaĩ hakimayamashãkãwẽ. **46** Ha inũ, Moisés ekiri keneniwẽ taeshũ Moisés hãtxa ikũwãkĩ mã ea ikũwãriakeanai. **47** Hakia haska hatũ keneni ikũwãkĩ mã txibãmarã, ẽ hãtxari mã ikũwãtirubumariki— hatu waniki.

5.000 hunibu Jesusũ pimanikiaki, na hãtxarã

(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Lc 9.10-17)

6 **1-4** Hanua haskakaĩkĩ Pãascoatiã judeubu besikĩ pishanaibu ma kemaya Galilėia Iãnẽwã, hawẽ kena betsa Tiberiades Iãnẽwã anu Jesus nũ hawẽ tsumabube pukeshũ hatu shushawakĩ Jesusũ hawẽ unãmati dami atimaska betsa betsapa wai uĩxĩshũ ana uĩkatsis iki mã bukĩ mirimabũ nuku txibaĩbũ mati mapebaĩ tsauwa nukube hãtxabaikĩ **5-6** yurabu itxapabũ txibãbiranabu uĩkĩ hawara akatsi unãbiakĩ Filipe unãti wakĩ Jesusũ yukakĩ:

—Nabũ hau pinũbũ, hania nũ hatu misi bishũtirumẽ?— aka

7 xinãma Filipẽ yuikĩ:

—Bestibu tibitũ hau misi eskarabe pinũbũ 200 dia nukũ daya peirã, damaki— aka

8 haskai nĩkatã hawẽ tsuma betsa Andrẽ, Simão Pedrõ betsã, yuikĩ:

9 —Cinco misi inũ dois bakaixta huni bakẽ nuku inãtirukiaki.

Hakia hatibũ na misi eskarabes pikĩ hawa yani watirubumaki— aka

10 Jesusũ hatu yuikĩ:

—Ha basiki hau tsuabaunũbũ hatu yunukãwẽ— nuku wa nũ hatu yunua basi mamaki tsau 5.000 hunibu tsauwabũ **11** ha huni bake anua Jesusũ misi bitã Deus kẽwãtã misi tũkepakekĩ nuku inã ha tsauwabu nũ hatu inãbaunaya habiaskari wakĩ ha baka bitã tekepakekĩ nuku inãriaya nũ hatu inã hati pikatsis ikĩ bitã **12** pikĩ hanushũ yani wai pepeaibũ Jesusũ hawẽ tsumabu nuku yunukĩ:

—Ha pitĩ teshe waibu hau txakawayamanũbũ itxawabaũkãwẽ— nuku wa **13** itxawakĩ ha cinco misi pikĩ teshewabu 12 kuki nũ mata wakẽ **14** hawẽ unãmati dami Jesusũ hatu ashũshuwẽ taea uĩ yuinamei:

—Txanima Deusū hātxa yuishunika kayabiki, haska Moisés yuinirã, ha hunirã, habiaki— ikubaũkĩ **15** barikis shanê ibu warinũ, iwanã, atxishũ iyupanãbu unãtã hatu pashkabaini ana hawëri mati keyatapa mapebaini ha mesti hari pashashũ xinãyui kaya

Jesus iãnëwã bemaki bepaikainikiaki, na hãtxarã

(Mt 14.22-27; Mc 6.45-52)

16 ma bari hikiaya nũ hawë tsumabu iãnëwã kesha anu butukĩ Jesus nũ shunũbirana huriamakê **17** shashũ inatã Cafarnaum anu nũ kai besusi pukênũ ika nũ kai taeaya mexuhairakê Jesus txitũriama **18** niwëwã bekĩ iã buspu tsaubirãbirãkĩ hatu teawa **19** haimãwë tuëxini ma txaiskabui cinco kasmai seis quilômetro nunushũ Jesus iã bepaikiranai uĩ nũ datehairaya

20 nuku yuikĩ:

—Ë eaki. Ewë dateyamakãwë— nuku wa **21** nĩkatã benimakĩ yuikĩ:

—Nukube shashũ inayuwe— nũ wa shashũ Jesus inaya niwëwãwë shashu tsuma maiãyã hawaira kaĩ nũ keti iniki.

Yurabũ Jesus benanibukiaki, na hãtxarã

22 Ushaxini penaya ha yurabu iã kesha betsauriabũ xinaĩ:

—Habia besti shashuwë hawë tsumabũ Jesus iyuama buxiãbuki, shashu betsa hayamabiakenã— ikaibũ **23-24** ha haskaibũ mae ewapa betsa Tiberíades anua shashu betsawë bei hanushũ Jesusũ Deus këwãtã hatu pimaxina anu keti itã Jesus inũ hawë tsumabu hatu benakubirani hawa hatu betxiama ana hawëri butubirani hatũ shashuki inatã: “Cafarnaum anu kaxiãmëkaĩ. Hari benanũ bukãwë”, itã hauri bui

Jesusrã, hiwekuĩmati misi keskakiaki, na hãtxarã

25 iãnëwã pukebaini kesha betsauria hanu itxati hiwe anu hatube itxanua Jesus betxituxitã habũ yukakĩ:

—Yusĩnaã, hatiã mĩ nekeri pukexinamë? Ukeria nũ mia benabiranairã— akabu

26 Jesusũ hatu yuikĩ:

—Mã unãti wakĩ kayatapĩnũ dami haskabiamã wakĩ ã matu ashuaĩ uĩxina ha tapĩkĩ mã xinãmawë taea hakia misi pikĩ yani waxĩshũ haskas pinũ ishũ mã ea benai bei ikanaii. **27** Haskai piti txapumiswë besti kemui mã mapua ikanai? Hakia ã Epa Deusũ ea

kuxipa waniwê taeshû hawê kuxipa ê matu inâshanai ha bestiwê kemui mapukâwê, hawê hiwekuî ikibi itirã. Haskawê taeshû habia hawê unâmati wakî Epa Deusû ea matû Hutxi Kayabi Iuwa ea waniki, yunukinã— hatu wa

28 habû nîka pewama Jesus yukakî:

—Deusû yunua ashûkî txibâkinã, nû haska wakî benimawakî taewatirumê?— akabu

29 Jesusû ana hatu yuikî:

—Deus benimawakinã, hatû ea yununi besti ikûwâkâwê, ê eakirã— hatu wa

30-31 betsabû nîkama ana yukakî:

—Mî Deus anuarã, nuku ikûwâmakatsirã, hawa hawê unâmati mî nuku ashûkî kayati wamatirumê, nû mia hawê taeshû ikûwanûbunã? Nukû yusîná Moiséskiri mia yuinû nîkawe. Hanu tsua hiweabumanu nukû shenipabu hatu iyuyama hari hiweabû Deus anua maná duru butea pikubaunibuki. Haska wanibu kenekî: “Pimakî nai anua Moisés misi hatu pimakubaûpauniki”, inikê damiwakî Moisés mî binua ikai?— akabu

32 —Txanima nai anua misi butunirã, ha Moiséskiri mã yuiairã, hatû hatu pimama iniki. Hakia ê Epa Deusû hatu pimakubaûpauniki. Hakia ikis nai anua habiaskari wakî misi kayabi ê Epa Deusû matu inâkatsis iriaikiki. **33** Ha misi Deusû yurabu dasibi inâkatsi ikairã, ha nai anua butunitû hatu dasibi hiwekuîmatiruki— hatu wa

34 hawê hâtxa nîkabuma ana yukakî:

—Shanê ibuû, haskakenã na misirã, hawêtxaîs nuku pimapakeshãwê— akabu

35 Jesusû ana hatu yuikî:

—Hiwekuîmati misirã, habia ê eaki. Tsuabûra ea nîkakî xinã betsa watã eki txiti ikaibu ê hatû yushî kuxipa wa ana buniam keska ishâkanikiki. Ha inû, tsuabûra ea ikûwâkî ê hâtxa nîkakubainaibu ê hatu xinã txâkãwã ana ûpash manui tetsusinama keska ishâkanikiki. **36** Haska ê matu yuiái keska ê akai uîbiaxîshû mã ea ikûwâbumaki. **37-38** Hakia ea yununitû xinãnê aki ê huniki, emebi ê xinãnê aki huamarã. Haskakê tsuabura katushû Epa Deusû ea anu hatu peshukî ekiri yunua ikûwâkî ea haibuwakubaîshâkanikiki. Ha inû, ea ikûwaîbu ê hatu danãtaskama ishanaii. **39** Ea yununitû xinãwê akinã, tsuabura ea anu yununi hawê heneai shabatiã hatu benuama hatu bestêwâkî ê hatu tashnimashanaii. **40** Dasibibû Deusû bake

xinākubaĩkĩ ikūwaĩ hiwekuĩa ma hayabuwē taeshū hawē heneai shabatiã ē hatu bestēwāshanaii, haska ē Epã xinaĩ yubakani keska meneshūkinã— hatu wakĩ

41 “Deus anua misi butunirã, ē eaki”, iki daketapai itsakĩ hatu yuiawē taea judeu shanē ibubu hune Jesuski ha ikĩ yuaĩ

42 yuinamei:

—Na hunirã, Josē bakeki, Jesusrã. Hawē ibu daberã, nukū uĩbuki. Haskai: “Deus anua ē butuniki”, iki daketapaimēkaĩ?
—iake iakeaibũ

43 hatū xinã unātã Jesusū hatu yuikĩ:

—Matunã, hari hãtxakĩ ana ea yuāyamakãwē. **44-45** Epa Deusū ea yununitū hatu kenamarã, ea haibuwatirubumaki. Hakia hatu kena ea ikūwaĩbu hawē heneai shabatiã ē hatu bestēwāshanaii. Deusū hãtxa Isaíasĩ keneni matu yuinū nĩkakãwē: ‘Deusū dasibi hatu yusĩkĩ meshtāmashanikiki’, aniki. Haskawē taeshū tsuãra Deusū hãtxa nĩkakĩ tapĩkubaĩmisshunã, ea haibuwakanikiki. **46** Epa Deus tsuã mã uĩsmaki. Hakia Deus anua besti tashninitū Epa Deus uĩniki.

47-48 Hiwekuĩmati misirã, habia ē eaki. Txanima tsuabũra ea ikūwaĩ hiwekuĩkanikiki, ikibi ikirã. **49** Ha inũ, hanu tsua hiweabumanushū Deus anua misi matū shenipabũ pibiakubaini atimas bika tenei mawanibuki. **50** Hakia misi nai anua butunikiri ē hãtxaii. Na misi pikubaini ana mawatirubumaki. **51** Nai anua butuni misi hiwearã, habia ē eaki. Tsuabũra na misi hiwea pikubaini hiwepakeshãkanikiki, ikibi ikirã. Na misi ē hatu ināshanairã, ē yura kayabiki. Haskawē taea na mai anu yurabu shukuabu tibi hawē hiwetirubuwē taeshū ē yura kayabi ē hatu ināshanaii— akĩ hunea hãtxawē hatu yuiaya

52 nĩkama e itã judeu shanē ibubu hãtxa tibiwē yuinamei ha ikaibũ:

—Haskakĩ nũ pinũ hawē nami nuku inãtirumē? Huni kuĩnē namirã, nũ pitaskatirumaki— ikaibũ

53 habũ xinã unãkĩ Jesusū ana hatu yuikĩ:

—Txanima matu yuinū nĩkairakãwē. Matū Hutxi Kayabi Iuwatū nami piama inũ ē himi akamarã, mã hiwekuĩa hayatirumaki. **54** Hakia tsuabũra ē nami pikĩ ē himi aki hiwekuĩshãkanikiki, ikibi ikirã. Ha inũ, hawē henea shabatiã ē hatu bestēwãkĩ tashnimashanaii. **55** Haska inũ, ē namirã, piti kayabiki. Ha inũ, ē himirã, nushuti kayabiki. **56** Tsuabũra ē nami pi inũ ē himi akirã, ebe hiweaibũ eari hatube dasitã ē hiwekũkaĩshanaii. **57** Haska inũ, Epa Deus hiwei ikibi ikatū ea yununiwē taea hawē kuxipawē ē

hiwekūkainaii. Habiaskariai tsuabūra ea pi ē kuxipawē
 hiwekubaīshākanikiki. **58** Nai anua misi butunikiri ē hātxi. Matū
 shenipabu hiwekī ha misi pikubauni mawanibu keskamaki, na misi
 ē matu yuiairā. Na misi pikubaini hiwekubaīshākanikiki, ikibi
 ikirā— hatu wakī **59** Cafarnaum anu hanu itxati hiwe anushū
 Jesusū haska hatu yusīayā

Jesus hamebi hiwea ikibi ini hayakiri hatu yusīnikiaki, na hātixarā

60 hawē hātixa nīkatā Jesuski txiti ikabu itxapabu yuinamei:

—Na haska yuiairā, bikaki. Tsuā haska txibākī ashūtirumaki—
 ikaibū

61 habu hakiri yuaību unākī Jesusū hatu yukakī:

—Ē hātixā matu dakewakī danāmaimēkaī? **62** Hanua ē huni anu
 hawēri ē matū Hutxi Kayabi Iuwa ē ana kai uīkī mā xinā betsa
 washanaii. **63** Shabakabi matu yusīnū nīkakāwē. Ē yushinī hatu
 hiwemashanikiki. Hamē yurabū hātixawenā, hawa hatu hiwemakī
 kuxipa watirumahairaki. Ē hātixa ē matu yuiairā, ē yushī keskaki.
 Mā ikūwāyā ē hātixā matu hiwekuīmaikiki— iwanā, **64-65** yusīkī
 taewabirāshuwē hawē hātixa ikūwābuma inū tsuāra atximashanai
 unaīwē taeshū Jesusū ana yuikī:

—Hamē matunā, betsa betsapabū mā ea ikūwābumaki. Haskakē:
 “Epa Deusū matu kenama mā ea ikūwātirubumaki”, akī ē matu
 yuishuki— ikaya

66 haskawē taeshū Jesuski txiti imisbu itxapabu niti iki baxikutā
 Jesusbe ana buama ikaibū **67** haka nū hawē 12 tsumabu nū
 pashkabainabumakē Jesusū nuku yuikī:

—Matūri mā ea henekatsi ikimēkaī?— nuku wa **68-69** Simão
 Pedrō yuikī:

—Shanē Ibuū, mia henebaī tsua mia keska nū txibātirumaki.
 Hiwekuīmati hātixa mī nuku yusīmiski. Deusū bake meribi peparā,
 habia mī mia nū unaī— aka

70 Jesusū nuku yuikī:

—Eānā, ē matu katubiyama bestitxai yushī txakabu mā hayaki—
 nuku wa **71** nū hawē 12 tsumabu betsā Jesus hatu atximashanaiwē
 taea Simão Iscariotē bake Judaskiri xinākī haska nukukiri hātixaniki.

Hawē betsabū Jesus ikūwāriama inibukiaki, na hātixarā

7 Hanushū judeu shanē ibubū Jesus detekatsi ikī benaibuwē
 taea Judéia anu ana kakatsi ikama Galiléia anu besti mae tibi

anu kakūkaūkī hatu uīkī yusīkubaunaya **2** ha ushetiã ni pei meshtetã peãtã judeubū shenipabu ushakubaūpaunibu hawē xinãti beya nawai pi besishanaibu ma kemaya **3-5** hawē betsabū ikūwākī kayatiwariabumabia Jesus yunukī:

—Nenu hanus kesu kesu isama Judéia anu besiaibu anu kashū uītawē, kashū harishū mī damiwai miki txiti ikabu itxashū uī Habaa! iki Yuu! hau ishanūbunã. Tsuara shabakabi shanē ibukatsi ikinã, hawē pepa hune akī hamapai aisbumaki. Haskakē mī akairã, pepakiaki. Jerusalém anuabu harishūri dasibi haska mī damiwamis shabakabi hatu uīmaritawē, mianã— akabu **6-7** Jesusū hatu yuikī:

—Haska ē ishanairã, kemariamaki. Maturã, tsuã matu hawa danãbuma hamapaiaibutiã mã katiruki. Hakia eãnã, hatū txakabukiri shabakabi ē hatu yuiaiwē taeshū eki sinatakī ea danãkanikiki. Haskawē taea ē daya ē meneriamawē taea ē kayutirumaki. **8-9** Haskakē ē hatu uīmashanai kemariamakē matube ē kamaki. Matū mesti uītākawē— hatu wa buaibū Galiléia anu Jesus baxikui niti ikē

Judeubu hanu besimisbutiã Jesusū hatu yusīnikiaki, na hãtxarã

10 nawai besiaibu anu hawē betsabu buxiãbū Jesusū tsua banabimama hari hatu itxū kai Jerusalém merã hune hikikē

11 nawai taeaibū Jesus benakī judeu shanē ibubū hatu yukakubauni:

—Hania mã uĩaĩ, ha huni Jesusrã?— ikaibū **12** yurã kaiã Jesuskiri hãtxai yuinamei betsa betsapabū hakiri yuikī:

—Harã, huni txakabuma pepaki— akaibū betsabūri yuikī:

—Haskamaki. Huni pemaki. Nukunabu parãmiskiaki— ariaibū **13** haskabiakī tsua nīkamama habu judeu shanē ibubuki datei Jesuskiri hune hãtxanameakeakeaibū

14 usha dabe inū besti kaya napūriama nawaibu hatishūbukūs namakis Templo hemaĩti anu Jesus ka tsaushū itxabu hatu yusīkī taewaya **15** shanē ibubū uī e itã haki sinatai yuinamei:

—Haskatã haska yusĩa unãhairai ikimēkaĩ, nukubetã kene tapĩsmabiarã?— ikaibū

16 haska hãtxaibu unãkī Jesusū hatu yuikī:

—Na ē yusĩaĩ mã nīkairã, enamaki. Ea hatū yununitū xinãwē ē matu yusĩ ikaii. **17** Tsuabūra Deusū xinã akatsi ikinã ē akai unãtã haska txanimamēkaĩ ikĩ na ē yusĩaĩ: “Deus anua huimēkaĩ, ē ibubis ē xinãnē ikimēkaĩ”, mã unãtirubuki. **18** Hamē huni betsa ibubis

hatu kēwāmakatsi ikirā, yusīnā pepai hawēruamisbuki. Hakia hatū ea yununi ē matu kēwāmakatsis ikaiwē taea txakabuuma pepa besti yui ē txani txakamaki. Haskawē taeshū tsuā ha yusiakiri ekiri metutirubumaki. **19** Txanima Deusū hātxa Moisés matu yusiāiani mestēwātā matū huītinī Deusū hātxa tsuā mā txibaīsumaki. Haskawē taeshū haska xināma mā ea detekatsis ikanaii— hatu waya

20 ha dapi mapushū betsā yuikī:

—Mī yushī txakabu hayaki. Mī haska xinaīnā, tsuā mia tenākatsis ikimēkaī?— aka

21 nīkabiai habe hātxima shanē ibubu Jesusū ana yuikī:

—Sábado huīrukūtitiā huni bestitxai shushawakī ē merabewaima matuki txanimabu haska xinaī mā eki sinataibu ē unaiī. **22** Hakia Moisés nuku yusiāiani yuikī: “Hawē Deus unāmati wakī matū huni bake oito shaba kaya hawē hina kubitxi bikubaīshākāwē”, akī nuku yununiki. Hanūkaī ha hina kubitxi bikī Moisés taewama nukū shenipabu Abraōnē dukū bikī taewani Moisés xināki habiaskari nuku yununiki. Haskakē huīrukūtitiābiakē kaneama hina kubitxi mā biriamisbuki. **23** Hanua Moisés hātxa mā kanekatsi ikamawē taea huīrukūtitiābiakē matū huni bake kaīxina hina kubitxi bi maturi mā dayakubaīmisbuki. Habiaskari keska wakī huīrukūtitiāri huni betsā hawē yura hirabi ē shushawaimawē taeshū haska xinaī eki sinatakī mā txakabu ekiri tanakī. **24** Haskakē hawara bemakia uītā xinaī hawaira hātxyamakubaīkāwē. Hakia hawara mā unāti wakatsi ikairā, hawa kaneama uī pehairawatā pe xināki unāti watā ikubaīkāwē— hatu waya

Hania Jesus huni tsuā unāma inibukiaki, na hātcharā

25 hanushū Jesusū yusiāi Jerusalém anu hiwemisbū nīkatā yuinamei:

—Ha hunirā, detekatsis ikī benakubaunaiburā, habiamē? **26** Ū unu naxui ika yusi hātchairā, hawa tsuā nemama uīnāmāri! Nukū shanē ibubunā, “Messias Cristoki”, iwanā, xinākanimēkaī?

27 Hakia Messias Cristo hushanairā, harakiriara hushanai tsuā nū unāmaki. Haskakē hanua Jesus huni nukū nū unaīwē taea Messias Cristo itirumaki— ikaibū

28 Templo hemaīti anushū yusiāi haska habu hātxaikiri xinaī hātxaibu nīkatā hātxa kuxipawē Jesusū hatu xināmaki:

—Matunā, ea unāki hanua ē yumeriani mā unāriaii. Emebi ē

xinãñē ibubis ē huamaki. Hakia parananaĩsmatũ ea yununirã, matunã, mã ha unãmaki. **29** Hakia eã ibubis hatũ ea yununi anua ē tashnikiraniwē taeshũ ē ha unaiĩ— hatu wa

30 hanua haskaiwē taeshũ atxinũ ishũ xinãbiaibũ hanu mawashanai kemariamawē taeshũ tsuã meabuma iniki. **31** Hanua hakiri haskabiaibu itxapabũ ikũwaĩ yuinamei:

—Messias Cristo hushũ dami itxapa nuku washũshanaikiri nuku yusĩmisbu na hunĩ haska nuku yusĩmisbu keska waikiki. Txipu Messias Cristo hushũ na hunĩ akai binutirumamēkaĩ? Nũ xinãñã, atirumaki— iki

Jesus hanu kashanai tsuã unãma hatu yuinikiaki, na hãtxarã

32 Jesuskiri yuiaibu fariseubũ nĩkabaĩ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibubu anu bushũ habube yubakatã hau Jesus atxitanũbũ habũ Templo mekemisbu betsabu hatu yunuabũ

33 hanushũ mapuabu Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Haskaira ea wayamakãwē, usha eskarabes besti matube ē iyuaiã. Hanua hatũ ea yununi anu ē ana txĩtũshanairã. **34** Haskakē matunã, hanira ē kai anu mã unãmabia ea benakĩ ea betxiama mã ishanaii, mã hari katirumawē taearã— hatu waya

35 haskai nĩkai judeu shanē ibubu yuinamei yuka iki:

—Hani ka nũ betxiama itiru txani ikimēkaĩ, harã? Nukunabu nawabube txai hiwebaunabu anu kashanũ ika xinaĩ ikimēkaĩtsa? Gregonawabũ Deus unãbumanu yusĩtanũ ika ikimēkaĩ? **36** Na haska yuiairã, haskara xinaĩ ikimēkaĩ: “Hanira ē kai anu mã unãmabia ea benakĩ ea betxiama mã ishanaii, mã hari katirumawē taearã”, ikai nũ nĩkairã— ikĩ xinãñibukiaki.

**Ikũwaĩbu hawē hiwekuĩmati ũpash hayakiri Jesusũ
hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã**

37 Nawai keyui hawē henei ma shaba dabe inũ besti kaya nawai besi bexiã ma kakatsi keyui dasibi itxahairabũ Jesus benikawã hãtxa kuxipawē hatu yuikĩ:

—Ūpash manuhairai mã tetsusinairã, eanu beshũ aki bekãwē, ea ikũwãkinã. **38** Habiaskari Deusũ hãtxa keneni keska wakĩ tsuãra ea ikũwaĩ hawē huĩti meranua hiwekuĩmati hene habai netsuama ishanikiki, hatu kuxipa wairã— hatu waniki.

39 Haska nuku yuikinã, Deusũ Yushĩ Pepakiri nuku yuiniki. Hanushũ Jesus ikũwaĩbu hawē kuxipa Deusũ inanũ ikaya Jesus

mawa besteã hawê Epanu kariamakê Deusū Yushĩ Pepa nuku inãyuama iniki.

40 Hanushũ hatiritũ Jesusũ hãtxa nĩka pewatã yuikĩ:

—Txanima na hunirã, Deusū hãtxa yuishunikakiri Moisés nuku yuinirã, haki— ikaibũ

41 betsabũri yuikĩ:

—Messias Cistorã, haki— akaya betsabũri yuikĩ:

—Hamaki. Galiléia anua Deusū Messias Cristo tashniama ishanai nuku yusĩmisbuki. **42** Hanua tashnikirãshanairã, “Davĩ mae Belém anua Davĩ babarã, Cristo Messias ishanikiki”, akĩ nuku keneshuniki. Haskakenã, Jesusrã, Deusū Messiasmaki— akaibũ **43** Jesusũ hatũ hãtxa nĩkatã hawê taea Jesuskiri xinã betsã betsapawaibuwê taeshũ **44** hatiritũ atxibaĩ bitxi bupanãbũ tsuã hawa meabumakê

Judeu shanê ibubũ Jesus ikũwãma danãnibukiaki, na hãtxarã

45 hanu fariseubu inũ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanê ibubu itxashũ Templo mekenikabu Jesus anu hatu yunua bua ibai habũ Jesus iweama mais beaibũ shanê ibubu betsã hatu yukakĩ:

—Haskakĩ Jesus atxi biai kashũ mã iweama ishumbê?— hatu wa

46 mekenika betsã yuikĩ:

—Haska ha huni hãtxai peaya huni betsari hãtxakĩ nematirumaki, txakabu hatu yuiamawê taeshunã— hatu wa

47 hanushũ fariseubũ hatu yuikĩ:

48 —Habi mã unaĩsmapabenibĩ, maturi paraĩkikirã! Nuku nũ shanê ibubu inũ nũ fariseubunã, nũ hawa ikũwãmaki. **49** Hakia Moisés hãtxa unãbumawê taea ha yuraburã, ibubis yupukunaĩ ikanikiki— hatu waya

50 hanua fariseu betsã Nicodemos Jesus anu ka habe hãtxatanimatũ hatu yuikĩ:

51 —Hawê hãtxa nĩkariama hawara dayai nũ uĩriamabia Moisés hãtxawê taeshũ: “Huni txakabuki”, akĩ nũ kupitirumaki— hatu wa

52 Nicodemoski sinatakĩ yuikĩ:

—Galiléia anua unaĩsmapabu keska xinãyamawe. Deusū hãtxa kenenibu una anua uĩtã Galiléia anua Deusū hãtxa yuishunika tashniama ishanai mĩ unãshanai— itã **53** henebaini hatũ hiwe anu inũ buake buakenibukiaki.

Hawē taeshū unāti wanū, iwanā, aibu txutanamei atxitā Jesus
anu iyunibukiaki, na hātstarā

8 **1-2** Oliveiras Mati anu ka hari ushaxini penaya Templo hemaĩtĩ anu Jesus ana ka tsaukē haki itxabirābiranaibu yurabu hatu yusĩkĩ taewatanaya **3** aibu betsa beneyabia huni hawē benemabe txutanameai txitetā atxishū Deusū hātsta kenenibu yusīnanāmisbu inū fariseubū iweshū mapubaunabu namakis aibu naxui akĩ Jesusū besuuri nitxītā **4** Jesus yuikĩ:

—Yusīnā, na aibunā, txakabukĩ huni betsa txutamaya atxiabu mianu nū iweshuki. **5** Aibu haskashukenā: “Mixki turewē tsaka tsaka akĩ hau tenānūbūwē”, akĩ Moisés nukū shenipabu yununiki. Haska wanikenā, mianā, haskara hakiri mĩ yunuai?— iwanā, **6** ha akatsi unāti wakĩ yukabu hakia hatū beparameti hātsta unā hātstama tinishū Jesusū metutiwē mai kenekĩ taewaya **7** haki sinatakĩ ana habias yukarāwābu bewenikitā hatu yuikĩ:

—Tsuara Deuskiri txakabu mā hayamatū ha dukūtū mixki turewē tsakakĩ taewarikāwē— hatu watā

8 ana tinishū ana mekenē mai keneaya **9** Jesusū hātsta nĩkatā habū iwea bestibu bui anibubu bui taei txipu hatiri bukĩ itxabu namakis aibu nitxiābu besti henebainabu **10** ana beweninatā Jesusū aibu yukakĩ:

—Aĩbu, habū mia tenānū, iwanā, iweaburā, hania? Tsuā mia tsakama ishūmē, kupikinā?— aka

11 —Shanē ibu, tsuā ea haska wamabĩ!— aka

—Peki. Hau mia kupinūbū, iwanā, eāri ē yunuamaki. Hakia ana txītūkaina txakabukūkainama ishū inū kariwe— aka aibu kaya

Jesus dasibitū bĩ txashahaira keskakiri hatu yusīnikiaki, na hātstarā

12 Templo hemaĩtĩ anushū Jesusū yurabu uĩkĩ mapuabu hatu yuikĩ:

—Earā, mai hirabi ē bĩ txashahaira keskaki, hatu tapĩmanikarā. Tsuabūra ea nĩkatā txibaĩburā, ha bĩki nukui hiwea bena hayakanikiki. Haskawē taea hawa mexu merā ana biūma niama keska ishākanikiki— hatu waya

13 hanua fariseubū haskai nĩkai haki sinatakĩ yuikĩ:

—Mimebi keĩ mĩ pepairā, hawa kuxipa mĩ hayamaki— akaibu

14 —Emebi ē dayuikibiakĩ hanua ē huni inū hanu ē kashanai ē unāwē taea ē dayuikiairā, harā, kuxipaki. Hakia hanua ē huni inū hanu ē kashanai mā unābumawē taeshū mā kaneaii. **15** Yurabū

xināmiswē mā ea unāti waii. Hakia eānā, haskawē ē matu unāti wamaki. **16** Hakia haska ē Epā ea yununibetā xinākī txanima ē mesti ē akamaki, hawa kaneama eā unāti wakinā. **17** Hanushū Deusū Moisés yuia matu keneshunirā, ha uikī hawara hakiri huni dabe habias hātxa txaniaibu hawē hātxa mā ikūwātiruki, ikūkenā. **18** Haskakē emebi ekiri ē pe yuiaii. Ē haskaya ē Epa hatū ea yununiri habiaskari ekiri pe yuikiki. Ha nuku dabetā habiaskas txanikī nū yuitiruki, hau mā nuku ikūwanūbunā— hatu wa

19 —Mī Epa mikiri txaniai nū nīkanū, hani mī Eparā?— akabu Jesusū hatu kemakī:

—Matunā, mā ea unāmaki. Ē Epa mā unāmariki. Ea unākī ē Epari mā unākeanai— akī **20** Templo hemaīti anushū na haska yusīkinā, bau haki nuitapaibu inākuikī pei mistumisbu dapishū Jesusū yusīayā hanu mawashanai kemariamawē taeshū tsuā mekī atxiyuama inibuki.

**Hanira ē kai anurā, mā katirumaki, akī Jesusū
hatu unātimaska wanikiaki, na hātstarā**

21 Habianushūri Jesusū mapuabu hatu ana yuikī:

—Ea ē hanira kakenā, ea benai matū txakabuwē taea mā mawashanaii. Hanu ē kashanai anu mā katirumaki— hatu wa

22 nīkai judeu shanē ibubu yuinamei:

—Ha haska yuiairā, hamebi tenāmepai ikimēkaī: “Ha ē hanu kashanai anu mā katirumaki”, ikairā— ikaibū

23 Jesusū ana hatu yuikī:

—Maturā, mā nenuabu bestiki. Hakia earā, ē manaūriaki. Haskawē taea mai anua besti mā baki. Hakia earā, na mai anua ē bamaki. **24** Haskakē matu yuikī: “Matū txakabu hakimama mā mawashanaii”, akī ē matu yuishuki. Nīkakāwē. Txanima ē hiwei ikibi ini mā ea ikūwākatsi ikama matū txakabuwē besti mā mawashanaii— hatu wa

25 e itā betsabū yukakī:

—Miarā, mī tsua iki ikai? —akeakeabu

—Haskai hamēraka ē matu hātxa txakawai ikai? Habia ē matu yuikī taewashuki. **26** Ē matukiri itxapa unāti wakī ē yuitirubia hatū ea yununitū txanima hātxa ea yuia nīkatā habiaskari yurabu ē yuikubainaii— hatu wa **27** hawē Epa Deusū yuiaii hawē hātxa nīkabiai hawa tapiābumakē **28** haskawē taeshū Jesusū ana hatu yuikī:

—Matunã, matũ Hutxi Kayabi Iuwa ea binikĩ benimashũ hanu mã ea unãshanaii. Natianã, haska ẽ xinaĩwẽ ẽ akamaki. Hakia haska ẽ Epã ea yusĩni besti ẽ yuimiski. **29** Ha inũ, ea yununi eskatiã ebekẽ hamapai betsa betsapa wakĩ abumakĩ ẽ benimawamiswẽ taeshũ ẽ Epã ea besti henebainamaki— **30** hatu wai shanẽ ibu itxapabũ ikũwãkĩ taewaibũ

Deusũ bakebu inũ diabo Satanásã tsumabukiri yusĩnikiaki, na hãtxarã

31-32 hanushũ ha shanẽ ibubũ ikũwãkĩ taewaibu Jesusũ hatu unãti wanũ ishũ hatu yuikĩ:

—Tsuabũra ẽ hãtxa nĩkatã txanima uke merã mestẽwãtã mã txĩtuãmarã, mã ẽ tsuma kayabi itirubuki. Haskawẽ taeshũ txanima hãtxa unãkĩ mã tapiãyã txakabũ matu ana tsuma wama ishanikiki— hatu wa

33 habũ kemakĩ yuikĩ:

—Nukurã, nũ Abraõonẽ enabuki. Nukũ yura tsuma wabiashũ nukũ xinã tsuã nuku biãtirumaki. Haskakẽ haskakĩ: “Matu ana tsuã tsuma wama ishanikiki”, ikĩ mĩ nuku yuiiai?— akabu

34-36 Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Txanima ẽ matu yuiiai. Deusũ hãtxa kanekĩ dasibibũ txakabu xinaĩbu hatũ txakabũ hatu yabumiski, hawẽ dayaru keska wakinã. Haska inũ, huni betsã huni betsa bikĩ hawẽ dayaru waimakenã, ana hawenabube hiwetiruma xinãkĩ nitxĩmisbuki. Hakia huni betsã bakerã, hawẽ bake kayabi hani nitxiãma habe ikũkaĩmiski. Haskakẽ eãnã, haska keska wakĩ Deusũ huni bake kayabitũ matũ hawara txakabu mã devea keska hakimawakĩ ẽ matu mekeaya txakabũ matu ana yabutirumaki. **37-38** Hakia ẽ hãtxa nĩkama mã Abraõonẽ enabubia eki sinatakĩ mã hatiritũ ea detekatsis ikaii. Ea hãtxairã, ẽ Epã hawara akai uĩtã ẽ matu yuimiski. Hakia matunã, matũ ibuã akai uĩkĩ nĩkatã mã mawamiski— hatu wa

39 —Hamaki. Deusũ katuni Abraõonẽ enaburã, nũ nukuki— ikaiibũ Jesusũ ana hatu yuikĩ:

—Matu txanima mã Abraõonẽ enaburã, haska Abraõonẽ ani mã ariakeanaii. **40** Hakia Deus anua nĩkatã txanima hãtxa ẽ matu yuibia danãkĩ mã ea detepai ikaii. Deusũ hãtxa txanima Abraõonẽ nĩkatã mã ikai keska ikama iniki, danainã. **41** Haskakẽ matunã, matũ ibuã amis keska xinaĩ mã ikaii— hatu wa haki sinatakĩ yuikĩ:

—Nukurã, nũ husi bakemaki. Nukũ ibu kayabi bestitxairã, nũ hayaki, Deusrã— akabu

42 —Deus anua ã huniwẽ taeshũ Deus matũ ibu kayabikenã, haska xinãkĩ mã ea aburiakeanaii. Earã, ã xinãnẽ aki ã huamaki. Hakia hawẽ xinãnẽ Deusũ ea yununi aki matube hiwei ã huniki. **43** Haskakĩ mã ea nĩkakĩ pewakatsi ikabumamẽ? Matu yuinũ nĩkakãwẽ. Ë hãtxarã, pata keskatũ ã hãtxa mã tapĩ pewabumaki. **44** Mã haskawẽ taearã, matũ iburã, diabo Satanãski. Haska xinaĩ keska ashũkĩ mã abumamiski. Haska inũ, bai taeni anua diabo Satanãs pubẽ detenã kaĩ taeni ikũkaĩmiski. Ha inũ, txanima hãtxa hayamawẽ taea txani txakakũkaĩriamiski. Ha inũ, txani txakanikawẽ taea txanĩ epaki. **45** Hakia txanima hãtxa ã matu yuibia mã ikũwãkatsi ikabumaki. **46** Haratutũ berubi ã hawa txakabu akai mã ea uĩxĩshũ ea txitetirumẽ? Eãnã, ã txanima hãtxa yuibiaaya haskakĩ mã ea ikũwãma txitekubaĩkanai? **47** Haska inũ, Deusunabũ Deusũ hãtxa nĩkamisbuki. Hakia mã Deusunabumawẽ taeshũ mã nĩkakatsi ikabumaki— hatu waya

Abraão hayariama Cristo dukũ hiwea ipaunikiaki, na hãtxarã

48 hanushũ judeu shanẽ ibubũ Jesus yuikĩ:

—Eska nũ mia yuiiai. Mĩ yushĩ txakabu haya dikabia mĩ Samaritanawaki, unaĩsmaparã— akabu

49 Jesusũ hatu kemakĩ yuikĩ:

—Ë hawa yushĩ txakabu hayamaki. Ë Epa ã kẽwãbiaya mã ea danaiĩ. **50** Emebi ã keãmaki. Haska inũ, “Ea kẽwãkãwẽ”, iwanã, ã matu yuiamaki. Hakia hatũ matu unãti washanaitũ matu ea kẽwãmakatsis ikikiki. **51** Haskakẽ habũ ã hãtxa nĩkakĩ heneama mawabia mawa kayabiama ishãkanikiki— hatu wa

52-53 hanua habu Jesuski sinatakĩ yuikĩ:

—Txanima mĩ yushĩ txakabu hayaki. Nukũ shenipabu pepa Abraão inũ Deus hãtxashunika dasibiburi mawakubainibuki. Hakia: “Tsuãra ã hãtxa nĩkai mawama ishãkanikiki”, ikĩ mĩ yuiairã, shanẽ ibukĩ mĩ hatu binũkĩ keyua iki ikai? Miarã mĩ tsua iki ikai, haska xinaĩ ibubis keĩnã?— akabu

54-55 —Emebi ã keãnã, pemaki. Hakia ã Epã ea kẽwãmiski. Unãmabia: “Nukũ Deuski”, ikĩ ã Epakiri mã yuimiski. “Earĩ ã Deus unãmaki”, iki ã txani txakakeanaii, matu keskairã. Hakia ã Epa Deus unãkĩ hawẽ yunua ã txibãmiski. **56** Yurabube hiwei ã huai uĩkatsi manakai ikũwaĩ matũ shenipabu Abraão benimaniki. Atimas ea uĩtã xinã txãkaĩ benimahairaniki— hatu wa

57 nĩkai e itã yuikĩ:

—Mĩ anibui 50 bari kariamabia, haskatã nukũ shenipabu Abraão mĩ uĩnimẽ?— akabu

58 —Txanima ẽ matu yuiiai. Abraão hayariama ea dukũ ẽ ikibi ini ẽ ikũkainai— hatu waiwẽ taeshũ **59** detekatsi ikĩ mixki ture biake biaketã tsakapanãbũ mapubaunabu anu hunei naxui itã Templo anua kaĩkaini

Huni bekũ kaini Jesusũ bepeshnikiaki, na hãtxarã

9 hanua sãbado huĩrukũtitiã Jesusbe kaĩkaini kakĩ mae anu kenebaunibu hanu hikiti shui kesha huni bekũ kaĩni tsaushũ buanaibu pei hatu ea aki tsauwa binubaĩkĩ betxitã **2** nũ hawẽ tsuma betsã Jesus yukakĩ:

—Yusĩnaã, haskai na huni bekũ kaĩnimẽ? Kaĩriamakẽ tsuã Deuskiri txakabuwanimẽ? Hawẽ ibubũ animẽkaĩ? Hamebi iniraka?— aka

3 —Haskamaki. Hamebi Deuskiri txakabuwamaki. Hawẽ ibubũri txakabuwabumariki. Hakia ikis Deusũ pepawati kuxipa yura dasibibu ẽ uĩmatiruwẽ taea habiaska bekũ kaĩniki— iwanã **4-5** —Na mai anu yurabube hiwea ẽ bĩ txashahaira keskaki, hatu unãmanikarã. Haska ẽ shaba hayawẽ taea hatũ ea yununitũ daya ashũrinãkãwẽ. Ea shaba keska ma ẽ kakẽ txakabu huaya ana tsua dayatirumaki, mexu beai keskayarã— **6** nuku watã maĩ kemu mitxushũ pupus watã hawẽ huni bekũ bepushkĩ **7** yuikĩ:

—Siloé hanu ũpash uke merã habai anu mixki pukĩnibu anu ũpash tsauwa anu ka betxukitãwẽ— akarã, nukũ hãtxawẽ Siloé yuiarã, ‘Hari yunuaki’, Jesusũ hãtxa nĩkakĩ ikũwaĩ benikaini ka betxukia bepeshetã uĩbaini inũ kakẽ **8** hanua ha dapi hiweabu inũ habũ pei ea ikai uĩmisbu yuka irabekĩ:

—Ha huni bekũ tsaushũ hatũ hatu pei ea amisrã, na hunirã, habiamẽ?— ikaibũ

9 betsabũ yuikĩ:

—Haa, habiaki— ikeakeaibũ

hanushũ betsabũri uĩkĩ yuikĩ:

—Hamaki. Ha itsaki— ikaibũ ibubis huni bekũ bespesheatũ hatu yuikĩ:

—Habia ẽ eaki— ikaya

10 hanushũ yukakĩ:

—Haskatã mĩ ma bespesheamẽ?— akabu

11 hatu yuikĩ:

—Ha huni kenakĩ Jesus waibũ pupus watã ea bepushshũ: “Siloé anu betxukitãwê”, ea wa ka ã betxukia bepeshetã ã uĩ taewabirãshuki— hatu wa

12 yukakĩ:

—Hania ha hunirã?— akabu

hatu yuikĩ:

—Ë unãmaki. Hanira niaki— hatu wa

Huni bekũ kaĩni bepeshexina fariseubũ yukanibukiaki, na hãtxarã

13-14 hanushũ sãbado huĩrukũtitiã Jesusũ pupus watã shushawabaĩxinawê taeshũ fariseubu anu huni bekũ shushaxina iyushũ hatu yuiabu **15** fariseubũ yukakĩ:

—Mĩ bekũnirã, haskatã mĩ ma bepeshexinamẽ?— akabu

—Pupuswê Jesusũ ea bepusha betxukitã ã uĩ taewaxinaki— hatu wa

16 hatiri fariseubũ haska xinãbumawê taea betsabu yuinamei:

—Moisés nuku yusĩni txibaĩ haki meseama sãbado huĩrukuãma dayamistrã, ha huni Deus anuamaki— ikaibũ

hakia betsaburi yuinamei:

—Hawê unãmati dami atimaska akinã, huni txakabũ haska watirumaki— iki fariseubu hatũ xinã dabe wai pashkatã **17** huni shushaxina ana yukakĩ:

—Mĩ beru mia shushawaxinawê taeshunã hakiri hawa mĩ yuiiai?— akabu

—Ha hunirã, Deusũ hãtxa yuishunikaki— hatu wa

18 hawê ibubu yukariama ha huni bekũ kaĩni ma uĩ pewaiwê taeshũ judeubũ ikũwãkatsi ikama henetã hanushũ hawê ibubu kenabu **19** beabu hanushũ judeu shanê ibubũ hawê ibu dabe hatu yukakĩ:

—Narã, mĩ bakemê? Ikũ bekũ kaĩni mã yuimismê? Haskatã ma uĩmêkaĩ?— akabu

20 hawê ibubũ kemakĩ hatu yuikĩ:

—Na hunirã, nukũ huni bakeki. Bekũ kaĩnirã, nũ unaiĩ. **21** Hakia haskatã ma uĩxina nũ unãmaki. Tsuãra shushawakĩ uĩmaxina nũ unãmariki. Habi yukakãwê, huni ewakirã, hamebi haskaxina hau matu yuinunã— hatu wa

22-23 bebũkiri yuinamei:

—Tsuãra yuikĩ: “Jesusrã, Messiaski”, ikaibu judeubu shanê ibubũ nĩkatã hatũ itxati hiwe anu hau ana itxayamanũbũ hatu

nitxĩkatsi yubakaxinabuwẽ taea unai hatuki datekĩ hawẽ ibubũ yuikĩ:

—Huni ewaki. Ha yukakãwẽ— hatu wa **24** hanua ana yuinametã shushawaxina ana kenashũ yuikĩ:

—Txani txakamahaira Deusũ besuubi nuku yuiwe. Nukũ nũ uiaĩnã, ha hunirã txakabuki, Deusũ hãtxa txibãmarã— akabu

25 hanushũ ana hatu yuikĩ:

—Huni txakabumẽkaĩ, ẽ unãmaki. Ẽ bekũbiakẽ ikis ea uĩmaxina ha besti ẽ unaiĩ— hatu wa

26 ana hawẽtxaĩs yukakĩ:

—Mia haska kaya waxina mĩ ikai uĩmakinã, mia hawawẽ uĩmaxinamẽ?— akabu

27 —Haskakĩ mã ea ana yukai? Dama ẽ matu yuishuki. Ẽ hãtxa mã nĩkamamẽ? Matũri daka mã txibanũ ika ikanai?— hatu wa

28 kũyã akĩ hãtxa kuxipawẽ yuikĩ:

—Mĩ hawẽ tsumaki. Nukunã, nũ Moisés txibãpakeaii. **29** Deus Moisésbe hãtxaniki. Hakia ha huni haniara kaĩkiranimarã, nũ unãmaki— akabu

30 —Mã ea peirawawa, ha huni haniara tashnia mã unãmarã. Haskabia ẽ beru ea bepushxina ẽ ma uĩ pewaii. **31** Huni txakabũ Deus ea akairã, Deusũ nĩkaismaki. Hakia Deuski datekĩ hawẽ hãtxa ikũwãkĩ yukai Deusũ nĩkamiski, nũ unãnã. **32** Bai taei anua bekũ kaĩyã bepushnirã, nũ haska nĩkaismaki. **33** Deusũ yunuama haska watirumaki. Haskakẽ Deusũ Jesus merabewaxinaki— hatu wa

34 hanũkaĩ ana sinatahairakĩ yuikĩ:

—Mia bekũ txakabuhaira mĩ kaĩniwẽ taeshũ mĩ nuku yusĩtirumaki. Kariwe— atã hau ana hatube itxayamashanũ nematã nitxĩnibukiaki.

Fariseu shanẽ ibubu bekũ keska inibukiaki, na hãtxarã

35 Hanu itxati hiwe anushũ bepushxina nitxiãbu ka Jesusũ nĩkatã benabauni haki nukutã yukakĩ:

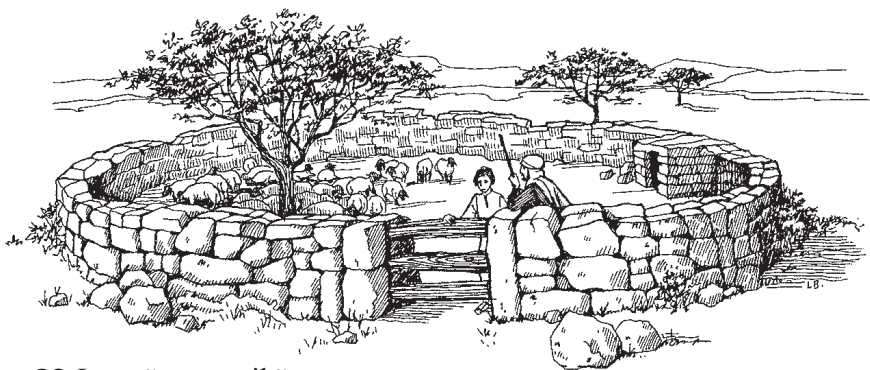
—Mĩ Hutxi Kayabi Iuwa Deusũ Katuarã, mĩ ikũwai?— aka

36 —Shanẽ Ibuũ, ẽ Hutxi Kayabi Iuwa ẽ ikũwãtirurã, tsuamẽ?— aka

37 Jesusũ ana yuikĩ:

—Mĩ uĩ habe hãtxairã, ẽ habiaki— aka kẽwai Jesus namã dãti ishũ yuikĩ:

38 —Shanẽ Ibuũ, ẽ mia ikũwaiĩ— aka

39 Jesusū ana yuikī:

—Deusū hatu unāti waiwē taea yurabube ē hiwekūkainaii.

Tsuabūra uĩsumā bepesheshū hau uĩshanūbū inū natiā tsuabūra xinākī uĩbiai bekū keska hau ishanūbū ē huniki— ikai **40** fariseu betsabū habetā nīkatā Jesus yukakī:

—Nū uĩyama nū bekū keska mī nuku xinaī?— akabu

41 Jesusū hatu yuikī:

—Deusū yusīa unāriama matū txakabuwē mā kaneama ikeanaii.

Hakia yuikī: “Nū Deus unaiī”, ikī hawa nīkama mā kaneaii— hatu watā,

Txashuwā mekemisbukiri miyuiwē Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātxarā

10 ana Jesusū hatu yuikī:
 —Txanima ē matu yuiiai nīkakāwē. Tsuara txashuwā meketi shuiwē hikiama hamauri hawē keneki inakaī butumisrā, yumetsubuki. **2** Hakia hanu hikiti shui kayabi bepēshuni hikimistrā, txashuwā mekenika kayabiki. **3** Hamē kene shui mekenikatū txashuwā uīkī bepēshuna hawē ibuā txashuwā tibi hawē kenawē kenapakea hawē hui nīkatā kaĩbiranaibū **4** hawenas kaĩmakī dasibi kenakī keyubaĩkī bepuaya hawē hui nīkabaĩkī txibāmisbuki. **5** Hanushū huni betsā hatu iyunū ishū hatu kenariabaina hawē hui nīkama txibāma pashai hamakiri bumisbuki— akī **6** txashuwā miyuikiri hātxa huneawē Jesusū hatu yuikī hatu yusīpaia tsuā nīkabumahairawē taeshū

Jesus txashuwā mekenika kayabi hakiri yusīnikiaki, na hātxarā

7 judeu shanē ibubu Jesusū ana hatu yuikī:

—Ikūkī ē matu yuiiai. Hanu txashuwā hikiti shuirā, habia ē eaki.

8 Ē huriaama habu dukū bea dasibibu ē kenawē

parananākubaĩmisburā, yumetsu keskabukē txashuwā pepabū hatū hātxa nīkama ikubainibuki. **9** Hakia hanu hikiti shuirā, ē eaki. Tsuara eanu hikiaibu ē hatu mekekubaĩshanaii, Deusunabu hatu wakinā. Txashuwā meke pehairawakī hatu bitxitā kaĩmakī basi pepa pimakī ē hatu ama keska wakubaĩshanaii. **10** Huni itxakanikairā, yumetsukī detekī yamawai parananaĩ bemisbuki. Hakia hatu hiwekuĩmai ikibi imairā, ē ea huniki, unānuma itxapa hatu inākī yauxiama hatu kuxipa wairā. **11** Earā, ē matū mekenā pepaki. Mekenā pepatunā hawē txashuwā mekei yauxi mawashūtiruki. **12** Hakia dayarū pei binū ika dayakī txashuwā mekeshunaya hanua kamā inu pubenē txashuwā pinū ika huaya betxitā hawenamawē taea txashuwāki petxitā henebaini pashaya inawā bestibu atxikē hatiri pashai benumisbuki. **13** Hanua dayaru txashuwāwē nuiama pei besti binū ika mese huaya pashamisbuki. **14-15** Haska inū, Ē Epā ea unānū eāri ē Epa ē unāi keska wakī enabu txashuwā keskabu ē hatu unāyā habūri ea unākanikiki. Haskakē ē mekenā pepawē taea enabu txashuwā keskabu ē hatu mawashūtiruki. **16** Nenu besti enabumaki, na txashuwā kene anuarā. Hakia txashuwā betsaburi Deusū ea ma yununiki. Israelbumabiakē haturi ē mekekubaĩshanaii. Ē hui nīkaibu txashuwā shukua bestitxai mekenika bestitxaiya keska Israelbū ea ikūwaĩbube Deusū enabu dasibi ea iweshūshākanikiki, hatuki dasi wakinā. **17** Haska inū, hawē mawati kuxipa inū hawē bestēti kuxipa ē Epā ea yununi ē hayaki. Ana bestēkatsi ē hiwea yauxiama ē

mawashanaiwē taea ē Epā ea abui ewē nuikiki. **18** Haskakē tsuā ea debu watirumaki. Hakia ikatsis iki ibubis ē xinānē ē debutiruki. Mawakī ē hiwea ē henexina ē ana bitiruki, ha kuxipa ē Epā ea yununiwē taearā— hatu waya

19 Jesusū hātxa nīkatā judeu shanē ibubū xinā dabe wai pashkakī
20 betsabū yuikī:

—Yushī txakabu haya patapaki. Haskakī nū nīkakubaini ikanai?— hatu waibū

21 betsabūri yuikī:

—Yushī txakabu hayatū pepa hātxa yuitirumaki. Yushī txakabuyatunā, bekū shushawatirumariki. Haskawē taea Jesus huni pepaki— ibaini buaibū

Judeu shanē ibubū Jesus danānibukiaki, na hātxarā

22-23 hanua uitiā Jerusalém anu Deus kēwāti Templo pewanibu xinaī besi nawaibutiā Templo hemaītī keshā anu hanu utai huīrukuī tsauti txaipa hawē kena Salomāo anu Jesus kai **24** shanē ibubū bebūteshū yukakī:

—Hatishuīra nū ana hamē bika teneyamanū menā hawa kuxi shabakabi nuku yuiriwe, habia mī nukū Messias Cristomēkainā— akabu

25 Jesusū hatu kemakī yuikī:

—Matunā, ē matu yuia mā ea ikūwāma ikimaki. Ē Epā kuxipawē hawara pepa shabakabi ē amiswē taeshū ē tsuamēkaī mā ea unātiruki. **26** Hakia mā ē txashuwāmawē taeshū mā ea hawa ikūwaīsmaki. **27** Ē txashuwanē ea unākī ē hui nīkakī ea txibābainaibu eāri ē hatu unaiī. **28** Eki txiti ikabu benuama ē hatu hiwekuīmakubaīshanaii. Parāshū tsuā hatu ea mebiāma ishanikiki. **29** Ha inū, tsuabura ē Epa kuxipa dasibi binuatū habu ea yunua hatuwē nuikī ē hatu mekehairakubainai tsuā ea hatu mebītirubumaki. **30** Ea inū ē Epa Deus ha dabe nū bestitxai keskaki, dapashkanaismarā— hatu wa **31** mixki tūkuwē tsakanū ishū judeu shanē ibubū bitanaibū **32** hatuki dateama Jesusū ana hatu yuikī:

—Epa Deus anua dami mirima pepa ē matu uīmamiski. Haratu damiwē taeshū mā ea tsakanū ika ikanai?— hatu wa

33 —Pepawē taeshū nū mia tsakamaki. Hakia huni bestibia mimebi mī hātxawē: “Ē Deuski”, ikī mī Deus itxaiwē taeshū nū mia aki ikaii— akabu

34 ana hatu yuikī:

—Manakāwē. Ē Deus itxamaki. Deusū hātxa yuishunikatū kenekī: “Ha irabeibu pewanika hatu wakī Deusū hawē hātxa hatu yunukī yuikī: ‘Mā hatu merabewakubainairā, mā deusbuki’, ikī Deusū hatu yuiniki”, akī hatu keneshuniki, na kenerā, nū unākanaii. **35** Haskawē taeshū mā danātirubumaki. Haskakē hawē hātxa hatu yunukī: “Mā deusbuki”, aki nishū **36** Deusū ea meribi washū yurabu anu ea yununirā, eā yuikī: “Ē Deusū bakeki”, ē ikaiwē taeshū: “Mī Deus itxaii”, ikī ea txitekī mā kaneaii.

37 Hamē ē Epā pepawai keska ē akamakenā, ē hātxa ikūwāyamakāwē. **38** Hakia ē Epā pepawai keska ē akai ē hātxa mā ikūwāma ibiakī ē Epā kuxipawē ē dami pepawai ikūwākāwē. Ha dami ikūwākī ē Epa ebe imis inū ē haberi imis mā unātirubuki— hatu waya

39 ana atxipanābū Jesus pashai **40** Jordão Hene pukei hanushū Naximanika Joāonē hatu naximakī taewani anu nū habe kakē **41** ana mirima hari yurā kaiā haki shukuabu hatu yusā yuinamei:

—Joāonē damiwamabia dasibi Jesuskiri nuku yuixinarā, txanimaki— ikī **42** harishū itxapabū Jesus ikūwānibuki.

Lázaro mawanikiaki, na hātstarā

11 **1-2** Hanua xinā Betânia anushū Mariā txipu sheni ininipawē Shanē Ibu Jesusū tae peukashū hawē buwē tere ashanai anu hawē betsa Maria inū Martabe hatū pui Lázaro hiwea hanua isī teneaya **3** hau Jesus yuishūtanūbū hawē pui dabetā hatu yunua bushū Jesus hatu yuishūkī:

—Shanē Ibuū, mī haibu mī abuairā, isī teneikiki. Nukube kashū uī kawē— akabu

4 Jesusū nīkatā nū hawē tsumabu nuku yuikī:

—Ha isīmanā tenākī debu wamaki. Hakia Deus inū hawē bakē kuxipa hatu uīmashanū ika isī teneikiki— ikaya

5 Maria inū Marta inū hatū pui Lázaro abuhairabiai **6** Lázaro isī teneai yuiabu nīkatā kayuama ana usha dabei Jesus baxikuxīshū

7 nū hawē tsumabu nuku ana yuikī:

—Judéia anu ana bunākāwē— nuku wa

8 —Yusīnaā, judeu shanē ibubū dama harishū mixki tūkuwē mia tsakapai ixiābuki. Haskai hariri mī ana kakatsi ikai?— nū wa

9 nuku yuikī:

—Shaba tibirā, 12 hora hayaki. Bariri shabatiā tsuara kai uī

pewabaini tsua huti itirumaki, na ã mai anu shaba txasha hayawẽ taearã. **10** Hacia tsuara mexu merã biũma kairã, huti itirubuki, eauma kai keskarã— **11** itã,

—Nukũ haibu Lázaro ma ushaki. Datekĩ ã bestẽwaĩ kai—
nuku wa

12 —Shanẽ Ibuũ, ha huĩrukuĩ usharã, mawama maĩkiki. Kayamawe— nũ wa **13** Lázaro mawakiri Jesusũ nuku yuibia unãma usha bestiakiri nũ xinãniki. **14** Haska nũ xinaĩ unãtã shabakabi Jesusũ nuku yuikĩ:

—Lázarorã, ma mawaxinaki. **15** Ë harimakẽ ixĩkẽ ã benimaii. Haskarã peki, matunarã, ana shabakabi ã matu ikũwãmai kairã. Eki sinatabiaibu anua Lázaro uĩnũ bukãwẽ— nuku waya

16 haskaya nũ hawẽ 12 tsuma kuxipaya betsa Tomé tsupibu bakẽ nuku yuikĩ:

—Kawe. Haria habe mawarinũ bukãwẽ— nuku waya

Jesusrã, mawabu bestẽwãkĩ hiwemanikakiaki, na hãtxarã

17-19 haska nĩkatã Jesusbe nũ kaya Betânia dapishũ: “Usha dabe inũ dabe ka Lázaro maiwaxinabuki”, akĩ nuku yuiabu Jerusalém txaima quilômetro dabe inũ besti anua judeu shanẽ ibubu itxapa beshũ hatũ pui mawaxĩkẽ Marta inũ Maria kashaibu hatuwẽ nuikĩ daewakĩ hatu nese wai beabũ **20** Jesus huai bana nĩkatã Martã itanũ ika kai Jesuski nukui kaya Mariãri hawa nĩkama hiwetã hiwekẽ **21-22** haki nukushũ Martã Jesus yuikĩ:

—Shanẽ Ibuũ, mĩ nenukenã, ã pui mawama ikeãxinaki. Hamapai xarabu mĩ Deus ea akai nĩkatã mia merabewakĩ mia ashũmiski, ã unãnã— aka **23** Jesusũ yuikĩ:

—Mĩ puiã, ana hiweshanikiki— aka

24 hanushũ Martã yuikĩ:

—Txanima habiaskaki. Bari hawẽ heneaitiã mawabu Deusũ yura dasibi bestẽwãshanaitiã ana hiweshanai ã unãnaiĩ— ikaya

25 hanushũ Jesusũ ana yuikĩ:

—Bestẽwãkĩ hiwemanikarã, habia ã eaki. Tsuabũra ea ikũwai mawabia ana hiweshãkanikiki. **26** Habu dasibi hiweyushũ ea ikũwai mawataskama ishãkanikiki. Na ã mia yuiãrã, mĩ ikũwai?— aka

27 —Heẽ, Shanẽ Ibuũ, mĩ Cristo Messiaski. Hawẽ bake yurabube hau hiweyushanũ Deusũ yubanirã, habia mĩ miaki, ã unãnã. Ë mia ikũwaiĩ— atã

Lázarowê taea Jesus kashanikiaki, na hâtzarã

28 hanua Marta hawê hiwe anu txîtükirã hawê betsa Maria hune yuikî:

—Nukû Yusînä ma huaki. Mia kenaikiki. Kayuwe— aka

29 Mariã nîkatã benikaini hawê betsa Martabe kaîkainaya
30 hawê mae anu hikiriama habianuari Marta haki nukushu anushû
 Jesusû manaya **31** judeu shanê ibubû Maria daewai bea hawê
 hiwetã habe maniabû Mariã hawa hatu yuiama benikaini hawê
 betsabe hawaira buaibû hatu uîtã xinaî:

—Mixki tâpe anua kashai kaikiki— ikî txibaibû

32 Jesuski nukutã huîti nixma ha namã dâti ishû Mariã yuikî:

—Shanê Ibuû, mî nenukenã, ã pui mawama ikeãxinaki— atã

33 judeu shanê ibubube Maria kashai bis ikaibû Jesusû haskaibu uî
 hatuwê uke merã nuihairai hatube kashakatsis ikî **34** hatu yukakî:

—Hani mã datãxinamê?— hatu wa

—Shanê Ibuû, uîñû kawê— abainabu **35** Jesus kashakainaya
36 shanê ibubû uî yuinamei:

—Uîwê, aburiaikikirã— akaibû **37** hafia shanê ibu betsabu
 yuinameriai:

—Huni bekû shushawabixina hau Lázarô mawayamanû
 shushawati xaraxina hawawê haska watima damapaikiki— abainaibû

Lázarô mawaxina Jesusû bestêwã ana hiwenikiaki, na hâtzarã

38 Jesus hatube kai kashakûkainaya ana nui pae tsekekirani kakî
 mixki tâpe merã datãtã mixki ewapawê bepuxinabu anu kematã

39 —Bepêkãwê— hatu wa nemakî Lázarô pui Martã yuikî:

—Shanê Ibuû, hamaki. Meyamanãwê. Ma shaba dabe inû dabe
 ka txapui pisi mayaikiki— aka **40** Jesusû kemakî yuikî:

—Ewê dateyamawe. “Ikûwãkî Deusû kuxipa mî uiaî”, akî ã mia
 dama yuibirãshurã, xinãwê— akaya

41 hanushû mixki ewapawê bepuxinabu bepêshunabu Jesusû uîtã
 naiuri teskãshû yuikî:

—Epaã, mî ea nîkaiwê taeshû ã mia pepawaii. **42** Ë mia yuka
 nîkatã mî ea merabewakubaîmiski. Mî ea yununirã, na ebe
 mapubaunabû hau ea uîkî ikûwanûbû shabakabi ã mia yukaii— itã,
43 hui kuxipawê kenakî:

—Lázaroõ, hari dakama tashniyuwe!— akaya **44** mawa tariwê
 yabu keshtu wakî sebikî utsi washû hawê besuri beyabubixinabu
 ana hiwei bestêtã kaîkiranaya Jesusû hatu yunukî:

—Hawē yabu dapekāwē, hau kanunã— hatu wa dapeabu haskai Lázaro ana bestētã hiweniki.

Jesus atxitã tenākatsi yubakanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 26.1-5; Mc 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Hatū berubi Jesusū haska waiwē taeshū judeu shanē ibu itxapabu Mariabe beshū Lázaro mawaxina Jesusū ana hiwemai uĩkĩ: “Jesus Deusū bakeki”, ikĩ ikūwaibū **46** hakia shanē ibu betsabū haska washu ikūwākatsi ikama fariseubu anu bushū haska Jesusū ashu hatuki txaniabu **47** hanua Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibubu inū fariseubu Sinédrio kena hatube itxtatã Jesuski datei yuinamei:

—Ha huninã, hatu unãti wamakĩ dami tsuã haska watiruma itxapa waikiki. Nū haska watirumē? **48** Nū nemama nuku henekĩ keyutã dasibibū ikūwaĩ haki txiti iki keyutirubuki. Haskaibū Romano shanē ibubū hatū soldadobu mirima beshū nukū Templo inū nukunabuya nuku yamawashãkanikiki— ikaibū

49 hakia na habia baritiã Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibuhaira Caifásĩ hatu nĩkatã yuikĩ:

—Matunã, mã hawa unãmaki. **50** Nukunabu hau pashkai sa iyamashanūbū huni bestitxai nukunabu mawashunaya mã pepakūkaĩshanai mã haska xinãmaki— hatu wanikiaki.

51 Haska yubakaibu xinãmakinã, ibubis Caifásĩ xinãma hakia na habia baritiã Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibuhairawē taeshū: “Jesus judeubu mawashūtiruki”, akĩ Deusū Caifás hatu yuimaniki. **52** Na haska yunuirã, habu bestikiri ikama hakia Deusū bakebu pashka hiweakeakeabu habū ikūwaibū dasibi itxawashanū ika merabewai Jesus nuku mawashūshanai **53** Caifásĩ haska hatu yuiaiwē taeshū judeu shanē ibubū Jesus tenãnū ika yubakai taenibukiaki.

54 Judeu shanē ibubu haki haskaibu hanua Jesus shabakabi ana niama hatu anua kaĩkaini mae betsa Efraim anu hanu hiweabuma dapĩ nuku iyushū usha itxapakĩ Jesusū nuku besti yusĩayã

55 Páscoa judeubu nawai besimisbutiã ma kemaya nawai taeriana hatū beya txibaĩ hau Deus ana hatuki sinatayamanū Deus daewai ibubis pepakatsi iki mae hatiubuma anua Jerusalém anu yurabu mirima beshū **56-57** Jesusū yusĩai nĩkakatsi ikĩ benabaunaibū Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibubu inū fariseubū Jesus atxitã bitxinū, iwanã, hatu yunuxĩshū hatu yuikĩ:

—Jesus haniara betxitã nuku yuikãwẽ— ikaibuwẽ taea mae betsa betsapa anua bexiãbu Templo hemaĩtĩ anua yuinamei:

—Jesuskiri hawa mĩ xinaĩ? Huimẽkaĩ? Huamaraka?—
ibaũbaunaibũ

Jesusũ tae pemaki Mariã sheni hukanikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.6-13; Mc 14.3-9)

12 ha Páscoa nawai besi ana seis dia ma ika kemaibũ Jerusalém dapi Betânia anu nukube Jesus ka Jesusũ Lázaro bestẽwaĩma ana hiweawẽ taeshũ **2** hawẽ xinã txãkãkĩ habũ Jesus duawakĩ bari kaya piti mirima nuku bawashunabu tapu txãpa anu Lázaro inũ hawẽ haibuaibu Jesusbe daka bashti ishũ piaibũ Martã piti betsa betsapa bebirã bebiranaya **3** hanushũ Mariã sheni hene ininipa hawẽ shãkama 300 gramo kesua hawẽ kena nardo has karuhaira beshũ Jesusũ taeki hukakĩ tae peuka dasibi hiwe napua iki inĩ xiamayaya hawẽ bu txaipawẽ tere akaya **4** nũ hawẽ tsuma betsa Judas Iscariotẽ txipu Jesus hatu atximashanaitũ yuikĩ:

5 —Haskakĩ hatu inãtã 300 shaba daya peiti biamamẽ? Ha peiwẽ nuitapaibu merabewati xarabĩ!— ibiai

6 ha nuitapaibuwẽ nuiamari hakia hatũ nukũ pei nukũ kapãkãki nũ mekemabia eskarabe bi yumetsubiakũkaini **7** Judasĩ haska yuiiai nĩkatã Jesusũ yuikĩ:

—Ana hari yuiyamawe, na eki tanashũ aruimashũ ã mawa txaputima wakĩ bebũkiri duawakĩ ea pushashukirã. **8** Nuitapaibu matube hiweabu mã hatu duawapaketiruki. Hakia earã, hawẽtxaĩs mã ea duawapaketirumaki— nuku wa

9 hanua Jesus Betânia anu hua judeu shanẽ ibubũ nĩkatã Jesus besti uĩnũ ikama Lázaro bestẽwaĩmari habe uĩnũ ika beabũ

10-11 hakia Lázaro ana bestẽwaĩmawẽ taeshũ shanẽ ibu itxapabũ hatu henebaĩ Jesusũ hãtxa nĩkakĩ ikũwanũ ika pashkabainaibuwẽ taea datei Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu yubakai:

—Lázaro dikabi tenãtiki— ika yubakanibukiaki.

Jerusalém mae ewapanu Jesus hikinikiaki, na hãtxarã

(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Lc 19.28-40)

12-13 Jesus ushaxini bestẽkaini Jerusalémki kemai huai banabitã Páscoatiã nawai besi bexiã yurabu mirimabũ Jesus kẽwãbaĩkĩ shẽpã pei meshteshũ sanã sanã ashũkubaĩkĩ hãtxa kuxipawẽ yuibaĩkĩ:

—Deus nukuwē nuikī nuku merabewamiski. Deusū kuxipaya huai kēwanākāwē, nū Israelbū Shanē Ibu kayabikirā— iki haki nukui buaibū

14-15 hanushū Deusū hātxa yuishunikā yuikī:

“Jerusalém anuabuū, matū shanē ibu hawa keāma burro bake kamaki katsaumea hushanikiki.

Dateama uīshākāwē”,

hatu watā kenenirā, habiaskariai burro bake Jesusū betxitā haki katsaumekaini kai Jerusalém hikiaya

16 hanushū ha dukū Jesus haskai nū hawē tsumabū nū hawa nīkakī pewama iniki. Hakia txipu Deusū Jesus bestēwaīmakē xinākī haska dasibi ikima ha kenenibu inū kēwākubirāxinabu xinākī atimas hakiri nū nīkaniki.

17 Habiatiāri Lázaro mawaxina Jesusū kenakī bestēwaī uīmabū yurā kaiā habu hatuki txanikī hatu yuibaūbaunaibū **18** hawē hatu unāmati dami wakī bestēwāxiākiri nīkatā Jesuski nukutani beaibū **19** fariseubū habū ikūwāma uī yuinamei:

—Uīkāwē, nū hawawē ana hatu beparāshū itimakirā. Dasibibū ikūwābaini haki dasikanikikirā— ikaibū

Gregonawabu Jesusbe hātxakatsis inibukiaki, na hātxarā

20 judeububetā nawabu shuku betsa Gregobū Deus kēwaī hatube besi nawai Jerusalém anu bexiābu **21** Filipē mae Betsaida Galiléia mai pakea anua Gregonawabu haki nukushū yukakī:

—Shanē ibuū, nū Jesusbe hātxakatsis ikaii— akabu

22 hatu baxiyubaini kashū André yuitā ha dabe kashū haskaibu Jesus yuiabu **23** Jesus hushū hatu yuikī:

—Matū Hutxi Kayabi Iuwa Deusū hatu ea kēwāmakatsis ikairā, ma kemaikiki, ikisrā. **24** Ikū ē matu yuiiai. Heshe mai merā banama hawa bimitirumaki. Hakia mai uke merā bana hawē nami txapui dami hukuī yumetā bimihairamiski. Earā, ē haska keskayuaii. **25** Hamē tsuabūra hawē hiwea ibubis abu yaxuirā, ibubis benushākanikiki. Hakia tsuabura hawē hiwea hawa yaxui nuiama ekiri ma xinā pewa ana hiwekuīshākanikiki, ikibi ikirā. **26** Tsuabūra ea duawakatsi ikinā, hau ea txibākubainūbūwē. Hanushū ea txibākī ea duawaiburā, ebe hiweriashākanikiki. Haskawē taeshū tsuabura ē Epa Deusū hatu duawaya hanu ē hiweshanai anu ebe iriashākanikiki, habū ea duawamisburā— iwanā,

Haska wabu debushanaikiri Jesusū hatu yuinikiaki, na hātẓarā

27 haskai nū nīkaya Jesusū hawē Epa yuikī:

—Ikis hawētxaīs huīti meteshekei ē punu nixmahairaii. Hawa yuipa?— itā —Epaā, na ē yura hatu mepamatā ē pashanū ea nitxīwē, akī ē mia yuitirubia hakia habiaskatanū ika ē huai mī ea yubaniki—

atā **28** ana yuikī: —Epaā, ewē taeshū dasibibū hau mia

kēwāshanūbūwē— akaya hanua nai anua Deusū hui tashniaiwē yuikī:

—Ē xināwē mī ma abiakubainaya ana habiaskari wakī ē kena ana kuxipa wakī miwē ē ana hatu kēwāmakatsis ikaii— akaya

29 yurabu mapubaūshū nīkatā yuinamei:

—Tī ikaīkainimēkaī— ikaibū hatiritū yuiriakī:

—Deusū nai tsuma hātẓaimēkaī— ikaibū

30 haskaibu nīkatā Jesusū hatu yuikī:

—Na hui tashniai mā nīkashurā, ea merabewanū ika hātẓa tashniamaki. Hakia matu merabewanū ika hātẓa tashnishuki. **31** Na

habiatīā yurabu unāti wakī diabo Satanās yurabu dasibibuwē shanē

ibumis mebītā ē urēshanaii. **32** Mai anushū ea binikī sanākī

nitxīmabū haskawē taeshū dasibibu ninia keska wakī ea anu ē hatu

iweshanaii, hau itxapabū ea ikūwanūbunā— iwanā, **33** haskai

cruzkia mawashanai hatube nukuki txanikī unāmaya **34** hanushū

mapubaunabu betsā yuikī:

—Deusū hātẓa kenenibu anua uīkī nū manakamisrā, “Messias Cristo hua matube hiwepakeshanikiki”, akī kenenibukenā haskakī:

“Nukū Hutxi Kayabi Iuwa Messias binikī sanākī nitxīshākanikiki”,

ikī mī haska nuku yuishumē? Haskakenā, tsuamē, nukū Hutxi

Kayabi Iuwarā?— aka

35 Jesusū ana hatu yuikī:

—Ana usha eskarabesi Deuskiri unāmanika shaba keskarā,

matube hiweyuikiki. Haskayuaya na hātẓa nīkai hiweyukāwē.

Hamē bī nukawa keskai ma ē kakē tsuabūra unāriabuma mexū atxia

keskai hanira baiwē kai bai unāma mā meshātīrumbumaki.

Unārakāwē. **36** Ha shaba mā ebe ketashamekatsis ikirā, mā shaba

hayayuaki. Ha shaba mā haya nīkatā ea ikūwākāwē— hatu watā

hunetā nukube kaīkainiki.

Judeu shanē ibubu Deusū hātẓa hayabia Jesus danānibukiaki, na hātẓarā

37 Hanushū hawē unāmati dami atimaska Jesusū hatu uīmakī

ashūbiakubaina hawa ikūwāma inibuki. **38** Haska wanūbariaibukiri

Deusū hātẓa yuishunika Isaiāsī yuikī:

“Yavé Deusuñ, yurabu mĩ kuxipa mĩ hatu uĩmakubaĩmiski.
Hakia nukũ hãtxa tsuã ikũwãbumaki”,
aniki. **39-40** Haska inũ, Isaíasĩ yuikĩ:

“Hau uĩ pewayamanũbũ inũ hau xinã pewayamanũbũ
Deusuñ hatũ beru bekũ keska wakĩ
hatũ huĩti kuxi waikiki.
Haskawẽ taeshũ Deusũ yuikĩ:
‘Hatũ xinã betsa watã
ea ikũwaĩbu ẽ hatu shushawakeanaii’ ”,

akĩ Deusũ hãtxa ikũwãtirubumakiri Isaíasĩ keneniki. **41** Hanushũ
Isaíasĩ namai keskakĩ Jesusũ kuxipa uĩtã hakiri txanikĩ hatu
keneshuniki.

42 Isaíasĩ haska kenenikẽ judeu shanẽ ibu itxapabũ Jesus
ikũwaĩbũ inũ shanẽ ibuhaira binuabu hatiribũri ikũwãbiai: “Hau
nukũ itxati anua tashnimakĩ nuku nitxĩyamashanũbũ”, ika
fariseubuki datekĩ yura itxapabũ Jesus ikũwaĩkiri shabakabi yuiama
iyunibukiaki, **43** Jesus xinãbiakĩ hawenabu kẽwãmayukatsis ikĩ
Deuskiri beshmas kẽwãkĩ dateyabi xinãkinã.

Jesus danaĩbuwẽ taeshũ Deusũ hatu kupishanikiaki, na hãtxarã

44 Hanushũ hãtxa kuxipawẽ Jesusũ nuku yuikĩ:

—Tsuabũra ea ikũwãkĩ ea besti ikũwãma hakia ẽ Epa hatũ ea
yununiri ikũwãkanikiki. **45** Habiaskari wakĩ ea uĩkĩ hatũ ea yununiri
unãriakanikiki. **46** Yurabu mai anua hatu ikũwãmatanũ ika shaba
keska ẽ huniwẽ taea tsuabũra ea ikũwaĩ mexu merã hari hiweama
keska ishãkanikiki. **47** Hakia yurabu kupinũ ika huama hatu
merabewanũ ika ẽ huniwẽ taeshũ ẽ hãtxa nĩkabiakĩ tsuabũra txibãmakẽ
ikis ẽ hatu kupiamaki. **48** Hakia ẽ hãtxa danãkĩ abuabuma habuna
kupiti ma hayaki. Shaba hawẽ henea unãtitiã ẽ hãtxawẽ taeshũ Deusũ
habu hatu kupishanikiki. **49** Eãnã, ẽ xinãnẽ ẽ matu yusĩamaki. Hakia
Epa Deusũ ea yununitũ ea yunua yusĩkĩ ẽ matu yuimiski. **50** Eã ẽ Epã
hãtxa ẽ unãinã, harã hiwea keyutima hayaki. Haskawẽ taeshũ ẽ matu
yuiiai, haska ẽ Epã ea yunukĩ yuinirã— akĩ nuku shabakabi yuiniki.

Hawẽ tsumabu Jesusũ hatu hutxunikiaki, na hãtxarã

13 Páscoa nawai mexukiri ishanaitiã yurabu henebaini hawẽ
Epa Deusbe ana dasi kashanai ma kemai Jesusũ unaĩ na
mai anua habũ ikũwaĩbu abui hatuwẽ nuikũkaini haska bestiweãma
hakia nũ hawenabuwẽ taea nuiyabis mawakĩ nuku uĩmaniki.

2 Hanushū bari kaya mexu merā Jesusbetā nū piaya habiatīari Judas Iscariotē Jesus hatu atximashanai diabo Satanāsā Judas xināmaya **3** mai hirabi anua dasibi Epa Deusū Jesus shanē ibumakatsi yununi Deus anua huni ana hawēri txītū kaīshanai Jesusū unaī **4** nukubetā pibiai pia henetā benikawā hawē tima tari pekatā hawē datekere iti txaiपा bitā txiabukukī tarākī mestēwātā **5** hanushū kētxa ewapaki ūpash hushketā nū hawē tsumabu nuku hutxukī taewakī hawē datekere itiwē nuku hutekere akubauni **6** Simão Pedroki kematā anū ikaya nemakī yuikī:

—Shanē Ibuū, mī ē yusīnāki. Haska wakī mī ea hutxunū ika ikai?— aka

7 —Ikis ē matu akai mī unāmaki. Hakia txipu mī unāshanai— aka

8 Pedrō ana yuikī:

—Duawakī ea hutxuwe, iwanā, ē mia yunuamaki— aka Jesusū nemakī:

—Ē mia hutxuamarā, mī enabu kayabi iturumaki— aka

9 Simão Pedrō yuikī:

—Haskakenā, Shanē Ibuū, ea hutxu bestiama ea metxukī ea butxuriawe— aka

10 Jesusū kemakī:

—Tsuabura dama naxitani huirā, hawē tae besti hau ana hutxuki bestinūbūwē. Haskarā, mā ana detsismaki. Haska keskai ē hātxawē taea besti mā pepaki, mawaira dasibimarā— nuku watā **11** Judasī hatu atximashanai unākī haska nuku yuiniki.

12 Hanushū nuku hutxushū hutekere akī menetā hawē datekere iti pekatā hawē tima tari txaiपा ana sawetā ana daka bashti ishū nukubetā pikī nuku ana yuikī:

—Ē dama matu ashurā, xinākī mā unaī? **13** Txanima ea kenakī: “Yusīnā inū Shanē Ibuū”, akī mā ea kenamisrā, habia ē eaki.

14 Ea ē matū Yusīnā inū matū Shanē Ibubiatū ē matu hutxukī duawakī ē matu uīmashu keska wakī maturi duanamei hutxukinaī keskakubaīshākāwē. **15** Na eā eska wakinā, habiaskari wakī mā ashanūbū ē matu bebūkiri uīmakī ashuki. **16** Ikūkī ē matu yuiiai nīkakāwē. Dayakapā hawē tsuma binuīsmaki. Haska inū, tsuara yunua hawē yunua ashūkī binuīsmariki. **17** Na haska ē matu yuiiai tsuabūra nīkatā hawē hiwekī habū aki benimakubaīshākanikiki.

18 Na haska hātxairā, matu dasibikiri ē hātxamaki. Eā ē matu katunishū ē unaī. Hamē ekiri Deusū hātxa yuishunikatū ea dayuikī: “Ebetā pibiakī ea detenū ishū xinaīkiki”, ini keskai haska ekiri kenenibu

yuiawaiwē taea txanima matu bestitxaitū mā ea habiaskari wakatsis ikaii. **19** Ea ē inirā, mā ikūwāshanūbū haska ea washanaibu bebūkiri ē matu banabimai txaniaii. **20** Txanima tsuara ē kenaya ē yunua ka habū hatū hātxa nīkakī ikūwākī hatu duawakī eari habiaskari wakī hatū ea yununiri habiaskari washākanikiki— nuku wai

**Hanubi hawē tsuma hawē kuxipaya betsā hatu atximai Jesusū
hatu yuiniaki, na hātxarā**

(Mt 26.20-25; Mc 14.17-21; Lc 22.21-23)

21 hanua Jesus hawē huīti meteshekei nixmahairakī shabakabi ana nuku yuikī:

—Txanima haratura bestitxaitū mā ea hatu atximai kaii— nuku wa **22** nuku hawē tsumabu betsakiri hātxai unāma e itā nū beisinākeakeaya **23** Jesusū ea abuhairaiwē taea ē pekatxu Jesus bashti ika dakashū piai **24** Simão Pedro ē beisa hawē metutiwē Jesus ea yukamakī:

—Tsukiri hātxaimēkaī? Yukawe— ea wa **25** dabekekawā teshkitā Jesus yukakī:

—Shanē Ibuū, tsuamē?— ē wa

26 basheshēri Jesusū ea besti yuikī:

—Misi pukushū ē inaīnā, haki— ea watā misi bishū tewe inū yutxi mutsaki pukutā Simāonē bake Judas Iscariotes inā **27** piaya Satanás Judasī xinā merā ma hikiawē taeshū Jesusū Judas yuikī:

—Mī haska xinaīnā, hawaira aritāwē— aka **28-30** nīkatā hawa yuiama hawaira kaīkaini mexu merā hanira Judas kakē haska wakī Judas Jesusū yunua kakē nukubetā pi unābumabia betsā xinaī yuinamei: “Judas pei mekenikarā, ‘Nawakī piti ana bitāwē’, akī Jesusū yunushuki”, iake iakeaibū betsāri xinākī: “ ‘Nuitapaibu peiwē hatu merabewatāwē’, akī Jesusū yunushuki”, iake iakeriakī xinaībū

Yunua bena Jesusū hatu baxishūbainikiaki, na hātxarā

31-32 hanua Judas kaīkaikē Jesusū nuku yuikī:

—Ē hatū Hutxi Kayabi Iuwa ē kuxipa hayaki, hawē taeshū natiā Deusū ea hatu unāmairā. Haskawē taeshū Deusū kuxipa ē hatu unāmaii. Ē hatū Hutxi Kayabi Iuwa Deusū hatu unāmaikiki, ēwenā. Haskakē hau unānūbū manama hawaira akikiki— iwanā,

33 —Ē bake kayabibuū, ana hatishūira ē matube niamaki. Hakia usha eskarabes ka ea benakī mā ea betxiama ishanaii. Haska judeu shanē ibubu ē yuixina keskarā, ē maturi yuiiai ea nīkakāwē. Hanu ē

kai anu mā katirumaki. **34** Haskawē taeshū hawē yunuti hātxa bena ē matu baxishūkī yunubainai. Haska matuwē ē nuiai keskairā, habiaskariai matubus nui duanamepakeriashākāwē. Haskai xinānānāi mā nuibukuaī **35** matu uīkī mā haskai ē tsumabu kayabi dasibibū matu unākubaīshākanikiki— nuku waya

Pedro: Ē ha unāmaki, iki kaikiri Jesusū yuinikiaki, na hātstarā

(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Lc 22.31-34)

36 hanushū Simão Pedrō Jesus yukakī:

—Shanē Ibuū, mī hani kai?— aka

—Hanu ē kai anurā, ikis mī ea txibātirumaki. Hakia txipu mī ea txibāshanai— aka

37 Pedrō ana yuikī:

—Shanē Ibuū, haskakī ē mia txibātirumamē, ikisrā? Earā, ē mia mawashūtiruki, miwenā— aka

38 Jesusū Pedro ana yuikī:

—Txanima mī ea mawashūtirimē?— iwanā —Haskamahairaki. Txanima kayabi ē mia yuiiai nīkawe. Penariama takara keui taeriana eki dakekī: “Ha hunirā, ē ha unāmaki”, iki dabe inū bestiki eki dakekī mī yui kaii— akī

Epa Deus anu hawē kati bairā, Jesuskiaki, na hātstarā

14 nukuri Jesusū yuikī:

—Na haska ē txaniayarā, huīti meteshei dateyamakāwē.

Deus ikūwākī eari ikūwākāwē. **2** Ē Epa Deusū hiwe anu teke shaka itxapa hayaki. Hawē hiwe haska hayamakē ē matu yuiama ikeanai. Haskakē hanu hiwei mā niti ikama ishanū ē matu

pewashuī kashanai. **3** Hanu maturi ka ē hiweai anu mā iriatiruwē taea kashū bebūkiri ē matu pewashuī kashanai. Ana hushū ē matu iyushanai, hanu nū hiwenūbunā— itā **4** —Matunā mā unaiī, ha baiwē ē kairā— nuku waya

5 Tomē yukakī:

—Shanē Ibuū, hanu mī kashanairā, nū unāmaki. Haskatā hawē kati bai nū unāshanai?— aka

6 Jesusū kemakī:

—Hawē kati bai inū hawē txanima unāti inū hawē hiwekuītirā, habia ē eaki. Ea besti ikūwākī txibaī Epa Deus anu mā hikitorubuki. **7** Haska inū, mā ea unāti wakubainairā, ē Epa Deusri mā unākubainai. Natiā ea tapīkubaīkī Epa Deusri mā uīriakubainai— nuku waya

8 nīkatā Filipē yukakī:

—Shanē Ibuū, Epa Deusrā nuku uīmawe. Uītā nū mia ana bikawamaki— aka

9 —Filipeē, hatishū ē matube hiwebiakūkainai mī ea unāriamamē? Txanima ea uīkī Epa Deusri mā uīaiī. Haskakī: “Epa Deus nuku uīmawe”, akī mī ea yukai? **10** Epa Deus inū ea, nū dasiarā, mī xināmamē? Ē xinānē akī ē matu yuismaki. Hakia Epa Deus ebe ketashameshū ea yunukī hawē daya ea amamiski. **11** Epa Deus inū ea nū dasiarā, ikūwākāwē. Haska ē hātxa besti nīkatā mā ikūwātirumarā, ē dami matu unāti wamakī atimaska ē amiswē taeshū ikūwākāwē, nū dasiarā. **12** Txanima ē matu yuiāi nīkakāwē. Tsuabūra ea ikūwākī ē haska amis mā ariakubaīshanaii. Ha inū, ē Epa Deus anu ē kashanaiwē taeshū ē kuxipayabū ea merabewakī hatu ikūwāmākī dami atimaska ewapa wakī ea binushākanikiki. **13** Ē kenawē taeshū tsuabūra hamapai Epa Deus mā yuka ē hawē bakē ē matu ashūshanaii, ē Epā kuxipa matu uīmakinā. **14** Hamapai tibi ē kenawē mā ea yuka ē matu ashūshanaii— iwanā,

Deusū Yushī Pepa Jesusū hatu yubanikiaki, na hātcharā

15 ana nuku yuikubaīkī:

—Txanima mā ea abuaīrā, haska ē matu yusīkī yunumis xinākī ē hātxa mā txibākubaīshanaii. **16** Mā haska wakubainaya ē matu yukashuna Merabenā Bena betsa Deusū matu anu yunushanikiki, hau matube hiwei ikibi ipashanunā. **17** Merabenā Benarā, hawē Yushī Txanima Unāmanikiki. Mai anu yurabū hawa unābumā inū uīabumā Merabenā Bena ikūwākī haibuwatirubumaki. Hakia natiā matu dapi hiwea txipu matube uke merā hiweshanaiwē taeshū Deusū Yushī Txanima Unāmanika mā ma unaiī.

18 Haskawē taeshū eānā, baxikī bake ibuuma keska wakī ē matu henebainamaki. Hakia ana matube iki ē ana txītūkirāshanaii. **19** Mawaira hatishuīra yurabū ea uīyama ishākanikiki. Hakia matunā, mā ana ea uīyushanaii. Ha inū, ē ana matu hiweshunaiwē taea maturi mā hiweriakūkaīshanaii. **20** Ha shabatiā haskakaī ē Epaki ē dasia mā unāyā hanua matuki ana nukui ē matuki dasiriātā ē matube nipakeshanai mā unāshanaii. **21** Haskakē tsuabūra ē yusīa nīkakī txibākubaīkī ea unāmai txanima ea abukubaīshākanikiki. Haska inū, tsuabūra ea abuaibū ē Epa Deusūri hatu aburiashanikiki. Haskaibu shabakabi ē hatu unāmashanaii, habū txanima ea abuaiburā— nuku waya

22 Judas betsã yukakī:

—Shanē Ibuũ, haskakī yurabu dasibi uĩmama mĩ nuku besti ana uĩmashanai?— akaya

23 Jesusũ kemakī:

—Tsuabũra ea abukinã, ẽ yusĩa hãtxa txibãkanikiki. Ẽ Epã hatu abuaya ea inũ ẽ Epa hua nũ hatuwẽ hiweshanaii. **24** Hakia tsuabũra ea abuabumarã, ẽ yusĩa hãtxa txibãbumaki. Na hãtxa ẽ matu yusĩa mã nĩkakubainairã, enamaki. Ẽ Epa hatũ ea yununitũ hãtxaki.

25 Natiã matube hiweshũ ẽ matu yusĩyukubainaii. **26** Hakia hawẽ Yushĩ Pepa matũ Mekenã Bena ẽ kenaya ẽ Epa Deusũ yunua hushũ haska ẽ matu yusĩkubaĩmis dasibi ẽ matu yuiaia ana shabakabi matu xinãmakubaĩshanikiki.

27 Ẽ hãtxawẽ datei matũ huĩti nixmayamakãwẽ. Deusũ unãnuma hawẽ uke meranu unãnumati ẽ matu inaiĩ. Haska yurabu hatũ xinãwẽ hiwekĩ unãnumai hiwemisbu keska matu inãma hakia Deus anua daewanika kayabi unãnuma ẽ matuki baxiaii. **28** “Ka matu anu ẽ ana hushanaii”, ikĩ ẽ yuiaia mã ma ea nĩkashuki. Hanua Epa Deus shanẽ ibũ ea binuawẽ taea hanu ẽ kashanaii. Ẽ Epa anu ẽ kashanai mã nĩkaiwẽ taea mã benimakeanaii, txanima ea abu kayabirã. **29** Na eska bebũkiri ẽ matu yuiaia txipu ikai uĩkĩ ẽ matu hãtxa wai xinãkĩ mã ea ikũwãshanaii. **30-31** Hakia mai anu yurabu yununika diabo Satanás ma huaiwẽ taea ana hatishũira ẽ matube hãtxamaki. Satanásã ea mei ewẽ kuxipaturumabiakẽ hau xinãshũ ea haska wayunũwẽ, txanima Epa Deus abukĩ haska ea yunua ẽ ashũmis yurabu ẽ hatu uĩmai kairã.

Haskaki. Benirikãwẽ, nenua nũ bunũbunã— nuku wa

Jesusrã, uva bana hawẽ tashu keskakiaki, na hãtxarã

15 nũ benibaunaibu nuku ana yuikĩ:
—Ana betsã matu yusĩnũ nĩkayukãwẽ. Earã, ẽ uva bana nia hawẽ tashu kayabiki. Ẽ Eparã, mibã ibuã mekekĩ meurumiski.

2 Hatiri mebi tibi bimi hayamakê meshteshû putamiski. Hakia hawê mebi tibi bimi yamis ana bimi haira wakî hawê ibuã bumeshtekî pewamiski, hau ana katakutã bimi hairanunã. Ea ikûwaïbu ê Epa Deusû habiaskari washanikiki. **3** Ê hãtxa ê matu yusiãĩ mã ikûwaïwê taea mã ma xinã betsa haya mã ma shûpîhairaki. **4** Hakia hawê tashu anua hawê mebi betsa meskea ana haska bimitirumaki. Habiaskari wakî ea henebaïkî mã Deus benimawatirumaki. Haskakê ê matu putama keska wakî eari putayamashãkãwê. **5** Earã, ê mibã tashu keskaki. Maturã, mã hawê mebi keskabuki. Ebe haibunamekî bimi itxapaya keskakî mã Deus benimawatiruki. Eauma mã hawayatirumahairaki. **6** Ea haibuwama ewê petxiarã, hawê mebi bimiuma meshtetã putaima barî shana waxina itxawashû kua keska wakî Deusû txi anu hatu urêshanikiki.

7 Hanua maturã, ebe ketashameshû ê hãtxa xinãkî unãhairai hakimama txibãkubaïkî hawara bikatsis ikî mã Deus yuka matu ashûshanikiki. **8** Haskai duapanãkî Deusû kuxipa mã hatu kêwãmairã, bimi itxapayai keskakî txanima ê tsumabu kayabi shabakabi mã ishãkanaii. **9** Eãnã, ê matu abuaii, haska ê Epã ea abukî akai keska wakinã. Haskawê taea ea putapakeyamashãkãwê, ê nui mã hayawê taearã. **10** Hawê hãtxa ê txibãyã ea abukî ê Epã ea putaismaki. Haska keskari wakî ê yunua hãtxa mã txibãyã matu abukî ê matu putamari ishanaii.

11 Xinã txãkãĩ mã ebe benimahairanûbû hawê benimati hãtxa ê matu yuiãii. **12-14** Tsuara hawê haibuabu wê nuikî abukî hatu merabewai mawashunai tsuã haskakî ana betsã binutirumaki. Ê hãtxa mã txibãkubainai mã ê haibuki. Eskaki, ê matu yunuarã. Ê matuwê nuikî abumiski. Haska txibãkî betsabuwê nui abunamekubaïshãkãwê. **15** Hamê betsarã, hawê dayakiri hawê dayarubu shanê ibû hatu shabakabi tapîmaismaki. Hakia dasibi ê Epã ea yuia ê matu unãmai wê taeshû yunubiakî ê dayaru wakî matu kenama ê haibuwakî ê matu kenaii. **16** Mã ea katuama eã ê matu katuniki. Haskawê taeshû ê matu yunuãii. Kashû hatu yusîkî mã bimi itxapa wai keska wakî ê tsumabu hatu wakî hau txîtüyamanûbû hatu kuxipa wakubaïshãkãwê. Haska wakî ê kenayashû Epa Deus hamapai tibi mã yuka matu ashûshanikiki. **17** Na haska ê matu yunuãii keska wakinã, habû ea ikûwaï betsabube hatuwê nui abunamekubaïshãkãwê—iwanã,

**Yurabū Jesus danānishū hawenaburi danāshanaibu
hatu yuinikiaki, na hātcharā**

18-19 ana betsa nuku yuikī:

—Habū xinaī keska mā xināyā ea ikūwābumā matu abukeanaii. Hakia ikūwābuma anua ē matu katuni habū xinaī keska mā ana xināmawē taeshū ea dukū danāxīshū maturi danāriashākanikiki. **20** Ē matu yuishurā, xinaīrakāwē: “Dayakapā hawē tsuma binuismaki”, akī ē matu yuishuki. Haskakē ea itxakawanishū habiabūri maturi itxakawashākanikiki. Hakia betsabūri ē hātcha nīkanishū matū hātchari nīkakī ariashākanikiki. **21** Hatū ea yununi habū unābumawē taeshū na haska tibi matu wakinā, mā ea txibaībuwē taeshū matu ashākanikiki. **22** Ē yusī hua hātchamakē habu na mai anu hiweabū ibubis xinaī: “Ē pepaki”, itirububia eskatiā ana haska washū hatū txakabu ibubis hūtātirubumaki, mekeirā. **23** Haska inū, ea danākinā, ē Epa Deusri danāriakanikiki. **24** Ha inū, hatu anushū ē hawa hatu haska washūama txakabu xināma ikeākanaii. Hakia tsuā haska hatu anushū haska washuīsmabiakē Deusū kuxipa hatū berubi ē ma hatu uīmabia uībiakī ea inū ē Epa danākanikiki. **25** Haskakē Deusū hātcha yuishunikā yuikī: ‘Hawamawē taeshū itxakawakī ea danānibuki’, iwanā, keneni keska menekī ea danākanikiki. **26** Hanushū maturi danaībū ē Epa anua mekenā betsa matu anu ē yunua hanua Yushī Txanima Unāmanika hushū ekiri matu unāmai ea hātchashūshanikiki. **27** Ha inū, maturi ē tashnikiranai anua tapī mā ebe ikūkirāxinarā, mā ekiri hātchai txaninikaburiki— iwanā,

16 ana betsa nuku yuikī:

—Txipu habū matu itxakawabu mā ekiri hakimama xinā betsa wama mā txītūyamashanū bebūkiri ē matu yuiiai nīkairakāwē. **2** Hanu itxati hiwe anushū matu danākī nitxīkī nukunabu matuki dakemashākanikiki. Ha inū, betsabū xinaī: “Nū Deus merabewaii”, ikī tsuabura matu betsa betsapa detekī **3** ē Epa Deus unāma eari unābumawē taeshū matu hawa unāma itxakawashākanikiki. **4** Matu haska waibuaibu ē matu yuini matu xināmai buaibuwē taeshū bebūkiri ē matu yuiiai.

Deusū Yushī Papatū ashanai Jesusū hatu unāmanikiaki, na hātcharā

—Matube bebūkiri nibiashū haska shabakabi ē matu yuiama iyuniki. **5-6** Hakia natianā, hatū ea yununi anu ē samama kaiwē taeshū ikis ē matu yuishuki. Ē matu yuia nīkatā matūmebi xinaī

huĩti nixmashũ: “Hani mĩ kashanai?” mã ea wamaki. **7** Hakia ikũkĩ ã matu yuiiai nĩkakãwẽ. Ë matu kashũamakenã, Mekenã Bena matu anu hutirumaki. Hakia kashũ Mekenã Bena matu anu ã yunushanaii. Haskawẽ taea ã kayarã, maturã, mã pepakũkaĩshanaii. **8** Ha Mekenã Bena hushunã, yurabu mai anuabu shabakabi Deuskiri txakabuwamisbu inũ, habũ Deuskiri txakabuwama pepa wamisbuma inũ, tsuabura Deusũ unãti watã kupishanai hatu unãmashanikiki. **9** Tsuabumẽ, Deuskiri txakabumisburã? Habũ ea ikũwãbumarã. **10** Tsuamẽ, Deuskiri txakabu hayamarã? Ë eaki, ã Epa anu ã kakẽ mã ana ea uĩyama ishanairã. **11** Tsua ashanimẽkaĩ, Deusũ unãti washũ kupikinã? Na yurabu mai hirabi anu maniabu hatu shanẽ ibushũmis ma unãti wanishũ kupishanikiki.

12 Ana hãtxa itxapa ã matu yusĩkubaĩpanã hati mã tsuma keyutirumaki. **13** Hakia txipu Yushĩ Txanima Unãmanika hushũ txanima dasibi matu yusĩkĩ meshtãmashanikiki. Hawẽ xinãnẽ hãtxama hakia ekiri dasibi nĩkatã hawara ishanairi matu shabakabi unãmashanikiki. **14** Ha Yushĩ Txanima Unãmanika hamebi huama ã kuxipa bitã matu unãmakĩ inãkĩ matu kuxipa washanikiki. **15** Dasibi ã Epa hayarã, enariki. Haskawẽ taea: “Yushĩ Txanima Unãmanika ena bitã matu unãmashanikiki”, akĩ ã matu yuishuki— iwanã,

16 —Haskaira hatishũra ka ã hari i iyamaki. Hakia samamahaira nũ ana uĩnanãshãkanaii— nuku wa

Ana punu nukama mã benimahairashanaii, hatu wanikiaki, na hãtxarã

17 mawa ana bestẽshanaikiri hãtxai nũ unãma yuinamei:

—Hawa nuku yuikatsi ikimẽkaĩ? “Ana eskarabes ea uĩyama hanũkaĩ ana usha eskarabes kaya mã ea ana uĩshanaii”, ikai inũ: “Deus anu ã kashanaiwẽ taearã”, ikĩ haskara nuku yui ishumẽ?

18 “Ana usha eskarabesrã”, hawamẽ? Harakiri daki yui ikikika!— nũ ike ikeaya

19 nũ yukapaia unãkĩ nuku yuikĩ:

—Ë hãtxawẽ taea mã yuinameairã, **20** ikũkĩ ã matu yuiiai. Ë mawakẽ ea manui kashai mã huĩti nixmakẽ habũ ea ikũwãbuma benimahairashãkanikiki. Hakia maturã, ã mawakẽ matũ huĩti nui henetã mã benimahairashanaii. **21** Haska inũ, aĩbu tuyã bake kaĩkatsi punu nukai xinã txãkaĩsmaki. Hakia kaĩtã: “Peki”, ika benimai isĩ hakimamisbuki. **22** Habiaskariai ikis mã punu nukaki. Hakia ã ana huaya mã benimahairaya matũ benima pae tsuã matu mebĩtirubumaki.

23 Habiatiãri ea uĩkĩ mã ea hawa yukama ishanaii. Hafia ã Epa Deus mã yuka ewẽ taeshũ matu merabewashanikiki. **24** Ea ikũwãkĩ taewabianishũ ã kenawẽ taeshũ mã Deus yukariamahairaki. Na habiatiã ã kenawẽ taeshũ Deus yukakĩ taewarikãwẽ. Haska wakĩ mã yuka matu ashuã mã benimashanaii— iwanã,

**Hatu itxakawaibu Jesusũ hatu maemashanaikiri
hawẽ tsumabu yuinikiaki, na hãtxarã**

25 hanushũ ana nuku yusĩkĩ:

—Hãtxa hunea miyuiwẽ ã matu yusĩkubirãxinaki. Hafia ana hãtxa huneawẽ yusiãma hanu shabakabi ã matu unãmashanai ma kemaikiki. Haskakaĩxishũ ã Epa Deuskiri hanu shabakabi kayabi ã matuki txanishanaii. **26** Habiatiãri Deus ã ana matu yukashunama ishanaii. Hanu matũmebi ibubis ã kenawẽ taeshũ mã yukakubaĩshanaii, **27** ã Epa Deus matuwẽ nuikĩ abuaiwẽ taeshunã. Deus anua ã huni ikũwãkĩ mã ea abuaiwẽ taeshũ Epa Deus matuwẽ nuikĩ matu aburiaikiki. **28** Hamẽ ã Epa Deusũ besuuria kaĩkirani na mai anu yurabube hiwenũ ika ã huni haska ea yununi menetã natiã ana hawẽri kakĩ na yurabu ã henebainaii— nuku waya

29 hanushũ hawẽ tsuma betsã yuikĩ:

—Txanima na habiatiã shabakabi nuku yui ana miyui hãtxa huneawẽ mĩ hãtxamaki. **30** Hanũkaĩ txanima mikiri nũ unaiĩ. Nũ mia yukariama unãkĩ nukũ xinã mĩ unai inũ hamapai tibi mĩ unaiwẽ taeshũ Deus anua mĩ hunirã, nũ ikũwaiĩ. Haskawẽ taea mĩ Deusũ bake kayabikẽ tsuã nũ ana mia yukai bika teneamaki— aka

31 haska waya Jesusũ nuku ana yuikĩ:

—Natiã hanu mã ma ea ikũwai? **32** Mã ea haska wabiai hanu mã datei pashairã, ma kemakanikiki. Uĩrakãwẽ, hanu dasibi sa ikĩ mã bestibu ea dapashkabaĩkĩ mã ea henebiabaina earã, ã emestimaki. Ë Epa ebe ketashameshũ ea heneamaki. **33** Ea haibuwai eki dasia mã dateama unãnuma hiweshanũ na hãtxa ã matu yuishuki. Mai anushũ ea ikũwãbumã matu itxakawariaibũ dateyamashãkãwẽ, ã ma hatu maemakĩ binuniwẽ taearã— nuku watã

Jesusũ hawẽ tsumabu Deusũ kuxipa hatu yukashunikiaki, na hãtxarã

17 hanua naiuri teskãshũ uĩkĩ nuku nĩkamakĩ yuikĩ:
—Epaã, hanu mĩ ea yubanirã, hanuki. Ë mĩ bake mawai merabewakĩ ewẽ mĩ kuxipa hatu uĩmawe, hatu ã mia kẽwãmashanunã. **2** Mai hirabi anua hawẽ yurabu dasibi yunuti

kuxipa mĩ bake mĩ ea inãniwẽ mĩ hatu katuni ẽ hatu hiwekuĩmashanaii. **3** Mĩ mia besti Deuski, txanimarã. Jesus Cristo mĩ yununirã, ẽ ea bestiki. Nuku unãtã na hiwekuĩyãwẽ hiweshãkanikiki, ikibi ikirã.

4 Yurabu anu ẽ mia dayashunũ mĩ ea nitxĩni mia ashũkĩ keyukĩ mia duawakĩ ẽ mia hatu kẽwãmakubaĩxinaki. **5** Epaã, eskatianã, mai nũ damiwariama mĩ besuũbia ẽ shanẽ ibui taeaitiã ẽ txashakapa hawẽrua hayani keska habias ea inãshãwẽ.

6 Yurabu dasibi anua hatu katushũ mĩ ea yunua mĩ Deus kuxipa dasibi binu keyua nuikipakiri ẽ mia hatu unãmakubaĩxinaki. Haska inũ, mina katushũ mĩ ea hatu inãnirã, mĩ hãtxa nĩkamisbuki. **7-8** Mĩ hãtxa mĩ ea yununi ma ẽ hatu yusĩaki. Haskawẽ taeshũ dasibi ẽ hãtxa minarã, ma tapiãbuki. Txanima mĩ ea yunua mianua ẽ huni unãkĩ ikũwãtxakayamakanikiki. Haskawẽ taeshũ mĩ kuxipa inũ mĩ yusĩti mianua huai unãkanikiki.

9-10 Hamẽ enaburã, ẽ mibe hatu hãtxashunaii. Hakia ea ikũwãbumakiri ẽ mibe hatu hãtxashunamaki. Ha inũ, mina watã mĩ ea yununirã, harã minabuki. Haskawẽ taea dasibi enarã, minaki. Hanua minarã, enariki. Ẽ kuxipa hatu meranua uĩshãkanikiki.

11 Natianã, ma mia anu ẽ mibe iki kaii. Na mai anu ẽ ana hatube hiwekũkainamaki. Hakia enaburã, na mai anu hatube hiweyukubaĩkanikiki. Haskawẽ taeshũ Epa meribi pepa bestituũ, mĩ kena kuxipawẽ ea hatu mekeshũshãwẽ, ha kena kuxipa mĩ ea inãniwenã, nũ pashkama keskariai hau haburi pashkamari iriakubaĩshanũbunã. **12** Na enaburã, mai anua hatube hiweshũ mĩ kena kuxipa mĩ ea inãniwẽ txakabu nemakĩ ẽ hatu mekekubirãxinaki, hawa hatu benuamarã. Judas besti haska hakiri kenenibu keska aki ma benuni iki kashuki.

13 Mianu kakatsi ẽ benimahairaii. Ẽ hatu putabaĩriama hau habũ ea nĩkakĩ habias ẽ benimai keskai hau irianũbũ ẽ mibe hãtxaii.

14 Mikiri ẽ haibuaibu ẽ hatu yusĩayã habũ xinã betsa wai pepaibu habũ ea danãmisbũ ea hatube danãmisbuki, nũ yurabũ xinã keska hayamakenã. **15** Habiasabiakẽ: “Ikũwãbuma anua hatu dapashkamabaĩwẽ”, iwanã, ẽ mia yukamaki. Hakia hau diabo Satanãsatã hatu parãyamashanũ hatu nemashũkĩ mekeshãwẽ. **16** Ha inũ, na mai anua Deus ikũwãbuma ẽ hatu keskamawẽ taea ea ikũwaĩburi hatube hiwebia habu keskamariki. **17** Mĩ hãtxa txanima kayabiki. Ha txanima hãtxawẽ mĩ meribiki. Mĩ hãtxa haskawẽ taeshũ hatu meribi wawe, habũ mĩ hãtxa txanima txibãshanaiburã.

18 Haska inũ, na mai anu mia unãbuma anu mĩ ea yununi keska wakĩ ã haibuaibu habiaskari wakĩ na mai anuari ã hatu yunurii, hau mikiri hatu yusĩkubaĩshanũbunã. **19** Hatuwẽ taea ea dukũ iki ã hatu meribishũshanai. Haskawẽ taea txanima haburi hau mĩ hãtxa txanima kayabiwẽ meribirianũbunã, hawa kanetimarã.

20 Na ã haibuaibu besti xinãkĩ habukiri besti ã mia yukashunamaki. Hafia habũ hatũ hãtxa kakape nĩkatã ea ikũwãshanaiburi ã mia hatu yukashunai, mĩ haburi mekekubaĩshanunã. **21** Haskai mia inũ ea dasia nũ bestitxai keska hiwea haburi nukuki dasiabu habiaskari wakĩ mĩ hatu merabewashanũ ã mia hatu yukashunai. Mĩ hatu haska wa habu shukushũ ea ikũwãĩbu mai hirabi anu mĩ ea yununi unãtirubuki. **22** Haska mia inũ ea dasinishũ nũ habiaskas xinãmis keska wakĩ enabu habiaskari mĩ hatu xinãmashanũ, iwanã, mĩ kuxipa mĩ ea yununi ã ma hatu yunuaki. **23** Mia inũ ea nũ dasinikẽ habuberi ã dasiaya habu yura bestitxai keska hau ishanũbũ ã mia hatu yukashunai. Haskaibu mai hirabi anuabũ hatu uĩkĩ mĩ ea yununi inũ haska wakĩ mĩ ea abumis haburi mĩ aburiairã, habũ unãtirubuki— iwanã,

24 —Epaã, mai damiwakĩ taewariama mĩ ea abukĩ ea txashakapa hawẽruawakĩ taewani mĩ habiaskari ea wai hau ebe hiwekĩ uĩshanũbũ habu mĩ ea yununi ebe hatu hiwemashãwẽ— iwanã,

25 —Epaã, mĩ kaneismaki. Mai hirabi anu yura hiweabũ mia unãbumabiakẽ eã, ã mia unaiĩ. Na ebe mapuabũ mĩ ea yununi unãkanikiki. **26** Haska inũ, mikiri mĩ kuxipa binu keyua ã hatu unãmapakeaiwẽ taeshũ ana mikiri ã hatu unãmakĩ heneyamashanũ mĩ ea abumis keskai hau haburi abunamei heneama ishanũbũwẽ, nuikipairã. Haska hayabuwẽ taea ea ã hatu anua kaĩkainama ishanai— itã

Jesus atxitanũ ika bunibukiaki, na hãtxarã

(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Lc 22.47-53)

18 Deusbe nuku hãtxashuni menetã hanushũ nuku kaĩmabaĩkĩ pashku debu hawẽ kena Cedrom Jesusũ nuku pukemabaini hanu mibã shukua mixkiwẽ kenenibu anu ukemerã nũ habe hikikẽ **2** hanu Jesusbe nũ itxakũkaĩmis anu habianu nũ ana itxakẽ hanu Judasĩ unãhairai **3** hari hatu iyui Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ fariseububetã hatu yunuabu hatiri Templo mekenikabu inũ Romano soldadobu shuku

betsa Judasĩ hatu iyua hatũ detetiya mesebaini bĩ dekutã txasha dakabainaibũ **4** Jesus atxi beaibu dasibi ma unaĩwẽ taea nuku bebũ Jesus nitã hatu yukakĩ:

—Mã tsua benai bekanai?— hatu wa

5 habũ atxi beaibũ betsã Jesus kemakĩ:

—Jesus Nazaré anuarã— akaya

Jesusũ ana yuikĩ:

—Habia ẽ eaki— hatu waya Judasĩ hatu atximai kai hawairakaĩ ma habe nikẽ **6** haskai Jesus hãtxai nĩkatã txishtekiri shekibaini di ikaibũ **7** Jesusũ ana hatu yukakĩ:

—Tsuaraka mã benai bei ikanai?— hatu wa ana habiaskari habũ yuikĩ:

—Jesus Nazaré anuarã— akaibũ

8 —“Habia ẽ eaki”, akĩ ẽ ma matu yuishuki. Mã ea besti benaiwẽ taeshũ ẽ haibuaibu hatu meyamakãwẽ, hau bunũbunã— hatu wa

9 bebũkiri Jesusũ yuikĩ: “Epaã, mũ ea yununi ẽ tsua hatu benuamaki”, akĩ Jesusũ yuishuwẽ taeshũ: “Ë haibuaibu meyamakãwẽ”, akĩ Jesusũ hatu nemaniki. **10** Hanushũ Simão Pedrõ hawẽ nupe txaipa sitã Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhairatũ tsuma Malco mapeshpaikĩ maebaĩ pabĩki yusiuria pashteaya **11** nemakĩ Jesusũ Pedro yuikĩ:

—Ana hatu meama mũ nupe ana hawẽri usũwẽ. Ë Epã haska ea yununi habiaskari wakĩ ea yumãwãkanikiki. Ea yauxiyamawe— aka

Anásĩ hiwe anua Jesuski Pedro dakei parananãnikiki, na hãtxarã

(Mt 26.57-58, 69-70; Mc 14.53-54, 66-68; Lc 22.54-57)

12 hanushũ hatũ shanẽ ibu capitãobetã Romano soldadobu inũ Templo mekenikabũ Jesus atxishũ meneshtã **13** iyukĩ ha dukũ hatũ shanẽ ibu Anásĩ hiwe anu iyuaibũ hawẽ dais Caifás na bari bestitxai Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhairatũ **14** bebũkiri judeubu hatu yuikĩ: “Nukunabu hau pashkai sa iyamashanũbũ huni bestitxai nukunabu mawashunaya mã pepakũkaĩshanai”, akĩ hatu yuimanurã,

15 Jesus iyuaibũ Simão Pedro inũ eã hune txipu kakĩ nũ Jesus txibãkubaini shanẽ ibu Anásĩ enabũ ea unaĩbuwẽ taea hanu itxamisbu dĩtu anu Jesusbe ẽ hikiaya **16** hakia Pedro unãbumawẽ taeshũ nemakĩ niti akabu hikiama bai keshã Pedro nikẽ hanua hemaĩtĩ kene hanu hikiti shui anu ana kashũ shui mekenika aĩbu yukashũtã Pedro ẽ bitxiaya **17** shui mekenika aĩbũ Pedro yukakĩ:

—Ha hunĩ tsuma betsarã, habia mĩ miamẽ?— aka

—Earã, ã hamaki— akaya

18 hanua ma matsi beaya hanu dayamisbu inũ Templo mekemisbũ hemaĩtĩ txi keti watã yui mapubaunabu hatube naxui ika Pedrori yuaya

**Deusbe hatu hãtxashunika shanẽ ibuhairatũ Jesus
yukanikiaki, na hãtxarã**

(Mt 26.59-66; Mc 14.55-64; Lc 22.66-71)

19 hanushũ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhaira ikũkainima ma tashnima anu Anásĩ hiwe anu bitxiabu hawẽ tsumabukiri inũ hawẽ yusiakiri Jesus yuka taewa **20** Jesusũ kemakĩ:

—Nĩkaibũ ã hãtxakũkaĩmiski. Hanu itxati hiwe tibi inũ Templo hemaĩtĩ anushũ nukunabu itxamisbu anushũ shabakabi dasibibũ berubi ã hatu yusĩmiski, hune hatu yusiamarã. **21** Ea yukama habũ ã hãtxa nĩkamisbu hatu yukawe. Hawara ã hatu yusĩmis unãhairakanikiki— ikaya **22** hari Jesusũ kemaya Templo mekenika betsa Jesus dapi nishũ mekẽ petxiuri kepais akĩ yuikĩ:

—Nukũ shanẽ ibuhaira haska yuiyamawe— aka

23 Jesusũ yuikĩ:

—Ë yui txakayarã, ea unãmawe. Hakia ã pe yuibiaya haskakĩ e iskaũ mĩ ea deteai?— aka **24** hãtxawẽ binutiruma unãtã Anásĩ hatu yunua Jesus meneshekea habiaska Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhaira Caifãs anuri iyuaibũ

Ana: Jesus ã unãmaki, ika Pedrõ hatu paranikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.71-75; Mc 14.69-72; Lc 22.58-62)

25 ha haska waibũ Simão Pedro hatube txĩ yui naxui ika yuaya betsabũ yukakĩ:

—Mĩ hamamẽ, ha hunĩ tsuma betsarã?— abaunabu

Pedrõ hatu parãkĩ yuikĩ:

—Ë hamaki. Ë eamabĩ!— hatu wa

26 hanushũ shanẽ ibuhaira binuatũ tsuma betsa Pedrõ patsãka hawenabũri Pedro yukakĩ:

—Mibã shuku anushunã, Jesusberã, ã mia uĩyama ikirãshumẽ?— aka

27 Pedrõ ana hari parãkĩ:

—Ë hamaki— itanayas hawaira habiatĩari takara keui taeaya

Pilatos anu Jesus iyunibukiaki, na hãtxarã

(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 hanushũ Caifásĩ Jesus yukakĩ keyutã penaya Romano shanẽ ibu Pilatõs hiwe ewapa anu Jesus hau iyutanũbũ Romano soldadobu yunuaya judeu shanẽ ibubũ xinaĩ: “Nawã hemaĩtĩ anu hikia Moisés nuku yusĩniwẽ taea nawã detsiswẽ txakabutã ana Páscoa nawai besikĩ ẽ pitirumakĩ”, iki pepai nawayukatsi hikiabuma **29** haskaibũ hatũ beya unãtã hatu anu Pilatos kaĩtã hatu hãtxa wakĩ yukakĩ:

—Na huninã, hawa txakabu axiã mã hakiri yuiyai?— hatu wa

30 —Huni txakabumakenã, mianu nũ iweama ikeanai. Unãti watã nuku kupishũwẽ— akabu

31 Pilatõsri hatu yuikĩ:

—Iyushũ haska matũ shenipabũ matu yusĩpauni keska wakĩ matũmebi unãti watã kupitãkãwẽ— hatu wa judeu shanẽ ibubũ yuikĩ:

—Nũ tenãpanã mã nuku nemamiski. Hau tenãnũbũ miã besti mã yunutiruki— akaya

32 haska wakĩ tenãshanaibu Jesusũ nuku yuixinarã, unãmabia habiaskari hatu amaya **33** nĩkatã hawẽ kene merã ana hikishũ Pilatõs Jesus kenashũ yukakĩ:

—Miarã, mã judeu shanẽ ibubu binu keyuamẽ?— aka

34 Jesusũri yukakĩ:

—Mimebi mã ea yukai? Huni betsã mia ekiri yunuaraka mã ea yukai ikai?— aka

35 e itã Pilatõs yuikĩ:

—Earã, ẽ judeumaki, haska mã ea yuipananã. Minabu judeubu inũ mã shanẽ ibubu Deusbe hãtxanikabũ mia ea inãkãshuki. Mã hawa txakabu mexinamẽ?— aka

36 kemakĩ:

—Earã, ẽ Shanẽ Ibu kayabiki. Mia yuinũ nĩkawe. Nenua hunibu shanẽ ibumisbu keskai ẽ shanẽ ibuamaki. Hakia ẽ kuxiparã, na nenu mai anua yurabũ xinaĩ hiweabu keskamaki. Hakia na, mai anua ẽ shanẽ ibuaya judeubũ ea atxishũ mia anu ea iweyamanũbũ ẽ tsumabu ewẽ taea nemakanai hatube detenamekeãkãshuki. Haskakẽ earã, ẽ Shanẽ Ibu kayabiki, nenuamarã. Ẽ hawa txakabu hayamaki— aka

37 hanushũ Pilatõs ana yuikĩ:

—Haskakenã, txanima mã shanẽ ibu kayabiraka— aka Jesusũ ana yuikĩ:

—Mĩ haska hari yuiairã, ẽ Shanẽ Ibu kayabiki. Haskanũ ika yurabube hiwei ẽ tashnikiraniki, hatu txanima kayabi meshãmairã. Tsuabũra txanima hãtxa abukĩ ẽ hãtxa nĩkamisbuki— aka

38 Romano shanẽ ibu Pilatõs yuikĩ:

—Txanima hãtxarã, hawamẽ?— itã

Jesus hau mastanũbũ Pilatõs hatu yununikiaki, na hãtxarã

(Mt 27.15-31; Mc 15.6-20; Lc 23.13-25)

haska wa hanu judeu shanẽ ibubũ manaibu anu ana kaĩkirã Pilatõs hatu yuikĩ:

—Ha huni ẽ unãti washurã, hawa txakabu hayamaki.

39 Pãscoatiã bari tibi huni bestitxai hawa wama ẽ matu nitxĩshũmis keska wakĩ, judeu shanẽ ibu kayabi Jesus hawa wama matu nitxĩshũpa?— hatu wa

40 dasibibũ hui kuxipawẽ yunukĩ:

—Ha nuku ashũama ha huni betsa Barrabás yumetsubiakẽ nuku ha kaĩmashũwẽ— akaibũ

19 Pilatõs nĩkawãshũ hatu yunua bitxi kuxatiwẽ Jesus kuxa kuxa atã **2** kashe wakĩ Romano soldadobũ nixi mushaya maiti washũ Jesus maimashũ shanẽ ibũ bemakia tari taxihaira sawematã **3** bestibu Jesusũ besuuri nishũ kashe wakĩ yuikĩ:

—Judeu shanẽ ibu kayabirã, mĩ miaki— iwanã, hawẽ besuki bepastãtanaibũ

4 Pilatos ana kaĩtã judeu shanẽ ibubu yuikĩ:

—Jesusũ hawa hatũ txakabu wama ixiã ẽ matu unãmakĩ kaĩmai uĩkãwẽ— hatu waya

5 musha maiti inũ tari pauti taxipa mexu duakabi sawemabu hawẽ besu himĩ iruma Jesus kaĩkiranaya Pilatõs tenãkatsi ikama ana hatu yuikĩ:

—Na huni mã iweshurã, uĩkãwẽ— hatu wa

6 uĩkĩ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ Templo mekenikabũ hui kuxipawẽ Pilatos yuikĩ:

—Cruzki mastawe! Cruzki mastawe!— akeakeabu

haska washũ atirubuma unãbiakĩ Pilatõs hatu kashe wakĩ ana yuikĩ:

—Hawa txakabu hayamaki. Matũmebi iyushũ aritãkãwẽ— hatu wa

7 Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubũ yuikĩ:

—Txani txakai: “Ë Deusũ bakeki”, imiski. Deusũ hãtxa Moisés nuku keneshuni nũ hayaki. Haskawẽ taeshũ Deus yuãkĩ kanemiswẽ taea nũ yunuaiwẽ taearã, hau mawanũwẽ— aka

8 haska yuiaibu nĩkatã Pilatos ana datekĩ **9** hawẽ kene merã ana txĩtuãbaĩ Jesus iyushũ yukakĩ:

—Mĩ haniamẽ?— aka Jesusũ ana hawa yuiamakẽ

10 haki sinatakĩ Pilatõs ana yuikĩ:

—Mĩ ea ana hãtxa wamamẽ? Ë kuxipawẽ hawa wama ã mia nitxĩturu inũ ã kuxipawẽri ã mia hatu mastamatiru, mĩ unãmamẽ?— aka

11 haska yuiiai nĩkatã atimas Jesusũ kemakĩ:

—Deusũ dasibi damiwanitũ mia kuxipa yunuama ekiri mĩ kuxipa hayama ikeanaii. Haskakẽ habũ ea atxishũ mianu yunushũ ea nitxiãbunã, habũ txakaburã, mina binuabuki, Deus sinatamakinã— aka

12 haska wa nĩkatã Pilatos tashnikirã Jesus hawa wama nitxĩnũ ikaya judeu shanẽ ibubũ hui kuxipawẽ Pilatos ana yuikĩ:

—Tsuara shanẽ ibu kayabi ikatsis ikĩ mĩ shanẽ ibu kayabi César danãkĩ hawẽ kuxipa mebĩpai imiski. Hawa wama Jesus mĩ nitxĩainã, mĩ Césarn haibumaki— akubainaibũ

13-14 hanu Páscoa mexukiri ishanaitiã ma bari mananãbi kaya haskaibu Pilatõs nĩkatã Jesus tashnimabirã mixki buyakĩ kerã wanibu hawẽ kena Hebreu hãtxawẽ kenakĩ Gabatã hanushũ yunuti anu tsaushũ kashe hãtxawẽ judeu shanẽ ibubũ hatu yuikĩ:

—Narã, matũ shanẽ ibu kayabiki— hatu wa

15 haki sinatakĩ hãtxa kuxipawẽ yuikĩ:

—Tenãriwe! Tenãriwe, cruzki hatu mastãmatanã!— ikubainaibũ Pilatõs ana hatu yukakĩ:

—Haskakĩ matũ shanẽ ibu kayabi hatu mastamapa?— hatu wa Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubũ yuikĩ:

—Nukurã, nũ shanẽ ibu betsa hayamaki! César besti nukũ shanẽ ibu kayabiki. Hatu mastamariwe!— akabu **16** hatũ hãtxawẽ taeshũ Jesus hatu mastamakĩ Romano shanẽ ibu Pilatos ã hawẽ soldadobu yunua iyuaibũ

Cruzki Jesus mastanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Lc 23.26-43)

17 hanushũ haki mastakatsi cruz Jesus iamatã sharamabaĩkĩ Jerusalém mae ewapanua kaĩmabaĩkĩ ha mati hawẽ kena Bushka Shau Mati anu mapematã, Hebreu hãtxawenã, Gólgota anurã,

18-20 hanushũ hawẽ tari pekashũ cruzki mastashũ: “Nazaré anua Jesus judeubũ shanẽ ibu kayabiki”, iwanã, Pilatõs hãtxa dabe inũ

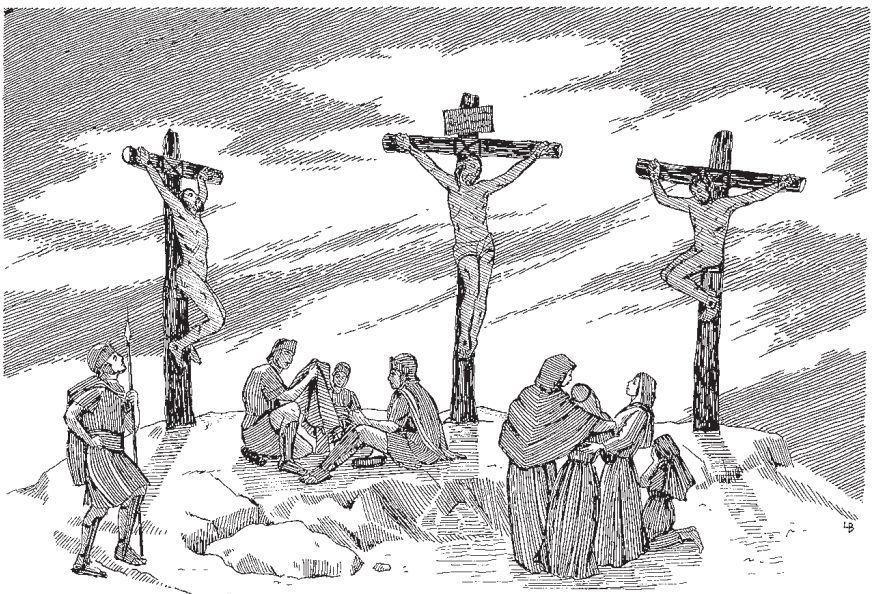
besti hi besha sapaki Hebreu hãtxawê inũ, Grego hãtxawê, inũ Romano hãtxa Latimwê kenetã hatu buma Jesusũ bushka mamaki cruzki ha mamaki mastashũ netãbu Romano soldado betsabũri huni yumetsu daberu mastashũ betsa yusiuri nitxĩshũ betsa yusmauri nitxĩtã Jesus namakis wabu Jerusalém dapikea bukĩ Pilatõs hãtxa Jesusũ bushka mamaki netã judeu itxapabũ uĩbaĩbaĩkĩ **21** haska wabu uĩbaĩ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanê ibubu Pilatos anu bushũ yuikĩ:

—Hari mĩ keneshũ hatu netãmatirumaki: “Judeubũ shanê ibuhairaki”, akinã. Hakia haska ibubis yuimis keska hatu kene betsa washũwê, eska wakinã: “Earã, ã judeubũ shanê ibu kayabiki”, imiskirirã— akabu

22 Pilatõs hatu nemakĩ:

—Hawara ã ma kenearã, hau habiaska kene nenũwê— hatu wa **23** cruzki Jesus nitxĩshũ soldado dabe inũ dabetã Jesusũ tari tibi habu tibibũ pashkatã hakia hawê tima tari txaipã hirabi keshemawê taea **24** yuinamei:

—Pashkakĩ txakabuwayamanãkãwê. Tsuã bimẽkaĩ? hawê beyusti heshe putakĩ tsarĩ tsarĩ akĩ putanãkãwê— iwanã, haska bebũkiri Deusũ hãtxa anu kenekĩ: “Ë tari pashkakĩ ã tima tari bikĩ hawê beyusti putashãkanikiki”, akĩ yuini unãmabia haska kenenibu soldadobũ habiaskari wanibuki.

25 Haska waibũ Jesus mastabu dapi hawẽ ewa inũ, hawẽ ewa betsa Cleopasĩ aĩ Maria inũ, Maria Madalena inũ, ea nũ nia

26-27 hawẽ ewa inũ ea uĩkĩ ekiri Jesusũ yuikĩ:

—Ewaã, ha mia dapi niarã, mĩ bakewawe— iwanã, ea abuhairamisshũ eari yuikĩ: —Baa, ikis ẽ ibu mĩ ewa ea washũwẽ. Ea uĩrashũkubaĩshãwẽ— ea wa ẽ hiwe anu iyuimashũ ẽ merabewapauniki.

Haskatã Jesus mawanikiaki, na hãtxarã

(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Lc 23.44-49)

28 Jesusũ haska nuku yuitã dasibi hawẽ Epa Deusbe yubakani keyuai unã Deusũ hãtxa anu haska hakiri keneni menei Jesusũ hui kuxipawẽ yuikĩ:

—Ma ãpash manui ẽ tetsusinaki— ikai **29** nĩkatã habũ kẽpuki uva vinho muka mata tsauwa haki tsinitiki pu atã tawaki ustãshũ Jesusũ kesha anu sanãshunabu **30** tsu akĩ keyutã hui kuxipawẽ Jesusũ yuikĩ:

—Dasibi ẽ ma keyuaki— itã bekua tiniã mawakĩ hawẽ Yushĩ ibu anu nitxĩniki.

Haxĩwẽ Jesus pixpe akĩ txatxinikiaki, na hãtxarã

31 Hanua judeu shanẽ ibubu yuinamei: “Mexukiri sãbado hanu meribihaira Pãsoa nawatitiãki. Cruzki hatũ yura mapuabu sãbadotiã nũ henetirumaki, Deus hau nukuki sinatayamashanunã. Hatũ yura hau hawaira butenũbũ Pilatos yununũ bukãwẽ”, ika bushũ Pilatos yuikĩ:

“Cruz anua hatũ yura hawaira butetiki. Hau hawaira mawanũbũ hatũ kixi hau kixtekenũbũ hatu yunuwe”, akabu **32** Pilatõs habiaskari xinãkĩ hatu yunua soldadobu bushũ ha dukũ huni yumetsu dabe

Jesusbe mastabu kixtekerabetã **33** hanua Jesuski kemashũ ma mawa uĩtã hawẽ kixi tekeama **34** habiaskabiakẽ soldado betsa haxĩwẽ Jesus pixpe akabu hanua hakimamari himi hawẽ hene husia habaya

35-37 hakia bebũkiri Deusũ hãtxa keneni anu yuikĩ: “Hawẽ shau tekeama ishãkanikiki”, anibu inũ, kene betsa anushũ yuikĩ: “Tsuara txatxiabu hawenabũ uĩshãkanikiki”, iwanã, keneniburã, unãmabia habiaskari keneni menekĩ arianibuki. Matũri mã ikũwãshanũbũ hawara ibubis ẽ uĩni ẽ matu yuiaii. Ẽ uĩniwẽ taea ẽ hãtxa txanimaki.

Jesus hawaira maiwanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Lc 23.50-56)

38 Hanushũ huni betsa José hawẽ mae Arimatéia judeu shanẽ ibubuki datekĩ hune Jesus ikũwãxinatũ Jesus mawa unãriai hakia

natiã ana dateama Jesusũ yura maiwakĩ hanatanũ ika kashũ Pilatos ea akĩ yuka hawẽ yura yunua José hawẽ tsumabube kashũ Jesusũ yura cruz anua buteshunabu **39** ha dikabi mexu merã Jesusbe hãtxatãyama Nicodemos hawẽ tsumabubetã 30 kilo mirra inũ aloé inĩti teipa husia bea José hawẽ tsumabube kashũ **40** haska judeubũ yura mawa maiwakĩ pewamisbu keska wakĩ Jesusũ yura dapushyabi yabukubaĩkĩ inĩti teipawẽ dapushkubaĩkĩ tari hushupawẽ yabukĩ keyutã **41-42** bari hiki ma huĩrukũti kemaya hĩ hĩ ikĩ hanu Jesus mastakãshu dapi mibã shukua namã hanu yura mawa datãti mixki tãpe kini bena waimabu hanu yura mawa datãriabuma anu hawaira ha merã hanakĩ mistutã mixki ewapa beputiwẽ beputã inũ bunibukiaki.

Jesus bestẽkaina benanibukiaki, na hãtxarã

(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Lc 24.1-12)

20 Hanua Jesus mawaxina ana besteni matu yuinũ nĩkakãwẽ. Huĩrukũtitiã Jesusũ yura mixki tãpe merã dakakẽ usha dabea penai taei penariama mexukẽ domingotiã taeaya Jesus maiwakĩ hanaxinabu anua hatube Maria Madalena kakĩ tãpe bepemana uĩtã Jesusũ yura hayama uĩbirani **2** Pedro inũ ea anu kuxitxakayamakirã nuku yuikĩ:

—Nukũ Shanẽ Ibũ yura haniraki nuku buãbuki. Hanira datãbu nũ unãmaki— nuku wa

3 nĩkatã Jesus maiwaxinabu anu Pedrobe kai **4** kuxirabekaĩkĩ ea dukũ binukaĩ tãpeki **5** kemashũ dākukaĩ tãpe merã uĩkĩ hawẽ yabuxinabu besti daka betxitã ã hikiriamakẽ **6** ea itxũ txipu Simão

Pedro hui ha dukūri hikishū hawē yabuxinabu uīkī **7** hawē buyabuxinabu sebi pewashū ha katxu datā uīriaya **8-9** hanua eari hikishū hawē yura yama uītā: “Messias Cristo mawa ana bestēshanikiki”, iwanā, Deusū hātxa una merā kenebianibu nū nīka pewariamabia: “Ē Shanē Ibu Jesus ma bestēkainamēkaī”, ikī ikūwākī ē xināniki. **10** Haskakaī uītani nū ana txītūkiraniki, hanu nū hiweanurā.

Maria Madalenaki Jesus nukui taenikiaki, na hātcharā

(Mc 16.9-11)

11 Hakia Maria Madalena katani ana txītūkirā hua mixki tāpe kesha nia kashai heneama nishū ana uīnū ika dākukaī tāpe merā uīkī **12** nai tsuma dabe tari hushupa sawea hanu Jesus datāxinabu anu hariri bupīxinabukiri betsa tsauwa hariri tashkūwāxinabukiri betsa tsauria hatu betxitanaya **13** hanushū nai tsuma dabetā yukakī:

—Aībuū, haskai mī kashai?— akabu

—Ē Shanē Ibū yura haniraki ea buābuki. Hanira datābu ē unāma benai ē kashai ikai— hatu watā

14 nasaukekawā uībiakī tsua nia dabanē unāma Jesus betxia **15** hanushū Jesusūri yukakī:

—Aībuū, haskai e iskaū hanu hua mī kashai ikai? Tsua mī benai ikai?— aka

mibā taurumis ikai dabanē Mariā xinākī yuikī:

—Ē Shanē Ibū yura bushū hani mī ea datanāshumēkaī ea yuiwe, ē buairā— aka

16 Jesusū yuikī:

—Mariaā— aka

hawaira dabeketā benimahairakī Hebreu hātshawē yuikī:

—Rabōni!— akī nukū hātshawē kenakinā: —Ē Yusīnā— iwanā, ikua

17 Jesusū nemakī:

—Ē Epa anu kariama uatiā ē matube hiwemis keskai ē ana matube itirumaki. Ea tsumakī ea baxiyamawe— iwanā, —Ē betsabu anu kashū ē mia yuishu hatu yuiritāwē. Matu merabewai ē Epa anu dasinū ika ē kashanai. Ē Eparā, habia matū Epariki. Ē Deus mekenikarā, habia matū Deus mekenikariki— aka

18 Maria Madalena kashū Shanē Ibu Jesus ana hiwea uītāshu hari Jesusū ashu nū hawē tsumabu nuku yuia nū nīkakē

Jesus bestêkirã hawê tsumabu uïmanikiaki, na hãtxarã

(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 habias domingo mexu merã Tomé nukubemakê hiwe merã itxatã judeu shanê ibubuki datekĩ beputi nũ beshekĩ keyukê Jesus hikikaĩ damituxitã nuku naxui ika nishũ nuku hãtxa wakĩ:

—Haska mã unãnumamê? Ma ê huai dateyamakãwê— nuku watã

20 hanushũ nuku haska watã hawê mekê shui inũ hawê haxi shui nuku uïmaya nukũ Shanê Ibu ana uĩ nũ benimahairaya **21** ana nuku yuikĩ:

—Haska mã unãnumamê? Ê matu hushuãki. Datetima kuxipa ê matu baxishunaii. Haska inũ, haska ê Epa Deusũ ea nitxĩkĩ yununi keska wakĩ ê matu nitxĩkĩ yunurii— iwanã, **22-23** kuxipa wakĩ nukukiri kũtxũkaĩ kuxu atã nuku yuikĩ:

—Yushĩ Pepa hayarikãwê. Haskatã tsuabura Deuskiri habu txakabu haya mã hakimawakê Deusũri hatũ txakabu hatu buashũshanikiki. Hakia hatũ txakabu mã hakimawamakê Deusũri hatũ txakabu hatu buashunama ishanikiki— nuku watã haniraki ana dami kaikê

Tomê Jesus uĩtã besti ikũwãnikiaki, na hãtxarã

24-25 Jesusũ 12 tsuma kuxipaya betsa Tomé tsupibu bakekê hawê kenamisbu nũ shukua anu Jesus hua nũ uĩxĩkê habiatĩari nukube ikama ixĩkê mexukiri huai betsã Tomé nũ yuikĩ:

—Nukũ Shanê Ibu hiwea nũ uĩxinaii— nũ akeakea nuku ikũwãma yuikĩ:

—Hawê mekê anu mastaxinabu shui ê uỹyama habianuri ê metuti ê mistuama txatxixinabu hawê haxi shui ê mekêwê ê mekĩ mistuama Jesus ana hiwea ê ikũwãtirumaki— nuku waxĩkê

26 ana oito dia kaya Tomébe itxashũ ana nũ shui bepukĩ keyukê Jesus ana hikitã nuku bebũ damia naxui ika nishũ yuikĩ:

—Haska mã unãnumamê? Ana ê huai ewê dateyamakãwê— iwanã,

27 Tomé habis yuikĩ:

—Ikis ea uĩriwe. Ê mekê shui mewe. Mekê sanãbaĩ ê haxi shui misturiyuwe. Ana ikũwãbuma keskama ê hiwea ea ikũwãwê— aka

28 uĩtãs damapaikĩ Tomê yuikĩ:

—Txanima mĩ ê Shanê Ibuki, mĩ ê mekenã yushĩ Deusrã!— aka

29 —Ea uĩtãs mĩ ea ikũwaiĩ. Hakia habũ ea uỹyama ê haxi shui uỹyamabia ea ikũwãshanaiburã, Deusũ hatu duahaira waya

benimakubaĩshãkanikiki— akai nũ nĩkaya ana habiaskariai damikainiki.

30-31 Txanima ana hawẽ unãti dami itxapa Jesusũ nukũ berubi abiakubainikẽ dasibi ẽ matu keneshunamaki. Hakia dasibi mã uĩyamabia ẽ hãtxa ẽ keneai uĩkĩ nĩkakĩ unãtã: “Jesus Messias Cristoki, Deusũ bake kayabirã”, akĩ Jesuswẽ taea mã hiwei ikibi ishanai mã ikũwãshanũbũ ẽ matu keneshunaii.

Hawẽ tsumabuki ana Jesus nukunikiaki, na hãtxarã

21 Jerusalém anua Jesusũ nuku betximai hãtxaxina ana Galiléia Iãnẽwã hawẽ kena betsa Tiberíades Iãnẽwã kesha anu nũ hawẽ tsumabu nũ ka Jesusũ eska wakĩ nuku uĩmani matu yuinũ nĩkakãwẽ. **2** Galiléia anu nũ ka Simão Pedro inũ, Tomé ‘Tsupibu bakeẽ’, akĩ nũ kenamis inũ, Natanael hawẽ mae Caná Galiléia anua inũ, nũ Zebedeũ bakebu ea inũ ẽ betsa Tiago inũ, ana Jesusũ tsuma dabe betsa nũ itxa mapuabũ **3** Simão Pedrõ nuku yuikĩ:

—Ë baka neshei kaii— ikaya

—Nũ mibe kaii— abaini habe kai hawẽ shashu ewapawẽ nanetã habe kashũ hawẽ hisĩ ewapa pũtebiaxĩkĩ nũ hawa baka biamahaira ixiãyã **4** ma penakiranaya Jesus iã kesha nia uĩbiakĩ tsua nia dabanẽ nũ unãmakẽ **5** hui kuxipawẽ Jesusũ nuku yukakĩ:

—Bakebuũ, bakarã, mã hayamẽ?— nuku wa nukũ kemakĩ:

—Nũ hawa biamahairaki— nũ wa

6 —Ha shashu yusiuri hisĩ ana pũtekãwẽ, haurishũ mã biairã— nuku wa haska nuku yunushuri nũ pũtebauna ninibirãkĩ baka dasibi nuku neshema haska washũ shashũ nũ nanetimakẽ **7** ẽ ea Jesusũ abuhairamistũ Pedro yuikĩ:

—Nukũ Shanẽ Ibu daki ikikiki— ẽ wa Simão Pedro hawaira nĩkatã tari pekashũ hisĩ pũtexinai hawaira sawekĩ kerũ atã itxui pukutã nunakainaya **8** hakia 100 metro besti shashuwẽ kakĩ hisĩ baka mata sharabaini nũ hawẽ tsuma betsabu keti itã **9** shashu anua butukaikĩ txi dekenẽ besti baka shuiai inũ misi mania nũ uĩayã **10** hanushũ Jesusũ nuku yunukĩ:

—Ha baka mã bishurã, neri eskarabe bekãwẽ— nuku waya **11** hanua Simão Pedro kakaĩ shashũ inatã hisĩmã baka itxapa bia ninikĩ sharabirãkĩ maxĩ mapema 153 hati baka ewapabu nanea hisĩ bashnekeamakẽ **12-13** Jesusũ ana nuku yuikĩ:

—Piyui bekāwē— nuku wa nuku baka neshemashūwē taea: “Nukū Shanē Ibuiki”, ikī unātā: “Mī tsumē?” iwanā, nū yukama misi inū baka shuia bishū nuku inā keyutā **14** haskai mawaxina ana bestēkaixīshū nukuki dabe inū bestiki nukukī Jesusū nuku uīmaniki.

Jesusū: Mī ea abuai? iwanā, Pedro yukanikiaki, na hātstarā

15 Hanushū pikī nū meneaya Jesusū Simão Pedro yukakī:

—Jonasī bake Simāoneē, ea nīkawe. Nabū ea abuaibū miāri ea abukī hatu binunū, ishū, mī yuixinarā, habiaskas mī xinaī?— aka

—Shanē Ibuū, ē mia abuaīrā, mī unaiī— aka

—Habiaskari wakī enabu txashuwā bake keskabu hatu ea mekeshūkubaīshāwē— iwanā,

16 ana Pedro yukakī:

—Jonasī bake Simāoneē, mī ea abu kayai?— aka

—Haa, ē mia abuaīrā, mī ea unaiī— aka

—Habiaskari wakī ea ikūwaību txashuwā keskabu ea hatu mekeshūkubaīshāwē— iwanā,

17 ana hawē henekī Pedro yukakī:

—Jonasī bake Simāoneē, mī ea abuhairai?— aka

dabe inū bestiki habias yukaiwē taea Pedro huīti nixmai punu nukatā abuaiwē taeshū yuikī:

—Shanē Ibuū, ē xinā dasibi unākī ē mia abuhairairā, mī unaiī— aka

—Habiaskari wakī enabu txashuwā keska hatu yusīkī hatu ea mekeshuīrakubaīshāwē— iwanā, **18-19** Jesusū Pedro ana yuikī:

—Ikūkī ē mia yuiāi nīkawe. Berunā kuxipakī tari sawetā hanira kairā, mī ma itixaraxinaki. Hakia mī anibu mexā dakakē huni betsā mia tari sawemakī hanu mī kakatsi ikamabiakē mia iyushākanikiki. Habiaskabiakē ea nīkatā ea txibāpakewe, ikisrā— akī haskatā Pedro mawakī Deus hatu kēwāmashanai hau nīka pewanū Jesusū yuiāi nū nīkaniki.

Pedrō Jesus Joāokiri yukanikiaki, na hātstarā

20-21 Jesusū hātxa nīka keyutā dabekekaū ea Jesusū abuhairakubaīmis bari kaya pi dakashū ē yukakī:

—Shanē Ibuū, tsuā mia akimēkaī, hatu atximakinā?— ē waxina hawē petxiuria ē huai Pedro dabekekaū ea uīkī Jesus yukakī:

—Shanē Ibuū, ha hunirā, haska wariashākanimēkaī?— aka

22 Jesusū kemakī:

—Shanē ibui ē ana huriamakenã João hiwea mawamas ishanai keska ē xinaĩ hawē dabanã iyamawe. Mianã, haska ē mia yunumis besti akubaĩkĩ ea txibãpakeshãwē —akĩ Jesusū Pedro yuiniki.

23 Haska bestibianikē ikūwaĩbu ekiri yuinamei: “Hawē tsuma João Jesusū abuhairanirã, mawamas ishanikiki”, ikĩ ekiri kakakeakenibuki. Hakia: “Mawama ishanikiki”, akĩ Jesusū ekiri yuiama hakia: “Shanē ibui ē ana huriamakē João hiwea mawamas ishanai keska ē xinaĩ hawē dabanã iyamawe”, akĩ Jesusū Pedro yuibianikenã.

24-25 Ana mirima Jesusū akubaini dasibi nũ kene keyuarã, hati una mai hirabi anushũ meketirubumaki. Hakia Deuskiri Jesusū nuku unãmai uĩkĩ nĩkakĩ dasibi ē tapĩniwē taeshũ ē hãtxa txanimawē eã ibubis ē matu keneshũshurã, hatiski.

João

JESUSŪ KUSHIPAYABŪ HASKA WAKUBAINIBUKIAKI ATOS

Deusū Yushĩ Pepa Jesusū hawē tsumabu hatu yubabainikiaki, na hãtxarã

1 Ē haibu pepa Teófiloō, ha dukū una ē mia keneshũ bumaimarã, ha dukū Jesusū hatu yusĩkĩ ashũkĩ taewabiranimarã, haska dasibi hakiri ē mia keneshũ bumaimaki. **2** Nai anu kariama Yushĩ Pepaki dasia nishũ hawē tsumabu kuxipayabu yusĩkĩ hau haska katushũ txanima akubaĩshanũbũ hatu yunuyabis shaba betsatiã nai anu inakainikiaki. **3** Hanua ma mawabixina besteĩmashũ hawē yura kayabi ana shabakabi hatu kayatiwamakĩ hau unãtihairawanũbũ shaba 40 dia hatu uĩmakĩ haskai Deus nuku shanē ibushũshanaikiri hatu hãtxa wakubainikiaki.

4 Hanua Jesus hawē kuxipayabube niyushũ hau Jerusalém anua kaĩbaĩyamayushanũbũ hatu nemakĩ yuikĩ:

—Haska Epa Deusū matu yubani ē matu yuixinarã, hau matu inãkĩ yunushanũ nenua kaĩama habianushũs manayushãkãwē.

5 Txanima Joãonē heneuwē dukū hatu naximakubaĩyamaki. Hakia eãnã, habiaskari wakĩ samama duakabi Deusū Yushĩ Pepawē ē matu naximashanaai, matu unãti wamakinã— hatu waya

Deusū nai anu Jesus aniai hawē tsumabū uñibukiaki, na hātẓarā

6 hanushū hatube itxabu betsā Jesus yukakī:

—Shanē Ibuū, na habiatianā, nawabu nitxītā nukunabu Israelbu ana hatu pewakī kuxipa wai mī hatū shanē ibui taei kai?— akabu

7 Jesusū hatu kemakī:

—Hatiāra ibubis hawē kuxipawē Epa Deusū haska washanairā, matunamaki, mā unātirubumarā. Hatū besti unaĩkiki. **8** Haska mā hawē unātirurā, hawē Yushī Pepa matu anu huaya hawē kuxipa bitā Jerusalém anushū inū Judéia mai pakea inū Samaria mai pakea ha dabe hirabi anushū inū txaihaira mai kesua anu hiwebaunabu anu bukubaũkī ekiri mā hatuki txanikũkaĩyushanai— hatu wai **9** nĩkakī uĩaĩbū Jesus haskabiama nai anu Deusū ainikī dūtābainai nai kuĩ bekī bepukī huneaya ana uĩabumakē **10** Jesus haska kaĩkī hatu henebainai uĩ naiuri teskāshū uĩkī heneriabumakē huni dabe tima tari hushupa sawea damia hatu bebū nituxitā **11** hatu yuikī:

—Galiléia anuabuū, haskakī mā naiuri uĩai? Na habias Jesus matu anua nai anu Deusū ainiairā, haskakainai mā dama uĩshu keskariai ana habiaskariakirāshanikiki, hauriarirā— hatu wabu

Jesusū tsuma kuxipaya betsa wakī Matias katunibukiaki, na hātẓarā

12 hanua Oliveiras Mati anua Jesusū tsuma kuxipayabu Jerusalém anu ana txītūbirani quilômetro bestitẓai hatishū yununi besti anu huĩrukūtitiā katani **13** haskabirani ha mae anu hikitā hanu ikabu hiwe keyatapa dĩtu merā mapekenibukiaki, Pedrorā, Joāonā, Tiagorā, Andrérā, Filiperā, Tomérā, Bartolomeurā, Maturā, Alfeū bake Tiagorā, Simão Zelote hatū nawabu nitxĩkatsis imisrā, Tiagō bake Judasrā. **14** Habu haskabiranima ha dĩtu anu itxai Jesusū betsabu inū, hawē ewa Maria inū, aĩbuaĩbu habū ikūwaĩbu hatube itxashū shaba tibi hau Deusū hatu merabewanū yukakubainibukiaki.

15 Ha shaba tibi haskakubaĩkī shaba betsatiā 120 ikūwaĩbu hatube itxa maniabu Pedrō hatu yuinū ika benitā hatu yuikī:

16 —Ē betsabu inū ě puibuū, haska bebũkiri Judaskiri Deusū Yushī Papatū Davi yuia kenenirā, habias Judasĩ akĩ meneimaki. Haska wanikiri akĩ txanima hatū hatu iyushū Jesus hatu atximaimaki. **17** Hamē Judasrā, ha dukū Jesusū nukube katushū nukube daya ināriayama ikimaki. **18** Haska Judasĩ txakabu xinākī hawē Shanē Ibu hatu atximaxina ha pei pakabu hawē txakabuwē taeshū bixiāwē taeshū huni betsā bai ture bitā hanua Judas ibubis ikirā, manaũria maikiri besukirā tĩ iki pupeshekei puku haras iki

keyutã mawanikiaki. **19** Jerusalém anu hiweabũ nĩkatã ha bai kenakĩ: “Aceldamaki”, akĩ kenakinã, hatũ hãtxawẽ yuiarã: “Himi baikĩ”, anibu kenamisbuki. **20** Txanima Salmos una merã Judaskiri Davĩ bebũkiri yuikĩ:

‘Hawẽ mae henebainaya ana tsua hanu hiweama ishanikiki’, ani inũ:

‘Hawẽ daya henebaina huni betsã hau ibu washanũwẽ’, aniki.

21 —Haska Davĩ kenenikiri xinãnkãwẽ. Nukubetã Jesus txibãmisbũ na hunibu nũ hatube pashkaisma Shanẽ Ibu Jesus nũ txibaĩtiã nukube ikubirãxinabu nũ hayaki. **22** Joãonẽ Jesus naximai uĩtã ikũwãbiranibu inũ nai anu Jesus inai habũ uĩxinabu hau habu betsã nukuki dasitã hari hau haska Jesus mawa bestẽkainima hau nukube hakiri txanikũkaĩshanũ betsã katunãkãwẽ— Pedrõ hatu watã

23 hanushũ huni dabe José Barsabás hawẽ kena betsã Justo inũ Matias katutã **24** habũ eska Deus hatu yukashũkĩ:

—Shanẽ Ibu Deusũ, dasibibũ xinã mĩ unaĩwẽ taeshũ na huni dabe pepa haratura mĩ katuai nuku uĩmawe, **25** hau Judasĩ hawẽ txakabuwẽ taeshũ hawẽ kuxipa daya benutã hanu nuitapai kakẽ hau hawẽ daya kuxipa betsã binunã— atã **26** unãkatsis ikĩ hawẽ unãtiwẽ katukatsi unãti watã putabu Matias unãti wabu kaĩayã ha katuabu Jesusũ 11 tsuma kuxipayabuki Matias dasitã hatube ikũkainikiaki.

Deusũ Yushĩ Pepa hatu anu hunikiaki, na hãtxarã

2 Hanua ana betsatiã judeubu Pentecostes nawai besiaibũ Jesus ikũwaĩbu dasibi hanus itxabũ **2** hawaira nai anua hawẽ bana niwe kuxipa bei dãka imis keska shũku ibirani hanu maniabu anu kerũ kerũ ikĩ **3** haskakĩ Jesus ikũwaĩbu tibi txi here keska shawakeakei hatu mamaki maratamea hi ibauni hatuki hikiakeakeaya **4** haskakĩ dasibi hatu atximakĩ keyuaya haska hãtxatirubumabiakẽ nawa betsã betsapabũ hãtxa tibiwẽ Deusũ Yushĩ Papatũ yuimakĩ hatu hãtxamakĩ taewaya

5 mai pakea betsã betsapa anua judeubu Jerusalém anu hiwei benibu hiweabũ habu pepakĩ Deusũ hãtxa txibãkĩ menekĩ heneisbuma **6** hawẽ bana nĩkabirani hanu mirima itxashũ ikũwaĩbu anu hãtxa betsã betsapawẽ hãtxabaunaibũ harakiri xinãtima hatu wakeakeabu huni tibitũ mai kesua anua habũ hãtxawẽ hãtxaibu nĩkai haskawẽ hãtxaisbuma nĩkai **7** haskakaĩmaibu nĩkai e iki teku iake iakei hãtxanamebaũkĩ yuikĩ:

—Narā, Galiléia anuabumamē, na haska dasibi hātxabaūkanairā?
8 Nukū hātxa tibiwē hātxabaunaibubī! Nū nīkai? Haskai ha hunibu haska hātxakanimēkaī? **9** Na nū nukuburā, Partos anuabu inū, Média anubu inū, Elāo anuabu inū, Mesopotâmia anuabu inū, Judéia anuabu inū, Capadócia anuabu inū, Ponto anuabu inū, mai pakea Ásia anuabu inū, **10** Frígia anuabu inū, Panfília anubu inū, Egito anuabu inū, Líbia mai pakea Cirene dapi anuabu inū, Roma anuabu inū, **11** betsa judeu kainibu inū, betsabū judeubū beya txibāmisbu inū, Creta anuabu inū, Arábia anuabu beimabu nukū hātxa tibiwē Deusū kuxipawē e imatikiri yuiaibu nū hatu nīkai— iake iakeaibū

12 haskaibu hatu nīkatā dasibi harakiri xinātima e iki keyutā yuka iki:

—Na eska txani hātxaiburā, hawamē?— ikaibū

13 hakia huni betsabū hawa xināmari hatu kashe wakī ikaibukiri hatu yuikī:

—Paēa daki hātxai ikanikika!— ikaibū

Pedrō hatu tapīmai hātxanikiaki, na hātxarā

14 hanua Jesusū 11 tsuma kuxipaya betsabube Pedrō hatū hātxa nīkai benia nishū hui kuxipawē hatu yuikī:

—Judeubu inū dasibi Jerusalém anu hiweabuū, eska ē matu yuiiai nīka peirawakāwē, haska mā nīkai hātxairā. **15** Na yuraburā, paēabumaki, haska mā xinākī ikūwaī keskamarā. Haskai e iskaū bari keyariamabiakē 9:00 hora paētirubumaki. **16** Hakia natiā haska tashniai nīkakī mā uīaīnā, haska bebūkiri Deus yubakanishū akikiki. Hawē hātxa yuishunika Joel Deusū hatu yuimakī:

17 Deus txanii:

‘Ma bari hawē henei kaya ē Yushī Pepa yurabu
 anu ē hatu yunua

hatuki dasikē matū huni bakebu inū matū aību
 bakebū ekiri yusīaībū

berunābu usha keskashū
 dami betsa betsapa uīaībū

anibubu usha ekiri namariashākanikiki.

18 Habiatīāri ē tsumabu hunibu inū aībuaibu ē Yushī ē hatu inā ekiri yusībaūshākanikiki.

19 Haska inū, nai anua hawē e imai kuxipa wakī mai anuari dami betsa betsapari ē washanii.

Himi habamakinã, txi wakinã, basnũ bai kua
hawẽ kuĩ keska wakĩ
ẽ hatu uĩmashanaii.

20 Ẽ bake kuxipahairai txashakapai shanẽ ibui hua
kemariamakẽ
shaba betsa betsapashanikiki.

Ha haskaitiã bari ana txashama mexu wakĩ inũ ushe ana
txashamari himi keska ishanikiki.

21 Hanushũ tsuabũra: Ẽ Shanẽ Ibu Yavé Deus kuxipaki, ikĩ
ea yuiaibu habu besti pashakĩ hatũ hiwea ikibi ika
bishãkanikiki’,

aka Joelĩ yusitã nuku keneshuniki— iwanã, Pedrõ ana hatu yuikĩ:

22 —Israelbuũ, ẽ matu yuiai ea nĩkakãwẽ. Matunã, mã unãhairaii.
Jesus Nazaré anua hua Deusũ kuxipa watã hawẽ e imati inũ hawẽ
unãti wamakĩ dami itimaska tsuã atiruma wamakĩ hawẽ kuxipa matu
uĩmakĩ Deusũ amakeakekĩ shabakabi matu uĩmakubainimaki.

23 Haska yubakani Deusũ ha huniwẽ abainai xinãma haska wai
beshtenũ, iwanã, matũ hawẽ bake danãkĩ haki yubakatã hatu
atximatã tenãmanũ, iwanã, huni txakabu mã hatu mastamaimaki.

24 Hakia mawabiakẽ Jesus Deusũ ana bestẽwaĩmaki, mawamamistũ
isĩ tenemakĩ baxitirubia hawẽ hiwea yabutiruma binumakinã.

25 Hamẽ shanẽ ibuhaira Davĩ Jesus iki kaikiri yuikĩ:

‘Ẽ shanẽ ibũ ea mekekĩ
ẽ yusiuri hawẽ kuxipawẽ ea merabewai ẽ uĩkubainaya
hawa tsuã ea maematã binũtirumaki.

26 Haskawẽ taea huĩti xinã txãkaĩ benimai nawakĩ
kẽwãkĩ heneama

ẽ hiwea dasibiwẽ ikũwaĩ hawa dateama ẽ ikũkaĩshanaii.

27 Mawabu hanu dasibi bumisbu anu ka
mĩ meribi mĩ tsumapã yura maiwati tãpe anu
hau dakai txapuyamashanũ mĩ nemashanaii.

28 Haska watã hanu hiwekuĩ kati bai ea unãmatã
mia anu hiwemakĩ mĩ ea benimawakubaĩshanaii’,

akĩ nuku keneshuniki— iwanã, ana Pedrõ hatu yuikĩ:

29 —Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, nukũ shenipabu kayabi Davikiri
txanima shabakabi matu yuinũ ea nĩkakãwẽ. Davi mawa hanu
maiwakĩ hawẽ yura hananibu nũ uĩmiski. **30** Habias Davi Deusũ
hãtxa yuishunika hawẽ yurakiri hamebi hãtxama hakia hawẽ baba
betsa kaĩriamakiri Deusũ yubakĩ shanẽ ibuhaira ishanai unãmakĩ

yuimaniki. **31** Deusū hātxa yuishunika Davi bebūkiri Deusū xināmakī Messiasikiri hātxamakī hatu yuimakī: “Messias Cristo mawa hawē yura txapuama inū mawabu anu hawē yura baxiama ana bestēwāshanikiki”, ika hakiri hātxaniki. **32** Hamē Deusū haskakiri hātxamanirā, ha Jesus mawa bestēwāxina txanima ibubis dasibibū nū uīkubaixina nū unākanaii. **33** Hanushū ana bestēwātā Deus hau habe shanē ibunū, iwanā, hawē yusiuri tsaūtā haska yubakani hawē Yushī Pepa hawē Epā Jesus inā hatū nuku inākekekī nuku kuxipa waikiki, na habia nīkakī mā uīanā. **34** Haska inū, Davikirima tsuara nai anu kashanaikiri habias Davī hamebi yuikī:

‘Deusū ē shanē ibu yuikī: Ë yusiuri tsauyuwe.

35 Hanu miki sinataibu ē mia yamawashūriama ebe shanē ibukī manayuwe’, aka hatu yusītā nuku keneshuniki— iwanā,

36 —Israelbu dasibuū, txanima matu shabakabi xināmanū ea nīkakāwē. Ha habias Jesus cruz anu mā hatu mastamaimarā, Deusū bestēwātā nukū Shanē Ibu kayabi nuku washuīmaki, hawē Messias Cristorā— hatu wa

37 hanu hatube itxabū nīkai haskatimē? ika hatū huīti nixmahairai bika tenekī xinākī Pedro inū Jesusū tsuma kuxipaya betسابu hatu yukakī:

—Betsabuū, haskatā nū haskatirumē?— hatu wabu

38 Pedrō hatu kemakī:

—Deus mā txibākatsis ikairā, matū txakabu henetā matū xinā betsa watā Deus anu berikāwē. Haska watā mā Jesus Cristo ikūwaīwē taeshū hawē kenawē matu tibi nū matu naximaya matū txakabu buatā hawē Yushī Pepa Deusū matu inā mā bishanairā.

39 Nukuna bestimaki. Haska Deus yubakani ma akikiki. Matu dasibibu inū matū bakebu inū txaihaira manibaunabu nukū Shanē Ibu Deus haska matukiri yubakairā, dasibi matukiri iniki. Haskawē taeshū hatira hawenabu wakī katukī kenakatsis ikikiki— iwanā,

40 ana hātxa itxapawē Jesus mekenākiri shabakabi yusī pewatā Pedrō hatu yusīkī yuikī:

—Ha yurabu hiwe txakabu anua pasharikāwē— hatu wa

41 hanushū ha shabatiā hawē hātxa nīkakī ikūwākī xinā betsa waibu 3.000 yurabu naximabu hati ana hatubetā ikūwaī hatuki dasinibukiaki. **42** Hanushū Jesusū kuxipayabū hatu yusīaibu habū hatū yusīa tapīkī txītuāma hawara hatū hamapai pashkai merabenaī

inũ, itxashũ hatubetã Jesus hatu mawashunima xinãkĩ misi pikĩ inũ, habubetã Deus kuxipa yukakubainibukiaki.

Habũ dukũ ikũwãtã eskai hiwekubainibukiaki, na hãtxarã

43 Habiatiãri Jesusũ tsuma kuxipayabũ Deusũ hatuwẽ dami atimaska itxapa akĩ hawẽ unãmati betsa betsapa akaibũ dasibi Jerusalém anu hiweabu e iki Habaa! ikubainaibũ **44** ikũwaĩbu dasibi pashkama merabenaĩ hatũ hamapai yauxiama inãnanãkĩ **45** betsabu mabuyabu inũ baiyabũ hawẽ pei bikatsi huni betsabu inãtã hawẽ pei bitã ikũwaĩbu nuitapaibu hawa hayama pei hatu pashkashũkĩ merabewakubainibukiaki. **46** Hanua shaba tibi Templo hemaĩtĩ anushũ kuxipa yukakĩ hiwe anushũri itxashũ hawa txĩtuãma xinã txãkãbetanã hatubetã pikĩ Jesus hatu mawashunima xinãmati misi pikĩ **47** Deus kẽwaĩbũ dasibibũ hatukiri pe xinãkubainaibũ shaba tibi betsabũ Jesus ikũwaĩ yurã kaiã itxai hatuki dasiaibu Deusũ hawenabu hatu wakĩ kenakubainikiaki, habu hiwei mekekatsi ikaiburã.

Huni txãtu habiaska kaĩni Pedrõ beninikiaki, na hãtxarã

3 Hanua shaba betsatiã ma 3:00 da tardekẽ judeubũ Deus yukamisbutiã Pedro inũ João Templo anu buaibũ **2** habianuri huni betsa txãtu kaĩnitũ hau hatu pei ea anũ, iwanã, shaba tibi Templo hemaĩtĩ mixki kene hikiti shui hawẽ kena Formosa, nukũ hãtxawẽ yuia Hawẽrua anu hawenabũ iyushũ tsaũtãtamisbu **3** Pedro inũ João hikinũ ika buaibũ huni txãtũ hatu uĩkĩ yukakĩ:
—Ewẽ nuikĩ ea pei inãkãwẽ— hatu wa **4** habũ uĩkĩ dais keyutã Pedrõ yuikĩ:

—Neri nuku uĩwẽ— aka

5 “Ea pei inãkanikiki”, ishũ beri ikama hatu uĩayã **6** hanushũ Pedrõ ana yuikĩ:

—Ë peiumaki. Hakia ã ha hayarã, ã mia inaiĩ. Deusũ kuxipa ã hayawẽ taeshũ ã mia shushawatiruki. Jesus Cristo Nazaré anuatũ kena kuxipawẽ taea benitã niriwe— atã

7 Pedrõ hawẽ mekẽ yusiuriawẽ metsũshũ benia hawẽ tae inũ hawẽ hupushku hawaira mesteĩ hukuxitã **8** hanua ha huni txãtuni beni ixtxui ti itã ni taekaini Pedro inũ Joãobe Templo hemaĩtĩ anu hikikaini ixtxui ti ti ikaĩkĩ Deus kẽwãkĩ taewabainaya **9** dasibibũ uĩãibũ nikaĩkĩ Deus kẽwãbainai **10** habũ uĩ e iki datekĩ haskai haskashumẽ? ikĩ:

—Ha hunĩ hatũ Templo hemaĩtĩ hikiti shui hawẽ kena Hawẽrua anu tsaushũ pei hatu ea amis ma shusha unaĩ habia ikikiki— ikaibũ

**Bari utati hawẽ kena Salomão anushũ Jesuskiri Pedrõ shabakabi
hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã**

11 ha huni txãtu kaĩni ma shushawabu Pedro inũ João hatu dapashkama hatube nikẽ dasibi yurabu kuxibirã uĩ e ibirã ibirani Templo hemaĩtĩ kesha hanu bari utati hawẽ kena Salomão anu hatuki dasi itxabirãbiranaibu **12** haskaibũ Pedrõ hatu uĩkĩ yuikĩ:

—Israelbuũ, haskai nuku uĩ mã e ikanai? Na huni nũ shushawashu benitã nia uĩkĩ nukũ kuxipawẽ nũ ashu mã xinaĩmẽkaĩ? Deus keskakĩ nũ huni pepahairawẽ taeshũ nũ shushawashu mã daka xinaĩ? **13** Nũ haskamaki. Matu yuinũ nĩkakãwẽ. Habias nukũ shenipabu Abraão inũ, Isaque inũ, Jacõ Deus kẽwãpaunibũ na huni ma shushawashuki. Ha inũ, hawẽ bake abuhairakĩ Deusũ nukuwẽ taeshũ kẽhairawabiamiskẽ danãkĩ matubu haki sinatakĩ atxishũ nawa shanẽ ibuhaira anu mã iyua hanushũ Pilatõs xinã pewatã tenãkatsi ikama nitxĩpanã mã nemaimaki. **14** Hanushũ matũri Pilatos yukakĩ Jesus huni pepatũ hawa txakabuwaisma hau tashnimanũ Pilatos yunuama ha huni txakabu besti merabewakĩ mã yuka matu hawa washũama nitxĩshunimaki. **15** Haska wakĩ hatũ nuku hiwekuĩmashanai mã hatu tenãmabia mawa Deusũ ana nuku bestẽwãshuĩma nukubũ uĩkubainimashũ nũ unaiĩ. **16** Haskawẽ taeshũ Jesus ikũwãkĩ hawẽ kuxipawẽ na huni mã uĩmis hawẽ yura hirabi kuxipa wakĩ nũ ma shushawashuki, haska dasibitũ mã uĩaĩnã— iwanã, ana hatu yuikĩ:

17 —Enabuũ, Jesus ikũwãkatsi ikama hawẽ kuxipa unãkĩ kayati wakĩ tapĩriamabia matũ shanẽ ibububetã ha huni unãma mã tenãĩma txanima ẽ unaiĩ. **18** Ha mã haska waimakirirã, bebũkiri Deusũ hawẽ hãtxa yuishunika dasibibu hakiri txanikĩ nukunabu yuikĩ: “Hawẽ Messiasrã, nuitapatã mawashanikiki”, anirã, haska yuini keska wakĩ Deusũ ma hatu menemaimaki.

19 Haska xinãma Deus mã txibãkatsis ikairã, matũ txakabu henetã matũ xinã betsa watã Deus anu berikãwẽ, hau matũ txakabu matu buashununã. **20** Deusũ matu hawẽ daewakĩ pepawakĩ benimawakatsis ikĩ hawẽ bake Messias Cristo bebũkiri katutã matu yubaniki, hau mã haki dasishanũbunã. **21** Hanua natianã, Jesusrã, naiuri kayuimaki. Haurishũ Deusũ mai anuabu hawẽ hatu pewamakĩ keyumakĩ manakamayuikiki, haska hawẽ hãtxa

yuishunika meribibu hiweshū nuku keneshūpaunibu keska wamayukinā. **22** Hanua Moisésri hakiri nukū shenipabu hatu yuiriakī: “Hawē hātxa yuishunika ea keska matu anua matū Yavē Deusū kaīmashanikiki. Haska matu yunuai nīkatā txibākubaīshākāwē. **23** Hakia hawenabu bababū tsuabūra Deusū hātxa yuishunika Messias nīkakatsi ikabuma Deusū kupikī hatu yamawashanikiki, ana hawenabuma wakinā”, aniki.

24 Moisés besti haska hakiri txaniama hakia hawē hātxa yuishunika tibi Deusū hatu yuimakī Samuelwē taewakī haska Deusū hawē bake yunushanaikiri yusī haburi txanikubainibuki.

25 Haska inū, matu henekatsi ikama Deusū hawē hātxa yuishunikabu hātxamai habuwē Deus matuki yubakaniki. Haskawē taeshū matū shenipabu Deusū yubai nukū shenipabu Abraãoe Deus hātxakī matu heneama inūbariaikiri yuikī: “Mī baba betsawē taeshū mī bababu inū dasibi nawa betsa betsapabu shukua tibibu ē hatu pepawariashanaii”, aniki. **26** Haskawē taeshū Deusū hawē bake bestēwaīmashū mā hawenabu dukū matukiri pe xinākī matu duawakī taewaikiki, matū txakabu henetā mā xinā betsa wanūbunā— hatu wai

Judeu shanē ibubū Pedro inū João yukanibukiaki, na hātcharā

4 Pedro inū Joāonē yura itxapabu hatu yusīkī meneriabumakē Deusbe hawenabu hātxashunikabu inū, Templo mekemisbu shanē ibu inū, saduceubu beshū **2** Pedro inū Joāonē yurabu yusīkī Jesus mawa ana bestēkainima hatu unāmai nīkatā hatuki sinatabaē **3** hatu atxishū ma bari kaya bitxiti hiwe anu hatu bitxitā: “Mexukiri besti hatu yukatiki”, ibainaibū **4** ha haskaibutiā itxapabū habū Pedrō hātxa nīkakī kaka pewē taeshū Jesus ikūwākī taewaibu hatu tanakī aību tanama hunibu besti 5.000 tananibukiaki.

5 Hanua ushaxini Jerusalém anu judeu shanē ibubu inū, mae shanē ibubu inū, Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu Jerusalém anu itxabū **6** habianuri judeu shanē ibuhaira binua Anás inū, Caifás inū, João inū, Alexandre inū, Deusbe hawenabu hātxashunika shanē ibubū enabu dasibi hatibu itxashū **7** Pedro inū João hau iwenūbū hatu yunua iweabu hatu namakis nitxītā yukakī:

—Tsuā kuxipawē inū tsuā kenawē na huni mā shushawaxinamē?— hatu wabu

8 Deusū Yushī Papatū Pedro kuxipa wa hatu kemakī:

—Ë shanë ibubuũ, **9** huni nuitapai isĩ teneai pewakĩ nũ shushawaxinakiri tapĩkatsi ikĩ mã nuku yukai ikaii.

10 Haskakenã, matu inũ dasibi Israelbũ mã nĩkaya matu xinãmanũ nĩkakãwẽ. Habias Jesus Cristo Nazaré anua haki sinatakĩ hiki mã hatu mastama mawa Deusũ ana bestẽwaĩma ikũwãkĩ hawẽ kuxipa bestiwe na huni dasibibũ mã uĩaĩ nũ shushawaxinaki. **11** Jesus Deusũ haska keska waimakiri matu shabakabi wanũ ea nĩkakãwẽ. Mã hiwe wanikabũ mixki danãbiaibũ habias mixki keska Deusũ bishũ deshũ makeresh wakĩ kene hawẽ mestẽwãkĩ akawaimaki, ha habias Jesusrã. **12** Ha inũ, hawa tsua betsawẽ nũ meketi hayamakiaki. Mai hirabi anushũ hawa huni betsawẽ Deusũ hawẽ nuku mekekĩ pashawati hayamarikiaki— hatu wa

13 hanua Pedro inũ João hawa dateama kuxipai shanë ibubũ uĩabũ berubi Jesuskiri shabakabi hatu yusĩaĩbu shanë ibubũ nĩkatã ha hunibu unãnepabuma inũ escola anushũ hawa tapĩsbumabia pewẽ hatu hãtxa waibuwe taea unaĩ e itã hakia Jesus hatube nishũ hatu yusĩkubainima xinãtã **14** ha huni shushawaxinabu hatube niawẽ taea haska washũ hatu haska watima nashukukĩ **15** hanushũ hanu itxabu anua hatũ mekenikabu hatu nitxĩmatã habu besti yubakai yuinameakeakekĩ **16** yuikĩ:

—Na Jerusalém anu hiweabũ dami atimaska wakĩ shushawaxinabu dasibibũ unãkanikiki. Nũ hatu haska wai, na huni daberã? “Habũ akamaki”, ikĩ nũ hatu parãmatirumaki. **17** Hakia na haska Jesuskiri txanikubainaiburã, dasibibu hau ana hatu nĩkamakĩ ikũwãmayamanũbũ hatu beshtekĩ nesewanãkãwẽ, hau unuri ana Jesuskiri tsua yusĩtaskayamashanũbunã— itã

18 hanushũ ana hatu kenashũ hatu yunukĩ:

—Jesuskiri ana hãtxakĩ hawẽ kenawẽ hatu yusĩyamashãkãwẽ— hatu wabu **19** Pedro inũ Joãonẽ hatu nĩkasama hatu kemakĩ:

—Dasibi nũ amis Deusũ unaĩwẽ taea haratu txibaĩ pemẽ? Matũ hãtxa nĩkaimẽkaĩ? Deusũ hãtxa nĩkairaka? Haskakẽ matũmebi unãti wakãwẽ. **20** Eskawẽ taea nũ ikai matu yuinũ nĩkakãwẽ. Hawara uĩkĩ nũ nĩkakubiranima hakimama hatu yusĩkĩ nũ henetirumaki— hatu wabu **21** haska shushawaxinabuwẽ taeshũ yurã kaiãnẽ Deus kẽwaĩbu shanë ibubũ uĩkĩ habuwẽ datekĩ hawa txakabuwama ixiãbu haska washũ hatu kupitima hãtxa kuxipa bestiwe ana hatu nematã nitxĩnibukiaki. **22** Ha huni txãtu kaĩni ma 40 bari binubiakẽ kaya wakĩ damiwakĩ akawanibukiaki.

Jesus ikūwaĩbu hatu mesewaibu datetima kuxipa yukanibukiaki, na hãtxarã

23 Hanua Pedro inũ João hatu hawa wama hatu kaĩmabu kaĩbaĩ hatũ haibuaibuki nukutuxitã hatube itxatã dasibi Deusbe hawenabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ mae shanẽ ibubũ hatu haska wakãshu hatuki txaniaibu **24** haska hatu wakãshukiri nĩkatã dasibibũ Deus kẽwãkĩ yukakĩ:

—Nukũ Epa Deusuũ, nai inũ, mai inũ iãnẽwã, inũ dasibi hanu hiweabu mĩ damiwani nũ unaiĩ. **25** Haska inũ, mĩ Yushĩ Pepawẽ mĩ tsuma nukũ shenipabu shanẽ ibuhaira Davi yuimakĩ:

‘Haskai hamẽmẽs hawa xinãma ha yurabu yubaka besumai haskai hamẽ ha iki hãtxãwãkanimẽkaĩ, hawa xinãmarã?’

26 Mai kesua anua inũ mae tibi anua shanẽ ibubu kuxipabu itxa yubakai

Shanẽ Ibu Deus inũ hawẽ Katua Messias danaĩ haki sinatashãkanikiki’,

iki hãtxanirã,

27 —Txanima na habiatĩã shanẽ ibu Herodes Antipas inũ Põncio Pilatos na mae anu nawa betsabube inũ Israelbube itxa mĩ tsuma Jesus meribi mĩ katuni Messias mĩ yununi mĩ kẽwãmis haki sinatakanikiki. **28** Haska dasibi bebũkiri mĩ hakiri yubakani hau haska wai bunũbũ mĩ uinirã, txanima haska keskarã, habunã, ma akimabuki. **29** Nukũ Shanẽ Ibuũ, natianã, habũ nuku mese mesewaibu mĩ uĩaiĩ. Haskawẽ taeshũ nũ mĩ tsumabu hawa datea mĩ bakẽ kakape nũ shabakabi txanikũkaunũ nuku yunuwe. **30** Mĩ kuxipa paewẽ isĩ teneaiibu shushawakĩ dami atimaska tsuã atiruma mĩ tsuma meribi Jesus mĩ waniwẽ hawẽ kuxipawẽ nuku amakĩ nuku hatu uĩmakubaĩwẽ— akĩ

31 Deusbe hãtxai meneaibũ habiatĩari hanu itxabu anu patxa sakuaya Deusũ Yushĩ Papatũ hatu dasibi atxikĩ kuxipa wakĩ keyua hanushũ ana dateama Deusũ kakape hawenabu hatu shabakabi yuikubainibukiaki.

Ikũwaĩbũ hatũ mabu pashkatã hawẽ hiwenibukiaki, na hãtxarã

32 Habũ Jesus ikũwaĩbu mirimabũ hatũ xinã habiaskas xinãwẽ xinaĩ habũ mabu tibi yui: “Ena bestiki”, ikama hakia dasibibũ mekubainibukiaki. **33** Hanushũ Jesusũ kuxipayabũ haska Shanẽ Ibu Jesus bestẽkainima hawẽ kuxipa unãkĩ hatuki txanikubainaibu ikũwaĩbu dasibi Deusũ hatu duahairawakubainaya **34** habu baiyabu inũ hiweyabũ habu hawa nuitapabumã huni betsa inãtã hawẽ taeshũ

pei bitā ha pei **35** hau hatu inanūbū Jesusū kuxipayabu hatu inākubainaibu ha betsabu hawa hayama hau hawē binūbū bestibu tibi hatu pashkashūkubainibukiaki. **36** Haskanibu betsakiri mia yuinū nīkawe. Hanua Levī baba betsa natukā Chipre anua kaīni hawē kena Josē hatubetā ikūwāyā Jesusū kuxipayabū kena betsa wakī Barnabé wanibukiaki, nukū hātxawē kenarā: “Xinā txākāwanika bakeki”, akinā. **37** Ha hunī hawē bai haya huni betsa inātā hawē taeshū pei bitā beshū Jesusū kuxipayabu hatu inānikiaki, hawē hau ikūwaību betsabu hatu merabewanūbunā.

**Ananias inū hawē aī Safirā Deusū Yushī Pepa parāpai
eskanibukiaki, na hātxarā**

5 Ha haskaibutiā huni betsa hawē kena Ananias inū hawē aī Safirā hatū bai huni betsa inātā hawē taeshū pei bitā **2** hawē aībe yubakatā pashkashū dabukū hawena wakī arutā hatiri Jesusū kuxipayabu anu bushū ināyā **3** hanushū Pedrō yuikī:

—Ananiasī, mī bai inātā pei bitā pashkashū dabukū arutā haskakī Satanāsā mia txakabuwamaya nuku yui Deusū Yushī Pepaki mī txani txakai? **4** Mī bai mī hatu ināriama minayushuki. Ha inū, pei mia inābu minariayushuki. Hakia mī pei mī pashkashū nuku inākī mī nuku paraīnā, mī nuku akamaki. Mī Deus paranū ika ikaii. Hawai eiskirā mī haskatuxiai?— aka

5 Ananias haska yuiai nīkatā tī itā mawaya haskai nīkatā dasibibu dateaibū **6** hanua berunā dabe hushū hawē yura yabutā bushū maiwai buabū

7 hakimamari trēs hora binuaya Ananiasī aīnī haskashu nīkariama hatū hiwe anu hikiaya **8** Pedrō yukakī:

—Matū bai inātā hati pei besti mā bishu mī benē ea ināshumē?— aka

Safirā kemakī:

—Heē, habiati besti hawē karuki— akaya

9 Pedrō yuikī:

—Haskai Deusū Yushī Pepa parākatsis iki mā yubakarabekāshumē? Mī bene parananaīwē taea ma mawa maiwatani bekanikiki. Mī miari mawaya mia maiwariai bukanikiki— akaya

10 habiatiāri hawaira hari mawai Pedrō tae namā di ikaya hanua ha hawē bene maiwatani berunā dabe hikitā hawē aī ma mawaria betxitā hawē yura hari bushū hawē bene dapi maiwarianibukiaki.

11 Hanua ikūwaĩbu itxapabu inũ dasibibũ haskashu kakaibu nĩkatã date paepanibukiaki.

**Tsuã haska watiruma wakĩ Jesusũ kuxipayabũ haikaimas
isĩ teneaiibu hatu shushawanibukiaki, na hãtxarã**

12 Deusũ hawẽ kuxipa hatu yunua Jesusũ kuxipayabũ yurã kaiã merabewakĩ dami atimaska haikaimas betsa betsapa akaibũ hatu bana nĩkatã hatube itxai bebirã bebiranaibũ hanu Templo hemaĩtĩ anu hanu bari kuaya utamisbu hawẽ kena Salomão anu ikūwaĩbu betsabu hatuki dasi itxakubainibukiaki. **13** Hanua hatiritũ hatũ yusĩa nĩkai itxakatsi ikabumabia haka dasibibũ ikūwaĩbukiri pe xinã bestikubainibukiaki. **14** Haskabiaibũ ana mirimabũ hatubetã hatũ Shanẽ Ibu ikūwaĩ huni itxapa inũ aĩbu itxapa hatuki dasikubainaibũ **15** hanua betsarã, tsuabũra hatunabu isĩ teneaiibu hawẽ dakatiki iweshũ bai kesha hanu Pedro huai anu xinãkĩ hau ha kawãkĩ hawẽ yura baka utawẽ hau shushawashunũ isĩ teneaiibu hanakubainabu Pedro hanu kakĩ ha isĩ teneaiibu bestibu hatu shushawakubainaya **16** hanua ha dikabi hanu Jerusalém dapi hiwebaunabũ hatũ yurabu isĩ teneaiibu inũ yushĩ txakabũ betsa betsapawẽ hatu nuitapawamis habu Jesusũ kuxipayabu anu hatu iweriabiirãbiranaibu dasibibũ ea akaibu haburi hatu shushawakĩ keyurianibukiaki.

**Jesusũ kuxipayabũ hau ana yusĩyamanũbũ shanẽ ibubũ ana
hatu nemapai inibukiaki, na hãtxarã**

17 Ha hatu haska waibutiã Deusbe hawenabu hãtxashunika shanẽ ibuhaira inũ saduceu habũ txibãmisbu habianushũri Jesusũ kuxipayabu hatu uĩ hatũ kuxipawẽ kemubiai hatuki sinatakĩ **18** Templo mekenikabu hatu yunua atxitã hatũ mae meketi hiwe merã hatu bitxiabũ **19** hanushũ mexu merã Deusũ nai tsuma hushũ habũ mekeabu hatu unãmamatã bitxiti hiwe beputi bepẽtã hatu kaĩmatã yuikĩ:

20 —Nenua ã matu kaĩma bushunã, ha Templo hemaĩtĩ anu hikitã hanushũ Deusũ kakape hiwekuĩmati hãtxa dasibi hatu yusĩritãkãwẽ— hatu wa

21 haska hatu yuia nĩkabaĩ penaya Templo hemaĩtĩ anu bushũ hatu yusĩkĩ taewaibũ

habiatiãri ma kaĩbainabu unãmabia Deusbe hawenabu hãtxashunika shanẽ ibuhaira hawenabube itxatã Israelbu shanẽ ibu betsa betsapabu Sinédrio dasibi hatu itxawashũ hatũ meketi hiwe

anua Jesusū kuxipayabu hatu bitxixinabu hau itanūbū hatū mekenikabu yunuabu **22** bushū meketi hiwe anu hikishū ma kaĩbainabu hawa hatuki nukuama benatā txītūbaĩ ha kaka hatu **23** yuikĩ:

—Hanu meketi hiwe anu nū hikia beputi tibi bepui pea policiabū pe mekeabu uĩtā hatu iwēnū, ishū hawē hikiti beputi bepētā ana tsua ha merā hayama nū uĩtanaii— hatu wabu

24 hatu haska yuiabu nĩkatā Templo mekenikabu shanē ibu inū Deusbe hawenabu hātxashunika shanē ibubu yuka iki: “Haskaxinabumē?” iki hawa xinātima yuinameaibū **25** ha haskaibutiā haskarapanābū huni betsā hatu uĩbirā hikishū hatu yuikĩ:

—Ha hunibu mā hatu bitxixinarā, ũ unu Templo hemaĩtĩ anushū ma hatu yusĩkanikiki— hatu wa

26 hanua mekenika shanē ibu hawē tsumabube bushū ana hatu itanū ika kashū yurā kaiāki datei: “Nuku mākāwē tsaka tsaka akana”, ika hawa hatu meama **27** Sinédrio anu hatu iweshū hatu bebū nitxītuxiabu Deusbe hawenabu hātxashunika shanē ibuhairatū hatu yuikĩ:

28 —Ha huni akimabukiri mā hatu yusĩaĩbu nū matu nemahairabiaxina nukū hātxa hawa nĩkama haskakĩ Jerusalém anuabu hatu itxawakĩ mā ha hunikiri yusĩkĩ heneamamē? Haska wakĩ ha huni nukukiri yuikĩ: “Mā hatu tenāmaimaki”, akĩ mā nuku hawē taeshū yuākĩ mā nuku hatu dake wamakubainaii— ikaibū

29 haskaibū Pedro inū Jesusū kuxipaya betsabū hatu kemakĩ:

—Haska Deusū xinaĩ nū txibanū nuku yunumis nū akatsis ikaii. Hunibū yunuawē taea nū beshteketirubumaki— iki **30** ana hātxa txitxibaĩkĩ yuikĩ: —Jesus cruzki mā hatu mastamashū hatu tenāmabia ha habias Deus nukū shenipabū kēwāpaunibu habiatūri tenābu nuku bestēwāshuĩmaki. **31** Deusū haska watā nai anu ainitā hawē yusiuri nuku tsaūshunimakē ha nukū mekenā inū nukū yusĩnā nū ma hayaki. Haskawē taea nū Israelbu shukua tibi tsuabūra nukū txakabu henetā Deus anu txĩtuĩ nū xinā betsaiibu nuku hawenabu wakĩ Deusū nukū txakabu buatā ana xināmaki. **32** Na haskarā, Deusū haska waima nukū besti nū unaiĩ. Ha dikabi Deusū Yushĩ Papatū unāriaikiki, haska habū nū txibaĩbu Deusū nuku inaĩmarā— hatu wabu

33 hatu haska waibu nĩkatā hatu abuama hatuki sinatahairakĩ hatu detekatsis ikaibū **34** hanua habianuri Deusū hātxa kenenibu yusĩnanāmis huni betsa fariseu dasibibū nĩkakĩ hakiri pe xināmisbu

hawē kena Gamaliel hatube shanē ibubu hanu itxabu anuri hatube tsauwa benikaū policiabū hau Jesusū kuxipayabu hatu kaĩmayunūbū hatu yunua iyuaibū **35** hanushū Gamalielĩ habube shanē ibubu hatu yuikĩ:

—Israelbuū, na hunibu kupikatsis ikĩ mã haska wairã, xinãkĩ uĩrakãwē. **36** Eskaki, matu yuinū nĩkakãwē. Huni betsa Teudas shanē ibunū, ishū hatu binunū ikĩ nukunabu parãyã 400 hunibū hawē hãtxa nĩkakĩ txibaĩ haki shukuabu soldadobū atxishū ha huni deteabū habū txibaĩbu datei dasibi pashai sa iki keyunibukiaki, hanu beshtekei keyuirã. **37** Hanua txipu César Augustõ hawenabu hau hatu tananūbū yunua tanaibutiã huni betsa Galiléia anua Judas shanē iburianū, ika Romanobu nemanū ika mētsisipakaūkĩ hatu yusĩayã itxapabū hawē hãtxa nĩkakĩ txibaĩbū ha Judasri soldadobū atxishū tenãriaibū dasibi habū txibaĩbu pashai sa iki keyurianibukiaki.

38 Haskawē taeshū matu xinãmakĩ yuinū nĩkakãwē. Ha huniburã, hatu meyamayukãwē. Habū hatū yusĩa ibubis ikaiburã, hamē hawama binushanikiki. **39** Hakia Deusū hatu yunua ikaiburã, mã hawa hatu nematĩrumaki. Txanima habū Deusū hãtxa kayabi yusĩaĩbu hatu nemakĩ mã binutĩrumaki. Deus nemanū ika mã haskatĩrumaki. Haskakē xinãkĩ uĩrakãwē— hatu wa hawē yusĩa txibãkĩ pe nĩkatã:

40 —Peki— iake iaketã Jesusū kuxipayabu hatu ana kenashū itxakawakĩ hi siriwē hatu kuxa kuxa ama bestitã ana hau Jesuskiri hatu yusĩyamashanūbū ha akĩ hatu nemahaira bestitã hatu nitxĩkĩ heneabu **41** shanē ibubū besuuria Jesusū kuxipayabu kaĩbaini yuinamei: “Hawē bake Jesus Cristõ kakapekiri nū yusĩayã Deusū hawē nuku unãti watã nuku duawakatsi hatu yunua habuwē datei nū beshtekēnū nuku akanikiki”, iki benimabaini buxĩshū **42** hatu yusĩkĩ hawa heneama Templo hemaĩtĩ anushū inū hiwe betsa betsapa anushū shaba betsa tukuma Messias Jesus Cristokiri kaka pepakiri hatu tapĩmakubainibukiaki.

Sete merabewanikabu katunibukiaki, na hãtxarã

6 Ha bari haskaibutiãri mirimabū ana ikũwaĩ hatuki dasii itxakubainaibū habianuri judeububia hatū hãtxa Grego hãtxawē besti hãtxamisbū ha hatubetãri ikũwaĩ judeubūs hãtxa Hebreowē besti habu hãtxamisbu hatube ha ikĩ yuikĩ:

—Dasibibū nū Jesus matubetã ikũwãbiaibū shaba tibi nuku pimakĩ nukū aĩbu beneuma enaumabu piti nesheshũkinã, mã hatu

pashka pewashunabumaki. Matunabu Hebreobu besti piti itxapa hatu nesheshū inākī nukunabu Grego hātxawē nū hātxamis ha nukū aību beneumabu piti eskarabes nesheshū hatu inākī mā hatu nuitapawakubainaii. Haskarā, txakabuki— ikaibū **2** haskaibu hatu yuiabu nīkatā ha 12 Jesusū kuxipayabū dasibi ikūwaību hatu itxawashū hatu yuikī:

—Nukū nū matu piti pashkashūkī mekeshuna bestirā, nukunarā, pemaki. Ha dikabi matu haska besti wakī Deusū hātxa yusīkī nū henea pamariki. **3** Haskakenā, ē betsabu inū ē puibuū, hau huni betsabū piti matu pashkashūkī inākī pewakubainūbū sete huni xināyā inū unānepabu Deusū Yushī Papatū kuxipayabu hau habū matu pashka pewashunūbū benakī katushū ha daya hatu yunukāwē. **4** Hakia nukubunā, Deusbe hātxakī heneama hanushū hawē hātxa pepa matu inū betsabu yusīkī nū henetirumaki— hatu wabu

5 haska hatu yuiabu nīkatā dasibitū habias xināwātā hanushū hatu katukī huni xināyā inū unānepabu Deusū Yushī Papatū kuxipayabu katukī hati anibukiaki. Estêvão inū, Filipe inū, Prócoro inū, Nicanor inū, Timão inū, Pármenas inū, nawa betsa Antioquia mae ewapanu hiweshū judeubū beya tapīni Nicolau hati hatu katubaī **6** Jesusū kuxipayabu anu hatu iyuabu hanushū hatu unāti wakī mamepishū Deus hatu yukashūkī hatū merabewanikabu hatu wanibukiaki.

7 Hanushū Deusū hātxa Jesuskiri kakape hatu yusīpakekubainaibū hatū hātxa nīkakī Jerusalém anushū ikūwaī itxai pakubainaibū ha haskaibū habiatiāri Deusbe hawenabu hātxashunika itxapabūri Jesus ikūwārianibukiaki.

Estêvão hawamahairabiakē atxishū shanē ibubu anu iyunibukiaki, na hātxarā

8 Estêvão Deusū duawakī kuxipa paeya wakī pepawanikiri mia yuinū nīkawē. Hawenabū berubi Estêvãoonē dami tsuā atiruma atimaska wakī hatu uīmakubainaya **9** hanua itxati hiwe hawē kena “Escravo Tsumawanibu Ana Tsumauma” hanu betsabu itxamisbu inū, huni betsari mae Cirene anuabu inū, mae ewapa Alexandria anuabu inū, Cilícia mai pakea anuabu inū, mai pakea Ásia anuabu habu Estêvãoobe ha iki yuinameaya **10** Deusū Yushī Papatū Estêvão unānepa wakubainaiwē taeshū tsuā Estêvão maemakī hātxawē binūtirubumakē **11** hawawē haska watima haki yubakatā habu betsā huni betsabu pakakī yuikī:

—Nukū shanē ibubu parākī eska hatu yuitākāwē: “Ha Jesuskiri yusīmis Estêvãoonē hātxa txakabu yuikī Moisés inū Deus dayuikī

yuaĩkiki”, atākāwē— hatu wa **12** hatu haska wabu bushū huni itxapabu yuikī mae shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusñanāmisbuki txani txakakī habu hatu sinatamabū yurā kaiā ha iki berukui itimaskabaikī hanushū Estêvão atxitāshū shanē ibubu dasibi Sinédrio anu iyushū **13** hanushū hau Estêvão okiri txani txakatanūbū parā hātxa katutā huni betsabu hatu parāmakī yuimakī:

—Na huninā, nukū Templokiri inū Moisés nuku yusñi hāt xakiri yuaĩ hāt xai heneama nū nīkaii. **14** “Jesus Nazaré anuatū Templo yamawatā nukū beya betsa betsapa Moisés nuku yusñi betsa washanikiki”, ikai nū nīkariakubainai— hatu wabu

15 hanua shanē ibubūs Sinédrio anu tsaushū Estêvão nia uĩkī hawā ikama hawē besu shabakabihaira Deusū nai tsumā besu keska beisnibukiaki.

**Hatū shenipabukiri Estêvão nē shanē ibubu hatu ana
xināmanikiaki, na hāt xarā**

7 Haska uītā hanushū Deusbe hawenabu hāt xashunika shanē ibubū binuatū Estêvão yukakī:

—Na haska mikiri yuiaiburā, txanimamē?— aka

2 nīkaibū Estêvão nē hatū yukai kemakī:

—Ē shanē ibubu inū enabuñ, matu yuinū nīkakāwē. Mesopotāmia mai pakea anu nukū shenipabu Abraão Harā mae ewapanu kariama bebūkiri nukū Epa Deus kuxipa pepatū yubakī unāmakī hanu hiweshanai anu **3** yunukī yuikī: “Mī mai inū minabu henebaini mai bena ē mia uĩmashanai anu hari kashāwē”, aka **4** hanua Abraão kaĩkaĩkī Caldéia henebaini Harā anu kaima dakayukē hanua hawē epa ma mawaimakē hanushū na habia mai mā hanu hiwea anu Deusū Abraão iweshū **5** hanu hawē mae ibubis bitā hanu hiwepaketirumabiakē Abraão bebūkiri yubakī bakeyariamabiakē hau hanu hawē bababu hanu hiweshanūbū hatu ināti hatuki tanamanikiaki, Abraão mawakē hawē bababu patā ibubū wakī hau bishanūbū yubakinā. **6-7** Hanushū ana yubakī: “Mai kesua betsa anu mī bababu hatube hiwei buimabu harishū nawabū habū escravo dayaru hatu washū 400 ano hatu dayamakī hatu itxakawakubainaibu atimas ē hatu kupiaya mī bababu haria kaĩbirani beshū na mai ē mia yubai anu hiweshū ea duwakubaĩshākanikiki”, ayamashū hanushū Abraão hawē yubaka xināmati wakī Deusū yunukī: “Dasibi minabū huni bake tibi kaĩyā hawē hina kubitxi meshtekī bikubaĩshāwē”, aka **8** habe hāt xakī nīkayamashū hawē huni bake Isaque kaĩyā oito dia

shabatiã hawê hina kubitxi binikiaki, haska yubani taewakinã. Hanua hawê bake Isaque bakeyatãri hawê bake Jacó birianikiaki. Hanua Jacó, hawê kena betsa Israel, hawê 12 huni bakebu kaïã habiaskari wakî hatu biriakubainikiaki. Ha 12 huni bakebu habu tibi anua nũ habia hawê bababuki.

9 Hanua ha nukũ shenipabu Israelĩ huni bake betsa José hawê betsabũ danaĩ haki sinatakĩ hau tsuma wabaĩ Egito mai pakea anu iyutanũbũ hawê taeshũ pei bikĩ nawa betsabu inãbu iyuyamabu harishũ Deusũ duawakĩ José merabewaya **10** habu anushũ bika tenebiaya Deusũ nemakĩ unãnepa wakĩ Egito shanẽ ibuhaira Faraó abumaya hawê shanẽ ibu betsa wakĩ José shanẽ ibu wakĩ hawê mai hirabi inũ hawê hiwe hawêrua ewapa mekei hau dasibi shanẽ ibushunũ yununiki.

11 Hanua Egito anua José shanẽ ibuaya Egito mai pakea anu inũ Canaã mai pakea anu dasibi ana yunu beneamakẽ Israelĩ bakebu nukũ shenipabu nuitapai hawa pitibumakẽ **12** hanua Egito anu shekiwã haya txaniaibu Jacó nĩkatã hau hawê bakebũ nukũ shenipabũ hari bushũ hau piti bikĩ taewatanũbũ hatu yunua butanibukiaki. **13** Ana ha katxu betsatiã bunitxakayamakĩ ana piti bitanũ ika buabũ hanushũ Josẽ hatu unãmakĩ hãtxa wakĩ yuikĩ: “Ë matũ betsa Joséki”, akĩ hatu unãmaya Egito shanẽ ibu Faraónẽ nĩkatã: “José hawa nawamẽ?” itã xinãxikẽ **14** txipu betsatiã José shanẽ ibuwẽ taeshũ hau hawê epa inũ dasibi hawenabu hau ishũtanũbũ hatu yunua hawenabu 75 ishũtãkĩ Egito anu iwenibukiaki. **15-16** Haskawẽ taea Jacó, hawê kena betsa Israel, Egito anu kaima hiwea hanua mawa hanu maiwati tâpe Hamorĩ bakebũ hawê hutxi Abraão peiwẽ inãnibu Siquém anu hawê yura bushũ maiwatãnibukiaki. Israelĩ bakebu inũ hawê baba itxapaburi Egito anuari mawakubainibukiaki— iwanã,

17 Estêvãonẽ judeu shanẽ ibubu hatu yuikubaikĩ ana yuikĩ:

—Abraõnẽ bababu, Israelburã, Canaã anu ana hatu txĩtũmakatsi Deusũ yubani ha baritiã ma hatu tashnimabaikatsi iki kemaya Israelbu Egito anu hiwea pai itxai mirimakubainaibũ **18** hanua Egitonawa shanẽ ibu bena Faraõ ikimashũ haska wakĩ Josẽ Faraónẽ enabu hatu merabewakubaini unãma **19** ha shanẽ ibu Faraó benatũ nukũ shenipabu parãkĩ hatu itxakawakĩ hatũ huni bake dama kaïaibu hau tenãnũbũ hatu yunukĩ hatu putamakubainaya **20** ha hatu haska waibutiã Moisés kaĩyã hawêruahaira pixtakẽ abuhairakĩ hawê ibubũ hiwe anushũ hune ewa wakĩ ushe dabe inũ besti

huneshū yumewai **21** ana haska washū hunetima datekī hau mawanū hene kesha basi anu txitxāki hene hikitima wakī buiwē pepushtā nanetā nūtātā shunūbirana Egito shanē ibū aību bakē betxishū neshewanimashū hawē bake keska wakī yumewakī **22** haska wabainimashū Egitonawa unānepatū Moisés yusikī unānepawakī tapīmakubainabu hātxapai huni kuxipakī haska yunuabu hatu ashūkubainikiaki.

23 Ma hanu Moisés 40 bariyatū hawenabu Israelbu xinākī uībaunū ika baii kashū **24** hanushū Egitonawā Israelbu betsa itxakawakī kuxai uīkī hawenabu merabewanū ika kashū nemakī hatū itxakawai tenāshunikiaki. **25** Hanushū Moisés xinākī: “Ē kuxipaiwē Deusū ea merabewaya enabu Israelbu hatu merabewakī Egito anua hatu pashawatā unānuma ē hatu hiwemashanaii”, ibiaya hakiri haska hawenabū xināma inibukiaki. **26** Hanua mexukiri betsatiā Moisés ana kashū hawenabu Israelbu dabe ana detenameibuki nukutā daewakī hatu nemanū ikaī hatu yuikī: “Matu dabe mā huni betsamaki. Haskai mā detenamei ikanai?” hatu wa **27** ha hatū hawenabu deteaitū Moisés tu akī shututā yuikī: “Mī nuku uīnū tsuā mia shanē ibu wakī nukū pewanika mia waxinamē, nuku anurā? **28** Egitonawa detexīshū mī eari habiaskari wanū ika ikai, tenākinā?” aka **29** haska wa nīkatā datei txai kai Moisés pashai mae betsa Midiānawabu anu hari kani haria nawa keskai hiweshū aību bitā huni bake dabe wanikiaki.

30 Hari Midiānawabu anu 40 ano Moisés ma hatube hiwea binukainaya Mati Sinai hanu tsua hiweabumanu Moisés kashū uīayā hi mashu kui menui keskai here hi hi ikai anu Deusū nai tsuma nia **31** uī e itā namai keskakī shabakabi ana uī pewanū ika kemai ha dapi kaya Deusū yuikī: **32** “Earā, ē matū shenipabū mekenika Deuski, Abraão inū, Isaque inū, Jacō mekenika Deusrā”, akai nīkai Moisés datei saki saki ikī hari uīkatsi ikamakē **33** hanushū Yavé Deusū ana yuikī: “Na mī nia anu ē niriaki. Haskawē taea na shaba turu meribi meseke. Mī bitxi tae pekayuwe”, aka hutsekeshunaya **34** ana yuikī: “Enabu Egito anushū bika tenetxakayamai saī iki kashai hawawē haskatima ikaibu txanima shabakabi ē uīmis hatu merabewanū ika ē butushuki. Uīwē. Haskawē taeshū Egito anu hari ē mia yunukatsis ikaii”, akī Deusū Moisés yuiniaki.

35 Uatiā ha habias Moisés danākī hawenabū yuikī: “Mī nuku uīnū tsuā mia shanē ibu wakī nukū pewanika mia waxinamē, nuku anurā?” abianibu habias Moisés shanē ibu wakī hatū merabenā

wakī hawenabu merabewamakatsi ha nai tsuma hi mashu kui menui keska here hi hi ikai anua hātxamakī Deusū Moisés yununikiaki.

36 Deusū Moisés haska waimakē Moisés nukū shenipabu Egito anua hatu kaīmabaĩkatsi ikī Egitonawabu anushū hatu dami betsa betsapa washūtā hanua hatu iyukī ha Iānēwā Taxipa hau pukebainūbū damiwakī hene bai wakī hatu pashkashūtā hanu tsua hiweabuma anu nukū shenipabu Egito anua hatu iyuimashū 40 ano dami betsa betsapa hatu unāti wamakeatanikiaki, Moisés hatu tashnimabainishunā. **37** Hanushū habias Moisés Israelbu hatu yuikī: “Hawē hātxa ē matu yusīnū Deusū ea katuni keska wakī habia matunabu anuari Deus yuishunika betsa kuxipa ea keska matu anu yunushanikiki”, anikiaki. **38** Haska inū, hanu tsua hiweabuma anu ha habias Moisés nukū shenipabu hatu itxawabainimashū hanua ka Mati Sinai anua Deusū nai tsumabe hātxakī haska hiwea kayabi nū bishanai Deusū hātxa nīkatani nukū shenipabukiri txanikirākiranikiaki, Moisésrā.

39 Haska hatu yusīkī unāmabiakubaina nukū shenipabū txibākatsi ikama Egito anu ana txītūkatsis ikī Moisés danākī **40** hawē betsa Arāo yuikī: “Egito anua nuku iwebiaima Moisés Mati Sinai anu kaima ana huamaki. Haskaima nū unāmaki. Haskakenā, yushī betsa dami wakī ha kēwāti nuku ashūwē, hau hatū nuku yunukī iyukubaīshanunā”, akabu **41** hanushū mane damiwakī ina awa bake itsa hatu washūxina kēwākī txashuwā bake deteshū kua keyui hatūmebi hatū mekenē axiāwē taea haki besikī duawai benimahairanibukiaki.

42 Haskaibuwē taea Deus Israelbuki sinatakī nai anua bixi besti hau kēwānūbū ha hatuwē nuiai beshtenibukiaki. Haskakubiranibukiri hawē hātxa yuishunika Amós Deusū hātxamakī yuima:

‘Israelbu,

hanu tsua hiweabuma anu 40 ano hiweshū

ina awa inū txashuwā bake deteshū kua keyubiakī earā,

ea kēwākī mā hawa ea inākī ea kēwāma ikubiranibuki.

43 Eūbia haskatimabiakē

yushī betsa hawē kena Moloque mā damiwaima kēwākī

hawē kēwāti tari hiwe putakatsi ikama

iashū bekubirākī yushī betsa hawē kena Renfā kēwākī

hawē bixi kēwāti ibubis damiwaimashūri

hari mā kēwākubainibuki.

Haska wakī mā txakabuwakubainibuwē

taeshū matu kupinū, iwanā,

matũ mai anua txaihaira matu nitxĩkĩ
 nawabũ mai pakea betsa Babilônia anu ẽ matu yunushanii’,
 aka keneshuniki.

44 Hakia hanu tsua hiweabuma anu nukũ shenipabu buaketãkinã, Deusũ hawẽ hatu yubakĩ xinãmati tari inũ bitxi hiwe hatu amaima hayanibuki, haska Moisés Deusũ uĩmakĩ yunuima keska hatu amaimarã. **45** Hanushũ nukũ shenipabũ ha tari inũ bitxi hiwe mekekubainaibũ Josué hatũ shanẽ ibutã nawa betsa betsapabu hatube detenamemaya Deusũ hatu merabewakĩ hatũ mae tibi mebĩkĩ hatu nitxĩmatã hatu ibu wamaya ha tari inũ bitxi hiwe Deusũ hatu amani pekashũ iatã bekubiranibukiaki. Haskaibutiã ha hiwe bebũshũ Deus kẽwãkubainibukiaki. Habias hiwe hayayukẽ Davi hatũ shanẽ ibu iriakũkainikiaki. **46** Hanua Davi shanẽ ibukĩ Deus benimawakubainaiwẽ taeshũ ana duawanũ, iwanã, Jacó hawẽ kena betsa Israel hawenabũ Deuski nukuti kayabi mixki hiwe hawẽrua washũshanũ, iwanã, Davĩ yukabia Deusũ nemayunikiaki. **47** Hakia Davĩ bake Salomã shanẽ iburiatã hatũ Templo mixki hiwe Deus hatu amashunikiaki, **48** hanu hunibũ hiwe wabu anu ha Deus dasibi binu keyua hiwetirumabiakenã. Habiaskari Yavé Deusũ hawẽ hãtxa yuishunika hãtxamakĩ:

49-50 ‘Nai anurã, ẽ shanẽ ibui hanu tsauwa
 inũ ẽ tae hanu maiki ẽ tapakea maiki paiaki.
 Eãnã, dasibi ẽ damiwaniwẽ taeshũ ea huĩrukũmanũ, iwanã,
 haska washũ tsuã ea hawa hiwe washũtirumẽ?
 Tsuã ea hawa hiwe washũtirumaki’,
 aka keneshuniki— iwanã,

51 Estêvãonẽ Sinédrio ana hatu yuikubaĩkĩ:
 —Dasibi kuxipa Deus haya mesebiakẽ matũ shenipabu ipaunibu keskai matuburã, matũ besu inũ, matũ huĩti inũ, matũ pabĩki kuxikẽ Deusũ Yushĩ Papatũ matu yusĩbiakubainaya mã nĩkaisbumaki, nawabũ Deus unãbuma keskarã. **52** Haska inũ, Deusũ Katua pepa hushanai Deusũ hãtxa yuishunikabũ bebũkiri hakiri txanibiakubainaibũ hawa nĩkakatsi ikama matũ shenipabũ hatu dasibi danãkĩ hatu itxakawakĩ detekubainibuki, hatu tenãkinã. Hanua natiã Deusũ Katua huni hawa kaneisma hakiri matu yuĩnibu ma nuku anu huni xinãma nawabu atximatã mã ha huni pepa Jesus hatu tenãmariaimaki. **53** Deusũ hãtxa hawẽ nai tsumabũ nukũ shenipabu yusĩni haya tapĩbiakĩ mã txibaĩsbumaki— hatu wa

Estêvão tenãibukiaki, na hãtxarã

54 haska xarabu hatukiri shanẽ ibubu txiteai nĩkatã Estêvãoiki sinatatakayamai bene bene iki sheta yẽsh yẽsh akaibũ **55** hakia Deusũ Yushĩ Papatũ Estêvão merabewakĩ kuxipa waya naiuri teskãshũ uĩkĩ Deus txasha kuxipahaira anu hawẽ yusiuri Jesus nia uĩtã **56** dateama hatu ana yuikĩ:

—Uĩkãwẽ. Teskãtã nai bepemana anua Deusũ yusiuri nukũ Hutxi Kayabi Iuwa Jesus nia ẽ uĩaiĩ— hatu waya

57 habũ hawẽ hãtxa ana nĩkakatsi ikama pabepukui keyubaĩ hakiri kuxi biski ibaĩ atxitã **58-59** mae anua tashnimakĩ sharabaĩ habu Estêvãoiki txani txakaibũ ha dukũtũ tsakanũ itã hatũ tari txaiipa pekatã huni betsa hawẽ kena Saulo mekematã itxapabubetã mākãwẽ tsaka tsaka akaibũ Estêvãoõẽ Jesus yuikĩ:

—Shanẽ ibu Jesusuũ, menã ẽ yushĩ ea hari biriwe!— atã

60 hanua dãti ika dakashũ bis ikĩ hui kuxipawẽ ana yuikĩ:

—Shanẽ Ibuũ, na ea txakabuwaibuwẽ taeshũ hatu

kupiyamashãwẽ— atã di iki mawanikiaki.

8 Hanushũ Estêvão hau tenãnũbũ Saulõ habiaskari xinãyã anibukiaki.

Jesus ikũwaĩbu Saulõ hatu itxakawakubainikiaki, na hãtxarã

Habias shabatiã Jerusalém anushũ Jesus ikũwaĩbu habũ ikũwãbumã hatuki sinatakĩ itxakawatxakayamakĩ taewaibũ Judéia mai pakea anu inũ Samaria mai pakea anuri Jesus ikũwaĩbu dasibi pashai sa ibainaibũ habu Jesusũ kuxipayabu besti kaĩama inibukiaki. **2** Hanua tsuabura huni duapabu Estêvãoõwẽ nui haya kashabetanã maiwanibukiaki. **3** Ha hatu haska waibutiã Saulo hawẽ haibuaibubetã Jesus ikũwaĩbu itxakawakĩ hatũ hiwe tibi anu hikishũ huni inũ aĩbu itxapa pashariabuma hatu atxishũ kaĩmakĩ hatu sharabaĩbaĩkĩ bitxiti hiwe merã hatu bitximakĩ habũ Jesus ikũwaĩbu hakimawanũ, iwanã, Saulõ Jesus ikũwaĩbu yamawakĩ keyupai inikiaki.

Samaria anushũ kakape hatu yusĩnibukiaki, na hãtxarã

4 Hanua habu Jerusalém anua pashai kaĩbainimashũ hanira mae tibi anu hikishũ Deusũ Messias Cristo mekenã hawẽ kakapekiri hatu yuikubainaibũ **5** merabenã betsa Filipe mae ewapa betsa Samaria anu kashũ Messias Cristokiri hatuki txanikĩ taewakĩ **6** hanushũ haska tsuã atiruma dami atimaska betsa betsapa hatu

ashuaī uīkī ha yurabu itxashū Filipē hātxa dasibibū nīkahairabū 7 yushī txakabū yura betsa betsapabu hatu nuitapawamis Filipē hatu shushawakī kaīma ha yushī txakabu bis iki tashnibainaibū hatu kaya wakī yura betsaburi babunibu inū biyushkinibu hatu kaya waya 8 ha mae anushū Filipē hatu haska washunai uī hawē xinā txākaī benimahairanibukiaki.

9 Hamē betsarā, Filipē hatu yusī kariamakē huni betsa Simão ha mae Samaria anushū hawē mukawē unākī hawē hatu shuū akī yurabu paraī keī shanē ibukī hatu mesewamistū 10-11 bari itxapa hawē mukawē hatu parākubainaiwē taeshū hakiri yura dasibi shanē ibubu inū hatube hiweabu dasibibū txibākī kēwaī hakiri yuinamekī:
—Simāonā, Deusū kuxipa itxapa hayaki— ikī hawē hātxa nīkakī ashūpakemisbū

12 hakia Deus shanē ibuaikiri inū Jesus Cristō kakapekiri Filipē hatu yuiāi nīkatā ana Simão nīkama huni itxapabu inū aību itxapabūri Jesus ikūwaību Filipē hatu naximaya 13 hanushū Simāonē dikabi ikūwāyā naxima Filipebe kakūkaūkī haska tsuā atiruma dami atimaska betsa betsapa akai uī Simão e ikūkainaya

14 hanushū haska habū Samaria anushū Deusū kakape Jesuskiri hātxa ikūwākī ma txibaībū haska kakaibu Jerusalém anushū nīkatā Jesusū kuxipayabū hau Pedro inū Joāonē hatu merabewatanūbū hatu hari nitxiābu buabū 15-16 tsuabūra Jesus ikūwaību Filipē bebūkiri hawenabu unāti wamakī Shanē Ibu Jesusū kenawē hatu naximaxina habu betsa Deusū Yushī Papatū hatu atxiriamakē haska hatu wabu buxīshū ha Samaria anushū ikūwāxinabu hatukiri Pedro inū Joāonē Deus hau hawē Yushī Pepa binūbū hatu yukashūtā 17 hanushū hawē Yushī Pepa atximakī hatu mamepishū hatu yukashunaya ha Yushī Papatū hatu merabewai hatuki hikiakeakenikiaki.

18 Hanushū Jesusū kuxipayabū ikūwaību hatu mamepiaya Deusū Yushī Pepa hatuki hikiai Simāonē uī: “Eāri ha kuxipa peiwē binū”, iwanā, Pedro inū João 19 yuikī:

—Na haska kuxipa eari ē hayanū ea inākāwē, mā hatu akai keska wakī yura betsaburi mamepishū Deusū Yushī Pepa ē hatu hikimashununā, na pei itxapa ē matu inaīnā— hatu waya

20 hanushū Pedrō kemakī:

—Deusū kuxipa inākuīki. Peiwē taeshū mī bikatsis ikaiwē taea mī peiya hanu txiwē ikūwābuma Deusū hatu kupishanai anu mī katiruki. 21 Haska inū, mianā, mī xinātxakai Deusū unaīwē taeshū hawē kuxipa mī bitirumahairaki. 22-23 Eā haska ē mia unāī. Haska

yushĩ txakabũ muka mĩ bini mĩ heneriamakẽ mia merãshũ ha mĩ txakabũ mia neshayuaki. Hakia xinã betsa watã mĩ txakabu mĩ putaya hau Deusũ mia buashunũ mĩ yuka mĩ txakabu mia buashũtirumẽkaĩ— aka

24 Simãonẽ kemakĩ:

—Txanima ẽ kanehairashuki. Ea Deus yukashũkãwẽ, hau haska mĩ ea yuiái keska wakĩ ea kupiyamashanunã— iki haska txaniaya hau Deusũ hawẽ txakabu buashunũ yukashũtã

25 habianushũri Deusũ hãtxa yusĩkĩ kakape Jesuskiri hatu yusĩ menetã Jerusalẽmkiri ana txĩtũbirãkĩ mae betsa betsapa Samaria mai pakea anushũ Jesuskiri hatu yusĩkubirani Jerusalẽmkiri txĩtũbaini bui hikinibukiaki.

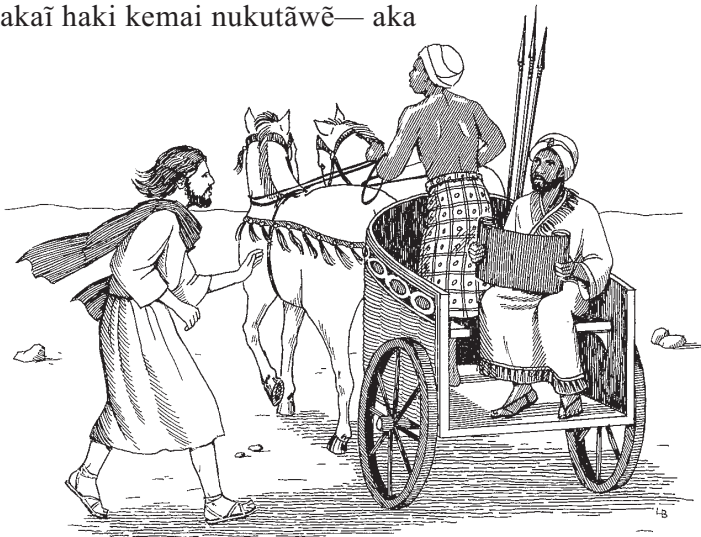
Etíopianawa shanẽ ibu betsaki Filipe nukushũ yusĩnikiaki, na hãtxarã

26-28 Ha haska wawãxinabutiã Deusũ nai tsuma betsã Filipe yunukĩ yuikĩ:

—Benitã Jerusalẽm anua kai sulkiri ha bai tanabaini Gazakiri kawẽ katãwẽ— aka

Filipe benitã kai hanu tsua hiweabuma anu bai tanabainaya bai namaki Etíopianawa aĩbu shanẽ ibuhairatũ tsuma huni hawẽ pei mekeshunikatũ Jerusalẽm anushũ Deus kẽwãtani hawẽ mae anu ana txĩtũkaini cavalo dabetã tarãbainaiki nawa ina tsaushũ Deusũ hãtxa Isafasĩ keneni yuikubiranai betxitã uĩayã **29** Deusũ Yushĩ Papatũ Filipe yuikĩ:

—Kakaĩ haki kemai nukutãwẽ— aka

30 haska nīkatā hawaira kaī haki nukuaya Deusū hātxa yuishunika Isaíasī keneni yuiyai nīkakī Filipē yukakī:

—Ha kene mī yuikubiranairā, mī nīkai?— aka **31** Etíopianawā nīkatā kemakī:

—Haskatā tsuā ea hakiri yusī pewai ē nīkatirumaki. Miā mī unaīmēkaī? Ebe inatā kakī ea tapīmabaīwē— aka

—Peki— itā inatā habe tsaukainaya

32 habias kene yuishu Etíopianawā ana Filipe yuishūkī yuikī:

‘Txashuwā detenikatū detenū, iwanā,

iyumis keska wakī tsuā nemama iniki.

Ha inū, txashuwā bake dani dameshteabu

txashuwā hawā ikama pesmis keskai hawa yuiama iniki.

33 Hanushū itxakawakī nuitapawabu hawa yuiamakē

tsua hawē nuikī merabewamari iniki.

Haska wakī bakeuma tenābu

tsuā hanishū hawē bababukiri hakiri hātxatirubumaki,

haska wakī hawē hiwea mebīkī mai anua mesha keska wakinā’,

akī yuishuna **34** Filipe yukakī:

—Tsukiri ha Deusū hātxa yuishunikatū kenenimē?

Ibubiskirimēkaī? Huni betsakiriraka? Menā ea yuiwiwe— aka

35 Filipē unāmakī Deusū hātxa dama yuishurā, hawē yusī taewakī kakape Jesuskiri Etíopianawa tapīmakī nīkamakubaina

36-37 ma hatishūra ka iāki kemakī haska Filipē dama yusīshu Etíopianawā yuikī:

—Uīa. Ma mī ea yuikubiranai ē ikūwaīwē taeshū ana ē hawamamē, na hene anu mī ea naximatirurā?— atā

38 hatū cavalo tarāmabainai hau niti anū hawē tsuma yunua niti amaya buturabekaī henē pukutā Filipē shanē ibu naximakī menetā

39 hene anua neshekerabebiranaibū hanushū Deusū Yushī Papatū Filipe dami wabaīkī yamawabainaya ha shanē ibū Filipe ana uīyama

hawē tarābaītiki inatā ha kaikiri kai benimahairakainaya **40** hanua

Filipe Yushī Papatū iyushū mae betsa Azoto anu butea hanua mae

tibi anu hikiakeakekaīkī Deusū Katua Jesus mekenākiri kakape hatu yuikubaini atimas mae ewapa betsa Cesaréia anu hikinikiaki.

Jesusū Saulo xinā betsa wamanikiaki, na hātcharā

(At 22.6-16; 26.12-18)

9 Hanua habiatiāri Shanē Ibu Jesus ikūwaībuki pubēkī Saulō hatu itxakawakī tenākī heneriama haskawē taea Deusbe

hawenabu hãtxashunika shanẽ ibuhaira hatu binua anu Saulo kashũ **2** haska xinaĩ yuikĩ: “Damasco anu kashũ ha Bai Bena Jesuskiri hatu tapĩmaibu huni inũ aĩbu atxitã Jerusalém anu ẽ hatu iwekatsis ikaii, nenu hatu bitxinũ, iwananã. Haskakẽ mĩ kuxipaya kanũ, iwanã, ẽ mia yukai huaii. Ea kuxipa wakĩ Damasco mae ewapanua hanu nukunabu itxamisbu hiwe anu ẽ kakẽ hau shanẽ ibubũ ea merabewashanũbũ mĩ kuxipa hatu yunuwe, ẽ buairã”, aka: “Peki”, ishũ keneshũtã haya yunua **3** hanua Saulo haska wa kai Damasco bai tanabaini ma kemaya nai anua bĩ kuxipahaira peshekirã Saulo datxashaya **4** hanua Saulo maĩ di ikaya hui tashnikĩ yuikĩ:

—Sauloõ, Sauloõ, haskakĩ mĩ ea hatu itxakãwai?— aka

5 Saulõ dateyabi yukakĩ:

—Shanẽ ibuũ, mĩ tsua ikai?— aka

hanushũ ha hui tashniaitũ Saulo ana yuikĩ:

—Habia ea ikũwaĩbu mĩ ea hatu itxakãwainã, ẽ eaki, Jesusrã.

6 Benikaini kai Damasco anu karitãwẽ, harishũ mĩ haskakũkaĩshanai tsuãra mia yuishanikikirã— akaya

7 ha hunibu Saulobe buaibũ hawẽ hui nĩkabiai tsua uĩyama datehairaibũ **8** hanua Saulo maĩ daka benikawã ma bepeshebia hawa uĩtirumakẽ ha habe buaibũ metsũshũ Damasco anu Saulo iyubu **9** haskakaĩxina haria ma shaba dabe inũ besti kaya hawa uĩyama datekĩ Saulõ hawa piama hawa nushuamakẽ

10 ha Damasco mae anu hiweshũ Jesus ikũwai betsa hawẽ kena Ananias nama keskaiwẽ uĩayã Shanẽ Ibu Jesus hushũ ha bebũshũ kenakĩ yuikĩ:

—Ananiasĩ— aka

kemakĩ:

—Shanẽ Ibuũ, ẽ nenuki. Mĩ hawa ea yuiai?— aka

11 Shanẽ Ibu Jesusũ yuikĩ:

—Benikaini kakĩ ha bai hawẽ kena Kayatapia anu kashũ Judasĩ hiwe anu hikitã hanua huni betsa Tarso anua kaĩni huxiã hawẽ kena Saulo yuka itãwẽ, Deusbe hãtxaikikirã. **12** Namai keskawẽ huni hawẽ kena Ananias hikitã mamepishũ hau ana uĩ benawanũ, merabewai ma uĩshuki— aka

13 Ananiasĩ nĩkatã Jesus yuikĩ:

—Shanẽ Ibuũ, Jerusalém anushũ minabu meribi mĩ hatu wai ha hunĩ mia hatu itxakãwãmiskiri itxapabũ hakiri hãtxakĩ txakabu ea yuimibuki. **14** Hatu haska wakubaini Deusbe nukunabu

hãtxashunika shanẽ ibubũ kuxipaya bexiãbukiaki. Nũ habũ mĩ kenawẽ taeshũ Deus yukaibu dasibi nukuri nenua atxitã Jerusalém anu nuku iyushũ bitxinũ ika huxiãkiaki— aka

15 haska yuibiaya Shanẽ Ibu Jesusũ ana yuikĩ:

—Hẽ iyamai dateama katãwẽ. Ha huni kaĩriama ẽ katunitũ ekiri txanikĩ nawa shukua betsa betsapabu hatu yusĩkĩ inũ, hatũ shanẽ ibubu yusĩriakĩ inũ, Israelburi ea hatu yusĩriashũkubaĩshanikiki, **16** ea txibaĩwẽ taea haskai nuitapakũkaĩshanai ẽ unãmashanairã— aka

17 nĩkabaini Ananias kai hanu Saulo ika anu hikikaĩ mamepitã yuikĩ:

—Sauloõ, Jesus ikũwaĩ ma mĩ nukũ betsaki. Mĩ bai tanabiranai habias Shanẽ Ibu Jesus miki nukuxinatũ hau mĩ beru mĩ ana uĩ pewanũ inũ hawẽ Yushĩ Papatũ hau mia atxitã kuxipa wanũ mia anu Jesusũ ea yunushuki— akaya

18-19 hakimamari hawaira Saulõ beru anua baka shaka keska niri ikaya ana uĩ pewatã benikaĩ ma hatubetã Jesus ikũwãyã naximatã iyushũ pimabu ana kuxipatã usha eskarabes Damasco anua ikũwaĩbube hiweyunikiaki.

Damasco anushũ Saulõ Jesuskiri yusĩkĩ taewanikiaki, na hãtxarã

20 Hanu hatube hiweyushũ hanu judeubu itxamisbu betsa betsapã anushũ Saulõ hatu yusĩ taewakubaũkĩ:

—Jesusrã, Deusũ bake kayabiki— akĩ hatu yuikubainaya

21 dasibibũ nĩkai e iki yuinamei:

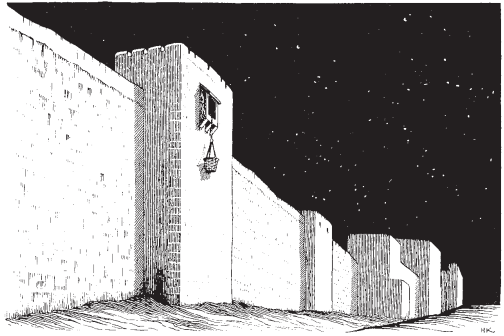
—Na huninã, Jerusalém anushũ ikũwaĩbu hatu itxakawamisshũ nenuri hushũ nũ habũ Jesusũ kenawẽ taeshũ nũ Deus yukaibu nukuri habiaskari wakĩ nuku atxishũ Jerusalém anu Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibubu anu nuku iyunũ ika huxianã, ha hunirã, hamamẽ?— ikaibũ

22 hanua Saulo ana hawa dateama Deusũ kuxipawẽ shabakabi judeubu Damasco anu hiweabu hatu yusĩkubaĩkĩ: “Jesus Deusũ Katua Messiaski”, akĩ Deusũ hãtxa kenenibuwẽ hatu unãmakubainaya hanua judeubũ uĩ e iki hakiri harakiri xinãtima ikaibũ

Judeu shanẽ ibubũ Saulo detepanãbũ pashanikiaki, na hãtxarã

23 usha itxapa hatu yusĩkubainaya judeu shanẽ ibubu Sauloki sinatakĩ detekatsis iki hakiri hãtxai yubakaxinabũ **24** Saulõ nĩkatã unãyã hanu kaĩkainai atxinũ ika yubakaxinabu bariri inũ mexu merã

ha mae ewapa mixki
 kenebaunibu hikiti shui anu
 manakakī kesheabū
25 hanua hatū mae anu
 mixkiwē kenekī keyatapa
 wanibu hanu uīti shui anu
 Saulō habu hatu yusīa Jesus
 ikūwaī haki txiti ikaibu
 betsabū mexu merā Saulo
 kuki ewapaki nanetā
 buteabu ha mae anua kaīkaini pashanikiaki.

Saulo ana Jerusalém anu txītūkainikiaki, na hātcharā

26 Hanua pashai kai Jerusalém anu ana hikixina hanishūra Jesus ikūwaī betsabube itxanū ika dasipanā haska hatu itxakawatxakayamakubaīxinawē taea dasibibu haki mesei ikūwāma ikai dabanē xinaī: “Jesus ikūwāmbia Saulō nuku beparātā anū ika ikimēkaītsa”, ika haki dateaibū **27** hakiri mesebiaibū Barnabē Saulo Jesusū kuxipayabu anu iyushū hatu unāti wamakī yuishūkī:

—Ana haki meseyamakāwē. Damascokiri kakī nukū haibu Saulō Shanē Ibu Jesus uī habe hātixaimaki. Hanushū Jesus ikūwātā hawē kuxipawē Damasco anushū hawa dateama Jesuskiri hatu dasibi yusībaūxinaki— hatu wakī hatu beya wamakī tapīmaxinawē taea **28** hanu hatu anu niti iyuxina haskai hiweyushū Jerusalém anu Jesusū kuxipayabube hiwea hawa dateama nukū Shanē Ibukiri yusī Saulo hatube hātixakūkaīkī **29** judeubu Grego hātixawē hātixamisbube hatube hātixai yuinamekī hatu yusīayā hawē yusīa danaī haki sinatakī tenānū ika yubakaibū **30** hakiri haska xinaībū ikūwaību betsabū hune nīkashū Saulo merabewanū, iwanā, iānēwā kesha Cesaréia anu iyuxīshū harishū hawē mae Tarso anu niwe shashu ewapawē nitxīkī yununibukiaki.

31 Ha haskaibutiā ikūwaību Judéia mai pakea anuabu inū, Galiléia mai pakea anuabu inū, Samaria mai pakea anuabu itxakawakī ana tsuā hatu meabuma unānuma hawama hiwei hanua ikūwaību kuxipai Deus kuxipaki meseaibū hawē Yushī Papatū hatu merabewaya ana itxapabū ikūwaī mirimabu hatuki dasikubaini hiwenibukiaki.

Pedrō Enéias kaya wanikiaki, na hātcharā

32 Hanushū Pedrō ikūwaību hatuki bakī hatu yusī kakūkaūkī mae

betsa Lida anu hiweabu anuri Deusū enabu meribi anu hatuki bai hikishū **33** hanua huni betsa hawē kena Enéias hawē yura babuniwē taea ma oito ano kabia benisma dakasa Pedrō betxitā **34** yuikī:

—Enéiasī, Jesus Cristō mia kaya waikiki. Benitā ha mī haki dakamis pewariwe— aka

hawaira Enéias benitā hawē yura damestētā nikaunaya **35** ha mae dabe Lida inū Sarona anu hiweabū ha huni Pedrō kaya waxina uīkī Shanē Ibu Jesuskiri nīkakī dasibibū xinā betsa wanibukiaki.

Dorcas mawa Pedrō bestēwanikiaki, na hātxarā

36 Ha bari haskaitiā mae betsa txaima Jope anushū aību betsā Jesus ikūwaī hawē kena Tabita, Grego hātxawē hawē kena Dorcasrā, aību duapatū hawauma nuitapaibu hatuwē dabanā ikī hatu merabewakubaīmis **37** e iskaū hawaira isī bitā mawakē hawē yura datxushū manaūri hiwe keyatapa dītu anu iabaī mapemashū datātanabū **38** ha mae urama Lida anushū Pedrō hatu yusīaī Jope anuabū ikūwaībū nīkatā hau habū ha yuishūtanūbū huni dabe nitxīkī hatū hātxa hatu yuikī:

—Pedro yuikinā, eska watākāwē: “Menaā, hawairakiaki. Jope anu huriwe”, atākāwē— hatu wa bushū yuiabu

39 hanua Pedro iyubu hatube kai hikitanaya hanua Pedro ana uke merā iyukī hanu yura mawa datābu anu hikimaibū ha aību beneuma nuitapaibū keshebauna kashakī Dorcas hiweshū hatu batxi washūmis Pedro uīmai ana kashatxakayamaibū **40** hatuwē nuikī dasibi hatu kaīmatā dāti ishū Deus yukashūtā aību mawa beiskī yuikī:

—Tabitaā, benirikirāwē— aka bepeshetā Pedro uītā tsauwaya **41** Pedrō metsūshū benitā hanushū aību beneuma nuitapaibu inū ikūwaību betsabu hatu kena beshū ma aību ana hiwema uīaībū **42** dasibi Jope mae ewapanu hiweabū Pedrō haska waxina nīkaxīshū itxapabū Shanē Ibu Jesus ikūwānibukiaki. **43** Hatu haska washūxina hanu hatū ina awa bitxi payukī pewamis hawē kena Simāonē hiwe anu hiweyushū Pedrō hatu yusīyukubainikiaki.

Cornéliō Pedro kena hawē hiwe anu kanikiaki, na hātxarā

10 Cesaréia mae ewapanushū Romano capitāo hawē kena Cornélio inikiri mia yuinū nīkawe. Hawē 100 soldadobu shukuaya hatu kenamisburā, Italiana wamisbu **2** ha huni pepa enayamistū hawē hiwe anu hatube hiweabubētās Deus kēwākubainikiaki, hanushū judeubu nuitapaibuwē nuikī

merabewanũ, iwanã, hatu pei inãshuni inũ Deusbe hãtxai heneismarã. **3** Hanua shaba betsatiã ma bari kai 3:00 da tardekẽ nama keska uĩayã Deusũ nai tsuma betsa hawẽ dĩtu merã hikikaĩkĩ shabakabi Cornélio uĩmabaĩ yuikĩ:

—Cornélioõ— aka

4 hakiri besushũ uĩ datehairakĩ yukakĩ:

—Shanẽ ibuũ, hawamẽ?— aka

hanushũ nai tsumã yuikĩ:

—Deus kẽwãkĩ mĩ dayuimis inũ haska dasibi nuitapai hawa hayabuma mĩ hatu merabewamis Deusũ nĩkatã ma miwẽ benimaikiki. Haskawẽ taeshũ mia yuinũ nĩkawe. **5** Ha mae Jope anu tsuara yunuriwe, hau Simão Pedro mia ishũtanũbunã. **6** Ha Simão betsã hatũ bitxi pewakĩ pukumistũ hiwe anu iãnẽwã kesha dapi Simão Pedro habe hiwea haki nukui bukanikiki— abaini

7 ha nai tsuma habe hãtxatã kakẽ hawẽ tsuma dabe inũ soldado betsã Deus kẽhairawariakĩ Cornéliõ hãtxa nĩkashũmis hatu kenashũ **8** dasibi haska nai tsumã yuishu hatuki txanitã hatu nitxiã bari kabiaya Jopekiri bui

9 hanua bai putxinĩ ushaxini ana bui ma Jope kemai ma bari mananãbi hikiriama bui bai tanayubainaibũ habiatiãri Pedro Deusbe hãtxanũ ika mai bawa hiwe sapa sheni anu mapeketã **10** bunikĩ pinũ ika ibiaya hatũ bawamistũ dama pewashunaya usha nama keskakĩ Pedrõ uĩkĩ **11** nai bepẽmanakainai uĩayã tari ewapa keshema ha dabe inũ dabe deshũ tibi dispiwẽ neshabauna mai anu Pedro bebũ buteaya **12** ha tariki uke merã yuinaka tae dabe inũ dabeya inũ, maĩ sharamisbu, inũ peiyabu mata judeubũ pisbuma Pedrõ uĩayã **13** hanushũ nai anua hui tashnikĩ Pedro yuikĩ:

—Pedroõ, benitã haratura ha yuinaka mĩ uĩãĩ betsa deteshũ piwe— aka nĩkatã

14 Pedrõ nemakĩ yuikĩ:

—Shanẽ Ibuũ, ea haska wayamawe. Nukũ shenipabũ beya txibãkĩ yuinaka betsa betsapa atimapa haska nũ pitirumahaira Moisés nuku nemani ã pismahairaki— aka

15 ana hawẽ hui tashnimakĩ yuikĩ:

—Deusũ hawara dasibi na mia pewashũshuwẽ taeshũ ana: “Deusũ mia nemamis”, yuikĩ ana danãyamawe— atã **16** ana dabeki habiaskari Pedro yuikĩ nemaya hawaira ha tari ewapa nai anu ana hawẽri ainibainaya **17** Pedrõ dama haska uĩshuwẽ taea: “Haskara ea yui ishume?” ika xinaĩ hawẽ dabanã nuihairaya hanua Cornélio

anua bea Simãonē hiwe yuka ikubirani hawē hiwe anu kemaṭā
18 unāshubima yuka ikī:

—Na hiwe anurā, Simão Pedro hiweamē?— ikaibū **19** ha kenaibu nīkama Pedrō haska uīshu unānū ika xinā heneriamakē Deusū Yushī Papatū yuikī:

—Uīwē. Huni dabe inū bestitū mia benakanikiki. **20** Ē hatu yunuxinawē taea benikaī bututā hawawē nuiama hatube katawē— aka **21** Pedro bututā Cornéliō hatu yunuxina Pedrō hatu yuikī:

—Ha mā benairā, ē eaki. Hawa wanū ishū mā ea benai?— hatu wa **22** habū Pedro yuikī:

—Nukū shanē ibu capitāo hawē kena Cornéliō nuku yunuxina mia anu nū hushuki. Huni duapa pepatū Deus kēwāriamiski. Haskawē taeshū judeubu dasibibū abukī hakiri pe xināmisbuki. Hanushū hau mī hātxa nīkashanū Deusū nai tsuma betsā yunua nīkaxīshū hawē hiwe anu mī kanū mia kenaikiki— akabu

23 habianu Simãonē hiwe anu Pedrō hatu baxia hanu hatube ushaxini penaya Pedro hatube kaya ikūwaību betsabu ha Jope anu hiweabū Pedro banawabainaibū

24 hatube kai ana bai putxinī ushaxini bui ma Cesaréia anu hikitā buaibū Cornéliō hawenabus inū hawē haibu habe duanamemisbu hatu ishū hawē hiwe anu hatu itxawashū hatubetā Pedro manaya **25** hawē hiwe anu Pedro hikinū ika kaya Cornéliō itanū ika kaīkaī kēwaī Cornéliō ha bebū dāti itā mepia dakakē **26** hanushū Pedrō nemakī metsūtā benikī yuikī:

—Eki haskama beniriwe. Ē hawamaki. Mia keska ē huni bestiki— atā **27** hanua habe nia hātcharabetā hanua hawē hiwetā bitxibaina hawē dītu ewapa merā yura itxapa hanu itxabu anu hatuki nukutuxitā **28** Pedrō hatu yuikī:

—Nū judeubu nukū shenipabū beya txibaī judeubumabe nū itxatirumahaira inū matū hiwe anu nū hikitirumahairari mā unaiī. Nū haskabiamiskē ē ana matu danāyamanū Deusū ea unāmakī yusīxinawē taeshū **29** mī ea kenaxīkē hawa matu ana danaī mesei teai niti ikama mia anu ē hushuki. Haskanū ishū mī ea kenaxinamēkaī ea yuiriwe— aka

30 Cornéliō kemakī:

—Ma shaba dabe inū dabetiā ka na habia baritiāri 3:00 da tardekē ē hiwe anua samakekī Deus kuxipa ē ea akaya ē besuuria Deusū nai tsuma betsā tari hushupa txashahaira sawea nishū **31** ea yuikī:

“Cornéliō, mī Deusbe hātchakī dayuimis inū haska dasibi nuitapaibu

mĩ merabewamis Deusũ uĩkĩ xinākubaĩmisshũ ma miwẽ benimaikiki. Haskawẽ taeshũ mia yuinũ nĩkawe. **32** Ha mae Jope anu tsuara yunuwe, hau Simão Pedro mia ishũtanunã. Ha Simão betsa hatũ bitxi pukukĩ pewamistũ hiwe anu iãnẽwã kesha dapi Simão Pedro habe hiwea haki nukui bukanikiki”, ea wa **33** hau mia itanũbũ hawaira ẽ hatu yunua buxĩshũ mia iweabu txanima nukuwẽ nuikĩ mĩ nuku pewabirãshuki. Haskawẽ taea natiã Deusũ nuku uĩayã hawẽ hãtxa nĩkanũ ika nũ ma itxaki. Hawara mĩ Deusũ mia yunua mĩ hatu yusĩmis nukũri nũ nĩkakatsis ikai nuku yusĩriwe— aka

Cornélio inũ hawenabu Pedrõ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

34 hanushũ Cornéliõ hiwe anu itxabu Pedrõ hatu yusĩkĩ taewakĩ yuikĩ:

—Natianã, txanima mai hirabi anu shukuabu tibi nuku damiwanirã, nũ habiaskas shabakabi ea ma uĩmaxinaki. **35** Na mai anu hiwebaunabu tsuabũra Deus nĩkai haki mesekĩ txibã pewaibu Deusũ hawa hatu danaĩsma ea yusĩxina na habiatĩã ẽ ma tapĩaiĩ. **36** Hamẽ dasibibũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõnã, Israelbu anu dukũ hau habu yusĩnũ Deusũ yununiki. Hanushũ tsuabũra hawẽ hãtxawẽ unãnuma hiwetirubukiri Jesus hushũ hatu yusĩkubaĩyamaki. **37** Hanushũ ha dukunã, Naximanika Joãonẽ Deusũ hãtxa hatu yusĩayã nĩkatã hatũ txakabu henetã hawenabu unãti wamaibu Joãonẽ hatu naximakubainaya Jesusũ Galiléia anushũri yusĩ taewakĩ Judéia mai pakea anu yusĩkubaunaikiri kakaibu txanima mã nĩkayamaki. **38** Hanushũ Jesus Nazaré anua hawẽ Yushĩ Papatũ kuxipawẽ Deusũ Jesus kuxipahairawa ha meranua merabenãkũkainaya habu diabo Satanásã itxakawakĩ isĩ betsa betsapa hatu tenemamis nuitapaibu Jesusũ hatu shushawakĩ pewakĩ hatu merabewakubaĩyama mã unãriaii. **39** Haskarã, nukunã, ibubis nũ uĩkubirãyamaki. Hanua Jerusalém anushũ inũ mae betsa betsapa Judéia mai pakea anushũ Jesusũ haska wakubainai atxishũ cruzki mastashũ tenãyamabuki. **40** Hanua shaba dabe inũ bestitiã Deusũ ana bestẽwãxina hanua Jesus nuku ana uĩmakĩ **41** ana yura itxapabu hatu uĩmama hatibu Deusũ bebũkiri ma nuku katuni besti ana nukuki nukutã nuku uĩmayamaki, mawa ana bestẽxinakiri nũ hatukiri txanikubaĩshanũbunã. Ha Jesus mawa ana bestẽkaĩxina hiwearã, ana habetã pikĩ nũ habetã nushukubaĩyamaki. **42** Hanua bari hawẽ heneaitiã haska yura dasibi mawabu tibi inũ hiweabu tibi Jesus shanẽ ibukĩ hatu unãti washanai nũ hatu yusĩkubaĩshanũbũ

Jesus habitũ nuku yunubaĩyamaki. **43** Haska inũ, uatiã habias Jesuskiri Deusũ hãtxa yuishunika dasibibũ bebũkiri hatu yusĩkĩ: “Deusũ Messias tsuabũra ikũwaĩbu hawẽ taeshũ habũ txakabu Deusũ hatu buashunũbarikiki”— akĩ

Judeubumabiabũ hawẽ Yushĩ Pepa Deusũ hatu inãrianikiaki, na hãtxarã

44 Pedrõ hatu yusĩ hãtxai heneriamakẽ hanua ha habũ hawẽ hãtxa nĩkaibu anu Deusũ Yushĩ Pepa hatuki hikiaya **45-46** nawã hãtxa betsa betsapa tsuã hatu yusĩriamawẽ hãtxai taekĩ Deus kẽwaĩbu ha ikũwaĩbu Jope anua Pedrobe bekãshu hatu nĩkai: “Habaa! Habu judeubumabiakẽ Deusũ hatu haska hãtxamakĩ hawẽ Yushĩ Pepa haburi ma hatu inãshuki”, ikaibũ **47** judeubu habe bekãshu Pedrõ hatu yuikĩ:

—Na judeubuma haskaiburã, “Na yurabu hatu naximayamanãwẽ”, iki nemai nũ itirumaki. Nuku keskari wakĩ Deusũ hawẽ Yushĩ Pepa ma hatu inãshuki— itã,

48 dasibi Jesus Cristo habũ ikũwãkãshu hau hawẽ kenawẽ taeshũ hatu naximanũbũ Pedrõ hatu yunua hatu naximanibukiaki. Hanushũ Pedro ea akĩ hau usha eskarabes hatube hiweyunũ baxiyunibukiaki.

**Judeubumã ikũwãxinabukiri Jerusalém anushũ Pedrõ
hatu banabimanikiaki, na hãtxarã**

11 Hanua nawã mae anushũ judeubumabiabũ Jesuskiri Deusũ hãtxa nĩkatã ikũwãxinabũ kakaibu Judéia anushũ Jesusũ kuxipayabu inũ ikũwaĩ betsabũ nĩkaxinabũ **2** hanua Pedro Jerusalém anu txĩtũkirani hikixĩkẽ ikũwaĩbu betsa betsapabũ judeubũ beya abuhairamisbu haki ha ikĩ txitekĩ **3** yukakĩ:

—Haskai judeubuma anu hatu uĩ kashũ mĩ hatubetã pixiãmẽ, nukũ beya ana txibãma kanekinã?— akabu

4 hanushũ Pedrõ hatu kemakĩ haska iki taekaĩxina dasibi hatu yuikĩ:

5 —Ha mae Jope anua Deusbe hãtxai usha namai keskakĩ ẽ uĩayã nai bepẽmanaya tari keshema ewapa dabe inũ dabe deshũ tibi dispiwẽ neshabauna ea anu buteaya **6** habia tariki uke merã yuinaka tae dabe inũ dabeya betsa pianãbu inũ, maĩ sharamisbu inũ, peiyabu mata judeubũ pisbuma ẽ uĩayã **7** hanushũ nai anua hui tashnikĩ ea yuikĩ: “Pedroõ, benitã haratura ha yuinaka mĩ uĩai betsa deteshũ piwe”, ea waya **8** eã kemakĩ: “Shanẽ Ibuũ, ea haska wayamawe. Nukũ shenipabũ beya txibãkĩ yuinaka betsa betsapa atimapa haska

nū pitirumahaira Moisés nuku nemani ē pismahairaki”, ē aka **9** hanushū nai anua hawē hui tashnikī ana ea hātxa wakī xinā tapīmakī ea yuikī: “Deusū hawara dasibi na mia pewashūshuwē taeshū ana: ‘Deusū mia nemamis’, yuikī ana danāyamawe”, ea watā **10** ana dabeki habiaskari ea yuikī nemaya ana hawēri naiuri ana ainikī buaya **11** ē haska uīayā huni dabe inū bestitū Cesaréia anushū hatu yunua bexīshū ē hanu ikanu ea benaibū **12** hanushū Deusū Yushī Papatū ea yunua hawa teama ē hatube kaya na seis nukubetā Jesus ikūwaību ebe mapuabu ebe buriatāxinabuki. Hatube kai nawā hiwe anu nū hikiaya **13** hanushū nawā nuku yuikī: “Ē hiwe anu ē hiwekē Deusū nai tsuma betsa hushū ea yuikī: ‘Ha mae Jope anu tsuara yunuwe, hau Simão Pedro mia ishūtanunā. **14** Ha huni hushū kakape mī hawē pashashanai mia inū minabuya mia yusīshanikiki’, ea wa ē mia kenaxinaki”, ea waya **15** hanushū Jesuskiri kakape ē hatu yusī taewayā Deusū Yushī Pepa ha dukū nuku anu huyama keskai habu anuri hushū hatuki dasikī hatu atxixinaki. **16** Hanushū hatu haska waya haska bebūkiri nukū Shanē Ibū nuku yuibaini ē xināxinaki: “Txanima Naximanika Joāonē henewē hatu naximakubaīxinaki. Hakia Deusū Yushī Papatū matu naxima keska wakī matu kuxipa washanikiki”, akī Jesusū nuku yuibaini ikai ē uīxinaki. **17** Hanushū nukū Shanē Ibu Jesus Cristo nū ikūwāyā hawē kuxipa nuku ināyama keska wakī ha nawabūri ikūwaību Deusū habiaskari waya eā haska washū Deus ē nematiruma ixiāki— hatu wa

18 Deusū hatu haska waxina Jerusalém anua ikūwaībū nīkatā ana Pedro ha akama nesetā Deus kēwākī yuikī:

—Judeubuma dikabiwē nuikī hatu xinā betsa wamakī txanima Deusū hatu hiwekuīa ināriaikiki, ikibi imakinā. Pehairaki— anibukiaki.

Antioquia anushū kaka pepa nīkakī ikūwānibukiaki, na hātcharā

19 Ha shabatiā Estêvão tenātā habiatīari dasibi Jesus ikūwaīburi hatu itxakawai berukubaunaibuwē taea datei Fenícia mai pakea anu inū, Chipre natukā anu inū, Antioquia mae ewapanu pashai buimashū judeubuma yusīama hatunabu judeubu besti Jesuskiri kakape hatu yusīaībū **20** hakia ha haskaibū ikūwaī betsabu Chipre anuabu inū Cirene mai pakea anuabu Antioquia anu bushū Gregoburi Deusū kakape Shanē Ibu Jesuskiri hatu yusīrianibukiaki. **21** Hanua habu Deusū Yushī Papatū hatu kuxipa waya hatū

yusīawē taeshū Gregobu itxapabū hatū xinā sheni henetā hiwea bena nukū Shanē Ibu Jesuskiri ikūwānibukiaki.

22 Hanua Antioquia anushū judeubumā ikūwaībukiri Jerusalém anushū ikūwaībū hatu nīkatā Barnabē hau hatu merabewatanū yunuabu **23** Barnabé kai hikixīshū habu Deusū hatu duawakī hatu kuxipa wakī pepawai uī benimahairakī hatu ana yusī pewakī hau dasibi hawa txakabuyabi husiama nukū Shanē Ibu Jesus ikūwaī txītuāma txibākubaīkī apakenūbū hatu yusīaī **24** Barnabé huni pepa duapa Jesus ikūhairawamis Deusū Yushī Papatū kuxipa hayakē hawē yusīa nīkai itxapabu nukū Shanē Ibuki dasikubainibukiaki.

25 Hatu haska watā tsube merabetima: “Hau Saulō ea merabewayunū”, ika Barnabé Tarso anu benai kaxiā **26** Sauloki nukutā Antioquia anu iyui habe hari kaimashū hatu yusīkī ano bestitxai nitxīkī yura itxapabu kaka pepa Jesus Cristokiri hatu yusīkubainaibū ha mae anushū nawabū Jesus ikūwaību hatukiri xinākī kenakī: “Naburā, habū Cristo txibaībuki”, iwanā, hatu kena taewanibukiaki, nawā hātxawē kenakinā, “Cristāos”, hatu wakinā.

27 Ha haskaibutiā Deusū hātxa yuishunika betsabu Jerusalémkiria Antioquia anu bushū **28** betsa hawē kena Ágabo ikūwaību itxabu anu hatu yuinū ika benishū Deusū Yushī Papatū merabewakī hātxamaya bebūkiri haskashanai hatu yuikī: “Mai hirabi anu piti hayama dasibibu bunihairashākanikiki”, hatu wayama Roma maiwā anua Cláudio César shanē ibuhairaya haska Ágabō hatu bebūkiri yuiyama haskanibuki. **29** Haskaibū Judéia anushū ikūwaī nuitapaibu hatu merabewanū, ishū, yuinametā hatu pei itxawashūkī pei itxapayabū itxapa inākī eskarabes hayabū eskarabes inākī hatu itxawashūtā hanua **30** Judéia anushū ikūwaību mekenikabu hau pei hatu habū inātanūbū Antioquia anushū ikūwaībū Barnabé inū Saulo katutā yununibukiaki.

Tiago tenātā Pedro Herodesī hatu bitximanikiaki, na hātxarā

12 Ha haskaibu habiatīāri shanē ibu Herodesī ikūwaību betsabu hatu itxakawakī taewakī **2** soldadobu hatu yunua Joāonē betsa Tiago nupe txaipawē detekī tenāxinabū **3** haska waibu judeu shanē ibubū uīkī abuxinabū Herodesī unātā judeubū misi shashama besikī pimisbutiā Pedrori hatu atximashū **4** bitxiti hiwe merā Jerusalém anu hatu bitximatā habu tibibū hau mekekī keshebainūbū soldadobu quatro shuku tibi habu quatro soldadobū habuā hau mekenūbū hatu yunutā xinākī: “Judeubu Páscoa nawai besi keyuaibū

Pedro unāti washū ē hatu tenāshūriashanaii, judeu shanē ibubu benimawakinā”, ixikē **5** Pedro kene merā bitxixinabu hatu keshe pehairawamabū hanua ikūwaību hawē nuikī hau tashnimanū hakiri Deusbe hātxakī yukatxakayamashūkī heneabumakē

**Pedro bitxiti hiwe anua haskabiamawatā nai tsumā
tashnimanikiaki, na hātxarā**

6 hanua Pedro bitxishū ushāxikī penaya yurā kaiānē berubi uīāībū Herodesī Pedro unāti watā tenākatsi ikī manaya hanua Pedro soldado dabebe mane dispi txiwetameyawē habe meneshekea mekea habe ushabū, hanua daberu kini hawē beputi kesheshū uīhairaibū **7** hanua bitxiti hiwe merā Deusū nai tsuma damii hiki txashai shabakaī bitxiti dītu merā shaba wa nitā nai tsumā Pedro usha bestēwākī tima tima aka besteī tekuitanai yuikī:

—Menaā, hawaira beniriwe— akaya ha Pedro mane dispi soldadobube meneshekea hawaira hamebi txurekei niri ikaya **8** nai tsumā ana yuikī:

—Mī nanesheketi sawetā mī bitxi tae saweriwe— aka Pedrō haska waya nai tsumā ana yuikī:

—Mī tari bemakia peyabukutā ea txibābirāwē— aka

9 hatxū kakī txibābaikī xinaī: “Ē haskai? Ē txanima ma besteā daka kai ikai? Na ea nai tsumā eska wairā, ē daka usha namai ikai?” ishū xinābaini **10** ha dukū soldado betsa daībaini ana betsāri keshea ha katxu daīriabaini kai bitxiti hiwe hawē henea beputi anu mane beputi kuxipawē bepuabuki kemaya hamebi bepēmanaya hanua kaīkaini tashnirabetā bai tanabaikī nai tsumā ha besti henebaina **11** hanushū Pedrō xinā kayatiwakī unātā:

—Herodes inū judeu shanē ibubū dasibi ea haska wakatsi ikaibu nemanū, iwanā, txanima ē Shanē Ibū hawē nai tsuma yunua hushū ea tashnimashu xinākī ē unaiī— itā,

12 haska xinābaini João Marcōs ewa Mariā hiwe anu ikūwaī mirimabu itxashū Deus hakiri yukashunaibu anu Pedro kashū **13** hiwe hemaīfī kenenibu hanu hikiti shui beputi tsā tsā akaya Mariā tsuma aību hawē kena Rode:

—Tsua ikimēkaī?— ika kaīkaī uī kashū **14** Pedrō hui nīkatā benimahairai bepēshūyuama kuxikaī uke merā hiwetā hikishū hatu yuikī:

—Pedrorā, ua ma beputi kesha nia ē nīkatanaii— hatu wa

15 hawē hātxa ikūwāma habūri yuikī:

—Hamabiakē mī humei ikaii— akabu

—Ē txanīwaī ikai dabanē mā ikaii. Haskamaki— ikaya habū ana yuikī:

—Hamaki. Hatū mekea hawē nai tsuma mī nīkatanamē ikai?— ikaibū

16 Pedrō hatu kenakī tsā tsā akī heneamakē hanua bepēshū betxitā uī e iki tekū iki keyuaibū **17** hanushū hikitā hawē mekenē hatu nemakī hatu hātxa nesematā haska hawē Shanē Ibuā bitxiti hiwe anua tashnimakī pashawashu hatu yuitā ana yuikī:

—Haskatā ē kaīshu Tiago inū ikūwaību betsabu ea hatu yuīshūshākāwē— hatu watā hanua hune kaīkaini mae betsa anu iruyui kakē

18 hanua ma penai shabaya Pedro haskatā kaīkaina unāma bepeshui bitxiti hiwe anua soldado uīnikabu haskatima datehairaibū **19** hanushū hawē soldadobu betsa Herodesī yunua benabaūkī Pedro betxiabumakē ha soldadobū Pedro mekexinaibū Herodesī hatu yuka hawa yuitirubumakē hatū hātxa abumahaira ha habū meke txakaxina soldadobu kupikī hau tenānūbū soldado betsaburi yunutā hanua Judéia henebaini kai Cesaréia anu Herodes hiwei kanikiaki.

Haskatā Herodes mawanikiaki, na hātcharā

20 Hanua Tiro anuabu inū Sidom anuabuki Herodes hatuki sinataya Tiro inū Sidom yurabū piti Herodesī maiwā anua bimisbuwē taeshū shanē ibu Herodes daewakatsis iki habe shanē ibu beshmas Herodes merabewamis Blasto anu beshū hau hatu merabewakī daewamashanū haibu watā yukaxinabu **21** hanua shaba betsatiā Herodesī hatu hātxa wakatsi hatu kenaxina bea shanē ibu betsaburi beria itxa maniaibū hatū besuuri Herodesī itxati tari hawēruahaira sawea hanushū yunumis anu tsaushū hawē hātxa hatu yuikī taewaya **22** hanushū hunibū habū hawē hātxa nīkakī abukī unāshubima yuikī kēwākī:

—Na Herodes hātchairā, huni keskamaki. Ha deus betsa keskai hātxaikiki— akaibū

23 Herodesī haska waibu unākī nīkabiakī hatu hawa nemama hatūri Deus kēwākatsi ikamawē taeshū hawaira Deusū nai tsumā Herodes kupikī isī tenemaya nami shenā kaiānē pia mawanikiaki.

24 Haskaxīkē Deusū Messias Cristo mekenākiri mae betsa betsapa tibi hiweabu anu hatu yuikubainaibū nīkakī ana itxapabū Jesus ikūwākubainaibū

25 hanua Antioquia anua ha pei hatu itxawashūtā bushū Jerusalém anu Jesus ikūwaību mekenikabu hatu inātā harishūri hatubetā Jesuskiri hatu yusīkubaīkī keyutā txītūkirākī João Marcos Antioquia anu iwei Barnabé inū Saulo bunibukiaki.

Barnabé inū Saulo Deusū hatu yunua txai yusīkī taewai buaibu hatu nitxīnibukiaki, na hātcharā

13 Antioquia anushū ikūwaī itxaibu habū hatu yusīānā, eska hayanibukiaki, Deusū hātxa meshtāmanikabu inū habū kakape Jesuskiri hātxa yusīnanāmisbu betsa betsapaburā. Hatū kenarā, Barnabé inū, Simeão hawē kena betsa Mexupa inū, Cirene anua huni betsa Lúcio inū, Galiléia shanē ibu Herodesbe ewani Manaém inū, Saulo inibukiaki. **2** Hanua ana shaba betsatiā habu itxatā samakekī Deus kēwaībū Deusū Yushī Papatū hatu yuikī:

—Barnabé inū Saulo daya betsa ma ē hatu kenani ē hatu yunukatsis ikaya hau dayatanūbū meribi hatu nitxīkāwē— hatu wa

3 hanushū samakeyabi hau Deusū hatu mekekubaīshanū habū hatu yunuaibū yukashūtā hau dayatanūbū meribi wakī mamepishū hatu nitxiābu

Natukā Chipre anushū Barnabé inū Saulō hatu yusīnikiaki, na hātcharā

4 hanushū Deusū Yushī Papatū Barnabé inū Saulo Antioquia anua nitxīkī yunua hatū merabewanika João Marcos iyui iānēwā maikiri kesha anu mae betsa Selêucia anu hikitā natukā ewapa hawē kena Chipre anu kakatsi pakatā niwe shashu ewapawē inatā besusi pukei kai **5** mae betsa Salamina bai butuatū keti itā hanu hikixīshū hanu judeubu itxamisbu tibi anushū Deusū Messias Cristo mekenākiri hatu yusī taewatā hatu yusīkubauni **6** hanua natukā mae tibi anu Barnabé inū Saulo uī bukubaini atimas ha natukā shanē ibū mae hawē kena Pafos anu hikiabu hanu judeu betsa hawē kena Barjesus, hawē Grego kenarā, Elimas, huni mukayai txani txakai: “Deusū hātxa yuishunika nikapai ē hawē kuxipayaki”, ikī hatu parāmis **7** hanu Romano shanē ibu Sérgio Paulobe ha huni mukaya ha dayashūmis hiwekē ha shanē ibu unānepa xinā pepayatū Barnabé inū Saulokiri kakaibu nīkatā Deusū kakape Jesuskiri hātxa nīkakatsis ikī hau hatu ishūtanūbū yunua hatu iweabu beshū **8** hanushū hatu yuikī taewaibū Romano shanē ibū Jesus ikūwaī nemanū ika huni mukayatū Barnabé inū Saulokiri

hãtxai daketapakĩ hatu ha akaya **9** hokia Saulo, hawẽ kena betsa Paulo, Deusũ Yushĩ Papatũ kuxipayatũ beri ikama beishairakĩ **10** huni mukaya Elimas yuikĩ:

—Diabo Satanásã bakeẽ, parananaĩ txani txakai dasibi pepaki mĩ sinatamiski. Haskai Yavé Deuskiri txani txakai Deuskiri bai mĩ nuku yushtu wamakatsis ikai? **11** Mĩ haskaiwẽ taeshũ natiã Yavé Deusũ mia kupikĩ bari txasha mĩ uĩyamanũ mia bekũwãyuikiki— akaya

hawaira mexũ bepua hawa uĩyama hanua: “Tsuã ea metsũbainimẽkaĩ?” iki mexã atanikiaki, ma bekũwanã. **12** Haskai uĩtã inũ Jesuskiri yusãĩ pepa ma hatu nĩkatã: “Habaa!”, ikĩ Romano shanẽ ibu Sérgio Paulõ Shanẽ Ibu Jesus ikũwãnikiaki.

**Paulo inũ Barnabé Antioquia mae ewapa Pisídia mai pakea
anushũ hatu yusĩnibukiaki, na hãtxarã**

13 Hanua Paulo hawẽ haibuaibube Pafos anua niwe shashu ewapaki inabaini iãnẽwã besusi pukei mai pakea betsa Panfília anu kai mae Perge anu keti iki kai buaibũ hanushũ João Marcõs hatu henebaini Jerusalém anu ana txĩtũkiranaya **14** hanua Perge mae anu niti ikama bui mai pakea betsa Pisídia kapukebaini mae ewapa betsa Antioquia anu hikixinabũ hanua huĩrukũti sãbadotiã hanu judeubu itxamisbu anu hokia hatube tsauwabũ **15** hanushũ Moisés keneni inũ Deusũ hãtxa yuishunikabũ kenenibu una anua yusĩkĩ hatu yui menetã habũ yusĩmisbu shanẽ ibubũ Paulo inũ Barnabé yuikĩ:

—Ë betsabuũ, mã hawa nuku yusĩtanũ ika huxiãmẽkaĩ?
Nukunabube benimawakĩ ikis nuku yuirikãwẽ— hatu wa

16 hanua Paulo benitã hau pesnũbũ hawẽ mekẽ sanãtã hatu yuikĩ:

—Israelbu inũ dasibi nawabu habu mã Deusũ kuxipaki mesemisbuũ, matu yuinũ nĩkakãwẽ. **17** Habias Yavé Deusũ nukũ shenipabu katunishũ habiatũri Egito anu hatu iwenishũ nawabu keska hiwemakĩ harishũ hatu pahairawa hanu hiwekubainaibũ hanushũ hawẽ kuxipawẽri nawabu nematã ha mai anua hatu tsekabirãkĩ **18** hanu tsua hiweabuma anu hatu iweimashũ iake iakemakĩ 40 ano nitxĩkĩ Deus bikawabiabu hawa hatu danãma hatu mekekubainikiaki. **19** Hanushũ mai pakea betsa Canaã anu sete nawa shukua tibi hatu mebĩmakĩ hatu yamawamatã ha mai nukũ shenipabu ibuwani **20** ha habu haska wakubirãkĩ 450 ano nitxiĩ bikanibukiaki.

Hau hatu merabewayunũ mekenikabu besti wakĩ Deusũ habu yunukubaĩmis hawẽ henea Deus hãtxashunika Samuelĩ hatu

mekeriaya **21** hanushū habuā hau hatū mai hirabi mekēnū huni hatū shanē ibuhairawanū ika Deus ea akaibū Benjamimnē baba Quisī bake Saul Deusū katushū yunua shanē ibukī 40 ano nitxiāyā **22** hanushū Saulō Deus ana pe txibāmawē taeshū ana Deusū merabewama hawē kuxipa mebītā hanushū Jessē bake Davi hau ha mai hirabi shanē ibunū, iwanā, kēwākī Deusū yuikī: “Davī haska ē akatsi ikai akī ea benimawamistū ē hātxa txibākī hatū Israelbu pe mekekubaīshanikiki”, hatu waniki. **23** Haska yubakanishū Davī bababu anua betsā Israelbu dasibi hau hatu merabewakī hatū txakabu buashūtā mekeshanū— iwanā —yuini natiā Deusū Jesus yunuyamaki. **24** Hanua Jesusū hatu yusīriamakē Naximanika Joāonē ha dukūtū hawē kaka pepakiri Israelbu hatu yusikī yuikī: “Matū xinā betsā watā Deuskiri mā txakabumis henerikāwē. Mā haskaya ē matu naximashanaii”, hatu wakubaini **25** ma hawē daya mēni kawākī Joāonē ana hatu yuikī: “Ha matū merabenā Deusū yunushanai yuiniburā, ē, eamē mā ea xinaī? Ē hamaki. Hakia shanē ibu kuxipahairatū ea binūa txipu hushanikiki. Haskawē taea earā, hawē tsumapā hawē daya ashūmis keska wakī ē hawē hawaumahairatū eā merabewakī ē duawatirumaki, hawē bitxi tae meshpū tsitaushū ē pekashūtirumarā”, hatu waniki.

26 Abraāonē bababū enabu inū dasibi nawabu mā Deusū kuxipaki datemisbuū, nukū txakabuwē taeshū hau Deusū nuku kupiyamashanū hawē bakekiri kakape nukunaki. Matu yuinū nīkakāwē. **27** Huīrukūti sábadō tībitiā hanu itxamisbu anushū Deusū hātxa yuishunikabū kenenibu hatu yuimisbu inū habuā hatu yuībiamisbū hawa tapiāma Jerusalém anuabu inū hatū shanē ibubū xinākī hawa unāma Jesus hau tenānūbū, iwanā, danānibuki, haska hawē hātxa yuishunikabū bebūkiri yuini keska wakī menekinā. **28** Hanushū hawawē taeshū tenātirubumabia haska watima hau tenānūbū Romano shanē ibu Pilatos yunuabu **29** Pilatōs hawē soldadobu yunua haska bebūkiri hakiri kenenibu keska wakī cruzki mastashū tenābu hanushū hawē yura butetā bushū maiwanibuki. **30** Hakia Jesus tenāxinabu Deusū ana hiwemakī bestēwākē **31** Jesus Galiléia anua kaya Jerusalém anu habe buimabu hatu uīmai shaba itxapa hawētxaīs Jesus hatuki nukukirākiranaiwē taea ma hiwea unātā habuā natiā Jesuskiri yurabu hatu yusīkubaīkanikiki.

32 Na habias kaka pepa bexīshū nū matu yuīairā, Deusū nukū shenipabu yubanirā, **33** nuku ma ashūmaki, nū hawē bababu anurā. Haska bebūkiri hawē xināmati wakī shanē ibuhaira bena Deusū

katua tibi hau shanē ibui taenū hawenabū yunua hawē tsauti anu ainikubainibuki. Haska keskari wakī Deusū hawē bake kayabi katua huni Salmos 2 anua yuia keska wakī yuikī: “Mī ē bakerā, natiā ē hiwea mia inākī ē mia yunuaii”, anirā, nuku ma ashuīmaki.

34 Deusū ma bebūkiri yui txaniniwē taeshū hawē yura txaputimawakī ana bestēwaniki. Haska bebūkiri hawē hātxawē pewakī yuikī: “Hawa kaneama Davi ē yubani keska txanima ē matu washanaii”. **35** Haska inū, Davī Salmos kene betsa anuri mā haya yuikī: “Mai anua hau hawē yura txapuyamanū mī tsuma pepa abuhairakī mī heneama ishanaii”, abiani **36** txanima Deusū Davi yunua shanē ibukī hawenabu merabewakubaini atimas mawa maiwabu hawē shenipabuki nukutā hawē yura beniama txapuni natiā mā unaii. **37** Hakia Jesus mawa Deusū bestēwātā hawē yura ana hawa txaputimawaniki— iwanā, **38-39** —Enabuū, Moisés nuku keneshuniwē nukū txakabu buakī nukū xinā xarabu pewatirumaki. Hakia Jesuswē taeshū Deusū hau matū txakabu matu buashūshanū unākī ha txibākāwē. Hanushū tsuabūra Jesus habū ikūwaibu Deusū hatū txakabu buashūkī hatu pepawakī keyushanikiki. **40** Haska Deusū hātxa yuishunikabū kenenibu keskai ibubis matū txakabuwē mā Deus kupimatiruki. Uīrakāwē, haska kenenibu keska wakī:

41 ‘Matunā, uīrakāwē.

Deusū atimaska betsa betsapa akubainikiri

matuki txanibiaibū nīkabiakī

danāi Deuski kashei shetxakakī mā ikūwākatsi ikamaki’,

atā nuku keneshunibuki— hatu watā

42 hanua hanu judeubu itxamisbu hiwe anushū hatu hātxa menetā Paulo inū Barnabé hatube kaībainaibū Paulō hātxa ana nīkakatsis ikī yurabū yukakī: “Huīrukūti sábadō betsatiā hanu nū itxamis anushū habiaskari nuku ana yusīshāwē”, akaibū **43** hanushū judeubu itxapabu inū nawabū judeubū beya txibāmis itxapabūri Jesuskiri kakape hātxa ikūwākī Paulo inū Barnabé nīkakubainaibu txītuāma hau pepawē Deus benimawakubaīshanūbū hatu yusīnibukiaki.

44 Hanua ana sábadō betsatiā Jesuskiri kaka pepa hātxa nīkanū ika ha mae ewapanua keyu bebiai hatiri niti ikabū habu beabū kakape nukū Shanē Ibukiri nīkaibū **45** hanua judeu shanē ibubū haskaibu uīkatsi ikama Paulō hatu haska wai abuama haki sinatakī ha itxabu shabakabi hatu ha akī: “Txani txakakī matu paraīkiki”, ikaibū **46** hanua Paulo inū Barnabé hawa dateama dasibibū nīkaibū judeu shanē ibubu haskaibu hatu kemakī:

—Deusū kakape hawē bakekiri mā judeubu dukū nū matu yusī taewanū Deusū nuku yunukī nitxībiaimakē nū matu yusīāi nukū yusīa danākī hawē pepai hiweibi hiweti mā bikakatsi ikabumaki. Mā haskaya matu henebaī nawabu judeubuma anu nū hatu yusī kaii. **47** Hamē bebūkiri nukukiri Yavé Deusū Isaías hātxamakī yuini nīkakāwē:

‘Nawa betsa betsapa txaihaira hiweakeakeabu haskai
hiwekuītirubu mī hatu yusīkubaūshanū mia yunukī ē
mia bī keska waii, hau mī hātxa shabakabi mai hirabi
anushū nīkashanūbunā’,

akaya Isaíasī nīkatā nuku keneshuniki— hatu wa

48 hanushū hatu haska wai nīkatā judeubumā nīkai xinā txākaī benimakī yuikī:

—Deusū kakape pehairaki— ikaibu dasibi habu Deusū katushū hiwekuīa hatu ināshanai habuā Jesus ikūwānibukiaki.

49 Haskabiaibū Deusū hātxa nukū Shanē Ibukiri ha mai pakea anu nati ikī hatu yusīkubainaibū **50** Paulo inū Barnabē hātxa judeu shanē ibubū danākī hau hatu nitxīnūbū, iwanā, aībuaibu pepa inū huni shanē ibubu hatunabubetā txani txakakī hatu sinatamatā hanushū Paulo inū Barnabé hatū mai pakea anua hatu putamaibū **51** hatu haska wabu Paulo inū Barnabē hau hawa unāma habiaskasi hiwekubaīshanūbū hatu unāti wakī Antioquia anuabuki hatū bitxi tae pekatā hatuki mai mixpu tabaini mae betsa hawē kena Icônio anu bunibukiaki. **52** Hakia habū Jesus ikūwaību Antioquia anuabu Deusū Yushī Papatū hatu merabewaya benimahairakubainibukiaki.

Paulo inū Barnabé Icônio anushū hatu yusīnibukiaki, na hātxarā

14 Icônio anu Paulo inū Barnabé buxiā hanu judeubu shabakabi haska nīkaisbuma hatu pe yusīkī meshtāmaibū judeubu itxapabu inū judeubuma itxapabūri nīkakī ikūwaībū **2** hanushū ha judeu betsabū hatū hātxa danākī nawabuki txani txakakī Jesus ikūwaībuki xinā txakakī hatukiri txakabu yuibaunaibū **3** hatu haska wabiabu Jesusū kuxipayabu Paulo inū Barnabé habube shaba itxapa hiweyushū nukū Shanē Ibuki txiti itā hawa dateama Jesuskiri txani txakama hawē hātxawē hatu ashūkī haska Deus nuikipakiri txanikī hatu unāmaya, hanushū Deusū hatu merabewakī kuxipa wakī dami atimaska betsa betsapa hatu ashūkī uīmaya **4** Icônio anu hiweabu yurabu pashkatā hatiritū judeubū

hãtxa nĩkakĩ Jesusũ kuxipayabu Paulo inũ Barnabé danaĩbũ
 betsabu hatiritũri habũ hatu nĩkakĩ ikũwaĩbũ **5** hanua nawabu inũ
 judeubu mae shanẽ ibubube hatube yubakatã nuitapawakĩ
 itxakawakĩ mãkãwẽ hatu tsakanũ ikaibu **6** hanushũ Paulo inũ
 Barnabẽ banabitã pashai mae Listra inũ Derbe inũ mae betsa
 betsapa Licaõnia mai pakea anu bushũ **7** harishũri Deusũ hãtxa
 kakape hawẽ bake Jesuskiri hatu yusĩriaibũ

Listra anushũ mãkãwẽ Paulo tsakanibukiaki, na hãtxarã

8 ha mae Listra anu huni betsa tae dabe txakabu habiaska kaĩni
 hawa haska nisma tsaushũ **9** Paulõ yusĩaĩ nĩkahairaya: “Ha hunĩ
 ikũwãyã ẽ kaya watiruki”, ikĩ hawẽ xinã uĩhairatã **10** Paulõ hui
 kuxipawẽ yuikĩ:

—Ha mĩ tae mĩ habiaska kaĩnirã, beniriwe— aka

ha huni dashka iki itxutã ti itã nikaunaya **11** yurã kaiãnẽ Paulõ
 haska wai uĩkĩ kẽwãĩ hatũ Licaõnia hãtxa kuxipawẽ yuinamei:

—Nai anua na yushĩ dabe hunikirã nuku anu damitã
 butuxinabuki. Pehairaki— ikĩ

12 Barnabé metukĩ yuikĩ:

—Harã, nukũ mekenika yushĩ Júpiterki— akĩ Paulo meturiakĩ:
 —Ha hatũ nuku hãtxa wairã, nukũ mekenika yushĩ Mercúrioki—
 akaibũ **13** ha Júpiterbe hawenabu hãtxashunikatũ hawẽ kẽwãti hiwe
 mae hikiti anua ina awa bene dabe huawẽ dauwabu beshũ
 hawenabubetã Paulo inũ Barnabé ha yushĩ dabe kẽwãkĩ
 benimawanũ, iwanã, detetã kuakĩ hawẽ kẽwãnũ ikaibũ **14** haska
 washunaibu uĩkĩ tapĩtã ha Jesusũ kuxipaya dabetã yurabu hatu
 kẽwãmakatsi ikama hatũ tari uxnitã yurabu naxui ikaĩ nemakĩ hui
 kuxipawẽ Gregõ hãtxawẽ hatu yuikĩ:

15 —Hunibuũ, hawakĩ mã nuku haska wai? Nuku haska
 wayamakãwẽ. Nukurã, matu keskari nũ habias huniki. Ha yushĩ
 dabe mã kẽwãmistũ matu hawa washũtirumaki. Haskawẽ taeshũ mã
 kẽwãmis henetã Deus hiweatũ nai inũ, mai hirabi inũ, iãñewã
 dasibi inũ, hanu hiweabu dasibi damiwani matũ xinã betsa watã mã
 kẽwãkubaĩshanũbũ hakiri hawẽ bakekiri kakape matu yusĩtanũ ika
 nũ huxiãki. **16** Ñ unu bari betsatiã mai hirabi anu yura betsa
 betsapabũ hatũ xinãñes hawara txibãkubainaibu Deusũ hatu
 beruwẽs uĩyukubaĩbiakĩ **17** hawa matu heneama haska
 pepawamiswẽ shabakabi naiuria ui matu imashũkĩ mibã mã
 banaima matu pe benemashũkĩ mã piaibu matu yaniwamakĩ betsa

betsapawē matu benimawakubaĩmiski. Haskawē taeshū Deus hiwea besti kēwākubaĩkāwē— iwanā, **18** hatu haska wabia nĩkamas ina awa bene deteshū yushĩ dabe benimawati kuashūyupanābū betsa betsa wakĩ hatu beshteabū

19 ha hatu haska waibū judeubu Antioquia anua inū Icônio anuabu beshū Paulo inū Barnabékiri txani txakakĩ yurabu parākĩ hatu xinā betsa wamatā hatu itimaska wamabaūkĩ Paulo besti betxishū mākāwē tsaka tsaka akabu Paulo di ikaya: “Ma mawakĩ”, ishū txaka urēmishu anu sharabaĩ urētanabu dakakē **20** hanua ikūwaĩbu itxashū Paulo kebaūshū uĩaĩbū Paulo besteĩ benitā hune ha mae anu hikia habianu ushaxini hanua bestētā Barnabébe mae betsa Derbe anu kashū

21 harishūri Deusū hātxa hawē bakekiri kakape hatu yusĩa hanushū Derbe anushū hatū hātxa abukĩ itxapabū nĩkakĩ ikūwaĩbū haria txītūkirani Listra inū, Icônio inū, Antioquia anu bekubirākĩ **22** mae tibi anushū hau habū hatu yusĩshanūbū ikūwaĩbu yusĩkĩ hatu mestēwākĩ yuikĩ:

—Eskaki, nĩkakāwē. Deus shanē ibuaiki nū dasishanaibu nuku itxakawakubaĩshākanikiki. Habiaskaki. Habiaskabiakē hawa datei txĩtuāma Jesus ikūwāpakeshākāwē— akĩ menetā **23** hanu ikūwaĩbu itxamisbu tibi anua mekenikabu hatu katutā hatube samakekĩ Deus dayuikĩ habū Jesus ikūwaĩbu hau nukū Shanē Ibu Jesusū hatu merabewakubaĩshanū Paulo inū Barnabē kuxipa hatu yukashūkubiranibukiaki.

Paulo inū Barnabé mae ewapa Antioquia mai pakea Síria anu ana txītūbiranibukiaki, na hātstarā

24 Hanua bei mai pakea betsa Pisídia kapukebirani mai pakea betsa Panfília anu hikixishū **25** hanushū mae betsa Perge anushū Jesuskiri kakape hatu yusītā hanua mae betsa Atália anu hikixina **26** hanua Antioquia anushū hau yusĩtanūbū Deus hatuwē nuiai anu hari hatu yunuimabu anu bukubaūkĩ Jesuskiri hatu yusĩkubaūtani menebirani hanua niwe shashuki nanetā Antioquia anu txītūbirani **27** keti itā mapekexinabū hanushūri Jesus ikūwaĩbube itxashū bukubauni haskatāxinabu inū habu judeubumā hau habūri Jesus ikūwanūbū natiā Deusū hatu kenaya shabakabi haska hatu yusĩkubaūtāxinabu dasibi hatuki txanitā **28** habianu hatube baxikuyuima Paulo inū Barnabé ushe itxapa ikūwaĩbu hatu yusĩ hiweyuabū

Yusía betsa betsapa husiaibu pewai Jerusalém anu Jesusū
kuxipayabu itxanibukiaki, na hãtxarã

15 habiatiãri habũ Jesus ikũwaĩ judeubu betsa Moisés yusía txibãkĩ abuhairamisbu Judéia anua Antioquia anu buxĩshũ Jesus ikũwaĩbu habũri hatu yusĩkĩ: “Judeubumã tsuabũra mã nukubetã Jesus ikũwaĩburã, Moisés nuku yununi beya habũ hina kubitxi biabumarã, Deusũ hatu meketirumaki”, iki hatukiri hãtxaibũ **2** hanushũ Paulo inũ Barnabẽ haska hatu yusíaĩbu danaĩ hatube yuinamei ha itxakayamai itimaskaibũ haska abuama atimas ikũwaĩbu itxatã Paulo inũ Barnabé inũ ikũwaĩ betsabu katushũ hau haska yusía husiaibu pewakĩ Jesusũ kuxipaya betsabu inũ mekenikabu Jerusalém anuabubetã pewai hau hatube hãtxatanũbũ hatu yunukĩ **3** nitxiãbu bui Fenícia mai pakea inũ Samaria mai pakeakiri bukĩ judeubumã haska hatũ xinã txakabu henetã Jesus txibãxinabukiri hatuki txanikubainaibũ mae tibi anushũ ikũwaĩbũ haska waxinabukiri habũ kaka nĩkai benimatxakayamakubainaibũ

4 hanua Paulo inũ Barnabé inũ hatube buaibu Jerusalém anu hikiabu Jesusũ kuxipayabu inũ, mekenikabu inũ, dasibi Jesus ikũwaĩbu betsabũ hatu i pewatã hatube itxabu Deusũ hatu merabewaya judeubuma Jesuskiri hatu yusíayã habũri ikũwãkubaĩxinabukiri Paulo inũ Barnabébe hatuki txaniaibũ **5** hatu haska yuiaibũ judeu shuku betsa fariseubũ Moisés hãtxa txibãhairabiamisbũ ma hatiribũ Jesus ikũwãkĩ txibaĩbu betsa benikawã hatu yuikĩ:

—Mã haskakiri hatu yuiairã, nawabu Jesus mã hatu ikũwãmaiburã, haska Deusũ Abraão yununi keska hau hatũ hina kubitxi binũbũ hatu yunukãwẽ. Ha inũ, Moisés nukũ shenipabu yununi beya hau txibãrianũbũ hatu yunuriakubaĩkãwẽ— hatu wa

6 haskai nĩkatã ha beyakiri hatu husimapaiabu ha unãnepabu Jesusũ kuxipayabu inũ mekenikabu besti pewanũ ika ana itxatã **7** haikaimas xinã betsa betsapaibu Simão Pedrõ hatu nĩka keyutã atimas hari benitã hatu yuikĩ:

—Ë betsabu inũ ã puibuũ, Deusũ kakape hawẽ bake Jesuskiri judeubumãri hau ikũwanũbũ matu anua Deusũ ea katushũ ea yunushũ ea hatu yusĩmayama mã unaiĩ. **8** Ha Romano shanẽ ibu Cornéliõ hiwe anushũ ã hatu yusíayã habũ Jesus ikũwaĩbu Deusũ dasibi nukũ xinã unãmistũ ha judeubumari hawenabu wakĩ ikũwãmakĩ nuku keskari wakĩ kuxipa wakĩ hawẽ Yushĩ Pepa hatu inãkĩ hatu atximayamaki. **9** Nukunã, nũ Jesus ikũwaĩbu Deusũ

nukū huīti pepawamis keska wakī habūri Jesus ikūwaību Deusū hawa hatu danāma hawa nuku pashkakī betsa wama habiaskas xinā hatube nuku waikiki. **10** Haskawē taeshū ha Moisés nukū shenipabu yusīni beya habū txibātiruma ipaunibuki. Habiaskari nū Israelbū nū txibātirubumariki. Haskakī Deusū hatu haska wamabiakē matu Deus keskakī judeubumā Jesus ikūwaību mā hatu yunuai? Hatu haska wayamakāwē. **11** Natiā nuku inū habukiri xinānanākāwē. Nukubū nū ikūwaī mekea hayarā, hawama hamēhaira nū ikanaii. Haska keskari wakī habu judeubumari habias nū ikai keskari wakī nukū Shanē Ibu Jesusū habu duawaikiki, hawē pepawenā— hatu wa

12 hanua dasibibū haska nīkai pes nesei keyutā ana hawa yui hātxabumakē hanushū Barnabé inū Paulo Deusū hatu merabewaya judeubuma anushū dami atimaska betsa betsapa hatu uīmakubainimakiri hatu yuikī **13** meneaya Jesusū betsa Tiagō itxabu hātsiri hatu yuikī:

—Ē betsabū inū ē puibuū, eāri matu yuinū nīkakāwē. **14** Jesus ikūwaību Deusū hawenabu hatu wariakī merabewani hau nukube ikubaīshanūbū haska bebūkiri tatesmakī Deusū judeubumari katuyama Simāonē ma nuku yuishuki. **15** Eānā, habiaskari bebūkiri Deusū hātxa yuishunikabū kenenibu ē haska xinaiī, Deusū hātxa haska yuiairā:

16 ‘Israelbu kupitā ana hushū

Davi shanē ibu ini keska wakī

hawē baba betsa merabewakī kuxipa wakī

ha hiwe di ini keskabu ē ana hatu benishanaii.

17 Ē hatu haska waya nawa shukuabu tibibu inū

tsuabūra ē Yavé Deusū kenayabū ea yukai habū ea benatirubuki.

18 Haska bebūkirihaira ē Yavé Deus hātxakī hatu yubairā,

txanima ē hatu ashunūbariaii’,

ikai nīkatā nuku keneshuniki— iwanā

19 —Haskawē taeshū nū xinānūbū matu yuinū nīkakāwē.

Judeubumā hatū xinā txakabu henetā Jesus ikūwākī Deus txibaību

haska nū judeubu nukū beya txibaī nū hiwemis yunukī hatu

bikawayamanākāwē. **20-21** Hakia bari itxapa ma hari judeubu

judeubumā mae tibi anushū huīrukūti tibitiā haska Moisés hatu

keneshuni hatu yusī hatube beyamisbuwē taeshū hau judeubumā

judeubu hawaira hau berabī dabeyamanūbū na besti nemakī hatu

keneshunākāwē, eska besti hatu beshtekinā. Yushī dami betsa

kēwākī nami ināmisbu hau piyamanūbū inū, habu aīyākinā, haska Moisés hatu nemani hau txibanūbū inū, yuinaka teneshabu mawa hau piyamanū inū, yuinaka himi hau ayamanūbū haska besti hatu nemakī keneshū judeubuma dasibi anu bumanākāwē— hatu wa

Judeubuma yusīkī hatu bikawaibukiri hatu kene bumanibukiaki, na hātcharā

22 hanushū Jesusū kuxipayabu inū mekenikabu inū ikūwaī dasibibū Tiagō hātxa nīkakī abutā Antioquia anu Paulo inū Barnabébe hau butanūbū habubetā ikūwaību anua huni dabe unānepa Judas hawē kena betsa Barsabás inū Silas katutā

23 hatu bumakatsi hatu keneshūkī:

“Nū Jesusū kuxipayabu inū mekenikabu nū matubetā ikūwaībunā, nū matu kene bumai uīkī nīkashākāwē. Judeubuma mā Antioquia mae ewapanu hiweabu inū, Síria inū, Cilícia mai pakea anu hiweabū nukubetā Jesus mā ikūwaību nū matu xinaī. **24** Haskakē nenuari nukunabu nū hatu yunuamabia buimashū hatū beyakiri matu yusīkī matu itimaska waibu nū nīkaxinaki. **25** Haskawē taeshū nukū nū matu merabewanū ishū habias xinā itxawatā nukubū nū xinā pekē hau habūri haskakiri matu merabewashanūbū ishū nuku anuari huni dabe katutā nukū haibu Barnabé inū Paulobe nū habube nitxiaī. **26** Nukū haibu Barnabé inū Paulō hatū hiwea yauxiama bikahaira mesebiakē nukū Shanē Ibu Jesus Cristo dayashūkī yusīkubaīmis mā unaiī. **27** Habu nū matu anu yunuai haska nū matukiri xinaī Judas inū Silas hikitā matu shabakabi yusī pewashākanikiki. **28** Hakia haska mā judeubumāri Jesus ikūwaī unānuma mā hiwenūbū Deusū Yushī Papatū nuku xināmaya ana nukū beyakiri hawa betsa matu yunuama na besti nū matu nemai nīkakāwē, mā judeubube berabinārebeyamanūbunā. **29** Yushī dami betsa kēwākī nami ināmisbu ana piyamakubaīshākāwē. Ha inū, yuinaka teneshabu piyamariashākāwē. Ha inū, yuinaka himi ayamariashākāwē. Ha inū, aīyākinā, haska Moisés nuku nemani ha txibāriakubaīshākāwē. Haska besti mā mekearā, hawa txakabuma mā pe besti hiweshākanaii. Hau Deusū matu pe mekekubainūwē”,

hatu washūtā

30 habu butanūbū keneya hatu nitxīkī yunu pewabu Antioquia anu hikixīshū ikūwaību itxawashū kene hatu inābu

31 hanushū ikūwaībū ha kene bitā yui hatuwē nuikī hatu daewaibu nīkai benimaibū

32 Jesusū kuxipayakī Judas inū Silasī Deusū hātxa pe hatu meshtamamiswē taeshū ikūwaību hatu merabewakī hatu benimawaya ikūwaībū habū hātxa abuhairaibū **33** hanushū hau hatu yusīyunūbū ushe itxapama baximashū ma buaibū ha habū hatu yunuimabu anu habu hiwei peabu hau hatu yuitanūbū, iwanā, unānuma hau butanūbū hatu nitxiā buaibū

34-35 hanua Paulo inū Barnabé Antioquia anua ana kama niti iki baxikuyuimashū ikūwaību betsabubetā kakape Jesuskiri yurā kaiā hatu yusīpakekubainibukiaki.

Paulo Barnabébe kūyā irabetā pashkabainibukiaki, na hātstarā

36 Hanua Antioquia anu usha itxapa Paulo hiweyukī Barnabéki txanikī:

—Hanu Jesuskiri nū yusīkubaūtanima anu ikūwaību haskaramēkaī ana hatu uīkubaināwē— aka

37 Barnabē kemakī:

—Kakinā, João Marcos nū ana iyutirumē?— aka

38 bebūkiri hatubetā yusī ka Panfília anushū hatu shunūbirākī henebiranimawē taeshū Paulō ana iyukatsi ikamakē

39 hanua hawē taea iyunū ika habe kūyā irabetā pashkai henenamerabetā Barnabē Marcos iyui Chipre anu niwe shashuwē inatā kaya

40 haska wabainaya Paulō hawena meribis xinātā Silas iyukatsis ikī katutā ikūwaībuki txaniaya habū yuikī:

—Mā haska kainairā, peki. Mā hatu yusī kaya nukū Shanē Ibu matuwē nuikī hau matu merabewakubainūwē— akī hatu nitxīkī yunuabu hanua kaībaini maī bui **41** Síria inū Cilícia mai pakea kapukekubaīkī Jesus ikūwaību itxati hiwe tibi anushū hatu yusīkī hatu benimawakubauni kai

Paulo inū Silas buaibube Timóteo hatube kanikiaki, na hātstarā

16 hanua Paulo inū Silas kakūkaīkī Derbe inū Listra ha mae dabe anu yusī Listra anua Jesus ikūwaī betsa hawē kena Timóteoki nukunibukiaki. Hawē ewa judeu aībū Jesus ikūwāyā hawē epa Gregonawā Jesus ikūwāmakē **2** hanua ikūwaību Listra

inũ Icônio anushũ Timóteõ Jesus ikũwaĩ pe hiwekũkaĩmiskiri txaniaibũ **3** Paulõ nĩkatã hau ea merabewai ebe kanũ, ishũ hawẽ epa judeumabiakẽ hawẽ ewa judeuwẽ taeshũ hau judeubũ Timóteo danãyamashanũbũ hawẽ berabĩtirubukẽ hatũ beya txibãkĩ hawẽ hina kubitxi Paulõ hatu meshtemanikiaki. **4** Hanua bukubaĩkĩ judeubu inũ judeubumã Jesus ikũwaĩbu mae tibi anua hau hatũ beyakiri yusĩ bikanameyamakubainũbũ Jesusũ kuxipayabu inũ mekenikabu Jerusalém anushũ hatu nemakĩ keneshunimabu hatu yusĩ txanikubainaibũ **5** hanua ikũwaĩbũ haska nĩkatã hatũ xinã pewakĩ mestẽwãkubainaibũ yura betsabũri Jesus ikũwaĩ shaba tibi ana itxapabu hatuki dasikubainaibũ

**Paulo usha namaya Macedônia anu hau kanũ huni
betsã kenanikiaki, na hãtxarã**

6 mai pakea betsã Ásia anu Paulo inũ, Silas inũ, Timóteo Jesuskiri hatu yusĩ hari bunũ ikaibũ Deusũ Yushĩ Papatũ hatu nemaya mai pakea dabe Frígia inũ Galácia anuabu hatu yusĩ kapukebauni **7** mai pakea betsã Mísia kemai Bitínia mai pakea betsã anu hikinũ ishũ xinãyã Jesusũ Yushinĩ hatu ana nemakẽ **8** hanua Mísia kapukei bai txai tanabaini mae betsã iãnẽwã keshã anu bei butubirani Trôade anu hikiabũ **9** habianuri ã Lucas ã hatuki nukukẽ mexu merã Paulo usha namaya huni betsã Macedônia anua damia nishũ Paulo yuikĩ: “Macedônia anuri hushũ nuku merabewayuwe”, ikai **10** nĩkatã bestẽshũ ha namapã uĩshu nuku yuiaya Macedônia anushũ Jesuskiri kakape nũ hatu yusĩ kanũ Deusũ nuku yunuai unãtã nukũ mabu pewaxitã

**Filipos mae anushũ Paulo inũ Silasĩ hatu yusĩnibukiaki,
na hãtxarã**

11 hanua Trôade anua penaya niwe shashu ibu peiwẽ pakatã nanekaini natukã hawẽ kena Samotrácia anu kayãbis kai pukei hanu keti itã hanu ushaxini ana bestẽkaini mexukiri habias shashuwẽri pukei mai pakea betsã Macedônia anu mae betsã Neápolis anu hiki keti itã **12** hanua mananã mapekekaini Romano mae ewapa mae tibi binua txaima Filipos anu nũ hikixina hawa wariama hanu usha eskarabestã **13** hanu judeubu itxamisbu hiwe hayamakẽ sãbado huĩrukũtitiã mae anua kaĩkaini hene keshashũ Deus kẽwãkĩ hanushũ Deus kuxipa yukamisbu anu kai aĩbus itxamisbuki nukutuxitã hatube tsaushũ Deusũ Katua Jesus

mekenākiri nū hatu yusīkī taewaibū **14** ha aĩbuaibu itxa betsā Deus kēwāmis hawē kena Lídia mae betsa Tiatira anua hunishū tari pepa bishū pukukī nanke mexupa duakabi washū hatu ināmis nukū Shanē Ibū merabewakī nīka pewamakī hawē xinā betsa wamaya Paulō hātxawē Jesus Lídiā ikūwāyā **15** hanushū habubetā hawē hiwetāshū ikūwaĩbuwē taeshū unātā nū hatu naximakī keyua Lídiā nuku yuikī:

—Txanima nukū Shanē Ibu Jesus ē ikūwaĩ mā ea xinaĩnā, ē hiwe anu iyui bekāwē— akī nuku ea akī ana nuku ena wanū ikaya

—Peki— itā hari ka nū habe hiweyuniki.

16 Hanua shaba betsatiā hanu Deusbe hātxamisbu anu ana Deusbe hātxanū ika nū kaya txipax yushinī bebūkiri unāmamiskē ha txipax huni betsabū tsumapā hatu unāshūkī hawē tsumabu pei mirima hatu bishūmiskē txaima haki nukutā nū daĩbainaya **17** nuku txibābaĩkī metubaĩkī mapuabu dasibi unāshubima hui kuxipawē hatu yuikī:

—Ha huniburā, Deus kuxipa dasibi binua hawē tsumabū ha dayashūkanikiki. Hanu kupiaitiā tsuāra matu nemashūtiru hawē txanima pashati bai matu unāmanikiki— akī **18** shaba tibi hawētxaĩs bestikima nukukiri yui hātxakūkainaya Paulō haska nīkai ma bika teneshū dabeketā ha txipaxki yushī hikini yuikī:

—Jesus Cristō kuxipawē ē mia yunuai ha txipax anua kaĩriwe— aka haska was ha yushinī hawaira henebainaya

19 ana ha txipax yushīyākī pei ana hatu bishūtiruma hawē tsumabū ana hawawē haskatima unātā Paulo inū Silaski sinatakī atxibaĩkī hatū mae namakis hemaĩtī anu hatū shanē ibubu bebū iyukī sharabaĩ **20** hanushū shanē ibu pewanikabū besuuri hatu nitxītā yuikī:

—Na judeubunā, nukū mae anushū yusīkī harakiri xinātimawakī dasibibu nuku itimaska wakanikiki. **21** Hatū beya haska hiwemisbu nuku yusīaĩbu nū Romanobū nū txibābaĩtirubumaki, haska nuku yusīnū ika ikaiburā— hatu waya

22 hanushū yurā kaiā mapubaunabūri haska nīkai sinatai habūri hatu txiteaibū hatukiri haskaibuwē taeshū hatū shanē ibu pewanikabū hau hatū tari pekatā hi siriwē hau hatu kuxa kuxa anūbū hatu yunuabu **23** habū hatu kuxa kuxa atxakayamatā bitxiti hiwe anu hatu bitximatā mekenikatū uĩ pewakī hau mekehrānū

yunubiranabu **24** nīkatā ana dītu
 uke merāhaira Paulo inū Silas
 mistushū hau haska
 pashayamanūbū hi shui
 dabeyawē hatū tae bitaush
 arabetā mekekē

25 ha haska wabu habias
 mexu yamenapū Deus dayuikī
 Paulo inū Silasī hawē kēwāti

Deuskiri nawaibū ha habu dukū hatu bitximabū hatu nīkaibū
26 haskabiama e iskaū hawaira patxa sakui mixki bitxiti hiwe
 wanibu takash takash akaya ha haska waya beputi tibi hamebi
 bepēmanai keyuaya huni tibi mane dispiwē meneshekeabu hamebi
 txurekei niri iki keyuaya **27** hanua mekenika bestēkawā beputi tibi
 ma bepēmana uītā xinaī: “E hee! Mī haskati kemaī. Dasibi ma
 kaībaini pashabubī! Iubisibī ē mawai!” itā hawē nupe txaipa sitā
 ibubis tenukuyupanā **28** hawaira Paulō hui kuxipawē yuikī:

—Mimebi ibubis txakabuyamawe. Nuku dasibi nū hani kamaki—
 ikaya

29 hanushū hawē tsumabu bī yukatā Paulo inū Silaski datei saki
 saki iki kuxikaī kēwaī hatu namā dāti itā **30** hanushū kaīmatā hatu
 yukakī:

—Shanē ibubuū, hanu kupiaitiā ē Deus daewakatsis ikaii.
 Haskapa, hau ea mekeshanunā?— hatu wa

31 hanushū habū kemakī:

—Shanē Ibu Jesus ikūwāwē. Mia inū mī hiwe anu mibe
 hiweabubetās mā haska waya Deusū matu mekekubaīshankiki,
 kupiamarā— hatu waya

32 hawaira bitxiti hiwe mekenika inū dasibi habe hiweabu nukū
 Shanē Ibu mekenākiri hatu yusīāī **33** nīkatā mexubiakē hatu
 kuxaxinabu su ika hene habaibu hawaira ūpashwē hatu txukatā
 hanushū habe hiweabubetās Jesus mekenā ikūwākāshuwē taeshū
 Paulo inū Silasī hatu naximabu **34** hanua habe hiweabubetā Deus
 ikūwābaini benimahairabaīkī hatū hiwe anu hatu iyushū hatu
 pimaxinaibū

35 hanua penaya shanē ibu pewanikabū hatū tsumabu hatu hātxa
 bumakī yuikī:

—Ha huni dabe atxiabu mā hatu bitxixinaburā, ana hatu hawa

wama hau kaĩnũbũ yuitãkãwẽ— akabu bushũ bitxiti hiwe mekenika yuiabu **36** hanushũ Paulo yuikĩ:

—Ë matu hawa wama kaĩmanũ shanẽ ibubũ ea yunukãshukiaki. Haskakẽ unãnuma burikãwẽ— hatu waya

37 hakia Paulo kaĩtã shanẽ ibũ tsumabu yuikĩ:

—Nuku dabe Romano documento nũ hayabiakẽ txanima nuku hawa yuka pewama e iskaũ huni dasibibũ berubi nuku kuxa kuxa matu amatã nuku bitxixinabuki. Ikis natiãri huneri nuku kaĩmakatsis ikanimẽkaĩ? Haskamaki, hau habũ ibubis nuku kaĩmai benũbũ hatu yuitãkãwẽ— hatu wa

38 hanua hatũ tsumabu bushũ haska Paulõ hatu yuia nĩkabaĩ hatũ shanẽ ibubu yuiabu nĩkatã:

—Romano documentoyabu daka— iki datei **39** haska hatukiri nĩkabirani beshũ daewakĩ hawẽ bitxiti hiwe anua kaĩmatã nitxĩkĩ Paulo inũ Silas yuikĩ:

—Matu haska wakĩ nũ kanexinaki. Nukũ txakabu xinãma unãnuma burikãwẽ, nukũ mae henebainirã— hatu wa **40** bitxiti hiwe anua tashnibaini bui Lídiã hiwetã hikia bayukĩ hanushũ ikũwaĩbu hatu xinã txãkãwãtã Paulo inũ Silas buaibũ Timóteo hatube kaya hakia ea Lucas habianu ã baxikuyuniki.

**Paulo inũ Silas Tessalõnica anushũ hatu yusĩayã hanua
itimaskanibukiaki, na hãtxarã**

17 Filipos anua Timóteo iyui Paulo inũ Silas txipekebaini bui mae Anfípolis anu ushaxini ana bui mae Apolõnia anu ana ushariakaini hanua bui mae betsa Tessalõnica anu hikixina hanu judeubu itxamisbu hiwe hayawẽ taea **2** Paulo ma haskamis beyawẽ taea hanu sãbadotiã semana dabe inũ besti Paulo judeubube itxashũ Messiaskiri Deusũ hãtxa yuishunikabũ kenenibu betsa betsapa yuiaibube hatube yuinamekĩ:

3 —Deusunã, hawẽ Messiasrã, hau mawayushanũ yununiki. Mawatã ana besteshanikiki, akĩ hakiri keneniburã— akĩ Paulõ hatu yusĩ pewatã ana hatu yuikĩ:

—Ha Jesuskiri matu yui ã txanikũkainairã, Deusũ Katua Messias Cristoki— hatu wa

4 hanushũ judeubu hatiritũ inũ Gregonawabũ Deus kẽwãmisbu itxapabu inũ aĩbuaibu pepa hakiri pe xinãmisbu mirimabũri Jesus ikũwãkĩ Paulo inũ Silaski dasiaibũ **5** hakia judeu shanẽ ibu betsabu habũ ikũwãkatsi ikama Paulo inũ Silasĩ hatu binuaiwẽ taeshũ

hatuki sinatakī huni txakabu txikixbu hatu itxawatā hatu pei inātā yura dasibibubetā hau hatu itimaska wabaī Paulo inū Silas atxishū mae shanē ibubu hau inānūbū hatu yunuabu haskai berukubaīkī hatu mesewakī datebaīkī dasibi itimaskakaī Jasomē hiwe anu ha hunibū Paulo inū Silas benakeakebaini ha hiwe anu hikitā **6** hatu betxiana Jasom inū ikūwaī betsabu besti atxibaī mae shanē ibubu anu sharabaīkī hatu iyushū hātxa kuxipawē ha akī txitekī:

Ha huni Paulo inū Silasinā, Romano mai hirabi anu buaketākī hatū yusīawē hatu itimaska wakubaūkī nenuri bexīshū habiaskari wai **7** Jasomē hiwe anu hatu ixinakiaki. Habū nukunabu yusīkī Jesus hatū shanē ibu benakiri yusīkī nukū shanē ibu Romano Césarn nemati hātxa danāti wakī binumakanikiki.

Txakabuhairaki— hatu wakī **8** yurā kaiā inū mae shanē ibubu haska hatu yuiaibu nīkatā hamēmēs daketapakī Jesus ikūwaībuki hatu sinatahairamaibū **9** nīkatā hau hune kaībaīyamashanūbū hawē yubakati pei itxapa Jasom inū ikūwaību betsabuna biāyushū txipu ana hatu nīkakatsi hatu hawa wama heneyuabu

Beréia anushū Paulo inū Silasī hatu yusīaī nīkanibukiaki, na hātcharā

10 haskaibū hawaira mexu merā hau hunebaītanūbū ikūwaībū Paulo inū Silas inū Timóteo mae betsa Beréia anu hau pashanūbū hatu nitxiābu bui Beréia anu hikixina hanua hanu judeu itxamisbu hiwe anu hikitā **11** Deusū Messias Jesus mekenākiri hatu yusīabu Tessalônica anua judeubu keskama Beréia anu judeubu pepabū nīkakatsis ikī: “Paulō hātxa txanimēkaī? Txanimamēkaī?” ikī Deusū hātxa kenenibu anua shaba betsa tukama tibi itxashū tapīkatsis ikī abukī uīkubainaibū **12** haska wakī judeu itxapabu inū Gregonawabu hunibu inū aībuaibu pepabu hatukiri pe xināmisbūri habū Jesus ikūwaībū **13** hatu haska wamaya Beréia anushū Deusū Messias kakapekiri Paulō hatu yusīaī judeubu Tessalônica anuabū nīkakī unātā hawairabirani beshū Paulokiri txani txakabaūkī Beréia anu hiweabu hatu xinā betsa wamakī yurabu hatu itimaska wai berukubaunaibū **14** haska nīkatā ikūwaībū merabewakī hawaira hau Paulo pashanū iānēwā kesha anu iyuaibū hakia hatu anu Silas inū Timóteo baxikuaibū **15** hanua ikūwaī betsaburi Paulobe niwe shashuwē bui mae ewapa betsa Atenas anu txaihaira iyushū nitxītanabu Paulō hatu yuikī:

—Silas inū Timóteo hau hawairabirā hau eki nukuri benūbū ea hatu yuishūtākāwē— hatu wa txītūbainaibū

Atenas mae ewapa anushū Paulō hatu yusīnikiaki, na hātxarā

16 hanua Paulo Atenas anushū Silas inū Timóteo manakī ha mae ewapanu dami yushī wanibu itxapa kēwāmisbu uīkubauni hatuwē nui bika tenehairai **17** haskawē taea judeubu inū Gregonawa bestibu habū Deus kēwāmisbu hatū itxati hiwe anua shaba tibi hikitā Deusū Messias Jesuskiri hatube yuinamei hātxakūkaini inū mae hemaīti ewapa anushūri dasibi maniabu habiaskasri Jesuskiri hatu yui hatube hātxanameriakūkainaya **18** hanua huni betsa unānepabu epicureubū yuikī: “Tsuawē nuiama hawara mī abuai besti aki pe hiwekūkaītiki”, ikī xināmisbu inū huni betsa unānepaburi estóicobū yuikī: “Hawawē benimama, hawē yurawē nuiama pe hiwekūkaītiki”, ikī xināmisbu Paulobe yuinamei kemanameriaibū habu betsā txitekī yuikī:

—Na txikix hātxāwainā, harakiri hātxai ikimēkaī?— ikaya betsā yuikī:

—Paulonā, eska yui ikikiaki. Deusū Messias Jesuskiri inū yurabu dasibi mawa ana bestēshanaibukiri txanirā— ikaya haskakenā:

—Mekenika yushī betsa betsapa nū hawa unāriabumakiri hawē nuku benimawanū ika ikiraka?— ikaibū

19 haska wabaīkī Mati Areópago anu hanu unānepabu itxamisbu anu Paulo iyushū yukakī:

—Nū tapīnū ha yusīa bena mī bexianā, nuku unāmariwe.

20 Haskakiri txanikī mī nuku bepushuma kayairā, nū tapīkatsis ikai nuku yuiwiwe, haskara kayakiri yuia mī yui ikimēkainā?

21 Haska habu yuka ikirā, Atenas anu hiweabu inū nawa betsa hanu hatube hiweyuabu tsuāra yusīa bena beabu yuiaibu nīkakatsis imisbukē

22 yusīnā unānepabu itxashū kebaunabu namakis Paulo benia nishū hatu yuikī:

—Atenas anua hunibuũ, txanima hãtxa matu yuinũ nĩkakãwẽ. Yushĩ betsa betsapaki mesekĩ mã kẽwãkubaĩmis ẽ matu uĩaiĩ.

23 Hanushũ mã yushĩ dami betsa betsapa tibi duawakĩ kẽwãmis anu ha txi tapu fogão betsakia uĩbaũkĩ betsa hawẽ kene nea: “Yushĩ tsuã ha unãmaki”, ika netãni ẽ uĩxinaki. Haska hawẽ kena unãriamabia mã kẽwãmisrã, hawẽ kenarã, Yavé Deuski. Haskakiri matuki txanitanũ ika ẽ huxiãki. Ea nĩkakãwẽ.

24 Yavé Deusunã, mai hirabi inũ dasibi nũ hanu hiweabu Deusũ damiwanirã, dasibi hawenaski. Ha nai anua inũ mai anua dasibi mekei shanẽ ibuaya hunibũ haska wakĩ duawanũ, iwanã, hatũ xinãnẽ templo hawẽ kẽwãti hiwe washunabu anu besti hiweamakiaki. **25** Ha inũ, dasibibu Deusũ nuku hiwemashũ huĩsinamamis inũ hamapai tibi nuku inãkĩ merabewakubaĩmiswẽ taeshũ hawara yurabũ Deus ashũtirubumahirakiaki.

26 Xinãkãwẽ, eskakirã. Na mai hirabi anu nũ hanu hiwebaũshanũbũ Deusũ huni bestitxai dukũ Adão dami watã hawẽ taeshũ dasibi nawa betsa betsapa pawanikiaki. Na nenu mai anu hatiãra inũ hanira nũ hiweshanũbũ ma hanu tibi nuku mae pewashuni anu nũ ikabuki, na habia mae anu nũ hiweaburã,

27-28 Deus benai yurabũ haki nukutiruburã. Txanima Deus nuku tibi anu benãtamabiakẽ Deuskiri tapĩnũ ika hawa txai kama nũ hanubi haki nukutirubuki. Matunabu unãnepa miyui hawẽrua unaĩbũ yuikĩ: “Nukurã, nũ deusũ bakebuki”, anikiaki. Txanima haska yuini keska nũ habia Deusunabuki. Haskawẽ taea Deuswẽ nũ hiweabu inũ nũ hawẽ hamapaiyaibu inũ nũ hayabuki.

29 Nũ haskai Deusunabukĩ nũ haska xinãtirubumabiakẽ hunibũ xinã txakakĩ Deus haska keska dabanẽ hatũ xinãwẽ habũ deus wakĩ ouro inũ prata inũ mixki dami wamisbuki. **30** Ũ unu bari betsatiã yura betsa betsapabũ hawa unãbumakẽ Deusũ hatu beruwẽs uĩyukubainiki. Hakia natiã ana haska wama mai hirabi anu hiwebaunabũ hau hatũ xinã betsa watã hakiri hau xinãnũbũ Deusũ hatu yunuikiki. **31** Huni betsa katushũ yurabu anu yununi mawa bestẽwãkĩ yurabu dasibi hawẽ kuxipa hatu uĩmaniki.

Haskawẽ taeshũ ha shaba ma Deusũ katuni anu ha huni katuniwẽ taeshũ yura dasibi mai hirabi anu hiwebaunabu hatu unãti wakeakekĩ keyutã Deusũ hawa kaneama hatu kupishanikiki— hatu wa

32 mawa ana bestẽtirubukiri nĩkatã betsabũ kashe waibũ hanushũ betsabũ kashe wama yuikĩ:

—Nū ma haska nīkashuki. Betsatiã nū ana mia nīkatiruki—
akaibū

33 hanushū Paulō hatu henebaini kaya **34** hanua yura eskarabesbū txibābaini haki dasishū ana nīka pewatã Jesus ikūwānibukiaki, Areópago anua unānepa yununika betsa hawē kena Dionísio inū, aību betsa hawē kena Dâmarisrã, ha inū, ana hatirabunã.

Corinto mae ewapanushū Paulō hatu yusīnikiaki, na hãtxarã

18 Hanua txipu Paulo Atenas anua kaīkaīni kai mae ewapa betsa Corinto anu hikitã **2** judeu betsa Ponto anua kaīni hawē kena Áqüila inū hawē aī Priscila dama duakabi Itália mae ewapa Roma anua hau judeubu kaībainūbū Romano shanē ibuhaira Cláudiō hatu kaīma beimabu hanu Paulo hatuki bai ka hari ka hatuki nukunikiaki. **3** Ha Áqüila hawē aībetanã, habias daya Paulō amisri akī tari hiwe wamisbukē haskawē taea hatube dayanū ika hatu anu baxikuima Paulo hiwea **4** hanua sábadu huīrukūti tibitiã hanu judeu itxamisbu hiwe anushū Jesuskiri hatu yusīkī hatu tapīmakī ikūwāmai judeubu inū Gregonawabube Paulo hãtxanamekūkainaya **5** hanua mai pakea betsa Macedônia anua Silas inū Timóteo haki nukui ma bexiābū hanushū hawē daya henei datã Paulō Jesuskiri besti judeubu hatu yusīhaira bestiyunū ishū ana daya kayabi akama hatu yuikī:

—Ikūki. Deusū Messias nukū Shanē Ibu nū manakubaāmisburã, Jesuski— akī hatu unāmai **6** nīkatã judeu itxapabū ikūwākatsi ikama danaī habi aki haki shetxakai ha ibaunaibū Paulō hatu henebaīkatsis ikī Deusū hãtxa danaī hau habiaskasi hiwenūbū habu unāti wakī hawē tari anua mai kuru datakakī hatu yuikī:

—Deusū Messiaskiri ē matu yusīa nīkama matūmebi ibubis matū txakabuwē mã benu kayabiai. Haskawē taeshū ea akama matu besti Deusū kupishanikiki. Haskakē judeubu ana yusīama natiã unuri judeubuma besti ē yusīkubainai— hatu watã

7 hanua judeubū itxati hiwe anua kaīkaini hanu judeu itxamisbu hiwe dapi huni betsã Deus kēwāmis hawē kena Tito Justō hiwe anu hikixīshū Paulō hatu yusīkubainaya **8** hanu judeu itxamisbu hiwe hatū mekea shanē ibu hawē kena Crispō habube hiweabubetãs nukū Shanē Ibu ikūwanibuki. Ha dikabi Corinto anushū itxapabūri Paulō hãtxa kakape yuiāi nīkatã Jesus ikūwāriaibū hau hatu naximanūbū ikūwaī betsabū Paulō yunua hatu naximanibuki. **9** Hanua mexu betsatiã Paulo usha namaya Jesusū yuikī:

—Datei hãtxa neseama ekiri ě kakape yusĩkĩ heneyamawe. **10** Na habia mae anushũ yura itxapabu ě katuaiwẽ taeshũ hawa miki sinatakĩ tsuã mia txakabu watirumaki, ě mia putamakirã— akima **11** hanu Corinto anu niti ikimashũ hanushũ ano bestitxai ana betsa namakis nitxĩ Paulõ Deusũ Messias Jesuskiri hatu yusĩkubainaya

12 hanua ha mai pakea Acaia anu hatũ Romano shanẽ ibu Gáliõ hatu shanẽ ibushunaya judeu shanẽ ibubũ Paulo ha akĩ txitenũ ishũ atxishũ hanushũ Gáliõ tsaushũ hatu unãti wamis anu Paulo iyushũ **13** judeubũ itxati hiwe mekenika shanẽ ibu Sóstenesĩ txitekĩ Romano shanẽ ibu yuikĩ:

—Na huninã, Moisés hãtxa nukũ shenipabu yusĩni ana hatu txibãmama haska wakĩ hau Deus kẽwãnũbũ yusĩa benawẽ na huni kakũkaũkĩ nukunabu yusĩ txakaikiki— akaya

14 judeu shanẽ ibubu nemanũ ika Paulo hãtxayupanã shanẽ ibu Gálionẽ hatu kemakĩ:

—Judeubuũ, na haska mã ea hakiri yuiairã, na hunĩ hawara txakabu waxina kasmai huni detexĩkẽ ě matu nĩkakeanaii. **15** Hakia kena betsa betsapa inũ, matũ shenipabũ yusĩni hãtxa inũ, hãtxa bena matu yusĩaĩwẽ nuikĩ ě pewakatsi ikamaki. Matũmebi mã haska akatsis ikai pewarikãwẽ— hatu watã

16 hawẽ soldadobu hatu nitxĩmaya **17** hanua yurabu itxashũ judeubũ itxati hiwe mekenika shanẽ ibu Sóstenes atxishũ Romano shanẽ ibũ berubi mekenẽ deteaibũ Gálionẽ uĩbiakĩ hau xinãshũ anũbũ hatu hawa nemamakẽ

Antioquia anu txĩtũkiranima ana hatu yusĩ Paulo kakũkainikiaki, na hãtxarã

18 hanua ana usha itxapa hatu yusĩ baxikuima Corinto anua Paulo kakatsi Deusũ hau hatu mekekubaĩshanũ ikũwãibu Deus kuxipa hatu yukashũtã Priscila inũ Áquĩlabe mã kai mae betsa Cencreia iãnẽwã kesha anu hikitã Corinto anua kai Paulõ Deusũ hau ea mekekubainũ, iwanã, haska habe yubakaima ma menexina Paulõ Deus benimawakĩ kẽwãĩ hawẽ bu txai waxina mashtekei mãkutã hanua niwe shashu ewapawẽ inatã Síria mai pakeakiri hariri bui iãnẽwã pukebaini **19** Éfeso mae ewapanu keti itã habianu Áquĩla inũ Priscila baxibaini hanu judeubu itxamisbu hiwe anu Paulo ha mesti kashũ Jesuskiri yusĩ hatube hãtxanameaya **20** habũ ea akĩ:

—Habianu baxikushũ nuku yusĩyuwe— akĩ yukabu nĩkatã hanu niti ikatsi ikama hatu nematã **21** Paulõ hatu yuikĩ:

—Jerusalém anu hatube besiyutanũ ika ě kayuaii. Hakia Deusũ

ea ana yunua matuki ē ana bayutiruki— iwanā, hatu yuibaini niwe shashu ewapawē Éfeso anua Paulo inakaini **22** Cesaréia anu keti itā hanua butukaini mā kai mananā mapeketā Jerusalém anuabu ikūwaībuki nukukunātā hatu banabimatā hanua ana txītuī Antioquia anu mā kai hikixina **23** hatuki dasixina semana eskarabes ikūwaībube hiwetā ana hawēri tashnikaini kakūkaūkī ikūwaību mai pakea dabe Galácia inū Frígia mae tibi anuabu hatu xinā txākāwākubaīkī hatu yusīakeakeaya

Éfeso inū Corinto anushū Apolō hatu yusīnikiaki, na hātcharā

24 ha haskaitiā judeu betsa, mae ewapa Alexandria Egito mai pakea anua kāni, hawē kena Apolo Éfeso anu huxīshū Deusū hātcha kenenibu unāhairakī shabakabi hātcha pepa hawēruawē hatu yusī pewakī **25** Jesus mekenākiri unāmaimabu ikūwākī haska Joāonē besti hatu naximani ha besti unākī hawa dateama benima paēwē yusīkī haska Jesus hiwekūkaīni mawa ana besteni shabakabi hatu yusīayā **26** hanu judeubu itxamisbu hiwe anushū Priscila inū Áqūilā Apolō hatu yusīāi nīkashū tari ha besti pashkabaī iyushū haska Jesusū kenawē taeshū Jesus ikūwaību hatu naximamisbu inū haska txibaību Deusū hatu hiwekuīmamiskiri ana shabakabi Apolo yusīabu nīkatā **27** hanua mai pakea betsa Acaia anu hawē mae ewapa Corinto anu Apolo kanū ika pukekatsis ikaya habianushūri ikūwaībū hau Apolo hatu anu hikiai i pewatā hau Apolo merabewashanūbū Efeso anushū ikūwaībū keneshū haya yunuabu niwe shashu ewapawē pukekaini Corinto anu hikixina hanushū habū Jesus ikūwaību hatu merabehairawanikiaki, Deusū hatu duawaiwē taeshunā. **28** Habu judeubū Jesus ikūwābuma hamakiri yuiaibu Deusū hātcha kenenibuwē hatu yusīkī: “Deusū Messias Shanē Ibu mā manahairamisrā, Jesuski”, akī dasibi itxabu besuubishū judeu shanē ibubū hatu yusīmis ana nemakī danātirubuma hatu wanikiaki, hatu shabakabi unāmakinā.

Éfeso anushū Paulō hatu yusīnikiaki, na hātcharā

19 Apolō Corinto anushū hatu yusīayā hanua Paulori mati matipa anu kapukei Ásia mai pakea anu kakūkaīni Éfeso anu hikitā ikūwaībuki nukushū **2** hatu yukakī:

—Hanu mā Jesus ikūwākī taewairā, hawē Yushī Papatunā, ma matu atxitā matuki hikimamē?— hatu wa habū yuikī:

—Deusū Yushī Pepakiri tsuā hakiri hawa yusīkī nuku nīkamariamaki— akabu

3 hanushū Paulō ana hatu yukakī:

—Haskatā tsuā yununi kuxipawē matu naximabu mā ikimamē?— hatu wa habū kemakī:

—Haska Naximanika Joāonē hatu naximakī yusīniwē taeshunā— akabu

4 Paulō ana hatu yuikī:

—Joāonē hatu naximakī hau hatū txakabu henekī hatū xinā betsa watā hau Deus anu benūbū aniki. Hanushū hatu ana yuikī: “Kuxipahaira ea katxu txipu huikiki. Ikūwāshākāwē”, hatu wakubañikiaki. Ha kuxiparā, Jesuski— hatu wa **5** hatu haska wa nīkatā:

—Haskakenā, Shanē Ibu Jesusū kena kuxipawē ea naximawe— akabu hawenabu dasibi hatu unāti wamakī Shanē Ibu Jesusū kenawē taeshū Paulō hatu naximatā **6-7** hatu haska watā ha 12 hunibuki hatuki mamepikūkaunaya Deusū Yushī Pepa hatuki butuakeakeaya hanua habu tibiki nawā hātxa betsa betsapawē hātxaisbumabiakē hatū hātxawē Deusū hātxa hatu yuimakī meshtāmanikiaki.

8 Hanushū ushe dabe inū besti nitxī hanu judeubu itxamisbu hiwe anu hikitātani dateama shabakabi hatube hātxanamekī hawē Messias Jesus nukū mekenāwē taea Deus shanē ibushanaikiri Paulō hatu ikūwāmakatsis ikūkañnaya **9** hanua judeubu hatiri huīti kuxikī Jesus mekenā Bai Bena ikūwākatsi ikama dasibibū nīkaibū hātxa txakabukī txakabu yuiaibuwē taea hanua Paulo ana hatube itxama hatu henebaikī ikūwaību tari hatu iyushū Tiranō escola anushū hatu itxawashū Jesuskiri yusī shaba tibi hatube hātxanamekūkaiķī **10** ano dabe nitxiāyā ha mai pakea Ásia anu hiweabu dasibi judeubu inū judeubumā Shanē Ibu Jesus mekenākiri yusīā nīkakubañnaibū **11** hanushū Deusū Paulo merabewaya dami tsuā atiruma betsa betsapa waya **12** Paulo Deusū kuxipa haya unākī hawē tari tuashwē buneshexina inū hawē dayati tari saweshū pekaxina bushū isī teneai bu hawē hatu dakukī hawē tariwē betsabu shushawakī betsabu anuari yushī txakabubu kaīmakī kaya wapakeaibū

13 hanushū judeubu betsabū pei binū ishū bai namakishū Deusū hātxa kenenibuwē yushī txakabu kaīmakubañmisbu Paulō akai keskari wanū, iwanā, Shanē Ibu Jesusū kena kuxipawē yushī txakabu yunukī: “Jesusū kena kuxipawē Paulō amis keskari wakī ē matu yunuai kaīrikāwē!” hatu wakubainaibū

14 hatiri shukuabu betsabu Deusbe hawenabu hãtxashunika shanẽ ibu Cevã sete huni bake mukayabũ haska wakĩ yura betsabu anua yushĩ txakabu kaĩmabiamisbuwẽ taea ana kuxipanũ, iwanã, Shanẽ Ibu Jesusũ kenawẽ kaĩmakĩ yunukĩ:

—Haska Paulõ amis keska wakĩ ẽ mia yuiã Jesusũ kuxipawẽ taea kaĩwẽ— akĩ **15** abiamisbu betsatiã yushĩ betsa kaĩmapanãbũ yushĩ txakabũ hatu kemakĩ:

—Deusũ Katua Jesusũ kuxipawẽ ẽ dateãi. Paulokiri ẽ unãriãi. Hamẽ maturã, mã tsuabu iki ikai? Tsuã kuxipa mã hayamẽ?— hatu wa

16 ha hatu haska watã huni yushĩ txakabuyatũ hatu detekĩ yushĩ txakabũ kuxipawẽ hatu itxakahairawakĩ hatu nuitapawaya tariuma himi habai hiwe anua txĩtu kuxibaĩnabu **17** Éfeso anuabu dasibi judeubu inũ judeubumã nĩkatã datehairakĩ Shanẽ Ibu Jesusũ kena kuxipa unaĩ itsakĩ: “Nũ hamẽ datãkeaketirumaki”, ikĩ Jesusũ kena pawanibukiaki.

18 Hanu ikũwaĩbu itxabu anua betsabu benishũ haska wakĩ txakabuwakubaĩnimabu hatuki shabakabi txanikubaĩnaibũ

19 betsabu habu mukayakĩ unãmisbũ Jesus txibanũ, iwanã, hawẽ mukayakĩ unãti una beshũ dasibibũ besuuri mãtxĩshũ tanakĩ hawẽ pei karu 50.000 prata pei heshe tanashũ hawẽ nuiama kuakĩ keyunibukiaki. **20** Haska waibũ Shanẽ Ibu Jesusũ kaka pepa inũ hawẽ kuxipakiri betsabũ hatu unãmakĩ dasibibu hatu nĩkamakĩ keyukĩ nati anibuki.

21 Hanushũ Paulõ xinãkĩ yuikĩ:

—Macedõnia inũ Acaia mai pakea anu kashũ ikũwaĩbu ana uĩkubaũtani Jerusalém anu ana ẽ kashanãi. Hari kashũ hatu uĩtani Roma anuaburi Deusũ ea yunuaiwẽ taea ẽ hatu uĩ kakatsis iriãi— itã **22** hanua hau bebũkiri Macedõnia anu bunũbũ hawẽ merabewanika dabe Timóteo inũ Erasto yunutã ana usha eskarabesi Paulo Ásia mai pakea anu baxikuyuaya

Éfeso anuabu itimaskanibukiaki, na hãtxarã

23-24 ha hatu haska wakĩ Jesusũ Bai Benakiri hatu unãmaibũ hanua prata mane hushupa dami wanika hawẽ kena Demétrio yushĩ hawẽ kena Diana hawẽ kẽwãti hiwe dami mixtĩ wamistũ habe dayaibũ pei itxapa bimisbuwẽ taeshũ Demétrio Paulõ yusã bena abuama yurabu Éfeso anuabu hatu itimaska wakĩ **25** habu habias keskari dayamisbu hatu itxawashũ yuikĩ:

—Ebe dayamisbuũ, haska nukukiri txakabu yuiaibu matu yuinũ ea n̄kairakãwê. Nukũ dayawê pepai nũ hiwemisbu mã unaiĩ. **26** Ha yusĩnã Paulõ hatu yuikĩ: “Mekenê hunĩ damiwarã, yushĩ kuxipa deusmaki”, akĩ yurabu habũ bimisbu nuku putamakanikiki. Nenu nukũ mae Êfeso anu bestima hakia Ásia hirabi anushũ hatu yusĩkubaunai n̄kakĩ hatu haska wai mã unaiĩ. **27** Haskarã, meseki. Nũ damiwai dayakĩ nũ hawê pei bimisbu nuku meshteabu nũ ana hawa hayatirumaki, danaĩbuwê taearã. Haska bestimarã, nuku merabewamis yushĩ dami aĩbu nai anua kawani Diana inũ hawê kēwãti templorã, habu Ásia anu hiweabu inũ mai hirabi anuri hiweabũri ikis abukĩ kēwãmisbuki. Hakia Paulõ hãtxa n̄kakĩ Diana ana kēwãma hawê kēwãti hiwe benukĩ danãshãkanikiki, Paulõ yusĩa besti n̄kakinã— hatu wa

28 hatu haska wa n̄katã Pauloki sinatakĩ bis iki sai ikĩ hui kuxipawê yuikĩ:

—Êfeso anu nukũ yushĩ Diana pepahairaki!— ikĩ yui heneabumakê

29 haskaibu yurã kaiãnê n̄katã Efeso mae hirabi anua dasibi itimaskai berukuakeakebaũkĩ Macedõnia anua Paulobe beimabu Gaio inũ Aristarco atxibaĩkĩ hanu dasibi itxa tsaumisbu anu hatu sharabaĩkĩ iyuabu **30** hanua dasibi ma itxabu anu Paulo naxui ikaĩ hatu hãtxa wai kapanã ikũwaĩbũ hari nitxiãma nemabu **31** ha dikabi Ásia mai pakea shanê ibubu Paulõ haibuaibũ hatũ hãtxa bumakĩ: —Mesekanikiki. Hau huyamanũwê— akĩ Paulo habuã nemariabu **32** hanua ma itxabu itimaskahairakĩ hãtxa kuxipa betsa betsapa yui bis iki xã xãki iki itimaskaibũ itxapabu hawa unãma bea itxabu yuka ikĩ:

—Haskai nũ itxa ikanai?— ikaibũ **33** hakia haratutũra itxabu hau judeubukiri hawa txakabu hayama hau hatu unãmakĩ daewanũ judeu shanê ibu betsa Alexandre itxabu anua yunukĩ shutubaĩ hatu bebũ nitxiãbu hau pesnũbũ hawê mekê hatu sanãshuna **34** hakia Alexandre judeu uĩkĩ hatunabuma unãtã danãkĩ hawê hãtxa n̄kakatsi ikama hãtxa kuxipawê bis ikĩ yuikĩ:

—Êfeso anu nukũ yushĩ Diana pepahairaki!— ikĩ yui yane heneama duas hora habias hãtxa kuxipawê yuiaibũ **35** atimas hatũ mae shanê ibu betsa hatũ hatu keneshũmistũ hatu nesewashũ yuikĩ:

—Êfeso anua enabuũ, matu yuinũ ea n̄kakãwê. Nukũ yushĩ Diana hawê dami nai anua kawani inũ hawê kēwãti templo hawêrua nũ mekehairamis mai hirabi anuabũ unã keyukanikiki.

36 Haska txanimawē taea pestā xinā pewama mā haskatirumaki. Uĩrakāwē. **37** Na huni dabe mā iweatunā, nukū yushī Diana kēwāti templokiri hawa atimapa wai inū hawa hakiri txakabu yuiabumaki. **38** Hakia Demétrio habe dayamisbubetā txitekī hatu ha akatsi ikinā, na hatu haska waibu nukū shanē ibu pewanikabu itxashū hatū hātxa nīkashū habubetā unāti watirubuki, haska habuā amiskirirā. **39** Hakia matū hawara betsa mā pewakatsis ikairā, nukū mae shanē ibu pewanikabube itxashū hawara mā abuama mā yuka hatubetā mā pewariatirubuki, hatube itxashunā. **40** Hamē haskawē taeama itxa mā itimaskahairaiibu natiā haskakiri mā pewama Romano shanē ibubū matu ha atirubuki. Matu haska waibū nemakī nū hawa matukiri yuitirumaki. Ana haska hātxayamakāwē— **41** hatu watā hatu nitxīnikiaki.

Macedônia inū Grécia mai pakea anushū Paulō yusīkī hatu xinā txākāwanikiaki, na hātxarā

20 Éfeso anua itimaskabai ma heneabū hanushū Paulō ikūwaĩbu hatu yusī pewanū ishū hatu itxawashū hatu xinā mestēwāmatā Deus hatu yukashūtā Éfeso anua kaĩkaĩni Macedônia mai pakea anu kaxiā **2** hanushū hatu uĩkubaũkī ikūwaĩbu yusī hatube hātxakī hatu benimawakī xinā txākāwākī keyutā, hanua huni betsa betsapa hatu iyui atimas Grécia mai pakea anu Corinto dapi hikitā **3** hanu hatuki nukutā hiweyukī ushe dabe inū besti nitxītā hariri Síria mai pakea anu kanū ika yubakatā niwe shashu ewapaki inai kapanā hanushū judeubū Paulo detekatsi yubakaxinabu Paulō bana nīkatā xinā betsa watā ana Macedōniakiri mananā hawēri ana txītūkaĩni maĩ kaya **4** haska kainai habū txibābainai Beréia anua Pirrō bake Sópatro inū, Tessalônica anua Aristarco inū Segundo inū, Derbe anua Gaio inū, Timóteo inū, Ásia mai pakea anua Tíquico inū Trófimo habe bui **5** hatiri bebūkiri pukeshū mae betsa Trôade anushū nuku manaibū **6** hanushū judeubū misi shashama pi besi nawai nū hatube iyuaya hanua Filipos anua Paulobe ē kai niwe shashu ewapawē pukei shaba cinco dia binutā keti itā Trôade anu hatuki ana nukutā sete dia ikūwaĩbuki bai nū hanu iyuniki.

Trôade anushū Paulō hatu yusīnikiaki, na hātxarā

7 Habianuari domingo mexu merā haska nuku yunubaini Jesus nuku mawashuni xināmati misi tūkeshū pikatsi ikūwaĩbubes nū itxa

mexukiri kanū ishū Paulō nuku yusī yamenapū hātxa heneriamakē **8** hari dītu ewapa hiwe keyatapa manaūri anu bī itxapa hari haya, harishū dekuabu anu nuku itxawakē **9** hiwe keyatapa tapa dabe inū besti uīti shui anu berunā hawē kena Êutico tsaushū Paulō yusī txaipawai nīkai usha tenei hanua ushatxakayama manaūria kawani tī ikaya beninū ika hawaira butukirā ma mawa betxiabu **10** hokia Paulo buturiakirā haki beukaī teikutā ikūwaību hatu yuikī:

—Hawē dateyamakāwē, hiweakirā— hatu wa ana hiwea uīaībū

11 Paulo ana nukube inakaī Jesus nuku mawashuni xināmati misi tūkeshū nuku pimatā ana nuku yusī nukube hātxaxini ma shabaya hātxa menetā nū kaya **12** berunā kawana ana hiwea iyui dasibi benimahairai inū buaibū

Trôade anua Mileto anu Paulo kanikiaki, na hātstarā

13 hanua Paulō nuku dukū nuku nitxiā niwe shashuwē kai Assôs mae anu bebūkiri nū kanū Paulō nuku yunutā hanua nuku yuikī:

—Shashū buātākāwē, ē kapakeairā, haria ea ibaīkashunā— nuku wa niwe shashu ewapawē kai **14** ma Assôs anu Paulo kapakea haria nukuki shashū inakaini Mitilene anu keti ika hanu ushaxini **15** ana kai natukā hawē kena Quios kema shashū ushariaxini ana kai natukā betsa hawē kena Samos anu keti ika ushaxini hanua bestēkaini Mileto txaimakē hanu hikitā **16** Jerusalém anu Pentecostes shekiwā bimi betsa ha dukū kanimistiā judeubu besi nawamisbutiā hatube besinū ika hī hī ikī Ásia anu usha itxapai ana baxikukatsi ikamawē taea Éfeso anu Paulo kama Mileto anu niti ishū hatu manakī

Éfeso anuabu mekenikabuki Paulo hawē henei hatuki txaninikiaki, na hātstarā

17 Éfeso anua ikūwaību mekenikabu hau Mileto anu bea hau habe hātxai benūbū Paulō hawē hātxa hatu keneshū bumakē

18 uībirani Mileto anu mekenikabu beabu Paulō hatu yuikī:

—Matū mae pakea Ásia anu ē matu anu hiki taeyama haska ē hiwekūkaīmis mā unaiī. **19** Earā, matu anushū ē xinānē xinaī txikixi hawa keāma ē Shanē Ibu Jesusū ea yununi duawai nīkabumabiakē matuya kashai beū hene habakī judeubū ea itxakawabiabu matu anushū bikahaira tenei ē Jesus dayashūkūkaīyamaki. **20** Ea haska wabiabu dasibibū besuuria inū matū hiwe betsa betsapa anushū matu yusīkī matu merabewanū, iwanā, hawa meseki dakeama ē matu yusī heneama iniki. **21** Haska

inũ, Deuskiri txakabumisbũ hau xinã betsa watã nukũ Shanẽ Ibu Jesus inũ Deuskiri xinã betsa watã mã ikũwanũbũ judeubu inũ judeubuma ẽ matu yusĩhairaniki. **22** Hafia eskatiã Deusũ Yushĩ Papatũ Jerusalém anu ea yunutzakayamaiwẽ taea hari ẽ uĩ kaii. Ẽ hari hikia tsuabura haskarara eki tanabu ẽ unãmaki. **23** Hafia mae tibi anu ẽ ka Deusũ Yushĩ Papatũ bebũkiri ea hatu unãmakĩ bitxiti hiwe anu ea bitxishanaibu inũ betsa betsapawẽ ea bika tenemashanaibu ea yuimisbuki. Ha besti ẽ unaiĩ. **24** Habiaskabiakẽ earã, ẽ hiweawẽ nui yauxiama ẽ daya Jesusũ ea yununiwẽ taeshũ Deus yurabuwẽ nuikĩ haska wakĩ hawenabu hatu wakatsis ikaikiri punu nukama benimai heneama ẽ hatu yusĩkĩ keyukatsis ikũkainaii.

25 —Haska inũ, Deus shanẽ ibuaikiri ẽ matu yusĩkubaũyama tsuã mã ea ana uĩyama ishanai ẽ matu yuiiai. **26-27** Haskakẽ ikis matu yuinũ nĩkakãwẽ. Dasibi Deusũ yurabu yubani hawa huneama shabakabi ẽ matuki txanimiswẽ taeshũ tsuãra habũ danãkĩ Jesus ikũwãbumawẽ taeshũ Deusũ ea kupiama ishanikiki. **28** Haskakẽ ibubis mekekĩ Deusũ Yushĩ Papatũ matu katua merabewakĩ ikũwaĩbu mekekubaĩshãkãwẽ. Deusunabu hatu wakatsi ikĩ hawẽ bake yunua mawashũkĩ hawẽ himiwẽ hawenawakĩ meribi hatu wani hatu putama hatu uĩrashũshãkãwẽ.

29 —Hamẽ betsarã, ẽ ma kaĩkainikẽ kamã inu pubẽ keskabu beshũ txashuwã shukua yamawamis keska wakĩ ikũwaĩbu txashuwã keska atxishũ tenãkĩ yamawanũ ika imisbu keska beshãkanikiki.

30 Matu ibubis matu anua hanubi benitã shanẽ ibutã: “Ea txibãkãwẽ”, ishũ matu parãkĩ matu txani yusĩshãkanikiki.

31 Haskawẽ taeshũ ano dabe inũ besti matube hiweyushũ mã kaneai tibi ẽ matu meshtamakubaĩkĩ matu yusĩkubaĩkĩ bariri inũ mexu merã matuya kashabetanã ẽ matu haska wani hakimayamakãwẽ. Eskatianã, hanũ ibubis beru mestẽwãrikãwẽ.

32 —Ẽ betسابu inũ ẽ puibuũ, ẽ matu hãtxa wai ma hatishũ ẽ matu keyuai nĩkakãwẽ. Natiã Deus ẽ matu yukashunaii. Hawẽ hãtxa pepa nuimis mã unãyã haska dasibi yubakani Deus matuwẽ dayakĩ hawẽ kuxipawẽ matu amashanikiki, mã hawenabu meribi ewai unãnepanũbunã— itã

33 —Daketapakĩ ibubis matũ pei inũ matũ mabu matu bianũ ika kemuama **34** hafia haskama ea ẽ hatube dayai hawa hatu bika tenemama haska ea inũ habũ hamapai hayama bikatsis ikĩ mekenẽ dayakĩ ẽ bikubainima mã nuku unaiĩ. **35** Haska inũ, nukũ Shanẽ Ibu Jesusũ nuku yusĩkĩ yuikĩ: “Tsuara nuitapakĩ hawara bi

benimamisbuki. Hakia tsuāra nuitapaibu merabewakī inaī benimatxakayamamisbuki”, hatu wani xinaī: “Txikixama dayakī nuitapaibu merabewakubaīshākāwē”, akī ē matu yusīkūbaīmiski—iwanā,

36 hatu yusī menetā Paulo dāti ikaya habe dāti iki keyuabu hau Deusū hatu mekekubaīshanū Paulō hatu yukashūtā meneaya

37 hanua dasibitū teikutā haya kashabetanā Paulo tātsu atā:

38 “Ana mā ea uīyama ishanaī”, ikī hatu yuishuwē taea hawē nuitxakayamai ana benimama punu nukatā habiaskabia nitxīnū ika iānēwā kesha anu shashu anu Paulo iyuaibū

Jerusalémkiri Paulo kanikiaki, na hātstarā

21 hanushū Jesus ikūwaību hatu henebaini niwe shashu ewapaki nū ana nanekaini natukā betsa hawē kena Cós anu kayābis besusi nū pukea hanu ushaxini ana kai natukā betsa hawē kena Rodes anu ushariakaini hanua ana kai mae betsa Pátara anu hikishū **2** niwe shashu ewapa betsa Feníciakiri kanū ika neshea betxitā hawēri kanū, ika haki maekī hawē ibu pakatā hatube nū ana kai **3** ana patābaīkatsi ikama besusi pukei natukā ewapa hawē kena Chipre yusiuri daībaini mai kesua Síria anu patākubauni Tiro anu hatū mabu apakatsis iki hanu hikikaū keti ikē **4** hanua ikūwaībuki nukutā hanu mapekeyuxina sete dia besti hatuki nū bayuaya Deusū Yushī Papatū bebūkiri ikūwaību yuia habuā Paulo yuikī: “Jerusalém anu kayamayuwe”, akī keyuabu **5** hanua sete dia ma keyuaya: “Ē ma kaii”, nū hatu wa nuku nitxīnū ika hatū mae anua habū ikūwaī hunibu inū hatū aībuaibu inū hatū bakebuya dasibibū nuku txibābirā iānēwā kesha anu bea maxī nukube dāti itā nukubetā Deus kuxipa yukatā **6** nuku haska washūtā nū kai penū nuku nitxīkī nuku shashū ainitā hanua habu hatū hiwekiri txītūbainaibū

7 hanua Tiro anua kai mae betsa Ptolemaida anu keti itā ha shashuwē nū huai henetā ikūwaību nū hatu betxima benimakī nuku yukabu hatuki bayui hanu ushaxini **8** hanua mexukiri Paulobe bestēkaini ana kai Cesaréia anu hikitā Jerusalém anushū ha sete merabewanikabu wakī hatu katunibu betsa hawē kena Filipē Deusū hātxa hatu yuikubaūmistū hiwe anu hikitā haki bai nū hanu iyukē **9** hawē aību bake dabe inū dabe beneyariabumā Deusū hātxa hatu yuiriakubainaibū **10** hanua shaba eskarabes kaya Judéia mai pakea anua tashnikirani Deusū hātxa hatu yuiriakubaīmis hawē kena

Ágabo hua hikia **11** nuku uítanũ ika hushũ Paulõ nanesheketi bitã hawẽ tae inũ hawẽ mekẽ ibubis meneshtã yuikĩ:

—Deusũ Yushĩ Papatũ ea yuixina matu yuinũ nĩkakãwẽ. Na ẽ akai keska wakĩ Jerusalém anushũ na nanesheketi ibu judeubũ atxishũ neatã Romanonawabu anu inãshãkanikiki— ikaya

12 nĩkatã Jerusalém anu hau ana hari kayamanũ nuku inũ Cesaréia anuabũ nũ nemakĩ baxibiakubaina **13** Paulõ nuku kemakĩ:

—Haskai ewẽ taea kashakĩ mã ea huĩti nixmawakanai? Jesus ikũwãkĩ ẽ txibãmiswẽ taea Jerusalém anushũ ea atxishũ neashanaibuwẽ ẽ dateamaki. Hakia ẽ Jesus dayashũkũkaĩmiswẽ taea ẽ haria mawariashũtiruki— nuku wa

14 haska washũ hawẽ xinã betsa wamatima hau haskaratanũ nema henetã yuikĩ:

—Nukũ Shanẽ Ibũ xinãnẽ iwe— nũ wa

15 habe kanũ ishũ nukũ mabu pewatã Jerusalémkiri kakũkaini nũ mapekeaya **16** Cesaréia anua ikũwaĩbu hatiri nukube buxĩshũ huni betsa Chipre anua kaĩni hawẽ kena Mnasom ma bari itxapa Jesus ikũwãpakemistũ hiwe Jerusalém anu nũ habe iyunũ nuku hari iyukĩ

Paulo Tiagoki banikiaki, na hãtxarã

17 hanua Jerusalém anu hikitã Mnasomẽ hiwe anu nuku iyuabu ikũwaĩbu nukuwẽ benimabirã nuku iabu **18** hanu ushaxini Jesusũ betsa Tiago nũ haki bai ka habianuri dasibi mekenikabu nũ hatuki nukua **19** hatube yuka itã hanubi Paulõ hatu hãtxa wakĩ haska Deusũ merabewakĩ dayamakĩ hamapai betsa tibi judeubuma anushũ Jesus hatu ikũwãmakubainai binumakubaĩxina hatuki txaniai **20** nĩkabaikĩ hanushũ Deus kẽwãtã habu betsã Paulo yuikĩ:

—Nukũ betsaã, mia yuinũ nĩkawe. Nukunabu judeubu mirimabũ Jesus ma ikũwãbiakĩ hawẽ nemati inũ hawẽ yunuti Moisés nukũ shenipabu yusĩni meke pewashũ henekatsi ikama txibãpakemisbũ **21** mĩ akaikiri mia yuãkĩ yuikĩ: “Nukunabu nawabube hiwea Paulõ hatu yusĩkĩ Moisés yusĩni hau ana txibãyamanũbũ inũ hatũ bakebu hau hatũ hina kubitxi ana meshteyamanũbũ hatu yusĩkĩ yunumiskiaki”, ibirã ibirãmisbuki, mikiri txani beshũ yuikinã.

22 Natiã mĩ ma hua nĩkatã yurabu miki sinatakĩ mia danãtirubuki. Haska mia uĩaĩbũ hawawẽ nũ mia haska watirumaki. **23** Mĩ haska wakĩ hatu daewanũ mia yuinũ nĩkawe. Nukũ betsabũ quatro huni Deusbe yubakaima ma keyui kemai na habia tsauwabuki.

24 Haskakẽ mia hatube kashũ Templo anu hatube pepakĩ Deusbe

nukunabu hãtxashunikabũ nukũ beya txibãkĩ hau Deus ana matuki sinatayamanũ Deus yubaimabu hatu pakashũtã habũ bu hatu mashtemakĩ mãkuamashãwẽ. Mĩ hatu haska washũkẽ judeubũ Jesus ikũwãkĩ dasibibũ uĩkĩ Deusũ hãtxa Moisés yusĩni kaneama mĩ txibãmis inũ hamẽmẽs mikiri txani txakamisbu unãshãkanikiki.

25 Haska inũ, judeubumã Jesus ikũwaĩbukiri hau nukũ beya txibãyamanũbũ nũ ma hatu bebũkiri keneshunimaki, xinã besti watã eska wakinã: “Yushĩ dami betsa kẽwãkĩ nami inãmisbu piyamashãkãwẽ. Ha inũ, himi ayamashãkãwẽ. Ha inũ, yuinaka teneshabu piyamashãkãwẽ. Ha inũ, aĩyãkĩ haska Moisés nuku nemakĩ keneshuni txibãshãkãwẽ, hau nukunabu berabĩrabeyamanũbunã”, nũ hatu waniki— aki Tiago hãtxa meneaya hawẽ hiwe anua kaĩkaini Mnasom hiwe anu nũ ka

Templo hemaĩtĩ anushũ Paulo tenãnũ, iwanã, atxinibukiaki, na hãtxarã

26 hanua ushaxini bestẽkaĩ Paulõ ha quatro hunibu iyui hatube pepanũ, iwanã, Templo hemaĩtĩ anu kashũ haska Deusbe hawenabu hãtxashunikabube hãtxanamei pepatikiri hatube yubakashu taewaibũ hanua ha quatro yubakaimabu habu meneaitiã ha quatro huni tibitũ hawẽ inãkuĩ betsa betsapa bui Deusbe hawenabu hãtxashunikabu anu bestibu bushuãbu Paulõ hatu banabima

27 ma sete shaba keyui kaya Templo hemaĩtĩ anu Paulo nikaunai Ásia mai pakea anua judeubu bexĩshũ betxitã yurabu hatu itimaska wanũ ishũ pubẽkaĩ Paulo atxitã **28** hãtxa kuxipawẽ hatu yuikĩ:

—Israelbuũ, nuku merabewai bekãwẽ. Na huninã, mae tibi anushũ yurabu hatu yusĩ txakakĩ nukukiri inũ, Moisés yusĩnikiri inũ, na nukũ Templokiri hau xinã betsa wanũbũ hatu yuikubaũmiski. Ha dikabi nukũ Templo anu Gregobu hatu iweshũ nukũ Templo meribi ma hatu atimapa wamaikiki— ikinã, **29** haska yuirã, ha dukũ Éfeso anua judeubuma Gregonawa hawẽ kena Trófimobe Paulo Jerusalém bai tanabiranai uĩxĩshũ ha huni Templo anu iyua dabanẽ marias xinãkĩ kaneirã.

30 Hanushũ yurã kaiã itimaskai kuxibirã Templo hemaĩtĩ kene meribi anua Paulo atxitã shabakã kaĩmakĩ sharabainaibũ Templo shui beputi mekenikabũ hawaira bepuaibũ **31** haska Jerusalém anushũ Paulo tenãnũ, iwanã, kuxa kuxa akĩ ma tenã buanaibu mae hirabi itimaskaibũ Romano soldadobu shanẽ ibũ haskaibu banabimabu nĩkatã **32** hawaira hawẽ soldadobu inũ soldado shanẽ ibu beshmasbu hatu itxawatã hatube kuxikaĩ ha yurã kaiã itxa

itimaskaibu anu maputuxitã hatu uĩabũ Paulo kuxa kuxa akaibu hatu mepãmatuxitã **33** hanushũ soldado shanẽ ibu Pauloki kematã hawẽ soldadobu yunua haki niri iki keyutã mane dispi txiwetameya dabewẽ meneshkĩ huneshaibũ shanẽ ibũ hatu yukakĩ:

—Narã, tsuamẽ? Hawa matu txakabuwaimẽkaĩ?— hatu wa **34** habũ hawa unãmabia unãnumas hãtxa betsa betsapa yuiakeakekĩ hawa tapĩmakĩ pewabuma hawẽ soldadobu hatu yunukĩ:

—Hanu nukũ mixki hiwe kuxipa anu iyukãwẽ— hatu wa iyuaibũ **35** yurabu mesebainaibũ Paulo soldadobũ iashũ tapaitiwẽ mapemabainaibũ **36** yurã kaiã haki sinatai hatxũ bukĩ hui kuxipawẽ yuikubaĩkĩ:

—Tenãkãwẽ! Tenãkãwẽ!— ikubainaibũ

Hawa txakabumakiri Paulõ hatu yuinikiaki, na hãtxarã

37 hanushũ soldadobu hanu mekei hiwemisbu mixki hiwe anu Paulo bitxi buaibũ Gregõ hãtxawẽ Paulõ Romano shanẽ ibu yukakĩ:

—Eska ã mibe hãtxatirumẽ?— aka

shanẽ ibũ kemakĩ yuikĩ:

—Aa, mĩ Gregõ hãtxayaraka? **38** Haskakenã, miarã, Egitonawa betsa shanẽ ibukĩ nukũ mae nuku mebinũ ika hawẽ 4.000 soldadobu hanu tsua hiweabumanu hatu iyutanimarã, mĩ ha dabanẽbĩ ã ikai— aka

39 Paulõ kemakĩ:

—Ë hamaki. Earã, ã judeubĩ. Mai pakea betsa Cilícia anu mae kuxipa Tarso anua ã kaĩniki. Ea haska wama ha yurabu ã hãtxa wayuai ea heneyuwe— aka

40 shanẽ ibũ hani:

—Iwe— akĩ heneyua

mixki tapaiti keshã nishũ hawẽ mekẽ meneshekerabea sanãtã hatu nemakĩ pes wakĩ keyua mapuabũ judeũ hãtxa Hebreowẽ Paulõ shabakabi hatu yuikĩ:

22 —Ë betsabu inũ ã epabuũ, haska ã txakabuma ekiri matu yuinũ ea nĩkakãwẽ— hatu wa **2** habũ hãtxa Hebreowẽ hatu yuia nĩkai ana hawa banama pes ikama nĩkaibũ Paulõ hatu yuikĩ:

3 —Earã, ã judeuriki. Mai pakea betsa Cilícia anu mae ewapa Tarso anua ã kaĩbiani na Jerusalém anu ea iwenishũ na habianushũ ea yumewanibuki. Haska Deusũ hãtxa Moisés nukũ shenipabu yusĩni Gamalielĩ ea yusĩ pehairawakubainai tapĩnishũ ã Deus dayashũkatsis ikũkainaii, na habiatĩã mã Deus dayashunai keskariairã. **4** Uatianã,

Deus dayashunũ, iwanã, tsuabũra Bai Bena Jesuskiri ikũwaĩbu hatu tenãnũ, iwanã, hunibu inũ aĩbuaibu atxishũ bitxiti hiwe anu hatu yunukĩ ẽ hatu itxakahaira wakĩ ẽ hatu nuitapa waniki. **5** Ẽ hatu haska waya Damascokiriari Jesus ikũwaĩbu benabaũkĩ atxitã nenu iwetã ẽ hatu kupishanũ ea kuxipa wakĩ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhaira inũ nukũ mekenikabũ Damasco anu shanẽ ibubukiri ea keneshũ ea inãtã hari ea nitxĩnibuki. Na habiabu Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibuhaira inũ nukũ mekenikabũ ea yununibũ ẽ haska akubaini unãkĩ matu yuitirubuki.

6 Hanua ea kuxipa wakĩ kene ea inãbu bui haya kai Damasco bai tanabaini ma ẽ kemaya bari mananãbi nai anua bĩ txasha kuxipahaira peshekirã ea datxashaya **7** ẽ maĩ di ika dakashũ nĩkaya hui tashnikĩ ea yuikĩ: “Sauloõ, Sauloõ, haskakĩ mĩ ea itxakawakubainai?” ea wa **8** eãri yukakĩ: “Shanẽ ibuũ, mĩ tsua iki ikai?” ẽ wa hanushũ ea ana yuikĩ: “Habia ea ikũwaĩbu mĩ hatu itxakawakubainairã, ẽ Jesus Nazaré anuaki”, ea waya **9** ha hunibu ebe bukĩ bĩ txashai uĩbiai hawẽ hãtxa nĩkabumakẽ **10** eãri yukakĩ: “Shanẽ Ibuũ, haskapa?” ẽ aka ẽ Shanẽ Ibũ ea yuikĩ: “Benikaini kai Damasco anu karitãwẽ, harishũ mĩ haskakũkaĩshanai tsuãra mia yuishanikikirã”, ea akaya **11** ha bĩ txashapã ea beru nuka wakĩ ea mexu bepua ẽ ma bepeshebia ẽ uĩyamakẽ ẽ haibuaibũ metsũshũ Damasco anu ea iyunibuki.

12 Hanu ẽ hikixĩkẽ huni betsa hawẽ kena Ananiasĩ Moisés hãtxa pe txibãmis judeu betsabũ hanu hiweshũ kẽwãmisbu **13** Ananiasĩ ea merabewatanũ ika hua ea dapi nishũ yuikĩ: “Sauloõ, Jesus ikũwaĩ ma mĩ nukũ betsaki. Ana mĩ beruwẽ uĩ bena wariwe”, ea waya samama ẽ beru kayatiwatã ẽ ha uĩayã **14** ana ea yuikĩ: “Ha nukũ Deus nukũ shenipabũ kẽwãpaunibu habiatũri mia katunishũ mia unãkĩ hau hawẽ xinãwẽ hawẽ bake pepa Jesus mĩ uĩnũ hawẽ huiwẽ mia hãtxa waxinaki. **15** Haskawẽ taeshũ mianã, hawara uĩkĩ mĩ nĩkaxina yurabu mai hirabi anu hiweabu mĩ hatuki txanikũkaĩshanai”, iwanã, **16** “Haskakenã, ana hatishũra manama mĩ Deuskiri txakabukũkaĩmis hau mia buashunũ Jesusũ kenawẽ taeshũ ẽ mia naximai kanũ beniriwe”, ea waniki.

17 Hanua Jerusalém anu ẽ ana txĩtũkirãxina Deusbe hãtxanũ ika Templo hemaĩtĩ anu ka ẽ habe hãtxai nia namai keskakĩ **18** Jesus ẽ uĩayã ea yuikĩ: “Nenushũ mĩ ekiri hatu yusĩayã mia nĩkama ishãkanikiki. Haskakẽ menã hawaira Jerusalém anua tashnirikaĩtãwẽ”, ea wa **19** eã yuikĩ: “Shanẽ Ibuũ, hanu itxamisbu

hiwe tibi anushū mia ikūwaĩbu atxishū bitxiti hiwe anu hatu bitximashū hatu kupikĩ ã hatu kuxa kuxa amakubaĩxina dasibitū ea unākanikiki. **20** Ha inū, mĩ hātxa yuishunika Estêvão mākāwē tsaka tsaka akaibu uĩkĩ habū akai keska xinākĩ hatū tari ã hatu mekeshūxinaki”, ã wa **21** ã Shanē Ibū ea nemakĩ: “Txaihaira yurabu betsa betsapa judeubuma anu ã mia yunuaii. Hari karitāshāwē!” ea waniki— hatu wai

Paulo Romano documentoya hatu unāmanikiaki, na hātcharā

22 ha judeubu itxabū hatishū besti Paulō hātxa nĩkashūtā ana judeubumakiri nĩkakatsi ikama hakiri sinatakĩ unāshubima yuikĩ:

—Ha hunirā, nū ana hiwea uĩkatsi ikamaki! Tenākĩ yamawarikāwē!— iki

23 heneama keketikubaĩkĩ haki sinatai nashuku paepakĩ hatū peyabukumisbu tari pekatā mai bekux bekux akĩ kuru sa sa akaibū **24** haskarawē taea dasibibu haki sinataibu unākatsis ikĩ Romano shanē ibu comandantē soldadobu yunukĩ:

—Nukū meketi hiwe uke merā mistuyukāwē. Harishū haskai haki sinatai biski ikanimēkaĩ hau nuku yuinū bitxi kuxatiwē kuxa kuxa akĩ txanimakāwē— hatu wa **25** bitxishū hawē nea pekatā hanushū kuxakatsi pewaibū hanua shanē ibu beshmas capitāo ha dapi nia Paulō yukakĩ:

—Romano huni documentoyabiakenā, unāti wariama mā kuxa kuxa atirumē? Ha dikabi hawa txakabu waxina unāmari mā ariatirumē? Haska mā yunuai? Earā, ã matū documentoyakirā— aka

26 haska wa capitāonē nĩkabaĩ hawē shanē ibu comandante anu ka haki txanikĩ yuikĩ:

—Ha hunirā, Romano documentoyakiaki. Txanimamēkaĩ, yukatāwē— aka

27 shanē ibu comandante kashū Paulo yukakĩ:

—Txanima mĩ Romano documento hayamē? Ea yuiiriwe— aka Paulō kemakĩ:

—Hawaikika! Ë hayabĩ!— aka

28 hanushū shanē ibu comadantē Paulo yuikĩ:

—Ena bikinā, pei itxapawē pakatā ã biniki— aka Paulō ana yuikĩ:

—Enarā, haskamaki. Romano ã kaĩyā hawa pakama ã documento ea inānibuki— ikai

29 nĩkatā datei kuxatiyabū henebainaibū hatu neamashūwē taea

Romano shanē ibu comandante datebetanã Paulo hawa wama duawakĩ hau pe mekenũbũ hawē soldadobu yunubaina

Sinédrio judeu shanē ibubuki Paulo txaninikiaki, na hãtxarã

30 hanua shanē ibu comandantē ushaxini penaya haskaya Paulo txitexinabumēkaĩ, iwanã, tapĩhairakatsis ikĩ mane dispi txiwetameyawē neshaxinabu comandantē hawē soldado hatu pekamatã Deusbe hawenabu hãtxashunika shanē ibubu inũ Sinédrio dasibi hatu itxawatã Paulo kaĩmabaĩ hatu anu iyushũ hatũ besuuri nitxiã

23 Sinédrio itxabu dasibi shabakabi beiskĩ Paulõ hatu yuikĩ: —Ë betsabuũ, matu yuinũ nĩkakãwē. Ë hawa Deuski txakabu nima natiã Deuski dateama unãnuma ã hiweaki, Deusũ ea unãyanã— hatu waya

2 ha dapi niabũ hau betsã kepais atanũ Deusbe hawenabu hãtxashunika shanē ibuhaira Ananiasĩ hatu yunua betsã kepais aka **3** sinatakĩ Paulõ kemakĩ:

—Bemakis mĩ beparamebiaya mĩ huĩti txakabu unãtã Deusũ mia kupikĩ mia kepais ariashanikiki. Mĩ hari tsaushũ Deusũ hãtxa kenenibuwē ea unãti wabiakĩ hau ea kepais anũbũ hatu yunui na habia Deusũ hãtxa mĩ kaneaii— aka

4 ha dapi mapuabũ hawaira nemakĩ yuikĩ:

—Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibuhairaki dateama mĩ haki sinataii— akabu

5 Paulõ yuikĩ:

—Ë betsabuũ, Deusbe nukunabu hãtxashunika shanē ibuhairama dabanē ã unãma ikaii. “Matunabu shanē ibukiri hãtxa txakabutimaki”, ibianikē ã kaneshuki— itã

6 shanē ibubu itxabu Sinédrio anu hatiri saduceubu inũ hatiri fariseubu Paulõ unãkĩ hui kuxipawē hatu yuikĩ:

—Ë betsabuũ, earã, ã fariseuki. Ë epa inũ ã shenipabu fariseubu irianibuki. Mawa ana hiweshanaibu ikũwãkĩ ã manaya ea unãti wakĩ mã daka ea danaĩ ikai— hatu wa

7-8 “Mawa ana besteãbuma ishanai inũ Deusũ nai tsuma inũ yushĩ hayamaki”, ikĩ saduceubũ yuimisbũ hanua fariseubu haskama: “Mawabu ana bestēshanai inũ Deusũ nai tsuma inũ yushĩ hayaki”, akĩ yuimisbukē Paulõ ha hamebi haskakiri hatu hãtxa wai nĩkatã fariseubu inũ saduceubu ha iki hanubi kenamei ha itxabu anua pashkaibũ **9** haskaibũ unãshubima dasibibũ yui kenamei

keketikubaunaibũ hanua Deusũ hãtxa kenenibu yusĩnanãmisbu fariseubu betsa benitã fariseubu hãtxashunũ, iwanã, hatu yuikĩ:

—Na huninã, hawa txakabuamaki. Yushĩ kasmai nai tsuma habe hãtxai daki ixiãki— hatu waibũ

10 pubẽhairai kenamei hãtxa berukuaibuwẽ taeshũ Paulo yaxikĩ niniakeakekĩ pashka pashka akana ika datekĩ Romano soldado comandantẽ hau i benũbũ hawẽ soldadobu yunua itxabu anua Paulo iyushũ hawẽ meketi hiwe kuxipa anu soldadobũ ana bitxiabũ

11 ushaxini ana mexu betsatiã Paulo anu nukũ Shanẽ Ibu Jesus hushũ yuikĩ:

—Pauloõ, dateama benimawe. Na Jerusalém anushũ ekiri ikũwãkĩ mĩ hatu yuixina keskari wakĩ Roma anushũ habiaskari ekiri hatu yuiritãshãwẽ— awani kakẽ

Paulo tenãkatsi yubakanibukiaki, na hãtxarã

12-13 hanua penaya judeubu itxapahaira 40 binua itxa Paulo tenãkatsi yubakai yuinamei:

—Paulo tenãnũ ika tenãriama ana nũ hawa piana inũ nũ hawa nushuama ishanaii. Hakia ariama hawara nũ pikẽ Deusũ hau nuku kupishanũwẽ— iki haskakiri xinaĩ hãtxabaini **14** bushũ Deusbe hawenabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ shanẽ ibu beshmasbu anu bushũ betsã hatu yuikĩ:

—Nukubunã, Paulo tenãnũ ika nũ hakiri yubakashuki. Ariama ana nũ hawa pitiruma inũ nũ hawa nushutiruma nũ yubakashuki. Hakia tenãriama hawara nũ pikẽ Deusũ hau nuku kupishanũwẽ, iki 40 hunibu binua haskakiri xinaĩ nũ hãtxakãshuki. **15** Haskakẽ dasibibũ mã ana unãti pehaira wakĩ Paulo hau ana iwenũbũ beparãtã Romano soldado shanẽ ibu comandante yukakãwẽ. Hanushũ iweaibũ hanu mã itxamisbu anu hikiriama nũ tenãshanaii— iwanã —Nũ yubakakãshu nũ ma peki— ikaibu **16** Paulõ puĩ huni bakẽ haskaibu nĩkabaini hawaira kã soldadobũ meketi hiwe anu kashũ haska yubakakãshu Paulo yuia **17** Romano soldado shanẽ ibu beshmas capitão betsa kenashũ Paulõ yuikĩ:

—Mĩ shanẽ ibu comandante hau hawara nĩkashukiri banabimanũ na berunã iyutãwẽ— aka

18 hanua hawẽ shanẽ ibu comandante anu capitãonẽ berunã iyushũ yuikĩ:

—Hawa daki hau mia yuinũ na berunã mianu ẽ iwẽnũ ha Paulo nũ bitxixinatũ ea yunushuki— aka

19 Romano comandantē metsūshū tari berunā ha besti iyushū yukakī:

—Hawa mī ea yuinū ika ikai?— aka

20 berunātū yuikī:

—Paulo ana yukanū, iwanā, mia beparātā mexukiri habu Sinédrio anu mī Paulo hatu iyushūshanū mia yukai bekatsi ma shanē ibubu yubakakāshuki. **21** Hakia 40 hunibu binuatū Paulo tenākatsi yubakakāshū huneshū manakanikiaki. Tenāriama ana hawa piama inū hawa nushuama iyukanikiaki. Tenāriama hawara piaibū Deusū hatu kupishanikiaki. Haskakāshu miā besti: “Peki”, mī hatu wanū mia yukai bekanikiaki. Hatū hātxa ikūwāyamashāwē— aka

22 comandantē nīkatā berunā yuikī:

—Haska mī ea yuishu tsua kakawayamatāwē— ashū nitxiā berunā kaya

Hatū shanē ibu Félix anu Paulo yununikiaki, na hātcharā

23 hanushū Romano comandantē hawē capitão dabe hatu kena beabu yunukī:

—200 soldadobu maī buaibu inū, 70 cavaloki katsaumea buaibu inū, hanua 200ri hatū haxia buaibu itxawakī hatu pewakāwē. Mexu merā 9:00 hora da noitekē Cesaréia anu nitxitākāwē, **24** nukū shanē ibu Félix anu iyukinā. Meribi cavalo betsaki katsaūshū Paulo hawama meke pewashū piskumatākāwē— hatu wa kakatsi soldadobū pewaibū **25** hau keneyabi butanūbū comandantē keneshūkī:

26 “Ē ea comandante Cláudio Lísiasī mī ē shanē ibu pepahaira Félixī, ē mia hātxa bumai uīrashāwē. **27** Ha huni hawē kena Paulo haki sinatakī judeubū atxipakebaū tenāpanābū Romano documento hayakē tapītā hatu nemanū ika ē soldadobube kashū ē hatu mepāmaxinaki. **28** Hanua haskai haki sinatakī ha akanimēkaī tapīnū ishū dasibi judeu shanē ibubu Sinédrio itxabu anu iyushū **29** hatū shenipabū yusīni Paulō betsa wamis haki sinatakī txitekī kūyā akaibu ē nīkaxinaki. Hakia hawa txakabu hayamawē taeshū haska ha huni tenātima inū haska bitxiti hiwe merā bitxitimakē ē hatu nemaxinaki. **30** Hakia tenānū ika haki yubakaibu nīkatā ha huni hawaira mia anu ē yunua iyukanikiki. Miā mekeyuwe. Habu haki sinataibu judeubu bushū hau harishū txitenūbū mia anu ē hatu yunuriashanaii, hau

habũ txiteai miãri mĩ nĩkashanunã. Ë shanẽ ibu
 pepahaira Félíxsĩ, hatiski, ã hãtxarã”,
 ashũ hatu bumaya

31 haska wakĩ soldadobu yunua mexu merã Paulo iyuxĩkĩ mae
 betsa hawẽ kena Antipátride anu bitxiabũ **32** haria hatuki pena
 soldadobu mexukiri maĩ bexiãbu ana Jerusalém anu txitũbiranaibũ
 hatiri soldadobu cavalowẽ buxiãbũ Paulo habũ iyukubaini
33 Cesaréia anu hikitã Félix anu iyushũ kene inãkĩ Paulo yunuabu
34 kene uĩshũ Félíxsĩ Paulo yukakĩ:

—Mĩ haniamẽ?— aka

Paulõ yuikĩ:

—Cilícia anua ã kaĩniki— ikai **35** nĩkatã Félíxsĩ yuikĩ:

—Mĩ haskaya habũ mia txitexina beaibutiã hatubetã ã mia
 nĩkashanaii— atã hawa wama Herodesĩ hiwe itamama anushũ hau
 Paulo mekeyunũbũ hatu yunuxĩkẽ

Hawa txakabuwama ixiãkiri Paulõ Félix yuiniikiaki, na hãtxarã

24 hanua ma cinco día binukainaya Deusbe hawenabu
 hãtxashunika shanẽ ibuhaira hawẽ kena Ananias mae
 ewapa Cesaréia anu kakĩ judeu mekenika betsabu inũ huni unãnepa
 pe hatu hãtxashunika hawẽ kena Tértulo Jerusalém anua hatube kai
 hikitã Paulo txitenũ ika shanẽ ibu Félíxsĩ besuuri itxabũ **2** Paulo
 iweabu Tértulõ hakiri txitekĩ taewakĩ shanẽ ibu Félix yuikĩ:

—Nukũ shanẽ ibuũ, mĩ pehairaki. Dasibi pewai duapai unãnepai
 mĩ shanẽ ibuaya miwẽ taea unãnuma nukũ mai pakea anu nũ pe
 hiwekũkaĩmiski. **3** Mĩ nuku haska waiwẽ taea xinã txãkãkĩ enabũ
 mia kẽwãkubaũmiskiki, mĩ nukũ shanẽ ibu duapahairarã. Eã ã mia
 habiaskari waii, Félíxsĩ. **4** Hatishũra hãtxatxakayamakĩ mia
 bikawama eskarabes ã mia yuiã ea nĩkayuwe. **5** Na huni Paulorã,
 txanimahaira hakiri pemahaira nũ uĩaiĩ. Jesus Nazaré anuatũ yusĩ
 txibaĩbu hatu bebũshũkĩ mai hirabi anua judeubu manibaunabu
 bikawakĩ hatu yusĩ txakakĩ pashkakĩ hatu itimaska
 wakubaĩmiskikiaki. **6** Haska besti wama nukũ Temploki meseama
 nuku txakabuwãxinaki. Haska waya nukunabũ atxiabu nukũ
 shenipabũ beya txibãkĩ unãti watã nũ kupipanã **7** soldado
 comandante Lísias hawẽ soldadobube kashũ hawẽ kuxipawẽ taeshũ
 nuku mebĩxĩshũ **8** nenu mia anushũ nũ txitenũ nuku yunuxinaki.
 Hanushũ mĩ miã Paulo yukashũ haska ã mia yuishu txanimamẽkaĩ
 mĩ unãtiruki— akaya

9 nīkatā ha judeu shanē ibubu hatube itxabū Tertulō hātxa abukī Félix yuikī:

—Txanima habiaskaki— akaibū **10** hanushū Paulōri hau hatu hātxa wanū shanē ibu Félixsi yunukī teweshuna hanushū Paulō shanē ibu Félix yuikī:

—Bari itxapa shanē ibukī enabu mī pe hatu mekekubañmis unāi benimakī haska ē hawa txakabuwaisma hamē ea txiteaibu hatū hātxa nemakī ē mia tapīmai nīkawe. **11** Deus kēwātānū ika ma 12 dia Jerusalém anu ē hikixinaki, haska txanima miari yuka ikī mī unātiruki. **12** Hanushū Templo anua inū hanu itxati hiwe anua inū hanira hātchai nishū yurabu ē hatu itimaskawai tsua ē haska wai ea hawa nīkabuma ixiābuki. **13** Haskawē taeshū ha hunibū mia haskakiri yuiaibuwē taeshū hatū hātcha kayabi hawa hayamaki. **14** Hakia haskakiri ekiri mia yuiaiburā, shabakabi mia yuinū nīkawe. Jesusū Bai Bena nū txibāyā: “Deuskiri kanekanikiki”, iwanā, nuku aki ikanikiki, haskamabiakenā. Jesus ikūwākī nukū shenipabū Deus kēwāpauni ē duawapakemiski, Moisés yusīni inū Deusū hātcha yuishunika betsabūri kenenibu dasibiri ikūwākinā. **15** Haska wakī yura pepabu inū txakabubu kupikatsi Deusū hatu ana bestēwāshanai ikūwākī ē manaii. Habiasri na judeubu nukube itxabū habiaskari manariakanikiki. **16** Haskawē taeshū Deuski inū hunibuki ē xinā txakaismaki, haskai hiwei pepanū ishunā.

17 Haska inū, betsarā, bari itxapa mai hirabi mae tibi kakūkaūtani enabu inākuī hatu beshuī inū Deus kēwākī txashuwā hatu kuamatanū ika ē ana txītūkirāxinaki. **18** Hanushū nukukiri Deus pepa xināmatā Templo hemaītī anushū txashuwā ē inākuīayā eki hawa huni itxabuma inū tsua itimaskabumakē Ásia anua judeu betsabu eki nukushū ea habū itimaska wakī taewaxinabuki. **19** Ea habū haska waxinabu ha Ásia anuabu habu betirubuki, mia bebū shabakabi nishū ea txiteirā, ē haskaxīkē eki sinatai ixiābumēkainā. **20** Beabumakē nukū shanē ibubu Sinédrio itxashū ea unāti wakī hawara ē txakabuwamis ea tapīxīshū na shanē ibubū mia haska yuikeākanaii. **21** Hakia Sinédrio shanē ibū hatū besuuri nishū hātcha kuxipawē hatu yuikī: “Mawabu ana bestēshanaibu ē ikūwaīwē taeshū natiā mā ea unāti waii”, akī Jerusalém anushū ē hatu yuixinawē taea eki sinatai ikanimēkaī. Hatu yukawe— aka

22 Jesusū Bai Benakiri unāhairakī Paulō yuiai nīkatā judeubu manamakī Félixsi hatu yuikī:

—Hatiara comandante Lísias Jerusalém anua huaya ě ana matu unātihairawashūshanai, matunaki. Manayukāwē— hatu waya

23 hanua hawē haibuaibū Paulo duawakī hau pimayushanūbū hawa hatu nemama hau Paulo hawa wama mekeyunūbū Romano capitão hatu yunuxīshū

24 hanushū shaba betsaki txipu hawē aī judeu aību hawē kena Drusila iyui Félixsi ana Paulo nīkakatsi hatu kenama Paulo iweabu Jesus Cristo ikūwaīkiri hatu yuikī **25** hiwea pepatikiri inū ibubis pe meketikiri inū dasibi txakabu Deusū kupishanaikiri Paulō hatu hātxa wakī yusīaī nīkai datekī Félixsi nitxīkī yuikī:

—Kayuwe, xināshū ana ě daya hayamatiā ana mia nīkakatsis ikī ě mia ana kenashanairā— atā **26** Félixsi Paulokiri xinā betsa wairā: “Ē hawa wama nitxīshanū pei itxapa hau ea ināshanūwē”, ikī Félixsi Paulo hawētxaīs kenai habe hātخابiakūkaīkī **27** hawē hātخابi nīkabiakī judeu shanē ibubu daewakatsis ikī Paulo hawa nitxiāma ma bari dabe ka hanua Félix hawē daya menetā kaīkainaya Roma anua shanē ibu betsa hawē kena Pórcio Festo Cesaréia anu shanē ibui taeniki.

Hawa txakabuwama iyamakiri Paulō Festo yuinikiaki, na hātخابrā

25 Hanua shanē ibui Cesaréia anu Festo hikixīshū shaba dabe inū besti ma binuaya Jerusalémkiri bai kayuxīkē **2** harishū Deusbe hawenabu hātخابashunika shanē ibubu inū judeu shanē ibu betsabu yubakabaī Festo anu bushū Paulo txakabuwakatsi parākī:

3 —Haskai mī ma nenuki. Nuku pewashūkī Paulo miāri mī nuku unāti washūkatsi nenu Jerusalém anu hau itanūbū mī hatu yunutirumē?— akabu, haskarā, eska Paulokiri yubakabaī bai tanabiranai nū tenānūbū ika inibukiaki. **4** Hakia Festō hatu nemakī yuikī:

—Cesaréia anushū Paulo ma pe mekeshū uīkanikiki. Haskakē usha eskarabestā ě ana txītūkainaya **5** mā haska ea yuiairā, matū shanē ibubu Cesaréia anu ebe bushū ha hunī hawara txakabuwayama txitekī unātirubuki— hatu waxina

6 Jerusalém anushū oito dia kasmai dez dia daki nitxītā Cesaréia anu ana txītūkaini hikixina hanua mexukiri hanushū shanē ibui tsaushū unāti wamisbu anu hari Festo tsautā hau Paulo itanūbū hatu yunua **7** iweabu Jerusalém anua bexiā judeu shanē ibubū kebaūshū hawē yusīa betsa betsapakiri Paulo txitebiakī hawē haska watima kayakiri Festo yuiaibū **8** hanushū hātseri Paulō hawa txakabuwama ikimakiri unāmakī Festo yuikī:

—Ë hawa txakabu hayamakiri ena mia yuinũ nĩkawe. Deusũ nukũ shenipabu yusĩni txibãkĩ ã kaneama inũ, Jerusalém anushũ Templo ã hawa txakabu wama inũ, Romano shanẽ ibuhaira Césarki ã hawa hakiri txakabu yuismariki— ikaya

9 hanua judeu shanẽ ibubũ hau Festokiri pe xinãnũbũ, iwanã, Paulo yukakĩ:

—Jerusalém anurã, mĩ kakatsis ikai, harishũ mĩ haskayama hau ã mia unãti washanunã?— aka

10 Paulõ kemakĩ:

—Haskamaki. Huni betsa tibi miã mĩ unãti wanũ Romano shanẽ ibuhaira Césarn mĩ habiaska watanũ mia yunuimaki. Haskakẽ na habiatiã mĩ ea unãti watiruki. Haskakẽ enabu judeubu ã hawa txakabu wama iyama ã mia tapĩmashuki. **11** Ë hawara txakabuwayamawẽ taeshũ hau ea tenãnũbũ ã hatu hawa nemama ikeanaii. Hakia mia paraĩbũ hau ea tenãnũbũ mĩ shanẽ ibũ hãtxa kanekĩ mĩ ea hatu yunutirumaki. Haskawẽ taeshũ maiwã kesua shanẽ ibuhaira Césarn hau ea unãti washanũ Roma anu ea yunushãwẽ— aka

12 hanushũ unãnepa merabenãbube Festo hãtxatã Paulo yuikĩ:

—Peki. Césarn hau mia unãti washanũ mĩ ea yukashuki. Hari ã mia yunushanaii— axiã hiweyukẽ

Paulokiri Festõ Agripa yuiniaki, na hãtxarã

13 txipu shaba eskarabes kakẽ Romanobube shanẽ ibumis judeubũ shanẽ ibu Agripa hawẽ pui Berenicebe Cesaréia anu shanẽ ibu bena Festo uĩkĩ hãtxa wakĩ benimawanũ ika haki bai buxiã

14 habe hiweyuabũ Festõ Paulokiri Agripa hari banabimakĩ:

—Nenu huni betsa mekeshũ Félixĩ eki henebãxinaki. Mia yuinũ nĩkawe. **15** Nenua Jerusalém anu ã ka Deusbe hawenabu hãtxashunika shanẽ ibubu inũ habũ mekenikabũ txakabu hakiri yuitã ha ã kupinũ haki sinatakĩ ea yunuabu **16** hakia eã hatu kemakĩ: “Nũ Romanobunã, nukũ yunua kuxipawenã, e iskaũ detenũbũ nũ haska beyamaki. Hakia hau detenũbũ yunukinã, ha haki kayai haratura txakabu ha dabe unãti warabetã nũ hatu nematiruki, ha ikaiburã”, akĩ ã hatu waxina **17** ã hatu haska wabirana ea txibãbirãxinabu manakatsi ikama mexukiri hanushũ nũ hatu unãti wamis anu tsaushũ ha huni ã hatu yunua iweabu **18** habu bexiãbu benishũ haska hakiri kayakĩ hawa hatũ txakabu tibi waima haskakiri txiteaibu dabanẽ haska ã xinaĩkiri hawa yuiabuma

19 hafia haska judeubũ hiwea beya kēwāmisbu hatu maewamai inũ huni betsa Jesus mawabiani ana hiweaki, akĩ Paulõ hatu yuimis besti hakiri txiteaibu ē nĩkashinaki. **20** Haska hakiri yuiaibũ hawawē ē haska watima ea unātimaska kaya wabu xinātã Paulo yukakĩ: “Jerusalém anushũ ana harishũ hatubetã ē mia unāti wai kashanũ hari mĩ kakatsis ikai?” ē wa **21** hanushũ hatũ ea akĩ: “Hamaki. Shanē ibuhaira Césarn hau ea unāti washanũ Roma anu ea yunushāwē”, ixĩkē hari ea yukaxinanu yunukatsi hau bitxishũ meke bestiyunũbũ ē hatu yunuxinaki— aka

22 hanushũ Agripã Festo yuikĩ:

—Ha hunirã, eãri ē nĩkakatsis ikaii— aka

Festõ kemakĩ:

—Peki. Mexukiri mĩtsiri mĩ nĩkatiruki— aka

23 hanua ushaxini mexukiri hatũ tari pepa sawea hawēruabiranaibu hatu kēwābirākĩ teperewe mawabainaibũ shanē ibu Agripa hawē pui Berenicebe inũ Romano soldado shanē ibubu inũ Cesaréia anua shanē ibu beshmasbu hanushũ unāti wamis dĩtu anu hikibaina maniabũ Festõ hatu yunua Paulo iweabũ **24** hanushũ Festõ hatu yuikĩ:

—Shanē ibu Agripa inũ nukube itxabuũ, na hunikiri matu yuinũ nĩkakāwē. Jerusalém anushũ inũ nenushũri judeu itxapabũ hakiri txakabu kayakĩ ea tenāmanũ ika biski ikubaĩxinabuki. **25** Hafia haska hakiri yuibiaibũ eã ē nĩkaxinarã, haskawē dabanã ē tenātiruma xinātã ē haskara wayupanã hamebi ea yukakĩ: “Hau matũ shanē ibu kaya Césarn Roma anushũ hau ea unāti washanũ ea hari yunuwe”, ea waxina hari yunukatsi ē xināxina ē yunushanaii.

26 Hafia hawara txakabuwayamakiri tapĩ pewamabia shanē ibuhaira César anu ha hunikiri ē hawa keneshũ bumatima ē xinaiĩ. Haskawē taeshũ hawa txakabuwayamamēkaĩ, Agripã, natiã mĩ besuuri ē nitxiãki, hau miãri mĩ ea unāti washununã, haskakiri kenetã ē bumakatsis ikairã. **27** Hamē hawa hawē txakabukiri unāma ē yunua: “Habitiruma benibĩ!” ishũ ekiri xinātiruki— akaya

Paulõ ikũwaĩbu itxakawabiaya Jesusũ katunikiri

Agripa yui txaninikiaki, na hãtxarã

26 hanushũ Agripã Paulo yuikĩ:

—Hani mĩ hawa txakabuismakiri nuku yuiwe— aka

—Peki— iwanã, hatu mekē sanāshũtã Paulõ hatu yuikĩ:

2 —Shanē ibuhaira Agripã, haska ekiri kayaibukiri mia bebũ

nishū ē haskakūkaīmis ē mia hātxa waīwē taea ē benimaii, na haska judeu shanē ibubu ekiri txakabu txanitxakakī eki kayaiburā. Ë haska hayamaki. **3** Mianā, dasibi judeubū beya unākī haska betsa betsapa xinaī nū ha irabemis mī unāhairaiwē taeshū txanima ē hātxa mī nīkatiruki. Ë hātxa teneshū ea nīkayuwe.

4 Dasibi judeubū ea unā keyukanikiki, ē hatube hiwekūkaunirā, ē mae anuabu inū hanua ē yumeni Jerusalém anuabunā. **5** Ha dikabi ē berunātū Moisés nukū shenipabu yusīni habūs xinā pashkama txibāhairakī nū mekehairamis ē fariseu ikūkaini ea uīkubainishū mia yuitirubumēkaī. Hakia ekiri xinaī hāttxatirubumamēkaī.

6 Haskawē taeshū ē haskarakē daki ea unāti watā kupikatsi haska nukū shenipabu Deusū yubani ikūwākī ē manai ea aki ikanikiki. Hanushū mawabu ana hatu bestēwai kai Deusū nukū shenipabu yubani ē ikūwaiwē taeshū ea kupikatsis ikanikiki. **7** Israelī bakebu 12 shukuabu tibitū haska uīkatsi manakī bariri inū mexu merā Deus kēwākī duawakubāīmisbu keska wakī haska manakabu keskari eāri ē ikūwaiwē taeshū haska bestiwē taeshū habū ea txitei kayanamei ikanikiki— iwanā, itxaburi uībaūkī ana hatu yuikī:

8 —Haskakī mā ikūwābumamē, matubunā, mawabu Deusū ana hatu bestēwāshanairā?— iwanā **9** —Eānā, txanima haskakiri xinā pewariamarā, ē hatu ayuniki, hatu yamawakatsis ikinā, Jesus Nazaré anua ikūwaiḃuki sinatairā. **10** Na haska akinā, Jerusalém anushū ē aniki, Deusbe nukunabu hāttxashunika shanē ibubū hatū kuxipawē ea yunuaburā. Jesus ikūwaiḃu itxapa atxishū bitxiti hiwe merā ē hatu mistukubainiki. Hanushū hatu tenaībū eā hatu nemama habiaskari xinākī pesshū ē hatu uīs bestikubainiki. **11** Hatu haska wakinā, hawa betsa tukama hanu itxamisbu hiwe tibi anushū Jesus ikūwaiḃu hau henenūbū hatu itxakawatxakayamakī beshtehairakatsis iki ē hatuki bene bene ikī hawa hatu henekatsi ikama judeubumā mae anuri pashaibu habiaria hatuki sinatahairakī hatu atxinū, iwanā, ē hatu katxibākubainiki.

12 Deusbe nukunabu hāttxashunika shanē ibubū haska nū akai keska nū anū ea hatū kuxipaya wakī yunuabu Damasco bai tanabaini ma ē kemaya **13** bai putxinī ma bari mananābibiakē kakī ē uīayā naiuria bī kuxipahaira bari binuatū ea inū ē haibuaibu nuku datxashaya **14** hanua dasibi maī nū di ikaya nukunabū hātxa Hebreowē tsuāra ea yuikī: “Sauloō, Sauloō, haskakī mī ea itxakawakubaini? Mimebi mī txakabuaii, tsuki ikama ibubis mushaki iki ikasirā”, ea wa **15** eāri yukakī: “Shanē ibuū, mī tsua

iki ikai?” ē wa hanushū ea yuikī: “Habia ea ikūwaību mī hatu itxakawakubainairā, ē Jesuski. **16** Beniriwe, ē mia anu hushukirā. Mia katutā haska mī ekiri dayakūkaini txanikūkaīshanū ē mia uīmashu inū txipu betsa ē mia uīmashanairā. **17** Ena mia watā judeubu anu inū judeubuma anu hanu ē mia yunuai anu mī ka ē mia mekepakeshanaii, mia txakabuwatirubumarā. **18** Habu anu ē mia yunua kashū hatu xinā betsa wamakī hau unaīsmapakī Satanás ana txibāyamanūbū ē Epa Deusū hātxa mī hatu yusīkubaunū judeubuma betsa betsapabu anu ē mia yunuaii. Harishū hatu beru bepesha keska watā ana mexu merā kama keska hakia bīwē kai keskaibu mī hatu waya hatiritū ea ikūwaībū hatū txakabu ē hatu buashunaya Deusū hatu hiwekuīmashanikiki, hawa hatu kupiamarā, hawenabu meribi wakinā”, ea waniki.

19 Shanē ibuhaira Agripaā, haska nū uīisma nai anua namai keska ē uīxina txibānishū ē txibākubaīmiski, xinā betsa wamarā. **20** Harishū Damasco anushū dukū kakape hatu yusī taewatā txipu Jerusalém anushū yusīriatā Judéia mai pakea hirabi anuabu judeubu inū judeubuma ē hatu yusīkī: “Xinā betsa wakāwē”, ē hatu wa tsuāra xinā betsa watā Deusū bake ikūwākī hatūmebi hatū hiwea bena hayakī uīkubainimabuki, ē hatu unāmakubainarā. **21** Ē hatu haska wamiswē taeshū Templo anushū judeubū ea atxishū ea tenānū ika iyamabuki. **22** Haskakē Deusū ea merabewaya hawa xinā betsa wama shanē ibubu inū shanē ibuma hatuki txani Moisés inū Deusū hātxa yuishunika betsabū haska bebūkiri kenenibu ishanai **23** yuikī: “Messiasrā, nuitapatā mawai kaikiki. Hanua ha dukū mawa bestēkaina ha dukū nuku bebushuni kaikiki. Haskaxīshū nū judeubu inū judeubuma hawē pashati bai shaba kayabi ibubis Messias txani kaikiki”, inibu habiaskari haskakiri ē hatu yusīkubaīmiski— akaya

Shanē ibuhaira Agripa Paulō Jesus ikūwāmakeanikiaki, na hātcharā

24 Paulō haska hawē hiweakiri yuiiai nīkai Romano shanē ibu Festo e itā unāshubima yuikī:

—Pauloō, mī patapaki. Kene itxapa unaī mī unaīsmapakūkainaii— aka

25 Paulō kemakī:

—Shanē ibu pepahaira Festoō, ē unaīsmapakiri hāttxamaki. Txanima shabakabi hāttxa kayabi besti ē matu yuiiai. **26** Haskarā, ha shanē ibu Agripā Deusū hāttxa unaīwē taeshū dateama haskakiri hāttxakī ē yui ikaii. Haska eā ē hakiri xinānā, unā keyuriaikiki.

Txanima Jesus hawa huneama habiaskariai hiwekūkainiki— iwanā, **27** Agripakiri besushū yuikī: —Shanē ibu Agripaā, Deusū hātxa yuishunikabū kenei haskakiri ē mia yuiairā, mī ikūwai? Ē xinānā, mī ikūwai— aka

28 Agripā kemakī:

—Mī xinānē, mī hawaira ea Cristo txibāmakatsis ikai?— aka

29 Paulō ana yuikī:

—Hawaira kasmai txipu kasmai mia inū dasibibū natiā habū ea nīkaibu ē ikūwai keskakī mā Jesus haibu warianū Deusū hau matu kenarianūwē, hakaia na ē ika keskai mane dispawē matu tsuā meneshamarā— hatu wa

30 hanushū hatu haska wai nīkatā judeu shanē ibu Agripa inū Romano shanē ibu Festo inū Berenice inū shanē ibu betsabu hatube tsauwa **31** tari meribi benibaī hamauria Paulokiri habu hāttxanamekī yuikī:

—Ha hunīnā, hawa txakabuwaismawē taeshū tenātima inū bitxiti merā bitxitimaki— ikaibū

32 hanushū Agripā Festo yuikī:

—Ha huni hawawama mī nitxītirubia hamebi: “Hau Césarn ea unāti washanū”, ikī mia yukaxinarā, hari nitxīyushāwē— akabu

Roma anu Festō Paulo yununikiaki, na hāttxarā

27 hanushū Romano maiwā kesua Itália mae ewapa Roma anu shanē ibu dasibi binuatū hau Paulo unāti wanū hari nuku nitxīkatsi xināxīshū hau nuku iyunū capitāo Júlio soldado hawē shukua ewapa kena César Augustonarā, Paulo inū habu bitximisbu betsabu hatu Festō inākī yunukī:

—Roma anu iyukī hatu mekehairakubaītākāwē— aka **2** mae Adramítio anua niwe shashu ewapa Ásia anu kaiwē haki nuku naneabu mai pakea Macedônia mae betsa Tessalônica anua nukū haibu Aristarco nukube kaya iānēwā kesha patākubaini **3** hanu ushaxini kai mae betsa Sidom anu nū keti ikaya capitāo Juliō Paulo duawakī heneyua hanushū Jesus ikūwaiibu hawē haibuaiubuki hau hatuki bayutanūbū, iwanā, nemama kakē betxitā pimakī duawaxiābu **4** hanua Sidom anua bestēkaini kai natukā ewapa hawē kena Chipre nū kapanā niwe beaiwē taea dūkebaini **5** mai pakea dabe Cilícia inū Panfília besuuri iānēwā dūkebaini kai atimas mai pakea betsa Lícia anu hawē mae betsa Mirra anu nū hikia ha shashu nū hawē kai henetā

6 hanua maei niwe shashu ewapa Itáliakiri kai Romano soldadobu capitão Júliō benabaūkī betsa Alexandria anua kai betxitā ana hawē kakatsi haki inatā nū kai **7** unāshubirahaira kakūkaini ushakūkaini iānēwā patākubaini dayatxakayamakubaini mae betsa Cnido besusi niwē nuku niti aka nuku haska wa yusmauri natukā betsa Creta dūkebauni mae betsa Salmona natukā kesua binubaini **8** niwē nuku kamama teshkitā unāshubira kai bikahairakūkaikī natukā Creta kesha patākubaini atimas mae betsa Laséia dapi hawē kena Bons Portos anu nuku keti akabu nū hikikē

9 niwe pepa manakubaini usha itxapakūkaini hawaira kainama judeubu samakemisbutiā ma binukē ui pakei taei niwēwā bei meseaya haskawē taeshū bebūkiri hatu nemakī Paulō yuikī:

10 —Hunibuū, haska ē xinaī matu yuinū nīkakāwē. Eā ē uīaīnā, nīkamas nū kaya niwe mesehaira bekī nuku shashu bitxia matū shekiwā inū nukū mabu dasibi shashuyabi benui keyutiruki. Nukuri hasai nukū hiwea nū benuriatiruki. Buyamayunākāwē— hatu wa

11 hanushū hatū shashu bumis inū shashu ibu niti ikatsi ikama capitão Júliō habu besti nīkaniki, Paulō hātxa nīkamarā. **12** —Nenu Bons Portos bai butua txakabuki. Haskanushū nū matsi binutirumaki— ikaya dasibibū habiaskasri xinaī: —Haskakenā, nenua buirā, Creta natukanu Fenice mae anu bunākāwē, hanu bai butua peki, noroestekiri inū sudoestekiri uīakiri hanu baxikutā nū ui binuyunūbunā— ikaibū

Niwēwānē hamakiri hatu iyunikiaki, na hātcharā

13 hanua ana bunū ishū xinātā buaibū niwe kuxipama duakabi sulkiria pe shūku ikaya:

—Peki. Eskawē nū katiruki, hawa bikamarā— ika ana kai taei natukā Creta hawē kesha hawama nū patākubainaya **14** hanua hawaira natukākiria niwe mexupa kuxipa bekī iā namakis nukū shashu nuku tu akubainaya **15** haska washū ana tsitsūwātū ana ha kaikiri butima niwēwānē txixtekiri buaiwē taeshū shashu hawē tuēbaīti heneabu niwē besti shashu bini bini abainaya **16** hanua natukā hatiuma hawē kena Cauda hunea hauri niwe shūku ikamauri dūkebaikī hawē hasai pashati shashu pixta daneshekea kai nuitapatā dayahairatā mapemakī nū nanea: **17** “Nukū shashu ewapa muxitiruki”, iwanā, shashu ibu dayashūmisbū dispi kuxipawē shashu daweshekubaikī keyutā nespa hawē kena Sirte anu teshke itiruki ika datekī ha shashu dakereshkaī bitxai hau haki teanū,

iwanā, hi keku pukuabu hatū mestēwākē niwē tu abaïmis tari ewapari hawē hi mashkenāyābi pekashū butekī nū peka niwēwānē shashu tu akubainaya **18** hanua ana penaya niwēwā ana kuxipa beki shashu dabe dabe atxakayamaya shashu narabeketirukē datekī shashu shāka duakabi wanū ishū ha mabu buaibu hatiri iā merā datekī pukukī taewaibū **19** hanua usha dabexina ana penaya niwēwā maïriamakē ha niwē hawē tu abaïmis tari ewapa inū hawē txibu inū hawē nabe inū mashkenā dasibi dispiyabi shashu anua hatubetā mekenē dasibitū shutukī iā merā nū pukuabu **20** hanushū niwē nuku itxakawakubainaya mexu tibi bixi uïyama inū shaba tibi bari uïyamari: “Nū peamaki, haniara hasakī nukū hiwea nū benui kaii”, ikaibū

21 natiā datekī hawa piabuma ikubainaibū hanua Paulo hatu naxui ika benikaū hatu yuikī:

—Hunibuū, ē hātxa nīkatā Creta anu mā baxikuxianā, bika txakabu mā meama ikeanaii. **22** Haskabiaya punu nukayamakāwē. Natianā, shashu besti benuaya nuku dasibi nū mawama ishanaii. Matu yuinū nīkakāwē. **23** Mexu merā ē Deus ha ē dayashūmis ea mekemistū hawē nai tsuma yunua hushū **24** ea yuikī: “Pauloō, dateyamawe. Romano shanē ibuhaira César mī uī kanū Deusū mia merabewakī ha dasibi shashū mibe buaibu miwē taeshū hatu tenāma ē hatu pasha washanaii”, akī ea yuishuki. **25** Hunibuū, ana punu nukama benimakāwē. Eānā, ē Deus ikūwāyā haska ea yubashu ashanai ē ha xinaiī, nū haskai kai hawē nai tsumā ea yuishurā. **26** Hakia natukā betsa anu nuku teawai kaikiaki—hatu wa

27 hanua Creta anua buimabu ma semana dabe kaya mexu betsatiā iānēwā deshū betsa hawē kena Adriático anu niwē nuku shutukubaunaya iānēwā buspu tsaubaikī nuku dabe dabe akubainaya shashu ibu dayashūmistū unāshubira bana nīkatā xinaī: “Nū ma mai kemaii”, ishū **28** hawē nua meti dispiwē mea 36 metro tanatā ana ha katxu shekekainaya ana mekī 27 metro tanariatā **29** mixkiki keti ikī tsakai kaya datekī hawē shashu tsumakī mai betāti shākama dabe inū dabe shashu txishukiri pukuabu niti ikē hau Deusū penaya uïmakī hatu merabewanū manai manixinaibū **30** shashu pixta butetā pashanū, iwanā, shashū dayamisbū hatu paraī shashu debukiria hawē mai betāti betsari pukui itsai parananātā pashai bupanābū **31** hakia haskaibukiri unākī capitão Júlio inū soldadobu Paulo hatu yuikī:

—Habū shashu ibu dayashūmisbu habu besti pashaibunā, maturā, mā haskatā pashatirubumaki. Hatu nemakāwē— hatu wa

32 hawē bupanābū capitāo datekī hawē soldadobu yunua ha dispiwē shashu pixta neshabu meshteabu iānē pukukainaya

33 ma pena kemaya hau pinūbū Paulō xinākī hatu yunukī:

—Menā dasibitū hawara pirikāwē, mā haskai ikai ma semana dabe kabia usha tenekī uīkubaīkī mā hawa piama ē matu uīaīnā.

34 Haskakē ē matu yunuaii. Punu nukama mā pashakatsis ikairā, pirikāwē. Mā nuitapabiai mā hawa txakabui benuama ishākanaii. Ē hātxa ē matu yuii hakimayamakāwē— hatu washū

35 haska hatu yuitā Paulō misi bishū dasibibū besuuria dakeama Deus kēwātā misi tūkeshū pikī taewayā **36** hanushū unāshubira benimabaū habūri piaibū **37** ha shashuwē nukubu nū buaiburā, 276 yura nū iniki. **38** Hanushū yaniwatā shashu ana shākawakī shekiwā putakī teshe waxinabu ana hawē henekī pukukī keyuabū

Shashu ewapa hawē buaibu dabekea hashka hashka inikiaki, na hātcharā

39 hanua penaya uībaūkī shashu ibu habu dayashūmisbubetā hanira kesha betsauri hanu unābuma anu buabu hawa unāma hakiā hawē deshū anu maxi uītā:

—Maxiuri nū teai katirumēkaī. Hauri bunākāwē— hatu wa **40** habū habiaskari xinākī hawē tsitsūti haimā nea pekashū shashu debu anu ha niwē tu abaīmis tari pixta ana pūtetā iā anu henekī hawē mai betāti dispi haki neshea meshteabu maxikiri tu iki nunukaini kemai taeya **41** hakiā hene hanus kuxibirani anu uke merā maxi tsakai hanu uīyama teshke ika ana harakiri katima hene kuxipai buspu tsaubirākī shashu txishu tsaka tsaka akī hashka hashka akī taewayā **42** huni bitxiyamabu nunai hau pashai hunebaīyamanūbū yubakatā soldadobū hatu detekatsis ikaibū **43** hakiā Paulo hatu mekemakatsis ikī soldado capitāo Júliō hatu nematā nunanikabu habu dukū hau pukubaī maxī mapekenūbū hatu yunua **44** nuna unābumari ha katxu shashu nabe inū shashu tuash ikaiwē hau bunūbū dasibi nuku yunua haskai dasibi nū nunubaini maxi metsatā nū mapekebirābirani keyuniki, pashai tsua hasamarā.

Natukā Malta anu Paulo niti iyunikiaki, na hātcharā

28 Hanu dasibi hasama maxī nū mapekei keyukē natukā hawē kena: “Maltaki”, ikī nuku yuiabu nū nīkaya **2** ha uīa nuku aka shūska nū matsi teneaya hanu yura betsa hiweabu dasibi

nukuwē nuikī nuku duawakī karu itxapa kuashū nū yui bunūbū nuku kenabu **3** hari kashū Paulō metash itxawashū txi anu mātixīkī kuaya metash anua txi kuai anu shana mebirani dunu pianā tashnikirā itxukirā hawē mekēki pikī mukua dunukē **4** ha hanua yurabū hawē mekē anu dunu dunua uī hawē datei yuinamekī:

—Na hunirā, pubēkī yura betsa tenaīmamēkaī. Iānēwā anua pashabiashukē dunu yunukī nukū mekenika yushī pepatū hiwea ināma kupikikirā— ikaibū

5 haka hawaira Paulō hawē mekē meixkukī txi anu dunu putatā hawa meama kayakē **6** hanushū dasibibū xinākī: “Meshashatā hawaira mawaimēkaī”, ishū manahairabiaibū hawama kayakē haskaya xinā betsa watā habū yuikī:

—Ha hunirā, yushī kuxipamēkaī, dunū pibia isī teneama kayabī!— akaibū

7 hanua habia iānēwā kesha txaima natukā shanē ibu hawē kena Públío hawē mae ewapa kesuakea anua hushū nuku iwākī mapemaxīshū shaba dabe inū besti hawē hiwetāshū nuku pimakī pewakī nuku duahairawaya **8** hatu haska waitiā Públiō epa yuna inū txishu tenei dakakē Paulo yuiabu uī kashū hau merabewanū Deusū kuxipa yukashūtā hau shushanū haki mepitā mea hawaira maiāyā **9** natukā Malta anushū nīkakī keyubauni hau eari shushawanū ika isī teneaiibu bebirā bebiranaibu hatu shushawai ushe dabe inū besti Malta anu nū hiweyuniki.

Roma anu Paulo hikinikiaki, na hātcharā

10-11 Malta anushū nuku duahairawaibū ui inū niwe txakabu maīkūkainaya niwe shashu ewapa betsa Alexandria anuari Romano yushī hi dami dabe hatū kena Castor inū Pólux shashu hawē debukiri netānibu ma niwe pepa taeaya ha shashuwē ana nū inai taekainaya nū haya katanū tari inū piti nuku inākuītā nuku haya nitxiābu

12 hanua hawē pukei kaīkaini natukā ewapa Sicilia anu mae betsa Siracusa anu hikitā hanua shaba dabe inū besti nū manayuaya **13** hanua ana kakī iānēwā patākubaini Itália mai pakea anu mae betsa Régio anu hikiriātā ushaxini sulkiria niwe pepa ana bei taeaya ana kai usha dabetā hanira hawē mabu mapemakatsi mae betsa Putéoli anu hikishū shashu anua bututā **14** hanua Jesus ikūwaībuki nū nukua nuku pimayuaibū semana bestitxai hatuki nū bayua hanushū Romakiri maī soldadobū nuku iyukī taewaibū **15** Roma anushū ikūwaībū nū huai bana nīkatā bai putxinī nukuki nukukatsi

beaibũ hanua inānanāmisbu hawē kena Ápio anu nũ hatuki nukua nukube ana bui txĩtũbainaibũ mae betsa hawē kena Trēs Vendas anu ikũwaĩbu betsa beaibukiri nũ hatuki nukuria haibu itxapabu uĩ Paulo benimai xinā txākākĩ Deus kēhairawaya **16** ana kai mae ewapa Roma anu nũ hikia huni bitxinibu betsabũ Romano shanē ibubũ hau hatu ana bitxinũbũ hatũ soldadobu yunutã hakia Paulo haska wama hau tari meribi hiwe betsa anu soldado bestitxai habe meneshekerabetã hau mekekubaĩshanũ yunuabu

Paulõ Roma anushũ hatu yusikubainikiaki, na hãtxarã

17 hikixina usha dabe inũ besti binukainaya Roma anu judeu shanē ibubu hiweabu hau habe itxai benũbũ Paulõ hatu kena bea ma itxabu hatu yuikĩ:

—Enabuũ, ekiri matu yuinũ nĩkakãwē. Nukunabuki inũ nukũ shenipabũ beya ē hawa wama kayabiakē Jerusalém anushũ ea atxishũ Romanobũ hau ea bitxinũbũ ea hatu mexui akimabu **18** ea unãti watã habũ ea nĩka haska tenãtimakē ea nitxĩpanãbũ **19** nukunabu shanē ibubũ ea betsa betsapawaibũ enabube yuãnanaĩ kayanamekatsi ikama hau nenushũ Romano shanē ibuhaira Césarn ea unãti washanũ Festo ē yukayamaki. **20** Haskawē taeshũ mã ea uĩ ebe hãtxai benũbũ ē matu kenaxinaki. Nũ Israelbũ ha Deusũ nuku yubani nũ manakaibuwē taeshũ haskarawē dabanã ea mane dispi txiwetameyawē soldadobe ea meneshxinabumēkaĩ, mã eki nukuyununã— hatu wa

21 ha itxabu betsã Paulo yuikĩ:

—Judéia anushũ mikiri kene nuku bemabumaki. Ha inũ, nukunabu hukĩ mikiri hawa txakabu nuku yuiabumariki. **22** Na haska yusã bena mã ikũwaĩ mae tibi anushũ abuama danāmisbu nũ nĩkabiamis haskara mã xinaĩ nũ nĩkakatsi ikaii— aka

23 hawatiãra ana itxashanaibu shaba katutã: —Hanu nuku ashãwē— abaĩxinabu judeu itxapabu hanu Paulo hiwe anu itxai beabu Deus shanē ibuaikiri yusikubaikĩ Moisés inũ Deusũ hãtxa yuishunika betsabũri kenenibuwē Deusũ Messias Jesuskiri Paulõ hatu ikũwãmakatsis ikĩ bari txai hatu tanamakĩ hatu yusĩbaiaya **24** haska Paulõ hatu yusã hatiritũ ikũwaĩbũ hatiri betsabũri danãkĩ ikũwãbumakē **25** haskakiri xinãma hatũmebi itimaskatã inũ bui beni taebainaibũ Paulõ eskakiri hatu yuikĩ:

—Shabakabi matũ shenipabukiri Deusũ Yushĩ Papatũ hãtxamakĩ Isaías yuimakĩ:

26 ‘Kakaĩ ha yurabu yuiritāwē.

Habũ hātxa itxapa nĩkabiakubaĩmisbu hawa
unāma ishākanikiki.

Itxapa uĩbiakubaĩmisbu hawa uĩama ishākanikiki.

27 Hau uĩyamanũbũ hatũ beru bekua keskabuki.

Hau nĩkayamanũbũ hatũ pabĩki pabepukua keskabuki.

Na yurabu bushka kuxibũ hawa tapĩkatsis ikabumaki.

Hau ẽ hatu merabewakĩ shushawapanā ea danaĩ
ea anu bekatsis ikabumaki’,

aka matũ shenipabu yusĩtā Isaíasĩ nuku keneshuniki. **28** Haskakē nukunabu nĩkabumakē natiā unuri Deusũ judeubuma hatu mekekatsis ikai hau habũ nĩkanũbũ hanuri bushũ hatu yusĩshākanikiki, hawa niti ikamarā. Haskanikiri matũri xinākāwē— hatu wa **29** Paulõ haska hatu yusĩa nĩkabiātā habe kenamebaini inũ buaibũ

30 hiwe ināyuimabu pakakubaĩkĩ hanushũ bari dabe nitxĩ hanu haki bai buaibu dasibi haska habe hātšakatsis iki buaibu hatu i pewakubainiki. **31** Tsuā hawa nemama Deus shanē ibushanaikiri shabakabi hatu yusĩkĩ Deusũ Messias Jesus Cristo mekenākiri Paulõ hatu yusĩpakekubainiki, tsuā hawa bika tenemamarā.

Teófiloõ, hatiski, Jesuskiri hawē tsuma kuxipayabu dayakubainibukiri hātšarā.

Lucas

ROMA ANUABU PAULÕ HATU KENE BUMANIKIAKI

ROMANOS

Paulõ hatukiri xinānikiaki, na hātšarā

1 Mā Jesus Cristo ikũwaĩbu Roma anuabu ẽ Paulo hawē tsumapā mā haskaramēkaĩ? ishũ ẽ matu kene bumai uĩrakāwē. Hawē kakape ẽ txaniakeakeshanũ habistũ hawē kuxipaya ea wakĩ Deusũ ea meribi watā ea yununiki.

2 Bebũkirihaira ha dukũ Deusũ hātšxa meribi kenenibu anu hawē bakewē yubakanikiri hawē hātšxa yuishunikabu Deusũ hatu kenemani nũ unaiĩ. **3** Haska nukũ Shanē Ibu kuxipahaira, Deusũ bake Jesus Cristorā, huni kayabi judeubũ shenipabu Davĩ baba kaĩshanaikiri Deusũ hātšxa yuishunikabũ kenenibu hayaki.

4 Hanua Jesus tenābu mawaxina hawē Yushī Pepabetā hawē kuxipawē Deusū bestēwātā: “Narā, ē bake kuxipahaira dasibi binuaki”, akī Jesus Cristokiri nuku shabakabi unāmaniki.

5 Haskawē taeshū Jesus Cristo ē ikūwāniwē ea duawakī Jesusū kuxipaya Deusū ea wanikē yura betsa betsapa tibitū hau habūri Jesus Cristo nīkatā txibākī kēwāshanūbū hawē daya ashūkī ē hatu tapīmakubaunaii. **6-7** Hari mā Roma anua hiweabū Jesus Cristo mā ikūwaīburā, matu dikabiwē Deus nuikī katunishū hawenabu meribi matu waikiki. Mā haska hiweabuwē taeshū nukū Epa Deus inū nukū Shanē Ibu Jesus Cristō duawakī hau unānuma matu hiwemakubainūbūwē.

**Jesus Cristo ikūwaību Paulō xinākī hatuwē taeshū Deus
kēwākubainikiaki, na hātxarā**

8 Ha dukū matu yuinū nīkakāwē. Haska wakī mā Jesus Cristo ikūwākī pe txibākubainaibu mae betsa betsapa tibi anushū matukiri txanimisbuwē taeshū Jesus Cristobe hātxakī matu dasibikiri dayuikī ē merabenā Deus ē kēwākubaīmiski. **9** Haska inū, Deus besti duawanū, iwanā, hawē bakewē nukū txakabu Deusū nuku buashūkatsis ikai hawē bakekiri dasibi ē kuxipawē hatuki txanikūkauni matu hakimama matu ea ashūkī Deus ē yukakubaīmis Deusū unaīkiki. **10** Haska inū, matuki ē bakatsi ikai hau Deusū hawē xinānē ea beshpawashūshanū hanu matuki ea bamakatsis ikī ea yunushanai Deusbe hātxakī matukiri ē ea akubainaii. **11** Ē xinānā, matu uī kashū ē matu yusīkatsis ikaii, hau Jesus ikūhairawai mā kuxipakubainūbunā. **12** Haska ē matu yuiairā, nū Jesus txibaību nuku dasibi merabenamei nū huīti kuxipanametirubuki, matubu inū earā.

13 Ē betsabu inū ē puibuū, haska judeubuma mae betsa betsapa anu hiweabu ē hatu yusīmis keska wakī matukiriri xinaī mā Roma anushū Jesus ikūwaību ana matu ikūhairawamakī inū betsabū ikūwāriabuma Jesus hatu ikūwāmanū ika mā Roma anu hiweabu ē matu yusī kakatsis ikaii. Matu uīnū ika ē yubakabiakūkainaya hamapai betsa betsapatū ea teawa matu anu ē kariamaki. **14** Yura betsabu tibirā, Gregonawabu inū, Gregobuma, unānepabu inū, unānepabuma Deusū ea yusīmakatsi ea yununiki. **15** Haska ē xinaīwē taea mā Roma anu hiweabu anuri Jesuskiri kakape matu yusī kakatsis iki ē matukiri bepeshea ē xinā txākātxakayamaii.

Deusū kakaperá, kuxipakiaki, na hãtxarã

16 Tsuabūra Deusū kakape nĩkatã ikũwaĩbu Deusū habũ txakabu buakĩ ana xinãma hawẽ kuxipa paewẽ hawenabu hatu wamishũ mekepakeshanikiki. Haskawẽ taea ha dukũ judeu hatiribũ ikũwãkĩ taewanibuki. Hanushũ ha katxu judeubuma betsabũri ikũwãriakanikiki. Haskakẽ Deusū kakape Jesus Cristokiri yuikĩ datã akĩ hawa hawẽ dakeama ẽ hatu yusĩkubainaii. **17** Haska inũ, hawẽ hãtxa yuishunikatũ Deusū kakapekiri kenekĩ yuikĩ: “Tsuabūra Deusū hãtxa ikũwãkĩ txibaĩwẽ taea pepai hiweshãkanikiki”, aniki. Haskawẽ taeshũ hawẽ bakekiri kakape Deusū hawẽ hatu mekekĩ hatũ txakabu buanishũ ha besti ikũwaĩbu hatu pashawashanikiki.

Deus txibãkatsi ikabuma ana Deusū hatu mekeismakiaki, na hãtxarã

18 Yura hirabi hiwebaunabu hatũ txakabuwẽ txakabukubaĩkĩ hãtxa txanimawẽ hiwekatsi ikabumawẽ taeshũ betsabũ ikũwãtirubũ hau nĩkayamanũbũ txanima hãtxa hunekĩ nemamisbuki. Habũ hatu nemamisbu Deus nai anu hiwea hatuki sinatakĩ natiã hatu kupikĩ habu tenemaikiki. **19** Hawara Deuskiri unãtirubu habu Deusū unãmakĩ hamebi hatu uĩmamiski. **20** Hanushũ Deus tsuã uĩtirubumabia Deusū mai damiwani anua haska niti akama hawẽ kuxipa inũ haska watãra dasibi pewakeakekubaĩmis Deusū yurabu uĩmaya hawara damiwani uĩkĩ dasibibũ Deuskiri shabakabi unãtirubuwẽ taea tsuabura Deuski meseama yuikĩ: “Deuskiri tsuã ea yusĩamaki”, iki txanitxaka bestikanikiki. **21** Hanushũ yura itxapabũ Deuskiri tapĩbianishũ hawẽ hãtxa danãkĩ duawama inũ kẽwãma inibuki. Hakia haki petxitã hatũ xinãnẽ besti txakabu xinaĩ unaĩsmapakĩ ana txanima hãtxa tapĩtirubuma ikubainibuki. **22-23** Ha Epa Deus kuxipahaira mawatiruma ana kẽwãma habũ xinã kuxitã ha dami uĩturu kẽwãkatsi ikĩ huni mawatiru betsabũ dami waibu tsuabūra ha dami bitã kẽwaĩbu betsabũ peiyabu dami waibu bitã kẽwaĩbu betsabũ yuinaka piti inũ pitima tae dabe inũ dabeya dami waibu bitã kẽwaĩbu betsabũ nutawẽ sharaibu dami waibu bitã kẽwãkĩ haska xarabu besti kẽwãkubainũ ikĩ Deus danãkĩ yuikĩ: “Ë unãnepaki”, ibiai unaĩsmapabu ipaunibukiaki.

24 Haskawẽ taeshũ yurabũ haska xinaĩ aki hiwekatsis ikaibu hawaki ana dakeama hau habũ yura mekeama txakabukubainũbũ habũ xinã txakabu inũ hawara txakabuwakatsis imisbu akeakeaibu ana nemama ana hatu mekeama hatuki petxitã Deusū hatu henea haska hiwenibukiaki. **25** Yura betsabũ Deuskiri hãtxa kayabi

danātā txani hātxa ikūwākī txibākī Deus kayabi ana xināma hawara Deusū damiwani besti uīkī kēwākubainibukiaki. Hakia nū ikūwaībunā, nukū mekenika Deus hatū nuku damiwani kēwākubainākāwē. Haskakirā.

26-27 Haska txakabu besti xinākubainaibuwē taeshū Deusū hatu henekinā, yurabu ana abunamekayabiamā hatū txakabuki dakeama daketapaibu hatu uīkī anikiaki. Hawarawē yura pepabu dakeaibu ana dakeama aībuaibū hunibu txutamakatsis ikama hakia habe aību betsabe txutanamei itsai menamei ibunanābu, inū huniburi aībuwē ana kemukī txutakatsi ikama habe huni betsawē kemui habe txutanameaibuwē taeshū hau haskai besti hiwekubainūbū Deusū hatu ana nemama henenikiaki. Haska hiwei dakeisbumawē taeshū hatū yura isī betsawē tenemakī Deusū hatu kupikī taewaniki.

28 Habū Deuskiri xinā txanima kayabi ana xinākatsi ikama ikubainaibuwē taeshū hatū huītinī xinā txakaibu haska abui hiweaibu Deusū habu ana nemamaki. **29** Eska tibi matawaibuwē taeshunā, hawē atimapaiburā, txutanametxakaiburā, yauxiaiburā, ha pewē hiweama txakabuwē hiweairā, betsabu hatū hawara hayawē hatuki sinataiburā, yura betsa tenaiburā, detenameaiburā, txani txakabaunaiburā, beparameaiburā, yuānanaiburā, haskai hiweabuki. **30** Ha inū, shetxakai hātxa txakabumisburā, habū Deus danākī abuisbumarā, hawē nuibiabu benunū ikī tsua nīkaismarā, hamapai atirukiri keaiburā, txakabu betsa betsapa benawairā, haskakī hatū ibuā hātxa danākī nīkaisbumariki. **31** Haska inū, hātxa txanima nīkakatsi ikamarā, hāttxabiātā aisbumarā, tsuawē nuisbumarā, tsua merabenāma hiwemisbuki. **32** Ha inū, haskai hiwea hau hawē besti mawanūbūwē, Deus ibianikē haska unāhairabiai ana hawaki meseama habias txakabuwakubaīkī betsabū habias akaibu uī benimakubaīmisbuki, habu huni txakabu tibirā.

Yura dasibibu unātā Deusū txanima hatu kupishanikiaki, na hāttxarā

2 Haska txakabu tibiwē yura betsabu ikai tsuāra uītā xinākī ha akī txitenū ishū mā amis kasmai mā atirurā, habias txakabu mā haya matūmebi mā daketapatirubuki. Habiaska tibi habubetā mā abiamiswē taearā, haskawē taeshū shanē ibu bebūshū matu txiteaibu mā hawa nematirubumaki. **2** Hamē tsuabūra txakabuwakubaīmisbu kaneama Deusū unāti watā hatu kupishanai nū unaiī. **3** Hamē matunā, tsuabūra txakabuwariaibu uīkī mā hatu kūyā akatsis imisburā, matūri habiaskari txakabu mā ariamiswē

taeshũ unãtã Deusũ matu kupishanai: “Ë pashatiruki”, ikĩ xinãyamakubaĩkãwẽ. **4** Hakia Deus pepahaira mã danãbiaya matũ txakabu tanabiakubaĩkĩ hau ana ha xinãma Deusũ buanũ tsuabura hakiri kakĩ xinã betsa watã mã yukashanũbũ matu xinaĩ matuwẽ nuikĩ hatiãra mã hakiri yukashanai hĩ hĩ ikama Deusũ manakubainikiki. **5** Haska inũ, mã hatiritũ txakabu betsa betsapa akĩ henekatsi ikama Deus xinãma txakabu ibubis matsãkeakebaĩkĩ Deus sinatamamisbuwẽ taeshũ yurabu dasibi unãti washanaitiã ana manama Deusũ matu kupishanikiki. **6** Haska yurabu tibi hiweshũ amisbuwẽ taeshũ Deusũ hatu kupiakeakeashanai matu yuinũ nĩkairakãwẽ. **7** Deusũ hau nuku kẽwãshanũ hiwekuĩkatsi nũ hatiritũ hawẽ hãtxa txibãkĩ heneama pepawakubainaibu pepawẽ manakukĩ mekekĩ nai anu Jesusbe Deusũ nuku hiwekuĩmashanikiki, ikibi imakinã, nũ habu haska hiwekatsi benamisburã. **8** Hamẽ yura betsa pubeĩ sinatai ha irabenamekĩ Deusũ hãtxa txanima danãkĩ ha txibãma txakabu betsa betsapa wakubaĩmisbu habuki Deus sinatakĩ kupishanikiki. **9** Haska wakĩ Deusũ hatu isĩ tenemakĩ nuitapahaira wakĩ keyushanikiki, ha dukũ habu judeubũ txakabu wamisbu kupi taewatã hanushũ habu judeubumã txakabu wariamisbu kupikinã. **10** Hakia mã hatiri pe hiwemisbu kẽwãkĩ niti akama unãnuma Deusũ matu habe hiwekuĩmashanikiki, ha dukũ judeubu manakutã hanushũ judeubuma hatu manakuriakinã. **11** Hanushũ Deusũ hatu shabakabi unãti wakinã, yurabu txakabu inũ pepabu dasibi uĩmisshũ habias xinãwẽ besti hatu unãti wakĩ kanetirumaki.

**Dasibi yunuti unãibu inũ unãbuma Deusũ hatu unãti
washanikiaki, na hãtxarã**

12 Dasibibũ Deusũ yunuti inũ hawẽ nemati hãtxa Moisés keneni haska hayama dabanẽ unãma txakabuwakubainaibu hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati hãtxa haska yununi Deusũ xinãma hatu kupishanikiki. Hamẽ betsabũ Deusũ yunuti inũ hawẽ nemati unãbiakĩ txibãma txakabuwakubainaibu hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati hãtxa xinãkĩ Deusũ haturi kupishanikiki. **13** Ha inũ, tsuabũra hawẽ hãtxa nĩka bestikĩ Deus benimawatirubumaki, hawa txibãmarã. Hakia tsuabũra hawẽ hãtxa yununi nĩkatã habias txibãkubaĩmisbu hatuwẽ benimakĩ hatũ txakabu ana xinãma Deusũ hatukiri pe xinãshanikiki. **14-15** Tsuabura hatũ xinã txakabu wakatsi ikama Deusũ Moisés yusĩmani keska hatũ huĩti merã ha

kene nea keskashū hatu unāmaya txanima hawa hatū xinā merā hawa txakabu hayabuma hatu unāmamiski, haska neatū hatū xinā ibubis txakabuaibu hatu ha akī inū hatu nemakī unāmakinā. Haskawē taea judeubuma Deusū Moisés yusīmani kene hayamabia hatū beyawē hawara txakabu unāmisbu inū hawara pepa amisbu haska Deusū Moisés yusīmani unaī keskakī txibāmisburā, habu hatūmebi hatū yunuti inū hatū nemati haya keskabuki. **16** Haskawē taea hanu bari hawē heneaitiā Deusū Jesus Cristowē taeshū haska judeubu inū judeubuma hawara txakabu inū pepa hune akubaīmisbu dasibi hatu unāti wakī keyushanikiki. Na haska washanaikiri hawē kaka pepa hawē meketi Jesus Cristokiri ē hatuki txanikūkainaii.

**Hawē yunuti inū hawē nemati Deusū Moisés judeubu
yusīmanikiaki, na hātxarā**

17 Mā judeubu kēmisi matu yuinū nīkakāwē. Txanima Deusū matu katushū hawē hātxa Moisés matu kenemashuni haki txiti ika matū Deuswē mā kēmiski. **18** Hawara Deusū abuai unākī hawē hātxa mā unaīwē taeshū haska hātxā matu yusīa tapīkī mā pe katukubaītirubuki. **19** Hanushū matunā, yura betsā huni bekū iyumis keska wakī yura betsabū Deuskiri unāriabuma yusīkī mā hatu tapīmatiru mā xināriaii. **20** Haska inū, hawē yunuti inū hawē nemati Deusū Moisés yusīni mā hayawē taeshū dasibi hātxa kayatapia unākī habū xinā benua inū habu huīti babubu mā hatu tapīmatiruburi mā xināriaii. **21** Hakia haskabia yura betsabu yusīkī meshtāmbiai haskai matūmebi mā yusīnanaīsmamē? Haska inū, yura betsabu yumetsukiri hatu yusīkī txitebiai haskai ibubis hatu beparātā mā yumetsuriamismē? **22** Haska inū, hunibu hawē aīmabe hau txutanameyamanūbū, aībuaiburi hawē benemabe hau txutanameyamanūbū, iwanā, nemakī hatu yusībiamis haskakī kanekī mā habiaskari akī txakabuwamismē? Haska inū, yushī dami betsā kēwāma mā danāhairabiamis dami itsa hawē kēwāti templo anu mabu beabu mania yura betsā bitā hawē pei binū itā inānānāī mā yumetsumiski. **23** Haska wakī Deusū yunuti inū hawē nemati hātxawē kēbiai hawara Deusū abuai akama ikūkaikī matū xinā mā tapiskuwamawē taeshū yura betsabu Deuskiri mā hatu danāmamiski. **24** Haska Deusū hātxa yuishunikatū kenekī yuikī: “Mā haska hiwemiswē taea judeubuma Deuski meseama ē hē imakī mā hatu kashe paepawamaii”, haska kenei keska habias kanekī mā hatu amakubainaii.

25 Haska inũ, dasibi hawara Deusũ Moisés judeubũ shenipabu hatu yusĩmani habũ txibākĩ yuikĩ: “Hawara Deusũ abuai dasibi nũ txibākubainaii”, ikĩ matũ hina kubitxi mã meshteairã, ha txanima mã pewaii. Hakia habũ matũ hina kubitxi meshtebiatã hawara Deusũ judeubũ shenipabu yusĩni habũ mã txibãma matũ hina kubitxi hamẽ meshtekeyabia mã hawenabu kayabimaki, mã hawẽ hãtxa txibãmawẽ taearã. **26** Haska inũ, hawara Deusũ abuai judeubumã pe txibākubaikĩ hawẽ yunuti haya keska habu hatũ hina kubitxi meshtekeumabia Deusunabu kayabi hatu wamiski, hina kubitxi meshtekeya keska wakinã. **27** Haska inũ, hawara Deusũ yusĩni mã judeubu hayabiabũ ha nĩkabiakĩ txibãma mã kaneabũ hanushũ judeubumã hatũ hina kubitxi meshtekeumabia Deusũ yusĩni haya keskakĩ hawara Deusũ abuai txibākubaĩmisshũ matu binuhairatã matu habũ unãti washanikiki. **28** Haska inũ, judeubũ beya txibaĩ hawẽ hiwekĩ habũ bakebu hatũ hina kubitxi meshte bestimisbu judeu kayabi itirubumaki, bemakis bestirã. **29** Hakia judeubu kayabitunã, uke merã hawẽ xinãwẽ Deus txibãmisbuki. Deusũ Yushĩ Pepawẽ hatu kaya wakĩ pewakubaĩmiski, hawenabu kayabi wakinã, bemakis besti hawẽ yunuti txibākĩ hatũ hina kubitxi meshtekea bestiwẽmarã. Tsuara haskaburã, Deusũ hatu uke merã unaikiki, bemakis hunibũ ufaĩ keskamarã.

3 Haskawẽ taeshũ judeu hatiritũ ea yukakĩ: “Dasibi Deusũ yusĩni judeubũ nũ unãkĩ txibaĩwẽ taeshũ Deus benimawakĩ judeubuma nũ hatu binuamẽ?” ea wamisbuki. **2** Shabakabi matu yuinũ nĩkakãwẽ. Ikũki. Ha dukũ mã judeubu hawẽ hãtxa Deus mã ashũtiru matuki txiti iniki. Matu haska wani pehairaki. **3** Ana habiaskari haratutũra ea yukakĩ yuikĩ: “Judeubu betsabũ Deusũ hãtxa ana txibãma danaĩbuwẽ taeshunã, hawara Deusũ nũ judeubu nuku yubani betsa washanimẽkaĩ, nuku danãkinã?” ea wabu: **4** “Haska mã xinãtirubumahairaki”, akĩ ẽ hatu yuimiskiri matu yuinũ nĩkakãwẽ. Dasibi yurabu hawara yui yubakatã txani txakabiamisbũ Deusũ hawẽ hãtxa kayabi matu yubaniwẽ taeshũ Deus txani txakakĩ betsa waismariki. Haskawẽ taeshũ Deusũ hãtxa yuishunika Davĩ Deus dayuikĩ:

“Deusuũ, tsuãra mĩ pepawẽ hãtxa kaneama mikiri yuimistrã,
mĩ hawa kaneisma unãshãkanikiki.

Miki ha ibiamisbu
mĩ hatu binu keyushanaii,
hanu yurabũ mia unãti waitianã”,

itã keneniki.

5 Yura betsã xinã txakai hãtxatiru keska matu xinãmanũ nĩkakãwẽ. Yura betsã ea yukakĩ: “Nũ txakabu betsa betsapa wamiswẽ taeshũ Deusũ hawẽ yubakawẽ nukuwẽ nuibiai haskai Deus pepama ikaskĩ nuku kupimismẽ? Haskakenã Deusrã, txakaburaka”, ikaya **6** ẽ Paulõ kemakĩ: “Haskatirumahairaki. Deusũ yurabu kupikinã, kanetirumaki. Haskawẽ taeshũ Deus pepa bestiwe taeshũ yura dasibi mai hirabi anu maniabu hatu unãtã habũ txakabu inũ habũ pepawẽ hatu kupikĩ keyushanikiki”, aka **7** ana yuitxakakĩ: “Haskakenã, nũ txakabuwaya haska Deusũ pe bestiwakubaĩmisrã, yura betsabu nũ hatu unãmaya habũ Deus kẽwãmisbuwẽ taeshũ haskakĩ nũ txakabuwakubainaiwẽ Deusũ nuku kupishanimẽkaĩ? **8** Hau yura betsabũ Deus kẽwãnũbũ nukubunã, txakabuwariakubainãkãwẽ”, ikaibu hari xinã txakakĩ yuiaibuwẽ taea Deus hatuki sinatakĩ txanima hatu kupishanikiki. Hakia nuku yuaĩ: “Paulo inũ hawẽ haibuaibũ haska yusĩmisbuki”, iki habu haskakinã, Deusũ kupiti ibubis bi yupukunãkanikiki.

Tsuabu pepamakiaki, na hãtxarã

9 Haskakẽkaĩ nukubu judeubunã, Deus benimawakĩ habu judeubuma nũ binuamẽ? Nũ haskamahairaki. Txakabuwakĩ nũ judeubu inũ matu judeubumã nũ hamapai kemu paewẽ txakabukĩ nuku dasibibũ hatu uĩmatxakakĩ nũ kanemisbuki, txakabũ nuku tsumawẽ taerã. **10-12** Ha haskakiri hatunabukiri Deusũ hãtxa yuishunikatũ habukiri yuikĩ:

“Mai hirabi anu yura bestitxaitũ Deus haibu

wanũ ishũ benamis hayamaki,

tsua nũ bestitxai kaneisma pepa hayamarã.

Tsua unãnepamaki.

Tsuã Deuskiri tapĩkatsi ikamaki.

Dasibibu bai txakabuwẽ buirã,

txakabui atimapai hiweabuki.

Tsuã pepahaira aki hiweamaki.

Tsua yura bestitxai pepa nũ betxitirumaki.

13 Yura mawa pukĩtã bepuama hanamisbu keska

hawẽ tepũ pisi maiyai keskaki,

hawẽ hana parananaĩ txani matarã.

Hawẽ keshawẽ dunũ pae arua keskaki.

14 Hawẽ hashpawẽ yupukunaĩ kũyã imiski.

15 Hawẽ taewẽ kuxikaĩkĩ yura betsa detekĩ

himi txara txara imamiski.

16 Hanira niake niakekĩ

pubêkĩ nuitapawakĩ hawara yamawamiski.

17 Hani unãnuma kati bai tapia hayamaki.

18 Deusũ uĩbiaya hawẽ berubi dateismaki”,

hatu haska watã kenenibuki. **19** Haskakẽ Moisés inũ Deusũ hãtxa yuishunikabũ yusĩni unãhairabianibu: “Mã pepaki”, akĩ Deusũ hatu haskakiri xinãkĩ yuiamaki. Hakia haska yura dasibi mai hirabi anuabũ txakabuwakĩ nũ kanemis nuku unãti washanai dasibibu Deus bebunua nũ hawa hãtxatirumaki. **20** Deusũ hãtxa kenenibu tapĩmisshũ: “Eãnã, ã hawa kaneismaki”, ikĩ yui Deus unãti wamai pepatirubumaki. Hakia haska Deusũ hãtxa keneniburã, haska hawẽ nũ txakabuwakubaĩmis dasibibũ nũ hawẽ besti unãtirubuki.

Jesus nũ ikũwaĩwẽ taeshũ Deusũ nuku pepawamiskiaki, na hãtxarã

21-22 Eska wakĩ Deusũ yurabu pepawamis shabakabi hatu uĩmani matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Judeubu inũ judeubumarã, tsuabũra Jesus Cristo ikũwaĩ nukũ txakabu hatũ nuku buashunikẽ: “Haska Deusũ bebũkiri yubani tsuabũra nũ ikũwaĩbu besti txakabu hayama pepabuki”, ikĩ Deusũ nukukiri pe xinãmiski. Haskakiri Deusũ hãtxa Moisés kenei inũ Deusũ hãtxa yuishunikabũ keneniburã, habiaska dabes xinã hakiri kenenibu kaneama ini uĩtirubuki. **23** Ha inũ, yura dasibibũ txakabuwakubaĩmisbuwẽ taea haskatã ibubis Deus pepaki nũ tsua kematirubumaki, kanei hiwei peisbumawẽ taearã.

24-25 Deus nũ hawa washũkĩ daewatirumabiakẽ Deus duapatũ hawẽ pepa hatu uĩmakĩ hawẽ bake hawa yauxiama hamẽ inãkuĩkĩ Deusũ Cristo hatu nuku tenãmashũkĩ hawẽ himi habawanirã, Jesus Cristõ nukũ kupiti biniwẽ taeshũ tsuabũra mã Cristo ikũwaĩ hawẽ nukũ txakabu buati waniki. Haska xinãkĩ tsuabũra nukũ txakabu nũ buamakatsis iki haki txaniaya txanima Deus pepa kaneismatũ nuku unãmakĩ nũ hawẽ bake ikũwaĩwẽ taeshũ besti nukũ txakabu buashũtiruki. Cristo mawakĩ nukũ txakabu besti nukuna buashunama hakia uatiã hiweshũ ikũwãniburi hatũ txakabu hatu buashũrianiki. **26** Nukuwẽ nuikĩ hĩ hĩ ikama nuku manamiswẽ taeshũ na habiatiã haska Deus pepa bestitũ maturi pepa wakĩ nuku unãmakĩ tsuabũra Jesus ikũwaĩbu beru mestẽwãmakĩ natiã Deusũ nuku unãmariakubainikiki.

27-28 Haskakẽ nuku haska wakubainai nĩkakãwẽ. Deusũ nuku pepawairã, hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati nũ txibãkubaĩmiswẽ

taeama hakia Cristõ nukū kupiti biniwē taea tsuabūra nū ha ikūwaĩ haskai pe ikasi hiwea nū kēmis Deusū xināma hawē pepawē besti nuku hawēruawamis nū unaiĩ. Habiaskari Deusū yunuti inū hawē nemati nū txibākubaini ibubis pepakĩ nū binutirumakē hakia haska Jesus Cristo nū ikūwaĩwē taeshū Deusū nuku pepawamiski. Haskakē hawara pepa ibubis nū amis xinaĩ ana nū kētirubumaki.

29-30 Ha inū, nukū mekenika Deusrā, judeubuna bestimē? Haskawē taea yura dasibi shukua betsa betsapa hiwebaunabu hatu mekeismamē? Haskamaki. Txanima dasibi Jesus ikūwaĩbu nuku mekemiski, judeubu inū hātxa betsa betsapa tibirarā. Nukū mekenika Deus bestitxai hayaki. **31** Haskakē tsuabūra Jesus ikūwātā hawē yunuti inū hawē nemati betsa wakĩ nū maewamaki. Habiawē nū matu yusikubainai. Hakia ha kene hatu yusini unākĩ haska Deusū nuku pe hiwemakatsis ikai shabakabi nĩkakĩ nū mestēwaiĩ, hari Deusū hātxa haya betsa wamarā.

Deusū yuba hātxa Abraõonē ikūwanikiri yusĩnikiaki, na hātcharā

4 1-3 Deusū hātxa yuishunikatū nukū shenipabu Abraõokiri kene ni eska yuiaki. Deusū hātxa Abraõonē ikūwāniwē taeshū Deusū xinākĩ: “Abraõo huni pepaki”, akinā, Abraõonē Deus ikūwākubainai anikiri matu yuinū nĩkakāwē. Abraõokiri Deusū xinākĩ: “Abraõo pepai hiwekūkainaiwē taea huni pepaki”, ikaya Abraõo ibubis kēkeaniki. Hakia pepai hiwekūkainaiwē taeama hakia hawē hātshawē Deusū yubai nĩkakĩ tapītā ha besti Abraõonē txibākubainiwē taeshū Deusū Abraõokiri pe unāti wakĩ xināniki.

4 Haska inū, tsuabūra yura betsa dayashunabu hatū daya pei inākuĩ keska hamē ināma hakia hatu dayamatā deveshū pakakĩ ināmisbuki. **5** Hamē, tsuabūra Deus duawanū, iwanā, hatū huĩti merā Deus ikūwaĩbu Deusū hatū aka pepawē hatu pepa wama hakia hatuwē nuikĩ yurabū hatū xinā betsa wawē taeshū hatū xinā txakabu hatu buashūtā: “Ha yura pepabuki”, akĩ haskawē Deusū hatukiri xinākubaimiski. **6** Haska pepa inū txakabu yurabū amisbukiri tanama haska Deusū abuai aki pepakĩ Deus unāti wamamisbukiri Davĩ ibubis unākĩ xinaĩ hātchai:

7 “Tsuabura hatū txakabu Deusū ma hatu buashūtā ana xināmakē xinā txākāmisbuki.

8 Tsuara hawē txakabu Shanē Ibu Deusū ana hakiri xināmakē ha yura benimariamiski”,
iniki, Davirā.

9 Na Davī eska kenekinā, judeubū hatū beya txibākī hatū hina kubitxi meshtemisbukiri besti animē? Habu judeubuma dikabiki akama iniraka? Matu yuinū nīkakāwē. Abraõnē Deusū hātxa nīkatā ikūwākubainaiwē taeshū Deusū unāti watā yuikī: “Huni pepaki”, anikiri kenekī ē matu xināmarshuki. **10** Hakia hatiā Deusū Abraõo hakiri pepa xinānimē? Hawē hina kubitxi ma meshtekē animē? Meshteriamabiakē aniraka? Ana matu xināmanū nīkakāwē. Hawē hina kubitxi meshteriama Deus ikūwākubainaiwē taeshū Deusū Abraõokiri pe xināniki. **11** Hanushū Abraõnē Deusū hātxa ikūwaīwē taeshū unāti wakī hawē xināmati wakī hawē hina kubitxi meshtenibuki, haska ikai tsuabūra shabakabi hau unānūbunā. Deusū haska wanikē dasibibū Deusū hātxa ikūwaību Abraõo hatū epa ikūkaītiwaniki, habū hatū hina kubitxi meshtemisbu inū habū meshteabumarā. Haska tibibu Deusū haturi unāti wakī: “Yura pepabuki”, hatu washanikiki. **12** Haska inū, haska Abraõnē hawē hina kubitxi meshteriama Deus ikūwākubaini keska wakī judeubu inū judeubuma haratubūra Deus ikūwaībuwē taea ha ini keskabu habu dikabi hatū shenipabuki.

Deusū Abraõo yubanikiri Paulō hatu yusīnikiaki, na hātstarā

13 Haska inū, hawē yunuti inū hawē nemati Deusū Moisés kenemariama Deusū hātxa Abraõnē ikūwākubainaya Deusū Abraõokiri xinākī: “Huni pepaki”, aniwē taea hatiritū ha keskakī hawē bababū Deusū hātxa ikūwākubainai bu mai hirabi hatu ibu wamakī yunushanū, iwanā, Deusū Abraõo hatukiri yubaniki. **14** Ha dukū hawē yunuti inū hawē nemati hātxa Deusū Moisés yusīmanikenā, ha besti txibākī haska Deusū Abraõo yubani bi bestitiruburā, habū Jesus nū ikūwaību hamē ikeanaii. Ha inū, haska Deusū Abraõo yubani hawa kuxipa pema iriakeanaii. **15** Hamē hawē yunuti inū hawē nemati hātxa Deusū Moisés yusīmani kaneai bu hatuki Deus sinatakī kupimiski. Hakia hanu yunuti inū nemati hātxa hayamakē hawawē taeshū tsua kupitirumaki.

16 Hawara Deusū abuai Abraõnē ikūwākī ani keska wakī Deusū hawē hātxa mā ikūwaīnā, hawē hātxa benutima wakī nuku mestēwāshuniki, hawa pakama hawē inākuī ikūwākī nū bishanūbunā. Ha Deusū Abraõo yubani xinākī tsuabūra hawē yunuti inū hawē nemati nū txibākī Jesus nū ikūwaību inū, tsuabūra Moisés hātxa txibāma Abraõnē ikūwāni keskakī mā ikūwaību mai hirabi nuku yunushanairā, Deusū Abraõowē nuku dasibi

yubashuniki, dasibi ikūwaĩbũ shenipabu wakinã. **17** Haska inũ, ha Abraõnẽ ikūwākubainai Deusũ yurabu mawa bestẽwãtiru inũ hawẽ xinãnẽ hawara xarabu dami hayariama damiwamistũ Abraõ yuikĩ: “Yurabu betsa betsapabũ hatũ shenipabu ẽ mia wai”, inikẽ Moisés hakiri keneniki.

18 Haska Abraõ inũ hawẽ aĩ Sara anua besti hatũ huni bake kayabi inũ hawẽ bababu mirima tsuã tanatiruma hayatã yura betsa betsapa shanẽ ibushanaibu bebũkiri Deusũ yubani anibuhairakĩ haska xinãma Deusũ hãtxa nĩkatã manakakĩ hawa dateama Deusũ haska washũshanai ikūwãkĩ xinãkubainikiaki. **19** Anibuhaira 100 bari kemai mawatirubia inũ bakewatirumabia hawẽ nuiama inũ, hawẽ aĩ Sara yushabuhaira ma mawa kemariaitũ bake bitiruma hawẽ nuiamari Abraõ hawẽ xinã babuama Deusũ hawẽ huni bakekiri yubani ikūwākubaĩkĩ hawara Deusũ ashũshanai hawa hakimama mestẽshũ uĩkĩ kẽwākubainikiaki. **20** Deusũ Abraõ yubani ashũshanai hawa xinã betsa betsapa wama inũ, xinã dabeama manakĩ ana ikũhairawakĩ Deus kẽwākubainiki. **21** Haska Deus kuxipatũ yubanishũ uĩmashanai Abraõnẽ xinãkubainai **22** haskai Deusũ uĩkĩ xinãkĩ: “Abraõnẽ ea ikūwaĩnã, huni pepaki”, anikiaki.

23 Haskawẽ taeshũ Deusũ Abraõokiri hatu kenemakinã, hakiri besti xinãkĩ akama hakia yura betsabukiri **24** inũ nukukiriri xinãkĩ ashuniki, hatu kenemakinã. Habiatũri nukũ Shanẽ Ibu Jesus bestẽwani ha xinãwẽ nũ ikūwãyã Deusũ hawenabu nuku wamiski. **25** Hau nukũ txakabu nuku buashuni nukũ Shanẽ Ibu mawanũ Deusũ yunua mawaxina ana bestẽwaniki, hau hawẽ taeshũ yura pepabu nuku wakubaĩshanunã.

Jesus ikūwaĩbu Deusũ hawẽ haibuaibu nuku wamiskiaki, na hãtxarã

5 Hawẽ hãtxa nũ ikūwaĩwẽ taeshũ Deusũ nuku pepa wakĩ xinãkubainikiki. Nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ Deusbe nuku haibunamemaya unãnuma hiwei nũ benimakũkainai. **2** Hanua haskawẽ nũ benimaiiburã, txĩtuãma Jesus Cristo ikūwaĩ Deusbe haibunamei nũ hiweabuki, ikisrã. Ha inũ, na habiatĩã bestima hakia betsatiãri Deusbe hiwei hawẽ kuxipaki nukutã nũ hawẽruashanai, ikibi ikirã. **3** Haska bestimaki. Natiã Cristo nũ ikūwaĩwẽ taeshũ hamapai mei nũ bika teneaiwẽri Deusũ hawẽ kuxipa nuku uĩmakubainaiwẽ hawẽ xinã txãkaĩ nũ txĩtuãma nũ kuxipakũkainai nũ unaiĩ. **4** Deusũ nuku kuxipa wakinã, haska xinaĩ keska nũ akaibu nukukiri pe xinaĩkiki. Hanushũ Deusũ

kuxipa nū hayawē taea haska nuku yubani manairā, nū benutiruma nū xinākubainaii. **5** Haska nū manakatiru Deus nukuwē nuimis nuku unāmakī hawē Yushī Pepa nuku inā hawē taeshū Deus ikūwākī txibākubaikī haska nuku yubani manai hamē nū manakamaki. Haska xarabuwē taeshū hamapai bika nū teneairā, hawē taeshū Deus nū kēwākubainaii.

6 Yura dasibibu Deusū nuku kupinū ikūkainaya haska ibubis pashai nū meketirubumakē hatiāra hanu Deusū Cristo yunua tashnitā yurabū Deuskiri xināma txakabukubaīmisbu hatū txakabu dasibi Cristō hatu bua keyushunū ika debuniki. **7** Tsua haskariai yura betsawē taea hawē nuikī hawē kupiti bishuī: “Ea awe”, ikirā, tsuā haska xinātirumaki. Hakia yura betsa pekūkainai hawa kaneisma tenānū, iwanā, itxakawaibu tsuāri hawē kupiti bishuī mawashutirumariki. Yura betsabu merabewakubaūmis nuikipa tenānū, iwanā, itxakawaibu hawē kupiti bi yura betsa hawē dabanā iki mariastū bishuī mawatururaka. **8** Haska keska binumakī Deus dasibibuwē nuikī nuku abuai nuku unāmanirā, dasibibu nū txakabu husia hiwebiakē ha xināma Deusū Cristo yunua tashnitā nukū kupiti nuku bishuī ha besti nuku mawashuniki. **9** Cristo mawakī nukū kupiti ma nuku bishūkē Deusū nukukiri yuikī: “Mā ana txakabu hayamaki”, iniwē taea Cristo Shanē Ibhairai hanu hawē henei yurabu kupinū ika hushanaitiā Deus nukuki sinatabiamis hawē kupiti nū hawa ana hayamahaira ishanaii, Cristo nukuwē hiwekūkaikī nuku pashawamiskenā. **10** Haska inū, Deus dasibi yurabuki sinataya nū habe haibunameriamabiakē hawē Epa daewakī nukū kupiti nuku bishuī Cristo nuku mawashūkī nukū txakabu bua keyukī ana xinātima watā pepa keskabu nuku waniki. Hawē bake hiwekūkaikī txanima nuku mekeshanikiki, nū ma Deusū haibuaibukenā. **11** Natiā nukū Shanē Ibu Jesus Cristō hawē Epa Deus hatū nuku haibu wamakī daewamani unānuma hiwekī txanima hawē taeshū benimakī Deus nū kēwākubainaii.

Adāo inū Cristokirikiaki, na hātstarā

12 Mai anua ha huni bestitxai ha dukū Deusū damiwashū nemabiabaina nīkama txakabu hikimakī tateskī taewakē hawē taea hau mawashanū Adāo anibuai Deusū kupikī nemama inikiaki. Haska wanikē yurabu dasibi Adāo keskariai Deus nīkama kanemisbuwē taea anibui inū yushabui mawariakubaīmisbuki, Adāo ini txibañā. **13** Ha txakaburā, ma yurabu anu mai anu haya inikiaki. Hawē yunuti

inũ hawẽ nemati Deusũ yunukĩ hayawariamabia ha yurabu txakabuabu hatũ txakabu xinãkĩ Deusũ hatu kupikubainikiaki.

14 Haskakẽ Deusũ Adão damiwashũ hari hiwemani anua inũ hanu Moisés hiwenitiã Moisés Deusũ hãtxa yurabu yusĩkĩ taewariama hawẽ yunua keskawẽ txakabui yurabu ibubis mawakubainibukiaki, Adão keskakĩ Deus nĩkama inũ txakabu betsa betsapa wakubainirã.

Ha dukũ huni Adão Deusũ damiwaniki. Hatũ txakabuwanikẽ hanua huni betsa pepa Adão binua ha katxu hau hushanũ Deusũ yubani hushũ hatũ hiweti bai bena nuku washuniki. **15** Ha Adãonẽ txakabu tashnimaniwẽ taearã, Deusũ hawẽ aka nuku unãmairã, haskasmaki. Ha huni bestitxaitũ txakabuwaniwẽ taea haska keskariai ha txibaĩ itxapabu mawakubainibuki. Hanushũ Deusũ hawẽ aka betsa nuku inãkuĩkĩ huni bestitxai Jesus Cristowẽri itxapa binumaniwẽ taeshũ itxapaburi pewakĩ hatu merabewaikiki, hawenabu hatu wakinã. **16** Ha inũ, Deusũ nuku inãkuĩni inũ haska Adãonẽ txakabuwani ha dabe haskas dabemaki. Huni bestitxaitũ txakabuwaniwẽ taea dasibi yura betsaburi txakabukubaĩmisbuki. Haskawẽ taeshũ yura dasibibu hatu kupishanai Deus deveabu keska manakanikiki. Habiaskabiakẽ hatiri yurabu txakabubiakubainaibu Deusũ hatu duawakĩ tsuabũra hawẽ bake Cristo besti ikũwaĩbu habu kupiama: “Hawa txakabu hayama pepabuki”, iwanã, hatukiri pe xinãmiski. **17** Hanua Adão huni bestitxaitũ kanekĩ txakabuwaniwẽ taea habiaskariai yura dasibi mawariakubaĩmisburã, txanimaki. Hakia Deus nuikipatũ Jesus Cristo huni bestitxai nuku hamẽ inãkuĩni habũ nũ ikũwaĩbu duawakĩ Deusũ nuku pepabu waya hawara Jesus Cristõ nuku ashũkĩ binumaniwẽ taeshũ hiwea bena bitã ha huni betsa Cristõnã, dasibiburi merabewakĩ hatu binumashuniki.

18 Haskakẽ huni bestitxai Adãonẽ txakabuwanirã, hawẽ taea hatũ kupitiwẽ hau mawakubaĩshanũbũ yura dasibibu Deusũ hatu yupuniki. Habiaskari wakĩ huni bestitxai hawa kaneismatũ nukũ kupiti nuku bishũriai mawaniwẽ taeshũ yura dasibibũ nũ ha ikũwaĩbu Deusũ nuku pepawatã habe niti akama nuku hiwekuĩmashanikiki. **19** Haska inũ, huni bestitxai Adãonẽnã Deusũ nemati txibãma iniki. Habiaskariai yura dasibibu Adão ini keskabuwẽ taeshũ: “Yura dasibi txakabukĩ habias txibãkanikiki”, iwanã, Deusũ hatukiri pe xinaĩsmaki. Hakia huni bestitxairi Jesus Cristõnã, hawara Deusũ yunua txibãkubainiwẽ taeshũ yurabu itxapabũri Cristo txibaĩbu hatu merabewakubainai pepabũ txibãkanikiki.

20 Hanua haskai yurabu txakabu bestiwẽ hiwei mesei

atimapahairakubainaibũ Deusũ hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati nukũ shenipabu Moisés yusĩmakinã, ana hatũ txakabu ewawati waniki.

Hanua txakabui pikubiaibũ Deus hatuwẽ nuikĩ hatũ txakabu binumakĩ hawẽ pepahaira hatu unãti wamakĩ hatu duawaniki.

21 Txakabu hikinishũ ha shanẽ ibukĩ yurabu tenãkubaĩmiski. Haska keskariai Deus shanẽ ibukinã, hawẽ nuikipawẽ hawẽ bake Jesus Cristowẽ taeshũ hawenabu nuku wakĩ: “Ha enaburã, pepabuki”, ikĩ nuku hiwekuĩmaikiki.

Jesus ikũwai nũ naxiarã, nũ habe mawa keskakiaki, na hãtxarã

6 Hanua yurabũ txakabuwakĩ Deusũ yusĩa txibãkubainabumawenã, nukunã ha xinãma yuikĩ hatũ Deus pepabia kemaĩ hau ana shabakabi hawẽ duapahaira nuku uĩmanũ nukubunã, txakabuwakĩ heneyamakubainãkãpa? **2** ikĩ haskakiri xinaĩ hãtxatimahairaki. Hakia tsuara ma mawa maiwabu ana txakabuwatirubuma keskakĩ Satanãsã parãti hãtxa txibãma dasibi nũ Jesus Cristo txibaibũ nukũ txakabu henetã nũ ana txakabuwẽ hiwekũkaĩtirubumaki. **3** Haska inũ, Jesus Cristo nũ ikũwãkubainaya yura betsã nuku naximaburã, Jesuski nũ dasia habe mawani keska Deusũ nukukiri pe xinãmis matunã, mã unãmamẽ? **4** Ha inũ, nuku naximaburã, Cristobe nũ mawa keska nuku habe maiwanibu keskakẽ nukũ xinã txakabu putai nũ hiwei benashanũ hawẽ Epa kuxipatũ Jesus Cristo bestẽwani keska wakĩ hiwea bena betsahairawakĩ nuku bestẽwã keska wamiski.

5 Nuku naximabu Cristoki dasia nũ habe mawani keska ana Cristo besteni keskairã, hiwea benawẽ nũ hawẽ hiwekũkainaii. **6** Ha dukũ nũ hawẽ hiwetxakani sheni Cristobe cruzki netãtã nũ habe mawani keskaki. Nũ haskaya nukũ xinã sheni Deusũ nuku betsa wamakẽ txakabũ nuku beshetã hawẽ tsumawakĩ ana nuku yunutirumaki. **7** Hanua tsuara mawakenã, ana haskatã shanẽ ibukĩ txakabũ tsumawatã yunutirumaki. **8** Nukuburã, Cristobe nũ ma mawani keskawẽ taea txanima dateama nũ habe ana hiwekuĩkũkaĩshanai nũ unaiĩ. **9** Ha inũ, Cristo mawatã ana besteni ana mawatiruma nũ unãriaai. Ha yushĩ paranãmistũ ana tenãkĩ maemakĩ ana binutirumahairaki. **10** Ha inũ, Cristo bestiwai mawakĩ dasibibũ txakabu betsa betsapa binu keyuniki. Natiã hawẽ hiweawẽ Deus besti duawanũ ika habe hiwekũkainikiki. **11** Haskawẽ taea matũri xinã bena wai mawa keskatã dasibi txakabu henebaini Jesus Cristoki dasitã Deus benimawanũ ika haskakiri besti xinaĩ hiwekubaĩkãwẽ.

12 Haskakẽ matũ xinã txakabu kemuwẽ hau matu tsumashũ hamapai betsa betsapa txakabuwẽ hau ana matu niniyamanũ nemakubaĩkãwẽ, ana ha uĩ mã kemuai txibãmarã. **13** Haska inũ, matũ yura ana txakabu tsumawamayamakãwẽ, ha hamapaiwẽ nukũ yura hawẽ txakabu watimakirã. Eska wakinã, matũ xinã pe mekekĩ matũ yura hirabi Deus inãkĩ mekemariakubaĩkãwẽ. Ha inũ, yurabu mawatã ana besteã keskatã matũ yura pe mekekĩ matũ hiwea Deus inãtã pepashũkubaĩkãwẽ, matũ yura hirabiwẽ Deus duawakinã. Hawa kaneama ha bebũshũ pepakĩ akubaĩkãwẽ. **14** Mã Cristo ikũwãyã Deusũ matu pepawaiwẽ taeshũ txakabũ matu ana beshetã tsumatirumaki. Haska inũ, Deus duawanũ, iwanã, hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati Deusũ Moisés yusĩniwẽ matu ana mekeamaki. Hacia Deus duapatũ matu ma mekeikiki, mã hawẽ daya akaiburã.

Txakabu henebaĩ pepatikiaki, na hãtxarã

15 Haskai hariri hãtxamisbumẽ? eska yuirã: “Haskakenã, Deusũ nukũ shenipabu hawẽ hãtxa yusĩnitũ nuku ana tsumama hafia hawẽ bake nũ ikũwaĩwẽ taeshũ nuku duawakĩ nukũ txakabu buashanairã, nũ txakabuwairã, hawamaki. Hamapai txakabu betsa betsapa anãkãwẽ”, iki mã yuinamemisrã, haskatimahairaki. Matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. **16** Yura betsã yura betsa tsumawamakĩ inã hanushũ hawẽ shanẽ ibu ha besti hau dayashũkĩ hawẽ yunua besti ashũmisrã, mã unaiĩ. Hafia habiaskari wakĩ matũ txakabũ matu tsumawakẽ haskai ha txakabu txibaĩ mã hawẽ mawa kayabi mã benushanaii. Hafia haska binumakĩ Deus mã nĩkakĩ txibaĩ hawẽ haibuaibu matu wakĩ hiwekuĩmakĩ hawenabu matu washanikiki. **17-18** Ha dukũ txakabũ matu tsumawakĩ taewaniki. Hanushũ Deusũ matu merabewaya nũ matu yusĩkubaina nĩka pewatã matũ huĩti hirabiwẽ matu yusĩaĩbu mã ikũwãniki. Natiã ana txakabu dayashunama hanua kaĩkaĩ Deus dayashũkĩ pe besti mã ashũkubainaii. Matu mã haskai nĩkai huĩti xinã txãkãkĩ Deus ẽ kẽhairawakubainaii. **19** Ha inũ, dasibi mã tapĩ keyuriamakẽ matu shabakabi yusĩkĩ hãtxa bikamawẽ matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Hawara txakabu pepama Deusũ danãmis betsa betsapa anũ ika hawẽ kemui matũ yurawẽ txakabu irumai mã atimapakũkainiki. Hafia habiaskari wakĩ matũ yura Deus inãtã pepakĩ Deus dayashũkubaĩkãwẽ, hawẽruai pepakinã. Haska wakĩ matũ txakabu putai tari meribi pashkatã mã pe besti hiwekũkaĩshanaii, Deusunabuirã.

20 Haska inũ, txakabũ matu tsuma wayukenã, Deusũ haska abuai

xināma mā hiwekūkainiki. **21** Hawē haskati mā ikūkainimamē? Ha txakabū yurabu hatu debuwamis hawē benuti bai mā txibākubainimarā, natiā xinā betsa watā mā hawē dakeaii. **22** Hakia txakabū matu tsuma wapauni mā ma heneima hakia natianā, bai pepa betxitā hawama Deus besti mā dayashūkūkaikatsis ikaii. Haskakē na haska pepa Deus mā dayashunairā, hiwekuīa pepa mā itxawaii, natiā mā hawē meribi hiwekūkainai inū atimas hawē henekī hiwekuīa hawē manakukī Deusū matu ināshanikiki. **23** Haskakē tsuabūra txakabuwakubāmisbu hatū kupitirā, Deusū meketi hayama mawa kayabi bishākanikiki. Hakia nukū Shanē Ibu Jesus Cristo nū ikūwai nū haki dasikē hawē taeshū Deusū nukū hiwekuīti pepa inā nukū Shanē Ibube dasitā nū habe hiwei ikibi ishanaii.

Hawē yunuti inū hawē nemati shenī ana nuku tsumamakiaki, na hātšarā

7 Ē betsabu inū ē puibuū, Deusū yunuti inū hawē nemati mā unāhairaii. Haskawē taeshū ha Deusū yununiwē shanē ibubū yunukī nemakī hatu mekekinā, habu mawabu akama hakia hiweyuabu besti yurabu yunutiru mā unāriaii. **2** Haska aību beneyakiri miyuiwē matu shabakabi yusīnū nīkakāwē. Deusū nuku yunukinā: “Tsuabura beneyabu hawē bene hiweyukē hau habe besti hiweyukubainūbūwē”, nuku waniki. Haskakē ma hawē bene mawakē aību ana tsuā tsumamakē bene betsa hayakatsis iki beneyatiruki, Deusū ana nemamarā. **3** Haska inū, hawē bene mawariama ha aību huni betsabe uīnanaī atiyai txakabumisbuki. Hakia tsuara hawē bene ma mawakē hanu huni betsabe shabakabi ana hiwekatsi ikai hawa txakabumaki.

4 Mā ebetā Jesus txibaību, ē betsabu inū ē puibuū, maturā, mā haska keskaki. Matu yuinū nīkakāwē. Deusū bake mawa ana bestēwani haki dasi mā habe mawani keskaburiki, ana hawē yunuti inū nematiwē matu tsumamarā. Hakia hawenabukī hamapai Deusū abuai hawē daya ashūkī mā benimawa bestikatsis ikaii. **5** Hanua nū hiwei taeaitianā, hawē txakabu unāti Deusū hawē yunuti inū hawē nemati yununiki. Ha xinākī nū tapībiaya txakabu betsa betsapa nuku anua kemu tashniaiwē nū txakabupauniki, haska hawē hiwetima txakabu mawa kayabiti besti birā. **6** Hakia ma nū Cristo ikūwaību nū ma habe mawa keskakē ha dukū Moisés Deusū hawē yunuti inū nemati kenemaniwē nuku ana yunuamaki. Hakia natiā ana kene sheni ana paema nū txibāmakē Yushī Pepa kuxipatū besti nuku yusīkī nuku pe mekekubainikiki, bai bena nuku txibāmakinā.

Txakabū yurabu parāmiskiaki, na hātcharā

7 Haskakē nū xinākī yuiairā: “Deusū yunuti inū hawē nemati hawē txakabukī danāmatimē?” Haskamaki. Haska Deusū Moisés hawē yunuti inū hawē nemati kenemabianikē hawē yusīa ē nīkaisma txakabu hakiri ē tapiāma ikeaniki. Hakia Deusū nukū shenipabu yusīkī: “Hawara yura betsana xinaī hawē kemuyamakāwē”, ini ha ē tapiāma hawē kemuti txakabu ē unāma ikeaniki, kemu Deusū nemabianikenā. **8** Nukū xinā txakabu kaīkinā, nuku eska wamiski. Iubis nukū xinānē xinaī hawara tashniai uī xinā txākākī kemukī iubis nukū yurā yunuaiwē benimakī nū txakabuwamiski. Haskakē hawē yunuti inū hawē nemati hayamakē txakabu hamē hawē kuxipa hayama mawa keska ikeanaī. **9** Haska inū, Deusū yunuti inū hawē nemati ē tapīriama ē hiwei pea keska ē ikūkainiki, haska wakī Deusū ea kupishanai unāriamarā. Hakia hawē yusīa ē ma tapiāyā ē xinā txakabū ea hiwematxakashū yunumis hatū tenākī ea benui kai ē unāniki. **10** Haskakē ha yununi pepatū ea hiwea inaī dabanē ē ikai ē hawē tenā mea keska ē uīniki. **11** Hanua Deusū bemakis hawē hātxa yununiwē txakabū ea beparātā ea kanemaniki. Ha Deusū yununi pe dabanē ē ikai hatū ea tenā kayabi waniki.

12 Haskakē Deusū hātxa keneniburā, harā, meribiriki. Ha inū, hawē yunuti inū hawē nematirā, meribi hawē kanetima pepa bestiki. **13** Ha yusīa pepa hawēruabiatunā, ea mawa kayabi anu iyuarā, pemē? Haskamahairaki. Ha ē txakabu amisrā, haska txanima shabakabi kayabi ē txakabu tashnikī txakabū ea parākī yabutā ea kanemakī hatū ea tenā keska waniki. Ikūki. Hawara Deusū abuama nemani aki nū txakabumisrā, harā, pemahairaki. Txakaburā, Deusunamaki. Haskarā, danāmiski.

Hamebi Paulō txakabu maematiruma inikiaki, na hātcharā

14 Deus anua yunuti yusīa pepa Moisés hatu yusībianikē Cristō kuxipa xināma babakī Deusū hātxa ē txibāmaki. Ē haskaya txakabū ea atxikī tsumashū ea yabumiski. **15** Haskakē hawara pepa besti ē akatsi ikai akama hawara ha danākī ē abuamabia ha ē abuai akī itsa wakī babutā ē amiski. Ē haskakeakemisrā, ē unāmahairaki. **16** Haska inū, txakabu ē akatsi ikamabia Jesusū kuxipa hakimakī ē akaya haska Deusū yunuti inū hawē nemati hiwea pepa besti yusīmiswē: “Yusīa peki”, iwanā, ē xinākubainaii, ē txakabuwē dabī tenekī xinaīnā. **17** Haskawē taeshū eā ē akamabia ē xinā txakabū ea

tsumayushū hawara pepa hakimawatā ewē hiweshū ea amamiski, txakabu amakubaĩkinā. **18** Ha inū, Yushī Papatū kuxipa xināma hawara pe ē akatsis ikai emebi ē xinā kuxipawē taeshū ē akairā, babuki. Haska ē yuiairā, eskaki. Hawara pepa anū ishū emebi ē xinānē ē ha abuai ē atirumaki. **19** Haskawē taeshū hawara pe besti ē akatsis ikai ha akama ha txakabu ē danāmis ē pe akaitū besumiski, natiā e iki ē hawē dakeairā. **20** Haskakē ē huīti merā txakabu hiwekē hawara ē abuama ē akairā, eā ē akama hakia ē huīti txakabū xināmakī ea txakabuwamamiski.

21 Ē pe bestibiakatsis ibiaya txakabu betsa betsapa ewē hiwea ha tashniai uĩkī ē xinā pema ē uĩkubainai. **22** Ē xinā uke merāwenā, Deusū yunua besti abukī ē akatsi ikūkainai. **23** Haskabiakē ē akubainai uĩ txakabū ea beshetā ea tsumawatā ē xinā kayabi nematā ea henekatsi ikamakē haska Jesus ē dayashunai ē pe besti xinātiruma shabakabi ē unākubainai.

24-25 Haskawē taeshū ekiri matu xināmanū ea nīkakāwē. Earā, ē pemahairaki. Ibusis ē hiweawē Deusū yununi ē tapīkī hawē hātxa txibaī ē peai dabanē ē imisrā, haskamahairaki. Ē xinā babu txakabū ea yunumiski. Ea ē pe hiweismarā, tsuā ē yurawē ha Deusū yununi ē txibābiaya txakabū tsumatā ē hiwea ea benumakī ea tenānā, tsuā ea merabewatirumabiakē nukū Shanē Ibu Jesus Cristō ea merabewakī ē txakabu ea buashuniwē taeshū Deus besti hawē taeshū ē kēwākubainai.

Deusū Yushī Pepa nuku merā hiweshū nuku mekemiskiaki, na hātcharā

8 Haskakē natiā nū habu hiweshū Jesus Cristo ikūwaĩbu nū ma haki dasiabū nukū txakabuwē taeshū Deusū nuku dasibi kupiama ishanikiki, nū ma hawenabukenā. **2** Jesus Cristo mā ikūwaĩwē taeshū Deusū yunua benawē hawē Yushī Papatū matu ma mekeikiki. Haskawē taeshū matu tibitū matū xinā txakabu tashnimatā mā ma xinā betsabunā, haskawē taeshū Satanāsā hatū mawa kayabi anu matu yunukatsis ikai Yushī Papatū nematā matu mekeshanikiki, hiwekuĩmakinā. **3** Deusū Moisés yunukī hawē hātxa kenemanirā, yurabu hatū xinā babuwē taeshū haska washū txibātirubumakē haska bebūkiri yubani yurabu babubu hau hatū txakabu hatu buashuni mawayunū, iwanā, hawē bake yura babu nukuna keska bimatā Deusū yununiki. Jesus haskakiranishū hawē mawa kayabimati Satanāsā kuxipa mebīkī Deusū bakē maemaniki. **4** Haska Deusū Moisés hawē hātxa yununi nukubū nū hawa txibākī menetiruma xinākī Deusū

hawē bake hatū hau meneyunū yununiki. Nuku haska waniwē taeshū ana haska yurabu txakabū abuai hiwemis akama hakia haska Yushī Papatū nuku yunuai txibaī nū hiwekūkaītiruki.

5 Tsuabura hiweshū txakabu tibi ibubis xinaī hiwei hawē nuikī henekatsi ikama ha besti txibāmisbuki, Deuski sinatakī hawē yusīa txibāma inū hawē hamapai txibātirubumarā. Hakia hawara Deusū Yushī Papatū nuku amakatsis ikai tsuabura haska ikatsis ikai abukī haskanū ishū Yushī Pepa txibāriakubaāmisbuki. **6** Haska inū, hawara txakabū nuku amakatsis ikai nukū huīti babukī tsuabūra ha besti txibākubaāmisburā, hawē mawatā Deusbe hiweama ishākanikiki. Hakia tsuabūra Deusū Yushī Papatū bai txibaī unānumati hawē nū hiwenū ikai ha besti xinaību nuku duawakī hawama unānuma nukū hiwea nuku inākubainikiki. **7** Ha inū, tsuabūra Deus xināma hawara hatūmebi hatū xinānēs akatsis ikaibu haska txibāmisbu Deusū hatu xināma inū Deuskiri xinābumariki, haki petxiaburā. Habunā, Deusū yusīa txibāma inū hawē yunua ashūtirubumariki. **8** Haskawē taeshū tsuabūra hatū kemu pae txakabū hatu mekemisbu habū Deus kēwākī benimawatirubumariki.

9 Hakia natianā, Deusū Yushī Pepa mā haya matuki dasishū matu mekeaya txakabuki petxitā mā ana ha txibāmaki. Hamē tsuabura Jesusū Yushī Pepa hayama haki dasiama Cristonabumaki. **10** Hakia Cristo matube dasikenā, Yushī Pepa matube hiweaki. Txakabū benukī nuku tenātirubiakē ha Cristowē Deus nukuwē nuikī nuku pewaniki, hawenawakinā. **11** Hanua Deusū hawē bake Jesus Cristo mawa bestēwanitū mā mawa maturi bestēwāshanikiki, hiwea bena matu inākinā. Deusū Yushī mā hayawē taeshū matū yura mawatā txapui keyubiamiskē ha Yushī matuki dasiatū matu ana hiwemashanikiki, nai anurā.

12-13 Haskakē, ē betsabu inū ē puibuū, hawara Deusū abuai tsuabūra mā xināma hawara matūmebi mā akatsis ikai mā akubainaiwē taea Deus matuwē nuiama mā mawa kayabishanaii. Hakia Deusū Yushī Papatū matu merabewaya haratutūra ha txakabu mā heneai matu tenāshuna mā hanūkaī xinā kayabiwē mā hiwekubaīshākanaii. Haskakē tsuabūra Jesus txibaī ana nukū xinā txakabu babuwēs ikama natiā haska Deusū nuku hiwemakatsis ikai haska abukī yunuai txibātiki.

14 Ha inū, tsuabura Deusū Yushī Papatū merabewakī pe nimamisrā, haburā, Deusū bakebuki. **15** Maturā, ha yushī hatū matu date pae ināmis ha yushī ana matu inākī yabumama hakia Deusū

Yushĩ Papatũ hawẽ bakebu matu wamamis matu inãniki. Ha Yushĩ Papatũ nuku hãtxamakĩ: “Epaã, Ë Epa nuikipatuũ”, akĩ kenamakĩ nuku yuimamiski, **16** haska wamakĩ nukũ yushĩki dasi nanetã nũ Deusũ bakebu shabakabi nuku unãmakinã. **17** Haskakẽ Cristoki nũ ma dasiabuwẽ taea nũ ma Deusũ bakebuki. Haska inũ, yura betsabũ hawara bika nuku tenemaibu Cristõ tenekubaini keska wakĩ hawa yuiama nũ tenekubainaii. Haskawẽ taea naiuri hawa ana bika teneama nũ habe hiweshanaii.

**Dasibi Deusũ damiwanitũ hawẽ benimati uĩshanũ ishũ
habũri manakanikiaki, na hãtxarã**

18 Haska inũ, natiã Jesus nũ ikũwaĩbu hamapai bikawẽ berubi tenei nũ nuitapayuaiburã, Deusbe nũ hiweshanai betsahaira nũ ishanaii. Na hiweshũ nũ teneai inũ, na bika nũ tenekubainai txipu hawama keska ishanikiki. **19** Mai hirabiki dasibi habu Deusũ damiwani: “Haratu hawẽ bakebu kayabimẽkaĩ?” ishũ shabakabi uĩkatsis ikĩ hĩ hĩ itxakayamakĩ manakanikiki. **20** Hatiãra haskashanai unãma mai hirabi anu Deusũ damiwani bika tenei itimaskakanikiki. Haskairã, hatũ txakabuwẽ ikabumaki. Hakia haska Deusũ xinãni habu damiwanibu unãmakẽ haska Deus yubakani keska hatu ashũshanikiki. Dasibi mai hirabi Deusũ hatu damiwani **21** Deusũ kupikubaĩkĩ hau keyukĩ yamawashanũ manakanikiki. Deusũ hawẽ bakebu duawakĩ mai hirabiri duawashanaiwẽ taeshũ dasibi damiwani benimashãkanikiki, mibanã, yuinakarã, bixirã, yuraburã, dasibi betsa betsaparã. **22** Haska inũ, dasibi Deusũ hatu damiwani txakabuwẽ taea hamapai betsa betsapa tenekubaĩkanikiki, hawara isĩ teneai hau Deusũ merabewakĩ hatu nemashũshanũ manakayuirã, haska aĩbu bake kaĩkatsi isĩ betsabu tenei tsekerẽ imis keskairã. **23** Habu bestima nuku dikabirã, nũ Deusũ bakebunã, hawẽ Yushĩ Pepawẽ haska Deusũ nuku duawashanai hawẽ unãti wati yubani nũ haya hawẽ bake kaya keska wakĩ yura bena nuku inãshanai bishanũ ika hawara hawẽ bakebu yubabaini Deusũ nuku inãshanai huĩti detsupe ishũ bika tenekĩ nũ manayuaii. **24** Haska nũ manaiwẽ taea nũ ma mekea hayaki. Na bika nũ uĩaiwenã, nũ hawẽ mekeamaki. Hakia nũ uĩriama nũ ha manakai hiwea haki nukui nũ hawẽ mekeshãkanaii, hawara ha Deusũ nuku yubanirã. **25** Habiaskabiakẽ hawara Deusũ mae nai anu kashũ nũ uĩriama nũ hawẽ nuiama Deusũ hãtxa ikũbestiwakĩ xinã mestẽwãtã nũ manayukubainaii.

26 Haska inũ, nukũ huĩti babuwẽ taeshũ Deusbe hãtxakĩ nũ hawa yuitirumabiakẽ hawẽ Yushĩ Papatũ nuku merabewamiski. Hari Deusbe hãtxati unãma: “Harakiri ea akĩ Deus hawa yukashãpa?” ikĩ nũ xinãyã hawẽ Yushĩ Pepa Deusbe hãtxakĩ nuku yukashũmiski, haska nũ yuitirumawẽ nuku ea ashũkinã. **27** Haska inũ, nũ Jesus ikũwaĩbu Deusũ nukũ huĩti unaĩkiki. Ha dikabi hawẽ Yushĩ Papatũ unãkĩ Deus ea akĩ habias nũ xinaĩ dasi watã nuku yukashũkubaĩmiski.

Hamapai txakabu Deusũ nuku binumashanikiaki, na hãtxarã

28 Haskakẽ matu yusiũkubainũ nĩkakãwẽ. Habu Deusũ abukĩ kenakĩ katuni hawẽ bake Jesus pepa keskai hau ishanũbũ Deusũ bebũkiri hatu xinãnishũ merabewakĩ hamapai txakabu hatu binumakubaĩmiski. **29** Hanua Deusũ bake nukũ Hutxi Kayabi Iuwa Jesus Cristo ha dukũ iniki. Hanua hawẽ betsabu mirima ishanaibu bebũkiri Deusũ unãkĩ kaĩriabuma Jesus Cristo keskakĩ nũ ha txibãshanũbũ bebũkiri Deusũ unãniki. **30** Haska inũ, tsuabura Deusũ bebũkiri hatu kabẽkĩ katuni Jesuswẽ taeshũ txakabuma wakĩ pewatã hawara Deusũ hawẽ bake Jesus Cristo yunutã ani keska wakĩ haburi duawakĩ Jesus Cristobe hatu shanẽ ibuwashanikiki.

31 Haskakẽ Deusũ haska xarabu nuku ashuniwẽ taeshũ haratubũra txakabuwakĩ nuku tenemaibu habu hawauma keskabuki, Deus kuxipahairatũ nuku mekekĩ binuhairawẽ taearã. **32** Haska inũ, hawẽ bake hawa yauxitaskama yunua tashnitã mawakĩ nukubu nukũ txakabu nuku buashuniwẽ taeshũ nũ habu Jesus Cristoki dasiabu hawẽ taeshũ nuku duawakĩ hamapai tibi hawẽ bakewẽ nuku ashunishũ Deusũ nuku ashũkubainikiki. **33** Deusũ ma nuku katunishũ ma nuku pepawabianikẽ Deus bebũshũ tsuã nuku ha akĩ nuku txitetirumaki. **34** Haska inũ, Jesus Cristo debutã haska bestiama ana hiwei bestẽkaĩ nai anu Deusũ yusiuri tsaunishũ Jesus Cristo habe shanẽ ibukĩ Deus nuku ea ashũbiaya tsua betsa kuxipatũ Cristõ nuku pewashuni nematirumaki. **35** Haska inũ, Jesus Cristõ matu abui matuwẽ nuiaya tsuã matu pashkatirumaki. Na eska xarabunã, na dasibi nuku hatũ bika tenemamistũ inũ, nuitapaiwẽ inũ, tariumawẽ inũ, pitiumawẽ inũ, nuku bikawaibuwẽ inũ, nuku itxakawaibuwẽ inũ, nuku deraibuwẽ inũ, mesewatã nuku tenãbiaibũ Jesus Cristo nukuwẽ nuikĩ nuku duawai habũ nuku mesewakĩ dapashkamaturubumaki. **36** Haskakiri Deusũ hãtxa yuishunikatũ kenekĩ:

“Epaã, nũ mia txibākubaĩmiswẽ taeshũ
bari tibi nuku itxakawakĩ tenãkatsis ikubaĩkanikiki.
Txashuwã samama detekatsis imisbu keska wakĩ
nukuri itxakawakanikiki”,

aniki, Davĩ yuikinã.

37 Hakia hamapai txakabu betsa betsapa haratutũra nuku bikawabiaya Jesus Cristõ nuku abuaiwẽ taeshũ hamapai txakabu tibi nũ binuhairakubainaii. **38** Haska inũ, Deus nukuwẽ nuimiswẽ taeshũ ẽ matu yuiiai nĩkakãwẽ. Deus nukuwẽ nuikĩ nuku abuaiã, hawa eska xarabũ nuku dapashkamatirubumaki. Eska tibiwenã, mawawẽ inũ, tsuabura hiwetxakabiabũ Deus nukuwẽ nuikũkainaya Satanãsã nai tsumabu inũ yushĩ betsabũ Deus nukuwẽ nuikũkainai habũ nematirubumariki. Ha inũ, natiã inũ uatiã ishanai Deus nukuwẽ nuiai habũ nuku dapashkamatirubumahairariki. **39** Haska inũ, hawara kuxipabu manaũrishũ inũ namã uke merã mai merãshũ inũ, habu Deusũ hatu damiwanibũ haska xarabũ nuku dapashkamatirubumaki. Nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo Deus hawẽ nuiai hawa dapashkamama ini nuku uĩmanishũ nukuri abukĩ hawẽ nuiwẽ nuku hawa dapashkamari ishanikiki.

Israelbu kayabirã, Deusunabukiaki, na hãtxarã

9 Jesus Cristo eã ẽ ikũwaĩwẽ taea haki dasishũ ikũkĩ txanima hãtxa ẽ matu yuiiai. Yushĩ Pepatũ ẽ xinã mestẽwãshũ ea yuimai ẽ hawa matu paraĩ txani txakamaki. **2** Eskaki, matu yuinũ ea nĩkakãwẽ. Enabu judeubuwẽ hatuwẽ nuhairai huĩti nixma punu nuka ẽ hatuwẽ kashakatsis ikũkainaii. **3** Haskakẽ enabu Israelbũ hau Cristo ikũwanũbũ hatu merabewanũ ika eã eska ẽ hatukiri xinãkubainaii. Ea kayabis Deusũ hau hatuwẽ ea kupinũ ika hatuwẽ taea Cristo dapashkatã haskatã enabu kayabi ẽ hatu merabewatiru daka ishũ hatukiri ẽ xinãkubainaii, hau enabũ Cristo ikũwanũbunã. **4** Enabu Israelburã, nukũ shenipabu anua Deusũ ana hatu ibu wakĩ hawẽ bakebu keska watã hatube hiwekĩ hawẽ kuxipa hatu uĩmai hawẽruai hatu bebunua txashahairakũkainikiaki. Hatu haska wakĩ Deusũ hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati Moisés yusĩmakĩ hau itxashũ Deus kẽ kayabi wakubainũbũ hatu yusĩkĩ Messiasiki hatu yubani haska manakakĩ hau txibākubainũbũ betsa betsapakiri hatube Deus yubakakũkainikiaki. **5** Habiari nukũ shenipabu Israelbu anua Messias Cristo yura kayabitã tashniniki. Nukũ mekenika Deusũ

dasibibu mekei shanē ibuhairamistrā, kēwākī henyamakubainākāwē. Haskakirā.

6 Haska Deus Israelbu hatu yubanirā, Deusū hawa betsa wama hawē hātxa kuxipa hawa benuamaki. Haskabia Deusū hatu yubani ikūwākī ha Israelī baba itxapabū txibābumawē taea habu Israelbu kayabi itirubumaki. **7** Haska inū, Deusū Abraão yuikī: “Haska ē mia yubairā, Isaquewē taea mī bababu kayabi besti inūbarishākanikiki”, aniwē taea dasibi habū txibābuma Abraōnē bababu hawē bababu kayabi itirubumariki. **8** Eska hakiri hātixani nuku xināmaikiki. Deusū bakebu yuikinā, habu hawē shenipabu Abraō inū hawē bake Isaquē xināma hakia habu hatu yubani hawē yubakani hātxa haska tsuabūra ikūwākī xinākī hakimama ashūkubainaibu Abraōnē bakebu itirubuki. **9** Ha haska washanaikiri Deusū yubakī yuikinā: “Txanima ana bari betsatiā txītūkirā ē matu merabewaya mī aī kayabi Saraki mī bake wa huni bake kaīshanikiki”, aniki.

10-12 Haska bestimaki. Betsa Deusū anirā, eska waniki. Hawenabu Deusū katukī hawara pepa inū hawara txakabu yurabū akubaīmis xināma hakia haratubura Deusū hawenabu wakatsi ikai besti xinākī hatu katumis mā shabakabi unānūbū nukū shenipabu Isaquē bakebukiri matu xināmanū nīkakāwē. Rebeca tsupibu bake wakī Isaquē nanemaima kaīriama hawa pepa inū hawa txakabuwariabumakē bebūkiri Deusū Rebeca yuikī: “Mī bake dabe kaītā ha ha katxu Jacó kaīyātū hawē betsa ha dukū kaīyā Esaú tsuma washanikiki, shanē ibukinā”, aniki.

13 Hanushū txipu ana Isaquē bakebukiri Israelī baba Yavé Deusū yuikī: “Jacó besti abukī Esaú ē danāniki”, akī Deusū hatukiri yuiiai Malaquíasī keneniki.

Tsuāra Deusū xinā yunutirumakiaki, na hātixarā

14-15 Haska inū, Deusū Moisés yuikī: “Haraturawē ē nuikatsis ikai hatuwē nuikī haratura ē duawakatsis ikai ē hatu duawakubaīmiski”, ikī haratura dukū kaini xināma ha dabetā huīti unākī bestitxai katukī Deusū kanenimēkaī, pepa wamarā? Haskamaki. Hawē xinānē besti akubainiki. **16** Yurabu hatū xināwē haska abukī hawara ibubis binū ika hī ikai Deusū hari xināismaki. Hakia tsuaburawē nuikī Deusū hamebi hatu katumiski. **17** Haska inū, txipu Deusū shanē ibu Faraó kupikatsi xinābiakī yuikī: “Faraōnē, ē kuxipa miwē hatu unāmakatsis ikī mia katukī dasibi Egito nawabū shanē ibu ē mia waniki, hau miwē taeshū ē kuxipa inū

ẽ kena mai hirabi anu hiweabũ hau unãshanũbũ”, ikĩ hakiri Deusũ Moisés hãtxamai Moisés nĩkatã hakiri **18** kenenirã, yura betsabu Faraó ani keska wakĩ habu ha keskabuwẽ nuiama Deusũ hatu besu kuxi wakĩ huĩti nĩkaisma wakatsis ikĩ hatu haska wamiski. Hanua haraturawẽ Deus nuikatsis iki hatuwẽ nuimiski, abukinã.

19 Deuskiri mã xinaĩ: “Hawara Deusũ nuku amakatsi ikai tsuabũra hawẽ xinã nũ beshtetirumaki, haki kayakinã.” **20** Ha inũ, matunã, haskakĩ Deusũ hamapai wamis hawẽ xinã unãmabia haska hawara wamiskiri txitekĩ mã yukatirumẽ? Na keskairã, mai kẽti hãtxakĩ mai mabu dami wanika yukakĩ yuikĩ: “Haskakĩ mĩ ea haska waimamẽ?” itirumaki. **21** Hakia haska aĩbũ mai mabu wakĩ habias mai kẽti dabe wakatsi ikĩ betsa haki hamapai wati xumu hawẽrua meribi wakĩ inũ betsa kẽti kayabi hawẽrua beshmas dasibituna hatu washũmis tsuã nematirumaki. Haska keskari wakĩ Deusũ hatu akeakemiski.

22 Haska yurabũ hatũ txakabuwẽ Deus danaĩbu Deus hatuki sinatakĩ mawa kayabiwẽ hatu kupishanai inũ, ha besti kuxipahaira Deusũ yurabu unãmakatsi ikĩ haska hawẽ kuxipawẽ hawaira akama teneshũ manayukubainikiki. **23** Habiatĩari bebũkiri Deusũ nuku duawakatsis ikĩ hawẽ kuxipa nuku uĩmanũ ishũ nuku tibi nuku katukĩ xinãmisrã, nũ ma hawenabu nuku unãmaikiki. **24** Haska tibi nukukiri akinã, nũ judeubu bestima judeubumari Deus hatuwẽ nuikĩ hatu duawakatsi ikĩ bebũkiri haska tibi nuku dasibi katuniki. **25** Haska nawabuwẽri Deus nuikĩ hatũ txakabu buatã hawenabu wakatsis ikĩ haska washanaikiri haska kene haya Deusũ Oséias yuia kenekĩ:

“Nawa betsabu ẽ hatu katuama ibiani hatukiri yuikĩ:

‘Enabuki’, akĩ ẽ hatu katutã kenashanaii.

Hatukiri xinãkĩ ẽ hatu abuama ibiani

hanu ana hatu danãma hatu abukĩ hatukiri yuikĩ:

‘Ë ma hatu abuai enabuki’, akĩ ẽ hatu kenashanaii”,

iniki, Deusrã. **26** Ha inũ, habianushũs ana hatu yuikĩ:

“Maturã, mã enabuma ibiani hakia ẽ matu katukẽ:

‘Mã Deus hiweatũ bakebu’, matu kenashãkanikiki”,

aka nĩkatã Oséiasĩ keneshuniki. **27-28** Haska inũ, Israelbukiri Isafasĩ yuikĩ: “Unãshubira akama haska hawẽ hãtxawẽ yubakani hawaira menekĩ ashanikiki, mai hirabi anu hiwebaunabu hatũ txakabuwẽ Deusũ hatu kupikinã. Hanushũ Israelbu mirimahaira maxitibiabũ eskarabes Deusũ hawenabu watã habu mekepakeshanikiki”, **29** iwanã, Deusũ hatu kupiriama Isaíasĩ ana yuikĩ:

“Nukū Epa Deus kuxipahairatū nukunabu Israelbu kupikī teshe wama inirā, nū hayamari ikeanai, haska Sodoma mae ewapanuabu inū Gomorra mae ewapanuabu Deusū hatu kupikī yamawani keskarā”,

itā Isaíasīri keneniki.

30 Haskakē Deusū yunuti judeubumā txibākī Deusū pashati benamabia habū Jesus Cristo hatū xinānē besti ikūwaību hatū txakabu Deusū ma hatu buashūtā ana hatukiri txakabu xināma ikūkainikiki. **31** Hamē Israelbu ikirā, habu Deusū yunuti inū hawē nemati Moisés hawenabu yununiwē hatū txakabu hatu buashūtā pewatirubu dabanē haska xinākī Jesus Cristo ikūwābumawē taeshū Deusū hatū txakabu buashūtirumaki. **32** Haskairā, haskai inibumē? Habū ikūwāti pepa hayabumawē taearā. Eskaki, matu yuinū nīkakāwē. Bai namaki mixki daka nū uīyama kai haki huti itā ha mixki tsakabaī nū tī itiruki. Habiaska keskariai Deusū yunuti inū hawē nemati judeubū txibākubainai pebiakē haska xināma hatūmebi hatū xinānēs hiwekī Messiasikiri hātxa danaī mixkiki huti ika keskanibuki.

33 Na habias yusīa Messiasikiri Deusū hawē hātxa yuishunika Isaías yuimakī:

“Uīa. Ē haska yubakani ē kuxipa mixki keska Jerusalém anu ē nitxīshanai, haki huti iki itxapabu tsakabaībaini tī ikubaīshākanikiki, ikūwāmarā.

Hakia tsuabūra hawē hātxa ikūwākī txibaību ē hatu hawa dake wama ishanai”,

aka nīkatā hari kenerianiki.

Israelbu Deusū hatu katubiani hawē kakape txibāma inibukiaki, na hātjarā

10 Haska inū, ē betsabu inū ē puibuū, enabu Israelbu hatukiri eā xinaī habuwē nuikī Deus ē hatu yukashūkubaīmiski, hau Deusū kupiti mese binukī Jesus Cristo txibākī ikūwaību hau Deusū hatu mekeshanunā. **2** Israelbū Deus duawakī dayashūkatsi imisbuwē taeshū ē hatu kēwātiruki. Hakia haskai pepabiai hawē hātxa kayabi unākī txibāma kanemisbu eā ē unaiī. **3** Hakia haska Deusū nuku pepawamis ha txibākī ikūwāma hatū xinā besti txibaī keī ibubis pepai beparamei shabakabi kēmibuki, Deusū besti tsuara ma pewashū hakiri pe besti yuitiru

unāmarā. **4** Haska inũ, hawē yunuti inũ hawē nemati hātxa besti txibākī Deus benimawapaibiabu nuku dasibibũ nũ atirumakē ha yusīni Cristoki hikia hatũ shabakabi betsa wakī nukũ txakabu buai mawakī ha yununi ana hawē hiwetima wakī Cristo besti nũ ha ikũwaĩbu hau Deusũ nuku pepawashanũ Deus benimawai Cristo nuku ishuniki, Deusũ hātxa Moisés hatu yusīni txibaĩ ibubis pepai ana nũ haskayamashanũbunā.

5 Hakia haska Deusũ yunuti inũ hawē nemati txibaĩ pepawē hiwetirubukiri Moisés yusīkī: “Tsuabũra hawara Deusũ yusīni txibākubaĩkī kaneama Deus benimawai hawē yusīawē taea hiweshākanikiki”, iwanā, hatu keneshuniki. **6** Haskakē tsuabũra xinā betsa washũ Jesus ikũwākatsis ikī yuikī: “Nai anu mapeketā hau nuku mekeyunũ Messias Cristo hauria nekeriri butekī i bunākāwē”, iwanā, hau haska xinākī yuiyamakubainũbũwē. **7** Haska inũ, betsarā, betsāri xinā betsawē yuikī: “Hanu mawabu bumisbu anu kashũ hau nuku mekeyunũ Cristo neriri mawabu anua shabakā tashnimai bunākāwē”, iwanā, hau haska xinākī yuiyamarianũbũwē. **8** Hakia haska Deusũ hātxa nũ txibātirukiri hawē hātxa yuishunikatũ yuikī: “Deusũ yusīa mā hayaki, matũ huĩti merā mā hakiri xināmis inũ, matũ keshawē hakiri mā hātksamisrā”, iniki. Habias kaka nukũri yusī nũ hawē hātixariakũkainai. **9** Haskakē hawara hawē bakekiri hawē hātxa yuishunika Deusũ nuku kenemashuni haratubũra txibākī shabakabi dateama yuikī: “Jesus Cristo ē Shanē Ibuki”, iwanā, haska Jesus mawa Deusũ ana bestēwani ikũ kayabi waibu hawenabu watā niti akama Deusũ habu matu mekekubaĩshanikiki, hiwekuĩmakinā. **10** Hanushũ Jesus txibākī matũ huĩti merā ikũwākī xinaĩ Deusũ matu ma pepawaya dateama haska shabakabi tashnimakī yuikī: “Txanima kayabi Jesus Cristō ē txakabu buaniwē taea ē Shanē Ibuki”, ikaibu Deusũ matu hawenabu wakī niti akama habe matu hiwemariashanikiki.

11 Haska inũ, Deusũ hātxa yuishunika Isaísī kenekī: “Tsuabũra Messiasĩ hātxa ikũwākī txibaĩbu ē hatu hawa dake wama ishanai”, aniwē taeshũ **12** judeubu inũ judeubumarā, tsuabũra Messias ikũwaĩ nukũ txakabu hatũ nuku buashũkī betsa tibiwē nuku ashuĩsmaki. Habias Shanē Ibu Deusũ hatũ dasibi meke keyua inānanā txakaisma kēwākī mā ea akubainaibu hawa yauxiama matu duawakī inākubaĩmiski. **13** Ha inũ, Deusũ hātxa yuishunika Joelĩ haskakiriri yuikī: “Haratubũra hawē mekenika ikũwākī ea akī: ‘Yavé Deusũ, ē txakabu buatā mina ea wawe, mekekinā’ ”, ikaibu

Deusū danāma hatu mekekubaĩshaniciki. **14** Haskakēkaĩ hau Deusū hatu mekekubainū habū Cristo ikūwāriabumanā, haskatā Cristo ea atirubumaki. Ha inū, tsuabūra Cristokiri yusĩabu hawa nĩkariabumā hawē kakape ikūwātirubumariki. Ha inū, hatu yusĩriabumanushū Cristokiri hawa tapĩtirubumariki. **15** Ha inū, Deusū hātxa yusĩnābu habu anu Deusū hatu yunuama kakape Cristokiri hatu yusĩtirubumaki. Haskakē Deus yuishūkĩ hawē hātxa yuishunikatū haskakiri kenekĩ: “Deusū kakape yusĩmisbu hikixĩshū Deusū kakape hatu yusĩaĩ nĩkai ha huxiāwē taea benimai xinā txākāshākanikiki”, iniki.

16 Haskabianikē Isaíasĩ yuikĩ: “Shanē Ibu Yavé Hiweatuū, mirimabu mikiri nū hatu yusĩa nukū hātxa nĩkatā danākanikiki”, itā keneni keskai nukūri mirimabu Deusū kakape Cristokiri nū hatu yusĩa nĩkabiakĩ ikūwābumariki. **17** Haskakiri Deusū hātxa yusĩmisbū Jesus Cristokiri kakape yusĩkubainaibu besti hātxa pepa hawērua nĩka pewatā yurabū Cristo txibākĩ ikūwātirubuki, hatū hāt_xawenā.

18 Hawara Deusū hātxa yuishunika Davĩ kenekĩ yusĩni matu ana yusĩnū nĩkakāwē.

“Yurabu mai hirabi anu manibaunabu Deusū
hāt_xa yusĩmisbū

habū hatu yusĩa ma habū nĩka keyuabuki”,
iniwē taeshū Israelbū dasibi ma nĩkakĩ keyunibu nū unaiĩ.

19 Haska inū, emebi ana yuka iki Israelbumā Messias txibākĩ Israelbu binushanaikiri kenekĩ Moisés Deusū hāt_xa ha dukū yuikĩ:

“Israelbuma habu enabuma ibianibū
matū Messias ikūwākĩ txibaĩ ma enabuwē taea
mā hatuwē kemushanaii.

Hakia matu Israelbu mā enabu ibiani
matu habuwē kemumakĩ
habu unaĩsmapakiri mā xinābiamiskē
ē matu haki sinatamashanaii”,

iniki. **20** Hanua bari it_xapa kakē hāt_xa kuxipawē yura betsabukiri Deusū Isaías yuimakĩ:

“Tsuabūra ea benabuma haska ē hatuwē nuimis
hatu shabakabi ē uĩmaya
habū ea ikūwāshākanikiki.

Habū ea benamabia eki nukushākanikiki.

Ekiri hawa yuka ikabumabiakē
ē kuxipa ē hatu uĩmashanaii”,

iwanã, **21** Israelbukiri yuimakĩ: “Huĩti kuxitã hatũ besuwẽ dakeama ea nĩkaisbumawẽ nuikĩ ẽ hatu merabewapaibia ea nĩkabumaki”, aka keneniki.

Deusũ hawenabu wakatsi ikĩ Israelbu bebũkiri hatu katunikiaki, na hãtxarã

11 Nukũ shenipabu katukĩ hawenabu hatu wanishũ nuku danaĩsmaki, txanimarã. Haskawẽ taea earã, ẽ shenipabu kayabirã, Abraãoki. Hanua hawẽ baba betsa Israel ẽ shenipaburiki. Ha hawẽ bake betsa Benjamim anua ẽ habiariki. Haska Deusũ nuku yubani xinãkĩ Jesus Cristo ẽ ikũwaĩwẽ taeshũ ea danãma ẽ txakabu buanishũ ma ea mekeikiki, haska Israel tibi anuabũ tsuabũra Jesus Cristo ikũwaĩbu hatu mekeshanai keska wakinã.

2 Bebũkirihaira Israelbu habu katukatsis ikĩ Deusũ katunishũ nuku danãma imiskiri matu shabakabi yusĩkĩ hawẽ hãtxa yuishunika pepa Eliaskiri ẽ matu yuiari nĩkakãwẽ. Hawenabukiri hawara Elias Deuski ha ikĩ haki txania hawẽ hãtxa yuishunika betsã keneshũkĩ: **3** “Yavé Deus Hiweatuũ, mĩ hãtxa yuishunikabu tenãkĩ keyutã hanushũ mixki txi tapu fogão sa akĩ keyutã eã besti ẽ mia ikũwaĩ ea tenãriabuma ma ea tenãkatsis iriakanikiki”, **4** aka Deusũ Elias yuikĩ: “Dateyamawe. Mĩ mimestimaki. Enababu betsa habu ẽ hatu mekea 7.000 hayabuki, habũ ea txibaĩ txĩtuãbuma ha yushĩ betsa Baal dami ha namã dãti itã habũ kẽwãbumarã”, akĩ Elias yuiniki. **5** Haskawẽ taea na habiatĩari Israelbu ana hatirama hatuwẽ nuikĩ Deusũ hawẽ duapawẽ hawenabu wakatsi ma nukuri katuniki, hau Jesus habũ nũ ikũwãshanũbunã. **6** Na haska nũ habũ txibaĩnã, hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati txibaĩ nukũmebi nũ pepaiwẽ taeama hakia hawẽ pepawẽ nukuwẽ nuikĩ Deusũ nuku kenakĩ nuku katukubainikiki, hau habũ Jesus nũ ikũwanũbunã. Haska nuku wamarã, Deusũ pepa hayama ikeanai.

7 Haskakẽ Israelbu pepatirubu mirimabũ tapĩpaibiabu kanei huĩti kuxikĩ unãbuma Deusũ hãtxa hawẽ hiwekaĩti biamã inibuki. Haskabiaibũ hatiri Deusũ katuabũ habũ hatũ hiwea binibuki.

8 Haska Deus nĩkama huĩti kuxibukiri Deusũ hãtxa yuishunikatũ kenekĩ: “Hatũ pabĩki pata keska hatu wakĩ hatũ beru bekũ keska hatu wakĩ hatũ xinã Deusũ beshekĩ hatu haska waniwẽ taea natiãri habũ hawẽ yusã txibãtirubuma ikubaĩkanikiki”, haska yuini keskairã. **9** Haska inũ, ana Deus txibãbuma ishanaikiri Davĩ yuikĩ:

“Hamapai piti betsa betsapa haya
hawẽ besti beyusi unaĩsmapai harakiri pashai kaĩtirubumaki,
nawatikis ikabu hau Deusũ hatu kupinũwẽ.

10 Ha inũ, hau hawa ana uỹyamanũbũ
 Deusũ hau hatu beshush wanũwẽ.
 Ha inũ, hamapai bika tenei dayakĩ
 shākamahaira ia kakui tinĩkũkaini
 hau ana tenehairakubainũbũwẽ”,
 iniki.

**Habu Israelbumabiakẽ Jesus ikũwaĩbuwẽ taeshũ Deusũ
 hawenabu hatu wakubainikiaki, na hãtxarã**

11 Hanua mã xinãñã, Israelbũ Jesus danaĩbũ Deusũ hatu hene keyunimẽ, ana ikũwãtirubumarã? Haskamahairaki. Hakia Israelbu hawenabubia habũ Jesus danaĩbũ hanushũ Deusũ habu Israelbuma hawẽ kakape Jesus Cristowẽ hatu mekekĩ taewaniki, hatu haska wa Jesus Cristo Israelbumã ikũwaĩbu uĩ hau hatuwẽ kemukĩ Israelbũri ana xinã betsa watã habũ mekenã Jesus Cristo hau ikũwãriashanũbunã.

12 Haskakẽ hawara Deusũ abuai Israelbũ danãkĩ betsa betsapa wabiabũ ha habu Israelbumã hawẽ bake Jesus Cristo danãma habũ abukĩ Deusũ kakape Cristokiri nĩkatã habũ akai Israelbũ xinaĩ txanima habuwẽ taeshũ Israelĩ baba mirimabũri hawẽ hãtxa ikũwaĩ bepesheshãkanikiki, Deusũ hatu ana duahairawakĩ ibu wayarã.

13-14 Mã ebetã Jesus ikũwaĩ Israelbumã, ã eskaki, matu yuinũ nĩkakãwẽ. Hau Israelbuma betsa betsapabu anu ã hatu yusĩkubaũshanũ Deusũ hãtxa yuishunika hawẽ kuxipaya Jesusũ ea washũ ea nitxĩniwẽ taea ã hawẽ daya pe haya ashuĩ ã benimakũkainaii. Haskakẽ matu yusĩkubaũkĩ haska Jesus Cristo mã ikũwaĩbu enabu Israelbu hatu ikũwãmakatsis ikĩ haska mã ikũwaĩ hawẽruai benimaibũ hawẽ hatu kemumakĩ hatiriburi hatũ xinã ã betsa wamakatsis ikũkainaii, hau Deusũ hatu mekeriashanunã.

15 Haska enabu Israelbũ Jesus Cristo danaĩbuwẽ taeshũ yurabu mai hirabi anu manibaũshũ Deusũ kakape habũ Jesus Cristokiri ikũwãbaunaibuwẽ taeshũ enabũ ikũwãkĩ taewariakĩ hatũ txakabu henei haki petxitã yura mawa ana besteã keskai hiwe kuã biriai benimashãkanikiki. **16** Haska inũ, misi kapamanai ma bai keyua ha dukũ ture Deus inãkatsi ikĩ pashkabu meribi inãtikẽ habias ha misi kapamanaria habiaskari hirabi meribiriki. Haska keskari hi tapũ betsa yumei ha Deus ibu wamakĩ meribi wa hawẽ pũyãri Deusunamiski, meribirã. Haska keskai Abraão inũ, Isaque inũ, Jacó habu meribi pepabuwẽ taea habu hawenburi meribi ishãkanikiki.

17 Nũ judeuburã, oliveira hi kayabi keskabuki. Hakia hawẽ pũyã babu betsa meshtetã oliveira mebi betsa kuxipa haki tsamĩtã nea dasibi habias tatxanua hawẽ shuku hawẽ namibe husitã habias yumemis keska Abraõonẽ bababu Deusũ hatu watã Israelĩ baba betsabũ Deus txibãkĩ ikũwãbuma Deusũ oliveira pũyã meshtea keska wakĩ hatu danãtã maturi Deusũ hawenabu wakĩ Abraõo matũ shenipabu keska matu wariakeakeikiki. Haskakẽ Deus hawenabu Israelbuwẽ nuikĩ hatu duawakubaĩshanai Deusũ Abraõo yubani keska wakĩ mã Israelbuma matuburi Abraõonẽ bababu keska watã matuwẽ nuikĩ matu duawaikiki, oliveira kuxipaki tsamĩa haki nea keskawakinã.

18-19 Hanua tsuabura hãtxai: “Earã, ẽ Israelĩ babamabia Deusũ hawenabu ea wakatsis ikaiwẽ taeshũ haki ea dasiwanũ, iwanã, Israelbu danãtã hawenabu ea waniki”, iki matũmebi kẽkĩ xinã txakai hatukiri ẽ hẽ iyamakãwẽ. Hakia mã tatxa ibumabia mã hawẽ pũyã besti mã haki neaki, hawẽ tatxã matu hiwemairã. Deusũ besti hawenabu matu waiwẽ taea keãma Deus besti xinãkĩ duawakĩ kẽhairawakubaĩkãwẽ.

20 Eskawẽ taeshũ hatu meshtea keska wanirã, matu yuinũ nĩkakãwẽ. Habunã, Deusũ hãtxa ikũwãbumawẽ taeshũ hatu heneniki. Hakia matubu mariastũ mã ikũwaĩburã, hawenabu matu waikiki. Haskawẽ taea hawẽ keãma Deus bestiki mesekubaĩkãwẽ.

21 Txanima Deusũ Israelbu dukũ katubianishũ hatu danãniki. Mã habu keskarikẽ matu habiaskari wakĩ danãtiruki.

Xinaĩrakubaĩkãwẽ. **22** Uĩkãwẽ, Deusrã, nuikipa hawẽruaki. Haskabia hawẽ yunua mestẽ binumaismaki. Habu txĩtuaĩbu danãkĩ hatu kupimisshũ matu mã Israelbumabiakẽ matuwẽ nuikĩ duawakĩ hawenabu matu wakeakekubainikiki. Hakia haska hi pũyã babu meshteshũ putamisbu keska wakĩ matũri hawẽ xinã txibãma mã txĩtuaĩbu Deusũ matu danãtã matu kupiriashanikiki. **23** Haska inũ, Israelbu haratubũra hatũ xinã txakabu henetã txĩtũkirã ana ikũwãkatsis ikaiibu ana Abraõonẽ bababu kayabi wakĩ Deusũ ana hawenabu hatu washanikiki, hiki ana netã keska wakinã.

24 Hamẽ mã judeubumã bari itxapa Deus mã danãbiakubainaya atimas Deus matuwẽ nuiaya hawẽ kakape Jesus Cristokiri nũ matu yusĩayã xinã betsa watã mã ikũwaĩbũri ana habiaskari wakĩ Israelĩ baba kayabibũ xinã betsa wariatã itxapabũ ana txĩtũkirã txanima Jesus ikũwãriashãkanikiki, bebũkiri Deusũ hatu katunibunã.

**Israelbũ Jesus Cristo atimas ikũwaĩbu Deusũ hatu
mekeshanikiaki, na hãtxarã**

25 Ë betsabu inũ ã puibuũ, Deusũ kuxipawẽ unãnepai hawẽ mã këyamashanũbũ hawara Deusũ matu ashũkatsis ikai haska hawẽ yubaka hunea hãtxani mã unã keyushanũbũ matu yuinũ nĩkakãwẽ. Haskai Israelbu huĩti kuxikĩ itxapabũ Jesus ikũwãbumaki. Haskakẽ Israelbuma hatira Deusũ meketã hanushũ itxapabu Deusũ Israelbu habu ana mekeriashanikiki.

26 Habu haskabaunaibũ Israelbu mirimabũ ikũwãriaibu Deusũ hawenabu hatu watã hatu mekeriashanikiki. Haska wai kaikiri hawẽ hãtxa yuishunikatũ kenekĩ:

“Matũ mekenã Messias Israelĩ baba Jerusalém anua kaĩtã
Jacõ bababu hatũ xinã txakabu betsa wamakĩ

27 haska ea Deus ã hatukiri yubakani
habũ txakabu buatã ã ana xinãma ishanaii,
hatũ mekenã Messias hukenã”,

iniki.

28-29 Hanushũ tsuabura Deusũ katutã habuwẽ nuikĩ duawamis inũ hawara hatuki tanani hawẽ xinã Deusũ betsa waismawẽ taeshũ Abraão inũ Isaque inũ Jacõ hatu katuni habũ bababũ kakape Cristokiri danaĩbu Deus hatuki sinatayuikiki. Haskawẽ taea ha hatu maebaũ matu hawenabu wariayuikiki. Haskabia hatũ shenipabũ ikũwãnibu hakimama hatuwẽ nuikĩ Deusũ Israelbu heneama hatu xinãriaikiki. **30** Uatiã hawa Jesus Cristokiri unãma Deus mã nĩkama iyupaunibuki, matubunã. Habiaska keskariai natiã Israelbũ Jesus Cristokiri xinãkĩ Deus nĩkabumariki, mã inibu keskakinã. Haskakẽ Deus natiã matuwẽ nuikiki. **31** Haska inũ, natiã hawẽ nuiwẽ Deusũ matu hawẽ duapa uĩmakĩ matu duawaikiki. Habiaska keskari wakĩ ha Israelbu hatuwẽri nuiriashanikiki. **32** Dasibi yurabu txakabubiakẽ Deusrã, dasibiwẽ nuikĩ hanu hawẽ nui hatu shabakabi uĩmakatsis ikikiki, tsuara Israelbu inũ tsuara Israelbumakiri hawa xinãmarã.

33 Haskakẽ nukũ Epa Deusrã, hawa yupaismaki. Dasibi nĩkai inũ xinaĩ unãnepahairaki. Ha inũ, haska wakatsis ikĩ Deusũ xinãkĩ hamapai akubaĩmisrã, hawẽ akarã, nũ haska washũ tapĩtirumahairaki. **34** Ha inũ, haskarara Deusũ xinãmis hawẽ hãtxa yuishunikatũ kenekĩ: “Deusũ xinãnã, tsuã nĩkatirumaki. Ha inũ, Deusũ harakirira xinãyã tsuã merabewakĩ shabakabi ana haska washũ yusĩtirumaki”, **35** iwanã, ana yusĩkĩ: “Hamapai betsa

betsapa tsuāra Deus ashūbiatā hawē dayawē taeshū duawakī hau eari ināshanū, iwanā, haska xinātimahairaki, menā akinā”, iniki. **36** Haskakē betsa tukama tibi Deusū damiwanirā, hawenaski. Hawē kuxipawē dasibibu maniabuki. Dasibibu ha hiweabuwē Deus benimakūkaīshanū, iwanā, habu tibi damiwaniki. Haskakē kēwākī heneyamakubainākāwē, Deusrā. Haskakirā.

Hiwea benawē hiwei merabenamekūkaītikiaki, na hātxarā

12 Ë betsabu inū ē puibuū, nukuwē dabanā ikī Deusū nuku duawakubaīmiswē taeshū hawara xinākī abuai natiā mā ashūkubainūbū shabakabi ē xinaī matu yununū nīkakāwē. Haska Deus kēwākī yuinaka detetā menukī inākī apaunibu keskama hakia natiā matū hiweawē Deus duawanū, iwanā, meribi pashkai pepatā Deus matū yura inākuīa keska wakī hawē kemutapai benimawakubaīkāwē. Haska wakinā, txanima kayabi mā Deus kēwaiī. **2** Haska habū ikūwābuma natiā mai anu hiwe bestishū hamapai tibi akī xināmisbu keskakī ana xināma hakia xinā betsa watā haska Deusū matu hiwemakatsi ikai haska abuai besti tapīkubaīkāwē. Eska hiweirā, haska Deusū abumis mā tapīkubaīshanaii, pepakinā, Deus benimawai kemutapakinā, kanei hawa txītuāmarā.

3 Haskakē Deus ewē nuikī ea duawakī hawē hātxa yuishunika kuxipa ea waniwē taeshū matu yusīnū ea nīkakāwē. Haska matu tibibu Deusū duawakī matu ikūwāmakeakea xinākī unātā matūmebi xinā txakakī yuikī: “Ë huni pepakē Deusū ea katuniki”, iwanā, xinaī ibubis kēhairayamakubaīkāwē, betsabube hātxairā. **4** Haska inū, nukū yura hirabi ha pabu tibi nebauna daya betsa tibi hayaki, haskasmarā. **5** Haska keskari nū yura itxapabubia Cristoki dasia nū yura bestitxai keskaki, nū habū Cristo dayashunai pabu betsa tibibia nū habias yura bestitxai keskabuki.

6 Nū haskawē taeshū nuku tibi hawē dayati kuxipa nuku ināmiski, haska nuku tibi nuku inākatsis ikī inākinā. Haskakē Deusū hawē hātxa yuishunika haratura matu katua ikūhairawai hawē kuxipa hayakī shabakabi hawē kakape hatu yusī hātxakubaīkāwē. **7** Haska inū, tsuabura hawē merabenāti kuxipa hatu inākē hau habias merabenāti kuxipawē ikūwaī betsabu hau hatu uīmakī merabewakubainūbūwē. Haska inū, tsuabura Deusū hātxa yusīnā kuxipa inākē ikūwaību kuxipa wakī hatu yusīkī hau tapīmakubainūbūwē. **8** Haska inū, tsuabura Deus anua xinā

txākāwē hatu txibāmatiru kuxipa bitā ikūwaību betsabu merabewakī hau Jesus Cristo hatu txibāmakubainūbūwē. Haska inū, tsuāra hawara bitā merabenākatsis imisburā, yauxiama hau hatu inākī uīmakubainūbūwē. Haska inū, tsuabura ikūwaību betsabu merabewakī meketiru kuxipa wakī haya waburā, kaneama hau uīrakubainūbūwē. Haska inū, tsuabura yura betsa nuitapaibuwē nuimis kuxipa haya xinā txākāwē hau hatu merabewariakubainūbūwē.

Jesus txibaī haskai hiwetikiaki, na hātḡarā

9 Ē betsabu inū ē puibuū, yura betsabuwē nui abukī tsua parāma txanima kayabi uīmakī hatu merabewakubaīkāwē. Haska inū, hawara pe besti beya wakī hawara txakabu akama henekī danākubaīkāwē. **10** Ha inū, matū betsa kayabi keska wakī ikūwaību betsabu hawara pepa mā amis xināma hakia ikūwaību betsabube merabenamekī habube nuinamei duanamekubaīkāwē.

11 Ha inū, hawara nukū Shanē Ibū abuai dayashūkī ibubis txikixama hamapai tibi xinākī huītinī xinaī benima paewē ashūkubaīkāwē.

12 Ha inū, Deusū matu yubani hawa betsa wama ishanai unākī mā manaiwē taea benimai hiwekubaīkāwē. Ha inū, matu itxakawaibu bika tenei txītuāma mestēkubaīkāwē. Haskakī Deusbe hātḡakī hamapai tibikiri yukai heneyamakubaīkāwē.

13 Ha inū, matubetā ikūwaī betsabu mabu yupai bu hawara mā haya pashkashūkī hatu merabewakubaīkāwē. Ha inū, ikūwaī betsabu haniara matuki bai beabu matū hiwe anu ishū pimatā hatu ushākubaīshākāwē.

14 Ha inū, tsuāra matu itxakawaibu habiaskari ana xināma hatukiri pe besti yuikī hatu hātḡa wakubaīkāwē. Haska wakī pepakiri Deus hatu yukashūkubaīkāwē, txakabukiri yupukī Deus hatu yukashunamarā.

15 Ha inū, tsuara huīti benimai xinā txākaībube habiaskariai hatuberi benimai xinā txākākubaīkāwē. Ha inū, tsuara bika teneai huīti nixma punu nukakē habiaskari habetā xināriakubaīkāwē.

16 Ha inū, mā hatubetā ikūwaī habube hiwearā, hatube ha ikama duanamei unānuma hiwekubaīkāwē. Matūmebi keāmarā, habū hawara hatū hamapai xināma hakia habu xinā pepa haya keīsumabe haibunamekubaīkāwē. Tsuāra xinaī: “Ea besti unānepakī ē pewamiski”, ikī hatu mesewakī dakewayamakubaīkāwē.

17 Ha inũ, yura betsabũ matu itxakawabu ana hatube manakunãyamakubaĩkãwẽ. Ha inũ, hawara pepa yura betsabũ abukĩ matu yunuabu txibãkĩ mã haskari akairã, hatu bebũshũ shabakabi ashũkĩ uĩmakubaĩkãwẽ. 18 Ha inũ, yura betsabu duawanũ, iwanã, dasibi pepa mã akubaĩtirubu besti aki hatube unãnuma hiwei pekatsis mã ikairã, dasibibu daewakubaĩkãwẽ. 19 Ë betsabu inũ ã puibuũ, matuwẽ nuikĩ matu yuinũ ea nĩkakãwẽ. Yavé Deusũ hatu yuikĩ: “Tsuãra matu txakabuwai ibubis ã hatu kupishanaii”, ikaya nuku keneshuniki. Haskawẽ taea tsuãra matu txakabuwakĩ itxakawayarã, hau Deusũ hatu kupishanũ ibubis hatu kupiama teneyukubaĩkãwẽ. 20 Hakia Davĩ bake Salomão unãnepatũ hatu yusĩkĩ: “Matuki pubẽbiamisbu habu buniaibu hatu pimakubaĩkãwẽ. Ha inũ, ãpash manuriaibu amariakãwẽ. Mã hatu haska wairã, pepa besti mã hatu ashũkubaĩkatsis ikai uĩ dakei besu shanabiri ishãkanikiki”, anikiri habiaskari xinãkĩ txibãriakubaĩkãwẽ. 21 Ha inũ, hau txakabũ matu maemakĩ binuyamanũ haskawẽ taea matunã, pepawakĩ txakabu binumakubaĩkãwẽ.

Matũ governo shanẽ ibuburã, Deusũ katumiskẽ nĩkakubaĩtikiaki, na hãtxarã

13 Ë betsabu inũ ã puibuũ, unãnuma nũ hiwenũbũ haska huni kuxipabu matũ shanẽ ibubu mã nĩkakubainũbũ matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Haska Deusũ amis habũ unãbumabiakẽ dasibi shanẽ ibu betsa betsapa mai anua katushũ Deusũ hawẽ kuxipawẽ hatu yunukĩ mistukubaĩmiski. Haskawẽ taeshũ hatũ yusĩa txibãkĩ hatũ yunuti inũ hatũ nemati dasibibũ nĩkakĩ hau txibãkubainũbũwẽ. 2 Ha inũ, Deusũ hawẽ xinãnẽ tsuara katukĩ kuxipa wakĩ yunukĩ hatu shanẽ ibu wabiakẽ tsuabũra habũ hatũ shanẽ ibu yunua danãkĩ txibãkatsi ikabumawẽ taeshũ hatũ shanẽ ibũ hatu kupimashanikiki. 3 Hanua yura kuxipabu matũ shanẽ ibubu Deusũ hatu warã, hau habu mã pepaibu hawẽ matu datekĩ mesewati akamaki. Hakia habũ txakabu akĩ habũ hãtxa txibãbuma haskaibuwẽ taeshũ nemakĩ hatu habu kupikatsi amiski. Haskawẽ taea mã dateyabi hiwekatsi ikamarã, hatũ yunuti inũ hatũ nemati hãtxa nĩkai pe hiwekĩ txibãkubaĩkãwẽ. Hanushũ shanẽ ibũ txanima mã hawa txakabuma unãkĩ hawa txakabu matukiri xinãtirubumaki. 4 Haska inũ, mã txakabukubainaibũ matũ xinã mã betsa wanũbũ yurabu Deusũ hatu katua matũ txakabuwẽ habuã Deus matu kupishũshanai unaĩ governõ hatu yunuaibuki mesei hatuki datekãwẽ. Hamẽ ikabumaki. Haska kenu txaipa sawea

mapuaburã, hatũ dau bestimaki. Hakia txakabuauibu hatuki tanarã, kashemaki, habũ txakabuauiburã. **5** Ha inũ, hau Deusũ matu kupiyamashanũ, iwanã, matũ governo shanẽ ibubu Deusũ matu txibãmakatsis ikaiwẽ taeshũ hatu kuxipa wakĩ matũ shanẽ ibu wa habũ yunuti inũ hatũ nemati nĩkatã mã txibaĩnã, matu kupiai nemati bestimaki. Hakia haska Deusũ abuai akaibu nĩkakĩ mã xinãtirubuki. **6** Ha inũ, matũ governo shanẽ ibu Deusũ katuatũ matu mekekĩ Deus dayashunaibuwẽ taeshũ matũ shanẽ ibubũ hawẽ merabewati pei hawara matũ daya pei mã biai matu yukaibu shabakabi inãkĩ hatu pakakubaĩkãwẽ, yura dasibibũ pei itxawashũ hatũmebi hatũ hawara hamapai biti pei bishũ arutã pei teshewẽ hau yura dasibibu merabewakubainũbunã.

7 Ha inũ, haska tibi governo shanẽ ibũ daya haya tibi ashũkubaĩkãwẽ. Hawẽ merabewati pei hawara mabu bikĩ inũ mae betsa anu piskumakĩ shanẽ ibu hau imposto pakanũbũwẽ. Shanẽ ibu duawai hau haki mesenũbũwẽ. Ha inũ, shanẽ ibubukiri xinã txakama xinã pewakubaĩkãwẽ.

Duapai inũ nuikipatikiaki, na hãtxarã

8 Haska inũ, yura betsabu devetã hawaira hatu paka keyukubaĩkãwẽ. Haska keskari xinãkãwẽ. Matube hiweabuwẽ nui merabenaĩ mã hatu devea inaĩ keskai duanamekubaĩkãwẽ. Haska wakĩ hatukiri haska xinãkĩ ha Deusũ yununi txibãkĩ matũ akĩ menekĩ ma kaneamaki. **9** Haska inũ, yura betsawẽ nuikĩ hatu merabewakĩ Deusũ yunuti inũ hawẽ nemati dasibi mã txibãriakubainaii. Eskaki, matu yusĩnũ nĩkairakãwẽ. Deusũ hawẽ nemati yuikĩ: “Huni aĩyãbia aĩbu betsabe txutanametimaki. Aĩbu beneyabia huni betsabe txutanametimariki. Mimebi pubẽkĩ yura betsa kupikĩ tenãtimaki. Tsuãra hamapai yumetsutimaki. Tsuara hamapai mabu hawẽrua haya kemutapa betxitã hawẽ kemutaskayamashãkãwẽ”. Ana hãtxa huneama shabakabi uĩmatirã, Deusũ yunuti binu keyuarã, eska yuiniki: “Mimebi nui mã mekeai keskakĩ yura betsa mibe hiweawẽ nuikĩ mekekĩ hatu xinaĩrakubaĩkãwẽ”, aniki, Moisésnã. **10** Haskakẽ tsuabura hatube hiweabuwẽ nuimisrã, haburã, hawa txakabuma hatuwẽ nuikĩ dasibi Deusũ yunuti inũ hawẽ nemati txibãkubaĩkanikiki, hawa kaneamarã.

Jesus ma hua kemahairakiaki, na hãtxarã

11 Haska inũ, Jesus Cristo txibãkĩ taewakĩ Deusbe nũ hiweshanai hawẽ hãtxa nĩkakĩ nũ unãnirã, ma ana txaima

kemaiwē taea ana hatishuīra haki txikixama yura betsa betsapabuwē nuikī hawara Deusū abuai menā hawaira tapī hawē mekerikāwē, uatiā nū hiwexina keska haskas xināmarā. **12** Haska inū, ana bari itxapama mai anu nū hiweyuaiwē taea hamapai txakabu ewakainaya menā bestētā xinārikāwē. Nai anu Deusbe nū hiweshanai ma kemaiwē taeshū txakabu henerikāwē. Eska keskakinā, soldadobu tsakanamēnū ika hawē mane tari kuxipa sawemis keskakī Deusū kuxipa bitā hawa dateama Satanás nemakubainākāwē. **13** Haska inū, hawara txakabu hune ana akama nukū hiwea shabakabi hatu uīmai pe besti hiwenākāwē, eska tibi ana akamarā, piti pepa kemutapa itxawatā pitxakayamamarā. Haska inū, ana paēyamanākāwē. Kemui ana txutanamebaūyamanākāwē. Hamapai txakabu abui kemui hawētxaīs hakiribis ayamakubainākāwē. Ha inū, hawarakiri ana txitenamei ha iyamanākāwē. Ha inū, hawara yura betsa haya uī haki sinayamariakubainākāwē. **14** Ana haska txakabu tibi xinākī akama nukū Shanē Ibu Jesus Cristoki dasitā hawē kuxipawē kuxipakī hawē bai kayatapia besti txibākubainākāwē, txakabuwē besti pepamarā.

Nū habubetā Jesus txibaību yuātīmakiaki, na hātcharā

14 **1-2** Jesus txibaību nū betsa betsapabukē Deusū nukukiri xināmis matu yusīnū nīkakāwē, eskakirirā. Jesus Cristo habū mā txibaību betsabu ma huīti kuxipa haya xinākī dasibi piti betsa betsapa mā pimiski. Hanua betsaburi habū tapī taewaibu huīti babu mestēriabumā nami pisbumaki. Haskawē taeshū tsuara ha yurā ikūwākī taewai haibu wakī hawara pimis inū hawara pismakiri yuinamei habe ha irabeama uīrakubaīkāwē. **3** Ha inū, haratubūra hamapai piti betsa betsapa danāma pimisbū ikūwaī betsabūri piti betsa danaību hatu ha akī dakewayamariakubaīkāwē. Haska inū, habiaskari wakī yura betsabū hamapai betsa betsapa pimisbu haratubūra piti betsa danaībū hatu ha akī dakewariayamakubaīkāwē, Deusū hawa hatu danaīsmawē taeshunā. **4** Ha inū, habu shanē ibukī hatu yunuai tibibū hawē dayaru tibi ha akī pewamis inū kēwāmiskenā, tsuara ibumabia mariastū mā hatu ha atirumaki. Habiaskari wakī nukū Shanē Ibu Jesus Cristō hamebi hawē dayarubu hatu kuxipa wakī hawē bai kayatapia hatu txibāmakī hatu pewakubaīmiski. Haska hatu yunuai xinākī hau ashuī hiwekubainūbunā.

5 Haska inũ, betsakirirã, Jesus txibaĩbu betsabunã, semana tibi haratura shaba meribi watã hanu itxashũ Deus kẽwãnũ ika ikubaĩmisbuki. Hakia ikũwaĩbu betsabũ shaba tibi kasmai mexu merã tibi itxashũ Deus kẽwãmisbuki, shaba meribi tibi habiasbiakenã. Haska wakinã, hawatiãra shaba betsatiã itxatã ikũwaĩ tibitũ Deus kẽwãkĩ kaneabumaki. Haska xarabu wakĩ mã ikũwaĩ unãtã dakeyamakubaĩkãwẽ. **6** Ha inũ, haratura shaba betsa meribi watã hanu nukũ Shanẽ Ibu kẽwãkĩ Deus duawakatsis ikĩ hau hanu akubainũbũwẽ. Ha inũ, tsuabũra nami inũ hamapai piti betsa betsapa danãma pimisbũ Deus duawanũ, iwanã, hau kẽwãtã pikubainũbũwẽ. Ha inũ, tsuabũra yunu besti pimisbunã, Deus duawanũ, iwanã, kẽwãtã hau haskas piriakubainũbũwẽ.

7 Hanua nukubu tibirã, ana ibubis nũ hiweamaki. Ha inũ, nũ ibubisri mawama ishãkanaii. **8** Hakia nukũ Shanẽ Ibuki ma nũ dasiarã, nũ ha hiweshunaii. Ha inũ, mawairã, nukũ Shanẽ Ibu duawakatsis iki nũ mawashanaii. Natiã nũ hiweyuabu inũ nũ mawashanaiburã, ma nukũ Shanẽ Ibuki nũ dasia nũ ma haskarã, nũ hawẽ yuraki. **9** Haskawẽ taea Cristo mawatã ana bestenirã, txanima dasibitũ shanẽ ibunũ ika iniki, natiã nũ hiweabuna inũ habu mawabunarã.

10-12 Hanushũ Deusũ yuikĩ:

“Ë hãtxa txanima matu yuinũ nĩkakãwẽ.

Yura dasibibu unãtã ã hatu kupiaya

dãti itã ea kẽwãkĩ

haska ea besti kuxipahairatũ ã hatu kupiaya

ea yuiakeakeshãkanikiki”,

aka hawẽ hãtxa yuishunikatũ keneniki. Haskawẽ taeshũ tsuabũra Jesus txibaĩ betsabu hatukiri nũ hatu yuaĩbu inũ tsuabũra Jesus txibaĩ betsabu nũ hatu danãmisbu nũ haska hatukiri hãtxamis Deus bebũ nia nũ haki txaniaya nuku tibi unãti wakeakeshanaiwẽ taea nukubetã Jesus ikũwaĩbu ana hatu yuãkĩ danãyamakubainãkãwẽ, nukũmebirã.

**Hawara piti tibi txakabumabiakẽ ikũwaĩ betsa babu kanematirukẽ
ana pitimakiaki, na hãtxarã**

13 Haska inũ, tsuãra Cristo ikũwaĩkiri hatube ana yuãnanãyamakubaĩkãwẽ. Ha inũ, nũ hatu uĩmatxaka hau haska xinaĩ ana nukukiri hãtxa txakabu yuiyamanũbũ hamapai piti tibiwẽ habũ ikũwaĩ betsa hatu babu watiru inũ hamapai piti tibiwẽ hatu

kanematiru ana meama henekubaĩkãwẽ. **14** Hamẽ eã ẽ Shanẽ Ibu Jesus ẽ ikũwaĩ ẽ haki dasiawẽ taea ẽ xinãnã, hamapai piti tibirã, hamebi hawa txakabumaki. Hakia tsuãra hawẽ xinã mekei haska xinãkĩ pikatsi ikamarã, hau meyamakubainũbũwẽ. Txanima hawenarã, txakabuki. **15** Haskakẽ Jesus mã txibaĩbu betsabunã, hawara ha piti pibuma pikĩ mã hatu itxakawairã, ha piti ana meama hatuwẽ nuikĩ ana hawẽ keĩ kemuama henerikãwẽ. Mã haska wamakẽ ha ikũwaĩ betsabu Cristo hatu mawashũbianikẽ huĩti babubu txĩtuĩ piti pixta bestiwe benutirubuki. **16** Haskakẽ hawara piti xarabu mã pimis Deusũ matu nemamabiakẽ Jesusunabu betsabũ ha piti danãmisbũ hau matukiri hãtxa txakabukĩ yuãyamakubainũbũ ha piti pebiakẽ hatu uĩmakĩ ana piyamakubaĩkãwẽ. **17** Deus shanẽ ibuai nũ ikũwaĩburã, hawara nũ pikatsis ikai inũ, hawara nushuti nũ akatsis ikai xinaĩ hawẽ nuitimaki. Hakia nukuwẽ Deus shanẽ ibuairã, hawẽ Yushĩ Papatũ haska abuai nuku kanemakatsi ikama inũ, nuku unãnuma hiwemaĩ inũ, nuku xinã txãkãwãkĩ benimawakĩ nuku hiwemaikiki. **18** Ma haska hiwekĩ Cristo duawakĩ hawẽ Epa Deus benimawaya yurabũri matu uĩkĩ kẽwãtirubuki.

19 Haskakẽ hawa txakabu ana piama merabenamekĩ ana hatu kuxipa wakĩ unãnuma hiweti benakubainãkãwẽ. **20** Haska wakĩ Deusũ daya mã benuama ishanai, piti nũ pimis xinaĩ ha ikamarã. Txanima dasibi piti pepa bestibiakẽ hawara pitiwẽ Jesusunabu txĩtũmatiru harã, txakabuki. **21** Ana ha meyamakubaĩkãwẽ, nami betsa pikinã. Ha inũ, hamapai hene paepa akĩ Jesus txibaĩbu betsabu mã hatu kanematirurã, ana meyamakubaĩkãwẽ. **22** Haskakẽ nami piaibukiri inũ hamapai nushuti aka paẽtirubukiri haska Deusũ matu nemakĩ yusã haska mã xinaĩ tsuabura yuiyama haska Deusũ matu yusã besti txibãkĩ xinãkubaĩkãwẽ. Tsuara Deusũ kuxipa haya yurabũ nematiki meseama dasibi hawẽ yurawẽ hamebi mekei hawa bika teneama benimakũkaĩmiski. **23** Hakia tsuãra pitikiri xinãkĩ: “Nami ẽ ana piamaki ”, ibiakĩ pikĩ kanekanikiki. Hamẽ betsã piamarã, hatũ xinã kuxipa watirubuki. Hamẽ haskama hatũ xinã babu hayabia pirã, kanei Deuskiri txakabukanikiki.

**Matũmebi besti nuiama Jesus txibãkĩ betsabuwẽ nuikĩ hatu
duawatikiaki, na hãtxarã**

15 Ikũwaĩ betsabu huĩti babuaibu haska Deusũ nuku hatu merabewamakubaĩkatsi ikaikiri matu yuinũ nĩkakãwẽ. Cristo habũ ikũwaĩbu huĩti babuaibu hau kuxiparianũbũ nũ ma

nuku dukū haska hayai nū huīti kuxipamis haska xinākī hatukiri pexiama hatuwē nuikī hatu hakimama hatu merabewakubainākāwē, nukū besti haska nū xinaī keska nū iyamanūbunā. **2** Ha inū, nū ikūwaī dasibibunā, nuku dapi hiwebaunabuwē nuikī hamapai tibiwē hatu merabewakī hatu ikūwāmariakubainākāwē. **3** Eska xinānākāwē. Cristo hamebi haska ikatsis ikaikiri xinākī katuama iniki. Haskia haska bebūkiri Deusū hātxa hakiri kenenibu menei ikūkainiki. Haska Deusū hātxa yuishunika Davī kenekī: “Epaā, mia danākī ea itxakawabu ē mia tenehairashunai”, ini keskakī Cristō menekī teneniki. **4** Haska dasibi Deusū hātxa yuishunikatū bebūkiri keneniburā, haska ha kenei tapīkī xinaī nū hawē hiwekubaīshanūbū nuku ashunibuki. Haskawē taea ha Deusū hātxa uīkī tapī nū txītuāma nuku merabewaya hawē taea benimai nū hiweibi hiweshanai nuku manakamaikiki. **5** Haskakē Deus matuwē nuikī matu merabewaya haska matu hiwemakatsis ikai hawē nui pepa hau matu uīmakubainūwē, haska Jesus Cristo hiweni keska matu txibāmakinā. **6** Deusū matu haska waya maturi dasibibu merabenamekī nukū Shanē Ibu Jesus Cristō Epa Deus dasibibū habiaskas xinākī hau kēwāriakubainūbūwē.

Israelbuma hawenabu Deusū hatu wakatsis inikiaki, na hātcharā

7 Hanushū haska Cristō matu haibu wani keska wakī ikūwaī betsabube haibunamekī hatu beyawakubaīkāwē, haskai mā pekūkainaya hau dasibibū Deus kēwākubainūbunā. **8** Haska bebūkiri nukū shenipabu Deusū yubaniwē taea haska Deus txani txakaisma haska yubai hāttxani haska xarabu Deus yubakani menei Cristo nū Israelbu anu tashniniki, duawakī nuku merabewanū ikarā. **9** Haska nukukiri bestima mā Israelbumawēri taea Cristo tashnirianiki. Haskakiraniwē taeshū mā Israelbumā Deus duapahaira mā kēwāriakubaītirubuki. Haska bebūkiri Deusū hātxa yuishunika Davi hariri nawai kenekī:

“Haskawē taeshū nawa shukua betsa tibibū mia kēwaībū hatubetā mia xinākī kēwākī hui kuxipawē nawati pepawē ē mia kēwākubaīshanai”, iyamakē **10** ana hawē hātxa yuishunika betsa anu Moisés yuikī: “Nawa shukua tibibuū, Deusū Israelbu katunibe hatube benimakubaīshākāwē”, iyamakē **11** ana betsāri yuikī:

“Nawa shukua tibi mā manibaunabuũ,
nukũ merabenã hiweibi hiwea kēwākubaĩshākãwē”,
iyamakē **12** haskakiriri Isaíasĩ yuikĩ:

“Davĩ epa Jessē baba kaĩtã
nawa shukua tibibu mekei hatũ shanē ibuaya
hawē taea haburi Deusunabui
haki txiti ikĩ manashãkanikiki”,

iniki.

13 Haska hakiri kenenibu keska wakĩ mā Jesus ikũwaĩbu Deusũ hawē Yushĩ Papatũ kuxipawē unãnuma matu hiwemakĩ benimawaya hawa txikixama hawē matu duawashanai pepa manakakubaĩkãwē.

Jesusũ kuxipa haya Paulo dayanikiaki, na hãtxarã

14 Ĕ betsabu inũ ĩ puibuũ, yura betsabuwē nuikĩ mā hatu merabewamis inũ, Deusũ yusĩa mā unãhairai inũ, matubetã ikũwaĩ betsabube mā pe yusĩnanãmis ĩ hawa txakabu matukiri yuitiruma ĩ unaiĩ. **15** Hakia matu keneshũ bumakinã, txanima kayabi hawara hawē yusĩa betsa kanei mā hakimayamanũbũ, iwanã, matu ana xinãmanũ, iwanã, ĩ hãtxa kuxipawē keneshũkĩ ĩ matu yuiaii. Haska Deusũ ea duawakĩ hawē kakape yuishunika ea yunukĩ **16** mā Israelbumã hawama mā Jesus Cristo ikũwãshanũbũ ea hawē kēwãnika betsa Deusũ ea nitxĩkĩ hawē kakape hawē bake Jesuskiri ĩ matu yusĩbaunũ mā Israelbuma anu ea yununiki. Haskawē taea mā Israelbumari Deusũ Yushĩ Papatũ matu meribi wa hawa txakabuma inãkuĩ pepa keska Deus bebũ matu nitxĩtã Deus ĩ matu uĩmakatsis ikaii.

17 Haskakē Jesus Cristõ daya ĩ bini ĩ ashũmiswē taea haska Deusũ ea yununi txĩtũãma ĩ akubaĩmiswē taea txani txakama ĩ kētiruki. **18** Haska kakape bui ea hãtxairã, hamapai xarabukiri ĩ hãtxai kaismaki. Cristokiri besti mā Israelbumã mā Deus txibanũbũ matu yusĩ ĩ kamiski. Haska hatu yusĩ taewakinã, hãtxa bestiwēma hatu ashũkĩ uĩmakĩ **19** Deusũ Yushĩ Papatũ kuxipawē hawara atimaska yurabũ atirubuma dami betsa betsapa haskabiamawakĩ ea wama ĩ akeakeaya hawē taea kuxipakĩ kakape Jesus Cristokiri hatu yusĩkinã, haska Israelbuma betsa betsapaburi ĩ hatu txibãmakubainima besti ĩ matu yuiaii. Hanushũ taewakinã, Jerusalém mae anushũ ĩ taewaxina mae tibi iake iaketãkaini hari mai pakea betsa Ilírico anu ĩ txĩtũtãyamaki. **20** Hatu yusĩ kairã, hanushũ

tsuã Jesus Cristokiri hatu yusĩriabumanu besti ẽ kakũkaũkatsis imiski, hanushũ Jesus Cristokiri kakape yusĩnã betsã ma hatu yusĩma anu naxui iki kamarã. **21** Deusũ kakape Jesus Cristokiri mã nĩkashanaibukiri Deusũ hãtxa yuishunika Isafasĩ kenekĩ:

“Nukũ mekenãkiri tsuã hatu banabimariabumanushũ
haska xinaĩsbuma damas nĩkashãkanikiki.

Ha inũ, habũ hakiri hawa nĩkariabumã tapĩriashãkanikiki”,
ini keskai ẽ ikũkainaii.

Roma anu Paulo hatuki bai kakatsi hatu banabimanikiaki, na hãtxarã

22 Haska matukiri bai kanũ ika hawẽtxaĩs ẽ xinãbiakubaini haska Deusũ ea amai aki yusĩkubauni matu anu ẽ kariamaki. **23** Hakia bari betsatiã haska ẽ xinãyama mae tibi anushũ ma ẽ hatu yusĩ keyuawẽ taea natiã ana ẽ matukiri xinaĩ, **24** samama ẽ matu uĩ kakatsis ikairã. Hari kairã, Espanha mai pakea anu kakatsi mã Roma anuabu hanu dukũ matube uĩnanaĩ benimatã habianua eskarabes matube merabenãtã hanua unuri ẽ kaya matũri matũ hawarawẽ mã ea merabewa Espanha anu ẽ katiru ẽ xinaĩ. **25** Hakia natianã, Jesus ikũwaĩbu Jerusalém anuabu hatu merabewakĩ hatu pei itxawashũxinabu hatu bushuĩ ẽ kayuaii, **26** eska hatu washũxinabu ẽ hatu bushuainã. Habubetã nũ Jesus ikũwaĩbu Macedônia mai pakea anushũ inũ Acaia mai pakea anushũ hatu merabewakatsis ikĩ hatukiri yubakatã hatũ pei itxawatã Jesus Cristo ikũwaĩbu nuitapaibu Jerusalém anuabu inãkĩ habũ ea yunuxinabu ẽ hatu bushũyukatsis ikaii. **27** Ha inũ, haska hatukiri xinã pewatã txanima hatu ashũxinabuki. Eska xinãkinã, hawara hawẽ katuabu Israelbu Deusũ hatu yubani hatu inãkĩ Israelbumari inãkubainaiwẽ taeshũ Israelbumã hawara pepa Israelbu hatube manakunãkĩ Macedônia anuabu inũ Acaia anuabũ habuã habu mabayabũ hatũ hamapai bitĩ pei yauxiabuma pashkashũ Jerusalém anu nuitapaibu duawakĩ hatu inãkatsi hatu manakamabuki. **28** Haskakẽ hatũ pei itxawaimabu ha dukũ Jerusalém anuabu ẽ hatu pei bumayuaii. Haska wakĩ hatu pewashũtã hanua Espanha anu hatu yusĩ kai matu daĩbaini ẽ matuki bayushanaii. **29** Txanima ẽ haska xinaĩ keska ẽ matuki nukuayarã, haska Jesus Cristõ hawẽ duapawẽ nuku duawamiswẽ ẽ matube benimakatsis ikaii.

30 Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristowẽ ha Deusũ Yushĩ Pepã betsabuwẽ nuiti nuku inãmis haskawẽ taea mã ea hakimayamanũ ẽ matu ea akaii, ẽ daya bikakiri mã ea Deus

yukashūkubainūbunā. **31** Haska inū, habū Deus danaību Judéia mai pakea anuabū hau ea meyamakubaīshanūbū ea yukashūkī Jesus Cristo ikūwaību Jerusalém anushū hau ha pei hatu itxawashuīmabu danāriayamashanūbū Deus hatu yukashuīrashākāwē. **32** Haska Deusū ea yunuaya matu anu kai hikitā hanua benimai ē huīrukūyushanū haskakiri Deus ea yukariashūshākāwē. **33** Deusū hau matu unānuma hiwemanū haska ē matukiri xinaī, haskakirā.

Paulō hawē haibuaibu anu hawē hātxa hatu bumanikiaki, na hātcharā

16 Cencreia mae anushū aību dayarū ha ikūwaību merabewamis hawē kena Febe Roma anu kaya hakiri ē matu yuiaii, **2** hikiai ikī haska Jesusunabu mā duawamis keska wakī Febe itā hamapai tibi hayama inākī merabewashākāwē, ea inū nū ikūwaību betsa betsapabuwē nuikī nuku merabewakubaīmis kaikikirā.

3-4 Haska inū, Priscila inū hawē bene Áquilā ebetā Jesus Cristokiri yusīmisbu ē hatu xināmiski. Yurabū ea itxakawaibu habū ea merabewai ea mawashūkeanibu inū ewē taea haskanibu bestima nukube itxamisbu Israelbumari hatubetā nū hatu kēwākubaīmisbu Deusū hau hatu duawanū ē hātxa ea hatu yuishūshākāwē. **5** Ha inū, habetā Jesus txibaī hatū hiwe anu itxamisburi habiaskari ē hātxa ea hatu yuishūriashākāwē. Ha dikabi Ásia mai pakea anushū ha dukū Cristo ē ikūwāmani ē haibuhaira Epēneto ē hātxa ea yuishūriashākāwē. **6** Ha inū, Mariā matu dayahairashūkūkainairi ē hātxa ea yuishūriashākāwē. **7** Ha inū, enabu Andrōnico inū Júnia habube ea bitxiniburā, ē ikūwāriamakē habū dukū ikūwānibū haskawē taeshū dasibi Jesus Cristō kuxipaya yununikabū hatu unākī hatukiri xinākī kēwāmisburi ē hātxa ea hatu yuishūshākāwē.

8 Haska inū, ē habetā ē Shanē Ibu dayashūmis ē haibuhaira habe ē abunamemis Ampliāto Deusū hau duawanū ē hātxa ea yuishūriashākāwē. **9** Ha inū, Urbanō ebetā Jesus Cristo dayashūmis inū ē haibuhaira Estáquis shūska ē hātxa ea yuishūshākāwē. **10** Ha inū, Jesus Cristo dayashuni bika betsa betsapa mebiai txītuīisma Apeles ē hātxa ea yuishūriashākāwē. Ha inū, Aristóbulo hawenabube hiweabu haburi ē hātxa ea hatu yuishūriashākāwē. **11** Ha inū, enabu Herodião shūska ea yuishūriashākāwē. Ha inū, hawenabubetā Jesus txibaību Narcisobe hiweabu ē hātixari ea yuishūriashākāwē. **12** Ha inū, ha aību dabetā nukū Shanē Ibu dayashūkubaīmisbu Trifena inū Trifosari ē hātixari ea hatu

yuishūshākāwē. Ha inū, aibu betsa nukū haibuhaira Pérsidē nukū Shanē Ibu dayashūkūkaīmis ea yuishūriashākāwē. **13** Ha inū, Deus pehaira dayashūmis unā keyuaibu Rufo inū hawē ewa ē ibu keskari ē hātxa ea yuishūriashākāwē. **14** Ha inū, Asíncrito inū, Flegonte inū, Hermas inū, Pátrobas inū, Hermes inū, Jesusunabu betsabu hatube itxamisbu Deusū hau haturi duawanū ē hātxa ea hatu yuishūriashākāwē. **15** Ha inū, Filólogo inū, Júlia inū, huni betsa Nereu hawē puibe inū, Olimpas inū, Jesus txibaibu dasibibu hatube itxamisbu ē hātxa ea hatu yuishūriakeakeshākāwē.

16 Haska inū, Jesus txibaibu dasibibu tibi hatuki nukutā hatu danāma yuka iki hatube ikukunākubaīshākāwē. Haska inū, na nenu hiweabu Jesus Cristo txibaibu itxati hiwe tibi anuabū habū hātxari matu bumakanikiki, Deusū hau matu dasibi duawakubainunā.

Roma anuabu Paulō nīkatā hatu kēwānikiki, na hātxarā

17 Ē betsabu inū ē puibuū, haskaibu mā uīnūbū ē matu yunuaii. Yusīnā betsabū habū matu parākī nū haska matu yusīmis betsa wakī matu xinā betsamakī matu pashkatirubuki. Uīrakāwē. Haska nū matu yusīa mā nīkamis keskamakē hatu danākī hatū yusīa ana nīkama ana hatube itxayamakubaīkāwē. **18** Haska habu paranānākī nukū Shanē Ibu dayashunaiburā, hamē ikanikiki. Haska habū xinā besti abukī hatū hātxa hawērua txēshwē besti hatu hātxa wakī yura betsabu Jesus Cristokiri kakape unāhairariama beparamekanikiki. Haskakē hatuki kemama jatu dūkekubaīkāwē. **19** Eska matukiri dasibi pe txaniaibu ē matu nīkamiski. Haska mā Deus dayashunairā, hawara Deusū abuai unātā mā amis inū, hawara Deusū danākī abuama unāriakī mā xinā husiamakeakemis matū xinā unā ē matuwē dateama haska matukiri xinaī ē benimaii. **20** Mā haskai hiweawē taeshū nukū Epa Deusū nuku unānuma hiwemamistū matu merabewaya mā Satanás txitekī ha aka hawaira babutā matū mae anua kaīkaīshanikiki. Mā haska waya nukū Shanē Ibu Jesus Cristō hawē pepawē hau matu unānuma hiwemakubainūwē.

21 Ha inū, Deusū hau matu duawanū Timóteo ebe dayamistū hawē hātxa matu yunuriaikiki. Enabu Lúcio inū, Jasom inū Sosípatrō hatū hātxa matu yunuriakanikiki.

22 Ea Térciō Paulō hātxa ē matu keneshunaitū nukū Shanē Ibu Jesus ē ikūwāriaiwē taeshū ē hātxari ē matu yunuriai.

23 Ha inū, nenu Corinto anushū ikūwaibu Gaiō hiwe anu itxamisbu inū hawē hiwe anu ea hiwematū hawē hātxa maturi

yunuriaikiki. Ha inũ, na mae hirabi pei mekemis Erastõ hawẽ hãtxa matu yunuriaikiki, Jesusunabu Quartõ shũskatunã.

24 Nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ matu merabewakĩ hau matu dasibi duawakubaĩshanũwẽ. Haskakirã.

Roma anushũ habũ Jesus ikũwaĩbukiri Deus kẽwãnikiaki, na hãtxarã

25 Nukũ Epa Deusũ matu abukĩ hawẽ kakape Jesus Cristokiri datã akĩ ẽ yusĩmis mã ikũwãriaibuwẽ taeshũ Epa Deusũ matu txĩtũmatiruma ha kẽwanãkãwẽ. Mai hirabi damiwariama na haskakiri Deusũ nuku mekei kai bari itxapa hunekĩ tsuabura yaneri unãmama ibiakũkaini **26** natiã ha hãtxa hakiri hatu kenemakĩ shabakabi wama ini haska Deus ikibi initũ yununi txanima natiã yurabu shukua tibibũ nĩkatã tapĩ keyutirubu wani ma nũ unaiĩ, hau Deusũ hãtxa ikũwãkĩ txibãshanũbunã.

27 Deus ha besti unãnepahaira kẽwãkubainãkãwẽ, niti ikamarã, hawẽ bake Jesus Cristowẽ taeshunã. Haskakirã.

Hatiski, ẽ hãtxarã.

Paulo

CORINTO ANUABU HA DUKŨ PAULŔ HATU KENE BUMANIKIAKI

1 CORÍNTIOS

Paulõ hatukiri xinãnikiaki, na hãtxarã

1 Jesus Cristõ kuxipayawakĩ Deusũ ea xinãkĩ ea katunikẽ Cristowẽ taea nukũ betsa Sõstenesbetã ẽ Paulõ ẽ matu kene bumakĩ taewaii. **2** Deusũ katua Corinto mae ewapanu mã hiweabu Jesus Cristo matu mawashũkĩ meribi wakĩ matu pepawaniwẽ taeshũ Deusũ haturi katua nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo habũ txibãmisbu dasibibubetã mã ikũwaĩbu itxamisbu tibi anu ẽ matu kene bumai uĩbaũshãkãwẽ. **3** Nukũ Epa Deus inũ nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ hau matu unãnuma hiwemakĩ pewakĩ duawakubainũbũwẽ.

**Hawara Deusũ hatu ashũmiswẽ taeshũ Paulõ Deus
kẽwãkubainikiaki, na hãtxarã**

4 Mã Jesus Cristo txibaĩbuwẽ taeshũ Deusũ matu pepawakĩ duawaya ẽ Epa Deusbe hãtxakĩ ẽ matuwẽ kẽwãkubaĩmiski. **5-6** Ha

inũ, Cristokiri nũ matu yusítani mã ma ikũwākĩ txibākubainaya Deusũ shabakabi matu unãmakĩ pe hãtxamakĩ hakiri matu tapĩmakĩ hawẽ pepawẽ Deusũ matu duahairawakubainikiki. **7** Haskakẽ mã Deus ikũwaĩbũ hamapai hawẽ aka tibi Deusũ matu inãkubainai hayatã mã ashũkubaĩmiswẽ taea nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo naiuria ana butuai mã uĩshanai mã manakubainai. **8** Haskawẽ taeshũ Deusũ hawa heneama matu kuxipa wakubaini Cristo ana huaya hawa txakabu matukiri yuitirubuma ishãkanikiki. **9** Ha inũ, Deusũ bake nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristobe mã hiwekubaĩshanũbũ Deusũ matu katunitũ duawakĩ hawa matu hakimakĩ henebainama ishanikiki, haska yubakani amis betsa wakĩ kaneismawẽ taearã.

Ikũwaĩ xinã tibiwai pashkatimakiaki, na hãtxarã

10 Ë betsabu inũ ã puibuũ, nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ kuxipawẽ ã matu yunuai nĩkakãwẽ. Matũmebi pashkanameama xinã betsa betsapa wama unãnuma Jesus ikũwaĩbube hiwekubaĩkãwẽ. **11** Mã xinã txakai ha ikĩ ana unãnuma hiweama mã xinãnãnaĩ pashkanameaibu Cloẽ enabũ ea banabimaxinawẽ taeshũ ã betsabuũ, ã matu yuiiai. **12** Matu tibikiri ea yuikĩ: “Nukũ betsabu ha irabekĩ yuikĩ: ‘Eãnã, Paulõ nuku yusĩmis besti ikũwākĩ ã txibākubainaii’, ikaya betsari: ‘Eãnã, Apolõ nuku yusĩmis besti ikũwākĩ ã txibākubainaii’, ikaya betsari: ‘Eãnã, Pedrõ nuku yusĩmis besti ikũwākĩ ã txibākubainaii’, ikaya betsari: ‘Eãnã, Cristõ nuku yusĩni besti ikũwākĩ ã txibākubainaii’, ikĩ haska yuikubaĩkanikiki”, ea waxinabuki. **13** Ea haska wabu, Habaa! Cristorã, nũ haska watã pashkatirubumẽ? Nũ haska washũ pashkatirubumahairaki. Mã ha ikũwanũbũ cruzkia ea Paulo ã matu mawashunama iniki. Ha inũ, ã Paulo mã ea ikũwaĩwẽ taeshũ ã kuxipawẽ matu naximabumariki. **14** Haskakẽ huni betsaburi ã naximamawẽ taeshũ tsuabũra yuikĩ: “Paulõ ea naximani hawara Paulõ besti yusĩaĩ ã txibaĩ”, itirubumawẽ taeshũ Deus ã kẽwaiĩ. Eska unãkĩ matũ mae ewapa Corinto anushũ Crispo inũ Gaio besti ã naximaniki. **15** Haskawẽ taeshũ: “Paulo ã txibãyã hawẽ kuxipawẽ ea naximaimaki”, ikĩ tsuã yuitirubumaki. **16** Hamẽ betsarã, ã hakimarã, Estéfanasbe hiweabu ã hatu naximarianiki. Yura betsa ã naximani ã ana xinãtirumaki. **17** Hamẽ ea yunukĩ: “Ea ikũwãtã hatũ txakabu henekatsis ikaibu naximakubaĩwẽ”, iwanã, Cristõ ea yunuama iniki. Hakia ea yunukĩ: “Ekiri kakape besti datã akĩ hatu yusĩkubaĩwẽ”, akĩ ea nitxĩniki. Matu yusĩ kashũ yusĩnã betsabu hãtxa hawẽrua besti hãtxamisbu

keskakī eari matu anu kashū Cristo kēwāma mā ea kēwānūbū ē matu yusīnirā, hamē Cristo cruzkia nukuwē taea mawanirā, hawē kuxipa hakimawakī hamē ē matu yusīkeaniki.

Cristorā, yurabū hawē unānepati inū hawē kuxipatirubukiaki, na hātxarā

18 Yurabū txakabu buanū ika cruz anua Cristo mawatā ana besteni ikūwaī nū hawenabuwē taeshū nū habu Deusū hawē kuxipawē nuku mekeshanai nū ma unāyā, haska xināma yura betsabū yuikī: “Nuku tatima yuimisburā!”, habū Jesus haibuwakatsi ikama nukū yusīa danāmisbuwē taea habu mawa kayabi teneshākanikiki. **19** Haskakē ha yurabukiri yuikī hawē hātxa yuishunika Isaías Deusū yuikī:

“Habu unānepabu unaīsmapa keska wakī,
dasibi tapīkī kaneisbuma unāriama keskabu
ē hatu washanaii,

hawarawē unānepamis hawauma keska wakinā. Manayuwe”, aka nuku keneshuniki. **20** Haska inū, yura betsabu unānepabiabū Deusū hatu binumiski. Betsabūri Deusū nemati inū hawē yunuti yusīnanābiamisbū Deusū hatu binuriamiski. Betsaburi yura betsabe ha irabekī binubiamiskē Deusū unākī dasibibu binumiski. Haskakē Deusū dasibi unāhairakī haska yurabū xinātiru binukī unaīsmapabu keska hatu wamiski. **21** Haska inū, yura betsa betsapa unānepabiakī Deus unābumakē nukū Epa Deusū dasibi unāhairakī kakape nuku hatu yusīmaya itxapabū danākī: “Tatima ikanikiki!”, ibiaibū nū matu yusīayā Cristo mā ikūwaību hawenabu Deusū matu waniki, niti akamarā. Haskakī mā xinā betsa watā ikūwāyā matuwē Deus benimakūkainikiki.

22-23 Haska inū, dami itimaska besti judeubū uītā besti ikūwātirubuwē taeshū Messias Cristo yumetsu keska mawakī hatū nukū txakabu buani nū yusīmis danākī habū xinākī: “Haskai e iskirā nukū Shanē Ibu hua mawakeanamaki”, akī yuimisbuki. Ha inū, ikūwāriama judeubumā dasibi unākatsis imisbuwē taeshū habū xinākī: “Deusū bake cruz anua mawaxina ana besteni tatimabū besti ikūwātirubuki”, iwanā, yuimisbuki. Haskabiaibū nukū txakabu buakī hawenabu nuku wai cruz anu yumetsu imis keska Cristo nuku mawashunikiri nū yusīkubainaii, hatuki e iki dakeamarā. **24** Haskakē na kakape Messias Cristokiri betsabū danābiaibū nū judeubu inū nū judeubuma Deusū nuku katuniwē taeshū Deusū hawē kuxipa Cristo yunukī habia keskari wakī dasibi

unāhairamani ha besti xinākī nū ikūwaiī. **25** Deusū haska wamis nīkama betsabū kanekī yuikī: “Deusrā, tatimaki, unaĩsmaparā, kuxipa hayamarā”, amisbuki. Hakia dasibi unāhairakī Deusū yurabu dasibi binumiski. Hawara yurabū ikūwāma danāmisburā, Deusū hawē kuxipa nuku uīmāmiski, nū babubiakenā. Haskai Deus kuxipahairakī yurabū kuxipa binumiski.

Tsuabura Deusū katuni ibubis kētirubumakiaki, na hātšarā

26 Ē betsabu inū ē puibuū, Deusū matu katukī eska matu wakubaĩmisrā, nīkakāwē. Unanepabu eskarabes besti katukī kuxipaburi eskarabes besti katukī shanē ibuburi eskarabes besti katuriakī yununikabū enabu eskarabesri matu katuakeakeniki, haska yurabū matu uīkī kēwāmis katuamarā. Haska wakī Deusū nuku katumis hakimama xinākubaĩkāwē. **27-29** Haskakē tsuabura: “Ē huni pepawē taeshū Deusū ea katuniki”, iwanā, xināyamakubaĩkāwē. Unanepabu hawauma wakī dakewanū, iwanā, Deusū ha matu tatima waibu matu katumiski. Kuxipabu hawauma wakī dakewanū, iwanā, tsuabura babubu habu hakiri petxitā yuākī: “Mitanumabuki”, hatuki imisbu Deusū matu katukubaĩriaikiki. Tsuabura yurabū matu danākī pe xinaĩsbumarā, Deusū matu katukubaĩmiski. Dasibibu binunū, iwanā, tsuabura yurabu haki petxitā xinaĩsbumarā, Deusū matu katuriamiski. Haskakē nukūmebi nū pepaumabiakē Deusū matu katuniwē taea nukū pepakiri Deus yui tsua hamebi hawa kētirubumaki. **30** Haska wakī matu katukī Jesuski matu dasiwakī Deusū hamebi matu katuniki. Haskakē Jesus Cristōnā, hawē xināwē nuku unānēpa wamiski. Ha inū, habiatūri nukū txakabu buakī Deus nuku daewashūmiski. Ha dikabi nuku meribi wakubaĩmiski. Ha inū, habiatūri nukū txakabu buatā Satanás anua nuku mebikinani. **31** Nuku haska wanūbariaikiri bebūkiri Jeremiasī kenenī nīkairakāwē: “Tsuabūra kēwai hamebi keāma nukū Yavé Deus besti hau kēwākubainūbūwē”, iniki.

**Jesus Cristo cruzkia nuku mawashuni kakape Paulō
hatu yusikubainikiaki, na hātšarā**

2 Ē betsabu inū ē puibuū, matū mae ewapa Corinto anu hikitā hātšaxa hawērua kemu paewē matu yusī keāma Deusū kakape uatiā hunebianikē shabakabi hakiri besti ē matu yusikubainiki. **2** Jesus Cristo cruzkia mawakī hawara nuku ashuni mā nīkakī ikūwanūbū ana hamapai miyui tibi betsa betsapakiri xinākatsi

ikama Jesus Cristo bestikiri has xinākī yusī ē matube hiwekūkainiki. **3** Hanua ē Jesusū kuxipaya matu anu kaimashū haska bebūkiri kēkī kanekatsi ikama babua dateyabi huīti shurubiashū ē matu yusīyukubainiki. **4-5** Hanua yusīnā betsā hātxa hawērua yuiaya ha nīkatā hatū hātxa abukī itxapabū hawaira txibātirubuki. Hakia ea matu anu kashū yusī hātchairā, unānepa hātxamis keskawē ē matu yusīama iniki. Hamē haskama Deusū Yushī Pepa inū Deusū kuxipa bestiwe ea amakī matu merabewamaya haska yurabu unānepakī yusīmisbu keskamawē ē matu ikūwāmani mā unaiī.

**Deusū hawē xinā huneni hawē Yushī Papatū nuku inā
hawē nuku unāmanikiaki, na hātchairā**

6 Haskakē mā unānepabū Jesus ikūwātā ma pe tapīkī mā mestēwaī ha unānepa hātxawē haska wakī nū matu haska yusīainā, hawa txakabumaki. Hakia na mai anua haska shanē ibukī unānepabū ibubis hatū xinānē amisbu keskama inū habu shanē ibu kuxipakī yunubaūmisbu keska haska kuxipa xināwē nū matu yusīsmaki. Hatū kuxipa inū hatū unānepa keyuaya nukuna Deusū nuku inākubainai keyuismaki.

7 Haska mai damiwariama Deusū hawē unānepati hawē xinā huneyunishū nuku matu yusīmairā, eskaki, nīkakāwē. Txanima Deusū hawē bakewē taeshū nuku hawenabu wakatsi nukuki tana yubakaniki. Haskawē taea nukuburi hatuki dasitā nū hatu keskari ipakeshanaii, hawērua kuxipa txashakapa buirā. **8** Haskakiri shanē ibubu Deusū hatu unāmarā, haska xinākī nukū Shanē Ibu mastama ikeanibuki. Hakia hawa shabakabi xinābumawē taeshū nukū Shanē Ibu kuxipa duapa cruzki nuku mastashūkī xināma kanekī itsa wanibuki.

9 Haskakiri Deusū hātcha yuishunika Isaíasī Deusunabu keneshūkī:

“Hawara tsuā uīisma inū,
hawara tsuā nīkaisma inū,
hawara tsuā xinātiruma

bebūkiri habu Deusū abukī ma hatu pewashuniki”,
aniki. **10** Nukū Epa Deusū nuku haska wanūbariai nū tapītirubumabiakē hawē Yushī Papatū nuku tapīmaniki. Ha hawē Yushī Papatunā, dasibi unākī Deusū xinaī yubakaniri unā keyuriaikiki.

11 Yura betsā xinā huīti anuarā, tsuā nū hawa unātirubumaki. Hakia unākinā, hamebi hawē yushinī unāikiki. Haska keskari

Deusū Yushinī Deus anua unā keyuriaikiki. **12** Yurabū habū ikūwābumā yushī nū biamaki. Hakia Deusū hawē Yushī nuku ināni hatū Deus anua hawē duapa nuku inākī nuku tapīmaikiki.

13 Nukūmebi hātxa tapī unānepanishū nū matu akama hakia nuku hātxairā, haska Deusū Yushī Papatū nuku yusīmiswē nū matu amiski, haska matu meshtamakinā. Deusū Yushī Papatū xinā inū hawē hātxa besti nū matu yusīkubainaii.

14 Haskawē taea habu Yushī Kayabi hayamarā, Deusū Yushī Papatū Jesuskiri txaniai danāmisbuki, tatimakī hakiri xinākatsi ikamarā. Haska inū, haska Deusū Yushī Papatū abuai hatū xinā unāti wai nīkatirubumariki.

15 Tsuabura Yushī Pepa hayatunā, txakabu inū pepa unātirubuki. Hamē ha Yushī hayamatunā, Yushī Pepa hayabu unāti watirubumaki, txakabu inū pepa wairā. **16** Na haskakiri Deusū hātxa yuishunika Isafāsī yuikī: “Deusū xinā tsuā unāmahairaki. Ha inū, tsuā Deus yusītirumariki”, abianikē nukuburā, nū ma Cristō xinā hayakē hawē Yushī Papatū nuku yusīkubainikiki.

Deus dayashūkī hawē kakape yusīnibukiaki, na hātxarā

3 Ë betsabu inū ã puibuū, ã matube hiweyukī habū Jesus ikūwākī hawē Yushī Pepa nīkakubaīmisbu mā hatu keskamakē matu yusīkī dama ikūwākī matū xinā mestēriama mā bakeixa keskabukē unāshubira Cristokiri ã matu unāmakubainiki. **2** Bakeixa pimakī piti kuxi memayuama txutxu dukū hatu beyawamamisbu keska wakī matu tapīmakī unāshubira nū matu yusīkubainiki. Haska wakinā, haskarawē taeshū nū matu animē? Mā hawa nami kuxi pia unāriama keskabuki. Na habiatianā, mā habiaskaski, hawa piti kuxi pitirubuma keskaburā. **3** Mā kuxipai beyariama habias matū hiwea keska xinaī mā babuwē taea ikūwaī betsabube ha iki hatu dabaī binunānanū ika inū betsa kemutapaya ha xinaī sinai ikūwābuma keska xinaī mā hiweabukiaki. **4** Haska hātxakekekī yuikī: “Eānā, Paulō nuku yusīmis ikūwākī ha besti ã txibākubainaii”, ikaya betsari iki: “Eānā, Apolō nuku yusīmis ikūwākī ha besti ã txibākubainaii”, ikeakei ikūwābuma hiwemisbu keskai mā betsa betsapaikiaki. **5** Nū haskarawē taeshū mā nukukiri xinaī ikai? Tsuamē, Apolorā? Tsuamē, Paulorā? Mā haska nukukiri xinaīnā? Nuku daberā, nū Jesusū dayaru bestiki. Haskawē taeshū hawē daya nū ashuāyā nukuwē taeshū mā ikūwāniki, haska nukū Shanē Ibū nuku yununiwenā. **6** Nū Deusū

tsuma dabe bestiki. Nuku ana kēwāyamakubaikāwē. Ea dukū matu anu kashū ē matu yunu banakī akawaniki. Hanushū Apolori kashū ē banatāyama matu mibā naximakī akawayamaki. Nukū dayawē nū matu haska wabiaya hakia Deusū ha mibā ewawakī kuxipa wamis keska wakī ha bestitū matū xinā betsa wamakī ewawakubainikiki. **7** Matu yusīkī matū huītiki Deusū kakape ē bana keska watanima mibā naxima keska wakī Apolō txanima matu merabewatanimaki. Hamē nuku daberā, nū hawamaki. Hawē kakape matū huīti anu Deusū besti ewawakī yumewamiski. Haskakē ha daya nū amisrā, nukunamaki. Epa Deusū daya bestikē ha besti kēwākubaikāwē. **8-9** Hamē maturā, Deusū hawē kakape heshe banamis keska mā hawē baiki. Hakia nukurā, nū bai anu dayai keskakī nuku dasibibū nū Deus merabewakubainaii. Betsabū kakape banai inū betsabū naximabiaya hamapai daya nuku yunua dasibibū nū pe akubainaiwē taeshū Deusū nuku pakakī manakushanikiki, nukū daya tibi pepawenā.

Hunibū hiwe wamis keska wakī Deusū matu wakatsis ikī **10** ea dukū Deusū ea katutā duawakī hiwe wanika unānepa keska ea wakē hiwe tekeismawakī ha dukū shātu ewapa watā pukībaūkī haki tsamabirākatsi mixki ewapa ē datābaūkī itsa waniki, matukiri kakape yusīkī taewakinā. Ē haska wanikē hiwe benibaūmisbu keska wakī huni betsā matu yusīpakeikiki. Hiwe pepawai dayamisbu keska wakī huni tibatū matu ana yusīkī kanemama hau matu pehairawakubainūbūwē. **11** Ha inū, ma ē mixki buya pewabianikē ana yusīnā betsa hushū ana betsa wakī taewatirumaki. Haska keskari wakī Jesus Cristokiri ē matu yusī taewanikiri tsuā yusīa benawē matu yusīkī ana betsa watirumariki. **12** Na mixki ē bebuyakī taewani anu tsuāra hiwe wakī menēnū ishū ouro mane kasmai prata mane kasmai mixki hawē daya karuwē amisbu keskarā, habū Jesus Cristo ikūwātā hawē hiwekī matu yusīaību hatū hiwea keskaki. Hamē huni betsabūri habias mixki mamaki hiwewanū ishū hi tuash kasmai hepe kasmai tawa akaibu keskarā, habū Jesus Cristo ikūwābiatā haska Jesusū abuai keska hiweama hatū hiwea hi tuash inū hepe inū tawa besti keskabuki.

13 Nai anua nukū Shanē Ibhaira Jesus hukirā haska hawē yusīa txibaī nū hiwemis nuku tibi shabakabi nuku unāti washanikiki. Hanu nuku unāti waitianā, nukū hiwea inū nū hawē taea nū dayamis txiwē nuku unāti washanikiki. **14** Tsuara hiwe kuxipa txī menuisma keska hiwemisburā, hawa txī menuismawē taea hatū

manakuti pepa bishākanikiki. **15** Hakia tsuāra hiwea kuxipa akama hawē hiwea hi tuash inū tawa inū shēpā besti keskawē taeshū txī menukī yamawashanikiki. Haska hiwe menuai anua hawē yura besti pashabiatā nai anu Jesus Cristobe hiweai bitā hawa manakuti hayama habe besti hiweshākanikiki.

16 Haskawē taeshunā, matunā, mā unāmamē? Mā ikūwaību Deus matubekē mā hawē hiwe keskawē taea Deusū Yushī Pepa matuki dasia hiweaki. **17** Tsuāra ha Deusū hiwe txakabu wakī nuitapawamis ha yurari Deusūri nuitapawariashanikiki. Hakia ha Deusū hiwe meribi peparā, habia mā matuki, hiwe keskarā.

18 Betsa betsapabu mā unānepakatsis ikaii. Hakia haska unānepabū ibubis xinākī kanemis Deusū abuismaki. Mā ibubis keī unānepaiburā, matū xinā danātā ana kēkī haska xināma txītūtā haska Deusū abuai keskai unānepa kayabikubaīkāwē. **19** Na mai anu hiwea unānepaiburā, Deusū hatu danākī unaīsmapabukiri hatu xināmiski. Habiasari xinākī ē shenipabu Jō yuikī: “Unanepabū betsa parātā binunū ikaibu Deus unānepa kayabitū hatu beshtekī hawauma hatu wamiski”, hatu waya huni betsā keneshuniki.

20 Hanushū Davī yuiriakī: “Haska unānepabū xināmis unākī danākī: ‘Hawa unābumaki’, iwanā, Deusū unāmiski”, iwanā, keneniki. Haskakē ibubis parananāyamakāwē.

21-22 Haskawē taea nū yurabu nū matū yusīnā bestibiakē daketapakī nuku kēwai hunibū tsumabu nuku wayamakāwē. Hamē Deus hawa yauxiama nukū nū matu merabewanū, iwanā, ē Paulo inū, Apolo inū, Pedro inū, huni yusīnābu tibi nuku yununiki. Ha inū, mā hiwea inū, mā mawabu inū, na habiatā inū, bari betsa ū unuatiā dasibi inū mai hirabi Deusū matu yununi mā hawē hiwearā, matunaki. **23** Dasibi matu ibuwamabiani, na haska dasibi mā hiwearā, mā Cristonaki. Ha inū, Cristorā, Deusunaki, hawē bake kayabirā. Haskawē taeshū Epa Deusū hātxa xinākī nuku nū yura bestibiakē ana nukukiri hātchakī nuku kēwāyamakāwē, nukū Shanē Ibu besti kēwākinā.

Jesús kuxipayabu dayanibu danaī eskai hiwenibukiaki, na hātcharā

4 Nukurā, nū eska bestiki, nuku xinākāwē. Cristō daya ashū nū hawē merabewanika bestiki. Haskawē taeshū nukū xinā benawatā nuku yununiwē taeshū Deusū hawenabu matu wakatsis ikī hawē kakape yubakani hunekubirani ma shabakabi nuku matu yusīmakubainikiki. **2** Tsuara shanē ibu betsā hau hawē daya

ashunũ yunuarã, hawẽ hãtxa nĩkatã txibãkĩ hau uĩmakubainũwẽ, kaneamarã. **3** Mã ea danã duakabaiwẽ taea haska bestikiri ẽ xinãyã matũ besti mã ea atiruki, haska mã yura itxapabubetã ea unãti wakatsi ikairã. Emebirã, haskatã ẽ xinã emebi ẽ unãti watirumaki. **4** Haska mã ekiri xinãbiaya ẽ haska hiweshũ xinãmis ẽ txakabu amismẽkaĩ, ẽ pemismẽkaĩ, haska xarabũ ea bika tenemamaki. Eã ẽ xinãnã, Deusũ ẽ txakabu buatã ea pewani hatũ besti ea unãti washanikiki. **5** Hanu unãtiwati iriamabiakẽ matũmebi nuku tibi unãti wakĩ ha akĩ nuku txiteyamakubaĩkãwẽ. Hanu nukũ Shanẽ Ibu huaitiã mananãkãwẽ. Hatũ besti dasibi hune nũ amis shabakabi tashnimashanikiki, na haska huĩti merã nũ haya nuku bepẽshũ uĩmakinã. Hanushũ Deusũ nukũ daya unãkĩ betsa kẽhairawakĩ betsa beshmas kẽwãkĩ ikũwaĩbu tibi Deusũ kẽwãkeakeshanikiki, manakukinã.

6 Ẽ betsabũ inũ ẽ puibuũ, Deusũ hãtxa hakimama yusĩnã betsa itxakawama hau betsari kẽwãyamanũbũ matu kene bumakĩ ẽ Paulo inũ Apolo haska nũ hiwemiskiri besti ẽ matu keneshunaii, hau nũ imis keskai nuku mawai mã hiwekubainũbunã. Haska Deusũ hãtxa kenenibu besti xinãkĩ matũmebi akama yusĩa betsawẽ ha kenenibu binumayamakãwẽ, tapĩkinã. **7** Matũmebi xinã txakakĩ: “Ikũwaĩbu betsabũ nũ hatu binuaki”, ikĩ mã kaneaii. Mã tsua binuamawẽ taea haskayamakubaĩkãwẽ.

8 Haska inũ, matũ xinãkĩ: “Dasibi unai hamapai Deusũ hawenabu inãmis haya nũ ma shanẽ ibubuki”, iwanã, ea Paulo inũ Apolo mã nuku ana xinãma haskayarã, txanima kayabi matũmebi mã shanẽ ibu mẽtsisipa kayabiyarã, ana nuitapama nũ daka matube shanẽ ibushãti. **9** Nukũ nũ xinãnã, nũ Jesusũ kuxipayabiaburã, Deusunã hawẽ henekĩ nuku neshã daka hanushũ nuku tenãkatsis ikinã, dasibibũ nuku uĩkĩ danaĩbuwẽ taea nũ atimapaki, Deusũ nai tsumabu inũ yurabũ berubirã. **10** Nukurã, mã haskara nukukiri xinã? Cristowẽ taea nũ tatĩmakenã, hakia maturã, Cristowẽ taea mã unãnepakiaki. Hamẽ nukurã, nũ babuki. Hakia maturã, mã kuxipakiaki. Nukurã, nuku itxakawakanikiki, nukuki meseamarã. Hakia maturã, matu kẽwaĩ matuki mesemisbukiaki. **11** Na habia eskatianã, hawa nũ pe hiweriamaki, eska teneirã. Nũ bunimiski. Nũ ùpash manumiski. Nũ tari txuka sawea nimiski. Ha inũ, yura betsabũ nuku itxakawamisbuki. Meribi hiwe hayama nũ hiwemiski. **12** Haska tenebiai nukũ mekenẽ dayai nũ heneismaki, babuamarã. Nuku yupukĩ shuũ abiaibũ nukũ hatu kemakinã, pewẽ

besti nũ hatukiri shuũ amiski. Nuku itxakawakĩ bika tenemabiaibũ nũ hawa yuiama tenemiski. **13** Hamapai txakabu nukukiri yuibiaibũ unãshubira hãtxa pewẽ nũ hatu kemamiski. Txaka inũ hawara txapuai yurabũ putamisbu keska wakĩ nuku danãmisbuki. Na habiatiã nuku heneabuma nũ nĩkakubainaii.

14 Na eska ẽ matu keneshũ bumairã, matu dakewanũ ishũ ẽ matu akamaki. Hakia matu yusĩ pewai mã ẽ bakebu kayabi matuwẽ nuikĩ abuai keska wakĩ ẽ matu akaii. **15** Natiã matũ yusĩnã 10.000tũ Cristokiri matu yusĩbiaya eã dukũ Jesus mekeakiri ẽ matu yusĩtaniwẽ taea ea dukũ ẽ matũ epa kayabi keskaki. Ea hakimayamakãwẽ.

16 Haskawẽ taea ẽ matu yunuai ẽ aka ea txibãkãwẽ.

17 Mã haska xinãnũ Timóteõ ebetã Cristo txibaĩ ẽ bake keska txĩtuĩsma hau matu merabewanũ matu anu ẽ nitxiaiĩ. Ha ẽ abumistũ nukũ Shanẽ Ibu ikũwãkĩ txibãkĩ hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati ashũkubaĩkĩ ikũwaĩbu itxati tibi anushũ haska ẽ yusĩkubauni keska shabakabi Timóteõ matu yusĩ kaikiki. Nĩkairashãkãwẽ. **18** Matu anu ẽ kama dabanẽ xinã matũmebi patapai shanẽ ibui mã hamẽ keaiĩ. **19** Hamẽ nukũ Shanẽ Ibũ ea yunua matu anu hikitã ibubis keaĩbu unãkĩ hatũ hãtxa danãkĩ hatũ kuxipa ẽ unãshanaii, haska mã hãtxa unaĩ ikimẽkainã. **20** Hanua matu anua Deus shanẽ ibuaĩrã, hãtxawẽ besti mã hatu uĩmatirumaki. Hakia matũ hiwea Deusũ ma betsa wakẽ hawẽ kuxipa mã ma haya uĩtirubuki. **21** Haskara ẽ matu wai kashanai, mã abuai? Kashũ hiyashũ daka ẽ matu kupi kashãti? Ẽ daki matu merabewakĩ duawai unãshubira hãtxai kashãti? Haskakẽ ewẽ dateama pe hiwekubaĩkãwẽ.

**Huni betsã hawẽ aniwa aĩwãkĩ ikũwaĩbu dasibi hatu
txakabuwanikiaki, na hãtxarã**

5 Ikũwaĩ betsa matu anushũ txakabuhairawai hari matu anua kaka huai nũ nĩkairã: “Ikũwaĩ betsã hawẽ ibuã aĩ mebĩkĩ aĩwaĩmaki”, ikaibũ Habaa! Ikũwãbiai hawai mã haska hiweamẽ? Mã mesehairaii. Tsuabura ikũwãbumabiarã, haskai hiweabu nũ nĩkaismaki. **2** Matu anua haskabiaya matũmebi mã hawẽ keaiĩ, ha huni ha akĩ huĩti nixmawamarã. Hawa yuiama mã habe hiwea itxakũkainairã, haska ha hunĩ matu wairã, nitxĩtiki. Nematã tashnimarikãwẽ. **3** Natiã hari ẽ yura ẽ matubemabia ẽ xinãwẽ ẽ matu anu keskashũ unãtã mã haskai hiwea ha huni hawẽ aniwabe hiwea ẽ matu yunuai nĩkakãwẽ. **4** Ẽ matu anu keskakẽ Jesus ikũwaĩ matubus itxatã nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ hawẽ kuxipa

matu ināyā **5** hau Deusū Yushī Papatū ana mekeyamanū ha hunī txakabuwaima kupikī Satanás yunukī inākāwē, Satanásā hawē yura hau hawara tenemanunā. Haska wanikē nukū Shanē Ibu Jesus hukī hau hawē yushī mekei kanunā.

6 Mā eska keskaki. Matu yuinū nīkakāwē. Misi wamisbu mā unaiī. “Misi wakī hawē shasha wati eskarabes kapā shashai ewapamiski”. Haska keskai hawara txakabu ha hunī matu anushū akī matu daūkī akawabia unābiai pepai mā keaiī, haskatimabiakenā.

7 Hamē Deusū nai tsuma debuwanikatū judeubū bakebu dūkebaini Egitonawabū huni bake iuwabu tenānitiā xinaī Páscoa nawakī shasha wati dasibi judeubū putatā shasha watiuma misi washū txashuwā bake detetā pi nawakubaīmisbuki. Hamē nukurā, txanima nū shasha wati bena keskaki. Haskawē taea Cristo txashuwā detenibu keskai nuku mawashūkī nukū txakabu nū heneshanūbū nuku ishuniki. Mā ma xinā betsa warā, hamapai txakabu mā hayari henerikāwē. Haska washū shasha wati misi shasha wamisbu keskawē matū xinā txakabū matu ana txakabuwatirumaki.

8 Hawara txakabu mā amis henetā ana itxakanikama duapakī hātxa kayabi yuikī hawara Jesusū nuku ashuni xinaī nawakubaīkāwē.

9 Ha inū, bari betsatiā kenewē matu yuikī: “Habu dakeisma txutanamebauni itimaskaibu hatube mapuyamakāwē”, akī ē matu yusīma ana hariri matu yusīnū nīkakāwē. **10** Matu kene bumakī ikūwābuma txutanamebaūmisbukiri ē keneama inū yura betsa hamapai hayanū ika kemuaiibu inū yura betsa parātā yumetsumisbu inū dami yushī itsa bitā kēwāmisbu hari ē matu keneshunama ikimaki, haska tibi manibaunabu tsuā mā dasibi daībaītirubumakenā. Ha ikūwābuma keska mā ana hiweyamanūbū haska ē matu keneshunimaki. **11** Hakia hatiri mā eska hayabuwē taeshū ē matu yui ikai nīkakāwē. Tsuabura hātxai: “Ē Jesus ikūwaī ē matū betsaki”, ibiai haska hiweama txakabui txutanamebauni inū, mabu tibiwē kemui inū, yushī dami betsa bitā kēwaību inū, yupukunaību inū paeī heneisbuma inū, betsa parātā yumetsumisbu ha haskai beparamemisburā, ana hatubetā piama daīkubaīkāwē, ana hatube mapumarā. **12-13** Haska ikūwābuma ikaiburā, haska nukū dayamaki, nū hatu unāti wapananā. Deusū besti ikūwābuma hatu unāshū kupishanikiki. Hakia nukū dayarā, Jesus ikūwaību nuku inū matū mā atiruki, unāti watā hatu kupikī pewakinā. Haskakē ha huni hawē ibuā aībe hiwea txakabukē matube itxai menā nemakī tashnimakī beshterikāwē.

**Ikūwaī dabe ha iki kayanameai bu ikūwābumanu hatu
pewakī iyutimakiaki, na hātcharā**

6 Mī habetā ikūwaī betsā mia txakabuwaya haki sinatai mī kayanameai hau matu dabe pewanū haskai ikūwaību anu kama ikūwābuma anu mā kamismē? Haskatimaki. **2** Cristo ana huaya mā ikūwaībū habetā yura dasibi mā unāti washanairā, mā unāmamē? Mā hatu haska washanaiwē taeshū natiāri ikūwaī dabe sinatai hawara kayanameai bu hau merabewanūbū ikūwābuma anu hatu yunuama matūmebi ha dabe pewakī mā unāti watirumamē? Matūmebi unākī mā pewatiruki. **3** Deusū nai tsumabū hawara txakabuwani bu nū hatu unāti washanaiwē taeshū Jesus ikūwaību ha ikaibu txanima natiā nū unāti wariatiruki, hatu daewakī pewakinā. **4** Haska ikūwābumā xināmis mā danāmiswē taeshū mā ha ikaibu hau matu unāti wakī merabewanū ana ikūwābuma anu kai hatuki ana txiti iyamakubaīkāwē. **5-6** Ha inū, Jesus ikūwaību ha ikaibu hau ikūwābumā unāti wanūbū mā yunumisbuwē taeshū ē matu dakewaii, haskatimabiakenā. Matuburā, matu anua unānepa betsā mā hayamamē, haska matu pewatirā? Mā hayariki.

7 Ikūwaī betsā mia txakabuwaya ikūwābuma anu mā pewanū ika kakī matūmebi haskakaīkī txakabuhairakī mā kanekubainaii. Mia txakabuwabiaya ana habebis manakunama tenekubaīwē, hau ha besti inūnā. Ikūwaī betsā mī hawara yumetsubiaxīkē ha xināma ibubis beshtekekāwē, ana habebis yumetsuamarā. Mā haskairā, peki.

8 Hakia maturā, mā haskamaki. Matubetā Jesus ikūwaību hanubi itxakawakī hatu beparātā hatū hamapai bi mā yumetsukūkainaii.

9 Tsuāra Deusū hātcha nīkama txakabukubaīmisbu nai anu Deusbe hiweama ishanairā, mā unaiī. Haskakē mā ikūwā kayabiriamakiri ibubis beparamei parananāyamakāwē, mā eska husia hiweawē taearā. Ha betsā betsapabu txutakī txutabaūmisbu inū, yushī damiwakī ha itsa betsā wabu bitā kēwāmisbu inū, huni aīyābia aību betsā hawē aīma txutamisbu inū, aību beneyabia hawē benemabe txutanamemisbu inū, huni aību ikasi txutanamemisbu inū, aību dabe menamei txutanamei itsamisbu inū, habu txakabui beshtekeisbumarā, Deusbe hiweama ishākanikiki. **10** Ha inū, yumetsumisbu inū, hawara betsana uī kemuhairamisbu inū, paēmīsbu inū, yupukunamisbu inū, yura betsā parātā yumetsumisbu inū, yauxi inānanākatsi isbama haburi beshtekeabumari nai anu Deusbe hiweama ishākanikiki. **11** Maturā, betسابu ha ikaibu keska hiwebiakūkaīkī Jesus Cristo mā ikūwaību nukū Shanē Ibu Jesus Cristō kuxipa inū Deusū Yushī Papatū

kuxipawē matu xinã betsa wamaya ikūwaĩ betsã matu naximabu matũ txakabu detsis dashkia keska wakĩ meribi habias besu keska wakĩ Deusũ Yushĩ Papatũ matu pepawaniki.

Nukũ yurarã, Cristonakiaki, na hãtxarã

12 Hawara Deusũ nema keyuama ini ã atirubia hawãra merabewakĩ ã huĩti ea kuxipa wama ã heneaii. Hawara Deusũ nemama ã atirubia hawãra ea beyawatã ea yabutirurã, ã heneriaii. Jesusũ ea yunua besti ã ashūkubaĩkatsis ikaii.

13 Hamẽ betsarã, piti pikĩ yaniwai nũ hiwenũ Deusũ piti nuku washuniki. Ha inũ, nukũ haturã, haki piti nanekĩ nũ yaniwa hiwenũ nukũ hatu nuku washuniki. Habiaskabiakẽ betsatianã, piti inũ nukũ hatu ha dabe yama washanikiki. Haska inũ, nukũ yurarã, eskaki. Nĩkakãwẽ. Nukũ yurawenã, hawẽ hamapai betsa betspabube txutanametima Deusũ nuku waniki. Hakia nukũ Shanẽ Ibu Jesusunaki, nukũ yurarã. Na nukũ yurawẽ nukũ Shanẽ Ibu nũ dayashũtiruki. **14** Ha inũ, nũ mawa nukũ yura txaputima bestima hakia haska nukũ Shanẽ Ibu mawa Deusũ bestẽwanishũ hawẽ kuxipawẽri nuku bestẽwãriashanikiki.

15-16 Deusũ Moisés yuia kenekĩ: “Huni hawẽ aĩbe hiwearã, yura bestitxai keskatiki”, akĩ haska keneniwẽ taeshũ tsuabũra aĩbu betsa ati wai habe yura bestitxai keskakĩ hawena wamiski. Hakia nũ Cristõ enabubia nukũ yura habe neshebia henetã ana nukũ yura betsa ibu wamakĩ neshenũ ika atibe nesheirã, ana haskakubaĩyamakãwẽ. **17** Haskawẽ taea nukũ Shanẽ Ibube nukũ yushĩ nũ neshea hawẽ xinã nũ hayarã, habe pe hiwekubainãkãwẽ.

18-20 Cristo nuku mawashunaya paka keska watã Deusũ nuku ibu wakĩ Jesusũ yura nuku waniki. Hawẽ Yushĩ Pepa nuku inã nukube dasia hiweawẽ taeshũ nukũ yurarã, ana nukunamaki. Haskakẽ nukũ yura meribi pe mekekĩ hawẽ Deus kẽwanãkãwẽ. Hamapai txakabu nũ amis Deusũ abuamabiakẽ hakia ibubis nukũmebi txakabu aki nũ txutanameairã, nukũ yura ibubis nũ txakabuwaii. Hanua aĩbu mĩ aĩma txutakĩ mĩ yura detsis keska wakĩ Deusũ Yushinĩ hiwe mã txakabuwaii, detsis keska wakinã. Haskakẽ tsuabũra aĩbu mĩ aĩma txutanũ, iwanã, ha xinã henetã ana hari mapuyamakubaĩkãwẽ.

Huni inũ aĩbu biakanãtikiri Paulõ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

7 Ea kene bemakĩ hawara mã ea yukaima matu yuinũ nĩkakãwẽ. Hunĩ aĩbu bikatsi ikama inũ txutakatsi ikamarã,

haska peki. **2** Hamê dasibibu txutanamekatsi ikirã, huni tibi hau meribi aïyanübüwê. Habiaskariai aïbu tibiri hau meribi beneyarianübüwê. Hamê mã haskabumarã, atimapa hiwei mã txakabuskubaãtirubuki. **3** Haskakatsi ikama aïbube biakanãtanã hunĩ hawê hina yauxiama inũ aïbüri hawê shebi yauxiamari hau txutanamekubainübüwê. **4** Aïbü shebirã, hawenabia hawê benenaki. Hanua hunĩ hinarã, hawê aïnenaki. Haskakê yauxirabeama hau habe txutanamekubainübüwê. **5** Haskakê habu dabe hãtxanamei petã matũ mabu yauxiama mã txutanametirubuki. Hanua mã Deus kêwaï Deusbe mã yubakatã mã habe hãtxayukatsis ikai ana menameyuama mã itiruki. Hanua keyutã ana mã txutanametirubuki. Hamê mã yubakai peama shaba itxapa kaya Satanásã matu parãkĩ kanemakĩ matu txakabu watiruki, betsawê kemumakinã.

6 Na haska matu yusikinã: “Aïyãkãwê, beneyakãwê”, iwanã, yunuama inũ ã matu nemamariki. **7** Earã, aïuma hiwea ã aïyãkatsi ikamaki. Tsuabura ea keska hiwetiruburã, haska peki. Hamê Deusũ huni tibi haskas nukũ aka nuku inãma betsa tibi nũ ha dayashunũ nuku inãmiski, yunukinã.

Hau haskai hiwenübü Paulô hatu yusînikiaki, na hãtxarã

8 Tsuara aïyãriama inũ, hawê bene ma mawaima inũ, hawê aï ma mawaimakê haska ana xinãma hiwekatsis ikaiburã, haska mã pe meairã, habiaska hiwekubaïkãwê, ea ã hiwea keskairã. **9** Aïyã inũ beneya pekê hau biakanãkubainübüwê. Hamê tsuabura aïbuwê kemukĩ mã xinã heneama txutakatsis ikairã, hau aïbu bikubainübüwê. Aïburi hau beneyarianübüwê.

10 Ë xinãnẽma nukũ Shanê Ibũ ea yusîniwê ã matu yunuaii, enawẽmarã. Mã ma biakanani hiweabukiri matu yusînũ nĩkakãwê. Aïbuaibuũ, matũ bene henebaïyamakãwê. **11** Hamê ikũwãrabebiai mã hawawêra taea mã ma henenameyuarã, xinã betsa watã mã ana haki nukutiru inũ mã haki nukukatsi ikama ana beneyayamakãwê. Hunibuũ, matũ aï sinayukaïkenã, ha xinãkĩ hene kayabiyamakubaïkãwê.

12 Haska tibi mã aïyã inũ beneya mã hiweabu matu xinãkĩ haska nukũ Shanê Ibũ yunuama ibianikê haska matu tibikiri eã xinãkĩ ã matu yunuai ea nĩkakãwê. Jesus ikũwãriama betsa aïyãbu inũ betsa beneyabukiri eska hiwekãwê. Mĩ aïnẽ ikũwãmabia mibe hiweshũ mia merabewakatsi ikairã, nitxĩkĩ heneyamakãwê. **13** Ha inũ, mĩ

benē ikūwāmabia mibe hiweshū mia merabewakatsi ikairā, nitxīkī heneyamariakāwē. **14** Haska inū, mī benē ikūwāmabiakē mī ma habe biakananiwē taeshū Deusū mia danāma hakia mī ikūwaīwē taeshū mī benē ikūwātirukē duawaikiki. Habiaskari wakī mī aīnē ikūwāmabiakē Deusū danāma hakia mī ikūwaīwē taeshū mī aīnē ikūwātirukē duawariaikiki. Huni inū aībū Jesus ikūwābumā bake yumeriabumarā, meribi pepatirubumaki. Hakia hunī Jesus ikūwaī kasmai aībū ikūwaī kasmai ha dabe bakeya hatū bake yumeriamarā, Deus hatuwē nuiaya habū bakē ikūwātiruki, Deusū duawaiwē taeshunā. **15-16** Aībuaibuū, mī benewē mī nuibiaya mia henekatsis ikairā, haska watā mī pashamatirurā, tsuā unāmaki. Hunibuū, mī aīnē mia henebaīkatsis ikaya mī hawē nuikī haska watā mī pashamatirurā, tsuā unāmariki. Haskawē taeshū hunī ikūwāyā hawē aīnē habetā ikūwākatsi ikama hamapai xaranū ika kayarā, hunī hawa yuiamakē hau aību kanūwē. Habiaskariai aībū ikūwāyā hawē benēri habetā ikūwākatsi ikama hamapai xaranū ika kayarā, aībū hawa yuiamakē hau huni kanūwē. Ikūwāma ma haskakaīkē Deusū matu nemamabia ha mā ikūwaīwē taeshū matu unānuma hiwemakatsis ikikiki.

17 Mae tibi anushū ikūwaību hanu itxamisbu tibi anu kakūkaūkī haska ē yusīmis habiaskari matu yuinū nīkakāwē. Haska bebūkiri mā haska beyawē hiwea nukū Shanē Ibū matu hiwemashanū, iwanā, Deusū matu tibi katukī kenaniki, haska Deusū hawē xinānē haska matū hiwea matu betsawamani hawa ana xināma hau mā Jesus txibā bestikubainunā. **18** Ha inū, judeubu kaītā Jesus ikūwākī judeubū beya hau danāyamakubainūbūwē. Judeubuma kaītā Jesus ikūwākī judeubū beya hau txibāriayamakubainūbūwē. **19** Judeubū beya txibākī nū hina kubitxi meshtemis inū judeubū beya txibāmarā, nū haskai hiwekī Deus benimawatirumaki. Hakia Deusū hātxa besti txibākī nū Deus benimawatirubuki. **20** Haratura hiwea txibaī mī hawē hiwekatsis ikai anua Deusū matu tibi katunirā, ha beyawē Deus hiweshūkubaīkāwē. **21** Ha inū, Deusū matu katuriyama hunī matu escravo dayaru wakē hawē bika teneyamawe. Hakia mī tsumapā mia ana bikatsi ikama kasmai ibubis peiwē mī paka mia nitxiāyā benimari kaīshāwē. **22** Haska huni betsā escravo dayaru mā ibianikē nukū Shanē Ibū matu katushū matū txakabu buakī matu haibuwaiwē taea escravobia Jesus mā ikūwaīwē taea mā yurā escravoma keskaki. Hakia mī tsuā escravo dayarumabia Jesusū mia katutā yunuawē taea matū xināwē mā hawē escravo dayaruki, Cristonarā. **23** Jesus Cristo matu mawashūkī matū

txakabu matu buashunaya Deusū ibuwakī hawena matu wakī biniwē taeshū ana huni betsā matu escravo wai keska wakī xinā betsā matu yusīaīburā, danākāwē, mā Cristonawē taearā.

24 Escravo inū escravoma mā ebetā ikūwaībuū, mā haskarara hiwea Deusū matu katuni hawa haskatā mā betsatirumaki. Habiaskas ikubaīkāwē, mā Deus txibaīburā.

Hau haskai hiwenūbū Paulō hatu yusīnikiaki, na hātxarā

25 Hamē betsarā, beneyariabumakiri mā ea yukaima haskakiri nukū Shanē Ibū ea yunuamabia ewē dabanā ikī ea duawa hawē kuxipawē yununikai ē txītuāmawē taeshū matukiri haska ē xinaī matu yusīnū nīkairakāwē. **26** Ē xinānā, natiā nū hiweatianā, nū bika teneiai. Haskawē taea haskarara mā bestibu hiwearā, habiaskayukāwē. **27** Tsuara mā aīyanā, matū aī nitxīyamakāwē. Tsuara mā aīuma aību benayamakāwē. **28** Hamē mā aīyāriama aīyaīnā, hawa txakabumaki. Aību beneyariama beneyariairā, hawa txakabumariki. Haskabia mā hana biakanaītiānā, mā bika tenetiru ē matu nematirubia haska mā ikatsis ikai ibubis katukī xinākāwē.

29 Ē betsabu inū ē puībuū, ma bari keyui kemaya aīyākī matū aīkiri besti xināma nukū Shanē Iburi xinākubaīkāwē. **30** Minabu mawakē huīti nixma mā kashamisrā, harā keyumiski. Haska besti xināma benima keyuismarā, nukū Shanē Ibu anu bestiki, haska xinākāwē. Hamē betsarā, beyusi mā xinā txākābiamisrā, ha dikabi keyumiski. Ha inū, betsabu mā mabu itxapayabia ha xināma Jesus dasibi mabu iburi hakimayamakubaīkāwē. **31** Haskarara na mai anu dayakī mabu hayai inū mabu hayama mā haskai hiwearā, ana haska tibiwē benimayamakubaīkāwē. Hatiara nukū Shanē Ibu Jesus huaitiā na haska nū haya tibi dasibi yamawashanikiki. Haska xinākāwē.

32 Haskawē taea mā ana bika tenei itimaskayamanūbū ē matu yuiai nīkakāwē. Tsuabura aīumabū hawē Shanē Ibu Jesus dayashūkī ha besti txibākī benimawatiruki. **33-34** Hamē aīyābū hawē aī merabewakī hamapai tibi akī hawē Shanē Ibu inū hawē aī dikabi benimawatiruki. Haska inū, beneyabū hawē bene merabewakī hamapai tibi akī hawē Shanē Ibu inū hawē bene dikabi benimawatiruki, ha dabetū haska wakinā. Hafia aību ewa ana beneumatū inū txipax beneyariama hawē Shanē Ibu Jesus besti dayashuni hasnū ika hawē yurawē inū hawē huītiwē benimatirubuki. **35** Nemakī matū hiwea beshtekī ana bikawakī itimaska wakatsi ikama hau mā unānuma hiwenūbū matu

merabewa bestikatsis ikĩ nukũ Shanẽ Ibu besti matu duawamanũ ishũ haska ẽ xinaĩ ẽ matu yuiiai.

36 Tsuãra bebũkiri hatũ aĩbu bake ha huni bimakatsi yubaima ma ha dabetã Jesus ikũwaĩbu ma pekenã, abunamerabeirã, ma aĩyaĩ inũ beneyatirubuki, hawa txakabuwamarã. **37** Hakia betsarã, tsuãra hatũ huni bakẽ aĩbu xinãkĩ bitirubia ibubis haska xinãmarã, hawẽ xinã mestẽwãtã Jesus besti dayashunũ ikairã, hau aĩyãyamanũwẽ. Haska xinaĩ, peki. **38** Hanua ha hatu yubaimabube aĩyaĩ inũ beneyai biakanãtã merabenaĩnã, periki. Hakia aĩuma hiwea inũ beneuma hiwearã, pehairatiruki, ẽ hãtxa txibãinã.

39 Hamẽ aĩbũ ikũwaĩ hawẽ bene hiwekẽ dapashkama habe hau hiwenũwẽ. Hawẽ bene mawaya ana beneuma keska hiwea beneyakatsis iki ikũwaĩ betsa benewatiruki. **40** Hamẽ aĩbu hawẽ bene mawakẽ ana bene betsa bikatsi ikama ikũwã besti benimai hiwetiruki. Haska Deusũ Yushĩ Papatũ ea xinãmaya haska xinãkĩ ẽ matu yusãiaĩ.

Dami kẽwãti betsa meribi watã nami inãmisbukiri

Paulõ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

8 Ẽ betsabu inũ ẽ puĩbuũ, mã ea kene bemakĩ ha yuinaka deteshũ dami yushĩ nami inãtã pikĩ matu pimakatsis ikaibukiri mã ea yukaima matu yuinũ ea nĩkakãwẽ. Ha nami dami yushĩ kẽwãkĩ inãmisbu pirã, hawa txakabumaki. Txanima haskabiakẽ hakia ikũwaĩbu betsa babubu ha nami pikĩ mã hatu uĩma ana babutirubuki, pi mã keaĩwẽ taearã, haskakĩ tsua kuxipawakĩ mã hatu merabewatirumaki, mã nui hayamarã.

2 Tsuãra haska tibi aki: “Ẽ unã keyuiai”, mã ibiairã, haskai unãnepati kayabi mã unã keyuriamaki. **3** Hamẽ tsuabũra Deus abukĩ duawakĩ hawẽ yunuti akaiburã, harã, Deusũ hatu unaĩkiki.

4 Yushĩ dami kẽwãti betsa kẽwãkĩ hawẽ kẽwãti nami inãnãnaĩbu bitã mã piaiburã, haskarã nũ unãriaii. Hawẽ kẽwãti yushĩ dami hiwea hayama inũ hawa kuxipa hayamahairaki. Hakia nukũ mekenika Deus bestitxai hiwea nũ unaiĩ. **5** Jesus ikũwãbumã yushĩ kuxipa betsa betsapa nai anua inũ mai anua hayakiaki, iwanã, habũ xinãkĩ kẽwãmisbuki. Kanekĩ deus itxapa inũ yushĩ shanẽ ibu itxapa xinãkĩ ikũwãmisbuki. **6** Hamẽ nukubũ ikũwãkinã, nukũ Epa Deus bestitũ dasibi bawani inũ nuku hatũ damiwani nũ hawẽ hiweaki. Ha inũ, Shanẽ Ibu bestitxai nũ hayaki, Jesus Cristorã. Hawẽ taeshũri Jesusũ hawẽ Epa Deusbetã dasibi damiwakĩ keyuniwẽ nũ hiwieriaki, nukuburã.

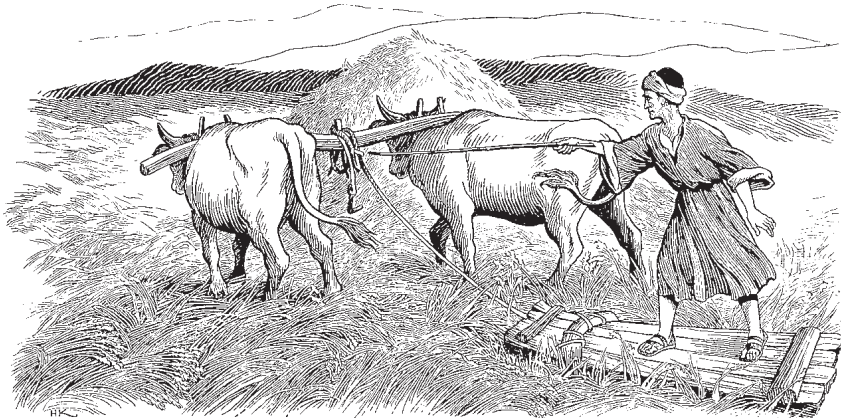
Ikūwaī babubuē nuikī merabewatikiri Paulō hatu yusīnikiaki, na hātcharā

7-8 Txanima haska tibi nukū Epa Deusū dami wani tsuā tapī keyuamaki. Haskawē taea Jesus mā ma ikūwābiai betsabū yushī dami betsa hawē kēwāti namikiri piaibu nīkakī shabakabi mā unāriabumaki. Yushī dami betsa kēwākī hawē kēwāti piti pikī: “Nukū yushī dami betsa nū duawaii”, iwanā, apaunibu ana xinākī hamapai nami nū piawē taeshū Deus nū duawatirumaki, iwanā, pikī nukūmebi pepama inū piama nū pepamariki. Yushī dami betsa kēwākī mā ma beyawanirā, hatiritū matubetā Jesus ikūwākī yushī dami betsa hawē kēwāti nami pikī haska hawē kuxipa yukapaunibu hakimama xinaī huīti babukubaīkanikiki. **9** Hamē yushī dami betsa hawē kēwāti nami hawa hayama unākī hawa dateama pikī ikūwaī betsabū huīti shubu mā hatu uīma matu uītā txītūkī kanetirubuki. Matu yusīnū nīkakāwē. **10** Yushī dami betsa kēwāti hiwe anushū mā ikūwaību kuxipabū piaya ikūwaī betsa babubū matu uīkī haska yushī dami betsa kēwākī henebianishū mā ana hawē kuxipakiri xinaī dabanē habūri hawē kuxipatikiri pinū ishū xinātirubuki. **11** Haskakē matunā, matū xināwē besti unānepabiakī yushī dami betsa hawē kēwāti nami pikī ikūwaī huīti shubu haburi Jesus Cristo hatu mawashūbianikē mā hatu benutiruki. **12** Haska wakī Cristonabu huīti babubu hatū xinā txakabuwamakī mā Cristo txakabuwariai. **13** Haskakenā, eānā, ha nami betsa pikī ē betsabū ē kanematiru xinākinā, ana hatu kanemakatsi ikama ha nami ē ana metirumahairaki, hatu txakabuwakatsi ikamarā.

**Paulo Jesusū kuxipayatū hatu yusīkubainaya habū devebiakē
habuna hawara biama inikiaki, na hātcharā**

9 Hamē enakiriri matu yuinū nīkakāwē. Damasco baiwē ē kai Jesus hanu eki nukutā ea uīmaxīshū nukū Shanē Ibū hawē tsuma kuxipaya betsa ea wakī ea yununiwē taeshū tsuā ea yunuamawē taea haska matu anu ē dayai kashū nukū Shanē Ibū daya ē matu uīmakī Deusū kaka pepa matu yusīkubaūkī mā Corinto anuabu Jesus ē matu ikūwāmaniwē taeshū ē Jesusū kuxipaya betsabū keska habias daya ē hayabiakē matū mā ea danātirubumaki. **2** Mae betsa anuabū ea unāti watā: “Harā, Jesusū kuxipaya betsamaki”, akī ea danābiaibū matunā, ē matu yusīa nukū Shanē Ibu ikūwātā mā haki dasiniwē taeshū ē Jesusū kuxipaya txanima mā unaiī. **3** “Haskakī Paulō nukū merabe bismamē?” iki ekiri hātchaibu eska ē hatuki txanimis matu yuinū

nĩkakāwē. **4** Ea inũ Barnabē nũ matu yusĩkubaĩkĩ matu anua piti inũ nushuti nũ biturubia nũ matu ea aismaki. Hakia nũ Jesusũ kuxipayabuwē taea nukuri nũ haska ea itiruki. **5** Jesusũ kuxipaya betsabu inũ, nukũ Shanē Ibũ betsabu inũ, Pedrõ yusĩbaũkĩ hatũ aĩ iyumisbu keska wakĩ nukũri aĩbu nukubetã ikũwaĩbu nũ iyuriatiruki. Nũ hatu haska wabainaya Jesusũ nuku yununiwē taeshũ hatuna biritirubuki. **6** Matu anu haska Jesusũ kuxipayabu betsa haskabainaibu piti inãkĩ tari inãkĩ hanu hiweyunũbũ dĩtu betsa inãkĩ mã hatu merabewabiamis ea inũ Barnabé haska wama nuku besti mã nuku merabewamatirumamē? **7** Hakia soldadobu detenamei bukĩ ibubis hatũ hamapai pakaisbumaki. Ha inũ, uva bai anu dayakĩ habũ ha uva bimi pimisbuki. Ha inũ, txashuwã mekekubaĩmisbũ hawē txutxu tsinitã amisbuki. **8** Haska wakĩ yura betsa betsapabu dayakĩ hatũ hamapai bimisbu besti xinãkĩ ě matu yuiamaki. Hakia hawara Deusũ nuku yusĩni matu yuinũ nĩkakāwē. **9** Moisés kenekĩ: “Mĩ hemaĩtĩ anushũ mĩ ina awã hawē taewē mĩ shekiwã pema pema akĩ mia shemeshunaya dispiwē kuneshyamakāwē, hau pinunã”, aniki. Na ina awakiri kenenirã, haska keska xinãtĩ wakĩ **10** Deus nukuwēri nuiti Moisés haska kenemaniki. Hakia mai pukĩshũ yunu banabu yunu ewatã kaniai tsekashũ betsa pimisbu keska wakĩ shekiwã shemenikatũ shekiwã shemetã hatiri bumisbu keskai Deus dayashuni nũ nuitapayamanũbũ merabewakĩ mã nuku pakanũbũ ina awakiri Deusũ Moisés nũ hawē dayakapabu nukukiri kenemaniki. **11** Haskakē ana betsa matu yuinũ nĩkakāwē. Bai bana keska wakĩ Deusũ hãtxa Jesuskiri nũ matu yusĩkubainaya nuku manakukĩ hawara mã haya piti kasmai tari kasmai hiwe kasmai pei betsa mã

nuku deveaki. **12** Yauxiama yusĩnã betsabu mã pakamiski. Nukũ dukũ Jesus Cristokiri nũ matu yusĩaĩ mã ikũwaĩmawẽ taeshũ itxapa mã nuku devepakemiski. Na haskakiri nũ matu haska wa matũ yuikĩ: “Nuku yusĩmisshũ nukũ pei bikĩ nuku pakamakĩ taewaikiki”, iwanã, nukukiri mã xinãtxakayamanũbũ hawara mã nuku devea hawẽ nuiama Cristõ kakape besti mã txibanũbũ hawara mã nuku devea matu yukama nũ habiaska hiwekũkainaii.

13 Ha inũ, Templo anushũ ha habu dayanikabũ yura betsabũ inãkuĩ Deus inaĩbu ha nami menushũkĩ hamapai betsa betsapa wakĩ habianushũri hatiri kuakĩ hatiri bikĩ hatũ piti dasibi bishũ hawenabu hatu pimamisbu mã unaiĩ. **14** Haska habũ amis keska wakĩ tsuabũra Jesuskiri kakape yusĩkubaĩmisbũ habũ hatũ piti inũ tari inũ pei mã hatu inãkubaĩtirubu nukũ Shanẽ Ibũ habias hawẽ tsumabu hatu yununiki, hau betsaburi habiawẽri hiwekubaĩshanũbunã. Haska keska xinãkubaĩkãwẽ.

15 Na haska tibi yunuti hayabiakẽ ha xinãkĩ ẽ matu hawa ea aismaki. Haska inũ, kene matu bumakĩ: “Matũ hawara ea inãkãwẽ”, ẽ matu wakĩ yukamaki. Haska ẽ matu yuiiai keska wakĩ ekiri xinã txakakĩ: “Paulo pakakĩ taewanãkãwẽ”, iwanã, xinãyamashãkãwẽ. Mã ea pakaisma keska besti ikubaĩkãwẽ. Ẽ matu yusĩayã mã ea hawa inaĩsma benimahairai ẽ keaiĩ. Ẽ haskakũkainairã, ẽ abuhairariai. Matu berabĩwãkatsi ikama ẽ hawaira mawakatsis ikaii.

Es kaki, matu yuinũ nĩkakãwẽ. **16** Deusũ ea katukĩ Jesusũ kuxipaya ea wa hawẽ kakape yusĩbauni ẽ hawẽ kẽnũ ea yunuama iniki. Hakia ẽ xinãnẽ akirã, ẽ kẽtiruki. Hakia haskama hawẽ kuxipawẽ ea yunu yunu aka ẽ akubainaii, enamawẽ taeshunã. Ẽ yusĩamakẽ Deus eki sinatai ewẽ benimama ishanikiki. **17** Ẽ xinãnẽ Deusũ kakape yusĩbaunũ, iwanã, emebi ẽ akĩ taewaniwẽ taeshũ mã ea devekeanaii. Hakia ẽ haska ẽ xinã meribi ẽ akama Deusũ ea kenatã ea txai putani ha ẽ dayashũshanũ ea katukĩ nitxĩnikẽ haskakĩ matũ hamapai tibi biãtibiakẽ ẽ tsua matu yukaismaki. **18** Matũ mã ea haska waismakẽ tsuã ea pakama Deusũ daya ẽ akubainaya haska ẽ matu yusĩmis Jesusũ kuxipaya betsabu pakakĩ yusĩnã betsabu pakariakĩ mã ea pakaismakẽ hawẽ benimawatiwẽ Deusũ ea manakumiski, ea xinã txãkãwãkinã.

19 Ẽ tsuã escravo dayarumabia itxapabu Jesus hatu ikũwãmanũ ika dasibibũ escravo dayaru hikini keskakĩ yura tibi ẽ hatu dayashũkũkainaii. **20** Hakia pepanũ, iwanã, Moisés yunuti inũ

hawē nemati ē unābiai ana hatū ea tsumamabiakē judeubu Jesus ikūwāmanū ika hatube dasitā haska Moisés yunuti inū nemati txibāmisbu hatu yabuni henemanū ika hatu keska ē hiweyumiski. **21** Deusū yusīa danāma Jesus Cristō yusīa heneama txibākubaīkī judeubuma habū Moisés yusīa txibābuma Jesus ikūwāmanū ika hatube hiwea hatū beya keska txibaī ē hatube hiweriamiski. **22-23** Ha inū, Jesus ikūwākatsis ibiai ikūwaī kayabi iriama babubu merabewai hatu kuxipa wakatsi iki hatube hiweshū yusīa bika yuiama hatu keskari eari babu keska ē hiwemiski. Jesus ikūwaību itxapabu Deusū hatu duawakī eari hau ea duawashanū, iwanā, hawē kakape yusīkubauni tsuabura yura betsa betsapa ikūwāmanū ika haska hiweabu keska hatube hiwekūkaūkī ē yusītāmiski, kaneamarā. Haska tibi kakape ē hatu yusīmiswē taea habias nū txibāmiswē taeshū hatubetā manakuti pepa ē binūbariaii. **24** Hamē matuburā, beyusi itxapa kuxibaini hawairabainaibu bestitxaitū hatu binutā maemamis mā unaiī. Ha bestitxaitū hatu binukī keyutā hawara pe bimis keska wakī Jesus ikūwātā duawakī nīkahairai txītuāma ha besti txibākubaīkāwē, haska keskai matu tibi mā pe hiweawē taeshū hau Deusū matū pepawē taeshū matu manakushanunā. **25** Beyuskī betsabu binutā ni pei maiti hawēruabia txapushanai binū ika hamebi hawē yura kuxipa wakī hamapai piti tibi txakabuwamis piama hatū yura pe mekemisbu keska wakī Deusū hawenabu manakuti hawa txapuisma matu inākī matu hiwekuīmashanaiwē taeshū matū xinā pe mekeriakubaīkāwē. **26** Eā ē xinānā, kuxikaīkī ē binukatsis ikai keskaki. Beyus betsai detenamekī betsa maemanū, iwanā, tsuāra mekenē kaneama detenamemisbu keska wakī eā Jesus txibākubaīkī **27** hamapai txakabu ē hayari henekī ē huīti kuxipa keska wakī ē yura ē mekehairaii, betsabu Jesus Cristo ikūwāmatā ē manakuti pepa ē benuyamashanunā. Jesus Cristo besti txibaī mā pe hiweawē taeshū maturi pepawē Deusū matu manakushanikiki.

Yushī dami betsa Jesus ikūwaībū kēwātimakiaki, na hātjarā

10 Ē betsabu inū ē puibuū, judeubū shenipabukiri haska Deusū hatu wani mā hakimayamashanūbū matu xināmanū nīkakāwē. Egito anua kaībainaibū Deusū ē shenipabu iyukī txi kuī puei maya kai anu butukaini hatube kai Iānewā Taxipa nuahairabiakē hawē kuxipawē hene pashkakī bai watā dasibi hatu pukemanikiaki. **2** Hanua Deusū hatu yunua kuī pueaiwē inū,

Iānewā Taxipa pukeaibuwē ha dabewē taea dasibibu Moiséski hau txiti inūbū Deusū hatu naximabainikiaki. **3** Haska inū, hanu piti hayamakē nai anua piti Deusū hatu inākubaina dasibibū piriakubainibukiaki. **4** Ha inū, ē shenipabū ūpash manuhairabū habiatūri mixki anua ūpash tueshū hatu amani hatube kakī dasibibu ūpash pepa amariakubainikiaki, ha Yushī kuxipa Cristo yura kayabi hayariama mixkiki damitā hatu amakinā. **5** Haska wakī Deusū nai anua pitiwē inū ūpashwē hatu duawabia hawē hātxa nīkabumawē taeshū eskarabes pepabu danāmabia itxapabuki sinatakī hanu hiweabumanu hatu ima atābaunaya Egito anua kañibu huni ewabus debui keyukubainibukiaki.

6 Na haska dasibi Deusū hatu akubiranirā, hau txakabuwē nū kemuyamanūbū Deusū nuku yusīkī haska hamapai txakabuwē ē shenipabu kemui hanu hiweabumanua debunibu nukūri shabakabi nū hawē unāshanūbū hatu akubainikiaki. **7** Hanushū Moisés kenekī: “Ouro ina awa bake damiwabu ha dami uī tsaushū pi inū mabesh aki benibaū beyuskī ha dami kēwānibuki”, hatuki keneniki. Haska judeubū dami betsa washū kēwānibu keskarā, matūri ana haska husiyamariakubaikāwē. **8** Haska inū, Israelbu aību hatū aīmabe txutanameaibū Deusū hatu kupiaya shaba bestitxaitiā 23.000 debunibukiaki. Hatu keskakī aību nukū aī kayabima ana metaskayamakubainākāwē. **9** Ha inū, hatiritū Moisés ha akī Deus unāti wakī yuikī: “Haskakī mī nenu nuku iweima ikai?” iwanā, yuikī: “Piti hayamaki. Ūpash hayamaki. Ha inū, piti nai anuarā, nismaki”, iwanā, Deus unāti waibū dunu mirima Deusū hatu pima debunibukiaki. Haskanibu keskakī nukūri Cristo unāti wayamanākāwē, mesekirā. **10** Ha inū, hatiritū Moisés inū Arão hune haki ha ikī yuaībuwē taeshū nai tsuma Deusū hatu tenāmanikiaki. Haskanibu keskakī Deusri shabakabi haki ha ikī yuāyamakubainākāwē.

11 Ē shenipabu txakabukubiranaibu Deusū haskaibu hatu kupinikiri hau habiaskari nū iyamashanūbū bebūkiri haska ikaibukiri Deusū hātxa nuku keneshunibuki, nukuri bari hawē henei keyuaitiā hiwea nū haskariyamashanūbunā. **12** Hatu haska waniwē taeshū tsuabūra: “Jesus txibākī duawai ē txītuāmaki”, iki keāma mestētā hau uīrakubainūbūwē, txakabu tibi huayarā. **13** Tsuabūra hawara txakabu ma huni mā meriama inū txakabuhairatū matu atxima ana matu atximakatsis ikai nukū yura babū nū tenetirumarā, xinākāwē. Haskawē taeshunā, mī yura babubiakē Deus putama haki

txiti ikubaĩkãwẽ, nuku babu watã hau nuku bika tenemakĩ haska tsuã tenetiruma nũ haskatã binutirumaki. Matu haska tenemabiaya hawẽ baxikuama Deusũ hawẽri hawẽ kuxipa matu unãmakĩ matu hawẽ tashnimakĩ matu binumashanikiki, txakabu tenekĩ mã binuaiwẽ taeshunã.

Cristo kēwāmisbũ yushĩ dami betsa husikĩ kēwātimakiaki, na hãtxarã

14 Ë betsabu inũ ã puibuũ, Deusũ haskawẽ matu mekekatsis ikaiwẽ taea yushĩ dami betsa txakabukẽ kēwaĩ ana hari buyamakãwẽ, mã ma Cristo hayarã. **15** Na eska matukiri hãtxa yuikinã, mã huni unãnepatã matũmebi unãtinãtã mã xinãtirubu ã matu yuiaii. **16** Nukũ betsabube itxatã hatubetã meribi uva bimi hene watã akĩ Cristo nuku mawashuni xinãmatirã, xinãkĩ nũ amiski, Deus kēwākinã. Ha inũ, misi tũke tũke ashũ nuku mawashũkĩ Cristo hawẽ yura nuku inãkuĩni ha misi hawẽ xinãmati nũ piriamiski. **17** Nũ Jesus ikũwaĩbu nũ yura betsa betsapabia dasibibũ ha misi nũ pimisbuwẽ taearã, Jesus nuku mawashuni xinaĩ nũ habias yurabuki.

18 Israelbukiri matu yuinũ nĩkairakãwẽ. Habũ hawẽ txakabuwẽ taeshũ kēwāti piti Deus inãbu nami teshe Templo anu dayanikabũ bushũ pimisburã, habia dabetã Deus kēwākanikiki, na habũ inaĩbu inũ Templo anu dayamisbunã. **19** Hakia yushĩ dami betsa kēwaĩnã, dami hawauma inũ hawẽ kēwāti piti hawauma nũ unaiĩ, nukubunã. Hakia habũ xinãnẽ ha yushĩ dami kēwaĩburã, unãma haska xinaĩburã, hayaki. **20** Eskaki. Matu yuinũ nĩkakãwẽ. Deus ikũwābumã yushĩ dami betsa hawẽ kēwāti piti yushĩ txakabu inãkĩ Epa Deus inãbumaki. Haskawẽ taeshũ yushĩ txakabu kēwaĩbubetã hawẽ kēwāti piti piama hatubetã kēwāriayamakãwẽ. **21** Ha inũ, Deus kēwākĩ Jesus nuku mawashuni xinãmati nushuti akatsis ikĩ yushĩ dami betsa hawẽ kēwāti nushuti inaĩbu ayamakãwẽ. Jesusũ yura xinãmati misi pikatsis ikĩ yushĩ dami betsa hawẽ kēwāti inaĩbu piyamariakãwẽ. Haska inũ, ma Deus kēwābiai ana husikaĩ yushĩ dami betsa kēwātimahairaki, txakabu irumai keskairã. **22** Ha inũ, yushĩ dami betsa kēwākĩ Deus daka mã sinatamanũ, iwanã, aki ikai? Matũ kuxipawenã, mã Deus binuamẽ? Haska yushĩ dami betsa kēwākĩ mã husiakeakeairã, ana haska tibi akĩ Deus sinatamayamakãwẽ.

Ikũwaĩ betsabuwẽ nuikĩ hatu merabewakubaĩtikiaki, na hãtxarã

23 Tsuãra hamapai tibi atirurã, tsuã hatu nemamaki. Haskarã, txanimaki. Haskabia nuku merabewatirumaki. Haska xaraburã, ã

heneaii. Dasibi tsuã nuku nemama nũ atirubia ikũwaĩbu dasibi merabewamarã, heneriatiki. **24** Hamẽ hamapai pepa bikĩ ha dukũ matuna binũ ika ana hatu maemai naxui ikama hakia yura betsabu dukũtũ hau katuyunũbũ pes ikama manakubaĩkãwẽ.

25-26 Haska inũ, betsarã, mai dasibi Deusunaki. Ha inũ, dasibi betsa betsapa mai anua damiwanirã, hawenariki. Haskakẽ nami inãmisbu hiwe anua nami bi yuka iki: “Narã, yushĩ dami betsa hawẽ kẽwãti namimẽ?” iwanã, tapĩkĩ tsua yukai meseama bitã pikubaĩkãwẽ. **27** Hamẽ ikũwãbumã matu haibuwatã pimakatsi ikĩ matu iabu mã kakatsi ikai namikiri yuka ikama haska hatũ piti matu kaĩmashuna xinã txakama hatubetã mã pitirubuki. **28** Hakia betsã mia bebũkiri yuikĩ: “Na namirã, yushĩ dami betsa hawẽ kẽwãti namiki”, matu waya hawẽ huĩti babu ana babu wakatsi ikama hawẽ nuikĩ ha nami piyamakãwẽ. **29-30** Yushĩ dami betsa hawẽ kẽwãti tsuabũra mã nami piarã, matũmebi mã txakabumaki. Haskabiakĩ ikũwaĩ betsa huĩti babuwẽ nuikĩ ha nami hatu merabewakĩ mã pitiruma ã matu yuiiai. Haskarara Deusũ ea nemamakẽ ã pitiruki. Hakia yura betsa ã uĩmatxakaiwẽ taeshũ ena pemaki. Deus kẽwãtã hamapai tibi ã pibia pebiakẽ habu hatu mesewakatsi ikama dasibiwẽ Deus duawanũ, iwanã, ã ana haska tibi meamaki. **31** Hamapai pikĩ nushuti akĩ hamapai betsa betsapa akinã, Deus duawanũ, iwanã, akubaĩkãwẽ. **32** Haska hamapai tibi akĩ hawara danaĩbu hatũ berubi akĩ hatu uĩmatxakayamakãwẽ, judeubu kasmai judeubuma kasmai ikũwaĩ betsabu hiweaburã. **33** Hamẽ ea ã xinãnẽ ikirã, dasibibu merabewanũ ika emebi haska ã xinaĩ benama dasibi hatu kẽwãmakĩ Jesus hatu ikũwãmanũ ika hawara danaĩbu henekĩ haska dasibibu hiweabu ã hatu merabewakubainaii.

11 Haska Cristo hiweni eã ã mawai hiwemis keskai matũri ã hiwemis ea mawai hiwekĩ eari txibãkubaĩkãwẽ.

Aĩbuaibu itxati hiwe anua haskatikiaki, na hãtxarã

2 ã matu yusĩtani habi txibaĩ mã txĩtuãmawẽ taeshũ benimakĩ ã matu kẽwaiĩ. **3** Haskabia Deusũ hãtxa nĩkai itxatã Deus kẽwãkĩ haska aĩbuaibu hau ikubainũbũ matu yuinũ nĩkakãwẽ. Ha dukunã, Cristõ hunibu mekekĩ yunumiski. Hunibũri hawẽ aĩ mekekĩ yunuriamisbuki. Habiaskari wakĩ Deusũ Cristo mekekĩ yunuriamiski. **4** Hakia huni betsã hatũ maiti mabikiama sawea Deusbe hãtxai kasmai Deusũ hãtxa hatu yusĩkinã, Cristo duawama itxakawaikiki. **5** Hakia aĩbu betsãri hawẽ bushka mayabukuama

Deusbe hãtxai kasmai Deusũ hãtxa hatu yusĩkinã, hawẽ bene duawama itxakawariaikiki, hawẽ bu mashtekei keyua mãkua nia keskakinã. **6** Haskawẽ taea mayabukukatsi ikamarã, hau mashtekei keyunũbũwẽ. Hamẽ mã dakei mashtekei keyukatsi ikamarã, batxi tuash ewapawẽ mayabukukubaĩkãwẽ. **7** Hamẽ hunirã, hawawẽ hawẽ bushka mayabukutirubumaki, Deusũ huni ha dukũ damiwakĩ hawẽ kuxipa unãti wati ha itsa Deusũ huni waniwẽ taearã. Hakia aĩburã, hunibu itsa Deusũ hatu waniki, hau hawẽ benẽ kuxipayakĩ duawanũbunã. **8** Ha dukũ huni damiwatã hanubi hawẽ pixi bitã aĩbu damiwaniki. Aĩbu anua hawẽ pixi bitã huni damiwama inikiaki. **9** Huni damiwakĩ aĩbũ hau benewanũ, iwanã, damiwama iniki. Hakia aĩbu damiwakinã, hunĩ bitã hau aĩwãshanũ, iwanã, damiwashuniki. **10** Haskawẽ taeshũ hunĩ hawẽ aĩ mekemiswẽ taeshũ aĩbũ Deus kẽwãkĩ hawẽ hãtxa shabakabi yuikĩ hatũ bushka hunekĩ tari tuashwẽ hau mayabukukubainũbũwẽ, hawẽ benẽ kuxipa unãmati wakĩ duawairã, haska wakĩ Deusũ nai tsumabũ hatũ Shanẽ Ibu duawamisbu hatu keska wakinã. **11** Haskakẽ nũ Jesus ikũwaĩburã, hunibus aĩbuuma hiwetirubumaki. Aĩbusri huniuma hiwetirubumariki, ha dabe pashkatã hawawẽ haskatirubumawẽ taearã. **12** Haskawẽ taeshũ xinãkãwẽ. Txanima hunĩ pixi bishũ Deusũ damiwakĩ aĩbu wanikiaki. Haska inũ, habias aĩbu anuari huni inũ aĩbu bake kaĩmisbuki. Haska daves dukũ Deusũ hatu damiwaniwẽ taea yura dasibi hiwebaunabuki.

13 Hamẽ betsarã, aĩbu Deusbe hãtxairã, hawẽ bushka tari tuashwẽ mayabukuama itimẽ? Mayabukutã iti daka? Matũmebi xinãkãwẽ. **14** Haska inũ, aĩbu itsai hunĩ bu txaipa wairã, haska nukũ hiwea nuku wabiani ibubis betsai daketapai bu txaipayai nũ hawẽ daketirubuki. **15** Hamẽ aĩbuaiburã, hatũ bu txaipa wai hawẽruakĩ hatũ bu beneai meshtema hau bu txaipanũbũwẽ, mayabukui keskairã. **16** Na yusĩawẽ mã ha ikatsis ikairã, ha ikãwẽ. Hakia na haska ẽ matu yusĩainã, habias keskari Jesus ikũwaĩbu itxamisbu tibi anushũri habiaskari xinãkĩ yusĩkanikiki.

**Jesus nuku mawashuni hawẽ xinãmati piti piki
txakabuwaniubukiaki, na hãtxarã**

17 Na ẽ matu keneshũ bumaiwẽ matu ha akĩ txitenũ nĩkakãwẽ. Ikũwaĩbu betsabube itxatã pewama mã hatu itxakawaiwẽ taeshũ ẽ matu kẽwãmaki. **18** Ha dukũ matukiria hushũ ea yuiabu ẽ nĩkairã, mã ikũwaĩbu itxairã, mã shukui pashkakanikiaki. Haska txanima

pashkatā mā pewairā, mā haskaiwē taeshū eskarabes ē matukiri ikūwaiī. **19** Matūmebi pashkai mā unātīnākeakeairā, haskatimaki. **20-21** Ikūwaību itxashū pibiakī yura betsabū bebūkiri habū piti beshū pashkama hawaira keyuaibū ha habu piti eskarabes haya buniaibū hanua betsabu pāekī haska tibi wakī nukū Shanē Ibu nuku mawashuni xināmati piti pinū, iwanā, mā haska xinābetanā akamaki, haska watimabiakenā. **22** Matū hiwe anu piti hayamakē ikaskī bebūkiri yaniwakatsi ikama ha piti bawabirā beshū dabukū hatu pashkashūkī inākatsis ikama yauxikī hawaira keyukī ikūwaību betsā piti eskarabes beabu hatu dakewakī Jesus ikūwaību dabīwākī Jesus nuku mawashuni xināmati piti pinū ikaibu mā hatu dakewaibu matukiri yui benimakī ē matu kēwātīrumaki.

**Jesus nuku mawashuni hawē xināmati pitikiri Paulō
hatu shabakabi yusīnikiaki, na hātīxarā**
(Mt 26.26-29; Mc 14.22-25; Lc 22.14-20)

23 Jesus nuku mawashuni xināmatikiri nukū Shanē Ibū ea yusīni ē maturi yusītani unābiakī mā akī pewamawē taea ē matu kēwāmaki. Ana matu yuinū nīkakāwē. Habias mexutiāri Judasī Jesus hatu atximakatsi ikaya hatubetā pikī Jesusū misi bitā tsumashū **24** Deus kēwātā misi namakis tūketā hawē kuxipayabu inākī yuikī: “Narā, ē yuraki. Matuwē dabanē matu mawashūkī ē yura ē matu ināshanai keskaki. Pikāwē. Ea xinābetanā habiaskari akubaīshākāwē”, iwanā, **25** misi inū txashuwā bake nami hatubetā pitā kētxa uva vinho mata tsumashū Deus kēwātā hatu yuikī: “Yuba benawakī ē matu mawashuni kai xināmati inākī na uva vinho ē matu amairā, mawakī ē himi ē matu habashūshanai keskaki. Ikūwaībube itxashū ea xinābetanā habiaskari akubaīshākāwē”, hatu wanikiaki. **26** Jesus ana huriamakē hawē xināmati misi pikī inū hawē xināmati uva vinho akī nukū Shanē Ibu nuku mawashuni mā hatu xinā benawamakubaīshanaii, kaneamarā.

**Ikūwaību tibi haskatū nukū Shanē Ibū yura inū
hawē himi atikiaki, na hātīxarā**

27 Haskakē tsuabūra Jesus nuku mawashuni xināmati uva vinho inū misi pikī haska nukū Shanē Ibū xināmati nuku washuniki meseama hawē yura inū hawē himi atxakai mā ibubis atimapakubaīkanaii. **28-29** Matūmebi ibubis matū xinā pe unātā hawa txakabu hayama mā pitiruki. Hamē txakabu pewariamātunā,

mã piyutirumaki. Mã hawaraxina matũ xinã mã pewariamarã, haskakĩ eistã Jesusũ yura hawẽ haskakatsi mã piai? Mã xinãma haki meseama piawẽ taeshũ Deusũ matu kupishanikiki.

30 Ikũwaĩbũ haska kanemisbuwẽ taea matũmebi betsa betsapa babui betsaburi isĩ betsa tenei betsaburi mã debukubaĩkanaii.

31 Nukũ xinã ibubis pewai nũ ma unãti wakẽ nukũ Shanẽ Ibũ nuku kupiama ishanikiki. **32** Hakia nukũ Shanẽ Ibũ nukũ yura kupikinã, nuku hawẽ tapĩmanũ, iwanã, nuku akikiki. Nuku kupibiatã ha Jesus ikũwãbumabe nuku tenã kayabiama ishanikiki.

33-34 Haskakẽ ã betsabu inũ ã puibuũ, ikũwaĩbu betsabubetã pikĩ Jesus nuku mawashuni xinãmati mã pikatsis iki bunihairakĩ matũ hiwe anushũ bebũkiri pitã hatube itxakubaĩshãkãwẽ. Hanushũ hatubetã pi matũ betsabu manakĩ hawaira piyamakãwẽ. Mã haska wakĩ ana kaneamakẽ Deusũ matu kupiama ishanikiki. Ana betsakiri mã ea keneshunimarã, matũ mae anu kashũ haska mã ikai pewakĩ ã matu yusĩ kashanaii.

**Deusũ Yushĩ Papatũ haska hatu yuimatirukiri Paulõ
hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã**

12 ã betsabu inũ ã puibuũ, haska Deusũ Yushĩ Papatũ matu tibiki hikitã hawẽ aka kuxipa tibi matu amamiskiri hau mã tapĩ pewanũbũ matu yuinũ nĩkakãwẽ. **2** Jesus mã ikũwãriama yushĩ txakabũ ha dami betsa txakabu hiwea hayama inũ hãtxa hayamatũ hawa xinãma haskati dabanẽ matu iyua mã kẽwãkubainirã, haskarã, mã unaiĩ. **3** Hamẽ betsarã, Deusũ Yushĩ Pepa hayatũ hawẽ hãtxa yuishunikã Jesus yuputirumahairaki. Ha inũ, yura betsãri txanima yuikĩ: “Jesus Cristo ã Shanẽ Ibuki”, iwanã, yuitirumaki, Yushĩ Papatũ kuxipawẽ merabewamawẽ taearã. Haskaki, xinaĩrakãwẽ.

**Deusũ Yushĩ Papatũ hawẽ kuxipawẽ Deusũ daya nuku
amakeakemiskiaki, na hãtxarã**

4 Hanua nũ ikũwaĩbu tibi nũ hawẽ kuxipanamei inũ nũ merabenamenũbũ Yushĩ Papatũ hawẽ kuxipa betsa tibi nuku yunuakekekĩ habias Yushinĩ nuku yunumiski. **5** Ha inũ, merabenãti betsa betsapa nuku akeakekinã, habias Shanẽ Ibu Jesus Cristõ nuku tibi nuku yunumiski. **6** Epa Deus nũ dayashunairã, haska nuku tibitũ hawẽ daya nũ ashuaĩ betsa betsapa nuku tibiwẽ kaĩmamiski. Haska wakĩ habias Epa Deusũ nuku amakĩ hawẽ

kuxipawē nū hawenabu nuku tibi yunuakeakemiski. **7** Deusū nuku yunukī txanima shabakabi hawē Yushī Pepawē nuku tibi merabenāti xarawakī ikūwaību dasibibu pashkatima wakī nuku yunuakeakemiski. **8** Yushī Pepawē yura bestibu tibi hawē kuxipa yunukī Deusū xināwē shabakabi hau hātšanūbū unānepa kayabibu hatu wamiski. Habias Yushīwē bestibu tibi shabakabi pe yusīti xarawakī itxapa unāhairaibu yusīnābu hatu wariamiski. **9** Betsa habias Yushīwē hawē kuxipa yunukī hawa dateama xinā betsa betsapama ikūhairawanikabu wakī betsa isī teneaiibu hatu kaya wakī shushawanika wakinā, **10** betsa haska tsuā atiruma hawē kuxipa unāmati dami betsa betsapa wanikabu wakī betsa Deus anua hātxa nīkatā txaninikabu wakī betsa haratura yushī txanima txaniai inū haratura yushī txani txakai unātirubu hatu wakī betsa hātxa tapīriamawē hāttxatirubu wakī betsāri habū hātxa nīkatā matū hātawē hatu shabakabi maewashunika wakī Deusū nuku tibi yunuakeakeriamiski, **11** haska tibi nuku wakī Deusū Yushī Papatū hawē kuxipawē Deusū daya nuku amakī haska abuai keska yura tibi hawē kuxipa yunuakeakekinā.

Jesus ikūwaī dasibiburā, pabu tibi yura keskakiaki, na hātstarā

12 Nukū yura bestitxaibia nukū pabu tibi tsamiakeakearā, dasibirā, yura bestitxaiki. Haska keskai nū Cristo ikūwaī betsa betsapabia nū hawē yura bestitxai keskaki. Eskaki, matu yuinū nīkakāwē. **13** Habiaskari wakī nū habū ikūwaī tibi judeubu inū judeubuma inū, escravo dayaru inū tsuā dayarumā nū Jesus ikūwāyā nuku duawakī habias Yushī Pepa Deusū ma nuku inākeakekē ikūwaī betsabuki dasinū nū ikaya henewē nuku naximabu ha Yushinī nukū yura bestitxai keska wamiski.

14 Haska keskarā, nukū pabu pashka tibi hayamaki. Hakia pabu mirima nū hayaki. Haska matu yuinū nīkakāwē. **15** Hanushū nukū taē mekē xinākī yuikī: “Ē mekēmawē taea ē hawē yuramaki”, iwanā, yuibiaya dasibi ha yuraki tsamiaki. **16** Ha inū, pabīkī beru xinākī yuikī: “Ē berumawē taea ē hawē yuramaki”, iwanā, yuibiaya dasibi ha yuraki tsamiriaki. **17** Yura dasibi berusenā, hawawē nīkatirubumē? Haska inū, yura dasibi pabīkiskenā, hawawē shetetirubumē? Yura pabu tibi hawē daya haya keska ikūwaī tibi hawē daya hayariki. **18** Hanushū nuku tibi Deusū katutā haska abuai keska wakī nū ha dayashunūbū haska daya nuku yunuakeakemiski, yura pabu tibi keska wakinā. **19** Nukū pabu tibi

nũ bestitxaiyarã, nũ yurauma ikeanaii. **20** Hacia txanima nukũ pũyã inũ, nukũ kixi inũ, nukũ tae inũ, nukũ bushka inũ, dasibi betsa betsapa nũ hayarã, nũ yura bestitxai hayaki.

21 Ha inũ, berũ mekẽ yuikinã: “Ë mia hayakatsi ikamaki”, atirumaki. Ha inũ, bushkapãri tae yuikĩ: “Ë mia hayakatsi ikamaki”, atirumariki. **22** Haskarara dasibi ikũwaĩbu nũ merabenamemis yusĩkĩ nukũ yura kayabikiri yusĩkĩ ã matu nĩkamairã, ea nĩkakãwẽ. Hawara nukũ yura anu nebiakẽ nũ xinaĩsmarã, nukũ mẽtsis inũ, nukũ bexpi inũ, nukũ dekĩ inũ, nukũ bu inũ, nukũ dani ha tibi hayama nũ bika tenei hiwetirubuki.

23 Haska inũ, dakekĩ hawara yura betsabu nũ uĩmakatsi ikama yaxukĩ ha hunenũ ika tari sawekĩ atximai nũ hawẽruamiski.

24 Hacia hawakira nukũ yura dakeama hunekatsi ikama nũ hawa bepuismaki. Hamẽ hawakira nukũ yura dakeai inũ ibubis nũ dakemis Deusũ nuku atximakĩ hawẽrua nuku wamiski. **25** Haska nukũ yura pashkaisma keskai ikũwaĩbu dasibi xinã betsa betsapa nũ hayama habiaskas nũ xinaĩbu habube duanamei ikũwaĩ betsabu uĩkĩ hatũ hamapai tibi hayabumawẽ hatuwẽ nuikĩ nũ merabenanũbũ Deusũ nuku katumakeakemiski. **26** Haska inũ, nukũ pabu betsã hawara bika teneaya dasibi yura isĩ tenemiski. Haska keskariai ikũwaĩ betsa hawara txakabu teneaya dasibibũ habetã tenetirubuki. Ha inũ, nukũ pabu betsaki hawara hawẽrua nũ sawemaya nukũ yura hirabi hawẽruamiski. Haska keskariai ikũwaĩ betsa tsuãra kẽwãkĩ duawaibũ dasibi hawẽ nũ benimamiski.

27 Hamẽ matu dasibi mã yura betsa tibibiakẽ Deusũ Yushĩ Papatũ meribi tibi matu kuxipa waya daya betsa betsapa Deusũ matu yunuakeakearã, mã habias Cristõ yura keskabuki. **28** Haska tibi nũ hayanũbũ Deusũ haska abukĩ hawẽ daya tibi nuku yunukĩ ha dukũ Jesusũ kuxipayabu wakĩ ha katxu Deusũ hãtxa kakape yuishunikabu wakĩ ha katxu yusĩkĩ tapĩmanikabu wakĩ hanua ikũwaĩ betsabu habũ tsuã atiruma dami wanikabu inũ, habũ isĩ teneaibu shushawanikabu inũ, habũ merabewanikabu inũ, shanẽ ibu keska wakĩ yununikabu wakĩ hanushũ hãtxa betsa tapĩriamawẽ hãtxatirubu wakĩ haska tibi nuku yunuakeakeniki. **29** Nũ dasibi haskabia ikũwaĩbu tibi nũ dasibi Jesusũ tsuma kuxipayabuma mã nuku unaiĩ. Ha inũ, dasibiburi Deusũ hãtxa kakape yuishunikabumaki. Ha inũ, dasibibũri yusĩkĩ tapĩmatirubumariki. Ha inũ, haska tsuã atiruma dami wai dasibibũri atirubumaki. **30** Ha inũ, dasibibũri isĩ teneaibu shushawatirubumaki. Ha inũ, dasibibũri hãtxa betsa tapĩriamawẽ hãtxatirubumaki. Ha inũ,

dasibibūri hatū hātxa nukū hātxawē yura betsabu yuishūtirubumariki. Mā haska haya tibi mā unai. **31** Haska tibi mā hayawē taeshū unākī matunabu merabewakubaini pe hiwekī hawē Yushī Papatū kuxipawē hawara pepa Deusū abuhairai hayakatsis ikī yukakubaīkāwē.

Nuikipa kayabirā, eskakiaki, na hātcharā

Mā haskai pepai hiwetirubiakē hatū ha binua ē matu yuiiai nīkakāwē.

13 Haska hawē pepai hiwekūkaītirā, eska xinātiki. Hamapai yura betsabū hātxa tibiwē ē hātxatiru inū, Deusū nai tsumabū hātxawē ē hātxatirubia ē hawa nuikipama hātxairā, hawara mane kuxakī taī taī amisbu keska inū mane dabe tsumashū tsakama tsakama abaīkī huiyawamisbu mimawati keskaki, hawauma hamē hātxawā bestirā. **2** Haska inū, ē Deusū kakape shabakabi yuinikabia inū, Deusū xinā ē unābiamis inū, hamapai betsa betsapa hunea ē unāhairabiai inū, Deus ikūhairawakī mati ē maewatirubia ē nuikipama ē hawamahairaki. **3** Haska inū, hamapai ē haya inātā hawē pei bitā ha nuitapai yumaību pimai inū, Jesus Cristo ikūwākī ē hawē kakape yusīkubaunaya huni betsa ea atxishū ē nīkai ea kuabiaburā, ē nuikipamakē Deusū ea hawawē manakuama ishanikiki.

4 Nuikipa kayabi hayarā, eskaki. Nīkairakāwē. Bikā tenebiai pes ikama tenemisbuki. Ha inū, duapanāmisbuki. Ha inū, hawara huni betsa hayawē nui kemuisimaki. Ha inū, shanē ibubia: “Ea duawakāwē”, isbumaki. Ha inū, hawara pepa amisbukiri tsua yui hatūmebi keīsumaki. **5** Haska inū, metukī yura betsabu dakewama hātxai pemisbuki. Ha inū, hatū xinānēs besti ikatsi isbumaki. Ha inū, hawaira sinataisbumaki. Ha inū, hawara hakiri txakabuwaimabu ana has xinaīsbumaki. **6** Ha inū, hawara wai txakabu akaibuwē benimaisbumaki. Txanima hawara pepa besti tashniaya uī hawē benimamisbuki. **7** Tsuabura nui hayarā, bika tenemabiabu ana hatube kemanameama tene keyumiski. Ha inū, tsuabūra hatū hātxa ikūwākatsi imisbuki, yui kaya keskakenā. Ha inū, haratura pepa kaīāī manakubaīmisbuki. Ha inū, hawara pepa tibi mei tenemisbuki.

8 Yurabū Deusū hātxa shabakabi yuimisbu Deusū hatu henemai inū, yura betsaburi hātxa tapīriamawē hātxai Deusū hatu henemashanai inū, hamapai xarabu unākī keyubiakubaīxinabu

haska tibi Deusū yamawashanikiki. Hakia Jesuswē taea nuikipabu betsave nuiķ merabewakī heneisbuma haska besti keyuama ishākanikiki. **9** Natiā Deusū hātxa eskarabes tapītā nū unaiī. Hakia Deus hātshūkī nū yusībiai mawaira nū kati akī keyuamaki. Harā, keyushanikiki. **10** Haskakē Jesus habi ma hukē dasibi hanushū ana huneamakē hakiri tapīķī nū unākī keyushanaii.

11 Eskaki. Nīkairakāwē. Bake mixtībū pesheixta unākī hawē hātshawē yuikī hawē xinānē xinākī hawara bake mixtībū unāmis eāri ē unāniki. Hakia huni ewatā bakeixtā xinā henetā huni ewā xinānē ē xināmiski. **12** Haska inū, ha mane txasha beisiti keskawē uīķī nukū yura pe beshmas nū uīmiski. Habiaskari Deusū xinā pesheixta nū unāmiskē Jesus ana huaya haska Deusū ē huīti unāmiswē eari Deusbe beisinārabekī ē unā beshmas wamis ē unā keyushanaii.

13 Ha inū, na xinā dabe inū besti keyuismaki, ikūwaīnā, yubakani dateama manatirā, nuikipa kayabirā. Na xinā dabe inū besti hatū binu keyuarā, nuikipa kayabiti bestiki.

Hātxa hatuna tapīriamawē hātchairā, eskatikiki, na hātcharā

14 Ha dukū yura betsavewē duapai mā nuitiru tapīkubaīķī Deusū Yushī Papatū kuxipawē hawara Deus mā dayashūkatsis ikai yukakubaīķāwē. Hakia Deusū Yushīnī matu dayamai hau hawē hātxa shabakabi Deus yuishūkī hawē yurabu yuīkubaīķī henetima yukakubaīķāwē. **2** Yushī Papatū hātxa matu inā mā hawē hātchairā, Deus mā yuiiai. Mā haskabiai hawē hātxa matu anua tashniai hunea tsuā mā hawa nīka pewatirubumaki. **3** Ha inū, tsuāra Deusū kakape Deus hatu yuishūkī habū ha hātxa nīkaiwē yuiaya nīkairā, hawē hatu ha akī kuxipawai inū, hawarawē dateai punu nukabu hatu benimawatiru inū daewakī hatu duawatiru yuiiai nīkamisbuki. **4** Deusū hātxa shabakabi yuishunikabū ikūwaību itxapa yuīķī hawē hatu kuxipa watibiakē hātxa tapīriamawē hawē hātshamawē hātshai ibubis besti xinā txakāmisbuki, tsuā nīkamabiakenā.

5 Tsuabura matū hātshamawē Deus yuishuni mā hātshaya huni betsa matū hātshawē haska yuiiai matu maewashūamarā, ha hātxa tashniaiwē tsua merabewatirumaki. Hamē betsarā, matū hātshamawē Deusū Yushī Papatū matu hātshamai pekē matu dasibi mā haska hātshai ē abuaii. Hakia Deusū hātxa shabakabi yuishūkī ikūwaību itxapa mā kuxipa wa pehairaya Yushī Papatū kuxipawē ha dukū Deusū hātxa yuishūti yukakubaīķāwē. **6** Hanua ē betsabu inū ē

puibuũ, matu anu yusĩ kashũ hãtxa mã nĩkatirumawẽ matu yusĩkĩ hawa ẽ matu pe merabewatirumaki. Matu haska wama hawara Deusũ ea unãmai inũ hawara txanima ẽ unaĩ ẽ matu yuitiruma inũ, hawẽ hãtxa ẽ matuki txanitiruma inũ, hawara yusĩa betsawẽ ẽ matu merabewatiruma iniki.

7 Ha inũ, teperewe inũ harpa hawẽ mimawati tapiãmabia beyuskĩ mimawairã, hawa dũkemakĩ hawẽrua wai unãtirubumaki, hawẽ hui kaĩainã. **8** Haska inũ, shanẽ ibũ habe sinatanamemis beaibũ hau hawaira hawẽ soldadobu benũbũ itxawakatsi huni betsa yunua hatu kenakĩ trombeta mawatxakaya haska nĩkabiai soldadobu hatu unãtimaskawa hawa nĩka pewatã betirubumaki. **9** Habiaska keskariai matubu matũ hãtxamawẽ shabakabi Jesuskiri mã txanibiaya hawa matu nĩkatirubumariki, hawa mã hatu yuiiai dabanenã. Haskairã, hamẽ niwe besti tashnimai mã hãtxakanaii. **10** Mai hirabi anu hiwebaunabu hãtxa betsa betsapa tibi hayabuki. Haska inũ, nawa betsa betsapabũ hawena nĩkatirubiakẽ **11** yura betsabũ ea hãtxawabiabu hatũ hãtxawẽ hawara yuiiai ẽ nĩkamakẽ: “Nawaki”, ika eki dakeaibũ eari: “Nawaki”, iriaai eari ẽ hatuki dakemiski. **12** Haratura matũ aka pepawẽ Yushĩ Pepatũ matu merabewatirurã, ha hayakãwẽ, ikũwaĩ tibirã. Haskawẽ taeshũ Deus mã dayashũkatsis ikĩ ha dukũ ikũwaĩbu betsabu merabewaxarakatsi mã ikairã, hawẽ kuxipa yukakubaĩkãwẽ.

13 Haska inũ, hãtxa matũ hãtxamawẽ Yushĩnĩ matu hãtxamairã, itxati hiwe anushũ yusĩ hãtxakatsirã, bebũkiri Deusbe hãtxakubaĩkãwẽ, hau ibubis kasmai huni betsã matũ hãtxa maewashũturu matu inãnunã. **14** Ẽ hãtxawẽma hãtxa betsawẽ ẽ Deusbe hãtxakĩ kẽwãyã ẽ yushĩnĩ ha kẽwãbiaya ẽ xinã unãnepawẽ emebi ẽ hawa nĩkatirumaki. **15** Haskakenã, haskashãpa? Ẽ daka eskati. Deus kẽwãkĩ ẽ yushĩwẽ inũ ẽ xinãnẽri ẽ akaii. Haska inũ, Deus kẽwaĩ nawai ẽ yushĩwẽ inũ ẽ xinãnẽri ẽ iriaai. **16** Deus kẽwãkĩ matũ yushĩ bestiwẽ mã akayarã, yura betsabu matube itxashũ matũ hãtxa nĩkamawẽ taeshũ matubetã Deus kẽwãpaibia hawa yuitirubumaki. **17** Ha inũ, Deus kẽwaĩ hawẽruabiaibũ matube itxabũ matubetã Deus kẽwãtirubumaki. **18** Ha hãtxa ẽ hãtxama ẽ ha tapĩriamawẽ hãtxakĩ matu dasibi ẽ binuawẽ taeshũ ẽ Deus kẽwaĩ, **19** iwanã, ikũwaĩ betsabube itxashũ itxapabu yusĩnũ, iwanã, 10.000 ha hãtxa ea nĩkabuma hãtxawẽ ẽ yusĩkatsi ikama hakia hãtxa shabakabi mekẽ bestiti dasibibũ nĩkatirubu ẽ yusĩkatsis ikaii.

20 Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, matubunã, haska bakeixtã hawa unãma

xināmis keska ana iyamakāwē. Hakia bake mixtību parananaī txakabuwama imisbu keskai tsuabura mā ma ewarā, ana unaīspama haskakiri xinaīrakubaīkāwē. **21** Israelbu Judéia anuabukiri Deusū Isaiás yuikī: “Hunibū hatū hātxama Judéia anuabu ē hatu hātxamaya nawā hātxawē ekiri yuiaibu habū hatū hātxa nīkabiātā eari txibāma ishākanikiki”, aka keneniki. **22** Haskakē Yushī Papatū hātxamaya tsuara hātxa betsawē hātxairā, haska yurabū atiruma amakī hatū hātxawē nīkakī ikūwāriabuma hatū xinā e itirubuki, haskawē xinaī hātxai unāmarā. Hakia Deusū hātxa hatū hātxawē yusīkinā, habū ma ikūwaību merabewatiruki. Ikūwābumā ha hātxa nīkai eskarabes merabewariatiruki. **23** Haskakē matu dasibi itxatā Yushī Papatū kuxipawē hātxa betsa tibiwē dasibibu hātxakī mā yuibaunaibū yura betsa haska hātxatiruma inū ikūwābuma hikishū mā hātxai nīkakī unāmabia yuikī: “Jesus Cristo ikūwaību hari haska hātxatimawē hātxakanikiki”, iwanā, matu yuikī danātirubuki. **24** Hakia Deusū matu merabewaya matū hātxawē mā shabakabi hatu yusīayā yurabu ikūwābuma hikishū nīkakī hatū xinā txakabu unākī ikūwānū, iwanā, haska hiwemisbu unātā matubetā ikūwākatsis ikī xinā betsa watirubuki. **25** Hatū xinā txakabu hunea shabakabi wamakī Deusū hatu unāmaya ana hawawē haskatima datei Deus kēwānū ika dāti iki beutā yuikī: “Txanima Deus matuki dasia hiweaki”, ishākanikiki.

Ikūwaī itxashū haska tibi akī hawērua wakī pewatikiaki, na hātxarā

26 Ē betsabu inū ē puibuū, haska mā ikūwaību itxatā hawara Deusū matu amai merabenaī kuxipai mā eskakubainūbū matu yuinū nīkakāwē. Deusū matu tibi unānepa waya huni betsā Deus kēwākatsi ikirā, nawakāwē. Ha inū, huni betsāri yusīkatsi ikinā, yusītirubuki. Betsari Deusū hawara dama unāmashu txanikatsi ikirā, txanitiruki. Betsari hatū hātxamawē hātxakatsis ikirā, hau hawē hātxamawē hātxanūwē. Betsā ha hātxa yuiaya shabakabi hawē hātxa maewashūkī yuishūkatsis ikairā, hau hatu maewashuni hātxanūwē. Habu tibi hātxakeakekī unāshubira ikūwaību merabenaī mā kuxipanamekubaītirubuki. **27** Hakia Yushī Papatū kuxipawē matū hātxamawē mā hātxakatsis ikaiburā, dabe kasmai dabe inū bestitū dukū mā yuiakeakeaibu habiatiāri huni betsa Yushī Papatū kuxipa hayatūri hau hatu maewakī shabakabi yuishūkubainūbūwē. **28** Hakia huni betsa Yushī kuxipa hātxa maewashūtiru hayamakē hau tsuara Yushī Papatū kuxipa hātxa betsawē hātxai matu anu hayabia itxamisbu bebunua hau matu hātxashūyamanūwē. Hakia hamebi

Deus kēwaĩ haniara tsuã nĩkama Deusbe hãtxatirubuki.

29 Habiaskari tibiri Deus yuishunikabũ hawẽ hãtxa shabakabi yusĩaĩbu yusĩnika dabe kasmai dabe inũ bestitũ hatũ hawara yuitirubuki. Yusĩayã yusĩnika betsabũ nĩkakĩ hawẽ hãtxa hãtxa kayabimẽkaĩ? hau yukakĩ unãkubainũbũwẽ. **30** Hanua tsuara huni betsa matube itxa tsauwanua Deusũ hawẽ hãtxa shabakabi tashnimakĩ yuimakatsi ikaya ha dukũtũ yusĩkĩ hau hawaira keyunũwẽ, hanua ha katxu betsãri hau anũwẽ. **31** Haska wakĩ matu tibitũ inũ dasibitũ hawara Deusũ matu yuimakatsis ikai hawẽ hãtxa hatu yusĩkĩ mã akaya haska tibi dasibibũ matu anua tapiĩ benimakubaĩtirubuki. **32-33** Mã itxatã kēwaĩbu Deus unãnuma hiweatũ matu itimaska wakĩ husimakatsi ikamawẽ taea mã Deusũ hãtxa shabakabi mã yuishũmisbũ matũ kuxipa meketã uĩra hawẽ dayakubaĩkãwẽ.

Haskai nũ itxai beyamis tibi ikũwaĩbu itxatã **34** huni yusĩnãbũ yusĩkĩ keyuaya hunibũ nĩkatã yuka ikeakeaibũ ha itxabu anua aĩbuaiburi yuka ikatsis ibiai hau hãtxayamanũbũwẽ. Hawẽ benẽ mekeawẽ taea aĩbuaibu hau pes tsaunũbũwẽ, Deusũ Moisés kenemakĩ habiaskari yununiwẽ taearã. **35** Hawara yuka iti tenebai kashũ hawẽ hiwetãshũ besti hawẽ bene kasmai hawẽ epa inũ hawẽ hutxi hau yukakubainũbũwẽ.

36 Deusũ kakape yusĩkĩ taewakĩ matu anu dukũ tashnimama inibu mã unaiĩ. Ha inũ, hunibũ yusĩkĩ matu anu besti yusĩama irianibuki.

37 Haskakẽ tsuabũra xinãkĩ: “Deusũ Yushĩ Pepa haya hawẽ hãtxa ẽ shabakabi yuishũtiruki”, iwanã, ẽ kene uĩkĩ: “Nukũ Shanẽ Ibũ Paulo nuku yusĩmaniwẽ taea yusĩa pepaki”, iwanã, unãshãkanikiki.

38 Hakia tsuãra ẽ yusĩa danãyã Jesusũ ha yusĩnãri danãriashanikiki.

39 Haskakẽ ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, tsuara Deusũ Yushĩ Papatũ kuxipawẽ hãtxa hawẽ hãtxama hãtxakatsis ikai hatu nesewakĩ nemayamakãwẽ. Hakia Deus yuishũkĩ hawẽ hãtxa shabakabi hatu yusĩkatsi ikinã, Deus yukakubaĩkãwẽ. **40** Hanua itxatã Deus mã kēwãkatsis ikairã, dasibi Deusũ Yushĩ Papatũ kuxipawẽ hawẽrua wakĩ haska ẽ matu yusĩmis txibãkĩ akubaĩkãwẽ.

Jesus mawaxina Deusũ bestẽwã uĩnibukiri yusĩnikiaki, na hãtxarã

15 **1-2** Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, Deusũ kakape Jesuskiri ẽ matu yusĩayã nĩkakĩ xinãtxakayamakĩ unãshubira abukĩ Jesus mã ikũwãnishũ txibãkĩ xinãkubaini txĩtuãma mã kuxipakũkainaya ha kakapewẽ Deusũ matu mekeawẽ taea mestẽtã

mã hamê ikūwāma ini unākī matu ana yuinū nīkairakāwē.

3 Haska dukū eã unākī tapīnishū ē matu yusītanirã, eskaki, nīkairakāwē. Haska Deusū hãtxa yuishunikabū kene tibiwē yuini keskai yusīkī: “Nukū txakabu buanū ika Messias Cristo mawashanikiki”, inibu haska kenenibu meneni keska nū matu yusīkubaītaniki. **4** Ha inū, Jesus mawa maiwabu shaba dabe inū besti kaya Deusū bestēwanikiaki, haska bebūkiri Deusū hãtxa yuishunikabū hakiri kenenibu keskariairã. **5** Haska waxinabu hanua Simão Pedro, hawē kena betsa Cefasrã, haki dukū Jesus tashnitã uīmatã hanua hawē kuxipaya 12 hunibu haburi uīmarianikiaki. **6-7** Hanuari hawē betsa Tiago hakiri nukutã Jesusū kuxipaya betsaburi habukiri nukutã hatu uīmaxīkē hanua habū txibākī ikūwāmisbu mirimahaira 500 binuabutikiri Jesus hatuki nukutã uīmarianikiaki. Hatiri ma debua inū itxapa hiweriayuabuki.

8-9 Hanushū Jesus ikūwāību itxakawakī ē hatu mesewakī itimaska wakubainaiwē taea ē atimapa txakabubia Damascokiri ē kaya hawē henei eki nukui Jesus tashnitã ea uīmarianiki. Ë bake atimapa kaīyã kaūma hiwemis keska ē ikaya hawē kuxipaya betsa tsuabūra ea kenatirumabiakē ē hawē tsuma betsabu kuxipaya keska Jesusū ea wani hatu keskabia ē xinānã, ē beshmaski. **10** Earã, txanima ē hawē tsuma kuxipaya betsaki. Haska ea wakatsi Deusū ea duawakī ea katunishū hamē ea katuama hawē daya akī Jesusū kuxipaya betsa dasibibu ē hatu binumakubainai. Hakia emebi dayama Deusū ea duawakī ea merabewaya ē dayashūkūkainai. **11** Nū tsuabura Jesusū kuxipaya betsabu inū ea nuku dasibibū Deusū Jesuskiri kakape nū matu yusīkubainaya ea kasmai huni betsabu matuki txaniaibū mã Jesus ikūwākī taewaniki.

**Jesus bestēwani keska wakī ikūwāību mawakubainaibu Deusū hatu
bestēwāriashanikiaki, na hãtxarã**

12 Hamē betsarã, Cristo mawaxina Deusū bestēwanikiri nū matu yusībiamiskē haskakī: “Mawabū yura ana besteãma ishanikiki”, iwanã, hatiritū xinākī Corinto anushū yuimisbumē? Mã haska xinaību matu ana yusīnū nīkairakāwē. **13** Mawabu hawē yura ana besteãma ishanaibunã, Cistorã, hawē yura ana besteãma iniraka, mã xinaī? **14** Deusū Cristō yura ana bestēwãma inikenã, haska Cristokiri hawē kakape nū yusīmisrã, hawama inū mã Jesus txibaīnã, matū xinãwē mã ikūwāīnã, hawamari ikeanai. **15** Ha inū,

Deusū Cristō yura bestēwani nū hawē kuxipayabū matu yusīkī mawabu hatū yura ana besteābuma ibiashanaya hamē matuki txani nukū hātxawē matu paraī nū txanitxaka bestikūkaīkeanai, Deus haska yubakabianikē nukūmebi hawē hātxa betsa wakī Deus danāmairā. **16** Mawabū habū yura besteāma ishanaya Cristori Deusū bestēwāma iriakeaniki. **17** Haska inū, Cristo besteāma inikē mā Cristo ikūwaī hawamawē taeshū matū txakabu tsuā buama mā habiaskas hiwekeākanai, hawa kuxipa hayamawē taearā. **18** Haska inū, Cristo besteāma inikē Cristo ikūwaību hamē mawatā benukeākanai. **19** Ha inū, na hiweawē besti Cristo ikūwākī nū manakaiburā, nū nuitapatxakayamakeanai, haska betsabū nuku danākī nukukiri xinātiruburā.

20 Hātxa txanima matu yuinū nīkairakāwē. Cristo mawaxina ha dukū Deusū bestēwaniwē taea yuraburi mawakubainaibu hawē taeari besteī keyushākanikiki. **21** Adāonē txakabuwakī yurabu dasibi mawati baiwashuniki. Haska keskariwakī Cristo mawa ana bestēnishū habiawēri taea yurabu dasibi mawa bestēshākanikiki. **22** Adāo ini keskariai yurabu dasibi mawashākanikiki. Hakia Cristo bestētā ana hiwenikē haska keskariai yurabu ikūwaī ana bestētā hiwieriashākanikiki. **23** Hanua Cristo hawē yura Deusū bestēwanikē ha habū ikūwaību hawenabu mawabu haska Cristo ini keskai ana Cristo huaya dasibi hatū yura Deusū bestēwākīri keyushanikiki. **24-26** Hanua dasibi pewakī keyunū ika Cristo Shanē Ibhaira hushū dasibi hatū kuxipa tibi hatu mebīkī shanē ibu betsabū mitanumabu wakī dasibi yununika kuxipabu yamawakī dasibi yushī yamawakī dasibi hawē haibuaibuma maemakī yamawakī keyutā atimas hawē yurabu mawamis keyu maematā Cristo ana Shanē Ibuama henetā Epa Deus besti yunua ha bestitū dasibi mekei Shanē Ibushanikiki. **27-28** Dasibi Deusū damiwani Cristō hatu maemamakī keyutā haska habe yubakai yuinameni hawē Epa Deuski shanē ibuama Epa Deusū ha damiwani mekekubaīmisshū yunua Cristō hatu maemakī binumatā dasibi betsa betsapa habetā damiwani Epa Deusū mekekī dasibibu binui ha besti shanē ibuhairashanikiki, Epa Deusrā.

29 Haska inū, betsarā, ē haska matu yusīsmabiakē yurabū ikūwaī naxiriama debuabu hatiri yura betsabū merabewanū ika naxishūmisbuki. Mawabu Deusū ana bestēwāma ibiashanaya, haskai ha yura mawa mā hatu naxishūmisbumē, ana bestēshanai mā ikūwāmabiarā? **30** Haskabiakē Deusū kakape nū yusīayā txakabu mese tenei nū ikūkainaya mawa nū ana besteāma ibiashanaya,

haskakī hiwea bika bari tibi nū tenekubaĩkanai? **31** Ē betsabu inū ē puibuũ, nukū Shanē Ibu Jesus Cristo mā ikūwāyā txanima benimahairakī hātxa kayabi matu yui: “Bari tibi ē mawakeākūkainaii”, ika ē txanixakamaki, haska ē ikūkainairā. **32** Nū ana besteāma ishanaya ē hamē hiweawē taea Éfeso anua pubēhairabube hatube ha iki ē xinānē besti ē hawa maemama ini mā xinaĩ? Txanima mawabu nū ana besteāma ishanayarā, haska yurabū ikūwābuma hātxai: “Beyus bestikī pinākāwē, vinho anākāwē, mexukiri mawatā nū hawa piama ana beyusama ishanairā”, ikaibū nū habiaskari xināriakeanaii. **33** Haska xinābiakubainaibū hātxa kayabi matu yuinū nīkairakāwē. Hau matu parāyamanūbū tsuabūra nukū yusīa danākī mā beya pepa txibābiaya hamakiri xināmakī matu txakabuamakī henemakatsis ikaibu ana hatube haibunameyamakāwē. **34** Matu dakewanū, iwanā, na haska ē matu yuiai. Yurabu Deusū bestēwāshanai betsabū ikūwāma kanekanikiki. Matubu niti itā hatū hātxa ana nīkai txakabuwama matū xinā bestēwātā pe besti Deuskiri xinākubaĩkāwē.

**Yura mawakubainaibu besteĩ haskashanaibukiri Paulō
hatu yusīnikiaki, na hātxarā**

35 Hamē tsuara yuka iki: “Haskara ishākanimēkaĩ, yura mawabu Deusū bestēwanā?” iki: “Hatū yurarā, askara hayashākanimēkaĩ?” ikī nuku yukamisbuki. **36** Haska mā yuka ikairā, hawa unāmabia mā ikaii. Heshe banakiri yusīkī haska nukū yura bestēshanai ē matu nīkamatiruki. Eskaki, nīkairakāwē. Yunu heshe bana hawē bimi txapuaya hawē heshe peshei hukuĩ betsai ana hiwemiski. **37** Hanua shekiwā heshe bana hukuĩ hawē hi dami beneama hakia hawara heshe tibirā, shekiwā keskarā, hawē bimi damimisbuki. **38** Heshe tibi Deusū haska benemanishū haska tibi betsa wama yumewamiski. **39** Ha inū, yura dasibirā, betsa tibi haskas nami hayamaki, huni kuĩ nami inū, yuinaka nami inū, peiyabu nami inū, baka namirā. **40** Haska keskari nai anua inū mai anua yura haska keska daves wama iniki. Ha inū, yura besu naiuria hawērua wakī mai anuari yura besu hawērua betsa warianiki. **41** Haska inū, bari inū ushē txasharā, haskasmaki. Ha dikabi bixi dasibi haskas txashamariki. Betsa txashahaira inū betsa beshmas txashaya Deusū dasibi txashamamiski.

42 Nukū yura bestēwākī betsa washanairā, habiaskari tibi nuku washanikiki. Mawa maiwabu yura txapumiski. Hamē bestēwākī

yura bena txapuisma nuku tibi ināshanikiki, Deusunā. **43** Mawabu hawē nami abuama maiwakī putabiabu hanua hawē yura ana besteaītiā yura bena txapuisma bi bestēshākanikiki. Yura mawa nami babu maiwabiabu Deusū txipu bestēwā hawē kuxipa inā hayashanikiki. **44** Yura kayabi himia mawa maiwabu ha yura besteīnā, Yushī Pepaya nū bestēshanaii. Yura kayabi nū ma hayakē yura bena hawē Yushī Papatū hiwemaya nū hayashanaii.

45 Deusū yunua Moisés kenekī: “Huni wakī taewakī Adāo damiwatā Deusū hiwemanimiki”, aniki, Moisésnā. Hamē Cristō yura Adāo keskari bia nuku mawashūkī hiwekuīa Deusbe niti ikama hawē Yushīwē hiweti nuku washuniki. **46** Nuku damiwakī taewakinā, ha dukū yura kayabi Deusū nuku waniki. Ha katxu Deusū nuku bestēwāyā hawē Yushī Papatū yura bena nuku ināshanikiki. **47** Ha dukū huni Adāo wakī Deusū mai mixpu bishū hawē yura damiwanikiaki. Hamē yura Cristorā, nai anua hui huni kuī yura bitā kainiki. **48** Mai mixpu bishū damiwakī Adāonē yura wani habias nukū yura mai mixpukē ha yura nū mawabu txapui keyui nukū yura ana hawēri mai mixpu besti ishanikiki. Hamē Cristo nai anua huni habiauriri kani keskai nukuri nai anu habe hiwei kai nukū yura Yushī Papatū kuxipa haya yura benaya nū hiwekuīshanaii, niti ikamarā. **49** Ha dukū mai anu hiwea Adāo damiwani hawē yura keska nū hiwea Deusū nuku bestēwākī nuku betsa wa Cristō yura keska nū ishanaii. **50** Ē betsabu inū ē puibuū, ana matu yusīkubainū nīkairakāwē. Nukū yura kayabi txapumiswē taea hiwekuī niti ikama nū hawē itirumawē taea habias yura kuī nai anu Deusbe hiwetirumaki.

51 Yubakatā Deusū hawē hātxa huneni matu shabakabi yuinū eskaki, nīkakāwē. Jesus nū ikūwaīburā, mawaira hatira nū mawama ishākanaii. Jesus ana huaya nuku tibi betsa washanikiki, yura bena betsa nuku wakinā. **52-53** Bari hawē henei keyuaitiā hawaira nū betsupe imis keskai Jesus Cristo huaya Deusū nai tsumā trombeta txaā akaya mawabu Deusū bestēwāyā yura kayabi txapumistū hawara txapuisma bikī yura bena ana mawatiruma biaya nuku nū hiweyuabu nuku dasibi dami wakī betsa wariashanikiki. **54** Haskai kaikiri Deus yuishunika Isaíasī kenekī: “Ana tsua mawama iki kai Messiasī mawa maemashanikiki”, ini shabakabi txanima ani nū unaiī. **55** Deusū hātxa yuishunika betsa Oséiasīri kenekī: “Deusbe hiwea niti ikamarā, nū mawamawē taea nū ana hawa tenetiruma ishanaii”, ini mā nīkariatiruki. **56** Eskaki, matu yuinū nīkairakāwē.

Txakabukūkaini txakabuwē mawai nū datemiski. Haska inū, dasibi Deusū nemati inū hawē yunuti Moisés kenemani nū txibātirumawē taea xinā txakabū nuku atxishū nuku txakabuwamakubaīmiski.

57 Haska binumakī nukū Shanē Ibu Jesus Cristo nuku mawashūkī nukū txakabu buanikē mawai nū hawa ana dateama ishanaiwē taea Deus kēwākubainākāwē, benimawakinā.

58 Haskakē ē betsabu inū ē puibuū, hawara nukū Shanē Ibū matu yunua heneama akī mā hamē dayama mā unaīwē taea Jesus txibaī txītuāma xinā betsa wama nukū Shanē Ibuki shukua pehaira dayakī apakekāwē.

**Haska watā Jerusalém anua ikūwaibu Paulō
hatu merabewakatsi inikiaki, na hātcharā**

16 Yunuti betsa matu yuinū nīkakāwē. Jesus ikūwaibu Jerusalém anuabu nuitapakanikiaki. Nū hatu merabewanūbū haska ikūwaibu Galácia anuabu ē hatu yunuyama keska wakī ē maturi yui ai nīkakāwē. **2** Matu anu ē kariama ea manama domingo tibi matū dayawē mā pei biai itxapa mā biatū pei itxapa aruaya eskarabes mā biatū pei eskarabes arukī ea manakāwē. Mā ma itxawaxīkē **3** hanua ē kai hikiaya pei mā itxawaxina Jerusalém anu mā bumakatsis ikī huni betsabu katutā ē kene hatu bumashanaiyabi ha merabewati pei mā itxawaxina hatu inaī butirubuki. **4** Hamē ē haska xinañā, ea dikabi ē kayarā, habu ebe butirubuki.

5 Nenua kaīkainirā, Macedônia mai pakea anu kakūkaini hanua atimas Corinto anu ē matu anu hikishanaii. **6-7** Matu anu kabia ē hī hī ikaīkatsi ikamaki. Hamē nukū Shanē Ibū ea nemama ushe dabe kasmai ui debuaya matube hiwekatsi iki hawaira ē kakatsi ikamaki. Hanushū ea duawakī ea merabewakī harakirira ē kaya mā ea nitxīkī pewatirubuki.

8 Ha Pentecostes habiatiāri ikūwaibu itxabuki Yushī Pepa hatuki butuni besiaibutiā ushe junho keyuaya nenu Éfeso anu ē habianu baxikushū hatu uīyuaii. **9** Éfeso anushū Jesuskiri kakape yuii ē dayai itxapabū ea nemai eki sinatabiaibū Deusū hātxa betsabu ē yusīkubainaya itxapabūri ea nīkakanikiki.

10 Nukū betsa Timóteo matu anu hatiara kaya nukū Shanē Ibū daya ē ashūmis keskari akaiwē taeshū hikiai ishū duawashākāwē.

11 Matubū tsuāra danāma duawakī hamapai tibi bikatsis ikai merabewakī inātā benimawakī unānuma hau eanu hunū nitxīshākāwē, nenushū ikūwaī betsabubetā hatubetā ē manairā.

12 Ea kene bemakī Apolokiri mā ea yukaima matu yuinū nīkakāwē. Ē yunubiakubaina natiā matu anu kayutirumakiaki. Hanu hatiara hawē xinānē kashanikikirā.

Hatū hātxa hatu bumanibukiaki, na hātcharā

13 Kuxipai hawaki teama Jesus txibaī txītuāma hamapai txakabu danaī mestēnepakubaīkāwē, niti ikamarā. **14** Hamapai tibi mā akairā, yura betsabuwē nuikī hatu duawakī ashūkubaīkāwē.

15 Ē betsabu inū ē puibuū, Acaia mai pakea anushū Estéfnas inū habe hiweabū habu dukūtū Jesus ikūwākī taewanibū ikūwaību dasibiwē nuikī hatu merabewakubaīmisbu mā unaiī. **16** Habu keska nīkakī ikūwaību betsabū nukū Shanē Ibu Jesuskiri kakape dayamisbu hatu nīkariakī dasibi hatu merabewakubaīkāwē.

17 Mā txai hiwekē matumaki Estéfnas inū, Fortunato inū, Acaico ea anu bexīshū hawara mā ea ashūtiruma ea ashuaībuwē taea ē benimahairaii. **18** Habū mā ea ashūtiru keska wakī ea anu bexīshū ē huīti xinā txākāwākī ea benimawakanikiki. Ikūwaī betsabu haska keskabu duawariakubaīshākāwē.

Hawē kene Paulō keyunikiaki, na hātcharā

19 Ikūwaību Ásia mai pakea anushū matukiri pe xinākī habū hātxa matu yunukanikiki. Ha inū, Áqüila inū Prisca inū dasibibu hatū hiwe anu itxamisbū matukiri pe xināriakī habūri hatū hātxa matu yunukanikiki. **20** Nenushū ikūwaī dasibibū habū hātxa matu yunuriakanikiki. Ikūwaī betsaki nukutā hatube benimai yuka iki ikukunākubaīkāwē.

21 Kenekī keyukī ē tsumapā ana ea ashūama ē Paulō emebi ē matu kene keyushunaii.

22 Tsuabūra nukū Shanē Ibu abumarā, hau Deusū yupunūwē.

Nukū Shanē Ibu nū manai hawaira hau ana menā hurinūwē.

23 Nukū Shanē Ibu Jesusū hau hawē pepawē matu duawakubainūwē. **24** Matubetā ē Jesus Cristo ikūwaīwē taea matu xinaī ē matuwē nuikūkainaii.

Hatiski, ē hātcharā.

Paulo

**CORINTO ANUABU PAULÕ HA KATXU
HATU KENE BUMANIKIAKI
2 CORÍNTIOS**

Paulõ hatukiri xinãnikiaki, na hãtxarã

1 Ë Paulo Jesus Cristõ kuxipayawakĩ Deusũ hawẽ xinãnẽ ea katunikẽ nukubetã ikũwaĩ nukũ betsa Timóteobetã ã Paulo ã ana matu kene bumaii. Deusunabu Corinto mae ewapa anushũ mã ikũwaĩbu inũ dasibi nukubetã Jesus txibaĩbu Acaia mai pakea anu manibaunabu ã matu kene bumai uĩrashãkãwẽ, haska mã unãnumamẽkainã. **2** Nukũ Epa Deus inũ nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ hau matu unãnuma hiwemakĩ pewakĩ duawakubainũbũwẽ.

Ikũwaĩbu betsabu bika tenei huĩti nixmabu hatuwẽ nuitikiaki, na hãtxarã

3 Nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ Epa Deus, habias nukũ Epari nukuwẽ nuikĩ nukũ huĩti punu nukai tsiũ ikai nuku daewakĩ benimawakubaĩmisrã, kẽhairawakubainãkãwẽ. **4** Hamapai tibi mei nũ bika teneaya Deusũ nuku daewakĩ nuku benimawamiski. Nuku haska wamiswẽ taeshũ Jesus Cristo ikũwaĩ betsabu hawara mei bika tenei huĩti nixmaibu Deusũ ma nuku merabewamiskẽ hatuwẽri nuikĩ nũ hatu benimawariatirubuki. **5** Haskakẽ haska Cristo bikahaira hiwekĩ tenekubaini keska nũ hawenaburi hawẽ taea dayariai bikabiakẽ nũ hiweaburã, tsuabura habũri ikũwaĩ dayashũkĩ teneriaibu Cristo hau hatuwẽri nuinũ habu huĩti nixmabu binumakĩ hatu benimawakĩ xinã txãkãwãkubainãkãwẽ. **6** Ea inũ Timóteo hamapawẽ nuku bika tenemaibũ nukuwẽ taea nukukiri xinãtxakai mã huĩti nixmama mã Jesus Cristo ikũwanũbũ nũ tenekubainai. Ha inũ, Deus nukuwẽ nuikĩ nukũ huĩti tsiũ ika nixmabiakẽ nuku benimawamissũ haska maturi memaibu merabewati xara nũ tenemiski. Haskakẽ hawa dateama habiaskari maturi akaibu mã teneriairã, hawẽ kuxipakubaĩkãwẽ, maemairã. **7** Haska inũ, nũ imis keskai bika hiwekĩ mã teneaiũ haska merabewai nukuwẽ nuikĩ nukũ huĩti nixma Cristõ nuku benimawamis keska wakĩ habiari matuwẽ nuikĩ matũ huĩti nixma benimawashanai matukiri dateama nũ manakubainai.

8 Ë betsabu inũ ã puibuũ, eska Ásia mae pakea namakis anushũ nũ hatu yusãiwẽ taeshũ haska bikahaira nuku hiwemaibu nũ tenekubaĩyama matuki ana txaninũ nĩkakãwẽ. Hawara bika nukũmebi haska nũ tenetiruma inũ nũ binutiruma hamapai txakabu

tibi tenei nukū hiwea ma benua keska **9** xinaī: “Natiā daki nuku ma tenākanikiki”, ikī hawara nukūmebi nū atiruma ibubis nū xinābiaya Deusū nuku yusīkī haska hatū mawabu bestēwāshanaitū nukū hamapai tibi nuku ashūtiru nū ikūwātirubu Deusū nuku haska binumakubaīyamaki. **10** Ha inū, nū mawapanā haska Deusū nuku mekeyama keska wakī nuku ashūkubaīshanai hawa dateama ikūwākī nū manakubainaii. **11** Nū haskamiskē nukukiri xinākī merabewakī Deusbe hātxakī nuku yukashūkubaīkāwē. Itxapabū mā nukukiri Deus yukakubainaibū Deusū nuku mekekī duawaya itxapabūri nukukiri nīkakī Deus kēhairawatiruburiki.

Hawawē haskatima hawē yuba betsa Paulō hatu banabimanikiaki, na hātxarā

12 Hamē nukukirirā, haska yurabū Deus unābumā xinaī kēmis keskama hakia Deusū nuku xinā betsa wamatā huīti pepa nuku waniwē taeshū haska Deusū abumis nuku xināmaya tsua parāma duapa bestikūkaini matuwē nuihairai nū kēkūkainaii, matuwē taea txanima benimairā. **13** Matu kene bumakinā, hātxa huneawē matu keneshunama hātxa shabakabi mā uīkī pe nīkatirubu besti nū matu keneshūkubaīmiski. Ana mā nīkakī pehairawakē eāri matu nīkai ē benimashanaii. **14** Nukukiri mā nīka beshmas waii. Hakia nukū Shanē Ibu Jesus ana huaya mā pepaibu matuwē keī nū benimaya nū matu yusī pewamiswē taea inū nukuwēri taea benimakī mā nuku kēwāriashanai ē manakubainaii.

15 Haskawē taea matuki txiti ikī haska ē xinaī. Haska matu anu kashū matu uīkatsis ikī ha dukū ē xinaīma keska dabeki matuki bai kai **16** Macedōnia mai pakea anu hiweabu dukū uīatābaini hanua matuki bakī matu benimawatā hanua txītūkirani hui matuki ana bakī ana ē matu benimawaya hanua Judéia mai pakea anu hiweabu anu ē kaya matūri mā ea merabewatiru xinaī: “Ē matuki bai kashanaii”, matu watā ē haska matu keneshunimaki. **17** Matu anu bai kanū ika txanima ē yubakaimaki. Haskawē taea ē xinā dabewaisma mā ekiri xinātirumaki. **18** Ē xinā betsa betsapa ē maewama Deusū unaīkiki. Haskawē taeshū mā nuku ana ha atirubumaki. **19** Ea inū Timóteo inū Silvanonā, Deusū bake Jesus Cristokiri besti nū matu yusīmiski. Hawē bake Jesus Cristokiri yubakai hātxani Deusū betsa waisma haska menenishū betsa wama akubaīmiski. **20** Ha inū, Deus yubakani hawē bakewē dasibi shabakabi kaka kaīmaniki. Haskakē yurabū Deus kēwāyā habū hātxa abukī Cristō kuxipawē yuikī: “Hātxa txanimaki. Habiaskaki”, ikī nū kēwāmisbuki. **21-22** Haska inū, nuku dasibibū

Cristo nũ txibaĩburã, hawẽ kuxipawẽ Deusũ Yushĩ Pepawẽ unãti xarawatã hawenabu benutimawakĩ nuku ibuwaniki. Haska wanishũ nuku heneama duawapakeshanai mestẽwaĩ Deus yubakaniki.

23 Haskakẽ matu dake tenemakatsi ikama haskai mã Corinto anuabu ẽ kariama hau nukũ Epa Deusũ matu shabakabi unãmanũwẽ, ẽ txanitxakama ea unaĩkikirã. **24** Ha inũ, nukũ Jesuskiri nũ matu ikũwãmamisrã, nukurã, nũ ibumaki. Jesus ikũwaĩ ibubis matũ xinã ewai mestõtã kuxipai mã benimakubainũbũ matu merabe bestiwai nũ matu dayashũkũkaĩmiski.

2 **1-4** Haska matukiri xinãkĩ matũ huĩti punu nukawakĩ tsiũ akatsi ikama haska ẽ matuwẽ nuihairai mã ea unãnũbũ, iwanã, matu xinãkĩ kashabetanã matu merabewanũ, iwanã, ẽ matu kene bumaimaki. Matu anu hikituxitã tsuabura ẽ matu huĩti punu nukawakĩ tsiũ akaya tsuã eari benimawatirumaki, ẽ matu punu nukawatuxikenã. Hanua mã ma pewaxĩkẽ ea benimawaya maturi ewẽ mã benimashanai. Haskakẽ natiã matu anu ẽ kakatsi iyumaki.

**Hunĩ ikũwãbiai txakabuwayama ana has xinãma
hakimawatikiaki, na hãtxarã**

5 Ha hunĩ kanekĩ ea punu nukawakĩ ea besti akama matu dasibiburi akima ikũ mã unaiĩ. **6-8** Na besti ẽ matu yuiari nĩkakãwẽ. Hawẽ txakabuwẽ taeshũ mã ha tashnimaima matube ana itxatiruma tenehairakubaĩkĩ hatishũ mã bika tenemaima henetã ikũwaĩ hau heneyamanũ matu mã hawẽ nuiari hau unãnũ ana itã beyawakĩ daewarikãwẽ. Hakiri hawẽ txakabu ana xinãma hakimawakĩ maturi hakimarikãwẽ. **9** Haska inũ, ẽ matuki txiti itã haska ẽ matu yusĩkubaĩmis ha txibãkĩ mã amis unãnũ, iwanã, matu keneshũri bumakĩ hakiri ẽ matu haska yunuimaki. **10-11** Haska Satanásã nuku parãkatsis ikai nũ unãhairaya hau nuku txakabũ maemayamanũ hawara ha hunĩ akubaĩyama hakimakĩ hari hakimawatã mã ana xinãbumakẽ matũ xinã pe unãkĩ eari hakimai ẽ ana xinãmariki. Merabewakĩ ẽ matu kuxipa wakatsi ikaii. Cristõ ẽ xinã ea bebũshũ unãyã hawara txakabu mã hakimaimakẽ eãri ha hunĩ txakabuwayama ẽ ana haska hakiri xinãtirumariki.

**Deusũ Cristoki nuku dasiawatã hamapai bika nuku
binumamiskiaki, na hãtxarã**

12 Ha inũ, Deusũ kakape Cristokiri datã akĩ yusĩkatsis iki Trõade mae ewapa anu ẽ hikiaya yura itxapabu Deusũ ea nĩkamaya

tsuabūra ea nemamabiakē **13** Cristowē taea ē betsa Titoki ē nukuriama inū matukiria hawa bana nīkariama ē huīti punu nuka kayashū hatu yuikī: “Ē ma kaii”, itā Macedônia mai pakea anu Tito benai ē kaīkainimaki.

14 Hakia Cristoki nū dasia nū hawenabukē hamapai bika Deusū nuku habetā binumakubaīmiski. Ha inū, nukuwē hawē kakape yurabu Cristokiri mae tibi anua yusīmakī nuku hatu unāmamiski. Nukuburā, nū nis hawērua keskabuki. Haskawē taeshū Epa Deus kēwanākāwē. **15** Ha inū, hawē Epa benimawakī Cristō hawē hiwea sheni ininipa keska inākubaini haska keska yusīkī Epa Deus benimawakī yurabu anu nū bumiski, Cristokiri yurabu dasibi, betsabū Cristo ikūwaību inū betsabū nīkabiakī ikūwābuma benushanaibu anurā. **16** Haska xinaībutunarā, nukū yusīanā, ikūwābumā nuku nīkamarā, atimapa yura mawa pisi mayai keska shetekī aka wakanikiki, nuku danākinā. Hakia dasibibū nukū yusīa nīkakī Cristo ikūwākī nukū yusīa ininipa keska abukī benukatsi ikama haska niti ikama Deusbe hiwekuīshanaibu bikubaīkanikiki. Hakia Cristokiri shabakabi yusīa mesekenā, tsuabūra nū xinā txakai, ha hiweakirirā? **17** Haska xinābuma yusīnā betsabū Deusū hātxaki meseama kemukī pei besti binū, iwanā, bukubaūkī yusīmis keskama nukuburā, Deusū nuku yunukī hawē kuxipa nuku inākē matu parāma hātxa txanima nū matu yusīayā hawē hātxawē taea nū Cristoki dasiabū txanima Deusū nuku pe uīayā Jesus Cristokiri nū yusīkubaīmiski.

**Corinto anua ikūwaību uīkī Paulō hatu yusīmiskiri
unātirubukiaki, na hātxarā**

3 Na haska ē ana matu yuiairā, ana nukūmebi nū kēkatsi ikamabia txanima besti ē matu yuiiai nīkakāwē. Tsuāra hatu yusītanū ika hukī habū keneya bemisbuki. Hamē nuku ikirā, huni betsā keneya nū mapuisbumaki. Hanua matū mae anuari nū kaya hau merabewakī nuku i pewashanūbū matū keneya nū kaismariki. **2** Nū ma matu yusīmiswē taea matū xinā betsa watā matū hiwea betsa watā mā ma pepa besti hiwea hatu uīmairā, haska nū matu yusīmis unaki kenea keskama nukū huītiki kene nea keska dasibibū ha kene uīa keska wakī matu uīkī unākanikiki. **3** Deusū hawē yunuti inū hawē nemati Moisés inākī mixkiki Deusū kenekī netāni keska wakī natiā shabakabi matu uīnūbū nukū yusīawē Cristō hawē Yushī Pepawē txīta tushkutimawē matū huītiki kenea

keska wakubainikiki. Hakia Deus hiweatū Yushinī matū xinā betsa wamakī matū yuraki hawē kene netā keska waikiki.

4-5 Ha inū, nukūmebi nū ikai keskai nū kētiruma inū nukūmebi nū hawa atirumabia hawara dasibi nuku amakī Deusū hawē kuxipawē nuku amamiski. Na haska ē matu yusīmisrā, Cristowē taea Deus nū ikūwāpakeaii, nū ana txītuāmarā. **6** Jesus Cristo mawaiwē Deusū hawē nuku yuba bena wai maewakinā, ana hakiri kenewē akama iniki. Hakia ha binumakī hawē Yushī Pepawē aniki. Haskawē taeshū tsuabura Deusū hawē taeshū nuku tapīma nū hawē dayarubu besti nuku wamiski. Hamē Moisés Deusū yusīkī hawē yunuti inū hawē nemati inākinā, tsuāra ha yuba meneamakē hawē hatu kupikatsi amaniki. Hakia Deusū Yushī Papatunā, nuku haska wama ha binumakī hawē yuba benawē nuku hiwea inākubainikiki, nū habe hiwepakeshanūbunā.

7 Deusū hawē yunuti inū hawē nemati mixkiki keneshū Moisés inā hatu unāmakī yuikubainū ika mati anua Moisés butukē hawē besu txashakirākiranai maībiaya hawē datekī Israelbū Moisés beistirubuma inikiaki. Haska hatu wabiani dasibi Deusū yunuti inū hawē nemati Moisés ināni tsuabūra txibātirubuma ha dayani kanemisbu Deusū hawēri hatu kupishanikiki, niti akama Deusuma mawa kayabi tenemakinā. **8** Hakia haska nukū txakabu Cristō buakatsis inikiri Deusū Yushī Papatū nuku yubakī hawara Deusū Moisés yusīa yusī hawē besu txasha txasha iki kuxipai txani pehairabianikē hawē Yushī Papatū haska wani ana binumaikiki. **9** Eskati wakī aniki, ana matu yuinū nīkakāwē. Hawara Deusū Moisés yusīni pebiakē tsuāra: “Dasibi Moisés hātxa ē txibātirumaki”, ishū txakabuwaibu hawē taeshū unātā hatu kupiti kaka waniki. Haska hawara Moisés yuini kuxipabiakē Deusū hawē bakewē taeshū binumakī Deusū nuku ma pepawaikiki. **10** Haska inū, haska Deusū Moisés yusīni pebia hawauma keska hawē yuba benawē binuhairaikiki. **11** Ha inū, hawara mixkiki Deusū Moisés keneshū ināni hawē yuba pebia beshtekei beshmasaya hanua Cristowēri nuku ana yuba bena wani nū ma tapiā pehairakūkaīshanikiki, niti ikama ikibi ikirā.

12-13 Eska Israelbū Moisés besu uīkī hawara txashahaira maī beshmasai hau uīyamanūbū Moisés tari tuashwē hawē besu hunei bepukukūkaini keskama haska nukūri nū ikūwaību Cristo manakakī nukū hātxa hakiri huneama hawa dateama shabakabi nū yusīkubainaii. **14-16** Haska Moisés hātxa danākubiranaibu hatū huīti

Deusū kuxiwani keska wakī natiã habias yubani hãtxa betsabũ danãriaibu hatũ huĩti Deusū kuxiwariamiski. Moisés hãtxa keneni yuiaibu hatu nĩkamamakĩ bepukĩ hunemiski. Tsuabũra Cristo danãkĩ Moisés hãtxa nĩkatirubumakĩ. Tsuabũra na habiatĩã Deus kẽwãnũ, iwanã, benakĩ Deus unãkatsis ikaibu hãtxa shabakabiwẽ Deusū hatu nĩkamamiski. Haskakẽ Cristo ikũwanũ ikaibu Deusū hatũ huĩti ana kuxiwama inũ Moisés hãtxa ana bepuama shabakabi tapĩkĩ nĩkatirubuki. **17** Hanua nukũ Shanẽ Ibu inũ hawẽ Yushĩ Papatũ habiaskas xinaĩbũ hawẽ Yushĩ Papatũ nuku mekeaya txakabũ nuku ana tsumama inũ pepanũ, iwanã, hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati Deusū Moisés yusĩniwẽ nuku ana bikawatirumakĩ. **18** Haskakẽ dasibi nũ Jesus Cristo ikũwaĩburã, ha yusĩniwẽ nukũ besu inũ nukũ xinã nuku ana bepuamakĩ. Nukũ Shanẽ Ibũ nukũ xinã nuku betsa wakubainaya hawẽ kuxipawẽ ha itsa nuku wakubainikiki. Unãshubira nukũ hiwea betsa wakĩ nuku pewakubainikiki. Nuku haska wakĩ nukũ Shanẽ Ibũ hawẽ Yushĩ Pepawẽ nuku hatu uĩmakubainikiki.

Jesus Cristokiri yusĩkubauni eskanibukiaki, na hãtxarã

4 Haskakẽ Deus nukuwẽ dabanã ikĩ hawẽ yuba benakiri nũ yusĩnũ ishũ nuku yununiwẽ taea hawẽ babui punu nukai nũ beshtekeisbumakĩ. **2** Hacia hawa dakeama hawara huneshũ nũ aisma inũ, matxupakĩ tsua nũ paraĩsma inũ, Deusū hãtxa hamakiri yuikĩ nũ betsa waismakĩ. Nũ haska wamiswẽ taea hiwekĩ nũ yusĩmis Deusū unãyã hawẽ hãtxa nũ matu shabakabi yusĩkubaĩmiski, hau dasibibũ nukũ yusĩa nĩkatã hatũ xinã pewanũbunã. **3** Cristokiri nũ hatu yusĩaĩ ha hãtxa tsuãra nĩkamarã, hãtxa bepukuaki. Habu hatũ txakabuwẽ benushanaibũ nĩkatirubumakĩ. **4** Tsuabũra habũ ikũwãbumarã, na mai anushũ hatũ shanẽ ibu Satanãsã hatu parãkĩ hatũ xinã nemakĩ bekũ keska hatu wamiski. Haskawẽ taeshũ Cristo, Deus itsa hiwea mekenika kuxipa yurabu mawashũtã hatũ txakabu ana xinãma buakatsis ini nĩkabiakĩ kaka pepa shabakabi ikũwãtirubumakĩ. **5-6** Haska inũ, mai damiwakĩ Deusū yuikĩ: “Mexu anua hau shabayunũwẽ”, anishũ habiatũri nukũ huĩti anu shaba peshani keska wakĩ Deusū Cristo nuku unãmaya hawẽ kaka pepa Cristokiri nũ shabakabi matu unãmakubainaii. Haskakẽ yusĩkĩ: “Jesus Cristo nukũ Shanẽ Ibu kayabiki”, ikĩ, “Jesus Cristo abuhairakĩ nũ matũ dayaru bestiki”, ikĩ shabakabi dasibibuki txani ibubis nũ keĩsmakĩ.

Bika tenebiakī Paulō Deus ikūwākubainikiaki, na hātcharā

7 Ha inū, Deusū yusīkī hawē pepakiri nuku tapīmaya dasibi kuxipa Deusuna inū nukūmebi nū hawauma hau mā unānūbū nukū yura babuhaira, mai xumu pusimis keskabianu hawē kakape nukū huīti merā nuku netātā hawē tsumabu Deusū nuku waniki.

8-10 Haska inū, Jesus anibu keska wakī nukuri itxakawakī tenākatsis ibiaibū hamapai bika betsa betsapa nuku waibu tenekī Jesus Cristo nukū Shanē Ibu hiweatū nuku merabewakubainai txītuāma dasibibu nū hatu uīmakubainai. Haska tibi Jesus Cristō nuku merabewamis matu yuinū nīkakāwē. Hamapai bika betsa betsapa nuku tenemakī harakiri nuku pashatimawabiaibū nukū Shanē Ibuā bai nū manaka besumawamaki. Ha inū, nuku tenākatsis ibiaibū hatuwē datekī nukū Shanē Ibu nū henebaīsmaki. Nuku nemanū ishū kushakī nuku di abiaibunā, hawē taeshū nuku yamawatirubumaki. **11** Natiā nukuri hiweyushū Jesus nū txibaīwē taeshū nuku tenākatsis ibiaibū Jesus ini keska hiwieriakī nukū yurawē nū haskashunai dasibibu nū hatu uīmakubainai.

12 Haskakē shaba betsa nū matu mawabiashūshanaya Jesus Cristokiri nū matu yusīmiswē taea niti ikama maturi benuama mā habe hiwepakeshākanai.

13 Haskakiri Davī kenekī: “Deus ikūwaī hakiri ē hātchakūkainai”, ini keskai nukubūri Deus ikūwāriai hawara nū ikūwaī nū hakiri yui hātchariakūkainai. **14** Ha inū, Jesus mawa Deusū bestēwanishū nukuri bestēwākī maturi bestēwāriatā Deusū ibubis nuku habis beismakī nuku iyushanai unākī hawē hātcha nukūri nū yusīkubainai, hawa dateamarā. **15** Haska inū, Deusū matu pepawaya mirimabū Jesus Cristo ikūwātā benimakī mā Deus kēhairawanūbū hawara matuwē taea bika tenekī matu merabewanū ika nū ikūkainai.

16-18 Hawara bika shabakabi mekī nū teneai hawaira keyushanaiwē nuiama haska Deusū mekekī niti akama nuku habe hiwemashanai uīriamabia xinākī nū uīkatsis ikaii, ikibi ika hunea keskarā. Ha inū, natiā na hiweawē nū hiweairā, bikaixta nū teneai hawama keskaki, hawaira hayabiatā keyumisrā. Hakia haska hawē taea nū bika teneairā, Deusū pewē kupikī nuku benimawatkayamashanai akūhaira bikatsi nū manaii. Haskakē nukū yura ewanai babui mawabiaya bari tibi Deusū nukū hiwea tibi uke meranua nuku benawakubainaya punu nukai nū txītūtirubumaki.

5 Haska inũ, na mai anu nukũ yurawẽ nũ hiwea peã shubuwẽ nũ hiweyua keskabukiaki, hatiara hawaira nũ debushanairã. Hakia nai anu nukũ hiwe nũ hanu hiwei kashanairã, Deusũ ma nuku akibi ashuniki, yurabũ hiwe wamis keskamarã. **2** Haskakẽ na mai anu nukũ hiwea txakabuwẽ nũ nuitapayuaii. Hanua txipu nai anu nukũ hiwe pepa anu hiwei kakatsi iki nũ manayukubainaii. **3** Na nukũ yura mawa txapukẽ hawaira nũ hawa saweama keska ishanai nũ unaiĩ. Hakia yura bena txipu Cristõ nuku inãyã nũ tari bena sawekĩ akawashanaii. **4** Natiã nũ hiwearã, hawawẽ haskatima nũ bika teneyuaii. Mawatã nũ txapukatsi ikamabia nũ ma mawa kasmai nũ hiweyuarã, Jesusũ nai anu nuku ainitã hiwea bena inãkĩ nukũ yura bena nuku inãshanai nũ manaii. **5** Deusũ nuku haki maewakatsi bebũkiri yubakatã hawẽ Yushĩ Pepa hawẽ unãti watã kanetima nuku inãni hawẽ taeshũ nũ bishanairã, nũ hayaki.

6 Haskawẽ taea nũ benimakũkainaii. Na nukũ yurawẽ nũ hiwea nukũ Shanẽ Ibube benãta nũ hiweyua nũ unaiĩ. **7** Ha shabakabi nũ uĩyamabia uke merã xinãkĩ nũ ikũwaiĩ. **8** Na nukũ yura nũ henebaĩshanaii, nukũ Shanẽ Ibube hiwei kakinã. Hawa dateama punu nukama nũ hiweyukũkainaii. **9-10** Ha inũ, dasibi nukuburã, nũ hamakiri kama nukũ Shanẽ Ibhaira Cristo hanu tsaushũ unãti wamis anu haki nukutã nuku tibibũ habis nũ beissãkanaii. Nuku tibi unãkĩ Cristõ nuku manakuakeakeshanikiki, na yurawẽ hiweshũ nũ pepa amis inũ nũ txakabu amis unãtã nuku tibi kupikinã. Haskakẽ na mai anu nũ habe hiweriama kasmai nũ habe hiwei kashanairã, nukũ yurawẽ nukũ Shanẽ Ibu nũ benimawakatsi ikaii.

Cristõ Deus nuku daewashũkĩ nuku haibuwamanikiaki, na hãtxarã

11 Haskakẽ nukũ Shanẽ Ibũ kuxipa meseki datekĩ hawẽ kaka pepakiri yurabũ hau Jesus ikũwanũbũ nũ hatu yusĩbaunai haskai nũ hiwemis Deusũ nuku unãhairaikiki. Haskawẽ taeshũ hau mã tapĩrianũbũ pe hiwekĩ hãtxa txanima nũ matu yusĩmis unãkĩ mã xinãtiruki. **12** Haska yurabũ xinãmis keska xinaĩ nukũmebi nũ keãmaki. Hakia nukukiri hãtxakĩ nukukiri pe xinãkĩ mã nuku kẽwãtirubuki. Betsabũ yura bemakis uĩkĩ unãti wamisbuki, hatũ huĩti hatu shabakabi uĩyamabiarã. Haska nũ yusĩmis besti ã matu yuiaĩ ea nĩkakãwẽ. **13** Nũ patapa unaĩsmapa keskabukiaki. Hakia abukĩ nũ Deus duawaibu yura betsabũ nuku uĩkĩ haska nũ dayamis nĩkama yuikĩ: “Paulo inũ habetã yusĩmisbu patapa unaĩsmapabuki”,

ikaiburã, haskakĩ Deus nũ duawamis yura betsabũ unãbumaki. Hatuwẽ nuiyamakãwẽ. Ha inũ, yura betsabũ nuku uĩmisshũ nukukiri yuikĩ: “Shabakabi hatu yusĩkanikiki”, mã imisburã, matu merabewanũ, iwanã, nũ akubainaii. **14** Cristo nuikipatũ nũ hawẽ kuxipayabu nuku ma mestẽwanishũ nuku txishukubainikiki. Dasibibuwẽ taea huni bestitxai nuku mawashuni ikũwãnishũ nũ unaiĩ. Habiaskaraii habũ ikũwãshanaibu itxapaburi habe mawanibu keskaki. **15** Cristo mawairã, dasibi hatu ishuniki. Hamẽ ikama habu hiweabu ishuniã, hau ana hatũmebi hatũ xinãnẽ besti hiweyamanũbũ hau ha hiweshũshanũbũ hatu ishuniki, mawatã ana hatu bestẽshunirã. **16** Haska inũ, nukunã, haska ikũwãbumã xinaĩ hãtxamisbu keska nũ ana hatũ xinã keskamaki. Ha dukũ Cristokiri xinãkĩ: “Yura kayabi bestiki”, iwanã, nũ xinãbiaya Deusũ nuku ma betsa wakẽ betsahaira Cristokiri nũ ma xinaĩ. **17** Hanushũ tsuabũra Cristo ikũwaĩ haki nukui dasiayarã, habũ xinã sheni Deusũ betsa waya hawara mekĩ txakabuwamis henetã hatũ Shanẽ Ibu Cristo txibãnũ ika yura bena keskabuki.

18 Na haska Deusũ daya tibirã, Cristo hamebi hawẽ Epa daewakĩ hawẽ haibuaibu nuku wamaniki. Haskawẽ taea nũ daenamei haibunamenũbũ nuku katunishũ hawẽ kakape nuku yusĩmakubaũmiski. **19** Na habias Deusũ xinãni ã matu ana yuiaia ea nĩkakãwẽ. Cristowẽ yurabũ txakabu ana xinãtimawani Cristobe Deus dayakĩ yura dasibibu hatu haibuwakatsis ikĩ habũ Cristo unãtã ikũwaĩ hau unãnuma hiwekubaĩshanũbũ na txanima hãtxa nũ hatu yusĩkubainũ nuku yununiki. **20** Haskakẽ Cristõ kuxipa nũ hayawẽ taea nũ hawẽ hãtxa bushunikabuki. Nukuwẽ Deus hãtxai keskaya Cristo ea ashũkĩ nũ matu yukashũmiski. Eskaki. Matu yuinũ nĩkakãwẽ. Nukuwẽ taeshũ Deusũ hãtxa ikũwaĩ Cristo matu mawashuniwẽ Deus daewai habe haibunamekãwẽ. **21** Jesus Cristo hawa txakabu meamahairabiakẽ hakia nukũ txakabuwẽ taeshũ txakabu memis keska wakĩ Deusũ Cristo aniki. Nũ Cristowẽ taea pepa keskabu Deusũ nuku ana kupikatsi ikama: “Ë haibuaibu txakabu hayama keskaki”, iwanã, Deusũ nukukiri haska xinãmiski. Haskakẽ Cristo matu mawashuniwẽ taea Deusbe haibunamekubaĩkãwẽ.

6 **1-2** Ha dikabi yura tibi Deusũ yuikĩ:
 “Ë tsuara nĩkakatsis ikaya
 mã ea kenaya mã hãtxa nĩkatã
 ha shaba ikaitiã ã mia mekekĩ merabewashanaii”,

ikaya nĩkatā Isaíasĩ keneniki. Haska shabakabi ě matu xināmai nĩkakāwē. Natianā, Deusũ matu nĩkakatsis ikikiki. Ha inũ, natiã matu mekekatsis iriaikiki. Haskakē mā Deusbe dayakĩ ashũmis matu yununũ nĩkakāwē. Hamēmēs Deusbe haibunamei beparameama ikũ kayabi Deusũ hawē pepa ma matu uĩmaki. Danāyamakāwē. Haskawē taea nukurã, nũ Deusũ daya ashũkĩ merabewai dayashunikabuki.

**Hamapai bika Paulo tenemabiabu txĩtuãma shabakabi
hatuki txaninikiaki, na hãtxarã**

3 Deus nũ dayashunaiwē taeshũ hau tsuabũra: “Mã kaneaii”, iki hau nukukiri hãtxayamanũbũ pe hiwekũkaĩkĩ nũ tsua kanekĩ uĩmatxakaismaki. **4** Hakia nũ haskai Deusũ tsuma ikinã, eskawē nũ matu uĩmamiski. Hamapai bika nuku tenemaibu mei hawa hayama nuitapakĩ nũ hawa hatu kemama tenekubaĩmiski. **5** Eska tibi nuku wabu meirã, nuku unãbumã nuku kuxa kuxa akinã, nuku bitxikinã, nukuki shukubirã hãtxa txakabuirã, daya kuxipa meirã, usha tenekĩ buni tenetã nũ Deus dayashũkũkaĩmiski. **6** Haska inũ, nukũ hiwea pepa kayabi nũ hatu uĩmairã, tsua parãma inũ, unãnepai sinatama txanima nũ ikũ kayabi ikai Deusũ Yushĩ Papatũ kuxipaya nũ Deusũ tsumabu txanima nui kayabi nũ hiwekũkaĩmiski. **7** Ha inũ, Deusũ kuxipa nuku merã nũ hayawē taea kaka txanima nũ yuimiski. Habias Deusũ kuxipa pepawē unãmakĩ nũ hatu atximamiski. Ha inũ, habiawēri hakiri txakabu yuibiaibũ nũ hatu nemamiski. **8** Ę hanu haska wakĩ hatu merabewa bestiaitiã yura betsabũ nuku kēwaibũ hatiritũ yuãkĩ nuku kēwaĩsbumaki. Ha inũ, yura betsabũ nukukiri shetxakaibũ betsabũ nukukiri pe yui hãtxamisbuki. Ha inũ, yura betsabũ nukũ yusã danaĩ: “Matxupaki”, nuku wabiaibũ txanima yui besti nũ hãtxakũkaĩmiski. **9** Yura itxapabũ nuku uĩsma akawabiaibũ betsabũ nuku unãhairamisbuki. Danãkĩ nuku debu wapaibiabu habiaskabia nũ hiweyukũkainaii. Nuku itxakawabiakĩ hawa nuku tenãriabumaki. **10** Ha inũ, habũ nuku xinã nũ punu nuka dabanē xinãkanikiki, Cristo txibaĩ nũ xinãtxãkaĩ nũ benimabiakũkainaya nũ hamē nia nuitapai keska xinãmisbuki, nũ hatu tapĩmai itxapa enayabiakenã. Nukuburã, nũ hawa hayama keskabia dasibi Deusũ nuku haya wamiski.

11 Corinto anushũ ebetã ikũwaĩbuũ, hãtxa matu bumai hawa huneama hãtxa shabakabi besti nukũ xinãñe hawa teshewama nũ matu yuiaiwē taeshũ **12** haska mā nukukiri xinãmis xinaĩrakāwē.

Nũ matuwẽ nuikĩ nũ matu danãmabiakẽ matũri matũ nui uĩmakĩ mã nuku hawa waismaki. **13** Ë matu yuiyai ea nĩkakãwẽ. Mã ẽ bake keskabu ẽ matu waii: “Merabewai haska ẽ matuwẽ nuimis keskai duapai ewẽri nuikãwẽ”, iwanã, ẽ matu keneshunaii.

Ikũwãbumabe ketashametimakiaki, na hãtxarã

14 Haska matubũ mã ikũwaĩnã, ha habũ ikũwãbumabe Deusũ matu ana hatube ketashamekatsi ikama xinãnishũ xinãmiskiri matu yuinũ nĩkairakãwẽ. Hawara Deusuna peparã, ha danaĩ pepabe husitirumẽ? Shaba pebiakẽ mexũ haibuai shabatirumẽ?

15 Habiaskariai Cristo Satanásbe haibunã pepatirumaki. Ikũwaĩbu betsari ikũwãbumari hatube haibunã pepatirumaki. **16** Hanushũ Deus kẽwãti Templorã, hanushũ yushĩ dami betsa ha merãshũ kẽwãtirubumaki. Nukũ yurarã, hanushũ Deus hiwea kẽwãti Templo keskaki. Haska Deusũ hamebi ibubiskiri yuini nĩkakãwẽ:

“Habu anu hiwei hatube nikũkaini
ea ẽ hatũ mekenika Deus ikaya,
haburã, enabu ishãkanikiki”,

17 ikaya kene betsawẽ ana habias hãtxawẽ Deus Yavẽ yuikĩ:

“Habũ ea danaĩbu anua kaĩbaĩkĩ henebaĩkĩ
ana txakabu mei atimapayamakãwẽ.

Mã haskakũkainaya matuwẽ benimakĩ ẽ matu
beyawashanaii,

18 matu haska watã ẽ bakebu matu wai
matũ epa ẽ ikũkaĩshanaii”.

Deus kuxipa dasibi binuatũ yuiyai hawẽ hãtxa yuishunikabũ
nĩkatã keneniki.

Habiaskari ẽ matu yuiyaii.

7 Ë betsabu inũ ẽ puibuũ, haskakẽ Deus nukuki hawẽ pepa yubakani hawẽ hãtxa nũ hayaki. Haskawẽ taeshũ nukũ yura inũ nukũ yushĩ mekei Deuski mesekĩ ana hawara txakabũ nuku atimapa watiru ana akama henetã pepai hawenas ikubainãkãwẽ. Haskai nũ hawama dasibi Deusunabu itirubuki.

Paulõ yunua txibãkĩ ashuaĩbu benimahairanikiaki, na hãtxarã

2-4 Mã pe hiweabuwẽ taea matukiri nĩkatã xinaĩ hawa dateama matukiri shabakabi hãtxakĩ ẽ matu kẽwaiĩ. Hamapai bika nũ tenerabebiai haska mã pe hiweabu nĩkai ẽ huĩti benimahairaii. Matũ txakabu henetã nuku keskakĩ Deus duawanũ ika mã hiweaya

matuwē nuihairai ē matuki ana ha ikamaki. Haskarā, ma bebūkiri ē xināwē ē matukiri txanimaki, ē matube hiwekatsi ikai inū ē matube mawakatsis ikairā. Hanua nū tsua txakabuwaismabiakē yura eskarabes matu anushū nukukiri xinā txakakī: “Paulo inū habetā yusīmisbū nukū hamapai biākī nuku nuitapawakī itxakawakī nuku paraīmabuki”, ikaibu nū hatu haska waismawē taeshū hatu ikūwāyamakāwē. Hakia nū matū haibuaibuwē taea matuwē nuihairakī nū matu pe xināmis keska wakī nukukiriri pe xinākāwē.

5 Macedônia mai pakea anua nū huai yura itxapabū nuku yumāwākī nuku haska wakubiranimabu matu yuinū nīkakāwē. Deus danākī nuku itxakawakī bikawakī nuku deteaibū harakiri haskatima date paepai nū hani haskatā huīrukūtirumahaira ikimaki. **6** Hakia haska yura babu punu nukabu Deusū benimawamistū nukū haibu Tito nukuki nukumakī Deusū nuku benimawaimaki. **7** Ha Tito hikituxikī nuku benimawai bestiwēma hakia haska matube pe hiwetā matube haskaxina txaniai nīkai inū haska ha huni hawē ibuā aībe hiwea nitxīmashū ikis mā ha huni merabewai inū, haska mā ea uīkatsis ikai Tito nukuki txaniaya ē xinā txākaī matuwē ē tse ikūkainimaki.

8 Hanushū ē kenewē ē matu dakewakī huīti nixmawakī ē matu tsiū akima ē unaiī. Ha inū, matu haska bumai eari ē huīti tsiū iriayuimaki. Ē matu haska waima ē ana haskakiri matu xināmaki. **9** Hanushū ē matu haska waya matū txakabu unātā xinā betsa watā hawara Deusū matu amakatsis ikai dateama mā akimaki. Ha inū, matu ha abiakī nū hawa matu txakabuwama ikima mā unaiī. Hakia nukū hātxa nīkabiātā matū xinā mā betsa wamakenā, Deusū matu kupikeanimaki. Haskawē taea natiā matuwē ē benimaii. **10** Tsuabūra ikūwākī nū txakabu wai unātā henenū ikī xinā betsa wai nukū huīti nixmaya hau nukū txakabu nuku buashunū Deus benakī nū ea akaya benimakī nukū txakabu ana xināma nuku hakimawakī Deusū nuku buashūmiski. Hakia habū Cristo ikūwābumanā, hatū txakabu unaiī punu nukabia hatū xinā betsa wama Deusū hatu merabewama mawa kayabi hayapakeshanikiki. **11** Hakia maturā, matū txakabu haska Deusū matu unāmaiwē matū huīti nixmabiātā pepanū, iwanā, ē yusīa txibaī ē haska abuai ea uīmai eki mesekī ha hunī txakabukī matu txakabuwaima haska waima ē matu xināma matu datei haki sinatatā pewai hawa kuxi dakewakī mā nemaimaki. Haska ē matu waima ha huni pewai mā hawa hawē txakabu ana habe hayama nū unaiī. **12** Eskawē taeshū ē matu ha aniki. Ha huni hawē ibuā aībe hiwea

merabewanũ, ikama inũ hunĩ hawẽ aĩ ma mebiã merabewanũ ikamari hakia haskama nukuwẽ nuikĩ haska nukũ yusĩa mã txibãkatsis ikai Deusũ matũ xinã unãmaya mã unãnũbũ: “Mã itxamis anua ha huni nitxĩrikãwẽ”, iwanã, matu anu kene bumakĩ ẽ matu haskakiri xinãkĩ bumayamaki.

13 Hawaira ẽ yunuti txibãkĩ mã akimakẽ ana huĩti nixmama matuwẽ hanũkaĩ nũ xinã txãkaiĩ. Haska bestiwẽma Tito matube hãtxakĩ matũ xinã pe unãtã matuwẽ xinã txãkãkirani nukuki ana nukutã matukiri nukuki txaniaya haska tibi matukiri nĩkatã nũ benimahairakũkainaii. **14** Haska hãtxa txanima nũ matu yuimis keska wakĩ Tito matu anu ẽ nitxĩriama matukiri kẽwãkĩ ẽ kaneama ikimawẽ taea ẽ hawa matuki txakabumaki. Haskawẽ taea txanima hawara matukiri ẽ yuima mã habiaskaki. Haska ẽ Tito yuima keska uĩmakĩ mã beyawaimawẽ taea nũ matu kẽhairawaii. **15** Ha inũ, haska eki inũ ẽ keneki mesekĩ Tito beyawakĩ mã iakeakekĩ ẽ kene ẽ matu anu bumayama nĩkatã ẽ yunuti mã txibãmis xinã matu uĩtãyamashũ Titõ ana matu abuhairakubainikiki. **16** Mã txĩtuĩsmawẽ taea ẽ matuwẽ benimahairariakũkainaii.

Hawara mã haya yauxiama nuitapaibu pashkashũkubaĩtikiaki, na hãtxarã

8 Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, Macedõnia mai pakea anua itxamisbu merabewanũbũ, iwanã, Deusũ hatu duawamaimakiri ana ẽ matuki txaniaii. **2** Hatu bika tenemabiaibũ yumãbiakĩ haska xinãma hatũ huĩti nixmama nuitapabiai benimakubaĩkĩ hawa yauxiama hatũ pei itxawakĩ: “Eskarabes nũ hayabũ hawara nũ haya hatu inãkĩ Jesus ikũwaĩbu Jerusalém anua merabewanãkãwẽ”, iwanã, itxapa itxawaimabuki, pei itxapa hayabu keskakinã. **3** Haska wakĩ hatũ xinãnẽ inãkuĩkĩ hawa yauxiama hati inãtirumabia binumaibu eã ẽ hatu uĩma ẽ matuki txaniaii. **4** Nũ haska hatu yunuamabia nuku ea akĩ: “Nukũri nukũ betsabu nũ hatu merabewakatsis ikaii”, ikĩ nuku yuikubainimabuki. **5** “Hati bikãwẽ”, ishũ nũ hatu manakamamabia haska Deusũ abumis keska wakĩ hatũ yurawẽ nukũ Shanẽ Ibu dukũ duawanũ ikĩ nukuri ha katxu merabewaimabuki, hatũ inãkuĩwenã. **6** Haskakẽ pei itxawakĩ Macedõnia mai pakea anu itxamisbu anushũ Titõ hatu taewamaima keska wakĩ matu anu kashũri hau matũ merabewati pepa mã itxawaxina hau matu itxawamakĩ pewai kashanũ Tito nũ haska yunuxinaki. **7** Matunã, ikũwãkĩ betsabu mã hatu binumiski,

Cristõ kakape ikũwākĩ inũ, Deusũ hãtxa shabakabi unãkĩ inũ, shabakabi unãnepakĩ inũ, hamapai Deus mã ashũtiru akĩ inũ, haska merabewati nuku anua nui mã tapĩmiswẽ taea ikũwaĩbu betsa mã hatukiri xinaĩnã matũ nuikipa uĩmakĩ Jerusalém anuabu nuitapaibu hatu merabehairawakãwẽ, betsabũ akima binumakinã.

8 Haska matu yuikĩ ã matu yunuti mese washunamaki. Hakia Macedônia anuabũ hatu ashuĩmabu keska wakĩ Jerusalém anua nuitapaibu ikũwaĩbuwẽ maturi mã nui ai shabakabi dasibibu mã uĩmatirubuki, iwanã, ã matu haska xinãmai. **9** Ha inũ, nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo nai anua hawẽ Epa Deusbe hiwea habe shanẽ ibuhairabia dasibi hawenabia henebirã hawẽ pepawẽ matu pepawanũ ika matuwẽ taea nuitapai matuwẽ nui mawaniki, hawẽ taea mã nuitapama dasibi haska yubakani mã ibu washanunã. Haska matu washuniwẽ taeshũ mã hatu merabewatiruki. **10** Haska inũ, na haska merabenãtikirirã, eã haska ã matukiri xinaĩ matu yuinũ ea nĩkakãwẽ. Hatu merabewakatsis ikĩ bari betsatiã matũ pei itxawakĩ taewakĩ benimayabi mã ayamaki. **11** Natiã ana matũ pei itxawakĩ haska mã hatu merabewakatsis iyama keska wakĩ benimai mã yubakai taeyama keska habias xinãwẽri ana benimakĩ matũ pei haki dasiwakĩ itxawakĩ keyutã hatu inãshãkãwẽ. **12** Hanushũ tsuabũra txanima kayabi yura betsa merabewakatsis ikaibu Deusũ hatũ xinã nuima unãkĩ hatuwẽ Deus benimamiski. Hawara haya inũ hawara hayama xinãma hakia haska hawara pepa nũ haya nũ inãtirubu Deusũ nukukiri xinãmiski.

13 Haska merabenãtikiri ã matuki txaniairã, betsabũ mã merabewamatiru hirabi matũ mesti mã atirumaki. Txipu mã nuitapatiruki. Haskakẽ hawara mã hayama iriaya habias keskari wakĩ matu manakutirubuki, iwanã, ã matu yu ai. **14** Natianã, Jerusalém anuabu ikũwaĩbu nuitapai piti eskarabes hayabuki. Hakia maturã, itxapa mã hayaki. Haskawẽ taeshũ txipu haburi itxapa hayabũ maturi eskarabes mã hayakẽ matu merabewatiruburiki. Haskai mã binunãntirubumaki, senẽbukuinã. **15** Haska Moisés kenenĩ nĩkakãwẽ: “Nai anua duru Deusũ niri akai habũ itxapa tupikĩ itxawaibũ hanushũ betsabũri eskarabes tupikĩ itxawariatã habũ ha piti pi hawa bika teneama ipaunibukiaki”. Haska keska xinãkãwẽ.

Titobe buaibukiri Corinto anuabu Paulõ hatu banabimaniaki, na hãtxarã

16 Hanushũ matu merabewakatsi iki nũ matuwẽ nui ai keskai Titori habias xinã haya matuwẽ nuiriai kakatsis iki kaya benimakĩ

Deus pepa wakī ē kēwaiī. Hau matu anu kanū nū nitxiā hawaira matu anu kaikiki. **17** Habiaska xināyā daki ē yunua hawaira ea nīkatā hamebi matu merabewakatsis iki matu anu kaikiki.

18 Tito matu anu kaya nukū betsā Deusū kakape datā akī pe yusī heneisma hakiri dasibibū pe uīkī yuimisbu Titobe nū ha nitxīriaii.

19 Haska inū, hau Jerusalém anu nukube kakī nukubeta ha inākuī pei bushanūbū, iwanā, Macedônia anushū ikūwaību itxashū ha huni katuimabuki. Ha inū, nukunā, ikūwaību betsabu nuitapaibu nū merabewakatsis ikai habū nuku uīkī nukū Shanē Ibu nū duawai merabenaī nū haska abuai nū hatu uīmakatsis ikaii, haska daya beyairā. **20-21** Yurabū nukukiri yuikī: “Ikūwaībū pei itxapa Jerusalém anuabu itxawashunimabu haska Paulō inū habe buaibū bukī haska waimabumē?” iki hau nukukiri xinā txakai ha iyamashanūbū dasibi shabakabi pewakī haska Deus inū yurabū nuku amakatsis ikai hatu uīmakī nū pewanūbū hawara yauxiama mā hatu inākuīshanai benuama aru pewatā nū hatu bushūshanaii.

22 Ha inū, betsarā, habube ē nitxīainā, nukū betsā ikūwaī pepa ma kayatapīni txītuīisma hamapai betsā betsapa pewanika ha dikabi mā haki txiti itiru ē ha matu nitxīshūriaii. **23** Hamē Tito ebe dayakī ebetā matu merabewamis mā unaiī. Hamē ha nukū betsabu Macedônia anua ikūwaībū katuimaburā, habe ē hatu nitxīainā, Cristō kuxipa hayaburi bukanikiki. **24** Haskakē habu ha ikūwaībū matu uīyā haska mā hatuwē txanima nuiāi hatu uīmakī beyawashākāwē. Mā hatu haska waya haska wakī nū matukiri kēwākubaīmis mā hatu uīma kayabishanaii.

9 **1-2** Mā Corinto mae ewapa Acaia mai pakea anuabū ua bari betsatiā nuitapaibu Jerusalém anuabu matū inākuīa mā habū inākatsis ikai nīkatā dasibi Macedônia mai pakea anu manishū ikūwaību mā akai kakai nīkatā mirimabū habunari bumakatsi iriaībuwē taeshū matukiri kēwākī nuitapaibu mā merabewati xinānikē ē ana haskakiri txanikī matu keneshunamaki. **3-4** Hakia ē matukiri kēwābiamis dasibi matū pei mā itxawashū aruriamakē Macedônia anuabu ebe bukī mā haska ariama dama tapī itsakī hatu uīmai hanis akī hau matu dakewakī eari dakewakī txakabuwayamashanūbū, iwanā, matu merabewakī nukunabu dabe inū besti matu anu bebūkiri ē hatu nitxiaiī. **5** Haskakē haska matū pei mā bebūkiri inākuīkatsi mā yubayama keska wakī mā habū ināriamatū nuiama hatu inākī keyukāwē, matū yauxi hatu uīmamarā. Hawara mā inātiru hawaira mā inānūbū

matu anu nukunabu dabe inũ besti habũ matu merabewai bunũbũ dasibi bebũkiri hatũ berubi mã pewakĩ keyunũbũ ã hatu nitxiaĩ.

**Hawa yauxiama hatũ inãkuĩ hau inãshanũbũ hãtxa
pewẽ hatu yuinikiaki, na hãtxarã**

6 Hanua haska hunĩ eskarabes mibaĩmatũ yunu ewai kaniai eskarabes tsekamis inũ, hunĩ mirima mibaĩma hawẽ yunu ewai kaniai akũhaira tsekamisrã, haska keska xinãkãwẽ. **7** Haskakẽ yauxiama hatu merabewakĩ nukũ hawara benimayabi nũ hatu inãyã Deusũ abumiswẽ taeshũ tsuã matu yunuamabia bestibu haska mã yubaima keska hatu merabewai yauxibetanã inũ sinatabetanã inaĩ xinãma hawara mã pashkakatsi ikai hatu inãkuĩshãkãwẽ. **8** Ha inũ, merabewakĩ hamapai betsa betsapa yura betsabu ashũkĩ matũ hawara pashkashũ mã hatu merabewaya Deusũ matu duawakĩ akũhaira pawamakĩ matuna binumakĩ inãkĩ matu ashũtiruwẽ mã duanametirubuki. **9** Deusũ haska xinãmiskiri Davĩ keneni matu yuinũ nĩkakãwẽ.

“Txikixama dayabiamis dasibi hayamakẽ
Deusũ hawẽ pepa keyuismawẽ
hatu duawakubaĩmiski”,

aniki. **10** Haska keska Deusũ nuikipabu hatũ hawara inãmistũ maturi matuna inãmiskẽ yauxiama pashkashũ mã hatu inaĩbu ana akũhaira matu inãkĩ binumakĩ Deusũ matu merabewamakubaĩshanikiki. **11** Haska inũ, Deusũ itxapa matu inãmiskẽ pashkashũ matũri yura betsabu mã inaĩbu nũ matu haska yusĩmiswẽ taeshũ yura itxapabũ Deus kẽwãshãkanikiki.

12-13 Hawara Deusũ matu amakatsi ikai txibãkĩ Cristo ma ikũwaĩwẽ hawẽ kakapewẽ matu betsa wa yura betsabu shabakabi merabewakĩ mã hatu uĩmashanaii. Ha inũ, na mã hatu merabewashanai nukũ betsabu Jerusalém anua hawa hayabumakẽ nũ hatu bushuã bitã benimakĩ Deus kẽhairawashãkanikiki, matũ pepawẽ taeshunã. **14** Ha inũ, haska besti wama haska duahairawakĩ matuwẽ Deusũ hatu merabewai habũ unãkĩ matu abukĩ Deus matu yukashũkubaĩshãkanikiki. **15** Haska washũ nukũ hãtxawẽ nũ Deus pepawakĩ keyutirumaki. Haska Deusũ binumakĩ nuku dasibi duahairawakĩ hawẽ inãkuĩwẽ Deusũ hawẽ bake nuku mawamashuniwẽ hawenabu nuku waiwẽ taeshũ Deus kẽhairawakubainãkãwẽ.

Paulo yuãmisbu shabakabi hatu unãmanikiaki, na hãtxarã

10 **1-2** Haska bestibu mã ekiri hãtxamis ã Paulo ã matu yuiiai ea nãkairakãwẽ. Matu anushũ betsabũ yuikĩ: “Paulo nukube hiwea hãtxahairaisma yunuama unãshubira nuku hãtxa wabiamis txaikeshũ nuku keneshũkĩ hãtxa kuxipawẽ yunukĩ nuku ha amiski”, iwanã, mã ea yuãbiamisbũ haska duapakĩ ã xinãmis matu yuinũ nãkairakãwẽ. Haska mã yuibiaya hãtxa kuxipawẽ ã matu kũyã atirubia haska duapakĩ unãshubira Cristõ yurabu yusĩkubaini keska wakĩ hãtxa shãkamawẽ yuikĩ matu kũyã akatsi ikama matu anu ã ana kakẽ habũ ea shenĩkamisbu ã hatube hãtxakatsi ikamaki. Hatũ xinã betsa wamakĩ hau ana hamakiri xinãtxakayamanũbũ hatu meshtãmakãwẽ. **3** Hanushũ tsuabũra nukũ Shanẽ Ibu txibãkatsi ikabumã yura betsabu parãkĩ hawara ibubis akatsi ikai akĩ yura betsabu binunũ, iwanã, hatube sinataibube detenamei hatũ mabu kuxipa tibiwẽ haki txiti itã detenamei hawẽ kuxipai hiwemisbuki. Hakia habu keskama **4** nuku ikirã, hawara Deusũ nuku amakatsis ikai akĩ Deus inũ Cristo danaĩbu ha txakabuki txiti ika hawẽ kuxipaibu binumai Deusũ kuxipawẽ hatu ha akĩ nũ hatu nuitapawatiruki, detenamei keskakinã. **5** Haska inũ, haska Deus danaĩ unãnepabũ xinãmis hawauma wakĩ Deus nũ hatu unãmakatsis ikaii, hatũ txakabu beshteketã xinã betsatã hau Cristo txibanũbunã. **6** Cristokiri nũ matu yusĩbia mã nuku txibãmakenã, nũ matu kupikatsi ikamaki. Menã hawaira nuku nĩkatã txibãkĩ pewarikãwẽ. Mã ma pewakẽ tsuabura huĩti kuxibu nũ kupishanaii.

7 Hatiritũ xinã txakakĩ yuikĩ: “Cristoki dasia nũ hawenabuwẽ taea ã unãhairaii”, mã ikaibunã, nukurã, nũ habias Cristoki dasia nũ hawenaburiki, uĩkĩ hau xinãnũbuwẽ, shabakabi nũ ikũwaĩnã. **8** Ë matuki hawẽtxaĩs haska Cristõ hawẽ kuxipa ea yununikiri hawa dakeama ã txanimis hawẽ taeshũ matu beshtekĩ txĩtũmakatsi ikama hakia hawẽ merabewakĩ nukũ Shanẽ Ibũ kuxipawẽ ikũwãmakĩ ã matu kuxipa wakatsis ikũkainaii. **9** Na kene ã matu bumaiwenã, hawẽ taeshũ matu datẽnũ, iwanã, ã matu bumamaki. **10** Hamẽ bestibũ ã kene uĩtxakakĩ yuikĩ: “Hãtxa bika inũ kuxipa keneshũ nuku yunubiai Paulo nuku anu hiwea unãnepa keskama huni babu hawẽ hãtxa hameaĩ tsuã kẽwãtirumaki”, mã imiski. **11** Haska hari bestibu yui mã hãtxamisrã, nũ txaikeshũ matukiri kenewẽ nũ matu yunumis keska wakĩ kashũ matu bebũshũri habiaska mã imis hãtxa kuxipawẽ nũ matu shabakabi yui kashanaii.

Yusĩná betsa kēmisbu Paulō hatu txitenikiaki, na hātstarā

12 Haska nū yusĩmis yusĩná betsabū hatū yusĩawē matu nuku danāmakī putamakatsi ikanikiki, haska hatūmebi yusĩtxakai kanei ēhē iki atimapakinā. Ha binunānaī keaību keska nū haska hayamaki. **13** Hanira kashū hawē daya nū ashunū hatishū besti Deusū tanashū nuku yununi anu besti dayai nū kētiruki. Hakia hanu nuku yunuama anu ibubis dayama haskawē taea ha binumai nukubu nū keāmaki. Deusunā, haska tibi hanu kesua anu nū kanū nuku henea nū kamiski. Haskawē taea matu Corinto anuabu mā ikūwāriabuma anu nuku yununiki. **14** Haskawē taea nuku dukū matu anu Deusū nuku yunua kashū nukū dukū Deusū kakape Cristokiri datā akī nū matu yusī taewaniki. Hamē hari Deusū nuku yunuama inirā, nukurā, haskarara nū matube ikeanaii.

15 Nukuburā, huni betsabū ma dayani anu hikitā nū kēkatsi ikamaki, nukū dayamawē taearā. Hakia nuku ikirā, matube dayakī nū taewaniwē taea matū mae anushū mā nuku merabewaya ana itxapabu matu ikūwāmakī nū ewawakatsi ikai nū matu manaii.

16 Haskawē taea nuku kairā, mā nuku merabewaya Jesuskiri kakape bui mā Corinto anuabu bestima habu txai hiweabu anu tsuā hatu yusĩriama anu yusī nū dayakatsis ikaii. Nū haska dayakūkainairā, yusĩná betsā yusĩawē nū kēkatsi ikamaki.

17 Haskakē tsuara kēkinā, hau nukū Shanē Ibu besti kēwākubainūbūwē. **18** Hanua ibubis hawē xinānē besti hamēmē keaīnā, Deusū abuama hume humepamiski. Hakia tsuara ha nukū Shanē Ibukiri pe hātchairā, hakiri pe xinākī kēwāmiski.

Yusĩná betsabū yusĩmis Paulō danānikiaki, na hātstarā

11 Haska hātchairā ē patapamisrā, tenetā mā ea nīkatirumēkaī. **2** Haskakiri ē matu yuiai ea nīkakāwē. **2** Haska matukiri xinaī nui ē matu yauximisrā, ibubis ē yurawē matu yauxiama haska Deusū matu abuai ea matu amamiski. Matu haska wakatsi ikī hawenabū Cristo mā hawa heneyamashanūbū ē haska matu yuiai. Huni betsā hawē bake txipax tsuā pesariama huni betsa yubamis keska wakī eāri Cristokiri matu yusīkinā, hawa txakabu hayama keska Cristo ē matu beismakatsis ikī ē matube yubakayamaki.

3-4 Jesuskiri nū ma haska matu yusĩbianikē yusĩná betsabū bushū matu parākī haska Jesuskiri nū matu yusĩsma Jesus betsa keska wakī matu yusīaību hawaira hatū hātchairā hawērua abukī mā hatu nīkakubaīmiski. Ha inū, nukubū Deusū Yushī Pepa matuki nū ma

matu dasiwabiayamakē yushī betsakiri matu yuiaibu mā hawaira atximamiski. Ha inū, haska kakape nū matu yuiama ibiayamakē kaka betsa mā hawaira txibaīwē taea matuwē ē dateaii. Haska Éden bai anushū dunū Eva parani keska wakī hawara pepa Cristokiri mā ma hayabia henetā habū txakabu txibaī mā hamakiri benuaibuwē ē matuwē dateaii. **5** Haska inū, eā ē xinānā, habu txipu kabiashū hātxa hawēruawē matu yusīkī ea binūkatsis ikaiburā, hawa ea binutirubumahairaki. **6** Habū matu paraību unānepabu habū hātxa hawēruabiakē ea ē hui kuxipamabia nukū Epa Deus inū nukū Shanē Ibukiri tapīnishū matu ashūkubaīkī ē matu uīmamis keskawē habū ea binutirumahairaki.

7 Matu anu kayamashū Deusū kakape datā akī matu yusīkī ē hawara hayamabia pei inū mabu matu yukakī ē matu txakabu wayamamē? Ē matu haska wama iyamaki. **8** Hamē matu anushū matu yusīkī matu duawanū, iwanā, ē hawē dayatiru mae betsa anushū ikūwaī betsabū pei hatu mebīkī akawatā hawē matu merabewai ē dayayunū hatū pei ea inānibuki. **9** Hanua matu anu yusī hiweyui kashū ē hawa hayamabia matu daketapa wakatsi ikama ē xināyā nukū betsabū Macedōnia anushū haska ē hayama ē binū hatū pei ea bumayamabuki. Mā ma ea haska wayamawē taea matu anu ana ē kakenā, mā ea ayama keska besti ea wakubaīshākāwē. **10** Matu merabewakatsi iki matuwē nuikī matū pei ē bisma yuikī hātxa txanima besti ē yuiāi Cristō unāyā hawara ē yusīmis ē hawē keaī Acaia mai pakea anu maniaibu tsuabūra ē hātxa nematirubuma ishākanikiki. **11** Haskai haska ē hātchai? Ē matuwē nuiamawē taeshū ē yuiāi? Haskamahairaki. Ē matuwē nuikī abuhairai Deusū unaīkiki. **12** Deusū daya ē amis keska habū ea mawapaikī hau hawawēra kēyamanūbū hatu nemakī haska matū pei bikī ē matu itxakawaisma ē habiaska besti ikūkaīshanaii. **13** Hamē haburā, Cristō kuxipayakatsis ibiai yusīnā kayabibumaki. Nuku keskakatsis ibiai peiwē kemui paranānāmbuki. **14** Haska inū, Satanāsāri nuku paranū, iwanā: “Ē Deusū tsumaki”, iwanā, nuku uīmairā, haska **15** tashnishanai yuini hatuwē Satanās paranānā dayaikiki, “Nū Deusū tsumaburiki”, ikirā. Haskakī habū nuku parāmisbu Deusū hatū txakabu unātā hawē hatu kupishanikiki.

Paulō yusībauni hawara bika teneni hawē keī hatuki txaninikiaki, na hātcharā

16 Haska ē tatīma keska ekiri xinākī tsuabūra mā haska xināmiskē haska mā habū xināmis ē tatīma ibubis ē kētīru mā ana

ekiri xināyamanūbū matu yui ē hawē keī hātxai ea nīkakāwē.

17 Haska nukū Shanē Ibū ea yunuamabia emebi ē xinānē ē hātxaii. Tsuara hamebi keī hātxai tatima ikasmis ē unaī ē haskakiri keī hātxai eari nīkakāwē. **18** Habu keī ibubis hatū unānepawē binunānāmisbū eari haska keskariai ē imiskiri ē keīmēkainā. **19** Ha inū, matu unānepabia tatimabu hātxai benimakī nemama mā hatu nīkamiski. **20** Haska inū, habūri matu dayaru watā matu yunuabu mā hatu dayashūmiski. Matu parābetanā, itxakawakī matū hawara matu biaību mā hatu ināmiski. Habū matu tāpais akabu mā tenemiski, haskatimabiakenā. **21** Hakia nukurā, ha dukū matu anu kai taeirā, nū babu kaītāyamaki, dakekī haska yuitimabiakē ē matu yuiairā. Hakia natiā betsabū hātxa kuxipawē matu hātxa wamis keska wakī eāri natiāri ē hātxa tatima kuxipawē ē matu yuiaii.

22 Matu parāmisbū habū shenipabukiri kēkī yuikī: “Nū Hebreonawabu inū, nū Israelbu inū, nū Abraōnē bababuki”, ikī txanima yuiaibunā, eari ē habiariki. **23** Ha inū, habū yuikī: “Nū Cristō tsumabuki”, iki Cristo dayashunaiburā, ē iriakūkainaii, Cristo dayashūkī hatū daya binumahairairā. Mā eki hātxai mā ea tatimawabianū eā ē hatu binumiski. Ha inū, Deusū kakape ē yusīayā itxapaki ea bitximisbuwē eā ē hatu binuhairaki. Ha inū, hatikira ea kuxanibu tsuabūra tanatirubumawē taeshū ē hatu binuhairaki. Ha inū, ē mawakeākūkainiwē ē hatu binuhairariaki. Ē haska tibi memis ē matuki txaniarā, earā, ē tatimamē? Ē tatimamaki. **24** Deusū kakape Cristokiri ē yusībaūmiswē taeshū ea nemapaikī hanu ea akaibutiā judeu shanē ibubū mekē bestitiki ea hatu kupimakī awa bitxi kuxatiwē hawētxaīs 39 tibiki ea hatu pekux pekux amakubainabu ē mawakeākūkaīyamaki. **25** Haska inū, Cristokiri ē yusībaūmiswē taeshū ea nemapaikī Romano shanē ibubūri dabe inū bestitū hi kuxatiwē ea hatu pekux pekux amayamaburiki. Haska inū, ea tenāpaikī mākāwē ea tsaka tsaka akī ea xinā nemanibuki. Ha inū, Cristokiri ē yusīkubaunaya niwe shashu dabe inū besti habu tibi txakabuakeakeaya ē hasakeaniki. Ha shashu betsa anua mexu bestitxai inū shaba bestitxai iā batapa anu shashuuma nunai tsuā ea neshetima hi tuashki mepia ē nunukūkauniki. **26** Haska inū, Jesusū kakapekiri yusī nū kakūkaunai haska tibi mese ē binukubaīmis matu ana yuinū nīkakāwē. Ē hene pukei kaya hawaira bai mata bekī ea shashu narabea inū māī pukei nua maeshbaī hasai ē mawakeākūkainiki. Ha inū, māī ē kaya yumetsubūri ea mesewatā ē hamapai ea bianibuki.

Ha inũ, enabu inũ enabumã ea itxakawakĩ ea date date akubaĩyamabuki. Ha inũ, mae ewapa tibi anushũ inũ hanu hiweabumanushũ hunibũ ea itxakawanũbũ yuinaka pianãbũ ea pikeãyamaki. Ha inũ, iãnẽwanu niwe shashuwẽ ã kaya niwẽwã mese bekĩ ea datekubaĩyamaki. Ha inũ, nukubetã ikũwaĩbu habũ ikũwãtxakaibũ ea bikawakĩ ekiri txanitxakubaĩyamabuki. **27** Ha inũ, ã dayatxakayamakũkaĩmiski, bika betsa betsapa tenebiakubainirã. Mexu betsa tukama ã usha tenemiski. Ha inũ, buni tenea inũ ũpash tenea piama ã ikũkaĩmiski. Ha inũ, matsi tari hayama hawa dakukuti hayamari ã matsi tenekubaĩmiski.

28 Haska tibi ena tenebiakĩ ha xinãma ã betsabu mae tibi anushũ mã ikũwaĩbuwẽ ã matuwẽ nuhairakũkaĩmiski, haska tibi binuirã.

29 Yura betsã bika tenei babuaya hawẽ nuikĩ ã habetã teneai keskamiski. Ha inũ, yura betsã ikũwaĩbu babu wakĩ txakabuamaya tsuãra hatu txakabuamawẽ ã hatuki sinatahairamiski. **30** Ë hawa hayama emebi ã haska kêtirumabia haska ã babumiswẽ taea ã keaiĩ. **31** Ë haska txani keãyã nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ Epa Deusũ ã hãtxa nĩkakĩ txanima hãtxa besti ã yuiãi unaĩkiki, ha ikibi ini yurabũ kẽwãkubaĩshanaibunã. **32** Cristo ã ikũwãkĩ taewabirãxina ea haska wanibu ana matu yuinũ nĩkakãwẽ. Shanẽ ibuhaira Aretasĩ Damasco mae ewapa yunumistũ hawẽ soldadobu ea atximanũ, iwanã, ha mae hawẽ mixki kene sheshekaiã hanu kaĩbaĩti tibi anushũ ea hatu atximakatsi iniki.

33 Haska hatu wamabiaya ikũwaĩbu betsabu ã haibuaibũ hanushũ uĩti kene shui anu kukiki ea nanetã dispawẽ kukiki dũtãtã ea hanu buteabu ea atxipanãbũ ã pashakainiki.

Hamapai tibi Deusũ Paulo amanikiri hatu yuinikiaki, na hãtxarã

12 Nama keskawẽ hawara nukũ Shanẽ Ibũ ea uĩmani ã matuki txani haskawẽ ã kêtirumabia ekiri matu unãmahairakatsis ikĩ hawara nukũ Shanẽ Ibuã ea shabakabi unãmani ã matu yuiãi nĩkairakãwẽ. **2-4** Ma 14 bari kakẽ nai binua keyatapahaira anu Deus hiwemis pepanu ã yura kasmai ã yushĩ besti Deusũ ainitã ha hãtxa tsuã shabakabi yuitiruma Deusũ ea yuiniki. Haskara watã ea aininirã, ã yura kasmai ã yushĩ besti ea uĩmani Deusũ besti unaĩwẽ taeshũ eã ã matu yuitirumaki. **5** Haska ã ini ã hawẽ kêtirubia ã hawẽ hawa keãmaki. Hakia haska babukĩ ã tenemis bestikiri txanikĩ ã yuitiruki, keĩnã, nukũ Shanẽ Ibũ ea merabewamiswẽ taearã. **6** Haska inũ, tatimabia ã keĩ hawara

Deusū ea ashūmis yuikī hātxa txanima ē yuiaya hawara emebi ē akai inū hawara emebi ē yuiyai besti ikūwākī hawara betsa betsapa Deusū ea ashūmis ē ana matu yuikatsi ikamaki, mā tsuā ekiri haska xinākī yuitirubumakenā. **7** Ha inū, haska pepahaira ē uīniwē taea keī ē hawēruayamanū Deusū nemama Satanásā ea isī betsa inākī ea musha tekea keska ea wani ē teneaii. Ha inū, hawāra ea isī tenemaima tenekī **8** hau ē Shanē Ibū ea shushawanū, iwanā, dabe inū bestiki ē ea aka **9** dabe inū bestikiri ea yuikī: “Miwē nuikī ē mia duawamistrā, hatiwē besti mī benimaturuki. Isī tenei mī babubia mī ea dayashūkūkaikī ē kuxipa mī unātiruki”, ea waniki. Haskakē yura babu haya Cristō kuxipa hayakatsis iki haska emebi ē hawawatiruma ē hawē kētiruki. **10** Haskakē babui Cristō kuxipawē ē kuxipatiruwē taea Cristo duawanū, ika ē xinā txākāmiski, eska tibiwenā, ē babuaiwē inū, eki sinataibuwē inū, ē yumaī hawaumawē inū, ea tenānū ishū ea itxakawaibuwenā, Cristowē dayai ē bika tenekubainaiwenā. Hanu ē babuhairaitianā, Cristō kuxipa ē mekubaīmiski.

11 Haska tatimai ē keaī ē hawaumaki. Hakia mā ea kēwāma danaībuwē taea ibubis kēkī ē matu haska yuiyai. Ha unānepabu paranānākī bemakis matu uīmakī haska ekiri hawauma matu yuimisburā, hatū hawawē ea binutirubumaki. **12** Ha inū, bika betsa betsapa mebiakī ē tenekubainimaki. Haska inū, matube hiweshū haska dasibi Jesusū kuxipayabū amis keska wakī eari habiaskari Deusū kuxipa ē haya shabakabi matu uīmakī dami betsa betsapa ē wakubainimaki, matū berubirā. **13** Ha inū, haska ikūwaību maniabu dasibi duawakī ē yusīmis maturi ashūkubaikī hatū pei ē bibiamis matuna ē matu yukama ikimaki. Matū pei mā ea inākatsi ikama xinākī matu bikawakatsi ikama matū merabewati yukama ē kaneimamēkaī. Matube hiweshū matū hamapai merabewati biama matū huīti ē nixmawaimamēkaī. Ē haskakī kaneimakē ē txakabu ea hakimakāwē.

Dabe inū bestiki Paulō ana hatu uī kakatsi hatu banabimanikiaki, na hātstarā

14 Dabeki ē matu yusītanima samama ana matuki banū ika ē kakatsis ikī ē matukiri ana xinātanaii. Hakia haska bakebu yumeriabumā hatū hamapai xarabu hatū ibubu mekeshuīisma hakia ibubū hatū hamapai hatū bakebu mekeshūshū hatū hawara bishūmis keskakī eā dukū Cristokiri ē matu yusītani ē matū ibuki. Matu haska wakī ē bakebu keska ē matu aniwē taeshū matū hamapai ē matu mēkatsis ikamaki. Hakia mā Cristoki dasiabū ē yusīa ikūwākī

txibāmisbū mā ekiri xinātiruki. Haskawē taea Cristo besti mā txibanūbū ē matu ana yusī kakatsis ikaii. **15** Matu anu hikitā matū ibu keskakī matuwē nuhairakī matu merabewakatsis ikī ē hawara bikī dasibi ē pei putakī ē keyushanai. Ha inū, matu abuhairakī ē heneama ibiakūkainaya matunā, mā ea abu mirīkī henekubaīshanai?

16 Habiaskabiakē matū pei biākī ē matu daketapa waismabiakē ekiri tsuāra yuikī: “Nuku parākī nukū pei Paulō hune biākubaīmiski”, iwanā, haratura eki beparamekī mā ea yuātiruki.

17 Yusīnā betsabu ē matu anu yunuxinabunā, habū matū pei itxawakī: “Ea bishūtākāwē”, iwanā, ē hatu yunuamaki. **18** Ha inū, Tito inū ikūwaī betsa matu anu ē yunuxinabunā, pei matu biākī matu parāxinabumē? Haskamaki. Habu ebetā yusīmisbu keska xinaībū habiaskari yusīkī eāri ē hatu yunumistū ē matu paraīsmariki. Habukiri txakabu xināyamakāwē.

19 Na eska ē matu yuairā, hawara nū matubetā kaneima ē ibubis nemakanaī ikimēkaī? Haska ekiri mā xinā txakatirubumaki, ē matu haska waismabiakenā. Hakia nuku hātxairā, Deusū nuku unāti wakubainaya Cristoki dasitā nū hawenabū matu merabewakatsis ikī matuwē nuikī hawara inū haskara Deusū nuku amakatsis ikai shabakabi matu ashūkī dasibi nū matu uīmamiski. Haskakē ē betsabu inū ē puibuū, hawara nū matu yuiai txibākī matū hiwea pewatā Cristoki txiti itā kuxipai ewarikubaīkāwē. **20** Ha inū, tsuabūra ē hātxa mā habū danaī mā haskarara ē matu uī kashanai inū, matūri haskarara mā ea uīshanai matuwē ē dateaii, eska mā hiweamēkaī ikarā, mā danānanābukuaīwē inū, huni betsa ikaiwē uī mā hatuki sinatamiswē inū, mā pubeaīwē inū, mā ibubis keī binūnānāīwē inū, hune mā yuānanaīwē inū, mā shabakabi txitenamemiswē inū, “Eā besti ē hatu binuaki”, mā ikaiwē inū, mā merabenameismawenā. **21** Haska inū, matū mae ewapa anu ana ē kakē habū txakabu betsa betsapa wakī kanekubaīkī xinā betsa wariabumawē taeshū Deusū ea dakewashanaiwē ē dateaii. Uatiā mā txakabu heneriama ē matu uītanima keska ana habiaskaswē mā hiwea uī huīti nixmahaira ē matuya kashatuxitiruki, eska tibiaibu uīnā, tsuabura mā habū txakabu heneriama haikaimas txakabuwē habū xinā txakaibu inū, huni dabe txutanameaibu inū, aīburi yura tibibube txutanameaibu inū, atimapakī hatū xinā benutā txakabu bestiwakubainaibuwenā. Ē betsabu inū ē puibuū, ē matu anu kariamakē matū xinā betsa wai bebūkiri reparikāwē.

Corinto anuabũ hau hatũmebi unãtinanũbũ Paulõ
hatu yununikiaki, na hãtxarã

13 ¹⁻⁴ Yurabu mai hirabi anu mekẽnũ ika Jesus babuyunikẽ hunibũ atxishũ cruzki netãtã tenaĩbu Jesusũ hatu nemamakẽ hanua ma tenãbu Deusũ hawẽ kuxipawẽ ana bestẽwaniki. Haskakẽ nukũ Shanẽ Ibu keska babuyui hawẽ kuxipa Deusũ nukuwẽ matu unãmamismwẽ taea niti ikama Cristobe nũ hiwekuĩkũkaĩshanaii. Habiaskabiakẽ Cristõ kuxipawẽ ẽ matu yunumismẽkaĩ mã unãkatsis ikaibu matu anu ana kashũ Cristõ hãtxa txanima kuxipawẽ ẽ matu ha atiru ẽ matu uĩmai kashanaii. Ẽ matu yusĩtani ana matu yusĩ matube ana ka hiwea ẽ yubakayama keska txai hiwebia matu dapishũ ẽ yuiari keska ana ẽ matu banabimai nĩkairakãwẽ. Haratubũra ikũwaĩbũ txakabuwakĩ hatũ huĩti ana pewariabuma ẽ ana hatuwẽ nuiama iki kashanaii. Eska Deusũ yunua Moisés hatu yununiwẽ besti nũ hatu unãti watiruki: “Tsuãra txakabuwai hawẽ hãtxa unãkĩ yura dabe kasmai dabe inũ bestitũ hakiri txanii pikuaibũ habũ hãtxa ikũwãtirubuki”, ini ha yusĩa txibaĩ matũ itxati anu itxashũ habu txakabumẽkaĩ haska unãtinaĩ txitenamei penamebukũkãwẽ. **5** Haskakẽ matu anu ẽ ana kariamakẽ Jesus Cristo matuki dasia mã haska ikũwãkĩ pewaimẽkaĩ. Matũmebi uĩkĩ matũ xinã uke merã unãkãwẽ. Betsabũ mã ikũwaĩmẽkaĩ. Betsabũ mã daki ikũwãbumaki. Matũmebi ibubis unãtinãkãwẽ, haska mã kaneamamẽkainã. **6** Hamẽ nũ habũ matu yusĩmistrã, hawa txakabu wakĩ daka kanekĩ nũ matu uĩmatxakai hawa txĩtuãma nũ Jesus ikũwaĩ mã nuku unãtirubuki. **7** Nukukiri xinãkĩ unãti wakĩ hatibũra nukũ yusĩa mã abuamabiakẽ haska nukukiri mã xinaĩ nũ hawẽ nuiamaki. Hakia mã pe besti hiwenũbũ nũ matuwẽ nuikũkainaii. Haska mã hiweabu hau hawa txakabũ matu atxiyamanũ Deusũ kuxipa nũ matu yukashũkubainaii. **8** Haska wakĩ txanima hãtxa nũ danãtirumaki. Hakia txanima hãtxawẽ shabakabi nũ matu ashuãkeakemiski. **9** Haska inũ, Deusũ matũ xinã kuxipa waya hau niti ikama mã pepaki nukunũbũ nũ babubia benimakĩ Deus nũ matu yuka heneshunama ikũkainaii. **10** Haskakẽ matu uĩ kashũ matu ha akĩ nixmawakĩ ẽ matu ana babu wayamashanũ hakia merabewakĩ ẽ matu kuxipa wakubaĩshanũ nukũ Shanẽ Ibũ hawẽ kuxipa ea inãniwẽ matu yamawama mã ikũwaĩbu ẽ matu kuxipa wakatsis ikaii. Haskawẽ taea matu anu kariama bebũkiri ẽ hãtxa keneshũ ẽ matu bumaiwẽ taeshũ xinaĩrakãwẽ.

11 Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, matu keneshũkĩ ma ẽ keyuai

nĩkairakāwē. Epa Deusū duawakĩ merabewakĩ unānuma matu hiwemakatsi ikaya matū huĩti benimakĩ hawara Deusū matū hiwea matu pewamakatsis ikai arikāwē. Ha inū, punu nuka pesburā, hau merabenākĩ matu benimawanūbū Deus hatu yukashūkāwē. Mā haskai hiweabu Deusū matu abukĩ matu unānuma hiwemai matube hiwekūkaĩshanikiki. **12** Ha inū, nukunabu matuki nukuaibu Jesusū kenawē yuka iki benimai ikukunākubaĩkāwē. Ha inū, ikūwaĩbu Macedōnia anuabū hatū hātxa matu bumarianikiki.

13 Nukū Shanē Ibu Jesus Cristō hawē pepawē hau matu duawakubainūwē. Ha inū, matuwē nuikĩ Deusū hau matu merabewakubainūwē. Ha inū, Deusū Yushĩ Papatū hau dasibibu matu haibunamemakubainūwē.

Hatiski, ē hātcharā.

Paulo

GÁLATAS ANUABU PAULŌ HATU KENE BUMANIKIAKI

GÁLATAS

Paulō hatukiri xinānikiaki, na hātcharā

1 Jesusū tsuma kuxipaya betsa earā, ē Pauloki. Hawa hunibū hatū xinānē katushū ea yunuama inibuki. Hakia katukinā, Jesus tenābu hatū bestēwani hawē Epa Deus inū ha kayabis Jesusū hamebi ea katunishū ea yunukubaĩmisbuki. **2** Na nenu hiweshū dasibi nukū betsabu Jesus ikūwaĩbubetā hari Galácia mai pakea mae tibi anu mā dasibi nukū betsabu itxamisbu tibi anua ē matu kene bumai uĩkubaũshākāwē. **3** Ē kene uĩtā mā haskaya mā unānuma hiweaibū Epa Deus inū nukū Shanē Ibu Jesus Cristo matuwē nuikĩ hatū pepawē hau matu duawakubainūbūwē. **4** Haskakē nukū Epa Deusū haska xinaĩ keskawē nuku ikirā, natiā hiweabū txakabuhaira wakubainaibube hau nuku kupiyamashanū haskawē taea Jesus Cristo mawai hawē hiwea yauxiama nukū txakabu buanū ika iniki. **5** Haskakē nukū Epa Deus kuxipa hau kēwākubainūbūwē. Haskakirā.

Deuskiri yusĩa meketi betsa hayamakiaki, na hātcharā

6 Cristo nuikipa pepawē taeshū Deusū matu katukĩ unāmabianiwē taea kanekĩ hawaira henei yusĩa betsaki maekĩ mā harakiri ea

xinãtima kayawai e ikĩ ã nĩkaii. **7** Txanima ã matu yuiiai. Yusĩa betsa naeshuma kuxipa hayama keskawẽ matu yusĩkanikiki. Huni betسابu humepakĩ matu parãkĩ Cristõ matu mekeakiri kakape betsa wakĩ habias hãtxawẽ matu yusiabumaki. Hatũ yusiã hãtxarã, hamẽ haki beparamekanikiki. **8** Haskakẽ tsuãra yusiã betsa nũ matu yusiã taewani keskama beshũ matu yusiãiburã, Deusũ yupukĩ kupiti wani anu bunũ ika ikanikiki. Haratura xinãma ea kasmai naiuria Deusũ nai tsuma hua hatũ hãtxawẽ txanitxakayuarã, hawa hatu nĩkayamakubaĩshãkãwẽ. **9** Ha dukũ ã matu yuitani keska na habiatĩã ana ã matu yuiai: “Tsuabũra yusiã betsa, hawara mã ikũwãni keskama, habũ matu yusiãkĩ parãkĩ matu betsa wakĩ itxakawaiburã, Deusũ hatu yupukĩ hatu kupiti wani anũ hau meshanũbũwẽ”, iwanã, ã matu ana keneshunaii. **10** Matũmebi xinã pewakãwẽ. Tsua ã benimawaimẽkainã? Ea ikirã, yurabu ã datã akĩ kẽwãmakatsi ikamaki. Hakia Deus besti datã akĩ ã hatu kẽwãmakatsis ikaii, yurabũ hau ea kẽwãnũ hatu abumairã. Haska abuaibu keska ã hatubetã pewakeanaii. Hatubetã haska akirã, ã Cristõ tsuma ikeanamaki.

Paulo eska ibiani Jesusũ kuxipaya inikiaki, na hãtxarã

11 ã betسابu inũ ã puibuũ, matunã, nĩkairakãwẽ. Deusũ yusiãni Jesus mekenãkiri kaka wakĩ datã akĩ ã matu yuikubainirã, yurabũ ea hawa tapĩmama inibuki. **12** Hakia hunibũ katutã ea yusiabumabiakẽ Jesus Cristo bestitũ ibubis hawẽ meketi shabakabi ea unãmaniki. **13** Haskati dabanẽ ã Israelĩ babawẽ taeshũ judeubũ beya dasibi txibãkubaĩkĩ Jesus ikũwaĩbu bari betsatiã ã hatu itxakahairawakĩ ã hatu yamawakĩ keyukatsis ikai mã ekiri nĩkanibuki.

14 Earã, tsua haskamabiakẽ ã shenipabũ beya txibãhairakĩ huni ewai unãnepakĩ betسابu ea keskabu ã hatu binuhairakubainiki. **15-16** Hamẽ judeubumari hau Deusũ hatu kupiyamashanũ nukũ mekenã Messiasikiri eã ã hatu yusiãkubaũshanũ ã kaĩriamabiakẽ bebũkiri Deusũ ea katuniki. Hanua hawẽ pepawẽ ewẽ nuikĩ ma ã huni ewa ea unãmakĩ ana shabakabi ea katushũ hawẽ bakẽ daya ã ashũkubaĩshanũ ea kenashũ hawẽ bake ea unãmaniki. Hanushũ hawẽ merabewati hãtxa hau tsuãra ea yusiãnũ yura betsa ã hawa yukama iniki. **17** Ha inũ, Jerusalém anu dikabi Jesusũ kuxipayabube dukũ ã hãtxai kayuama iniki. Hakia Damasco mae ewapa leste bari huaikiri Arãbia mai pakea anu ã katanima haria Damasco anu ã ana txĩtũkiraniki. **18** ã Jesus Cristo ikũwãkĩ taewabainima harishũ ano

dabe inun besti nitxĩtã Damasco anu txĩtũkirã Pedro uĩnũ ika Jerusalém anu ẽ ka 15 shaba besti haki bakĩ daewakĩ unãti wai ẽ habe hiweyuniki. **19** Hakia Jesusũ kuxipaya betsabu uĩyama nukũ Shanẽ Ibũ betsa Tiago besti ẽ uĩrianiki. **20** Deusũ ẽ xinã txanima unãyã ẽ matu keneshũkĩ yuiairã, txanimaki.

21 Pedro uĩxina hanua kai mai pakea dabe Síria inũ Cilícia anu ẽ kakẽ **22** hakia Judéia mai pakea anushũ ikũwaĩbu nukũ puibu inũ nukũ betsabũ ea uĩsmabia **23** tsuãra nĩkashũ hatu yuikĩ: “Paulõ nuku itxakawakubainitũ Jesusũ kakape yamawapaiaya Deus hawẽ nuikĩ huĩti benawaima ikis hawẽ kakape dasibibu yusĩkubaunikiaki”, iwanã, ekiri nĩkakĩ **24** ewẽ taeshũ Deus kẽwãkubainibukiaki.

Paulo Jesusũ kuxipaya betsa inikiaki, na hãtxarã

2 Hanua ma 14 ano binukainaya txipu Jerusalém anu ana kakĩ Barnabébetã Tito ẽ iyuniki. **2** Haskakaini kairã, ẽ xinãnẽma Deusũ haska ea unãmaya ẽ kaniki. Jerusalém anu Jesusũ kuxipayabu yununikabube hatube besti itxatã haska hatumaki Jesuskiri kakape judeubumakiri kashũ ẽ hatu yusĩtãmis ẽ kanemismẽkaĩ ika datebetanã ẽ hatuki txaniniki, hau ea nĩkatã unãnũbunã. **3** Haska ẽ hãtxa danãma inũ betsarã, Tito Gregonawabiakẽ uĩbiakĩ hau hawẽ hina kubitxi meshtenũbũ hawa nuku yunuama irianibuki. **4-5** Hanua betsarã, nũ itxanu nukũ betsabu hatiri nukubetã ikũwaĩ kayabibumari hune nuku unãti wanũ ika hikia manishũ nĩkakĩ hawama Jesus Cristokiri nĩkatã txibaĩ ma mekei pepabiaibũ hanua habũ Moisés hatu yusĩni hatũ beya nuku ana husimakĩ txibãmanũ ika ikaibũ hawa hatu nĩkama binumakĩ ha Jesuskiri hãtxa txanimawẽ taea hawa beya tibiwẽ husikĩ matukiri nuku kanemama inibuki, mã haska betsatã maetirubumakirirã.

6 Jesusũ tsumabu unãnepabu habu hatu nĩkamisbu shanẽ ibubiabũ habũ hawa hãtxa bena betsa ea yuiama inibuki. Hakia txanima bemakis nũ hatu uĩkĩ xinãkĩ kẽwãbiamiskẽ haska Deusũ bemakisa xinãkĩ unãti waismaki. Haska katukinã, hatũ huĩti uke merã uĩmiswẽ taea haskawẽ ẽ nuiamaki. **7** Haskawẽ taea ha beya dabekiri nũ unãtinãnibuki. Haska Jesuskiri kakape nũ hatu pe yusĩnũbũ Deusũ nuku yununiki, ea nitxĩkĩ yunukinã. Judeubuma anu kashũ Jesus mekenãkiri ẽ hatu tapĩmanũ bebũkiri ea unãmaniki. Habiaskari wakĩ Jesusũ Pedrori judeubu anu yunukĩ nitxĩrianiki, hau hakiriri hatu

unāmakubainunā, hawē mekeakirirā. Nū haska dayamis nuku nīkakī nukū shanē ibubū nuku unānibuki. **8** Deusū bake Jesusū Pedro katushū yunurianiki, hau hawē kuxipayashū hawenabu judeubu hau hatu yusīkubaīshanunā. Habiaskari wakī Deusū bake Jesusū eari katutā hawē kuxipayawashū judeubuma anu eari yununiki, haburi ē hatu yusīriakubaūshanunā. **9** Haskawē taeshū ē hawa pepamabiakē ewē nuikī Jesusū ea katushū ea yununi ē hatuki txanikī meshtāma nīkatā habu dukū Jesusū hatu katuni binuabu Tiago inū, Pedro inū, Joāonē ē haskamis txanima unātā ea haibuwakī nuku danāma ea inū Barnabébe ea habe metaka anibuki. Nuku haska wakī haibuwabu ea Barnabébe pashkakaī judeubuma anu nū yusī kaya hanua haburi hawenabu judeuburi hatu yusīnūbū hatube yubakatā nū ana dayai kaniki. **10** Eska besti nuku yununibuki, nuitapaibu nū hatu hakimayamanūbunā, eā ma ē habiaska wabiamiskē ana nuku xināmakinā.

Antioquia anushū Paulō Pedro ha anikiaki, na hātxarā

11 Hanua Jerusalém anu nū itxaxina menetā ana Antioquia mae ewapakiri nū txītūkainima hiwekē habiatīari Pedro nukuki bai kaxīshū hatu yusīkī kaneaya ē ha bebūshū ha ani matu yuinū nīkakāwē. **12** Ha dukū Pedro kashū judeubū beya unābiakī Tiagō haibuaibu beriabumakē Jesus ikūwaību judeubumabetā pikubainaya habū judeubū beya txibākī henekatsi isbuma Jerusalém anua bei ma hikiabū hatuki mesekī hau hakiri txakabu xināyamanūbū hatu beparani ana ikūwaību judeubumabetā Pedrō piama hatu heneyuniki. **13** Hanushū Jesus ikūwaību judeubu betsa Antioquia mae ewapa anuabū judeubumabetā piaibukiri pe xinābiakī haska Pedrō kanekī taewai keska wakī habūri habiaskari wakī kaneriakubainibuki, ē haibu Barnabē dikabirā. **14** Haska wakī Jesusū yusīa kayabi txibākī pewama kaneaibu eā uīkī Pedro hawē haibuaibube nia hatu txitekī: “Pedroō, judeubia uatiā judeuma keskai mī hatube nishū pikubaīxinaki. Haskai natīā hatu beparani ana txītūkirā judeubū beya hau judeubuma mī hatu uīmatxakai? **15** Nukubu na nenu mapuaburā, judeubumabū Deusū yunuti inū hawē nemati unābuma keskama judeubu kaītā nū yumeniki.” **16** Habiaskabiakē Moisés yunuti inū hawē nemati txibaībuwē taeama tsuabūra Jesus Cristo ikūwaībuwē taeshū Deusū hatū txakabu buatā ana xināma nū unaiī. Nukūri judeubū beya nū txibaīwē taeama Jesus nū ikūwāyā nukū txakabu Deusū buashū

nuku ma pepawani nū unāriaii. Jesus haibuwama judeubū beya besti txibaĩbū tsuabūra txakabuwai Deusū buashūkī pepa waismaki.

17 Hamē nuku ikirā, Moisés yusīa txibaĩ nū txakabu iyunibuki. Haskawē taeshū ē mia yuiairā, Cristōnā, nuku txakabu amaismaki, txanimarā. Haskakē nū pepakatsis ikī hatu unāti wamairā, hau nuku unāti wanunūbū Cristowē taea besti nū pepatirubuki. **18** Ha inū, judeubū beya danākī henebiatā ana txītūkirā ē bena wairā, earā, ē txakabu ikeanaii. **19** Haskakē Moisés keneni txibāhairabiai earā, hawē taearā, ē mawa keska iniki. Haskawē taea Jesus Cristo mawaya ē habe cruzki dununi keskawē taea hatishūra ē hiweawē Deus duawai ē hiweshūyuaii. **20** Natiā na ē yurawē ē hiweyuairā, Deusū bakē ea abui ewē taea mawanishū ea xinā betsa wamani ha ikūwai ē hiweyuaii. Haskawē taea earā, ē ana emebi yunui ē hiweamaki. Hafia Cristo bestitū ea yunui ewē hiweyuikiki. **21** Haska inū, Moisés keneni txibaĩ ē pepa bestiaya Cristo hamē nuku mawashūkeaniki. Hafia natianā, ē ana haskamaki. Deus ewē nuiaya Cristō ea mekeawē taeshū ē shenipabū beya henetā Cristo besti ē txibākubainaii”, akī ē Pedro yusīniki, dasibitū nīkaibunā.

Haratu yusīa pemē? na hātstarā

3 Galácia anua unaĩsmapa tatimabuū, tsuā matu dauĩmēkaĩ, parā paepa wakinā? Jesus Cristō matu pepawanū ika cruzkia matu mawashunikiri ē matu unāmakubaĩbiaya huni betsabū hatū yusīa bena matu yusīkī parākubaĩkanikiki. **2** Haskakē na besti matu yukanū: Haskarawē taeshū Deusū Yushī Pepa mā binimē, Moisés keneni txibākīraka? Ē yusīa Jesuskiri ikūwākīraka?

3 Unaĩsmapahairabuū, haskakī Deusū Yushī Pepa bikī taewabiyama hakimātā ana pepanū, iwanā, hunibū beya mā txibākubaĩkanaii, kanekī txakabuwairā. **4** Hamē Deusū kuxipa mā binimē? Mā haskayarā, ē harakiri xinātimaki. **5** Deusū hawē Yushī Pepa matu ināshū hawara dami itimaska hawē kuxipawē hunibū atirubuma matu amakubaĩmisrā, haratu txibākī matu amamismē? Moisés keneni mā txibāmiswē taeshūraka? Haskamahairaki. Uīrakāwē. Deusū hātsta nīkakī mā ikūwaiwē taeshū besti hawē kuxipawē matu amamiski.

Abraão pepakī ikūwaiā Deusū: Huni pepaki, anikiaki, na hātstarā

6 Ē shenipabu inikiri matu yuinū nīkakāwē. Abraõnē Deus nīkatā ikūwaiwē taeshū Abraõkiri hātstakī Deusū yuikī: “Huni

pepaki”, aniki. **7** Haskakē tsuabūra Deus ikūwākī Jesus txibāmisbu Abraõnē bababu kayabibuki. **8** Hanua judeubuma dikabibū hatū xinā betsa watā hatū txakabu henetā Jesus ikūwāshanaibuwē taeshū Deusū unākī hawē hātxa yuishunika Deusū Yushī Papatū Abraõ kenemashūkī yuikī: “Deus mī ikūwaīwē taeshū yura shukua tibibu dasibibū hawē bake ikūwaību hiwekuīmakī Deusū miwē taeshū hatu duawashanikiki”, aniki. **9** Haskakē Abraõnē ikūwāyā Deusū duawani keska wakī tsuabūra hawē bake ikūwaību Deusū duawariamiski, hiwekuīmakinā.

10 Hanushū Deusū hātakiri hawenabu Moisés yuikī: “Hawē yunuti inū hawē nemati ē matu keneshunai tsuabūra dasibi txibāhairabumakē Deusū hatu yupukī pe hiwemama ishanikiki”, haska watā hatu keneshuniwē taea txibāmabia hatūmebi pepapaikī hawē yunuti inū hawē nemati txibāpaikī pewabumakē Deus hatuki sinatamakī yupushanikiki. **11** Haska inū: “Ikūwaī pepabu hiwekuīshākanikiki”, iwanā, Deusū hawē hātxa yuishunika kenemaniwē taeshū hawē yunuti inū hawē nemati besti txibākī Deus daewatirubumaki, nū unānā. **12** Hawē yunuti inū hawē nemati Deusū Moisés ināni txibaīnā, hawē hiwea kayabi Deus anua bitimaki. Hakia Moisés yuikinā: “Tsuāra Deusū yunuti inū hawē nemati txibākubaini ha yusīa hātxawē kaneama hawē hiweshanikiki.”

13 Deusū hawē yunuti inū hawē nemati yunukinā, hawē yupukunākatsi aniki. Hatū nukū txakabuwē nuku yupubiaya Cristō nuku meshpamanū ika nukū txakabu kupiti bi nuku mawashuniki. Haskai kaikiri bebūkiri Moisés yuikī: “Tsuara hatū txakabuwē taeshū tenākī hiki netābu mawaya Deus hawē nuīama yupumiski”, iniki. **14** Haskawē taeshū haska Deusū Abraõ duawakī pepa yubani Jesus Cristowē taeshū judeubumāri mā ikūwāyā Deusū Abraõ yubaniwē taeshū hawē Yushī Pepa Deusū ma matu ināni dasibi mā ma hayaki.

**Haska Deusū Moisés yununi inū Abraõ yubani Paulō
haska hatu yuiniaki, na hātxarā**

15 Ë betsabu inū ē puibuū, haska yurabu yubakai xinā hātxamisbu keska matu yuinū nīkairakāwē. Yurabu yubakanametā xināma tsuā henetiruma inū tsuā betsa watirumaki. **16** Na haska ē shenipabu Abraõ Deusū yubakinā, hawē baba bestitxaikiri aniki. Hakiri kenekī hawē bababu itxapakiri yubakai hātxama hakia ha haska hawē baba bestitxaikiri yui yubakairā, Jesus Cristokiri iniki, nukubū ha nū

ikūwāshanūbū nuku anu hushanai yubakinā. **17** Hanua ma ana 430 bari kaya hawē yusīa Moisés yuibia dasibi Deusū Abraão bebūkiri yubani maewamakī txipu Moisés hawa betsa wamama iniki. Haskakē hawara Deusū Abraão yubani hawa betsa wama ashūkubaīshanikiki. **18** Haska inū, Moisés yusīa txibaī nū pepaya hawara Deusū Abraão yubani mā hawama ikeanaii. Natianā, haskamaki. Deusū Abraão yubanirā, tsuā betsa watirumaki.

19 Haskakē haska Deusū hātxa Moisés yununirā, matu yuinū nīkakāwē. Kanekī haska habū txakabu waibukiri hau shabakabi unānūbū Deusū hawē yunuti inū hawē nemati Deusū hawē nai tsumabu Moisés yuimakubainiki. Haska bebūkiri Abraão hawē baba betsakiri Deusū yubani huriamakē hau Moisés yusīa txibākubainūbū yurabu hatu yusīkubainibuki. Deusū nai tsumabū hawē yunuti Moisés yuimabiakubaīshanai **20** ha dukū Deus Abraōbe yubakakī ibubis Deus bestitū anikiaki, tsua hātخشunamarā.

**Deusū Moisés yusīnirā, Cristowē taea nuku ana hawē
mekeamakiaki, na hātcharā**

21 Ha dukū Abraão Deusū yubani inū ana ha katxu Moisés yusīmanirā, haska ha dukū Abraão yuini Deusū betsa wakī nematirumē? Haskamaki. Deus daewakī hawē nemati inū hawē yunuti hātxa pe txibākubaīkī tsuabūra hiwekuīa bikeākanaii.

22 Deusū hātxa Moisés keneni uīkī dasibibū txakabuwakubainaibukiri ibubis unābiai pe hiwetirubumakē haska Deusū hatu yubani Jesus Cristo ikūwāmisbū besti hiwea kayabi bishākanikiki.

23 Nū ha ikūwāshanai huriamakē Deusū Moisés yusīa keneniwē hawē nuku bitxikī akawashū nuku tea wayuniki, hawē taeshū Jesus Cristo manakakī nū hawē unāti wayunūbunā. **24** Haska inū, Cristokiri unākī ikūwākī nū txibaību nukū txakabu buatā hau pepabu keska Deusū nuku washanū, iwanā, hawē yunuti inū hawē nematiwē nuku mekeyukubainiki. **25** Hakia natiā nū Jesus ikūwaību habias yunuti inū nematiwē nuku ana tsumamakē **26** dasibi mā Jesus Cristo ikūwaī mā ma Deusū bakebukē hatū besti matu mekekubainikiki. **27** Haska inū, mā Cristo ikūwākī hatu unāti wamanū ikaya matu naximabu mā tari sawemis keska wakī Cristoki dasikī mā ma tari sawekī akawaniki. **28** Haskai mā yura bestitxai keskaki. Judeubu kasmai judeubuma inū, tsumayabu kasmai

tsumabuuma inũ, hunibu kasmai aĩbuaibu xinãma hakia mã Jesus Cristo ikũwaĩbu besti dasibi mã yura bestitxai keska mã haki dasia xinãkubaĩkãwẽ. **29** Mã Cristonaburã, habia mã Abraõnẽ bababu dikabiwẽ taea haska Deusũ Abraõo yubaniwẽ maturi hawenabui mã hiwea kayabi hayariashanaii.

**Nũ ana dayaru escravo keskama nũ ma Deusũ
bake kayabibukiaki, na hãtxarã**

4 **1-2** Na miyuiwẽ ẽ matu yusĩkatsis ikaii. Huni betsa huni bakeya hawẽ ibu mawakĩ hamapai xarabu haya hawẽ bake heneshũbaĩmisbuki. Hakia hawẽ bake ewariama hawenabũ yumewaibũ huni betsã hawẽ epã mabu mekeshũyuabu hawẽ epã mabu inũ dasibi hawẽ hamapai xarabu hamebi hawẽ bakẽ ibuwaitiã hawẽ epã hanu yuini kemariama ha hawẽ bake ewatã hawẽ mabubia ibubis hawena wariamawẽ taea dayaru escravo nuitapai keskai hiweyumisbuki. **3** Haskakẽ nukuri bake mixtĩbũ xinã keska nũ ewariama keska hunibũ yusĩawẽ inũ hatũ beyawẽ nuku mekenibuki. **4-5** Deus yubakakĩ hanu hawẽ bake yunutiwani menekĩ Deusũ hawẽ bake yunua hua aĩbukia kaĩtã Moisés yusĩniwẽ yumetã hatũ Moisés yusĩni txibãkĩ ha yurabu hawẽ mekeaiibu hatũ kupiti nuku bishuãyã txanima kayabi Deusũ bakebu benimai nũ pepashanũbũ hawẽ bake shabakabi dami watã tashnimaniki. **6** Haska inũ, nũ ma Deusũ bakebukenã, Deusũ hawẽ bakẽ Yushĩ nukũ huĩti merã yunua Deus hatũ nuku kenamakĩ: “Ë Epa nuikipatuũ”, nuku amamiski. **7** Mã haskaya ana Moisés yusĩawẽ mã dayaru escravo keskama ikis mã Deusũ bake kayabiki. Haska inũ, Deusũ duawakĩ hawẽ bakebu wakĩ hiwea kayabi matu inãkuĩshanikiki.

Paulo ikũwaĩbuwẽ nuinikiaki, na hãtxarã

8 Uatiã Deus kayabi unãriama matũ mekenã dami yushĩ betsa betsapa kẽwaĩ hatũ escravo tsuma mã inibuki, haskatimabiakenã. **9** Hakia natiã Deus mã unã bestima Deusũri duawakĩ matu unãriaiikiki. Haska unãbiakĩ ana txitũkirã hawãra matu pepawatirubuma txibaĩ mã ana hatũ dayaru escravo ikatsis ikimẽkaĩ? **10** Hawẽ pepanũ, iwanã, Moisés yusĩa txibaĩ judeubũ besi betsa betsapa mã imiski, hanu nawatitiã inũ, ushe benatiã inũ, uitiã inũ, baritiã inũ, bari benatianã. **11** Mã haskawẽ taea hamẽ dayakĩ ẽ matu merabewama ikimamẽkaĩ? ika ẽ dateaii.

12 Ë betsabu inũ ã puibuũ, matu Jesus ikũwãmakĩ taewamai judeubũ beya txibãma matũ beya txibaĩ ã matube hiweyuniki. Ea nĩkakãwẽ. Natiã ã hiwemis keskariai hiwekubaĩkãwẽ, ã matubetã hawa txakabu waismawẽ taearã. **13** Haskakẽ matu yusĩkĩ ã taewaitiã isĩ txakabũ ea atxia ã nuitapaya **14** ã yura ã isĩ tenei atimapakĩ matu unãti wamabia mã ea hawa danãma Deusũ nai tsuma keska ea wai ewẽ benimai Jesus Cristo kayabi keska wakĩ mã ea duawaimaki. **15** Hanushũ matũ beru ã matu ea akaya ea merabewanũ, iwanã, matũ beru tsekashũ mã ea inãkeanimabuki. Ea haska wai mã benimakubainimawẽ taeshũ haskai mã ana haskamamẽ? **16** Hãtxa txanima ã matu shabakabi yuiawẽ taearã hawai ã ana matũ haibumamẽ, natiã mã eki sinatakũkainairã?

17 Haskakĩ Jesus ikũwaĩ matxupabu huĩti txakabuyabũ judeubũ beya matu txibãmakatsis iki tari matu pashkanũ, iwanã, matu hawenawakĩ habũ yusĩa besti matu txibãmakĩ hawẽ tsumabu matu wakatsis ikanikiki. **18** Hakia itxapabu merabewakĩ mã hatu pe mekeaiburã, haskarã, pehairaki, ã matube hiweshũ ã matu yusĩa xinãkĩ mã amis keska bestima heneama hatu ashũkubaĩkãwẽ. **19** Ë bake keskabuũ, haskakĩ mã ana ea bika tenemai? Cristo matu ikũwãmakĩ ã matu merabewaya mã ea ani keska wakĩ mã ana ea bika tenemai, aĩbu bake kaĩ isĩ tenemis keska ea wakinã. **20** Haskarara mã xinaĩ ikai ã matu unãmaki. Hamẽ natiã ea kayabis ã harirã, haska ã xinaĩ hãtxa pewẽ ã matu yui kapanã ã katirumaki.

Agar inũ Sarakiri unãtikiaki, na hãtxarã

21 Moisés yunuti inũ hawẽ nemati mã bemakis txibãmisbuũ, Moisés yusĩa mã nĩkaisbumamẽ? **22-23** Hakia Moisés kenei uĩkĩ ha Abraõnẽ huni bake Ismael inũ Isaquekiri nũ uĩmis matu yuinũ nĩkairakãwẽ. Abraõnẽ aĩ Sara hau dayashũkũkaĩnũ peiwẽ Agar bikĩ hawẽ dayaru escravo wabianishũ hanubi aĩwãriatã haki Abraõnẽ bakewa hawẽ bake Ismael hawẽ yubakati hayama kaĩnikiaki. Hakia Abraõnẽ hawẽ aĩ Sara peiwẽ bima aĩ kayabi wani Deusũ merabewaya Sara yushabuhairabiakẽ hawẽ bake Isaque haki bakewaima kaĩrianikiaki, haska Deusũ Abraõ bebũkiri yubani meneirã. **24-25** Abraõnẽ aĩ betsa escravo Agarrã, haskakiri yuiarã, ha aĩbu escravo Mati Sinai Arãbia mai pakea anu keskaki. Ha mati anushũ Deusũ Moisés yusĩkĩ hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati inãnikiaki, hau keneshanunã. Habũ nĩkatã yubakai: “Ha Deusũ yunuti inũ hawẽ nemati nũ txibãshanaii”, iki Israelbu Deusbe

yubakai hãtxanibukiaki. Hanushũ Agar escravo ini keskakĩ habũ ha yunuti inũ nemati Moisés keneni txibãmisburã, escravo keskabuki. Jerusalém anu hiwebiabu Mati Sinai hatũ ewa keskaki. **26** Hákia nukuburã, nũ Deusũ bake kayabibuwẽ taea Jerusalém nai anua nukũ ewa keskaki. Deusũ nuku mekeawẽ taea nũ escravõ bakemaki. **27-28** Ê betsabu inũ ã puibuũ, matuburã, Deusũ Isaque yubani mã ha keskabuki. Deusũ bake kayabiburã, mã hawẽ yuba hayaburiki. Haska inũ, Deusũ hãtxa yuishunika Isaíasĩ yuikĩ:

“Bake bisma mã nuitapabiai baba hayakĩ

aĩbũ bake bimis mã binumashanaii.

Haskakẽ habũ mã bake bitiruma benimahairakubaĩkãwẽ.

Bake bi isĩmisbu keskai mã isĩ teneisma mã unaiĩ.

Ha inũ, betsarã, beneyabia matũ benẽ matu henebaina

bake itxapa bikĩ ha beneyabu mã hatu binumariashanaii,

bakeyakinã. Haska xinãkãwẽ”,

atã keneniki. **29** Hákia hawẽ escravõ bakẽ Deusũ yubakĩ bake inãni Isaque Ismaelĩ itxakawani keska wakĩ natiãri Deusũ Yushĩ Papatũ daya nũ akai Moisés yusĩa bemakis txibaĩbũ nukuki sinatakĩ nuku ibu wakĩ escravo wanũ, iwanã, nuku itxakawarianikiki. **30** Hákia hawara Sarã Abraão yuini Moisés nuku keneshuni matu yuinũ nĩkakãwẽ: “Isaque besti ã bakekẽ mĩ dayaru escravõ bake ã bakebe ewatã nũ mawaya hau nukũ mabu biamã ishanũ menã Agar inũ Ismael hatu nitxĩriwe”, akĩ Sarã Abraão yunukĩ yuiniki. **31** Haskakẽ natiã ã betsabu inũ ã puibuũ, Moisés yusĩawẽ hawãra nuku ibu wakĩ amamisrã, hawẽ escravo keska ana iyamakãwẽ. Hákia escravo keskama Abraão hawẽ bake kayabi yubani keska ikubaĩkãwẽ, tsuã tsumamarã.

Jesus besti txibaĩ txĩtũtimakiaki, na hãtxarã

5 Haska inũ, Moisés nemati inũ hawẽ yunuti nũ ana txibãyamanũbũ Cristõ nuku kaĩmaniki, Moisés yusĩa txibaĩ nũ ana hatũ escravo iyamanunã. Matu haska nemanikẽ Jesus besti txibaĩ ana xinã betsa wama judeubũ yusĩa danaĩ ana hatũ dayaru escravo iyamakubaĩkãwẽ.

2 Haskakẽ hawara ã Paulõ ã matu yuiã nĩkairakãwẽ. Ha dukũ judeubũ hatũ beya matu txibãmakĩ matũ hina kubitxi matu meshtematã hanushũ Jesus matu ikũwãmaiburã, hamẽ Cristo nuku mawashuni mã hamẽ ikũwãkanaii. **3** Ana matu shabakabi yuinũ ea nĩkakãwẽ. Tsuabura judeubũ hatũ beya matu txibãmanũ, iwanã,

Moisés yusīniwē matu nīkamas kemumakī matū hina kubitxi matu meshtemaiburā, haska Moisés yununi inū nemani mā hawē pepakatsis ikairā, hatubetā haska besti menekī txibākubaīkāwē.

4 Haska Moisés yusīa txibaī pepanū ika txītūkirā Deus matuwē nuini pepa danaī Cristo henei mā hawenabumaki. **5** Hanua nukunā, Jesuski dasitā nū ikūwaīwē taeshū Deusū Yushī Papatū nuku merabewaya Deus kaneismatū nukū txakabu nuku buashuniwē pepai nū habe hiwekuīshanai hawa teama nū manayukubainaii.

6 Haska inū, Jesus ikūwākī hina kubitxi meshteaibu inū meshteabuma hamē ikanikiki. Hacia Jesus Cristo ha besti ikūwaī nui benimai nū haki txiti ikubainaibu besti nū hawenabuki.

7 Haskakē hātxa kayabi mā nīkahairakubainaya parākī tsuabū ha hātxa txanima mā txibāyamanūbū matu nemakubaīkanimēkaī?

8 Habū matu paraībū hatū yusīanā, Deusunamaki. Deusū matu katunitū haska hātxa matu yusīsmaki. **9** Hacia misi wakī hawē shasha wati eskarabes kapā aka shashai keskai tsuabūra txani hātxa eskarabes xinākī txibākī ha katxu txani hātxa mirima txibāshākanikiki, Jesuskiri ana xināmarā. **10** Haska yunukī ē matu keneshunai uītā habiaskari mā ikūwāriakubaīshanai Deus ē ikūwaī. Hamē tsuabura mapushū matu xinā betsa wamakī habuā matu itimaska waiburā, Deusū hatu unātā kupishanikiki.

11 Mā ē betsabu inū ē puibuū, hunibu dasibibū hau hatū hina kubitxi meshtenūbū ē hatu yusīmiswē taeshū ea itxakawama ikeākanaii. Hacia eā yusīkinā, Jesus huni txakabu keska cruzkia mawani ē hatu yusīamakē ea danābumari ikeākanaii. **12** Haskakē judeubū beya txibākī huni betsabū hina kubitxi matu binū, iwanā, yusī mapushū matu bikawaiburā, hatū hina hirabi hau meshte keyurianūbūwē.

13 Ē betsabu inū ē puibuū, mā judeubū beyauma hawama mā hiwekubainūbū Deusū matu katuniki. Haskai hiwekī matū yura meke txakabuwama nukunabube duanamei hatube nui merabenamekubaīkāwē. **14** Ha inū, Deusū hawē nemati inū hawē yunuti Moisés nuku yusīmakī itxawani matu yuinū nīkairakāwē: “Mimebi mī nuimis keskawē huni betsa nuitapai hawaumawē nuikī hatu merabewakubaīkāwē”, iwanā, Deusū Moisés kenema nukū shenipabu nuku yusīshuniki. **15** Hacia yuinaka hawē betsabe keyunamekī tenā keyumis keskakī, maturā, ikūwaī betsabube mā binūkatsis iki yuānanaī maturi mā beshtekei yamatirubuki. Pe mekekī uīrakubaīkāwē.

Deusū Yushī Papatū nuku mekekubaĩmiskiaki, na hãtxarã

16 Eska ē matu yusĩmis ana matu yuinũ nĩkakãwẽ. Hawara Deusū Yushī Papatū matu yusĩa nĩkatã haskai besti pepai hiwekubaĩkãwẽ. Hamẽ haska xinã txakakĩ matũ yurã haska abuai matu amanũ, iwanã, yunuaiwẽ matũmebi txakabukĩ xinãyamakubaĩkãwẽ. **17** Hakia hawara txakabu mã abuai Deusū Yushī Papatū danãmiski. Haska inũ, hawara hawẽ Yushī Papatū abuai txakabũri danãriamiski. Ha dabe binunãnaĩbũ maturi pepapaikĩ haratura mã heneama mã kanemiski, ibubisrã. **18** Hakia Deusū Yushī Papatū besti ma matu mekeaya Moisés yunuti inũ hawẽ nematiwẽ Deusū matu ana hawẽ mekeamaki.

19 Haska inũ, heshe txakabu banabu txakabu hukũmis keskai tsuabura txakabũ hatu mekea habũ akĩ shabakabi txakabuwakubainaibu hatu uĩtirubuki, hatũ kemu txakabuwẽ aĩbuaibube inũ hunibube txutanamekinã, atimapa betsa betsapa beya wakinã. **20** Haska inũ, yushĩ txakabu kẽwãkĩ hawẽ kuxipawẽ daunãnãkinã, yurabu hãtxaibu hatu nemakinã, kũyã ikirã, hawenabuwẽ nuamarã, hawara betsa hayawẽ taeshũ hatu binũkatsis ikĩ danãkinã, yura betsabuki hawaira sinatakinã, hatuki ha ikĩ hatu sa akĩ keyukinã, ibubis hawara pepa bikĩ xinã betsa betsapa wai hiweabuki. **21** Haska inũ, hawara tsuara betsa haya binũ, iwanã, hawẽ kemuirã, beyuskĩ nushuti paepa aki paeinã, pikehaira bestinũ ika yushĩ betsa kẽwaĩ nawakĩ hamapai txakabu betsa betsapa wamisbu hanu Jesus huaitiã ha yura haskabu habe buama ishãkanikiki. Haskakẽ bebũkiri bari betsatiã ē matu yusĩkĩ yuima: “Hamapai txakabu betsa betsapa akaibu dũkekubaĩkãwẽ”, iwanã, habiaskari ē ana matu yunuaii.

22 Hamẽ betsarã, heshe pepa banabu pepa hukũmis keskai tsuabura Deusū Yushī Papatū mekeshũ amakĩ hatu pe hiwemabainirã, eska shabakabi hatu anua tashnimiski, abunamei hawenabuwẽ nuirã, benimakĩ Deus kẽwaĩnã, unãnuma hiwea tsuki sinatamarã, hĩ hĩ ikama hawara teneirã, hatu txikixwabu kũyã akamarã, hatu duawairã, yauxiama hawara pepa hatu inãkubainirã, hawara yubakashũ kaneama akirã, **23** babutã hãtxaisma inũ shetxakaismarã, hamebi hawẽ yura pe mekemisrã. Mã haskakũkainaiwẽ taeshũ Moisés yusĩawẽ tsuã matu hawa nematirubumaki. **24** Hakia Jesus Cristo cruzki mastabu mawani keska wakĩ nũ Jesus ikũwaĩbu nukũ txakabu itxawatã Jesusbe cruzki nuku mastashunibu keskaki, ana txakabu nũ

meyamanunã. **25** Haska inũ, natiã Deusũ Yushĩ Papatũ nuku hiwemaiwẽ taeshũ hawara ha bestitũ nuku yunukĩ amai nĩkatã hiwekubainãkãwẽ.

26 Haskakẽ nukuburã, ibubis keãma betsa binũkatsis ikama hawara yura betsã bimiswẽ kemuama inũ hawẽ nuiama hiwekubainãkãwẽ.

Merabenãkũkaĩtikiaki, na hãtxarã

6 Ë betsabũ inũ ẽ puibuũ, nukunabũ hamapai txakabuwakĩ kaneaiibu uĩtã matũ mã ikũwaĩwẽ taeshũ pewakĩ hatu merabewakĩ hãtxa pepawẽ unãshubira hatu yusĩkubaĩkãwẽ. Hakia matũri txakabuwakĩ mã kaneyamanũbũ, Deusũ Yushĩ Papatũ matu mekeaya ibubis mekeriakubaĩkãwẽ. **2** Haska inũ, matunabũ shãkama iabiranaibu mã hatu merabewamis keska wakĩ tsuabũra hawara bika teneaibu inũ tsuabũra kaneaiibu hatu merabewariakubaĩkãwẽ. Hatu haska wai haska Cristõ nuku yusĩkubaini keska ashũkĩ hawẽ hãtxa mã meneshũshanaii.

3 Haskakẽ tsuãra hatu merabewamis xinaĩ hawẽ pepakiri hãtxamisburã, kanei keĩ ibubis parananãmisbuki. **4** Hakia hatiritũ kẽkĩ kanekatsi ikama pepa akubaĩmis unãkĩ yuikĩ: “Ë pepaki”, iwanã, yura betsa binumanũ ishũ xinãtimaki. **5** Hakia tsuãra habũ bika betsa betsapa mã tenebiairã, has xinãma tenekubaĩkãwẽ. Habiaskas nũ haya Deusũ unaĩkiki.

6 Haska inũ, tsuabũra matũ yusĩnã Deusũ hãtxa matu yusĩaĩbu mã habu nĩkaibũ matũ hawara mã haya, piti inũ mabu inũ peirã, ha pashkatã matũ yusĩnã huni hatu inãkubaĩkãwẽ, merabewakinã. **7** Haskakẽ txanima hãtxa matu yuinũ nĩkairakãwẽ. Hamapai wakĩ Deus nũ parãtirumaki. Hawara nũ amiswẽ taeshũ Deusũ kaneama nuku kupishanikiki. **8** Tsuabũra ibubis txakabu xinãkĩ kanemisbu Jesus ana huaitiã Deusũ kupikĩ mawatxakamakĩ hatu isĩ tenemahairashanikiki. Hakia tsuabũra Deusũ Yushĩ Pepa nĩkakĩ kanebiatã hawẽ yusĩa txibãkĩ heneabumakẽ Jesus ana huaitiã Deusũ hatu hiwekuĩmashanikiki, ikibi imakinã. **9** Haskakẽ pepakũkaĩkĩ heneyamanãkãwẽ. Hatiara Deusũ hanu kupiaitiã merabenãkĩ pepawakubaĩkĩ nũ heneamakẽ Deusũ duawakĩ pepawẽri nuku kupishanikiki. **10** Haskawẽ taeshũ hawara nũ hayawẽ dasibi nukubetã ikũwaĩbu nuitapaibu hatu merabewakubainãkãwẽ, ha katxu betsaburi ikũwãriabuma hatu merabewariakinã.

Hawē henekī hātxa hatu kenekī keyushunikiaki, na hātcharā

11 Hawē keneti mebītā ibubis matu keneshūkī kene ewapabuwēri ē akai uīkāwē.

12 Hi cruzkia mawakī nukū txakabu Cristō buaniki, haska hari hātzakatsi ikama ha yusīnanaī parananaībū hau judeubū hatu dakewakī danākī hatu bika tenemayamanūbū ishū hau hatukiri pe xinānūbū, iwanā, nīkamas maturi hina kubitxi meshtekatsis ikanikiki. Hatu uīrakāwē. **13** Haska inū, Moisés nemati inū hawē yunuti habū txibākī keyuamabia matū hina kubitxi nīkamas matu bitā matuwē taea besti ibubis kēkatsis ikanikiki. **14-15** Hanua tsuabūra hau Deusū ea duawanū, iwanā, hatū hina kubitxi meshtekinā hamē akanikiki. Haska inū, tsuabūra meshteamā hamēri ikanikiki. Hakia nukurā, Deus duawanū ika xinā betsa watā besti Deus nū benimawakubainaii. Jesus ea mawashuniwē taeshū xinā benawatā: “Mabu itxapa besti binū”, iwanā, ana ē xināmākē txakabū ea ana atxiamariki. Haskakē keāma nukū Shanē Ibu Jesus Cristo hi cruzkia mawashū hawara ea ashunikiri besti yuikubaīkī Deus ē kēwaiī. Ē hawauma iniwē taea ē hawa kētirumaki. Hakia Jesuswē taea besti ē kētiruki. **16** Haska ē matu yuiāi keska xinā betsa watā Jesus besti ikūwaī mā hawē dasibi hiweaibu txanima mā Deusunabu kayabiki. Hanua Deus matuwē nuikī hau unānuma matu hiwemariakubainūwē.

17 Jesuski dasinishū hakiri ē yusīkubainaya ea itxakawakī detekī ea baka keshtuwakeakenibuwē taeshū ē yusīa ea yuākī ana ea bikawayamakāwē. **18** Ē betsabu inū ē puibuū, nukū Shanē Ibu Jesus Cristō hau matu duawakubainūwē.

Hatiski, ē hātcharā.

Paulo

EFÉSIOS

Paulõ hatukiri xinãnikiaki, na hãtxarã

1 Ea ã Paulorã, Deusũ hawẽ xinãnẽ Jesus Cristõ hawẽ kuxipayã ea wakĩ ea katuniwẽ taeshũ tsuabura Éfeso mae ewapa anuabu Deusũ hawenabu meribi matu wani mã habũ ikũwaĩ Jesus Cristobe ketashamei mã haki dasia xinãkĩ ã hãtxã ã matu bumai uĩrakãwẽ. **2** Nukũ Epa Deus inũ nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ hau matu unãnuma hiwemakĩ pewakĩ duawapakekubainũbũwẽ.

Deusũ Jesuswẽ nuku duawakubainikiaki, na hãtxarã

3 Nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ Epa Deus kẽwãkubainãkãwẽ, Deusũ bake Cristo nũ ikũwaĩbuwẽ taeshũ naiurishũ hawẽ pepawẽ nuku manakukĩ Deusũ hawẽ bakewẽ hamapai tibi pepa nũ uĩã inũ nũ uĩyama hawẽ xinã txãkãmati yushĩ nuku inãkubainaiwẽ taeshunã. **4** Deusũ Cristowẽ taeshũ nuku katunũbarikatsi mai damiwariama haska xinãniki. Haskakẽ hawẽ besuuri nũ txakabuma pe besti nia nuku uĩnũbarikatsi iniki. Nuku abui nukuwẽ nuikĩ **5** nuku mebikinãshũ hawenabu nuku washanũ, iwanã, bebũkiri Jesus Cristowẽ hawẽ bakebu nuku wakatsi hawẽ duapawẽ nuku katuniki, hawẽ xinã nuku inã nũ ikũwãshanũbunã. **6** Haska nuku wakinã, Deus duapahaira nũ hawẽ kẽwãpakeshanũbũ nuku haska waniki, hawẽ bake abuniwẽ nukuri hawẽ duawanũ ishunã. **7** Haskakẽ Jesus mawakĩ hawẽ himi habaniwẽ taeshũ Deus nuku daewashũkĩ nukũ txakabu ana xinãma buaniki, hawẽ xinã duapa nũ haya tsuã beshtetiruma hawẽ taeshũ nuku mekekinã. **8** Deusũ nuku haska wakinã, dasibi binuatũ nuku unãnepa wakĩ haska nuku pe nĩkanika wakĩ hawa yauxiama Deusũ nuku ashuniki. **9** Cristowẽ nukũ txakabu buakatsi bari itxapa hawẽ xinã Deusũ hunenishũ hawẽ duapawẽ ma shabakabi nuku tashnimashuniki, nuku unãmakinã. **10** Deusũ hanu menenũbarikatsi haska bebũkiri yubakani kaneama aniki. Haskawẽ taeshũ Deusũ Cristo shanẽ ibuwani ha mekemakĩ keyushũ yunumakatsi dasibi nai anua inũ mai anua haki dasiwatã tsumamashanikiki, Deusũ hatu itxawanũbariaitianã.

11 Haska wanũbarikatsi Deusũ bebũkiri Cristowẽ nũ judeubu dukũ nuku katuniki, haska Deusũ hamebi xinaĩ keskawẽ nuku duawayã nũ hawenabu ipakeshanũbunã. **12** Deusũ nuku dukũ

katukinã, ha dukũ nukũ xinãwẽ Cristo nũ manashanũbũ nukukiri xinãmati waniki, haskawẽ taeshũ dasibibũ hawẽ kuxipa pepa nũ kẽwãkubaĩshanũbunã. **13** Cristowẽ taea mã judeubuma dikabitũ hawẽ hãtxa txanima Deusũ bake Jesus mekenãkiri kakape nĩkatã ikũwaĩbu hawẽ nuku tibi unãti wati yubanishũ hawẽ Yushĩ Pepa nuku inãtã ha dabe hawenabu nuku inũ matu warianiki. **14** Deusũ hawẽ Yushĩ Pepa matu inãkĩ haska bebũkiri matu yubakĩ nai anu habe matu hiwemakatsi matuki tanani hawẽ unãti mã ma hayaki, hawẽ Yushĩ Peparã. Haskakẽ hawatiãra nuku meneshũkĩ hawenabu nuku wanishũ nuku shabakabi bepẽshũ uĩmashanaiwẽ taeshũ dasibibũ Deusũ kuxipa pepa kẽwãkubainãkãwẽ.

Hau Deus unãhairanũbũ ikũwaĩbukiri Deusũ kuxipa Paulõ hatu yukashunikiaki, na hãtxarã

15 Haskakẽ nukũ Shanẽ Ibu Jesus mã ikũwaĩ inũ mã dasibi Jesusunabu meribibu mã hawenabu mã nuinameibu eã haska ẽ matukiri xinaĩ. **16** Hawa matukiri hakimama Deus dayuikĩ matu yukashũkĩ heneama matuwẽ taeshũ Deus ẽ kẽwãkubaĩmiski. **17** Haska inũ, nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ Epa Deus nũ kẽwãmis ẽ matu yukashũmiski, hau hawẽ Yushĩnĩ ana matu nĩkamakĩ unãnepawakĩ matu merãshũ hau txanima kayabi Deus matu unãhairamanunã. **18** Deus matu yukashũkinã, Deusũ hau matũ xinã hunemawatã shabakabi nĩkamakĩ manakamanũ inũ, hau tsuabura hawenabu kayabi katutã hawẽ pepawẽ duahairawakĩ matu unãmashanũ ẽ matu yukashũmiski. **19** Ha dikabi Deus matu yukashũkĩ haska hawẽ kuxipa binu keyua keyuisma nũ ikũwaĩbu nuku merabewamis mã unãnũbũ Deus ẽ matu yukashũriakubainaii. Ha kuxipa Deus hamebi hayarã, haska dasibi watiru haya nuku unãmakĩ **20** Cristo mawabiakẽ Deus kuxipahairatũ ana bestẽwãtã nai anu hawẽ yusiuri tsaumaniki. **21** Hawẽ bake kuxipahaira ha kaya watã hanushũ shanẽ ibu kuxipabu inũ beshmasbu dasibi maemamatã, na habiatiã inũ betsatiã iriimarã, dasibibu Deusũ Jesus hawẽ kuxipawẽ hatu **22** babu watã mekemaniki, hamapai betsa betsaparã. Hanushũ Deusũ Cristo ha ikũwaĩbu hawẽ shanẽ ibuhaira hatu washuniki, ha hatũ bushka wakinã. **23** Nũ Cristo ikũwaĩbu dasibirã, nũ Cristõ yuraki. Hawara nuku merabewatiru nũ yuka hawa yauxiama nuku inãmiski, hamapai xarabu dasibi tsumakĩ mekeshunã.

Deusū Cristowē nuku hawenabu wamiskiaki, na hātcharā

2 Uatiā matu hiwearā, txakabu betsa betsapa aki Deusuma pashka mawawē datei mā hiwenibuki, **2** na mai anushū yura txakabubū akai txibaī yushī txakabu shanē ibū shaba natukā anu nishū hawē xinānē hatu yunuaitū habū benimawai keskai xinākī Deus nīkakī txibāmarā. **3** Haskawē taea uatiā nukubu nū hiwea habiaskasri nū iyunibuki, nukū xinānē txakabu abukī txibaī hiwea kemu pae tibi nukū yurā yunuai xinaī ha ashūkī meneirā. Haskawē taea hawē nuiti nukukiri nū hayamakē txanima Deusū nuku kupitiru nū inibuki, betsabū ikūwāma ikaibu keskairā. **4** Hakia Deus nui heneisma nukuwē nuitxakayamakī nuku duahairawakī **5** nukū txakabū nuku beshea nū mawa keskabiakē Cristo Deusū yunua huni mawa ana bestēwātā hawē taeshū nuku hiwea ināniki. Hawē pepawē taeshū Deusū matū txakabu buanikē hanushū matū mā ma mekea biaki. **6** Haskakinā, nū Jesus Cristo ikūwākī txibaī ana mawabu keskama haki habe dasia nū ma besteni keska mai anu nū hiweyuabu nai anu ha dapi nū ma tsauwa keskabuki. **7** Haska wanūbarikatsi hawē pepa nuku unāmakatsi ikinā, Jesus Cristowē taea nukuwē nui kai nuku ashuniki. **8** Hiwekuña bikinā, nū hawawē ibubis nukū kupiti bi pashatirumabiakē Jesus nuku mawashuni nū ha ikūwākubainaiwē taeshū Deus pepahairatū nuku duawakī nuku ināni ikūwaī nū ma mekeaki. **9** Haska nuku waya hawara pepa tibi aki nū imiswē ha xinaī nū kētirumaki. **10** Deusū haska nukukiri xinākī hatū nuku damiwakinā, hawē bake Jesus Cristoki dasitā hawenabū hawē daya pepa inū hawē bai pepa txibākī ashuī nū hiweyukubaīshanūbū Deusū bebūkiri nuku katukī pewaniki.

Jesusunā, yura shukua bestitxai wanū ika hunikiaki, na hātcharā

11 Haskakē mā judeubuma ha judeubū hatū hina kubitxi meshtemisbu matukiri hātchakī: “Deus yubakani hayama habū hatū hina kubitxi meshteabumarā, nukunabumaki”, iki ibubiskiri hātchakī: “Deusū yubani txibākī nukū hina kubitxi nū meshtemis nū Deusunabuki”, iki hātchariakanikiki. **12** Uatiā matu hiwearā, Cristouma inū, Israelbube danānanaī inū, hawa Deusū hatu yubakī matu yubama iniki. Haska mā hiwea iyuniki, xinākāwē. Haskawē taea Deus unāma inū hawa manakati pepa hayama na mai anu mā hiwepauniki. **13** Uatiā Deuski mā kematiruma iniki. Hakia natiā Jesus Cristo mawakī hawē himi habawaniwē natiā txai mā ibiani mā

ma ha dapiki. **14** Cristorã, ha besti nukū unãnuma hiwemanikaki. Ha Cristõnã, nũ judeubu inũ mã judeubuma habias hawenabu wakatsi ikĩ haskawẽ taea nũ danãnanai pashka hiwemisbu ha kene Templo anua hawẽ kenekĩ kebẽnibu keska hawẽ yurawẽ ha kene kebẽnibu keska yamawakĩ ana xinãtima waniki, nũ ana sinatanameyamashanũbunã. **15** Deusũ Moisés yunua hawẽ hãtxa kenekĩ hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati haska txibaĩ nũ danãnanãrabei hiweshũ xinaĩ nũ ibiakubaĩmishbũ ana nuku haska hiwemakatsi ikama natiã yura shuku dabe wama hawenabu bestitxai keska nuku waniki, yura bena nuku wakinã, nũ judeubu inũ mã judeubumarã. Haska wakĩ nuku unãnuma hiwetiwaniki. **16** Cristo hamebi haska nuku dasi wakatsi meneirã, nũ ha shuku dabe sinatai nũ danãnanãrabei hiwemis Cristo cruzkia mawakĩ Deus nukuki sinatai nuku ha dabe daewashuniki, nũ judeubu inũ mã judeubumarã. Nuku haska wakĩ nuku yura bestitxai keska waniki.

17 Cristõ hawẽ kaka pepa bei huginã, unãnumati beniki, mã judeubuma mã txaihaira Deusuma hiweabukiri inũ nũ judeubũ Deuskiri txaima unãbiakĩ nũ ikũwaĩsma nuku yusĩ pewakĩ merabewairã. **18** Natiã Cristowẽ taeshũ judeubu inũ judeubumãri habias Yushĩ Pepawẽ Deus beyawai nũ haki kematirubuki. **19** Haska inũ, uatiã Deuskiri unãma hariri mã xinãma ibiani natiã haska Deusũ nuku yubani ikũwaĩ nũ hayabu matuburi mã Deusbe haibunametirubuki, haska judeubũ Jesus ikũwaĩ keskai mã ma Deusũ enaburiki. **20** Haskakẽ mã ikũwaĩbu dasibirã, mã mixki hiwe keskabuki. Habu dukütũ mixki hiwe wakatsi bepushkĩ buyamisbu keskarã, Jesusũ kuxipayabu inũ hawẽ hãtxa yuishunikabũ yusikĩ Jesus Cristokiri besti akaibu txanima Cristo hamebi hawẽ mestẽwãti kayabiki, mixki ewapa maratãshũ tsamĩkĩ mestẽwãmisbu keskarã. **21** Habu dasibitũ nũ Cristo ikũwaĩburã, mixki hiwe wakĩ benibaĩmisbu keskaki. Mixki tibi tsamabaĩmisbu keska wakĩ nukũ Shanẽ Ibuki yura betsa betsapabube husiakeakekaikĩ Templo meribi nũ hiwe wakeakekanaii. **22** Ha dikabi maturã, Deusũ Yushĩ Pepa mã haya Cristoki dasiarã, mã hawẽ kẽwãti Templo keska Deus matube hiweikiki.

Deusũ hawẽ yubaka pepa huneni Paulõ hatu shabakabi yuinikiaki, na hãtxarã

3 Jesusũ ea yunua mã judeubuma Jesus Cristokiri ã matu yusĩayã matuwẽ taeshũ ã hawamabiakẽ nenu ea nitxĩmashũ mekeyuabuki. **2** Hakia Deus matuwẽ nuikĩ hawẽ kakape ea matu

yusĩmaimarã, haskakiri ã ikairã, mã daka unaĩ. **3** Haskakẽ hawẽ xinã hunea Jesus Cristokiri ea shabakabi unãmani eskarabes ã dama matu keneshũshu **4** uĩkĩ hawara Deusũ xinã hunea Cristokiri ã ikai xinaĩ: “Txanimaki”, mã itirubuki. **5** Uatiã nũ hawa unãma inibuki. Hakia natiã Jesusũ kuxipaya meribibu inũ hawẽ hãtxa yuishunikabu habu hawẽ Yushĩ Pepawẽ Deusũ shabakabi ma hatu unãmayamaki. **6** Uatiã Deus yubakakĩ hunenirã, shabakabi matu yuinũ nĩkakãwẽ. Yurabu betsa betsapa tsuabũra Jesus Cristokiri kakape nĩkakĩ ikũwaĩbu Deusũ hiwekuĩa hatu inãkatsi ma hatu kenaikiki, habias yura inũ habias yubani Israelbube hawenabu ashanai keska wakinã. **7** Ha haska waniwẽ taea Deus duapa ewẽ nuikĩ hawẽ kaka pepa ã yusĩkubaunũ ea yununiki, haska wakĩ hawẽ kuxipahaira ea uĩmakinã.

8 Hamẽ ã ikairã, Cristo txibaĩbu meranua ã beshmashaira hawamabiakẽ haskaraki watã Deusũ ea benimawakĩ duawakĩ hau hawẽ bake Cristokiri hawẽ pepa betsa betsapa hayawẽ nuku pehaira mekekubaĩturu matu judeubumaki ã txanikũkaĩshanũ ea katutã nitxĩniki. **9** Deus dasibi damiwanitũ hawẽ xinã meribi bari itxapa hunenitũ ã matu dasibi unãmanũ haska shabakabi wakatsis ikĩ Deusũ matu anu ea yununiki. **10** Hau haska Deus besti unãnepatũ unã keyuai yushĩ kuxipabu inũ nai tsumabu nai anushũ haska Deusũ huneni natiã huni txakabubũ hawẽ bake ikũwaĩbũ Deusũ hatu unãmakĩ hatu binumaikiki. **11** Hanushũ mai damiwariama Deus ikibi ini yubakani anũbariai akinã, nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristowẽ nuku ashuniki. **12** Cristõ nuku haska washunikẽ hawa ana dateama haki txiti itã ikũwaĩ kematã nũ yukatirubuki. **13** Haskakẽ kakape ã yusĩkubaũmiswẽ taeshũ ea bitxiabu matu merabewanũ ika matuwẽ taea nuitapai ã bika teneaii. Hakia ekiri xinaĩ punu nukama benima bestikubaĩkãwẽ, ewẽ taeshũ Deusũ matu duawaiwẽ taearã.

**Cristo ikũwaĩbu hau txitũyamanũbũ Paulõ Deus
hatu yukashũkubainikiaki, na hãtxarã**

14 Haskawẽ taea mã judeubumakiri nukũ Epa Deus bebũ dãti itã ã matu kuxipa yukashũmiski, **15** hatũ dasibi hawenabu nai anua inũ mai anua ma hatũ kena haya mekearã. **16** Deus matu yukashũkinã, hau hawẽ xinã ewapa keyuisma matu anu yunukĩ hawẽ Yushĩ Pepawẽ matu kuxipa wakĩ hau matu mestẽwãmakubainũ ã matu ashũkubaĩmiski. **17** Ha dikabi Cristo matube hiwea mã hayarã, hawẽ nui kayabiwẽ matu mestẽwãma mã hawẽ ikũwaĩnã, ha matũ

huĩti merã xinãkĩ hau mã txibãkubainũbũ ã matu yukashũriamiski. **18** Eskaki, matu yuinũ nĩkakãwẽ, Cristõ nui kayabirã. Hashpahaira inũ, txaipahaira inũ, keyatapahaira inũ, uke merã bismahaira keska tibi Cristõ nui mã tapĩtirubuki, mã ha ikũwaĩbunã. **19** Haska hawẽ nui mã unaĩnã, pesheixta besti hawẽ nui unãkĩ haska hawẽ nui betsa betsapa meshti akĩ mã hawa tanatirubumaki. Deusũ hawẽ kuxipa pepa haska tsuã bikĩ nũ keyutirubumakiri mã unãnũbũ ã matu yukashũriamiski. **20** Haska inũ, hamapai nũ yukamis inũ hamapai betsa betsapa nũ xinãriama inũ nũ yukariama hawẽ kuxipahairawẽ Deusũ nuku ashũtiruwẽ taeshũ niti ikama kẽwanãkãwẽ. **21** Jesus Cristo nũ txibaĩbu ikũwaĩ betsabubetã Deus kẽwãkĩ heneama duawakubainãkãwẽ, niti ikamarã. Haskakirã.

Jesusunabus mekei putanametimakiri hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

4 Nenu eska ã bika tenei hiweyushũ meairã, nukũ Shanẽ Ibũ ea yununi ã akubainaiwẽ taeshũ ea atxitã ea mekeimashũ ea heneabumakẽ hau mã ikũwaĩbu Deusũ matu kenani hiwei pepai haskakĩ mã unãkubainũbũ ã matu yunuai xinaĩrakubaĩkãwẽ.

2 Eskairã, bebukaini keãma betsa binũama inũ, duapai betsabu abui inũ, hĩ hĩ ikĩ hawara bebũkiri anũ ika hawaira sinama ikũwaĩ betsabube nui uĩnanã teneshũ uĩrakubaĩkãwẽ. **3** Ha Yushĩ Papatũ matu dasi waiwẽ taea unãnuma hiwei ikũwaĩ dasibibube putanameama haskas hiwekubaĩkãwẽ. **4** Maturã, habias yura matu wakatsis ikĩ Deusũ matu kenanishũ habias Yushĩ Pepa matu inãtã hawẽ kuxipawẽ habias hiwekuĩa matu manakamaikiki, Jesus mã ikũwaĩburã. **5** Haskawẽ taea nũ Shanẽ Ibu bestitxai hayaki. Ha inũ, ha besti nũ ikũwaĩ inũ hawẽ besti xinã betsatã yura betsabu unãti wamanũ ika mã naxiakeakemisbuki. **6** Ha dikabi Deus bestitxairã, dasibi ikũwaĩbũ Epaki. Dasibi hawenabu shanẽ ibushũkĩ hawẽ kuxipa dasibi matu uĩmakubainikiki.

7 Hanushũ nuku tibi duawakĩ hawẽ kuxipa nũ hayanũ nuku inãkatsis ikĩ Cristõ nuku tibi abukĩ inãpakeikiki, ha kuxipawẽ nũ dayanũbunã. **8** Haska Jesus shanẽ ibukĩ haki sinataibu binutã hawenabu pepa manakumiskiri Deusũ hãtxa Davĩ kenei yuikĩ:

“Habu binukĩ maematã iyuniki.

Hakia habũ txibãmisbu pepabu pepawẽ hatu manakumiski”, iniki. **9** Na inakainikiri kenekĩ haskararakiri Davĩ xinãkĩ yuini matu yuinũ nĩkakãwẽ. Messias Deusbe nai anu hiwea mai anu ha dukũ butui taeniki. **10** Ha dukũ habias butua ana hawẽri inakaini

nenuma nai binutã haska huyama ana hawēri hawē kuxipa haki dasi keyuniki. **11** Ha haska hamebi huyamashū betsabu hawē kuxipayabu hatu wakī betsabu hawē hātxa yuishunikabu hatu wakī betsabu hakiri kakape txanikubaunikabu hatu wakī betsabu yusīnanaī mekenikabu hatu watã hatu yunuakeakebainiki. **12** Hatu haska wabaĩkĩ hawenabū hawē daya tibi hau ashunūbū hatu pewatã hatu yunubainiki, hau kuxipanamei haska Deusū abuai hakiri ana tapī Cristō yurai nū mestenepakubainūbunã. **13** Haskakūkaini dasibi putanameama ikūwaĩbuki dasitã Deusū bakekiri tapĩkubaĩkĩ Cristo ikūhairawai hawa xinã betsa wama Cristokiri unãnepai dasibibu nū itirubuki. **14** Haskakē ana bake mixtĩbū xinã keska ana hiweyamakubainãkãwē. Eskaki, matu yuinū nĩkakãwē. Huni betsa betsapabū bake mixtĩbu beparanabu hawaira nĩkamisbuki. Nuku habiaskari wakī yura betsa parananãkĩ Deusū yusĩa kayabi txibãma yusĩa bena watã matu yusĩaĩbu hatu nĩkakĩ hatū hātxa ikūwãkĩ bake mixtĩbū hamapai tibi txibaĩ imis keskai ana iyamakubainãkãwē. **15** Hakia abunamekĩ hātxa kayabi yui nukū Shanē Ibu Cristo keskai ewai hiweyukubainãkãwē, Cristo nukū bushkakē haki dasi tsamitã nū hawē yura ewawairã. **16** Hanua Cristo nukū Shanē Ibwē taea dasibi ikūwaĩbu nuku dasiwa nuinamekĩ, ikūwaĩbu tibitū daya betsa Deus ashuaĩbu inū ikūwaĩbu dasibi merabewakĩ Cristowē taeshū nukunabu dasibi mã hatu kuxipa wakubainaii, nukū pabu tibi ewai nū kuxipamis keskakinã.

Jesus ikūwaĩburã, hiwea bena hayabukiaki, na hãtxarã

17 Nukū Shanē Ibū kenawē eska ē matu yuikĩ yunuai ea nĩkakãwē. Habū Deus unãma benuabu ikaibu keskai ana hiweyamakãwē, habū xinã txakabu benuawē haska hiwea unãma hamakiri kane kane akanikikirã. **18** Habu mexu merã nia keskashū xinã txakakĩ pe xinãtirubuma unaĩsmapabuki, haburã, hawa benima pae Deus anua huaiwē benimama haska hawa tapiãma unaĩsmapa besti habu huĩti kuxiburã. **19** Ana hawa dakeama txakabu hamapai atimapa tibi hawē yura inãkĩ hawē kemuhairai huĩti kuxi hiweabuki, tsua ibubis e ikamarã. **20** Hakia maturã, Messias Cristo ikūwãkinã, habu hiwemisbu keskakĩ mã tapiãma iniki. **21** Haskawē taeshū bebūkiri Deusū Katuakiri hawē kakape ē matu yusĩma haskai ha hiwenikiri tapĩkĩ mã nĩkaimarã, txanima Jesus anua ha besti yui kayaki. **22** Haskawē taeshū matubunã, matū hiwea sheni

shabakabi yuikĩ txiterikāwē. Haska uatiã txakabui hiwekũkaikĩ txakabu betsa betsapawē kemukĩ ibubis parananaĩ mã ikũkainairã, putai beshterikāwē. **23** Matũ xinã bena watã haska Deusũ abukĩ matu katumai besti xinākāwē. **24** Matũ hiwea bena tari bena sawea keskakĩ matũ yushĩ bena wakĩ Deusũ matu damiwani hawē Yushĩ keskarikāwē. Haska txakabu pashkatã meribikũkaini mã hiwea pepaswē txanima hãtxa besti txibākubaĩshanaii.

Jesus ikũwã kayabirã, eskai mestētikiri Paulõ yusĩnikiaki, na hãtxarã

25 Eskatianã, nũ Jesus ikũwaĩburã, nũ yura bestitxai keskakĩ. Haskawē taea hawara yui mã hãtxairã, ana txani txakai parananaĩma matunabube shabakabi yuinamekubaĩkāwē.

26 Ha inũ, maturã, tsuara mã sinatamisrã, ana hawē txakabuyamakāwē. Tsukira sinatabiatã ana manai hatishuĩra bari txai tanama ushariama daenamekubaĩkāwē. **27** Mã haskabumakē Satanásã matu parākĩ kanematiruki.

28 Ha inũ, metimai mã yumetsumisburã, hanũ matũ yumetsu henetã xinã betsa watã hanũ matũ mekenē daya xinãbaũ hamapai tibi dayakĩ pawarikāwē. Hanushũ ha dabukũ pashkashũ yura nuitapaibu mã hatu inãtirubuki.

29 Haska inũ, ana hãtxa txakabu yuiana hãtxa pepawē besti hãtxakĩ matunabu ana kuxipa wakĩ ikũhairawamakĩ merabewakĩ hatu benimawakubaĩkāwē, habũ matu nĩkaiburã. **30** Haskakē habe matu hiwemakatsis ikĩ hamebi Deusũ nai anu matu iyushanũ, iwanã, hawenabu wakĩ matu unãti wakatsi matu inãni hawē Yushĩ Pepa ma hayarã, ana txakabukĩ hawē Yushĩ Pepa punu nukawayamakubaĩkāwē.

31 Haska inũ, harakirira matu txakabuwabu has xinaĩ mã amua nimis, inũ mã pubẽhairamis inũ, mã sinatamis inũ, mã kũyã itxakayamamis inũ, sheti ikama mã ha imis inũ, hamapai txakabu betsa betsapa matũ hashpa anua kaĩmisrã, matubunã, puta keyurikāwē. **32** Hakia maturã, mã pepakatsis ikairã, matunabuwē nui bestikubaĩkāwē. Hawara mã hatube txakabumis daenametã duanameirã, matũ txakabu hakimarabetã ana xinãma pepakubaĩkāwē, haska Cristõ matũ txakabu buanikē Deusũ ana xinaĩsma keskairã.

5 Matubu mã Deusũ bakebu kayabi pepabunã, haska Deusũ abuai haska besti txibākĩ mawakubaĩkāwē. **2** Haska inũ, Cristõ nuku abukĩ Deus duawanũ ika Deusũ kupiti nuku bishuĩ

mawai inĩti hawērua keska puekĩ Deus benimawanikē haska Cristo nuku ishuni keskariakĩ nukubetã ikūwaĩbu dasibibube nui abunamei hiwekubaĩkãwē.

3 Hanushū ikūwābumã hatu ati wakĩ hawa txakabuki dakeama yuikĩ hamapaiwē kemuhairakubaini hiwemisbuki. Hakia matuburã, ana hatu keska hiweama haska ikūwaĩ hiweti betsahaira hiwekĩ txutanamebaūmisbukiri ana xinaĩ hãtxama inū txakabu atimapa tibi ana xinaĩ hãtxamari inū kemu paekiri ana xinaĩ hãtxama haska Deusū hawenabu uĩkatsi ikai keska besti txibaĩ hãtxakubaĩkãwē. **4** Ha dikabi nukū keshawē hãtxairã, ana dakewati hãtxa txakabu yuiama inū, hãtxa hamapawē yuiama inū, hãtxa tsua merabewatimawē ana hãtxama haska tibiwē hãtxa ana kaĩmama matū keshawenã, Deus besti kēwākubaĩkãwē. **5** Ha inū, txanima tsuabura haska dakeama hamapai tibibe txutanamebaūmisbu inū, hawara atimapa tibi amisburã, Cristo inū Deus shanē ibuaya hatube hiwetirubumaki. Ha inū, tsuabura hamapaiwē kemumisrã, dami yushĩ itsa washū kēwāmisbu keskawē taea ha haskamisbu Cristo inū Deusbe hiwetirubumariki.

Cristo txibaibu ma shabaki pesea keska hiwekūkaĩtikiaki, na hãtxarã

6 Tsuabūra matu beparãkĩ hamē matu yusĩkĩ paraĩburã, hatu nĩkayamakãwē. Tsuabūra Deus nĩkama hawa merabewatimakiri yusĩmisburã, Deusū hatu kupĩtxakayamashanikiki. Uĩrakubaĩshãkãwē. **7** Ha inū, hawara txakabuwaibube ana hatube dasiyamakubaĩkãwē. **8** Ha inū, uatianã, nukū Shanē Ibu unãkĩ ikūwãriama txakabui mexu merã ika keska mã hiwenibuki. Hamē eskatianã, Cristo ikūwaĩ haki dasitã matū xinã maewatã mã betsahairawa mã ma shabaki pesea keska hiweabuki. Haska mã ma tapiã xinaĩ pe hiwekubaĩkãwē. **9** Ha shabapã nukū xinã betsa wamatã nuku tapĩmai tsekekaĩkĩ mia imairã, nuku duapamai inū, nuku kayatapimai inū, nuku txani txakatimawaikiki. **10** Hawara Deusū abuai unãtã heneama ashūkĩ benimawakubaĩkãwē. **11** Tsuabura mexu merã nia keskashū txakabu xinãtã matu amakatsis ikaiburã, hawa pe hayabumaki. Ana hatuki dasiama matuĩ hatu dakewakĩ shabakã kaĩma keska wakĩ shabakabi pepakiri hatu yuikubaĩkãwē. **12** Hawara txakabuhaira hune ikaibu shabakabi yui daketiki. **13** Hatū txakabukiri mã hatu unãmaya hawara hune txakabu betsa betsapawamisbu dasibibū shabakabi unãtirubuki, ana haska washū hunetimarã. **14** Haskakē haska xinã betsa watirubu xinãkĩ Deuskiri nawati yuikĩ:

“Txakabũ matu tsumarã,
 mepamarikãwẽ.
 Mã mawabiani hanũ beniribirãkãwẽ.
 Matũ txakabu mã heneaya
 Messias Cristõ hawẽ txashawẽ matu yusĩkĩ matu
 unãmashanikiki”,

ikaki.

15 Haskakẽ matũ hiwearã, uĩrakãwẽ. Hawara mã akai txibaĩ pe bestikubaĩkãwẽ, unaĩsmapamarã, hakia unãnepairã. **16** Natiã txakabu betsa betsapa huaya menã manama matũ hiwea pewarikãwẽ. **17** Haska inũ, ana hawarawẽ unaĩsmapama hawara nukũ Shanẽ Ibũ matu amakatsis ikai nĩka pewatã haska xinaĩkiri tapĩrikãwẽ. **18** Haska inũ, mã nushuti pae xarabu beya wanirã, hawẽ kemui xinã txãkaĩ pe mekeama mã txakabumisrã, ha henetã natiã Deusũ Yushĩ Pepa bestiwe kemukĩ nushukĩ akawakĩ mata wakĩ matũ huĩti benimai xinã txãkãkubaĩkãwẽ. **19** Eska tibi bestiwe yuikĩ kẽwãkubaĩkãwẽ. Mã hatubetã ikũwaĩbube Deuskiri nawati tibiwe nukũ Shanẽ Ibu kẽwaĩ huĩti hirabiwe benimawakubaĩkãwẽ. **20** Hawara mã haya inũ hawara mã hayama Epa Deusũ dasibi nuku inãmis xinãkĩ yuikĩ: “Haska hamapai xarabu mĩ ea inaĩwẽ taeshũ ẽ mia kẽwaiĩ”, akubaĩkãwẽ, nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ kena kuxipawẽ yuikinã.

Haskai duanamekũkaĩtikiaki, na hãtxarã

21 Haska inũ, Cristokiri pe xinãkĩ mã duawakatsis ikairã, ikũwaĩbu betsabube binunãnãkatsis ikama hatube yununãnãma nĩkakanãkubaĩkãwẽ.

22 Beneyabuũ, matu yununũ nĩkakãwẽ. Nukũ Shanẽ Ibũ matu yunua nĩkashũ mã akai keska wakĩ matũ benẽ matu yunua habebis yununamei hẽ iyamama ashũkubaĩkãwẽ. **23** Haska inũ, Cristo mã ikũwaĩburã, Cristorã, matũ bushkaki. Maturã, mã hawẽ pabuki. Matũ bushka matũ mekenikaki. Habias kari mã aĩbu beneyaburã, matũ benerã, matũ bushkaki, hatũ matu mekemisrã. **24** Haskakẽ nũ Cristo ikũwaĩbũ hawẽ yunua tibi nĩkashũ nũ amis keska wakĩ matũ benẽ hamapai mia yunua nĩkashũ aĩbu tibitũ matũ beneri nĩkasama hau hatu ashũriakubainũbũwẽ.

25 Aĩyãbuũ, maturi yununũ nĩkakãwẽ. Cristo habũ ikũwãshanaibuwe nuikĩ abui hawẽ hiwea hatu inãni keskai maturi matũ aĩwẽ nuikĩ parãma hatu abuhairakubaĩkãwẽ. **26** Cristõ nuku

haska wakatsi ikĩ nũ hawẽ ikũwaĩbu nuku mawashũkĩ hawena meribi txakabuma nũ shũpinũbũ hawẽ kakape nũ ikũwaĩwẽ taeshũ nuku naximamisbuki. **27** Cristo habũ nũ ikũwaĩbu pepahaira hawa detsis neama hawa tari txũpima ana hawa txakabu betsa tibi hayama nukũ hiwea sheni henetã pepa meribi besti haska hatũ besu uĩkatsis ikikiki. **28** Habiaskariai hawẽ bene hawẽ aĩbe ketashameshũ abuirã, hawẽ yura keskawẽ taea hunibũ hatũ aĩwẽ hau nuikubainũbũwẽ. Haska xinãkinã, hatũmebi hatũ yurawẽ nui keskakĩ hatũ aĩ abukanikiki. **29** Tsuabũra hatũ yura danãma pimakĩ mekemis keska wakĩ habiaskari wakĩ Cristõ hawẽ ikũwaĩbu mekemiski, **30** hawẽ yurakenã. Nukuburã, ha yurakirã, nũ hawẽ pabu tibiki. **31** Haskawẽ taea haska huni inũ hawẽ aĩ yura bestitxai keskatikiri Moisés kenekĩ yuikĩ: “Haskawẽ taea hunĩ hawẽ ibubu dapashkabaĩ hawẽ aĩbe ketashametã ha dabe hiwei ana yura dabema yura bestitxai keskatiki”, hatu waniki. **32** Aĩyaĩ inũ beneyai yura bestitxai keska hiwearã, mĩ tapĩtirurã, bikaki. Hakia habiaskariai Cristo inũ dasibi ha ikũwaĩbu haki dasia habiaskariki, Cristoki nũ haki dasia nũ yura bestitxai keskaburã. **33** Habiaskari wakĩ haska huni tibitũ hawẽ yura ibubis mekemis keska wakĩ hau hawẽ aĩ pe mekekĩ duawakubainũbũwẽ. Haska inũ, hatũ aĩnĩ hawẽ benẽ yunuai hau nĩkashũkubainũbũwẽ.

6 Bakebuũ, matu yununũ nĩkakãwẽ. Matũ ibubu nĩkatã hawẽ yunua ashũkubaĩkãwẽ. Haska wakĩ nukũ Shanẽ Ibu benimawakĩ mã kaneamaki. **2** Ha dukũ nuku yubakĩ Deusũ yununirã, eska hayaki: “Matũ epa inũ matũ ewa kẽwãkĩ duawakubaĩkãwẽ, **3** na mai anu benimai bari itxapa pe hiweyukũkaĩkatsis ikirã”, aniki.

4 Bakeyabuũ, maturi yununũ nĩkakãwẽ. Matũ bakebu tapĩmakĩ hau matuki datei sinatayamanũbũ yunutxakayamakĩ nemahairayamakãwẽ. Hakia hiwea tapĩmakĩ Deusũ hãtxa tapĩmakĩ hawẽ yunuti hãtxa inũ hawẽ nemati hãtxa unãmakĩ pe yusĩkĩ haska nukũ Shanẽ Ibũ abumis keskawẽ hatu yumewakubaĩkãwẽ.

5 Escravo dayarubuũ, maturi yununũ nĩkakãwẽ. Matubunã, matũ tsuma mai anuabuki datei dayai penũ, iwanã, hatu duwakĩ haska matu yunua nĩkatã txibãkubaĩkãwẽ. Haskakinã, Cristo duwakĩ mã akawaii. **6** Haskakẽ matũ tsuma pe dayashũkĩ duawairã, hatũ berubi uĩaĩ bestiweãma hakia uĩyamarikẽ pe dayashũkubaĩkãwẽ, Cristõ dayarukĩ hawara hawẽ Epa Deusũ abumis haska xinaĩ ashũkinã. **7** Hawara daya mã akairã, txikixbetanã akama nukũ Shanẽ Ibu mã

duawai keska akubaĩkãwẽ, yurabu uĩmakĩ ashũamarã. **8** Tsuabura escravo inũ escravoma mã dayamismwẽ taeshũ haratura mã pe dayamis inũ txikixi mã dayamis matu tibi unãshũ nukũ Shanẽ Ibũ matu manakushanikiki.

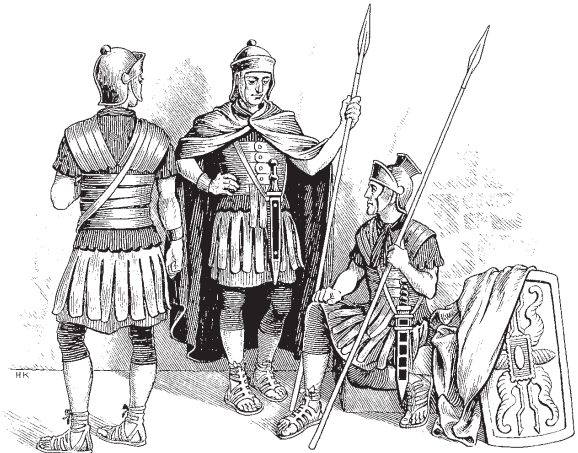
9 Yununikabuũ, maturi yununũ nĩkakãwẽ. Habias Shanẽ Ibu nai anuatũ yura dasibi unãkĩ yununikabu inũ matũ tsumaburi habiaska dabeswẽ nuikĩ matu kupimistũ shanẽ ibu inũ shanẽ ibuma ha dabe habias senẽ xinãmiski. Haskakẽ matũ dayarubu pe mekekĩ ana hatu kũyã akama ana miki hatu datewama pewẽ besti hatu yunukubaĩkãwẽ.

Ikũwaĩbu soldadobu keskai kuxipakũkaĩtikiaki, na hãtxarã

10 Ë betsabu inũ ẽ puibuũ, nukũ Shanẽ Ibũ kuxipa paepa mã hayarã, hawẽ kuxipai ewakãwẽ. **11** Deusũ hawẽ mia mekeai nemati kuxipa bikãwẽ. Ha hayatã mã txĩtuãmakẽ diabo Satanásã matu parãtirumaki. **12** Na haska nũ hatube detenameirã, yurabũ kuxipawẽ nũ ikai keskamaki. Hakia yushĩ txakabubu inũ hamapai shanẽ ibu txakabu na mai anua inũ manaũri namakisshũ nuku keshebaũshũ yunuitũ nuku atxiabube nemai heẽ iyamai nũ hatube detenamei keskaii. **13** Hanushũ Romano soldadobukiri matu xinãmanũ nĩkakãwẽ. Detenamei bui tsakanamenikabu txĩtũkatsi ikama hawẽ meketi mabu kuxipa tibi sawe keyutã detenamei bumisbuki. Haska keskariai matũri diabo Satanás nemai heẽ iyamai unãnepakatsi dasibi Deusũ kuxipa hayai keyutã matu bikawaibutiã txĩtuãma maemai kuxipakubaĩkãwẽ.

14 Hanua hãtxa txanima besti yuikĩ hawa dateama mestẽwãkãwẽ. Haska wai nũ pe hiweabu Deusũ nuku mekekubaĩmiski.

15 Matunã, Deusũ hãtxa kakape unãnuma hiwetikiri mã yusĩ bukatsis ikaiburã, bebũkiri matũ hiwea pewakubaĩkãwẽ. Haska wakĩ mã ma pewa haska soldadobu detenamei bunũ, iwanã, bebũkiri hawẽ bitxi tae sawemis keska

wakĩ kakape yuibaũkĩ Deuski sinataibu mã maematurubuki.

16 Haska inũ, Deus ikũhairawakubaĩwẽ. Nũ haskawaya soldadobũ hatũ hi beshu turuwẽ hatũ yura hunemis keska wakĩ Deuski sinataibũ hatũ txakabuwẽ nuku binupaiabu nukũ nũ nematuruki.

17 Deusũ nuku mekemisrã, soldadobũ hawẽ mane maiti sawea hawẽ mekemisbu nukuri nũ haska keskaki, Deuski sinataibũ hau nuku parãyamanũbunã. Haska inũ, Deusũ hãtxa tapĩhairakubaĩkãwẽ. Hawẽ hãtxarã, nupe txaipe hawẽ detenameti keskaki. Hawẽ Yushĩ Papatũ nuku merabewaya ha Deuski sinataibu nũ hawẽ nematuruki. **18** Matubunã, Deusũ Yushĩ Papatũ matu xinãmaya Deusbe hãtxakĩ hatu yukashũkĩ hatu ea ashũkĩ heneyamakubaĩkãwẽ. Haskai hawa punu nukama inũ babuama beru mestẽwãtã hiwekubaĩkĩ ha dikabi Jesus ikũwaĩbu dasibibu Deus yukashũriakubaĩkãwẽ. **19** Eska ẽ matu yukaii. Hau Deusũ ea merabewakĩ hari hãtxati ea inãkĩ inũ ẽ hãtxa ea kuxipa waya haskawẽ taeshũ haska Deusũ uatiã huneni shabakabi hawẽ bakekiri ẽ hatukiri txanikũkaĩnũ ekiriri Deus yukashũkubaĩkãwẽ.

20 Haska inũ, Deusũ ea katushũ hawẽ kuxipaya hãtxashunika ea wani ẽ hawẽ kakape yusĩbaũmiswẽ taeshũ habũ nenu ea iweimashũ ea bitxikĩ akawaimabu nenushũ ẽ bika tenebiakĩ hawa dateama nukũ Shanẽ Ibukiri hãtxai ẽ txanikũkaĩnũ ea Deus yukashũkãwẽ.

Hawẽ henea nuiti hãtxakiaki, na hãtxarã

21 Ẽ haskarara hau matu anu kashũ ekiri matu unãmai txani kashanũ, iwanã, nukũ Shanẽ Ibwẽ taea nukũ betsa Tíquicõ, ikũwaĩ txĩtuĩsma habiatũri nukũ Shanẽ Ibũ daya ashũkĩ nuku merabewamis matu anu ẽ nitxiaĩ. **22** Haskawẽ taeshũ haska matuki txanikĩ nenu ebe maniabu inũ ekiri hãtxakĩ hau matu xinã txãkãwaĩ kanũ nukũ haibu matu anu ẽ nitxiaĩ.

23 Nukũ Epa Deus inũ nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo mã habũ ikũwaĩbu haska tibi habu haya matu inã bikubaĩkãwẽ, ikũhairawakinã, ikũwaĩbu betsabuwẽ nuikinã, unãnuma hiwekũkaĩkinã. **24** Haska inũ, tsuabũra nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo abukĩ betsa waisma hau Deus hatuwẽ nuikĩ duawakubainũwẽ.

Hatiski, ẽ hãtxarã.

Paulo

FILIPOS ANUABU PAULŌ HATU KENE BUMANIKIAKI

FILIPENSES

Paulō hatukiri xinānikiaki, na hātḡarā

1 Ē Paulo inū Timóteō, Jesus Cristō tsumapā, mā habū Jesus Cristo ikūwaību Filipos anuabu inū, habū matu mekemisbu inū, matu merabewamisbu mā dasibi Jesus Cristoki dasiabu nū matu kene bumai uīrakāwē. **2** Nukū Epa Deus inū nukū Shanē Ibu Jesus Cristō hau matu unānuma hiwemakī pewakī matu duawapakekubainūbūwē.

Paulo ikūwaībuwē nuikī Deus hatu yukashūkubainikiaki, na hātḡarā

3 Hawētxaīs matukiri xinākī matuwē taeshū ē Epa Deus ē kēwākubaīmiski. **4** Hanushū habe hātḡai benimakī matu dasibikiri ē matu yukashūkubaīmiski. **5** Deusū kakape hawē bakekiri matu anu hiki taeshū ē matu yusīa nīkakī ikūwātā ebetā txibākī ea merabewanishū hawa heneama natiā mā apakeaii. **6** Eā ē matukiri xinānā, haska Deusū hawē daya matu anushū taewanishū haska abuai keska mā ikūwaī Jesusū matu hiwemakubaīkī niti akama matu pepa wakubaīshanikiki, hanu Jesus Cristo txītūkiranaitianā. **7** Txanima eā ē matukiri pe xinañā, matuwē nuikī ē matu abuhairaii. Maturi dasibi mā ewē nuiaya Deusū matuwē ea duawaikiki. Natiā ea bitximabu keska nia shanē ibubu bebū hawa hatū yunutikiri ē hātḡaisma eska besti yui ē txakabuisma pekiri hātḡai Deusū kakape Jesus Cristokiri hatu unāmakī hakiri shabakabi ē txanikūkainaya mā ea merabewai ebetā teneai keskakubaīkanaii. **8** Haska inū, matube dasibi haibunaī nū pekubainiburā, Deusū nuku unaīkiki, Jesus Cristō nui duapa ea inā ē matu ashuniwē taea matukiri ē hakimaismakī. **9** Deus yukakī matu ea ashūkinā, hau hawē nui itxapawē matu ewawakī hau apakenūwē, heneamarā. Haska wakī Deusū matu unānēpa wakī nīkanika hau matu wakubainū, iwanā, ē matu yukashūmiski, **10** haska pepa besti abuai mā katukubainūbunā. Haskai hiwekī matū hiwea shūpī hawa txakabuma ewakaini hawa txakabuki huti ika keskama nukū Shanē Ibu Cristo huriamakē mā pepa hiwekubaītirubuki. **11** Ha dikabi matu mā hatu bebushunaibunā, Jesus Cristowē taeshū hawara pepa mā akai tsuabūra uīkī Epa Deus duawakī kēwāshākanikiki.

Paulô Jesus Cristô kakape yusîkubainikiaki, na hâtçarã

12 Ê betsabu inũ ã puibuũ, ã bika betsa betsapa teneai anu bebirã bebiranaibu txanima kayabi haska yura betsa betsapabũ Deusũ kakape Jesus Cristokiri nîkabirãbirãmisbukiri matu yuinũ nîkakãwẽ. **13** Haska Roma shanẽ ibũ hatu binũatũ hiwe ewapa hawêrua anuabu soldadobũ ea mekemisbu inũ yura betsa betsapabũ ea uĩkĩ hanu ea pewayamabu anushũ Cristokiri kakape ã hawẽ hâtxa txaniai dasibibũ ea nîkamisbuki, ha meketi hiwe anu ã hiwe anushunã. **14** Na ea nenu eska wayamabu ewẽ dateama itxapabũ Cristo ikũwãkĩ hawẽ kakapewẽ benimakĩ dateama huĩti kuxitã nukũ Shanẽ Ibuki txiti itã Deusũ kakape hatu yusîkubaũkanikiki.

15 Huni betsa betsapabu hatũ huĩti pepa hayabu Cristokiri yura betsabu ikũwãmanũ, iwanã, pe yusîkanikiki. Hakia hatiritũ ea binunũ ika eki sinatai keĩ pashkatã yusînanãriakanikiki.

16 Txanima nenushũ Deusũ bakekiri ã pe yuikubainũ Deusũ ea nenu yunuyamakẽ habu ewẽ nuikĩ ha Cristokiri daya ã henebiranima habũ ea merabewakĩ kakape datã akĩ heneama yusîbaũkanikiki. **17** Hakia hatiritũ akinã, anikabia kẽkĩ mestẽwãtã akama pepabiakĩ ea binunũ ishũ habũ haska wakĩ ea ana bika tenemakubaĩkanikiki. **18** Haskaibuwẽ taearã, earã, ã hatuwẽ nui ã hatuki sinatamaki, xinã pepawẽ txaniaibu kasmai xinã pe mirĩwẽ Cristokiri kakape txaniaiburã. Haskabaũkĩ ea benimawakanikiki.

Ê benima keyuriamarã, **19** mã ea Deus dayashuniwẽ taea tsuki ã dakeamaki, hatũ ea mekeawẽ taearã. Haskakẽ tsuabũra berubi hawa hakiri dakeama natiã ã hiweawẽ inũ ã mawashũshanaiwẽ Cristo kuxipahaira ewẽ dasibibu ã hatu uĩmayukatsis ikaii. Haskawẽ taeshũ Jesus Cristô Yushĩnĩ ea merabewakĩ ea kaĩmashanai xinaĩ ã benimakũkainaii. **20** Haska inũ, Deus dayashuni tsuki ã dakeamaki, hatũ ea mekeawẽ taearã. Haskakẽ tsuabũra berubi hawa hakiri dakeama natiã ã hiweawẽ inũ ã mawashũshanaiwẽ Cristo kuxipahaira ewẽ dasibibu ã hatu uĩmayukatsis ikaii. **21** Natiã ã hiweyuarã, Cristo ã hiweshũyukũkainaii. Hakia hawẽ taea ã mawarã, ã nenu hiwemis binuaki. **22** Na ã yurawẽ ã hiweyukũkaĩkinã, hawẽ dayakĩ yurabu itxapa ã hatu ikũwãmatiruki. Haskakẽ ha dabe ã katutirumahairaki. **23** Eã ibubis haska dabe ã katuarã, bikahairaki. Ê xinãnã, mawatã ã Cristobe ma hiwei kai pehairaki, enarã. **24** Hamẽ betsarã, matu merabewayunũ ika ã hiweyuarã, peyuaki. **25** Ê haska matukiri xinaĩwẽ taea haska mã Jesus Cristo txibaĩkiri matu merabewakĩ matu benimawakatsi iki ã

matube ana hiweyui katiru ẽ xinaiĩ. **26** Matu anu ana haska kaĩxĩshũ ẽ matu yusĩayã ewẽ taea benimai mã tse ishanaii, Jesus Cristo kẽhairawairã.

Jesus Cristo ikũwaĩ bika tenetikiri Paulõ hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

27 Natiã mã hiweairã, Deusũ hawẽ bakekiri kakape unai haska hiwekũkaĩtikiri benai na keska bestiwẽ hiwekubaĩkãwẽ. Haska ẽ matu uĩkatsis ikai inũ matu anu ẽ kamakẽ matukiria matũ kaka huai ẽ matukiri nĩkakatsis ikaii, haska mã txĩtuãma inũ mã ma dasi keyushũ bika tenebiai heneama matũ xinã kuxipawẽ ikũwaĩ mã Jesus Cristo txibaĩbunã. **28** Habu matuki sinataibuki e iki dateyamakubaĩkãwẽ. Habu matuki haskabiabũ mã pe hiwekĩ hatu uĩmakubaĩmiswẽ taeshũ Deusũ hanu shabakabi hatu kupikĩ habiatiãri matu besti mekeshanikiki. Deusũ haska wakĩ shabakabi hatu unãti wamashanikiki. **29** Deusũ hawẽ pepawẽ matu kenakĩ katushũ ikũwãmanirã, ha besti ikũwaĩ pepa bestitimaki. Habiaskariai Cristowẽ bika mei nuitapariatiki. **30** Haskakẽ ea inũ maturã, nũ bika tenekanaii. Haska uatiã ẽ ikai mã uĩnirã, na habiatiãri Cristo dayashũkĩ hamapai bika betsa betsapa ẽ tenekubainai mã ekiri nĩkakubainaii.

Ikũwaĩbu xinãnãnai hiwetikiri hatu yununikiaki, na hãtxarã

2 Cristõ hawẽ kuxipa matu inãkinã, hawẽ xinã txãkãkaĩti matu inãniki. Mã nui haya matũ betsabu ha xinãwẽ matu yunua mã hatu daewatiruki. Tsuara mã Cristoki dasiarã, habias Yushĩ mã haya ikũwaĩ betsabuwẽ hatuya nui mã kashakũkaĩtirubuki. **2** Haska dasibi binunãnãma habiaskas pashkama mã hiwearã, habias nui mã haya inũ, habias Yushĩ mã haya inũ, habias xinã mã haya ea nĩkamakĩ ea benimawakubaĩkãwẽ. **3** Na haska hiwekaĩkinã, yurabu binunũ iki keãma hakia babutã bestibu: “Ea dukũ ẽ bebui pepakainaii”, ikĩ xinãma: “Betsabũri ea maemai ẽ hawamaki”, ikubaĩkãwẽ. **4** Haska inũ, betsarã, hawara mã akai inũ mã biairã, matunas bestikiri xinãkĩ mã amis akama hakia ikũwaĩ betsa shabakabi hatu uĩmariakĩ hawara akaibu hatu merabewakĩ ashũriakubaĩkãwẽ.

Jesus Deus keskabia hawẽ tsuma keska hiwekũkainikiaki, na hãtxarã

5 Tsuabũra Jesus Cristokiri haska mã xinaĩnã, haska Cristõ xinãkubaini keska betsabukiri xinaĩrakubaĩkãwẽ.

- 6** “Cristo Deus itsabia haskas xinaĩ keãma hiweniki.
7 Hawẽ kuxipa beshtekekĩ heneyubirã
 nuku keskakĩ nukũ yura bitã
 na mai anua dasibibu merabewai
 habũ tsuma ikũkainikiaki.
8 Hamebi babutã hawẽ Epã yunua txibãkubaini
 mawanũ ika ikũkaini cruzki dunua mawaniki.
9 Haskawẽ taeshũ Deusũ kẽhairawakĩ hatu binu keyumakĩ
 kena kuxipa pepa tsua haska hayama Jesus inãniki,
10 hau ha Jesusũ kena nĩkatã dasibibu nai anua inũ,
 mai anua inũ, hanushũ mawabũ yushĩ manamisbu anushũ
 habũ kẽwaĩ dãti itã
11 dasibibũ unãkĩ:
 ‘Jesus Cristorã, txanima dasibibũ Shanẽ Ibu Yavẽki’, ikĩ
 Epa Deus kuxipa kẽwãshãkanikiki”.

Cristõ nuku hiwea inã henetimakiri Paulõ yusĩnikiaki, na hãtxarã

12 Ë betsabu inũ ã puibuũ, matuwẽ ã nuiaya mã ã hãtxa txibãmis heneama akubaĩkãwẽ, ã matu uĩayã mã amis keska inũ, ã matu uĩyama txaihaira ã hiwebiakẽ ea nĩkakĩ txibãriakinã. Hawa kaneama uke merã hawara matũ hiwea Cristona wamakĩ mã inãni Cristoki mesekĩ heneama hawẽ mekepakekãwẽ. **13** Matũ hiwea mã ma Cristo inãniwẽ taeshũ xinã betsawẽ Deusũ matu benimawakĩ haska matuwẽ dayakĩ hawẽ xinã pepa tashnimaya haska abuai keska matu amakĩ merabewaya shabakabi ashũkubaĩkãwẽ.

14 Mã ma haskarã, ana tsuabura nãtakeabuki nĩkabumabiakẽ matũ hãtxa hamẽ ha ikĩ txakawama inũ ana ha irabeama pe hiwekubaĩkãwẽ. **15** Mã haskai hiwea matu tibi mã txakabuma inũ mã kaneisma haska Deusũ bakebui ha yura txakabubu inũ atimapabu anua mexu nea keskama mã hatube hiwearã, bixĩ kuxipa txashai hawẽ unãbaĩti keskakĩ **16** matubunã, Deusũ kakape hiweakiri hãtxa hatu unãmakubaĩkãwẽ. Mã haskaya ea ã matu anu hamẽ dayai kama iniwẽ taea ea matuwẽ keĩ ã tse iki ã benimashanai, hanu Cristo ana huaitianã. **17** Ë hiwea ã matu inãni keska wakĩ ã matu ikũwãmaniki. Matũri ikũwãkĩ matũ hiwea mã Deus inãkuĩyaiĩ. Haskawẽ taea ã hiwea yauxiama mawakinã, hau mã ikũwãkĩ heneyamanũbũ ã hiwea Deus ã matu inãkuĩshũtiruki. Ë matu haskashuni ã benima paewẽ dasibi ã matu yuiai. **18** Maturi benimarikãwẽ, ã ikai keska xinaĩ ewẽ benimairã.

Filipo anu Timóteo nitxíkatsi inikiaki, na hãtxarã

19 Nukū Shanē Ibū haska xināyã matu anu Timóteo yunukatsi haska ē xinaiī, hau matu nīkatākī matū kaka beshū ea benimawayushanunã. **20** Haska matukiri ē matu xinaiī keska inū ē matuwē nuimis keska tsuã matukiri pe xinãma txanima tsua betsa hayamaki. **21** Ha betsabū Jesus txibãbiai hatunas bestiwē nuikī xinãkanikiki, haska Jesus Cristō abuai keska akamarã. **22** Timóteo ē bake keskai ebe hiwea dayakūkaikī kakape Jesuskiri ebetã yusīkī ea merabewakubaĩmis hawē hiwea mã unaiī. **23** Ea haskara washanaibu hatū matu unãmai hau ekiri matuki txani kanū ha ē matu anu nitxíkatsis ikaii. **24** Haska kasmai ea kayabis kashū ē matu uī katirumēkaī, ishū haska nukū Shanē Ibū xinã besti ē manaii, hawaira kanū ishū xinaĩnã.

Filipo anu Epafrodito ha dikabi nitxíkatsi inikiaki, na hãtxarã

25 Ha dikabi ha dabe ē hatukiri xinaĩnã, nukubetã ikūwãĩ Epafroditō hau ea merabewanū mã eanu nitxĩma ea merabewai ebe dayai bika tenekūkainai Cristokiri kakape yusĩmis ana matu anu ē nitxĩyukatsis ikaii.

26 Haska isĩ teneaikiri mã nīkaimabu hawē taea hakiri xinaĩ mã hawē punu nukaxina haska xinaĩ matuwēri nui hari matu hakimamariki. **27** Txanima ikimaki, isĩ paepa bitã tenei mawakeanirã. Hakia Deus hawē nuikī ewēri nuiriakī hau ana ea bika betsa tenemayamanū Deusū shushawaimaki. **28** Haskawē taeshū matu anu hawa ana tea wama ē matu nitxĩshunaii, ana matu uĩma uī mã benimaya ana ē matuwē punu nukuyamanunã. **29** Nukū Shanē Ibuwē taea nukū betsa Epafrodito kai benima paewē ikī peirawashãkãwē. Ha inū, tsuabura ha keskaburi abukī hawē hãtxa nīkanū ishū hatu ikubaĩkãwē. **30** Tsuã mã ea haska watirubumahairabiakē Epafrodito ewē taea hawē hiwea yauxiama mesebiakē Cristo dayashunaiwē taea ea merabewai huima isĩ paepa bitã mawakī txanima nuku shunūkeanimaki.

Paulō hiwea shenirã, hamēkiaki, na hãtxarã

3 Ë betsabu inū ē puibuū, Jesusū nuku mekeawē taea benimanãkãwē. Ë matu yuiyamarã, habiaskari ē ana matu keneshunairã, enarã bikamaki. Matu keneshūkinã, mã hawē hiwenū merabewakī ē matu ashuaiī. **2** Ha huni yusĩnã meketikiri parananaĩ itxakanikai daya pepa wanikapaikī matu yusīkī judeubu

keska matu hiwemanū ika ikanikiki, dateyamakaī matū hina kubitxi meshtemanū ikarā. Matu haska wanū ikaibu uīrakāwē.

3 Haska nū yunu kayabiaiburā, nū nukuki, nū habū Deus kē kayabi waiburā. Jesus Cristō ma nuku pewashuniwē taeshū Deusū Yushī Papatū nuku kuxipa wakī merabewaya hawara nukūmebi nukū yura anua hina kubitxi bemakisa nū meshtemis keskawē nū kētirubumaki.

4 Earā, haska xināti dabanē emebi keī ē yurakiri inū ē hiweakiri dasibibu ē binutiruki. **5** Deusū Abraão yununiwē taeshū ē kaixina oito shabatiā ē hina kubitxi ea meshtenibuki. Ē Israelī baba betsa Benjamim shukua anua eari ē kainiki. Haskawē taea ē ibubu Hebreokē eari ē Hebreoki. Ha inū, hawē hātxa Deusū Moisés yusīni txibaī dasibi betsabu binui ē fariseu iniki. **6** Ha inū, Deus duawanū ishū Jesus Cristo ikūwaību ē hatu itxakahairawayukubainiki, haska dabanē ē xinā ē unānepaiwenā. Ha inū, Deusū Moisés yusīni ikūwākī txibaī hawa kaneama ē pepahairakūkainaya ekiri hawa txakabu tsuā yuitiruma inibuki.

7 Na haska tibi Moisés yusīa txibaīnā, ē haki txiti ikarā, enarā, ewapa benuisma ē xināniki. Hakia natiā Cristowē taearā, ē ana hawē teatirumaki. **8** Haska tibi hayai ē hawē kuxipa biakūkaini natiā ē uīanā, hamēki. Jesus Cristo ē mekenā wakī ē unaīnā, hawenarā, binuhairaki, ē Shanē Ibu kayabirā. Haskakē Cristowē taeshū dasibi hamapai eanua txakabu ē benu keyuniki. Haska wakinā, ē hiwea sheni txaka keska wakī henetā hanua haki maei ē hawē yuraniki, **9** haki nukutā haki dasirā. Haska inū, Moisés hātxa txibaī hawē nuku ibubis nū pepahairakūkaīkatsis ikaiwē en dayamiswē ea akama Cristo ewē nui eki nukutā ea xinā betsa wama ē ikūwāniwē taeshū Deusū hawena ea wakī ē txakabu ea buashunikē Jesus besti ē txibākubainaii. **10** Haskakī Cristo ana ē unāhairakatsis ikaii. Haska inū, hawē Epa Deusū mawabu ana bestēwāti kuxipa ē hayakatsis iriaii. Haska inū, ana haki dasihairanū ika ha nuitapawanibu keska eari dateama mei mawakī ē txibākatsis ikaii. **11** Txītuāma ē haskakūkainaya Jesusū enabu hiweabu inū mawabu mai anua nai anu hatu iyunū ika huaya hatube dasikatsi ē manakubainaii.

Jesus txibaī pepakūkaini haki nukutikiaki, na hātstarā

12 Jesus besti txibākatsis ibiai ē pepai keyuriamā inū ē tapī keyuriamariki. Hakia pepa besti ē ikūkaīshanū Jesus Cristō ea abukī

ea katuniwē taea hawē xinā txibaĩ pepatā haki nukukatsis iki heneama manai ē txītũkiranamaki. **13** Ē betsabu inū ē puibuũ, ē pepai keyuriamabia haska ē hiwea sheni ē ikũkaini hakimai txipu watā unuri ē hiwekuĩkatsis ikaiwē taea hariri uĩbaini bikabiakē nĩkamas ē txĩtuũmaki. **14** Haska Jesus Cristowē nuku Deusũ yubani haska nai anua haki nukukĩ haria bishanũ ika nĩkamas Jesus ē dayashũkũkainaii.

15 Tsuabũra nũ ma ikũwā kayabiai pepabunā, haska xinānākāwē. Ē xinaĩ keska tsuabũra habias keska mĩ haska xināmakē haska ha hamapaikiri Deusũ yusĩkĩ matu uĩmakĩ matu unāmatiruki. **16** Nũ ma haska tapĩmaburā, haskas xinākĩ betsa wama txibākubaĩkĩ heneyamanākāwē.

Jesuswē taearā, nukũ mae kayabi nai anukiaki, na hãtxarā

17 Ē betsabu inū ē puibuũ, haska ea inū ea merabewamisbu nũ hiwekũkaĩkĩ nũ matu uĩmamis nukũ aka nũ haskai hiwemis nuku xinākĩ txibākĩ nuku mawakubaĩkāwē. **18** Tsuabura itxapa matube hiweabũ hatũ hiwea sheni henekĩ betsa wakatsi ikama Cristo cruzki hatu mawashuni xināma haki sinatai keska hiweabu haskabukiri hawētxaĩs ē matu yuimiski. Natiã haska xinaĩ kashayabi ana hatukiri ē matuki txaniai. **19** Ha yurabu haskaburā, nukũ Deuskiri xināma habũ deusrā, pikekĩ pi bestimisburā, ha inũ, hawē kēmisburā, yurabu hawē dakebiaibũ habu dakeama hamapai txakabu na mai anua besti xinākĩ abukĩ akubaĩmisbu hanu bari hawē heneaitiã habu benunũbarikanikiki, Deusũ hatu kupiarā. **20** Hakia nuku ikirā, nũ haskamaki. Nukũ mae kayabi nai anuki. Haska nũ manakaiburā, nukũ mekenika nukũ Shanē Ibu Jesus Cristo ana hushanai nũ manakakubainaii. **21** Hanua hushũ habiaskari kuxipawē hamapai dasibi meke keyumistũ nukũ yura babu atimapa betsa wakĩ benawashanikiki, hawē yura txasha keska nuku wariakinā.

4 Ē betsabu inū ē puibuũ, ē matu abutxakayamai inũ, ē matuwē nuiai inũ, ē matuwē benimaiwē inũ, matuwē taeshũ Deusũ ea manakua ē bishanaiwē taea xinaĩ ē matu ana uĩ kakatsis itxakayamai. Ē matu haska xināyā txĩtuũma nukũ Shanē Ibu txibãpakekāwē.

Ikũwaĩbu haska xinaĩ hiwetikiri Paulõ hatu yununikiaki, na hãtxarā

2 Evódia inũ Síntiqueē, nukũ Shanē Ibu ikũwaĩ mĩ nukũ puibu matuwē nuikĩ ē matu xinaĩ. Nukũ Shanē Ibu ebe mĩ

dayashūbiamis mā yuānanārabeai ē matu nīkairā, haskama menā daenamerikāwē, ē matu yunuairā. **3** Haska inū, miarā, mī txītuīsmawē taeshū mia yununū nīkawe. Nukū pui dabe Evódia inū Síntique ea hatu merabewashūshāwē, hau daenamenūbunā. Clemente inū merabenanika betsabu ha aību dabebetā Cristokiri kakape ē yusīayā habū ea putama ea merabewai bika teneriakubainibuki, haburā, hatū kena tibi ha hiwekuīti unaki ma hatū kena Deusū hatu kenekī netānikirā.

4 Nukū Shanē Ibu ikūwaīnā, benimarikāwē. Ana habias ē matu yuiai. Heneama benimarikāwē! **5** Hau dasibibū matu unānūbū ikūwaī pepabu ikubaīkāwē, ma nukū Shanē Ibu hua kemaikikirā.

6 Haska inū, ana hamapaiwē dabanā iyamakāwē. Hakia Deusbe hātxakī yukai inū kēwaīnā, mī hamapai hakiri shabakabi yui txanikubaīkāwē. Hanushū Deusū matu nīkashū ashūkē hawē duapa kēwākubaīkāwē. **7** Mā haska waibu Deusū unānuma matu hiwemakī haska tsuā xinākī nīkatirumawē Deusū hawē unānumawē matū huīti inū matū xinā mekekubaīshanikiki, Jesus Cristo nīkakī mā txibaīwē taeshunā.

8 Ē betsabu inū ē puibuū, kenekī ē ma matu keyushunai ea nīkairakāwē. Eska tibi pepa xinākāwē. Dasibi hātxa kayabi inū, dasibiwē pepa wai nū haki mesetiru inū, dasibi nū kanetiruma inū, dasibi pepas inū, dasibi hawē nū xinā txākātiru inū, dasibibu tsuara hawē pepawē kēwāmisbu inū, haska tibi hatukiri xinā kayabikubaīkāwē, haskakī Deus benimawakinā.

9 Ē hātxa nīkakī ea uīkī hawara mā tapīni inū ē matu yusīkubainima heneama txibākubaīkāwē, mā haskaibu nukū Epa Deus unānumatū matu heneama merabewapakeshanikikirā.

Filipos anuabu Pauló hatu kēwānikiaki, na hātxarā

10 Bari betsatiā mā ea merabewani keskai mā ana ewē dabanā ikaya ē Shanē Ibwē ē benimatxakayamaii. Haskakē mā ea hakimakiri ē xināmaki. Hakia matū hawara mā ea bumatirubia natiā ē txaikē haska washū mā hawaira ea merabewatirubumaki.

11 Haska inū, na haska matuki txanirā: “Ē nuitapaikiri ea merabewai bekāwē”, ishū ē matu yuiamaki. Hakia hawara ē haya inū hawara ē hayama xinaī benimai haska tibi mei ē ma beyakūkainaii. **12** Haskai hiwetirā, ma ē unaiī, nuitapai hiweti inū, nuitapama piti itxapaya hiweti inū, hamapai bika betsa betsapa mei benimai inū, buni tenei inū, hanu piti itxapa hayakē nū teshewai inū

hawa hayamakē ē nuitapairā, haska ē beyakūkainaii, hawawē nui kemuamarā. **13** Hanushū Cristō ea kuxipa waya hawē taeshū dasibi teneshū ē akī keyushūtiruki. **14** Ē haskabiaya matubunā, ewē nuikī ē bika teneai mā ea merabewakubainirā, mā ea haska wayamarā, matukirirā, peki.

15 Hanu matū mai pakea Macedônia anua kashū Deusū kakape ē matu yusībaini ana mae betsa tibi anu ē yusīkī taewakubainaya hanua matu anua ē kaikainaya ikūwaibu betsabū ea merabewabumabiakē mā Filipos anuabū besti matū pei ea bumakī mā ea merabewaniki, haskai merabenāti ē matu yusīma haska ē yusīa txibākī hiwea ē matu tapīmaima hanushū hawē taeshū matūri mā ea merabewanibuki. **16** Eska ea wakinā, Tessalônica mae ewapa anushū ē hatu yusīayā hanu hawētxaīs mā ea pei bumakubainibuki, hawē ē hamapai tibi ē binunā. **17** Haskakē pei ē matu ea akamabia mā ea merabewamiswē taeshū matū pepa Deusū hau matukiri ana xināshanū haska ē matukiri xinaiī. **18** Epafrodito yunukī matū pei mā ea bumaima dasibi ē bimaki. Hawē ē hamapai ē paka keyubia teshe ē hayayuaki. Haska inākuī ea yunukinā, Templo anushū inīti pepa inīhaira kuakī Deus inābu haska shetei Deus benimamis keskai eari matuwē ē habiaskariai. **19** Mā ea merabewakī ea hawa yupawaismakenā, ē Epa Deus pepahairatū matu manakukī matū hamapai tibi matu inākubainikiki, hawē bake Jesus Cristowē taeshū matu duahairawakinā. **20** Haskakē nukū Epa Deus pepahaira duawakī kēwanākāwē, heneamarā. Haskakirā.

21 Ea ē Paulonā, ē matukiri pe xinākī mā ma dasibi Jesus Cristō enabu meribikē ē hātxa ē matu bumaii. Nukubetā Jesus ikūwaibu ebe hiweabūri matukiri xinākī hatū hātxa pepa matu bumariakanikiki. **22** Ha dikabi dasibi habū Jesus ikūwaibu inū Roma shanē ibuhairatū hiwe anu dayashunaibūri hatū hātxa matu bumariakanikiki, matu xinaī matuwē nuikinā.

23 Nukū Shanē Ibu Jesus Cristō hau matu duawakī xinā txākāwākubainūwē.

Hatiski, ē hātjarā.

Paulo

COLOSSENSES

PaulŌ hatukiri xinānikiaki, na hātcharā

1 Ea ē Paulorā, Deusū hawē xinānē Jesus Cristō hawē kuxipaya ea wakī ea katuniwē taeshū nukū betsa Timŏteobetā **2** tsuabura Colossos mae ewapa anuabu Deusū hawenabu meribi matu wani mā nukubetā Cristo ikūwai mā txītuīsmakē habetā ē hātcha ē matu bumai uīrakāwē. Nukū Epa Deusū hau matu unānuma hiwemakī duawakī hau matu xinā txākāwākubainūwē.

Jesus Cristo ikūwaihu PaulŌ hatu xinākī hatuwē taeshū kēwākī Deus hatu ea ashūkubainikiaki, na hātcharā

3 Matukiri xinākī nukū Shanē Ibu Jesus Cristō Epa Deusbe hātchakī matu yukashūkī nū matukiri kēwākubaīmiski. **4** Matukiria kaka huai ē nīkamiski, mā Jesus Cristo ikūwai nukubetā ikūwaihu betsa hatube abunamei mā hatuwē nuimis nīkairā. **5** Mā haskairā, Jesus Cristokiri kakape txanima nīkatā benimakī matū hiwea nai anu Deus anu mā haya mā manakaibu nū matu unaiī. **6** Haska inū, mai hirabi anushū Deusū kakape hawē bakekiri nīkatā ikūwābauni pakī yurabū hatu uīmabaunaibu keskai mā ikairā, txanima habias habiaskari matu anuri tashniai mā hayaniki, haska Deus duapakiri hātchaibu nīkai: “Txanimaki”, itā mā ikūwāniburā. **7** Mā haska ikaiburā, nukū haibuhaira Epafraṣī nuku keska Cristō tsuma nukube dayakī matu anushū txītuāma matu nuku yusīshūkubaīmis **8** hatū matukiria kaka beshū nuku yuikī haska Yushī Papatū matu merabewakī amai mā abunamei nuiabu nukuki txanixinaki.

9 Haskawē taea mā abunameaikiri nīkatā Deusbe hātchakī nū matu yukakī heneshuīsmaki, Deusū hau hawē xinā shabakabi matu unāmakī haskai unānepati tibi inū nīkati xara matu wamakī hawē Yushī Papatū hau matu ināmakī unāmakubainunā. **10** Mā haska habū nukū Shanē Ibu txibaībunā, haskai hiwekī haska abuai benimawakī ashūkubaīkāwē. Haskakī yura betsabu uīmakī hawara daya pepa betsa betsapa akī Deuskiri tapī unānepai ewakubaīkāwē. **11** Haska inū, eska ē matu yukashūmiski. Deusū hawē kuxipa paepawē hau matu mestēwanūwē. Haska kuxipa mā hayawē taeshū hamapai bika tenebiai kuxipatā hī hī ikama inū benimakī **12** Epa Deus kēwākubaīkāwē. Hatū matu katunishū ikūwaihu dasibibube

nuku mekekubaĩkĩ nai anushũ hawara nukuki tanani nuku inãkuĩa hawẽ shabaki pesetã nũ bishãkanaii. **13** Uatiã nũ Deus unãma mexu txakabũ nuku tsumabiakẽ Deusũ nuku putamaniki, hawẽ bake ha abuaiitũ hawẽ shanẽ anu nuku iyukinã. **14** Cristo mawakĩ Satanásã nuku tsumani hawena wakĩ nuku mebikinãtã nukũ txakabu nuku buashuniki, ana xinãmarã.

**Cristo nuku mawashuniwẽ taeshũ Deusũ hawenabu hawẽ
meketi wanikiaki, na hãtxarã**

15 Deus tsuã uĩtirumabiakẽ Cristo ha itsa shabakabi uĩkubainibuki. Hawa dasibi dami wariama hawẽ bake kayabi bestitxai hayaniki. **16** Cristowenã, Deusũ dasibi nai anua inũ mai anua nũ uĩturu inũ nũ uĩtiruma yushĩ betsa betsapa kuxipayabu inũ paepabu Cristowẽ damiwanikiaki. Haska damiwakinã, Cristowẽ taeshũ atã Deusũ Cristo hawena wamaniki. **17** Haska inũ, hamapai betsa betsapa Deusũ damiwariama Cristo hiwepaunikiaki. Hawẽ taeshũ dasibi damiwanishũ pewakĩ keyunishũ heneama mekekubaĩmiski. **18** Ha dikabi Cristo hawẽ hiweawẽ nukũ Shanẽ Ibushanũ ika kuxipai hawẽ bushkai nuku ishuniki, nũ ikũwaĩbũ hawẽ yura nũ ishanũbunã. Ha dukũ hiweniwẽ taea mawamisbu kuxipa binui ha dukũ mawabu anua besteĩ taekĩ dasibi hatũ dukũ binu keyuniki. **19** Deusũ hawẽ bake haska wakinã, ha hawẽ kuxipa inã keyukinã, haki dasibi txiti iyukatsi anikiaki. **20** Haska inũ, Jesus cruzkia mawai hawẽ himi nuku habashuniwẽ taeshũ nukũ txakabu Deusũ buashũ hakimakĩ nuku hakimawatã ana nukuki sinatakatsi ikama Deus nuku daewamakĩ hawẽ haibuaibu nuku wamatã hiweabu mai hirabi anu inũ nai anu Cristoki dasitã hanus nuku shukuwakatsi Deusũ hatu dasibi pewakĩ keyukĩ daewanikiaki, yurabu inũ yurabumarã.

Cristõ Deus nuku daewamanikiaki, na hãtxarã

21 Maturã, uatiã hawa unãma matũ xinãnẽ matũ huĩtinĩ txakabu abukĩ akirã, txaihaira hiwea keskashũ Deus mã sinatamapaunibuki. **22** Hamẽ natianã, Deusũ bake Cristo ma huni hawẽ yurawẽ nuitapatã matu mawashũkĩ hawẽ mawawẽ Deus matu daewamashuniki. Haska matu wakinã, hawẽ besuuri hawa txakabuma inũ hawa mexu tsamiama inũ tsua txakabu matuki txanitiruma matu nitxikatsi iki matu ishuniki. **23** Mã haskakatsi ikairã, matu tibirã, Deusũ kakapekiri nĩkatã mã ma Cristo ikũwãni

henekĩ putai txĩtuãma huĩti mestõtã haska mã ikũwaĩbu manakakubaĩkãwẽ. Haska Deusũ hawẽ bakekiri hawẽ kakape yurabu mai pakea itxapa anuabũ hau unãnũbũ yusĩkĩ ea ã Paulõ ã hatu merabewakubaũmiski.

Paulõ ikũwaĩbu uĩyamabia hatukiri nuikũkainikiaki, na hãtxarã

24 Natiã matuwẽ taea nuitapairã, ã benimaii. Hau hawẽ taea nũ bika tenekũkaĩshanũ Cristõ nuku yunutã ha dukũ txanima hawẽ yurawẽ ha ikũwãshanaibu merabewanũ ika hatu bika teneshũkĩ haskawẽ taea eari ibubis ã yurawẽ menei ã ishũriaii, mã ha ikũwaĩbuwẽ taearã. **25** Ha inũ, Deusũ hãtxarã, dasibi hiwebaunabu ã hatu yuikubaũshanũ ea katutã ea yununi haskawẽ taea mã Cristo ikũwaĩbu matuwẽ nuikĩ ã matu merabewakubaĩshanũ Deusũ hawẽ tsuma ea matu washuniki. **26** Na haska ã matu yuiairã, Deusũ hawẽ kakape Cristokiri bari itxapahaira huneni yura betsa betsapa bari betsatiã hiwekubiranibu hatu yusĩama hunenishũ natiã habu Cristowẽ Deusũ meribi hatu wairã, Deusunã, ma shabakabi nuku uĩmaikiki. **27** Tsuabura mã judeubuma Deusũ hawẽ xinã duapa haska bebũkiri Cristokiri yubakabiatã huneni ha shabakabi wakĩ matu unãmakatsis ikikiki, hau mai hirabi anuabũ matũri mã unãnũbũ haska ha hawẽ xinã dasibikiri hunenirã, harã, Cristo aniki. Haska matũri mã Cristo ikũwaĩwẽ taea mã judeubumabia Cristo ma matuki dasiaki. Haska inũ, nai anu Deusũ mae pepahaira anu Deus inũ Cristobe maturi mã hiweshanaii, mã haskakiri xinãkĩ manakaiburã.

28 Haska Cristokiri matuki txanikĩ matu yusĩkĩ nema pewakĩ dasibi matu unãnepa wakĩ haska Cristo bebũ mã pepa mapushanũbũ nũ matu yusĩmiski. **29** Na haska matukiri dayairã, Cristõ hawẽ kuxipa ea inãni ã hawẽ dayatxakayamashũmiski.

2 Mã ikũwaĩbu Colossos anuabu inũ habu Laodicéia anuabu inũ dasibi betsabube nũ uĩnanãriabumabia matuwẽ nui ã dayatxakayamamis mã unãnũbũ ishũ matu xinãkĩ ã matu yuiiai.

2 Hau mã xinã txãkaĩ henetima binũbũ inũ, hawa betsa xinãma ikũwaĩ betsabube ketashamei nuinamei mã abunamenũbũ inũ, unãnepakĩ Deusũ hawẽ yuba betsa huneni Cristokiri natiã hau shabakabi mã nĩka pehairawanũbũ ã matu dayai heneshunamaki.

3 Eskaki, matu yuinũ xinaĩrakãwẽ. Hawẽ unãnepati pepa inũ hawẽ tapĩti dasibirã, Cristo anu hayaki, haska Deusũ hakiri hunenirã.

4 Haska matu yuikinã, hau ana tsuãra yusĩa betsawẽ ana matu parãyamanũbũ Cristo besti unãnepahairakiri ã haska matu

banabimaii. **5** Haska inũ, ẽ yura ẽ matubemabia ẽ xinã matu anuki. Mã ma Cristo ikũwãnishũ hawẽ daya ashũkĩ txibãkubaĩkĩ mã pewai mã ma pekẽ matuwẽ nui ẽ benimaii.

Cristokiri ikũwaĩ xinã betsa wanibukiaki, na hãtxarã

6 Haskakẽ mã ma Jesus Cristo ikũwãkubainaiburã, matũ Shanẽ Ibu Cristo hiweshunirã, haska abuai keska ishũkubaĩkãwẽ. **7** Haska matu yusĩmisbu txibãkĩ bari tibi heneama ana uke merã ikũhairawakubaĩkĩ Cristokiri tapiĩ ewakaĩkĩ matu pepawaikiri Deus kẽwãkubaĩkãwẽ.

8 Huni betsabũ hatũ yusĩa beya betsawẽ matu unãnepa wapai matu hatu txibãmakatsis ikaibu hatũ yusĩa pe itsa kayatapiamakĩ. Uĩrakãwẽ, tsuabũra Cristõ yusĩa danãkĩ hakiri xinaĩ hãtxashunabumakirã. Hakia habu ikirã, na mai anushũ yushĩ kuxipabũ yunuai txibãkĩ yusĩa betsã ani hawẽ yusĩnanaĩ kanenibu txibãkĩ matu amakatsis ikubaĩkanikiki, haska habu yusĩnanãkinã.

9 Cristorã, Deusuna hasbia nukũ yura keskatã na mai anu uĩti xarai tashnikiraniki. **10** Cristo mã ma haki dasitã ikũwaĩburã, Cristona dasibi mã hayaki, Deusũ hawẽ kuxipa habiasri inãniwẽ taearã. Ha dikabi yushĩ dasibi inũ, nai tsuma pepa inũ, txakabu dasibi inũ, shanẽ ibubu mai anua shanẽ ibuhairakĩ hatu binu keyuaki.

11 Hamẽ, betsarã, Abraão Deusũ yununi txibãkĩ Deus unãmanũ, iwanã, judeubũ hatũ huni bake kaĩyã hatũ hina kubitxi meshtemisbu keska wakĩ natiã mã judeubumã Cristo mã ikũwaĩbu matu haki dasiwakĩ matũ hina kubitxi meshte keska wakĩ matũ xinã txakabu inũ matũ beya txakabu Deusũ meshte keska wakĩ matu putamaniki, xinã betsa wamakinã. **12** Haska inũ, Cristo mã ikũwãyã yura betsabu hatu unãti wamai mã naxiniburã, eska tibi hawẽ xinãmatiki.

Nĩkairakãwẽ. Naximakĩ matu henẽ bitxiaburã, Cristobe matu mai wanibu keskaki. Hanushũ hene anua matu benibirãkĩ tashnimakĩ kaĩmaiburã, Cristobe besteã keska wakĩ matu akawanibuki, haska wakĩ Deusũ hawẽ kuxipawẽ Cristo bestẽwani ha kuxipa mã ikũwaĩwẽ matu imakinã. **13** Hamẽ uatiã matu hiwearã, matũ txakabu mã heneriamawẽ taearã, mã mawa keska hiwenibuki. Hakia natiã tsuabũra Cristo mã ikũwaĩbu dasibi matũ txakabu Cristowẽ matu buashuniwẽ taeshũ Deusũ Cristoki ma matu dasiwatã hawẽ taeshũ hawẽ hiwea kayabi matu inãniki. **14** Haska wakĩ hawẽ yunua inũ hawẽ nema Deusũ nukubukiri mese wanishũ hawẽ nukũ txakabu tibi Deusũ tanakĩ netãkubainishũ hawẽ taeshũ Deusũ nuku kupitirubiakẽ

ha binumai Cristo cruzkia nuku mawashūkī nukū txakabu mastakī nuku bepu keyushuniki. **15** Cristo mawa Deusū ana bestēwaniwē taeshū hatu uīmakī Satanás inū hawē tsumabū kuxipa Deusū mebīmakī hatu maematā hatu dakewakī keyumaniki, yura dasibi habukiri shabakabi unāmakinā.

16 Judeubu hatū beya tibi hayabuki. Haska inū, hatū beya betsa txibākī piti dasibi pitirubumabia piti betsa besti pitirubuki. Haska inū, hatū beya betsa txibākī hawē nushuti betsa atirububia betsa atirubumaki. Haska inū, hatū beya betsa txibaī itxatā besi betsa betsapawē besimisbuki, ushe benatiā inū huīrukūti sábadō tibitianā. Haska tibi txibākī amisbunā, hau matukiri haska xinaī ha iyamakubainūbūwē. **17** Na beya betsa betsapa tibiwē hawē Cristokiri xināmati besti ikubainibuki. Hakia Cristo ma hunikē ha beya ana kuxipa hayama hamēki. **18** Haskakē tsuabura pepa kayabitikiri xinaī keīsuma inū, tsuabūra nai tsumabu kēwāmisbu inū, haskamabia usha namai keskakī hawara tashnikiranai shabakabi uī hatū xinā merā keī xinā txākāmisbuki. Haskamisbū hau habū matu txitekī dakewayamanūbū uīrakubaīshākāwē. **19** Ha habu haskamisburā, Cristorā, hatū bushkamaki. Hamē nukuburā, nukū bushkarā, Cristoki. Haskakē nukū yura ewakaini pitiwē nū kuxipamis keskariai habū nukū Shanē Ibu Cristo ikūwaīburā, pabu tibi haki dasikī nū ewawairā, hawara nū unāriama tapīmakī haska Deus yubakani Cristō haska xinākī nuku amaikiki.

Cristobe nū hiweshanairā, hunibū yunua keskamakiaki, na hātjarā

20 Tsuabūra Cristo mā ma ikūwaīburā, mā ma Cristobe mawani keskabuki. Haskawē taeshū na mai anushū shanē ibukī hatū kuxipawē beya betsa betsapa yunuaibū ana habū matu tsumatirubumaki. Haskabia haskai ikūwābumabe hiweshū habū matu yunuai nīkakī mā txibākī heneriabumamē, habu keskakinā? **21** Habū yunua eska txibākinā: “Ha meyamawe”, ikaibu inū: “Ha piyamawe”, ikaibu inū: “Ha mī mekenē meyamawe”, imisburā, **22** haska tibi hatū yunuarā, hunibū haska xinākī hatu yusīmisbu besti akaiburā, ha mabu inū ha pitikiri matu yusīkī unāmakī tapīmaiburā, hawē hiwekubainaibu hawaira keyushanikiki. **23** Ha haska txanima keska wakī yusīnanāmisburā, unānepakatsis ikī yusīa bena bika ibubis yusīkī txibāhairakī hatū hiwea pe mekekatsis ibiai tsuā hawē xinā txakabu nemakī hetetirumaki. Haska akinā, haska abuaibu besti hatū xināwē besti kuxipakī yuikubaīmisbuki.

3 Cristo mawa bestēwātā Deusū hawē yusiuri tsaumanishū habe shanē ibu waiwē taeshū matū xinā betsa watā mā ma ikūwaību mā ma habe besteni keskawē taea hawara nauria Cristowē Deusū pepa benakubaīkāwē. **2-3** Cristobe mā ma mawani keskawē taeshū matū hiwea Deusū nai anu matu mekeshunaki, hari Cristobe mā hiweshanai anurā. Hanua na mai anu mā hawē hiwea mabukiri besti xināma Deusū haska abumiskiri xinākubaīkāwē. **4** Haskawē taea Cristo shanē ibui benima paeya ana huaya maturi habiaskariai mā habe benimatxakayamashanaii. Cristorā, habia matū hiwea kayabiki.

Cristoki dasikatsi hiwea bena katutikiaki, na hātXRā

5 Haskakē na mai anua matū kemurā, tenākī akawarikāwē, eska tibi Deusū nemani heneirā. Ana aību betsa tibiwē kemuama inū, ana hamapai tibibe txutanamebaunama inū, hawara kemu atimapa betsa betsapa mā akatsis ikai inū, ana pei inū mabu betsa itxawanū, iwanā, yaxukī kēwāti betsa keska wakī pei inū mabuwē kemukī kēwāyamakubaīkāwē. **6** Hakia haska tibi txakabu aki mā Deus nīkama sinatamamiski. Hawē taeshū ha nīkaisuma Deusū hatu kupihairashanaiwē taea **7** txakabu habiaskari matū hiwea sheniwē mā abiapauni **8** natiā ana haska meama menā hawaira dasibi hene keyurikāwē, mā eskamirā, mā sinatamirā, mā kemumirā, mā txakabu wamirā, mā sheti ikama kūyā imirā, sherabiāma mā hātXRā txakabu yui shetxakamirā, **9** mā txani txakamirā. Natiā haska tibi mā ma heneamēkaī, matū hiwea shenirā. Haskakē ana haska Deusū abuama txakabu tibi ayamakubaīkāwē. **10** Tari bena sawea keska wakī matū hiwea mā ma benawaki. Matū hiwea ma benawairā, haska Deusū abumis keska hiweshūbaīkāwē, hatū matu damiwani keskairā. Haskakī itxapa mā hakiri unāshanaii. **11** Mā ma haskarā, tsuabūra Cristo ikūwaību hawenabukiri eska xinaī mā hātXRātxatirubumaki, Gregonawaburā, judeuburā, habū judeubū beya txibākī habū hina kubitxi meshtemisburā, habū judeubū beya txibaīsumarā, nawa shukuabu tibirā, pubēburā, habū habu dayashūmisburā, tsuā tsumamarā. Nū haska betsa betsapabubia haska xinaī hatukiri hātXRāyamakubainākāwē. Cristorā, dasibikirā, dasibibū shanē ibui keyuaki.

12 Haskakē Deusū matu abukī hau hawenabu meribi tari mā inūbū matu katunikenā, matū xinā pepa kaīmakinā, tari bena sawea keska wakubaīkāwē, yura betsabuwē nuirā, pepairā, babutā

keāmarā, duapairā, hī hī ikama manakairā. **13** Haska inū, tsuabūra matu txakabuwaya hawaira haki sinatama tenetā merabenaī hatū txakabu hakimatā ana hakiri xināyamakubaīkāwē, nukū Shanē Ibū matū txakabuwē Deus matuki sinatai buashuni keska wakinā.

14 Haskakē na yusīa haska tibi dasibi txibaī abunamei heneama inū putanameama pepai mā hiwekubaītirubuki. **15** Hakia Cristō unānuma matu hiwemayarā, ha matū huīti uke merā shanē ibu wamakāwē. Matu haska wakatsi ikī Deusū ma matu katunishū habias yura matu wakatsis ikikiki. Dasibi ma hatū matu ashuni xinākī kēwākubaīkāwē.

16 Matubunā, Cristō kakape hiwetikiri itxapa mā ma tapianā, heneama akubaīkāwē. Eskairā, hawē yusīnanaīnā, hawē unānepakī betsabū kaneaidu hatu ha akī pewakubaīkinā, matū huītī benimai xinā txākākī: “Peki”, ikī Deus kēwaī Deuskiri nawati betsa betsapawē nawakubaīkāwē. **17** Hawara tibi mā akai inū mā yuairā, nukū Shanē Ibū haska abui keska hawē kuxipawē akubaīkāwē, nukū Epa Deus: “Peki”, akinā, mā Cristonabunā.

Ikūwaību kayabi haskai hiwetikiaki, na hātstarā

18 Beneyabuū, matu yununū nīkakāwē. Ikūwaī mā ma nukū Shanē Ibuki dasiniburā, matū benē hawarakiri matu hātixa wai hawē hātixa txibākī nīkasama ashūkubaīkāwē.

19 Aīyābuū, maturi yununū nīkakāwē. Matū aī abui hatuwē nuikī hatu ha akī bikawayamakubaīkāwē.

20 Bakebuū, maturi yununū nīkakāwē. Nukū Shanē Ibu benimawakinā, matū ibubū matu yusīkī nemai nīkakubaīkāwē.

21 Bakeyabuū, maturi yununū nīkakāwē. Matū bakebu tapīmakī hau matuki sinatayamanūbū yunutxakayamakī nemahairayamakubaīkāwē.

22 Escravo dayarubuū, maturi yununū nīkakāwē. Matubunā, matū tsuma mai anuabu hatu duawakī matu uīaību inū matu uīabumakē haska bestiwakī hatu duawai xināma hakia matū huīti pepawē hawara hatu ashūkinā, nukū Shanē Ibū kuxipaki mesekī hatu ashūkubaīkāwē. **23** Hawara daya tibi mā hatu ashuainā, txikixbetanā hatu ashūama nukū Shanē Ibu mā duawai keska wakī hatu ashūkubaīkāwē, yurabu hatu uīmakī ashūamarā. **24** Ha inū, nukū Shanē Ibu Cristo matū yununika kayabitū matu yunua nīkakī mā ashūkī mā benimawamisrā, ana matu manakukī itxapa matu binumakī haska yubakani hiwekuīa matu ināshanai mā ma unaiī.

25 Hamē tsuabūra txakabuwamisrã, hatũ txakabuwē Deusũ hatu kupishanikiki, yura betsa betsapaburã, aĩbuaiiburã, huniburã, bakeburã, ibuburã, escravo dayarurã, yununikaburã. Haska washanikiki, betsa binumamarã.

4 Yununikabuũ, maturi xinãmanũ nĩkakãwē. Nai anua matũ Shanē Ibu yununika maturi mã hayawē taeshũ matũ escravo dayarubu parãma hakia hatu duawakĩ piti inũ tari hatuki yaxuyamakubaĩkãwē.

Ikũwaĩbu haskai hau hiwenũbũ Paulõ ana hatu yununikiaki, na hãtxarã

2 Mã Cristo txibaĩbunã, hawara betsakiri mã xinaĩ Deusbe hãtxakinã, hawa txikixkĩ heneama apakekãwē, haskawē taeshũ Deusũ matu ashuã uĩkĩ kēwaĩ: “Peki”, ikũkainirã. **3** Haska inũ, nukukiriri Deus nuku yukashũriakãwē, hau nukũ Shanē Ibũ nuku merabewaya hakiri hawē kakape Cristokiri Deusũ huneni shabakabi mae betsa betsapanu nũ hatu yusĩkĩ hatu unãmabaunũbunã, na haska hakiri ea nemakĩ bitxikĩ akawanibu ã niakirirã. **4** Ha inũ, haska Deusũ abuai eã ã hatu shabakabi Cristokiri unãmakĩ ã hatu yusĩ kanũ ea yukashũrikãwē.

5 Haskakē ikũwãbumabe mã hiwearã, hatube merabenaĩ pe hiwei unãnepakĩ hatu duawariakubaĩkãwē, Cristo mã ikũwaĩ haska bestikiri hãtxakĩ hatu ikũwãmakinã. **6** Haska inũ, hatube hãtxai hãtxa duapa inũ hãtxa pepa bestiwe hãtxakãwē, haska yura tibibũ bika teneaibu hatu merabewakĩ hatu kemai hãtxai peirã.

Hatis hawē henekĩ Paulõ hatu keneshũ yununikiaki, na hãtxarã

7 Nukubetã ikũwaĩ nũ habe abunamemis Tĩquico txĩtuãma nuku merabewakĩ nuku keskakĩ nukũ Shanē Ibu dayashũmistũ ekiri kaka matu bushũkĩ yui kaikiki. **8** Haskawē taeshũ matu anu ã nitxiaĩ, nukukiri matuki txanikĩ hau matu benimawai kanunã, nũ haska hiweabukiri txanikinã. **9** Matũ mae anuari nukũ betsa nũ habe abunameriamis txĩtuĩsmari Onésimo Tĩquicobe kaikiki, haska nenu Roma anushũ haska xarabu nuku wabu nũ hiweakiri ha dabe matuki txani bukanikikirã.

10 Haska inũ, Aristarco ebe bitximabũ hawē hãtxa matu bumariakĩ yuikĩ: “Deusũ hau matu duawakubainũwē”, matu waikiki. Barnabē txai Marcõs habiaskari hawē hãtxa matu bumariaikiki. Marcokiri ã matu yuimaki. Hatiãra matukiri bakĩ matu yusĩ kaya ikĩ pewatã duawashãkãwē. **11** Jesus hawē kena betsa Justõ hawē hãtxa

habiaskari matu bumaikiki. Habu besti Israelī babā Deus dayashūkī ea merabewakī duawakī ea xinā txākāwākanikiki. **12** Haska inū, Jesus Cristō tsuma betsa nukū haibu Epafras matube hiwemisrā, matuwē nuikī matukiri xinākī Deus matu yukashūkī heneama ikūkanikiki, hau txakabuuma mā hiweshū mestētā haska Deusū abuai dasibi haska xinaī keska mā ashuī hiwekubainūbū matukiri xinañā. **13** Haska nukū haibu Epafras matu inū dasibi Laodicéia mae ewapa anuabu inū Hierápolis mae ewapa anuabuwē nuhairai ē hawē hātxa nīkamisshū ē matu yuiaii. **14** Huni dauya Lucas nū habe abunamemis inū Demasī hawē hātxa matu bumariakī yuikī: “Deusū hau matu xinā txākāwanūwē”, matu waikiki.

15 Ha inū, nukū betsabu inū nukū puibu Laodicéia mae ewapa anuabu mā itxamisrā, matu xinākī ē hātxa ē matu bumaii. Ha dikabi nukū haibu Ninfa inū hawē hiwe anu itxamisbube ē hātxari ē matu bumariaii. **16** Na kene ē matu bumai uīkī yuikī keyutā hanushū Laodicéia anu itxamisburi hatu yunushākāwē. Hanua kene betsa Laodicéia anu ē haturi bumai uītā maturi bemaibu matuna uīābū hatunari uīshākāwē. **17** Ha inū, Arquipo yuikī: “Nukū Shanē Ibu Jesus Cristō mia katushū hawē daya mia yununi hawa kaneama hau pe dayashūkūkañū”, ea yuishūshākāwē.

18 Na kene keyukinā, ē Paulō emebi ē mekenē ē hātxa matu bumakī ma ē keyuaii, hatū ea keneshūmistū akai mebītanā. Ea bitxikī akawashū ea neshayamabu ekiri xinākī heneama Deus ea yukashūkubaikāwē. Nukū Epa Deusū hau matu unānuma hiwemakī pewakī duawapakekubainūwē.

Hatiski, ē hātxarā.

Paulo

TESSALÔNICA ANUABU PAULŌ HA DUKŪ HATU KENE BUMANIKIAKI

1 TESSALONICENSES

Paulō hatukiri xinānikiaki, na hātxarā

1 Ë Paulō, ē merabewanika Silvano inū Timóteobetā ē matu kene bumai uīrakāwē. Tessalônica mae anushū mā ikūwaī nukū Epa Deus inū nukū Shanē Ibu Jesus Cristobe mā ma dasia hatubekē Deusū hau matu duawakī unānuma matu hiwemakubainūwē.

**Tessalônica anuabũ ikũwaĩ pe hiweabuwẽ taeshũ Paulõ
hatukiri Deus kẽwãnikiaki, na hãtxarã**

2 Matu dasibiwẽ taeshũ Deus kẽwãkĩ matu hakimama xinãkĩ Deus nũ matu yukashũkubainaii. **3** Mã eskai hiwea ikũwaĩ Jesuski txiti itã, ikũwaĩ betsabube merabenaĩ bika tenebiai hawa txĩtuãma nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo mã manaya nukũ Epa Deusbe hãtxakĩ matu dayuishũkĩ matukiri xinãkĩ nũ heneama ikũkainaii. **4-5** Ë betsabu inũ ã puibuũ, matu anu kashũ Jesusũ kakape matu yusĩkĩ nukũ hãtxa bestiwẽma Jesus Cristo datã akĩ nũ matu amaimaki. Hakia Deusũ kuxipa matu uĩmakĩ hawẽ Yushĩ Pepawẽ dami atimaska matu uĩmakĩ ikũhairawamakĩ hawẽ hãtxa pepa txanima kayabi keyutima unãkĩ nũ matu yusĩmaki. Nuku nĩkatã mã ikũwaĩwẽ taeshũ hanu Deus matuwẽ nuikĩ hawenabu matu wakatsis ikĩ matu katuni nũ unaiĩ. Haska matu anu nũ pe hiweima inũ haska matu merabewa bestikĩ nũ matu bikawama ikima matũri mã unãhairaii. **6** Txanima nuku nũ ikai keskai inũ nukũ Shanẽ Ibu Jesus hiweni keskai matũri mã nuku txibãyã matu itxakawakĩ matu nuitapawabiaibũ Deusũ Yushĩ Papatũ matu benimawakubainaya Deusũ kakape mã ikũwãkubainimabuki. **7** Mã haskaya ha mai pakea dabe Macedõnia inũ Acaia anushũ Jesus ikũwãbaunaibũ mã ikai kaka nĩkakĩ haska Deusũ nuku hiwemakatsis ikai tapĩkubaunimabuki. **8** Matũ dukũ ikũwãkĩ nukũ Shanẽ Ibũ kaka pepa mã txibãkĩ hatu uĩmaya Macedõnia inũ Acaia besti anuama hakia matũmebiri Deusũ hãtxa ma tapĩtã matũri mã hatu yusĩayã paai mae betsa betsapa anuabũ mã haska ikũwaĩbu habũ matu nĩkakĩ keyubaunaibũ nũ ana hawa hatuki txanitirumaki, mã ma hatu amayarã. **9** Ha inũ, mã haskaimabukiri ha mae anushũ nukukiri txanikĩ txanima haska mã nuku duawaima txanimisbuki. Ha inũ, damiwakĩ yushĩ itsa wabu mã kẽwãbiapauni ha henetã Deus hiwea kayabi ikũwãkĩ mã duawakĩ taewaimaki. **10** Haska bestikiri mã xinãma hakia Deusũ bake Jesus mawa ana bestẽwani nai anua txĩtũkirã ana hushũ nuku mekeaya hakia yurabu txakabumisbu Deusũ hatu kupikĩ hau nuku meama ishanũ, iwanã, unãkĩ uĩshanũ ika mã manakanaii.

Tessalônica anua eskai Paulo hatube dayanikiaki, na hãtxarã

2 Ë betsabu inũ ã puibuũ, matu anu yusĩ kai hamẽ nũ kama ikima mã unaiĩ. **2** Ha inũ, matu anu nũ hikiriamakẽ Filipos anushũ nuku itxakawakĩ nuku nuitapawaimabu mã unãriaii. Nuku bika tenemabiaibũ Deusũ nuku kuxipa wakubaina hawẽ kakape nũ

matu yusĩkubainimaki. **3** Hanushũ matu yunukĩ yusĩkĩ nũ kaneama ikimaki. Ha inũ, txakabuwakĩ nũ matu hawa parãma iriainimaki. **4** Hakia Deusũ nuku unãti watã yuikĩ: “Huni pepabuki”, itã xinãkĩ hau hawẽ kakape nũ yuikubaĩshanũ nuku yununi nũ matu yui hãtxakũkainaii. Deusũ besti nukũ huĩti unãmiswẽ taeshũ Deus besti nũ benimawakatsis ikaii, yurabu benimawatiwẽ nuiamarã. **5** Haska wakĩ hãtxa hawẽrua bestiwẽ hau hawẽ mã nuku kẽwãnũbũ nũ matu parãma ikima mã unaiĩ. Ha inũ, matu parãta pei binũ, iwanã, nũ matu yusĩama ikima Deusũ unãriaikiki. **6** Ha inũ, Jesusũ kuxipayakĩ nũ matu yunutirubia matu inũ yura betsabu hau nuku shanẽ ibu wakĩ kẽwãnũbũ nũ hari yunukĩ matu hãtxa wama ikimaki. **7** Hakia ewabũ hawẽ bakebu pe mekekĩ pimamis keska wakĩ matube hiweshũ matuwẽ nuikĩ unãshubira yusĩkĩ nũ matu meshtãmakubainimaki. **8** Haska wakĩ matu abukĩ Deusũ kakape yusĩ benimai matuwẽ nuihairai kashakatsis iki haska xinãĩ ẽ matu mawashũkeanimaki. Haskawẽ taea ana habias matukiri xinãkĩ matu merabewanũ, iwanã, hamapai betsa nũ matu ashũkatsis ikaii.

9 Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, Deusũ kakape matu yusĩ kashũ matũ piti pikĩ matu bika wakĩ nũ matu txikix wakatsi ikama bariri inũ mexu merã dayahairai yumãkĩ nukũ dayawẽ taeshũ nukũ piti nũ bikubainima mã unaiĩ.

10 Haska mã ikũwaĩbube hiwea pepakũkaikĩ hawa kaneama nũ matu hawa txakabuwama ikũkainima Epa Deusbetã mã unaiĩ.

11-12 Nũ matu eska wani mã unãriaii. Bestibu tibi matu benimawakĩ nũ matu pewakubainirã, haska epabũ hatũ bakebũ txakabuwai nemamis keska wakĩ mã Deus hiweshũkĩ haska abuai keska maturi mã inũbũ nũ matu yunua matũ txakabu unãtã mã henekubainimaki. Haska Deusũ hawẽ mae kayabi pepa anu matu hiwemakatsi ikai ma bebũkiri matu kenani haskakiri nũ matu merabewakubainimaki.

13 Haska wakĩ Deusũ kakape nũ matu yusĩma nĩkakĩ hunibũ yusĩa keska mã xinãma hakia Deusũ hãtxa besti txibãkĩ xinãkĩ mã ikũwãyã hawẽ hãtxawẽ taeshũ Deusũ matu xinã betsa wamakubainimaki. Deusũ matu haska waimawẽ taeshũ nũ matu Deus kẽwãshũkubainaii. **14** Hamẽ betsarã, Jesuswẽ taea ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, Judéia anushũ judeubũ hawenabũ Jesus ikũwaĩbu hatu itxakawabu Deusũ bake Jesus Cristo ikũwaĩ yumanibu keskai habiaskari wakĩ matunabũri matu itxakawabu maturi mã

nuitapaimabuki. **15-16** Ha judeuburā, ha dukū hatū shenipabu betsabū Deusū hātxa yuishunikabu betsabū ū unuatiā hatu tenākubiranishū hanushū habiabū bababūri nukū Shanē Ibu Jesus tenārianishū nukuri itxakawakatsis ikī nuku kaīmakī haska Deusū abuai ashūama nuku putakubainimabuki. Hanushū Deusū judeubumari hatu xinākī haburi mekekatsi hanu hatu anu nuku yunuima nū matube hātxaya judeubū nuku nemapaikī judeubu inū judeubuma hatube dasitā hatu nukuki sinatamakubaīkanikiki. Haska wakī hatū txakabu betsa betsapa ana matsākī itxawakubainaibuwē taeshū samama hatu kupitxakayamakatsi Deusū hatu manakaki.

Tessalōnica anu Paulo ana bai kakatsi inikiaki, na hātxarā

17 Ē betsabū inū ē puibuū, matu anushū nuku bika tenemabu nū huima ushe itxapama matu xinākī manui matu ana uī kanū, iwanā, Deus matu yukashūkī nū matu xinākubainai. **18** Haskakūkaini nū matuki ana bai kakatsi ikaya ē Paulo ē yubakabiakūkainaya Satanāsā ea beshtenū ishū nuku nemaimaki. **19** Nū haskakūkaikī nū matu yusīanima xinā betsama ikūwā bestikī betsabū ikai keskama hatu binui mā hawa txītuāmawē taea hanu kupiaitiā nukū Shanē Ibu Jesus ha nū manaka huaya nukū benima pae matuwē taeshū tsuā nuku mebītiruma nū unaiī. Haskai nū benimaya matuwē taeshū Deusū nuku kēwāshanikiki. **20** Matuwē taeshū Deusū hawē kuxipawē nuku duawakī nuku benimawaikiki.

Timóteo hau hatu uītanū Paulō yununikiaki, na hātxarā

3 Matuwē nuhairakī matukiri unākatsis ikī ana nū tenetirumawē taea Atenas mae ewapa anushū ea inū Silvano manakai hiweyushū **2** nukū betsa Timóteo nukubetā Cristokiri kakape yusīmis matu anu nū nitxīmaki, hau matu xinā txākāwākī hau matu ana kuxipa wai kanunā. **3** Ha inū, habū nuku itxakawabiaibū Deusū nuku hatube hiwemai mā unaīwē taea hamapai bika xarabu mei yumābiai hawa dateyamakāwē. **4** Haskakē Jesus ikūwāriabumā nuku itxakawaibu nū yumāshanaikiri matu yusī kaimashū bebūkiri nū matu yuikubainimaki. Na eskatiā haska nū matu yuima keska uīkī mā ma tenekī meaii. **5** Matukiria kaka nīkakatsis ibiai tsua yukatima matu xinaī: “Satanāsā hatu parā ma txītūxinabumēkaī ika datei hamē nū hatu yusīmamēkaī”, ikī eā ē ana manatiruma matu anu Timóteo ē nitxīmaki, haskamē mā ikūwākubainai hau nukuki txanikī nuku banabimayushanunā.

6 Hakia mā ikūwaī txītuābuma inū mā abunamei heneama Tessalônica anua haska kaka Timóteō nīkatāxīshū nuku yuia nīkai haska nū matuwē nuiyai keskariai matūri nuku ana beisnū ika mā nukukiri xinaī matu uītani huxīshū nuku yuikī benimawaxinaki. **7** Haskakē ē betsabu inū ē puibuū, nuku bika tenemakī yumāwābiaibū ha xināma mā Jesus ikūwaī txītuābumakē haska matu nīkatā hawa ana matuwē dateama nū xinā txākaiī. **8** Hakia nukū Shanē Ibu ikūwaī mā txītuāmawē taea nū ana hawa punu nukama matuwē benimai nū hiweaii. **9-10** Hanua nukubu matuki ana bai kashū ana matu yusīkī kuxipa wakī haska nū matu yusī keyuriamu matu yusī kakatsis ikī mexu merā inū bariri nū matu Deus yukashūkubainai. Mā haskakī ikūwaī txītuābumawē taeshū mā nuku benimawaya haska washū matuwē taeshū Deus nū kēwākī keyutirumaki.

Paulo Deusbe hātxakī dayuikubainikiaki, na hātxarā

11 Haskakē nukū Epa Deus inū nukū Shanē Ibu Jesusū nuku merabewakī hau matu anu nuku nitxīkī nuku yunushanūbūwē, nū matu uī kanunā. **12** Ha inū, nukū Shanē Ibū hau matu ana ewawakī abunamemakī nui itxapa matu inākubainūwē. Matu haska wa hayatā ikūwaī betsabuwē nuikī yurabu dasibiwē nuitixara ikubaīkāwē, haska nū matuwē nuikūkainai keskairā. **13** Haskawē taea nukū Shanē Ibu Jesusū matu xinā mestēwākī matū hamapai txakabu beshtenishū mā hawenabu hawa txakabu matukiri metutirubuma mā hiwekē hatiāra nukū Shanē Ibu hawē tsumabube ana huaitiā nukū Epa Deus bebū mā nia hau matu uīshanū haska matukiri ē xinaī. Haskakirā.

Eskai hiwekī Deus benimawatirubu Paulō yununikiaki, na hātxarā

4 **1-2** Ē betsabu inū ē puibuū, Jesusū nuku yununi hawē yusīa nū matu yusītanimu mā unaīwē taeshū kenewēri nū ana matu keneshunai uīrakāwē. Haska bari tibi Deus mā benimawatiru nū matu yusīkubainimu mā akai keska wakī ana habiasri heneama akubaīshākāwē, iwanā, nū matu ana yunuaii. **3** Haskakē Deusū matu pepa besti wanū, iwanā, matu yunukī: “Aību mī aīmawē kemuama inū, huni mī benemawē kemuama haska ha dabe mā haya hatū aībe besti hau txutanamekubainūbūwē”, iwanā, xināmiski, Deusunā. **4-5** Haska inū, Deuskiri unāma inū ikūwābumā aībuaibu tibiwē kemukī txutabaūmisbu keska

iyamakubaikāwē. Hakia Jesus ikūwai aiyākatsis ikī shabakabi Deus uīmai pe hiwenū ika habe biakanātā nuitapawama hatū mabu mekei hau pe besti ikubainūbūwē, hatū aībe menamei txutanameirā. **6** Hanushū bebūkiri nemakī haska nū matu yuima ana nīkairakāwē. Tsuabūra huni betsa parākī hawē aī mekī hatu itxakawaibu Deusū hatu kupishanikiki. **7** Hakia nū haska txakabui atimapakūkaīmis Deusū abuisimaki. Haskawē taea nū pepa bestikubainūbū hawenabu wakī Deusū nuku katuniki. **8** Hanushū tsuabūra na yusīa danākī hunī yusīa danāma hakia Deusū hawē Yushī Pepa matu ināmis danākanikiki.

9-10 Ha inū: “Jesus matubetā ikūwaiibu hatube abunamei hatuwē nuikubaikāwē”, akī Deusū ibubis matu yusīkī yunuima tapīmashū mā akai Macedōnia mai pakeanushū ikūwai dasibibū mā hatube haskaiwē taeshū hawa ana betsa maewama nui abunametakayamakūkaini beshtekeama ipakekāwē. Mā haskakūkainaiwē taeshū ana haskakiri nū matu keneshūtirimaki. **11-12** Hakia haska nū matu yusīkī nū matu uīmatanima mā nuitapaibukiri xināma txikixama ea iki daketapama matū mekenē dayakūkaikī matū hamapai bikubaikī unānuma hiwekī hatu yuāmayamakāwē, mā haskaibu ikūwābumā matukiri pe uīkī hawa txakabuuma hau xinānūbunā.

Jesus ana huirā, eskakirāshanikiaki, na hātjarā

13 Ē betسابu inū ě puibuū, Jesus ikūwai betsa mawaya mā punu nukayamashanūbū matu yusīnū ea nīkakāwē. Jesus ikūwai mawai habū Jesus ikūwāma keskabumaki. Haskawē taea kashai bis itxakayamai: “Ana hiweamaki”, iwanā, xinākī yuiyamakubaikāwē. **14** Hakia nukurā, nū ana haskakiri xināmaki. Jesus mawa Deusū ana bestēwani nū ikūwaiī. Haska wani ikūwai nukuri nū mawa Jesus bestēwani keska watā ha huaitiāri Deusū nukuri bestēwātā Jesusbe nuku iyushanai nū unaiī.

15 Na eska matu yuikī haska nukū Shanē Ibū nuku yusīni matu yusīnū nīkakāwē. Jesus ana huaya haki nukui nū ikūwai hiweabu nuku dukū nū bebuama ishanaii. **16** Hakia Deus nai anua sai ikī hawē nai tsuma shanē ibu yunua hatū dasibibu itxawaya Deusū trombeta hawē nai tsumā txā txā akaya nai anua nukū mekenā Cristo butui shaba putxinī nikē Cristo ikūwai mawanibu habu dukū Deusū ana bestēwātā **17** nuku nū hiweaburi hatube Deusū nuku ainiaya nai kuī merā Jesuski nukutā nū habe hiwepakeshanaii, ikibi

ikirã. **18** Haskawê taea na yusã hãtxa nĩkai ana hawa dateama xinã txãkãĩ hatube benimanamerikubaĩkãwê.

5 **1-2** Ê betsabu inũ ã puibuũ, bari hawê heneai anu nukũ Shanê Ibu hushanai tsuabũra manama xinãma huni yumetsu mexu merã hawaira humis keskai Jesus hawairakirãshanai mã ma unãyã hatiãra hushanai nũ ana hariri yuikĩ matu keneshunamaki, mã ma tapĩkenã. **3** Haskakê ana hawaki yurabu dateama yuikĩ: “Unanuma hiwei hawaki mesei dateama hiwekubainãkãwê”, ikubaini ana hawaki mesei dateabumakê Jesus ana niti ikama hawairakirã hatu kupishanikiki, aĩbu bake kaĩnũ ika isĩ berukutã ana maiãma kaĩmis keskairã. **4** Hamê ã betsabu inũ ã puibuũ, maturã, mã ma unãnepabuki, tsuãra kakape tapĩkĩ ikũwãkatsi ikabuma keskamarã. Hatiãra nukũ Shanê Ibu hui haskakirãshanikiri ana matu yuinũ nĩkakãwê. Huni yumetsunũ ika hawaira hatiãra tsuã unãmakê humis keskai nukũ Shanê Ibu bebũkiri tsua yuiama hawairakirã tashnishanikiki. Haskaya habũ ikũwãkatsi isbuma mexu merã hiweabu keska tekũ iki: “Habaa!” ishãkanikiki. Hakia habũ ikũwaĩbu hawa dateama ishãkanikiki, nũ ha manakamis huayarã. **5** Haskawê taearã, maturã, dasibibũ Jesus mã ikũwaĩ mã ma shabaki pesea keskabuki. Hakia nukuburã, nũ mexu anua keskabumaki. **6** Nũ haskawê taearã, yura betsabu hawa unãma ushamisbu keskama txikixyamakubainãkãwê. Hakia ibubis mekekĩ pe besti xinãkĩ haska Jesusũ mia abuai keskai txibãkĩ manakubaĩkãwê. **7** Hamê, ha mexu merã keska hiweaburã, ushabu inũ paẽmisbu keskabuki, hawara ishanai unãbuma inũ hatiãri Cristo ana hushanai xinãbumarã. **8** Hakia nukuburã, nũ ma mexua anua shabaki tashnia keskabu nũ ikũwãkĩ pewakubaĩmiswê taea nukũ Shanê Ibu ana hushanai hawa hakimama manakubainãkãwê. Nũ habubetã ikũwaĩ betsabube duapai abunamei merabenãkĩ nukũ Epa Deus ha bestiki txiti ikubainãkãwê. Nũ haskaiburã, Romano soldadobũ hawê yura hunenũ, iwanã, mane tari manãkiria sawemis keskai hawaki dateama nũ pe mekea hiwetirubuki. Haskai hawa dateama nukũ Shanê Ibu manakĩ hatũ besti nuku mekeshanai nũ manaii. Haskakĩ hau soldadobu tsuã hatu deteyamanũbũ hatũ bushka mekekĩ hunekĩ mane maiti sawemisbu keskai nukuri dateama pe mekea nũ hiwetirubuki. **9-10** Txanima nukuwê taea Jesus Cristo nuku mawashuniwê taeshũ Deusũ nuku hawê kupikatsi ikama nũ hiweabu inũ nũ mawabu nukũ Shanê Ibu Jesus Cristowê nuku meketã nuku habe hiwemashanai nũ unaiĩ.

11 Haskawē taea ana Jesus ikūwākubaini heneama betsabube benimai kuxipanamekubaikāwē, mā ma ikūkaimis keskai heneamarā.

Haskai ikūwaibū xinaī hiwenūbū Paulō hatu yununikiaki, na hātxarā

12-13 Ē betsabū inū ē puibuū, matu merabewanikabū matu merabewakī nukū Shanē Ibū daya akī haska mā kaneaibu matu pewakī yusīaibu hatukiri petxiama hatu xinākī abukī duawariakubaikāwē, hatū daya pepawē taeshunā. Ha inū, matubetā ikūwaibube unānuma hiwekubaikāwē. **14** Ē betsabū inū ē puibuū, nū ana matu yunuai nīkairakāwē. Dayama txikixaibu hatu yusī pewakī hatu ha akubaikāwē. Ha inū, hatūmebi hawara txakabuwatā kasmai nīkatā beshtekei babuaibu hatu merabewakubaīriakāwē. Ha inū, betsabū dama ikūwaī huīti shubu heneama hatu merabewakubaīriakāwē. Ha inū, yurabu hiwe txakabu haskaira hatukī sinatama unāshubira hatu tapīmakubaikāwē. **15** Ha inū, yura betsā matu txakabuwaibu ana hatube manakunama mā pepakatsis ikairā, haska txakabu huai tenetā pepakī ikūwaī betsabube merabenākī mā akai keska wakī mai hirabi anuabu yurabu ashūriakī hatu merabewakubaikāwē. **16** Haskakubaini benimai heneyamakubaikāwē. **17** Hamapai tibikiri hawaira xinātā Deusbe hātxakubaikāwē. **18** Hawara tibi mā haya inū mā hayama haska Deusū matu unaīwē taeshū ha besti kēwākubaikāwē, mā haskaibu Deusū matu abuikiki, mā Jesus Cristo ikūwaībuwē taeshunā. **19** Tsuabura Deusū Yushī Papatū merabewa hawē kuxipawē dayaibu nematimaki. **20** Haska inū, Yushī Papatū Deus hātxashunika wakī yusīmai danāyamakubaikāwē. **21** Tsuabūra yuikī: “Deusū hātxa ē matu yusīaiī”, ikī hatu yusīaibu haska Deusū hātxa kayabi yusīmēkaī unāti wakī nīkakubaikāwē. Deusū hātxa yusī pe waya unātā ikūwākī ha yusīa mā txibātirubuki. **22** Hamapai txakabu xarabu danākubaikāwē, nīkamarā.

23 Nukū Shanē Ibu Jesus Cristo huaitiā dasibibu mā tsua txakabuma Deus hamebi unānuma hiweatū matu meribi pepahairawakī matū hamapai txakabu putamakī matu mekekubaikatsi matū xinā inū matu yushī inū matū yura hawa txakabuma hau matu pe bestiwakubainūwē. **24** Haska wakī Deusū matu katunishū henebainama matu pepawakī meneshūshanikiki.

25 Ē betsabū inū ē puibuū, hau nukuri merabewanū nuku hakimama Deus nuku yukashūkubaikāwē. **26** Ha inū, ikūwaī beaibu

matũ betsa kayabi keska wakĩ hatu ikĩ beyawakubaĩshākāwē, benimawakinã. **27** Haskakē nukũ Shanē Ibũ ea kuxipa waniwē taeshũ matu yununũ ikũwaĩbu dasibibu itxati tibi anushũ na kene ē matu bumakĩ yunuai shabakabi hatu yuishũkubaĩkāwē. **28** Mã hatu haska waya nukũ Shanē Ibu Jesus Cristõ hau matu dasibi duawakubainũwē.

Hatiski, ē hãtxarã.

Paulo

TESSALÔNICA ANUABU PAULÕ HA KATXU HATU KENE BUMANIKIAKI

2 TESSALONICENSES

Paulõ hatukiri xinãnikiaki, na hãtxarã

1 **1-2** Ë Paulõ, ē merabewanika Silvano inũ Timóteobetã ē ana matu kene bumai uĩrakāwē. Tessalônica mae ewapa anushũ mã ikũwaĩbu nukũ Epa Deus inũ nukũ Shanē Ibu Jesus Cristobe mã dasikē Deusũ matu duawakĩ hawama unãnuma hau matu hiwemakubainũwē.

Jesus Cristo ikũwaĩbu Paulõ hatu xinãki kēwãki Deus hatu
yukashũkubainikiaki, na hãtxarã

3 Ë betsabũ inũ ē puibuũ, txanima matũ xinãnē Jesus ikũhairawai mã ma yumei kuxipai ē matu unaiĩ. Haskakĩ ana heneama ikũwaĩ betsabube kuxipai nui henenameyamakubaĩshākāwē. Mã haskaya matukiri xinãki Deus matu yukashũki matuwē nũ Deus kēwãkubainaii, haska nuku yunuayarã. **4** Hanua matu itxakawakĩ yumãwãbiaibũ ikũwaĩ kuxipai mã hawa txĩtuãma ikũkainaya haska xinãki hanu ikũwaĩ itxamisbu tibi anushũ benimai nũ matukiri txani nũ hãtxakũkainaii. **5** Bika tenei mã haskaya Deus kaneismatũ yura dasibibu unãki matũ pepawē matu unãti watã matukiri pe xinãyã hanu Deus shanē ibumis anu habe mã hiwenũ matu hikimashanai nũ unaiĩ.

6-8 Hamē habũ Deusũ hãtxa tapĩki Deuskiri xinãkatsi ikama inũ Shanē Ibu Jesusũ hãtxa txibãkatsi ikabuma hatu manakukĩ kupinũ ika hui nai anua txi here nakua Jesus hawē nai tsuma kuxipabuya habube tashnikirã hatu kupi hushanikiki. Na haska bika tenemakĩ nuku nuitapawaiburã, haska Deusũ matu hatu bika tenemairã, hawē

dateyamakāwē. Haska wakī habū matu nuitapawamisbu hatu beshetetā matu inū nuku itxakawamisbu binumakī nuku huīrūkūmakī unānuma nuku hiwemashanikiki. **9** Hamē nuku haska wamisbuwē taeshū habu kupikī nuitapawariakī ikibi imakī hawē kuxipa paewē benukī inū hawē txasha pepa hawērua hatu uīmakatsi ikama ha bebunua txaihaira hatu putashanikiki. **10** Haskakē hawara nukū Shanē Ibukiri nū matu yusī txanitanima mā ikūwaīwē taeshū hatiāra nukū Shanē Ibu hana huaitiā dasibi mai hirabi anushū nū ikūwābaunaibū txanima uītā duawakī nū kēwāshākanaii.

11 Haskawē taea Deusbe hātxakī matukiri yukakī nū heneismaki. Deusū matu kenakī katunishū pepabu matu wakatsis ikaikiri matu yukashūkinā, mā ikūwaīwē taeshū hawē kuxipawē hamapai pepa akī betsabube merabenamei mā hiweskubainūbū ē matu ea ashūkubainaii. **12** Haska ē matukiri Deus yukashūmiswē taeshū matu uīkī nukū Shanē Ibu Jesus dasibibū kēwāshākanikiki. Mā haska waibu Jesusū matu duawakī matu kēwāriashanikiki, haska nukū Epa Deus inū nukū Shanē Ibu Jesus Cristō nuku abukī haska xinākubaīmisrā.

Jesus ana hushanaikiri Paulō shabakabi hatu yusīnikiaki, na hātxarā

2 Ē betsabu inū ē puibuū, bari hawē henei keyuaitiā dasibibu nuku itxawanū ika nukū Shanē Ibu Jesus Cristo nai anua ana txītūkirā hua nū habe itxashākanaikiri matu yuinū nīkakāwē, **2** eska tashnishanaikiri bebūkiri nū matu ana shabakabi yusīainā. Tsuāra Yushī Papatū yuia keska xinākī: “Nukū Shanē Ibu Jesus ma huaki”, ikī matu paraību inū, yusīa betsa tapītā: “Jesus hune ma huimakiaki”, ikaibu inū, nukuki parana ē kene keska bushū matu yuikī: “Paulo eska txanikiki, Jesus ma huimakiaki”, ikī mā haska tapiāma ibiaimakē matu parākī yuiakeakeaibu nīkatā e iki huīti metesheketā matū xinā hawaira maewai hatuwē dateyamashākāwē. **3-5** Ha inū, matube hiweshū hawara ē matu yusītanimarā, mā ma daki hakimai ikai matu ana yuinū nīkakāwē. Deus ikūwaību itxapabū Deus danaī txītuaībū Jesus hushanai ma kemaya huni txakabu kuxipa bebūkiri ha dukū hushanikiki, ha huni txakabū iburā, hau Deusū kupiti tenetxakayamashanū Deusū ma haki tanashū pewanirā. Ha Deuski sinatamistū Deusū yunuti inū hawē nemati danākī hamapai tibi kēwākī txibaību nemanū, iwanā, hamapai dami xarabu kēwāmisbu hatu binukī maematā hamebi keī hanua Templo Jerusalém anu tsaushū yuikī: “Earā, ē

Deuski”, ishanikiki. Haskawē taeshū hau matu parāyamashanūbū hatu hawa nīkamayamashākāwē. **6** Ha huni txakabu hawē yuba iriamakē natiā kaīmayuama tsuāra nemayukubainai mā unaiī. **7** Ha huni txakabu Satanāsā kaīmashanairā, ma hune yubakai dayaikiki, yurabu parākī txakabu ewawairā. Haskabiaya hatū nemakubaīmisshū henea hanua ana nemamakē tashnishanikiki. **8** Hanua ha huni txakabu tashnikē nukū Shanē Ibu Jesus dasibi hawē txasha kuxipaya hukirā ha huni txakabū kuxipa mebīkī paismawatā hawē hashpawē shuū akī kupikī tenāshanikiki. **9** Ha huni txakabu hawē shanē ibu Satanāsā kuxipa wakī merabewaya dami atimaska betsa betsapa wakī yurabu parāshanikiki. **10** Habū Deusū kakape Jesuswē mekekatsi iki abunameama danānākī txanima hātxa danaību ha huni txakabunā, txakabu atimapa betsa betsapawē hatu parāyā haska uītā txibaībū **11** haskawē taeshū Deusū txani yushī hatu parāmaya haska txani hātxa kēwaību **12** atimas hanu kupiatiā ha hātxa txanima danākī txakabu besti abuaibu Deusū hatu hawē kupishanikiki.

Hawenabu wanū, iwanā, bebūkiri Deusū hatu katunikiaki, na hātstarā

13 Ë betsabu inū ē puibuū, Deus matuwē nuikī matu abukī bebūkirihaira matu katuniwē taeshū txanima hawē pashati mā bishanai hawē Yushī Papatū matu merabewai kai ma matukiri pewanikē txanima mā ikūwāyā haskawē taeshū matu meribi waniki. Mā haskakē Deus nū matukiri pe kēwāshūkubainai. **14** Kakapekiri datā akī nū matu yusīayā Deusū matu ikūwāmaniki, hau nukū Shanē Ibu Jesus Cristō kuxipaki dasitā mā hawenabu ikubaīshanūbunā.

15 Haskawē taea ē betsabu inū ē puibuū, matu haska wakī katunikē nukū yusīa beya bena hari matū mae anu kashū ibubis nū matu yusītanima inū nukū kenewē nū matu yusīainā, hakimama txibākubaīkāwē. **16-17** Hanushū nukū Shanē Ibu Jesus Cristo hamebi inū nukū Epa Deus nukuwē nuikī abukī nuku duawakī nuku xinā txākāwā niti ikama nai anu nū hatube hiweshanai manakamakī nuku yubaniki. Hanua mestēwātā matū huīti xinā txākāwākī matu kuxipa wai heneama hamapai yuikī mā akai pepas hau matu amakubainūbūwē.

Nukū dayakiri Deus nuku yukashūkubaīkāwē, hatu wanikiaki, na hātstarā

3 Ë betsabu inū ē puibuū, nū ma matu kene keyushunai uīrakāwē. Jesuskiri kakape nīkashū mā xinā betsa waima

keska wakī nāta manibaunabūri habūri Jesuskiri kakape nīkatā hau hawaira xinā betsa watā Deus kēwārianūbū nū hatu yusīkubaunaya Deusbe hātxakī kuxipa nuku yukashūkubaīkāwē. **2** Ha inū, dasibibū Jesus ikūwābumawē taeshū yura betsa txakabubu inū dakeisbumā txakabuwakubaīkī nuku itxakawaibu hau nuku nemashunū Deus nuku ea ashūkāwē. **3** Haska wakī Satanāsā matu kanemakatsis ikaya nukū Shanē Ibu nuku hakimaismatū nuku shunūbainama matu kuxipa wakī mekekī txakabu matu binumakubaīshanikiki. **4** Ha inū, nukū Shanē Ibube nū habe dasitā matu yusītanima hawa heneama txibākī mā habias akubaīshanai haskakiri nū matu ikūwaiī. **5** Epa Deus nukuwē nuimis keskai betsabube mā nuinameairā, haska Cristō bika tenei hawē kuxipa babuama ini keskai maturi mā babuyamanūbū hau nukū Shanē Ibū matu merabewakubainūwē.

Txikixbu tapīmatikiaki, na hātxarā

6 Ē betsabu inū ē puibuū, nukū Shanē Ibu Jesus Cristō nuku yunumiswē taeshū nū maturi yunuai, nīkakāwē. “Nukubetā Jesus ikūwākatsi ibiai tsuara nū yusīāi txibāma inū beya bena nū matu yusīma danākī akabumarā, ana hatukiri xināyamakubaīkāwē”, hatu dakewakinā. **7-8** Hamē earā, matube hiweyushū hawa tirumakī matu daketapawama tsuabūra piti nū hamē piāma ikimaki. Haskakī nukū hamapai ibubis bi bariri inū mexu merā dayatxakayamai yumākī nū matu bikawama ikimaki. Matube hiweshū nū matu uīmaima keska ikubaīkāwē, tsua hamē ea iki daketapamarā. **9** Ha inū, nū Jesusū kuxipayabū matu yusīkubaīkī hawē taeshū matū piti nū yukatirubia nukū piti inū nukū tari hawē biti mā nuku devebiakē nū matu hawa yukama ikimaki. Hakia ibubis mekenē dayai haska nū hiwemis keskai matūri nuku txibaī mā hiwekubaīshanūbū nū matu uīmaimaki. **10** Haska matu yusī kaimashū matu yunukī: “Tsuabura dayakatsi ikama txikixaiburā, hau hatu pimayamarianūbūwē”, iwanā, nū matu yusīmaki. **11** Hakia matukiria txani huai nū nīkaxinarā, hatirirā, mā txikix dayama hawawakatsi ikama kaka betsa betsapa besti nīkatā betsabu yui mā yuānanā bestikubaīkanikiaki. **12** Haskakē nukū Shanē Ibu Jesus Cristō kuxipawē nū matu yunuaii. Yurabu txikixbu yunukī tapīmakī: “Haska besti hiwetirubuma hau tari meribi hatū daya tapītā ana yura betsabu shetukī yuāmama hau hatū piti inū hatū mabu hau ibubis bikubainūbūwē”, iwanā, matūri mā hatu yununū nū matu yunuriai.

13 Ë betsabu inũ ã puibuũ, hawara daya pepa aki mã hawẽ hiwemis akirã, punu nukai hĩ ikĩ heneyamakãwẽ. **14** Ha inũ, nukũ hãtxa nũ matu bumai hatiribũ nĩkakĩ tapĩkatsi ikama hatũ txakabu unaĩ hau dakenũbũ ana hatube mapuyamakubaĩkãwẽ. **15** Hakia hatuki sinatama mĩ betsabube mĩ ikai keskakĩ hatu hãtxa txakabuwama hatu yusĩkĩ nema bestikubaĩkãwẽ.

16 Nukũ Shanẽ Ibũ hamebi hawenabu unãnuma hiwemakubaĩmistũ maturi unãnuma hiwemakĩ hawara bari tibi betsa betsapa mã akai hau matu uĩrakubainũwẽ.

17 Ea Paulõ, ã hãtxa matu bumakĩ haska ibubis ã mekenẽ kenekĩ ã keyumis keska wakĩ ã matu ashuaiĩ, ã tsumapã ana ea ashũamakenã. **18** Haskakẽ nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ hau unãnuma hawama matu duawakubainũwẽ.

Hatiski, ã hãtxarã.

Paulo

TIMÓTEO PAULÕ HA DUKÛ KENE BUMANIKIAKI

1 TIMÓTEO

Paulõ Timóteokiri xinãnikiaki, na hãtxarã

1 Ea ã Paulorã, Deus nukũ mekenika inũ Jesus Cristo hawẽ yubakaniwẽ nũ hiweshanai nũ manaitũ Jesus Cristõ kuxipaya ea washũ ea yununibuki. **2** Timóteoõ, ã mia kene bumai uĩrawe, ã mia Jesus Cristo ikũwãmaniwẽ taea mĩ ã bake kayabi keskakirã. Nukũ Epa Deus inũ nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo miwẽ nuikĩ hau mia unãnuma hiwemakĩ pewakĩ duawapakekubainũbũwẽ.

Yusĩa peparã, txakabube husitimakiaki, na hãtxarã

3 Macedõnia mai pakea anu kakĩ Éfeso anushũ mĩ hatu pewakĩ mĩ hatu merabewayunũ ã mia baxibiranima keska habias ã mia ana yunuaii. Tsuabũra ha hatũ yusĩnãbũ hatũ xinã meribis hau hatu yusĩtxakayamanũbũ hatu nemakĩ pewawe. **4** Tsuabũra hatũ shenipabu hiwenibu tanakubainaibu inũ hatũ shenipabũ beya hawẽrua keska hatu yusĩ txakaibu hau nĩkayamanũbũwẽ, ha miyuirã, hamẽkirã. Haska yuimisbube hãtxanamei hau hamẽyamanũbũwẽ. Haska Deusũ abuai hawa hatu amakĩ

merabewatirubumaki. Hakia Jesus Cristo ikūwākī besti haska Deus yubakani abukī ikūwaī besti mā hiwetirubuki.

5 Na haskakiri xinākī ē mia yunuairā, tsuabura hatū huīti detsisma pepawē xinākī dakeama Jesus Cristo ikū kayabi waibu hau hatuwē nui nū habube abunamekubainūbū haskabu besti ikūwaību txanima hatu yusīkubaīwē. **6** Haska tibi besti yui ha iki inū hamē hātxa txakabu txibaī yusīa pepa txibāma kanekanikiki, hatū xinā husitā benuirā. **7** Haburā, yusīa kayabi unāmabia Moisés keneniwē yusīnanāpaikī hatūmebi yuibiai habū ibubis nīka pewama inū yusī pewai keska xinaī: “Ē pe hatu yusīai”, ikī yuimisbuki.

8 Haska Deusū xinākī Moisés kenemanirā, tsuabūra haska hawē xinā txibākī nū akairā, haska pe nū unākanaii. **9** Hirabibū xinānākāwē, haska nemati tibi yununi inū yunumisbu hayarā. Haska tibi kenekinā, pepabukiri tanakī akabumaki. Hakia eskawē taeshū anibu keyuismaki, hatū shanē ibu nīkabiakī hawē hātxa txibaīsbuma inū, txakabu tibi akī Deus sinatamamisbu inū, Deuski kashekī hawē kēwātiki meseisbuma inū, hawē epa kasmai hawē ewa haki pubēkī tenaību inū, yura betsaki sinatakī tenāmisbu inū, **10** txutabaūmisbu inū, huni dabe txutanamemisbu inū, aību dabe txutanameaibu inū, yura betsabu yumetsushū hawē pei bikatsi dayaru wakī ināmisbu inū, txani txakamisbu inū, hamē uīyamabia yura betsaki yubakatā paranamisburā, haskabunaki, haska habū yusīa kayabi txibaīsbumarā. **11** Na nemati tibi hayawē Deusū kaka pepa hawē bakekiri Deus duapahairatū ea yusītā haska ē txanikūkaunū ea yununiki.

Paulowē nuikī Deusū katunikiaki, na hātstarā

12 Nukū Shanē Ibu Jesus Cristō ekiri pe xinākī ē txītūtiruma xinākī ea duawakī hawē daya ea yununiwē taeshū txanima hatū ea kuxipa wa ē kēwākubainaii. **13** Ha dukunā, Jesus Cristokiri txakabu yui haki shetxakakī ha ikūwaību danākī ē hatu itxakawayuniki. Haskati dabanē Jesus Cristo ē ikūwāriama haska ē xinaī inū haska ē akubainai Deus ē benimawai dabanē ē ibiaya ha ē kaneaiwē taea Deus ewē nuitxakayamaniki. **14** Nukū Yavé Deus ha besti nuikipahairakī ea duawatxakayamakī hawē xināwē ē xinā ea betsa wamatā Jesus Cristo ē itxakawabiaya ha ikūwaībuwē ea hatuwē nuitiwaniki, Jesus Cristowē taeshunā.

15 Na haskarā, txanima kayabiki, tsuabūra ikūwātiruburā. Ikūki Jesus Cristo mai anu tashnirā, txakabu wamisbu hau Deusū hatu

kupiyamashanū hatū txakabu buatā hatu mekēnū ika huniki. Hamē eānā, txakabu wakī yura dasibibu ē binuhairaniki. **16** Ea ē haskabiakē Deus ewē dabanā ikī ea kupikatsi ikama hau Jesus Cristo ewē nuikī ea merabewakī hī hī ikī hawaira xinābaūs aismarā, ea uīmani haska tsuabūra ea xinākī ewē taeshū habūri ea uīkī Jesus Cristo ikūwākī hiwea kayabi bishākanikiki. **17** Hanua Deus nū uītirimabia ha bestitū nuku mekei shanē ibuhairakūkaini niti ikama hiwemistū dasibi damiwani heneama hau dasibibū kēwākubainūbūwē. Haskakirā.

18-19 Timóteoō, ebetā Jesus Cristo dayashuni mī ē bake keskaki. Ea nīkawe. Jesus Cristo ikūwaī haki dakeama txakabu nemakī txanima hātxa mī hatu yusīpakēnū Deusū hatu yunua Jesus Cristo ikūwaību yusīnā mekenikabū mia katunibuki. Habiaskari xinākī eāri ē mia yunuaii, mī kaneama ishanai unaīnā. Hakia yura betsabu hatiritū Jesus Cristo ikūwākī taewabianishū txakabu metā ma txītuābuki, hanushū kupishanai anu buirā. **20** Ha inū, Himeneu inū Alexandrē habiaskari hatū hiweawē hatū yusīa kanekī yusītxakaibu hau ha dabe ikūwaībube ana itxayamanūbū ē hatu nemaimaki. Habū xinaī keska Satanāsā hau hatu amanū ē hatu haska nemaimaki, ha Deuskiri txakabu yuiaibu ha ibubis keneaibū Deusū hatū xinā betsa watiru hau unāshanūbunā.

Deusbe hātchatikiri yusīnikiaki, na hātcharā

2 Eska dukūkiri hatu yusīkubaīwē. Yurabu betsa betsapabu Deusū hau hatu merabewakubainū Deusbe hātchakī hatu yukashūkī betsabukiri hatu ea ashūkī hātchakī hatukiri Deus kēwākubaīkāwē. **2** Deusū yusīa pepa txibaī unānuma benimai hiweshū hawama pepa besti hawa dakeama nū hiweyukubainūbū shanē ibubu inū yununikabu haska tibikiri hatu yukashūkubainākāwē, hau Deusū nukukiri hatu pe xināmanunā. **3** Haska nū hatukiri xinākī hatu yukashunairā, harā, peki, nukū mekenika Deusū haska abumiskenā. **4** Hatunā, hakiri hawē kakape txanima dasibibū unākī hau ikūwaī mekeshanūbū Deusū abuikiki. **5** Haskawē taea eska Deus hawē xinā hayaki. Deusrā, bestitxaiki. Hanua nuku itsa habe hātchashūmisrā, bestitxairiki, ha Jesus Cristorā, Deus nuku daewashuni hātchashūmisrā. **6** Cristo tsuabūra ikūwaību Deusū hatū txakabu buashūshanaiwē taea Jesus Cristo hamebi mawakī habū ikūwāshanaibu hatu mekeniki. Haskakē na habiatiā Deusū yununi tsuabura hakiri txanibaūtirubuki.

7 Haskawē taeshū Deusū ea katutā hawē kakape yuishunika ea wakī Jesus Cristō kuxipaya ea watā judeubuma anu na yusīa Jesus Cristokiri txanima ē ha ikūwaī ē txanikauanū ea yununiki. Na haska mia yuikinā, txani txakakī ē mia yuiamaki.

Aībū hatū yura dauwamisbukiri hatu nemanikiaki, na hātcharā

8 Haska inū, betsarā, hanishūra ikūwaībū Deus kēwānū ika itxa hunibu hau mexātā Deusbe hāt看akubainūbūwē. Haskai Deusbe hāt看ai haska bestiama haska Deusū abuai benimawai besti hiwei hawa tsuki sinatama tsua ha akama hau pe besti meribi hiwekī hatu uīmakubainūbūwē. 9 Ha inū, habiaskariai aībuaibū ikūwaī mapuarā, hawēruashū hunibu kemumama inū hatū yuraki batxi hawē kemumati hatu xināmakī hau saweyamanūbūwē. Bu txūpia inū mane itxapa inū batxi karuhaira haska bestiwe hau hawēruayamakubainūbūwē. 10 Hakia aībuaibū Deus ikūwaī benimawakinā, haska abuai nishū dayashūkī hatu merabewakī pepa besti aki hawē dauwa itsai hau duapakubainūbūwē. 11 Hanushū Deusū hāt看a yuiaibu anu buarā, hau pes bestishū yusīaību hau hatu nīkakubainūbūwē. 12-14 Ha dukū damiwakī taewakinā, Adāo Deusū damiwaniki. Ha katxu hawē aī Eva damiwanianiki. Adāo Satanāsā paranū, iwanā, yuiama hakia hawē aī Eva parākī ha dukū txakabuwamaniki. Haskawē taeshū shanē ibukī aībuaibū yunutiruma inū hunibu yusītirubuma ē hatu nemamiski, hau pesshū nīka bestikubainūbunā. 15 Hakia aībuaibū Jesus Cristo ikūwaī pe hiwei betsabuwē nui duanamekī haska Deusū abuai ashuī meribikī txibākubainaiburā, tsuāra bake bitā hatuwē nuikī pe yumewakubaīmisburā, Deusū ha aībuaibu mekekubaīshanikiki.

3 Na hātcharā, txanima habiaskaki.

Hatū mekenikai uīnikabuirā, eska itikiaki, na hātcharā

Haratubūra Jesus Cristo ikūwaību hatū mekenikakatsis ikirā, daya pepa akatsi ikaiburā, haskarā, peki. 2 Na eska yunua daya birā, hau eska tibi ikubainūbūwē. Duapa hakiri txakabu yuisbuma inū, aīyākatsi ikī aību bitā heneisma betsawē kemuisma inū, hawē hāt看a kayabi binumakī kaneama pe xinākī akubaīmisbu inū, haki kasheisbuma inū, bai mapuabu hatu itā hatu ushāmisbu inū, yusīnanaī pekūkaīmisbu itirubuki. 3 Ha dikabi eska tibi meama xināmisburā, paēakiri xinaīsbuma inū, detenamekatsi ikī xinaīsbuma inū, mabu inū peiwē kemuisbuma inū, duapakatsis iki

pepamisbu itirubuki. **4** Ha inũ, hawẽ hiwe anu hatube hiweabu hatu meke pewashũ hatu pimakĩ pewamisbu inũ hawẽ bakebu hau haska hiwenũbũ hatu yunua txibaĩ hawa txakabu mekĩ tsua bikawaisbuma itirubuki. **5** Tsuãra habe hiweabu hatu meke pewaismatunã, ikũwaĩbu Deusũ enabu haska washũ hatu pe meketirubumariki. **6** Ha inũ, mekenika katukĩ dama ikũwãkĩ taewabainai hawaira uĩtã katuyamakubaĩwẽ. Hamẽ dama ikũwaĩ mã haska katua: “Ea besti ẽ pehairaki”, iki keãyã Deusũ Satanás putani keska wakĩ haskari wakĩ hatu putariatiruki. **7** Ha inũ, ikũwãbumã ha huni pepa hawẽ xinã unãtã hakiri pe xinãmisbu besti uĩkubaĩkĩ mekenika katutiki, Satanásã parãkĩ hatu atxia hawaira kanekĩ hau hatu uĩmatxakayamashanunã.

Merabewanikabu katukinã eskabu atikiaki, na hãtxarã

8 Habiaskari wakĩ merabewanikabu katukinã, eskari akubaĩkãwẽ. Hunibũ hakiri pe xinaĩ haki kasheisbuma inũ, hawara yubaka bestitã kaneisbuma inũ, paeĩsbuma inũ, hatu beparãtã pei inũ hatũ mabu ibubis binumatã itxawaisbuma hau ikubainũbũwẽ. **9** Ha inũ, Deusũ yununi hawẽ bakẽ kakape txanima unãhairai haskawẽ hiwekaĩkĩ ikũwaĩ hatũ xinã pepaya hau ikubainũbũwẽ. **10** Ha dukũ hatũ hiwea pemẽkaĩ ishũ uĩkubaĩkĩ hakiri hawa txakabu kaĩmabumakẽ unãtã merabewanika dayanika katutirubuki. **11** Habiaskari wakĩ aĩbuaiburi merabewanika katukatsis ikinã, hakiri pe xinaĩ haki kasheisbuma inũ, hatũ txani tuekĩ hatu nĩkamaisma inũ, patapai kasheisbuma inũ, dasibi hawẽ pepa hatu uĩmakubaĩmistrã, haska keskabu besti akubaĩkãwẽ, katukinã. **12** Merabewanika hunirã, aĩbu bitã bake watã habetã yumewai habe putanameisbuma inũ, hawẽ hiwe anu hawẽ bakebu inũ hatube hiweabu hatu meke pewashũ hatu pimakĩ pewamisbu hau haska ikubainũbũwẽ. **13** Hanua merabewanikabu pepakĩ Jesus Cristo dayashũkinã, betsabu uĩmai hawa txakabuamakẽ habũ kẽwãtirubuki. Hanua Jesus Cristo ikũwaĩwẽ taea benimai unãnuma hiwekubaĩtirubuki.

Txanima hãtxa shabakabi ha ikũwaĩ eskatikiaki, na hãtxarã

14 Ë hawaira samama mia uĩ kakatsis ibiai haskabia ẽ mia keneshũyuaii. **15** Ë yane katiruma xinãkinã, haskai Deus hiweatũ enabũ txanima hãtxa Jesus Cristokiri hatũ matu tsuma unãkĩ txanima hãtxa besti xinaĩ hawẽ nemakanaĩ haskai hiwei hau mekei penũbũ haskakiri mã hatu yusĩnũ bebũkiri ẽ mia kene bumaii.

16 Dasibi Jesus Cristo nũ ikũwaĩwẽ Deusũ nuku duawai nũ unã keyutirumabia txanima shabakabi haska wani haska xinaĩ tsuabura haskakiri yui nũ hawẽ ha itirubumaki. Hakia hawẽ bake ikũwãkĩ Deus nũ benimawatiruki. Eskaki, mia yuinũ nĩkawe:

Cristo huirã, hunĩ yura bitã tashniniki.

Cristorã, hawa txakabu hayama pepa bestiki, iwanã,

Deusũ Yushĩ Papatũ hawẽ hiweakiri yuiniki.

Bestẽkaina Deusũ nai tsumabũri uĩriakubainibuki.

Ha inũ, nawa betsa betsapa anushũ

Jesusũ tsumabũ kakape hakiri yusĩkubaunaibũ

itxapabũ ikũwaĩbũ Deusũ nai anu ana hawẽri ainitã

shanẽ ibu wani nũ unaiĩ.

Jesus Cristo ikũwaĩ betسابu txĩtũshanaibukiri yusĩakiaki, na hãtxarã

4 Jesus Cristo ana hua kemaya haskai habũ ikũwaĩ betسابu txĩtũ bebũkiri haskanũbariaibukiri Deusũ Yushĩ Papatũ shabakabi nuku unãmai mia yuinũ nĩkawe. Habũ Jesus Cristo txibãkĩ henetã yushĩ txakabu parananaĩbu inũ Satanãsã tsumabũ hatũ yusã habu anua huai nĩkatã txibãshãkanikiki. **2** Ha yurabu beparamenikabu inũ txanitxakanikabũ habu hawaki dakeisbuma habũ hatũ yusã txibãshãkanikiki. **3** Ha hunibũ yusĩanã, aĩyaĩ inũ beneyatikiri inũ piti betsa tibikiri piaibu nemamisbuki. Hakia Deusũ piti xarabu damiwani tsuabũra habũ Cristo ikũwaĩbũ txanima unãkĩ Deus kẽwãtã pitirububiakẽ ha piti betsakiri hatu nemamisbu habũ mesewakĩ yusãĩbu nĩkakĩ txibãshãkanikiki. **4** Hamapai piti xarabu Deusũ damiwatã: “Peki”, aniki. Haskawẽ taeshũ hawara Deusũ nuku inã bishũ pikinã, danãma kẽwãtã hau pikubainũbũwẽ. **5** Haska piti tibi Deusũ hawẽ hãtxawẽ yuikĩ pewani xinãkĩ habe hãtxashũ nũ piarã, ma dasibi nuku pewashũkubaĩmiski.

6 Na haska hãtxa kayabi ẽ mia yuiairã, nukũ betسابu inũ nukũ puibũ ikũwaĩbu habiaskari hatu yusĩkubaĩwẽ. Haskakĩ hawẽ ikũwãti hãtxa mĩ haya inũ yusã pepa mĩ txibaĩ ana hawẽ huĩti kuxipakũkaini Jesus Cristõ tsuma pepa mĩ ikũkaĩshanaii.

7 Hakia habu patapaibu inũ ikũwãbumã miyui hawama yuiaibu nĩkai hatu anu naxui ikama ikũkaĩwẽ. Hamẽ mia ikirã, haska Deusũ mia hiwemakatsis ikai pepai mimebi mĩ xinãnẽ mekei yurabu uĩmai hiwekũkaĩwẽ. **8** Hunĩ hawẽ yura kuxipa wai pebiakẽ Deus hiweakiri yubakani hãtxa unãkĩ txibãkĩ hawẽ huĩti kuxipa wairã, ha binua pehairaki, natiã nũ hiwea inũ txipu uatiã Deusbe nũ

hiweshanai nũ manakairã. **9** Ha hãtxa txanimaki, dasibibũ nĩkakĩ ikũwãtiruburã. **10** Haskawẽ taea dayakĩ Deus hiweatũ yura betsa betsapabu merabewakatsis ibiaya tsuabũra hawẽ bake Jesus Cristo ikũwaĩbu besti hatu mekekubaĩshanaiwẽ taea nũ habe hiweshanai manakakĩ habias hawẽ hãtxa nũ yusĩayã nuku itxakawabiabu hatu ikũwãmanũ ika nũ dayakũkainaii.

11 Habiaskari ẽ mia yuiyai yunukĩ hatu yusĩkubaĩwẽ. **12** Mĩ berunã huni ewariamabiatũ mĩ hatu yusĩaĩ hau mia danãyamanũbũ pe bestikũkaĩwẽ. Ha inũ, mĩ hãtxa pe tashnimakĩ duapai hatuwẽ nuikĩ Jesus Cristõ yusĩa ikũhairawakĩ mĩ ikũwaĩ hatu uĩmawe, hau haskariakĩ yura betsã ikũwãtã hiweriakubainũbũ ikũwaĩbu hatu yusĩkubaĩwẽ. **13** Nenua ẽ mia anu hikiriamakẽ nukũ betsabũ inũ nukũ puibu Éfeso anushũ ikũwaĩbu itxabu Deusũ hãtxa hatu yuishũkĩ benimawakĩ hatũ huĩti kuxipa wakĩ hatu pe besti yusĩkĩ heneyamawe. **14** Ha inũ, mĩ mae anushũ Jesus Cristonabu mekenikabũ mia mamepishũ Deus mia yukashunabu hawẽ Yushĩ Pepa mia yunua mia kuxipa wanirã, unãnumas hamakiri hãtxama haska Deusũ mia merabewani hakiri besti hãtxai dayakũkaĩwẽ, kaneamarã.

15 Haskai mimebi ana unãnepai xinã pepakũkaini dasibibũ hau mia uĩnũbũ daya betsa akama mĩ kuxipa hirabiwẽ hatu yusĩkubaĩwẽ. **16** Mimebi pe mekekĩ uĩrawe, haska betsabũ mĩ hatu yusĩakirirã. Dasibi xinã pe bestiwai txĩtũyamakũkaĩwẽ. Mĩ haskakũkainaya mia inũ mĩ hãtxa habũ nĩkaibu hatube Deusũ pewẽ mia manakushanikiki, hiwe kayabimakinã.

Ikũwaĩbu betsa betsapakiri merabewakĩ xinãtikiaki, na hãtxarã

5 Kaneaibu pewakĩ hatu ha ayamakubaĩwẽ. Hakia anibũ kaneaya mĩ epa keska wakĩ hatu merabewakĩ hãtxa kuxipawẽ hatu bekũyã akama hatu pewẽ xinãmakubaĩwẽ. Berunã inũ huni ewã kaneaya mĩ betsabũ keska wakĩ merabewakĩ hatu pewakubaĩwẽ. **2** Yushabũ kaneaya mĩ ewa keska wakĩ hatu merabewakĩ pewakubaĩwẽ. Txipax inũ aĩbu ewãri kaneaya mĩ puibu keska wakĩ merabewakĩ hatu pewakubaĩwẽ, hatuwẽ kemumarã. Haska wakĩ dasibibu hatu merabewakubaĩwẽ.

3 Aĩbu ewa beneyabiani ana bene hayabumã Jesus Cristo ikũwaĩbu txanima nuitapa kayabiaya hawenabu hayamakẽ Jesus Cristonabũ duawakĩ hau hatu merabewakubainũbũwẽ. **4** Hakia beneyabiani nuitapaibu hatũ bakebu inũ hatũ bababu hayarã, habũ

dukū hau hatu merabewakī hawē tapīkubainūbūwē, hatunabu kayabibunā. Haska hatunabu merabewakī hatuwē nuikinā, Deus benimawakī xinā txākāwātirubuki. **5** Aību ewa beneyabianibū Jesus Cristo ikūwaī hawenabu hayama Deusū hau hatu merabewanū haska manakakī bariri inū mexu merā Deus kēwākī habe hātxakī hawē piti inū hawē mabukiri yukamisbuki. **6** Hakia aību ewa beneyabiani betsabū Deusū hātxa xināma patapakī hawara akatsi ikai amisburā, hiwebia hawē yushī ma mawaki. Haskawē taea Deus hatuki sinataikiki. **7** Haskakē hau ikūwābumā hatukiri txakabu yuiyamanūbū ikūwaību yusīkī hau hatunabu merabewakubainūbū hatu yunukubaīwē, hatu xināmakinā. **8** Haskakē tsuabūra hawenabuskiri xinākī hatuwē nuikī merabewama Jesus Cristo ikūwābiai danākanikiki. Hatunabuwē nuikī merabewamawē taearā, habū ikūwābumā xinā betsa waisma keska habū ikūwābiai xinā hayama nuima txakabuki.

9 Habū ikūwaī yushabu 60 bariya unuri kai beneyatā betsawē kemukī heneama ipauni enauma ikūwaībū merabewatirurā, eska atiki, hatu tanakīnā. **10** Hatū bakebu ma pe yumewani inū, bai beaibu hatū hiwetā itā Jesus Cristonabu betsabū duawakī beya wakī hatū tae hutxupaunibu natiā hari nuitapaya merabewakī pe besti dayakūkainiwē taeshū Jesus Cristonabū ha pepabu besti hatukiri xinākī hau merabewakubainūbūwē. **11** Haska inū, aībuaibu beneyabia hawē benē heneima kasmai mawaimakē yushaburiamarā, hau ikūwaībū haska xarabu hau hatu tanatā merabewayamakubainūbūwē, Jesus Cristo dayashūkatsi yubakabaiama hakimātā huniwē kemui ana beneyakatsis itirubukirā. **12** Hanua ana beneyama ikūwaību merabewai hatube dayakatsi yubakabaiama ibubis xinā betsatā ha yubakaima ana xināma kanei txakabuaya Deus hatuki sinatatiruki. **13** Haska inū, yushaburiama hatū piti inū hatū mabu inākī mā hatu merabewaiwē taea haska besti bi ana dayakatsi ikama hiwe tibi anu besti hikikūkauni txikix pikutirubuki. Ha txikix pikumarā, haska bestiama hiwe betsa tibi anu tsaushū hatubetā txani yui inū betsabuki txanitxakakī haska txani yui beyatirubuki, haskai txakabui pikuirā. **14** Ikūwābumā hau nukuki kasheyamanūbū aību beneyabaiama ma hawē bene mawa kasmai henebainima yushaburiabumarā, hau ana beneyakubainūbūwē. Haskatā bake bitā hatū hiwe meranua pe dayakī hau hatu duawakubainūbūwē. **15** Uīwē. Hatiri aību yushaburiama beneyabiani ana beneumakē hatu merabewabiabu

ana Jesus Cristo txibākatsi ikama Satanásã haska abuai txibaïbu uĩkĩ eska ã mia yunuaii.

16 Hanushũ yushabu beneuma nuitapai enayakenã, hau hawenabũ merabewakubainũbũwẽ, ikũwaïbukiri xinãkĩ hatu bika wamamarã. Hakia ikũwaïbu itxashũ yushabu betsabu enauma besti merabewatirubuki, hatũ piti inũ hatũ mabu hawa hayamakẽ hatukiri xinãkinã.

17-18 Mekenikabukiri ana mia yuinũ nĩkawe. Moisés Deusũ hãtxa kenekĩ: “Mĩ hemaĩtĩ anushũ mĩ ina awã hawẽ taewẽ mĩ shekiwã pema pema akĩ mia shemeshunaya dispiwẽ sheneshyamakãwẽ, hau dabukũ pinunã”, iwanã, yununiki. Haska yuikinã: “Dayakapabu hau hatu pakakubainũbũwẽ”, ani keska wakĩ mekenikabu tibi habũ matu yusãïburã, haratura bestitũ Deusũ hãtxa matu yusĩ henekatsi ikama matu yusĩkĩ matu merabewakubainaibuwẽ taeshũ matũri ha matũ mekenika duawakĩ peiwẽ kasmai hawarawẽ merabewakĩ hawẽ hawara inãkubaïkãwẽ.

19 Haska inũ, mekenikatũ txakabu wakĩ kaneaikiri huni bestitxai miki txanikĩ hakiri mia yuiai nĩkayamayuwe. Hakia mekenikakiri habias txakabukiri dabe kasmai dabe inũ bestitũ mia yuiaibu: “Txanimẽkaĩ? Txanimaraka?” ikĩ unãti watiki. **20** Hanushũ txakabu wakubainaibu pewanũ itã Deuski hatu datemakĩ dasibiburi hau daterianũbũ itxashũ nĩkaibũ pewakĩ hatu mesewakĩ shabakabi nemakubaïwẽ.

21 Natianã, Deus inũ nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo inũ hawẽ nai tsuma katuabũ habũ ea nĩkaibũ ã mia yunu kayabiai ea nĩkawe. Mĩ haïbuaïbu kasmai yura betsabu tsuãra hamapai mekĩ txakabu waxinamẽkaĩ, txakabu wamamẽkaĩ, bebũkiri txakabu xinãma dasibibu habias ma miki txaniaibũ besti unãti watã hatu pe wakubaïwẽ. **22** Ha dikabi hau tsuãra Deusũ daya ashunũ katukatsis ikinã, hĩ hĩ, iwanã, uĩriama mamepishũ hawaira Deus yukashũyamawe. Hakia hawẽ txakabu unãriama kanekĩ mĩ hawaira katukẽ: “Hawẽ txakaburã, unãma ikimẽkaĩ?”, iwanã, mikiri xinãtirubuki. Haska huni betsã txakabu mĩ pewashũtirumarã, mimebi mekekĩ uĩrakubaïwẽ.

23 Mĩ hatu babu mĩ isĩkũkaïmiswẽ taeshũ ana ãpash besti akama uva vinho hushkeixtatã akubaïwẽ, bari tibirã.

24 Haska inũ, hatiri ikũwãbiakĩ yurabũ berubi txakabu wamisbuki. Betsabũ hune txakabu wariamisbuki. Haskaibu hatu uĩbiamisbukẽ miã hawa unãma hawaira hatu katukĩ

mamepiyamakubaĩwē, txipu hatū txakabu tashnitirukirā.

25 Habiaskari wakī merabenākī pepawaibu bebūkiri unāmisbuki. Hakia betsabū txakabuwakī hune abiaya atimas tapīriamisbuki.

6 Hamē betsarā, tsuara huni betsā escravo dayarutunā, Jesus Cristo ikūwākī hau hatū tsuma duawakī nīkai hau hatukiri pe xinākubainūbūwē, hatu heneamarā. Hatu haska uĩmamakē Jesus Cristokiri nū hatu yusīaĩ inū Deusū kena yura betsabū yuātirubuki, “Hanis hatu yusīkaniraka”, nuku wamakinā. **2** Ha inū, hatū tsumapā Jesus Cristo ikūwāyā habetā ikūwāriairā, hawē betsa keskai hau haki mesekubainūbūwē. Uatiā imisbu keskama hau dayai peshūkī hatu binumakubainūbūwē, hatū tsumapā hatu dayashūbiamisbu habetā ikūwaĩnā, betsa nuikipa keskaya hau haki txiti ikubainūbūwē.

Hawara nū hayawē besti benimakūkaĩtikiaki, na hātxarā

Na haska tibi yusīkī hatu tapīmakubaĩwē. **3** Tsuāra hatu yusīkatsis ikī hatū xinā betsahaira itimaskakiri haska hatu yusīanā, nukū Shanē Ibu Jesus Cristō nuku yusīni keskama inū haska hakiri xinākī nū hatu yusīmis keskama hatū xinānē besti kēkī yusīkatsis ikanikiki. **4** Hawē taea besti keĩ unāmabia ha iki haskakiri xinaĩ hamebi hatū xinā hatu atimapa wamamisbuki. Eska tibi hatū xinā meranua tashnirā, hawara betsana ha hawena haska hayama uĩ keskai ha besti haska hayamē iki sinatairā, yuānanaĩ betsabube danānanaĩnā, abunameama sheti ikama hatuki ha ikirā, **5** yura betsa betsapabube hatū yusīa hātxa kayabi unābumabe kemanamei heneisma inū haska ikūwākī yusīaĩwē taeshū pei itxapa bitikiri xinākanikiki. Hatu uĩrakubaĩwē. **6** Haskakiri nukubū nū hariri xinākī ikūwaĩburā, txanima kayabiki. Deusū hawē pepa tibi mabu keyumis keskama nuku inaĩ inū nuku ināshanaiwē taea nū benimahairakūkainaii. Haskakē natiā haska nū haya bestiwē benimayunākāwē. **7** Na mai anu tashnirā, nū hawauma kaĩniki. Hanua mawakaĩkī nū hawa buama iriashanaii. **8** Haskawē taea Deus nū ikūwaĩburā, tari inū piti inū hanu ushati haya ha besti nū hayarā, haskawē besti benimakubainākāwē. **9** Hakia tsuabura mabu inū pei bestiwē kemuaiburā, habū hawa unāmwē taearā, birū tibi keska hatū kemu pae tibiwē hatu atxi keyua haska tibi tashnīaiwē taea hawa xināma: “Ē peaii”, i bestikī hamapai txakabu hawērua besti abui hawē hiwe txakai pikukūkaini hawē hiwea benui hanu kupiaitiā hawa pepa biama benushākanikiki. **10** Pei inū maburā,

hatū kemuti pae txakabū hatu atxia hanu hayaki. Haska mabu inū peiwē kemui Jesus Cristo ikūwaibu bestibu has besti dayanū ika haska abuai hatū xinā pe henetā ana Jesus Cristo ikūwaī xināma ma hakimawē taea hanua hakiri hawē txakabu betsa betsapa tashnibirākī hatu nuitapawamiski.

**Jesus Cristo txibākī hau pe besti yusīkubainū Paulō Timóteo
yununikiaki, na hātxarā**

11 Hakia miarā, Deusū ma mia hawena wakī katuniwē taeshū hawara txakabu betsa betsapa betxitā danaī ana hari kayamawe. Mī pe dayai hiwekatsi ikairā, mī daya bikabiakē Deusū mia unaīwē taea ikūwaī nui abunamei kuxipai huīti kuxiama babutā hatu uīmai hatube hiwekūkaīwē. **12** Haska mī hiwea ikibi ika bibiatā mī benutiruma Deusū mia inākatsi mia kenakī katuniwē taeshū haska mī ikūwaī mī ma itxabu anua shabakabi txanini hatu unāmakubaīwē, Jesus Cristo txibaī txītuāma dasibi Deusū mia yunumis dateama xinākī akubaīkinā. **13** Deusū dasibi damiwakī hiwea hatu inākī keyumis inū nukū Shanē Ibu Jesus Cristō haska shabakabi huni dateama Romano shanē ibu Pōncio Pilatoski txanikī ma yuinitū natiā nuku uīaībū mia merabewakī ē mia yunuaii. **14** Na haska tibi ē mia yunuai haska txibākī mī hiwea pe mekesū kaneama mikiri pe hatu uīmairakubaīwē, hanu nukū Shanē Ibu Jesus Cristo kuxipai huaitiā hau mikiri hawa txakabu tsuā yuiyamashanunā. **15** Hanushū Deus dasibi binu keyuatū hatū besti pepa meke keyua hatū yununika shanē ibubu dasibi inū shanē ibu beshmasbu dasibiri binu keyuatū hanu nukū Shanē Ibu ana nuku anu tashnimakatsis ikī ma hanu yubakani meneaya nitxīshanikiki. **16** Ha ibubis mawatiruma inū, ha besti hiwemis shaba txashakapa hiweaki tsua hari haki kematirumarā, tsuā uītiruma inū tsuā uīnakama hiweaki. Haskakē hawē kuxipa pae nukaisma duawakī hau kēwāpakenūbūwē, niti ikamarā. Haskakirā.

17 Tsuāra ikūwaī hawē pei inū hawē mabu itxapa hayabū xinaī: “Natiā ē mabu ē hayawē ē hawē hiwei peakī”, ikī hau ana haskakiri xinaī hawē kēyamanūbū hatu yuiwe. Ha haskakiri xināmisburā, hatū mabu txapumiswē hatu mestēwātā hiwematirumaki. Haskakē uatiā imisbu haska xināma hakia natianā, Deusū nuku benimawakī hatū hamapai betsa betsapa yauxiama nuku inākubaīmis haska besti bi hau hiwekubainūbūwē. **18** Haska inū, hatū hamapai mabu haya betsaburi pashkashūti xinākī haska Deusū abuai aki hau

pepakubainübü hatu yunuriawe. **19** Haska wakubaïmiswê taeshû Deus hatuwê benimakî hatû duapa pepawê bari hawê heneaitiã Deusû hatu manakushanai txanima hiwekuïa kayabi bi haki nukunûbarikanikiki.

20-21 Timóteoõ, mï xinã mekeirawe, haska Jesus Cristoki mï txiti ikawê taearã. Haskai betsabu tatimai unãnepanû ika kenamei ana Jesus Cristo ikûwãma hatû xinã meribi watã ma txítuãbuki. Haskakê mianã, ha hãtxatxakaiburã, hatû yusã txakabuwê parananaï: “Nukû hãtxa unãnepati kayabiki”, ikî yusã pepa beshtenû ikaibu hamê hatu nïkayamakubaïwê.

Nukû Shanê Ibû hau hatube mia duawakubainûwê.

Hatiski, ê hãtxarã.

Paulo

TIMÓTEO PAULÕ HA KATXU KENE BUMANIKIAKI

2 TIMÓTEO

Paulõ Timóteokiri xinãnikiaki, na hãtxarã

1 Ea ê Paulorã, Deusû haska xinaïwê Jesus Cristõ kuxipaya ea wakinã, hawê yunuawê ea aniki. Haska wakinã, hamê ea akama hakia haska bebükiri Deus yubakani hawê hiwea keyuisma ikibi ikakiri haska xinãkubaïmis haska hayawê taeshû Jesus Cristo ea katumaniki. **2** Timóteoõ, ê mia kene bumai uïrawe, mï Jesus Cristo ikûwaïwê taea mï ê bake kayabi keskakirã. Nukû Epa Deus inû nukû Shanê Ibu Jesus Cristo miwê nuikî hau mia unãnuma hiwemakî pewakî duawapakekubainübüwê.

Paulõ Timóteo pashkabiranimashû Deus kêwãshûkubainikiaki, na hãtxarã

3 Punu nuka huïti nixma mï baxikuimakê mia xinãkî hanu ê Deusbe hãtxaitiã bariri inû mexu tibi mia hakimama mikiri Deus kêwãkî ê mia yukashûkubaïmiski, eã Deus duawakinã. Haska ê xinã hawa txakabumakiri ea xinãmaya ê akubainaii, haska nukû shenipabû Deus ikûwãkî apaunibu keskari wakinã. **4** Ê mia pashkabirana mï ewê nui kashaya nenu huimashû ê mia xinã heneamaki. Haskawê taea ana miki nukutã ê mia ana uï miwê ê benimakatsis ikaii. **5** Ha dukû mï txitxi Lóide inû mï ewa Eunicê

Jesus Cristo ikūwāni txītuĩsbuma keska habias xinā miāri mĩ ikūhairawakĩ mĩ xinā mĩ betsa watiruma ẽ unaiĩ.

Jesus Cristokiri yusĩ daketimakiaki, na hātxarã

6 Haskakẽ natiã ẽ mia yunukĩ yuairã, nĩkairawe. Deusũ hawẽ kuxipa pepa hau mia inãkĩ kayati wamanũ mia mamepishũ ẽ mia yukashuniki. Habiaswẽ ana kuxipai txi ketiãbu hi imis keskai ana mĩ kuxipa babu wayamawe. **7** Deusũ hawẽ Yushĩ nuku inãkĩ yushĩ babu dateti nuku inãma iniki. Hakia hawẽ Yushĩ kuxipa pepa inũ hawẽ abui nuinameti inũ hawẽ nukũmebi nũ pepakĩ xinãtiru nuku inãniki. **8** Mia haska washuniwẽ taea nukũ Shanẽ Ibukiri yusĩ hakiri hātxai haki dakeyamakũkaĩwẽ. Ha dikabi, hawẽ taeshũri nenu ea bitxiabuwẽ taea ewẽri taea ekiri hātxairi ewẽ dakeyamariawe. Dateama eskakũkaĩwẽ. Deusũ nuku kuxipa wakubaĩmiswẽ taeshũ Jesus Cristo mekenãkiri kakape nũ hatu yusĩayã nuku itxakawaibuwẽ taeshũ miari bika tenemabiabu hatuwẽ dateama Deusũ kuxipayashũ yusĩkĩ heneyamawe.

9 Eska Deusũ bebũkiri xinãnirã, hawara pepa nũ amiswẽ taema hakia haska Deusũ na mai anu hawa wariamahairabia bebũkiri hawẽ xinã duapawẽ taeshũ hawẽ hātxawẽ hiwei nũ hawenabu meribi pepakubaĩshanũbũ nukũ txakabuwẽ nuku kupikatsi ikama haska yubakaniwẽ taeshũ tsuabũra Jesus Cristo ikūwaĩbu nuku katukĩ kenanishũ natiã nuku ma mekekubainikiki. **10** Hanushũ txanima Deusũ hawẽ nuikipa nuku unãmakinã, hawẽ bake Jesus Cristo nukũ mekenãwãkĩ mawawẽ dasibibu nũ datemis hatũ maemakĩ nuku binushuniki. Ha kakape hakiri hiwea hātxa yuikĩ datã ati xara ana huneama wakĩ shabakã tashnimakĩ shabakabi waniki.

11 Haskawẽ taeshũ Deusũ ea katutã hawẽ bakekiri kaka pepa judeubuma ẽ hatu yusĩkubaunũ ea yunukĩ Jesusũ kuxipaya ea wanishũ ea yusĩnã waniki. **12** Ea haska wanikẽ Deusũ hātxa ẽ yusĩkubaũmiswẽ taeshũ itxakawakĩ ea bitxibiabũ ẽ Jesus ikūwãkĩ taewaya ea mekenitũ bari hawẽ heneaitiã ea mekekubaĩshanai unai ẽ dakeamaki. **13** Jesus Cristo nuku ishuniwẽ taea ikūwaĩ abunamekĩ ẽ mia yusĩmis keska wakĩ hātxa kayabi kayatapia yusĩkĩ heneyamawe. **14** Haska wakĩ Jesuskiri yusĩa mĩ tapĩni hau tsuã betsa wayamanũbũ Deusũ Yushĩ Pepa nukuki dasiatũ mia merabewaya hawẽ kuxipawẽ uĩrakubaĩwẽ.

15 Haska inũ, mĩ ma unaiĩ. Ásia mai pakea anuabũ Jesus ikūwaĩbu dasibi eki dakei eki petxitã ana ea merabewabumaki,

Fígelo inũ Hermógenes dikabitunã. **16-17** Ea haska wabiaibũ nenu Roma anu ẽ bikai hiwebiakẽ nukũ haibu Onesíforõ Roma anu hikituxitã hawa huĩrukuãma ea betxinũ ika ea benatxakayamakĩ atimas ea betximaki. Ẽ mane dispi txiwetameyawẽ ẽ meneshekeaki dakeama hawẽtxaĩs ea merabewakĩ ea xinã txãkãwãbirãbiranimaki. Ea haska waimakẽ Deusũri hawenabuswẽ nuikĩ hau hatu merabewakubainũwẽ. **18** Éfeso anushũ Onesíforõ nuku merabewakubaini mĩ unãhairaii. Bari hawẽ heneaitiã Deusũ yurabu hatu unãti waitiã nukũ Shanẽ Ibũ hau Onesíforo duawashanũwẽ.

Soldado pepa keskatikiaki, na hãtxarã

2 Mĩ ẽ bake keska Jesus Cristoki dasia mĩ hawẽ kuxipa hayanũ Deusũ hawẽ pepa mia inãnirã, hawẽ besti kuxipakũkaĩwẽ.

2 Itxapabu ẽ hatu yusĩkubaunai mĩ nĩkakĩ tapĩmisshũ akai keskari mĩ hatu tapĩmairã, ha hunibu pe hiwekĩ ikũhairawai txĩtuãma hatu uĩmai duapakũkaĩkĩ yurabu yusĩkĩ hatu merabewatirubu hatu katutã hau habiaskari yusĩkubainũbũ hatu yunukubaĩwẽ.

3 Hamẽ mia ikirã, soldado keskai hiwewe. Haskakĩ ẽ ikai keska hiwekĩ Jesus Cristo mĩ ikũwãyã mia itxakawabiabu Jesus Cristõ tsuma pepai nuitapabiai bika tenei hiwekũkaĩwẽ. **4** Uĩwẽ. Txanima soldado unãnepatũ hawẽ shanẽ ibũ yunua besti dayashũkatsi hawa hamebi hawẽ xinãnẽ abuai atirumaki, hawẽ shanẽ ibu besti benimawanũ ikarã. **5** Ha dikabi, habiaskariai, bola putanika beyuskĩ hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati txibãbuma hawẽ manakuti pepa hayatirubumaki. **6** Ha inũ, huni betsã yunu banaima hawẽ dayashunikã mekeshũmiswẽ taeshũ hanu tsekatitiã bai ibuã tsekakĩ hawena dukũ biama ha dayashũmis pashkashũkĩ hawena dukũ inãtiki. **7** Na haska tibikiri ẽ mia yuiai xinãkubaĩwẽ. Mĩ haska waya nukũ Shanẽ Ibũ mia merabewakĩ dasibi mia tapĩmashanikiki.

8 Nukũ shenipabu shanẽ ibu pepa Davĩ baba Jesus Cristo mawa Deusũ ana bestẽwani kaka pepa datã akĩ ẽ hatu yusĩmisrã, hakimama xinãrakubaĩwẽ. **9** Jesus Cristokiri ẽ yusĩkubaũmiswẽ taeshũ ea itxakawabu tenekĩ ẽ meaii. Huni atimapa hawaki dateama txakabuwai betxitã amisbu keska wakĩ ea nemakĩ mane dispiwẽ ea meneshabu keska wariakĩ Deusũ hãtxa kakape yuikĩ ẽ datã amisrã, ha tsuã nemakĩ neshatirubumaki. **10** Haskakẽ tsuabura Deusũ katunibu Jesus Cristo ikũwaĩ pepai hau hatũ txakabuwẽ Deusũ hatu kupiama hatu pashawakĩ piskuma hau hawẽ kuxipa ikibi ikanu hau hanu hiweriashanũbũ natiã ea hiweyushũ ẽ hatu bika teneshũyuaii.

- 11** Na haska ã mia yuiairã, txanimahairaki. Xinaĩrawe.
Tsuabura nũ ma habe mawani keska habũ nũ xinaĩburã,
habusri nũ habe hiweshãkanaii, niti ikamarã.
- 12** Tsuabura Cristowẽ taea nuitapabiai babuama kuxipakĩ
nũ binukubainaiburã,
txanima hanu shanẽ ibuai anu habe nũ shanẽ ibushanaii.
Hamẽ tsuabũra hakiri txani peama yui keyaĩsbumarã,
habiaskari Cristo hatukiri Epa Deus txanikĩ hatuki
dakeriashanikiki.
- 13** Hamẽ nukubu nũ xinã betsa betsapa wai txĩtũbiamiskẽ
hatunã, hawa xinã betsa betsapa waisma ikũkaĩnũbarikiki,
haskatã hamebi ibubis txani txakatirumarã.

**Paulõ yusĩmis keska wakĩ hau Timóteõ ariakubainũ
yununikiaki, na hãtxarã**

14 Ë mia yuiai keska xinãkĩ betsabu hatu yusĩkĩ
tapĩmairakubaĩwẽ. Deusũ nĩka keyuaya yusĩa betsa betsapakiri yui
hau kenameyamanũbũ hatu nemakubaĩwẽ, tsua hatu
merabewatirubumakirã. Haskaibu tsuãra hatu nĩkai e ishãkanikiki,
Jesus Cristo ikũwãpairã. **15** Hamẽ mia ikirã, hĩ hĩ ikama mĩ Deus
dayashunairã, Deusũ besuubi hawa berabini mĩ dakeama ishanairã,
txanima hãtxa Jesus Cristokiri dasibi hatu yui pepakũkaĩwẽ. Mĩ
haskamiswẽ taeshũ Deusũ mia unãti wakĩ: “Huni dayakapakũkaĩkĩ
mĩ ea dayashũmis peki”, iwanã, mia yuishanikiki. Xinaĩrakubaĩwẽ.

16 Tsuabũra hãtxawẽ besti hamapai bemakis pepakiri xinaĩ
kenamei hãtxakĩ haska bestikiri xinaĩbu tsuabũra hatu nĩkai hatũ
yusĩawẽ beyai shushatirumai atimapai pikukubaĩkanikiki. **17** Hatũ
yusĩanã, isĩ txakabu tashni su ika ewakũkaĩmis keskaki. Haska
keskari wakĩ hatũ yusĩawẽ yurabu yusĩkĩ hatunabu txakabu pa
wamakanikiki. Hatu uĩrakubaĩwẽ. Haska keskai Himeneu inũ Filetõ
hatu txibãkĩ **18** txanima hãtxa henetã ma hamakiri hatũ xinã
benuabuki. Habũ hatu yusĩkĩ yuikinã: “Ikũwaĩbu mawarã, ana
bestẽshanairã, nũ ma hayaki”, iki mapubaũkĩ hatu parãkĩ Jesus
ikũwaĩ hatiri hatu txĩtũmakanikiki. **19** Hatu haska wabiaibũ ma
meribi Deusũ hawenabu kuxipa wakĩ mestẽwani hawa ana betsa
wama ishanai ma Deusũ hãtxa kaneama kenenibu hayaki. Haskakẽ:
“Nukũ Shanẽ Ibũ haratura hawenabu ma unaĩkiki”, ha inũ:
“Tsuabũra nukũ Shanẽ Ibũ kenawẽ Deusbe hãtxakinã, hatũ txakabu
txitetã hau henekubainũbũwẽ”, ariani kenenibu hayaki.

20 Haska inũ, huni mabuyatũ hiwe ewapa merã hawẽ mabu tibirã, ouro inũ prata hawẽrua besti hayamaki. Hakia ha dikabi hi mabu inũ mai mabu pepa beshmas hayariki. Ha mabu dabe haska keska dabes hayamaki. Betsa hawa husiama hawẽ pepahaira besti atiki. Hanua betsa hawẽ hamapai wakĩ pepa beshmas dasibibũ metirubu hayariki. **21** Ha mabu pepa ouro keskarã, tsuabũra txakabu henetã hawẽ Shanẽ Ibu pepakĩ dayashuni hawa txakabu husikĩ ana meama ha besti pepashunaiwẽ taeshũ hamapai daya pepa betsa betsapa hawẽ Shanẽ Ibu Jesusũ yunutiruki.

22 Haskawẽ taeshũ berunãbu hamapai tibiwẽ kemumisbu keska henetã hanua ana haska hiweama pashakũkaĩwẽ. Eska bestiwẽ hiweti pepa benakubaĩwẽ, hawa txani txakama inũ, Jesus Cristo ikũwaĩ inũ, nui abunamei inũ, unãnuma hiwei dasibibu huĩti shũpĩbubetã nukũ Shanẽ Ibu kẽwãkubaĩkinã. **23** Ha dikabi, unaĩsmapabu kenamei sinatanamemisbuwẽ taeshũ hatu nĩkayamakubaĩwẽ. **24** Nukũ Shanẽ Ibu dayashunikabia nukũ beyawẽ hamakiri hãtxawaĩ detenamei keskai nũ maputirubumaki. Hamẽ nuku ikirã, dasibibube pepairã, dasibibu yusĩti xarairã, dasibibu hawara kaneaibu hawaira hĩ hĩ, iwanã, hatu txakabu wama hiwekũkaĩtiki. **25** Tsuabura nĩkaisbuma inũ patapabu mũ hatu merabewakĩ pewakatsis ikairã, huĩti babutã hawa sinatama eska xinãkĩ hatu unãmakubaĩwẽ, Deusũ hawẽ txakabu unãma xinã betsa watã: “Haskarã, txanimaki”, ikĩ hatũ txakabu henetirubu manakinã. **26** Mĩ haska waya habu diabo Satanãsã hatu beya wakĩ tsumawani habũ mia nemakubaĩxinabu besteã keskatã kaĩkaĩkĩ Jesus Cristokiri txanima hãtxa unãtã ana txakabu wakatsi ikama habũ Satanãs mepãmabaĩtirubuki.

Ma bari hawẽ heneaitiã yurabu haskashanaibu Paulõ yuinikiaki, na hãtxarã

3 Hanu Jesus Cristo ma ana hua kemaya bika betsa betsapa kaĩbirãshanairã, mũ ma unaĩ uĩrakubaĩshãwẽ. **2** Ha yurabu eska bestiwẽ hamebi kẽkĩ hatũ mabu inũ hatũ pei bestiwẽ kemui: “Earã, tsua ea keskamaki”, ikĩ Deuskiri hãtxa txakabukĩ hatũ ibuã hãtxa nĩkama inũ, hawa pepa xinãma inũ, Deus kẽwaĩbuki meseama txakabushãkanikiki. **3** Yura betsabu duawatikiri xinãma inũ, hawa hatuki nuitimakiri xinãma inũ, yuãnanãti besti xinaĩ inũ, hatũ hiwea mekekĩ pewama pubẽ besti xinãkĩ hawara pepa Deusũ abumis danaĩ haki sinatashãkanikiki. **4** Haska inũ, betsarã, yura pepabu tsuabura hatuki sinataibu hatũ hatu unãmamis inũ,

hawara itiru bebūkiri xināma hamapai amisbu inū, hamebi kēkī xinākī: “Yura betsā atirumabiakē eā besti ē atiruki”, iwanā, xinaī inū, hawē kemu pae bestiwe xinaī pe hiwenū ika Deus benakī xināma iriashākanikiki. **5** Hatū keshawē bemakis shabakabi Deus kēwābiakī hawa hawē hiweawē pepakī uīmama Deusū kuxipaki dakekī kēwā kayabiama danāshākanikiki.

Haska keskaburā, hatube ketashameama hatu dūkekubaīwē.

6 Hamē betsabu ikirā, eskakanikiki. Hatubetā txani yui xaranū ika aībuaibu hawa unāma txakabui hiwekī kemu betsā betsapa teneai anu hatū hiwetā hikitā hatu yusītxakakī hatū tsumabu hatu wamisbuki. **7** Habū hawarakiri tapībiakubaīkī hawa txanima hātxa shabakabi nīka pewatirubumaki. **8** Huni mukaya dabe Janes inū Jambresī Moisés hātxa beshtenū ika inibu keskakī habu parananaībū txanima hātixari nemanū ika ha hunibu hatū xinā pema inū ikū kayabi wama hamakiri kanekanikiki. **9** Ha parananaību unaīsmapakī hātxa kayabima hatu yusīaību dasibibū unātā itxapabu hatuki txiti ikama ishākanikiki. Haska Moisés beshtenū ika Janes inū Jambres tatima ini keskai haburi haskashākanikiki, beshtekeirā.

Hawē henekī Paulo Timóteowē nuihairakī yununikiaki, na hātixarā

10 Mianā, ha parananaību mī hatu txibāmaki. Hamē haska yusī ē hiwemis keska mī txibāmiski, eska tibi ea txibaīnā. Haska ē xināmis inū, haska ē ikūwāmis inū, haska hawaira hī hī ikama ē tenemis inū, ē nui abunamemis inū, hamapai ekiri kaībiranai tenei ē kuxipamis inū, **11** haska Antioquia anushū inū, Icônio anushū inū, Listra anushū ea itxakawakī ea bika tenemakubirāyamabu mī unaī keskakī miari bika tenemaibu mī teneai ea keskakī mī mekubainai. Ea haska tibi wabiaibū nukū Shanē Ibuā ea hatu mepamakubaīyamaki. **12** Hamē txanima tsuabūra Deusū hātxa ikūwaī pepakī Jesus Cristoki dasia hiwekatsis ikaiburā, hatu bika tenemakī hatu nuitapa washākanikiki. **13** Hakia huni txakabu inū habu parananaīburā, hatū hiwea pe buama piku bestishākanikiki, hatu paraībuwē inū ibubis parananaīnā.

14 Haskabiaibū miarā, Deusū hātxa pepa mia yusīabu tapītā mī ikūwāni habiaskas xinākī txibākubaīwē. **15** Mī bakeixta Deusū hātxa pepa meribi mia yusīkī mia tapīmakī hawē besti pashati Jesus Cristokiri mia unāmabu nīkakī mī ikūwānirā, xinaīrawe. **16** Dasibi Deusū hātixarā, hunibū xināma Deusū hatu xināma habū keneniburā, harā peki. Hawē yura betsabu yusīti inū hawē hatu nemakī beshteti

inũ, hatu hawẽ pewati inũ, hau hawẽ hiwei pebainũbũ hawẽ hatu unãnepa watiki. **17** Haska yununiwẽ taeshũ habu Deusũ yunua hawẽ hãtxa yuishunikabu hawẽ hãtxawẽ unãnepakĩ pepahairakĩ Deus dayashũkĩ pepa betsa betsapapa ashũtirubuki.

4 Epa Deus inũ Jesus Cristo ha shanẽ ibuhairai hawẽ kuxipawẽ hushũ mawabu inũ hiweabu unãti washanaitũ nuku shabakabi uĩaĩbũ ẽ mia yunutzakayamai ea nĩkairawe. **2** Eska ẽ mia xinãshunairã, Deusũ hãtxa hatu tapĩmakĩ hawa heneama bari tibi benuama akubaĩwẽ, hanu nĩkakatsis ikĩ nĩka pewaibutiã inũ hanu nĩkakatsi ismabia inũ hanu bika teneabutianã. Haska wakĩ hatu ikũwãmakĩ hatũ txakabu hatu henemakĩ hatu benimawakĩ hatu yusĩ hĩ hĩ ikama akubaĩwẽ. **3** Txipu bari betsatiã yurabu itxatã yusĩa kayabi ana nĩkakatsi ikabuma ishãkanikiki. Hakia haska habũ nĩkakĩ abuai besti anũ ikaibu hatũ yusĩa pepamabiakẽ hawẽ benimanũ ishũ hawara haska nĩkakatsi ikaibu besti hatu yusĩmanũ ishũ yusĩnã itxapabu hatu yusĩmashãkanikiki, **4** Jesus Cristokiri txanima hãtxa henei haki petxitã miyui betsa betsapawẽ besti yusĩaĩbu txibãkinã. **5** Hamẽ mia ikirã, dasibi mĩ xinãnẽ mekei pekĩ bika tenebiai Jesus Cristokiri kakape datã akĩ hatu yuikĩ daya pepa ẽ mia yunubainai xinã betsa wama hatu yusĩkubaĩshãwẽ.

6 Hamẽ earã, natiã ma ẽ yura Jesus Cristo inãkĩ ẽ mawashũshanai ma kemaikiki. **7** Earã, Jesus Cristõ soldado pepa detenamekĩ hatu binumis keskakĩ habũ ea itxakawaibu ẽ binuaii. Kuxibaĩkĩ hatu maemakatsis imisbu keskakĩ haska ewẽ Deus yubakani hawa txĩtuãma ẽ ma ishuãki. Ikũwanishũ hawẽ kakapekiri yusĩ bikabiakĩ ẽ hawa heneama ikũkainaii. **8** Natiã ẽ dayashũkũkaĩmiswẽ taeshũ haska hayanũ ika ẽ imis ẽ maiti manakuti pepa Deusũ ea mekeshũkubaĩmis bari hawẽ heneaitiã hãtxa pewanika duapatũ Jesus Cristõ ea inãshanai ẽ manaii. Haska wakinã, ea besti inãma dasibi habũ Jesus Cristo ana txĩtũkirãshanai abukĩ manaiburi hatu inãshanikiki.

Paulõ haibuaibũ haskawaibukiri Timóteoki txaninikiaki, na hãtxarã

9 Hawa teai bika teneama hawairakirã hushũ ea uĩyuwe. **10** Demas hawẽ hiweawẽ besti inũ mabuwẽ kemukĩ ea henebaini Tessalõnica mae ewapa anu kaxiãki. Crescente Galácia mai pakea anuri kariaxinaki. Tito Dalmácia mai pakea anuri kaxiãki. **11** Lucas besti nenu ebe hiweaki. Hukĩ Marcos benakĩ betxitã iweshãwẽ, mibetã nenushũ ea merabewatirukurã. **12** Nukũ haibu Tíquico Éfeso

anu ã yunuyuaii. **13** Trôade anu nukũ haibu Carpõ hiwe anu ã matsi tari ã henebirãyama inũ ã una itxapa inũ ha shũska mĩ ha hakimatiruma ã una bitxi sebi ewapa ã baxibirãyama hukĩ ea keyu beshũshãwẽ.

14 Mane mabu wanika Alexandrẽ ea harakiri xinãtima kaya wakĩ ea itxakahairawaimaki. Haskawẽ taeshũ nukũ Shanẽ Ibũ haska abuai keskawẽ kupishanikiki. **15** Nũ hatu Jesus Cristo kakape yusĩmiskiri nuku hatu danãmaikiki. Haskawẽ taeshũ miãri hakiri uĩrakubaĩwẽ.

16 Hamẽ betsarã, ha dukũ Roma shanẽ ibubu nĩkamakĩ judeubũ ea kũyã akaibũ ã txakabuma ã hatu yuiaya tsuã kerabewai ea hãtxashunama dakekĩ dasibi ã haibuaibũ ea henebainimabuki. Ea haska wabiabainimabũ hatũ txakabuwẽ taeshũ hau Deusũ hatu kupiyamashanũwẽ. **17** Ë haibuaibũ ea henebiabainabũ hawẽ binuti Jesus Cristokiri hawẽ kaka pepa hawẽ pashatikiri ã hatu yui keyuaya judeubuma dasibibũ hau nĩkanũbũ nukũ Shanẽ Ibũ ea heneama ea kuxipa washũ hatu daewakĩ mese anua ea piskumaimaki, ea haska nukũ Shanẽ Ibũ hatu binumakĩ inu keneya pĩtsi keshea keska anua ea binumakinã. **18** Txakabu dasibi nukũ Shanẽ Ibũ ea binumakubaĩkĩ hanu shanẽ ibuai pepa hawẽrua nai anu ea pashawatã ea mekeshanai ã unaiĩ. Haskakẽ niti ikama ha duawakĩ kẽwanãkãwẽ. Haskakirã.

19 Haska inũ, hari hiweabu Prisca inũ Áqüila inũ Onesíforõ enabu: “Haska pebumẽkaĩ?” ikĩ ã hãtxa ã hatu bumai ea hatu yuishũwẽ. **20** Corinto anu Erasto baxikuaya ã huyamaki. Ha inũ, Trófimõ isĩ teneai Mileto anu ã baxiyubirãyamaki. **21** Ui matsi inũ niwe kuxipa beriamakẽ manama hawaira huwe. “Haska mĩ pemẽ?” ishũ Êubulo inũ, Pudente inũ, Lino inũ, Cláudiã nenushũ dasibi ikũwaĩbubetã hatũ hãtxa mia yunukanikiki. **22** Nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo mibe nishũ hau mia merabewakubainũwẽ. Ha inũ, Êfeso anushũ ikũwaĩbu dasibi Deusũ hau matu duawakubainũwẽ.

Hatiski, ã hãtxarã.

Paulo

TITO

Paulō Titokiri xinānikiaki, na hātcharā

1 Titoō, ē mia kene bumai uīrawe. Ea ē Paulorā, Deusū hawē tsuma ea wakī Jesus Cristō kuxipaya ea waniki. Habiātūri ea yunukī tsuabura hakiri txanima hātxa nū hatu ikūwāmashanai habu Deusū katuni habū hau tapīkī hau unāti wakubaīwathanūbū haska besti txibātikiri ē mia yuiaii. **2** Deus txani txakaismatū mai damiwariama hawē hātshawē hiweakiri yubakani hatū hiwea ikibi ika tsumatū hawa betsa wama ishanai nū manaii. **3** Natiā hanu ma menekī hanu ati wani anu hawē bakekiri kakape nū unāshanūbū nukū Epa Deus mekenātū nuku unāmani haska wanishū eki txiti ikaya hawē yunuawē hawē hātxa ē hatu tapīmakubainaii. **4** Titoō, txanima ebetā ikūwaī mī ē bake kayabi keskaki. Nukū Shanē Ibu Jesus Cristo hawē Epa Deusbe miwē nuikī mia unānuma hiwemakī hau mia duawakubainūbūwē.

Haska wakī mekenikabu katutikiri Tito yūsīnikiaki, na hātcharā

5 Natukā Creta anua nū dayai taeima anushū hatu merabewakī pewakī mae tibi anushū ikūwaību mekenikabu wakī mī hatu katunū haska xinākī mia yunutā ē mia henebiranimaki. **6** Mekenika katukinā, eska hiweabu hatu unākī uītā akubaīwē. Tsuā hatukiri txakabu yuisma inū, aīyākatsi ikī aību bitā heneisma betsa wē kemuisma inū, hawē bakebu habetā Jesus Cristo ikūwaību hawē bakebu hawa metimakī hatu uīmai hatuki ha imaisbuma ha hawē bakebu huīti kuxi sinatapaisbumakē mī hatu katushūtiruki. **7** Ha daya pepa ikatsi ikī hatu bebushunūbū mī hatu katutirurā, bebukī Deusū enabu hatu mekemakatsi ikī haska tibi Deusū abuai akatsi ikaibu hatu katukī yunukinā, hatū hiwea hawa txakabu hayama pe besti ikubainaibu hatu akubaīwē. Hatū xinā betsa maewatirubuma akama inū, sina besu akama inū, paēkatsis imisbu inū, hātshawē hatu bekūyā amisbu inū, hatu beparātā hatū pei inū hatū mabu ibubis binumatā pei itxawamis haskabu uītā katutimaki. **8** Eskabu mī hatu atiruki. Nīkawe, bai mapuabu inū ikūwaību beaibu hatu itā duawamisbu inū, hawara pepa besti ikaibu abumisbu inū, hawara ariama pe xināmisbu inū, hawara hāttxatā kanekatsi isbuma inū, duapai Deuski datemisbu inū, hatū hiwea pe mekekubaīmisburā.

9 Haskamisbuwē taeshū ikūwaĩ betsaburi merabewakī hatu benimawakī yusīa pepawē hatu ikūwāmakī habū hamakiri xinā txakaibu hatu merabewatirubuki. Hatu haska wakī Jesus Cristokiri txanima hātxa nū hatu yusīmis ikūwākī betsa tibi xināma nukū yusīa hau txibāriakubainūbūwē.

Yusīnanaī beparamemisbukiri Tito xināmanikiaki, na hātcharā

10 Creta anuabu huīti kuxi hātxa nīkaisbuma mirimabuki. Habū judeubū beya txibaī yusīnā pepanikapaikī hatu parākī hātxa kayabiwē ikama hawē haskatima kaya hatu yusīkī yurabu parākanikiki. **11** Hatu yusī pewabumabia hatū mabu biā xaranū ika peiwē kemukī hiwe anua yura betsa hawenabuya hatu xinā betsa wamakī hatu parābiabu hatu nīkakanikiki. Haskawē taeshū mekenikabū mibetā yusīkī hau hatu nemakubainūbūwē.

12 Hatunabu betsa unānepatū hatukiri kenekī yuikī: “Creta anua enaburā, habunā, hawara akamabia hamē kemutapai txani txakamisbu inū, pubē bestibu inū, pikebu inū, hawa dayama txikixmisbuki”, anirā, **13** txanima hatukiri yuikī aniki. Haskawē taeshū hātxa kuxipawē Creta anuabu nemakī hatu shabakabi unāmakī hatu kūyā akubaikāwē. Mā hatu haska waya ana hamapai tibikiri nīkakī xināma Jesus Cristokiri ikūwākī pe besti xinātirubuki, **14** judeubū beya miyui abubiamisbu natiā ana haska xināma danaī ana yusīa kayabiki petxitirubumakirā.

15 Eskakiri mī hatukiri xinākubainū mia yuinū nīkawe. Hawara uke merā xinā pepa tsuabura haya ha meranua xinā pepas kaīmakī pepakiri xināmisbuki. Hamē habū Jesus Cristo ikūwābumarā, uke merā pepa besti hayama xinā txakaburi haya uītxakatirubuki, hatū huīti meranua txakabu haya kaīmaiburā. **16** Haskawē taeshū habū yuikī: “Deus ē ikūwaĩ”, ibiakī hamapai txakabu betsa betsapa akī Deusū haska abumis akama danāmisbuki. Habunā, eska tibi wakinā, hatuki sinatakī tsua abuama inū, huīti kuxi sinarāwā hawa hatū xinā pepamawē taeshū hawara pepa wakī Deus ashūtirubumaki.

Hātcha pewē yusīkī hatu merabewakī pewatikiaki, na hātcharā

2 Mianā, hawara mī hatu yuikatsis ikairā, na ē mia yuiiai keska wakī habias Deusū hātcha kayabi pepawē hatu yusīkubaīwē. **2** Huni ewabu hatu merabewakatsis ikī yusīkī, hau parananāma hātcha kayabi besti yuikubainūbū, inū hatū hiwea pe hau mekenūbū, inū hau hatū xinā pe mekeriakubainūbū inū, Jesus

Cristokiri nīkatā hau txibā pewanūbū inū, nui hau abunamenūbū inū, hawara bika betsa betsapa mei hau kuxipakī binukubainūbū haskakiri hatu yuikubaīwē.

3 Aību ewabu hatu merabewakatsi yusīkī habiaskari hatu akubaīwē. Hatū hiweawē pe hiwekī Deuskiri hau pe xinānūbū inū, hau ana yuānanāyamanūbū inū, hau ana pačyamanūbū inū, haska Deusū abumis hawē hiweawēri hau dasibibu uīmakubainūbū hatu yuikubaīwē.

4 Haska wakī txipax beneyabu yusīkī hau hawē bene abunūbū inū hau hawē bakeburi abukī duawakubainūbū hatu unāmakī hatu yusīkubaīwē. **5** Ha inū, hau tsua Deusū hātxaki hātxa txakabuyamanūbū hatu yusīkī haska hatū xinā pe meketirubukiri inū, ibubis hatū yura pe meketirubukiri inū, hatunabu inū hatū mabu tibi hiwe anu pe dayakī meketirubu inū, hawara pepabu abutirubu inū, hatū benebe hātxawē binunametirubuma txipaxbu yusīkī mī hatu unāmariatiruki.

6 Ha huni ewabu inū berunābu hau hatū xinā pe mekekubainūbū **7** miāri mī hiweawē mī ikai keskai dasibibu hau pepa irianūbū hatu yusīkinā, hawa tsua beparanāma inū, tatimama pe bestikī hatu ishūkī uīmakubaīwē. **8** Tsuabura nukū yusīaki ha ikaibu hatu dakewakī hau ana nukukiri hawa txakabu yuiyamanūbū hātxa pekiri besti yui nemakanātikiri besti hatu yuikubaīwē.

9 Ha dikabi escravo dayarubū hau hatū tsumapā hātxa nīkatā hau txibākubainūbū hatu yusīriashūkubaīwē, hau duapakī hatū tsumabu benimawakī hatube hātxa kenameama inū **10** yumetsuama inū, hau hawa hatu parāma dasibi hatu ashūkubainūbunā. Hatu haska wamakī nukū mekenā Deusū hātxakiri dasibi pepa atikiri hatu uīmashūkī hatū tsumabu mī hatu abumaturuki.

11 Deusū yurabu mai hirabi anua hawē duapawē hawē pashati Jesus Cristo hatu unāmakī bitirubu inū biturubuma hatu shabakabi tashnimashuniki. **12** Haska Deus nukuwē nuikī pashati nuku unāmakī yusīainā, hawē txakabu atimapa tibi inū hawē kemuti tibi na mai anushū nū amis hawē kuxipa pepawē nū txitetirubuki, natiā hiwea bena bestiwē hiwekatsis ikī hawa ana xinā txakabuwē xināma pe besti akī haska Deusū nuku hiwemakatsi ikai hawē pepati akirā. **13** Haska hiwekūkaīkī nukū Deus binua inū nukū mekenā pepa kuxipa Jesus Cristo shanē ibuhairai ana nuku txītūshūkirāshanai manai nū benimaii. **14** Deusū nuku kupiaya hau nukū txakabuwē taea nū benuyamashanūbū dasibi txakabu ana

xinātima wakī Deusū nuku buashunū, iwanā, Jesus Cristo yunua hamebi mawakī hawē hiwea nuku inañ nuku mawashuniki. Nuku haska wakī hawenabu kayabi pepa nuku waniwē taeshū ha besti hiweshūkī nukū pepa uīmai dayashūkubainākāwē.

15 Hatu yusīkinā, kuxipai mestenepatā na hātxa ē mia yusīaīwē hatu benimawakī nemakī hatu pewakubaīwē, hau tsuā mia danākī itxakawayamanunā.

Jesus Cristo ikūwaī haskai hiwekūkaītikiaki, na hātcharā

3 Ikūwaību hau eskakubainūbū ē mia hatukiri xināmai. Habū mae yunuaibu shanē ibubū hatu hawakirira yunuaibu hatu nīkatā hau ashūkubainūbūwē. Hawa txikixama hamapai tibi hatu yunuaibu: “Hamaki”, ikama hau ashūkubainūbūwē. **2** Tsuakira hātxa txakabukī hau yuiyamakubainūbūwē. Ha inū, duapa besti inū pepahaira bestikinā, hatuwē nuikī huīti babutā dasibibu hatu haibuwakī hau hatu uīmakubainūbūwē.

3 Nukurā, habiaskari hatu itsari nukū xinā betsa wariama hiweshū Deus txibā pewama benua keska nishū hamapai betsa betsapa mei kemui txakabū dayarui nū mapupaunibuki. Haskai hiwea txakabui betsa hawara haya uī haska hayatima hawē kemui hatuki sinatai inū abunameama hatu danaī inū betsabube danānanañā. **4** Hakia hanushū nukū mekenā Deus dasibi mai anuabu nukuwē nuikī nuku abukī hawē pepa nuku unāmaniki. **5** Nukubū hawa wakī nū peshunamabia hawē nui pepas hawa husiamawē nuku mekekī piskumaniki, nukū txakabu txuka keska wakī. Nuku ana kaī bena wakī hawē hiwea bena nuku ināniki, hawē Yushī Pepawenā. **6** Nukū mekenā Jesus Cristō hawē pepa hawa yauxiama hawē Yushī Pepatū kuxipa nukuki dasiwaniki. **7** Nukūmebi nū Deus hawa pepa ashūtirumabiakē duapa nukuwē nuikī nukū txakabu nuku buashūtā hawē pepawē hawē hiwekuīti nū bishanai nū hawē manakanū hawē Yushī Pepa nukuki dasiwaniki.

8 Na haskakiri yusīanā, txanima kayabiki. Henekī betsa wama hakiri hatu yusīkubaīwē, habū Deus ikūwaību duapai hau hawēri hamapai pepa akubainūbunā. Na hātxa haska tibiwenā, haska hayatā dasibibube pepatirubuki. **9** Hakia Deusū Moisés yusīmaniwē taea hawē yunuti inū hawē nemati inū hatū shenipabukiri hātchai judeubu sinatai kenamei tsua merabewatirumabia ha iki kūyā ikaibube hatube kenamei haskayamakūkaīwē, mia nīkabumakenā.

10 Tsuāra Jesus Cristo ikūwaibu hatu itimaska wakī hatu pashkakatsi ikaibu merabewanū, iwanā, kenatā mī yuia nīkamakē ana ha katxu kenatā mī yuia nīkamarikē hanushū hau ana matube itxayamashanū nematā hatu nitxīwē. **11** Ha yurabunā, hamapai txakabu wakī hawē huīti merāshū ana Deus nīkabuma ibubis hamebi hatū txakabuwē Deus ma kupimaikiki.

Tito dayaikiri kenekī keyunikiaki, na hātcharā

12 Uīa, niwehairaitiā Nicópolis anu ē hiweyushanaii. Mī dayai anu Ártemas kasmai Tíquico ē yunua mia anu kaya hanu hawairakirā Nicópolis anu eki nukui hushāwē. **13** Nukū haibu Zenasī governo yunuti inū hawē nemati unāhairai inū yusīnā Apolo mia anu kai hikixina hanua kaya hau bui nuitapayamanūbū ana hatū hamapai ikūwaibu hatu ināmakī hatu merabewamashāwē, hau haya butanūbunā. **14** Mī hatu haska wamaiwē taeshū nukunabūri tapītirubuki, hatū hiweawē pe merabenameti xara hatu uīmakī Deus dayashunaibu hatu merabewatirubuki, hatū hiwea pekiri hatu xināmakinā.

15 Dasibi nenu ebe ikabū hatū hātcha mia bumakanikiki. Hari mibe iriabu anu nukū haibu nukubetā ikūwaibu nuikī nū hatu abuai nukū hātcha nū hatu bumariaii. Deusū hawē pepawē hau matu dasibi duawakubainūwē.

Hatiski, ē hātcharā.

Paulo

FILEMOM PAULŌ KENE BUMANIKIAKI

FILEMOM

Paulō Filemomkiri xinānikiaki, na hātcharā

1 Ë Paulo Jesus Cristokiri kakape ē yusībaunai ea nemakī beshtenū ishū ea bitxikī akawanibu inū nukū betsa Timóteobetā mī nukube dayamis nukū haibu pepa Filemoom, ē mia keneshū bumaii, **2** ha inū, habu mibetā Jesus Cristo ikūwaibu mī hiwe anu itxamisbu anurā, nukū pui Áfia inū nukū betsa Arquipo, nukubetā Jesus Cristokiri kakape yusīkī bika tenemisbu anurā. **3** Mā unānuma hiwekubaīshanūbū haskatā ibubis mā hawa

watirumabiakē Epa Deus inũ nukũ Shanē Ibu Jesus Cristo matuwē nuikĩ matu merabewakĩ hau matu duawakubainũbũwē.

Paulõ Filemom kēwākĩ Deus yukashũkubainikiaki, na hãtxarã

4-5 Nukũ Shanē Ibu Jesus Cristo abukĩ ikũwākĩ mĩ txibãkubainai inũ dasibi hawenabu meribiwē nuikĩ mĩ hatu duawamiskiri kakape nĩkatã benimakĩ hanu ē Deusbe hãtxaitiã mikiri xinãkĩ ē Deus ē mia kēwãshũkubaĩmiski. **6** Mia haska washũkinã, nũ haska Jesus Cristo ikũwākĩ txibaĩ keska miãri haska xinãkĩ hawē pepawē Deusũ nuku dasibi duawamis mĩ nĩka pewanũ ē mia Deus yukashũkubaĩmiski. **7** Jesus Cristowē ē betsaã, mĩ nuikipawē taea miwē taea benimai ē xinã txãkaiĩ, ikũwaĩbu Deusunabu meribi huĩti xinã txãkãwākĩ mĩ hatu nuikipa wakubaĩmiswē taearã.

Paulõ Filemom hawē escravo dayaru Onésimo ea ashunikiaki, na hãtxarã

8 Haskawē taeshũ ea ē Cristõ kuxipayabiatũ ē mia yunua ē yunua txibãkĩ mĩ atirubia **9** haskakiri ē mia xinãma hokia nui nũ haibunameaiwē taeshũ ē mia ea akaii. Earã, ē ma mestebuaii. Haskabiakē Jesus Cristo ē dayashũkũkainaiwē taeshũ natiã ea bitxikĩ akawashũ ea meneshimabuki. **10** Haskawē taeshũ mia daewakĩ mia anu Onésimo ē nitxiaĩ, hau mia dayashũri kanunã. Nenu ea meneshimabu anu hiweshũ Onésimo Jesus Cristo ikũwãmakĩ ē xinã betsa wamaimawē taea mĩ dayaru escravo ē bake keskaki.

11 Uatiã mĩ escravo daya txakabui mia anua pashabaiama ikis nukubetã Jesus Cristo ikũwaĩwē taea ana haskamaki. Nuku dabe merabewatiruki, nuku duawakinã. **12** Onésimo ē abuhairai mia anu ē ana nitxiã kaikiki. Haki dakeama mĩ ea atiru xinãkĩ haska keska washãwē. **13** Jesus Cristõ kakapekiri datã akĩ ē yusĩkubaũpanã bitxikĩ ea nemaimabu mĩ ea haska washũ merabewatirumakē miwē Onésimõ ea merabehairawakubaini yauxikĩ ē nitxĩkatsi ikamabia **14** mĩ ekiri xinãkĩ yunuama ibianikē ē mia haskãwãtirumaki. Mĩ xinãnē mĩ ea yunu bestiai haska ea abukĩ mĩ ea amashũtiruki. **15** Txanima uatiã haskatãra Onésimõ mia heneyubiranima natiã ana txĩtũkaina uatiã mĩ habe imis keskama ma mibetã ikũwaĩwē taea mĩ betsa kayabi keska ipakeshanikiki, **16** ana mĩ dayaru keskama mĩ dayaru pepa binua mĩ abuai mĩ betsa kayabi keskarã. Eã ē abutxakayamabiaya miã abukĩ mĩ ea binumashanimẽkaĩ. Dayaru escravo besti hayama hokia dayaru binũa keskai mibetã Jesus ikũwaĩwē taea mĩ betsa keska mĩ hayashanaii.

17 Haskawē taeshū ebetā Jesus ikūwākī mī ea haibuwaniki. Haska ekiri xinākī mī ea duawai keska wakī ewē taeshū Onésimo ana irishāwē. **18** Mia haska wakī itxakawabiranimamēkaī. Mia devematā pashaimamēkaī. Haskarara ikiranimarā, ē petxiki netāwē, **19** ē mia pakashanairā. Ē mia Jesus unāmaniwē taeshū miāri mī ea devehairaki. Haskakiri ea xināwē. Na mia keneshūkinā, ē mekē kayabiwē ē Paulō ē mia ashuaiī. **20** Ē betsaā, eskaki, xināwē. Mī ebetā Cristo ikūwaīnā, nukū Shanē Ibu benimawanū ika ana haki sinatama ewē nuikī Onésimo ea haska washūshāwē, ea huīti xinā txākāwākinā, haska nū Cristō betsawē taearā.

21 Ē hātxa mī nīkakī txibāmis unākī ē mia keneshū bumaii, haska ē mia ea akai binukī mī pepawashanai xinākinā. **22** Ha inū, Deusbe hātxakī mā ea yukashunaiwē taeshū Deusū hawawama hau hatu ea nitxīmashanū ikūwākī ē manaii, dateamarā. Haska inū, matu uī ka hanu ē iki kashanai anu ē ushati ea pewashūshāwē.

23 Jesus Cristo ikūwaī atxishū ebe Epafras meneshabu hawē hātxari mia bumaikiki. **24** Marcos inū, Aristarco inū, Demas inū, Lucasī ea merabewai dayamisbū habiaskari xinākī hatū hātxa mia bumariakanikiki.

25 Nukū Shanē Ibu Jesus Cristō hawē pepawē hau matu duawakubainūwē.

Hatiski, ē hātcharā.

Paulo

JESUSŪ TSUMA BETSĀ JESUSŪ ENABU HEBREUNAWABU KENESHUNIKIAKI

HEBREUS

Natiā Deusū hawē bakewē hawē hātxa nuku unāmanikiaki, na hātcharā

1 Hātxa pepa ē matu bumai uīkī nīkairakāwē. Ha dukunā, nukū shenipabube Deus hātxairā, hawē hātxa yuishunika tibiwē hawē hātxa hatu yuimakī hawētxaīs hatu yusīkī betsa tibiwē tashnimakī hatu yuikubainiki. **2** Haska wabiakubaīkī hawē bake kuxipa watā mai hirabi dasibi damiwamanishū dasibi ibu wamanishū natiā hawē henekī hawē huni bake hātxamakī Epa Deusū hawē hātxa nuku unāmaniki. Haskakiri matu ana yusīnū

nĩkakāwē. **3** Hawē Epā kuxipaya txashakapa hawērua keskaritū dasibi betsa betsapa damiwani hawē hātxa kuxipawē mekekubaĩmiski, hau hawa benuyamanūbunā. Ha inū, hawē Epa nuku daewashuni mawakĩ nukū txakabu buatā hawē Epa kuxipahaira dasibi binu keyuatū yusiuri tsauwa nai anua ma habe shanē ibukūkainikiaki.

Deusū bake pepatū nai tsumabu binu keyunikiaki, na hātcharā

4 Hau Jesusū dasibibu yunu keyukubaĩshanū Deusū yuikĩ: “Narā, ē bakeki”, akĩ nai tsumabu dasibi hatū kuxipa binumaniki, hawē kena tushkutima inākinā. **5** Deus hawē bakekiri hātхани matu yuinū nĩkakāwē. Deusū hawē nai tsuma betsa yuikĩ:

“Mĩ ē bakeki”,

akĩ betsa yuitaskama inikiaki. Hakia hawē bake bestikiri hātхайrā, eskaniki:

“Mĩ ē bakerā,

natiā ē hiwea mia inākĩ ē mia yunuaii”,

aniki. Ha inū, hawē nai tsumabukiri haska yuiamabia hawē bakekiri yuikĩ:

“Earā, ē hatū epa ikūkaĩshanaii, hawenarā.

Harā, ē bake ikūkaĩshanikiki, enarā”,

Deusū arianiki. Hakia hawē nai tsumabu hawē bakebumawē taea haska hatu yuitaskama iniki. **6** Kene betsa anushū hawē bake bestitxai nukū Hutxi Kayabi Iuwa yurabube hiwemashanaikiri hatuki txanikĩ yuikĩ:

“Hau dasibi ē nai tsumabū ē bake duawakĩ

kēwāriashanūbūwē”,

arianiki. **7** Hakia hawē nai tsumabukiri yuikĩ:

“Ē daya hau ea ashunūbū

niwe birenepa inū txi here kuxipa keska wakĩ

ē nai tsumabū hau daya betsa betsapa ea habuā

ashūkubaĩshanūbū

ē hatu yununiki”,

anikiaki. **8** Hanushū hawē bakekiri yuikĩ:

“Deusuñ, mia shanē ibuirā,

mĩ ea keska shanē ibui ikibi ipakeshanaii,

shanē ibui hawa txakabu hayamarā.

9 Hawara pepa abukĩ hamapai txakabu mĩ danāmisrā, mĩ haskamiswē taeshū ea ē mĩ mekenika Deusū ē mia katuaki.

Sheni mashu akĩ unãti wakĩ ẽ miwẽ benimaii,
mĩ haibuaibu keskawama hatu mia binumakinã”,
aniki. **10** Ana hawẽ bake yuikĩ:
“Shanẽ Ibuũ, hawa hayamahairabiakẽ
mianã, damiwakĩ taewakĩ nai inũ mai hirabi ibubis
mĩ damiwaniki.

11 Miarã, hawa betsama mĩ ipakeshanaii.
Hakia mĩ dami wanirã, keyushãkanikiki,
tari txukai keskairã.

12 Tari katũkĩ akawamisbu keska wakĩ
dasibi tsuãra tari pekatã betsa sawemis keska wakĩ
nai inũ mai mĩ ana bena washanaii.
Hakia miarã, maei mĩ betsatirumahairaki,
mĩ hiwea keyuisma mĩ hayarã”,

aniki. **13** Hanushũ Deusũ hawẽ nai tsumabu betsa eska hatu
yuitaskama iniki:

“Miki sinatakĩ mia danaĩbu kupikĩ
ẽ hatu mia maemakĩ keyumariama manai ẽ yusiuri
tsauyuwe”,

aki hawẽ bakekiri besti hãtxanikiaki, hawẽ nai tsumabukiri
yuiamarã. **14** Ha inũ, Deusũ hawenabu kayabi habũ hiwea
ikibi ika bitã nũ pashashanaibu nuku yauxikĩ hawẽ nai tsumabũ
hau nuku mekekubainũbũ Epa Deusũ hatu yunukubaĩmiski.
Dasibi Deusũ nai tsumaburã, yushĩki, habũ Deusũ daya
ashũmisburã.

Hawẽ pashati kayabi danaĩnã, mesekiaki, na hãtxarã

2 Deusũ bakẽ nai tsumabu binuatũ hamebi hatu yusĩni
haskakiri hãtxa nũ nĩkanirã, ana hakiri
nĩkahairakubainãkãwẽ, ha henetã bai betsawẽ nũ buyamanũbunã.

2 Ha inũ, hawẽ nai tsumabu hãtxamakĩ uatiã Deusũ hawẽ hãtxa
hawẽ nai tsumabuwẽ hatu yusĩmapauniki. Ha Deusũ yunuti inũ
hawẽ nemati kuxipa hayaniburã, tsuãra nĩkakĩ txibãma txakabu
waibu hawẽ taeshũ hawa kaneama Deusũ hatu kupikubainiki.

3 Uĩwẽ. Ha dukũ nukũ Shanẽ Ibũ hamebi hawẽ pashati hakiri
ibubis bebũkiri txani taeniki. Hanushũ nuku yubakĩ tsuabũra
hakiri nĩkai txanima Deusũ hãtxa nũ unãkubainibuki. Nukuburã,
hawẽ pashati ewapa txanima hubianikẽ mekei peama hiwe
kayabikatsi ikamarã, haskatã ibubis nũ pashatirubumaki.

Deusū bake nukū yura keska iyunikiaki, na hātcharā

4 Ha inū, hawē Yushī Pepawē hawē e imakī unāmati damiwamakī na yuba bena Jesusū tsumabubetā Epa Deusū hatu mestēwāmaniki. Haska wanishū hawē xinānē nuku tibi hawē daya betsa betsapa nuku ināmiski, haska xinaī keska nuku tibi inākinā.

5 Bawaitiā na mai anu Deusū damiwani anu yurabu hiwebaūshanaibu anushū hau Deusū nai tsumabū yunuyamashanūbū Deusū hanu hatu yunuama iniki, na haskakiri nū hātchairā. **6** Hamē kene betsa anushū Davī shabakabi wakī yuini matu yuinū nīkakāwē:

“Nū yurabu hawauma keskabiakē
haska mī nukuwē nuimis ē xināmiski.

7 Mī nai tsumabu hatu kuxipa watā
yurabu hatu kuxipa inākī mī hatu beshmas wayuniki,
dasibi mī damiwani
hatu ibuwamayukī hatu duawakinā.

8 Haskakē dasibi hau mekekubaīshanūbū mī hatu yununiki”, aniki. Haskabiakē mai hirabi damiwani hau hawē shanē ibushanūbū Epa Deusū hatu yuba keyubiani yurabū dasibi ibuwai shanē ibuaibu nū uīriamaki. **9** Nai tsumabu kuxipa keskama Jesus kuxipa beshmas keska wayutā Deusū hawē nui nuku uīmakī Jesus tashnimatā hau dasibibuwē taea mawatā bestēnū Deusū yunua haska txibaī nuitapatā mawatā binuniwē taea natiā Jesus kuxipahaira dasibibu binua hawē ibu dapi ma tsauwa nū unaiī.

10 Deusū dasibi damiwakinā, hawena aniki, hawē kuxipawenā. Haska abuai keska dasibi hawē bakebu hawē kuxipayari hau habe hiweshanūbū haska xinākī Deusū hawē bake Jesus Cristo nuitapawakī dasibi menemakī nukū mekenika nuku washuniki.

11 Dasibibū nū Deus abukī txibaīburā, nukū Epa Deus meribitū nuku hawē bakebu wakī nuku meribi wamiski. Haskawē taea hawē bake Jesus Cristo nukuki dakeama nuku kenakī: “Ē betsabuki”, ikī nukukiri yuimiski. **12** Deusū hātcha yuishunikatū Deusū Messias tashnimashanaikiri yuikī:

“Ē betsabu inū ē puibu anushū
mī ē Deus mia kēwākī
mikiri nawakī ē hatu unāmakubaīshanaii”,

iniki. **13** Hanua kene betsa anushū yuikī:

“Eāri mī ē Deus ē mia ikūwākubaīshanaii”,

iwanā, ana yuikī:

“Habu Deusū hawē bakebu ea inātā
ea hatu mekemanibe ē hatube nenuki”,
iniki.

14 Hatū ibubū hatu bake bikī habias nami inū himi haya wamiski. Haska keskariai Jesus damiriatā tashninū ika yurabū nami inū himi keska biniki. Haska bitā hawē hatu tenāmis kuxipa diabo Satanás haya maemakī binūtā hatu meshpamanū ika hawē yurawē Jesus yurabu mawashuniki. **15** Ha mawaiwē hatu haska washūkī habu mawaki datei hiwekubañmisbu dasibi Jesusū nū habū ikūwāñbu ana hawa mawaki datetima nuku washuniki, bai txakabu pewakī akawakinā. **16** Haskawē taea txanima nai tsumabu merabewanū ika huama hakia Abrañonē Deus ikūwāpauni keska hawē bababu merabewanū ika Deusū bake huniki. **17** Hawē betsabu inū hawē puibu keskatā hatū yura bitā Deus dayashuni ha bebunua hawenabu hātxashunika binua inū ika hawē yura Deus inaī mawai hawa txītuāma pepa duapa iniki, yurabu Deus hatuki sinatamis hatu merabewakī hatū txakabu buashunū ikarā. **18** Hanushū Deusū bake unāti wanū ishū Satanásā parāpanā Jesus ibubis yumākī binū keyuniwē taeshū natiā tsuabura Satanásā parāriai Deusū bakē nuku merabewariatiruki.

Moisés pepabiakē Jesusū binunikiaki, na hātxarā

3 Nuku haska wakubainaiwē taea ē betsabu inū ē puibuñ, nū ikūwāshanūbū Deusū nuku kenakī katuniwē taea nū hawenabuki. Haskakē Deusū hawē bake hawē kuxipaya yununika wakī ha Deusbe nuku hātxashunika Shanē Ibu Jesus Cristo dasibi betsabu hatu binunirā, ha besti xinākubañkāwē. **2** Deusū nukū shenipabu shanē ibu Moisés hawara yunua kaneama txibākī Deusunabu mekekubainikiaki. Hanua Jesusri katunishū hawē daya yunua Jesusūri kaneama txibākī hawenabu kayabi nuku mekeriakubainikiki, Moisés binukinā. **3** Hamē tsuāra hiwe bena pepawakē hawē hiwe kēwābiakī hawē ibu ha hiwe binumakī kēhairawariamisbuki. Ha keska wakī Deusū Moisés kēwābianikē hawē bake Jesusū Moisés binunikē Deusū ha binumakī kēhairawakubainikiki. **4** Ha inū, hunibū damiwakī hiwe inū mabu wabiamisbū hatu binukī nai inū mai hirabi Deusū hawē bakebetā damiwaniwē taeshū yurabu hatu binua nū unaiī. **5** Hamē dasibi Deusū ani txipu nū nīkashanai Deusū enabu hawē hātxa Moisés hatu yuishuni txibābianirā, hawē tsuma besti iniki. **6** Hakia Cristorā, txanima hawē bake kayabitū Deusunabu mekei Deusbe

hatu hãtxashuni kaneismaki. Haskakẽ Cristo ikũwãkĩ txibãkĩ xinã betsa wama nũ mestẽtã benimakĩ nũ manaiibu Jesusũ nuku benubainama ishanikiki.

Deusũ enaburã, Deus anu huĩrukũti hayakiaki, na hãtxarã

7 Haskawẽ taeshũ Deusũ Yushĩ Papatũ hawẽ hãtxa yuishunai txanimani matu ana xinãmakĩ yuinũ nĩkakãwẽ.

“Natiã Deusũ hãtxa matũ mã nĩkaiburã,

8 matũ huĩti kuxiyamakãwẽ,

nukũ shenipabu hanu tsua hiweabumanushũ

Deus nĩkama danãkĩ unãti wamakĩ sinatamanibu keskakinã.

9 Ha inũ, hanu tsua hiweabumanushũ

ẽ kuxipawẽ hatu e imakĩ

unãmati dami 40 ano ẽ hatu ima atãbiranai uĩbiakĩ

ẽ hãtxa nĩkama ea unãti wakĩ

matũ shenipabũ ea sinatamakubaunibuki.

10 Ha yurabũ ea haska waibu hatuki sinatakĩ hatu yuikĩ:

‘Ë xinã abukĩ unãti wakatsi ikama danãkĩ

hatũ huĩti pepariabumã hatũmebi benui mapuabuki’, iki

11 haskawẽ taea hatukiri yubai:

‘Ë hatuki sinataiwẽ taea

hanu mai pakea pepa ẽ hatu yubabiani anu hau

hikiyamashanũbũwẽ’ ”,

ika Deus yubakaniki.

12 Haskawẽ taea ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, matũ huĩtinĩ txakabu

xinãkĩ ana ikũwãti kuxiwama txĩtũtã Hamebi Hiwemis Deus

henebaĩkatsi ikama matu tibi ibubis mekekĩ xinã pewarikubaĩkãwẽ.

13 Haskama matuburã, haska Deusũ hãtxa natiã txaniaya natiã besti

matũ xinã mã hawaira pewatirubuki. Haskawẽ taea manama

benimarabe bestinãkãwẽ, bari tibirã, hau tsuã taska betsa matu

parãyamanũbũ inũ txakabũ matu meshtea txĩtuĩ matũ huĩti mã

kuxiyamanũbunã. **14** Cristobe hiwekatsis ikĩ hawẽ kakape nĩkatã nũ

ikũwãkĩ taewanirã, betsa wama habiaskas hakiri xinãkubainãkãwẽ.

15 Deusũ hãtxa hawẽ Yushĩnĩ matu yuikĩ:

“Natiã Deusũ hãtxa matũ mã nĩkairã,

matũ huĩti kuxiyamakãwẽ,

matũ shenipabu hanu tsua hiweabumanushũ

Deus nĩkama danãkĩ unãti wakĩ sinatamanibu keskakinã”,

iniki.

16 Tsuabũ animẽ, Deusũ hui nĩkabiata txipu sinatamakinã? Habu Moisés Egito mai anua dasibi hatu pashawanibu habũ anibuki. Xinaĩrakãwẽ. **17** Tsuabuki inimẽ, 40 ano Deus hatuki sinatairã? Hanu tsua hiweabumanushũ Deus nĩkama hatũ txakabuwẽ hatu kupia mawakubirãkĩ imanibuki. **18** Ha mae pepa Canaã anu Deusũ hatu yubai hatukiri hãtxai: “Ë hatu hanu hikimatã hatu huĩrukũmamashanairã, habuã ã hãtxa nĩkama danaĩburã, habu hikiama ishãkanikiki”, iniki. **19** Txanima Deusũ hãtxa ikũwãkĩ txibãkatsi ikama habu hikiabuma inibu haska hatukiri nũ unaiĩ.

4 Ha haskanibukiri natiã nũ yuikubainairã, hawẽ mae pepa haska Deus yubakani hanu huĩrukuĩ hikikatsi iki nũ ikaiburã, haska keskariki. Uĩrakãwẽ. Betsabũ matũ xinã mã betsa wamakẽ haskawẽ taea mã hikitirumariki. **2** Txanimaki. Matũ shenipabu hawẽ yubati hãtxa Deusũ Moisés hatu yuimani keska wakĩ hawẽ kakape hãtxa huĩrukũti betsakiri Jesusũ hawẽ tsumabu unãmatã hatu nukuri yusĩmani nũ nĩkariakubainaii. Nũ hatu keskatirumaki. Uĩrakubainãkãwẽ. Haskai nukũ shenipabũ hawẽ yuba hãtxa huĩrukũtikiri nĩkabiã ikũwãma inũ hawa txibãma ikubainaibuwẽ taeshũ hawẽ mai pepa yubani anu hau hikiyamashanũbũ hatu yubanitũ hatu nemaniki. **3** Tsuabũra nũ ikũwaĩbu Deusũ huĩrukũti pepa anu nũ hikitirubuki. Hakia tsuabura nukubetã ikũwãbumarã, hawa hikitirubumahairaki.

“Ë hatuki sinataiwẽ taea

hanu ã huĩrukũti pepa ã hatu yubabiani anu

hau hikiyamashanũbũwẽ”,

ika Deus yubakakĩ yuini xinãkãwẽ. Deus haska yubakabiani mai hirabi damiwatanã, huĩrukũti pepa ma pewani hayaki, hanu ikũwaĩbu nũ hikitiruburã. **4** Haska Deus dayani Moisés hawẽ hãtxa kenenĩ sétimo diakiri yuikĩ:

“Dasibi damiwakĩ hawẽ daya keyutã

sétimo dia Deus huĩrukuniki”,

hatu watã keneniki. **5** Kene betsa anu hanu hawẽ huĩrukũti anu yurabu hikitiru kasmai hikitirumamẽkaĩ, hawa hawẽ hãtxa nĩkaisbumawẽ taea hatuki sinatai yubakai:

“Hanu ã huĩrukũti pepa ã hatu yubabiani anu hau

hikiyamashanũbũwẽ”,

ika Deus hãtxaniki. **6** Habu dukũ nukũ shenipabũ hawẽ hãtxa pepa nĩkabiata danaĩ mai pepa huĩrukũti anu hikiama inibuki. Hakia betsabu hikinibuki. Natiã ha yubani hãtxarã, betsa wariamaki.

Haskawē taea ha huīrukūti pepa anu tsuabūra ikūwaī nū hikishanii. **7** Hakia hawē hātxa danaību yuini keska wakī Deusū yurabu xinā betsa wamakatsis ikī hanu shaba betsa pewaitiā haska hātxa tashnimanūbariai pewakī ana hātxfaniki. Bari itxapa katā anūbariaikiri bebūkiri nukū shenipabu shanē ibu Davi hakiri nawamakī yuimakī:

“Natiā matū mā Deusū hātxa nīkairā,
matū huīti kuxiyamakāwē”,

akī hātxamppi ikūwāshanaibu dasibibukiri Deus hatu yubakashuniki.

8 Ha inū, hawē hātxa danānibū bakebu mai pepa anu Josuē hatu iyushū hanu huīrukūti kayabi hatu ibuwamaya hanu huīrukūti betsakiri Deus yubakai ana hātxima ikeaniki. **9** Haskawē taea hawē huīrukūti pepa naiuri nū Deus ikūwaību meribi nū hawenabu hikishanaibu hayayuakiaki. **10** Ha inū, Deusū huīrukūti pepa anu tsuabura ma hikia ana dayama Deusbe huīrukūpakeshākanikiki, damiwakī keyutā Deus huīrukuni keskairā. **11** Haskawē taea hawē huīrukūti pepa anu hikishanū ika nukū merabenā Jesus txibaī yumābiai txītūtaskayamanākāwē, ha habū hawē hātxa nīkama nukū shenipabū danānibu keskakī hatu tanaī hatu txibāyamanākāwē.

12 Ha Deusū hātxa kaīkinā, paepa hiwea keskatū nukū xinā pewakī huni hawē nupe kenu dabeyatū huīti uke merā txapashū uīa keska wakī nukū xinā inū nukū yushī unāti wamiski. **13** Dasibi Deusū hatu damiwanirā, unāti waya tsuā hani hūtaī hunetirubumaki. Dasibi nukū akarā, hirabi nuku unāti washanikiki, nukuki kenemis bepētā manakukī pewakinā.

Jesus Deusbe nukū hāttxashunika binua kayabikiaki, na hāttxarā

14 Deusū bake Jesus iwāni ana hawēri naiuri kani hawē Epabe nuku hāttxashunika binua nū ikūwaīwē taeshū nukū xināwē mestēwātā txibākī heneyamakubainākāwē. **15** Haska hiwea bika tenei nū yumākūkaīmis keskai nukū Deusbe nuku hāttxashunika binua na mai anua hiweria nuku itsai hamapai tibi mei bika teneriai yumākūkainiki. Haskabiai hawa txakabu mekī kaneama iniki.

16 Haskakē hawara mei nū bika teneaitiā hau nuku merabewanū Deusū kuxipa xinākī haki dateama ikūwaī haki txanikī ea akubainākāwē, hau nukū Epa Deus nuikipatū nukuwē dabanā ikī hawē duapawē nū nuitapai hau nuku merabewanunā.

5 Haska inū, hawenabu txakabukubaīmisbuwē taea Deus hatuki sinatai habuā hatu daewashūkī merabewakī txashuwā tesēshū

hau hatu kua keyupakeshūshanūbū dasibi Deusbe hawenabu hātxashunika shanē ibu tibi hunibu anua Deusū katumiski, Moisés betsa Arão katuni keska wakinā. **2** Hamē yura betsa imis keskai Deusbe judeubu hātxashunika shanē ibu tibatū ibubis mekei peama kanemisbuwē taea haska xinaī hatuwē nuiriaturubuki, unāriabuma inū txakabuwakī kaneaiibuwenā. **3** Ha inū, hawē txakabuwē inū nukunabū txakabuwē taea Deus sinatai Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibu tibatū Deusū yununi txibākī Templo hemaītī anushū yuinaka hatu menu keyushūkī Deus hatu daewashūpakemisbuki. **4** Ha inū, tsuāra ibubis eiskaū xinaī: “Deusbe enabu hātxashunika shanē ibunū”, ika hamebi katukutirubumaki. Hakia Deusū Arão katuni keska wakī tsuara katukatsis ikī duawakī hatū besti hatu kenakī katukubaīmiski. **5** Habiaskari wakī Cristo ibubis katukui nuku hātxashunika binua ibubis ikama iniki. Hakia Deusū duawakī yuikī:

“Mī ē bakerā, natiā ē hiwea mia inākī ē mia yunuaii”, aniki. **6** Hanushū hawē kene betsa anushūri yuikī:

“Miarā, minabu ebe hātxashunika niti ikama mī
ipakeshanai,
Melquisedeque ipauni keskairā”,

aniki.

7 Ha inū, nenu mai anu yurabube Cristo hiweyua mawawē dateyamanū ika yumaī saī iki kashai hawē Epa Deusū merabewatiru xinaī habe hātxakī hau hawē date yushī nemashunū hawē kuxipa ea aniki. Hawē Epā hātxa nīkakī danaīsmawē taeshū Epa Deusū haska wai nīkatā hawē date nemashuniki. **8** Ha inū, Deusū bakebiatū hawara bika tenekī nīkakī txibāhairanū itā hamapai xarabu haska Deusū abumis Cristō nīkahairai ishūkūkainiki. **9** Haskai pepakūkaini hawē besti hiwekuīa bi nū hawē pashatirubu nuku ishuī ha besti bai ikibi iniki, nū habū ikūwākī txibāshanaibu nuku ishuīnā. **10** Hawē bake haska yubani keska watā Melquisedeque keskari wakī hawenabu Deusbe hātxashunika shanē ibu binua hau niti ikama ipakeshanū Deusū ha uīkī katunishū yununiki.

Jesus ikūwābiatā henetimakiri hatu yununikiaki, na hātxarā

11 Haskai Deusbe Jesus nuku hātxashūmiskiri itxapa ē ana matu yuitirubia mā unāshubira tapiaīwē taea ē matu yusīaī bikahairaki. **12** Ha inū, bari itxapa ikūwābiakubaini mā yusīnanāriamaki. Hakia natiā yusīa betsa betsapa Deuskiri hau tsuabūra unāshubira matu

meshtāmabaĩkĩ ana yusĩ pewanũbũwẽ. Hamẽ ha dukũ hawaira abukĩ ikũwãkĩ mã tapĩnibuki. Hakia natiã mã ma punu nukai babuhairaii. Hanũ piti kuxipa pinũ ika keskama mã bakeixtã txutxu heneriama keskabuki. **13** Ha inũ, bakeixtã txutxu besti amis keskaburã, tsuãra haska nukũ Shanẽ Ibũ abuai tapiãma mã kanekubainaii. **14** Hakia yura ewabũ piti kuxipa pimisbu keskabũ habuã besti hawara pepa inũ hawara txakabu unãti wakĩ Deusũ hãtxa pepa unãkĩ katutirubuki.

6 Haska tapĩkubaini ewairã, nũ yura ewa keska itirubukiaki. Haska bebũkiri Cristokiri matu yusĩkĩ taewanibu haskakiri nũ ana hawẽtxaĩs txĩtuãbirãbirãkĩ nũ matu yusĩtirumaki. Eska tibikirirã, ikũwãriabuma hatu ikũwãmatikirirã, hawara txakabu betsa betsapa aki hawẽ taea mawa kayabi anu bumisbu hatu putamakĩ yusĩakirirã, haska wakĩ Deus txibãkĩ ikũwãtikirirã, **2** hatu naximakatsi hatu yusĩakirirã, habũ Cristo ikũwaĩbuki mapepishũ hatu Deus yukashũtikirirã, mawabu ana bestẽshanaibukirirã, Deusũ hatu unãti watã hanu hatu bika tenemapakeshanaikiri haskas yusĩawẽ besti nũ matu yusĩtirumaki. **3** Hakia ikũwaĩ haska tibiwẽ nũ ewakĩ nũ anũbũ Deusũ nuku merabewaya haskai Jesuski nũ txiti ipakenũbũ ana matu yuinũ nĩkakãwẽ.

4-6 Tsuabura Deusũ hawenabu wakatsi hatu katushũ hawẽ Yushĩ Pepa hatu inãkĩ hatu merabewamapakeaya hawẽ hãtxa pepa unãĩ Jesus ana huaitiã haskasnũbariai keskai hiwei taekĩ habũ Jesus ikũwãkĩ txibãbiai putai txĩtũtã hatũmebi ana xinã betsa watirubumaki. Habu Deusũ bakẽ hãtxaki kashekĩ danãkĩ ana cruzki masta keska wakĩ hatunaburi Jesuski kashemaibuwẽ taeshũ hatu yusĩkĩ nukũri hatũ xinã hatu betsa wamakĩ nũ hatu pewatirumaki. **7** Ha inũ, mai pepa anu ui imakĩ yurabũ yunu banaimabu mã yume pewai hanu Deusũ hatu manakumiski. **8** Hakia mai betsa anu Deusũ ui imabia yurabũ yunu banaimabu mã yumewama txaka inũ musha bestikẽ ha mai txakabu Deusũ danãkĩ yupumisshũ hawẽ henekĩ kuashanikiki. Jesus ikũwãkĩ henetã Deus dayashũtxakaiburã, ha mai keskabuki.

9 Ë betsabu inũ ẽ puibuũ, haskakiri ẽ matu hãtxawabiairã, matukiri ẽ xinãnã, bai pepaki nukutã mã hawa txĩtũtirubuma mã ma mestẽwãtã pashani ẽ xinaiĩ. **10** Ha inũ, Jesus ikũwaĩbu betsabu merabewai hatuwẽ nuikĩ abukĩ mã Deus abukĩ Deusũ haska abuai akĩ mã benimawamiswẽ taeshũ hawa kanema matũ pepari hakimama matu duawakĩ matu hawa danãma iriashanikiki, haska

natiã mã ariakubainaibuwenã. **11** Haska matu tibitũ xinãkĩ mã akairã, betsabu uĩmakĩ heneama xinã txãkãkĩ hawara pepa mã uĩkatsis ikai heneama menekĩ akubaĩkãwẽ, haska Deus yubakani heneama manakinã. **12** Ha inũ, Jesus txibaĩ txikixi hau mã punu nukayamanũbũ Jesus ikũwãkubaĩkĩ hawẽ unãnuma hiweti Deus yubakani bikubainaibu keska wakĩ hatu txibãkĩ pepa besti wakubaĩkãwẽ, hanu mã mawaitianã.

Deus yubakai hawẽ unãtinani betsa waismakiaki, na hãtxarã

13 Hanushũ matũ shenipabu Abraão Deusũ yubakatsi ikĩ tsuã Deusũ kuxipa binua datã atiruma Deus ibubis datã ikĩ yubakakĩ **14** Abraão yuikĩ: “Txanima eã mia pawakĩ mĩ bababu itxapa mia washũkĩ ã mia duawakubaĩshanaii”, aka **15** nĩkatã hawẽ yubati hãtxa manai hĩ hĩ ikama ikũkaĩkĩ atimas haska Deusũ yubani bi benimanikiaki.

16 Ha inũ, nukunabu yubakakatsi xinaĩ: “Hawara ã hatube yubakai ã akamakẽ haratura kuxipatũ hau ea haskara washanũwẽ”, iki tsuara kuxipaki mesei yubakamisbuki. Hanua haskakiri yubakaimawẽ taea ana xinã betsakĩ ana tsuã yuba betsa wakĩ maewatirumaki, hawẽ taea haa ikirã. **17** Deus haska yubakani meneshanai hawẽ yubakatirã, hawa maewama tsuabũra txanima ikũwãkĩ shabakabi bishanaibu hatu inãkatsi Deus hawẽ bakewẽ txanima ashanai hakiri yubakaniki, mestẽwainã. **18** Haska Deus yubakamis yubanametã maewai txani txakaismawẽ taea hawẽ nukuwẽ nuishanai nũ haki irushanũbũ ha ikũwãkĩ manakanãkãwẽ, nuku ashũshaniikirã, hawẽ taea yubakaniwenã. **19** Na haska ikũwãkĩ nũ manakaiburã, nukũ yushĩ nũ ma mestẽwãbuki, hawẽ shashu tsumakĩ mai betãti shãkama putakĩ mestẽwãkĩ mai pus amamisbu keska wakinã. Nukũ xinã haska mestẽwãwẽ taea Jesusũ ma nuku pewashuni anu hawa dateama nukũ Deus meribi anu nũ kematiruki. **20** Nai anu haskai buaibu ha dukũtũ bai wai nuku bai bepẽshuni tsua bebui hikiriama ha nukũ Deusbe hãtxashunika binua ipakeshanai Melquisedeque dayapauni keska nuku ishuĩ kaniki.

**Cristorã, Melquisedeque hawenabu Deusbe hãtxashũpauni
keskakiaki, na hãtxarã**

7 Melquisedequekiri ana matu yuinũ nĩkakãwẽ. Ha Melquisedequerã, Salém shanẽ ibu inũ nukũ Deus binuabe hawenabu hãtxashunika inikiaki. Nukũ shenipabu Abraão shanẽ

ibu betsabube detenamekī hatu maematā hawara yumetsubaĩxinabu hatu deteshū mebītākī beaya Salém mae shanē ibu Melquisedeque kaĩkaĩ haki nukushū Deusū Abraão hau duawapakeshanū Melquisedequeĩ Deus yukashunikiaki. **2** Haska washunaya Abraõonē hawenabu yunua nawabū mabu mebĩxina pashkakĩ mātĩxĩ mekē dabeti wabu Melquisedeque duawakĩ kēwākĩ mabu mātĩxĩ bestitxai Abraõonē inākuĩnikiaki. Hamē betsarā, Melquisedeque hawē kena maewarā, shanē ibu xinā pepaki. Ha inū, hawē kena betsa Salém shanē ibu maewarā, hawenabu unānuma hiwetanika shanē ibuki. **3** Ha inū, betsarā, nukunabu Deusbe nuku hātxashunikakiri hatu unākĩ hatū epa inū hatū ewa inū hatū shenipabukiri unākĩ nū hatu tanakubaĩmiski. Hakia Melquisedeque betsahairakiaki, tsuā unāmarā. Hawenabukiri tsuā unāma inū, hawē kaĩyākiri tsua hakiri hātxaisma inū, mawani tsuā unāmakiaki. Hakia Deusū bake keskai hawenabu Deusbe hātxashunika ipakeriaikiaki, heneamarā.

4 Ha inū, Melquisedeque shanē ibuhairakĩ nukū shenipabu Abraão shanē ibubia ha binuawē taeshū nawa shanē ibubube detenamekĩ maematā hatū mabu beshū mekē dabeti mātĩxītā Abraõonē Melquisedeque pashkashūkĩ mātĩxĩ bestitxai inākuĩnikiri ana matu yuinū nĩkakāwē. **5** Ha dukū, Abraõonē baba Levĩ bababu Deusbe nukunabu hātxashunikatū Moisés hatu yusĩni hātxa txibākĩ dasibi hatunabu habias Abraõonē bababubia yura betsabū anua hatu akawakĩ habuā yunu mātĩxiābu habū dukū ha piti pashka taewashūmisbuki, mātĩxĩ betsa Levĩ bababu inākinā.

6 Melquisedeque Levĩ babamabiatū Abraão anua hawē mabu mātĩxiā betsa binikiaki. Ha inū, betsarā, Deusū Abraão duawakĩ ma yubabianikē Melquisedeque shanē ibuhairatū nukū shenipabu Abraão beshmas merabewakĩ duawanikiaki. **7** Tsuara kuxipa beshmas hau Deusū duawanū betsā binuatū Deus yukashūmisrā, haska nū unaiĩ. **8** Uĩkĩ xinākāwē. Levĩ bababū Deus dayashūkĩ hawenabu Israelbū inākuĩ bishūbiakubaĩmisburā, debukubirāmisbuki. Hamē Melquisedequekiri keneniburā, hiwepakeaiwē taea Abraão anua inākuĩ bikinā, Levĩ bababu binunikiaki. **9** Na haska yuikinā, Levĩ bababu hawenabu Deusbe hātxashunika iki kai xinākĩ Abraõonē Melquisedeque ināni keska wakĩ natiā amisburā, haska Melquisedeque pakakĩ inākinā, Abraõonē hanubi ibubis pakanikiaki, ha mabu mātĩxĩ mekē dabeti watā hatiubus bestitxai inākinā. **10** Melquisedeque Abraão

kawanaiki nukuni keskarã, dasibi Abraõonẽ bababu kaĩriabumabiakẽ hawẽ yura meranua habuki nukuni keska nõ xinãtiruki. Txanima Melquisedequẽ hawẽ kuxipawẽ Abraõo inũ Levĩ bababu binua iniki.

Deusbe hawenabu hãtxashunika binua bena wanikiaki, na hãtxarã

11 Israelbu Deusũ hatu hawẽ pepawayukatsi hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati hãtxa Moisés hatu inãmakĩ yununikiaki. Hawẽ taeshũ Levĩ bababu Deusbe hawenabu hãtxashunika wakĩ ha hãtxa txibãkĩ hau hatu pewakubaĩshanũbũ, iwanã, Deusũ Moisés habu katumanikiaki. Hatu haska waniwẽ taeshũ habuã hawa pewama kanekubaini hiwenibuki. Haskawẽ taea huni betsa Deusbe nuku hãtxashunika betsa Deus anua huniki. Hamẽ Arãonẽ bababũ amis keskama hakia Melquisedeque imis keskai Deusbe nukunabu hãtxashunika bena hau ipakeshanũ haska Deusũ xinãnishũ hawẽ yunuti maewanikiaki. **12** Hanua Jesus Deusbe nuku hãtxashunika yunukĩ nukunabu Deusbe nuku hãtxashunikabu hatu binumakĩ hatu hamẽ waniki. Ha dikabi hawẽ yunuti inũ hawẽ nemati hãtxa betsa wakĩ Deusũ maewarianiki. **13-14** Nukũ Shanẽ Ibukiri keneniburã, Israelbu shukua betsa anua tashniniki, Levĩ bababu anuamarã. Ha shukua anua hawa Deusbe hawenabu hãtxashunika hayariama iniki. Hakia Judã bababu anua nukũ Shanẽ Ibu Jesus tashninirã, dasibibũ unãkanikiki. Hamẽ Moisés Deusbe hawenabu hãtxashunikabukiri kenekinã, Judã bababu anua kaĩshanaikiri hawa hatuki txaniama iniki.

15 Haska Deusbe nuku hãtxashunikakiri Deusũ hawẽ yusĩa maewanirã, txanima shabakabi nõ unãtirubuki, Deusbe nuku hãtxashunika betsahaira Melquisedeque keska nukũ Shanẽ Ibu nuku washunirã. **16** Haska hunibu hau nukunabu Deusbe hãtxashunika binua ikũkaĩshanũ Levĩ bababu anua katumisbu keska wakĩ ha hãtxa yununi txibãkĩ nukũ Shanẽ Ibu Deusũ katuama iniki. Hakia hiwea kuxipa haya tsuã yamawatirumawẽ taea niti ikama nuku hãtxashũpakeikiki. **17** Ha kaĩriamabia hau hawenabu Deusbe hãtxashunika ipakeshanũ hakiri keneniburã, eska yuiaki:

“Miarã, minabu ebe hãtxashunika niti ikama
mĩ ipakeshanaii,

Melquisedeque ikũkaini keskairã”,

aniki. **18** Habu dukũ katushũ Deusũ hawẽ hãtxayabi hatu yunubiani ha yunuti sheni babutũ nõ haki txiti ibia nukũ hiwea hawa nuku pepawatirumakẽ Deusũ nemakĩ beshteyuniki.

Haskawē taeshū Jesus nuku hātxashunika tashnimatā hatū daya binumaniki. **19** Deusū Moisés yunua hawē hātxa keneni txibābiai hatū nuku pepawatirumakē hawē shātukū betsa yunukī nuku hawē yuba bena pehaira wakī ha txibaī haki dasitā Deusū enabu kayabibu nū hiweshanūbū nuku ashuniki.

**Hawenabu ini keskama Deusbe ha nuku hātxashunika
binua Jesus hiweakiaki, na hātxarā**

20 Ha inū, Jesus katukinā, Deus ibubis yubakakī betsa watimawakī mestēwākī Jesus katuniki, hau nuku hātxashūpakeshanunā. Hakia Deusū hawa yubama yunukī Levī bababu katunikiaki, Deusbe hau nukunabu hātxashunika ikubainūbunā. **21** Hamē nukū Shanē Ibu katukinā, hawē yuba kanetima waniki. Hakiri tana yubakaikiri Davi hakiri hātxakī kenekī: “Deusū hawē bake katukī hakiri yuikī: ‘Miarā, ebe minabu hātxashunika mī ipakeshanaii, niti ikamarā’, akī yubakī Deusū ma yui hātxashu ana hawē xinā betsa wama ishanikiki”, akī nuku keneshuniki. **22** Ha dukū nuku yubani keskama Jesuswē hawē yubaka bena binumakī pepahaira waniki. **23** Ha inū, Moisés hātxa txibaī Deusbe nukunabu hātxashunikabu mirimabu dayabiai betsa taska tsua hiwei ikibi ikama dasibibu mawakubaīmisbuki. **24** Hakia Jesus ana mawatirumawē taea ha besti Deusbe nuku hātxashūkūkainaya betsā haska washū hawē daya mebītirumaki. **25** Tsuabūra Jesus ikūwaī hawē Epa Deuski dasia Deusū kupiti binui pashaibu hiwekuīa inākī hatu merabewai Deusbe nuku hātxashūpakeikiki, hawa niti ikamarā.

26 Hanua Jesus Deusbe nuku hātxashunika binua nū haska keskariai hiwetiru ha hawa txakabu hayama inū hawa detsis hayama meribi pepa besti haska yurabu txakabukī Deus sinatamamisbu keskama pepakī keyu hatu binutā naiuri pepahairai hauri nuku hiwei kashuniki. **27** Ha nukunabu Deusbe nuku hātxashunikabu binuabunā, shaba tibi yuinaka betsa tenātā hatu kuakī menu keyushūmisbuki, ha dukū hatū txakabu dukū buatā ha katxu hatunabū txakaburi buashūkinā. Hamē Jesusrā, hatu keskamaki. Hatū nukū txakabu Deus buamai hawē hiwea yauxiama cruz anua besti wai hawē hiweawē nuku mawashūkī ana mawatimai ibubis Deus nuku daewashuniki. **28** Ha inū, Deusū Moisés yusīni hātxa txibaī pepakatsi ibiai Deusbe hatunabu hātxashunikabū kanemisbuki.

Hanushū Deusū hawē yunuti inū hawē nemati yunu keyunishū hawē bake yubakī katukī nukunabu Deusbe hātxashunika binua pepahaira hau ipakeshanū hakiri yubakatā katuniki.

Deusū Jesuswē yuba bena pehaira wanikiaki, na hātxarā

8 Nū haska hakiri hātxairā, nuku Deusbe hātxashunika binua nū ha xinā kaya wairā, nai anu hawē ibu Deusū tsauti yusiuri nuku tsaushunaki. **2** Hanu Deus hiwea anua Deusbe nuku habi hātxashunika kayabi hawē daya akirā, haska hatu yusīmaniwē taeshū hatū yusīa nū ikūwaiī. Txanima Deusbe nuku hātxashūmistū hatu dasibi binutā hanushū tsuā ana itxakawatima anu Deusbe shanē ibukī hanu Deuski nukuti kayabi Deusū besti ani anushū nuku inū hawē Epa Deus daewakī nuku haibunamemaikiki, ana sinatamamarā, hunibū Templo wama ini anushunā. **3** Ha inū, Deusbe hawenabu hātxashunika tibirā, Deusū hatu katukubaīmiski, hau habū hatu merabewakī hawē Deus daewati yuinaka inākuūaību hau habū kuashūkubainūbunā. Hakia Jesus Cristo nuku hātxashunika inū ikarā, hawē yurawē hawē hiwea yaxiama hawē Ibu Deus nuku daewashunū ika nuku mawashuniki. **4** Hamē nenu mai anushū Deusū hātxa Moisés yusīni txibākī Deusbe nukunabu hātxashunikabū txashuwā bake inū ina awa tesēshū kuakī ma hatu menu keyushūkubaīmisbuwē taearā, nukū Shanē Ibu Jesusrā, hania Deusbe nuku hātxashūtiruma ikeanaii. **5** Ha inū, haska Mati Sinai anushū Deusū nai anua tari inū bitxi hiwe dami Moisés uīmaxina Moisés hatu amanū ikaya hanushū Deusū Moisés ana yuikī:

“Uīrawe. Haska mati anushū ē mia uīmaxina keska ha itsa hatu amashāwē”,

aniwē taeshū Deusū Moisés uīmani ha kayabima ha itsa uīmani keska ha Israelbu hawenabu Deusbe hātxashunikabū txibākī akubaīmisbuki. **6** Hakia Cristo nuku hātxashunika kayabirā, ha hawē Epabe nuku hātxashūkī nukukiriri xinaī nukuwē dabanā Deus hakiri yuba bena pehaira ana tsuā betsa watima waniki, hawē taeshū hawa kanetima txanima yuba mestēwākinā.

Ha dukū Deusū yubani yamawai kai ana bena yubashanaikiri hātxanikiaki, na hātxarā

7 Hanua ha dukū yubani pepahairakē hawē yubati hātxa ha katxu Deusū ana yubama ikeaniki. **8** Hakia ha yurabu Deusū uīa hawa

hawē yunuti pe txibābumakē hanushū hatukiri hawē yuishunika
Deusū Jeremias yuikī:

“Deusū yuikī: Hawatiāra Israelbu inū
Israelī bake betsa Judā bababube
ē hatube yubakai benashanaii.

9 Na haskakiri hatube yubakairā,
ha baritiā hatū shenipabu Egito mai pakea anu hiweabu
ē kuxipawē ē hatu tsekabirākī iweni keska
ha xināwē ē hatu ani keska ē wama ishanaii.
Ē habu hatu yubani ea txibākī pewabumawē taeshū
ē ma hatu heneaki, iniki, Shanē Ibu Deusrā.

10 Hamē hanu hatiara Israelī bababukiri
ē ana hatukiri yubakairā,
eska ē ishanaii.
Hatiara haska ē hatube yubakai benairā,
ana bemakis ē hātxa ē hatu yunuamaki.
Hanua hanu hatuki dasikatsi hatū bushka anu ē hātxa
mistukī
hatū huīti bena watā ē hātxa hatuki kenea keska ē washanaii.
Hanushū habū mekenika Deus ea ē ikaya
habu enabu bena meribi kayabi ikubaīshākanikiki.

11 Hatiā ē hatu haska wakē
ē hatū mekenā Deus dasibibū unāshākanikiki,
shanē ibuhairabu inū hawaumabūrīrā.
Dasibi habū ma ibubis ea unā keyuaibū
tsuabūra hawē haibuaibu inū hawē betsabu ekiri
hatu xināma ishākanikiki.

12 Hatū txakabu hatu buashūtā
ē ana haska hatukiri xināma ikūkaīshanaii”,
aka hawenabu yusītā Jeremiasī nukuri keneshuniki. **13** Hanua
hawē yubati hātxa benakiri Deusū Jeremias hātxa watā xinaī: “Ha
dukū ē yubati hātxa sheni ē anirā, ana ikama ishanikiki”, ikī ana
atimawakī xinākī: “Bena ē yunuaya ha dukū ē yununi
shenikūkaini yamai kaikiki”, iwanā, Deusū xināniki.

**Deus daewati pe beshmaskiri Deusū Moisés yunua
hatu amayunikiaki, na hātcharā**

9 Haska inū, Deusū Moisés ha dukū yubakī yunukinā, na mai
anu ha hiwe merāshū haska wakī Deus kēwākī

daewakubaĩtirubu hatu amaniki, haska wakubiranibu inũ natiã nuku ashũmisburã. **2** Hanu haki Deuski nukuti tari hiwe wanibukiri ana matu xinãmanũ nĩkakãwẽ. Ha dukũ tari hiwe nakẽtã tari pũtenibu anurã, hanu hawẽ mabu betsa ha dukũ taeaki, hawẽ txi ketĩ inũ haki misi mãtxĩti tapu meribi hanu misi mania Deus kuashũti hayaki, hawẽ kenarã: “Meribi dĩtuki”, anibukiaki. **3** Hanua ha katxu tariwẽ pakea betsa unuri ha shaba dĩtu betsarã, hawẽ kenarã: “Hanu Deuski nukuti meribihaira dĩtuki”, anibukiaki. **4** Ha dĩtu meranã, habianushũri hakishũ inĩti kuati ouro mane txi tapu fogão hayaniki. Ha inũ, hawẽ Deusũ yubani hãtxa aruti bau meribihaira ouro haswẽ dasibi bepukĩ keyua hayanikiaki. Ha merã ouro mane xumuki hanu tsua hiweabumanushũ Deusũ hatu inãkĩ hatu pimapauni maná duru inũ, Arãonẽ mestẽti dami hukuĩ huani hi inũ, mixki ture sapa dabeki Deusũ yunuti inũ hawẽ nemati 10 hãtxa kenenĩ hati hayanikiaki. **5** Hanua hawẽ unãmati aruti bau mamaki Deusũ kuxipa unãmati nai tsuma itsa dami dabe besũ dabetã hawẽ peiwẽ hawẽ hatuwẽ nuiti bau beputi atximanibukiaki. Deus kẽwãti mabukiri hatis ẽ matu yusĩyuaii.

6 Hanushũ hawẽ Deus kẽwãti mabu haska pewatã Deus kẽwaĩ shaba tibi hanu dukũ meribi dĩtu besti anu Deusbe nukunabu hãtxashunikabu hikipaunibukiaki, kẽwãkĩ Deus yuinaka menushũkinã. **7** Hakia ha katxu meribihaira dĩtu anu ano tibi shaba bestitxaitiã bestiwai Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibu binua besti hikikĩ ibubis kaneriamiswẽ taeshũ yuinaka himi bushũ hawẽ nuiti bau beputiki himi baxa baxa akĩ Deus daewayupaunibukiaki, hawẽ txakabu inũ hawenabũ txakabu Deus hakimawakĩ hau ana hatukiri haska xinãyamakubainunã. **8** Na haska wakubainiburã, natiã Deusũ Yushĩ Pepatũ ha haska wakubiranibu keska shabakãshũ kẽwãkubiranibu nuku unãmaikiki. Habiaskariai ha bai txibaĩ Deuski nukuti meribihaira anu tsua hikiama ipaunibuki, Jesus Cristõ nuku bepẽshũriamawẽ taearã. **9** Ha inũ, hanu Deuski nukuti tari hiwe anushũ hawẽ daewati beshũ inãbu hatu kuashũkĩ keyubiakẽ tsuã xinã pewakĩ keyuama ipaunibuki. Haska wakinã, hawẽ nũ unãtirubu apaunibuki. **10** Ha inũ, hawẽ yubati hãtxa bena Deusũ yuiriamã haska wakĩ hau pishanũbũ inũ, haska wakĩ hau nushushanũbũ inũ, haskai pepai hau datxukishanũbũ yusĩkĩ hatũ yura bestikiri Deusũ hatu yununi hawẽ hatu merabewayuniki. Hakia natiã na habias hãtxa txibãkĩ tsuã ibubis hatũ xinã mekekĩ pewatirubumaki.

Deus daewati pehaira Cristo inikiaki, na hãtxarã

11 Hakia Cristo na mai anu ma iwãniki. Eskatiã harã, nukũ Shanẽ Ibu Deusbe nuku hãtxashunika binuhaira haska Deusũ yuba bena nuku inãniwẽ nuku mekekubainikiki. Hanu Cristo hikinirã, na mai anushũ hunibũ hiwe wani keska anu hikiama hakia haskarara ma hari Deusũ pewashuni anu hikitã haria nuku Deusbe hãtxashuni hawa apaunibu keska wama hatu binua pehaira kaneisma nuku ishũkũkainikiki. **12** Cristo ma nuku hikishũtanã, hatũ nuku yuinaka himiwẽ Deus daewashunũ ika ikama iniki. Hakia nukũ txakabuwẽ taea nuku mawashuni besti wai ana mawatimai hawẽ himi habakĩ hau Deusũ nukũ txakabu buashũtã nuku kupiyamashanũ Deus bebũ hikitã nuku daewashuniki, hawẽ hiwepaketi pe nuku washũkinã.

13 Txanima Deusbe nukunabu hãtxashunika dayakĩ ina awa bene inũ txashuwã himi baxa baxa akĩ inũ ina awa bake yushã menua hawẽ mapu ũpashki mutsashũ ha mapu pae watã hatuki baxa baxa ariakĩ tsuabũra txakabu waxina hawẽ txakabu tushkuakĩ ana hawenabubetã tari inũ bitxi hiwe inũ txipu Templo anushũ ana Deus kẽwãturu wakĩ hatu pewakubaĩkanikiki, bemakis besti wakinã. **14** Haska wapaunibu pebia haska binumakĩ Cristõ hawẽ himi habanirã, kuxipa paehairaki. Haskakẽ Deusũ Yushĩ niti ismatũ merabewaya inãkuĩti hawa txakabu hayama keskakĩ Jesus Cristo ma ana bestẽkĩ Deus nuku daewashuniki. Mawai hawẽ himi habaniwẽ taea natiã nukũ xinã txakabũ nuku kanemakĩ hawẽ nuku tenãmis nuku buashũtã nukũ kupiti bitã hiwekuĩa nuku inãkĩ pewaniki, Hamebi Hiwemis Deus besti duawai ha dayashuni nũ hiweshũkubaĩshanũbunã.

Natiã Jesus Cristowẽ taea yuba bena nũ hayakiaki, na hãtxarã

15 Tsuabura Deusũ hatu katunibu habũ hiwekuĩa ikibi ika bishanaibu Deusũ hatu yubani haska Jesus Cristõ pewanũ ika dasibibu mawashũtã unuri Deuski inũ yurabuki hãtxashunikai dasitã, haskatã Deusũ yuba bena pewakĩ hawẽ taeshũ nukũ txakabu nuku buashuniki, ha dukũ yubani hãtxa txibãma nũ kanei nũ txakabukubaĩmisbu nuku pewairã. **16-17** Haska inũ, hawẽ mabu pashkakĩ hawenabũ hau ibu washanũbũ yura mawariama ibubis hawenabuki tanakĩ hãtxawẽ kasmai kenewẽ amisbuki. Hakia ha mawariamakẽ hawẽ yubaka hãtxa txibãkĩ hawẽ mabu ibu watirubumaki. Hakia ma mawakẽ haska bebũkiri yubakaima ibu watirubuki. Haska keskai Jesus nuku mawashũtã ana besteniwẽ taea haska Deusũ nuku yubani nũ ma hayaki. **18** Ikũki. Deusũ ha

dukū yubanirā, yuinaka ina teseā himiwē hawē dukū hatu unāmati taewamakī hatu yununiki. **19** Haska inū, Deusū yunuti hātxa tibi inū hawē nemati hātxa tibi Moisés hawenabu dasibi yusīshū hatu keneshūtā, txipu txashuwā dani taxipa wa ni peiyabi tsumashū ina awa bake himi inū ūpash neshua pukutātākī Deusū hātxa una baxatā hawenabu baxa baxa akī **20** hatu yuikī: “Matu yuinū nīkakāwē. Na hātxa ē matu yuishuwē Deusū matu ma yubashuki. Ha inū, na himirā, hawē Deusū matu yubashu xināmati himiki”, atā **21** Moisés hatu haska watā habiaskari wakī meribi wakī hanu Deuski nukuti tari hiwe inū haki Deus kēwāti mabu dasibiki Moisés ina awa bake himi baxa baxa akī keyunikiaki. **22** Deusū Moisés hawē hātxa yununiwē taearā, mabu inū tsuabura Deusuna wakī hatu meribi wakinā, himi habama hatū txakabu buatiruma inikiaki. Hakia Deusunabu meribi hatu wakinā, hatū txakabu buashūkī himi habai bestiwē atiwakī yununiki, Moisésnā. **23** Haskawē taeshū txanima himiuma tsua meribi itirumawē taeshū yuinaka mirima detekubāīpaunibuki, hatū txakabu ana Deusū xinātima wamakinā. Hakia haska wakinā, haska txipu Jesus Cristō nukū txakabu nuku buashūshanai ha binumakī ha kayabima mawakī ha keska wakī akubainibuki.

**Habū ikūwāshanaibū txakabu buanū ika Cristo
nuku mawashunikiaki, na hātstarā**

24 Hanua hanu Deuski nukuti tari hiwe hunibū na mai anushū anibu anu Jesus Cristo hikiama, hakia nai anu hanu Deuski nukuti kayabi anu hikinishū Deus bebunua natiā nuku hātshashūkī Jesus Cristō nuku ea ashuīkiki. **25** Ha inū, Arāonē bababu Deusbe nukunabu hātshashunika shanē ibu binua ano tibi dayairā, himi betsabu bui hikitā Deus inākī Deus ūmai hanu meribihaira anu hikīpaunibu keskai Cristō hawē himi bushū inākī baxa baxa akubaītima iniki. **26** Cristo haskatianirā, mai damiwakī taewaitiā nukū txakabu buanū ika mawani nuku mawashūpakei heneama ikeanaī. Hakia bari hawē heneaitiā haska Epa Deus hakiri yubakani natiā hawē hātxa txibākī nukū txakabu nuku buashuni mawakī hawē yura hawē ibu nuku ināshūkī nukū txakabu buashunū ika Cristo bestiwei tashnitā mawaniki. **27** Yurabu dasibi besti wai mawamiskē hanushū txipu Deusū hatu unāti washanikiki. **28** Ha inū, Cristo haska keskariai hawē hiweawē besti wai mawariakī Deus nuku ināshūkī nū habū ikūwāshanaibū itxapabū txakabu nuku

buashuniki. Txipu ana ha katxu Cristo huirã, ana txakabu pewatanũ ika huama hakia nũ habũ manaka bestiabu nuku pasha watã mekẽnũ ika ana hushanikiki.

**Deusũ Moisés hawẽ hãtxa yununirã, ana hawẽ
hatu pewatirubumakiaki, na hãtxarã**

10 Hanua Deusũ hatu yubani Moisés hatu yusĩpauni hawẽ yubati bena haska hawẽ besu tashnimashanai hawẽ bemakia unãmati besti iniki, haskaira mawaira kuxipa ha kayabimarã. Haskakẽ Deusũ hãtxa Moisés yusĩniwenã, tsuabura dasibi pepatirumawẽ taea bari tibi habias daya txashuwã bene inũ ina awa bene tesẽshũ kuakĩ keyushũpakebiakĩ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibu binuatũ nukunabũ hatũ xinã hatu betsa wamakĩ dasibi hatu pewakĩ keyushũtirubuma ikubiranibuki. **2** Txanima Deusũ hãtxa kuxipa hayatũ hatũ txakabu ma pewakẽ habũ xinã ibubis ma pe mekinã, ha yuinaka menukĩ Deus inãkubainaiburã, henekeanibuki. **3** Bari tibi txashuwã inũ ina awa tesẽshũ hatu kuashũkĩ Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibu binuatũ hatũ txakabu ana hatu xinãmakubaĩmiski. **4** Hakia yuinaka mawa himiwẽ hatũ xinã txakabu pewakĩ hatu buashũtirubumaki.

Jesus Cristo mawakĩ Deus nuku ma daewashunikiaki, na hãtxarã

5 Haskakẽ Jesus Cristo mai anu dami tashnimashũ yurabu yusĩkĩ taewakatsi hawẽ Epa Deus yuikĩ:

“Epaã, yuinaka inũ shekiwã duru kuaibu besti mĩ ana abuamaki.

Haskakẽ mĩ xinãwẽ ã akubaĩshanũ huni kuĩ yura mĩ ea inãniki.

6 Ha inũ, hatũ txakabu buakatsi ikĩ inãkuĩ bushũ hatũ txakabu buashũkĩ hatu kuashunaibu mĩ ana haska abuamaki.

7 Haskakẽ eska unãtã haska ekiri keneniburã, mĩ xinãnẽ besti anũ ika ã ma tashniaki”,

aniki. **8** Ha dukunã, Deusũ Moisés hatu yusĩmani keska abiakĩ kaneaibuwẽ taeshũ Deusũ hatũ inãkuĩ inũ hatũ txakabu buashũkĩ hatu menu keyushũbiakubainaibũ Deusũ ana abuama inũ benimama ikũkainaya **9** Jesus hushũ yuikĩ: “Haska mĩ xinãnẽ besti anũ ika ã ma tashniaki”, ikĩ hawẽ Deus daewati sheni hawama wakĩ keyutã

hawē Deus daewati bena hamebi hawē hiweawē nuku bena washuniki. **10** Hanua Deusū xinā besti txibaĩ bestiwai hawē yura Deus inaĩ nuku mawashūtā ana besteniki, ana betsatiā mawatimairā. Haska wakī Jesus Cristō Deusunabu nuku wakī ma nuku meribi waniki.

11 Haska inū, hatū txakabu hatu buashunū, iwanā, inākuĩ betsa betsapa Deus inākī habias bestikima yuinaka kuai bikamisbuki, askawē hatū txakabu tere akī keyutirubumabia Deuski nukuti Templo hemaĩtī anu dayakī bari tibi nukunabu Deusbe hātxashunikabū habiawēs daewati wakubaĩmisbuki. **12** Hamē Jesus Cristo ikirā, habū nū ikūwāshanaibu nukū txakabu nuku buashunū ika besti ha bestiwai cruzkia nuku mawashūtā ana ipatimai bestētā hawē Ibu Deusū yusiuri hanushū betsabu binūa besti natiā ma tsauwaki, hanua nuku hātxashūkūkainirā. **13** Harishū tsuabūra Cristo danaĩ haki sinataibu Deusū hatu maemamakī hawauma hatu washanai manayui Jesus Cristo tsauwaki. **14** Jesus Cristō hawē hiwea besti wakī Deus inākī ma dasibi pehairawai mawaniwē taea tsuabura Deusū ma hatu pewani ma meribi hiweshūkanikiki. **15** Deusū Yushī Papatū betsa watimawakī hawē yuishunika Jeremias yuikī yubai:

16 “Ē Yavé Deusū hatu yuikī:

‘Hanu hatiara Israelbukiri ě ana hatukiri yubakairā, eska ě ishanaii.

Hatiara haska ě hatube yubakai benairā, ana bemakis ě hātxa ě hatu yunuamaki.

Hanua hanu hatuki dasikatsi hatū bushka anu ě hātxa mistukī hatū huĩti bena watā ě hātxa ě hatuki kenea

keska washanaii’ ”,

iwanā, ana ha hātxakiri yuikī:

17 “Hatū txakabu hatu buashūtā

ě ana haska hatukiri xināma ikūkaĩshanaii”,

Yavé Deusū ea waxinaki, aka Jeremiasĩ nĩkatā nuku keneshuniki.

18 Ma nukū txakabu pewatā nuku buashunikē ana tsuā hatū txakabu buanū ishū yuinaka ana tesēshū hau ana hamē yuinaka kuayamakubainūbūwē.

Deus yubakaniki haki dasi kakatsi txītūtimakiaki, na hātxarā

19 Ē betsabu inū ě puibuñ, askawē taea Jesus Cristo nuku mawashūkī hawē himi habawaniwē teaarā, natiā hawa dateama

Deusbe hãtxanũ ika hawẽ dĩtu meribi anu hikiã keskatã nũ haki ma kematirubuki. **20** Ha meribi dĩtu anu hãtu besti wai hawenabu Deusbe hãtxashunika besti hikibiakubaĩmisbũ eskatiã Jesusũ ha tariwẽ bepunibu keska nuku bepẽshũkinã, hawẽ yurawẽ mawakĩ ha meribi dĩtu bepunibu bepeã keska waniki, hawẽ taea ha bai bena txibãkĩ hawẽ kai nũ Deusbe hãtxakubaĩshanũbũ nuku ashũkinã. **21** Natianã, nukũ Deusbe nuku hãtxashunika kayabi Deus bebũ ma niaki. **22** Haskawẽ taea nukuri Deusbe hãtxanũ ika nukũ xinã txakabũ nuku mekemis ana mekemama ũpashwẽ txuki keskatã nukũ huĩti shũpĩtã txanima kayabi ikũ kayabi wai Deusbe hãtxakubainãkãwẽ. **23** Habias mestẽwãtã xinã betsa betsapa wai txĩtuãma haska nũ ikũwãkĩ yuiã besti manakakubainãkãwẽ. Txanima Deus yubakanishũ nuku ashũshanikiki, kaneamarã. **24** Ha inũ, nũ habũ ikũwaĩburã, merabenaĩ abunamei pepai duanamekubainãkãwẽ. **25** Ha inũ, Deusũ hãtxa tapĩ itxai heneyamakubainãkãwẽ, haskai betsabu babui txĩtũkanikikirã. Haskama betsabube merabenãkatsis ikĩ hatu ũĩmakĩ hamakiri xinãbiabainaibũ hatu beya wakĩ xinã txãkãwãkĩ hatu benimawakubaĩkãwẽ. Hatu haska wakĩ ma Jesus ana hua kemai ũĩkatsirã, xinã txãkãhairai hatube itxai heneyamakubaĩkãwẽ.

26 Ma Jesus Cristokiri unãti wakĩ txanima tapĩbiãtã haratubũra hawa xinã betsa maewama ana nukũmebi txakabu mei atimapai huĩti kuxikĩ nũ akaiburã, ana hawa betsawẽ Deus daewati nũ hayamahairakiã. **27** Txĩtũtã nũ hawẽ hiwei kairã, Deus hatuki sinatakĩ hatu kupitxakayamakĩ txi merã hatu menukĩ keyushanai besti manakanikiki. Uĩrakãwẽ, mesekirã. **28** Nukũ shenipabũ Deusũ Moissẽs yusã hãtxa nĩkama txakabuwaibu dabe kasmai dabe inũ besti habias hakiri yui kaneabumakẽ hatu unãti watã hawa hatuwẽ nuiama kupikĩ tenãpaunibukiã. Natiã ha yununi mese hayayuã. **29** Matubunã, xinãkãwẽ. Tsuabũ meshanimẽkaĩ, ha hawa hatuwẽ nuiama Deusũ hatu kupitxakayamashanairã. Jesus Cristõ himiwẽ hawẽ hatu yubani Deusũ Yushĩnĩ hawẽ taeshũ hatu abubia tsuabũra Deusũ bakeki hameĩ haki kashekĩ hawẽ himi hatu habashũbiani danãkĩ itxakanikiki, hawẽ taea habũ ikũwaĩbu pepati wabianikenã. **30** Hanushũ Deusũ hawẽ hãtxa yunui hamebi yubakai hãtxai: “Tsuãra matu txakabuwaya meyamashãkãwẽ. Emebi Ë Hiwemistũ ha txakabuwaibu eã ã hatu kupishanaii”, iniki. Ana betsa txani: “Yavẽ Deusũ hawenabu unãti watã hatu manakushanikiki”, arianiki. **31** Txanima hawara tibi txakabui ikaiburã, mese

beshmaski. Hamē Deus Hiweatū hatu kupiai tibi ishanairā, mese mepakekubaīshākanikiki, hau haki besti datekubainūbūwē.

32 Hanu mā Jesus ikūwākī taewaitiā mā ini xinākāwē. Habū ikūwākatsi ikabumā matu bika tenemabiabu mestētā mā binukubaīyamaki. **33** Hanushū hatiri matubi itxakī mirimabū uīaībū bika betsa betsapawē matu memaibū hanua betsabū ha nuitapaibube hatuki dasishū hē iyamai dateama mā hatu merabewakubainibuki.

34 Jesusunabu betsabū hatuki sinatakī bitxiti hiwe merā hatu bitxiabu nuitapaibuki mā batātanaya matū mabu inū matū hiwe matu biābū hawa yuiama benimakī matū hamapai hatu heneshūkī Deus kēwākī hawē mae pepa nai anu hawa txapuisma hanu hiwei ikibi iki mā kashanai haska mā xinākubaīyamaki. **35** Haskawē taeshū mā ikūwaīnā, bunuyamakāwē, mā ma haki txiti ika bika tenemiswē taeshū matu itxapa manakushanikiki. **36** Hamē matu akabumaki, bika tenemakinā. Haska Deus yubakani haska xinaī keskawē matu akaiburā, dateama binui hawē mestēkubaīkāwē. Mā haska tenekubaīmisbuwē taeshū haska Deus yubakaniwē matu manakua txanima mā uīshanaii. **37** Deusū hawē hātxa yuishunika hātxa wa hatu keneshūkī:

“Ē haskakiri yubakairā,

hawa manakubiranama hawaira iki hushanikiki.

38 Tsuabura pepabunā,

haska ē yubakai xinākī ikūwaī hawē hiweshākanikiki.

Hamē tsuabūra ha ē yubakai ikūwākī

mestēwākatsi ikama txītuaīburā,

ē ana habuwē benimama ishanaii”,

aka nīkashū nuku keneshuniki. **39** Haskakē betsabū Jesus txibaī txītuaību habu Deusū kupiaya ea inū mā ebetā Jesus ikūwaī txītuaīma nū txibākubaīmisburā, hawē pashai Deusbe nū hiwekūkaīshanaii.

Haskakī hatū shenipabu itxapabū Deusū

hātxa ikūwāpaunibukiaki, na hātcharā

11 Deusū yubakati hātxa txanima ikūwākī hawa uīriamabia hamapai tibi pepawē Deusū nuku duawashanai hayakatsi hawa xinā betsa wama mestē besti watā nū manakahairakubaītirubuki. **2** Nukū shenipabu itxapabū Deusū yubakati hātxa haya ha ikūwākubainibuwē taeshū Deusū hatū xinā unātā hatukiri pe xinaī benimakūkainikiaki.

3 Hamē hawara nū uīāi inū nū uītiruma dasibi mai inū nai anu damiwakinā, hawē hātxa kuxipawē besti Deusū damiwanirā, ikūwākī nū unākubainaii.

4 Ha inū, Adāonē huni bake dabe Deusū yunuxina hawē hātxa Abelī ikūwākī txibākī hawē Deus kēwāti txashuwā tesēshū kuakī keyushūbiaya hawē betsa Caimnē Deusū yunua hātxa txibāma hawē bai anua yunu besti kuashūkī Deus kēwāpaibiaya Abelī kēwāti besti Deusū abukī hawē hātxa ikūwaī unaī: “Huni pepaki”, anikiaki. Ha inū, Abel mawabianikē haska ikūwākī tates taewatā henebaini habiawēri nū ikūwākubaīshanū Deusū hātxa Abelkiri kenenibu uīkī nū unāriakubaīmiski.

5 Ha inū, Enoque huni pepatū Deusū hātxa ikūwākī txibākī heneama Deusbe haibunamekī Deus benimawakubainaya hawenabu uīmamabaīkī hau mawayamanū Enoque Deusū nai anu aininikiaki. Haska kenenibu nū uīmiski. **6** Ha inū, tsuabūra Deusū hātxa ikūwābumarā, haskatā Deus benimawatirubumaki. Hakia tsuabūra Deus hiwea haya inū hatū hatu manakushanai benakī hau ikū besti wakubainūbūwē.

7 Ha inū, nukū shenipabu Noē Deus ikūwāyā Deusū bebūkiri haska washanai iriama uīyamabia huni pepakī Deusū yunuti txibākī hawē hawenabu pashawakatsi nunuti ewapa wanikiaki. Haska Deus ikūwaīwē taeshū Deusū mekekī hawē pewē manakukī pashawanikiaki. Habias hātxa ikūwākī txibaīwē pashakī yurabu mai hirabi anuabu Noē hatu kupinikiaki.

8 Ha inū, Abraōnē Deus ikūwākī txibākubainaiwē taea Deus habe haria yubakakatsi ikī Deusū kena hawa hē iyamama ikūwaīwē taea hawē mae henei tashnikaini hani kai unāmabia ha mai pakea betsa anu Deusū ināshanai anu kanikiaki. **9** Deusū haska yubaimawē taea hawē xinānē besti ikūwaī ha mai pakea anu txipu ibuwanūbariai ha xinaī nawa betsa keska hiweyunikiaki. Haska hiweirā, tari pūtebaūkī hiwe watā hiweakeakeniki. Habiaskariai hawē bake Isaque inū hawē baba Jacó ha Deusū hatu yubani ibuwashanū ika hiweriakubainibukiaki. **10** Deusū hawē dami hawa kaneismatū ma hatu mestēwāshuni anu hari hatu hiwemashanai maewā Abraōnē xinaī na mai anushū dukū mana taewanikiaki.

11 Ha inū, Abraōnē aī kayabi Sara ma yushabuhairakī bake bitirumabiakē Abraōnē ikūwā besti ha dikabi ma ika kai mestebuhairabia Deusū merabewa bake wanikiaki, Deus habe yubakaima parāma ha meneshūshanai ikūwākubaīyamawē

taeshunã. **12** Tsuã haska watirumai Abraão anibuhairabiatũ bake waima hanua hawẽ bababu mirimahaira bixiti inũ iã kesha anu maxiti tsuã hati tanatiruma keska pahairanibukiaki.

13 Hamẽ ha yurabu haska Deusũ hatu yubani hari hiweriamabia ikũwã besti mawanibukiaki. Hakia Deusũ yubani bebũkirihairashũ ikũwãkĩ besti xinaĩ punu nukama manakakĩ habũ ibubis xinaĩ: “Na nawã mai anu baidi niyua keskakĩ Deusũ mae pepa nai anua nũ hari kashanai anu nũ manakakubainaii”, ikubainibukiaki. **14** Habũ haska yuibiakĩ hatũ mae kayabi betxiriama shabakabi nĩkakĩ unãbiai haskara dabanẽ ha mae manaka bestikubaĩkanikiki.

15 Haska hatũ mae anua benibu pe dabanẽ xinaĩ ana hawẽri txĩtũkeanibukiaki. **16** Haskama ha mae pepahaira hawẽrua nũ haska uĩriama txakabuma nai anu Deusũ hatu yubayama xinaĩ habianus hiweyunibukiaki. Haskakẽ habu katuni Deusũ ma hatũ maewã pewashuniwẽ taea Deus hatuki dakeama hatu xinaĩ: “Ë hatũ merabenã Yushĩki”, imiski.

17-18 Ha inũ, Abraõnẽ Deus ikũwãniwẽ taeshũ Deusũ hawẽ bake Isaquẽkiri yubakĩ yuikĩ: “Isaquẽwẽ mĩ bababu itxapa mia washũshanikiki”, abianishũ hanushũ haska ikũ ea txibaĩmẽkaĩ? ishũ unãti wa hawẽ bake Isaquẽ Abraõnẽ Deus inãkĩ kua keyushunũ, iwanã, hawa yauxi hawẽ nuiaama hawẽ bake bestitxai iyui kanikiaki.

19 Haska Deusũ ashuã uĩkĩ hawẽ kuxipakiri Abraõnẽ tapĩniki, Deusũ mawabu bestẽwãtirukiri tapĩkinã. Haskawẽ taeshũ hawẽ bake inãkĩ Deus tenãshũbiai kashũ ana hawẽri hawẽ bake hiwea txĩtũwãbirãkĩ hawa wama ishũ keska iwenikiaki. Haska wakĩ Deusũ kuxipa hawẽ xinãmati shabakabi hatu unãmaniki.

20 Ha inũ, Deusũ hawenabu duawashanai Isaquẽ ikũwãkĩ hawẽ bake Jacó inũ Esaú hãtxa pewẽ Deus hatu yukashunikiaki.

21 Ha inũ, Jacó Deus ikũwaĩ ma mawa kemashũ hawẽ mestẽti tsumatã Deus kẽwãkĩ hawẽ baba Josẽ huni bake dabe hãtxa pepawẽ hatu duawakĩ yukashũrianikiaki.

22 Ha inũ, Deusũ Israelbu Egito anua hatu tashnimabainũbariaia Josẽ ikũwaĩ mawakĩ hawenabu hatu yuikĩ: “Nenua kaĩbaĩkinã, mai pakea pepa Deusũ matu ibu wamashanai anu ã shau ã bababũ hau ea bunũbarinũbũwẽ”, akĩ hatu yununikiaki.

23 Ha inũ, Israelbu pahairaibuwẽ taea Egitonawa shanẽ ibu hatuwẽ datekĩ hatũ huni bakebu kaĩai hau tenãkubainũbũ ishũ hatu yunubiaimakẽ hawa dateama Moisés ibubũ Deus ikũwãkĩ hatũ bake hawẽruahaira kaĩaiwẽ nuikĩ ushe dabe inũ besti huneyunibukiaki.

24 Ha inũ, Egitonawa shanẽ ibu Faraónẽ aĩbu bakẽ Moisés hene anu nunua neshetã ma yumewaimawẽ taea huni ewa Moisés hawẽ bake hatu wamakĩ hatu kenamakatsi ikama Deus ikũwaĩwẽ taea

25 Moisés katukinã, Egitonawabũ beya hatubetã mei benimai hatube txakabui hiwekatsi ikama haska hawenabũ bika teneaubube merabewai hatube nuitapakatsi haska xinãkĩ katunikiaki.

26 Hanushũ Deus ikũwãkĩ hawara Deus yubakani manakĩ Egitonawabũ mabu pepa betsa betsapa Moisés inaĩbuwẽ taea Messias Cristo ha kẽwãma shanẽ ibu wabu hawẽ kêtiru unãbiai shanẽ ibũ hiwe anua kaĩkaini Deus kẽwaĩ hatũ merabenã Messias Cristo hawenabubetã manakai bika tenei yumãbiai manakuti pepa Deus anua hawa benuama inãshanai Moisés haska katunikiaki.

27 Haskakẽ Egitonawabu shanẽ ibu haki sinatabiaya hawa haki dateama Egito mai pakea anua kaĩkainima Deus uĩtirumabia ikũhairawakĩ xinã betsa wama ikũkainikiaki. **28** Ha inũ, Deusũ yunua nĩkatã ikũwãkĩ Moisés hawenabu Páscoa besi hatu tates taewamakĩ misi shashama inũ txashuwã bake nami shui hatu pimakĩ txashuwã himi hiwe tibi hanu hikiti shui sheshekaĩã hatu kepushmakĩ keyukẽ Deusũ nai tsuma debuwanikatũ Egitonawã huni bake iuwabu dasibi hatu debuwabiakĩ Israelbu hawa meama dũkebainikiaki.

29 Ha inũ, Israelbu Egito anua pashai bui Iãnẽwã Taxipa namakis pashkatã Deusũ hatu bai wakĩ metu washuna Deusũ meketi kuxipa ikũwaĩ Israelbu pukei keyuaibũ hafia Egitonawabu habias baiwẽ hatu txibãbaini pukeriai hasai keyunibukiaki.

30 Haska inũ, Israelbũ Deusũ yunua nĩkatã katã katãkĩ shaba metutitiã hatu dũkebaunaibũ Jericó mae mixki ewapabuwẽ kenebaunibu di iki keyuaya Deus ikũwãkĩ Israelbũ hatu detekĩ maemakĩ yamawanikiaki. **31** Ha inũ, habianuari Raabe aĩbu hininipabia Deuski mesekĩ Israelĩ baba dabe unãtinaĩ buabu hatu itã merabewaxinawẽ taeshũ txakabukubaĩmisbu Jericó anu habe hiweabu hatu yamawakĩ Israelbũ Raabe tenãma inibukiaki.

32 Matũ shenipabũ Deus ikũwãkĩ Gideão inũ, Baraque inũ, Sansão inũ, Jefté inũ, Davi inũ, Samuel inũ, Deusũ hãtxa yuishunika betsa betsapabũ haska wakubainibu ana ã matu yuikatsi ibiakĩ haska washũ ã matu yui keyutirumaki. **33** Betsabũ Deus ikũwãkĩ shanẽ ibu betsabũ mae mebinibukiaki. Betsabũ Deus ikũwãkĩ hatũ mae anu shanẽ ibukĩ hatu pe hiwemakubainibukiaki. Betsabũ Deusũ yubaka hãtxa ikũwãkĩ Deusũ kuxipa bitã hatuna

wakubainibukiaki. Betsabu inu pubēbu anu yunukī hatu bitxiabu Deus ikūwaīwē taeshū hawē kuxipawē Deusū hatu nemashuna habu piana inikiaki. **34** Betsabu itxakawakī tenānū, iwanā, txi merā hatu putabu Deus ikūwākī hawē kuxipawē txi nematā hawa menuama kañibukiaki. Betsabu nupe hawē detenameti bestiwe hatu detepanābū Deus ikūwaībuwē taea pashanibukiaki. Haskakē huīti babubū ikūhairawakī taewaibu Deusū hatu kuxipa wakubainaya nawabū Deusū enabuki sinataibu detekatsis ikaibu maemakī hatu pashamanibukiaki. **35** Ha inū, betsarā, aību betsabū hatū bakebu mawa manukī Deus ikūhairawaibu Deusū hatu bestēwāshunikiaki.

Hamē huni betsabū Deusū hātxa txibākubainaibuwē taeshū hatuki sinatakī hatu itxakawakī haska habū abuai keska biama pashama hakia mawa ana bestētā hiwea pepa bishanai xinaī mawakubainibukiaki. **36** Ha inū, betsabū Deusū hātxa ikūwāmisbu nuitapawakī hatu kashewakī betsabu kuxa kuxa akī betsabu mane dispiwē neshatā hatu bitximapaunibukiaki. **37** Ha inū, betsarā, Deus ikūwaīwē taeshū betsabu mākāwē hatu tsaka tsaka akī hatu tenāpakeaibū betsabu hawē hi nisatiwē hatu meshtekī nisanibukiaki. Deus hatu danāmakatsi ikī hamapai xarabu bika hatu tenemakī hatū nupe txaipawē betsabu hatu detekī tenaībū betsabu itxakawakī hatu nuitapawabu pashai hamakiri kakī txashuwā bitxi tari besti sawea yumāhairakubainibukiaki, **38** habu haskanu hiwetirubumabia mae txakabu hanu tsua hiwetirubumanu buni yuinaka keskai mati tenāmā tāpe anu hiwekubaunirā. Haskai yumākubainaibū habū hatu itxakawaibu hatu binuhairabiakē hunibu txakabū hawa hatu kēwāma hatu danā bestikubainibukiaki.

39 Haskabia habū Deusū yubani xinākī ikūwaībuwē taeshū hawē yubaka hatu uīmariamabia Deus hatuki petxiama hatu unāti watā hatuwē benimakūkainikiaki. **40** Deusū hatu haska wakinā, haska yubakani habu bebūshū besti akatsi ikama nukubukiriri xinākī hanus nuku shuku watā haska yubakani pehaira nuku inākatsi nuku hatube itxawashanikiki, hiwekuīa anu nuku hatube hiwemakinā.

Hawē bake ikūwaību Deusū hatu pewamiskiaki, na hātxarā

12 Haskakē nukunabū habu dukūtū Deusū yubaka hātxa ikūwākī bika betsa betsapa hatu tenemakī memabu habuā hatū xinā nuku uīmakubainishū natiā nuku uīkanikiki. Xinanākāwē. Nuku hatū itimaska wai inū hamapai txakabu tibitū nuku beshetiru henetā beamabaīkī hawara pepa Deusū nuku

yubamis ha xinaĩ kuxipai dayashũkĩ heneyamakubainãkãwẽ.

2 Cristo nuku ishuni hakiri dukũ unãkĩ xinãkubainãkãwẽ. Habũ nũ ikũwaĩbu nũ haki txiti ikabu hatunã ma nuku pewashũkubainikiki. Haskawẽ taea Jesus cruzkia nuitapairã, ha itxakawakĩ nuitapawaibu hawẽ dake xinãma nuku mawashuniki. Haskairã, nuitapawabiabu mawakĩ binutã benima paepayabi hawẽ Epã shanẽ ibu tsauti yusiuri habe shanẽ ibui tsaushanai unaĩ iniki.

3 Ha inũ, yurabu hatu merabewakĩ hatu uĩmabia habũ ikũwãkatsi ikama huni txakabubũ Jesus itxakawabu yumãbiakĩ hawẽ Epã yunuti hãtxa Jesusũ heneama ini haska keska xinãkubaĩkãwẽ, Jesus ikũwaĩ punu nukai Deusũ baiwẽ kabiai mã

beshtekeyamakubaĩshanũbunã. **4** Ha inũ, txakabu tibi binui mã bika tenekubainai Jesus nuku ishuni keskai tsua mã mawariamaki.

5-6 Ha inũ, nũ hawẽ bakebu Deusũ nuku yusĩni mã hakimaii. Matũ shenipabu shanẽ ibu unãnepa Salomãonẽ eska hawẽ bakebu yuikĩ:

“Ë bakebuũ, haska Deus matuwẽ nuikĩ
matu pewamis matu yuinũ nĩkakãwẽ.

Deusũ tsuabura abukĩ

hawara bika tenemakĩ hatu kupimiski.

Ha inũ, tsuabura Deusũ hawenabu wakĩ

hatũ txakabu hatu unãmamiski,

nũ ana ayamashanũbunã.

Haskawẽ taeshũ hawara bikawẽ Deusũ matu unãmai
danãyamakãwẽ.

Ha dikabi, matu kũyã akaya
punu nukariayamakãwẽ”,

hatu haska wapauni na hãtxa hakimayamakãwẽ, Deusũ habias matu ana yui ai keska xinãkinã. **7-8** Ha inũ, huni dasibibũ hatũ bakebu abukĩ yusĩkĩ hatu pewamiswẽ taeshũ: “Ë bakebu pewanũ”, iwanã, hawara bika Deusũ matu tenemakĩ matu pewaikiki, matu bestĩ pewamarã, hakia ikũwaĩbu betsa betsapa habiaskasri hatu wakinã. Hamẽ bika tenemakĩ Deusũ matu pewama mã hawẽ bakema keska itiruki, bake ibuuma keskairã. **9** Ha inũ, nũ huni ewariama nukũ ibubũ nuku yusĩkĩ nemahairakĩ nuku tapĩmakubainibuki. Hatũ yusĩa bikabiakẽ tapĩkĩ nũ hatu abukubainibuki. Hakia haska nũ wani binukĩ nukũ Epa Deus nai anua abukĩ natiã hawẽ hãtxa nĩkakubaini nũ habe hiweshanaii, hawa txakabuwẽ nuku kupiamarã. **10** Na mai anu nuku hiwemakĩ yumewakĩ nukũ ibubũ yusĩkĩ bika tenemakĩ nuku beshmas

pewayunibuki. Hakia nũ Deusunabu meribi wakĩ nuku pewakĩ bika tenemakĩ Deusũ xinãmis keska txanima nukũri nũ xinãkubainũbũ Deusũ nuku pewakubaĩmiski, nuku ha keskari wanũ ikarã. **11** Ha inũ, txanima Deusũ pewakĩ nuku kupia shuama mebiatã txipu hakimatã hanushũ hawẽ yusĩa pepa tapĩkĩ hawẽ hiwea unãnuma pe hiwekũkainai unãtirubuki.

12 Deusũ pewati yusĩa bikabiakẽ ana mesteĩ kuxipakĩ ana Deus kẽwaĩ matũ mekẽ mexãtã dãti ishũ kẽwãkĩ heneyamakubaĩkãwẽ.

13 Ha inũ, Jesus ikũwaĩ hawawẽra bika teneibu punu nukai hau txĩtũyamanũbũ haska Deusũ abuai yusĩkĩ bai kayabikiri hatu pe unãmakubaĩkãwẽ.

Deusũ hãtxa danaĩnã, mesehairakiaki, na hãtxarã

14 Ha inũ, tsuabura dasibibube mã unãnuma hiwekatsis ikairã, nuikipakĩ dasibi nukũ Shanẽ Ibũ yusĩa txibaĩ pepa bestĩ hiwekubaĩkãwẽ. Hamẽ mã pepai hiweismarã, haskatã nukũ Shanẽ Ibuki dasitã mã hiwetirubumaki. **15** Tsuabura Deusũ inãkuĩ pepa danãma hau hayai keyunũbũwẽ. Hamẽ haskama tsuara mã huĩti sinayarã, sika tatxa paepa keskatũ hatu daũkĩ akawakĩ yurabu mã hatu danãmatiruki. Uĩrakubaĩkãwẽ. **16** Matunã, tsuara txutawẽ kemukĩ Deusũ hawẽ pepa ma matuki tanabiani kaneyamakãwẽ. Haskakĩ Esaũ Deuskiri xinãma piti bestiwe kemukĩ xinãkĩ hawẽ betsa mashkubiakẽ hawẽ piti pinũ, iwanã, haska iuwatũ pepa bimis inãniki, hawena benukinã. **17** Hamẽ Esaũ txipu hawẽ epa yuikĩ: “Mĩ bake iuwa bestĩ earã, hau Deusũ ea duawashanũ Deus ea yukashũriawe”, atuxia hakia hawẽ bake mashku Jacõ hawẽ epa Isaque parã dama Deus yukashũkĩ menetã hawẽ epã haska washũ Esaũ ana hawawẽ pewatima nemabia kashahairakĩ Esaũ ana yukabia hawẽ epã hawẽ yuba haska washũ ana maewashũtima inikiaki, haska matubũ mã unaĩnã. Mã txipu haskariatirubuki. Uĩrakubaĩkãwẽ.

18 Nukunabu Israelbu txaimashũ uĩnibu keska ma haskamaki. Hatukiri ana matu yuinũ nĩkakãwẽ. Habunã, mati ketia here hi ikai tsuã metiruma iniki. Ha inũ, mexu merã inũ niwe kuxipa shũku ikai anu mapunibu keska mã haska keskamariki. **19** Ha inũ, trombeta txã ikai nĩkama hawa Deusũ hui kaĩyaĩ nĩkamari inibuki. Hamẽ habuã ha hui tashniai nĩkakĩ hau ana hãtxayamanũ nemakĩ ea anibuki. **20** Haska Deusũ shabakabi hatu yuia hawenabu Moisés nemakĩ: “Tsuara hawẽ mati anu paikẽ hau mawanũ mãkãwẽ tsaka tsaka akasmakĩ txatxitiwẽ pupe akĩ hatu debuwakãwẽ, inabu inũ

yuraburã”, akĩ hatu yuiai nĩkai haska tenetirubuma inikiaki, ha yunuti mesewẽ taearã. **21** Deusũ hawẽ kuxipa tashnima mesehaira uĩaĩbũ habiaskariai Moisés hatu yuikĩ: “Eari datei ẽ saki saki ikai”, inikiaki.

22 Maturã, nukũ shenipabu na mai anua Deuski nukua datenibu keskama txanima kayabi Mati Sião inũ Deus hiweatũ maewã Jerusalém pepa txasha txasha ikai nai anu hanu hawẽ nai tsumabu hanu haki dasia tsuã hati tanatiruma habũ Deus kẽwaĩbu haskabu anu mã ma ikũwaĩ haki kemaki. **23** Habu dukũtũ Deus ikũwaĩ hawẽ bake ikubainibu ma hatũ kena nai anu hatu keneshũ netãni ha yurabu Deus hiweshuni pemisbu hatũ yushĩ Deus dasibi pewanikatũ ma hatu hawa txakabuma wayama Deus dapi ma haki kemani mapuabu nũ xinaiĩ. **24** Ha dikabi Jesusũ hawẽ yuba bena nuku washũkinã, mawai hawẽ himi habakĩ Abelĩ himi binuniki, hawẽ taeshũ Deusũ nukũ txakabu nuku buashũti wakinã. Hamẽ Abelĩ himirã, hawẽ taea Deus sinatai hawẽ yupukunaniki, tsuã txakabu buatimarã.

25 Ha inũ, Mati Sinai anushũ Deusũ hawẽ yunua hatu yuibia nĩkama hawẽ kupiti pashama inibuki. Ikis nai anushũ Deusũ hawẽ bakebetã nuku yusĩaĩ haskanibu keskakĩ nũ nĩkama nukuri nũ haskatã pashatirubumawẽ taeshũ hawara Deusũ nuku unãmai haki petxitã danãma uĩrakubainãkãwẽ. **26** Ha inũ, hatu yusĩaĩtiã hawẽ huiwẽ Deus hiwemistũ mai patxa sakumatã txipu ana hatu yubakĩ: “Ana bestiwakĩ mai inũ hawara nai anua dasibi ẽ ana patxa sakumashanaii, mai bestimarã”, hatu waimakẽ nuku keneshunibuki. **27** Hakiri yuikĩ: “Ana bestiwakĩ ẽ ashanaii”, inirã, ha mai damiwani anua hamapai tibi maewakeaketã hanushũ hawara Deusũ abuai maewama hau betsama ipakeshanũbũ dasibi damiwani Deusũ ana patxa sakumaya hawara Deusũ mekekatsi ikama hamebi yamai keyushanairã, nũ tapĩtirubuki. **28** Hanu Deus shanẽ ibui hiwemis hawẽ shanẽ nuku hanu hiwemashanairã, hawa maecama ishanikiki. Haskakẽ Deus pehaira wakĩ kẽwãkĩ xinã txãkãwãkĩ haki mesekĩ hawara haska abuai keska benimawakĩ ashũkubainãkãwẽ. **29** Nukũ Deus kuxiparã, txi keskaki, dasibi yamawakĩ keyutirurã.

Haskakĩ nũ Deus xinã txãkãwãtirukiaki, na hãtxarã

13 Ma hawẽ henea yusĩa kene ẽ matu bumai uĩkãwẽ. Jesus matubetã ikũwaĩbube nui heneama hatube abunamei duanamepakekubaĩkãwẽ. **2** Haska besti xinãkĩ hamapai pepa hakimama matuki bai beaibu itã hatu duawakĩ pimakubaĩshãkãwẽ.

Habiaskari wakī ikūwaību betsabū Deusū nai tsumabu hawa unāma hatu pimakī ushāpaunibukiaki.

3 Ha inū, Jesus ikūwaībuwē taeshū bitxiti hiwe anu hatu bitxiabu hatuwē petxiama hatuwē nuikī matu habe bitxiabu keska xinākī hatu merabewakubaīshākāwē, haskai nuitapaibu unākinā. Ha inū, hatu itxakawaibuwē nuikī hatu merabewakāwē, habiaskari matu waibu mā metiru xinākinā.

4 Ha inū, txutanamebaūmisbu inū beneyabia inū aīyābia txakabui kemumisbu Deusū hatu unāti watā kupiakeakeshanaiwē taea tsuāra ikūwaī aīyātā betsawē ana kemuama ha besti uī haska mā abunamerabeai mekei habe hiwekubaīkāwē. Beneyatāri betsawē ana kemuamari ha besti uī haska mā abunamerabeai mekei habe hiweriakubaīkāwē.

5 Haska inū, hawē mabu itxa wanū ika peiwē kemuama hawara besti mā hayawē benimakubaīkāwē, Deusū nuku yubakī: “Ē matu putama inū ē matu henetaskama ishanaii”, iniwē taearā. **6** Haskakē ma nuku yubani haska haki txiti itā hawa dateama yuikī:

“Yavé Deusū ea merabewamiswē taea
hamapai tibiwē tsuabūra txakabuanū ishū
ea amanū ikaibu
‘Ē Shanē Ibū ea merabewaya ē dateamaki’ ”,

ikī hatu yuikubaītiki, dateamarā.

7 Haska inū, Deusū hātxa Cristokiri habū matu yusīkī matu pe mekekubaīkī matu xinā betsa wamanibuki. Haskawē taeshū habū Deus ikūwākī txibākubainibu haska hatū hiwea pepa akī henebainibu xinākī matūri ikūwāriai habiaskariai hiweriakubaīkāwē.

8 Ha inū, Jesus Cristorā, hawa maei betsaisma habiaskaski, uatiā inū, natiā ikai inū, ipakeshanairā. **9** Haskakē yusīa betsa betsapa benawakī matu yusīaību hatu hawa nīkayamakubaīshākāwē. Hamē nū Deus xinākubainaibu nukuwē nuikī merabewakī nuku kuxipa wamiski. Hakia habu parananākī betsa kaya hatū beya pitikiri matu yusīkī bikawaibu hatu nīkayamakāwē, piti beya betsakiri txibākī matū huīti tsuā ana kuxipa watirumakirā.

10 Ha inū, nukū txakabu buanū ika Jesus ma nuku mawashuni nukubu nū hayabiakē tsuabūra judeubū shenipabū beya henekatsi ikama yuinaka menukī hatū txakabu buanū ikaiburā, hamē akanikiki. Nukū merabenātū kuxipa hayatirubumariki. **11** Ha inū, Deus daewakī nukunabū txakabu hau Deusū buatā ana xināyamanū

Deusbe nukunabu hãtxashunika shanẽ ibu binuatũ yuinaka tesẽshũ hatũ himi meribihaira dĩtu anu bukẽ hanua hawẽ nami mae pekatxushũ hawẽ yura kuakĩ keyumisbuki. **12** Habiaskari wakĩ hawẽ himiwẽ hawenabũ txakabu Deus buamashũkĩ nuku meribi pepawanũ ika mae pekatxu anuari Jesus nuku tenãshunaburi nuku mawashuniki. **13** Haskakẽ Jesus anibu keska wakĩ nukuri nuitapa wakĩ dakewaibu ha bai Jesusũ nuku tatesshũbaini txibãkĩ judeubũ beya ana xinãma nuitapabiai dakeama ikubainãkãwẽ. **14** Haska inũ, na mai anu nũ hiweyuarã, mae putatimai has ibua hawẽ nui nũ hanus ipatirubumaki. Hakia Deusũ maewã pepa ha yubani tashnimashanai haskawẽ nũ hiweshanai xinã bestikĩ nũ manakayuaii. **15** Haskakẽ Jesus Cristo nuku mawashuni xinãkĩ heneama nukũ huiwẽ Deus kẽwãkubainãkãwẽ. Haska wakĩ nũ Deus benimawatiruki, yuinaka kuapaunibu keska wakinã. **16** Ha inũ, Deus xinã txãkãwanũ, iwanã, ana matũ hamapaiwẽ nuiama pepakĩ ikũwaĩ betsabuwẽ nuikĩ hatu merabewai hawara mã haya itxapa kasmai eskarabes pashkashũ yauxiama hatu inãkĩ heneyamakubaĩkãwẽ, haska wakĩ Deus xinã txãkãwãkinã. **17** Ha inũ, matu yusĩkĩ mekekubainaibu hatũ yusĩa nĩkatã hatuki txiti ikĩ txibãkubaĩkãwẽ. Haska matu putama hawa huĩrukuãma mekekubaĩmisbu habiaskari Deusũ unãkĩ hatu manakumiski. Ha inũ, hatũ daya itimaska wama nĩkahairakĩ mã hatu benimawakubaĩtirubuki. Hakia nĩkama mã hatu itimaska wakĩ mã hawa tapĩkĩ pewai kaĩtirubumaki.

18 Ha inũ, Jesusũ hãtxa yusĩkĩ nũ pe txibãmis unãkĩ dasibi pe hiwekĩ nũ hatu pe uĩmakubainũbũ Deus dayuikĩ nukukiri ea ashũkubaĩkãwẽ. **19** Ha inũ, matu anu ẽ ana txitũkatsis ikaiwẽ taeshũ menã Deus ea yukashũrikãwẽ, matu anu ẽ hawaira kashanunã.

Deusũ hau hatu duawakubainũ yununikiaki, na hãtxarã

20 Nukũ Shanẽ Ibu Jesusũ himiwẽ Deusũ yuba bena ikibi ika ma pewani hawẽ bake txashuwã mekenika pepa keska nukũ mekenã bestẽwanitũ unãnuma hawẽ kuxipawẽ nuku hiwemakubaĩkatsis ikikiki. **21** Deusũ haskakiri matu xinaĩ yubakani hatũ hau matu dasibi pewakubainũwẽ. Habiaskari wakĩ haska abuai keska wakĩ hau nuku amariakubainũwẽ, Jesus Cristowẽ taeshunã. Haskakẽ nukũ merabenã Cristo kẽhairawakubainãkãwẽ. Haskakirã.

22 Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, ẽ kene txaipamawẽ ẽ matu merabewakĩ benimawakatsis ikai hawa eki sinatama xinã pewatã

uĩrakubaĩkãwẽ. **23** Ha inũ, nukũ betsa Timóteo bitxiti hiwe anua ma tashnimaxinabu ã matu unãmai. Hawairakirã eki nukuaya habe kashũ ã matu betximai kashanai.

24 Ha inũ, matu yusĩkĩ matu mekekubaĩmisbu inũ Deusunabu matubetã ikũwãmisbu dasibiri ã hãtxa ã matu bumaii. Ha inũ, Italia mai pakea anushũ ikũwãmisbũ hatũ hãtxa matu bumariakanikiki.

25 Haskakẽ Epa Deusũ hau matu dasibi duawakubainũwẽ, hawẽ pepawenã.

Hatiski, ã hãtxarã.

TIAGÕ HATU KENE BUMANIKIAKI

TIAGO

Tiagõ hatukiri xinãnikiaki, na hãtxarã

1 Matu Israelĩ 12 huni bakebũ hatũ bababũ mã Jesus Cristo ikũwaĩbu mai hirabi anu mã sa ini manibaunabu ã Tiagõ, Deus inũ nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ tsumapã ã matu kene bumai uĩrakãwẽ.

Hawẽ xinã Deusũ nuku tapĩmai hawẽ kuxipakũkaĩtikiaki, na hãtxarã

2 Ë betsabũ inũ ã puibuũ, hawara bika betsa betsapa mã mekĩ tenebiai Deusũ benimati mã hayawẽ xinã txãkãkãwẽ. **3** Mã ma unaiĩ, haska mã ikũwaĩ matu unãti wakĩ matu bika tenemaiburã.

Haskawẽ taeshũ haska matu nuitapa waibu keska tapĩkĩ teneakekekĩ ana hawẽ kuxipakĩ mã tapĩ hawẽ ewakũkainaii.

4 Hawara mã teneai hawẽ Deusũ matu kuxipa wakĩ matu ewa wanũ, iwanã, matu xinã nukumakatsis ikai hawẽ kuxipai mã ana hawawẽ bika tenetirumai ha hawẽ Deusũ matu unãti wai hayai keyurikubaĩkãwẽ.

5 Tsuara hatiri mã unãneparimarã, Deus yukakubaĩkãwẽ. Hawẽ unãneparã, hatũ matu inaĩkiki, hawa yauxiamarã. Mã haska Deuskiri xinãkĩ dasibi hawara akatsis ikai matu ashũturu hayaki, hawẽ unãnepa keyutiruma haya inũ hatũ hawa matukiri txakabu xinãkĩ metuismarã. **6** Haska Deusbe hãtxakĩ yukakinã, txanima ikũ besti wakĩ akubaĩkãwẽ: “Ea inãtirumẽkaĩ”, ikĩ xinã dabewama akinã. Hamẽ mã xinã dabewẽ xinãkĩ mã ea akairã, iãnẽwã niwẽ

betxuruwākī tūkash abubumis keska wakī mā akawaii. **7** Tsuabura haska keskakī hatū xinā betsa wakeakekī yukamisburā, hawara Deus anua bitirubumaki, **8** natiā hatū hamapaikiri Deus yukabiātā haskas ikūwākī xināma pena betsatiā ana haskakiri yukaxina ikūwākī mestēwāmarā.

9 Haska inū, ikūwaī betsa mabu itxapa hayama tsuā hakiri xinaīsmabia Jesus Cristo ikūwaīwē taeshū Deusū kēwāshanaiwē taea hau benima bestikūkaīnūwē. **10** Mā ikūwaī mabuyabuū, matū mabu bestiwē hawē keī mā xināyamanūbū Deusū matu ma yusīmawē taea maturi benimarikāwē, matū mabu mā hayabiarā, harā, ni mashu hawē huayabis debumis keska mā unaīnā.

11 Mabuya hiwebiani eskashākanikiki. Hakiri matu yuinū nīkakāwē. Ni hua tua hawēruabiakē bari tashni kuhairakirākī hua hawērua pepabia benukī barī utsi wakī niri amis keskai haska keskariai huni mabuwāyā hiwea mawai hawē mabu hawēruayabia hawē mabu inānanāmis habu benui yamanūbarikanikiki.

12 Tsuabūra ikūwaī bika betsa betsapa tenebiai babuama binukubaīmisbu Deus hatuwē benimakī hatu manakukī haska habū Deus abumamisbu haskabu hatuki Deus yubakai hiwekuīa hatuki tanani hatu hawē manakushanikiki, maiti sawemakī akawakinā.

13 Ha inū, txakabū Deus unāti watiruma inū hau nū txakabu wanū Deusū nuku yunutaskaismaki. Haskawē taeshū tsuabūra hatū xināwē hawara kemu tashnia uī kanekatsis ikī yuikī: “Deusū unāti wakī ea kanemakatsis ikikiki”, iwanā, hau haska ibubis xināī hātayamakubainūbūwē. **14** Deusū haska yunuamabiakē ibubis hatū xinānē txakabu xinākī haska abuai keska aki haki neshei txakabu beyakubaīmisbuki. **15** Na txakaburā, eskaki. Matu yuinū nīkakāwē. Tsuabūra habū huīti merā hawara txakabu xinākī me taewatā: “Hawamaki”, ikī txakabu betsa betsapa mekī mata wakubaini Deusbe ana haibunameama hawē hātxa ana txibākatsi ikama ikubainaibuwē taea niti ikama Deusbe hiweama mawai benushākanikiki. **16** Ē betsabu inū ē puibuū, ē matuwē nuairā, hau ibubis mā paranāyamanūbū matu shabakabi yuinū nīkakāwē.

17 Nukū Epa Deusū bari inū ushe inū bixi damiwanitū hawē xinā betsa betsapa waisma inū hakiri hawa huneamawē taea haska tibi hawa txakabuma pepa besti hanua huai nuku inākubainikiki. **18** Ha inū, Deusū nuku haska wakatsis ikī hawē kakape txanimawē nuku hiwea bena ināniki. Nuku dami waniwē taeshū nukū dukū hawē bake ikūwākī nū taewani nū hayabuki.

Deusū hātxa txibaī haskai hiwetikiaki, na hātstarā

19 Ē betsabu inū ē puibuū, ē matuwē nuiakirirā, eskaki, xinaīrakāwē. Hawara Deusū matu dasibi yusīkatsis ikai menā hawaira nīka peirawakubaīkāwē. Hakia hawara yuii mā hātshakatsis ikai unāshubira hatu yuikāwē, hawa hatuki sinatamarā. **20** Hamē yura betsa ha aki sinatakinā, haska Deusū abuai keska aki mā pepatirumaki. **21** Haskawē taea matu dasibibū haska Deusū atimapa danāmis txakabu betsa betsapa mā haya henekī puta keyurikāwē. Mā haska waiwē taeshū Deusū kakape matu yusiabu mā ma nīkanirā, hawa danāyamakāwē. Ha Jesusū hātstarā, kuxipa paepaki. Hatū matu pasha washanikiki.

22 Deusū hātxa Cristokiri kakaperā, bemakis besti nīka bestiama haska hātxa mā nīkai keska ha hātxa nīkatā akubaīkāwē. Hamē haska mā hātxa txibāmarā, nīkabiai ibubis mā parananā bestitirubuki. **23** Tsuāra Deusū hātxa nīka bestimistrā, ha hātxa txibaī haki meseamarā, yura betsā hawē besu hawē beisitiwē **24** uībiakī hawē besu haskarara ibubis uībiatā nasaukekaini hawaira hakimamiski, haskarara uīshu xināmarā. Haska keskariai Deusū hātxa nīka bestitā hakimakubaīkanikiki, hatū txakabu pewakatsi ikamarā. **25** Hamē tsuabūra Deusū hātxa yununi nīka bestiama hakimakatsi ikama haska txaniai txibaī hatū txakabu henei pepakubaītirubuki. Haska bestiama hawē hiwekaini txītuāma haska tibi Deusū hātshā yunuai menei haskai xinā txākāshākanikiki. **26** Hakia tsuabūra Deus hiwea kēwākī xinākī: “Deus ikūwaī ē hiweshūkūkainaii”, iwanā, xinābiakī hawara atimapa xinātxakakī yui sheti itibia nemai sheti itirumawē hatū xinā pe mekeamawē taea ibubis parananākī kanekī Deus benimawatirumaki, Jesus ikūwaī hamēkinā. **27** Hakia tsuabūra txanima Deus hiwea kēwā kayabikī nū akaiburā, nū eska itirubuki. Matu yuinū nīkairakāwē. Nū pepa hawa txakabuma ikatsis ikairā, nukū Epa Deus benimawakī eska uīmakubaīkāwē. Bake ibuumabu inū, aībuaibu hatū bene ana hayabuma nuitapaibu habuwē nuikī habū hawara bishūkī hatu merabewakubaīkāwē. Ha inū, hamapai yurabū akai txibaī kemui irumapayamakubaīkāwē.

Deusū hātxa txibaī merabenaī eskatikiaki, na hātstarā

2 Ē betsabu inū ē puibuū, betsarā, nukū Shanē Ibu Jesus Cristo pepahaira mā ikūwaīwē taeshū yura tibiwē nuitxakai betsa katukī betsa danāyamakubaīkāwē. **2-3** Haskawē taeshū miyuiwē

matu yuinũ nĩkakãwẽ. Shanẽ ibũ mane ouro meitxikiti sawea inũ, tari hawẽruahaira sawea matube itxanũ itã matu anu hikiaya huni betsã yuikĩ: “Na tsauti bebunua peki tsaushũ nĩkayuwe”, iwanã, mã hatu duawaya huni betsã nuitapai tari txuka sawea matube itxanũ itã matu anu hikiriaya huni betsã yuikĩ: “Mã tsaushũ nĩkayuwe. Nikatsi iki mĩ nishũ nĩkatiruki”, iwanã, **4** huni nuitapai dakewakĩ shanẽ ibu pe bestikiranai ikĩ mã duawakubaĩmiski. Haska katukĩ haska Deusũ matu amakatsis ikai mã akama ikũkainaii, xinãtxakakinã.

5 Ë betsabu inũ ã puibuũ, matuwẽ nuikĩ ã matu abuai ã hãtxa nĩkairakãwẽ. Na mai anua tsuabura nuitapaibu Deusũ katua habũ Deus ikũwã kayabiaibu pepakanikiki. Hanua txipu haska hiwekũkainaiwẽ taeshũ niti akama nai anu habe hiwemashanai Deus yubakanishũ danãma hatu abumisshũ hatu manakushanikiki, nai anu hatu hiwemakinã. **6** Matubunã, xinãkãwẽ, habuwẽ datekĩ mã haska hatukiri xinaĩnã. Ha yura mabuwãyãbu mã duawairã, habunã, matu itxakawamisbuki. Ha inũ, habiabũri matu atxishũ sharabaĩkĩ shanẽ ibubu matu inãmisbuki. **7** Habunã, nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ matu katuni hakiri hawẽ kenawẽ mã hãtxai hãtxa txakabuwẽ hakiri matu txitemisbuki. Matu haska wamisbukiri xinãkãwẽ. **8** Haska Deusũ hawẽ hãtxa yuishunikabu hatu kenemakĩ hatu yusĩmakeakeni tibi binua Jesusũ ha kene ana hatu yusĩni matu ana yuinũ nĩkairakãwẽ: “Mimebi mĩ yura mĩ nuimis keskakĩ yura betsabu tibiwẽ nuikubaĩkãwẽ”, iniwẽ taea haska txibãkubaĩkĩ hawara Deusũ abumis akĩ mã txibãkĩ akĩ pewairã, haskarã, peki. **9** Hakia haratura mabuya inũ peiya besti hatukiri xinãkĩ ha yura betsã mabuuma hawawẽ matu merabewatirubuma hatu xinãkĩ kanekĩ Deusũ yununi pewama matũmebi Deusũ kupiti mã itxawaii. **10** Tsuãra dasibi Deusũ yusĩa txibãkatsis ibiakĩ hakia yusĩa bestitxai txibãma kanekĩ dasibi ha Deusũ Moisés yununi inũ nemani mã ma habiati txakabuwaki, matũ yura hawawẽ shushati hayamairã. **11** Ha inũ, Deusũ Moisés hawẽ yusĩa kenemakĩ yuikĩ: “Aĩyãbia inũ beneyabia betsabe txutanametimaki”, ani inũ: “Matũmebi pubẽkĩ yura betsã tenãtimaki”, akĩ yuinikẽ hanua mã aĩyã inũ mã beneya yura betsabe mĩ txutanameamarã, haskai mã peaii. Hamẽ haskabiiai huni betsã tenãkĩ Deusũ yusĩaki meseama patapakĩ mã kanekubainaii. **12** Tsuabũra Deusũ yunuti inũ hawẽ nemati Jesuswẽ hatu unãti wakatsi ma pewaniwẽ taeshũ harakirira mã hãtxai inũ mã hatu uĩmakubainairã, txanima Jesusũ yunuti

benawê ma matu tashnimakubainikiki. **13** Deusū nuku eska washanikiki. Matu yuinū nīkakāwê. Tsuabura nū hatuwê nuishuma Deusūri nuku unāti wai nuiama ishanikiki. Hamê tsuabura nū hatuwê nuikubaīmisburā, hanu kupikī unāti waitiā hawa nuku itxakawama hatu binumakī nuku pasha wakī binumashanikiki.

Haratubūra ikūwā kayabi wai merabenaī unātikiaki, na hātxarā

14 Ê betsabu inū ē puibuū, tsuabura eska hātxamisbuki. “Ê Deus hiweshūkī pe txibākī ē ikūwaiī”, ibiamisbu hakia haska Deusū yununi ashūkī benimawatirubumaki, hamê hawê hātxa bestiwê yuirā, hawa hawê ikūwai kayabi shabakabi hawê hatu uīmakī ashūamabiarā. Haska Deus ikūwai kiri besti hātxamisburā, Deus anu mekei pashati hawê ikūwai hayamaki. **15** Xinākāwê. Eska ikūwai betsa huni kasmai aību haratura nuitapai tariuma inū pitiuma natiā hawa hayama hiweyukē **16** tsuāra tari inū piti hatu inākī merabewayukatsi ikama hawa hatu merabewatikiri hawê xinānē merabenā besūmai hatū kesha bestiwê yuikī: “Tari pe sawetā hawara piti mā pikatsis ikai pikī yaniwatā unānuma hiwekūkaīwê”, iwanā, hātxa pepa yuibiakī haska hatu uīmakī ashūamabia matū hātxa hamēki. **17** Hamê tsuara: “Deus ē ikūwaiī”, iwanā, kesha bestiwê yuiairā, haska besti kaīmaikiki, haska Deusū abuai shabakabi ashūkī uīmamarā. Hawē akarā, mawa keskaki.

18 Haskai tsuāra ikūwā kayabi wariamabe hātxai eskai mā unātinātirubuki. Matu yuinū nīkakāwê. Tsuabubera hātxakī yuikī: “Mianā, Cristo mī ikūwāyā eānā, yura betsabu ē merabewakubainaii, ikī ē yuiaiwē taeshū haska yura betsa betsapa merabewai ē pe hiwemis mia uīmakī haska Cristo ē ikūwai ē mia uīmatiruki. Ê akaya hakia miā tsuara merabewama haskara Cristo mī ikūwai shabakabi mī ea uīmatirumaki. Hātxawēs besti ikūwākī mī hawara mī ea uīmatirumaki”, akī mā hatu dakematiruki. **19** Hanushū matu betsāri xinākī yuikī: “Epa Deus ha besti kuxipakē ha besti ē ikūwaiī”, ikī mā pe xinākī yuiiai. Haskabiakē yushī txakabubū habiaskari ikūwābiai Deuski datei hawē yura txuruī saki saki iriamisbuki, kupishanaiki dateirā. **20** Haskakē Deus ikūwainā, ana unaīsmayamakāwê. Cristowē Deus mā hamē ikūwā bestiairā, hamēki. Haskakē mā kanemis hamēwāma unātā ana hamēama ikū kayabi wakī Cristowē Deus dayashūkubaīkāwê. **21** Nukū shenipabu Abraōkiri matu xināmanū nīkairakāwê. Hawē bake Isaque kaīma ma berunākē Deusū Abraō ikūwai unāti wakī yuikī: “Mī huni

bakerã, ha mĩ abuhairai, mĩ bake Isaque Mati Moríá anu iyushũ txi tapu fogão watã hakishũ ea inãkĩ kuakĩ menushãwẽ”, aka iyushũ samama txatxinũ, iwanã, uĩmakĩ akaya Deusũ nemanikiaki. Haska wakĩ hawẽ xinã pewẽ Deus benimawaya: “Ea ikũwaĩ huni pepaki”, aniki. **22** Haska nukũ shenipabu Abraõnẽ Deus ashũkĩ uĩmai hawẽ akawẽ haska ikũwaĩ kayabi shabakabi wamaniki. **23** Haska Abraõnẽ Deus nĩkashũ hawẽ hãtxa txibãkĩ hawẽ bake yauxiama hawara Deusũ yunua ashuniwẽ taeshũ Moisés hakiri kenekĩ yuikĩ: “Abraõnẽ Deusũ hãtxa ikũwãniwẽ taeshũ Deusũ xinãkĩ: ‘Abraõ huni pepaki’”, aniki. Hanushũ ana Deusũ yuikĩ: “Abraõnã, ã haibuki”, anikiaki.

24 Haskakẽ bemakis Deus ikũwã bestiama hakia Deusũ yunuari haratubũra mã ashuaĩwẽ taeshũ Deusũ matukiri: “Ma pe wanikẽ haska xinãkĩ ikũwãkĩ mã uĩmakĩ hawara ashũriairã, mã ma periki, ikũwã bestikĩ mã akamarã”, xinãkĩ matũ aka uĩrakubaĩkãwẽ.

25 Abraõ keskai Raabe atiabiamis Deuski mesekĩ Israelbũ shanẽ ibũ tsuma unãnepa unãtinã dabenika Jericó mae ewapa anu shanẽ ibuki txaniabu hawẽ soldadobu habu unãtinãtã txaninika dabe hatu atximanũ, iwanã, Raabeĩ hiwe anu hikiabu Raabeĩ hatu merabewakĩ soldadobu parãshũkĩ hawẽ hiwe anu arubiatã hatu yuikĩ: “Txanima ã hatu uĩshuki. Hakia harakirira ma bukanikiki. Hatu benatãkãwẽ”, atã bai betsawẽ hatu nitxĩkĩ merabewanikiaki. Raabeĩ hatu haska waiwẽ taeshũ hawẽ akawẽ Deusũ pepa warianiki. **26** Ha inũ, yura yushĩyãbia hawẽ yushĩ kaĩkainaya mawamiski. Haska keskariai ikũwã bestikĩ haska Deusũ yunua txibãkĩ dayashunama hawẽ akarã, hamẽki, hatũ xinã pewama mawa keskarã.

Nukũ hãtxa paepa txi keskakiaki, na hãtxarã

3 Ë betsabu inũ ã puibuũ, matuwẽ nuikĩ ana matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Hatira itxapa matũmebi hatũ yusĩnanũ ika hawẽ kemuyamakãwẽ. Na hiwea nũ unãmabia nũ Deus dayashunũ ikaiburã, haska tibi hatu merabewai nũ hãtxakĩ hatu yusĩbiamis habiawẽ taeshũri hawa kaneama Deusũ nuku tibi unãti washanikiki. **2** Dasibibunã, nũ kanehairamisbuki. Haskakenã, tsuabũra hãtxa txakabu yui shetxakakĩ kanekatsis ikama hawẽ yura mekekĩ hamapai tibi xinãkĩ hawẽ xinã meke pewatã hawẽ hiwea kayatapĩbaĩtirubuki. **3** Ha inũ, haska keska wakĩ cavalo nũ mekebaĩmisbukiri matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Cavalo hawẽ yura hirabi mekemabaĩkatsi hau nuku nĩkabainũ hawẽ hashpanu mane

hākishkūtā hawē bushka
bushkeākeakebaĩkĩ dasibi hawē
yura hirabi nū mekemabaĩmiski.

4 Ana haska keskari betsarā,
shashuwā ewapa niwēwānē
tuabiabaĩmiskē hanira bukĩ huni
hatū bunikatū hariri bukatsis ikĩ
hawē bushkeākeakebaĩti haimā
keska txinetamea hatiumawē bu
kayatapiākeakebaĩmiskibuki.

5 Haska keskari wai nukū
hanawenā, hamapai betsa
betsapakiri yui nū hawē

hātxamiski, pepa inū txakabu hatu yuikĩ hatu xinā hunekĩ hatu
xinā pe wamakinā. Haska keskari wakĩ nū hatu eska watiruki. Bai
ewapa txi dekē pıxtawē ketiā ha bai ewapa menu keyukĩ tawakara
abaĩmiski. **6** Nukū hātxarā, txi keskari. Haska keskawē tsukira
xinātxaka pıxtakĩ nū shetxakai hātxairā, nū ha hatu dabāmakĩ
nuitapa watiruki. Hamapai hātxa txakabu nū yuiairā, paeki. Haska
xinaĩ nū hātxamiswenā, ibubis nukū hiwea bai menukĩ itsa wakĩ
nū benumiski. Satanás txi anu kashanaitū hatū matu xināmamiski,
matū hiwea pe kainai nakumakĩ txakabu wamakinā. **7** Ha inū,
yuinaka ni merā hiweabu inū, peiyabu inū, nutawē mapumisbu
inū, iānēwā merā yuinaka hiweabu nukuki nukuai bitā pubēbiakē
dasibi daewakĩ unaĩsmapa watā yurabū beya wakĩ daewatirubuki.
8 Hakia tsuā nukū hātxa nemakĩ ibubis mekekĩ pewatirumaki. Ha
txakabu haki mata hatū binua haska washū hātxa pe yuitirumaki,
ha txakabu itxapa pae matarā. **9-10** Ha inū, hātxakĩ habias hanawē
nukū Shanē Ibu Epa Deus pe yuikĩ kēwābiatā yurabu ha itsa wakĩ
dami wanirā, habias keshawē hatuki shetxakakĩ nū hatu
yupumiski. Ē betsabū inū ē puibuū, nū ana haskatirubumaki.
Xinaĩrakubaĩkāwē. **11** Ha inū, habias txatxanua ūpash paisma inū
ūpash muka habaismaki. **12** Ha inū, figueira hi bimi ha besti
bimimiski, shenā ikamarā. Ha inū, nixi betsa hawē bimi besti
imiski, figueira ikamarā. Ha inū, iā batapanu ūpash paisma nū
bitirumaki. Nukū hātxa habias keskari wakĩ habias hanawē hātxa
pepa inū hātxa txakabu nū yuiama itixaraii. Haskakē nukū hātxa
Deus mekematā Deus kēwaĩ yurabuki ana shetxakai ana hatuki ē
hē iyamakubaĩkāwē.

Unanepa kayabirã, eskatikikiaki, na hãtxarã

13 Eskai unãnepa kayabi mã hiwetiru matu yuinũ nĩkairakãwẽ.

Txanima matubu hatiribũ Deusũ hãtxa unãhairakĩ mã nĩkahairakubainabunã, kaneama yurabu matũ xinã pe hatu uĩmai pehaira hiwekubaĩkãwẽ. Mã haska hiweabu hawara pe mã akubaĩmis xinãkĩ ana yuiama duapa bestikĩ haska Deusũ xinãwẽ babutã unãnepahairakĩ shabakabi yura betsabu mã hatu uĩmatirubuki. **14** Hakia matubu betsa unãnepakatsis ibiai yura betsabu tibi hawara haya mã mia haskatiruma xinaĩ matũ huĩtinĩ pubẽkĩ hatu pashkanũ ika shanẽ ibunũ ikĩ haska Deusũ abumis txanima mã hayamabia haska bestiwe mã kẽkubaĩkanaii.

15 Haskakĩ kanei ibubis unãnepapaikĩ haska Deusũ xinaĩ anua huai akama hakia haska Deus ikũwãbuma inũ Satanãsã xinãmis haska keskarianũ ika mã ikaii, yura betsabu tibi binunũ, ikirã. **16** Hanua matu anua tsuara unãnepabiaya ha txibãkatsi ikama haki sinatai eari haskarianũ ika xinaĩ shanẽ ibunũ ika mã binunãnaĩ mã haskaibu tsuã matu pe meketimakẽ hamapai txakabu tibi mekĩ mã akai hayaki. **17** Hakia haska Deus anua huai haya hawẽ unãnepakĩ akirã, mã eskatirubuki. Matũ yura mã shanẽ ibubia matũ xinãwẽ shanẽ ibukiri xinãma hatu binukatsi ikama pe besti ikũkaini shabakabi mã hatu uĩmatirubuki. Ha dikabi duapai inũ, hatuwẽ nuikĩ betsabu hãtxai nemama nĩkamis inũ, daewanika inũ, betsabuwẽ nui merabenã bestimis inũ, beparameama dasibi hatu merabewamis inũ, txanima yui kayabimis inũ, yurabu paraĩsma inũ, Deus txibaĩ txĩtuãma inũ, pepas besti katui unãnepabu mã hiwetirubuki. **18** Haska unãnuma mã hatu hiwetãkubainai ha unãnumawẽ taeari yura betsabu unãnepariakĩ shabakabi hatu uĩmariakĩ pe besti mã hatu uĩmakubaĩtirubuki.

Deusbe haibunametã ana txĩtũtimakiaki, na hãtxarã

4 Mã unaĩ ikai hanua hukĩ matu ha imakĩ hãtxawẽ hanubi txitenamemakĩ matu detenamemairã, haska kaĩkinã, matũ huĩti meranua kemu txakabu tashnikĩ matu imaikiki. Mã haskakũkainairã, xinãkãwẽ. **2** Ha inũ, hawara bikatsis iki kemubiakĩ mã bitirumawẽ taea hawara yura betsa haya uĩ hawẽ mã kemuai yura betsaki sinatakĩ mã tenãkatsis ikaii. Ha inũ, yura betsa mabu hayakẽ putamatã bianũ ika nui sina detenũ ikasmai mã ha ibestimiski. Habiaskabiakẽ hawara Deusũ matu inãtiru yukakĩ mã ea aismawẽ taeshũ Deusũ hawa matu inãmaki. **3** Ha

inũ, hawarakiri Deus mã yukamiski. Hanushũ mã yukakĩ mã ea abia hawa mã bismaki, mã hamakiri yukatxakaiwẽ taeshunã, haskarã, haska Deusũ xinaĩ keska akatsi ikama haska matũmebi hawẽ beparamei ibubis benimai mã hamẽ txakawakatsi ikĩ hakiri xinaĩnã. **4** Haskati kemaĩ yurabũ mã ikũwãkĩ pewabumaã, haskai Deus haibu wabiatã matũmebi hawara Deusũ danaĩ mã akubainai? Haskakẽ tsuabũra hawara Deusũ abuama abukĩ Deus danaĩ ana habe haibunamekatsi ikabumaki, ana txĩtũtã haki sinatamairã.

5 Matu xinãmakatsi ikĩ Deusũ hãtxa hakiri kenekĩ yuikĩ: “Deusũ Yushĩ Pepa nuku merã hiwemanitũ nuku yauxikĩ mekekubaĩmiski”, iwanã, yuikĩ hamẽ hakiri keneama iniki.

6 Hakia hamapai tibi nũ akairã, hawẽ pepawẽ nuku merabewakĩ binumaikiki. Haska hawẽ hãtxa yuishunikatũ kenekĩ: “Tsuabũra yuikĩ: ‘Hamapai betsa betsapa emebi ã atiruki’, ikĩ keaĩburã, Deusũ hatu beshtemiski. Hamẽ tsuabura babutã yuikĩ: ‘Deusũ besti ea merabewaya hawara txakabu hawẽ pepawẽ besti ã daĩbaĩtiruki’, ikaibu duawakĩ habu merabewakubaĩmiski”, iniki.

7 Haskawẽ taeshũ Deusũ merabewakĩ hau matu mekekubainũ haska abuai ashũkĩ txibãkubaĩkãwẽ. Haskai hẽ iyamakĩ diabo Satanásã matu txakabuwamakatsi ikaya: “Deusũ ea mekeaya ã mia nĩkamaki. Turi kariwe”, mã wakubainaya Deusũ kuxipaki datei Satanás pashashanikiki. **8** Haskakẽ tsuabũra Deus inũ Satanás ha dabe txibãkĩ mã xinãtxakaya matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Hanũ Deus xinã kayabikĩ haibu kayabi warikãwẽ, hari hau matube haibunaĩ dasinunã. Mã haskakubainaiburã, haska nukũ mekẽ detsis mepanui nũ yamamis keska wakĩ matũ huĩtiwẽ mã xinã txakabuwai haki petxi hakimatã yamawarikãwẽ. Haska wakĩ mã Deus abukĩ haibu wakatsis ikaibu Deusũ matu haibu washanikiki.

9 Ha inũ, mã habe haibunameama txakabuwakubainaibuũ, ana pepeama matũ txakabu unãtã hawẽ kashakatsi iki ana usaĩ benimama huĩti nixmai punu nukatã matũ xinã inũ matũ huĩti pewarikãwẽ. **10** Hanua xinã betsai babutã nukũ Shanẽ Ibu bebũshũ yuikĩ: “Eãnã, txakabu besti ã akubaĩmiski. Ë txakabu ea buashũtã ana xinãma ea mekekubaĩwẽ”, mã akubainai duawakĩ Deusũ hawena wakĩ matu kẽwãkĩ binumashanikiki.

11 Ë betsabu inũ ã puibuũ, betsabũ ikũwaĩbu betsabukiri hawara txakabu nĩkatã yura betsabu yuibaũkĩ mã habu yuaĩ, hatukiri haskatimabiakenã. Txanima Deusũ nuku yusĩkĩ: “Matũmebi mã nuimis keskakĩ yura betsa betsapa tibiwẽ nuikĩ hatu

duawakubaĩkãwẽ”, iwanã, nuku yusĩniki. Haskakẽ tsuabũra ikũwaĩ betsabu txitekĩ Deusũ yusĩa txiteriakĩ haratura yusĩa mã abuamabia hawẽ besti hatu unãti wakĩ mã hatu txiteakeakeaii, matũ yunukĩ akawakinã. Hatu haska wai mã daki ana Deusũ yusĩa txibãkatsi ikama danaĩ mã haki meseamaki, hawẽ yunutikirã, Deusũ abiashanayarã. **12** Ha inũ, hawara nũ anũbũ Deusũ hawẽ hãtxa nuku inãkĩ yununiwẽ taeshũ ha bestitũ yurabu kupiakeaketiruki, hatũ pepawẽ inũ hatũ txakabuwenã. Habiaskabiakẽ hawẽ hãtxawẽ yununi xinãma kanei maturã, habũ matu enawaibu hatu unãti wakĩ hatu txitenũ ishũ mã kanekubainai. Hatu haska watimaki.

Tsuara yubakai kēbiatã mexukiri haskarashanai tsuã unãmakiaki, na hãtxarã

13 Eskakiriri natiã matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Hawara Deusũ matu amakatsi ikai xinãma hawara matũmebi mã akatsi ikai akĩ tsuãra yuikĩ: “Ikis kasmai, mexukiri kasmai, harakirira mae ewapa betsanu kashũ harishũ bari hirabi mabu inãnanãkeakekaũkĩ pei itxapa bikĩ ã itxa watãshanai”, iki mã hamẽ yubakaii. **14** Mexukiri hawara kaĩkĩ mia itimaska watiru mĩ unãmaki. Nukũ hiwearã, basnũ keskakiri nũ xinãtirubuki. Penama basnũ bututã mayakabiashu hawaira pua iki mãbaĩmis keskai natiã mã hiwebia mexukiri mã mawatiru tsuã unãmariki. **15** Hakia eskakĩ mã xinã pewatiruki, matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Tsuãra xinãkĩ yuikĩ: “Nukũ Shanẽ Ibũ ea mekeshũ hiwemayuaya hawara haska ea xinãmai ã atiruki. Ea xinãmamakẽ ã atirumaki”, ikĩ pe mã xinãkubaĩtirubuki. **16** Hamẽ haskama matu ibubis hãtxai kēkĩ hawara Deusũ matu amakatsis ikai xinãma haska mã akatsi ikai besti matũmebi kēkĩ anũ ibestikũkainairã, txakabuki. **17** Haskawẽ taeshũ tsuabũra hawara pepa Deusũ abumis unãbiakĩ mã akamarã, txakabukĩ Deus mã pashkaii.

Mabuwãyãbu haskashanaibu bebũkiri hatu yuiniakiaki, na hãtxarã

5 Mabuwãyãbuũ, haska kaĩbiranaya mei kashai saĩ iki mã nuitapashanaikiri matu yuinũ nĩkakãwẽ. **2** Natiã mabu inũ pei itxapa inũ, tari pepa mã hayaki. Hakia matũ pei yamaya matũ tari hawẽrua hawẽ masãnẽ pikĩ pesa pesa akĩ keyuriashanikiki. **3** Ha inũ, matũ ouro pei heshe inũ matũ prata pei heshe itxapabiakẽ tsua merabewakĩ hatu inãma mã aru bestikubaĩmis pui itxai keyushanikiki. Jesus ana huriamakẽ natiã matũ pei mã itxa wamiswẽ taea Jesus ana ma hua kemaya ha mane pui itxai habai ha matuki txaniai keskaya hawẽ taeshũ Deusũ txi keskawẽ matu

yama washanikiki. **4** Haskashanikiki. Nīkairakāwē. Dayakapabu hatu dayamakī matū bai hatu urumakī hatu parākī haska wakī mā hatu beshpa betximis yuiaibu nukū Epa Deus kuxipahairatū hatu nīkamiski. Ha inū, matū yunu matu tsekashū māt̄xīshūmisbū haska mā hatu pakama yui matuki ha ikaibu nīkariamiski, Epa Deusunā. **5** Na mai anu yura mabuwāyā hiwearā, matū mā uītirubuki. Hatiriburā, eska bestiwē hiweabuki. Tari hawērua sawea inū, mabu hawērua besti haya hawē besti kemuaiburā, ina awa pitxakayama shuarāwā nia keska ma hanu dete kemabu keska mā hiweabuki. **6** Matunā, haratubūra hawa matu txakabuwaishuma betsabu tenākī itxapabu mā hatu itxakawamiski, habū hawa matu nemakī yuiabumarā.

Hawara bika tenebiai hī hī ikama tenetikiaki, na hāt̄xarā

7 Ē betsabu inū ē puibuū, nukū Shanē Ibu ana hushanaya hī hī ikama tenetā manakakubaīkāwē. Haska keskariakī bai wanikatū hawē yunu banaima tsekashanū, iwanā, ui ikai manamiski, hī hī ikamarā. **8** Matuburi hī hī ikama tenetā manakairā, txītuāma xinā mestēwākāwē, nukū Shanē Ibu hawaira hushanikikirā. Uīrakubaīkāwē.

9 Ē betsabu inū ē puibuū, Epa Deusū dasibibu hatu unāti washanai ma hua kemaki. Hau matu hatube unāti watā kupiyamashanū ana nukū betsabube ha iki kūyā idabeyamakubaīkāwē. **10** Ē betsabu inū ē puibuū, nukū shenipabū Deusū hāt̄xa yuishunikabū Deusū hāt̄xa shabakabi hatu yusī bika tenebiai hī hī ikama tenetā hiwepaunibukiri xinaī habiaskariai hiwekubaīkāwē. **11** Ha inū, txītuābumawē taeshū Deusū duawakī hatu kēwākubainiki. Nukubu nū xinā txākākatsis ikairā, hawara bika tenekī haska besti meama hawē kuxipakī binukī nū tenetirubuki, haska nū abumabiarā. Haska nukū shenipabu Jō ini mā nīkamiskiri shabakabi ana matu xināmanū nīkakāwē. Hamapai bika tibi yurabū tenetirubu Jō tenekubainaya hawē yura txami keyuni inū hamapai bikahaira teneai Deusū nemama ibiaya Jō Deus ikūwāpakekubaini txītuāma inikiaki. Haska Jō ikūhairawai nukū Shanē Ibu Deusū haskara watā hawē nuikī duawakī atimas hawē isī shushawatā ana hawenabu inū hawē yuinaka debui keyuima ana hawēt̄xaīs inākeakebainikiaki, hawē xinā pepawē Deus Jōwē nuikinā, nukū Shanē Ibu nui txakama inū merabenā txakaismatū hawē nuikī ashūkinā.

12 Ē betsabu inū ē puibuū, hawara hatu ashūkatsis ikī hawē hatu

mestêhaira wamanũ ishũ Deuskiri kasmai hamapai tibikiri hãtxai habukiri yubakayamakubaĩkãwẽ. Hakia: “Ë akaii”, itã kaneama akubaĩkãwẽ. Hamẽ: “Ë akamaki”, iki yuiriatã ariayamakubaĩkãwẽ, mã haskakĩ kaneismawẽ taeshũ hau Deusũ matu kupiyamashanunã.

Deusbe hãtxatikirikiaki, na hãtxarã

13 Tsuabũra mã hamapai bika betsa betsapa meairã, Deusbe hãtxakĩ hawẽ kuxipa yukakubaĩkãwẽ. Ha inũ, tsuabura huĩti benimai xinã txãkãkĩ Deus kẽwaĩ hau hatũ huiwẽ nawakubainũbũwẽ.

14 Haska inũ, tsuara ikũwaĩ betsa isĩ teneaya habũ matu yusĩkĩ mekenikabu hatu kenakãwẽ, habu beshũ nukũ Shanẽ Ibũ kena kuxipawẽ haratura sheniwẽ pushatã hau shushawanũ hau Deus hakiri yukashũkubainũbunã. **15** Deus ikũhairawai mã habe hãtxashunaya ha isĩ teneai shusha wakĩ nukũ Shanẽ Ibũ ana benikĩ hatu kuxipa washanikiki. Ha inũ, ha isĩ teneaitũ hawara Deusũ nemani kanei txakaburiaxina Deusũ buashũtã ana xinãma ishanikiki.

16 Haskakẽ matũ txakabu ana huneama haska mã kanekubainai ikũwaĩ betsabube yuinamekĩ txanikĩ Deus ea akĩ hau matũ txakabu बातã matũ yura shushawanũ yukakubaĩkãwẽ. Deusũ mia unã keyuaya mã habe haskai hãtxairã, txanima tsuara yura pepakirã, Deusũ kuxipa pae itxapa hayaki. **17** Ha inũ, nukũ shenipabu Elias nuku keskakiri ana xinãnakãwẽ. Bika tenei Deusbe nũ haibunameai keskai txĩtuãma Eliasri hiwekũkainikiaki. Hakia hawenabũ Deus txibãbumawẽ taeshũ Eliasĩ Deus yukakĩ yuikĩ: “Enabu mĩ kuxipa uĩmakĩ ana ui hatu inãyamayukubaĩwẽ”, akĩ yukakĩ ui nesewaima bari dabe inũ besti namakis ui ana imama inikiaki. **18** Hanushũ Deus ana yukakẽ hawẽ kuxipa hatu uĩmakĩ ui ana tuea hanua yunu pakiwa ewai ana bimihaira hayakũkainikiaki.

Ikũwãbiatã ha bai txanima heneabu merabewatikiaki, na hãtxarã

19 Ë betsabu inũ ã puibuũ, tsuara matũmebi txakabui bai pepa henetã mã ma benukenã, hau ikũwaĩ betsã mia merabewakĩ hau ana matu txĩtũwãkubainũbũwẽ. **20** Xinãkãwẽ, matu tibibũ mã hatu merabewakatsis ikaiburã, txĩtũkĩ hatũ bai pepa benuxinabu mã hatu merabewairã, txanima mawa kayabitirububiakẽ mã hatu kaĩmakĩ pasha waii, Deusũ hawẽ hatu kupiti itxapa hayabubiakẽ hatu Deus daewashũkĩ buamashũkinã.

Hatiski, ã hãtxarã.

Tiago

1 PEDRO

Pedrŏ hatukiri xinānikiaki, na hātḡarā

1 Ē Pedro Jesus Cristŏ kuxipayatŭ ě hātḡa ě matu bumaii, mā mai pakea tibi Ponto inŭ, Galácia inŭ, Capadócia inŭ, Ásia inŭ, Bitínia anu mā hiwebaunabu anurā. **2** Epa Deusŭ tsuabura katukatsis ikī bebŭkiri haska xinaī keska mā ishanŭbŭ hawē Yushī Pepawē matu pewanishŭ ma matu meribi waniki. Haskawē taeshŭ mā txibākubaīshanŭbŭ hawē himiwē Epa Deus daewakī Jesus Cristŏ matŭ txakabu buaniki. Hawē taeshŭ Epa Deusŭ hawē pepa itxapa yauxiama matu inākī hau matu unānuma hiwemakubainŭwē.

Ikŭwaību Deusŭ hatu kēwākī duawashanikiaki, na hātḡarā

3 Nŭ hawē bakebus pepawē nuku kupia nŭ habe hiweshanŭbŭ nukŭ Shanē Ibu Jesus Cristo nukuwē nuihairaya Deusŭ ana bestēwākī nuku bake kaī bena keskati waniki, ha xinākī hiwea ikibi ika betsa ha manakai hiwetī nuku inākinā. Haskawē taeshŭ nukŭ Shanē Ibu Jesus Cristŏ mekenika Deus, hawē Eparā, kēwāriakubainākāwē. **4** Nai anu hawa yamatiruma inŭ, mexu tsamitiruma inŭ, hawa txapui niri itiruma Deus matukī tanatā hawara pepa aruni Jesus Cristŏ hawē manakukī matu inākeakeshanikiki, mā hawē hiweshanŭbunā. **5** Matŭ xināwē mā Deusŭ kakape ikŭwākubainaiwē taea Deusŭ hawē kuxipa paewē matu mekekubaīkī haska yubakani hanu bari hawē heneaitiā haska matu pewashuni mā unākubaīmis ibubis hanu haki nukukī mā uīshākanaii.

6 Haskawē taea natiā bika betsa betsapa hawē matu unāti waibuwē haskawē benimatimabiakē mā hawē benimayutirubuki.

7 Hanua shanē ibuhairai Jesus Cristo ana hushŭ matuwē benimakī hau matu kēwāshanŭ haska ouro mane taxipa txiwē pewakī has wamisbu keska wakī: “Haska mā Jesus ikŭwaīburi pewakī matŭ xinā mā ma mestē matu uīnŭ”, ishŭ habŭ matu itxakawaibu Deusŭ hawē matu unāti waikiki. Haska ouro mane taxipa bikatsi imisbu keskakī Jesus ikŭhairawai txītuāma pepakī mā hatu binuaiī.

8 Haska inŭ, Jesus Cristo uīyama ibiani mā abuhairaii. Ha inŭ, natiā uīyama ibiani mā ikŭhairawariaii. Haska benima pae mā haya

hãtxawê besti ha benima pae tsuã haska tashnimatirumaki. **9** Haska Jesus Cristo xinãkĩ mã ikũwaĩ Deusũ kupitiwê yurabu kupiaya matũ binui mã pashashanai mã hari xinaĩ.

10-11 Haska wakĩ Deusũ matu duawakĩ yunushanaikiri hawê hãtxa yuishunikabũ Messiasikiri bebũkiri itxakawabu nuitapatã hatu maemashanaikiri Cristõ Yushĩnĩ hatu unãmaya Deusũ hatu kenema habũ ibubis tapĩnũ ishũ benahairakĩ xinaĩ: “Tsuamê? Hatiã haskashanimêkaĩ?” ikubainibukiaki. **12** Ha Messiasikiri hatu txanimakĩ hau Deusũ hãtxa yuishunikabũ ibubis Deusũ yusã nĩkatã hakiri hatuna besti watirubuma Deusũ habu txipu hiweshanaiburi hau habũri hakiri unãshanũbũ, iwanã, habu matu kenemashuniki, matu merabewakinã. Messias Cristokiri kakape matu unãmakatsi ikĩ hawê Yushĩ Pepa naiuria yunua hanushũ Jesuskiri yusĩnã betsabũ hakiri datã akĩ matu unãmakubaunibuki. Na habias kakape matu yusãĩbu Deusũ nai tsumabũri ana tapĩpai iriakanikiki. **13** Jesus Cristo mã ikũwaĩwê taea ana tatimama dasibi matũ xinã mestêwãtã haskaki txiti itã dateyamakubaĩkãwê. Jesus Cristo ana hushanai manakakĩ Deusũ hawê pepawê matu duawashanai ikũwãkĩ haskakiri besti manayukubaĩkãwê.

Deusũ ha hiwea keska na mai anu nũ meribi pepai hiweshũyunũbũ nuku katunikiaki, na hãtxarã

14 Uatiã Deus unãriama txakabu abui mã txakabupaunibuki. Haskakê natiã Deusũ bakebui ana haska mã abupauni keska hiweama bake mixtĩbũ hatũ ibuã hãtxa nĩkatã txibãmisbu keska hiwekubaĩkãwê. **15** Natiã ana haskama matũ hiwea betsa watã meribi pepakubaĩkĩ bika tenekĩ hatu uĩmakubaĩkãwê, hatũ matu katuni meribi pepa hiwea keskariarã. **16** Deusũ Moisés yuikĩ: “Ë meribi pepawê taea maturi meribiri pepakubaini hiwekubaĩkãwê”, ikai nĩkatã keneniki.

17 Habiaskari wakĩ yurabu betsa betsapa dasibi uĩkĩ hatũ xinã tibi inũ haska wamisbu tibi kaneama Deusũ unãti washanaiwê taeshũ Deus dayuikĩ: “Epaã, ea mekewe”, aki bari tibi matũ hiweawê duawakĩ kēwaĩ haki mesekubaĩkãwê. **18** Hamê matu ikirã, matũ shenipabũ Deus unãma txakabu besti akĩ hatũ matu merabewakĩ hiwemakĩ pewatiruma beyawanibu mã hatu txibãkĩ akubainirã, mã unãhairaii. Tsuã haska matu meketirumahairabiakê hawê matu kaĩmakinã, hawara mabu txapumis ouro inũ prata mane keskawê matu akama **19** hamê haskama txashuwã bake pepa hawa txami

hayama deteshũ menu keyukĩ Deus daewapaunibu keska wakĩ hawẽ bake Cristo mawakĩ hawẽ himi pepahaira dasibi betsana binuawẽ Deus hawena nuku wati wamakĩ hawẽ daewati waniki. **20** Ha inũ, nai inũ mai damiwakĩ taewariama Messias Cristo yununubarikatsi Deus bebũkiri yubakanikẽ hanu ma bari hawẽ heneaitiã ma kemaya matu merabewanũ ika Jesus tashniniaki. **21** Haskakirã Cristõ hawẽ Epã hãtxa matu unãmaiwẽ taeshũ mã Deus ikũwãnbuki. Haska matu wabiaya tenãbu Deusũ ana bestẽwãkĩ Shanẽ Ibu wani na habiatiã matũ xinãwẽ hakiri ikũwãkĩ Deusũ hiwekuĩa matu inãshanai mã haki txiti ishũ manakakubainai.

22 Mã ma haskawẽ taea natianã, Deusũ kakape Jesuskiri nĩkatã ha hãtxa txanima txibaĩ mã ma meribi pepabuki. Haskakubaĩkinã, ikũwaĩ betsabube abuname kayabikubaĩkãwẽ. Haskakĩ matũ huĩti hawa txakabu hayama inũ matũ kuxipa hirabiwẽ betsabu merabewai hatuwẽ nui abunamei hatube duanamepakekãwẽ. **23** Mã haskakũkaĩshanũ Deusũ ana matu kaĩ bena keska waniki, matũ ibubu txutanamekĩ matu bawani keskama hakia Deusũ hãtxa hiwea betsaisma haya mã ikũwãkĩ xinã betsa waiwẽ taeshunã, nukunabube danãnanãma mã abunamekubainũbunã. **24** Haska Deusũ hãtxa betsa waismakiri hawẽ hãtxa keneshunika Isaíasĩ yuikĩ:

“Yura dasibi ni mashu keskabuki.

Ha inũ, hawẽ hawẽruai hawẽ pepamisburã,
ni mashu hawẽ hua keskabuki.

Bari betsatiã ni mashu txuxiaya hawẽ huari utsitã niri imiski.

25 Hakia Yavé Deusũ hãtxarã,
betsai keyuisma ipakeai hayaki”,
aniki. Na habias hãtxa Jesuskiri kakape hakiri datã aki hawẽ yuinika betsabu matuki txanirianibuki.

Jesuwẽ taeshũ Deusũ hawenabu bena wanikiaki, na hãtxarã

2 Haska inũ, hamapai txakabu tibi mã akeakemis inũ, mã parananãmis inũ, mã beparamemis inũ, tsuara hawara pepa hayakẽ mã haskatiruma xinaĩ mã hatuki sinatamis inũ, hawara yura betsa ikai uĩtã matunamabia hawẽ taea mã yuãnanãkeakemis ana haskakiri xinãma henerikubaĩkãwẽ. **2** Bakeixta kaĩ taea txutxu beya wamakĩ amabu hawẽ yumeti unãmis keskakĩ nukũ Shanẽ Ibu Jesusũ yusĩa kayati wakĩ hawẽ huĩti kuxipanũ ishũ hawẽ hiwekuĩ pashati hãtxa tapĩ mestẽkubaĩkãwẽ, **3** nukũ Shanẽ Ibu Jesusũ matu mekemis hawẽ pepa unãkĩ mã ma unãti wawẽ taearã.

4 Jesus hiwe mestēwāti mixki keska hunibū danābianibū Deusū abuhairakī katuni bestibu tibi ha mixki hiwea pepa haibu wai haki ketashamekubaikāwē. 5 Mā haskakūkainaya mā Jesus ikūwaibu dasibi mixki hiwe keska wakī hawē kēwāti kayabi matu wakubainikiki, haskai duanamei mā ma haki dasiaturā. Matu dasibi mā Deusbe hātxashunikaturā, mā hawenabu meribiki. Jesus Cristo mā ikūwaibuwē taeshū haska Deusū abuai akī mā Deus benimawakubainaii. 6 Haskai kaikiri hawē yuishunika Isaías Deusū yuikī:

“Uīa. Katushū hawē hiwe mestēwāti mixki pepa keska shanē ibu kuxipa Jerusalém anu ē tashnimashanaii.”

Hawē hātxa habū ha ikūwaibu eā ē hatu dakewama ishanaii”, aka nīkatā keneniki. 7 Na haska keneni keska tsuabūra ma ha mixki kuxipa ikūwaibu maturā, mā ha abuhairaii. Hamē tsuabūra ha mixki kuxipa ha ikūwāma danākubaikanikiki, ha keneni keska wakinā:

“Mixki hiwe wanikabū ha mixki danābiaibū hawē hiwe mestēwāti kayabi mixki pehairaki, kuxiparā”, aniki. 8 Ha dikabi Deusū na eskakiri Isaías yuikī:

“Haki huti itā tī iti mixkiki, hawē hatu sinatamirā”, ani keskariai tsuabūra ha hātxa hakiri kakape nīkatā txibākatsi ikama danaī haki huti itā haki sinatai keskabu Deusū habu kupishanikiki.

9 Hanua maturā, yura shuku betsa matu katuniki. Ha inū, shanē ibu binua Deusbe hātxashunikabu matu dasibi wakī ikūwaibu meribi shukua betsa matu wakī Deusū ibu wakī abukī hawenabu matu warianiki. Haskawē taeshū hakiri hawē daya pehaira Deuskiri mā txanikubaūshanūbū mā mexu merā ika keskashū txakabu wamisbu hanua matu kenakī Cristō shaba hawērua anu matu hikimakī hiwemakatsi matu tashnimaniki. 10 Ha inū, ha dukū Deusunama mā inibuki. Hakia natiā mā ma Deusū enabuki. Ha dukū Deus matuwē nuiama ibiani na habiatiā matuwē Deus nuikiki.

Deus kēwai pepakī hatu uīmatikiaki, na hātxarā

11 Ē betsabu inū ē puibuū, ē matuwē nuikī yunuai ea nīkakāwē. Mā txaikea huima mā ikūwābumabe hiwea naxui ika keskaturā, ha yurabū haska xinaī habū kemu paewē matū yushī atxishū yabutā matu bika tenematirurā, haska abuama henekubaikāwē. 12 Hakia ikūwābumabe mā hiwearā, Deus kēwai hatu naxui ika hiweshū pepakī hatu uīmakubaikāwē. Mā haskaiwē taea mā yura txakabu

ikai dabanē xinākī matu yuābiamisshū matū pepa uīkī habūri Jesus Cristo ikūwākī Deus kēwātirubuki, Deusū hanu yurabu unāti wakī keyushanaitianā.

Shanē ibu tibi nīkatikiaki, na hātxarā

13 Nukū Shanē Ibuwē taea na mai anu matū shanē ibubu hatu nīkakī txibākubaīkāwē, ha dukū hatū mai pakea shanē ibu betsa binuatū yunu keyua **14** inū habu shanē ibu beshmasbu shanē ibuhairatū hatu yunua txakabu waibu hatū yununikabu hatu kupimamis inū pepa akaibu hatū pewē kēwāmisburā. **15** Eska Deusū matukiri abukī xinaīkiki. Mā pe besti wai hatu uīmakubaīkāwē, habū matu yuaību inū hātxa unāmabia unaīsmapai matukiri sinatai hātxa txakabumisbu hau beshtekei ana matukiri hātxayamanūbunā.

16 Ha inū, Deusū kupiti Jesusū txanima ma matu binumaniki. Haskawē taeshū: “Ē ma kupiti hayamaki”, itā matūmebi ana txakabu unāti wamanū ika ana haska xināyamakubaīkāwē, ana Deusū kupitiki dateama hawē tsumabu pepa besti ikubainirā. **17** Dasibibū matu yunumisbu hatu nīkakī uīmakubaīkāwē, matubetā ikūwaībube nuinamei inū Deusū kuxipaki mesekī hawē hātxa txibaī inū Romano shanē ibu binuatū hawē hātxa nīkatā txibāriakinā.

Jesus yumani keskariatikiaki, na hātxarā

18 Hamē habū mā hatu dayashūmisbuū, haska matū shanē ibū yunuai danāma nīkatā ashūkubaīkāwē, matū shanē ibu duapa inū matū shanē ibu duapamari ashūkī uīmakinā. **19** Mā Jesus ikūwaīnā, txanima ha dukū matū hiwearā, Jesusunaki. Mā hawa txakabu wamabiakē matū tsumapā matu bika betsa betsapa memabiaibū hawa yuiama tenetā haska Deusū abuai ashūī haskai mestētā hiwekubaīkāwē. **20** Ha inū, mā txakabuwaiwē taeshū matū shanē ibū matu kupia yumaī sinatama mā pe beshmaski. Hakia Jesus ikūwaī mā pepaiwē taeshū ha xināma matū shanē ibū matu kupia yumaī hawa yuiama mā sinatamakē Deus matuwē xinā txākāmiski.

21 Eskawē taeshū Deusū matu katukī kenaniki. Mā hawa bika teneriamakē Cristo dukū ha dukūtū matu bika teneshuniki, ha txibākī matūri mā bika teneriashanūbunā. **22** Xinākāwē, Cristorā, matu eskashunikirā. Tsua betsa parātaskama inū hawara Deusū nemani inū yununi kanekī hawa txakabuwamahaira matu ishuniki.

23 Hanushū Cristo itxabiabu hatu bebis kenamei hātxama iniki. Isī tenemabiabu hawē hatu dateti hātxa kuxipa tashnimama iniki.

Hamē haskama Deusū hatu unāti wakī txanima kaneismatū hau mekekubainū hawē hiwea hawē Epa Deus inākubainiki. **24** Cristo hamebi hawē yura cruzki dunua mawakinā, nukū txakabu nuku bushuniki, nuku xinā betsa wamakī nū ana txakabu husiyamashanū nuku buashūkinā. Hanua hiwea bena nū ma haya nū ma pepai hiwekūkainai. Cristo mawakī hau ana txakabū matu tsumayamashanū matu meshpamaniki, yura betsabu hatū isī teneai shushawakinā. **25** Ha dukū na mai anu hiwearā, txashuwā ibuuma benuabu keska mā iki taenibuki. Hakia natiā Cristo ikūwākī matū hiwea txakabu henetā mā ma Cristo txibāyā hanua mekenika pepatū ma matu mekeshū uīkiki.

Aīyābu inū beneyabu haskai hiwetikiaki, na hātxarā

3 Aību beneyabuū, maturi yuinū nīkairakāwē. Matū benē matu yunua nīkatā habebis yununamei hē iyamama ashūkubaīkāwē. Haskakī hatiritū matū benē Deusū hātxa ikūwāriama duawai mā pepakūkainai matu uīkubaīmiswē taeshū hātxawēsma mā pepawamīswē matū bene bestibu Jesus mā ikūwāmatiruki, **2** Deuski mesei pe hiwekī mā hatu uīmakubainaiwē taeshunā. **3** Haska inū, eska bestiwē bemakis hawērua bestitā hatu uīmakatsis iki bushtiwē buesheketā usūtīnī usuakeakei ouro mane hawēruawē dauwa batxi karuhaira sawe bestitā hatu uīmai mapuyamakubaīkāwē. **4** Hakia haskai bemakis bestima matū huīti uke merā matū xinā duapa betsaisma haska matū yushī ha pepa hawērua duapai huīti pepaya mā kūyā ismakenā, haskawē hawēruati Deusū abumīsrā, keyuismaki. **5** Habiaskariai ē shenipabu aību pepabū Deus ikūwākī hatū mabu hawērua sawewē hawēruama hakia hatū benē hātxa nīkai hawēruapaunibukiaki. **6** Eska wakī Sarā hawē bene Abraão shanē ibu wakī hawē hātxa nīkatā txibāpaunikiaki. Maturā, tsuara mā Sarā bai tanakatsis ikairā, hawē baba keskakinā, hawaki dateama pepa bestikī matū bene uīmakubaīkāwē.

7 Ha dikabi mā huni aīyābuū, maturi yuinū nīkakāwē. Matū aī matube hiwea habebis nīkakanākubaīkāwē. Hatū yura kuxipa beshmas mā unaiī. Haskabiakē Deusū habe matu hiwekuīa ināshanai keska haska Deusū abuai keska matū aīri hatu uīmakī duawariakubaīkāwē. Mā haskamīswē taeshū Deusbe hātxakī mā yukai matu nīkakubaīshanikiki. Hamē haskama mā habe hiwetxakashū Deus yukairā, matu hawa nīkama ishanikiki.

Jesus ikūwā kayabi warā, bikabiakē tenekubaĩtikiaki, na hātcharā

8 Haska tibi ē matuki txanishurā, haska bestiwē hiwekī Jesus ikūwaĩbu tibibube habias xināwātā hatuki dasia binunānāma pepai babu keskatā keāma abunamekubaĩkāwē. **9** Ha inū, matu txakabuwabu hatubebis ana txakabuama inū matu itxabu hatubebis ana manakunaĩ itxakanāma ikubaĩkāwē. Hakia matu duawakatsi Deusū matu katuniwē taeshū matu itxakawabiaibū ha xināma pepakiri besti hatu yuikubaĩkāwē, hau Deusū hatu merabewakī duawariakubainunā. **10** Haskakiri shanē ibu Davī hatu yuikī:

“Tsuabura na mai anu bari itxapa unānuma hiweyukatsi ikinā, hatū keshawē hātxa txakabukī txani yuikatsi ikamarā, hatū hana hau mekekubainūbūwē.

11 Hamapai txakabuki hari kemama haskai unānumakī pe besti benakī haska txibākubaĩkāwē.

12 Pepabu mekekubaĩkī hawara yukaibu merabewakatsi iki Deus pashtishū hatu nīkamiski.

Hakia habū txakabuwaibu uī hatuki Deus sinatai hatukiri petximiski”,

hatu watā keneniki.

13 Hanushū mā hawa txakabuwama pe besti ikubainaibu haska watā tsuā matu hawawē taeshū txakabuwatirumaki. **14** Hakia Jesus ikūwaĩ haska pepawē dayai mā hiwebiakē matu itxakawabiabu mā nuitapabiaya Deusū matu duawakubainai xinaĩ huĩtinī benimakubaĩkāwē, e iki hatuwē hawa dakeamarā. **15** Hamē Cristo matū Shanē Ibu ashūkinā, matū hiwea inākī kēwākubaĩkāwē. Matū hiwea mā ma pewakē tsuāra haska mā Cristokiri kakape ikūwaĩ matu yukaibu mā hatukiri pe shabakabi txanikī mā hatu kematiruki, **16** babutā keāma hatu pewē hātxa wakinā. Hawa matū hiweakiri xinaĩ mā bika teneamakē haska mā Cristo ikūwaĩ xinā txakabuma matu unātā ha habū hātxa txakabuwē matu yuaĩ hātxa txakabumisbu ibubis hatū hātshawē daketirubuki.

17 Hamē mā txakabuwaya matu kupiaibu matū txakabuwē taea tenekāwē. Hakia Jesus ikūwākī hawara pepa mā abiaya hawē taeshū matu itxakawaibu Deusū hatu nemama mā yumainā, txakabumaki. **18** Hakia Cristo pepabia nū txakabuwē taea nukuwē nui nukū txakabu buanū ika bestiwai ana mawatimai nuku mawashuniki. Cristo hawa txakabuamabia Deus yurabu mekemanū ika nukū txakabuwē nukuwē taea nuitapaniki. Hawē yura babu mawabiatā habias hawē yuraya ana mawatirumai hawē

yushĩ besteni hiwekũkainikiki. **19** Yushĩ itxapabu Deusũ nitxĩkĩ bitxini kini anu Jesusũ yushĩ hari kashũ hatu hãtxa wakĩ haska Satanás maematã hawẽ hiweakiri hatu yusĩtanikiaki. **20** Hamẽ nukũ shenipabu Noẽ hawẽ nunuti waya habias habu yushĩ patapanibu nitxĩriama hau Deusũ hãtxa nĩkanũbũ hĩ hĩ, iwanã, hawaira hatu kupikatsi ikama Deusũ hatu manayuaya hawẽ hãtxa danãnibukiaki. Ha inũ, ui heneama hene ewa wakĩ yura betsa betsapabu hatũ txakabuwẽ taeshũ ha henewẽ hatu kupikĩ Deusũ dasibi yamawanikiaki. Hanushũ yura eskarabes oito besti nunuti merã Deusũ hatu kupiama Noéwẽ besti pashai mekenibukiaki. **21** Hanushũ natiã Jesus mã ikũwãyã ha henewẽ Deusũ hatu kupini mã xinãyã habũ matu naximakĩ matũ yura detsis txukaisbumaki. Hakia nukũ txakabu Deusũ buatã nukũ xinã hau nuku pewashũkubainũ nuku imamisbuki. Hakia nukubu pashairã, Jesus Cristo besteni ha besti txibãkubaini nũ ishãkanaii. **22** Hanua Jesus mawa ana besteã nai anu ka hawẽ Epa Deusũ yusiuri tsauwa Deusũ nai tsumabu inũ shanẽ ibu kuxipa dasibibu Deusũ Jesus yununi Jesus shanẽ ibukĩ dasibibu hatu mekekubainikiki.

4 Na mai anua hawẽ yurawẽ Cristo nuitapai yumani keskai ha ini keskariakĩ matũri txibãkubaĩkãwẽ, tsuãra hawẽ yurawẽ bika betsa betsapa txakabu tibi mebiai ha txakabu Cristõ binuni mã maemariatirubukirã. **2** Hatishũ matũ kemu na mai anushũ henetã hatishũra matũ hiweawẽ besti haska Deusũ xinãkĩ abuai matũ hiweawẽ dayashuni hiweyukãwẽ. **3** Hamẽ Deus mã ikũwãriama ha ikũwãbuma keska mã iriapaunibuki. Hawara hakimatixara kemuti txibaĩnã, ha inũ, kemui aĩbu tibibe menamei inũ, piti mirimawẽ kemutapai inũ, nawai beyusi paeĩ inũ, dami yushĩ kẽwaĩ mã txakabuhairai keyurianibuki. **4** Hakia natiã ana ha haskaibube ana hatube ketashametã mã ana hatube betsa betsapai kemutapamakẽ mã hatube ikĩ hatu uĩmapauni habu matuki ẽ hẽ ikĩ matu yuãmisbuki. **5** Natiã ha habu haska hiwekubaĩmisbu Deus bebunua haki txanishanaibu pewamissũ hanu bari hawẽ heneaitiã Deusũ hiweabu inũ mawabu hatu unãti watã hatu kupishanikiki. **6** Hatu haska washanaiwẽ taea tsuabura hatũ yurawẽ txakabui mawa keska hiwekĩ yurabũ hatukiri uĩ hãtxabiamiswẽ taeshũ Deusũ hatu unãti watã kupitirubia hatũ xinã betsa watã hatũ yura txakabubiakẽ yusĩnanãmisbũ Cristõ kakapekiri hatu yusĩabu hatũ yura txakabubia xinã betsa watã hatũ yushĩ Deusbe hiwetirubu hatu yusĩabu nĩkanibuki.

Jesus Cristo dayashuni merabenātikiaki, na hātcharā

7 Hanua na mai keyui ma kemaya ana tatimama matū xinānē pe mekei unānepai txanima kayabi Deusbe hātchai heneyamakubaikāwē. **8** Matu dasibirā, eska besti ikubaikāwē. Hawara mā hatubetā kanemis mā nui itxapa hayarā, hawēri matū txakabu mā buatiruwē taea nuinamei inū abuname kayabikubaikāwē. **9** Tsuara nia matū hiwe anu mapekeaibu hatuki dakekenaī hātcha txakabuwama hatube beyanamekubaikāwē. **10** Haska Deusū matu kuxipa inākī duawamis hawē dayakī pewakubaikāwē, hawē duapa kuxipa tibi ma matu ināni mā hayawē taeshū betsabu uīmai merabenaīnā. **11** Haska inū, tsuāra yusīkatsis ikinā, Deusū matu yusīmis keska besti hau hatu yusīkubainūbūwē, ibubis hatū hātshawē akamarā. Ha inū, tsuāra yura betsabu merabewakatsis ikī haska Deusū matu kuxipa ināmis hatu uīmakī hau hatu merabewakubainūbūwē. Hawara betsa betsapawē merabenākī mā akubainairā, hawē Deus hatu kēwāmakubaikāwē, Jesus Cristowē taeshunā. Mā hatu haska wakubainairā, Jesus Cristo shanē ibumis dasibi kuxipa pepa hawenaki, ikibi ini hawē kuxipa paepa heneismarā. Haskakirā.

Nū Cristo ikūwaī nuku itxakawabu benimatikiaki, na hātcharā

12 Ē betsabu inū ē puibuū, matuwē nuikī matu yuinū nīkakāwē. Dasibi ikūwaībunā, bika betsa tibi nū tenekubaīmisbuki. Ma maturi memairā, ha bikawenā, hawē e iki hawē nuiama mestētā tenekubaikāwē. **13** Haska matu memabiabu Cristo ani keska wakī habiaskarianiwē taeshū matu tenemariakanikiki. Haskawē taea Cristo shanē ibuhairai ana tashnikirā matu benimahairawashanai xinaī natiā haskawē benimatimabiakē Cristowē taea benimayukubaikāwē. **14** Ha inū, mā Cristokiri yusīkubainaibuwē taeshū haska abuama tsuabura matuki sinatai ha ikaibuwē taea mā ma Deusū pepa haya hawē benimakubaikāwē, Deusū Yushī Papatū matu merāshū matu henebainama hawē kuxipa matu uīmakubainikikirā. **15** Matū yura betsa nuitapairā, eskawē taea imisbuki, pubēburā, yumetsuburā, itxakanikaburā, yura betsa bika waiwē taeshū hatu yumāwāmisbuki. Hamē matu ikirā, mā hatu keska hiweamabia matu yumāwaīburā, haska peki. **16** Haskawē taea mā shabakabi Cristo txibaību matu nuitapa wabiaibu hatuwē datei dakeama mā Cristonabuwē taea hawē Deus kēwākubaikāwē. **17** Jesus Cristo ikūwaī nū hawenabuwē taeshū natiā bika betsa

tibi memakī nuku tenemakubañkanikiki. Haska nũ tenebiamiskẽ Jesus ana huaya habũ Deusũ kakape danãmisburã, habu Deusũ kupiarã, haskarara Deusũ hatu kupiaitiã yumãkĩ tenetxakayamashãkanimẽkaĩ? **18** Nũ Deusunabu bika betsa betsapa tenebiai pashai Jesusbe hiwenũ ika nũ manaibũ habũ txakabuwakĩ Deusũ hãtxa danãkĩ nĩkaisbuma hatũ txakabuwẽ Deusũ hatu kupiaitiã haskarara bika hatu tenematxakayamashanikiki. **19** Hanushũ Deusũ yunua hawẽ xinãnẽ tsuabũra aki bika teneaburã, haskaibu peki. Hanushũ hawara pepa akinã, hau heneyamakubainũbũwẽ. Hau matu mekekubainũ matũ hiwea Deus inãkubañkãwẽ. Hatũ nuku damiwanishũ nuku heneisma ikũkaĩkĩ nuku uĩmashanikiki.

Mekenikabu hatu yusĩnikiaki, na hãtxarã

5 Nukũ Shanẽ Ibu Cristo nuku yumãshunai ẽ uĩniwẽ taeshũ natiã habuã mae tibi anushũ Cristo ikũwaĩbu matu mekenikabu ẽ matu hatu yusĩ pewakatsis ikai ea nĩkakãwẽ. Eari Cristo ikũwaĩbu ẽ hatũ mekenãriki, habu keskarirã. Ha inũ, Cristo shanẽ ibuhairai hukĩ hawẽ kuxipa nuku uĩmaya eari ẽ hatube benimatxakayamashanai. **2** Deusũ enabu txashuwã keska matube hiweabu Deusũ matu yununi hatu mekeirakubañkãwẽ, mã haska pe xinãkĩ hatu merabewakatsi ikairã, haska Deusũ abuai keska wakinã. Hatu yunu bestiama inũ pei binũ ika kemuama hakia xinã tibi wama pe bestiawẽ nuikĩ hatu pe mekekĩ ashũkubañkãwẽ. **3** Ha inũ, maturã, habu matube itxamisburã, mã hatũ ibumaki. Haskawẽ taeshũ matũ hiwea pepa hatu uĩma bestikĩ txibãmakubañkãwẽ, hatube merabenãkinã. **4** Hanua mekenika kayabi Shanẽ Ibu Cristo hushũ mã hamapai binumisbu kupiti pepawẽ matu manakukĩ maiti hawẽrua keska txaputima matu inãshanikiki, Cristobe matu txashakapawakinã.

Ikũwaĩbu txĩtũtimakiri yusĩnikiaki, na hãtxarã

5 Habiaskariakĩ habuã mã hatu txibaĩbuũ, mekenikabũ matu yusĩkĩ yunumis nĩkatã hatũ hãtxa txibãkubañkãwẽ. Dasibi mã habũ ikũwaĩburã, babutã keãma nĩkakanãkubañkãwẽ, eskawẽ taearã. Deusũ hãtxa yuishunikatũ kenekĩ:

“Tsuabũra yuikĩ:

‘Hamapai betsa betsapa emebi ẽ atiruki’, ikĩ keaĩburã, Deusũ hatu beshtemiski.

Hamē tsuabura babutã yuikĩ:

‘Deusũ besti ea merabewaya

hawara txakabu hawē pepawē besti ẽ daĩbaĩtiruki’,

ikaibu duawakĩ habu merabewakubaĩmiski’’,

iniki. **6** Txanima Deusũ kuxipawenã, matu ashũturu hayawē taea babutã keãma manakakubaĩkãwē. Hanu akaitiã Deusũ matu duawakĩ shanē ibu wakĩ kēwãshanikiki. **7** Ha inũ, hawara tibiwē mã bika tenei teai niti imis tibi Deus inãkubaĩkãwē, hatũ matukiri xinaĩkikirã.

8 Inu keneya pĩtsikĩ yuinaka atxitã pinũ ika benabauni pubeĩ hãsh hãsh iki tekerē tekerē imis keskakĩ diabo Satanãsã matu beparãtã matu maemanũ ishũ benakubaĩriaikiki. Haskawē taea ibubis pe mekekĩ hamapai txakabu ana meama hanũ bestētã uĩrakubaĩkãwē.

9 Mã ikũwaĩ mestētã Satanãsã kemuti ana meama henei hē iyamakubaĩkãwē, na haska tibi mã meairã, matubetã ikũwaĩbu mai hirabi anuari habias keskari teneriaibu xinaĩrakubaĩkãwē. **10** Ha dukunã, bari itxapama mã nuitapayuaii. Deusũ haska matu memabiatã habiatũri matu kuxipa wakĩ pashkatima watã ha hawē mestēwãtiwē matu pepa wakĩ keyushanikiki. Jesus Cristobe nũ haki dasitã hiwea ikibi iki nũ pepai kuxipashanũbũ habias Deus nuikipatũ hawena wakatsi ikĩ nuku katuniki. **11** Ha nukũ Deus shanē ibu kuxipahairarã, hau habiaskas ikũkaĩnũwē, niti ikamarã. Haskakirã.

Pedro hatuwē nuinikiaki, na hãtxarã

12 Nukũ betsa Silvano txĩtuĩsma ẽ yunua na ẽ hãtxa eskarabes matu keneshũshu ẽ matu anu bumai nĩkakĩ uĩshãkãwē. Na haska Cristo ikũwãkĩ hawē matu nuimai mã ikairã, txanima Deus matuwē nuikĩ hawē pepa matu uĩmaikiki. Haskakē hawa txĩtuĩ niti ikama mã ikubainũbũ matu merabewakĩ keneshũkĩ ẽ matu yusĩshu inũ ẽ matu mestēwãshu hawē taeshũ Deusũ pepa bikubaĩkãwē, ha nui pae mã hayawē taearã.

13 Roma anushũ ikũwaĩbu Deusũ habu matube katuni inũ Marcos ẽ bake keskatũ hatũ hãtxa matu yunurikanikiki.

14 Haska inũ, Cristo txibaĩbu tibi hatuki nukutã hatu danãma hatube abunamekubaĩkãwē.

Cristo ikũwaĩ mã hawenaburã, hau Deusũ unãnuma matu hiwemakubainũwē.

Hatiski, ẽ hãtxarã.

Pedro

2 PEDRO

Pedrŏ hatukiri xinānikiaki, na hātxarā

1 Ë Simão Pedro Jesus Cristŏ tsuma hawē kuxipaya ea waniki. Nukū mekenika Deus Jesus Cristŏ kaneisma nū ikūwāibu keska mā nuku txibākī ikūwāriaibuwē taeshū ē matu kene bumai uīrakāwē. **2** Deus inū nukū Shanē Ibu Jesus haibuwakī mā hatu unāhairaya unānuma matu hiwemakī matu duawatxakayamai bikubaikāwē.

Deusū katuaburā, ewatikiaki, na hātxarā

3 Deus kuxipa paepatū haska hatū abuai keska hawē hiwekī nū hakiri xinākubainūbū nuku ināki, Jesus Cristo nū ikūwāyā Deusū nuku kenatā hawē daya pepa nū hayashanūbū hawē kuxipa meribiwē nuku katukinā. **4** Na haska tibi nuku amairā, haska bebūkiri Deus ibubis hātxai hawē kuxipahairawē yubakani txanima betsa waisma haska ikūwākī mā xinā betsa watā mā ma Deusū beya ibu wawē taea na mai anushū txakabu kemu paewē ikaibu hatu binui mā ma Deusunabu pashatirubuki.

5 Haskawē taea mā ikūwaī kuxipakī eska tibiwē ana matsākī binumakubaikāwē. Jesus Cristo ikūwaī matū xināwē pe hiwekubaikāwē. Ana Deusū kakape nīka pehairawatā **6** ibubis matū yurakiri xinā pewatā mekekubaikāwē. Haskai mā hī hī imis tapī beshtekekubaikāwē. Haskai Deusbe mā haibunamehairai **7** matubetā ikūwaībube haibunāi beyanamei haska tibiwē nuii hiwekubaikāwē.

8 Mā haska tibi haya mā hawē ewairā, txanima nukū Shanē Ibu Jesus Cristo unākī mā hamē haibuwamaki. Ha inū, matū hiwearā, hamēmari ishanikiki. **9** Hakia tsuabura haskakubainabumarā, bekūmā hawē hiwea haskashanai unātiruma keskabuki. Deusū hatū txakabu ma hatu buashūbiani ana habū xinākatsi ikama hakimatā Deuskiri ana xinābumaki. **10** Ë betsabu inū ē puibuū, Deusū matu kenashū katutā hawena meribis matu wakatsis iniki. Mā hawenabu heneama ikatsis ikaiburā, txanima ikūwaī mā haki nukukatsis ikai matū xinā mestētā ikubaikāwē. Haska tibi ē matu yunuai keskairā, mā haskakubainaiburā, babui txakabuwē taea kanei mā txītuāma ishākanaii. **11** Mā haskai hiwekubainaibu benimakī matu

kēwātxakayamakī hawē mae bena anu hanu mā hikinū hawē beputi matu bepēshūtā: “Neri hiki bekāwē”, matu washanikiki, hanu nukū mekenā Shanē Ibu Jesus Cristō matu bitxikinā, niti ikama mā habe hiwepakeshanūbunā.

Deusū hātxarā, hamēmakiaki, na hātxarā

12 Ma bebūkiri txanima hātxa matu yusīabu unākī mā mestēwani mā hawē hiwea haska dasibi matukiri xinākī eāri matu xināmakī ē henekatsi ikamaki. **13** Natiā ē hiweyuarā, txanima haska ē xināmis na hātxawē matu e imakī matū xinā ē ana matu mestēwāmakatsis ikai ea nīkakāwē. **14** Nukū Shanē Ibu Jesus Cristō ma hanu ea yuini ma ē mawashanairā, ma kemaikiki. **15** Na eska matu ashūkinā, ma ē mawaimakē haska xinākī Jesus Cristokiri yusīa mā ana xinākubaīshanūbū ē matuki shabakabi txaniai.

16 Nukū Shanē Ibu Jesus Cristo kuxipahairai ana hushanaikiri shabakabi matu yusīkī hawē beparāti miyui hawērua nū matu yuiama iniki. Hakia nukū Shanē Ibu kuxipai txashahairai ibubis nukū beruwē uīnishū matu parāma nū matu yuiniki. **17** Hawē Epa Deusū kēwākī kuxipa wai nū uīayā haskabiama Deusū hawē hui tashnimakī hawē bake pepa wakī hātxa wakī yuikī: “Narā, ē bakeki. Ē abuhairaii, ē Katuarā”, ikai **18** hawē hui nai anua huai nukubū nū nīkaniki, nukū Shanē Ibu ha mati meribi anu habe nū mapuabunā.

19 Haska wakī Deusū hātxa yuishunikabu hawē bakekiri hatu kenemani hanu shabakabi Deusū nuku unāmakī keyuniki. Haska ha hakiri kenenibu txanimaki, xinaīrakāwē. Haskakiri mā tapīkubainairā, matū hiwea mā pewakubainai hanu nukū Shanē Ibu huaitiā dasibi matū hiwea matu betsahaira washanikiki.

20-21 Haskawē taea Deusū hātxa yuishunikaburā, hatūmebi hatū xinānē hātxataskama hakia Deusū hawē hātxa hatu yuimaya Yushī Papatū hatu merabewakubainikiaki. Haskarā, txanimaki. Haska wakī Deusū hatu yusīkī kenemaniwē taeshū haska Deusū hatu yusīmani keska wakī hatu yusīriakubaīkāwē. Na hātxa ē matu yuiaiā, hakimayamakubaīkāwē.

Yusīnā parananāmisbu eskashākanikiaki, na hātxarā

2 Israelbu ē shenipabu anu Deusū hātxa yuishunika matxupa naxui ika hayanibuki. Habiaskariai matu anuri yusīnā matxupa matu naxui iria hayabuki. Habu hatū hātxa hawēruabia hatū xinā

txakabuwē matu daũkĩ akawakanikiki, nukũ Shanē Ibũ ma nuku meketi pewabianikē hawē kuxipa danaĩ parananaĩburã. Haska matu yusĩkĩ husiaibu Deusũ hawaira hatu kupishanikiki. **2** Hatũ hiwea kemu pae hamapai txakabuwē ikaibu yura itxapabũ hatu txibaĩ Jesus Cristõ bai txanimabiakē hawē taea ikũwaĩbu yuaĩ hãtxa txakabukanikiki. **3** Habunã, matũ pei itxapa binũ ishũ txani hãtxa yusĩkĩ matu parãkĩ itxakawashãkanikiki. Haskanũbariaibu ma bebũkiri Deusũ hatu kupini hawa betsa waismawē taeshũ tsuã Deus hatu daewashũtirumawē taeshũ Deusũ hatu kupikatsi manayuikiki.

4 Hawē nai tsumabu hatiritũ hawē hãtxa nĩkabuma hatũ txakabu Deus hakimakatsi ikama hakia mai kini keyatapa shãkĩhaira mexu merã hanua pashatirubuma anu hatu putatã neshashũ hatu mekeyunikiaki, txipu hanu kupiaitiã hatu unãti wakatsirã. **5** Ha dikabi Noé hiweatianã, ha mai ha dukũ damiwani anu yurabu txakabubu kupinũ, iwanã, hatũ txakabu hakimakatsi ikama Deusũ hene yunushũ habu hasai keyuaibũ Noé pashashanũ ika hawē hiwea txakabu buama Deuskiri besti txanikũkaĩkĩ hawē yurabu sete besti habube pashaya hanua habuã Noē hãtxa nĩkakĩ Deus nĩkaisbuma hatũ txakabuwē hasai keyunibukiaki. **6** Natiã tsuabũra hawē hãtxa nĩkama txakabukubainaibu Deusũ hatu kupishanai hau bebũkiri dasibi txakabumisbũ Deusũ eskaibu hatu kupini hau hakiri unãshanũbũ mae dabe Sodoma nawabu inũ Gomorra nawabu kupikĩ txiwē hatu menu keyukĩ Deusũ hatu yamawakĩ mapu besti hatu wanikiaki. **7-8** Deusũ hatu haska waitiã Sodoma anu Abraõnē berē Ló nawabube hiweshũ hatũ txakabuwē betsa betsapaibu hatube naxui ika hiweshũ bari tibi haskaibu uĩ inũ habu nĩkai hatũ txakabuwē taea huĩti nixma haska washũ hatu merabewatimakē txutaname bestinũ ika kemukĩ Ló bikawaibũ hatu kuariama Ló huni pepakē Deusũ pashawanikiaki.

9 Noé inũ Ló Deusũ pashawanishũ tsuabura hawenabu ikatsis ikĩ hatũ hiwea Deus inãmisburã, hawē taeshũ hawara bika tibi hatu memabiaibũ nukũ Shanē Ibũ unãkĩ hatu txakabu binumariakubaĩtiruki. Hamē habu txakabumisburã, hanu bari hawē heneaitiã hatu unãti watã hatu kupishanai unãriaikiki. **10** Nukũ Shanē Ibuã hatu kupikinã, habu dasibibu hatũ kemu pae heneisbuma inũ hawē kuxipa danãkubainaibu hatu ashanikiki. Habu yusĩnanaĩ parananamisburã, huĩti kuxitã tsua nĩkaisma inũ kēkĩ xinã betsa wakatsi ikabuma hawaki dateama hatũ hãtxawē yushĩ

txakabu hatū shanē ibuya hatu itxakī ha amisbuki. **11** Hakia Deusū nai tsumabu kuxipa yununikabū hatu binūbiashū hatū kuxipa uīmakī hatukiri yuikī Satanás hawē tsumabuya hatu txitekī ha aisbumakiaki, Deus hātxashūkinā.

12 Ha hunibu parananāmisburā, hawa nīkati kayabi hayabumaki, yuinakapā xināyā keskaburā. Yuinakarā, txanima hawē nīkatinīs hiweabuki, tsuāra atxishū deteshū pimisbu inū pisbumarā. Ha parananāmisbu haska keskabuki. Deusū bai kayatapiakiri unā pewamabia hakiri hātxatxakamisbuki. Hakia haskabu mawairā, yuinaka deteabu imis keskashākanikiki. **13** Habuā dukū yura betسابu nuitapawaxina habuwē taeshū Deusū hatu manakukī kupia nuitapahairariashākanikiki. Habu parananākī habū xinaī shabakabi hamapai txakabu aki: “Nū benimakūkainai”, iki hiweshū mā ikūwaību beyusai anu matu naxui itā matube benimawanū ika mā hawē dakeai habū matu husimakī atimapa tibi wakī matu dabīwāmisbuki.

14 Ha parananāmisbunā, hatū kemu paewenā, aību tibi ha abuai kasmai ha itxakawa bestikatsis ikai hatu amisburā, haskawē taea hatū txakabu itxapa mataki, hawa henetirubumarā. Hatū kemu paewē ikūwaī huīti babubu parākī hatu txakabu wamamisbuki. Hatu haska wamamisbu hatū kemu pae heneisbumarā, habis ha hunibu Deusū unātā hatu kupishanikiki. **15** Haska Beorī bake Balaão ini keskai hatu uīmatxakai pepa ana txibāma haki petxitā kanei hatūmebi benukī ha parananāmisbū Deusū hātxa ana nīkabumaki. Hamē Deusū hātxa hatu yuishūbiamis Balaão peiwē kemukī Deusunabu yupukī txakabu wapanā **16** Deusū hātxa xināma kaneaya hawē burro hātxaismabia hunī hātxawē yuimakī Balaão tatima ikaskaini kapanā hawē burrō hātxawē nemakī Deusū kūyā anikiaki.

17 Ha yusīnā paranāmisburā, ūpash bana tashka heneuma keska inū nai kuī niweya bebiai uiuma hawa txa akama keskabuki, hatū yusīa hawa pepa hayamarā. Ha habu haskamisburā, Deusū hatu kupia ikibi ika meirā, hanu mexu tē ikihairai anu hatu putashanikiki. **18** Hawara hātxakī yuiaibu hawērua kemutapabia hamēki. Habū dama ikūwākī taewaxina mestēriabuma ha txakabukiri yusīkī txanima hātxa hatu henemakanikiki, hatū yura atimapa betsa betsapatikiri hatu yusītxakakinā. **19** Habu txakabū hatu tsumawawē taea ha hunibū hawa hatu nematirubumaki, ha ikūwākī taewaibū akaiburā. Nuku tibirā, hatū nuku mekearā nū hawē tsumawē taea ha parananāmisbū tsumarā, txakabu bestiki,

tsuã danãkĩ henetirumarã. **20** Ha dukũ Nukũ Shanẽ Ibu mekenã Jesus Cristo unãtã hatũ txakabu putakĩ pewabiani habias txakabũ ana hatu atxishũ yabuarã, beshmas ibiani ana txakabui pikuhairamisbuki. **21** Ha dukũ Jesus Cristo txibãti unãma ikaiburã, mawaira txakabuma ikeãkanaii. Hakia Deusũ hãtxa meribi hatu yusiabu unãtã ana txibãkatsi ikama danãkĩ henei txakabui pikukubaĩmisbuki. **22** Ha panananãmisbu haskakiri hatu yuini txanima habiaskakanikiki. Uĩrakãwẽ. “Kamã hanãtã txĩtũkirã ana hawẽri pimibuki. Ha inũ, ina yawa pupushaira datxukĩ shũpĩwãbiabu ana txĩtũkaĩ pupuski irumai ana hawẽ meweki pukumiski.” Haska ẽ matu yuiãi keskakanikiki, txakabui ana pikuirã.

Nukũ Shanẽ Ibu ana hushanikiãki, na hãtxarã

3 Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, matuwẽ nuikĩ ana ẽ matu keneshunairã, eskawẽ taeshũ ẽ matu ashuaiĩ. **2** Xinãkãwẽ. Uatiã Deusũ hãtxa yuishunika meribibũ yusiñibu inũ ha dikabi nukũ Shanẽ Ibu mekenã hãtxa nuku yununi habias hawẽ kuxipayabũ matu yusiñubainaibu hakimayamakubaĩkãwẽ.

3 Na haska dasibi ẽ matuki txaniai mã bebũkiri unãtirubuki. Txanima hanu bari hawẽ henei ma kemaya yurabu hiwe txakashũ ibubis txakabu xinãkĩ mã ikũwaĩbu matuki kashei ẽ hẽ ibiaĩ **4** yuka ikĩ: “Cristo yubakai: ‘Ẽ ana hushanaii’, ikainirã, hania? haska mã txanimisrã. Nukũ ibubũ nĩkabaini ma mawanibuki. Haskabia Deusũ mai bawani anu nũ hiwea habiaskas kaikiki”, ikĩ matu yukakubaĩshãkanikiki. **5** Bebũkirihaira iki taenitiã Deusũ nai inũ mai hawẽ hãtxawẽ damiwakĩ tashnima ha dabe henesbiakẽ nai inũ mai pashkakĩ hene anua mai tashnimatã mekebianikẽ ha yurabũ Deuskiri hawa xinãkatsi isbumaki. **6** Ana bari itxapahaira kakẽ habias heneiwẽ mai hirabi atximakĩ hiweabu tenãkĩ keyunikiãki. **7** Hakia nai inũ mai natiã hayayuarã, habiaskari wakatsi Deusũ mekeyukubainikiki. Hanu bari hawẽ henei keyuaitiã unãti wakĩ yura txakabubu kupikatsi Deusũ hawẽ hãtxawẽ yunukĩ nai inũ mai txiwẽ yamawakĩ habũ Deus danãmisbu hanu hatu benu keyushanikiki.

8 Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, eskakiriri ẽ matuwẽ nuiaĩ xinãkubaĩkãwẽ. Shaba tanakĩ ano tanariai mã hawẽ dabanã ikũkaĩmiski. Hakia Jesus Cristõ haska xinaĩsmaki. Shaba bestitxai hawaira keyumis inũ 1.000 ano kabiaya nukũ Shanẽ Ibu hawẽ

nuisimaki. Ana hakimayamashākāwē. **9** Hanu Jesus huti wani ma binuaya habū xinātxakai hātxamisburā, eskaki, xinākāwē. Nukū Shanē Iburā, matuwē taearā, hī hī ikamaki. Dasibibu Deuskiri xinā betsatā hau benui mawa kayabi iyamashanūbū tenetā matu manakai ikūkainikiki.

10 Hawatiāra nukū Shanē Ibu huirā, tsuā ana hakiri xināmakē yumetsu hua keskanūbarikiaki. Hanua kanatū itxakayamai keskawē nai anu yamawakī habū tsumabauna txi kuxipahairawē menukī mai hirabiri damiwani kupikī yamawashanikiki.

11 Haska dasibi Deusū yamawashanai mā unaīwē taea natiā mā hiweyuarā, haska Deusū abuai keska aki meribi pepai hiwepakekāwē. **12** Hanū hau Deusū yurabu kupiyunū manama hawaira hawē bakekiri kakape txanikī yuibaūkāwē, hau samama hurinunā. Hanu ana manama huginā, nai txiwē menuaya ha habuā tsuma txī menukī metesha niri ishanikiaki. **13** Nukubunā, eska uīkatsi nū manakanai. Nai inū mai bena Deusū ma nuku bebūkiri yubanirā, ha haska tashnirā, kaneisbuna inū pepabuna besti ishanikiki.

14 Ē betsabū inū ē puibuū, ē matuwē nui heneama ē matu yusīkubainai eskakiri xinākāwē. Hau dasibi mā hawa detsisma inū hawa txakabu hayama inū unānuma mā hiwe bestikē hau Jesus Cristo matuki nukuyushanū ē matu yusīshu xinaī hakimama manakakubaīshākāwē. **15** Xinaīrakāwē. Nukū Shanē Ibu nukuwē nui hī hī ikama pewē nuku pashawakatsi nuku merabewaikiki. Habiaskiri nukū betsa Paulō matu keneakeakeshūyamaki, Deusū merabewaya unānepakinā. **16** Paulō kene betsa tibi anu yusīa bikabiakē na haska ē matuki txaniai keska betsabū nīka pewama inū huīti babū ikūhairawabumā Paulō hātxa maewakī inū Deusū hātxa kenenibu maewakeakei ibubis hatūmebi txakabutā benushākanikiki.

17 Ē betsabū inū ē puibuū, matuwē nuhairakī ma bebūkiri haskashanaibu ē ma matuki txanishuki. Mekeirakubaīkāwē, mā pebiakainaya hau huni txakabū matu parākī hau matu txītūmayamashanūbū mestēshākāwē. **18** Hakia nukū mekenā Shanē Ibu Jesus Cristo ana unākī beyahairawai hawē nuiwē ewakubaīkāwē. Harā, dasibibū Jesus kēwākī heneama hau apakenūbūwē. Haskakirā.

Hatiski, ē hātxarā.

Pedro

1 JOÃO

Hãtxa kayabi hawē hiwei ikibi iti hayakiaki, na hãtxarã

1 Ē betsabu inũ ē puibuũ, ē matu kene bumai uĩrakãwē. Mai damiwariama Cristo hiweni natiã hiwea mã nĩkakubainairã, haskarã, nukũ dukũ hawē daya tateskĩ taewabainai nukubũ nõ nĩka taewabainiki. Hanushũ nukũ beruwē daiskĩ mekĩ hatũ nuku hiwekuĩmamis ha hãtxa hiwea haya nõ beiskubainiki. **2** Ha hiwearã, hamebi hawa huneama ikũkainai nukũ uĩnishũ hakiri shabakabi txanikĩ hawē kaka matukiri hiwea ikibi ika haya nõ matu yuikubainai. Hawē Epabe dasia nuku shabakabi uĩmakubainai nukubũ nõ uĩkubainiki. **3** Ha kakape nukubũ uĩkĩ nõ nĩkanirã, Epa Deus inũ hawē bake Jesus Cristobe nõ hatube dasia keskariai maturi mã nukube dasirianũbũ nõ matuki txanikũkainai. **4** Nukubũ haskas nõ xinaĩ mã nukubetã ikũwaĩbukiri ibubis xinã txãkaĩ nõ benimatxakayamakubainũbũ na kaka pepa nõ matu keneshunai.

Jesus Cristõ nukũ txakabu buanishũ Deus nuku
daewashũkubainikiaki, na hãtxarã

5 Deus dasibi shaba keska pepahairaki, hawa paranãti txakabu hayamarã. Jesus Cristõ na kaka pepa haskakiri nuku yusãĩ nõ nĩkani hanushũ habiasri yusĩ nõ matuki txanikũkainai. **6** Hakia tsuãra yuikĩ: “Ma ē Deuski dasiaki”, ibiakĩ txakabuwakubaini hiwea mã paranã bestiaii, txanima shabakabi hatu uĩmakĩ mawamamarã. **7** Hakia tsuãra Deusũ hãtxa ikũwãtã txibaĩ mã pepai hiweaburã, Deusũ shabaki mã ma pesea keskabuki. Haskawē taea nukubũ ikũwaĩbu nõ ma dasiabuki. Hanushũ txanima hawē bake Jesus Cristo nukuwē taea mawakĩ hawē himi habakĩ Deus nuku daewashũkĩ ma nukũ txakabu nuku bua keyushuniki.

8 Hamē tsuãra ikũwãbiakĩ hawē xinã kayabi unãma yuikĩ: “Eãnã, ē hawa txakabuwaismaki”, iki bemakis besti xinãkĩ nukũmebi ibubis nõ paranãtiruki, hãtxa kayabi hayamarã. **9** Hakia hau nukũ txakabu nuku buashunũ hawara mekĩ nõ hatu mexu waxinaki dateama Deus inũ tsuabura nõ txakabuwaxina hau nĩkanũbũ shabakabi nõ hatuki txaniaya Deus pepa nukuwē nuikĩ nukũ txakabu buatã ana xinãma nuku hakimawatiruki. **10** Hakia tsuãra

yuiķĩ: “Ē hawa txakabuwaismaki”, ikĩ Deus txani txakai dabanē yurabū hawē hātxa nĩka pewariama haska dasibibu nū txakabu hayabuwē taea nū haska yuitirubumaki.

2 Ē bake keskabuū, Deusū hātxa txibākĩ mā ana txakabuwayamanūbū ē matu keneshū bumai nĩkakāwē. Mā haskabia tsuāra kanekĩ mā txakabu meayarā, nukū hātxashunika Jesus Cristo hawē Ēpa bebū nia nū hayaki, hatū hawa kanenimatū nuku merabewairā. **2** Nuku besti ishuāma hakia mai hirabi anu hiwebaunabū txakaburi buanū ika Jesus Cristo mawakĩ hawē Ēpa nuku daewashuniki, txashuwā menuķĩ inākĩ daewapaunibu keskakinā.

Ikūwaĩbu yunua benawē hawē hiwetikiaki, na hātstarā

3 Ha Deusū yununi nū habuā txibākubainairā, nukubū nū ma unāti watā mestēwanā, txanima nū ma hanu haki dasiabuki. **4** Hakia tsuāra yuiķĩ: “Deus ē ma unaiĩ”, ibiakĩ hawē yunua hātxa txibāmarā, ha huni txani txakaikiki, Deusū hātxa txanima haki hayamawē taearā. **5** Hamē tsuara xinā betsatā Deusū hātxa txibākĩ ashūkayabairā, txanima kayabi hawē shabakabi Deusū nui haya ha meranua tashnikiki. Hamē nukubu nū haskariaiburā, nū hakiri dasiabu nū ma unākanaii. **6** Ha inū, tsuāra yuiķĩ: “Ma Deuski dasia ē hiweaii”, ikirā, haska Jesus Cristo hiwekūkaini keskai hau iriakubainūbūwē.

7 Ē betsabu inū ē puibuū, ē matuwē nuikĩ ha dukū Jesus Cristō nuku yununi bena ē betsa wamaki. Habias nukū betsabū matu yusīaĩbu mā nĩkakĩ taewanirā, harā, mā ma nĩkaniki. Xinaĩrakāwē, mā abunamekubainūbunā. **8** Habiaskabiakē na yunua bena keska wakĩ ana matu xināmakĩ ē matu keneshunaii. Ha dukū Deusū nuku yunukĩ: “Minabube abunamekubaĩshākāwē”, iwanā, nuku yununiki. Haskakē haska Cristo nukuwē nuikĩ nuku abumis unākĩ yunua bena tashniai keska wakĩ ē ana matu xināmai. Matū hiwea sheni mā henekubirani ma txanima shaba kayabiki mā pesea keskabuki. Na mā haskai hiwearā, Cristō yununi kayabiki.

9 Tsuāra yuiķĩ: “Cristo ikūwaĩ ma ē hawē shaba hayaki”, ibiai ikūwaĩ betsa danaĩ habe dakekenaĩnā, hawē hiwea sheni hene keyuriamā mexu merā hiwea keskayuaki. **10** Hakia tsuāra hawē hātxa txibaĩ ikūwaĩ betsabube abunamemisrā, ana hawawē taea txĩtuai txakabū kanemakĩ atxitirumaki. **11** Hamē tsuara ikūwaĩbube abunameama hatube danānanai dakekenaĩnā, hawē hiwea pemawē

taea mexu merã nia hani kai unãma keskaki. Ha mexu merã niarã, hawẽ hiwea shenĩ hawẽ xinã bepu keyua bekũ keska hiweaki.

12 Ë bake keskabuũ, Jesus Cristõ hawẽ hiweawẽ nuku merabewanũ ika tashnitã nuku mawashuniwẽ taeshũ Epa Deusũ matũ txakabu buatã matu haibuwani xinãkĩ ã matu keneshunaii.

13 Epabu inũ ewabuũ, Deusũ mai damiwariama hawẽ bake habe hiwekũkaini mã ma ikũwãkĩ unaĩwẽ taeshũ ã matu kene bumaii. Berunãbu inũ txipaxbuũ, Deusũ hãtxa txibãhairakĩ huĩtinĩ mestẽwãtã mã yushĩ txakabu Satanás maemaiwẽ taeshũ ã matu kene bumaii.

14 Ë bake keskabuũ, mã ma Deus unãyanã, ã matu keneshunaii. Ha dikabi hawẽ bake habe hiwekũkaini mã ma ikũwãkĩ unaĩwẽ taeshũ ã matu kene bumaii. Berunãbu inũ txipaxbuũ, huĩtinĩ mestõtã mã ma Deusũ hãtxa nĩkatã txĩtuãma txibãkĩ hawẽ Satanás mã ma maemawẽ taeshũ ã matu kene bumaii.

Na mai anua mabuwẽ besti kemukĩ Deus benimawatirubumakiaki, na hãtxarã

15 Yurabu na mai anu hiweshũ haska abukĩ txakabu akaibu danaĩ ana hatube naxui itã ana abuyamakubaĩkãwẽ. Hamẽ betsabũ hatũ hiwea inũ hatũ beya txakabu mã abukubainairã, Epa Deus mã abuamaki, danãkinã. **16** Na mai anu yurabu hiweshũ akĩ tashnimaiburã, beya txakaburã, Deus anua huamaki. Haska huirã, yurabũ hatũ yura atimapawati bestiwẽ kemui inũ, hatũ beruwẽ besti mabu uĩkĩ haska abuai keska tashniai hawẽ besti kemui keĩ hiweabuki. **17** Hanua yurabũ haska xinãkĩ abiamisburã, hatũ kemu paerã, keyukũkainikiki. Hakia xinã betsa watã haska Deusũ abumis aki hiwekubainaiburã, habe hiwekuĩshãkanikiki, ikibi ikirã.

Cristoki sinatai tashnishanikiaki, na hãtxarã

18 Ë bake keskabuũ, ma bari hawẽ henei keyuikiki. Bari hawẽ heneaitiã huni shanẽ ibukĩ Jesus Cristo mebinũ ika haki sinatai haki beparamei hushanai mã nĩkanirã, na habiatĩ itxapabu haki sinatai ha keska ma tashniaibu mã uĩaiĩ. Haskawẽ taeshũ ma bari hawẽ henei ma kemai mã unãtirubuki. **19** Habu tashnirã, nãtekea beama habia nuku anua iki taebaĩkanikiki. Nukube itxabiamisbu Jesus Cristo danaĩ ana nukube itxama haki sinatakanikiki. Hamẽ nukubetã ikũwaĩbunã, nuku pashkabainama itirubuki. Hakia nuku pashkabainaibu uĩkĩ ikũwã kayabiabuma mã shabakabi unãtirubuki.

20 Jesus Cristo meribitũ hawenabu wakĩ ma matu pashkaniki,

hawē Yushī Pepawenā. Haska dasibitū mā ma hakiri hawē hātxa txanima mā ma hayakē ana tsuā matu parātirumaki. **21** Hanushū mā hātxa kayabi unāmawē taema hakia hātxa kayabi mā unaīwē taeshū ē matu keneshunaii. Cristo anua hātxa txakabu tashniamaki. Hakia hātxa kayabi besti hanua tashnikūkaīmiski. **22** Hakia tsuabu ikanimēkaī, Cristoki txani txakai parananaīnā? Habu parananaīkī hakiri hātshakī yui: “Jesusrā, Deusū Katua Messiasmaki”, ikaiburā, ha hunī hawē kuxipa mebinū ika haki beparamekī hawē Epa inū hawē bakeki sinatakī hatuki dakekenanamemaikiki. **23** Haska inū, tsuabura Deusū bake danaī haki dakeirā, hawē Epa Deuskiri dakeriaikiki. Ha inū, tsuabura dakeyamakaī hakiri hātshai peii: “Ē Jesus ikūwaiī”, ikī hawē Epakiri shabakabi wariaikiki.

24 Haskakē matunā, Deusū hātxa mā nīka taewanirā, matū huīti merā ha kaka pepa mā mekea matuki ma dasia hanu hawē bake inū hawē Epabe mā ma hatuki dasia hiwekūkaīriashanaii. **25** Haska Jesus Cristō ma nuku yubabaini nū ma haya hawē taea hiwei ikibi ika nū ipashanaii.

26 Ha habū matu parākatsis ikaibukiri ē matu keneshunaii. **27** Hakia txanima Deusū Yushī Pepa Jesus Cristō matu inākī ma matu meribi wani hatū besti hawē yusīa txanima hawa matu parāma yusīkī matu merabewakubainaya ha parananaīmisbū hatū hātshawē matu yusītirubu hayamaki. Haskawē taea mā ma Jesus Cristoki dasiaturā, haska Deusū Yushī Papatū besti matu yusīaī betsa wakī heneyamakubaīkāwē.

28 Ē bake keskabuū, natiā Jesus Cristoki dasitā heneyamakāwē, haki txiti ikirā, hanu ana nukuki nukui huaitiā damapai nū haki datei daketirubumakirā, ha bebunuarā.

Deusū bakebu haskaibu nū unātirukiaki, na hātsharā

29 Txanima Jesus Cristōnā, hawa kaneama ini mā unaīī. Haskawē taea tsuabūra hawara Deusū abuai akubainaiburā, pepabu Deusū bakebu mā unātirubuki.

3 Xinākāwē. Nukuburā, nukū Epa Deusū nuku abuhairakī nū hawē bakebu nuku kenaikiki. Hakia tsuabūra Deus unābumawē taeshū nū hawē bakebu nuku unābumariki. **2** Ē betsabu inū ē puibuū, ē matuwē nuairā, nū ma Deusū bakebuki. Txipu haskarara nū ishanai natiā nū unāriabumaki. Hakia nukū Shanē Ibu Jesus Cristo ana nukuki nukuaiiā hanu habe ha keskari ikī hanu haskarara nuku wai nū uīshanaii. **3** Na haska dasibi

hakiri xinākī nū manaiburā, nukū xinā txakabu haki petxi nū pepa bestikatsis ikī nū benakanaii, Jesus Cristo pepani keskanū ikarā.

4 Tsuabūra txakabu meaiburā, habuā Deusū hātxa txibāma danākī txakabu ewawakanikiki, haska yunuti tibi hayabiakē txakabuwakī ha txibāmarā. **5** Yurabū txakabu buanū ika Jesus Cristo na mai anu tashnitā Deusū yunua kanei txakabuwama inirā, mā unaiī.

6 Tsuabura nū ma haki dasiaturā, nū ma mestēwā ana hawa txakabuwakubainamakī. Hakia tsuabūra txakabuwakubainairā, habuā Jesus haibuwakī unāriabuma ikubaīkanikiki. **7** Ē bake keskabuū, hau tsuā matu parāyamanū ē matu yuiiai nīkakāwē. Jesus Cristo pepa ikūkaini keskakī tsuāra txibākī pepa akubainairā, ha hunirā, hawē xinā pepariki. **8** Hakia tsuāra txakabu akubainaiburā, Satanás txibākī akanikiki. Bebūkiri Satanásā Deus nīkama hatū dukūtū hakiri txakabuwanihū hatū hatu amakubainikiki. Haskawē taea Satanásā haska hatu amakubaīmis yamawakī keyunū ika Deusū bake tashniniki.

9 Haratura nū ma Deusū bakeburā, nū ana txakabu mekubaītirubumaki, hawē hiweti xinā pepa ma nuku merā naneawē taearā. Haskawē taea nū Deusū bakebu nukūmebi nukū hiwea nū mekekubaītirubuki, ana txakabuwamarā. **10** Deusū bakebu inū Satanásā bakebu mā unāti watirurā. Tsuāra pepa akubainama inū ikūwaībube abunameamarā, Deusunabumaki.

Betsabuwē nuikī hatu uīmatikiaki, na hātcharā

11 Jesus mā ikūwākī taewaya matu yusīkī: “Matubetā ikūwaībube nui hatube abunamekubaīkāwē”, ika hātcha mā nīkanirā, habiaskari ana ē matu xināmai. **12** Adāonē bake dabe inibukiri matu ana xināmanū nīkakāwē. Caimnē Satanásā xinā txibākī hawē betsa tenānikiaki. Haskarawē taeshū animē? Caimnē hawē hiwea pepamakē hawē betsa Deusū yunua aki pepaya haki sinatakī tenānikiaki. Caimnē hawē betsa Abel abuama ini keskariai nukuburā, haskayamakubainākāwē.

13 Ē betsabu inū ē puibuū, habū ikūwābumā Deusū hātcha nīkama matu danaī matuki dakekenaībunā, hatu uī datei e iyamashākāwē.

14 Uatiā nū abunameamarā, nū mawa keska inibuki. Na haska unākinā, natiā nukū betsabube nū abunameaiburā, nū hiwea hayaki. Hakia habu abunameabumarā, ma mawanību keska hiweyuabuki.

15 Tsuara ikūwaību betsawē nuīama dakekenāmisrā, huni pubēki. Ha huni haskaturā, hamebi hatū hiwekuīa hayatiruma mā unaiī.

16 Nũ nui kayabi haya nũ tapītirurã, haska Jesus Cristo nukuwê dabanã hawê hiwea nuku inãni nũ xinātirubuki. Haskawê taea nukubūri nukū betsabu nũ hatu abukayabiai nũ hatu uīmatirubuki. **17** Hakia tsuara mabuhairayatū ikūwaibu betsa nuitapai uībiai beru txākāshū hatu merabewama hawa inaīsmarã, hawa Deusū nui hayamaki. **18** Ë bake keskabuñ, txanima Deus abukī duawakinã, hãtxa bestiwê akama ikūwaī betsabuwê nui merabenākī hatu uīmakī ashūkubainākāwê.

19 Hamapai tibi kanebiakubaini nukunabube nũ abunamemiswê taeshū Deusū nukū txakabu nuku buashuni nũ unātirubuki. **20** Nũ txakabu wakubaīmis nuku unã keyubiaya Deus nũ yuka nukū txakabu nuku buashūtã ana xinãma unaī ana punu nukayamakubainākāwê. **21** Ë betsabu inũ ã puibuñ, matuwê nuikī ã matu merabewairã, nukū txakabu nũ ma pewa ana hawawê taea Deuski nũ datetirubumaki. **22** Haskawê taeshū hawê hãtxa txibākī haska abuai akī nũ benimawakubainai unã keyuaya hanushū hawara bikatsis ikī Deus nũ yuka nuku ashūshanikiki. **23** Hawê bake Jesus Cristo nũ ikūwāshanūbū inũ nũ abunamekubainūbū Deusū hawê yunuti yununiki. Habias keskari hawê bakē nuku yunurianiki. **24** Tsuãra Deusū hãtxa nũ txibaīburã, nũ haki dasia hiwea inũ hari nukuki dasiria hiweriaki. Ha inũ, hawê Yushī Pepa nuku yunua nũ biniwê taeshū nukuki dasia hiwea nũ unãkanaii.

Haratura Deusū Yushī Pepa haya unātikiaki, na hãtxarã

4 Ë betsabu inũ ã puibuñ, matuwê nuikī na haska tashnibiranaibukiri ã matu yusīkatsis ikaii. Mai hirabi anu Deusū hãtxa yuishunikanikapai habu txani txakaiburã, mirima hayaki. “Eari ã Deusū hãtxa yuishunikaki”, ikaiburã, dasibi hatu ikūwāyamakāwê. Hakia hatu unāti wakinã, txanima habu Deusū Yushī haya ikanimēkaī? Hayamabia matxupai ikanimēkaī? Hatu uīkubaīkāwê. **2** Haskakiri hãtxaibu mã unātiruburã, habu Deusū Yushī Pepa hayarã, habū ikūwākī yuikī: “Jesus Cristo tashnirã, yura kayabi bitã kainiki”, ikaibu Deusū Yushī Pepa haya mã unātirubuki. **3** Hakia tsuãra Jesus Cristokiri unãmabia yuikī: “Yura kayabiama iniki”, ikaiburã, Deusū Yushī Pepa hayamaki. Ha hunī Jesus Cristo shanē ibu mebinū ika haki sinatai haki beparamei hushanai yushī hayaki. Haskakiri ha yushī hushanai mã nīkanirã, harã, ma na mai anu yurabu anu kaīma ma niaki.

4 Ë bake keskabuñ, mã Deusunaburã, hawê Yushī Pepa kuxipa

mã hayawê taeshũ Satanásã hatu merabewabiamiskê ha parananaĩbu mã hatu binu keyuaki. Satanás kuxipabiakê Deusũ Yushĩ Pepa kuxipahairatũ ma binuaki, matu merabewakinã. **5** Ha yusĩnã parananaĩburã, hatũ yusĩawê hãtxairã, hatũ beyakiri besti hãtxakanikiki. Tsuabura habu keskabũri hatu nĩkakanikiki. **6** Hakia nukurã, nũ Jesusũ kuxipayaburã, nũ Deusũ bakebuki. Nũ yusĩayã habũ Deus unãkĩ nuku nĩkaibũ habũ Deus unãbumã nuku nĩkaisbumaki. Ha haskaburã, haratura txanima Yushĩ Pepa haya inũ haratura paranã yushĩ hayabu nũ unãtirubuki.

Ikũwã kayabiai unãtirã, abunamei beyanamei hatuki dasiakiaki, na hãtxarã

7 Ê betsabu inũ ẽ puibuũ, nui pae Deus anua humiski. Haskawê taea tsuabura nũ hawê bakebui ikaiburã, Deus unãkĩ haibuwakanikiki. Haskakê nukubu nui abunametakubainãkãwê.

8 Deus nuikipabiakê tsuãra ha abunameti xinãmarã, Deus unãriabumaki. **9** Jesus ikũwaĩ hawê taea nũ hiwea hayashanũbũ Deusũ hawê bake bestitxai yurabu anu yununiki, nukuwê nuikĩ nuku abuai nuku uĩmakinã. **10** Nuku abuai haska uĩmakinã, nukũ dukũ nũ Deus abuama iniki. Hakia nukuwê nuikĩ nuku abukinã, hawê bake yununiki, hau ha mawakĩ daewaiwê nukũ txakabu buatã ana xinãyamakubaĩshanunã.

11 Ê betsabu inũ ẽ puibuũ, ẽ matuwê nuikũkainairã, txanima nuku haska wakĩ Deusũ nuku abunikenã, nukuburi habiaskariai ikũwaĩ betsabube nui abunametakubainãkãwê. **12** Tsuã Deus uĩpaunima inũ uĩtirumabiakê nukubu nũ abunametakubainãkãwê, Deus nukuki dasia nukube hiweaki. Nukube dasiawê taea ha nui txanima kayabi nũ hayaki. **13** Nukubu nũ Deuski dasia hiwea inũ ha nukube dasia hiwea hawê nũ unãti wakubainũbũ hawê Yushĩ Pepa nuku inãniki. **14** Txanima Epa Deusũ hawê bake hau yurabu mai hirabi anu hatu mekekubaĩshanũ yununi nukubũ uĩnishũ nũ shabakabi hakiri txanikũkaĩmiski. **15** Hamê tsuabũra yuikĩ: “Txanima Jesus Deusũ bake kayabiki”, ikaiburã, Deuski dasia hiweabu inũ Deus hatuki dasiriaki.

16 Txanima Deus nũ abuairã, ikũwãkĩ nũ ma Deus unãkanaii. Deusrã, nuikipa abunamenikaki. Tsuara ha nui haya hiwearã, Deuski dasia hiweaki, Deusri haki dasiriarã. **17** Haskakũkaini txanima nũ nui hayakũkaĩmisburã, Deusũ Jesus Cristo abumis keska wakĩ nukuri habiaskari wakĩ nuku abumiswê taea hanu bari hawê heneaitiã Deusũ hatu unãti waya nũ hawa dateama ishanaii.

18 Hanira hanu nui hayarã, hanu date hayamaki. Tsuara nui kayabi hayarã, ikūwaĩbuwē nui abunamekayabikī hawē date putamisbuki. Hamē betsa date hayarã, hawē kupiti xināmisbuki. Haskawē taea tsuara datekeparã, nui kayabi pae haki nukuriamaki.

19 Deusū dukū nuku abukī taewanikē hawē taea nukuri nū hatube abunametiruki. **20** Haratura ikūwaĩ betsa habe ikūwaĩ habe uñanābiai habe abunameamarã, habiaskariai Deus nū uñyamaberi abunametirubumaki. Haskawē taea tsuāra yuikī: “Deus ē abuaii”, ibiai samama ikūwaĩbu betsa danaĩ habe dakekenaĩnã, ha huni txani txakaikiki. **21** Jesus Cristõ nuku yunukinã, eska yuiniki: “Tsuāra Deus abukinã, matubetã ikūwaĩburi hatuwē nuikī aburiakubaĩkãwē”, nuku waniki.

Ha ikūwãtirã, nui kayabi hayakiaki, na hãtxarã

5 Tsuabūra Jesus ikūwãkī yuikī: “Txanima Jesus Deusū Messiaski”, akī yuiaiburã, Deusū bakebuki. Ha inũ, tsuāra Epa Deus abuirã, Deusū bake betsaburi aburiaikiki. **2** Epa Deus abukī haska yununi nū txibaĩburã, Deusū bakebu nū hatube abunameai nū unaiĩ. **3** Deus nū abuirã, hawē yunuti inũ hawē nemati nū txibãkubainai. Hawē yunuti txibaĩnã, shãkamama bikamaki. **4** Nũ tsuabura Deusū ma hawē bakebu nuku wa tsuabūra hatũ hiwea txakabu txibãkī Deus danaĩbu nū hatu maemai. Nũ Jesus ikūwaĩwē taeshũ hawē kuxipayakī ha yurabũ txakabu akaibu nū ma hatu binuaki. **5** Hanushũ: “Jesus Deusū bakeki”, akī tsuāra ikūwãkī yuikinã, habu bestitũ Deus danaĩbu hatu binukanikiki.

6 Jesus Cristo tashnikiranã, eskakī dasibi hatu unãti wamakī kayatiwamaniki, ha dukū henewē ikaibu anu hari naxirã, hanua dasibibũ berubiri cruzkia dunua hawē himi habakī hatu uĩmakinã. Henewē naxi bestiamã hakia mawai hawē himi habakī hatu unãti wamaniki. Haskanirã, Deusū Yushĩ Papatunã, hamebi unaĩkiki. Haska unaĩ nukukia txanima txanimiski. **7** Ha Jesus haskani habu txaniairã, eskaki. Hawē unãmati dabe inũ besti txaniti hayaki, **8** Yushĩ Peparã, henewē naxinirã, mawai himi habanirã. Habu dabe inũ bestirã, hatũ xinãnã, habiaskas xinã kanemaki. **9** Hawara kaka yurabũ beshũ yuiaiburã: “Txanimaki”, ishũ nū hatu nĩkamiski. Hamē Deusū ibubis hawē bake kayabikiri nukuki txanikī ha kaka tashnimanirã, yurabũ kaka yuimisbu keskama ha binua mestenepahairaki. **10** Tsuāra Deusū bake ikūwaĩnã, hamebi hawē huĩti merã ha kaka haya yuimakī shabakabi wamaikiki.

Hakia tsuāra Deus ikūwāmatunā: “Deusrā, txaniki”, ikī hatu xināmamiski, ha txanitxakakinā, Deus ibubis hawē bakekiri txanini ikūwāmarā. **11** Ha inū, Deus txani: “Hiwea ikibi ika ē matu ināshanaii”, inirā, ha hiwearā, hawē bake anu hayaki. **12** Ha inū, tsuāra Deusū bakeki ma dasikī ikūwāiburā, ha hiwea ikibi ika hayaki. Hamē tsuara Deusū bakeki dasikī ikūwāmarā, ha hiwekuīa hayabumaki.

Nui hātxa hawē heneakiaki, na hātcharā

13 Jesus Deusū bake mā ikūwāibu na yusā ē matu keneshunaii, Deusbe mā hiwei ikibi ika mā ma haya mā unānūbunā.

14 Haska Deusū xinaī keska xinākī hawara nū yukai nuku nīkamis dateama nū unaiī. **15** Nū habe hāttxakī yukai Deusū ma nuku nīkatā hawara nū ma yuka nuku ināshanai nū unaiī. **16** Ha inū, txakabu dabe hayaki. Ha txakabu daberā, betsa Deusū buakatsis ikikiki. Bestitxai buakatsi ikamarā, mawa kayabi anu katiruki, Jesus mawabiashuni danākī txakabu wamisrā. Haskawē taeshū ikūwāi betsā hawara txakabu Deusū abuama ana akai uītā mā merabewakatsis ikairā, hau Deusū kupiyamashanū xinā pewamakī merabewakī matū betsa Deus yukashūkāwē. Hamē betsāri haska Deusū hawē txakabu buashūkatsi ikama uībiakī Deusbe hāttxashūyamakāwē, hawē hiwea ma kupiti hayakirā.

17 Hawara txakabu tibi danākī Deusū abuisimaki. Abuisimabia betsa betsapa hatū hiwekuīa benumakatsis ikama hatu buashūmiski.

18 Tsuāra ikūwākī Deus hawē Epa wai ma haki dasiarā, ana txakabu mekubaītiruma nū unaiī, Deusū bake Jesusū mekekubainayarā. Ha dikabi Satanāsā yunukī ikūwāibu kanematirumaki. **19** Satanāsā mai hirabi anu hiweabu hatu parā keyuikiki. Hamē nukurā, nū Deusū bakebu nū unāriaii. **20** Deusū bake tashnitanā, hamē huama Deus hiwemanika kayabi nū unāshanūbū hawē unānepa nuku inanū ika huni nū unaiī. Nū ma ha txanima kayabiki dasia hiweaburā, harā, hawē bake Jesus Cristoki nū ikaki, habias Deus mekenika kayabitū hiwei ikibi ika nuku ināmisrā.

21 Ē bake keskabuū, yushī dami kēwāmisbu beyanu ha dapi ana buyamakubaīkāwē.

Hatiski, ē hātcharā.

João

2 JOÃO

Joãoñě hatukiri xinānikiaki, na hātcharā

1 Earā, mekenikatū ě matu hātxa bumai uĩrakāwě. Deusū matu katua hawě hātxa nĩkai mā itxamisbu ě matu abuaii, eā bestimarā. Hakia dasibi habū Deusū kaka pepa txanima unākĩ ikūwaĩbū matu aburiakanikiki. **2** Eskawě nū matu abuirā, ha hātxa txanima nū hayatū haska ha txanimatū nukū huĩti merā nū mekea hatū nuku xināmakĩ nuku yuimapakeikiki. **3** Epa Deus inū hawě bake Jesus Cristō hatū pepawě hau matuwě dabanā ikĩ unānuma xināmakĩ hawě hātxa txanimawě inū hawě nuiti kayabi matu inākĩ hau matu hiwemakubainūbūwě.

Deusū hātxa txibaĩ abunametikiaki, na hātcharā

4 Haska Epa Deusū nuku yununi matubu hatiritū txibāhairai matukiria beabu hatuki ě nukua txanima haska hātxa txanimawě hiweaibu hatu uĩ ě benimahairaimaki. **5** Ě betsabu inū ě puibuū, natiā matuwě nuikĩ matukiri xinākĩ matu ea akĩ ě matu yunuaii, nukū betsabube nui nū abunamekubainūbunā. Na haska ě matu keneshunairā, yunuti bena ě matu ashūamaki. Hakia habias Jesus Cristō nuku yusĩ taewani ě matu ana xināmakĩ ashuaiĩ. **6** Deusū hawě hātxa yunukinā: “Nui abunamei besti hiwetiki”, anirā, ha haska yununirā, ma bebūkiri mā nĩkaniki. Haskawě taea nuikipai hiwekubaĩkāwě.

Yusīnanaĩ parananaĩbu unātikiaki, na hātcharā

7 Yusīnā itxapabu parananaĩ mapushū: “Jesus Cristo Deus anua tashnitanū ika nukū yura bitā kaĩama iniki”, ikĩ habū ikūwābumā hatu unāmakatsis ibiakĩ shabakabi hakiri txanikĩ yui pewabumaki. Ha habū haskakĩ yuiaiburā, ha huni yusīnāburā, hakiri paranānikikiki. Haskabu anua hunĩ Jesus Cristo shaně ibu mebinū ika haki sinatai haki beparamei tashniaki. **8** Jesus ikūwākĩ hawě daya nū amiswě taeshū hau matū pepawě Deusū matu manakushanai mā bishanai benukatsi ikamarā, txĩtuāma ha parananaĩbu hatu uĩrakubaĩkāwě.

9 Tsuāra Cristō yusīa txibākĩ taewabiatā hawě yusīa hawena meribis ana txitxitā yusīainā, Deus hayamaki. Hakia tsuāra Cristō

yusīni ha hātxa kuxipa betsa wama habias txibaĩnã, Epa Deus inũ hawẽ bakebe dasia habe hiweaki. **10** Ë matu yuiyai keskabu Jesusũ hātxa kayabi matu pe yusiabuma habũ matu yusĩnũ ika buaiburã, habe hāttxanameama inũ matũ hiwe anu hatu ikĩ mapemayamashãkãwẽ. **11** Tsuãra ha parananaĩbu hatube hāttxanamekĩ beyawakinã, hawẽ txakabu habetã abaĩshãkanikiki. Uĩrashãkãwẽ.

12 Hātxa itxapa ẽ matu yuikatsis ibiakĩ ẽ hati matu keneshũkatsi ikamakĩ. Hakia matuki bai ka ẽ matube hāttxanamekatsis ikaii, beisinaĩ nũ benimanameshanũbunã.

13 Nukubetã Jesus ikũwaĩbu Deusũ hatu katuabu ẽ hatube itxamisbũ hatũ hātxa matu bumariakanikiki, hau mã unãnuma hiwenũbunã.

Hatiski, ẽ hãtxarã.

João

JOÃOÑE ANA HA KATXU KENE BUMANIKIAKI

3 JOÃO

Joãoñe Gaio kewanikiaki, na hãtxarã

1 Mĩ ẽ haibu pepa Gaio anu mĩ haibu mekenika Joãoñe txanima ẽ mia abuhairaitũ keneshũ ẽ hãtxa ẽ mia bumai uĩshãwẽ.

2 Ë betsaã, Jesus ikũwãkĩ mĩ xinã mĩ ana kuxipa wakubainai keskariai hawa isĩ teneama mĩ hiwei pekũkaĩnũ Deusbe hãtxakĩ mĩ hiwea dasibikiri ẽ mia yukashũmiski, miwẽ nuikĩ mia abukinã.

3 Nukubetã Jesus ikũwaĩ betsabu bea eki nukutã mikiri eki txanikĩ: “Gaiõ Jesusũ txanima hãtxa txibãkĩ txĩtuãma hawẽ hiweaki”, ikĩ ea yuiabu nĩkai ẽ benimahairaxinaki. **4** Mã ẽ bake keskabu habias xinãwẽ mã txibaĩ matukiri nĩkai ẽ xinã txãkãkũkaĩmis ẽ benima pae tsuã ea mebĩtirumaki.

5 Ë betsaã, miwẽ nuikĩ ẽ yuiairã, ikũwaĩbu betsabu dasibi xinã pewẽ mĩ hatu merabewakubaĩmis keska wakĩ ana hatu binumakinã, habu mĩ hatu uĩmatxakayamairã, txaikea yusĩnanãtanũ ika beaibu merabewakĩ beyawakĩ mĩ hatu duawamis

6 nenu nũ hiweabu anuri bea hanu nũ itxabu anuari mĩ hatuwẽ nuikĩ merabewamiskiri nukuki txanimisbuki. Haskakẽ mia anua buaibu hatu nitxĩkĩ hatu merabewakĩ hau hawa yupama haya

butanũbũ piti inũ hawara mĩ haya hatu inãpakekubaĩwẽ, Deusũ haska abumis akinã. **7** Habunã, Jesus Cristokiri yusĩtanũ ika bushũ haska hatũ xinãnẽ habũ ikũwãbuma daketapawatirubumaki, hamapai xarabu hatu yukakinã. **8** Hau hatũ hawara yupayamanũbũ haskawẽ taea nukuĩ nũ hatube dayakĩ habu nũ merabewanũ Cristõ nuku yununiki, habuã Jesus Cristokiri txanima yusĩbaunaiburã, habu merabewati xara nuku wakinã.

Diótrefes inũ Demétriokirikiaki, na hãtxarã

9 Uatiã mĩ mae anushũ ikũwaĩ itxamisbu yunukĩ ẽ hatu kene bumaimaki. Hakia Diótrefes nukũ yunuti kuxipa abuama ibubis yunukatsis ikĩ nukũ hãtxa nĩkamakiaki. **10** Haska bestiama, hatunã, nukukiri txakabu yuikĩ nuku yuãkĩ nukuki kashei txanitxakamiskiaki. Ha inũ, yusĩnã betsabũ matu merabewanũ ika matu anu buaibu matu beyawamamakĩ nemai inũ tsuãra hatu beyawakatsis ikaiibu nemakĩ hau habe mã ana itxayamanũbũ matu nematã tashnimamiskiaki, shanẽ ibukinã. Haskamiskẽ ea kayabis matũ mae anu kashũ kenatã habe hãtxakĩ ẽ txiteshanaii.

11 Ẽ betsaã, ẽ miwẽ nuairã, beya txakabu txibãma beya pepa besti akubaĩwẽ. Tsuãra beya pepa akaiburã, Deusũ enabuki. Hakia tsuãra beya txakabu akaiburã, Deus unãbumaki.

12 Dasibibũ: “Haska kaka tashnimakãwẽ”, ika ẽ ikairã, Demétrio bestikiria hãtxa tashnia ẽ nĩkaii, hawẽ kaka txanimarã. Haska hakiri kaka kaĩayã nukũri hakiri hãtxakĩ habiaskari nũ xinaiĩ. Nuku nũ parananaĩ hãtxaisma mĩ unaiĩ.

13 Hãtxa itxapa ẽ mia yuikatsi ibiakĩ ẽ hati mia keneshũkatsi ikamaki. **14** Hakia samama mia anu ka uĩnanaĩ ẽ mibe hãtxai kashanaii.

15 Hau Deusũ mia unãnuma hiwemanũwẽ. Nenushũ nukũ haibuaibũ hatũ hãtxa mia bumakanikiki, mĩ unãnuma hiwenunã. Mia anuabu nukũ haibuaibu tibi ẽ hãtxari ea hatu banabimakĩ keyushũshãwẽ.

Hatiski, ẽ hãtxarã.

João

JUDAS

Judasí hatukiri xinānikiaki, na hātḡarā

1 Tsuabura Epa Deus matuwē nuikī matu kenatā katuni mā habu Jesus Cristō matu tsumashū mekekubainai ē Tiagō betsa Judas Jesus Cristō tsumapā, ē hātḡa ē matu bumai uīrakāwē, **2** Deus matuwē nuikī unānuma matu hiwemakī hau ana matu duahairawakubainūwē.

Yusí parananāmisbu Deusū hatu kupishanikiaki, na hātḡarā

3 Ē betسابu inū ē puibuū, matuwē nuikī haska Jesus Cristō matu inū ea nuku pashawakatsi hātḡanikiri matu keneshūkatsi ibiakī ha akama eskaibukiri hatu uīkī habukiri xinākī Deusū kakape nū matu Deusunabuwakī yusīni habū betsa wakī matu bika tenemakī inū yura betسابu hau hatu parāyamarianūbū mā hatu nemakubainū haskakiri keneshū ē matu bumai uīrakāwē. **4** Ha inū, ha bebūkiri ha yurabukiri Deusū hawē hātḡa hatu kenemani habu parananāmisbu kupinūbariaia habias yuini keska na habiatīā yurabu betsa betsapā hune txakabu hayabia matube itxai unātīnātā hatū txakabu henekatsi ikama habū xināwē matu parākī yuikī: “Deus pepatunā, hawara txakabu mā wabiaya matū txakabu buatā kupiama ishanikiki”, akī hamapai atimapa matu yusī hatū hiwea pewai beshtekekatsi ikama Jesus Cristo besti nukū Shanē Ibubiakē hawē kuxipa danākanikiki.

Deusū hatu unāti watā kupinūbarikiaki, na hātḡarā

5 Egito anua Israelbu Deusū hatu tashnimabirani mā unābiaya haskakiri mā xinānūbū ana matu yuinū nīkakāwē. Ma hatu pashawabaiama Israelbu habū Deusū hātḡa ikūwākatsi ikama danaībuwē taeshū hanu tsua hiweabumanushū Yavé Deusū hatu kupikī tenākubirani mā unaiī. **6** Ha dikabi Deusū hawē nai tsumabu nai anua habu tibi ha mekei hanu hau shanē ibunūbū hatu yunubia haska besti mekekatsi ikama hatū daya henebiranaibu Deusū hatu nemakī hanu mexuhaira kaīkaītirumanu hatu bitxitā hanu bari hawē heneai anu hatu kupiatiā haburi kupishanai hatu mekea mapuabuki. **7** Ha hawē nai tsumabu hatu ashanai keskari wakī nawabu Sodoma inū Gomorra mae ewapa inū hatu dapi mae urama anu hiweabu txutawē kemukī hunibu habe hunibe txutanameaibu

Deusū hatu kupikī hawē yusīa danaību txi nukaismawē hatu kupishanai keska wakī shabakabi Sodoma inū Gomorra hatu kupinikiaki, habias nukubūri dasibibū hatuwē taeshū nū unāshanūbū hatu kupikinā.

8 Hatu haska wani xinābiai ha paranānāmisbū shabakabi xinaī hiweama yuikī: “Deusū ea hari yusīkiki”, iki hatū xinā meribiswē hātxai yurawē besti kemui txutanamekī Deus shanē ibuai itxakī danākī Deusū nai tsuma kuxipaburi ha amisbuki. **9** Hakia Deusū nai tsuma shanē ibu Miguel dasibi nai tsuma betsabu binuhaira Satanásbe hātxai Moisés mawa hawē yura haratutūra hawena watiru yauxi ha irabenamekī Miguel hātxa pepawē besti hātxa wakī Satanás yuikī: “Yavé Deusū hau mia txitenūwē”, ibianikē **10** hawara unākī nīkabuma ha paranānāmisbu yupukunākubaīmisbuki. Haska hatū xinānā, yuinakapā xināyā keskabuki. Hatū xinā txakabuwē taearā, hatūmebi hatū kupiti bikanikiki.

11 Uīa. Habu ikirā, Caim hawē betsa tenāni keska ha txibākī txakabuwakanikiki. Haska inū, huni betsa Balaão pei binū ika kemui ini keskariakī Deusū bai kayatapia benui yusīnā betsabu paranānāi peiwē kemuriakanikiki. Haska inū, huni betsa Corā Deusū yunua danaī benuni keskai ha paranānāmisbu habu mawariai pemashākanikiki. **12** Haska inū, mā Jesus txibaību itxatā duanamekī mā piaibū ha paranānāmisbu dakei hawa dateama matube naxui itā pike bestikī tsua duawama benimanikapaikī matu dakewamisbuki. Habu mekenikabia ibubis besti hawē yura xinaī mekemisbuki. Habū yusīanā, nai kuī hushupa nuyabainaya ui huama mai metxawaisma keskai habu hātxahairakī yurabu merabewakī kuxipa waisbumariki. Ha inū, hanu ni bimiyamisbutiā hi betsa betsapa bimibiamiskē habu hātxāwaību nīkakī hawē merabewati hi bimiuma shanaxina betsea keskai paranānāmisbū tsua merabewaisbumaki. **13** Ha inū, iānēwā niwē betxuruākī tūkash akī kesha anu bakush henebaīmis keskakī habū txakabuwai paranānākī dake pae shabakabi henebainai bu dasibibū uītirubuki. Ha inū, bixi hawē bai ana tanabainama keskai ha paranānāmisbu unānumas buaibu ana tsuā txibātirubumaki. Haskawē taeshū hanu mexuhaira Deusū hatu washuni anu hanu hatu nitxītā kupihairashanikiki, niti akamarā.

14 Ha dukū Adāowē pakea setewē hawē baba Enoquetiā ha yurabu txakabukiri bebūkiri Deus hātxashūkī yuikī: “Uīa. Yavé Deus huirā, hawē nai tsuma mirima tsuā hati tanatirumaya hushū **15** yurabu dasibi hatu unāti wakī habuā txakabu betsa betsapa

amisbu inũ hatũ hãtxa pemawẽ Deuskiri yuimisbu Deusũ hatu kupishanikiki”, ani **16** habias keska menei hawara tibi abuama ha iki yuãnanaĩ hawarawẽ ibubis hawenas benai benimanũ ika hatũ kemu pae besti txibaĩ inũ keĩ mia akaitũ besu wakĩ dasibibu hatu binumakĩ maemaikiki, hatu kẽwãmairã.

Ikũwãkĩ kaneibu nui paewẽ hatu merabewatikiaki, na hãtxarã

17 Hakia ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, ẽ matuwẽ nuairã, nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ hawẽ kuxipayabu hatu yunua haska habũ matu yusĩni ana matu xinãmanũ xinaĩrakãwẽ. **18** Hawẽ tsumabũ matu yusĩkĩ: “Txanima hanu bari hawẽ henei ma kemaya yurabu hiwe txakashũ ibubis txakabu xinãkĩ matukiri kashekenãshãkanikiki”, haska xinãkĩ matu yuiniburã, **19** txanima na habiatĩ ha yusĩnãnaĩ parananaĩ kashekenaĩbũ Deus xinãma ibubis hatũ kemuti xinã txibãkĩ ikũwaĩbu tari pashkakĩ Deusũ Yushũuma wakĩ hatu akanikiki.

20 Ẽ betsabu inũ ẽ puibuũ, tsuabura ẽ matuwẽ nuairã, matu yuinũ nĩkakãwẽ. Ikũhairawai ana kuxipanamei hawẽ besti mestẽtã txĩtuãma meribi hiweshũyukĩ Deusũ Yushĩ Papatũ matu xinãmakĩ yuimaya Deusbe hãtxai hawẽ kuxipawẽ dayuikubaĩkãwẽ. **21** Haska inũ, Deus matuwẽ nuimis inũ matu putaisma unãĩ Jesus Cristo hanu hushanai mã manaiwẽ taea nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristo nukuwẽ dabanã ikĩ hiwekuĩa ikibi ika nuku inãshanikiki.

22 Jesus Cristo ikũwãbiai teabu hatuwẽ nuikĩ merabewakubaĩkãwẽ, xinã dabewaiburã. **23** Mã habuwẽ nuikĩ merabewakatsis ikairã, hatũ kupiti ma kemawabu txi anu ma kemai keskabu menã hatu neshea keska warikãwẽ. Betsabu habũ txakabu mã abuamabia matũmebi meketã hatũ hiwea beya husiama danãbiakĩ hau Jesus Cristo ikũwanũbũ hatu merabewakubaĩkãwẽ.

24-25 Nukũ Epa Deus ha besti nukũ merabenã yushĩ dasibi kuxipa hayatũ matu kuxipa wakĩ matũ xinã txakabũ ana matu kanematiru nemashũkubainaya hawẽ bake shanẽ ibuhaira huaya yura dasibibu unãkĩ hatu kupiaitiã maturi ha bebũ hawa txakabu mã hayama hawẽ besuuri matu nitxĩtã benima pae matu inãyã mã benimahairashanai. Haskakẽ nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristowẽ taeshũ Epa Deus duapa pepa inũ, hatũ besti kuxipa binu keyua inũ, yunuti kuxipa pae hayahaira iki taeni inũ natiã haya inũ ipashanai haya kẽwãkubainãkãwẽ, heneamarã. Haskakirã.

Hatiki, ẽ hãtxarã.

Judas

HASKA INŪBARIAI JESUS CRISTŌ JOÃO UNĀMANI HĀTXAKIAKI

APOCALIPSE

Na hātxa Joāonē hatu keneshunikiaki, na hātcharā

1 Ha dukū Deusū Jesus Cristo ishanai unāmaniki. Hanushū eari samama hawaira haskashanai ea ē hawē tsuma João unāmakatsis ikī hawē nai tsuma Jesus Cristō yunua ea uīmaxinaki, na haska inūbariai dasibi nū hawē tsumabū tapītā hatu yusīkubaīshanū ea unāmakinā. **2** Haskawē taeshū Deusū hātxa inū, Jesus Cristō ea unāmaxina ē nīkaxina inū, dasibi ē uīxina hawa txanitxakama ē matu yui kayabiai. Ē hātxa txanima uīkī nīkairakāwē.

3 Tsuabūra na ē hātxa hatu yuiaibu inū habū na hātxa nīkatā: “Txanimaki”, ikī txibākubaīshanaiburā, Deusū habu benimawashanikiki, haska inūbariai txanini ma hamapai tashni taeai uīnā.

4 Mā Jesus txibaību ha sete yusīnanaī itxamisbu tibi Ásia mai pakeanuabuī, ē Joāonē, ē matu kene bumai nīkairakāwē. Ha ini inū, ikūkainai inū, ana hushanaitū, nukū Deusunā, hau matu duawakī hawē pepa matu inākī unānuma matu hiwemakubainūwē. Habiaskari wakī ha sete yushī pepa hawē shanē ibu tsauti bebū mapuabu hau habū habiaskari matu wanūbūwē. **5** Ha dikabi Jesus Cristo hawa txani txakaisma mawatā ha dukū bestēni inū mai hirabi anu habu shanē ibu betsa betsapa binui hatū shanē ibumisrā, hau hatū matu unānuma hiwemarianūwē. Ha inū, nuku abui nukuwē nuikī nukū txakabuwē taea mawakī hawē himi habakī nuku buashūrianiki. **6** Na habiatīā hawē Epa Deus dayashuni nuku habe hātchanika wakī hatū nuku shanē ibu keska waniki. Haskawē taea dasibi hawenas kuxipa haya inū pepa hayakē niti ikama kēwākubainākāwē. Haskakirā.

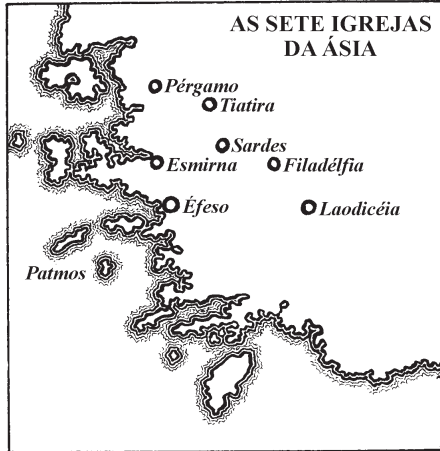
7 Uīā. Nai anua nukū Shanē Ibu nai kuīwē huai dasibibū uīshākanikiki.

Ha dikabi habū hatu tenāmanibu inū habū danāmisbu mai hirabi anu manibaunabū uī datei kashashākanikiki.
Haskashākanikiki, txanimarā.

8 Hanua mai hayariama nukū Shanē Ibu Deus dasibi kuxipahaira hiwea haya inū, natiā hiwekūkainai inū, ana hushanaitū ea yuikī: “Ea dukū ē hiweni inū ē hawē henea debesekeaki”, ea washuki.

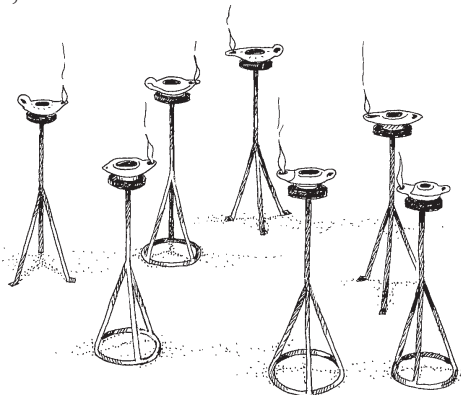
Jesusū João betsa watā uīmanikiaki, na hātstarā

9 Ea ē matū betsa Joāonā, matu keska Jesuski dasia Deusbe shanē ibuaibe nia betsa betsapa tenei txītuāma Jesusū kuxipawē ē binukubainaii. Ha inū, Deusū kakape yusīkī Jesusū nuku mekekatsis ikai shabakabi ē hatu yuikubainaiwē taeshū na natukā hawē kena Patmos anu ea nitxiābu **10** nukū Shanē Ibu hanu bestēni shaba domingo betsatiā Deus ē yushīki nukushū ea betsa wa ē nīkaya ē petxiurishū hui kuxipahaira trombeta mimawati keskawē **11** tsuāra ea yuikī:

“Hawara ē mia uīmai unaki keneshū Ásia mai pakea anu ha sete yusīnanaī itxamisbu tibi anu bumashāwē, Éfeso anu inū, Esmirna anu inū, Pérgamo anu inū, Tiatira anu inū, Sardes anu inū, Filadélfia anu inū, Laodicéia anurā”, ea waya

12 tsuā ea hātxa wai dabanē uīnū ika nasauketā uīkī haki bī tsaūti sete ouro mane txāka daka tsaubauna uīkī **13** ha namakis huni kayabi keska nia ē uīshuki. Hakiri matu yuinū nīkakāwē. Hawē tari txaiipa hupushku anu kesua inū, hawē ouro mane nanesheketi shutxi putxinī kesuaki. **14** Ha inū, hawē bu hushupahaira inū, hawē beru txi here txasha keskaki. **15** Ha inū, hawē tae mane taxipa betsa hawē kena latāo reluzente txi merā napua txashahaira keskaki. Ha inū, hawē hui hene diri ikai nīka keskaki. **16** Ha inū, hawē mekē yusiuri sete bixi tsuma inū,

hawē hashpanu nupe detenameti txaipahaira kenu dabeya tukuā hayaki. Ha inū, hawē besu bari keska txashakī shabawaki.

17 Haska uī hawē tae namā mawa keskai tsistikaī ē tī ika daka hawē mekē yusiuri ea mekī yuikī:

“Dateyamawe. Earā, ea dukū ē hiweni inū ē hawē henea debesekeaki. **18** Ea ē hiwea ē mawani natiā ana ē bestēni niti ikama ē hiwepakeaii. Ha inū, hiwemati kuxipa inū kupiti kuxiparā, ea besti ē hayaki. Hanu mawai ikibi ishanaibu anurā, eā besti ē yunutiruki. **19** Dasibi mī uīshu inū, na habiatiā ikai inū, haskarara inūbariai unaki hatu keneshūriwe. **20** Ha hawara hunea mī uīshu shabakabi mia yusīnū nīkawē. Ha sete bixi ē mekē yusiuri ē tsuma mī uīshurā, ha sete mae itxamisbu tibitū merabenā Deus yuishunikaki. Ha dikabi haki bī tsaūti sete ouro mane txāka daka mī uīshurā, ha sete mae ikūwaību itxamisbuki”, iwanā,

Éfeso anuabu dukū keneshū bumai txani taenikiaki, na hātcharā

2 ana Jesusū ea yuikī:

“Ha mae anu hatū Deusū hātxa yuishunika Éfeso anua itxamisbu mekea na hātxa ē mia yuiāi keneshūriwe: ‘Ha sete bixi ē mekē yusiuri ē tsuma inū haki bī tsaūti sete ouro mane txākā daka namakis anu ē nimistū na hātxa ē matu yuiāi nīkairakāwē. **2** Ea txibākī ea dayashūkī bika tenei mā txītuābumaki. Ha inū, tsuabūra matu parāmisbū yuikī: Jesusū kuxipawē ē hawē yununikaki. Ea nīkakāwē, ikaibu unātā hatu danākī **3** ē hātxa heneama ea duawanū ika ewē taea nuitapabiai punu nukai txītuāma mā txibākubainai ē matu unaiī. **4** Hakia na bestiwe ē matu txiteai nīkakāwē. Ha dukū ea ikūwākī taewakī mā ea duahairawakubaini keskama mā ana habias keska ea wamaki. **5** Haskawē taeshū haska mā ea duawakī taewani keska hani mā benukaīnimamē, ana xināhairatā matū huīti pewakī xinā betsa watā ana Deus anu txītūtā ea txibākubaīkāwē. Hamē mā haska betsa wamakē matu anu ana kashū matu danākī matū ouro mane txākā daka matu anua mebīkī ē tsekashanaii. **6** Hamē ha paranāmis Nicolau txibāmisbu ē danātxakayamamis keska wakī matūri mā hatu abuabuma ē unaiī. **7** Mā pabīkiyabunā, Yushī Papatū ha mā itxamisbu matu yuiāi nīkakāwē: Tsuabūra ea danāma habū maemakī binumisburā, mae pepa naiuri hanu Deus hiwea anua hawē benimai hiweti hi bimi ē matu pimashanaii, niti ikamarā’, ikī”, ea washu ē matu keneshunaii.

Esmirna anuabu keneshū hatu bumanikiaki, na hātẓarā

8 Ana Jesusū ea yuikī:

“Ha hatū Deusū hātẓa yuinika Esmirna anu itxamisbu mekea anu na hātẓa ẽ mia yuiiai keneshūriwe:

‘Earā, ea dukū ẽ hiweni inū ẽ hawē henea debesekeaki. Mawabiatā ẽ ana bestēni ẽ hiweatū ẽ matu yuiiai nīkakāwē. **9** Natiā bika betsa betsapa tenei hawauma mā nuitapaibu ẽ unaiī. Haskabia txanima matū manakuti itxapa nai anu matuki nū tana mā hayaki. Ha inū, habu matukiri hātẓa atimapa hātẓai inū ibubiskiri yui: Ẽ judeuki, ibiai ikū kayabiwama haska Satanāsā abuai besti txibāmisbu ẽ hatu unāriaii. **10** Matu bika memashanaibuwē taea dateyamakāwē. Eska wakī diabō bestibu matu hatu atximatā bitxiti hiwe anu matu bitximashanikiki. Haska wakī dasibi mā ea ikūwaību matu bika tenemaibu hawē matu unāti wakeakeshākanikiki. Haskawē taea dez dia besti haska matu tenemaibuwē taea txītūyamashākāwē. Matu itxakawakī matu tenābiaibū tenekubaīshākāwē. Matu haska waibuwē taeshunā, eānā, matū manakuti inākinā, hiwea kayabi ẽ matu ināshanaii. **11** Mā pabīkiyabunā, Yushī Papatū ha mā itxamisbu matu yuiiai nīkakāwē: Tsuabūra ea danāma habū maemakī binumisburā, ana haria dabeki mawakī txi here meama ishākanikiki’”, ea washu ẽ matu keneshunaii.

Pérgamo anuabu keneshū hatu bumanikiaki, na hātẓarā

12 Ana Jesusū ẽ João ea yuikī:

“Hatū Deusū hātẓa yuinika Pérgamo anu itxamisbu mekea na hātẓa ẽ mia yuiiai keneshūriwe:

‘Ẽ mane nupe txaipahaira kenu dabeya hayatū ẽ matu yuiiai nīkakāwē. **13** Hanu Satanās shanē ibui tsauwa anu mā hiweabu ẽ unaiī. Ha inū, Antipas ẽ hātẓa yuishunika txītuāma matū mae anushū tenābianibū ha xinaī maturi txītuāma eki hawa dakeama yurabuki txanikī ẽ yusīa ikūwākī mā txibākubainai ẽ unāriaii. **14** Mā haskabia kanei eska tibi matu anu hayabu matu yuinū nīkakāwē. Ha mā habube itxabiamis hatiribū Balaāonē yusīni putabumaki. Israelbu hau Deuskiri txakabushanūbū Balaāonē nawa shanē ibu Balaque yusītxakakī yuikī: Hatu beyusmakī yushī dami kēwāti betsa nami ināxinabu hatu pimashāwē, ani inū matū bake txipaxbe hatu txutanamemati hatu xināmashāwē, ani haska heneabumaki. **15** Ha dikabi hatiritū Pérgamo anushū Nicolaū hatu yusītxakani txibākī putabumariki. **16** Mā hatiri haskabia Deus mā

txibākatsis ikairā, matū txakabu henetā matū xinā betsa watā Deus anu berikāwē. Tsuara haskabumakē samama hatu anu kashū habū txakabuwaibu kupikī na ē nupe txaipa ē hashpanu ē tukuāwē ē hatube detenamei kashanaii. **17** Mā pabīkiyabunā, Yushī Papatū ha mā itxamisbu matu yuiiai nīkakāwē: Tsuabūra ea danāma habū maemakī binumisburā, pewē kupikī misi naiuria Deusū hunemis ē hatu pimashanaii, nai anu unānuma ebe hatu hiwemakinā. Ha inū, kena bena nēkati hushupaki hatū kena nea ē hatu ināriashanaii. Ha habū biaibū besti ha kena unāshākanikiki, tsua betsā unātirumarā’”, ea washu ē matu keneshunaii.

Tiatira anuabu keneshū hatu humanikiaki, na hātcharā

18 Ana Jesusū ea yuikī: “Hatū Deusū hātcha yuinika Tiatira anu itxamisbu mekea na hātcha ē mia yuiiai keneshūriwe: ‘Ē Deusū bakē, na ē beru txi here txasha keska inū na ē tae mane taxipa betsa hawē kena latāo reluzente dēke dēke aka txashahaira keskyatū ē matu yuiiai nīkakāwē. **19** Haska matū xinā pepa hayashū ea txibaī mā hiwekūkainai ē unaiī. Haskakē nuinamekī ea ikūwai txītuāma ea txibākī ea duawanū, iwanā, hamapai betsa betsapa pepa mā akī taewani mā binumai ē unāriaii. **20** Mā haskabiai eska besti matu anu hayaki. Ha aību mā Jezabel wamis hatū txakabuwaikiri mā nemaisma ha bestikiri matu yuinū nīkakāwē. Ha Jezabelī matu parākī yuikī: Eāri Deusū hātcha ē yuimiski. Ea nīkakāwē, matu watā mā ē tsumabu bestibu matu itxawashū yusīkī yuikī: Aību mī aīmabe mī txutanamearā, peki. Huni mī benemabe mī txutanamearā, periki. Hamapaibe txutanamearā, periki, akī pitikiri matu yuikī: Ha yushī dami betsa kēwāti nami ināmisbu mā piarā, hawa txakabumaki, iwanā, matu parākī matu txakabuwamakubaīmiski. **21** Hamē hau Jezabelī hawē txakabu henekī hawē xinā betsa wanū ishū ē manakabia xinā betsa wakatsi ikama hawē kemu txutanametikiri henekatsi ikamaki. **22** Haskakē kupikī ē isī txakabu tenemashanaii. Ha inū, ha aību Jezabel inū dasibibū ha txibaī habe txutanamei atimapamisbū ē yusīa danākī hamapai txakabuwē kemumisbu bikahaira ē hatu tenemashanaii, habū hawē yusīa danābumarā. **23** Ha inū, ha aībū hātcha nīkamisbu tenākī ē hatu yamawashanaii. Ē hatu haska waya dasibibū xinā inū habū huīti ē unāhairamis habū ea ikūwākī txibāmisbū txanima unāshākanikiki. Ha inū, hatiribū haska hiwea abumisbu unātā pepabu pepawē hatu kupikī txakabubu txakabuwē ē hatu kupishanaii. **24** Hamē Tiatira anushū ha aībū

yusĩa danākĩ Satanásã xinã hunea hawē kuxipawē dayanũ ishũ hatiribũ mã unākatsi ikabumarã, mã pekē matukiri ẽ ana hãtxa hayamaki. **25** Hakia na besti matu yuinũ nĩkakãwē. Deusũ yusĩa mã haya ha txibãkĩ henepakeyamashãkãwē, ẽ ana kayushanairã.

26 Tsuabũra ea danãma txakabu maemakĩ binumisburã, hawa heneama haska ẽ abuai apakemisburã, hanu ẽ ana huai anu ẽ hatu shanē ibu wakĩ kuxipa washanaii, hau nawa shukuabu mekenũbunã.

27 Haska ẽ Epã ea yunua ẽ habe shanē ibumis keska wakĩ shanē ibukĩ ea txibãkubaĩmishũ hatu mekebiabu ẽ hãtxa nĩkaisbuma mane mestēti tsumashũ mã hatu yamawashanaii, haska mai kēti wamistũ hawē kēti txakabu pusamis keska wakinã. **28** Ha dikabi pena bixi txashamis keska ẽ matu inãshanaii. **29** Mã pabĩkiyabunã, Yushĩ Papatũ ha mã itxamisbu matu yuiyai nĩkakãwē’ ”, ea washu ẽ matu keneshunaii.

Sardes anuaburi keneshũ hatu bumanikiaki, na hãtxarã

3 Ana Jesusũ ea yuikĩ: “Hatũ Deusũ hãtxa yuinika Sardes anu itxamisbu mekea na hãtxa ẽ mia yuiyai keneshũriwe: ‘Ha sete Deusũ Yushĩ ẽ haya inũ ha sete bixi ẽ tsumashũ ẽ mekeatũ ẽ matu yuiyai nĩkakãwē. Haska mã hiweshũ hatu kaka hawērua nĩkamabiai uke merã mã mawa keskabu ẽ matu unaiĩ. **2** Hanua haska Deusũ matu xinãmakĩ hawē hãtxa matu txibãmakatsis ikai txibãkĩ mã keyuriamahaira unākĩ matu yununũ nĩkakãwē. Ẽ hãtxa unãhairabiakĩ mã akĩ pewamaki. Ana txibãma mã hakimakĩ mã ma heneaii, mawai keskairã. Mã tsuabura haskarã, usha besteĩ keskatã matũ huĩtinĩ xinã mestēwãtã ana ẽ Deus txibãhairakubaĩkãwē. **3** Hanushũ Deusũ hãtxa yusĩnãbũ matu yusĩabu mã nĩkani xinãkãwē, xinã betsa watã ana txibã taewakinã. Hamē mã ea nĩkakatsi ikabumakē yumetsu hune humis keskai mã ea manatxakaya hatiara eari hune hushũ ẽ matu datetuxishanaii. **4** Habiaskabiakē hatiri Sardes anuabũ hawa txakabuwakĩ mã kaneisbumaki, matũ tari detsis keska wamarã. Haburã, ebetã tari hushupa sawea ebe mapushãkanikiki, haska habu pepakĩ binumisburã. **5** Tsuabũra ea danãma habũ maemakĩ binumisburã, tari hushupa saweshãkanikiki. Ha dikabi hatũ kena Deusũ hiwemati una anua ẽ tere akama ishanaii. Hanushũ ẽ Epa inũ hawē nai tsumabu bebũ hatu nitxĩtã ẽ habu hatu unãmashanaii. **6** Mã pabĩkiyabunã, Yushĩ Papatũ ha mã itxamisbu matu yuiyai nĩkakãwē’ ”, ea washu ẽ matu keneshunaii.

Filadélfia anuabu keneshū hatu bumanikiaki, na hātẖarā

7 Ana Jesusū ea yuikī: “Hatū Deusū hātẖa yuinika Filadélfia anu itxamisbu mekea na hātẖa ē mia yuiiai keneshūriwe: ‘Ea ē meribi inū ē txanimahaira Davi kuxipa ini keska binua hawē bepēti chave ē hayaki. Tsuāra ha mae bepeā tsuā beputiruma inū ha mae bepua tsuā bepētirumaki. Haska mekeatū ē matu yuiiai. **8** Eānā, dasibi mā akubainai ē unaiī. Uīkāwē. Matu bebū matu anu beputi bepēmana keska hawa tsuā matu bepūtiruma ē matu bepēshunaki. Haskawē taea mā txītuāma ē hātẖa txibākī mā kuxipa mirī hayabia eki dakeama hatu yuikī: Ē Jesusunabuki, mā imiski. **9** Ha inū, judeubu betsabu haska Deusū abuai akamabia hātẖawē besti yuikī: Nū judeubuki, ibiakī Satanás txibākī haska abuai ashūi hiwemisbu judeubu kayabibumarā, ē matu abuhairamis hau unānūbū hatu babu watā matū tae namā ē hatu dāti imashanai manayukāwē. **10** Ha inū, itxakanikatū mai hirabi anu dasibi maniabu hatu bika tenemakī itxakawaya mā Filadélfia anuabū ē yusīa hātẖa txibākī hawa mā heneismakē matu merabewakī hawa putama ē matu keshekubaīshanaii. **11** Ha inū, matū pepa hawē kupiti hau tsuā matu biābaīyamashanū ē yusīa xinākī txibākī heneyamakāwē, ē samama ana txītūkirāshanairā. **12** Tsuabūra ea danāma habū maemakī binumisburā, hanu ē Epa Deusū hiwe anu hawē txibu betsa keska tsuā betsetiruma keska ē matu washanaii. Hanua mā hani ana kaībaīnama inūbariaii. Haska inū, ē Epa Deusū kena matuki kenekī netākī hawē mae Jerusalém Bena ha mae nai anua butushanai hawēri matuki kenekī netākī ē kena benari ē matuki netāshanaii. **13** Mā pabīkiyabunā, Yushī Papatū ha mā itxamisbu matu yuiiai nīkakāwē’ ”, ea washu ē matu keneshunaii.

Laodicéia anuabu keneshū hatu bumanikiaki, na hātẖarā

14 Ana Jesusū ē João ea yuikī:

“Hatū Deusū hātẖa dayashunika Laodicéia anu itxamisbu mekea na hātẖa ē mia yuiiai keneshūriwe. ‘Dasibi Deusū hakiri yuiiai ē Habiaskaki, imistū mai hirabi inū nai hirabi damiwakī ewē Deusū ani txanima hātẖa besti txani ē kaneismatū ē matu yuiiai nīkakāwē. **15** Mā ea txibāhairama inū ea danāhairakubainama mā xinā bekashnaibu ē unaiī. Haskatimaki. Tsuabūra ea txibākatsis ikī hau ea txibā kayabinūbūwē. Hakia tsuabūra ea txibākatsis ikabuma danākī hau ea hene kayabinūbūwē. **16** Hamē tsuabura ekiri xinā bekashnarabei maniabuwē taeshū hanaī keskakī ē matu putashanaii.

17 Haska inũ, matũmebi xinãkĩ yuikĩ: Mabu itxapa haya pei itxapa haya dasibi ẽ hayaki, ikĩ mã xinãbiakĩ ẽ yusĩa xinãkĩ mã txibãbumawẽ taea mã ibubis nuitapai hawa hayama bekũ tariuma keska mã hiwekũkainaii. **18** Hamẽ tsuabura mã pepakatsis ikaibu matu yusĩnũ nĩkakãwẽ. Dasibi pepa has mã hayakatsis ikairã, ouro txiwẽ kuakĩ has wa mã bikatsis imis keskakĩ ẽ yusĩa kayatapia ea anua bikãwẽ, hawẽ kemutapatirã. Ha inũ, matũ yura mã hawẽ dakeai hunenũ ishũ tari sawea keskakĩ matũ txakabu ea buamanũ ishũ tari hushupa ea anua bia keska wakĩ matũ txakabu henetã ea txibãkubaĩkãwẽ. Ha inũ, uĩ pewanũ ika beru daũwẽ ika keskakĩ ẽ yusĩawẽ matu kaya watiru ea anua biriakãwẽ. **19** Ha inũ, dasibi mã enabuwẽ nuikĩ matu merabewa bestinũ ishũ hãtxa kuxipawẽ matu ha akĩ ẽ matu yusĩshuwẽ taeshũ ẽ yusĩa nĩkakĩ pewatã matũ xinã betsa watã xinã txãkãhaira bestikũkaĩkatsis ikirã, Deus anu berikãwẽ. **20** Uĩa. Matu tibi haibuwakatsis ikĩ matũ beputi keska matũ huĩti anushũ eã ẽ matu kenakĩ akawaii. Tsuãra ẽ hui nĩkatã ebe haibunamekatsis ikĩ beputi keska matũ huĩti mã ea bepẽshuna matũ hiwe anu hikitã ẽ matubetã pikatsis ikaii. **21** Tsuabũra ea danãma habũ txakabu maemakĩ binumisburã, hatu manakukĩ ea dapi tsaumakĩ ẽ hatu shanẽ ibumashanaii, haska eã ẽ binu keyuni ẽ Epa dapi tsauwa ẽ habe shanẽ ibuni keska wakinã. **22** Mã pabĩkiyabunã, Yushĩ Papatũ ha mã itxamisbu matu yuiiai nĩkakãwẽ”, ea washu ẽ matu keneũshunaii.

Nai anushũ Deus kẽwaĩbu Joãonẽ uĩnikiaki, na hãtxarã

4 Haska nĩkaxina inũ hati uĩshu naiuri besushũ beputi bepeã uĩtã hui trombeta mimawati kuxipa keskawẽ hawẽ dukũ Jesus hãtxai ẽ nĩkaxina ana habiãwẽri ea hãtxa wakĩ yuikĩ: “Ea anu inayuwe, mã inakẽ haskarara ana betsa betsapa inũbariai ẽ mia uĩmairã”, ea watã

2 hawaira ea betsa watã ẽ yushĩki dasitã ea uĩma nai anu inashũ ẽ uĩshu matu yuinũ nĩkakãwẽ. Hari Shanẽ Ibu haki tsautiki nukũ Epa Deus tsauwa ẽ uĩshuki. **3** Ha tsauwa hawẽ yurarã, jaspe keska kasmai sardõnica keska nẽkati karuhaira txashahaira bakamana bakamana ikaya hawẽ tsauti kesukawana namakis nawã bai tapia esmeralda nẽkati nãketapa keska txasha txasha ikikiki. **4** Hanua Deus shanẽ ibu haki tsauti anu 24 tsauti betsa hanu serebauna uĩkĩ 24 mekenikabu habu haki tsauwabu tari hushupa sawea shanẽ ibũ ouro mane maiti maiabu ẽ uĩayã **5** Deus hanu tsauwa anua kana

bakatã tĩ ikaini dãka ikainaya Deusũ besuuri hawẽ merabenã yushĩ sete nãparina bĩ dekua nitxĩbauna txasha keskabuki. **6** Haska inũ, tsauti besuuri iãnẽwã beshnãhaira bakamanaya ha dapi hiweabu dabe inũ dabe ha tsauti anu mapubauna habũ besuuri beru sãkã daka inũ hatũ petxiuri beru pesãkã dakabu **7** ha dukũ inu ewapa betsa hawẽ yura leão keska ha katxu ina awa bake keska ha katxu betsa hunĩ besuya keska ha katxu betsa tete ewapa nuyai keska **8** hatibu seis pũyã peiya habũ yura hirabi hawẽ berunati txasha dakabũ bariri inũ mexu merã Deus kẽwãkĩ habũ heneisbumã yuikĩ:

“Mĩ pepahairaki.

Mĩ dasibi kuxipa binuaki.

Mai hayariama nukũ Shanẽ Ibu Deus

dasibi kuxipahaira hiwea haya inũ,

natiã hiwekũkainai inũ,

ana mĩ butushanai nũ unaiĩ”, ikĩ

9 Deus niti ikama hiwea ha dabe inũ dabe hiweabũ hamapai pepa hakiri xinãkĩ hawẽ pepakiri yuikĩ kẽwãibũ **10** ha 24 mekenikabũ kẽwãriakĩ dãti ishũ shanẽ ibuhairawakĩ habũ hatũ ouro mane maiti mabikitã inãkĩ hawẽ tae namã mãtxĩtã yuikĩ:

11 “Dasibi damiwakĩ

mĩ xinãwẽ hamapai dasibi mĩ damiwani

mĩ nukũ Shanẽ Ibu inũ

mĩ nukũ mekenika yushĩ Deuski.

Haskawẽ taeshũ mia besti kẽwãkĩ

nũ mia duawakubainaii”,

akaibu uĩkĩ ẽ matu keneshunaii.

Txashuwã bakẽ una sebi keneya txurenikiaki, na hãtxarã

5 Hanushũ ẽ nĩkaya una sebi kene dabeya uke merã inũ bemaki keneya sete hawẽ tsamia tsuã hune mekĩ bepẽtiruma inũ txureriama unãtiwẽ tsami dakabirana Deus hawẽ tsautiki tsaushũ hawẽ mekẽ yusiuriawẽ tsuma ẽ uĩayã **2** nai tsuma kuxipatũ uĩbaũkĩ hui kuxipawẽ habu yukakĩ:

“Tsua pepa kuxipahairatũ atirumẽ? ha una tsamia tibi dashnukĩ hatũ txureairã”, hatu wa **3** hakia nai anu inũ, mai anu inũ, hanu mawabũ yushĩ maniabu anu tsua pepahaira hayamakẽ tsuã txureshũ uĩtirumakẽ **4** txanima tsua pepa kuxipa hushũ txureshũ uĩtirumawẽ taea nui ẽ kashahairaya **5** mekenika betsã ea yuikĩ: “Kashayamawe. Shanẽ ibu Davĩ baba betsa ha Judã baba uinaka dasibibũ shanẽ ibu

inu betsa hawē kena leão nũ dabimis pepa kuxipahairakĩ haki sinataibu maemanitũ ha unãti tsamia tibi hatũ dashnu dashnu akĩ keyutã ha una txuretiruki. Manayuwe”, ea waya

6 hanushũ Deus tsauwa naxui ika namakis ha hiweabu dabe inũ dabe mapubaunabu inũ habianuri ha 24 mekenikabu tsaubaunabu anu ha namakis naxui ika txashuwã bake hawē yura txatxinibu mawa keska nia sete mashũyã inũ sete beruya ē uĩshuki. Txashuwã bake hawē sete berurã, ha hawē yushĩwē mai hirabi anu Deusũ hatu yusĩmakubainairã, haska ē uĩshuki. **7** Hanushũ txashuwã bake ha Deus hanu tsau anu kemashũ hawē mekē yusiuri anua una sebi bitã tsumakē **8** hanua benimahairakĩ ha hiweabu dabe inũ dabe inũ, ha 24 mekenikabũ hatũ mimawati betsa hawē kena harpa inũ ouro mane kētxa ni pei inĩti ha kuashũti keska mata haska hawenabu Deusbe hãtxamisbu tsumashũri habu dasibibũ txashuwã bake kēwai haki dãti itã **9** dasibibũ nawati bena huiwē nawakĩ yuikĩ:

“Mĩ pepahairaki.

Mawakĩ mĩ himiwē yura shukuabu tibi anua inũ,
nawa tibi anua inũ,
hãtxa tibi anua inũ,
mai pakea tibi anua Epa Deus bishũkĩ
hawenabu hatu wakĩ

10 Deusbe hãtxashunikabu mĩ ma hatu waniki.

Deusbe hanu shanē ibushanaibu hatu wanishũ
mai anua habu shanē ibushãkanikiki.

Haskakē miã besti Deusũ una bishũ mĩ txuretiruki.

Mĩ pepahairaki”, akaibũ

11 hanushũ ana uĩkĩ ē nĩkaya ha hiweabu inũ ha mekenikabu inũ nai tsuma mirimahaira Deus shanē ibu haki tsauti dapi manibaunabũ **12** hãtxa kuxipawē habũ yuikĩ:

“Txashuwã bake deteabu
ana bestēni pepa kayabirã,
hatũ besti bitiruki, kuxiparã, pepa tibirã,
unãnepahairarã, shanē ibu kuxiparã.

Duawai xinã txãkaĩ benimawakĩ nũ ha kēwaiĩ”,

ikaibũ

13 hanushũ ana ē nĩkaya ha dasibi Deusũ damiwakĩ hatu hiwemani nai anushũ inũ, mai anushũ, inũ mawabu yushĩ bumisbu anushũ, inũ iãnēwã anushũri habũ kēwãriakĩ yuikĩ:

“Ha Shanē Ibu haki tsauti anu tsauwa inũ

txashuwã bake hatu duawakĩ xinã txãkãwãkĩ
hawẽ benimawatiwẽ hau shanẽ ibuhaira wakubainũbũwẽ,
niti ikamarã”, ikaibũ

14 ha hiweabu dabe inũ dabe bũ habiaskari xinãkĩ kemakĩ:
“Habiaskaki”, iriaibũ ha 24 mekenikabu dãti iki beti itã
kẽwãriaibũ

**Ha dukũ dabe inũ dabe hawẽ unãti tsamia Jesus Cristõ
dashnukĩ taewanikaki, na hãtxarã**

6 hanushũ Deusũ txashuwã bakẽ hawẽ unãti ha dukũ tsamia
dashnuaya ha hiweabu dabe inũ dabe betsã hawẽ hui tĩ
ikaĩkainai keskai uĩkĩ ẽ nĩkaya hatũ yuikĩ: “Huwe”, akai

2 ẽ uĩayã hanua cavalo hushupaki tsuara kanũyã katsauwa shanẽ
ibũ maiti betsã Deusũ inã maia hunibube detenamekĩ binumakĩ hatu
maemakeakebaini kakẽ

3 hanushũ Deusũ txashuwã bakẽ hawẽ unãti tsamia ha segundo
dashnuaya ha hiweabu betsã yuikĩ: “Huwe”, akai **4** ẽ uĩayã hanua
cavalo betsã taxpaki tsuara betsã haki tsaukaĩkĩ kuxipa bibaĩkĩ hau
mai hirabi anu tsuabura ana unãnuma hiweama hanubi hau
detenamebaunũbũ nupe txaipã inãtã yunua kaya

5 hanushũ Deusũ txashuwã bakẽ hawẽ unãti ana ha terceiro
tsamia dashnuaya hiweabu betsã kenakĩ yuikĩ: “Huwe”, akai ẽ
uĩayã hanua cavalo betsã mexupa tsuara betsã hawẽ shãkama
unãti tsuma haki tsauwa **6** ha hiweabu dabe inũ dabe anua ha
hãtxã kaĩmakĩ yuiaĩ ẽ nĩkaya: “Piti yama tukãtiã shekiwã ha misi
wati kilo bestitxai hawẽ karu shekamakĩ shaba bestitxai daya pei
wakubaĩwẽ. Ha inũ, misi wati betsã cevada pe beshmas kilo dabe
inũ besti hawẽ karu shekamakĩ shaba bestitxai daya pei
wakubaĩwẽ. Hakia piti sheni inũ uva vinho ana karu
wayamakubaĩwẽ”, aka kaya

7 hanushũ Deusũ txashuwã bakẽ hawẽ unãti ana ha quarto tsamia
dashnuaya hiweabu betsã yuikĩ: “Huwe”, akaya **8** ẽ uĩayã hanua
cavalo betsã taxpĩ beshunaki tsuara betsã hawẽ kena Mawamanika
haki katsauwa inũ hanu mawabu bumisbu habũ shanẽ ibu hatxũ
huai ẽ uĩayã Deusũ mai hirabi anuabu yurabu shukua tibi habu
anua pashkakekekĩ ha dabe shanẽ ibu watã ha quarta parte hatu
inãkĩ kuxipa wakĩ yunukĩ nupewẽ hau detenamenũbũ inũ, buniwẽ
hau tenãmanũbũ inũ, isĩ betsã betsapawẽ hau tenãmanũbũ inũ,
yuinaka pubẽbũ hau hatu pimanũbũ ha kuxipa inã bibainaya

**Ha quinto inũ sexto hawē unāti tsamia Deusũ txashuwã
bakē dashnunikiaki, na hãtxarã**

9 hanushũ Deusũ txashuwã bakē hawē unāti ha quinto tsamia dashnuaya habũ Jesus ikũwãkĩ Deusũ hãtxa Jesuskiri yusĩkubaini bika betsa betsapa tenebiai txĩtuãbuma hatu tenãbu txi tapu fogão hanushũ Deus kēwãkĩ inãkuĩti hanushũ kuamisbu anu ha namã ha pepabũ yushĩ datãbu ẽ uĩayã **10** habũ hãtxa kuxipawē yuikĩ: “Mĩ nukũ Shanē Ibu binu keyua meribi mĩ txanima kayabiki. Haskakē mai anushũ habũ nuku tenãniburã, hatiã mĩ hatu unāti watã hatu nuku kupishũshanai?” akabu

11 yushĩ datãbu Deusũ hatu yuikĩ: “Maturã, huĩrukũyukãwē. Ikismaki. Ẽ tsumabu betsa matu keska ea dayashũmis haburi hau tenãyunũbũwē. Habũ matu tenãmis keskariwakĩ ẽ hatu kupishanai manayukãwē”, itã habu tibi pepawē kupikĩ tari hushupa txaiapa hatu inãkĩ sawemakĩ keyuaya

12 hanushũ Deusũ txashuwã bakē hawē unāti ha sexto tsamia dashnuaya ẽ uĩayã patxa sakuhairai bari nukai mexua tari mexupa keska dakakē usheri himi keskai taxia dakakē **13** hanua niwe birenepã hi bimi huxĩriama niri amis keskai bixi tsekebirani mai anu niri iake iakeaibũ **14** hanua nai yamakaini una sebiki ikaskainaya mati inũ hene anu mai natukã maeakei shekekaunaya **15** hanua mai hirabi anua shanē ibuhairabu inũ, soldadobu shanē ibubu inũ, mabuwãyãbu inũ, yura kuxipabu inũ, dasibi hatũ hatu dayashũmisbu inũ, yura tsuã tsumama dasibi hatibu datei mai tãpe inũ mixkipãwã mati hanu hunenũ ika bushũ **16** haki hunenũ ishũ mati inũ mixkipãwãbu yuikĩ: “Hanu kupi ma hua tsuã nematirumaki. Epa Deus hawē shanē ibũ tsautiki tsauwa inũ hawē bake txashuwã bake nukuki sinataiwē taea nuku hunei nukuki di irikãwē. **17** Ma ha shaba hanu Deusũ hatu kupiaitiã ma hua tsuã ana nematirumaki”, akeakeaibũ

**Deusũ bebũkiri hawenabu katuni hawē nai tsumabũ
habu unāti wanikiaki, na hãtxarã**

7 ha binukainaya hanushũ ana uĩkĩ nai tsuma dabe inũ dabe mapuakeakeabu ẽ uĩayã betsa bari huaikiri leste anu nia betsa bari hikiaikiri oeste anu nia betsa norte anu nia betsa sul anu nia habũ niwe dasibi tsumashũ nemakĩ mai inũ iãnẽwã inũ hi mapua hau niwe hanu shũku ikĩ hau itxakawayamayunũbũ **2** hanua nai tsuma betsa bari huaikiria lestekiria hukĩ nukũ Epa Deus hiweatũ hawenabu unāti washũti hayatũ hui kuxipawē ha nai tsuma dabe

inũ dabe habu kuxipa mai inũ iãnẽwã daũti hayabu hatu **3** yuikĩ:
 “Meyamayukãwẽ. Deusũ tsumabu habũ betũkuki netãkĩ habu
 Deusunabu nũ unãti wariamakẽ mai inũ iãnẽwã inũ hi mapua
 itxakawakĩ daũyamayukãwẽ, Deusunabu hau
 mawayamayunũbunã”, hatu wa

- 4** haska wakĩ 144.000 Israelĩ 12 huni bakebũ bababu shukuabu
 Deusũ hawenabu hawẽ betũkuki hawẽ unãtiwẽ unãti
 wakĩ yura betsa betsapabu katukĩ
- 5** Judã bababu 12.000 hawenabu wakĩ unãti netãkĩ
 Rúbenẽ bababu 12.000 habiaskari wakĩ
 Gadẽ bababu 12.000 habiaskari wakĩ
- 6** Aserĩ bababu 12.000 habiaskari wakĩ
 Naftalĩ bababu 12.000 habiaskari wakĩ
 Manassésĩ bababu 12.000 habiaskari wakĩ
- 7** Simeãonẽ bababu 12.000 habiaskari wakĩ
 Levĩ bababu 12.000 habiaskari wakĩ
 Issacarĩ bababu 12.000 habiaskari wakĩ
- 8** Zebulomnẽ bababu 12.000 habiaskari wakĩ
 Josẽ bababu 12.000 habiaskari wakĩ
 Benjamimnẽ bababu 12.000 habiaskas wakĩ
 Deusũ hatu unãti wakĩ katumai ã nĩkashuki.

**Nai anushũ hati tsuã tanatirumabũ tari hushupa
 saweabukiri yuinikiaki, na hãtxarã**

9 Hanushũ ana uĩbaũkĩ yurawã hati tsuã tanatiruma ã uĩshu matu
 yuinũ nĩkakãwẽ. Nawabu mai pakea tibi anuabu inũ, yura betsa
 shukua tibi anuabu inũ, dasibi hãtxa tibi anuabu inũ, mae tibi
 anuabu Deus shanẽ ibu haki tsauti inũ txashuwã bakẽ besuuri habu
 nishũ tari hushupa txaipa saweshũ shẽpã tsuma nishũ **10** hui
 kuxipawẽ habũ yuikĩ:

“Nukũ Epa Deus shanẽ ibu haki tsauti anua inũ hawẽ bake
 txashuwã bake nukũ meketirã, habuanuaki”,
 ikaibũ **11** dasibi Deusũ nai tsumabu inũ, habu hiwea dabe inũ
 dabe inũ, ha 24 mekenikabu hatibu shanẽ ibũ tsauti anu
 mapubaunabu Deusũ besuuri maĩ beti ishũ kẽwãkĩ **12** yuikĩ:

“Nukũ Epa Deus unãnepa Shanẽ Ibu kuxipahairaki.
 Benimawakĩ hawẽruawakĩ kẽwãkubainãkãwẽ, niti ikamarã.
 Haskakirã”,

ikaibũ

13 hanushū mekenika betsã ea yukakĩ: “Na tari hushupa saweaburã, tsuabumẽ? Hania beabumẽ?” ea wa **14** kemakĩ: “Shanẽ ibuũ, mĩ miã unaiĩ”, ã wa hanushū mekenikatū ana ea yuikĩ: “Txanimaki. Itxakawanikatū yura dasibi mai hirabi anuabu bikawakĩ hatu nuitapawaya yurabū hatū txakabu henekĩ habū tari detsis keska txashuwã bakẽ himiwẽ txukakĩ habū detsis yamawakĩ habū tari hushu pehairawabuki.”

15 “Jesusū haska wakĩ na mapubaunabu hatu pepawa Deus shanẽ ibu haki tsauti anu manishū mexu merã inū bariri Deus hanu hiwea anushū duawakubainaibu Deusū habu mekekubaishanikiki, xinã txãkaĩburã.

16 Haria ana nuitapai buni ũpash manui ikama inū, barĩ ana hatu kuama inū, shana bakakĩ ana hatu bikawama ishãkanikiki.

17 Ha inū, txashuwã bake Deus shanẽ ibu haki tsauti namakis niatū ũpash paisma pehaira txatxa hene hawẽ hiwemati haya anu hatu iyushū amai hatū mekenã ishanikiki. Hanushū ha kashamisbu Deusū hatū beru beũ hene dasibi tashka washanikiki”, ea wa

Hawẽ henekĩ sétimo tsamini dashnunikiaki, na hãtxarã

8 hanushū Deusū txashuwã bakẽ ha sétimo hawẽ unãti hawẽ henekĩ tsamini dashnuaya hanua Deusū mae anua dasibi meia hora nixma dakatã binukainaya

2 hanushū ha sete nai tsumabu Deusū besuuri mapuabu habu tibi mimawati trombeta hatu inaĩ ã uñayã **3** nai tsuma betsã ouro mane kãtxa tsumatã Deus kãwãkĩ hawẽ inãkuĩti hanu hanati tapu anu Deus shanẽ ibu haki tsauti besuuri ka nia habū Deus kãwãibū hãtxa duapa inĩtibe husishū hanu kãwãti tapu anu hau mãtxinū ni pei inĩti pepa ha abumis itxapa nai tsumã inã **4** bishū nai tsumã hawẽ mekẽki tsumashū ha inĩti inū ha Deus yukamisbu txi dekẽ matsistua menui hawẽ kuĩ inĩ pehaira inabainaya ikũwãibū hãtxa duapa Deus yukamisbu ha kuĩyãbi husia inariaya **5** hanushū nai tsumã ouro kãtxa ana tsumashū txi dekẽ hanu kãwãti tapu anua beakĩ mata washū mai anu urẽkĩ sa aka haria kana baka baka itã tĩ ikaĩkaini patxa sakuaya

6 hanushū ha sete nai tsumabu habiatitūri trombeta habū mimawati mawanū, iwanā, tsumabū

Dabe inū dabe trombeta mawakī txã anibukiaki, na hãtxarã

7 ha nai tsuma betsa ha dukū primeirō hawē trombeta txã akī taewayaya mai pakea tibi anu niri iake iakekaūkī barush ui inū txi ha dabe himiyabi husia Deusū puta mai pakea tibi anu kuakī ha pakea betsa anu kawākī ni inū ni mashu terça parte kuakī basi nãke dakayabi dasibi kuakē

8 hanushū nai tsuma ha segundō hawē trombeta txã akaya tsuãra iãnēwã hatiubukūs watã pake dabe inū besti habiatibus wakē mati ewapa menuai keska iãnēwãnu Deusū puta pukukī iãnēwã pakea betsa himiwaya **9** ha habias pakea iãnēwã merã hiweabu mawaibū ha pakea anu shashuwã nesheaburi muxi muxi ikaya

10 hanushū nai tsuma ha terceirō hawē trombeta txã akaya hene inū txatxa mai pakea betsa tibi anu bixiwã here hi iki bī dekua keska txashahaira nai anua kawani terça parte mai anu inū hene betsa anu inū txatxa anu tī iki kawanaya **11** ha bixiwã hawē kena Muka mai anu tī ikī mai pakea tibi anu hene terça parte ũpash mukahairawakē yura itxapabū ha ũpash aki mawaibū

12 hanushū nai tsuma ha quartō hawē trombeta txã akaya tsuãra bari inū ushe inū bixi habū txasha kuxipa hatiubukūs watã pake dabe inū besti habiatibus wakē nai tsumã pakea betsa itxakawakī shaba betsa tibi bari nukawakī mexu tibi ushe inū bixi nukawakubainaya

13 hanushū ana uīkī ã nīkaya tete ewapa nai natukanu nuyakawākī hunī hui kuxipa keskawē yuikī: “Huaai, huaai, nai tsuma dabe inū bestitū habū hatū trombeta hawaira txã akaya dasibi na mai anu hiweabu nuitapai yumãshãkanikiki”, ikaya

Quinto nai tsumã hawē trombeta mawakī txã anikiaki, na hãtxarã

9 hanushū ha quinto nai tsumã hawē trombeta txã akaya bixi keska mai anu kawani tī ika ã uīayã mai kini keyatapa shãkīhaira hanu yushī txakabu hiweabu anu hawē bepēti chave ha bixi keska Deusū nai tsumã inãkē **2** bixi keskatū hawē kini bepēayã hanua txi kuī mirima bai ewapa kua keskai mexu tuenabaīkī bari inū nū hawē huīsinamis mexu waya **3** kuī puebainai nakui xinīwã mirima mai anu pai butuabu nibu keska wakī Deusū hatu paepawakī pubēwākī **4** yunukī: “Mai anushū basi piama hamapai mibã xarabu piama hi piama yurabu habū

betūkuki Deusunabu hawē unāti netābuma besti pikī hatu itxakawakubaītākāwē, **5** cinco ushe hatu isī tenemabiakī tsua tenāmarā”, hatu wa bushū yurabu itxakawakī nibu keskakī hatu pikī hatu isīhaira tenemakubainaibū

6 ha hatu haska waitiā yura mirimabu isī tenei mawakatsis ibiai huīti shukubiai mawabuma ishākanikiki.

7 Ha xinikiri matu yuinū nīkakāwē. Habū yurarā, cavalo hawē detenametānū ishū pewamisbu keska inū, shanē ibū ouro mane maiti maia keska inū, habū besu huni kuī besu keskaki. **8** Ha inū, habū bu aībū bu keska inū habū sheta inu pubē leāonē makushpi txaiapa keskaki. **9** Ha inū, habū yura atximati mane kuxipahaira sawea inū habū pūyā peiwē nuyai cavalo mirimatū hawē tarābaītiwē tarābaīkī detenameaibu iyui banabainaibu keskabuki.

10 Ha inū, habū hina nibu hina keskawē yurabu pikī hatu txakabuwa ushe mekē bestiti isī tenekubaīshākanikiki. **11** Ha inū, xinī shanē iburā, ha kini keyatapahaira hatū yunumis nai tsumaki. Hawē kena Hebreu hātxawē Abadomki. Ha inū, hawē kena Grego hātxawē Apoliomki. Ha inū, hātxa kuīwē kenarā, Yamawanikaki.

12 Hanua ha dukū mesehaira atimapa keyukainaya hanua dabe tashniriama hayayuaki.

Sexto nai tsumā hawē trombeta mawakī txā anikiaki, na hātxarā

13 Ana ha sexto nai tsumā hawē trombeta txā txā akai ē nīkaya Deusū besuuri ha Deus kēwāti ouro mane tapu anu ha dabe inū dabe deshū tibi haki mani tximei txākā tsamia anua hui tashni hātxakī **14** ha nai tsuma trombetaya yuikī: “Ha nai tsuma dabe inū dabe henuwā Eufrates dapi neshea pekatā hatu nitxīriwe”, aka **15** haska was ha nai tsuma dabe inū dabe hatu peka mai hirabi anu yura tibi manibaunabu hau na habia hora inū, dia inū, ushe inū, ano terça parte hau hatu tenā atanūbū nai tsuma betsā ha nai tsumabu dabe inū dabe hatu nitxiā tashnibainaibū **16** habū soldadobu cavaloki katsaūwāburā, duzentos milhōesti yuikāshu haskashanaibu ē matu keneshunaii.

17 Ē nama keskatā haska ē uīshu inū haska ē nīkaxina matu yuinū nīkakāwē. Huni tibitū hawē shutxi atximati mane taxipa txi keska inū, nāketapa jacinto keska, inū paxinipa enxofre keska saweabū habū cavalo bushka inu leāo bushka keska hayabū hawē hashpa anua txi inū, kuī inū, enxofre paxinipa kui tashnibainaya **18** dabe inū besti pakea anu yurabu ha dabe inū besti isī txakabu ha

cavalo hashpa anua kaïkaïkï txi inũ, kuï inũ, enxofre kaïkaïkï hatu tenã keyukẽ **19** ha cavalo hawẽ hina dunu keskaki, hawẽ hina inũ, hawẽ dekï inũ hawẽ sheta paepawẽ yurabu hatu txakabuwairã.

20 Hakia ha yura tesheabu isï txakabuwẽ habu mawabuma habũ txakabuwakubaïkï heneama yushï txakabu kẽwãkï heneabumariki. Ha inũ, yushï dami betsa ouro mane inũ, prata mane hushupa inũ, bronze mane taxipa inũ, mixki dami inũ, hi dami ha dami betsa betsapabũ uïtiruma inũ, nïkatiruma inũ, maputiruma kẽwãkï heneabumaki. **21** Ha dikabi detenamei heneabuma inũ, yushï txakabũ shuũ itiwẽ daunãnaï heneama inũ, huni inũ aïbu betsa betsapabube txutanamei heneama inũ, yumetsui heneama txakabupakeshanaibu ẽ Joãonẽ haskashanaibu ẽ uïshuki.

Una pixta sebi bepemana nai tsumã benikiaki, na hãtxarã

10 Hanua nai tsuma kuxipa betsa nai anua butuai ẽ uïshu matu yuinũ nïkakãwẽ. Hawẽ yura nai kuïnẽ yabua inũ, hawẽ bushka nawã bai tapia keska inũ, hawẽ besu bari keska txasha inũ, hawẽ bikerã txi dekẽ keskaki. **2** Ha inũ, una pixta sebi bepemana tsumabirana hawẽ tae txixabukũtã hawẽ tae yusiuri iãnẽwã bepaia inũ hawẽ tae yusmauri maiki paiaki. **3** Ha nai tsuma sai iki inu leão pubeï tekerẽ imis keskai hui kuxipawẽ sai ikẽ hanua seteki hui tashni tï ikaïkaini keska ẽ nïkaxinaki.

4 Hawẽtxaïs seteki dẽke iki betsa betsapai hãtxa nïkatã hawẽ hãtxa kenẽnũ ishũ ẽ pewaya naurishũri hui betsawẽ tsuãra ea yuikï: “Ha hawẽtxaïs ha seteki dẽ iki betsa betsapai mï nïkabiashurã, ha keneama hunewe, tsua yuiyamarã”, ea waya

5 hanua ha nai tsuma iãnẽwã bepaia inũ mai anu paia hawẽ mekẽ yusiuri naiuri sanãtã **6** ha hiweibi hiweni hiwea hatũ nai wani inũ mai wani inũ iãnẽwã wani dasibi habu hawẽ hiwebaunabu hakiri hãtxa betsa watimakiri yuikï: “Bari hawẽ heneirã, hatishũ bestiki. **7** Ha sete nai tsumabu hawẽ henea sëtímõ hawẽ trombeta txã akaya Deusũ tsumabu hawẽ hãtxa yuishunikabu haska inũbariaikiri Deus hune yubakapauni ma hatishũ besti meneshanikiki”, ikaya

8 ha hui nai anua tashniai ẽ nïkaxinatũ ana ea yuikï: “Ha nai tsuma hawẽ tae betsa iãnẽwã bepaia hawẽ tae uke betsa maiki paiatũ una pixta sebi bepemana tsumaki nukushũ mebïwẽ”, ea wa **9** kashũ yuikï: “Ha una pixta sebi bepemana mï tsumarã, ea inãwẽ”, ẽ aka ea yunukï: “Naki, piriwe. Mï pia mï hana buna bata keska ibiatã mï hatu mukahairaikiki”, ea wa

10 ha una sebi pixta nai tsumã tsuma mebĩtã ã pia ã hana buna bata keska batabiakaini ã hatuki nanekĩ muka wabainaya

11 hanushũ nai tsumabũ ana ea yuikĩ: “Deusũ mia ana yunuairã, mia yuinũ nĩkawe. Mae betsa betsapa anu hiweabukiri inũ, nawa mai pakea betsa betsapakiri inũ, hãtxa tibi hãtxaibukiri inũ, shanẽ ibu kuxipahaira betsa betsapakiri hawẽ hãtxa bena shabakabi hatu keneshũkĩ haska Deusũ hatu haska washanai hatuki txaniriwe”, ea wa ã nĩkashuki.

11 Hanushũ hawẽ mestẽti tanati tawa meshte nai tsumã ea inãshũ yuikĩ: “Benikaini kashũ ha tanatiwẽ Deus kẽwãti Templo Jerusalém anu tanatã tapu hanu hawẽ inãkuĩti hanamisbu tanatãwẽ. Hanushũ hatibũ hanushũ habũ Deus kẽwãkubaĩmisburi númerowẽ yuraburi tanariawe. **2** Hakia hawẽ kẽwãti Templo hemaĩti Deusũ nawabu ma hatu yunuima hanushũ habũ 42 ushe Deus danãkĩ hawẽ mae pepa itxakawakubaĩshanaibu hemaĩti anu tanayamawe. **3** Hanushũ ea Deusũ ã tsuma dabe ã kuxipa inãkĩ ã hatu yunua yurabuwẽ nuhairakĩ besha tari sawetã 1.260 shaba ã kakape yusĩ hãtxakubaĩshãkanikiki”, ea washu

4 hatukiri matu yuinũ nĩkakãwẽ. Na Deusũ hãtxa yuishunika daberã, oliveira hi dabe inũ bĩ pehaira dabe keskabũ mai dasibi hatũ damiwani Ibu Deusũ yunua anũ ikaiburã, hawẽ besuuri nia keskabuki. **5** Habu dabe tsuabũra hatu danãkĩ hatu txakabuwanũ ikaibu ha habu haki sinataibu hatũ hashpawẽ habuĩ shuũ akĩ txi here tashnimakĩ hatu kuakĩ tenãshãkanikiki. **6** Ha inũ, Deusũ hawẽ kuxipa hatu yunua hawẽ hãtxa yusĩkubaĩkĩ hau ana ui iyamayunũ nai beputirubuki. Ha inũ, habũ hene dami wakĩ himi watirubuki. Ha inũ, hawatiãra hatu dasibi tenemakatsis ikĩ hamapai isĩ inũ hamapai betsa xarabu mai anu hiweabu hatu bika tenemakeaketirubuki, Deusũ kuxipa hayabuwẽ taeshunã.

7 Hakia Deusũ hãtxa kakape hatu yunua yusĩkĩ keyuaibũ hawara atimapa pubenepa mai kini keyatapahaira anua mapekekirã hatube atxinamekĩ hatu maemakĩ tenãyã **8** Jerusalém bai kaya namaki habũ yura datãbu na haskairã, hanushũ hatũ Shanẽ Ibu cruzki mastanibu anu ha mae ewapa Jerusalém anu yura hiweabũ Deusũ hãtxa danãkĩ nĩkaisbuma Sodoma inũ Egito anu hiwenibu keska ikubainaibu anu hatũ yura dakakẽ **9** shaba dabe inũ besti namakis mae tibi anu hiweabu inũ, yura betsa shukuabu tibi inũ, hãtxa betsa betsapawẽ yuiaibu inũ, mai pakea betsa betsapa anuabũ ha mawa daka hau maiwayamanubũ hatu yunuabuma **10** Deusũ hãtxa yuikĩ habũ hatu

ha akaibu ma mawabuwē taea mirimabu mai anu hiweabu benimai xinā txākaī hatū haibuaibube hatū hamapai hamē inānānaībū

11 hanua haskabiaibū shaba dabe inū besti namakis kaya hawē hātxa yuishunikabu Deusū ana hatu bestēwā ana hiwei benirabebaunaibu dasibibū hatu uī date paepaibū **12** hanua nai anua hui kuxipawē Deusū hātxa yuishunika dabe Deusū hatu kenakī: “Neri inari bekāwē”, hatu wa nīkatā nai kuīwē inaibu ha haki sinataxinabū uīaībū **13** ha haskabaini nesebainaibū patxa sakuaya ha mae décima parte pake betsa di akaya 7.000 yurabu debuaibū dasibi yura betsabū habu hiweyuabu datehairai damapaikī Deus nai hirabi shanē ibu kuxipahaira ikūwāmabia kēwaību haskashanaibu nīkakī ē uīshuki.

14 Hanua ha segundo mesehaira atimapa keyukainaya hanua ana betsa terceiro tashniriama hawaira kaīriaikiki.

**Ha sete nai tsumabu hawē henea sétimo trombetayātū
hawē trombeta txā anikiaki, na hātcharā**

15 Ha sete nai tsumabu hawē heneatū trombeta txā akai ē nīkaya nai anua hui kuxipawē habū kēwākī yuikī:

“Nukū Shanē Ibu Deus inū
hawē bake Messias Jesus Cristo besti
natiā mai hirabi anu ha besti shanē ibukī
hatu mekekubaīshanikiki, niti ikamarā”,

ikaibū **16** ha 24 mekenikabu Deus shanē ibū haki tsauti dapi hanu tsauwabū habū Deus kēwaī hawē tae namā maiki dāti iki beti ishū **17** yuikī:

“Yavé Deusū, mī pehairaki.
Mai hayariama mī hiwenirā,
natiā betsama habias mī hiweaki.
Shanē ibu betsa yamawatā
mī kuxipa mī hayakūkaīmiswē yura dasibibu mekei
mia besti mī ma shanē ibui taeaii.

Mia besti kuxipa dasibi binu keyua mī pepa nū mia kēwaiī.

18 Ha dukū mai hirabi anuabū mia abuama
mia danā paepawai miki sinatakubainimabuki.
Hakia miari natiā hatuki sinatariai
hanu hatu kupinū ika mī ma tashniaki.
Hanushū mawabu bestēwātā hatu unāti wakī
mī tsumabu mī hātxa yuishunikabu inū,

minabu wakĩ meribi mĩ hatu wani
 habu dasibi shanẽ ibubu inũ shanẽ ibubumã
 mia txibãkĩ mia kẽwãkubaĩmisbu
 habũ pepawẽ mĩ hatu manakushanaii.
 Hakia habũ hawara mai anushũ pepa yamawakĩ
 mia txibãkubainama mia danãmisbu
 habũ txakabuwẽ hatu unãti watã manakuriakĩ
 habũ txakabuwẽ miãri mĩ hatu yamawai kaii”,

akaibu ẽ nĩkaya

19 hanushũ Templo nai anua bepẽshũ ha hiwe meranua Deusũ nukũ shenipabu yubani kene hi bauki arua hatu uĩmaya kana baka baka iki tĩ ikaĩkainaya patxa sakuaya barush ui ewapabu niri iki haskai keyushanai ẽ uĩshuki.

Aĩbuki yuxibu sheanã pubẽnikiaki, na hãtxarã

12 Hanua nai anua unãmati betsa tashnikirani aĩbu hawẽ batxi barĩ txashapã yabua inũ, hawẽ tae ushẽ tatxasha inũ, shanẽ ibũ maiti 12 bixi nea maia **2** ha aĩbu tuya bake kaĩnũ ika isĩhaira mei bis ikai ẽ uĩayã

3 hanua hawẽ unãmati dami betsa nai anua tashnia yuxibu sheanã taxipa hawẽ yura kapetãwã yura keska sete bushkaya dez mashũyã bushka tibiki shanẽ ibũ maiti maia tashnitã **4** tsuãra bixi hatiubukũ watã pake dabe inũ besti habiatius wakẽ pakea betsa yuxibu sheanãtũ hawẽ hina bekũ bekũ akĩ bixi pakea betsa mai anu urẽtã ha yuxibu sheanãtũ aĩbu tuya bake kaĩnũ ikai ha dapi hawẽ besuuri nishũ hawẽ bake kaĩã atxishũ shẽanũ, iwanã, manaya **5** ha aĩbu anua huni bake kaĩtã ewatã nawa betsa betsapa dasibi binukĩ habũ Deus nĩkabuma hawa kaneama kupi hau shanẽ ibushanũ ha bakeixta kaĩa sheanãtũ shẽapanã iyukĩ hawẽ shanẽ ibũ tsauti anu Deusũ pashawakĩ ainikẽ **6** aĩbu hanu tsua hiweabumanu pashawakĩ mae betsa anu Deusũ aĩbu pewashuni anushũ 1.260 shaba harishũ hau pimakubaĩshanũbũ hari yunua aĩbu pashakẽ

7 hanua nai anua Deusũ nai tsumabu shanẽ ibuhaira Miguel hawẽ tsumabube inũ yuxibu sheanã hawẽ tsumabuyari hatube detenameibũ **8** yuxibu sheanãtũ maematirubumawẽ taeshũ nai anu ana habube hiwetirubuma Miguelĩ hatu urẽkĩ **9** ha yuxibu dunuwã hiwei taeni sheanã txani ewã yura dasibibu hatu parãkubaĩmis nũ Diabo Satanás wamis hawẽ tsumabube mai anu hatu maemakĩ niri akabũ

- 10** hanua hui kuxipa nai anua kaiaĩ ē nīkaya yuikī:
 “Nukū betsabu habū ikūwaibu
 bariri inū mexu merā Deus bebūshū
 nuku hatu txitēkī yuāmis ma putabuki.
 Pehairaki. Natiā Deus shanē ibuaya
 hawē bake Messias Jesus Cristo habe shanē ibukī
 hatū kuxipahairawē nuku mekekī taewakanikiki,
 ha yauxikī ana hawenabu benutimarā.
- 11** Habu nukū betsabū Satanás maemakinā,
 Jesus Deusū txashuwā bake habu mawashūkī
 hawē himi habaniwē taea inū
 hawē kakape hātxa txanikī
 hawa dateama hatū hiwea benutiruma unākubaĩmisshū
 habu mawawē dateisbumā Satanás ma maemariabuki.
- 12** Haskawē taea nai inū mā hanu hiweabuū, benimarikāwē.
 Hakia mā mai anu inū iānēwā anu hiweabuū, mā peirakāwā.
 Satanás pubēhairatū bari itxapama besti matu itxakawatiru
 xinaĩ matu anu ma hari butuaki”,

hatu wa

13 hanushū yuxibu sheanā ma mai anu puta uītā ha huni bakē
 ewa yuxibu sheanātū itxakawakī nuitapawakī taewakubainaya
14 hanu tsua hiweabumanu txai harishū bari dabe inū besti namakis
 keska Deusū aibu merabewakī pimakubainū, iwanā, tete ewapā
 pūyā damiwatā Deusū aibuki tsamīa hawē nuyakaini hanu
 hiweshanai anu pashawashanū ikaya **15** yuxibu sheanā haki
 sinatahairakī hawē hashpakā ūpash taea txara txara ikī hene
 ewabaikī hau aibu nūtābainū, iwanā, aka **16** hakia maĩ aibu
 merabewakī ha yuxibu sheanātū hene wa ha mai hashpatā hene tsu
 akī keyuaya **17** haskaya yuxibu sheanā aibuki ana sinatahairakī ana
 hawawē haska watima hawē bababu teshebū Deusū hātxa txibākī
 Jesus ikūwākubainaibu tenānū ika **18** ha yuxibu sheanā iānēwā
 kesha hanus keshea nikē

**Jesus Cristo shanē ibuni mebinū ikai inū hawē hātxashunika
 parananāshanaikirikiaki, na hātxarā**

13 hanua yuinaka ewapa mese atimaphaira iānēwanua
 mapekeai ē uīshu matu yuinū nīkakāwē. Hawē bushka
 sete haya inū, dez mashūyā inū ha tibiki shanē ibū maiti maiaki.
 Ha dikabi hawē bushkaki Deuski shetxakati hawē kenaya hayaki.

2 Ha inũ, hawẽ yura inu keneya keska inũ, hawẽ tae inu betsa mexupa urso itamama tae keska inũ, hawẽ hashpa inu leão pubẽhaira keskaki. Haska inũ, yuxibu sheanãtũ ha yuinaka mese atimapahaira hawẽ kuxipa pae inũ, hanu shanẽ ibui haki tsaumis inũ hawẽ yunuti kuxipahaira inãkĩ yunua **3** hawẽ bushka betsa tenãnũ, iwanã, tsuãra txatxikĩ debuwani keska ma buni baka haya mai anu yura dasibibũ ha mese uĩ e iki dateyabi: “Habaa!” ikĩ uĩkĩ txibaĩbũ **4** habiatiãri yuxibu sheanãtũ hawẽ kuxipa ha yuinaka mese atimapahaira inãwẽ taeshũ dasibibũ kẽwãkĩ ha dikabi yuinaka mese atimapa kẽwãkĩ yuikĩ: “Na yuinaka atimapa keska tsua hayamaki. Tsua habe detenamekĩ maematirumaki. Pehairaki”, ikaibũ

5 hanushũ yuxibu sheanãtũ yuinaka mese ha kuxipa haska tibiwẽ hau kuxipanũ yuikĩ: “Hamapai hãtxa atimapai Deuskiri shetxakai 42 ushe kuxipakũkaĩwẽ”, aka **6** haska yunua akĩ Deuskiri hãtxa txakabui hakiri hamapai betsa betsapa atimapa yui inũ hawẽ kẽwãti Templokiri inũ nai anu hiweabu hawẽ hãtxawẽ hatu itxakubainaya **7** ha dikabi yuxibu sheanã hau Deus txibãkĩ Jesus ikũwaĩbube detenamei hau hatu maemanũ kuxipa inãkĩ yunutã yura betsa shukuabu tibi inũ, mae tibi hiwebaunabu inũ, hãtxa tibi yuiaibu inũ, nawa mai pakea tibi anu hiweabu shanẽ ibukũkaĩwẽ, ikĩ hãtxa wakĩ menekẽ **8** ha yuinaka mese atimapa kẽwãkinã, habu mai hirabi anu hiweabu tsuabura bebũkiri Deusũ mai dami wariama habũ kena txashuwã bake nuku mawashumi kaitũ unaki keneama ini habũ besti duawakĩ kẽwãshãkanikiki.

9 Tsuabura mã pabĩkiyabunã, nĩkakãwẽ:

10 “Tsuara bitxiti hiwe anu iyukatsi ikĩ
bitxiti hiwe anu hatu bitxishãkanikiki.

Hanushũ tsuara nupe txaipawẽ hatu tenãkatsis ikĩ
nupewẽ hatu debuwashãkanikiki”,

habũ txanima Deus ikũwãkĩ habũ hawa xinã betsa wama hatũ kuxipa hatu uĩmashãkanikiki, ikũwaĩ meribibunã.

**Yuinaka ewapa mese atimapahaira mai meranua
ha katxu kainikiaki, na hãtxarã**

11 Hanua yuinaka ewapa mese atimapahaira betsa mai meranua tashnikirana ã uĩshu matu yuinũ nĩkakãwẽ. Txashuwã bake mashũ dabeya keska yuxibu sheanã dunuwã taeya Satanãskirã parananaĩ hãtxai **12** ha yuinaka mese atimapa betsarã, ha ha dukũ tenãnibubia

ma hawē dete bunitū hawē kuxipa dasibi hayatū ha bebūshū mai hirabi anu hiweabu ha ha dukū yuinaka mese atimapa hatu kēwāmakubaīkī **13** hanushū dami tsuā haska atiruma yurabū berubi kaīmakī naiuria txi here pakeaya **14** hatu haska washū uīmakī ha yuinaka mese atimapa ha dukūtū besuuri hamapai atimaska akaiwē yurabu dasibi parākī ha katxukeatū yunukī yuikī: “Yuinaka mese atimapahaira ha tsuāra bushkaki txatxini mawa ana bestēni hiwea keska ha itsa damiwarikāwē”, hatu wa **15** ma damiwabū yuinaka ha katxukeatū ha ha dukū yuinaka mese kuxipa inā ha damiwabu hiwemakī hātxamaya habū ha kēwābuma hau hatu tenānū **16** hanushū dasibibu hatiri shanē ibubu inū shanē ibubuma inū, hatiri mabuwāyābu inū nuitapaibu inū, hatiri tsuāra tsumabu inū tsumaumabu yuinaka mese atimapa ha katxukeatū hawenabu unāti wakī betsabu habū mekē yusiuri tushkutimawē netākī betsabu habū betūkuki netākī wabu **17** tsuabura ha yuinaka mese atimapā kena inū hawē unāti número hayabumanā, hawa habū hatū hamapai inātirubuma inū bitirubuma hatu wamashanikiki.

18 Haskakē unānepahairatū nīka pehairawatā tanairā, eskatiki. Matu yuinū nīkakāwē. Yuinaka ewapa mese atimapa hawē número 666rā, huni betsā hawē kena unāmati númeroki. Ha número unaññā, bikahairabia unānepatū besti tanatirubuki.

Nai anushū nawati benawē kēwai nawanibukiaki, na hātxarā

14 Hanushū ana uīkī Deusū txashuwā bake Siāo mati anu ha yurabu 144.000 habe mapuabu hatibu hawē kena inū hawē Epa Deusū kena ha dabetū kena hatū betūkuki kene nea habe mapuabu ē uīshu matu yuinū nīkakāwē. **2** Nai anua hui betsā kaīñ hene diri ikai hui keska inū, kana tī ikainaitū bana hui keska inū, yura itxapabū habū harpa mimawati mawaibu hui keskawē ha mapushū **3** nawati bena nawaibu ē nīkashuki. Deus shanē ibu haki tsauti besuuri inū ha hiweabu dabe inū dabebū besuuri inū, ha 24 mekenikabū besuuri hawē nawati benawē ha 144.000 habu ha yurabu anua katukī Deusū hawenabu hatu wani nawaibu uīkī ē nīkashurā, habū besti ha nawati bena unākanikiki, tsua betsā ha tapītirubumarā. **4** Ha nawakī Deus inū hawē bake txashuwā besti duawakī kēwākubainūbū Deusū habu ha dukū inākuī keska wakī habu dukū katuniki. Haska Deus inākuīmisbu keska wakī habū hatū yura Deus inū hawē bake inābu hatu mekenibu habū aību betsabu txutabaunabuma pepa besti Deusū txashuwā bake hanira

kai anu habu hatxū bushākanikiki. **5** Haburā, habu anua tsuā txani betxitirubuma inū hawa txakabu hatukiri yuitirubumaki.

Nai tsumabu inū nukū Hutxi Kayabi

Iuwatū yurabu kupishākanikiaki, na hātstarā

6 Hanua ana betsa tashniai ē uīayā nai tsuma betsa nai natukanu nayakaūkī Deusū hātxa kakape bunikatū mai anu hiwebaunabu nawā mai pakea tibi anu inū, yurabu shukuabu tibi anu inū, hātxa tibiyabu anu inū, mae tibi anu hiwebaunabu hātxa ikibi ika hatu yuinū ika **7** hui kuxipawē yuikī: “Deusū nai inū mai inū iānēwā inū ūpash txatxa tibi damiwaniitū yura dasibi unāti watā na habiatīā hatu kupikī taewaikiki. Haskakē menā haki dāti itā Deuski datekī kēwārikāwē”, ikainaya

8 hanua ha nai tsuma betsa ha katxukeatū txibābaīkī hui kuxipawēri yuikī: “Babilōnia maewā kē ewa ma yamaikiki. Babilōnia anuabū txakabuhairawakī txutawē kemukubaīkī nawa betsa betsapabu dasibi habiaskari txakabu atimapa hatu wamakubainaibuwē taeshū habū mae ewapa Babilōnia Deusū kupikī ma yamawakī”, ikainaya

9 hanua nai tsuma betsā txibāriabaīkī hui kuxipawēri yuikī: “Tsuabūra yuinaka mese atimapa inū hawē dami kēwānū ika habu heē iyamama hatū betūkuki inū hatū mekēki hawē unāti mā hatu netāmamisburā, **10** Deus ma hawē sinata pae hatuki tanani hawē hatu kupihairakī enxofre paxinipawē hatu nuitapawakī tsekerē imakī txiwē menukī hatu kupihairashanikiki, Deusū nai tsumabu inū txashuwā bake bebūshunā. **11** Ha inū, tsuabūra yuinaka mese atimapa kēwākī hawē dami kēwāriaibu hawenabu wakī hawē hatu unāti wai hatu nemama hatū kena hatu netāmamisbu bariri inū mexu merā heneama ha kuīwē txi nukaismawē dunua nuyai bari tibi hawa huīrukuāma isī tenetxakayamakubaīshākanikiki”, ikainaya

12 hanushū habū txanima Jesus ikūwākī habū hawa xinā betsawama Deusū hātshawē hiwekī hatū kuxipa hatu uīmashākanikiki, ikūwaī meribibunā.

13 Hanushū nai anushū hui betsa tashnikī ea yunukī: “Na hātxa keneriwe. Na habia unuri pakea nukū Shanē Ibuki dasitā mawakubaīshanaiburā, Deusū hatu benimahairawashanikiki”, ikaya hanushū Yushī Papatūri ea yuikī:

“Habiaskaki. Haburā, hatū daya henetā huīrukū bestishākanikiki. Ha inū, hamapai xarabu Jesus Cristo ashūkubaīmisbuwē Deusū hatu manaku bestishanikiki”, ea wai nīkakī haskashanaibu ē uīshuki.

14 Hanu ana betsa kañai uĩkĩ nukũ Hutxi Kayabi Iuwa nai hushupa kuburuki tsauwa shanẽ ibũ ouro maiti maia inũ hawẽ mekwẽ beki matxatu txaiपा ewapa kenuhaira tsuma ẽ uĩshuki.

15 Templo nai anua nai tsuma betsa kaĩkirãkĩ ha nai kuburuki tsauwa yunukĩ hui kuxipawẽri yuikĩ: “Yurabu mai anu hiweabu yunu banaimabu keskarã, ma hanu kania tsekati keskaki. Hanũ mĩ beki matxatu txaiपा mĩ tsumawẽ shekiwã meshtea keska wakĩ itxawashũ aruriwe”, aka **16** hanushũ ha nai kuburuki tsauwatũ hawẽ beki matxatu txaiपा bekũkĩ Deusunabu mai anuabu meshtea keska wakĩ hatu itxawashuki, mekekinã.

17 Hanua nai tsuma betsa Templo nai anua beki matxatu txaiपा kenuhaira tsuma kaĩriakiranaya **18** hanua nai tsuma betsã txi dasibi yununika Deus kẽwãkĩ tapu hanu hawẽ inãkuĩti hanamisbu anua kaĩkirãkĩ nai tsumã beki matxatu txaiपा tsuma hui kuxipawẽ yunukĩ: “Yurabu txakabu uva bimi ma huxiã keskaki. Kania tibi meshteshũ itxawariwe”, akaya **19** hanua Deusũ nai tsumã hawẽ beki matxatu txaiपा tsumashũ yurabu uva bimi kania keska tibi meshteshũ hawẽ bimi hene bitĩ tsiniti anu mãtxĩshuki, hau habuki sinatakĩ tsinikĩ akawakĩ hatũ txakabuwẽ kupinunã. **20** Hanushũ mae benãta uva bimiki paikĩ hawẽ hene bimisbu keska wakĩ Deusũ habũ himi habamakĩ bai mata keska wakĩ cavalo hawẽ kui anu kesũbaĩkĩ 300 quilômetro habamabaĩshanai ẽ uĩshuki.

Yurabu hatu itxakawati sete nai tsumabu haya Joãonẽ uĩnikiaki, na hãtxarã

15 Hanushũ hawẽ hatu unãmakĩ itxakawati mese sete hawẽ henea haska nai anua kañai ha uĩ e iti txakabuhairawẽ haska nai tsumabũ Deusũ yurabu nuitapawakĩ hatu itxakawashanai sete nai tsumabũ kẽtxa tibiki hawẽ henea Deus sinatamis tsumabu ẽ uĩayã

2 hanua ha dukũ iãnẽwã beshnãhaira bixtu keska txiyabi husia hayaki. Haskarã, eskaki. Habũ ha yuinaka mese atimapahaira inũ, hawẽ dami danãkĩ kẽwãbuma inũ, hawenabu hawẽ unãti número kena danãkĩ Deusũ hãtxa txibãkĩ Jesus ikũwãkubaĩkĩ maemaxinabu habu iãnẽwã dapi mapushũ Deusũ mimawati harpa hatu inã tsumabu ẽ uĩshuki. **3** Habu nawakĩ Deusũ tsuma Moisés inũ Jesus txashuwã bake ha dabetã nawatiwẽ Deus kẽwãkĩ nawakĩ yuikĩ:

“Dasibi hamapai dami ewapa tibi akĩ mĩ hatu e imati anirã,
mĩ mia bestiki,

Yavé Deus kuxipa dasibi binu keyuarã,
mai hirabi yurabũ mĩ Shanẽ Iburã.

Tsua parãma mĩ xinã kayatapiawẽ txanima mĩ nuku pe
mekekubaĩmiski.

4 Mia besti meribi hiwea mĩ kaneisma unãkĩ
yurabu betsa betsapa dasibibũ mia yui mesewai datebetanã
duawakĩ mia kẽwãshãkanikiki,
mĩ pepawẽ kaneama mĩ akubaĩmiswẽ taeshunã”,

akaibũ

5 haskaibu naiuri ẽ uřayã Deusũ hiwe nai anu bepẽmanakainaya
Deus yubakatã Moisés hiwe wamani **6** ha meranua sete nai
tsumabũ ha tibitũ hawẽ hatu itxakawati tsuma kaĩbiranaibũ habũ
tarirã, hushupa txashahaira sawea inũ ouro nanesheketi shutxi
putxinĩ kesua sawea mapuabu **7** ha hiweabu dabe inũ dabe betsa ha
sete nai tsumabu tibi ouro kẽtxaki Deus hiwei ikibi ini hiweatũ
hawẽ yurabu kupiti mata hatu inãkeakeaya **8** Deus kuxipa
duapahaira txi kuĩ keska hawẽ meribi dĩtu mata anua huikiki. Ha
sete nai tsumabu habu tibitũ itxakawatiwẽ yurabu itxakawakĩ
keyuriabumakẽ Deusũ Templo anu yane hikitirubumaki.

16 Hanushũ ẽ ana nĩkaya nai anu Deus kẽwãti Templo anua
hui kuxipawẽ sete nai tsumabu tsuãra yunukĩ hatu yuikĩ:
“Matũ sete kẽtxaki Deus sinatamis mata mesehaira mai anu bushũ
hiweabuki hatu hukakeakeritãkãwẽ”, hatu wa

**Deusũ hawẽ hatu kupiti sete nai tsumabũ kẽtxa mata
hukakeakekubainaibu uĩnikiaki, na hãtxarã**

2 nai tsuma betsa ha dukũ kashũ hawẽ kẽtxaki Deus sinatamis
mata mai anu hukaya ha yurabu mai anu hiweabu habu ha yuinaka
mese atimapa habũ unãtiyabu inũ hawẽ dami kẽwãmisbu habũ
yuraki txami isĩ atimapa kaĩkĩ isĩhaira hatu tenemaya

3 hanua nai tsuma ha segundo kashũ hawẽ kẽtxaki Deus sinatamis
mata iãnẽwanu hukaya huni pubẽ hatuki sinatakĩ hatu txatxia mawai
himi habamis keskai hene pisiwa hene merã hiweabu dasibi mawaibũ

4 hanua nai tsuma ha terceiro kashũ hawẽ kẽtxaki Deus sinatamis
mata hene kayabi dasibi inũ txatxa dasibi anu hukaya hene dami
himi keyuaya **5** nai tsuma hene hatũ mekemistũ Deus yuikĩ:

“Mai hayariama mĩ hiweni inũ
natiãri Deus meribi hiwemistũ hawa kaneama
habis hatu unãti wakĩ mĩ amisrã, mĩ mia besti nũ unaiĩ.

6 Mĩ hãtxa yuishunikabu inũ

Jesus txibaĩbu itxakawakĩ

habũ himi habawakĩ tenãkubaĩmisbu

haburi hatu kupikĩ himi mĩ hatu amaii.

Haska mẽnũ ika imisburã, hau haskanũbũwẽ”, akaya

7 hanushũ Deus kẽwãkĩ tapu hanu hawẽ inãkuĩti hanamisbu anushũ tsuãra yuikĩ: “Shanẽ Ibu Epa Deus dasibi binuatuũ, hanuki. Dasibi kuxipayakĩ kaneisma yurabu unãti watã txanima mĩ xinã kayatapiawẽ miã besti mĩ hatu kupiaii. Mĩ pehairaki”, akaya

8 hanua nai tsuma ha quarto kashũ hawẽ kẽtxaki Deus sinatamis mata bari anu hukakĩ bari kuxipa wa ha barĩ kuxipa bitã yurabu menuaya **9** hawẽ kupiti txakabu tibi Deusũ yunukĩ hatu tenemaiwẽ taeshũ ha kuhairaiwẽ menubiakĩ haska xarabu mebiai Deuski shetxakakĩ kẽwãnũ ishũ xinã betsa wabumaki.

10 Hanua nai tsuma ha quinto kashũ hawẽ kẽtxaki Deus sinatamis mata yuinaka mese atimaphaira haki tsauti anu huka hawẽ mae mexuaya yurabu ana hawawẽ haskatima isĩ tenei hatũ hana bushtebaĩbaina manibia **11** habũ isĩ txakabu tibi mebiai inũ txami tenebiai habũ hiwea txakabu henekatsi ikama Deus nai anu hiwea haki shetxakai hãtxa txakabu yui heneabumaki.

12 Hanua nai tsuma ha sexto kashũ hawẽ kẽtxaki Deus sinatamis mata hewã Eufrates anu hukaya hau shanẽ ibubu bari huaikiria hau hawẽ benũbũ bai tapĩshuni hene netsuaya

13 hanushũ yuinaka mese atimapa hashpa anua inũ, yuxibu sheanã hashpa anua inũ, huni betsã parã hãtxa yusĩmis hashpa anua habu tibi anua yushĩ txakabu heu keska kaĩaĩ ã uĩshuki. **14** Ha yushĩ tibirã, hawẽ yushĩ txakabuwẽ dayakĩ dami atimaska betsa betsapa hatu washũkĩ shanẽ ibubu dasibi mai hirabi anua hatu tashnibirã hatũ soldadobuya detenamemanũ, iwanã, hatu itxa wakẽ hanushũ Deus kuxipa binuatũ hanu akaitiã hatu maemakĩ yamawashanikiki.

15 Haskai ã uĩayã Jesus hãtxai: “Uĩa. Ea ana matu anu kairã, ã yumetsu kai keskakaĩshanaii, tsuã haska ana xinãmakenã. Habu mã benimashanaiburã, usha keskama bestẽshũ mĩ hiwea mĩ tari mĩ meke pewa keska ishãkãwẽ, hawa mĩ tari pekatã nia keskamarã, matũ yura tariuma nia hawẽ mã daketiru keska iyamakãshunã”, ea waya

16 hanushũ yushĩ txakabu heu keskabu bushũ hau Deusbe detenamenũbũ hawẽ Hebreu hãtxawẽ Armagedom mae anu shanẽ ibubu dasibi hatu itxawabu

17 hanua ha nai tsumabu hawē henea ha sétimo kashū hawē kētxaki Deus sinatamis mata hawē huīsinaibu anu niwe anu hukaya hanua Deus shanē ibu haki tsauti hawē hiwe anua hātxa kuxipa kaikī yuikī: “Ma hatis besti ē keyushuki”, ikaya

18 hanua kana baka baka itā tī ikaikaini mai taka aki mai patxa sakui yurabu mai anu hiweabu: “Haskakūkiranai nū meismaki”, iki meshairairibū **19** dasibi yurabū mae ewapa Deusū tekekī keyukī ha mae ewapa Babilônia kuxipahairabia hawē txakabu xinaī haki sinatahairakī pakea dabe inū besti washū hatu kupihairakī **20** dasibi natukā tibi yamawariakī mati dasibi yamawakī **21** haska waya naiuria barush ui itamama betsa 40 kilo yurabuki niri imaya barush ui meshairawē taea yurabu Deuski shetxakashanaibu nīkakī ē uīshuki.

Mae ewapa betsa aību hininipa keska Deusū kupishanikiaki, na hātstarā

17 Hanushū ha sete nai tsumabu betsā sete kētxaki Deus sinatamis mata tsuma hushū ea yuikī: “Neri huwe, aību hininipa henewā nemaki tsauwa ē kupiai ē mia uīmairā. **2** Mai hirabi anu shanē ibubu hawē kemui habe txutanamei keskai ma habe beyabuki. Haska inū, yuraburi mai hirabi anuaburi Deus kayabi ikūwāma hamē yushī betsa betsapa ikūwai hawē kemui txutai keskai habū kemu paewē hawē paēa keskabuki. Uīwē”, iwanā,

3 hanua ha nai tsuma ha ē yushīki nukushū nama keskawē ea uīmaitū hanu tsua hiweabuma anu ea iyua harishū uīkī aību betsa yuinaka mese atimaphaira taxpaki katsaumea ē uīshuki. Ha yuinakarā, sete bushkaya inū dez mashūyā inū Deuski shetxakati kena haki yabukuaki. **4** Ha inū, ha aīburā, tari taxpia ushna duakabi inū taxpahaira sawea inū, hawē hawēruai daukī ouro mane inū, nēkati mane hawērua karuhaira sawea inū, txuri mane pérola hushupa karuhairari saweatū hamapai pepa danaī hawē atimapamis kētxaki tsuma haya **5** inū, hawē betūkuki hawē hunea kena kenea: “Babilônia mae ewapa meshaira ea ē hatū ibu hininipaki. Ea anu aību hininipa dasibi inū hamapai xarabu mai hirabi anushū pepa danākī txakabuwamisbu hiweabuki”, ika netāki. **6** Haska inū, Jesus txibākī hawē hātxa yusīmisbu mirimabu ha aību hininipa itsa mae ewapa Babilônia anuabū hatu tenāshū habū himi akai keska paēa haskai uīkī xinaī e iki teku itā ē pes nikē **7** nai tsumā ea yuikī: “Haskai e iki mī hawē dateai? Ha aību inū ha yuinaka atimapa mese sete bushkaya inū dez mashūyā aību haki tsauwa ha dabekiri

hunea shabakabi mia yuinũ nĩkawe. **8** Yuinaka mese atimapahaira mĩ uĩshurã, bebũkiri hiwebiani natiã ana hiwea hayamabia haskabia ana hawẽ henei Deus kupimakĩ keyumayui kini keyatapa shãkĩhaira anua mapekei tashnia Deusũ yamawashanikiki. Haskakiranai mai damiwaitiã tsuabura Deusbe hiwekuĩshanaibu unaki Deusũ habũ kena netãma ini yuinaka mese atimapahaira mawabiani ana ù unuatiã hiwea mapekea habũ uĩkĩ yui: ‘Habaa! Hawamẽ?’ ishãkanikiki.

9 Ha yuinaka mese atimapahairakiri unãnepa bestibũ xinãkĩ unãtirubuki. Hawẽ sete bushka unãtirã, sete mati Roma anuki, haki aĩbu tsauwa unãtirã. Ha dikabi hawẽ sete bushkarã, sete shanẽ ibu hawẽ unãtiriki. **10** Ha inũ, cinco shanẽ ibu ma mawanibuki. Hakia betsa natiã shanẽ ibuikiki. Ha inũ, betsa shanẽ ibunũ ika huriamaki. Hanua ha hawẽ henea shanẽ ibui huarã, hatishuĩra bari itxapa shanẽ ibuama ishanikiki. **11** Ha inũ, ha yuinaka mese atimapahaira ha shanẽ ibu sete betsa ibiani ha dukũ hiwebiani natiã ana hayamabia ana hiwea ha oitavo shanẽ ibu ishanikiki. Hakia atimas ha yuinaka mese atimapahaira hawẽ henekĩ Deusũ kupikĩ yamawashanikiki, niti akamarã.

12 Ha inũ, ha dez mashũ mĩ uĩshurã, dez shanẽ ibubu betsaki. Habu shanẽ ibui taeribumabiakẽ yuinaka mese atimapa shanẽ ibukĩ hawẽ kuxipa hatu yunutã usha eskarabes ha dez habe shanẽ ibumashanikiki. **13** Ha inũ, ha dez shanẽ ibunã, habe shanẽ ibukĩ yuinaka mese atimapã habias hawẽ xinã ashũkĩ merabewakĩ hawẽ yunuti txibãkĩ **14** txashuwã bakebe detenameshãkanikiki. Hakia txashuwã bake Jesus Cristo dasibi shanẽ ibubu inũ dasibi yununikabu binukĩ keyumiswẽ taeshũ habu Deusũ katushũ hatu kenani txĩtuĩsbumabetã ha dez shanẽ ibubu maemashãkanikiki, nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristobetanã”, ea watã

15 ha dikabi nai tsumã ana betsa ea yuikĩ: “Ha henewã namaki aĩbu hininipa tsauwa mĩ uĩshurã, ha mae tibi anu hiwebaunabu inũ, yura tibibu inũ, hãtxa betsa betsapa yuiaibu inũ, mai pakea itxapaki. **16** Ha inũ, ha dez mashũ shanẽ ibubu inũ ha yuinaka mese atimapahairatũ ha aĩbu hininipa itxakawakĩ hawẽ kuxipa danãkĩ hamapai hawẽrua haya yamawakĩ ana hawẽ nuiama henekĩ nuitapawakĩ hawẽ nami pikĩ keyutã hawẽ shau kuashãkanikiki. **17** Ha inũ, ha dez shanẽ ibubunã, ha yuinaka mese merabewakĩ habũ kuxipa inãkĩ habũ hawẽ yunua txibãkatsis ikĩ haska Deusũ hatu haska wamakatsis ikai hatũ huĩti merã hatu xinãmaya haska

yubakani menemakĩ Deusũ hatu amakubaĩshanikiki. **18** Ha inũ, ha aĩbu hininipa mĩ uĩshurã, ha mae ewapaki, shanẽ ibu kuxipa tibi yunumisrã”, ea washuki.

Deusũ Babilônia mae ewapa yamawashanai uĩnikiaki, na hãtxarã

18 Ea haska watanaya nai tsuma betsa nai anua butukirãkĩ kuxipahaira haya hawẽ txashawẽ mai txashawakĩ **2** hãtxa kuxipawẽ sai ikĩ yuikĩ:

“Babilônia mae ewapa kẽ ewa ana hawama hawẽ kuxipa ma beshtekeaki. Hanu Satanásã tsumabu inũ, hatũ yushĩ txakabubu inũ, peiyabũ pisi pimisbu inũ, yuinaka atimapa piama nũ danãmis ma habu hawẽ hiwekanikiki.

3 Ha inũ, mai pakea tibi anua bea hawẽ hamapai tibi kemu pae hawẽruawẽ kemui habe txutanamei keskaibu inũ, shanẽ ibu kuxipa betsa betsapa tibiri txai hiwea mirimabũ Babilôniaabe atiai keskai habe yubakamisbuki. Ha inũ, ha mabu inãnanãmisbu mai hirabi anuari bea hanua mabuwãyaĩ habũ mabu inãkĩ pei mirima bimisbuki”,

ikaya

4 hanua hui betsa nai anua tashnikĩ yuikĩ:

“Enabuũ, ha mae ewapa anua tashniribaĩkãwẽ, hau habũ txakabu akaibube mã husiama inũ hau Deusũ atimapawẽ hatu kupikĩ matu dikabis hau matu kupiyamashanunã”, iwanã,

5 “Habũ txakaburã, hamapai itxawakĩ maspuwakubaĩkĩ nai anu mati aka keska waibu huneama ma shabakabi Deusũ hatũ txakabu betsa betsapa uĩkiki.

6-7 Haskawẽ taeshũ Babilônia aĩbu keskakĩ ibubis dauĩ hamapai mabu pepa xarabu bi kãkĩ yuikĩ: ‘Tsuabura ebe detenamekĩ ea maematirumaki. Ha inũ, hawẽ dabanã ã kashama ishanaii. Hakia dasibi pepa xarabu haya shanẽ ibu aĩbu keska ã hiweaki’, imiswẽ taeshũ hawẽ txakabuwẽ inũ hatu txakabuwamiswẽ taeshũ

dabeki kupikĩ ha mae ewapa aĩbu keska habias keska wakĩ
kupitxakayamakãwẽ, nuitapawakinã.

Babilônia mae ewapa anuabũ yura betsabu kemumakĩ
kẽwãmamiswẽ taeshũ

itxakawakĩ habiaskari wakĩ hatu
nuitapawatxakayamariakãwẽ,

hau ana betsa betsapa bikahaira tenenũbunã.

‘Hakia dasibi pepa xarabu haya shanẽ ibu
aĩbu keska ẽ hiweaki’,

imiswẽ taeshũ hawẽ txakabuwẽ inũ hatu txakabuwamiswẽ
taeshũ

dabeki kupikĩ ha mae ewapa aĩbu keska habias keska wakĩ
kupitxakayamakãwẽ, nuitapawakinã.

8 Habũ txakabuwakubaĩmisbuwẽ taeshũ

nukũ Shanẽ Ibu Deus kuxipahairatũ ha maewã aĩbu hininipa
keska kupikĩ

habias shabatiã yura itxapa tenãkĩ

betsabu bika tenemakĩ inũ

buni tenemakĩ mae ewapa kuashanikiki.

Manayukãwẽ”, iwanã,

9 ana nai tsumã ea yuikĩ: “Mae ewapa kuaya txi kuĩ nuyabainai
shanẽ ibu betsa betsapabu hawẽ hamapaiwẽ kemui habe txutanamei
itsai kemui habe hawẽ hawẽruamisbu txakabu hatubetã
akubaĩmisbũ uĩ hawẽ nui saĩ iki kashatxakayamakĩ **10** ha keska
tenekatsis ikama datei txai mapubaũshũ yuikĩ:

‘Yuu, yuu. Babilônia mĩ mae ewapa kuxipabiakẽ
hawaira Deusũ kupikĩ mia yamawashuki.’

11-13 Ouro mane inũ, prata mane inũ, nẽkati hawẽrua karuhaira
inũ, txuri mane hushupa bemisbu ana tsuã biama ishãkanikiki. Ha
inũ, tima tari pepahaira inũ, txasha tari betsa ushna duakabi betsa
taxipa bemisbu inũ, hi ininipa mabu inũ, elefante makushpi
txaipahaira hawẽ mabu inũ, hi pepa mabu karu betsa betsapa
bemisbu inũ, bronze mane inũ, ferro mane inũ, epa hushupa pehaira
mabu bemisbu ana tsuã biama ishãkanikiki. Ha inũ, betsabũ canela
hawẽ piti nis pehairawati inũ, piti nis wati betsa betsapa inũ, inĩti
betsa betsapa bemisbu inũ, uva vinho inũ, piti sheni pepa inũ,
shekiwã duru pepa bemisbu ana tsuã biama ishãkanikiki. Ha inũ, ina
awa inũ, txashuwã inũ, cavalo inũ, hawẽ tarãbaĩti inũ, yura betsa hau
tsuãra tsuma wanũ bibirã hatu inãmisbu ana tsuã biama ishãkanikiki.

Haskakē inānanāmisbu mai hirabi anu Babilônia mae ewapawē taea kashatxakayamai hawē taea saī ishākanikiki, ana hanishū hatū mabu hari bushū inātimawē taearā, akī yuishākanikiki”, iwanā,

14 habū mae ewapa ana yuikī:

“Babilônia anuabuū, hamapai bimi xarabu mā hawē
kemuhairamis inū
mā abumis mā ana hayamaki.
Dasibi hawē mabu hawērua tibi inū
mabu karu tibi ma benui keyuaki.”

15 Hanua hamapai pepa xarabu inānanākī pei itxapa bikubaixinabu ha mae ewapa anuma nāta mapua ana inānanātirubuma uī inū hatu kupiaiwē taea hatuwē datei nui kashai saī ikī **16** yuikī:

“Aitaa. Aitiī. Mae ewapa kuxipa ha aību hawērua keska hanu hiweabū tima tari pepahaira sawekī
tari ushna duakabi inū taxipa sawekī
hawē dauī ouro mane inū, txuri mane hushupa inū,
nēkati pepa mane karuhaira sawebiabu

17 hatū mabuwā hawaira haskashumē?”

ikaibū

habū shashuwā yunumisbu inū, habū shashuwā tuēbaīkī bushkē bushkē abaīmisbu inū, shashuwāwē bumisbu inū, iānēwā anu dayamisbu nāta mapubaūshū **18** mae ewapa kuaya txi kuī nuyabainai uī sai sai ikī yuikī: “Aitaa. Aitiī. Mae ewapa betsa ana haska keska hayanakamaki”, iwanā, **19** hatū beya txibaī mai mixpu kuru maputukui kashai saī ikī bis ikī yuikī:

“Aitaa. Aitiī. Dasibi shashuwāyābu Babilônia anu kashū hatū mabu pepa hawērua inānanātā
pei mirima bibirā bibiranaibu ha mae
ewapa ma hawaira yamashuki”, akī yuishākanikiki,
ea waya

20 haskaya hui betsa kā txani:

“Nai anuabu inū, mā Deusunabu meribibu inū,
mā hawē hātxa yuishunikabu inū,
mā Jesusū kuxipayaburā,
Deusū na mae ewapa txakabuhaira kupikī
matuwē dabanā shūska sinatakī ashanaiwē taea maturā,
benimai xinā txākākubaīshākāwē”, ikai nīkatā
ē matu keneshunaii.

21 Hanushū nai tsuma betsa kuxipahairatū hawē deneti mixkipawā binibaŋkī iānēwā anu urēkī pukushū yuikī:

“Na mixkipawā iānēwanu ē pukushu keska ha mae ewapa Babilônia tsuā ana uītiruma ipakeshanikiki.

22 Ana benimakī harpa mimawati mawaibu inū, teperewe xarabu mawaibu inū, trombeta mimawati mawaibu inū, mimawati betsa betsapa mawaibu matū mae ewapa anushū ana hawa mimawabuma ishākanikiki.

Ha inū, hamapai mabu betsa betsapa wamisbu matū mae ewapa anu ana haska tibi daya hayama iriashākanikiki.

Ha inū, piti pepawai mixki denetiwē dayaibu hawē hui dēke ikai tsuā ana nīkabuma iriashākanikiki.

23 Ha inū, hunī aību aīwākī hawē haibuaibu beyusmaya benimai txikixtapamisbu tsuā ana nīkama iriashākanikiki.

Ha inū, matū mabu inānānānika kuxipabū mai hirabi anu hatu pashkashūmis inū habianushūri mai pakea tibi anua beaibu mukayakī hatu parāmisbuwē taea matū mae ewapa anu tsua ana hayamakē ana tsuā bī txashawakī dekuabuma iriashākanikiki”,

hatu haska washanai uīmakī ana ea yuikī:

24 “Ha mae Babilônia anushū Deusū hātxa yuishunikabu inū ikūwaību betsabū Jesus txibaību inū yura betsabu hatu tenākī habū himi haba wamisbuwē taeshū na mae ewapa haki sinatakī Deusū kupikī yamawashanikiki”, ea wa

19 hanushū ē nīkaya nai anua tsuara mirimabū yuikī: “Aleluya! Nukū mekenika Deus nū kēwaiī.

Duapa kuxipahairatū nū hawenabu nuku mekepakeshanikiki.

2 Ha inū, yura dasibibu unāshū kaneama kupimiswē taeshū mae ewapa aību hininipa keskatū yurabu dasibi txakabuwamakubainai ma kupikiki.

Ha inū, aību hininipa keskatū Deusū tsumabu tenākubaīmiswē taeshū

Deusū hawē mae ewapa haki sinata paepakī yamawaikiki”, itā

3 hanushū habū ana yuikī:

“Aleluya! Deus pepahairaki.

Ha mae ewapa kuĩ inai hushu puepakeshanikiki”,
ikaibũ

4 haskaibũ ha 24 mekenikabu inũ ha hiweabu dabe inũ dabetũ
Deus haki tsautiki tsauwa namã dãti iki maiki beti ishũ kēwākī
yuikī: “Hau haskanũwē. Aleluya! Txanima Epa Deus pepahairaki”,
ikaibũ **5** ẽ nĩkaya ha Deus tsauwa namanua hui betsa tashniriakī
yuikī:

“Mã Deusũ tsumabuũ, mai hirabi anua betsabu
mã shanē ibubu inũ betsabu mã shanē ibubumã

Deusũ kuxipaki mesekī duawai pepakī kēwākubaĩkãwē”,
ikaibu uĩkī nĩkatã ẽ matu keneshunaii.

Deusũ txashuwã bakebetã ikũwaibũ habetã pishãkanikiaki, na hãtxarã

6 Hanushũ ẽ nĩkaya yura mirimabu hãtxai hene diri ikai keskawē
inũ tĩ ikaĩkainai keskawē yuikī:

“Aleluya! Nukũ Epa Deus kuxipahaira dasibi binu keyua
ha bestitũ nuku dasibi mekei ma shanē ibui taeikiki.
Pehairaki. Kēwanãkãwē.

7 Aĩbu hawē bene huaibe hiwenũ, iwanã,
hawē hamapai pewakī akawai
Jesusunabu habe hiwekatsis ikanikiki.
Ha haskarã, Jesus Cristo txashuwã bakē
hawenabu niti akama habe hiwemashanikiki.
Haskakē benimai xinã txãkaĩ tse ikĩ
Deus kēwanãkãwē.

8 Tima tari hushupa txashakapa pehaira
ha Deusunabu meribi habũ hatũ xinãwē kaneama txibã
pewamisbũ hau sawenũbũ, iwanã,
hatũ hiwea meribi unãmati ha tari ma hatu inã saweabuki”,
ikaibu ẽ nĩkashuki.

9 Hanushũ nai tsumã ana ea yuikī: “Deusũ hãtxa kayabi ẽ mia
yuiyai nĩkatã keneriwe, eskarã. Txashuwã bakē hawenabu nai anu
habe hiwemanũ, iwanã, hatu itxawashũ habetã pirã,
benimatxakayamashãkanikiki”, ea haska yuiyaa

10 kēwãnũ ika hawē tae namã ẽ dãti itanaya ea nemakī yuikī:
“Eki haskayamawe. Mia inũ Deusunabu betsabũ Jesus Cristo
txibãkī hawē hãtxa yusĩmisbu keska eãri Deusũ hãtxa bunika ẽ
hawē tsumariki. Haskakē ea kēwãma Deus besti kēwãwē”, ea
washuki.

Haskarã, tsuabura Jesuskiri kakape Yushĩ Papatũ shabakabi hatu xinãmaya habu yusĩnãbu hakiri txanikĩ banabimabaũmisbuki.

Cavalo hushupaki katsaũtã txakabubu kupi kanikiaki, na hãtxarã

11 Hanua nai bepemanaya shanẽ ibu hawẽ kena Txanima Hãtxa Kaneisma cavalo hushupaki katsauwa ẽ uĩshu matu yuinũ nĩkakãwẽ. Shanẽ Ibu papatũ yurabu unãti wai hatube detenamẽnũ ika ikairã, **12** hawẽ beru txasharã, txi here keskaki. Ha inũ, shanẽ ibu kuxipahairaiwẽ taea Shanẽ Ibũ maiti itxapa maia hayaki. Ha inũ, hawẽ hunea kena ha bestitũ unaĩ ha kena haska haki neaki. **13** Ha inũ, hawẽ tari sawearã, himiki pukua saweaki. Ha inũ, hawẽ kena betsarã, Deusũ Hãtxa Kayabiki. **14** Ha inũ, hawẽ soldadobu nai anua tima tari hushupa pehaira hawa detsisma saweari cavalo hushupabuki katsaumea hatxũ kaĩbaĩkĩ hatũ Shanẽ Ibu txibãbaĩkanikiki. **15** Ha Shanẽ Ibu kairã, shanẽ ibu yununika mane kuxatia inũ hawẽ hashpa anu nupe txaipa kenuhaira kaĩa tukũwã hawẽ habũ Deus nĩkaisbuma mai hirabi anuabube hatube detenamei kairã, haskawẽ taea ha Shanẽ Ibu kayabistũ hamebi ha hatuki Deus sinatai hatu uĩmakĩ haska uva vinho tsinikĩ pema pema amisbu keska wakĩ Deus kuxipa binu keyuatũ hawẽ pubẽ pae hatu memai kaikiki. **16** Ha inũ, hawẽ kena mestenepa Dasibi Shanẽ Iububu Inũ Dasibi Yununikabu Binukĩ keyuaki, ika hawẽ tari txaipaki inũ hawẽ kixi kateki ha dabeki hawẽ kena neaki.

Jesuski habu haki sinataibu hatu maemanikiaki, na hãtxarã

17 Hanushũ ẽ uĩayã nai tsuma betsa bari merã nishũ dasibi habu piyabũ pisi pimisbu nai natukanu nuyabaũmisbu hatu kenakĩ hui kuxipawẽ yuikĩ: “Nenu bei neri itxai bekãwẽ, hau Deusũ matu pimanũnã. **18** Habube Shanẽ Ibu detenamekĩ maema habũ namirã, shanẽ ibubũ nami inũ, soldadobu habu shanẽ ibubũ nami inũ, hamapai huni kuxipabũ nami inũ, cavalo nami inũ, dasibi cavaloki katsaumeabũ nami inũ, hunibũ tsumabũ nami inũ, tsuã tsumabumã nami inũ, hamapai yura betsa betsapabũ Deus nĩkaisbuma Jesusũ hatu maema habũ nami pitxakayamakãshunã”, ikai ẽ nĩkashuki.

19 Hanushũ ana ẽ uĩayã yuinaka mese atimapahaira inũ, shanẽ ibubu mai hirabi anua inũ, hatũ soldadobu itxa ha cavalo hushupaki katsaumea hawẽ soldadobuya hatube detenamẽnũ ika itxa maniabũ **20** ha parã hãtxa yuishunikatũ yuinaka mesẽ besuuri atimaska betsa betsapa tsuã atiruma wakĩ habu yuinaka mese atimapahairatũ kena

habu hē iyamama inū hawē dami kēwāmisbu hatu parāmiswē taeshū parā hātxa yuishunika Shanē Ibu binuatū tsumabū atxikī yuinaka mese atimapahaira habe atxitā nīkaibu hanu iā enxofre paxinipa menui here hi hi ikai anu ha dabe hatu putabu **21** cavaloki katsaumeshū hawē nupe txaipa hawē hashpanu tukuāwē dasibi yura betsabu Jesusū hatu detekī keyukē peiyabū dasibibu habū nami pi shuku dakakī yani waibu ē uīshuki.

1.000 ano Jesus Cristo shanē ibushanikiaki, na hātstarā

20 Hanushū ē ana uīayā nai tsuma betsa nai anua butukirākī ha kini keyatapa shākīhaira hawē bepēti chave inū mane dispi txiwetameya ewapa tsuma ē uīshu matu yuinū nīkakāwē.

2 Ha nai tsuma hukiranā, yuxibu sheanā ha dukū dunutā parananaī taeni hawē kena dabe Diabo inū Satanásrā, atxishū mane dispiwē neshatā 1.000 ano **3** kini keyatapahaira anu urēshū hawē beputiwē bepukī mestēhairawatā hawē unātiwē beputiki tсамīkī unāti watā 1.000 ano bitxitā hanu mekekubaīshanikiki, hau ana mai hirabi maniaibu hatu parāyamanunā. Hakia ha 1.000 ano keyukainaya hau ana hatu haskarawanū hawa wama kaīmatā ana hatishuīra bari Satanás yunuama ishanikiki.

4 Hanushū habū hatu unāti washanai haki tsaushū unāti wati habū hatū kuxipa biaibu ē uīshuki. Ha dikabi Deusū yusīa txibākī txītuāma Jesuskiri yusīkubainaibu habū bushka teshteabu hatū yushī ē uīshuki. Habu ikirā, ha yuinaka mese atimapahaira inū, hawē dami kēwābuma inū, yuinaka mese atimapahairatū enabu unāti habū betūkuki inū hatū mekē petxiki hatū kene netāmakī amama ikubainimabuki. Haskawē taea ana besteī benibaū 1.000 ano Jesus Cristobe shanē ibushākanikiki. Haskaibu ē uīshuki, **5** habu dukū mawakubirāpaunibu besteī taeirā. Hanua 1.000 ano keyui maekainaya ha mawanibu betsaburi bestēriashākanikiki. **6** Ha inū, Deusū hawenabu wakī meribi wanishū habu dukū bestēwanā, benimahairashākanikiki. Haburā, ana hawa hatū kuxipa mawa dabeki hayamahaira ishākanikiki. Haskawē taea Deus inū Jesus Cristo dayashuni hāttxashuni besti habe shanē ibui 1.000 ano habe shanē ibushākanikiki.

7 Hanushū ha 1.000 ano binukainaya mai kini keyatapahaira anua hawē nai tsuma Satanás Deusū mistumanishū kaīma **8** tashnitā nawabu dasibi mai hirabi anu hiwebaunabu anua tibi hatu parākī ha mae Gogue inū Magogue anua hawenabu

soldadobu itxapawakī iānēwā keshanua maxiti wakī habube detenameti itxawashanikiki.

9 Mai hirabi anua bui Deusunabu hatu manakai itxabu inū ha mae ewapa Deusū abuhairai ha dabe keshei beabu anu Deusū nai anua txi here hatu anu puta hatu kuakī yamawatā **10** hanu ha iā hanu enxofre paxinipa menui here hi hi ikai anu yuinaka mese atimapahaira inū parā hātxa yuishunika nai tsumabū urēnibu anu Satanásri urēa haria bariri inū mexu merā niti akama Deusū hatu isī tenematxakayamashanikiki, hawa huīrukūti hayama niti ikama akibi akinā.

Hawē henekī mawanibu nukū Shanē Ibū hatu unāti washanikiaki, na hātcharā

11 Hanushū Shanē Ibu haki tsauti hushupa hawēruahaira nukū Shanē Ibu haki tsauwa ē uīshuki. Tsaukē bari inū, ushe inū, bixi inū, mai keyu tsekebaini nixmai yamakainaya **12** hanua dasibi shanē ibubu inū shanē ibubuma mawanibu ana bestētā Shanē Ibū besuuri mapuabū hawara betsa betsapa akubainibu Deusū haki kenemis una itxapa bepētā hanua una betsa tsuabūra Deus txbākī Jesus ikūwāi niti ikama Deusbe hiwekuīshanaibu habū kena Deusū haki keneriakubaīmis una betsa hawē hiwemati kene bepēriashū ha habu hiweshū haska wamisbu hatukiri ha unaki kenekubaīmisshū dasibi mawanibu ana bestēa mapuabu habis hatu yuikī hatu unāti wakeakeaya **13** iānēwā batapa anua mawanibu inū hanu mawabu bumisbu anua mawanibu habu Deusū bestēwātā itxawashū haskarara hiwekubainibu habu tibi unāti wakī pepabu inū txakabubu hatu kupiaya **14** hatū hatu mawamanika inū hanu mawabu bumisbu anu ha iā hanu menui here hi hi ikai anu hau dabeki mawakī menunūbū hatu urēa **15** tsuabūra Deus txbākī Jesus ikūwābuma habū kena Deusū haki kenemis una anu habū kena hayama ha iā hanu menui here hi hi ikai anu ma hatu puta keyuabuki.

Jerusalém bena Joāonē uīnikiaki, na hātcharā

21 Ha haskaibutiā habu dukū bari inū, ushe inū, bixi inū, mai damiwani bepemanai shabakainaya iānēwā batapari hayamaya habiatiāri ana uīkī nai bena inū mai bena tashniriai ē uīriaxinaki.

2 Hanushū ana betsa tashnikiranai uīkī aībū huni benewanū, iwanā, hawē beneki nukui kanū ika hawēruai keskamis Jerusalém maewā bena ma dasibi iruya pepaya Deusū nai anua buteaya

3 shanē ibu haki tsauti anushū hui kuxipawē yuiyai ē nīkaya: “Uīa. Na maerā, haki, ha merā yurabube Deus hiwepakeshanairā. Hawē hatube hiweirā, hawenabubes ishanikiki. Deus ha besti habū mekenika ishanikiki. **4** Haskawē taea habu kashamisbu hatū beū tashka watā ana mawa hayama inū, ana saī ikama inū, kasha hayama inū, isī hayama dasibi haska Deusū hawē bika hiweti wani beshtekī ana ha hayama waki”, ikaya

5 hanua shanē ibu haki tsauti anushū nukū Shanē Ibū ea yuikī: “Txanima hātxa xinā kaya ē mia yuiyai keneriwe, eskarā. Uīa. Eānā, dasibi ē bena wakī keyuiai”, itā

6 ana ea yuikī: “Dasibi haskashanai ē yuinirā, ma ē akī keyuaki. Ea dukū ē ini inū niti ikama ē hiwepakeshanaii. Tsuabūra ūpash akatsis ikī manuaibu keska ea anu beaibu ē hatu hiwea ināshanaii, hawa hatu pakamamarā. **7** Ha inū, tsuabūra ea danāma habū maemakī binumisburā, ea ē hatū mekenika Deus ikaya habu ē bakebu na mae bena anu hawa benuama ebe hiwei ikibi ipakeshākanikiki. **8** Hakia hamē ekiri hātxabiai eki dakemis inū, eki petxia hawa xinaīsbuma inū, yura betsabe danānanāmisbu inū, yura betsa tenāmisbu inū, txutanamebaūmisbu inū, mukayakī Satanásā kuxipa yukamisbu inū, yushī dami betsa kēwāmisbu inū, txani txakabaūmisbu habu dasibi ē kupia hanu buirā, ha iā hanu enxofre menui here hi hi ikai anu ha hatū dabeki mawa meshākanikiki”, ea wa ē matu keneshunaii.

9 Hanushū sete nai tsumabū ha sete Deusū yurabu hawē henea kupiti mese kētxa betsa mata tsuma eki nukushū ea yuikī: “Txashuwā bakē aīyāshanai yusīkī mia kayatiwamanū nerishū uīyuwe”, iwanā, **10** ha nai tsuma ē yushīki nukushū nama keskawē mati keyatapa anu ē yushī ea iyushū Jerusalém maewā pepahaira meribi Deusū nai anua buteai ea uīmaxina matu yuinū nīkakāwē. **11** Hawē maewā txasharā, Deusū shabawaki. Nēkati betsa jaspe kasmai cristal karuhaira beshnā bixtu keska bakamanai txashamai ē uīshuki. **12** Hawē kene keyatapa kuxipawē dakēbauna inū, hawē hikiti shui beputiya 12 hayaki. Ha inū, ha hikiti shui tibi anu nai tsuma betsā keshea inū hikiti shui mamaki tibi Israelī 12 bababu shukua tibitū habū hatū kena betsa tibi kene hayaki. **13** Ha inū, bari huaikiri lesteyri hikiti shui dabe inū besti haya inū, norteyri habiatiri haya inū, sulkiri habiatiri haya inū bari hikiaikiri oesteyri habiatiri hayariki. **14** Ha inū, hawē kene keyatapa hawē kuxipa wati 12 mixkipawā hawē mestēwākī tsamabauna keneyaki. Ha inū,

txashuwā bakē 12 tsuma kuxipayabū kena tibi mixkipawā tibiki nea hayaki, hatū kenarā.

15 Hanua ha nai tsumā ea hātxa waitū maewā inū hawē hikiti shui inū hawē kene kawana tananū, iwanā, hawē tanati tawa keska ouro tsumashū **16** hawē tanashuki. Maewā hawē txaipa inū hawē hashpa inū hawē keyatapa hawa binuama habiatishūbus 2.200 quilômetro iakea hayaki. **17** Hanushū kene hawē hashpari tanashuki. Hunibū tanamis keska wakī nai tsumā ha tanatiwē kene hawē keshtu 64 metro tanashuki.

18 Hawē kenekiri matu yuinū nīkakāwē. Ha dukū mae hirabi ouro keska dasibi taxipa txashahairaki. Ha inū, hawē kenerā, jaspe nēkati nāketapa beshnā karuhaira kenekawana hayaki. **19** Ha inū, mixkipawā habuki kene tsamabaunabu nēkati karuhaira tibiwē dauyaki. Mixkipawā ha dukū jaspe nēkati hayaki. Ha segundo safira nēkati nāketapa hayaki. Mixkipawā ha terceiro calcedônia nēkati hayaki. Ha quarto esmeralda nēkati nāke kurupa hayaki. **20** Ha quinto sardônica nēkati hayaki. Ha sexto sárdio nēkati hayaki. Ha sétimo crisólito nēkati paxinipa kurupa hayaki. Mixkipawā ha oitavo berilo nēkati ākunepa hayaki. Ha nono topázio nēkati hayaki. Ha décimo crisópraso nēkati ākunepa beshmas hayaki. Ha undécimo jacinto nēkati nāke beshmas hayaki. Ha 12 mixkipawā hawē henea ha duodécimo ametista nēkati minanepa hayaki. **21** Ha inū, ha 12 beputi tibirā, pérola txuri mane ewapahairabuki. Ha inū, maewā hawē niti bai kayarā, beshnāhaira ouro has bishtu keska bakamanaikiki.

22 Ha inū, Deusū maewā bena hirabi anushū Epa Deus Shanē Ibu binu keyua inū hawē bake txashuwā habu kēwākubaïmisbuwē taea hawē kēwāti hiwe hayama ē uīshuki. **23** Ha inū, ha maewā anurā, Epa Deus hawē kuxipawē txashahairamis inū txashuwā bake bī keskai txashai hi imiskē ana bari inū ushe hawē txasha ana habu hayamaki. **24** Haska inū, nawabu dasibi ha maewā anu mapuirā, bī txasha keskawē mapushākanikiki. Ha inū, shanē ibu Deusunabu mai hirabi anuabū hatū mabu pepa Deus ināshākanikiki. **25** Ha inū, hawē beputirā, shaba ikibi ikawē taea bepēmanaibi bepēmanaki, hawa ana yame hayamawē taearā. **26** Ha inū, beputi shui anu hikikī nawa betsa betsapa xarabū Deus kēwākī dasibi hawē hawērua hayabu inanū ika hikishākanikiki. **27** Haskabiakē tsuabura atimapamisbu inū, hawara Deusū danāmis amisbu inū, habu txani txakamisbu habu hari hikitaskama ishākanikiki. Hakia hamē habu

hikirā, tsuabūra kena txashuwā bakē hiwe kuña una merā Deusū netāni habu besti Deusū mae bena anu hikishākanikiki.

22 Hanushū shanē ibu haki tsauti Deus inū txashuwā bake haki tsauwabu anua hene hiwekuña haya kawana beshnā pehaira bishtu keska nai tsumā ea uĩmashuki. **2** Haska ha bai kaya namakis hene kesha uke dabebi hawē hiwemati hi mapubaina ē uĩshuki. Hawē bimi betsa betsapa ushe tibi betsa maei bimimisbuki, hau Deusunabū pipakeshanūbunā. Ha inū, habia hi peiwē yurabū hamapai betsa betsapa tenekubainaibu hawē peiwē shushatirubuki. **3** Ha inū, Deusū mae anu hawa yupukunāti hayamaki. Ha inū, shanē ibu haki tsauti anua Deus inū hawē bake txashuwā bake tsauwabū ha mae merāshū Deusunabū habū hatu kēwākubaĩshākanikiki. **4** Haria Deusbe beisinā dabeshākanikiki, Deusū kena hatū betūkuki nea hayarā. **5** Hari hiweabu anu ana yame hayama inū hanu hiweshū nukū Shanē Ibu Deus hatu hiwemakī hatu shabawashūkē habu habe shanē ibui heneama ipapakeshākanikiki. Haskawē taea ana barī txasha inū bīmā txasha hayama ishākanikiki.

Jesus ana hushanai ma kemaikiaki, na hātcharā

6 Hanushū nai tsumā ea ana yuikī: “Txanima hātxa ē mia yuiiai nīkawe. Nukū Shanē Ibu Deusū hawē hātxa yuishunikabu hawē hātxa hatu yunumistū haskarara samama ishanai hau hawē tsumabū yusīshanū, iwanā, ē hawē nai tsuma hawē hātxa eari yunushuki, ē mia tapīmanunā. Deusū txanima hātxa tibi yubakatā ashanai ē mia uĩmashu ē mia yuiiai nīkatā ikūwāriwe”, ea waya

7 Jesusūri ea yuikī: “Uĩa. Ê samama ana kashanaii. Haskakē na hātxa haskarara inūbariaikiri txaniai kenekī mī una wairā, tsuabūra ikūwākī txibāshanaiburā, Deusū hatu benimawashanikiki. Manayuwe”, ea washuki.

8 Ê Joāonē dasibi na hātxa nīkakī na betsa betsapa uikī keyui benimai huīti xinā txākaī nai tsumā ea uĩmakubaĩshu kēwānū ika hawē tae namā ē dāti ikaya **9** ea nemakī yuikī: “Haskayamawe. Mia keska eari ē Deusū tsumaki. Mī betsabu Deusū hātxa yuishunikabu betsa inū dasibibū na hātxa kenekī mī una wai habū txibāshanaibu keska eari ē hatu keskaki. Deus besti kēwāwē”, ea watā

10 nai tsumā ana ea yuikī: “Dasibi ē mia uĩmashu haska inūbarikiki. Haskawē taeshū na Deusū hātxa huneama na mī una wai ma bari keyui kemai hawē unāshākanikiki. Ana huneama shabakabi

haska tibi kaĩkũkaini deskekũkaĩshanikiki. **11** Haska inũ, tsuara txakabui hiwearã, hatu beshteyamawe, hau habiaska txakabu txibaĩ hiwenũbunã. Ha inũ, tsuara atimapa hiwearã, hau hawẽ atimapa txibaĩ hiwepakenũbũwẽ. Ha inũ, tsuara pepai hiwেকatsis ikirã, hau pepa besti wakubainũbũwẽ. Ha inũ, tsuara meribi Deusunabuirã, haska Deusũ abuai keska hau ikubainũbũwẽ”, ea waya

12 Jesusũ ana ea yuikĩ: “Uĩa. Ë samama ana kashanaii. Kakinã, hatũ manakuti tibi ã hatu bushũshanaii, haska tibi hiwemisbu keska hatu inai kairã. **13** Ea dukũ ã tashnini inũ ã hawẽ henea debesekeaki. Ha inũ, earã, ea dukũ ã ini niti ikama ã hawẽ heneaki. Ha inũ, ea dukũ ã ini niti ikama ã hiwepakeshanaii”, ea washuki.

14 Uĩwẽ. Tsuabura benimati hayarã, hatũ tari patsa keska wakĩ habũ xinã kayabiwẽ Jesus ikũwãkĩ txakabu Deus buamakubaĩmisbu hawẽ mae bena anu hikitã habu besti pekĩ hawẽ benimai hiweti hi bimi pikubaĩshãkanikiki. **15** Hamẽ betsaburã, Deus danãkĩ hamapai txakabuwamisbu inũ, mukayakĩ Satanãsã kuxipa yukamisbu inũ, txutanamebaũmisbu inũ, yura betsa tenãmisbu inũ, yushĩ dami betsa kẽwãmisbu inũ, dasibi hamapai tibi abubaũmisbu inũ, txani txakamisbu habu haskamisbu besti baxikushãkanikiki, habu Deusũ mae pepa anu hikiamarã.

16 Hanushũ Jesusũ ana ea yuikĩ: “Earã, Davĩ baba inũ pena bixi txashahairamis keskatũ ã Jesusũ ã mia yuiiai nĩkawe. Deusunabu itxamisbu betsa betsapa anu haska ã uĩaĩ mĩ hatu pewakĩ e imashanũ, iwanã, ã nai tsuma ã mia anu yunua haska dasibi mia uĩmashuki, hau ã hãtxa mĩ hatu bumashanunã”, ea waya

17 hanua nũ Txashuwanẽ aĩnẽ habũ nũ ikũwaĩbunã, Yushĩ Pepabetã Jesus yuikĩ: “Huriwe!” nũ ikaya tsuabũra nuku nĩkakĩ: “Hau hurinũwẽ!” hau irianũbũwẽ. Ha inũ, tsuabura ũpash manui keskakĩ Deus benakĩ Jesus txibãkatsis ikĩ hau ikũwanũbũwẽ. Haska watã hawẽ ũpash hiwemati haya hau aki benũbũwẽ, hawa pakamarã.

18 Na hãtxa dasibi Deusũ ea bebũkiri uĩmashu nĩkatã ã matu yuiiai nĩkairakãwẽ. Na dasibi hãtxa Deusũ ea yuishuyabi parananãkĩ tsuabũra ibubis hatũ hãtxa kenekĩ ana unakia kene txitxikĩ ewa watã yuikĩ: “Narã, dasibi Deusũ hãtxaki, txanimarã”, itirubu bebũkiri ã matu mesewaii. Tsuabũra haska washanaibu hatu kupikĩ ha itxakawati betsa betsapa ea yusĩshuwẽ Deusũ ana kupiti betsawẽ hatu kupishanikiki. **19** Ha inũ, tsuabũra na hãtxa Deusũ ea yuishu ã una washukia ha unakia hãtxa betsa tere akaibuwẽ taeshũ Deusũ hawẽ benimai hiweti hi bimi haki tanabiayama hatu mebĩtã hawẽ

mae pepa anu na unaki ea kenemashu keska wakĩ Deusũ hatu hikimama ishanikiki.

20 Na hãtxa hatũ ea pewamaitũ yuikĩ:

“Txanima ẽ samama ana kashanai”, ikaki.

Habiaskaki. Nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristoõ, menã hawaira huriwe, nũ mia xinaĩnã.

21 Nukũ Shanẽ Ibu Jesus Cristõ hau matu dasibi hawẽ pepawẽ duawakubaĩshanũwẽ.

Ea uĩmakubirãshu ẽ hãtxa txanimarã, hatiski.

João

Mapas

